Liber de proprietatib⁹ rerū Bartholomei anglici.

Ordinis fratrum Minorum

Recibió el consejo de Juan de los Remedios, y Juan de Abel Sobosso =

Agustinus
Joseph Páez

Fr. Joseph de San Agustín, Lector Jubilado, Calificador de la Suprema y General Inquisición, Prior Provincial de la Provincia de Andalucía de Descalzos de N. P. S. Agustín, certifico y doy fee que hallándome años pasados por Prior de Luque, encontré este libro en poder de un fraile que se lo avía traído del convento de Sevilla, a cuya librería pertenecía, según el pertinet que entonces se veía en la hoja antecedente, de que le hize cargo a dicho fraile, encargándole lo volviese a su dueño, pero él no cuidó de ello; y después yéndose al siglo, probablemente suya lo retuvieron por de aquella librería, con la ocasión de averle ya quitado maliciosamente la hoja antecedente, en que estaba escrito (como yo lo vi) el pertinet al convento de Sevilla; y borrado otro se hallava pasadas quatro hojas. Y para que conste esta verdad en todo tiempo lo firmo en 30 días del mes de enero de 1740

Fr. Joseph de San
Agustín, Provincial

Incipiūt titu/li librorum et capitulorum venerabilis Bartholomei anglici de ꝓprietatibus rerum.

Liber primus

Liber secundus de ꝓprietatibus angelorum.

Liber tertius de ꝓprietatibus anime rationalis

Liber quart⁹ d̄ ꝓprietatib⁹ substantie corporee

Liber quintus de dispositione membrorum

2

Liber ſext⁹ de etatibus

Liber ſeptimus tractat d̃ infirmitatibus.

Liber octauus d̃ mundo et corporibus celeſtibus

Liber nonus de tempore et partibus temporis.

Liber decimus de materia et forma.

Liber vndecimus de aere et passionibus eius.

Liber vndecimus d' auibus in generali ꝛ in speciali.

Liber decimustertius de aqua et eius ornatu.

Liber decimusquartus de terra et partibus eius

Liber decimusquintus de prouinciis

Liber decimussextus de lapidibus preciosis

Liber decimusoctauus de aialibus pmo in generali.

Liber decimusnonus de coloribus odoribus saporibus et liquoribus.

Explicit tituli librorũ et capituloz Bartholomei an/glici de ꝓprietatibus rerum.

a Utores de quoꝝ ſcpt̄ꝭ hic tractat ſunt iſti

Auguſtinus
Adamancius
Alcuinus
Ambroſius
Anſelmus
Baſilius
Beda
Bernardus
Cyprianus
Chryſoſtomus
Damaſus
Damaſcenus
Dyonſius
Eſicius
Euſebius
Elpicras
Fulgentius
Gregorius
Gilbertus
Haymo
Jeronimus
Jſidorus
Innocentius
Leo papa
Michael ſcotus.
Nazanzenus
Origenes
Oroſius
Petras
Pamphilus
Patricius
Rabanus
Rupertus linconienſis
Richardus de ſancto vic.
Symon coꝛñ.
Stephanus
Strabus

Inter philoſophos autē hi ſunt autores
Ariſtoteles
Auicenna
Auerrois
Algazel
Appollonius
Alfredus anglicus
Aſclepides magus
Boecius
Cicero
Catho
Conſtantinus medicus
Demoſtenes
Democritus
Dyaſcorides
Donatus grammaticus
Eraclitus
Epitinus
Euclides
Egidius medicus
Galienus medicus
Haly medicus
Jorat caldeus
Jpartus
Juuenalis
Johannicius
Kalixtus grecus ſiue athenienſis
Leucippus
Macrobius
Marcianus
Mercurius
Miſelath aſtrologus
Ninus delphicus
Ouidius
Oribaſius medicus
Papias
Plato
Phiſiologus
Platearius medicus
Plautus medicus
Perſius
Plinius iunioꝛ
Priſcianus
Pitagoras
Plotinus
Raſis
Rufus medicus
Saluſtius
Salernitanus
Scipio africanus
Secundus philoſophus
Seneca
Solinus
Symonides
Termegiſtus
Theophraſtus
Titus liuius
Tullius
Theophilus de vrinis
Ptholomeus
Uarro
Uirgilius
Huguitio piſanus
Uuilhelmus conthes
Jpocras
Jſaac
Zeno
Zoroaſtes magus
Albumazar

Jſtoꝝ et multoꝝ alioꝝ in iſtis libellis verba in diuerſ locis ſummatim et breuitꝰ recitantur vt patere poteſt diligenter intuenti.

Prohemiuin de proprietatib⁹ rerum fratris Bartholomei anglici de ordine fratruꝫ minoꝝ incipit.

Um proprie tates rerū se/

quant substātias ſm distinctionem et ordinem substātiaꝝ erit ordo ꝛ distinctio ꝓꝓetatū de q̄b⁹ adiutorio diuioē ꝑsens opusculum cōpilatuꝫ. vtile mihi et forsitan alijs q̄ naturas reꝝ ꝛ ꝓꝓetates ꝑ sctōꝝ libros necnō ꝛ phoꝝ dispsas nō cognouerūt ad intelligēda enigmata scripturaꝝ q̄ sub simbolꝭ ꝛ figuris ꝓprietatū reꝝ naturaliū ꝛ artificialium a spūsctō sunt tradite ꝛ velate quemadmodū oñdit btūs Dionysi⁹ in hierarchia angelica circa ꝑncipiū dicēs. Nō est aliter nobꝭ possibile lucere diuinū radiuꝫ nisi varietate sacroꝝ velaminū anagogice circūuelatum. qm̄ impossibile est animo nr̄o ad immaterialem celestiū hierarchiaꝝ ascēdere ꝯtēplatōēꝫ nisi ea q̄ ſm ip̄m est materiali mānuductione vtat̄. ꝛ cetera. q̄si diceret. Nō pt anim⁹ nr̄ ad inuisibiliū ꝯtēplatōem ascēdere nisi ꝑ visibiliū ꝯsideratōem dirigat̄. Inuisibilia em̄ dei ꝑ ea q̄ facta sunt intellecta ꝯspiciunt̄. vt dicit ap̄l'us. Et ideo theologia ꝓuide sacris ꝛ poeticis informatōib⁹ vsa est. vt ꝛ rerū visibilium siīitudinib⁹ allegorice locutōes ꝛ mystici intellect⁹ trāsumptōes forment̄ et sic carnalib⁹ ꝛ visibilib⁹ spūalia ꝛ inuisibilia coaptentur.

Dui⁹ rei gr̄a ꝑn̄s efficio opusculū ad edificatōem dom⁹ dñi q̄ est de⁹ gloriosus sublimis ꝛ bñdict⁹ in scl'a sclōꝝ. In q̄ agit̄ de quibusdam ꝓprietatib⁹ reꝝ naturaliū quarū alia est incorporea alia corporea. Et ꝑmo de proprietatib⁹ substantie incorporee ſm sui differentias quaꝝ alia est corpori vnibilis vt aīa rōnalis sensibilis ꝛ vegetabil'. alia nō vnibil' corpori vt angel⁹. Et angeloꝝ alij sunt boni. alij mali. In bonis vero angelis est ordo ſm trinā multiplicatiōeꝫ trinitat̄ꝭ. vnde a beato Dionysio distinguunt̄ tres hierarchie celestes quaꝝ quelibet triū ordinū ꝯtinet dispositiones. Nouēdecim itaq̄ꝫ sunt de q̄b⁹ ī hoc opusculo adiuuāte deo ꝑ ordinē est agēduꝫ. et h̄ tam in cōmuni q̄ꝫ in spēali. Primo igitur agit̄ de deo ꝛ noīb⁹ diuinis. q̄ dicūtur de deo vel quo ad essētiā. vel psonam siue q̄ ad effectū siue appropriatōem. Secūdo de proprietatib⁹ angeloꝝ tam bonoꝝ q̄ꝫ maloꝝ ī generali ꝛ speciali. Tertio de ꝓprietatib⁹ anime rōnalis quo ad nature sue simplicitateꝫ. et q̄ ad viriū suaꝝ diuersitateꝫ. ꝛ de ei⁹ vnione et opatione in corpe ꝓut ꝯfert ei formā ꝛ perfectionē. Quarto de ꝓprietatib⁹ substātie corporee. scꝫ de elemētis ꝛ elemētarib⁹ qualitatib⁹. ex quib⁹ componit̄ om̄e corp⁹. et d̄ quatuor humorib⁹ ex q̄b⁹ componūt̄ corꝑa tam hoīm q̄ꝫ brutoꝝ. Quinto de hoīs corpe ꝛ singulis ei⁹ ꝑtib⁹. de quib⁹ sacra scp̄tura fac̄ mētionē. Sexto de etatib⁹. Septimo de infirmitatib⁹ ꝛ venenis. Octauo de mūdo et corporib⁹ celestib⁹. Nono de tpe et ꝑtib⁹ tempis Decimo de materia ꝛ forma ꝛ eaꝝ ꝓprietatibus ꝛ elemētꝭ. Undecimo de aere ꝛ passionibus ei⁹. Duodecimo de auib⁹ in generali et ī speciali. Tertiodecimo de aquis ꝛ ei⁹ differētijs et ornatu scꝫ de piscib⁹. Quartodecimo de terra ꝛ ei⁹ ꝑtibus. Quintodecimo de prouintijs. Decimosexto de lapidib⁹ et metallis Decimoseptimo de herbis ꝛ plantis. Decimooctauo de animalib⁹. Decimonono de accidentib⁹ scilꝫ de colorib⁹ saporib⁹ ꝛc̄. In istis xix. libellulis reꝝ naturaliū ꝓprietates sūmatim et breuiter ꝯtinent̄ prout ad man⁹ meas spice q̄ effugerūt man⁹ metentiū ꝑtingere potuerūt. In quibus de meo pauca vel quasi nulla apposui. sed om̄ia q̄ dicent̄ de libris autenticis sanctoꝝ ꝛ phoꝝ excipiēs sub breui h̄ compendio pariter cōpilaui. sic̄ ꝑ singl'os titulos poterit legentiū industria experiri.

Incipit liber ꝑmus de proprietatibus rerum venerabilis fratris Bartholomei anglici.

E proprietati/

bus itaq̄ꝫ ꝛ naturis rerū tam spūaliū q̄ꝫ corꝑaliū elucidare aliq̄ cupiētes ab illo summo ius exordiū q̄ est alpha et o. ꝑncipiū ꝛ finis om̄ bonoꝝ. In ꝑncipio patrꝭ luminū a quo ꝓcedit om̄e datū optimū ꝛ om̄e donū ꝑfectū implorātes auxiliū. vt ille q̄ illuminat omnē hoīeꝫ venientē in hūc mūdū ꝛ reuelat ꝓfunda de tenebris ꝛ abscōdita ꝑducit ī lucē. Huic opusculo q̄d ad ip̄i⁹ laudē ꝛ legētiū vtilitatē de diuersꝭ ꝛ sctōꝝ phoꝝ dictꝭ nō sine labore recolligere iam incepi. felicē dignet̄ impēdere ꝯsummationem.

Unus immẽsus ꝛ incõmutabil' deꝰ dicit̃.

Capitulum primum

St igit̃ vt dicit Innocẽtiꝰ .iij. solus et verus deꝰ eternꝰ. imẽsus. incõmutabil'. oĩpotẽs et ineffabil' pr̃ ꝛ filꝰ et spũssctũs. tres q̃dem ꝑsone. sꝫ vna essentia suba vel nat̃a simplex oĩno. pr̃ a nullo. filꝰ a pr̃e. spũssctũs ab vtroqꝫ absqꝫ initio et fine. pr̃ generãs. filꝰ nascẽs. spũssctũs a pr̃e ꝛ filio ꝓcedens. He tres ꝑsone sunt ꝯsubstãtiales. coetne. oĩpotẽtes. coeq̃les vnũ vniuersoꝝ ꝑncipiũ. creator oĩm visibiliũ ꝛ inuisibiliũ spũaliũ ꝛ corꝑaliũ creaturaꝝ. q̃ sua ꝟtute oĩpotẽti sil' ab initio tp̃is vtrãqꝫ ꝯdidit creat̃aꝫ videlꝫ angelicã ꝛ mũdanã. ac deinde hũanã q̃si cõmunẽ ex spũ ꝛ corꝑe ꝯstitutã. Hucusqꝫ Innocentiꝰ. extra de sum. trini. c. j.

De essentie vnitate ꝛ ꝑsonaꝝ pluralitate

Capitulum secundum

Ec aũt sctã trinitas ẽm cõem eẽntiã est idiuidua ꝛ ẽm ꝑsonales ꝓꝓetates est discreta ĩ nat̃e sue simplicitate nõ admittẽs diuisionẽ nec in ꝑsonali ꝓꝓetate recipiẽs vnitatẽ. Sꝫ ſꝑ in eẽntia vnitas. ꝛ ĩ ꝑsonis pluralitas inuenit̃. a q̃ oĩs ꝯfusio ꝛ mutua cõmixtio remouet̃. q2 cũ aliꝰ sit pr̃. aliꝰ filius. aliꝰ spũssctũs. pr̃ nõ poterit esse filꝰ neqꝫ spũssctũs. sic nec ecõuerso. spũssanctꝰ non pt̃ esse pr̃ vel filꝰ. nec filꝰ pr̃ vel spũssanctꝰ. Sꝫ quilibet istoꝝ est vna essentia vel nat̃a q̃ sola est vniuersoꝝ ꝑncipiũ ꝑter qḋ nõ est aliḋ reperire. ꝛ h̃ essentia neqꝫ ẽ generãs neqꝫ generata neqꝫ ꝓcedens. Sꝫ est pr̃ q̃ generat et filius q̃ gignit̃. ꝛ spũssanctꝰ q̃ ꝓcedit vt simpl'r distictio sit in ꝑsonis ꝛ in nat̃a vnitas teneat̃. Ũñ lꝫ aliꝰ sit pater aliꝰ filꝰ aliꝰ spũssanctus. non tñ aliud. sed id qḋ est pr̃ est filꝰ ꝛ spũssanctus. Pater ꝟo generando totã subaꝫ suã ei dedit sine diuisione. ꝛ tñ totum retinuit sine diminutione. ꝛ sic vna ꝛ eadem res est pater gignens ꝛ filꝰ nascens ꝛ spũssanctꝰ ab vtroqꝫ ꝓcedens. Hucusqꝫ Innocentiꝰ. iij. extra. vbi supra de sum. trini. c. j.

Q̃ q̃cq̃d dr̃ de deo aut est essentia aut notio aut persona. Capitulum tertium

T aũt dicta ꝛ dicenda clarius elucescant notandũ est iuxta sanctoꝝ traditõem. ꝙ q̃cq̃d in deo est aut de deo dr̃ aut est essentia aut notio aut ꝑsona. vna ẽ ei indiuisibil' eẽntia. ꝑsone tres. ꝛ he tres ꝑsone sunt vna eẽntia ꝛ vnꝰ deus. et q̃libet eaꝝ ẽ vna eẽntia ꝛ vnus deꝰ. Pater a nullo. filius a pr̃e nascendo. spũssanctꝰ a pr̃e ꝑ filiũ procedendo. pater filium generat. filꝰ gignit̃. ꝛ pater cum filio spm̃sanctũ spirant. ꝛ ꝙ filꝰ spm̃sanctuꝫ spirat h̃ hꝫ a pr̃e. Quicq̃d em̃ ꝑsona hꝫ vel facit. h̃ habet a ꝑsona a qua est Et iḋo q2 filꝰ est a pr̃e ab ipso oĩa hꝫ. ꝛ q2 spiritussanctꝰ est a pr̃e ꝛ filio ideo hꝫ qḋ hꝫ cõmunit̃ ab vtroqꝫ. sed ꝑpter hmõi nascibilitatẽ vel ꝓcessionabilitatẽ pater non est maior nascẽte vel spũsancto ꝓcedente. quia veritas diuine essentie equaliter est in ipsis et ĩ pr̃e. Hec oĩa habent̃ a Boecio in libro de trinitate. et ab Hugone ꝛ etiã Augustino et Richardo.

De notionibus. Capitulum quartũ

N otiones aũt sunt q̃nqꝫ ẽm Hugonẽ et Augustinuꝫ. scꝫ paternitas. innascibilitas. filiatio. processio. ꝛ cõmunis spiratio. Et dicunt̃ h̃ q̃nqꝫ aliq̃ñ notõẽs. q2 notificant ꝑsonas. aliq̃ñ distinctõnes. q2 ꝑsonas distinguũt. aliq̃ñ relatõẽs. q2 ꝑ ipas q̃nqꝫ ꝑsone ad seinuicem referunt̃. Dicũtur etiam ꝓꝓetates. q2 ꝑsonis ꝓꝓe insunt Istaꝝ aũt notionũ tres dicunt̃ ꝑsonales ꝓꝓetates. scꝫ paternitas. filiatio. processio. eo scꝫ ꝙ personas faciũt. nam istarũ q̃nqꝫ notionũ tres sunt patris. scꝫ innascibilitas. paternitas. et communis spiratio. ꝛ due filij. scꝫ filiatio et cõmunis spiratio. vna ꝟo spũsancto tm̃. scꝫ processio. nec aliq̃d drogat spũsancto ꝙ tm̃ habet vnã notionẽ. neqꝫ filio superexcrescit ꝙ habet duas. nec pater maior est alijs ꝑsonis duabꝫ q̃uis tribꝫ notionibꝫ spẽaliter ab alijs discernat̃. Regulariter em̃ de istis notionibꝫ tenendum est ꝙ nulla de alia ꝑdicat̃ et ꝙ q̃libet est diuina essentia et vnus deꝰ ꝛ vna eẽntia Itẽ nulla notio inest diuine eẽntie sꝫ tm̃ ꝑsone. quia essentia nec distinguit nec distinguitur. sed sole ꝑsone ab inuicẽ distinguũt̃.

Q̃ deus cognoscitur in suo effectu

Capitulum. quintum.

Q̃uis aũt diuina essentia a mortalibus non potest cognosci a plenũ neqꝫ comp̃hendi hic ĩ via. cognoscitur tñ in suo effectu inq̃ztum est omniũ ꝑncipiũ sine causa. q2 deum esse vix insipiẽs dubitat. et tñ q̃d sit ẽm maiestatis magnitudinẽ nullius creature intelligentia inuestigat. vt dic̃ Damas. Et ideo positiue nõ pt̃ cognosci nisi ꝑ effectum suoꝝ operũ q̃uis ꝑuatiue ꝛ ꝑ abnegatõẽꝫ multiformiter in scripturis describatur et nominetur.

Quid notificēt noīa de deo. Ca. VI.

O euidentiā aūt nominū q̄ nob deū manifestāt aliq̄lr̄ notandū est ī quadā simplici ⁊ rudi ꝯsideratōne. q̄ oē nomē dictū de deo aut notificat eēntiā aut notionē. aut ꝑsonā. Nā nomīa q̄ notificant essentiā dicūt̄ essentialia. q̄ ꝑsonā ꝑsonalia. q̄ notiones notionalia. Nomē aūt essentiale sonat in qd ⁊ p̄dicat̄ in qd. ꝑsonale significat quē et p̄dicat ī quē. Notionale ꝟo nomē sonat ī quā ⁊ p̄dicat̄ in quā. vñ illa tria p̄dicata ī diuinis sepꝰ p̄dicant̄ vel ponūt̄. scꝫ q̄s. que. q̄d. Quis q̄r pr̄ vel filiꝰ vel s. s. Que ꝓcessio filiatio paternitas ⁊c̄. Qd̄ suba eēntia. et hmōi. q̄ mere q̄dditatē rei significāt et diuinā eēntiā simplr̄ ⁊ abstracte repn̄tant. Hec aūt noīa sic distinguunt̄.

De noībus essentialiū distinctionum. Capitulum. VII

Uia nomē eēntiale aut ē nomē substantiuū aut adiectiuū. Si substantiuū aut est abstractū aut ꝯcretū aut mediū. Abstracta āt dicimꝰ vt dic̄ Augꝰ. q̄ absolute diuinā eēntiā s̄cant. vt eēntia. bonitas. diuīnas. ⁊ hmōi q̄ sp̄ supponūt ⁊ s̄cant diuinā eēntiā. nec pn̄t trahi ꝑ aliq̄d ꝯiūctuꝫ ad supponēduꝫ ꝓ ꝑsona. vñ talia noīa sūpta cū p̄positōibꝫ ꝟbis noībꝫ ⁊ pticipijs ꝑsonalibus vel notionalibꝫ reddūt ꝓpositōes falsas in q̄bꝫ ponūt̄. vñ h̄ est falsa. eēntia generat vl̄ generat̄. eēntia est de eēntia. vel eēntia ē a p̄ eēntiā. ⁊ hmōi. De istꝫ āt noībꝫ q̄ pure sunt eēntialia generaliter est tenendū. q̄ oē nomē pure eēntiale p̄dicat̄ de qualibet persona ꝑ se. ⁊ de oībꝫ insimul singl̄ariter et nō pluraliter. ꝟbi gr̄a. pr̄ est diuinitas. filiꝰ est deitas. ⁊ spūssanctꝰ est deitas. ⁊ simul sunt vna diuinitas et non deitates.

De noībꝫ concretis. Ca. VIII

Omina ꝯcreta sūt q̄ ad modū ꝯcretoꝝ signāt formas ī supposito. vl̄ signāt q̄si formā ī subiecto. vt deꝰ. creator. et similia. q̄ generaliter s̄cant diuinam eēntiā. sed q̄nq̄ꝫ supponūt ꝓ essentia quādoq̄ꝫ ꝓ persona.

De noībꝫ medijs. Caplm̄. IX

Omina ꝟo media dicūt̄ q̄ hn̄t modū ⁊ formā ⁊ significatōꝫ abstractorū. sꝫ vsū ⁊ officiū ꝯcretoꝝ. vt lumen sapia. ⁊ hmōi. Ista eīn lꝫ abstractiua sūt aliq̄n supponūt ꝓ ꝑsonis. vt cū dr̄. lumē de lumē sapia de sapia. ꝓncipiū de ꝓncipio. ⁊ silia. et hec noīa abstracta p̄dicant̄ sic de qualibet ꝑsona per se. ⁊ de omnibꝫ simul nō pluraliter sed singulariter.

De noībꝫ adiectiuis q̄ pure s̄cant diuinaꝫ essentiam. Caplm̄. X.

Diectiua noīa alia s̄cant pure diuinā essentiam nihil ꝯnotādo. vt ens. bonꝰ. ⁊ hmōi. alia aliq̄d ꝯnotāt positiue. alia aliq̄d ꝓuatiue. vt eternꝰ. imensus. imortalis. ⁊ hmōi Eternus eīn ꝓncipl̄r s̄cat diuinā eēntiā. ⁊ secūdario ꝯnotat carentiaꝫ ꝓncipij ⁊ finis. vñ cū dr̄ eternꝰ. sensus ē. deꝰ est. ⁊ caret ꝓncipio ⁊ fine. Silr̄ imēsus ꝓncipalit̄ s̄cat diuinā eēntiā. ⁊ ꝯnotat abnegatōnē mēsure local̄. Silr̄ dr̄ incircūscptꝰ ꝑ abnegatōem loci. ⁊ vbi. ⁊ de silibꝫ silr̄ est intelligendū. ⁊ hec noīa p̄dicant̄ de oībꝫ personis simul et diuisim singulariter ⁊ non pl̄aliter. vt pr̄ est eternꝰ. filius eternꝰ. spūssanctꝰ eternus. et hi tres sunt vnꝰ eternus.

De illis q̄ aliq̄d connotant positiue Caplm̄. XI.

Diectiuoꝝ nominū q̄ aliq̄d cōnotāt positiue q̄dā ꝯnotāt effectū ī creaturā ⁊ q̄dam respectū. Eoꝝ āt q̄ cōnotant effectū q̄dam ꝯnotāt in habitu. vt iustꝰ misericors. ⁊ hmōi. q̄dam in actu. vt iustificans miserator. et hmōi. Que āt ꝯnotāt effectū in actu p̄dicant̄ de deo ex tp̄e vñ deꝰ incepit esse miserator q̄n incepit misereri. sed ea q̄ ꝯnotāt ī habitu p̄dicāt̄ de deo ab et̄no. vt deꝰ ab et̄no fuit iustꝰ ⁊ misericors ⁊c̄.

De his q̄ ꝯnotāt respectū. Ca. XII

Omina ꝟo q̄ ꝯnotāt respectū creatoris ad creatural. vt deꝰ est refugiū et hmōi. q̄dam ꝯnotāt respectū ꝑsone ad ꝑsonā. vt silis. eq̄lis. Silis eīn ꝓncipaliter s̄cat diuinā essentiā. secūdario autē ꝯnotat distinctiōeꝫ ꝑsonalē. Hmōi ꝟo noīa licet essentiā significēt. tn̄ rōne ꝯnotati p̄dicant̄ de ꝑsonis sil̄ sumptis plural̄r ⁊ nō singulariter. vñ nō dr̄. pater ⁊ filiꝰ sunt similis. sed dr̄. sunt similes.

De nominū adiectiuoꝝ supinductiōe Caplm̄. XIII.

Diectiuoꝝ etiā nominū q̄dam sunt ꝑtitiua. vt aliq̄s. aliꝰ. ⁊ silia. q̄daꝫ ꝟo sūt numeralia. vt vnus. duo. tres. et oīa in neutro genere substantiua s̄cant diuinā essentiā. ⁊ p̄dicant̄ de ꝑsonis oībꝫ singl̄ariter ⁊ nō pluraliter. vt pr̄ ⁊ filꝰ sunt vnum. ⁊ ī genere masculino ⁊ feminino substātiua

ta sunt psonalia. vñ h est fa. pr̃ ꝛ filiꝰ sūt duo
si duo sit masculini generꝭ. sz si sit neutri ge/
neris tunc est falsa. Dmp̃tāt noīa adiectiue
retenta sequūꝰ naturā suoꝝ substātiuoꝝ. vñ
si substātiua sint eēntialia ꝛ ipa adiectiā silr̃.
ꝛ si sint psonalia silr̃ ꝛ ipsa adiectiua. vñ h ē
falsa. pr̃ ꝛ filiꝰ sūt vnꝰ. sz h est fa. sūt vnꝰ deꝰ

De noīb psonalib Capitulū. XIIII

Nomina psonalia q̃dam p̄dicanꝰ de vna psona tm̄. vt pr̃ ꝛ filiꝰ ꝛ s.s. q̃daz de duab. ita q de vtraqz vt p̄ncipiū spūssancti. Nam pr̃ est p̄ncipiū spūssctī. ꝛ filiꝰ est p̄ncipiū spūssctī. vt cū dr̃. pr̃ et filiꝰ sūt p̄ncipiū spūssctī. li p̄ncipiū supponit p duabus psonis. sz ꝑ eā vnā notionē scz cōez spiratōem q̃dā fo p̄dicāꝰ de duab psonis. ita q de neutra p se vt pr̃ et filiꝰ sūt duo. ita q li duo sit masculini generꝭ ꝛ nō neutri. q̃dam p̄dicanꝰ de trib. ita q de nulla p se. vt trinitas. Nā vt dic̄ Jsid. li. vj. etymol. trinitas est appellata eo q fiat totū vnū ex trib. q̄si triuz vnitas. nam dū tria sūt. i. tres psone vnū sūt q̃ singl'a ī se manēt. ꝛ oīa in oīb. pr̃ g ꝛ filiꝰ ꝛ spūssctūs sūt trinitas ꝛ vnitas. Jdē eīm ī natura. vnū qd in eēntia. tria in psona. vnum ꝑꝑ maiestatis ꝯmunionē. tria ꝑꝑ psonaruz ꝓpetatē. q̃dam etiā noīa p̄dicanꝰ de singl'is psonis. ita q nō de oībꝰ vel pluribꝰ singulariter vel tm̄ pluraliter. vt ipostasis seu persona. Pater eīm ꝛ filiꝰ ꝛ spūssanctꝰ sunt tres ipostases seu psone ꝛ nō vna

De notionū subdistinctōe Ca. XV

Nomina fo notionalia q̃dā sunt abstractiua. vt paternitas. natiuitas. ꝓcessibilitas. spirabilitas. ꝛ hmōi. q̃dā fo ꝯcretiua ꝛ adiectiua. vt innascibil'. generās. nascens. spirās. ꝓcedēs. oīa āt abstractiua p̄dicanꝰ de essentia. vñ h est fa. eēntia ē paternitas. ꝛ ecōuerso. eēntia est innascibilitas. ꝛ ecōuerso. ita ꝛ de aliis. Cōcretiua fo nūq̄z de eēntia p̄dicanꝰ siue sint noīa siue participia. ꝛ ido omnes tales ꝓpositōes sūt false Essentia generat vel generaꝰ. vel essentia ē generās vel generata. ꝛ ita de aliis. Jtē nominū notionaliū q̃dā p̄dicanꝰ d vna psona tm̄. vt generās de pr̄e genitꝰ vel nascēs de filio. ꝓcedens de spūsancto. q̃dam de vtraqz duaꝝ vt spirās de pr̄e ꝛ filio. q̃ pr̃ ꝛ filiꝰ spirant spm̄sanctū. q̃dam etiam p̄dicanꝰ de q̃libet. vt distinctꝰ. pr̃ eīm est distinctꝰ ab aliis psonis. silr̃ filiꝰ ꝛ spūssanctꝰ.

De proprietatibus diuine essentie Capitulum. XVI

Proprietates fo diuinas diuie. s. essentie ꝯuenienꝰ determiāt Joh damas. li. iij. c. viij. Deꝰ est inq̄t sine fine ꝛ p̄ncipio. p̄ncipiū p̄mū increatū. ingenituz. impartibile. īmortale. eternū. infinitū. incircūscp̄tū. indeterminatū. potēs ad infinita. simplex incōpositū. influxibile. impassibile. inuincibile. inalterabile. fons bonitatꝭ ꝛ iusticie. lumē intellectuale. ꝟtus inaccessibilis ꝛ īmensurabil'. ꝛ tñ oīa mēsurat ꝓpa volūtate creaturaꝝ oīm effectiua. oīm ꝯtētiua ꝛ conseruatiua. oīm ꝓuisiua. oīa implēs ī suo regē omnibꝰ dominās ꝛ imperās. ꝛ nullū ꝯrium hūs. oīa incōtaminate ꝯtinēs. oībꝰ substantiis eminēs. ꝛ sup oīa existēs sp bona. sp btā. sp plena. p̄ncipatꝰ ꝛ ptātes ordinās. determinās ac disponēs. Sup oēm ēz subaz vitam rōnem ꝛ intelligentiam existēs. p se ei ē lux. p se est vita. p se est suba. p se existēs fōs eēntie vel scie. his q̄ sūt. his q̄ viuūt. his q̄ participant rōnem. Dīūibꝰ oīm bonoꝝ cā ē. vna suba. vna ꝟiꝰ. vna volūtas. vna opatio. vnū p̄ncipiū. vna ptās. vna dominatio. vna diuinitas in tribꝰ pfectꝭ ipostasibꝰ seu psonis pr̄is ꝛ filij ꝛ spūssctī. vna rōne crediꝰ colitꝰ et odoraꝰ. Vnū ipa trinitas est incōfuse vnita. ꝛ indistanter diuīsa. Jndistantes eīm sūt he psone ꝛ ab inuicē inseꝑabiles non ꝯfuse ad inuicē ꝯuertibiles. q̃ ad inuicē nō ꝯmiscentur nec pariter ꝯfunduntur. Nam pater est in filio. et spiritussanctus in patre et in filio. ꝛ filiꝰ in pr̄e ꝛ spūsancto. nulla ꝯmixtōe fctā vel ꝯuersiōe vniꝰ in alteꝝ sine mutua ꝯfusione. Jmmo ipe psone suis ꝓꝑetatibꝰ ab inuicem sūt distincte ꝛ ꝑm identitatē eēntie indiuisibilꝰ sūt vnite. vñ diuinitas simplex īpartibilis existēs varia dona suis distribuit creaturis. Sz multiplicata p dona impartibilis ꝑmanet. ꝛ ad suā simplicitatē creaturas suas ꝯuertit ꝛ ꝯiūgit. Dīa impmiscibiliter ptrāsiꝰ p ipam nihil. simplici cogitatōe oīa cognoscit. tam p̄ntia q̄z p̄terita et futa. q̄ pōt oīa q̄ vult. sz nō vult oīa q̄ pt. Potest eīm perdere mundū. nō vult āt. Dicit eīm ad h idem Diony. li. j. c. xvj. Deꝰ eīm immaterialꝰ exīs incircūscp̄tibil' est. q̃ loco nō cōtineꝰ. Jpse eīm suiꝑpiꝰ locꝰ est. oīa implēs. sup oīa exīs. oīa ꝯtinēs. vniuscuiusqz naꝰaz impmiscibiliter ptrāsiens oībꝰ suā opatōnem. ꝑm susceptiuā ꝟtutē tribuēs. Et cū sit totꝰ impartibilis. totꝰ est totaliꝰ ens vbiqz ꝛ nō ꝑs in pte

ptialiter diuisus. sed tot⁹ in omnibꝫ ⁊ tot⁹ sup omē. vñ ipse sol⁹ incōprehensibil' est ⁊ interminabil'. ⁊ a nullo pterq̃ a semetipso cognitus. Nam ipse sol⁹ sui ipsi⁹ cōtēplator maxim⁹ est. vñ ad ei⁹ totalē cōphensionē nulla pōt ptigere creatura cū sit infinit⁹ in se virtute tamē sua infinita finit ⁊ terminat vniuersa. ppt' qḋ termegist⁹ describens deū put potuit. ait sic. De⁹ est spera intellectual' cui⁹ centrū vbiq̃ ē circūferētia vo nusq̃. Diuīa em̄ essētia in se ɔsiderata pfecta est ad modū spere. qꝛ ñ habet pncipiū neq̃ finē. sꝫ put ɔsiderat' vt causa deducēs res in esse ⁊ eas limitās ⁊ finiēs. sic dr esse centrū. qꝛ sicut centrū finit lineas et ab ipso linee deducunt'. ita de⁹ deducit creaturas ⁊ limitat et finit eas.

Q̄uō Bernardus describit deum Caplm. XVII.

a Q̄uomō describit Berñ. deuꝫ tanq̃ causam p effectū dicēs. De⁹ est volūtas omīpotēs beniuolētia lumē et'nū. incōmutabil' rō creans mentē ad se participandū. viuificās ad sentiendū. afficiens ad aptandū. dilatās ad cupiendū. iustificās ad pmerendū. accendēs ad zelū. fecundans ad fructū. pmouēs ad bonitatē. dirigēs ad eq̄tatē. roborās ad virtutē. formās ad beniuolentiā. moderās ad sapīaꝫ. visitās ad ɔsolationē. illuminās ad cognitiōeꝫ. ppetuās ad īmortalitatē. implēs ad felicitatē. circūdans ad securitatē. amat vt caritas. nouit vt veritas. sedet vt eq̄tas. dñat' vt maiestas. regit vt pncipiū. medet' vt sal⁹. reuelat vt lux. assistit vt pietas. Hucusq̃ Berñ.

De noībꝫ q̄ notificāt deū in suis opibus. Caplm. XVIII.

c Cū eq̄uis indiuisibilia sint opa btīssime trinitatꝫ. tn̄ a sanctis distinguūt' q̄dam noīa per q̄ notificat' de⁹ ī opibus suis. q̄ inuocabilis est ⁊ innotificabilis in se q̄ ad intima maiestatis. Sūt āt quedā noīa appropata et quedam sunt trāssumpta et translata

De noībꝫ appropatis. Ca. XIX

n Nomina vo appropata sūt decem. de q̄bꝫ Isid. in. vij. li. c. j. dicit sic. Apud Heb. x. noībꝫ de⁹ nuncupat'. Primū est El siue hyskiros. i. fortꝫ. qꝛ nulla isirmitate opprimit'. sꝫ fortꝫ est ⁊ sufficiēs ad omīa pperāda. Scdm̄ nomē est Eloe. i. theophelos. i. timor. eo q̄ de⁹ a cūctꝫ ipm̄ colentibus sit timend⁹. Tertiū nomē est Sabbaoth. i. pnceps exercituū. eo q̄ oēs exercit⁹ celi eius dominio sunt subiecti. Quartuꝫ nomen est Zelioꝫ vel Ramathel. i. excelsus deus. qꝛ excelsus de⁹ ⁊ sup celos gl'a ei⁹. Quintū nomē Eyel. i. q̄ est. de⁹ em̄ q̄ est etn⁹ vere est q̄ tm̄ nouit esse. fuisse āt ⁊ mō nō esse vel futurꝝ eē nō nouit. Sextū nomen est Adonay. i. dñs. q̄a ei⁹ dñationi subijcit' tot⁹ mūd⁹. Septimum nomē est ya. i. spūs alm⁹. de⁹ em̄ spūs ē. Octauū nomē est tetragramathon. i. nomē q̄tuor lrārꝝ. scribit' em̄ q̄tuor lrīs apō hebreos qḋ ineffabile pnūciant ⁊ signāt nomē di. qꝛ dr ineffabile. nō qꝛ dici nō possit. sꝫ qꝛ ei⁹ significatio nbhūa no cordenō pt ɔphendi. Nonum nomē est saday. i. oīpotēs. qꝛ oīpotens est nomē ei⁹. ⁊ dr oīpotēs a faciēdo omne qḋ vult. ⁊ nō a faciendo qḋ non vult. q̄ si alterꝝ tm̄ ei acciderit oīpotēs nequaq̃ esset. Decimū nomē est eloym. ⁊ est nomē trinitatis. ⁊ ptinet ad prēꝫ ⁊ filiū ⁊ spm̄ sanctū. ⁊ iḋ plale est apō hebreos ⁊ singlare. Signat em̄ diuinā eēntiā cū suppositōe triū psonarꝝ. vñ dr trinitas q̄si triū vnitas.

De noībꝫ trāssumptꝫ. Ca. XX.

a Sunt āt q̄dā noīa trāssumpta a creaturis q̄bꝫ vtit' scptura qñ intēdit aliq̄s exponere ɔditōes creatoris. quia Damas. li. j. c. xiiij. inq̄t. Quia multa in scriptura diuina symbolice sunt dicta ⁊ figuratiue ⁊ trāssumptiue. scire oportet q̄ homines grossa carne induti excelsas ⁊ īmortales deitatis opatōes intelligere nō pnt nisi q̄busdam formis ⁊ ymaginibꝫ ⁊ notis q̄bꝫ hoīes vti sep⁹ sunt sueti. Vñ oīa corpalia q̄ d̄ deo dicunt' nō ppie sed symbolice intelligūtur. Simpl'r em̄ de⁹ est ⁊ non figurabil'. oclos tn̄ ⁊ palpebras et visum hr̄e dr. qꝛ vniuersoruꝫ hñs virtutē ɔsideratiuā eum nihil pōt latere. nihil pt subterfugere suā notionē. Sil'r rōe aures ⁊ auditū hr̄e dr. qꝛ apō ipm̄ ppiciatōꝫ fore ⁊ depcatōis susceptōeꝫ asserere ñ timemus. Per hūc em̄ sensum nos mites dñ dim⁹ q̄si depcātibꝫ aureo familiari⁹ inclinamus. Os et labia ⁊ fauces hr̄e dr. qꝛ illa velut loquēdo p inspiratōꝫ nob̄ reuelat. q̄ hoīm cogitatio p hmōi organa expmit ⁊ ondit. Hūtur etiā hr̄e dr ⁊ gustū. qꝛ in nr̄e iusticie opibus taq̃ in gustu delectat'. Nares ⁊ olfactū hr̄e dr. qꝛ taq̃ odor suauissim⁹ dño ē placēs q̄ deuotōis affectū sibi exhibet. facie ipsum hr̄e scptura cōmemorat. qꝛ p ei⁹ opa virtutē ⁊ pñtiaꝫ diuin⁹ sermo manifestat. nam persone

p̄sentia in facie declarat. man⁹ ꝛ brachia re-p̄ntant e⁹ subtilem ꝛ inuincibilē opatōem. q꞉ nos digitꝫ ac manib꞉ ꝛ brachijs subtilio-ra ꝛ fortiora opamur. qñ dexterā dei ꝯmēorat. certiora ꝛ dei digniora insinuat. vñ ꝛ iurare ꝑ dexterā dr̄ qñ intrāsmutabile ei⁹ cōsiliū ꝓhibet. freq̄nt paupib꞉ subueīt ꝛ indigētib꞉ auxiliat. et iō pedes hr̄e dr̄. sep e ei ostēdit in effectu qđ solēt opari hoīes pedib꞉ vel incessu. Pect⁹ ꝛ cor hr̄e dr̄ ꝑpt cognitoꝝ ingem recordatōꝫ. ventrē ꝛ viscera ꝑpt illā quaꝫ in nob ostēdit misc̄diaꝫ ꝛ cōpassionē. Irasci dr̄ et furere ꝑpt odiū malicie et iustā quā īfert peccantib꞉ vltionē. dormire dr̄ ꝛ obliuisci ꝓpter iniurie dissimulatōꝫ ꝛ vindicte retardationē. vñ q꞉ tot modis ꝑ sua bñficia nr̄a supplet indigentia more hūano dr̄ hr̄e diuersa mēbra. Vñ btūs Diony. effect⁹ dei multiplices sic describit. De⁹ inq̄t est oīm causa ꝛ p̄ncipiū eoꝝ q̄ sūt suba ꝛ viuētiū vita. rōcinantiū rō. excidentiū ab eo renocatio. ꝛ reꝝ r̄surrectio corrūpētiū. qđ s̄m nat̄aꝫ ē renouatō. ꝛ eoꝝ q̄ mouent s̄m execrabilē ipetū reformatio. sacrū firmamentū min⁹strantiū. ꝛ ipsoꝝ q̄ ad ip̄m reducūt via ꝛ reordinatissima manuductio. Et seq̄t post pauca. Ip̄e ē eorū q̄ ab ip̄o sūt p̄i p̄ncipalior q̄ꝫ ip̄i q̄ eos genuerūt. Nā ꝛ ip̄i ceperūt ab ip̄o eē ꝛ generare Eoꝝ āt q̄ ip̄m sequūt ꝛ ab ip̄o pascūt pastor est. illuiatorū ē splēdor. ꝑfectoꝝ ꝑfectio. deificatoꝝ deificatio. discordantiū pax. simpliciū simplicitas. ꝛ vnitoꝝ vnio. sup p̄ncipale ꝛ substantiale p̄ncipiū occultū sue cognitionis. s̄m q̄ phas est ꝛ possibile vnicuiqꝫ. bōa traditio ꝛc. Hec v̄ba Diony. recitat Damas. c. iij. Ex q̄b꞉ omnib꞉ pꝫ q̄ omnia corpalia d̄ deo dicta sunt ad figuratiuū intellectū mystice referenda.

De diuersis xp̄i noīb꞉ q̄b꞉ nuncupatur.

Capitulum. XXI

Vnt iteꝝ q̄dā alia noīa q̄ ad significatōꝫ illoꝝ q̄ de hoīe xp̄o assūpto s꞉ dei filio ītelligūt a silitudib꞉ reꝝ artificiose trāssūpta. sic pꝫ ī Isid. li. vij. c. ij. vbi dr̄ Xp̄s mltꝫ modis in scp̄tura vocari ꝯsueuit. Dr̄ eñ ibidē q̄ xp̄s a chrismate vocat⁹ ē. Ip̄e eñ p̄ cūctꝫ suis ꝯsortib꞉. oīm grāꝝ plenitudīe est delibut⁹. q̄ iesus hebraice. sother grece. saluator ꝟo latie dr̄. eo q̄ cūctꝫ gētib꞉ saluator est trāsmissus. ꝓpter qđ ip̄e messias hebraice dr̄. eo q̄ oīs ꝓphetalis sacerdotalis ꝛ regal' dignitatꝫ p̄uilegio sie diuinit⁹ insignit⁹. nam messias dr̄ vnct⁹. Dr̄ etiā emanuel id est. nobiscū de⁹. eo q̄ de⁹ ꝑ v̄ginē nat⁹ ī carne apparēs nob se ꝯiūxit. Dr̄ etiā v̄buꝫ caro factū. quia v̄bū est inq̄tū nascit a p̄re ī eternitate. sꝫ caro dr̄ inq̄tū a mr̄e nascit in tp̄is mutabilitate. Silr̄ dr̄ vnigenit⁹ ꝛ p̄mogenit⁹ q꞉ p̄ris ꝛ etiā mr̄is fuit fili⁹ vnic⁹. ante queꝫ null⁹. ꝛ p⁹ quē nō erat ali⁹. Multꝫ etiā alijs modis ꝯfigurat in reb꞉ creatis. Dr̄ etiā p̄ncipiū. q꞉ p̄r ꝑ ip̄m oīa finit vel fecit. Dr̄ ꝛ os dei. q꞉ ꝑ ip̄m de⁹ mūdo loq̄t. Diciturqꝫ manus. q꞉ ꝑ ip̄m reꝝ vniuersitas ꝯtinet. dr̄ via q꞉ ꝑ ip̄m ad brauiū ꝑueniūt. vita dr̄. q꞉ in ip̄o oīa viuūt. v̄itas q꞉ nec fallit nec fallit. dicit fons. q꞉ oīs boni origo indeficiens ꝛ reficit sitiētes. Et multꝫ alijs figuris innumerabilib꞉ ꝛ infinitis nob dat intelligi in scp̄turis. sic ibi ponit Isid. ī exemplis multipliciter.

Sic p̄r ꝛ fili⁹ ꝑpt varios effect⁹ ī creaturꝫ varijs noīb꞉ nūcupāt. sic sp̄ūsctūs p̄ri et filio in simplicitate nat̄e ꝯsubstantial' ꝛ coeternus diuersis vocat noīb꞉ ꝛ diuersis reb꞉ multifarie ꝯpat. Propter qđ dr̄ ī. vij. Sap. q̄ est sanct⁹ in oī scꝫ creat̄e sctificatōe. ꝛ ē multiplex in charismatū ꝛ donoꝝ distributōne. vnic⁹ in p̄ris ꝛ filij vniformi ꝯnexiōe. necnō ī sctōꝝ caritatiua vniōe. subtil' ī cogitatōnū ꝛ affectionū ꝑscrutatōe. modest⁹ ī discreta ꝛ modesta affectuū hūanoꝝ ordiatōe. discrecus in facūdie sue eloq̄ntie administratōe. Incoinq̄nat⁹ sine macule ꝯtagiōe. suauis ī p̄ceptis. suauior ī ꝯsilijs. suauissim⁹ in premijs. amās bonū actū ī actiuis q̄ suauis ē in ꝯtēplatiuis. hūan⁹ hūanā diligēs societatē. benign⁹ innatā hñs ī se bonitatē. stabil' lassis ꝛ infirmis ꝯferēs firmitatē. ꝛ nullā ꝑsus habēs ī seuicissitudīs mutabilitatē. secur⁹ illis q̄s ꝓtegit auferēs formidulositatē. oēꝫ hñs v̄tutē. oīb꞉ ꝯferēs v̄tutū ꝑfectōꝫ. oīa ꝑspiciens. oēꝫ hñs cognitōꝫ capiēs oēꝫ sp̄m itelligibilē. oīs sp̄ūs rōnal' motū inuestigās ꝛ affectionē. mūd⁹ ī se ꝛ ab alijs auferēs infectōꝫ. Multꝫ etiā alijs noīb꞉ nūcupat. Dr̄ eñ digitus ꝑpt e⁹ discretā ꝛ subtilē opatōꝫ. Columba ꝑpt simplicitatꝫ amorē. Nubes ꝑpt estiuatiū refrigeratōꝫ. Vent⁹ ꝑpt occultā grāꝝ inspiratōꝫ. Ignis ꝑpt grē euaporatōem. Ros siue pluuiā ꝑp aīe fecūdatiōeꝫ. Mel ꝑpt dulcissimā interioris hoīs īmutationeꝫ. Oleū ꝑpt interiorē aīe ipinguatōꝫ ꝛ exhilaratōeꝫ. Multꝫ alijs ꝯpat diuin⁹ sp̄ūs. sꝫ ista sufficiāt ꝑ exemplo. Nūc ad angeloꝝ ꝓpetates adiuuāte dño manū apponam⁹.

Incipit liber secūdus de ꝓprietatib' angelorum.

DE proprietatibus angelicis diuino adiutorio aliq̄ in mediū nob' ꝓlaturi. pmo incipiendū est ab eisdē in generali. ⁊ deinde in spēali vbi singl'oꝝ ordinū dispositōes ⁊ officioꝝ diuerse mīstrationes. put pn̄ti cōgruit opusculo p ordinē declarabunt.

De interp̄tatōe angeli Caplm. I.

a Angel' itaq3 grece. hebraice malach. latie vo nūci' interp̄tat. eo q p angeloꝝ misteriū diuīa volūtas ꝑplo nūciet. Vn̄ angel' nomē est officij nō nate. spūs at nō est angel'. s3 qn̄ a deo mittit tūc p̄mo angel' ꝓpe nūcupat. Cui sc3 angelo licentia pictoris alas tribuit. i q̄ꝝ subito motu celerē angeloꝝ opatōz figuratiue p̄dicta pictoralis licētia simplicib' p̄ostēdit. sic poetas vētis ascribere alas antiq̄tas non ꝓhibuit. sic dicit Isid. li. vij. c. vij.

Quid sit angel' f'm Damas. Ca. II

c Est igit angel' f'm Damas. suba intellectual'. sp mobil'. arbitrio libera. incorporea deo mīstrās. f'm grām ⁊ nō nat3 imortalitatē pcipiēs. Ex hac angelica descp̄tōe m'tiplex nob' resultat ꝓpetas angeloꝝ. Dr̄ em̄ suba intellectual'. q2 ratiōe spūalitat3 sue sube ⁊ singl'ar3 spūalitat3 oēs formas intelligibiles in se pticipat ⁊ species cognoscibiles apprehēdit. ⁊ q̄nto a terrestris materie coartatōe est r̄motior. tāto i ɔtēplatione īmaterialiū est psectior. sic exp̄sse dr̄ in libro causaꝝ. Nā intelligētie plene sunt formis. ⁊ iō omēs spēs cognoscibiles eis subiicibiles i eis relucēt sic ibidē dr̄ ɔseq̄nt. Preter h̄ nat angelica omnē antecedit creat3 corporeā. in eēntie subtilitate. in simplicitate. in intellect' ꝑspicacitate. in liberi arbitrij habilitate. q2 h̄ angelica nat nullam h3 dependenciā a materia. iō corruptio material' ei non p̄t aliq̄lit ɔuenire. vn̄ sensual' cognitio ei' intellectū deiformē non impedit. Angel' em̄ deiformē h3 intellectū. ⁊ iō sup̄ tp's est ⁊ totū intelligit sil' ⁊ nō vnū post aliō. aut vnū ex alio. sic ex p̄missis ɔclusionē. sic huānus intellect' q̄ est vni' ex alio collatiu'. Vn̄ q̄lis est compatio simplic3 ad ɔpositū ⁊ pūcti ad lineā in essendo. talis est compatio angelici intellect' ad huānū in intelligendo et iudicando. Nulla malicia angelicū affectū a creatoris sui obseq̄o retrahit l' auertit. vn̄ q̄nta angelica suba est simplicior ⁊ ab oī cōditione materie distantior. tanto dei similitudo in ea relucet exp̄ssior. et in ipa sic speculo clarissimo splēdor diuīe sapie relucet exp̄ssior ⁊ tanto est dignior influētia glē. q̄nto pfecti' adhesit incōmutabili v̄itati ex libera et ꝓpa volūtate. vt dicit Greg. Mire inq̄t de' omipotēs nat3 summoꝝ spirituū bonā s3 mutabilē ɔdidit vt q̄ pmanere vellēt mererent ⁊ eo maioris meriti apud deu3 fierent q̄nto mutabilitat3 suevotū. volūtat3 studio desixissent. dicit etiā idem. Angel' in ɔtemplatōne sui creatoris immutabil' pmanet. et tn̄ eo q creatura est vicissitudinē mutabilitatis h3. In angel' em̄ tria cōsiderant. vt ait Diony. Essentia q̄ subsistūt. v̄tus q̄ possunt. operatio q̄ peragunt. Eoꝝ essentia est simplex ⁊ imaterialis pura distincta seu discreta. Eoꝝ v̄t' est libera. intelligēs. diligēs indefessa. Hn̄t em̄ ptātē3 libere eligēdi itelligendi ⁊ diligēdi ⁊ deo icōmutabilit adherēdi. Insup hn̄t v̄tutē opandi. q2 oīa faciūt sine more dilatōe. oīa aduersa coercēt sine resistentia ⁊ ɔtradictōe. Semp nob' assistunt et nob' seruiūt sine intermissione. Vn̄ eorū opatio est voluntaria. subita. vtil' ⁊ honesta. nam deo seruiūt sine coactione subito ⁊ in instanti iussa pficiūt sine ꝓcrastinatōe. oīa ꝓficua ⁊ vtilia ꝓcurant sūma attentione. licitis et honestis vacant q̄ sunt sine rep̄hensione. Patet itaq3 q triplex v̄t' est in angelo. s. cognoscendi. operandi. ⁊ psistendi. Cognoscit em̄ deū sup̄ se in speculo et'nitat3 sine aliq̄ interpositōe. Semp ei videt faciē p̄ris. Mathei. xviij. Extra se apprehēdit oīa sine collectione. Intra se retinet apprehensa sine obliuione. Sic etiā h3 v̄tutē operādi potenter celeriter. vtiliter. incessant. Habent etiā virtute3 persistendi in nate sue simplicitate. q̄a mortalitatis vicissitudine nō alterant. passibilitatis ɔtrarietate nō afficiunt. mole carnea non retardant. Persistūt etia3 in gratie ⁊ glē firmitate. q2 diuīs legib' subiecti. nulla affectione vel actione ei cōtrariant. Cum sint benigni nullo inuidie stimulo torq̄nt. Cum sint puri nulla affectione turpi contaminant. Persistunt etiā in officij dignitate. nam cū sint iusti nullo mō sibi inuicē iniuriant. q̄ subsūt nullo ɔtēptu subiiciūt. ⁊ q̄ pre-

sunt sine tyrānide aliis ꝑncipant. Preterea angelica natura ꝓme luci scʒ deo vicinius est cōstitucta. ⁊ iō copiosiori lumine repleta ⁊ tanto de vite fonte ꝓfundius haurit q̄nto ꝯtēplādo ꝓmo lumini vicinius se subiūgit. ⁊ tanto ꝑncipaliores theophanias. i. illuminatōes diuinas ꝯtinue recipit. q̄to perfectius ad summū bonū per amorē inseꝑabilē se ꝯuertit. vnde illa lux eterna ꝓmo sup angelos influit. ⁊ ip̄is mediātibus ad nos descēdit. ⁊ iō lex ꝑ angelos ad hoīes ꝓcessit. Vn̄ ꝓpter istaʒ ꝓmā a pre luminū illuminatōʒ ad angelos descēdētēʒ vocant angeli a Diony. agalmatha. i. specula clarissima diuini lumīs receptacl'a. Vn̄ in li. ð diuīs no. c. vj. dicit sic. Angelus ē ymago dei. manifestatio occulti lumīs. speculū purū. splendidissimū. imaculatū. incōtaminatū. recipiēs totā si phas est dicere speciositatē. bn̄formate deiformitatꝭ et pure declaratōis in seip̄o sic possibile est bonitatem q̄ est in abditis ⁊c. Imago dei ð ꝓpt deiformē intellectū. q2 sic deus oīa videt sine deliberatiōe ⁊ collectōe. ita angeli. q2 nec vidēt ꝑ mediuʒ nec apprehēdūt ꝑ sensū. Dr̄ etiā et occulti luminis manifestano. q2 diuinitatꝭ lumē qđ in se incomꝓhēsibile est ⁊ occultū. ꝑ influētiaʒ recipiēdo. ⁊ aliis trāsmittēdo inferioribus manifestat. Dr̄ ⁊ speculū ꝓpter lumīs receptibilitatē. ⁊ dr̄ speculū puꝝ ꝓpter naturalem sue substātie puritatē. Nil eīn̄ h3 corporee feditatꝭ immaculatū. sine macl'a culpe origīal'. incōtamiatū sine ꝯtagio culpe mortal'. incoinq̄natum sine infectōe culpe venial'. Dr̄ etiā recipiens speciositateʒ deiformitatꝭ. q2 in specie et mō cognoscēdi sil'is est diuinitati. q̄ declarat inferioribus abditā ⁊ ineffabilē ac occultā diuine bonitatꝭ suauitatē. nam qđ ꝯtēplando ⁊ gustando diuinitus ꝑcipit inferioribus notificat ⁊ trāsfūdit. Angeli eīn̄ ꝭm Damas. li. ij. c. iij. sūt lumina q̄dā ītelligibilia ex ꝓmo lumine lumē habētia non lingua vel auribus indigētia. s3 sine ꝭmone ⁊ sine voce suas volūtates ⁊ intelligentias sibi inuicē tradētia et exꝓmētia. loco corꝑali n̄ ꝯtēta. n̄ parietibus vel claustris corꝑal'r circūscꝓta. triplicē dimēsionē nō hn̄tia. sed intellectual'r assūt et operant vbicūq3 eis fuerit imperatū. Sūt et hi sp̄ūs natural'r fortes ⁊ veloces ad diuine voluntatꝭ expletōʒ. et vbiq3 cito inueniūt vbicūq3 diuinus iusserit nutus. ⁊ q̄ circa nos sūt dispensantes ⁊ auxiliantes nob ꝭm diuinā volūtatē sup nos entes ⁊ tn̄ circa deū ꝯp̄n̄tes. ad malū difficile mobiles. q2 oīno īmobiles ex grā q̄uis n̄ natura. deū q̄ntū possibile ē ꝯtēplātes ⁊ ī ip̄o delectātes. ⁊ cū sint īcorporei et sp̄ūa leo n̄ sūt nuptiis īdigētes. hucusq3 Damas.

Quō āgeli in effigie corꝑali depingant Capitulum. III.

Quāuis āt angelica natura ab oī materia ⁊ linea mētꝭ corꝑis sit aliena. tn̄ ī effigie corꝑali depingūt angeli ⁊ varia mēbra et figuras hr̄e diuersas ī scꝓtura sepius memorāt. s3 ꝑ denoīatōes mēbroꝝ visibiliū ītelligūt inuisibiles actōes celestiū aīorū. Nā cū lōga coma ⁊ reflexis capill' vbiq3 āgeli dpigūt. ī qbus vtiq3 eoꝝ mūde affectōes ⁊ ordiate cogitatōes ītelligūt. Nam capilli capitꝭ designāt cogitationes ⁊ affectōnes q̄ oriūt ex radice mētꝭ. Aures hr̄e dicūt. q2 diuinā inspiratōeʒ accipiūt quā vtiq3 dījudicāt ⁊ discernūt. Nares eis pictores attribuunt. ⁊ merito. q2 vicia velut fetida ꝯfugiūt. s3 ꝟtutes q̄i q̄dā odorifera diligūt. ⁊ int' mūda ⁊ imūda. fetida ⁊ aromatica sagacissime diuidūt ⁊ distīguūt. Ora linguas ⁊ labia hr̄e sepius memorāt. q2 diuina secreta q̄si loq̄ndo nobis ꝓfert. ⁊ diuinis laudibus ꝯtinue inhiāt ⁊ intēdūt. Imberbes pictoꝝ licētia depigit eos q2 eoꝝ ꝟtutē q̄i iuuenilē statū ꝯsiderās eos nec viribus nec senio deficere sic oñdit. Dentes hr̄e dicūt. q2 grāʒ quā diuinitus accipiūt aliis cōicare ⁊ q̄i cōmoliēdo diuidere ꝯsueuerūt. vn̄ ī dētibus eoꝝ ptās actiua ⁊ cōicatiua merito desigt. Iō etiā brachia et manus hn̄t. q2 ꝟtute sua actiua ⁊ ꝑmāsiua infirmitates nras sustinēt. ⁊ vsq3 ī finē ab electoꝝ defensiōe ⁊ supportatōe n̄ desistūt. Cor ⁊ pectus hr̄e fingūt. q2 cū deiformē hn̄t vitā ad susceptōeʒ deiformis vite ⁊ vital' grē nob manifestissime cooꝑant. Costas ⁊ latera hn̄t. q2 oīa graꝝ munera ī se tuta possidēt ⁊ ꝑ ip̄oꝝ custodiā ī electꝭ hoībus oīa tuta manēt. Lūbos ⁊ femora hr̄e dicunt. s3 vestibus occultata. q2 grāꝝ ⁊ ꝟtutū ī se hn̄t semia. q̄ oībus carnalibus sūt occulta. Pedes hn̄t. s3 q̄i general'r denudatos. q2 liberos hn̄t affectionū motus ī deū ab oī mortali ꝯcupia penitus seq̄stratos.

Quō angeli describant Ca. IIII.

Describūt etiā angeli sub figura multiplici mirabilit' alterati sicut tangit Dion̄. ī fine angelice hierarchie. Nā dscribūt pēnati ⁊ alati. q2 a ꝯtagione terrena penitus alieni. ꝯtēplatōis raptu ad diuini amoris intima intellectu ⁊ affectu sūt penitus eleua

ti. vestibꝫ coccineis siue igneis sūt vestiti. q̄a lumine diuine cognitōis ⁊ diuine dilectiōis flā ma sūt amicti. Psal. Amicti lumine sicut vestimē to. Zonis aureis accingūt. qr virtutū habitu taliter sūt accincti q̄ nullatenꝰ ad alia vicia dilabūt. Uirgas ⁊ sceptra ī manibꝫ gestāt. q̄a post deū diffiniūt oīa recta. ⁊ vniuersa q̄ sūt ī mūdo sensibili iuste regūt. Tela etiā ⁊ gladios in maibus portāt. qr virtute sibi tradita demonū ⁊ rebelliū conamia destruūt et debellāt. Trullā ⁊ ppendiculū ⁊ alias mēsuras operioꝝ instrumēta visi sūt hr̄e. qr dn̄s p angeloꝝ puidētiā solet malos ad bonū ꝯuerte et vt spūs sctī fiāt habitatio pmouere. Calamos mēsuras ⁊ funiculos ī manibꝫ portāt. qr singl'oꝝ merita ⁊ demerita discutiūt mēsurāt ⁊ pōderāt. Phialas cū aromatibꝫ hr̄e dicūt. qr p eoꝝ misteriū nr̄a vulnera ad sanitatē grāꝫ pducūt. Succincti ⁊ q̄si parati ad eundū legūt. qr iusti ad patriā eoꝝ patrocinio q̄tidie deducūt. Atramētaria ⁊ scriptorū instrumēta portare dicūt. qr p eoꝝ misteriū diuine volūtatē abdita sepissime describūtur Armis bellicis ornati dicūt. qr boni eoꝝ adiutorio ī bello spūali ꝯtinue ptegūt. Cytharas resonare faciūt. qr illi q̄ merent eoꝝ ꝯsolari patrocinio desperatōnis tristiciam non incurrūt. Tubas in manibꝫ portāt. q̄a vt in bono pficiamꝰ nos incitant ⁊ inuitant Multa talia de habitu et gestu angelico in scriptura referunt. in q̄bꝫ eoꝝ opera mirifica designantur.

Qualiter angeli cōparāt rebꝫ materialibꝫ
Capitulum. V

Comparant etiā alijs rebꝫ trāssumptis a naturalibꝫ ad eoꝝ exprimendas mysticas opationes. Ubi grā. ventis assimilant. qr ad oīa agenda subito trāsuolant ⁊ circūferunt. Nubes dicunt. qr p raptum ꝯtēplatiōis suspensi in deū rapiuntur. Igni comparāt. qr diuini amoris incendio totaliter inflāmant. nam ad modū ignis cognitione lucent ⁊ dilectōe ardent. nūc auruꝫ nūc argentū. nūc electrū noīant. qr splēdorem habent purum ⁊ luciformi dei sapiētia illustrant. Carbūculis saphiris ⁊ alijs gēmis solidis ⁊ trāslucidis assimilant. qr ī dei grā stabiles effecti in glīa ꝯfirmant. ⁊ eoruꝫ grata p̄ñtia oīa q̄ in celo sūt et in terra mirabiliter decorant. Dicunt etiā leones q̄a demonibꝫ ⁊ peccatoribꝫ sunt terribiles. vel iō vt dicit cōmentator sup hierarchiā angelicam. quia quādo ad ꝯtemplandū deū aspirant. quod prius per cognitōem inherebat a memoria tergitur quando in concupiscētibus animis desiderata claritas est manifesta. nam leo cum cauda delere ppria vestigia consueuit. Dicunt et boues. q̄a bos terram sulcans ipsam innouat et ad fructū eā aptat. Sic angeli mentes hominū disponunt ad recipiendū germina virtutum ⁊ donorum. Aquile vocant quia immediate inflexibiliter et recte deum qui est sol iusticie irreuerberatis oculis ꝯtemplant. Dicūtur etiā equi. quia lege obedientie deo q̄eis presidet sunt subiecti. Et etiam q̄nq̄ albi ppter lucidam dei cognitōem. q̄nq̄ nigri ppter diuine maiestatis incōprehensionē. nā nigredo color est sed obscurꝰ et occultꝰ. q̄nq̄ rubei qr indicant terroreꝫ iusticie ⁊ equitatis. q̄nq̄ varij ppter varium vsum suscepte potestatis. nam in vario extremi colores vniant et per angeloꝝ virtutem perfectiuam . p̄ma secundis ⁊ secunda p̄mis ꝯuertibiliter ꝯuertuntur. ⁊ in amorem mutuū ꝯuertunt. Flumina ignea dicunt. qr effusiones diuine gratie suscipiūt. et copiosam ac indeficientē influentiā viuifica fecunditate ad alios transfundūt. et ideo fluuio igneo assimilant. Dicuntur et currus in quo mlt'a copulata pariter deferunt. qr ipi grata societate ⁊ iocunda pariter sociati siue copulati cōmuni assensu in diuina extollūt. Dicunt etiā rote. quia sic rota in se voluit et reuoluit. et circa idem centrū semp mouet. sic angeli circa deū q̄si circa intelligibile centrū ꝯtemplādo circūmouent. qr eoꝝ desideriū est inextinguibile et qd desiderat est incomphensibile Iō etiā curribꝫ ⁊ rotis igneis comparāt. qr ad subditos descendūt eos illuminādo. ⁊ iterū redeunt ipos per ꝯtemplatōem ad superiora reducendo. Sanctoꝝ etiā orōes ⁊ vota corā dn̄o repñtāt. ⁊ defunctoꝝ aīas ad patriā in sinum abrae deferūt et transportāt. Dicūtur etiā medici. qr aīas curant. Dicuntur et fabri. qr arma spūalia nob parant. Dicunt et vigiles et custodes. quia nullo ignorantie somno depressi imminentia pericula annūciant. dicuntur etiam messores. quia electorum populum in horreum regni celorū coaceruant. Dicunt et milites. quia pro nobis contra demones dimicant ⁊ cōcertāt Dicūtur duces. tum qr moduꝫ pugnandi contra hostes spirituales nobis indicant. tum etiā

grã viã ad patriã maifestãt. Istis ꝛ mlt̃is alijs figuris angelice ꝟtutes q̃ ad eoꝝ subaꝫ ꝟtutẽ et opatõem nob insinuanͭ ꝛ danͭ intelligi i scpturis. Sed pauca q̃ exempli causa sunt h dicta ad p̃ns nunc sufficiant.

De ordib᷒ angeloꝝ hierarchijs ꝛ eorum officijs. Capitulũ. VI

d

Eterminatis ex pte ꝑpetatib᷒ ãgeloꝝ i generali put ad h opusculũ ptinet ad singulos angeloꝝ ordinũ hierarchias accedendũ est. vt singuloꝝ ordinum officia ꝯuenientias et d̃nãs per ꝯditiones ꝓprias cognoscam᷒.

De triplici hierarchia. Ca. VII

t

Riplex ãt est hierarchia sic scĩssim᷒ tradit Diony. s. supcelestis q̃ ꝯsistit i trib᷒ ꝑsonis. scd̃a celestis q̃ ꝯplecͭ i sãctis angel. tertia subcelestis q̃ pficitͭ in platis. Est ãt hierarchia sic ibidẽ asserit Dionysi᷒ rerũ sacraꝝ ꝛ rõnaliũ ordiata ptãs i subditis debitũ retinẽs ꝑncipatũ. Hierarchia ãt celestis q̃ est triplex. s. superior q̃ grece d̃r epiphania. ꝛ describitͭ sic a Diony. Epiphania est i incalescẽtis affectõis incẽdio. altioris intellect᷒ fastigio. iudicij liba resultatio distributa. Nam h hierarchia tres ꝯtinet ordĩes scꝫ seraphin q̃ amoris incẽdio p̃ alijs feruẽt et cherubin q̃ cognitõis ꝑuilegio gaudẽt. et thronos q̃ iusticie ꝑpẽdiculo alijs ꝑeminẽt. De duab᷒ alijs hierarchijs dicetͭ infra in locis suis. In oĩ aũt hierarchia exigũtͭ necessario. ordo. sciã. ꝛ actio. Nã vt idẽ dic̃ Dioñ. Hierarchia est ordo diuin᷒ sciã ꝛ act᷒. deiforme q̃ꝫtũ possibile similãs et adiudicãs ei diuinis illuiatõẽs ꝓportionalitͭ in dei similitudinẽ ascendens ꝛc. Ecce tria poĩt in hierarchie descptõe. s. ordinẽ sciaꝫ ꝛ aciõem. qꝛ si hoꝝ triũ aliqd̃ d̃fuerit nõ erit hierarchia. ideo d̃r hierarchia ordo diuin᷒. i. ptãs ordinata ꝛ ẜm deũ disposita. vñ in ordine notatͭ officiũ. in sciã discretio. in actione misteriũ. sine ordine ꝑsumptio est actio. ꝛ sine actõne negligẽtia est ordo. sine sciã ãt ꝛ actio est reꝑhensibilis et ordo inutilis. Et id̃o tam in ordine q̃ꝫ in sciã et actione oĩs hierarchia dei ꝯformitatẽ imitatͭ. ꝛ ẜm modũ et mensuraꝫ sue illuiatõis in ordine suo pficit ꝛ recte discernẽdo et bñ operãdo ad dei imitatõꝫ q̃ꝫtũ possibile est ascendit. Talis est ãt intͭ angelos hierarchica ordinis dispositio. qd̃ angeli superioꝝ ordinũ copiosi᷒ diuinum lumen hauriũt. ꝛ ad eos q̃ se ordine sunt inferiores receptũ cõmunicando post transfundunt. Nam h lex in angelico ordine custoditͭ vt in grẽ et glẽ participatõe alij sunt ꝑmi alij secũdi et alij vltimi. vt illi q̃ ordine et naturaliuꝫ participatõe sunt impares. sint etiã in glẽ ꝑceptõne ineq̃les. vñ dic̃ Diony. Oportet superiores angelos sp̃ esse ductores et manuductores alioꝝ inferioꝝ. vt eos adducãt ad diuinã illuiatõem adductõem et cõicatõeꝫ et inductionẽ per ꝯuersionẽ in illuminatõe per cognitõem. in cognitõe ꝑ perceptõnem. Nã vt dic̃ Gre. i. moral. Alij deo assistũt per ꝯtẽplatõꝫ. alij ad exteriora exeũt. ꝛ tñ ab interiori ꝯtẽplatõe nõ recedũt. qꝛ illũ sp̃ ĩspiciũt q̃ p̃ns est vbicũqꝫ vadũt. Excellẽtia ãt ordinũ assignatͭ ẜm ꝑeminentiam bonoꝝ. qꝛ ẜm differentẽ eẽntie simplicitatẽ ꝛ natalis sapientie ꝑspicacitatẽ et differentẽ arbitrij libtatẽ recipiũt ordĩs diuersitatẽ. q̃ ei natã magis sunt subtiles et sapiã magis ꝑspicaces in amplioris grẽ munere sũt ceteris digniores. vñ singuli hierarchiaci ordĩes ꝓpa hñt dona ẜm q̃ opantͭ et gradus ꝓpos ẜm q̃s suas opatões moderantͭ. Nõ ei fas est vt qs opari ꝑsumat. qd̃ ad suũ ordinẽ ꝛ officiũ nõ expectat. In h eñi ꝯsistit hierarchiaci ordinis ꝑfectio vt q̃ illuminatͭ illuminẽt. ꝛ q̃ purgatͭ purgẽt. ꝛ q̃ pficiũtͭ perficiãt. Vñ talis est ordo vt q̃ ꝑmo purgantͭ postea illuminẽtͭ ꝛ pficiantͭ. Nam purgationẽ seq̃tͭ illuminatio. et illuminationẽ pfectõis ꝯsũmatio. vñ supiores ordines ĩmediate recipiũt a deo purgationẽ vt sint clari. ꝛ pfectõꝫ vt sint pfecti. Et iteꝝ ab illis ẜm ordinẽ diuĩe dispositõis inferiores purgantͭ illuminantͭ ꝛ pficiuntͭ. nec intelligitͭ h purgatio a corruptõe vicij. sꝫ poti᷒ ab impfectõe boni. nam ẜm Diony. oportet angelicos spũs ad illi᷒ siĩtudinẽ q̃ oĩ caret ꝯtagio ꝛ dissiĩtudine mũdos eẽ ab imũdicia ꝛ ꝯfusione lucẽtes ꝟitate pfectos bonitate. Intͭ istos itaqꝫ sacratissimos ordĩes q̃dã sũt ꝑmi. q̃dã medij. q̃dã ꝟo infimi. vñ ꝑmi illuminãt. vltimi illuminantͭ. medij vero illuminãt vltimos. ꝛ a ꝑmis illuminãtͭ.

De ordine seraphin. Cap. VIII

a

Primo ẜ ordine velut a digniori est incipiendũ. s. a seraphin. de quo dic̃ Isid. li. vij. Seraphin est angeloꝝ multitudo q̃ ardentes vel incendẽtes interꝑtantͭ. eo q̃ intͭ eos ꝛ deũ nulli angeli sũt internũcij. et ideo q̃nto ei vicini᷒ collocãtͭ tãto magis caritate diuini luminis inflãmantͭ. et id̃o

faciem dñi ⁊ pedes velare dicuť. qꝛ ceteri an
geli diuinā maiestatē nequaq̄ ita pfecti⁹ in
tuenť. ⁊ iō tanto maiori claritate illustrātur
q̄to ardētiori motu dilectōis intime inflā/
māť. vñ istoꝝ angeloꝝ officiū est ꝓpriū et ar/
dere in se ⁊ alios ad diuie dilectōis incēdiū
pmouere. Pꝓꝓrietates āt h⁹ ordis pncipales
⁊ speciales eiicere possum⁹ ex verb Dioñ. sic
dicēt. Pulcre inq̄t pma celestiū hierarchia
rū excellētissimis eēntijs sanctificať. ordinē
habēs altiorē oīb⁹ circa deū immediate col
locatū. Et ideo pme operatōes theophonie
in ipm tanq̄ deo primū deferunť. et sequiť.
Est aūt seraphin mobile sp circa diuina ⁊ i/
cessabile calidum. acutū. ⁊ supferuidū. intē/
te et inflexibilis semp motionis. suppositoꝝ
reductiuū. actiue exemplificatiuū. recalifi/
cans ea ⁊ resuscitans in similē caliditatē et
igneum celit⁹ ⁊ olocaustomatis purgatiuū
circūuelatū inextinguibile. habens lucifor
mē ⁊ illumiuatiuam ꝓꝓrietatem. omnis tene
brose obscuratōis persecutricē et manifesta
tricem ⁊c. Hec v̄ba diuinissima sunt et oīm
mortaliū sensum q̄ ad significatiōis mysteri
um excedentia. Prout m̄ potero q̄uis bal/
buciendo aliq̄ explanabo. Videť aūt diffini
re Diony. q̄ cognoīatio seraphin ꝓꝓrietatis
⁊ officij discretōem ⁊ varie grē participatōz
in angelis manifestat seraphin nūcupatis.
Nam appellatio seraphin docet mobile. hoc
forsan dicit propter naturam ignei amoris.
q̄ angelic⁹ affectus in deū rapiť et mouetur.
h̄ v̄o mot⁹ est q̄etis causatiu⁹ augmentatiu⁹
⁊ complenu⁹. Docet etiam incessabile qꝛ ta
lis amor nūq̄ excidit. nūq̄ ab appetitu ama
ti requiescit. Docet ⁊ calidū. qꝛ ad modū ca
loris accensum animū excitat vis amoris. et
id̄o subdit acutū. qꝛ vis amoris penetrat ad
intima ꝯditoris. vñ acutū diċ q̄nd ā violen/
tiam amantis q̄ intrat ⁊ penetrat ad rē ama
tam. Dr̄ etiā supferuidū. qꝛ q̄uis ad interio
ra diuinitatꝭ amor se extēdat affectu. tñ cir/
cuire nō cessat vt qd̄ intellectu nō capit ꝯtē/
platōis tñ gustu aliq̄lit̄ ꝯphēdat. sic illd̄ qd̄
ebullit caloris vehemētia vndiq̄ se iactitat ⁊
diffundit. sic affect⁹ angelic⁹ nihil inconside
ratū relinq̄t. imo q̄to pl⁹ cognoscit tāto am
plius scire cupit. Addit etiam inflexibil' mo
tionis. qꝛ amor angelic⁹ q̄uis in deum mo/
ueať. inflexibilis tñ ē ne a amatū aliq̄lit̄ amit/
tať. vnd̄ simul mobilis est ⁊ incessabilis. ⁊ h̄
īntente ⁊ intime. qꝛ ad dei interiora tendit.
vñ mobilis est sp et nūq̄ in se sistit ⁊ inten/
tus vt in deū tendat. sed intim⁹ vt ad exterio
ra non effluat. oīno aūt inflexibilis vt ad
aliud p̄ter ipm ⁊ extra ipm nō diuertat. Dr̄
etiā suppositoꝝ reductiuū. qꝛ amor angelic⁹
sp ad supiora se extendit ⁊ tñ ab amore infe/
rioꝝ nō excedit. imo ad diuine illūiatōis p/
ticipatōem reuocat inferiores ordines et re
ducit. Dr̄ etiā docere actiuū ⁊ exemplifica/
tiuū. qꝛ nō solū incendit inferiores ad amā
dum. verꝫ etiā formā ⁊ exemplū p̄bet inferio
rib⁹ q̄lit̄ summū bonū sit sup oīa diligēdū ⁊
q̄lit̄ sit p amorē redeundū in deū. ⁊ ẜm ipsi⁹
bñplacitū incedendū. Ideo etiā dr̄ q̄ amor
eoꝝ sit calificās ⁊ resuscitans in silē caliditatē.
qꝛ ad h̄ laborāt vt inferiores ⁊ si nō eq̄/
liter tñ differenť ardeant ⁊ feruescant. Nec
h̄ dicit q̄ inferiores angeli fuerūt frigidi vel
mortui. sed h̄ dr̄ qꝛ subiecti ordines p ipsos
ad ampliorē amoris affectum ꝯtinue exci/
tanť. Propter qd̄ sequiť. Igneū celit⁹ ⁊ olo
caustomatis purgatiuū. qꝛ ignis diuin⁹ pri
mos angelos accendit vt alios incendant.
illuminat vt illuminent. purgat vt purgent.
Ignis ei diuin⁹ suauiter ardet. nec combu/
rit vel ꝯsumit ad lesionē sed poti⁹ ad purga/
tionē. ⁊ ideo dr̄ olocausti purgatiu⁹. qꝛ sicut
ex toto illuminat. ita ex toto purgat. nec ab
infectione alic⁹ vicij. sꝫ ab imꝑfectōne boni.
qꝛ illa est purgatio pfecta vbi oīs correctio
abest. ⁊ oīs pfectio adest. Dr̄ etiā v̄tus sera/
phin multimoda ⁊ multifida. multimoda i/
q̄tū mult. formit̄ moueť appetēdo ⁊ opādo.
multifida inq̄tū beatificať possidēdo. mlti/
moda inquantum pergit scrutando. multi/
fida in eo qd̄ inuenit penetrādo. Per mul/
tas ei vias ⁊ affectiōes varias pgit ⁊ puenit
ad vnū bonū ⁊ vna vita sil' cūcta apprehēdit.
Docet etiā noīatio seraphin incircūuelatū.
qꝛ sine oī velamie figure vel creaťe interposi
to diligit videre deū ⁊ a pleitudie fontꝭ lucꝭ
etne sine medio aliꝭ illuiať vt illumiet. accē
diť vt accēdat. Vñ in h̄ sūt angeli ill⁹ ordis
alijs digniores. qꝛ sue pfectōis influentiam
īmediate sine iterpositōe a deo recipiūt sine
diminutōe eandē alijs pticipādo tribuunt.
illā possidēt ⁊ custodiūt sine amissiōe. Nun
q̄ tepescunt a dilectōe. nec flectunť ab icon
uertibili ad deuꝫ intentione. nec labore nec
tedio desistunt ab inferioꝝ ad deū gratuita
reductione. Hec de ꝓꝓrietatib⁹ seraphin di/
cta sufficiant.

De ordine cherubin. Ca. IX

(S)Ecundus ordo dicitur cherubin. quod interpretatur scie plenitudo. Sūt enim secundum Isid. li. vij. sublimiora agmina angelorum preter seraphin. eo quod vicinius diuine sapientie suppositi. ampliori scientie diuine dono sūt repleti. et ideo merito ordo cherubin post seraphin ordinatur. quia post donū caritatis a quo denominantur seraphin excellentissimū est donū sapientie et cognitionis diuine voluntatis vel veritatis a quo cherubin denominantur. Nā in angelis huius ordinis principaliter refulget radius diuini luminis quantū ad participationem per excellentem diuine cognitionis. vnde proprietates et effectus angelorum istius ordinis innuit beatus Diony. c. vij vbi dicit quod cognominatio cherubin docet eorum cognoscibile et cetera. et est sensus verborum quod angeli istius ordinis dicuntur cognoscentes. quia in dono diuine sapie sūt ceteris magis excellentes. Deifidi etiā ab ipso nūcupantur. in quo dei visio que in eis vigetur intelligitur. quia dei maiestatem ceteris magis contemplantur. Dicūtur etiā altissime dationis luminum acceptiui in quo innuitur quod cherubin ordo diuine illuminationis excellentia pre ceteris adimpletur. Sūt etiā illi angeli diuine pulcritudinis in prima opatrice virtute contemplatiui. quia per lumen diuine sapie diuinā pulcritudinē contemplantur. Per hoc etiā innuit quod in eis et per eos prima opera trinitatis scilicet dei clarissime intuetur. Dicuntur etiā sapientifica traditione repleti. quia per sapientificā creatoris traditionē alijs plus alijs minus donū sapie diuine impartiuntur. Dicūtur etiā coicatiui quia lumē sapie quod in eis copiose diffunditur. per ipsos ad ordines illuminandos copiose deriuatur. nam plenitudinē lucis quā suscipiūt alijs communicant et trāsfundūt. Dicūtur etiā contemplationis pure et simplicis ac immediati fulgoris susceptiui. Fulgorē vocat illuminationē per quā peruenitur ad merā et purā contemplationē. vbi virtus diuina nō in imagine vel figura vel aliqua mediante creatura. sed per semetipsam et in semetipsa contemplatur. Dicuntur etiā diuino alimēto domestica atque viuifica vnitate diuine refectionis repleti quia in hoc quod replentur lumine cognitionis reficiūtur dulcedine dilectionis. Nō enim multū prodest illuminare per cognitionē nisi concomitaretur alimentum spūs sancti. scilicet refectio per dilectionē. Ista autem refectio dicitur domestica viuificā et vna. Domestica quia amicis et domesticis solūmodo preparatur. Viuifica quia viuū efficit quemlibet quem ex tali cibo satiatur. Vnica est et singularis. quia delectatione cū extranea. scilicet cū carnali dulcedine nō gustatur. Quāuis autem vnica sit refectio. multiplex tamen satietas inuenitur in hoc vnico alimēto. vnde cū hoc solū percipitur plena et vera satietas inuenitur.

De ordine thronorum Capitulum. X

(T)Ertius ordo est thronorum. et est hic ordo a thronis dictus a dono iudicij. eo quod deus in eis sedeat et iudicia sua discernat. et cūcta subiecta per illos disponat. vt dicit Isid. vnde et vetus diuinitatis equitatis throno igneo in Dan. comparatur. scilicet propter perspicuitatē cognitionis. quia deus singula diiudicās per ipsos vniuersa prudenter discutit. et propter impetuositatem cui nihil obuiat vel resistit. Illi autem angeli in quibus singulariter relucet rectitudo diuini iudicij throni nūcupantur. Isid. Et ideo a beato Diony. sedes altissime dicūtur. quia alte propter diuinā auctoritatē quasi ad iudicandū ordinantur. altiores quia diuine iusticie regulam in iudicio imitantur. sed altissime quia immediatius altissimo deo dispositione hierarchica collocantur. Sedes compacte quia apte et conuenienter iuncte quantum ad iuncturā et conuenientiā diuinorum iudiciorum. conueniēs enim est et aptū vt ex culpa penam et ex iusticia gloriam ex qualitate operis qualitatē retributionis quilibet sortiatur. vnde conuenienter et apte coheret pena culpe et gloria iusticie. quia si culpa et gloria. pena et iusticia nō conuenirēt. coaptatam sedem inuicē nō haberēt. compactio itaque sedium equitas est iudiciorum. sedes ab omni ignominiosa subiectione libere. quia quanto sibi presidenti deo sūt subiecti. tanto per ipsum et in ipso merentur amplius sublimari. Sedes deifere. quia deū sibi presidentē ferūt. et deificam potestatē per diuina iudicia in subiectis creaturis indicant et ostendunt. Sedes diuini superaduentus susceptiue immaterialiter et supermūdane. quia noticiam diuinitatis sine studio et fatigatione percipiūt et impassibiliter et sine diminutione ad inferiora trāsfundūt in quo nos spiritualiter instruūt vt a re materiali et terrena nos euacuantes. nos ad eternorum susceptionē coaptemus. Sedes etiam ab omni extremitate sūt remote. quia ei qui sine extremis est. id est principio et fine immediatissime sūt coniūcte. Nam in deo cui inherēt nō est inuenire principiū vel extremū. Throni itaque diuinā virtutē assumūt et eandē ad inferiora deriuant et trāsfundūt. Obediētes sedes eo subijciūt et nec ex aliqua necessitate sed mera liberalitate in agendis omnibus subijci se ostendunt.

De media hierarchia Capitulum. XI

(M)Edia hierarchia secundum Isid. tres continet ordines. scilicet principatus potestates et dominationes. Hec autem hierarchia a Dio. vocatur epo

phonomia.i.diuina illuiatio sui pncipes inter scalari reuerentia insignitos.vsū dn̄andi edocēs arcessz ziū. Prima dn̄a dr̄ ppt' pncipat' q̄ p̄ ceteris possidēt donū reuerētie.qz officiū ē docere z exercere z exhibere reuerētiā reuerēdis ſm diuersos gd' platōis.iuxta illō Cui honorē.honorez. Ro.xiij. Usus vo dn̄andi spectat ad dn̄atōes.q̄ docēt subditis dn̄ari. nō ſm libidiosā z p̄essendi cupiditatez.s3 ſm dei volūtatē. Nā de' vult hoīes p̄esse hoīb9. vt pficiāt nō vt supbiāt.vt eos ī fide z moribus istruāt.nō vt delibrati dominio insolescāt Artatio vo ptā ꝛ̄ferk ad ordinē ptātū z q̄ potestatiue a nob coercēt demōes ne nob tantū noceāt q̄tū desiderāt vl' affectant. Et talis pōt dispositio medie hierarchie q̄uis alio mō videat ordiari ſm Isid. z Gre.s3 de h̄ ad p̄ns opusculū nihil spectat.

De ordie dominationū. Ca.XII

q Uart' ordo ē dn̄ationū q̄ ſm Isid. ptātib9 z v̄tutib9 p̄sūt z p̄eminēt. q̄ p eo q̄ ceteris angelorū agminib9 p̄sunt siue dn̄ant dn̄atōes nūcupāt. H' ordis ē officiū ſm Gre.in bello spūali nos instruere. q̄lr̄ oporteat hoīes platōis officiū exercere Docēt etiā platos q̄lr̄ sine tyrānide z subditorū oppressiōe i regimīe debeāt se h̄re. Horū angelorū misteriū est ſm Diony.serulli timore deposito in deū moueri z absq3 reflectiōe ad cōmodū tpale ei incessant famulari. que singl'ari excellētia inuisibilē annūciatōz i subiectis ordib9 solo impio formāt. Sūt angeli isti' ordis ab oī oppressiōe liberi vt libe ad sūmū eleuēt.z nulli īfra sūmū subijciāt. vn̄ ita deo subsūt q̄ nulli inferiori subijciunt. Per v'lez excellentiā sup̄ oēz subiectōz eleuāt.ita tn̄ q̄ p nullā violentiā aut tyrannidē ad oppssionē īferiorū īclināt. vn̄ dic Diony. q̄ ſm dissimilitudinē tyrānidis dominiū exercēt. seueritatē h̄nt i ptāte z cū seueritate libalitatē in benignitate.z dn̄ a dn̄ationib9 ptās exercet libalitas circa īferiores nō tollit. Per istā n̄i libalitatē eorū ptās nll'o mō minorat. imo deo se ꝯformātes regulā z legē sue p̄sidētie q̄tū possibile est imitāt. Nūq3 ad aliq̄ vana se ꝯuertūt.s3 ꝯtinue ad bonū summū. qō Diony.oñdit z vniuersale vocat.oculos dirigūt. z ab illo q̄ oīb9 dn̄at mētis aciem nō auertūt. vn̄ deiformitatis z diuie sīlitudis p ut possunt sunt participes ſm Diony. Ita q3 dominationes prime sunt in secunda hierarchia

De ordine pncipatuū. Cap.XIII.

q Uintus ordo dr̄ pncipat'. z h ordo ſm sctōs docet hoīes inferioris gd' exhibere reuerentiā maiorib9 existētib9 ī statu altioris dignitatis. vt puta regib9 pncipib9 z platis. De angel' isti' ordinis dicit Diony.ad pncipat' ptinet vniuersal' ducat' z regimen ductiuū ad dei sīlitudinē.qz isti angeli h̄nt ex officio vt alios inferiores ordinalit' reducāt ad deū z doceant ipm reuereri in seipo z in p'rio.spēaliter in plato.q̄ ſm Diony.idō dicūt pncipat'.qz h̄nt alios reducere vel ꝯuerte ad pmū z pncipale pncipium scz deū.quem ipi put possibile ē imitantur.et quantū plas est in p̄sidendi officio pncipi assimilant. Dicit em̄ Isid. li. vij. Principatus sunt q̄ angelorū agminib9 presunt.q̄ p eo q̄ subditos angelos ad explēdū diuinū ministeriū ordināt z disponunt. pncipatus vocabulū acceperūt. Nam alij sūt q̄ administrāt.alij q̄ assistūt.milia enim milliū mistrabant ei. z decies centena milia assistunt ei.Dan̄. vij.

De ordine potestatū Capi.XIIII.

s Extus ordo est potestatū. Et dicūt ptātes ſm Isid.qz eis v̄tutes aduerse sūt subiecte. z idō potestatū nomine nūcupant.qz maligni spūs eorū ptāte coercent ne tātū noceāt q̄tū cupiūt z affectāt. Horū angelorū officiū est ſm Gre.illos q̄ in bello spūali desudāt ꝯfortare z ne ab aduersarijs violent' superent defendere. z vt boni victoriā obtineant viriliter adiuuare.huic cōcordat Diony.dicens. Potestatū misteriū esse cauere ne aliqō aduersum possit bonis obsistere vel nocere.dicit etiam Gre. Potestates in suo ordine pceperūt potenti' vt eorum dispositioni aduerse potestates subijciantur.q̄ ne tantum hominib9 noceant q̄tū desiderant potestatū ministerio refrenant. De his potestatib9 dicit Diony. Ipse sancte potestates habēt equipotentem.id est.equalem cum dominationib9 potestatem q̄ eadē diuina munera in suo ordine z gradu humiliter suscipiūt z custodiunt sine confusione. Nihil em̄ tyrannice pcipitāt ꝯ inferiores.nihil violentia z fortitudine attēptant.sed potius deiformiter.i.ad diuinā sīlitudinē āgelos inferiores ordinate reuocant. z ad potētificam z causalē potentiam.i.ad deū q̄ omnia potest z oīm est causa supermūdane z intellectualiter reducere non cessant. vt per

has deiformes ꝓprietates medie celestium animaꝝ dispositiões illuminēt purgent ꝛ ꝑficiant. Sic eñ ipe ptãtes mediãtib⁹ supioribus ad dei silitudinē ꝯuertūt. ita mediãtib⁹ ipis ptãtib⁹ q̃ iferiores sũt ad deiformitatē reducūt. vt sic oẽs supiores medij et inferiores ordĩes mysticaꝝ purgationũ illuĩatio/nũ ꝛ ꝑfectionũ ꝑncipes efficiant.

De tertia hierarchia. Capitulũ. XV.

t Ertia hierarchia q̃ dr̃ ephionia tres ꝯtinet ordĩes inferiores .s. virtutes. archangelos. angelos. Et ſm hã iferior hierarchia sic describit. Inferior hierarchia est diuinũ ꝑncipiũ naꝛe legibus occurrẽs. secreta reuelãs ꝓ capacitate discreta naꝛe legib⁹ occurrẽs. Hoc ꝑtinet ad virtutes q̃ ptãtē hñt faciẽdi miracła ꝛ curandi morbos ꝛ lãguores. Secreta reuelãs. hõ ꝑtinet ad archangelos ꝛ angelos. Pro capacitate discreta. hõ referf ad archangeloꝝ differentiã ꝛ angeloꝝ. q꞉ maiores vt archangeli maiora. minores vt angeli mĩora reuelant. Per archangelos eñ reuelabãt ꝓphetis maiora secreta vt illud. Ecce ꝟgo ꝯci. ꝛc. Per angelos ãt minora. vt illud Dauid. Episcopatũ eius accipiet alter ꝛc. Et dr̃ ephionia. ab ephi qđ est sub. ꝛ phanos qđ ē apparitio. q̃a inferiori mõ q̃ȝ in alijs resultat dei silitudo in ordinibus huius hierarchie.

De ordine virtutum. Cap. XVI

s Eptim⁹ ordo ē ꝟtutũ. Uirtutes eñ sunt ãgeloꝝ agmina. misteria habẽtes ad ꝟtutes ꝛ miracula faciẽda. in q̃b⁹ potissime relucet ꝟt⁹ diuĩa. ꝓpt̃ qđ ꝛ ꝟtutes noiant vt dic̃ Isid. Isti⁹ ordinis angeli ab ordinib⁹ medie hierarchie recipiũt illuminatõez. purgatõem. ꝛ ꝑfectiõez. Unđ ſm Diony. ꝟtutes hñt virilitatē ad opatões fortem incõmutabilē. ſm dei formã eis indicãtem. In hõ eñ deo sũt siłes ꝰ ꝯformes. q꞉ ad oĩa agẽda incõmutabilē ꝟtutꝫ vigorē acceperũt. ꝛ iđ istoꝝ spirituũ opatiuã ꝟtutē ꝯstringit Diony. sic dicens. Ipa sctãꝝ ꝟtutũ cognominatio fortē quendã ꝛ incõmutabilem docet vigorē ſm inditã eis deiformitatē ad nullã susceptionē diuinaꝝ illumĩationũ imbecilliter infirmatã ꝛc. q̃si diceret. i hõ q꞉ isti angeli ꝟtutes sunt vocati deiformes et siłes deo dinoscunt. nam diuĩa ꝟt⁹ fortis ē ad agẽdũ. vt non frangat alic⁹ opis difficultate. et incõmutabilis ē ad ꝑseuerandũ vt non langueat seu infirmet alic⁹ spacij seu tẽpis diuturnitate. Sic angeli isti ꝯsiłes sunt. q̃a ad omnia agenda robusti ꝛ incõmutabiles inueniunt. vñ ꝟtuosi sunt nõ solũ operãdo verũetiam in illuminatiões suscipiẽdo. Nam horũ angeloꝝ ꝟt⁹ ꝛ si infirma videat diuine ꝟtuti compata. nõ tñ infirma est ad eandez ꝓgrãm ꝯfirmata. Infirma est naꝛe ꝯditione. sed nõ infirmat aliq̃ corruptiõe q̃n ꝑticipat totum quicq̃d creature est debitũ. fortitudĩnem scȝ sufficientem et sue nature congruẽtem. Et ideo dicit Diony. q꞉ habent deiformem motũ firmiter se ferentē. Insup essentialē ꝛ potentificã dei ꝟtutē. q꞉ ꝓpa ꝟtute in deũ mouent. ꝛ vñ coꝝ ꝟtuositas in supessentialem ꝟtutē creatoris sustollit inde deiformis ymaginis siłitudo in eis reperit. deiformitatē aũt quã recipiũt ad inferiores angelos trãsfundũt. accipiũt quidez ꝑ donũ. sed alijs retribuũt per exemplũ. Hoꝝ angeloꝝ est officiũ ſm Diony. docere ꝑlatos. ꝑlationis officiũ exeq̃ feliciter ꝛ ꝯstanter. ꝛ vt ipsi⁹ onus sustineant patienter. ſm Gre. ꝟo i. iij. moraliũ. Istorum officiũ in his q̃ virtutem habent est docere qualiter ymaginez dei in se raperent ꝛ reforment, ac reformatam viriliter custodiant ac ꝯseruent. vñ per istorum angelorũ ministeriũ ꝟtus miracula faciẽdi perfectꝫ ꝯcedit vt reducti ad ꝑmũ statũ in q̃ de⁹ fecit hoiez ad suã ymaginē per hmõi miracula ostendant. Angeli isti⁹ ordinis diuinam ꝟtutē ꝯtinue aspiciũt. ꝛ in ipa ꝯtẽplatione ꝯtremiscũt. sed iste timor penalis non ē cũ potius sit admirationis q̃ȝ horroris. prout Gre. dicit in moraꝉ. li. iij.

De ordine archangeloꝝ. Ca. XVII.

o Ctauus ordo est archangelorũ qui ſm Isidorum summi nũcij vel nunciorũ ꝑncipes interꝑtantur. Nam ꝑmatum tenent inter angelos. sunt eniȝ duces ꝛ ꝑncipes sub quorum ordine vniuscuiusq̃ angelorũ officia deputata sunt. Nã archangelis angeli ꝑ sunt. vt patet in Zacharia vbi angel⁹ maior dixit minori. vade et doce puerum istũ ꝛc. si eñ in ipis angeloꝝ officijs superiores inferiores nõ disponerẽt. nłło mõ hõ quod homini diceret angelus ab angelo cognouisset. hi archangeli sepe proprijs nominib⁹ denotant. vt per ipsorũ vocabula ipsorum ꝯditiones et opera ostendant. Nam gabriel ꝟgini mittitur vt illum denũciaret venturũ q̃ ꝯ aereas ptãtes obtinere debuit victoriã ꝛ triũphũ. Gabriel ei dei fortitudo

iterp̄tat̃. ſic ⁊ raphael q̄ iterp̄tat̃ medicīa dei ad thobiā miſſus fuit q̄ eiꝰ oculis curatiōem adhibuit ⁊ cecitatē abſtulit ⁊ deterſit. ⁊ ſic d̄ alijs Ducuſqꝫ Iſid. li. vij. c. v. Nōꝝ āgelorū officiū ē ſm Gre. de hiſq̄ ad ꝓmotōꝫ fidei ꝑtinēt vt de aduētu filij dei de eiꝰ geſtiſ ⁊ dictiſ fideles ꝓmouere. Archangeloꝝ etiaꝫ eſt ſm Dioñ. ꝓphetias ꝓphetiſ reuelare. demōes hoībus dominātes arcere ne vlteriꝰ plꝰ ledāt. ſic̄ poteſtatū eſt eoſdē cohercere ne dñium ſibi vſurpēt aut accipiāt. Archāgeli etiā angeliſ ſuppoſitiſ eis ſūt digniores ⁊ annūciatiōe ꝓores. ceteriſqꝫ ſūt ꝑfectiores. Nā ſm dioñ. inferiores ꝯuertūt ad ꝑncipale ꝑncipiū ſuū et q̄ꝫtū eis poſſibile ē angeli īferiores ipſis mediātibꝫ ad ipm informāt̃. Inſuꝑ vnificāt .i. āgelos ad vnitatē illiꝰ ꝑncipij colligāt ⁊ adunāt. docēdo āgelos ſibi ſubditos ſm ducatꝰ inuiſibiles ⁊ ordīatos q̄bꝫ hn̄t ducere ⁊ docere ſeq̄ntes alios ⁊ ſubiectos Iſti etiā archāgeli int̃ ordīes inferioris hierarchie ſūt itermedij. ⁊ iō a ſuꝑioribꝫ illuīatōes ꝑticipant ⁊ eaſdē angelꝰ inferioribꝫ ꝑticipatas cōicant et annūciāt. in q̄bꝫ angelꝰ oīm angeloꝝ diſpoſitio hierarchica ex triplici ternario celeſtium ordinū ꝑfectiſſime eſt completa.

De ordine angeloꝝ. Cap. XVIII

n Onꝰ ordo ⁊ vltimꝰ ē āgeloꝝ. Angelꝰ āt grece malach hebraice dr̄. latīe vo nūciꝰ int̃p̄tat̃. eo q̄ voluītatē dn̄i ꝓplis annūciare ꝯſueuerīt. angeli āt vocabulū nomē eſt officij nō nat̃e. Nā angelꝰ ē ſꝑ ſpūs. ſed q̄ñ mittit̃ tūc ꝑmo angelꝰ nūcupat̃. Angelis ꝓo pictoꝝ licētia pēnas fingit vt coꝝ diſcurſum celerē ſignificēt ſic̄ ⁊ iuxta poetaꝝ fabulas vēti pēnas hr̄e dicūt̃. ſic̄ dr̄. Qui ābulat ſuꝑ pēnas vētoꝝ. Ducuſqꝫ Iſid. li. vij. ca. v. Scōm dionyſ. āt angeli inferioris ordiuiſ nō ꝑticipāt ordinē ſuperioꝝ illuiationuꝫ. nō eñ ꝑticipāt cū ipis ſꝫ ex ipis. nam angeli ſuperiores ꝑmo loco diuias illuīatiōes ſuſcipiūt. ⁊ illas poſtmodū ad alioꝝ noticiā ⁊ cognitōeꝫ defert̃. q̄ ⁊ ꝑmi nūcij dicūt̃. Alij aūt poſteriores ſūt ⁊ vltimi Angeli etiā ſm eundē diony. hoīes ad diuinā cognitōem adducūt ⁊ ſubleuāt. ⁊ vt iuſte viuāt inſtruūt et informāt. Vñ q̄uis angeli ⁊ ſi nō hn̄t angelos alios ſub ſe inferiores q̄bꝫ p̄ſūt. hn̄t tn̄ ſub ſe inferiores hoīm ordīes q̄bꝫ p̄ſūt q̄s ordināt ⁊ diſponūt. Surſū extēdūt̃ ꝑ dilectōeꝫ dei. ī ſemetipis formāt̃ ꝑ cuſtodiā ſui. ſub ſe. ꝓgrediūt̃ ꝑ eoꝝ tutelā. q̄ꝝ miſterio deputāt̃. Iſtorū itaqꝫ angeloꝝ mlt̃iplex ē effectꝰ. Nā āgelꝰ nr̄e cuſtodie ſingl'ariter deputatꝰ nos ſtimulat ad bonū ⁊ excitat ne ī vicijs dormiāmus Act. xij. Itē ſpūal'r nos reficit ne ſub onere vie ī patriā ſuccūbamꝰ. iij. Re. xix. Itē arcet demōes ne ab ipis ledamur Thob. viij. Itē inſtruit ī ambiguis vt certificemur Dañ. ix. et. x. Itē ꝯducit ne ī vijs deuiemꝰ Thob. v. ⁊ Exod. xxiij. Itē nob in triſticia poſitiſ aſſiſtit vt cōſolemur Luc. xxiij. ⁊ Geñ. xvj. vbi dr̄ de angelo q̄ ꝯfortauit flenteꝫ Agar. Item nob peccātibꝫ ꝯpatiūt̃ ne deſpemꝰ Iſaie. xxiiij. et Iud. ij. Itē velociter nob aſſiſtūt ne cadamꝰ Iſa. xxiiij. Ite angeli. Item adunant ꝯ hoſtes ne vincamur Geñ. xxxij. et. ij. Machab. penul'. Item vulnera nr̄a ſanant ne moriamur Thob. xj. Item peccata nr̄a ad memoriā reducūt vt erubeſcamꝰ Joſue. ij. Itē voluntatem dn̄i annunciant vt ei acq̄eſcamus Luc. ij. Item impedimēta auferunt vt diuinia liberius ſeruiamus. Exo. xxiij. precedet q̄ꝫ te ⁊c̄. Item frequentes nos viſitant et nobis ꝓcauent ne offendamꝰ. Iſa. lx. ſm penaꝫ ⁊c̄. Item deo ſemꝑ aſſiſtunt vt ꝯtemplētur. Luc. j. et Daniel'. vij. Decies centena milia. ⁊c̄. Item orando nobis merent̃. Job. xxxiij. ſi fuerit. Item a diuina laude nō retardant̃. Iſa. vj. et Apoca. v. non habebāt requieꝫ ⁊c̄. Item deū ſine velamine facie ad faciē ꝯtemplant̃. Math. xviij. Angeli eoꝝ ⁊c̄. Itē nulluſ corpulente mole in ſua ſubſtantia vl' virtute aggrauant̃. Luc̄. vltimo. Spūs carneꝫ et oſſa ⁊c̄. Item ſupra tempꝰ exiſtēs ī tp̄e operatur. angelicꝰ eñ intellectꝰ cū ſit deiformis. vt dicit Diony. eſt inſtātaueꝰ. ⁊ iō ſine collectōe vniꝰ ad aliud ſubito ītelligit. et in ꝟtualitate ſue ſubſtantie in inſtanti omnia agēda agit. Vñ de angelo q̄ vocat̃ a philoſopho intelligentia dr̄ q̄ ſit creatus in orizonte tp̄is ⁊ eternitatis. vt pꝫ in ꝑmo libro de cauſis. Itē homines ex ſubita angeli p̄ſentia territos bonꝰ angelꝰ blandiēdo aſpectu ſuo ꝯſolat̃. vt dicit Ambro. Luce. j. ibi. Ne timeas Zacharia ⁊c̄ Sed demon econuerſo q̄s ſua p̄ſentia territos facit. ampliori horrore concutit vt dicit idem. Item angelus q̄ñ vult apparet ⁊ quādo vult ab hūanis aſpectibꝫ occultat̃. vt dicit idem ibidem. Item corpꝰ ꝓ ſuo bn̄placito operatōi ſue ꝯgruum vt appareat aſſumit et peracto ſuo officio idem corpꝰ aſſumptuꝫ deponit. Iud. xiiij. Euanuit ⁊c̄. Itē aſſūpto corpore ꝓ aliqua neceſſitate nō vegetat illud

corpus nec viuificat sed tm̄ mouet. vñ q̄nq̄ꝫ
videt᷑ comedere ꝛ bibere vt hō. ꝛ tm̄ nō come
dit nec bibit. sed ꝑtāte sua cibum adnihilat ꝛ
ꝯsumit. vt patꝫ Thob. xij. vbi dicit angelus
Videbar quidē ꝛc. Angel⁹ em̄ non comedit
aliq̄ necessitate sed solū ꝑtāte. q2 vt dicit aug⁹.
sup Luc. vltimo. q2 radi⁹ ꝯsumit aquā ꝑtāte.
ſꝫ terra absorbet necessitate. vñ fuit ibi come
stio potestatiua. q̄ ad masticatōeꝫ ꝛ cibi con-
sumptōem nō tm̄ necessaria q̄ ad īcorꝑatōeꝫ.
Hec itaq̄ꝫ leuia ꝛ plana de proprietatib⁹ bo-
noꝝ angeloꝝ ad vtilitatē paruuloꝝ dicta ad
presens sufficiant

De malis angelis Capitulum. XIX

Sicut bonus angel⁹ hoīb⁹ dat᷑ ad sub
sidiū ꝛ ꝯseruatōeꝫ. sic mal⁹ angel⁹ da
tus est vnicuiq̄ꝫ ad exercitiū ꝛ ꝓbatō
nē. vñ hoꝝ malignoꝝ spirituū caput ꝛ dux ē
lucifer. q̄ sm̄ Gre. sic ē dict⁹ ꝓ eo q2 alijs ange
lis clarior est creat⁹. vñ Gre. Prim⁹ angelus
ideo om̄i lapide p̄cioso ornat⁹ extitit. q2 cum
cūctis angeloꝝ agminib⁹ p̄fuit ex coꝝ cōpa-
ratōe clarior fuit sed ꝯ ꝯditorē suū supbiens
lucē ꝛ claritatē ꝑdidit. ꝛ formā deformem et
obscurā apostasie sue merito acq̄siuit. De h̄
dicit Damas. li. j. ca. xviij. Ex his angelicis v̄-
tutib⁹ q̄ alijs p̄erat ꝛ cui terre custodia com-
missa est. nō natᷓ mal⁹ fact⁹. sed bon⁹ existēs
nequaq̄ꝫ ab ipo ꝯditore malicie semitaꝫ in se
habēs. nō ferēs illuminationeꝫ ꝛ honorē quē
ipe ꝯditor largit⁹ fuerat. electōne liberi arbi-
trij sui v̄sus est ex eo qđ est sm̄ naturā ī id qđ
est p̄ter naturā. vñ deo rebellare volēs ꝛ a p̄-
mo bono deficiēs ī malū venit. Et infra. Lu
men igit᷑ creat⁹ a ꝯditore. ꝓpa volūtate ten e-
bra fact⁹ est. Simul aūt cū eo euulsa est ꝛ cō
secuta angeloꝝ q̄ sub ipso ordinati erāt infi-
nita multitudo ꝛ volūtarie facti sunt mali. ō
bono ad maluꝫ declinātes. Itē dr̄ ibi q2 non
habēt ꝑtātem neq̄ꝫ v̄tutē ꝯ aliqueꝫ nisi a deo
ꝑmissiue et dispositiue ꝯcedat᷑. sed diuina ꝑ-
missiōe trāsfigurat᷑ in quācūq̄ꝫ voluerit yma
ginē seu figurā. Om̄is igit᷑ malicia ꝛ inmū-
de passiones ex ipsis cogitate sunt quas q̄dē
immittere. i. suggerere pn̄t sed violentiā īfer
re nō p̄ualent. Itē qđ hoīb⁹ est mors angelis
est lapsus. Post casum em̄ nō ē eis pnīa quē
admodū post mortē hoīb⁹ nō est vita. Huc-
usq̄ꝫ Damas. Item dicit Greg. a grā desert⁹
obstinat⁹ in malicia ꝑmansit. ita q2 nihil bōa
volūtate velit. liberꝝ siquidē bꝫ arbitrium ſꝫ
depressum ꝛ ad malū incessanter inclinatuꝫ
ita q2 semp bonū refugit. malū v̄o eligere nō
desistēs. Et ideo accidit vt dicit Cassiodor⁹
volebat ꝛ cupiebat rapere diuinitatē et am̄i
sit felicitatē. Item q2 altitudinē sibi incōue-
nientē indebite appetijt ideo iusto ordine ad
ima ruit. vt q̄ se iuste nō tenuit in summo sm̄
iusticie ordinē se teneat nūc in imo ꝓpter qđ
dyabol⁹ id est deorsum fluēs a sctīs est dict⁹
Multis alijs noīb⁹ nūcupat᷑ q̄b⁹ sua malicia
ꝑ noīm silitudinē intimat᷑. Dicit᷑ em̄ demon
imo sm̄ Plato. in thymeo cacodemon. i. ma
la sciens. demon em̄ sciens interpretat᷑. Sic
aūt dr̄ ꝓpter scientie q̄ viget naturaliter ꝑ spi
cacitatē. viget ei sensu natur. experientia tē-
poris. viget intelligētia scripture sicut dic̄ Be
da et etiaꝫ Damas. c. xviij. De h̄ dicit Isid. li.
vij. ca. vlt. Demoneo vocant greci peritos. i.
scientes. p̄sciūt em̄ multa futura. vñ solēt da
re responsa aliq̄. In illis em̄ est cognitio reꝝ
plusq̄ꝫ ī hoīb⁹ partim subtilioris sensus acu
mine. existentia lōgissime vite. partim per di
iussum angelica reuelatōe. Hi corpoꝝ aere-
orum natura vigent ante transgressionē ce-
lestia corpa gerebant lapsi v̄o in aereaꝫ qua-
litatem conuersi sunt. ꝛ ista aeris caliginosi
spacia tenere ꝑmissi sunt. q̄ eis carcer est vsq̄ꝫ
ad iudiciū. Hi sunt p̄uaricatores angeli q̄ꝝ
dyabol⁹ p̄nceps est. Itē dr̄ sathan. i. aduersa
ri⁹. q2 ex corruptela malicie deo q̄ sūme bon⁹
est ꝯtinue aduersat᷑. vt dicit Hieronim⁹. Pre
cipitata audacia magis p̄sumit q̄ꝫ possit. vt
dicit glo. Isa. xvj. Maior est arrogātia e⁹ ꝛc.
Sic em̄ dicit idem. potius vult esse q̄ꝫ nō eē
vt pugnet ꝯ deum. q̄uis suū ex h̄ sciat cresce
re nocumentū. Itē vocat᷑ beemoth Job. xl.
Ecce beemoth. Beemoth bos vel aīal inter
p̄tatur. demon sicut bos comedere fenū ap-
petit. q2 suggestionis sue dente ꝯterere spūa
lium viroꝝ vitā mundā querit. Carnalia eī
desideria amat demon. Iteꝫ dr̄ leuiathan. i.
additamentū. Job. xl. quia vt dicit Gre. ma
lum malo addit ꝛ penam pene addere nō de
sistit. Sic em̄ sua ꝛ suorū crescit culpa. sic et
pena. Item dr̄ appollion grece. i. extermiator
latine. vt patet Apo. xv. q2 bona v̄tutū q̄ de⁹
in ecclīa siue aīa plantat malicia ipm stimu-
lante exterminare desiderat sic dr̄ in ps. Ex-
terminauit eam aper de silua ꝛc. Item dicit᷑
cōmuniter dyabol⁹ q̄ hebraice dr̄ deorsū flu
ens. q2 quiet⁹ in celi culmine stare ꝯtempsit.
supbie sue pondere deorsum cadere meruit.
grece v̄o dr̄ criminator. eo q2 vel ad crimina

allicit ꝛ inflāmat. vel qꝛ electoꝝ innocentiā falsis crimibꝫ inficit ꝛ accusat. vt dꝛ Apoc. xij. Proiectꝰ ē accusator ꝛc. Et sic dicit Isid. etymol. li. viij. Itē pter ista noīa mltiplicit ī scptura eiꝰ malicia denotat. Dꝛ eñ serpēs ꝉ draco ꝓpt eiꝰ virulētā astutiā Apoc. xij. Leo ꝓpt eiꝰ aptā violentiā. j. Pe. vlt. Tāq̄ꝫ leo rugiēs. Uectis ꝓpt eiꝰ obstinatā duriciā. Isa. xxv. Coluber tortuosus ꝓpt ipiꝰ in isto aere caliginoso latentiā. Et iō ab Augu. recitat opiō Platonis de cacodemonibꝫ sup Geñ. ad lraꝫ. li. viij. ꝛ het li. v. siue dis. viij. c. j. Demones aerea dicūt aīalia. qꝛ corpū aereoꝝ vigēt natura. nec p mortē dissoluūt. qꝛ ꝑualet in eis elemētū actiuum ad patiēdū potiꝰ q̄ꝫ ad agēdū. Itē dicit Aug. i li. de ci. dei. c. viij. Demones sūt aīalia aīo passiua mente rōnalia tpe. i. duratōe etna corpe aerea ꝛc. Hec qui dē ab Aug. opinatiue ꝛ recitatiue sūt dicta. volēte insinuare q̄lit demon a loco sūme illuminoso. s. celo empyreo sit expulsus ꝛ in h aere caligioso intrusus vt ibi patiat et inde assumat corpꝰ q̄ñ a deo pmitit vt hoīm vita p ipiꝰ misteriū exerceat. ꝓpt qꝺ ab Isa. faber ꝯflans prunas ꝛ formās vas in opꝰ suuꝫ dꝛ. qꝛ eiꝰ exercitio vita electoꝝ q̄ vasa sūt grē ꝓprobat. Isa. l v. Creaui fabꝝ ꝛc. His itaq̄ꝫ noībꝫ ꝛ multꝭ alijs modis demon noīat. q̄bꝫ virulēta eiꝰ rabies demōstrat. Dicit eñ Beda in glo. sup illū locū. j. Pe. vl. Circuit q̄rēs quē deuoret ꝛc. Circuit eñ tāq̄ꝫ hostꝭ obsidēs muros clausos explorās vt p inferiorē ptē ad interiora penetret. Offert ꝛ oclis formas illicitas vt visu destruat castitatem. Aures p canora tēptat vt molliat xpianū vigorē. Linguā ꝯuicio ꝓuocat. Manū iniurijs lacessentibꝫ ad vindictaꝫ ꝓuocat vel ad cedē istigat. Honores trenos pmittit vt annihilet celestes. ꝛ cū latent nō pt falle aptos addit trores ī pace subdolꝰ. in psecutōe violentꝰ. ꝯ quē animꝰ dꝫ esse tantū parꝰ ad resistendū q̄tum ille est paratꝰ ad impugnādū. Hucusq̄ꝫ glo.

De angelis pruersis. Capitulum. XX

Alii igit angeli ꝯsentiētes voluntati luciferi cadētꝭ irrecupabilr ī h aere caliginoso velut ī carcere sūt reclusi. Ceciderūt aūt de luce in tenebrā. de scia in ignorantiā. de dilectōe in odiū ꝛ inuidiam. de sūma felicitate in summā miseriā. vt dicit Gre. Itē demones ꝑsunt demonibꝫ fm maiorē sciaꝫ ꝛ minorē. alijs subsūt vt dicit Amb. sup Luc. Quāuis eñ obstinati sint in malo viuaci tñ sensu nō sūt penitꝰ spoliati. Nā vt dicit Isi. triplici acumie vigēt demones. Nā q̄dā sciūt subtilitate nature. q̄dā experiētia tēpoꝝ ꝛ diuturnitate. q̄dā sciōꝝ spirituū reuelatōe. Itē demones vt dicit Aug. in eiꝰ viuacitate ingenij cog̃scūt seminales reꝝ virtutes nobꝭ occultas. q̄s p ꝯgruas ꝛ tpatas elemētoꝝ pꝯmixtōes spargūt. ꝛ sic diuersas rerū spēs ꝓducūt. qꝺ eñ posset p se facere natura successiue h pt dyabolꝰ facere p accelerationē opeꝝ nature. vñ p artē demonum magi pharaonis serpētes ꝛ ranas subito ꝓduxerūt sic sup Exo. glo. dicit. Itē demonū intētio tota est ad malū ꝛ ad fatigatōꝫ bonoꝝ. et iō elemēta sepe ꝑturbāt tēpestates ī mari ꝛ ī aere ꝯcitant. fructꝰ tre corrūpūt ꝛ deuastāt. vt pꝫ Apoc. vij. c. ꝛ lōge peiora facerēt si boni angeli nō cohiberēt. ꝛ ideo qꝛ ꝯtinue peccāt q̄cūq̄ꝫ vadūt penā suā ꝯtinue secum portāt. vt di. Gre. Item Gre. li. moral. xxxij. demones sp afflictōneꝫ iustoꝝ expetūt. sed si a deo ptātem nō accipiūt ad temptatōis articulꝭ nullatenꝰ ꝯualescūt. vñ q̄ñ vnū maluꝫ intulerint. ad faciendū aliud subito se accingūt. vñ exeūtes ab obsesso porcos ītrare petierūt. Nam vt sñā agant maliciā etiā bruta ledere appetūt. q̄ñ cohibēte eos diuīa potentia hoīes ledere nō ꝑsumunt. Itē in li. xiij. fm diuersas diuersoꝝ ꝯplexiōes varias diuersis parāt tēptationū illaq̄antes deceptiones. nā letos tēptāt de luxuria. tristes ꝺ discordia. timidos de desperatōe. supbos ꝺ ꝑsūptōe Itē in li. xxij. ꝑmo antiquꝰ hostis tēptans q̄i ꝯsulēdo blāda ꝛ illicita aīo suggerit post ad delectatōꝫ ptrahit ad extremū p cōsensū possidēs. violēta ꝯsuetudine ꝑmit. vñ de ipo dꝛ Job. xl. Stringit caudā ꝛc. Iteꝫ ideꝫ li. xxxij. Nequaq̄ꝫ hostis callidꝰ quēpiā ꝑmit. sꝫ calliditate pestifere psuasiōis ꝛ fraudulētis ꝯsilijs interficit. qꝛ dū dulcia resonāt. ad noxia cor inclinaut. Itē idem li. viij. sic est pditꝰ hūanis sensibꝫ se obijcit. mō q̄si angelū lucis se oñdit. Item li. xxxiiij. in fine mūdi tāto feruētior erit ad seuiciā q̄to se sētit viciniorē ad iudiciū ꝛ ad penā. Itē ibidē Tūc q̄cq̄d nequit voluerit callidꝰ exquiret. tūc supbis ceruicē quā altiꝰ eriget ꝛ per illū damnatū hoīeꝫ quē gestabit oē qꝺ poterit. tūc ne q̄ter oñdet. Itē ibidē li. xxxiij. Apparēte iudicio cūcto assistēte celestꝭ curie ministerio. antiquꝰ ille hostꝭ diabolꝰ belua crudelis

et fortis in medio captiu⁹ adducet. et cū suo toto corpe et ne gehenne incendijs mācipabitur. vbi vtiq3 inauditū erit spectaculū qñ h imanissima belua electoꝝ ocul' ostēdetur. Hec pauca de infinitis ꝓprietatib⁹ malignoꝝ spirituū ꝛ eoꝝ effectib⁹ dicta sufficiāt causa breuitatis. al'r vo ipi⁹ sathane ꝓprietates opatōes ꝛ occultas machinatōes si q̄s scire desiderat libꝝ Gre. sup Job plegat et percurrat marīe in duob⁹ ca. penl'. s. xl. et. xlj.

Incipit liber tertius de proprietatibus anime rationalis.

Diuuāte iesu

a

xp̄o in p̄cedentib⁹ aliq̄s proprietates de subā penit⁹ incorporea diuina. s. natura et angelica q̄ntum ad h spectat opusculū breuiter introduximus nūc cū eiusdem interueniente auxilio ad creaturā corporeā stilū ꝯuertam⁹. a dignissima creatuꝝ scz hoīe q̄ naturam et ꝓprietatem sapit. tam corporꝝ q̄z spirituū inchoantes

De hoīs descriptione. Capitulum. I

c

Um igit hō scđm Jsid. sit aīal dei forme māsuetū natura scđm legē rōis discipline susceptibile diuinaz hūs ymaginē i potētia cognoscendi. et silitudinē in potentia diligendi. Ad h vt rudib⁹ ꝛ paruulis hoīs ꝓprietates manifesti⁹ innotescāt. a ptib⁹ ei⁹ ex qb⁹ est ꝯposit⁹ est breuit' inchoandū. et pmo a natura digniori. s. ab aīa. scđm quā cum subā angelica ꝯuenit ac ꝯcordat. qꝛ scđm illā sup naturā corporis hō ad celestia eleuatur Nā sicut dicit Jsi. hō ab humo ab hūo est dict⁹ cuz ex societate nō tm̄ corporis s3 anīe sit ꝯcretus. Et iō grece antropos. i. sursū erect⁹ appellat eo q ab imo ad ꝯtemplatōz sui artificis spūs regimīe subleuatur. vn̄ poeta Pronaq3 cū spectāt aīalia cetera terrā. Os hoī sublime dedit celūq3 vidē. Jussit ꝛ erectos ad sidera tollere vult⁹. Hō itaq3 celū q̄rat ꝛ nō tāq3 pec⁹ ventri obediēs mentez in tra figat. Cū etiā scđm Jsi. duplex sit hō. s. iterior ꝛ exterior. pmo ab interiori. s. aīa est tractandū

De hoīe interiori. s. aīa Ca. II

p

Rimo igit videndū est q̄d sit aīa rōnal' scđm rem ꝛ scđm diffinitōz. et q̄d dicat scđm etymo. ꝛ nois impositōnem. Deinde q̄d scđm potentiā ꝛ ꝟtutem. Tertio q̄d scđm effectū ꝛ operatōnez. Quarto q̄d scđm sui perfectibil' ꝯparatōez. s. q̄ sit ei⁹ ꝓprietas qñ cū corpore ꝯiūgit. et q̄ qñ ab eo sepat. Anima vo rōnal' de q̄ h intendim⁹ a q̄busdā sanctis ꝛ phis diffinit vt spūs. a q̄busdā vt aīa. a quibusdā vt aīa et spūs. Jnq̄ntum āt aīa h3 naturā spūs diffinit ab Augustino in libro de motu cordis.

Adhuc de anima. Ca. III.

a

Nima est suba icorporea itellectual' illuiatōis a pmo vltia relatōe pceptiua. Ex q̄ diffinitōe pmā ꝛ p̄cipuaz cognoscim⁹ rōnal' aīe ꝓprietatē. spūs em̄ hūan⁹ inmediāte p⁹ āgelos ē diuie illuiatōis receptiuus. Jtē inq̄ztū est aīa diffinit duplr Quia vnit corpi. s. vt motor mobili ꝛ nauta naui. et scđm h diffinit a Remigio sic. Aīa ē suba incorporea regēs corp⁹ Et ab Augu. de aīa ꝛ spū. Aīa est suba q̄dā rōis particeps corpori regendo accōmodata. ex q̄ diffinitōe alia spūs ꝓprietas elicit. s. q q̄dā nccītate amoris ꝛ gubnatōis ad regimen corporis sibi vniti natural'r inclinat. Ex q̄ etiā p3 q aīa i corpore regendo nō p dimensionē ꝛ loci spaciū i corpore extendit. s3 ei⁹ ꝟtute corp⁹ vndiq3 regit ꝛ mouet sic ponit Calcidi⁹ exemplū i cōmēto super thimeū de aranea q̄ i medio tele ei⁹ residēs sentit q̄lemcūq3 motū interi⁹ vl' exteri⁹ factū. sic aīa in centro cordis residēs sine sui distensiōe totū corp⁹ viuificat ꝛ omniuz membroꝝ mot⁹ dirigit ꝛ gubnat. Prout āt ꝯparat corpori sibi vnito vt forma ꝛ perfectiō diffinit a pho i li. de aīa sic Aīa ē endelichia id ē act⁹ pm⁹ siue pfectio corporis phisici organici potētia vitā hūtis. Ex q̄ diffinitōe p3 q q̄uis corpori sit vnibil' nō tn̄ oi s3 solū organisato corpori ꝛ phico. i. natural'r ad susceptōez aīe rōnal' disposito infundit ꝛ vnit. Jtē inq̄ztū ē aīa ꝛ spūs q̄druplr diffinit. pmo in ꝯparatōe ad creatās generalr sic ait Aug⁹. in li. de aīa ꝛ spū. Aīa est oim silitudo. Ex q̄ p3 q aīa ex sui natura ad suscipiēduz in se oim reꝝ silitudies ē apta nata. vt dr i li. de anima ꝛ spū. aīa ad silitudinē toti⁹ sapie fcā i se oim reꝝ gerit silitudinē. qꝛ silis tre p scāniā. aq̄ vo p ymaginatōz. aeri p rōnez. firmamēto p itellectū. celo empireo p itelligentiā. Sexto āt mō diffinit i ꝯparatōe ad deū tāq3 ad suam cām efficientē sic. Aīa ē deiforme spiraculū vite Ex q̄ p3 ꝓprietas aīe q nō ex traduce. nec ex seminali rōne ꝓpagat. s3 ad viuificatōz corporis a deo infūdit ꝛ creat. Jtē septimo mō describit in ꝯparatōe ad deū sic ad finē suū sic

Aia est ipsis intellectual' ad btitudinē i se et in corpe ordiat⁹. ⁊ ex h̄ relucet aie ꝓpetas.s. q̄ aia nō solū sepata beatificat cū angel' vel sic angel⁹. imo in corpe glorificato ipi⁹ felicitas amplia. Has oēs drās ⁊ diffinitiōes sub q̄dā generali descꝑtōe ꝯphēdit Jo. damas. omel'. xxvj. Aia est suba viuēs simplex ⁊ incorporea. corporeis ocul' ꝯm ꝓpriā naturā inuisibil' ⁊ imortal' rōnal' intellectualis infigurabil' organico vtēs corpe. ⁊ huic.s. corpi vite augmētatōis sensus ⁊ gēneratōis tributiua nō aliū hn̄o ꝑter seipam intellectū. sed ꝑtē suꝑpsi⁹ purissimā. Sicut eṁ ocul⁹ i corpore. ita ē aia intellect⁹ arbitrio liba ⁊ volūtaria ⁊ opatiua volūtate ꝯtibil' q̄m creabil'. Oīa h̄ ex ei⁹ grā q̄ eā ꝯdidit suscipiēs. ex q̄ ⁊ esse ⁊ naturā suscepit. Hucusq̄ Jo. damas. in ca. suꝑdicto. Cōsil'es etiā ꝓpetates describit Bern. sic di. O aia insignita dei ymagie decorata silitudie despōsata fide dotata spū redēpta xp̄i sanguine deputata cū angel'. capax beatitudis. heres salutis. ꝑticeps rōnis. q̄d tibi cū carne Ex istis m̄lt̄is diffinitōib⁹ ⁊ descꝑtōib⁹ varijs varie ꝓpetates aie q̄ ad eē nature et etiā grē iam relucent.

Q̄uo aia sit a phisicis descꝑta Ca. IIII.

Quid tn̄ ꝯm rem sit aia. plib⁹ icertū ē. Nā circa h̄ antiq̄ legunt phi varias q̄si ꝯrias snias ꝓtulisse. Recitat eṁ Arest. in li. d̄ aia. q̄ Plato posuit aiā eē ssētiā se mouentē. Zeno vo dic aiā esse numer̄ se mouentē. Pictagoras armoniā. Paphūto⁹ ydeā. Asclepides vo dixit aiā eē q̄nq̄ sēsuū exercitiuū siue ꝯsonū. Ipocras aūt spm̄ tenuē p oē corp⁹ dispersū. Eradi⁹ phic⁹ lucē l' scintillā eēntie aiā vocat. Democrit⁹ spm̄ insertū athomis. vn̄ ꝓpt facilitatē mot⁹ totum corp⁹ aie ꝑuiū asserit Permenides dic eā ex terra ⁊ igne esse. Epicur⁹ dic animā q̄ndā speciē ex igne ⁊ aere esse. Ipert⁹ dic animā q̄ndā vigorē igneū fore. iuxta illd̄. Igne⁹ ē illis vigor ⁊ celestis origo Cū g tot ⁊ tā diuersa d̄ suba aie a sapiētib⁹ sint relata. h̄ solū sufficiat q̄ ad p̄ns q̄ ꝯm sctōꝝ dicta anima ē q̄daz spūal' ⁊ intellectual' rōnal' suba ad viuificandū ⁊ ꝑficiendū corp⁹ hūanū a deo ex nihilo sic creata. vn̄ q2 suba ē ꝯrioꝝ susceptiua. susceptibil' eṁ est scie ⁊ ignorātie vtutis et malicie. ⁊ h̄ sine sube sue immutatōe seu deꝑditōne. Itē q2 incorporea ē nō ē sēsu corꝑali ꝑuia. neq̄ ꝯm dimēsionē extēsiua. Itē q2 simplex est in natura id̄ nec augmēti nec detrimēti est in sua eēntia receptiua. ⁊ id̄ nec i corpe maiori ē maior. nec in minori minor. vt dic Aug⁹. Item q̄uis simplex sit ⁊ inuariabilis in suba sua. est tn̄ in potētia sua m̄ltiplex Nā m̄ltitudo in vtute ⁊ in potentia nō ponit maioritatē in natura vl' minoritatē. s3 q̄ ad varios effect⁹ ē potentional' m̄ltitudo in anima. vn̄ nō est maior in trib⁹ q̄ in vna. nec minor in vna q̄ in trib⁹. Patet itaq̄ multiplex anime ꝓprietas ꝯm rem ⁊ diffinitōem. lucidi⁹ autē patebit anime ꝯditio per nominis ipsi⁹ impositionem.

Q̄uo anima a gentibus nomen accepit. Capitulum. V.

Anima igit ꝯm Isi. a gentib⁹ nomen accepit. ꝓ eo q̄ ꝯm coꝝ opinionē ventus sit. q2 aerē ore attrahētes viuere videmur Sz illd̄ aꝑtissime falsū est. q2 multo p⁹us anima corpi infundit q̄ aer ore capiat. q2 in genitricis vtero statim viuit q̄n a dn̄o infundit ⁊ creat. Anima igit d̄r eo q̄ viuit. ⁊ corp⁹ cui infunditur animat viuificat. Spūs vo d̄r. q2 vitā in se h3 spūalē ⁊ animalem ⁊ naturalem. ⁊ q2 spirare facit ipm corp⁹. Idem etiā in eēntia est anima et anim⁹. sed anima dicit vitā ꝯm rōnem. anim⁹ ꝯsiliū. vn̄ dicūt phi animā.i. vitā sine animo.i. sine cōsilio ꝑmanere. D̄r etiā anima mens. q2 tāq̄ caput eminet. vl' q2 meminit. vn̄ hō ꝯm mentem d̄r ymago dei. Item multa nomina aie sunt ita ꝯiūcta q̄ vnū p alio sepe ponit. ex ꝑ diuersa nomina an im diuersis respectib⁹ nominat. Anima eṁ d̄r dū animat et viuificat. Mens in q̄ntū recolligit Animus dū vult. Ratio dum rectum iudicat. Spirit⁹ dum spirat. Sensus dum aliq̄d sentit. Vn̄ ⁊ ꝓ his anime ꝓpetatib⁹ sciencia q̄ anime q̄litas est a sensu nomē accepit. Hucusq̄ Isidorus li. xj. c. j.

De potentijs anime. Ca. VI

Anima vo plures h3 potentias cum sit in suba vna multiplicē h3 ꝯꝑatōē ꝯm quā oportuit diuersā potentiā ipsi⁹ ꝯndere ꝑicionez. Compat eṁ ad corp⁹ et ad finē suū. ⁊ ad actū suū. ꝯm ꝯꝑatōez vo ad corp⁹ q̄nq̄ h3 potentias. q̄ꝝ ꝑma est ꝯm Aug. sensualitas q̄ vis est anime q̄ mouet et tendit in corpis sensus atq̄ appetit⁹ rerū ad corp⁹ ꝑtinentiū. Hac potentia mouet anial ad appetendū delectabilia. refugitq̄ nociua Scd̄a potentia est sensus.s. vis anime q̄ cognoscit res sensibiles ⁊ corꝑales q̄n sunt

pñtes. Tertia ẽ ymaginatio q̃ anima intueꝛ formas reꝝ corꝑaliũ cũ ſĩt abſentes. Quarta eſt rõ q̃ int bonũ ⁊ malũ veꝝ ⁊ falſum diſcernit. Quinta eſt intellect⁹ q̃ res non materiales ſꝫ intelligibiles ꝯꝑhẽdit. vt deũ ⁊ angelũ. ⁊ hmõi. Tres ꝑme potentie. ſ. ſenſualitas ſenſus et imaginatio ſunt in anima ꝑut eſt corꝑi vnibil'. ⁊ ei influit vitã ⁊ ſenſũ interiorẽ et exteriorẽ ad ip̄i⁹ corꝑis ꝑfectõꝫ. et he potẽtie hoib⁹ ⁊ brutis ſũt cõmunes. due ĩo alie. ſ. rõ ⁊ intellect⁹ ſũt in ea ꝑut a corꝑe ẽ ſeparabil' ⁊ remanet ſeꝑata ſic̃ angel⁹. ⁊ ħ hꝫ duplicẽ aſpectũ. Reſpicit nãqꝫ ſuꝑiora. ⁊ ſic itellect⁹ nũcupaꝛ. ꝛ̃ſpicit ⁊ iferiora. ⁊ ſic rõ dꝛ. Prout ãt aĩa ꝯꝑaꝛ ad finẽ ſuũ triplicẽ hꝫ potẽtiã. ſ. rõnalẽ q̃ tẽdit ĩ veꝝ. ꝯcupiſcibilẽ q̃ tẽdit ĩ bonũ. iraſcibilẽ q̃ tẽdit in arduũ ⁊ eꝛ̃nũ. In rõnali ẽ cognitio veri. ĩ ꝯcupiſcibili volũtas ⁊ deſideriũ boni. ĩ iraſcibili ẽ fuga ꝯrij ſcꝫ mali. Ois itaqꝫ potẽtia ſic cõſiderata eſt cognitiua ſiue apprehenſiua veri et affectiua boni vel motiua ad fugã mali. Devi igiꝛ apprehẽſiua ſiue rõnali oĩs ſenſus oꝛiꝛ. De vi ãt motiua cõcupiſcibili ⁊ iraſcibili naſcitur oĩs affectio ſiue affect⁹. q̃ affectões ſũt q̃tuor. ſ. gaudiũ. ſpes. timor. et dolor. prime due naſcunꝛ de ꝯcupiſcibili. nam de re quã ꝯcupiſcim⁹ gaudem⁹ et gaudendo ſperam⁹. Due ĩo alie. ſ. timor ⁊ dolor oꝛiunꝛ de iraſcibili. qꝛ de eo q̄d odim⁹ iam dolem⁹ ⁊ dolendo timem⁹. Hi ſiq̄dem q̃ttuor effect⁹ ĩtntũ oim ⁊ vicioꝝ q̄dã ſunt ſubſtrata materia ſic̃ al's eſt oſtenſum. Et ħ pꝫ ꝑ Aug. li. de aĩa ⁊ ſpũ vbi ħ oĩa declaranꝛ.

De triplici potentia aĩe. Ca. VII.

p Rout ĩo ꝯſideraꝛ aĩa ad ſuũ actum triplex potentia occurrit. ſ. vegetabilis. ſenſibil'. rõnalis. imo in diuerſis ſubiect' triplex dꝛ aĩa. ſ. vegetabil' q̃ ẽ ĩ plantis ⁊ radicib⁹. ſenſibil' q̃ eſt in brutis aĩalib⁹ rõnalis in hoib⁹. Unde aĩaꝫ vegetabilẽ cõparat ꝑħuo triangulo. qꝛ hmõi tres ſunt ꝑtes. generatiua. nutritiua. augmẽtatiua. vñ ħ potentia ſeu aĩa ꝑma eſt ſil'is triangulo in geometria. Aĩaꝫ ſenſibilẽ ꝯꝑat q̃drangulo. qꝛ q̃drangul⁹ ducta linea ab angulo ad angulum duos facit triangulos. anima ſenſibilis duos facit triangulos potentiaꝝ vbicũqꝫ ei aĩa eſt ſenſibil' ibi vegetabil' inueniꝛ. ſed nõ ecõuerſo. Animã aũt rõnalẽ compat circulo rõne ſue ꝑfectõis ⁊ capacitatꝭ. Oim eñ figuraꝝ yſoperimetrarũ. i. eq̃les ambit⁹ habentiũ maxim⁹ eſt circul⁹. Quãuis eñ ꝑfectibilis facta ſit in ſcientia ⁊ ĩtutib⁹ aĩa rationalis. vt dꝛ in li. de aĩa. ꝑfectiſſima ẽ ⁊ capaciſſima inſtar circuli q̃tum ad potentias naturales. vñ ſuppoſita anima rationali preſupponitur potẽtia vegetabilis ⁊ ſenſibilis. ſed non ꝯuertiꝛ.

De anima vegetabili. Ca. VIII

a Nima igiꝛ vegetabilis potentiã habet generatiuã neceſſariã ad multiplicatõꝫ ſpecieꝝ. potentiã nutritiuã ad ꝯſuatõꝫ indiuidui. ſꝫ potentiã augmẽtatiuã ad ꝑfectõeꝫ ſubiecti. Huic aũt ĩtuti vegetabili q̃ttuor deꝛuiũt. ſ. ĩt⁹ appetitiua que fuit neceſſaria in nutrimento. digeſtiua que ſeꝑat ꝯueniens ab inconueniẽti in nutrimẽto. retentiua que tranſmittit ad ſingulas partes in animalibus et ad ſingl'os ramos in plantis quod conueniens eſt in alimẽto. et ꝯiungiꝛ eis vt reſtaureꝛ deperditio tam ĩ animalib⁹ q̃ꝫ in plantis. Expulſiua q̃ expellit illud q̄d nature eſt inconueniens et nociuum. Sunt et alie ĩtutes potentie vegetabili adminiſtrantes vt imutatiua. informatiua. aſſil'atiua. ꝑforabilis. aſpera. lenis. q̃ꝝ differentiam non intendim⁹ ꝑſeq̃. qꝛ in libro Johannicij ꝑ ſe patent. Ex p̄dict' igiꝛ breuiꝛ recollige q̃ aĩa ꝑ potentiã vegetabilem ĩ plãtio de ſimilib⁹ ſimilia ꝑducit. ⁊ ꝑducta ĩ eſſe multiplicat ⁊ cuſtodit. Item q̃ ſunt neceſſaria ad nutrimentũ appetit ꝛ̃cipit incorporat atqꝫ vnit. Item q̃ inconuenientia ſunt abijcit ⁊ excludit. Item ꝑ generatiuã ĩtuteꝫ cui deꝛuit paſcitiua multiplicat ſpẽm et ad eſſe ꝑducit. Item ꝑ nutritiuã ſpẽm multiplicatam refouet atqꝫ nutrit. Item ꝑ augmentatiuã ſubiectũ dilatãdo in debita q̃ntitate ꝑficit ⁊ ꝑducit. Item ſenio et tꝑis mutabilitate deficit ⁊ tandeꝫ ꝑeunte corꝑe ip̄a perit. Hec de aĩa vegetabili ħ dicta ſufficiant.

De anima ſenſibili. Cap. IX

d E anima autem ſenſibili q̃tum ad potentiaꝝ ſuaꝝ differentias aliqua pauca breuiter ſunt dicenda. Nam ĩtus ſenſibilis in ſubtiliſſimia cerebri ventriculis ſedem hꝫ. ab ip̄o autem cerebro per neruos ⁊ arterias ꝑ ſingulas partes animalis ſe diffundens motũ et ſenſum volũtariũ in ſingulis membris operaꝛ. Duplicem itaqꝫ hꝫ anima ſenſibilis poteſtatem. ſ. apprehẽſiuam et motiuam. Apprehenſiua ĩo diuidiꝛ tur in ſenſum cõmunem ſiue interiorem et ĩ

sensum particularem siue exteriorez. sensus ꝟo exterior ↄtinet visum auditũ gustũ odoratũ ⁊ tactũ. ⁊ iste sẽsus in suis organis ꝓducit̃ taliter ad effectũ Quidã neruus q̃ ab anathomia dr̃ obtic⁹ descẽdit a cerebro ad oculos seu ad oculoꝝ pupillas ⁊ ramificat̃ i duas ptes. ⁊ ali⁹ q̃dẽ ad aures. terti⁹ ad nares. q̃rt⁹ ad liguã ⁊ palatũ. q̃nt⁹ ramificat̃ ad organa tact⁹ p tatũ corp⁹. Per istas iꝙ̃ neruos spũs sẽsibil' vbiꝙ̃ diffũdit̃ p corp⁹. ⁊ ei⁹ ꝟtute totũ sẽsibile ⁊ mobile reddit̃. ex cuius spũs diffusione per neruos arterias et musculos tota corpis compaga ad motuz habilis inuenitur.

De sensu communi siue iteriori Ca. X

Ensus ꝟo cõis siue interior diuidit̃ in tres ptes ſm tres cerebri regiones. Nã i cerebro sũt tres cellule. s. anterior in q̃ ꝟt⁹ imaginatiua opat̃. q̃ q̃dẽ ea q̃ sẽsus extrĩsec⁹ apprehẽdit itert⁹ ordiat ⁊ ↄpait vt dic̃ Johãnici⁹. Est ⁊ media cellula. s. logistica i q̃ rõ sẽsibil' vl' estimatiua ꝟt⁹ dñat̃. Est iterꝫ tertia ⁊ postrema q̃ ẽ mẽoratiua q̃ ea q̃ apprehẽsa sũt p imaginatõꝫ siue rõeꝫ i thesauro mẽorie retinet ⁊ custodit

De virtute sensitiua. Ca. XI

Ensus itaꝙ̃ siue sẽsitiua ꝟt⁹ q̃ ab aĩa sẽsibili ꝓcedit ẽ potẽtia q̃ aĩa de coloribꝫ saporibꝫ ⁊ aliꝫ sẽsuũ obiectꝫ iudicat ⁊ discernit. imaginatiua ꝟo ẽ ꝟt⁹ q̃ formas ꝑus a pticularibꝫ receptas q̃uis absẽtes apprehẽdim⁹. vt pꝫ qñ mõtes aureos cogitam⁹. vel qñ ꝓpt' silitudinẽ alioꝝ mõtiũ de mõte gnãso somniam⁹ Uis ãt estimatiua siue rõ sensibil' ẽ ſm quã i ꝑcauẽdis mal' nob vel i delectabilibꝫ ꝓseq̃ndis prudẽtes sũt homines ⁊ sagaces. ⁊ h̃ estimatiua nob cõis ẽ ⁊ brutis. vt pꝫ in canibꝫ ⁊ etiã lupis. rõne tñ ꝓprie loq̃ndo nõ vtunt̃. sed q̃dã forti ⁊ solerti estimatõe. sꝫ de h̃ alis. memoratiua ꝟo ẽ vis ↄseruatiua siue recordatiua p quã spẽs rerꝫ ne in obliuionẽ veniant reponim⁹ ⁊ reseruamus Unde dicit q̃dam. memoria est archa siue cistula rationis.

De ꝟtute sensibili motiua Ca. XII

Irt⁹ ãt sẽsibil' motiua diuidit̃ i natalẽ vitalẽ ⁊ aĩalẽ. Uirt⁹ ãt natal' ẽ motiua huõꝝ in corp̃e aĩal' p venas. et hꝫ sedẽ suã ꝑncipalit̃ in epate. eo q̃ ibi ꝑncipalit̃ opet̃. Uirt⁹ q̃ꝫ vital' hꝫ motũ suũ p arterias in q̃bꝫ mouet spũs a corde ꝓcedẽtes. nã h̃ ꝟt⁹ sedẽ suã hꝫ i corde. vñ oriunt̃ arterie sic ex epate vene nascũt̃. tantꝰ em̃ caloris est cor q̃ nisi frigido aere attracto eius calor mitigaret̃ vtiꝙ̃ i semetipo suffocaret̃. Propter qd̃ p arterias ⁊ pulmonẽ necesse ẽ aerẽ attrahe ⁊ ei⁹ incẽdiuꝫ mitigare Uirt⁹ ãt aĩal' motiua q̃ ꝑncipal' r sedẽ hꝫ i vẽtricul' cerebri a q̃ oriũt̃ oẽs nerui mediãte nucha. i. medulla spinali q̃ ẽ in spõdilibꝫ dorsi mouet oĩa mẽbra. Prio em̃ mouet neruos ⁊ musculos ⁊ lacertos. q̃ moti mouẽt ⁊ alia mẽbra motu volũtario in oẽꝫ ptẽ. ſm ꝟo q̃ mouet man⁹ dr̃ ꝟt⁹ opatiua. ſm ꝟo q̃ se extẽdit ad pedes ⁊ mouet ad ambulandũ dr̃ ꝟt⁹ pgressiua eo q̃ ſm eã moueãt̃ aĩalia motu pgressiuo. Recollige igit̃ breuit̃ a ie sensibil' ꝓpetates huic tractatui ↄgruẽtes. Est igit̃ aĩa sensibil' que dã spũal' suba vegetabili nobilior ⁊ dignior ratõnali ꝟo lõge indignior ⁊ nobilior. Nam ei⁹ esse ⁊ opatio depẽdet a materia siue subiecto cui⁹ est pfectiua. vñ peũte corp̃e perit ei⁹ eẽntia ⁊ opatio nec pmanet a corp̃e sepata q̃uis dñi tñ est in corp̃e nobiles hꝫ opatões. Est em̃ corpoꝝ aĩaliũ sensificatiua ⁊ i ipsis sensuũ interioꝝ ⁊ exterioꝝ ſm organoꝝ exigẽtiã ↄpletiua. Itẽ oĩm mẽbroꝝ ſm oẽꝫ ptẽ est motiua Itẽ p singlas ptes corpis est sue ꝟtutꝫ distributiua vl' diffusiua. Itẽ ſm maiorẽ nobilitatẽ organoꝝ ⁊ m̃broꝝ ẽ nobiliũ actionũ ꝓductiua. Itẽ somni ⁊ vigilie i aĩalibus est effectiua. Itez ꝟtute ei⁹ ad interiora reuocata in interioribꝫ corpis forti⁹ ẽ actiua Itez diffusa p exteriores sensus et circa diuersa occupata debili⁹ in singul' opat̃. qñ ei actualit' intẽdit̃ in visu debilitat̃ ⁊ remittit̃ i auditu. ⁊ sic de alijs. Uñ dr̃ Singul' intẽt⁹ minor est ad singla sensus. Itẽ in extremis et nimis excellẽtibꝫ ei⁹ virt⁹ obrũdit̃. sꝫ in medijs delectat̃. Itẽ ei⁹ ꝟtus et opatio impeditur qñ ꝓpt' opilatõꝫ meatuũ ⁊ poroꝝ i mẽbrꝫ spũi sẽsibili via seu trãsit⁹ denegat̃. vt i paraliticis epilenticis ⁊ alijs patet. Itẽ ex nimio calore dissoluente ⁊ poros dilatãte ꝟt⁹ eius dissoluit̃ sic ex nimia frigiditate ↄstringẽte ne se diffundat coartat̃. Item ex odoriferis virt⁹ animal' dep̃dita restaurat̃. sic ex fetidis corrũpit̃ ⁊ grauat̃. Sed hec de ꝟtute sensibili iam sufficiant.

De anima rationali. Cap. XIII

Nima ꝟo rõnal' siue vis intellectiua idẽ est qd̃ intellect⁹. Uñ diuidit̃ ſm duos ꝑncipales act⁹. i. intellectum speculatiuũ. et intellectũ practicũ. Intelle-

etus eni speculatiu⁹ exercet in ɔtēplatōe. In
tellect⁹ ꝟo practic⁹ in opatōe. Et ꝭm hāc ra
dicē diuidit vita actiua ⁊ ɔtēplatiua. Aīa
igit rōnalis ppetua est ⁊ icorruptibil' ac im
mortal' ꝑpt' qd' ꝑncipal' ei⁹ act⁹. s. intelligere
nullaten⁹ depēdet a corpe. ⁊ iō pfecte viuit ⁊
itelligit a corpe sepata imo q̄nto pl⁹ se corpi
imerserit tāto tardi⁹ ⁊ impfect⁹ intelligit. et
q̄nto se mag' a carnalib' nexib' subtraxerit
tāto facili⁹ ⁊ clari⁹ apprehēdit. Uoco autem
h̄ imersionē vel p fantasticā imagiatōz vel p
delectatōz carnis siue ꝑpaliū dilectōnez. vn̄
dic̄ Hre. Hō sic in medio creat⁹ est vt esset in
ferior angelo supiorq3 iumēto. ita b3 aliq̄d
qd' necesse est ɔuenire cum summo. et aliq̄d
cū infimo. Immortalitatē q̄dē b3 spūs cuz
angelo. mortalitatez corpis cū iumēto. Aīa
igit si ad deū p rōnem ɔuertit illuiat melio
rat ⁊ pficit. Si ꝟo p affectōes ad creaturas
ɔuertit obscurat corrūpit ⁊ deteriorat. q̄ꝗ/
uis eni aīa in se ɔsiderata imortal' sit ⁊ ppe/
tua. passibil' est tn̄ ex colligatōe corpis cui ē
ɔiūcta. Un̄ Aug. in li. de aīa ⁊ spū. aīe i cor
porib' viuētes p dilectōez rez sensibiliū cor/
poralib' afficiūt a corpib' exeuntes i eisdem
imagib' tormēta patiūt. Propterea eni e cor
poralib' passionib' ibidē detineri pn̄t. q2 hic
nūdate a corruptōe corpoꝝ nō fuerīt. Ex q̄
p3 q2 aīa q̄uis in sui naꝫa sit purissima. ipu
ritatē ɔbit a carne cū origial'r ē corrupta sic
vinū t'al' q̄cūq3 liq̄r ex vase corrupto ɔbit i
fectōz. ⁊ iō exiens a corpe q̄nq3 ex colligatiōe
corpis secū sordes dfert. ⁊ iō necesse ē vt pur
gēt sic gēma de luto nouit emūdata. Hec āt
oīa de dict' Augu. sunt excerpta. Recollige
igit ex p̄dict' q2 aīa rōnal' int' oēs creaꝫas di
uine imagis ⁊ silitudis ē exp̄ssi⁹ repn̄tatiua.
⁊ h̄ q2 trina ē i potētia. q̄uis vnica ⁊ simplex
sit i naꝫa. Itē oīm rez silitudinē est i se ɔtēti
ua. Et iō aīa dr oīm rez silitudo vt di. Aug.
Itē semel creata i corpe vl' extra corp⁹ ē i esse
ppetuo pmāsiua. Nā vt dic̄ Cassiod. nunq̄3
ad diuinā imaginē dee ret creata si mortis
termio clauderet. Itē endelichia est corpis
organici phici. ⁊ iō ipi⁹ corpis i pte ⁊ in toto
est pfectiua. Itē ex naꝫa sibi indita ē naꝫalit
boni ⁊ mali veri ⁊ falsi dīudicatiua ⁊ libere
electiua. Itē ꝭm diuersas potētias formaꝝ
⁊ specieꝝ diuersaꝝ reꝝ pn̄tiū ⁊ absentiū ē ap
p̄hensiua. Nā res materiales p suas naꝫales
formas pn̄tes vl' absētes discernit. res ꝟo i/
materiales p sui pn̄tiā ɔp̄hēdit. vt ait Aug.

Itē p reflexionē sup ip̄si⁹ sup se. sup ip̄si⁹ ē cog/
nitiua. vt dic̄ phus. Nā vidēdo. ⁊ itelligēdo
cognoscit se ⁊c. Itē illuiationū ⁊ impssionū
diuersaꝝ ad motū tabule ē natural'r recepti
ua Itē q̄ cū naꝫalit incorpari ⁊ corpi vniri ap
petat. vnionis cū corpe est naꝫal'r affectiua.
Itē naꝫaliter ē appetitiua boni ⁊ malicie fu/
gitiua. q̄uis ei ex defectu liberi arbitrij q̄n/
q3 malū eligat. tn̄ ex naꝫa malo rmurmurat
vt dic̄ Aug. Un̄ aīa vegetabil' appetit eē. sensi
bil' appetit bn̄ eē. rōnal' āt affectat optimū eē
Et iō nūq3 q̄escit nisi cū optimo ɔiūgat. Lo
cus eni aīe rōnal' est de⁹ ad quē monet vt in
eo q̄escat. nō p distensionē s3 poti⁹ p deside/
riū ⁊ amorē. De itaq3 aīe ꝑpetates cū alijs
sup posit' iam sufficiant.

De ꝟtutib' aīe q̄b' potens est suas opati
ones exercere. Ca. XIIII.

Postq3 diximus de ꝑpetatib' aīe in se ⁊
in suo corpe ɔsiderate. restat vidē de
ipi⁹ ꝟtutib' q̄b' potēs ē suas opatio/
nes i corpe exercere. Hec āt ꝟtu⁹ ē potētia aīe
ei eēntial'r attributa ad suas pagēdas i cor/
pore actōes. Nā mediāte hac ꝟtute corp⁹ vi
uificat cor ⁊ arterias ɔstrigit ɔtinue et dila
tat sensū. ⁊ motū volūtariū oī animatoꝝ cor/
pori admistrat. vt dic̄ Constan. li. vij. Hec
itaq3 ē triplex. naꝫal' q̄ est i epate. vitalis siue
spūal' q̄ in corde. aīal' q̄ i cerebro sedez hab3.
Actio igit ꝟtut' naꝫalis q̄ i aīalib' ⁊ i plātis
cōis est q̄ generat nutrit ⁊ augmētat. vt idez
dic̄ Constan. Est āt generatio ꝑut h̄ sumit
sube hūoris vel rōnis seminal' in subaz plā/
te vel aīal' opatōe naꝫe facta mutatio. ⁊ hec
ꝟt⁹ incipit opari a tpe generatōis vsq3 ad p/
fectionē plāte vel aīal'. Huic āt generationi
naꝫali due ꝟtutes s. immutatiua ⁊ iformatiua
submistrāt. Nā ꝟt⁹ immutatiua ē illa q̄ subaz
semis trāsmutat ⁊ ɔuertit i subaz singularū
ptiū plāte vel aīal'. ⁊ h̄ ꝟt⁹ istā fac trāsmutati
onē mediātib' q̄ttuor q̄litatib' p̄mis. s. cali/
do. frigido. humido. ⁊ sicco. nā p calidum ⁊
humidū opat subaz molliorē vt carnē i aīa
lib'. flores ⁊ medullā i arborib'. p calidū3 et
siccū opat radices in vegetabilib' cor i ani/
mātib'. p frigidū ⁊ humidū opat in plantaꝝ
folijs ⁊ aīaliū pilis. p frigidū ⁊ siccū opat in
neruis ⁊ ossib' aīaliū in trūcio ⁊ corticib' ar
boꝝ ⁊ plātaꝝ. ꝟt⁹ ꝟo secūdaria sc3 informati
ua actioni naꝫe i generatōib' ē necessaria. q2
ordinat ⁊ distinguit formā ⁊ spēm ipi gene/
rato p ptes singulas ɔgruentes. Nā h̄ virt⁹

pforāda pforat. vacua ꝯcauat. aspera lenifi
cat. et nimis lenia asperat. ⁊ vnicuiqꝫ pticu/
le sup̄ficiē pficit ⁊ figurat. Deāt due ꝟtutes
scʒ im̄utatiua ⁊ iformatiua nō diuti⁹ opant
nisi q̄usqꝫ ipa res generata vt aīal vł planta
in esse nak̄e ꝯpleak. Et iō necesse fuit vt vir⁹
nutritiua ad ꝯseruatiōeʒ generatōis ꝯtinue
seq̄ret. est eñi ipi⁹ generatiue ꝟtutꝫ adiutrix ⁊
ministra. q2 i lōgitudīe latitudīe ⁊ pfunditate
augmētat ⁊ extēdit ip̄m generatū. Pasciti/
ua q̄z ꝟ ł⁹ nutritiuā adiuuat ⁊ ei mīstrat. q2 ci
bū ab aīalib⁹ assūptū in mēbris assimilat et
solidat. ⁊ qđ dissolutū ē ac ꝺpditū vi calo/
ris vł aliq̄ passiōe aeris reparat ⁊ restaurat.
⁊ iō nak̄a mirabił pascitiuā ꝟtuteʒ nutritiue
fecit adiutricē ⁊ vtriūqꝫ subiecit misterio vir
tutꝫ generatiue. Huic ꝗ pascitiue ꝟtuti q̄tu
or ꝟtutes ꝑticłares submistrāt. s. appetitiua
q̄ nutrimētū ꝯueniēs attrahit ipis mēbrꝫ et
ad nutrimētū carnis attrahit tpamētū san/
guis. ad nutrimētū cerebri ⁊ pulmonis tpa
mentū flenmatꝫ. ⁊ sic de aliis. Itē ei coopak
ꝟt⁹ digestiua q̄ ꝯueniētia ab icōuenietib⁹
nutriēdo sepat ⁊ diuidit pu᷑ ab ipuro Iteʒ
ꝟt⁹ retētiua q̄. s. pu᷑ nutrimentū custodit. ⁊
qđ iā actōe nak̄e excoctū ē singuł mēbris in/
corpat assimilat atqꝫ vnit Itē expulsiua q̄ su
perflua mēbris tracta eis nullatenꝰ assimi/
lādo nc̄caria expellit. Et iō sic vis appetitiua
opak cū calido ⁊ sicco ⁊ digestiua cū calido
et humido ⁊ retētiua cū frigido ⁊ sicco. sic ex
pulsiua cū frigido ⁊ hūido operak

De ꝟtute vitali cui⁹ initiū ē cor Ca. XV

Irtutē āt nak̄alē seq̄k ꝟt⁹ vitał q̄ viui
ficat. cui⁹ fūdamētū siue ꝓpriū domi
ciliū ē cor a q̄ ꝓcedit vita ad oīa mē/
bra viuificāda. Isti⁹ ꝟtutꝫ opatōi coopatur
vis volūtarie motiua q̄ cor ⁊ arterie dilatāk
⁊ ꝯstrīgunk Et dꝛ h̄ dilatatio mot⁹ cordis a
medio ī oēs extremitates. Sic ecāuerso cō
strictio dꝛ mot⁹ ab extremitatib⁹ ad ip̄m me
diū sic est ī fabroꝝ follib⁹ videre. Uirt⁹ ꝗ vita
lis cor dilatādo mediante pulmone ad cor
aerē attrahit ⁊ a corde ad alia mēbra ꝑ arte
rias trāsmittit Et ista ꝟt⁹ ꝑ ꝟtutē dilatatiuā
cordis et ꝯstrictiuaʒ. anhelitū i aīali opak q̄
mouet pect⁹ motu ꝯtinuo. neruis tn̄ motꝫ ꝑ
mit⁹ ⁊ lacertꝫ. Iste āt flat⁹ siue anhelit⁹ neces
sari⁹ ē ad caloris nak̄ał mitigatōꝫ ⁊ ad spūs
vitał nutrimētū nec nō ad spūs aīał genera
tionē Custodia eñi caloris nak̄ał est frigidi
aeris tpat⁹ attract⁹ ⁊ custodia vitał ex cuius
tpamēto generak spūs aīał. ⁊ iō ad vite ꝯser
uatōꝫ nihil ē magꝫ nc̄cariū q̄z anhelit⁹ bene
disposit⁹ in oīb⁹ ordiat⁹ Hec oīa h̄nk a Con
stan. in panteg̃ni. Sine cibo ē ⁊ potu ad ho
ram ꝑt ꝯsistere aīal. sine attractōe ꝟo aeris
nec ad momētū ꝑt aīal i debita ꝯsistētia per
manere Corrūpik ñ h̄ anhelit⁹ siue aer attra
ctus multꝫ modis ⁊ seq̄k nc̄cario destructio
aīał. Prio ex cerebri mala dispositōe. nā ce/
rebro q̄ñqꝫ mō ī suo officio īpedito ꝓpt de/
fectū influētie spirituū. deficit cordis dila/
tatio ⁊ debita ꝯstrictio. vñ seq̄k nc̄cario aīał
suffocatio. vt pꝫ ī apoplexia ⁊ i aliis cauk cō
silib⁹. Itē idē accidit ex cordis lesiōe qñ hu/
moꝝ ibi nak̄ałr exñtiū fit euacuatio ⁊ ꝑ ꝯñs
spirituū exinanitio. ⁊ sic aeris attractio ñ hꝫ
locū. Itē idē accidit ex subita caloris nak̄ał
ad iteriora cordis repcussiōe vt pꝫ ī timoro
sis ⁊ fleubothomis q̄ aliqñ deficiūt ⁊ sinco/
pizāt. Itē idē accidit ex epatꝫ īfectōe. nā cor
ruptio epatꝫ generatōꝫ aufert ptri sanguis
q̄ calor nak̄ał nutrik q̄ oblato spūs vitał de/
ficit ⁊ ꝑ ꝯñs anhelit⁹ ꝑticularit̄ vel vłr impe
dik. Itē idē accidit ex pulmonis pforatione
et pꝫ in ptisicꝫ. i q̄b⁹ vēt⁹ ustrict⁹ ꝑ occultos
poros euanescit ⁊ ad tpandū calorē cordis
nullaten⁹ satisfac. Itē idē accidit i oī ⁊ maxi
me īterioris vacuitatꝫ corpis subita r̄pletōe
vt pꝫ ī submersis. i q̄b⁹ porio opilatꝫ anheli/
tus ītercludik ⁊ simpłr īpedik. Itē ex nimia
aeris corruptōe. vt pꝫ ī pestilētia ⁊ corrupto
aere qñ spūs vitał suū ꝯriū fugiēs īterior⁹b⁹
cordis se īterdudit ⁊ ex corrupto aere iā op
pressus cor ⁊ alia corpis mēbra regere ñ suf
ficit. imo deficit ī se ⁊ q̄si subito euanescit. et
tūc mors ē in poris. Itē ex hūoꝝ thoracis ⁊
pectoris īfectiua corruptōe. vt pꝫ ī leprosis.
Itē ex viaꝝ canaliū pulmonis obstructiōe.
vt pꝫ ī asmaticis ⁊ anhelosis ⁊ aliis. Item ex
spēali cordis corruptōe. sic ex morsu alic⁹ ve
nenosi reptił. cui⁹ venenū ad cor penetrans
nak̄alē calorē vincit. ⁊ sic anhelit⁹ via īterclu
dik. Itē nimia calidi aeris rarefactōe. sic cō
tigit ex balneo nimis calido vł sole feruētis/
simo poros nimis rarefaciēte ⁊ aperiēte. vñ
fit nimia caloris nak̄ał exalatio. ⁊ sic ñ suffic
aer frigid⁹ attract⁹ ad caloris accidētał miti
gatōeꝫ. ⁊ sic anhelit⁹ impedik. Item idē acci
dit ex aere nimis frigido lacertos ⁊ neruos
pectoris ꝯstringēte. vñ ⁊ vis attractiua aerꝫ
īpedik. vt pꝫ i dormiētib⁹ sup niuē. Itē ideꝫ
q̄nqꝫ ꝯtigit ex vena cordis q̄ dꝛ ꝯcaua vena

opilatõe q̃ opilata ꝛ intercluſa denegat trã/
ſitio ſiue via ſõgnis ab epate ad cor ad vital'
ſpũs nutrimentũ vñ calore intenſo ꝛ hũore
ſubtracto aĩal ſuffocat. qꝛ nõ ſufficit aer ad
cor refrigerandũ. Item idem accidit ex co/
lere ſine alteri⁹ hoĩs is in ſubtiliſſimis venis
cordis intẽſiõe. vt pꝫ ĩ acutꝫ febrib; ĩ q̃b⁹ de/
ficit anhelit⁹ Itẽ ex gutturꝫ ꝛ alioꝝ meatuũ
exterioꝝ nimia ꝛ violẽta ꝯſtrictõe vt ẽ videre
in ſuſpẽſis ꝛ ſuffocatꝫ. in q̃b; intercepto an/
helitu cor ſubito incendit ꝛ ſic aĩal ſubito
morit. His ꝛ multꝫ alijs modis vital' ỽt⁹ ꝑ de
fectũ anhelit⁹ impedit. Ex ỽtute ſpũali ꝓce/
dũt. ira. pugna. indignatio. emulatio. ꝛ ꝯſi/
miles paſſiones q̃ q̃dem ſurgũt in brutꝫ ex
motu ſpũalis ỽtutꝫ cũ impetu ꝛ ſine diſcreti
one. ſed in hoĩb; ordinãde ſũt ꝛ regende ſub
certa animi rõne. Hec de ſpũali ſiue vitali ỽ
tute ſufficiant.

De ỽtute animali Capitulum. XVI

V Irtus aĩal' ſedẽ ꝛ locũ hꝫ in ſuꝑiori
ꝑte hoĩs ſcilꝫ in cerebro. ꝛ hꝫ ẽ triplex
ordinatiua. ſenſitiua. ꝛ motiua. Or/
dinatiua ꝑ ſe ſolũ explet cerebꝝ. Nam in ꝑ/
ma ꝑte ſui ĩ anteriori cellula ordinat fanta/
ſiã ſiue ymaginatõẽ ĩ media cellula ordinat
eſtimatiuã ꝛ rõnem ꝛ iteꝝ ĩ poſteriori cellu/
la ꝑficit memoriã ꝛ mẽoratiuã actiõez. nam
ỽt⁹ ymaginatiuã illd qd format ꝛ ymaginat
trãſmittit ad iudiciũ rõnis. Ratio ỽo qd ab
ymaginatõe recipit ꝛ q̃ſi iudex iudicat ꝛ dif
finit ad memoriã trãſmittẽdo. Memoria ea
q̃ fuerũt in intellectu poſita recipit. ꝛ donec
illa ad actũ reducat ꝯſeruat firmit' ꝛ cuſto/
dit. Scda ỽt⁹. ſ. ſenſitiua ſic hꝫ formari. naꝫ
ſpũs aĩal' ab interiorib; vẽtricul' cerebri me
diantib; q̃buſdam neruis q̃ ſũt molliſſimi
ꝓgredit ex q̃b; ſenſus format. vñ q̃dam diri
gunt cũ ſpũ aĩali ad oculos vt ibi formet vi
ſus. q̃dam ad nares vt formet olfact⁹. ꝛ ſic d
alijs. Sẽſus igit viſus ſubtilior eſt cum ſit
nat̃a ei⁹ ignea. Audit⁹ ſenſus eſt aere⁹. quia
ꝑcuſſi aeris ſonit⁹. deinde ſubtilior eſt olfa/
ctus cũ ſit nat̃a ei⁹ fumea. deinde guſt⁹ cum
ſit ei⁹ nat̃a aquea. poſtremo ſẽſus tact⁹ groſ/
ſior eſt oĩb;. qꝛ nat̃a ſua cũ ſit terrea in du/
ris. ſ. in oſſib; ꝛ in neruis in aſperis lenibus
frigidis et calidis eſt neceſſaria. Hoꝝ ſenſu
um ſinguli hñt ſua officia vt immutatiet in
formati a ſuis obiectis q̃ ſentiũt vt ſua ſenſa
ta intellectui repñtent.

De virtute viſibili. Ca. XVII.

S Enſus igit viſus cũ ſit igne⁹ eſt ſim/
pliciſſimus vñ ꝛ remotiſſima ſubito
ꝯp̃hendit. Senſus aũt viſus ſic for
mat. In medio q̃ppe oculi ſcꝫ in pupilla eſt
quidã humor puriſſim⁹ ꝛ lucentiſſim⁹ q̃ cri/
ſtalloides a p̃his eſt vocatus. eo q̃ more cri
ſtalli ad ſuſcipiendas varias colorũ formas
ſubito coaptatur. Uiſus em̃ eſt ſenſus colo
rũ figuraꝝ ꝛ formaꝝ ꝛ ꝓpetatũ exterioꝝ ſu/
ſceptiu⁹ ꝛ diſcretiu⁹. vñ ad viſũ ꝑficiẽdũ ſũt
h neccãria. ſ. cã efficiẽs. organũ ſiue inſtrumẽ
tũ ꝯueniẽs exterior res opans ſiue aer defe
rens aĩe intentior mot⁹ mediocris. Cã effi/
ciens eſt ỽt⁹ aĩalis. Inſtrumentũ ẽ humor
criſtallin⁹ in vtroq; oculo collocat⁹ clarus ꝛ
rotũd⁹. Clar⁹ eſt vt ſua claritate ſpm̃ et ae/
rem ꝑ oculos irradiet. rotũd⁹ vt minus ſit
paſſibilis. qꝛ forma rotũda in laterib; eliſa
angulos non hꝫ in q̃b; ꝯtineat ſuꝑfluitas ꝓ
ſtitura leſionẽ. Exterior res coopans ẽ aer.
ſine q̃ mediante viſus non pt ꝑfici. vt em̃ vi/
ſus ꝑficiat in q̃buſdaꝫ aĩalib; aeris claritas
exigit. in q̃buſdam ỽo obſcuritas. in q̃buſdã
ãt mediocritas. nam in murilegis exigit ob
ſcuritas. in veſpertilionib; ꝛ in q̃buſdã alijs
aĩalib; mediocritas. vt poſt patebit. Itẽ at/
tentio etiaꝫ aĩe eſt neceſſaria. dum em̃ circa
rem aliquã inueſtigandam alio ſenſu eſt in
tenta oculus minus ꝑfecte videt. qꝛ de re vi
ſa non iudicat. Item neceſſari⁹ eſt mot⁹ me/
diocris. ſi em̃ moueret res viſa vehementer
et multo impetu viſus ꝯfunderet ꝛ ex motu
nimio et ꝯtinuo diſpergeret. vt pꝫ in remo
fracto apparente in aqua ꝓpt motũ aque ve/
lociter. Sic etiã aliqd lignũ oblongũ velo
citer motũ apparet rotũdũ. De viſu ỽo q̃li
ter fiat fuerũt apud veteres varie opiniões.
Fit aũt ſcḋm p̃hm vt pꝫ ex ꝓmo caplo ꝑſpecti
ue tripliciter viſus. Uno mõ per directas li
neas ſuꝑ quas venit ſpẽs rei viſe ad viſum.
Alio mõ ſuꝑ reflexas qñ ſcꝫ ꝓmo multipli/
cant ſpecies a re ad ſpeculuꝫ et a ſpeculo fit
reflexia ad viſum. Tertio mõ fit ꝑ lineas. q̃
licet non ſint reflexe ab aliq̃ ſed dirigũtur in
ter rem et viſum. non tñ vadũt inceſſu recto
ſemꝑ ſꝫ aliqñ diuertũt a via recta qñ ſcꝫ me
diũ multiplex interponit. Et ſũt iſta media
diuerſaꝝ dyaphoneitatũ. vt qñ vnũ denſi⁹ ẽ
et aliud rari⁹. i. minus denſum et rarũ. Ali/
qñ em̃ occurrit mediũ alteri⁹ nature ſꝫ fran
gitur radi⁹ ſiue ſpẽs radioſa niſi veniat ſuꝑ
lineã cadentẽ ꝑpendiculariter ſuꝑ illd me/

diū secundū occurrēs. et voco lineam cade re perpēdiculariter sup corp⁹ planū ad an/ gulos rectos. sup corp⁹ vō sphericum q̄n ca/ dit in ei⁹ centrū. Ad visum āt p̄mo modo di etum nouem p̄cipue exigunt sicut habet ibi dem. Primū est sanitas siue bona dispositio organi visus. Scōm est oppositio visibilis contra visum. q2 visus tali modo vidēdi nō videt nisi rem illam a cuius partib⁹ veīt spe cies super lineas rectas cadentes in centrū oculi que omēs linee ducte a singulis parti bus rei faciunt vnam pyramidem cui⁹ co/ nus est in pupilla et basis in re visa. vt patet in hac figura. A enim et B sunt A B axes quādo videā directe intuet punctum. c. Quādo vero intue/ tur punctū. d. tunc ille due. b. c. exeuntes ab oculis dicunt axes. D E q2 exeunt īmediate ab oculi me/ dio ad rem visam. Tertiū est distantia p̄por/ tionalis. Quartū. d. e. est situs determinat⁹ nō nimis ab axe visuali elōgat⁹. q2 illud scz quod multū elongat ab ipso axe licet visui opponat. tn̄ distincte non cognoscit. Axis visualis est radi⁹ ille siue linea q̄ intelligitur duci a medio visus ad punctum rei vise di/ recte ad oppositum in medio visus. vt patet in hac figura. Quītum est soliditas A B. tas seu densitas rei vise. quia q̄d est omnino peruium non videm⁹ vñ et aer non videt eo q2 est in fine dyaphonceitatis. et non h3 densitatē vt dicit autor sciencie p̄spectiue. Sextum est magni tudo debita rei visibilis. quia res potest esse ita parua q2 non videbitur in aliqua distan tia. quia visus non est nisi per pyramidē ad oculū venientem. que si fuerit valde parua occupabit partem visus valde paruā. Sed visus non sentit visibile nisi quādo pars su/ perficiei sue immutata fuerit quantitate vi/ sibili. Septimum est raritas medij interia/ centis quoniā mediū si fuerit densum impe ditur multiplicatio speciei vt nō veniat de bito modo et de facili ad pupillā. Octauū est lux. quia species visibilis non immutat visum nisi cum luce. Nonum est temp⁹. q2 visio fit in tempe sicut probat in p̄spectiua. q2 si eīm visibile subito ostendat visui: non tamen discrete cognosceret. nec distincte ni si aliq̄ habita anime deliberatione. q uemo/ ra indiget et tempe. Et ideo attentio aie est etiam necessaria in predictis. vt sup dictum

est. preterea f̄m p̄hm non solum venit spēs rei vise ad visum f̄m pyramidem visualem. sed species visus ad rem super ꝯsimilem py ramidem extensam in eodem loco. dicit eīm Arist. in. xix. li. de animalib⁹. q2 nihil aliō est visum videre q̄3 q2 visus exeat ad rem visam. Et idem vult Aug⁹. p̄mo li. sup Geñ. et. vj. musice. a re aūt visa nihil venit nisi spēs eius neq3 a visu ad rem venit aliud q̄3 species ei⁹. nihil eīm exit ab oculi substantia. q2 corrū/ petur sed exit ab oculo conus pyramidis et dilatatur ei⁹ basis sup totā sup̄ficiem rei vi/ se. Item probat autor perspectiue in li. pri/ mo q2 nihil videtur nisi per lucē orientē sup̄ rem visam. ab eadem vsq3 ad oculum multi plicatam. vnde necessario exigitur tertia py ramis. s. ipsi⁹ lucis. et omniū istoꝝ trium py ramidum coni sunt in oculo et bases in re visa. Qñ ergo visus habet species venientes sup̄ has tres pyramides. tūc transit species lucis et coloris p̄ medium tunicaꝝ 7 humo rum oculi vsq3 ad humorē cristallinū. et ibi incipit anima facere iudiciū de re visa p̄ spe ciem illam. sed ibi non completur. imo vlte rius multiplicatur spēs vsq3 ad neruū obti cum siue concauū qui latet in sup̄ficie cere/ bri. et ibi est v̄tus visiua in radice et supposi/ to p̄mo p̄ncipali et vno. aliter eīm vna res sp̄ videret due p̄pter duos oculos nisi ꝯtinua/ rent ad vnum organum in quo sit vna v̄tus fontalis deriuata ad pupillas. Hec omnia ostendit autor p̄spectiue. Aliā rōnem visus oñdit et assignat Constan. li. iij. ca. x. Dicit eīm spm̄ visibilē oculū et aerem corpo clara esse q̄ irradiatiōe quadam sese inuicē irradi ando inmutāt. Aer eīm q̄ iuxta est rem vidē dam ab ei⁹ p̄prietatib⁹ immutat. 7 sic imuta/ tus oculo se offert a quo spūs visibilis imu tatur. nam ista v̄tus visiua vsq3 ad extremas partes pupille se diffundens aeri immuta/ to adiungitur. et quasi vnū cum illo efficit et color mediante aere delat⁹ aie iudicio p̄/ sentat. Aer eīm ex varietate formaꝝ sibi ob/ iectaꝝ facile imutat. sicut videm⁹ ex obiecto pāni rubei ad solis radiū viciū ū aerē colo/ rari. vñ non est mirū si oculum clarū 7 dya/ phanū sibi īmediate ꝯiūctū qualitate 7 for/ ma ꝯsimili afficiat et immutet. Quantū igi tur sufficit ad presens opusculum breuit re collige q2 visus vel v̄tus visibilis ceteris sen sibus est subtilior et viuacior. vnde a viua/ citate visus nomen accepit. vt dicit Isidor⁹.

Itez ceteris sensib⁹ est dignior. ⁊ iō ꝛm sitū
alijs est supior. Itē in effectu tanq̄ quedam
ignea vis alijs est potentior. q2 alij sens⁹ ꝓpin-
quiora. h̄ vo sua v̄tute remotissima ꝯphēdit
sub angulo recto ⁊ pyramidali visa ⁊ iudi-
cat ⁊ discernit. ꝛm nobiliorē naturaz ⁊ disposi
tōem organi faciliori mō int̄ vidēda distin-
guit. Vñ dicit Arist. li. xij. q̄ visus bon⁹ ⁊ acu-
tuo erit ex humore tꝑato. vñ ⁊ aues vt aqui-
le vnco ꝛ vnguiū sūt acuti visus. ⁊ h̄ ꝑpt purū
⁊ subtilē hūorem et tꝑatuz in organis visus
existentē. ⁊ tales aues a remotis ⁊ altissimis
locis vidēt cibum. ⁊ tales aues alti⁹ se eleuāt
q̄ alia volatilia. Aues vo in terra manētes
non sunt acuti visus vnde ꝓpe et non de lon-
ge vidēt cibum suuz. Itē idē li. xix. ocli glau
ci non sunt acuti visus de die neq̄ nigri de
nocte. ꝓpt paucitatem autē humoꝝ oculus
glaucus mouet̄ motu maiori. vnde et virt⁹
visiua debilitat̄. Nigri autē oculi mouētur
nun⁹ ꝓpter multitudinē humoris. et lumen
noctis est debil⁹ et humor in nocte est natu-
liter grauis motus. Et iōo spūs visibilis in
tercluditur ꝑ humorē et impeditur. Itē idē
visus senum nō est acut⁹ quoniā senum cu-
tis est rugosa. et quo patet q̄ ex bonitate or-
gani vl̄ debilitate debilitatur et fortificatur
vis videndi. vnde dr̄ ibidez. Cum oculi ani
malium habent coopertorium et fuerit hu
mor in pupilla mund⁹ ⁊ temperatus et mo-
tus etiam temperat⁹ et cutis super pupillaz
tenuis tūc visus est acutus et videt a remo
tis. sed tamē non perfecte distinguit a remo
tis inter colores et differētias corpis. visus
tamen talium animaliū melior est visu eoꝝ
quoꝝ humor in oculis est multus et nō ha-
bent coopertoriū omnino. Nam ꝓpter con-
tinuam apertionez spūs visibilis disgregat̄
et pupilla etiā de facili leditur. et sic visus i-
peditur. In habentib⁹ vero palpebras ⁊ co
opercula patet causa contraria. Dicit̄ etiaz
ibidem q̄ visus acuti causa in videndo a re-
motis est ꝓpter situm oculoꝝ. Nam oculus
eminens est parui visus et non videbit bene
a remotis. sed oculus profundus videt a re
motis. Nam motus eius non diuiditur nec
consumit̄. sed exit ab eis recte virtus visibi-
lis et vadit directe ad res visas. vnde cuz ex-
tra oculum non fuerit coopertulum neces-
sario debilitatur visus. nec videbit a remo-
tis nisi debiliter. Hucusq̄ Aristo. li. xij. Et
hec sufficiant que de visus proprietatib⁹ ge
neraliter iam sunt dicta. Nam alia patebūt
infra vbi de natura et proprietate oculi tra-
ctabitur.

De auditu Capitulum. XVIII.

Virtus audibilis in auriuz organis
suū sortitur effectū. Est aūt auditus
sensus ꝓprie sonoꝝ perceptiu⁹. Unde
ad ꝑficiendum auditū quattuor ad minus
sunt necessaria. scz causa efficiens. organuz
ꝯueniens. medium ordinate sonū deferēs.
anime intentio de his ꝯferens vel de his in-
tendens. Causa efficiens est virtus anima-
lis audibilis. Instrumentū conueniens est
quoddam os petrosum siue cartillaginosū
auribus suppositum. quod quidem est con-
cauum siccum tortuosum et durum. conca
uum est siquidem auditus organū vt in sui
concauitate spm̄ et aerem contineat. tortuo
sum est ne stupor ex subita et vehementi alli
sione natus spm̄ audibilem ledat. et iōo or-
gani circularitate sonus temperate suscep-
tus spm̄ audibilem non reuerberat sed per
ficit et delectat. durum etiam est et siccū. vt
sic eo melior et fortior fiat aeris allisio. ⁊ sic
sonitus maior fiat. vt patet de tympanis q̄
melius resonant flante borea vento scz frigi
do ⁊ sicco q̄ austro humido atq̄ lēto. vt di-
cit Constan. ⁊ etiā Arist. medium vero de-
ferens percussus est aer q̄ auriuz foramina
subintrat et allidit os petrosum qđ est ꝑmū
auditus instrumentū. est etiā necessarie ani
me intentio. q2 q̄diu solicita est et intēta ad
diuersa minus viget ad ꝑficiendā v̄tutē au-
dibilis actionem. sicut videm⁹ in multis vn
diq̄ circūdatis. quia fere nihil audiunt cuz
mens ad singula sua non h̄z attentōnem. et
ideo nihil ꝑcipitur tunc auditu. Fit autem
auditus h̄ modo. duo nerui ab interiori pte
cerebri exeuntes in ossib⁹ perosis aurium
infigūt̄ per q̄s spūs animalis ad ossa defert̄
predicta quibus exterior aer formaz alicu⁹
soni referens ei immediate coniungit̄. vnde
aer percussus ossa illa allidit. et spūs in eis
existens ꝛm proprietatem aeris ibi existētis
et neruos allidentis immutat̄. Spirit⁹ ve-
ro sic immutatus recurrens ad suam cellu-
lam fantasticam immutationē anime repre
sentat. et sic auditus ꝑficitur. Patet igitur q̄
auditus merito dr̄ aereus eo q̄ ꝑ aerem rep
cussum habet semꝑ generari. inde est q̄ na-
tura posuit sensum auditus in medio rotū-
di capitis. vt dicit Arist. li. xij. quia auditus

circulariť ⁊ nõ directe sonū aeris ꝑcussi vn
diqꝫ apprehēdit. Ħ etiā sensus sicˀ ⁊ ceteri con
tristať. qꝛ corrūpit in extremis ⁊ ī medijs de
lectať ⁊ saluať. vñ dicˀ Amb. in exame. Inco
las regionis vbi oriť nilus auditu esse peni
tus ꝓuatos ꝓpter fragorem ⁊ strepitū horri
bilem. qm̄ idem fluuiꝰ de montis ꝑcipitio
corruens incolaꝝ auribꝫ incutere cõsueuit
stuporem ⁊ surditatem. Hic etiaꝫ sensus sicˀ
⁊ ceteri multis subiacet passionibꝫ. qꝛ qñqꝫ
totꝰ auferť. ⁊ tūc surditas vocať. et qñ qꝫ mi
norať. ⁊ tūc grauitas auditꝰ noiať. qñqꝫ autē
cursū suū egrediť. cā aūt passiōis qñqꝫ est ex
vicio cerebri siue nerui ꝗ est via auditꝰ. et ħ
qꝛ opilať. vel qꝛ aliq̄ morbo officiali aggra
uať. Item ex vicio ꝑaꝝ auriū. qꝛ qñqꝫ a di
uersis humoribꝫ corrūpunť. qñqꝫ putredi
nes in suis ꝯcauitatibꝫ coadunanť. qñqꝫ la
pides vel alia ꝗ transitū aeris ad spm̄ audi
bilem impediūt immittūtur. qñqꝫ ex titilla
tione vermiū et corrosione nerui audibiles
molestantur. qñqꝫ etiaꝫ ex aere corrupto ca
lido vel frigido instrumenta auditꝰ inficiun
tur et leduнť. qñqꝫ etiam ex grossa ventosi
tate in poris neruoꝝ sensibiluꝫ interclusa
via auditꝰ impediť. vt patet in illis in quibꝰ
videtur qꝛ audiant fistulas cornua aut cam
panas. ex quibꝫ omnibus virtꝰ auditiua le
ditur vel auferť sicut in tractatu auriū post
dicetur.

De olfactu — Capitulum. XIX

Olfactus siue odoratꝰ est sensus pro
prie odoꝝ perceptiuꝰ. ad quem per
ficiendū exigitur spūs animalis tā
ꝗ̄ causa efficiens. Necessariū aūt est orga
num expediens scꝫ narium ꝑfecta dispositō
in quibꝫ sunt caruncule ad modū mamilla
rum dependentes. ꝗ sunt ꝓpria organa odo
ratus. et recipiunt spm̄ animalem ꝑ q̄sdam
neruos a cerebro descendentes. Nares em̄
non sunt ꝓprie instrumenta olfactus. ꝗ sunt
cartillaginose. et ideo sūt insensibiles. qꝺ pꝫ
qꝛ eis abscisis nõ ꝓuatur aīal odorari. Si
militer nos ꝑ fetida loca transeūtes si flatuꝫ
repsserimꝰ subintrātem nares aerē fetidum
nõ sentimꝰ. et ħ est qꝛ ille carūcule opilate q̄
quodam motu voluntario sunt obstructe.
Sūt etiam he carūcule ꝯcaue et spongiose
ideo ꝯcaue vt in sua ꝯcaua porositate fumū
a re odorabili recipiāt resolutū. ideo etiam
sunt spongiose vt in eis vigeat vꝰ attractiua
et ideo exterior necessaria est aeris coopera
tio. vt scꝫ aer ꝭm fumositatem a re odorāda
resolutꝰ immutet ⁊ in ipis carūculis incor
poretur. Uñ sic hꝫ fieri odoratꝰ. spūs aīalis
ꝑ quosdā neruos ꝗ dicunť odorabiles ad ꝓ
dictas carūculas a cerebro transmittūtur.
fumus aūt corꝑis odoriferi resolutus aeri
admiscetur. quē cerebri vētriculi ꝑ illas du
as carūculas sibi attrahūt ⁊ in suā similitu
dinem mutāt ⁊ ꝯuertunt. et sic ꝑ illā imm̄u
tatōem in spū aīali factā odoris discretiō ꝓ
creatur. odoratus aūt spectat ad fumosam
naturā seu materiā qm̄ habet per eam fieri.
Odor em̄ nihil aliud est ꝗ̄ aerea seu fumo
sa suba a corꝑe resoluta. hūc aerem fumosū
seu vaporem sibi necessariū ⁊ amicabilē at
trahit cerebrū sicˀ cor anhelitū. et huiꝰ aeris
attractu cerebꝝ tpať et ꝯfortať sicˀ calor cor
dis attractatione anhelitꝰ mitigať. Uapor
em̄ si fuerit maliciosus fetidꝰ ⁊ corruptꝰ spi
ritum aīaleꝫ corrūpit ⁊ sepiꝰ pestiferos mor
bos generat et inducit. Uñ olfactꝰ in suo ef
fectu sepiꝰ impediť. qñqꝫ ꝓpter malā cerebri
ꝯplexionem. qñqꝫ ꝓpter humoꝝ crudoꝝ vel
corruptoꝝ in neruis odorabilibus nimiaꝫ
repletōem. vt patet in patientibus fluxū na
rium seu catarrū. qñqꝫ ꝓpter prauam instru
mentoꝝ olfactus dispositōem. qñ scꝫ nimis
dilataнť vel nimiū ꝯstringunť qñqꝫ ꝓpť su
perfluam carnis superexcrescentio opilatōeꝫ.
vt patet in poliposis. qñqꝫ ꝓpter apostemat?
siue cuiuscūqꝫ humoris corrupti infectōeꝫ.
quandoqꝫ ꝓpter alicuius humoris calidi et
sicci corrosionem. vt patet in cancrosis. et
huiusmodi. Hic sensus ꝓpter sui subtilitatē
quando bene disponiť virtutem aīalem cõ
fortat et a fumositate superflua euacuat. et
econuerso quando corruptus est aliquo ca
su vel infectus virtus animalis leditur ⁊ in
suis actionibus impeditur. Dicit etiā Aris.
li. xij. ꝙ sensus olfactus non est nisi ꝑ actōeꝫ
aeris in animali habenti nasum ꝗ est mēbꝝ
in medio alioꝝ sensuum positū in anteriori
parte capitis ꝓpter iuuamentū anhelitꝰ. Oē
animal habens pulmonem habet nasuꝫ vel
aliud loco nasi propter anhelitus iuuamen
tum. vnde patet ꝙ organum olfactus nõ so
lum est in animalibꝫ ad decentiam et deco
rem verūetiam ad perficiendū virtutē spūs
animalis et ad tribuendum virtuti vitali in
corde adiutoriū et vigorem. Hec virtus scꝫ
odoratiua viget in quadrupedibus. Uñ ⁊
solo odore discernūt inter herbas salubres

et venenosas ꝑcipue i fymeis q̄ eque l' magis discernūt int' cibos ꝛ cibos ꝑ olfactū q̄ꝫ ꝑ gustū. Deinde i canibꝰ viget maxie illa vꝛ᷑ q̄ solꝰ odoꝝ ductu ad sētiēdū aīaliū vestigia viuacitate olfactꝰ ieffabilit' deꝑhēdūt. viget etiam i volatilibꝰ ꝑcipue in vulturibꝰ. qꝛ s'm Amb. i exameron. ꝛ Isid. li. xij. c. vj. ita sūt viuacis olfactꝰ q̄ vltra maria cadauera sētiūt. In his ḡ ꝛ i alijs ogatōis nat' ꝯditōibꝰ admirāda ē diuia sapīa. q̄ ꝑ ista ꝛ talia sīlia dat nob̄ q̄dāmō itelligere q̄l't ꝑ ista sēsata materialia ad intellectū eoꝝ q̄ sūt sup̄ sensū sint paulatim cordis interiora ad itelligētiā spiritualiū ꝓmouēda. ꝛ ꝓpt' h̄ ista simpl'r est i h̄ opusculo mea intētio ꝛ finis meꝰ. Hec d̄ olfactu dicta sufficiant.

De gustu. Capitulum. XX.

Gustꝰ est ꝑ q̄ sēsus sapoꝝ ꝑceptiuus Ad quē gustū sensibilit' ꝑficiēdū necessaria sūt illa causalia effectiua materialia ꝛ informatiua q̄ ꝛ i alijs sensibꝰ iam sūt dicta. Nā vꝛ᷑ aīal' est cā efficiēs. cā material' ꝛ istrumētal' est ligua ꝓpa cū suis arterijs. spūs aīalē ad ꝑfectōꝫ v'tutꝫ gustabil' ꝑficiēs. Que q̄dē lingua s'm sue subē ꝯplexiōeꝫ est ꝯcaua porosa hūida ꝛ insipida. Cōcaua q̄dē est vt sui ꝯcauitate hūorositatē rei gustabil' r̄solutā i se suscipiat. porosa vt q̄d esset grossuꝫ vel subtile de re gustāda. ad neruos lingue libere subintraret. ꝛ vt vꝛ᷑ attractiua ad ꝑficiendū ea plꝰ vigeret. hūida q̄dē est vt coopareť ad acceptoꝝ dissolutōꝫ. vt si aliq̄ sicca ꝛ dura forsan ligue vl' palato applicarētur hūiditate lingue ad digestōꝫ siue q̄lēcūq̄ꝫ resolutōꝫ facilꝰ aptarēt. Erat etiā ꝛ insipida vt eēt cuiuslibet rei ꝛ saporis facilꝰ receptiua. sic aqua q̄ si determiatū saporē haberet. alterꝰ q̄litatē ꝑcipe nō valeret Fit aūt gustꝰ h̄ mō. Duo nerui i medio lingue ifigūturq̄ postmodū i multos ramos. i extremitatibꝰ lateralibꝰ lingue dispertiunť. et ꝑ eos spūs aīalis i linguā deferť. Cū ḡ res gustāda subintrat linguā vel poros neruoꝝ spūs aīal' exīstēs ibi imutať s'm eiꝰ ꝓꝑetates quas postea iudicio aīe repñtat. gustꝰ ḡ tāto olfactu grossior est q̄nto fumꝰ aqua subtilior inueniť. qꝛ odoratꝰ nať est fumosa. gustus āt sensibilitas humectatio est aquosa. vt dicit Constan. Hic sensus aīali ꝓutilis est ad indiuidui ꝯseruatōēꝫ. gustu em̄ corrupto vel ablato vis nutritiua deficit. ꝛ sic subā aīalis paulatim perit. gustꝰ aūt corrūpiť q̄n sua instrumēta leduntť. vel q̄n corrupti hūores in spūs dñanť. ꝛ h̄ fit q̄n nō saporāda sentit. vel q̄n saporāda sub ꝓpa q̄litate nō apprehendit Et h̄ accidit q̄n singularis humor in lingue subā dñať. verbi grā. si dominať colera rubea oīa sentit amarā. et si salsum fleuma sentit salsa. et sic de alijs. vt patet in febricitantibus in q̄bꝰ dominiū corrupti hūoris gustū inficit ꝛ corrūpit. Immutať etiā q̄n leditur ꝑ maliciā rei q̄ gustať. vt pꝫ i aloe ꝛ i alijs nimis amaris. q̄ꝝ horrore gustꝰ asperať. delectať aūt gustꝰ in dulcibꝰ ꝓpt' illam quā habꝫ cum dulcedine assimilatōnem. quia dulcedo que fundatur sup̄ calidum et humiduꝫ similis est omnibꝰ membris que dulcibus maxime nutriunť. dulcia em̄ multi sunt nutrimenti et de facili membris assimilanť sic dicit Isaac in diet.

De tactu. Capl'm. XXI

Tactus est sensus specieꝝ tangibiliū ꝑceptiuꝰ. Nā v'tute tactꝰ aīa apprehēdit calidū ꝛ humidū frigidū ꝛ siccū molle ꝛ durū lene ꝛ aspeꝝ. Vel s'm Auicen. tactꝰ est vis ordinata in neruis totiꝰ corporis ad apprehendendū q̄d tangit Hic aūt sēsus licet sit in omnibꝰ ptibꝰ ꝑncipal'r tn̄ viget in volis manuū ꝛ in plantis quas natura temperatas ista composuit rōne. vt scilꝫ calida et frigida facilꝰ persentirent. sunt autem he partes ꝯcaue vt tangendo melius ꝑcipianť et tenenda melius ꝛ fortius teneanť Neruose vt vbi vigeat sensibilitas. qꝛ oīe neruosum sensibile est. Temperate vt a qualibꝫ re temperata facilꝰ immutēť. Obiectum itaq̄ꝫ siue sensatū tactus dici potest compositio ꝑmaꝝ qualitatū ꝛ q̄dam ꝯueniencia ad illas vt asperum lene. durum molle. Item horū extremis sensus tactus leditur. vt patꝫ in nimis calido ꝛ nimis frigido in medijs natura delectať. vt in tepido. Ad istum aūt sensū perficiendū exiguntť ista scꝫ causa efficiens. et hec est deriuatio spūs animalis ad organa tactus. Item instrumentū ꝯueniens. et hoc est duplex. scꝫ nerui de cerebro egredientes singulis membris spūm animalem deferentes. Secundariū vero instrumentuꝫ est caro in qua nerui inuoluti sunt et infixi. per quos virtus tangibilis operatur. Nam ipsis mediantibꝰ species rei tangibilis anime iudicio deportať. Item tertium exigiť. scꝫ exterioꝝ cooperatio que est necessaria vt res tangenda organo tactus appropinquet

ex cui⁹ appropinq̃tōe spūs aīal' ī carne ꝛ ner uis extīs imutet. ꝛ imutat⁹ ꝓpetatē rei tacte repñtes. ꝛ sic sēsus iste ī sua actōe fit cōplet⁹. vt dīc Constan. Hocāt ē ꝓpriū sēns⁹ tactus ꝙ oēs alij sēsus hñt singulare mēbꝝ ꝛ orga nū sue actioni spēalr deputatū. Sol⁹ autē tact⁹ est generalr in mēbris oib⁹ exceptis pi lis ꝛ crinib⁹ ꝛ pedū ac manuū vnguib⁹. in q̄ bus nō ē neru⁹ ꝛ ꝑ ꝯñs nec sensus. Hic sen sus p̄ oib⁹ alijs magł ē terrestrł atq; grossius ꝛ iō aspera ꝛ dura. et cetera hmōi terrestres passiōes sensib⁹ alijs sil'iudīs grā ꝑfectius ꝯphēdit. Hic sēsus q̄uis alijs sēsib⁹ ratōne obiectoꝝ videat grossior esse suppositł. tamē alijs iudicat esse vtilior. qꝛ q̄uis alij sensus possint aliq̃lr esse sine tactu tū bñ ꝛ cōplete esse sine tactu ē impossibile. vt dīc phus. vñ generalior ē tact⁹ ceterł. tum qꝛ ꝑ oēs corpis ꝑticulas diffūdit. tū qꝛ oib⁹ alijs sensib⁹ co operat p̄cipue gustui. Hi tm̄ duo sensus. s. gust⁹ ꝛ tact⁹ sūt magł ꝯtinui cū ip̄o corde et iō sūt magł de esse aīalis ꝛ de suis sensatł iu dicāt expssi⁹ ꝛ obiectł. Oñe em̄ mēbroꝝ hꝫ vnū neruū vel duos q̄b⁹ sensus tact⁹ ꝛ mot⁹ volūtari⁹ ꝑficit ꝛ ꝯplet sic ī anathomia Cō stant. inuenit. Ledit aūt iste sensus tact⁹ q̄n q; sic et supiores. q̄nq; āt ex toto auferł vbi sensus et mot⁹ volūtari⁹ penitus amittūt. vt ꝯtingit in mēbris paraliticis ꝛ ꝯtractł. Itē q̄nq; minorat sic q̄n aliqd mēbꝝ obdormi re dr̄ q̄n scꝫ ꝓpt' aliquā opilatōꝫ vel membri ꝯstrictōꝫ. spūs sensibilis libere trāsire ꝑ mē brū nō ꝑmittit. Ledit etiam a mala cerebri cōpassione. vt pꝫ in epilēticł q̄ hora accessio nis etiā tactū ignis nō aduertūt. Sepe etiā patit ab extrinseca aeris imutatōe vt ī digi tis nimio frigore ꝯstrictł. in q̄b⁹ mot⁹ volū tari⁹ impedit. vñ vn⁹ aliū ꝯstringere non p̄t. Itē q̄nq; ex ꝑtiū corpis incisiōe. Nā mēbrū a corpe p̄cisū nihil omīno sentit etiā si con cussum fuerit penit⁹ vel cōbustū. Itē mēbꝝ etiā manēs in corpe si fuerit aliq̄ casu mor tuū vel putrefactū sensu tāgibili omīno pri uat. tanto em̄ sensus tact⁹ grau⁹ patit q̄nto ꝓfūdi⁹ ī neruis sensibilib⁹ vuln erat. Itē cūꝫ dolor sensus sit rei nociue ꝯtingēs ex ꝑtiuꝫ discōtinuatōe res inferēs dolorē mēbro ma xime ledit tactū ꝛ maximā infert corpi passi onē ꝛ grauē efficit imutatōꝫ. Nā oē sensatum imutatōꝫ fac̄ in organo sensitiui sui. vt dicit phus. Itē pl'es imutatōes faciūt sensata ta ctus q̄ alioꝝ sensuū. grossior ei ē ꝛ materia lior ceterł sensib⁹. ꝛ iō forti⁹ v̄tutē imp̄ssiōes ꝯueniētł ꝛ incōuenietł. Itē qꝛ tact⁹ ē sensus vniuersal' adherēs singul' ꝑtib⁹. ad vl'ꝫ de structōꝫ tact⁹ destruit subiectū toti⁹ aīalis. Non sic est de alijs sensib⁹. destructo em̄ sen su visus alie v̄tutes aīal' ꝓpt' h̄ nō destruūt. imo q̄nq; ī suis actionib⁹ forti⁹ intendūt. sꝫ destructo tactu destruit oīs sensus. vñ pꝫ ꝙ sensus tact⁹ est subiectū oīm alioꝝ sensuum et fundamentū. Item cūꝫ quattuor sensus alij singulare et ꝓprium sensatum habeant ꝛ obiectum. s. ꝙ sic cadit in vno sensu ꝙ non ī alio sic color in visu. sapor in gustu ꝛc̄. So lus tact⁹ est q̄ oīb⁹ alijs organis sensuum suas imp̄mit passiones. Est em̄ cōmune oī bus sensib⁹ ꝙ ꝓpria hñt obiecta et sensata in q̄b⁹ non errant nisi casu. ꝓpter quedā em̄ ac cidentia ꝯtingit sensum particularem erra re. qꝛ vt dicit Arist. hmōi faciūt sepe fantasi am mentiri. vt pꝫ in visu q̄ iudicat stellā ma gnam esse paruā ꝓpter magnam distantiam situs. et gustu. q̄ dicit amaꝝ dulce ꝛ econuer so ꝓpter palati infectōem. et sic de alijs ꝯtin git. Cōmune igit est et generale ꝙ omēs sen sus ꝑticulares exteriores a cōmuni sensu in teriori tanq̄ linee quedaꝫ a centro particu lariter exeunt. et fm̄ varias eoꝝ passiōes or gana sensitiua ꝑficiūt. et suoꝝ sensatorū for mas et similitudīes ad sensum cōmunē sin gulariter reducunt. quo mediante de singu loꝝ ꝓprietatibus et differentijs q̄tum eorūꝫ actioni congruit iudicant et discernunt. Et hec dicta de ꝓprietatibus v̄tutū et sensuū iā sufficiant.

De his q̄ exigunt ad ꝑfectōem nature Capitulum. XXII

Sicut ad regimen nature exigūt sen sus et v̄tutes. ita ad ꝑfectōem eiusdē exigunt necessario spūs quidā quo rum b̄ficio et motu cōtinuo tam sensus q̄ virtutes in animalib⁹ moderant vt suas ꝑ agant actiones. Dicitur aūt spūs ꝓut h̄ su mitur quedam subā subtilis ꝛ aerea v̄tutes corpis excitans ad suas ꝑagendas actōes. Et sic dr̄ in libro spūs et anime. Spūs ē quod dam corpus subtile vi caloris generatuꝫ et in humano corpore ꝑ venas corporis viui ficans ꝛ per arterias pulsabiles anhelitum vitā atq; pulsū animalib⁹ admistrās sensuꝫ et motum volūtarium mediātibus neruis et musculis operans in corporib⁹ animatis Hic spūs fm̄ medicos sic hꝫ generari. duꝫ

ꝑ calorē agētē ī sāguīe ʒ fortiʒ in epate fit ebu/
litio fum⁹ ꝗdā resoluit q̄ ex venis epatiʒ subti/
liat⁹ ꝛ depurat⁹ in q̄ndā subtilē ꝛ spūalē sub
stātiā sine aereā naturā ꝯmutat. q̄ spūs natal'
dr̄ eo ꝙ sua ptāte natal'r sāguīē subtillat et
a leuitate sua ipm ad singl'a mēbra ipellit et
agitat. ꝛ iō iste spūs ē ꝑmitꝭ natal' ꝓpe regim/
n⁹. vt dic Cōstan. h idē spūs ꝑ venas q̄sdaʒ
ad cor mittit. vbi ꝑ collisionē ꝛ motū ꝑtiuʒ
cordis ad inuicē magꝭ ꝯpurat ꝛ ī naturā sub
tiliorē ꝯuertit. ꝛ tūc spūs vital' a phisicꝭ nū/
cupat. eo ꝙ a corde ꝑ arterias ad toti⁹ cor/
poris mēbra se diffūdit. ꝛ spūalē ꝟtutē aug/
mētās ei⁹ opatōēo rectificat ꝛ custodit. Nā
ꝗdā arteria a sinistro cordis vētriclo oriēs ī
suo ortu mox ī duos diuidit ramos. q̄ꝝ vn⁹
tēdit ad īferiora ī plurimos diuisus ramos
q̄bꝫ mediātibꝫ spūs vital' ad oīa īferiora mē
bra viuificāda in corpe deportat. alt' ꝟo ra/
mus tendēs ad supiora diuidit itēꝝ in treo
ramos. q̄ꝝ dexter ad dexteꝝ brachiū sinister
ad sinistꝝ eq̄lit' se diffūdit. ī arterijs sic diuer
simode bifurcatꝭ trāsfūdit spūs vital' ꝑ totū
corp⁹ ꝛ vitalē in arterijs pulsū opat. medi⁹
ꝟo ram⁹ ad cerebꝝ se extēdit ꝛ supiores ꝑtes
viuificās vitalē spm̄ ī oībꝫ ꝑtibꝫ circūfūdit.
Idē ꝟo spūs ad vētriculos cerebri vlterius
penetrās ibidē pl⁹ dirigit ꝛ subtiliat ꝛ ī eēn
tiā aīal' spūs q̄ subtilior est ceterꝭ trāsmutat
Iste igit spūs aīal' in anteriori vētriculo ce
rebri generat⁹ ꝑticularit' diffūdit ꝑ organa
sentiēdi. nihilomin⁹ tm̄ ꝑs remanet ī eisdem
vētricul' vt sensus cōis ꝛ imaginatiua ꝟtus
ꝑficiat. deinde trāsit ad mediū vētriculū .s.
ad cellulā logisticā ad ꝑficiēdū ītellectū. for
mato āt ītellectū trāsit ad puppim siue ad cel
lulā mēoralē impssiōes ī alijs cellul' factas
vt secū deferēs in thalamo mēorie reponat
a puppi ꝟo. i. a posteriori ꝑte capitꝭ. l. cerebri
ꝑ medullā spine dorsi q̄ a phisicꝭ nucha dr̄
penetrat ad neruos motiuos vt sic mot⁹ vo
lūtari⁹ ī oībꝫ ꝑtibꝫ corpis īferioris generet.
vn⁹ igit ꝛ idē spūs corpore⁹ subtil' tm̄ ꝛ aere⁹
ꝓpt' diuersa officia ī diuersꝭ mēbris diuersis
nōibꝫ ē vocat⁹. nā spūs natal' ē ī epate. spūs
vital' in corde. sꝫ spūs dr̄ anial' put in capite
opat. hūc ꝗdē spm̄ nō debem⁹ credere hūa/
nā aīaʒ siue rōnalē aīm. sꝫ poti⁹ vt dic Aug.
eiusdē vehiculū ꝛ ꝓpriū instrumētū. mediāte
eīm tali spū aīa cor͡ꝑi ꝯiūgit ꝛ sine tal' spūs mi
nisterio nll'a aīe actio pfecte ī corpe exercet.
vn̄ istꭍ spiritibꝫ lesis ꝛ ī suis effectibꝫ q̄litcū/
ꝙ impeditꭍ resoluta corpis ꝛ aīe armonia ro/
nalis spūs in cūctꭍ suis opatōibꝫ ī corde im
pedit vt pꝫ in maniacis ꝛ in freneticꭍ ꝛ alijs
in q̄bꝫ vsus rōnis sepi⁹ nō hꝫ locū. ꝛ h ē qꝛ ꝑ
dictoꝝ spirituū hūore vel vulnere ledit in/
strumentū. Istꭍ igit spiritibꝫ ꝯfortatis aīa
ꝯfortat ꝛ istis debilitatꭍ vel deficiētibꝫ ipsa
aīa quoad regimē corpis deficit vel in suis
actionibꝫ minorat. vt plane dicit Constan.
Et h de istis spiritibꝫ sufficiāt q̄ꝫtū ad p̄nteʒ
ꝑtinet tractatū.

De pulsibꝫ Caplm̄. XXIII

Cum pulsus spūs vital' sit effect⁹. re/
stat vt de pulsibꝫ ꝛ coꝝ ꝓꝑetatibꝫ ali
q̄ dicā⁹. Est itaqꝫ pulsus sm̄ dyasto
lē ꝛ sistolē. i. sm̄ dilatatōēʒ ꝛ ꝯstrictōēʒ cordis
ꝛ arteriaꝝ mot⁹. Cū igit cor in ꝯtinuo mo/
tu existēs a cētro vsqꝫ ad circūferentiā in san/
guinis ꝛ caloris motu ac in pulsu spūs vita
lis ꝯtinue moueat ex tali motu vsqꝫ ad extre
mitates dilatat. quū ꝟo ecōuerso ab extremi/
tatibꝫ ad centꝝ mouet ꝯstringit. cordis igit
dilatatio ad frigidū aerē attrahendū et con
strictio ad aerē fumosuʒ expellendū sunt cā
pulsus. ad h āt necessari⁹ est pulsus vt dispo
sitio spūalis ꝟtutis intelligat operatio cog/
noscat. Dic itaqꝫ pulsus a corde incipit per
arterias et ad extremitates corpis se diffun
dit. vn̄ ꝯsistentiam cordis et eius actionem
ostēdit. solet aūt a medicis non in omnibꝫ ꝑti
bus corpis sed in brachialibꝫ per arteriarū
motus pulsus cōiter inueniri. qm̄ in q̄bus/
dam non posset bn̄ discerni ꝓpter eaꝝ a cen/
tro cordis elongatōēm. in q̄busdam aūt ꝓpt
cordis regentis occultatōēm. in q̄busdā āt
ꝓpt' ossiū ꝯstrictōēʒ. Et iō antiq̄ sapientes ad
discernendū pulsū arterias brachij elegerūt
et h si q̄dem fuit facilius vtilius et honesti⁹
Facili⁹ qꝛ carnose partes arteriā nō occul/
tant. vtili⁹ qꝛ brachiales arterie cordi magꭍ
approximāt. honestius qꝛ nec egro nec medi
co aliquā verecundiā generant seu mīstrāt
Indecens eīm esset et verecundum occulta
membra corporis denudare. Discernit aūt
pulsus ꝓprie per digitoꝝ appositōēm sup lo/
cum pulsatilē. quod fieri ꝯsueuit cū medio
cri impressione aliter in forti aliter in debili
qꝛ in forti ꝛ carnoso forti⁹ in debili ꝛ carni/
bus denudato. remissi⁹ ꝛ leniori pssione fie/
ri ꝯsueuit. Ad h est sciendū vt dic Cōstan.
multe sunt pulsuū diuersitates que tamen
ad decem referunt vel reducūtur. Primus

attendit̃ ſm dimẽſiõis q̃titatẽ. ⁊ h̃ ẽ triplex. magn⁹ q̃n̄ ꝑ lõgũ latũ ⁊ ꝓfũdũ arterie ſe diffũdit ⁊ ꝓuenit iſte pulſus fort ꝫ ⁊ groſſus ex fortitudĩe ſpũs q̃ dilatat̃ pulſus. ⁊ ẽ pulſ⁹ ex nimio calore q̃ ĩdiget ĩfrigidatõe. ⁊ ex mollicie mẽbri obediẽt ꝫ dilatatõi dr̃ ⁊ ꝑu⁹ occult⁹ ⁊ ĩtriet⁹ q̃n̄ ad cẽtꝝ redit. ⁊ h̃ fit ex defectu virtut ꝫ ⁊ ꝑuitate caloris. dr̃ ⁊ mediocr ꝫ eq̃lis et tꝑat⁹ q̃n̄ nec cẽtro nec extremitatibꝫ ẽ vicin⁹ hec mediocritas ex mag̃ ⁊ ꝑuo ꝓcedit. Jtez ꝯſiderat̃ ſm tꝑs motuũ. ⁊ dr̃ velox tardus ⁊ medi⁹. velox dr̃. qꝛ ꝑuo tꝑis intuallo ſepius mouet̃. ⁊ h̃ ꝯtigit ex forti calore ⁊ ꝟtute. tardus qꝛ magnũ ꝯtinet tꝑis interuallũ vl' ſpaciũ ad ſui mot⁹ ꝯplemẽtũ. et h̃ accidit ex defectu ꝟtut ꝫ ⁊ caloris mĩoratõe. Medi⁹ inter hos laudabil' ẽ habẽd⁹. Tertio ꝯſiderat̃ pulſus ſm tenorẽ ꝟtut ꝫ. ⁊ ſm h̃ ẽ fort ꝫ debilis et medi⁹. fort ꝫ ẽ q̃n̄ q̃dã ꝟtute a ſe videt̃ expell'e digitũ tãgẽt ꝫ. ⁊ h̃ accidit ex fortitudĩe ꝟtut ꝫ ⁊ mollicie organi facil' ad mouẽduz. debilis ẽ q̃n̄ debilit̃ digitũ ꝑcutit. ⁊ h̃ ẽ ex ĩbecillitate ꝟtut ꝫ ⁊ duricia organi ĩobediẽt ꝫ. medius ab vtroqꝫ tꝑat̃. Quarto attẽdit ſm ꝯſiſtẽtiã organi. ⁊ tũc dr̃ dur⁹ ⁊ moll' ⁊ medi⁹. dur⁹ ẽ q̃n̄ cũ q̃dã aſꝑitate ⁊ duricia r̃ſiſtere videt̃. ⁊ h̃ ꝓueĩt ex valoꝝ ſiccitate moll' ẽ q̃n̄ digiti cum mag̃ ſuauitate ſẽtiũt. ita vt videat̃ ab eis penetrari. ⁊ h̃ ꝓueĩt ex hũiditate. medi⁹ int̃ hos duos ẽ tꝑat⁹. Quĩto iudicat̃ ſm plenũ et vacuũ ⁊ mediũ. plen⁹ ẽ q̃ q̃dã hũiditate redũdare videt̃. ⁊ h̃ ꝓueĩt ex nimia ſãguĩs ⁊ ſpũs r̃pletõe. vacu⁹ ãt ẽ q̃n̄ appareꝫ ĩflat⁹. ſꝫ cũ tãgit̃ q̃ſi vacuus digit ꝫ ꝑforat̃. medi⁹ ab his ẽ tꝑat⁹. Sexto iudicat̃ pulſus ſm q̃litatẽ arteriaꝝ. ⁊ diuidit̃ ĩ calidũ frigidũ ⁊ mediũ. calid⁹ eſt cũ digitoꝝ extremitates ſẽtiũt calidã arteriarũ ſubaꝫ. ⁊ h̃ ꝓueĩt ex materia ĩtra hita. ſ. ex ſpũ ⁊ calore. i. calido ſãgne. frigid⁹ e cõtrario mõ ẽ ĩtelligẽd⁹. medi⁹ ꝟo ab his duobꝫ tꝑat̃. Septimo iudicat̃ ex oꝑe q̃et ꝫ. ⁊ h̃ diuidit̃ in ſpiſſũ raꝝ ⁊ ĩ mediũ. ſpiſſus ẽ q̃ ĩ ſua dilatatione digitoꝝ extremitates ſepe ꝑcutit ⁊ ſubito recedit. ⁊ h̃ accidit ex fortitudĩe caloris et ꝺfectu ꝟtut ꝫ. fortitudo eĩ calor ꝫ r̃ mediũ q̃rit refrigeratõis. defect⁹ ꝟo ꝟtut ꝫ cũ nõ valeat ſemel bis l' ter ĩ appetẽdo laborat. rar⁹ ꝟo econuerſo ⁊ ex ꝯ̃ria cã ꝓueĩt. ſ. ex tarditate calor ꝫ ⁊ fortitudĩe ꝟtut ꝫ. medi⁹ int̃ hos erit tꝑatus. Hi ſeptẽ pulſus ſẽſu ſũt notabiles ⁊ ad diſcernẽdũ cet̃is faciliores. Alij ꝟo tres pulſus q̃rũ ꝑm⁹ diuidit̃ ĩ ꝑõd⁹ laudabile ⁊ ñ laudabile. Scd̃s q̃ diuidit̃ ĩ ꝯcordẽ ⁊ ĩ nõ eq̃lẽ. Et terti⁹ q̃ ſm ꝑcuſſionẽ maiorẽ l' minorẽ diuidit̃ ĩ ordinatũ ⁊ ĩ nõ ordĩatũ. tũ vix valent a ꝑitiſſimis medic ꝫ ꝯ̃phẽdi. ⁊ iõ de eis ad p̃ñs ſupſedendũ ẽ. ſi q̃s tñ eas ſcire voluerit ĩ. viij libro pantegñ. Cõſtãtini. ca. iij. de q̃ h̃ exprimim⁹ inueĩet determiata ſufficiẽtiſſime oĩa et expreſſa ibi de pulſu capꝫ ante marcellino ſerrino ꝟmicloſo formidãte eſtuãte ⁊ tremẽte diffuſi⁹ diſputat̃. de q̃bꝫ nihil ad p̃ñs. tum ꝑp̃t difficultatẽ. tũ etiam ꝓpt̃ ſingulariuꝫ pulſuũ m'tiplicitatẽ. tũ etiã qꝛ p̃nti opuſculo multũ neceſſaria nõ vident̃.

De varietate pulſuũ Ca. XXIIII

Variat̃ ãt pulſus ꝑp̃e m'ta. Pↄ̃o ꝑp̃t ſex⁹ diſcretõꝫ. nã ĩ maſcul' q̃ validioris ſũt nat̃e ⁊ formoris fortior eſt pulſus q̃ꝫ ĩ feĩs q̃ ſũt nat̃e mag ꝫ debiles. et h̃ eſt qꝛ nat̃a ſepe iterãdo nitit̃ ſupplere ĩ feĩs q̃d ꝑ fortiorẽ pulſũ ſemel ĩ maſcul' oꝑat̃. Jtẽ variat̃ pulſus ꝑ ꝯplexiõez. qꝛ ſi fuerit calida facit pulſũ fortiorẽ maiorẽ ⁊ velociorẽ. ſi ꝟo frigida fac̃ paruũ debilẽ atqꝫ tardũ. ſi ãt humida mollem reddit ⁊ ſpiſſũ. ſi ſicca aſpeꝝ atqꝫ durũ. Jtez diuerſificat̃ ꝑp̃t variã corporis diſpoſitõꝫ. qꝛ ĩ macilen tgeneral'r ẽ pulſus fortior et viuacior q̃ꝫ ĩ craſſio. ⁊ h̃ forſitan ꝓpter minorẽ arterie per molẽ carneã occultatõꝫ. l' ꝑp̃t maiorem caloris nat̃al' q̃ abũdat ĩ macilẽt ꝫ intenſionẽ. q̃ q̃dez calor pulſũ efficit fortiorem. Jtem ꝑp̃t etat ꝫ diuerſitatẽ. qꝛ pueri hñt velociorem pulſũ ad ĩnati caloris refrigeratõꝫ. qꝛ ĩ talibꝫ pl⁹ abũdat. nã velocitatez fac̃ magnitudo caloris ⁊ debilitas ꝟtut ꝫ q̃ ad attrahendũ frigidũ aerem ſemel nõ ſuffic̃. vt ſup̃ dictũ eſt. iuuenes ꝟo ꝓpt̃ abũdãtez ĩ eiꝰ ꝟtutẽ pulſũ hñt fortẽ ⁊ velocẽ. Senes ꝟo ecõuerſo paruũ tardũ debilez et raꝝ. ⁊ h̃ qꝛ eoꝝ ꝯplexio appropinq̃t frigiditati. vñ nõ eſt neceſſe multũ attrahe aerem frigidũ cã refrigeratõis. Alie ãt etates his affines ſm ea cui mag ꝫ approximant pulſũ ſimiliorem ſunt hñteo. ⁊ h̃ tam in maſcul' q̃ꝫ ĩ feĩs. Jtem ꝓpter tempoꝝ ĩmutatõez. nam ver ꝑp̃t temperãtiã frigiditat ꝫ ⁊ caliditatis pulſũ fac̃ fortem. ſil'r ⁊ autũn⁹. Oĩ eĩ temperamentũ ꝟtuti nat̃ali adhibet incremẽtũ. Eſtas ꝟo qꝛ calidiſſima eſt debilez pulſum reddit ⁊ paruũ ꝑp̃t nimiã pectoꝝ dilatatõꝫ ꝑp̃t quã euaneſcit ꝟt⁹ ⁊ debilitat̃. et iõ pulſ⁹ debilitati ñ ſufficit vt magn⁹ efficiat̃. hyems autez quia frigida eſt facit pulſum tardum

sed tñ multũ fortẽ.tarditas aũt puenit ex hoc ꝙ
nõ oportet mltũ refrigerari.fortꝫ aũt ẽ. q̃a ca
lor nal'ad iteriora refugit corpis.vñ ꝯtu/
tẽ ⁊ pulsũ ꝯfortat q̃n nõ excedit Calor vero
estiual' vtrũqꝫ dissoluit. Itẽ ꝑpt' diuersoꝝ
climatũ ⁊ regionũ inhabitatoꝝ.q꞉ in calida
regione habitãtes vt i ethiopia pulsũ habẽt
velocẽ q̃si estiuũ.habitãtes ꝟo i frigida pul
sum hñt silr̃ꝫ hyemali. Inhabitãtes ꝟo sub
linea eq̃noxiali pulsũ hñt mediocrẽ sic̃ i tpe
ꝟnali ⁊ autũnali. Silr̃ aer calid' frigidus ⁊
siccus siue tpat' pulsum variat et inmutat.
Item propter impugnatõem.nam ꝑgnan/
tes in pulsu sũt mutabiles.q꞉ i ꝑncipio vsqꝫ
ad sextũ mẽsem pulsũ hñt fortẽ spissũ ⁊ velo
cem.q꞉ calor calorẽ augmẽtat nalẽ ⁊ vires
mulieris vsqꝫ ad h tps sũt mediocres. ⁊ fet'
adhuc paru'.vñ paꝝ nutrimẽti abstrahit ab
eaꝝ corpibꝫ.⁊ iõ est pulsus ad h tpa'. In se
ptimo ꝟo in cẽsce' maiora. ⁊ iõ ma' nutri
mẽtũ requirit vñ nalis gnat.⁊ ꝓ ꝯñs pulsus
debilitat. Item ꝑpt' somni ⁊ vigiliaꝝ altera
tionẽ.q꞉ tpe somni puus esse solet ⁊ tard'.sꝫ
post somnũ fit fortꝫ ⁊ magn'.q꞉ tũc calor na
tural' ꝯfortat.veruntñ si somn' nimis ꝓlon
get pulsus rarescit ⁊ debilitat. Propterea si
q̃s a somno excitet subito nal'a discutitur et
pulsus velox spissus tremẽs et inordinatus
subito inuenit.sed cũ q̃escit iteꝝ reuerit in
ꝑstinũ statũ. Item ꝑpt' laborẽ ⁊ corpis exer
citatoꝫ q̃ si fuerit tpata pulsũ facit fortẽ ma
gnũ velocẽ ⁊ spissum.q꞉ calor nal' post hu
iusmodi excitat.si ꝟo exercitiũ exiuerit tpa/
mentũ accidit ecõtra pulsus puus diu'tar
dus et rarus.q꞉ in fine laborantibꝫ ꝟt' defic̃
⁊ calor nal' dissoluitur.⁊ pulsus ꝓ ꝯñs mi
norat. Item ꝑpt' balneoꝝ assuefactõez. Nã
in aqua calida balneãtes tpate pulsum hñt
fortẽ ⁊ magnũ ⁊ spissũ.⁊ h ꝑpt' nal'e ꝯforta/
tionẽ.⁊ ꝑpt' supfluitatũ hũidaꝝ ꝯsumptõez
sed in nimis morãtibꝫ in aq̃ pulsus debilis
efficit.remanet tñ sic̃ puus velocitas ⁊ spissitu
do. Silr̃ balneãtes in aq̃ frigida tpate pul
sum hñt fortẽ ⁊ velocẽ.⁊ h ꝯtingit ꝑpt' calo/
ris nal' coadunatõꝫ ⁊ ꝯfortatõꝫ ꝟtutꝫ pro
uenientis ex tpanicto exterioris infrigidatio
nis.sꝫ nimia mora in tali balneo pulsũ debi
litat et ꝟtutẽ.⁊ h ꝯtingit in macilẽtꝫ pl' q̃ꝫ i
crassis ꝑpt' frigiditatem ad exteriora nimis
subito.⁊ q̃si sine obstaculo penetrantẽ.et q̃si
ꝑcordia pl' debito ꝯstringentẽ. Item ꝑpter
cibi ⁊ pot' variã sumptõez. Cibꝫ enĩ supflu'
et indigest' pulsum debilitat.moderatus ꝟo
digestusqꝫ ac ꝑ mẽbra diffusus excitata ꝟtu
te pulsũ augmẽtat. Silr̃ ⁊ pot' moderat' et
digest' pulsũ facit fortẽ magnũ ⁊ velocẽ.frĩ
gid' aũt rarũ et tardũ. Item ꝑpt' passionuꝫ
aĩe variatõez. Nam ira facit pulsum velocẽ
fortem et spissum leticia mediocrẽ. Timor
silr̃ pulsum efficit velocẽ inordinatũ et tre/
mentẽ silr̃ et dolor. ⁊ ita de alijs ꝯtigit Hec
aũt dicta de aĩe et ei' potẽtiaꝝ ꝓprietatibꝫ ⁊ effe
ctibꝫ q̃ntũ spectat ad h opusculũ iã sufficiãt.
Nũc aũt de ꝓprietatibꝫ hũani corpis cui' aĩa
ꝟtus est ⁊ ꝑfectio adiuuãte dei grã aliq̃ sũt
dicenda.

Incipit liber quartus de ꝓprietatibꝫ sub/
stantie corporee.

D**E humanita**
qꝫ corpis et partium ei' ꝓ/
prietatibus tractaturi ab
elementaribus qualitati/
bus et humoribus ex qui/
bus constat corp' est ꝑmit' inchoandum

De quattuor elementaribꝫ qualitatibꝫ
Capitulũ. I.

Q**Uattuor** itaqꝫ sunt elementa et ele/
mentares q̃litates ex q̃bꝫ ꝯstituitur
oĩs eãiatuꝫ corp' material'r ꝑcipue
corp' hũanũ qd int' oĩa elemẽta est nobilissi
mũ et nobilissime int' oĩa ꝯposita ordinatũ
deputa ꝓpriũ aĩe rõnal' organũ ipsi' opatio
nibꝫ tam naturalibꝫ q̃ꝫ voluntarijs deputa/
tum. Est itaqꝫ corp' hoĩs ꝯpositũ ex q̃ttuor
elementꝫ.s.ex terra.aqua.igne.et aere.quoꝝ
q̃dlibet hꝫ ꝓpas q̃litates. Sũt aũt quattuor
ꝑme ⁊ ꝑncipales.s.caliditas.frigiditas.sic/
citas.humiditas.q̃ dicunt ꝑme.q꞉ ꝑmo la/
bunt ab elementis in elemẽtata. Dicũt etiã
ꝑncipales.q꞉ ab eis oẽs secundarij effectus
oriunt. Haꝝ qualitatũ due sunt actiue.scꝫ
caliditas et frigiditas.alie ꝟo due.s.siccitas
et humiditas sunt passiue. vñ ab istaꝝ quali
tatũ ꝑualentia ⁊ dominio dicunt elementa
actiua vel passiua. Dicunt aũt ꝑme due ꝑn/
cipaliter actiue.non q꞉ ille tñ agant.q꞉ pas
siue silr̃ agunt. Nulla enĩ qualitas est ocio/
sa in corpe.sed hec ideo dicunt actiue.q꞉ per
actões earum alie habẽt induci ⁊ ꝯserua/
ri. Nam caliditas q̃nqꝫ humiditatẽ q̃ñdo/
qꝫ siccitatẽ inducit et custodit vt potest vide
ri i carne salsa.calor eĩ solis terrestres ptes

dissoluit ? aq̃sas ? aereas ? sic relaxãdo ? re
mollićdo a calore iducit hũiditas. siccitatẽ
at iducit q2 calor agẽs ĩ hũiditatẽ pus eam
dissoluit ? dissolutã ?sumit. ? sic siccitas q̃ ẽ
lima caloris iducit ? etiã ?seruat Caliditas
igit est elemẽtar? q̃litas sũme actiua qḋ pz p
? effectũ dũ eñ agat ĩ rẽ aliquã. Primo ei?
tes nissoluit q̃b? dissolut? res debilior effi
cit q̃ p ptiũ coherẽtiã fortior fuit. ? iḋ actio
rei agẽt? mi? resistit. Itẽ caliditas ẽ oĩm ge
nerabiliũ artifex ? cã generatõis toti? pnci
palit effectiua. Est at duplex caliditas. cali
ditas solaris siue celest? generãs. ? h ẽ salua
tiua ? generatiua. Uñ q̃nq; generãt rane ex
celesti calore ĩ aere. alia est elemẽtaris et ge
nerata. ? h est corruptiua ? cõsũptiua sic q̃ñ
fit coadunatio fractoꝝ radioꝝ ĩ pũcto alic?
corpis pspicui si fiat coadunatio radioꝝ in
speculo p̃t incẽdi stuppa ex reflexiõe radioꝝ
? cõburi. Itẽ inferioꝝ ad supiora reductiua
faciẽdo eñ motũ a centro ad circũferentiã
dissoluit terrestria in aq̃sa et aq̃sa in aerea et
illa in ignea. ? sic inferiora et media reducit
in sua supiora. Item eoꝝ q̃ dure sũt ?pacti
onis est remollitiua. agendo eñ ĩ grossam
subam eam mollificat dissoluẽdo. vt pz in
metallis calore liq̃factis. dissoluẽdo eñ ter
restria in aq̃sa remollit. Itẽ molliũ ? liq̃do
rũ est induratiua. vt pz in ouo igni apposito
q2 liquidioribꝫ subtilioribꝫ ptibꝫ resolutis.
terrestribꝫ ptibꝫ remanẽtibꝫ indurescit. Itẽ
densoꝝ est subtiliatiua. dũ eñ motũ a cen
tro ad circũferentiã hẽat vi sua rem in quã
agit dissoluit ? sue actiõi ydoneã reddit. vñ
cũ rem ad simplicitatẽ reducere laborat per
?ñs subtiliat. nã simplicitas grosse rei sub
tilitas est q̃ nascit p minorẽ ptiũ ?pactiõem
vt pz in glacie q̃ calore soluta subtiliat. Itẽ
?tutesua est depuratiua metalloꝝ ? rubigi
nis ipoꝝ ?sũptiua. Nã agẽdo in subaz ipi?
metalli illã dissoluit. ? si q̃d inuenit feculen
tie rubigĩs separ ? ?sumit. si at fuerit auruz
oĩno puꝝ violẽtia caloris q̃dẽ dissoluit. s?
nõ ?sumit. vñ auꝝ pfecte depuratũ q̃nio p
calorẽ dissoluat nõ tñ in suo põdere minorat
Itẽ caliditas ẽ accidentalit corruptiua. vt
ẽ videre qñ calor pl? dissoluit q̃ ?sumat. ipi
hũores putrefiũt ? corrũpũt. vt pz ĩ cumu
lo frumẽti aqua aspersa. vbi calor interclu
sus aquã resoluit in fumositatẽ q̃ inclusa et
retẽta grana remollit? putrefacit ac corrũ
pit. Itẽ naralit est grauiũ alleuiatiua. dũ. eñ
hũiditas p calorẽ resoluta ?sumit pond? mi
norat. ? sic suba rei leuiat. ppt̃ea calore agen
te in hũiditatẽ fum? generat. q̃ fum? alleuiat
? depurat ? in spiñ. i. subaz leuẽ ? aereã mu
tat ? rem in qua ?tinet reddit leuiorẽ. Hic
est q? corpa aĩaliũ viuẽtiũ incõpabilit sunt
leuiora q̃ corpa mortuoꝝ ppt calorẽ et spm̃
?tentũ in arteriis ? ĩ venis. Sic eñ corpa
aĩantiũ sũt leuiora post prandiũ q̃ ante ppt
caloris ?formitatẽ. Itẽ accidentalr est cali
ditas aggrauatiua. Agẽdo eñ in subaz rei
subtiliores ? leuiores ptes ?sumit et rema
nentibꝫ ptibꝫ grossioribꝫ fit ?pactio ? p ?ñs
aggrauatio. Per poroꝝ etiã aptõẽ ex vi calo
ris fit spirituũ euaporatio ex q̃ꝝ pñtia corp?
leuiat. q̃bꝫ euaporat? p ipoꝝ absentiã aggra
uat. Itẽ caliditas est coloris rubei genera
tiua. agẽs eñ in materiã ptes terrestres re
soluit in aq̃sas ? illas in aereas ? in igneas.
vñ ex circũcisione igneaꝝ ptiũ imutantiũ rei
supficiẽ color igne? sc3 rubẽs generat sic est
videre in rosis. Propterea dũ p calorẽ cali
di hũores in corpe generant ex coꝝ diffusio
ne p corpis supficiẽ calor rube? generatur.
Item accidentalit est discoloratiua. q2 p ca
liditatẽ poros aperientẽ exalãt humores et
spũs euanescũt ex q̃ꝝ pñtia fiebat coloratio
eoꝝ absentia color discolor generat. sic ẽ vi
dere de rosa q̃ de fumo sulphuris albescit.
Itẽ nimio intensa naturalr est mortificatiua.
q2 dũ vltim? motus caloris agit in subaz eã
ad vltimũ resoluit. resoluẽdo in fine destruit
? ?sumit. Itẽ accidẽtalr est viuificatiua. q̃a
p caliditatẽ pstantẽ motũ cordi in spiritibꝫ
fit spirituũ in corpe restauratio ? nutrimẽ
ti mẽbroꝝ fit ?petẽs admistratio. ? sic p cõ
sequẽs corp? rgit ? viuificat. Recollige itaq;
ex p̃dict? q? caliditas est elemẽtaris ppetas
sũme actiua penetratiua sũme mobil? ? mo
tiua. generata ex motu radioꝝ supsi?. mul
tiplicatiua siue cõtatiua illoꝝ in q̃ꝝ subam
agit in suã spẽm. trãsformatiua illoꝝ q̃ frigi
ditate mortua sũt ? destructa. viuificatiua ?
renouatiua vt pz in radicibꝫ ? in plant? . que
hyemali frigore mortificate ?uali calore re
uiuiscũt. inferioꝝ ad supiora reductiua. at
tractiua supfluoꝝ ?sũptiua et sordiũ purga
tiua. in materiis diuersis diuersoꝝ imo op
positoꝝ est effectuũ pductiua. ? iõ nũc inue
nit rarefactiua ? mollificatiua liq̃factiua ?
apitiua. ? ecõuerso. nũc ?dẽsatiua ? indurã
tiua ?strictiua ? opilatiua. nũc etiã saluatiua

nisc corruptiua. Est etiā ꝟtute ꝓpria saporū imutatiua. nam acetosa ꝛ agrestia cōuertit ī dulcia. vt est videre ī fructibꝫ et in vuis. ꝑ nimiā aūt intensionē ꝛ excessum dulcia ꝯuertit in amara ꝛ in salsa. Nā ex calore intēso exurente sanguinē. sanguis in colerā ꝯuertitur. et ꝑ eundē aūt ꝑ fortē ebulitiōem subtiliores ptes aereas cōsumentē terrestribꝫ manētibꝫ in salis subām trāsmutat̃. Est aūt caliditas crudoꝝ et indigestoꝝ maturatiua et maturitatis in fructibꝫ celeri⁹ ꝑfectiua. vñ in regionibꝫ calidis fruct⁹ citi⁹ maturescūt ꝙ̄ ī frigidis ꝛ pl⁹ dulcescūt. ē etiā formaꝝ et specieꝝ potētia in materia latent̃ existentiū ad actū deductiua. vt pꝫ in mineralibꝫ. nam ꝑ caloꝛ actōem auꝝ es argentum ꝛ cetere metallice spēs de lapidibꝫ educunt̃ ꝛ forma nobiliori vestiunt̃. Per calorē etiā dissoluentē subām cineꝝ ꝛ depurātē cineres in vitꝝ ꝯuertūtur. vñ pꝫ ꝙ calor aeris ꝛ nāe est mister. qꝛ mediante calore nobilissime spēs ꝛ forme tā naturales ꝙ̄ artificiales de potētia ad actū ꝓducunt̃. Est insuꝑ caliditas impssa in aere pluri maꝝ passionū. vꝫ pura nubiū coruscationū fulguꝝ ymbrium. ꝛ huiōi generatiua. Nā vi sua actiua attractiua vapores varios siccos et humidos ad diuersa aeris īterstīcia eleuat. q̄bꝫ aggregatis ꝛ ꝯdensatis ī nubes. calor inclusus eas alterat ī varias spēs ꝛ trāsmutat q̄s diuersimo de tādē dissoluit. ꝛ dissolutas nūc in spēm niuis vl' grandis. nunc in spēꝫ pluuie seu ymbris ad t̃ras vndiꝗ circūspergit. Est ꝑterea h̃ caliditas suoꝝ obiectoꝝ a centro ad circūferentiā eleuatiua. vt pꝫ in elemētis in q̄bꝫ dñat̃. s. in aere et in igne q̄ sūma distantia a centro terre elongantur. Hoc etiā pꝫ in oleo qđ supenatat. ꝛ in alijs oībꝫ in q̄bꝫ natal'r calor vincit. Est insuꝑ dispositionū siue q̄litatū sui obiecti ostēsiua. vt pꝫ in corꝑe vbi dñat̃ calor. Nā vt di. Cōstan. li. j. ca. xvj. Corp⁹ si fuerit calidū erit caro multa. pinguedo pauca. color rube⁹. pili m̄lti. nigri vl' subrubei. tact⁹ calid⁹. intellect⁹ bon⁹. bō facūd⁹ m̄ltū mobil'. audax. iracūd⁹ amās. libidinosus. ꝛ m̄ltū appetēs. et cito digerēs. asper vocis ꝛ verecūd⁹. fortis ꝛ velocis pulsus. Hec ꝛ m̄lta alia ponit Constan. sig̃ q̄ calidi corꝑis sunt indicia. et de calore dicta sufficiant.

De frigiditate. Ca. II.

F Rigiditas est elemētaris q̄litas q̄dā actiua ꝓprietas. debilior in actiōe ꝙ̄ caliditas. ipi⁹ eīm est moueri a circūferentia ad centꝝ. et ideo ptes subiecti in qđ agit facit sibi vicini⁹ adherere. ꝛ ideo tardi⁹ ꝛ difficili⁹ ꝑficit in ipo effectū suū. Quāuis etiā natali ter habeat infrigidare tñ accidental'r calefacit. videm⁹ eīm in hyeme ꝙ ex frigiditate cōstringente poros corꝑis calide fumositates interiora petūt et nō hñtes liberꝝ exitum. q̄a int⁹ sunt retēte se ꝯculcāt ꝛ calefaciūt. vñ exterior frigiditas int⁹ accidental'r calefacit. Itē frigiditas est ꝯdensatiua. qꝛ frigiditate motū faciēte ad centꝝ ꝑ a pti vicini⁹ coheret ptes eīm ꝑus erant ꝑ interpositiōeꝫ hūiditatis sepate a cētro ꝛ se iūcte. sed ꝯdensata hūiditate ad centꝝ ꝯstringūt̃. Itē ꝙ̄uis reducēdo ptes ad centꝝ sit natural'r ꝯiūctiua tamē accidental'r est dissolutiua et ptiū disiūctiua. sicut est videre in cerebro frigiditate aliqua compssio vi ꝯpssionis hūiditas in eo retenta exꝑmit̃ dilabit̃ et ꝑ diuersa cerebri emūctoria dispertit̃. vt pꝫ ī patientibꝫ catarrū ex cā frigida. Item natal'r ingrossatiua. qꝛ duꝫ ꝑ actionē frigiditatis ptes ptibꝫ vicini⁹ coadherēt totū grossius efficit̃. ꝑterea ptes ignee ꝑ frigiditatē ꝯprimētē ꝯdēsant̃ in aereas. aeree in aqueas. et aquee in terrestres. et sic tota grossior efficit̃. Est tñ frigiditas accidētalit̃ subtiliatiua. qꝛ qūꝗ ꝑ frigiditatē ꝯstringētē m̄lta sit hūiditatis oppresse eductio. q̄ hūiditas ꝯtēta in poris subām ingrossabat exꝑssa ꝙ hūiditatis fit eductio. ꝯseq̄t̃ accidentaliter subē subtiliatio. sic pꝫ in pelle lota ꝛ exꝑssa. Itē ꝙ̄uis ex ꝯstrictōe ptiū ꝛ exꝑtute ꝯprimēte facta euacuatōe spirituū sit frigiditas natural'r ḡuatiua accidental'r tñ leuiat. qꝛ facta eductōe hūiditatis q̄ ḡuabat toti⁹ subē fit alleuiatio. Itē frigiditas tꝑata est vite rei conseruatiua. qꝛ dū ꝑ frigiditatē hūiditas ꝯdēsat̃. caliditatis intētio retardat̃. vñ sic paulatī hūiditas ꝑ poros resoluit̃ ita resoluta paulatim ꝯsumit̃. ꝛ sic nec calor dissoluat subām rei ipedit̃. ꝛ res ne feteat frigiditatis bñficio custodit̃. vñ in locis frigidis et antrosis cadauera paulatim sine fetore frigiditate resistente ꝯsumit̃. Claudunt̃ etiā pori frigiditate ꝯstringente. vñ vapores putridine exalētes exteri⁹ ad interiora reꝑmunt̃. frigiditas tñ accidental'r corruptiua ē ꝛ destructiua. Nā dū digestio ex frigiditate in stomacho impedit̃. tūc impedita caloris natal' actōe debita. corrupti humores generant̃. a q̄bꝫ sequit̃ corꝑis corruptio dū corrupti hūores corꝑi

incorporant. Et hoc e vide in vulneribus quibus frigi
da nimis apposita poros constringunt. vnde recentes
fumositates interius carnem remolliunt et eam cor/
rodentes vel corrumpentes putrefaciunt. Item na/
turaliter discolorativa sic videtur. quia in hyeme
calor corporis vel cordis fugiens suum contrarium. humo
rem et spiritum ad interiora secum reducit. et sic exterio/
rem cutis superficiem calore depauperatam discolo/
ratam facit. vt patet in labiis et in genis. verumtamen acci/
dentaliter est colorativa. quia per frigiditatem fit po
rorum constrictio. et spirituum ac humorum retentio quorum
presentia fit superficialiter cutis coloratio. Item frigi
ditas nimis intensa est naturaliter mortificativa.
quia dum per eam fit nimia constrictio in corde spiritus de
ficiunt omnino. et sic corde mortificato a quo procedit
vitalium vivificatio sequitur et illorum necessaria mor
tificatio. Ex frigiditate etiam nimis dominante
calor debiliter extinguitur. et sic vitalis spiritus non habens
fomentum suffocatur. accidentaliter tamen frigiditas vi/
vificativa sic est videlicet in avibus quibusdam que ex ar/
boribus pereant. que vice fructuum tamquam quedam tu/
berositates ex arbore nascuntur. sed quamdiu sunt in
arbore nullatenus vivificantur. et hoc accidit sic dicit
commentator super librum vegetabilium propter porosi
tatem ligni et fumositatem a cortice exalantem. sed quando
ille tuberositates rupto tenaculo in aquam ca/
dunt. frigiditate poros exterius constringente fumo
sitates interius retinentur. que conculcate ad invicem de
purantur ac subtiliantur et dum interius detinentur in spiritum
convertuntur. ex cuius multiplicatione et diffusione per
singulas partes ille tuberositates vivificantur et
postea in quandam avium speciem transformantur. que quidem
ab aliis avibus in natura et complexione multum sunt di
uerse. Parum enim habent de carne et minus de sangui
ne. et ideo ad esum non sunt apte, vt dicit idem commenta/
tor. materiam tamen divine laudis considerantibus ad
ministrant. Illos enim specialiter reputant quos ad lig
num crucis divinus spiritus in aqua baptismatis gene
rat in quibus carnis et sanguinis desideria non abun
dant que vivificati spiritu volare ad celestia totis vi/
ribus desiderant et aspirant. sed de hoc alias. Item fri/
giditas mater est albedinis et palloris. sicut cali
ditas mater est nigredinis et ruboris. vnde in ca
lidis regionibus nascuntur nigri homines et fusci sicut
apud mauros. in frigidis vero nascuntur albi sicut
apud sclauos. vt dicit Aris. in li. de ce. et mun.
et assignat rationem. quia ex dominio frigiditatis in frigidis
regionibus matrices mulierum ad talem fetum dispo
nuntur. vnde procreant albos filios secundum cutem et longos
ac flauos et molles et laxos crines habentes.
E contrario autem est in calidis regionibus vbi pari/
unt filios nigros crispos et paucos crines

habentes vt apparet in ethyopibus. Est igitur frigidi
tas in suo dominio in subiecto suiipsius manifestativa.
Nam in illis corporibus vbi dominatur est color albus. ca/
pillus mollis et laxus. intellectus durus et obliviosus.
appetitus paruus. et somnus multus. incessus grauis et
tardus vt dicit Constan. li. j. c. xvij. Hec autem non sim/
pliciter sunt intelligenda semper in omni frigido inesse ne
cessario. sed in comparatione ad caliditatis dominantis com/
plexionem. in proportione regionis calide ad frigidam
regionem talia autores retulerunt et in suis scriptis
posteris reliquerunt. Hec autem de proprietatibus frigidi/
tatis dicta sufficiant ad presens. quia alie patent per op
positum eorum que dicta sunt superius de calore.

De siccitate. Capitulum. III.

Siccitas est quedam elementaris proprietas pas
siua qualitas quam nunc caliditas nunc
frigiditas introducit. plus tamen se habet ad ca
lorem quam ad frigiditatem cum siccitas sit lima ca/
loris. Dicitur autem siccitas quasi sine succo. i. humore.
quia humor et siccitas opponuntur cuius effectus prin/
cipalis est desiccare sicut humiditatis humectare.
secundarios autem effectus habet multos sicut est inspissare
exasperare motum retardare consumere destruere
mortificare. Proprietas itaque illa que habet desic/
care principaliter partes humidas a circumferentia ad
centrum retrahit. et ne interminaliter fluxibilitate sue
substantie res humida se diffundat quasi obicem se opponit.
Videmus quia in littoribus maris arene siccitas
terminum ponit mari et vbi dominatur terre naturalis
siccitas. fluxibiles maris impetus vberius procedere
non permittit. sicut expresse dicit Gre. super Job. xxxviij.
Quis posuit mari terminum etc. Dicit etiam
idem Hieronimus Hiere. v. ibi. posuit arenam
terminum mari etc. Idem enim expressius ponit phus
Siccitas igitur que non perfecte terminatur in proprio
centro est qualitatis humorose male in se terminabi
lis. terminativa et sue interminabilitatis finis im/
mobilis. prout patet ad sensum sue fluxibilitatis reper/
cussiva et in parte vel totaliter in extremitatibus
consumptiva. Est igitur siccitas humiditati contraria tam
in effectu quam in natura. accidentaliter tamen potest esse ali/
quando humectationis inductiva. nam cum sit
lima caloris excitat et intendit caloris motum
siue actum. qui excitatus dissoluit actualem vel pote
tionalem quam invenit humiditatem. que quidem disso/
luta et diffusa per membra humiditatem elicit seu hu
morem. Siccitas enim quando dominatur quia habet motum ad
centrum membra coartat et constringit. et sic per con/
strictionem educitur humiditas que prius fuit per cor/
pus diffusa. vnde videtur corpus humectari quod
prius siccum fuit. Sic etiam videmus in montibus sic/
cis herbas specialiter humidas pereari. sicut est her/

ba q̃ dr crassula. cimbalaria. feniculariá &c.
Nec h̃ est mirũ. nã siccitas q̃ natalr intendit
ↄseruari monte ĩ sua siccitate. & h̃ p suũ silẽ.
scz p siccũ vi actiua ad sui nutrimẽtũ attra-
hit oẽ siccũ. Humidũ ũo abhorrẽs & fugiẽs
tanq̃ suũ ↄriũ de se repellit vsq̃ ad radices
herbarũ q̃ ĩ supficie mõtis tanq̃ supflue ab inte
rioris mõtis suba sũt reiecte. vñ hũorẽ sic re-
iectũ radices attrahũt. & inde nutriũt herbe
hũide & crasse fiũt. Eadẽ videt esse rõ ↄmen
tatoris sup libr̃ metheoror̃ vbi dicit q̃ fon
tes & flumia nascũt de mõtib. qr cũ sint mõ
tes cauernosi & spõgiosi & plurimũ etiã cõti-
neãt calidi sita mõtib magñ attractio & rõne
vacui & etiã rõne calidi aeris iclusi. Qd igit
attrahit silẽ mõti ĩ siccitate sibi incorporat.
Qd ũo dissilẽ ẽ vtpote ĩ hũiditate repellit et
aggregat in vnũ locũ. qd tandẽ expellit & fo
ras p capita fontiũ ad flumĩa pficiẽda cõti-
nue deriuat. Siccitas igit est attractiua si-
bi necessarior̃ & sibi q̃dẽ similiũ c̃ incorpatĩ-
ua. supfluor̃ ũo aut dissimilium sibi expulsi
ua. Itẽ siccitas est natalr attenuatiua. quia
siccitas ↄsumit hũiditatẽ quã inuenit ĩ sub
iecto. q̃ ↄsumpta seqt extenuatio. Itẽ siccitas
est subẽ induratiua. qr ↄsumẽdo hũiditatẽ
ĩ materia efficit ipaz duraz sic in luto ẽ vidẽ.
qr siccatũ durũ fit. Itẽ siccitate agẽte in rem
subtilẽ vt in aereã subaz siue aqueã subtili-
or efficit & rarior. sic videm q̃ flãte borea aer
desiccat & rarescit & subtiliat. Itẽ accidenta
liter p̃t ẽẽ remollitiua. qñ ei siccitas ↄsumit
hũiditatẽ q̃ pnũ est ↄglutinatio seqt p ↄñs
pnũ separatio & mollificatio. sic est vidẽ in lig-
no vetustissimo. cui hũiditate p siccitatẽ cõ
sũpta sic molle reddit. & in puluerẽ mollem
tactui cedentẽ redigit. Itẽ natalr est aspera
tiua. nã agẽs in subiectũ hũiditatẽ quã inue-
nit ↄsumit ĩ supficie. & quã nõ p̃t ↄsumere ĩ-
durat. & ita inducit q̃dã in supficiẽ eq̃litas
ex vacuitate depssa & duricie eleuata. ex qua
fit asperitas q̃ nihil aliud est q̃ inequalitas s̃m
dur̃ corp. Accidentalr tñ qñq̃ lenificat sic
qñ ex siccitate acuit calor q̃ suo accidẽte dis-
soluit hũores q̃ dissoluti & p aliã arteriã di-
stillãtes eã leniũt & humectãt. Itẽ siccitas ẽ
mot tardatiua. nam p dominiũ siccitatis ni-
mie ptes aeree & aq̃e ĩ terrestres inspissant &
sic suba grossior effecta et g̃uior. tardior est
ad motũ. Per nimiã eñ siccitatẽ spũs extina
uint. q̃r in l'titudie corp mouebat veloci.
vñ eor̃ facta diminutõne p siccitatẽ mouet
difficil. tñ est siccitas aliqñ accidẽtalr mo
tus adiuuatiua. qr siccitas faciẽs motum ad
centr̃ eq̃lit ducit circũferentie ptes ad me-
diũ & fit ptiũ circũflexio eq̃lit & rotundatio.
Vñ qr rotũdũ nõ hz ãgulos in q̃b possit ĩ-
pediri volubilitate sua mobili reddit. p̃ter
siccitas ↄsumẽdo hũidas supfluitates spũs
subtiliat & depurat & velociores reddit eos.
nã a supfluitate depurati q̃ corp g̃uabat ad
motũ habilitãt corp ipm. Itẽ natalr est cõ-
sumptiua et p h̃ q̃ ↄsumit hũores corp eua
cuat et a suo nutrimẽto depaupat & necessa
rio inanit. Itẽ natalr est destructiua. qr hu
miditatẽ subalez q̃ materialr subnutrit & p-
tes recopulat pitter destruit & ↄsumit. Cã ẽ
q̃lit res aĩata vel inaĩata destruit & dissoluit
Itẽ aĩata corpa spẽalr destruit. qr spũs na-
turales q̃ ↄstãt ex fumo hũido dissoluit qñ
illã hũiditatẽ ↄsumit. vñ deficiẽte materia
spũ corp necessario mortificat. vñ pessima
est q̃litas mortificatiua. dum excedit. viuifi
cat tñ accidentalr. nã hũores qñq̃ reumati-
zantes ad spũalia & meat spũs opilãtes pa-
ti sũt supinducere suffocatõz. siccitas aũt sup
ueniẽs vel medicina sicca agẽs in illos hũo
res ↄsumit eos & spirituũ vias aperit. vnde
rei q̃si pus mortue seqt viuificatio. Quãuis
igit siccitas sit necessaria ĩ omĩ corpe elemẽ-
tato ad supfluitatis hũide ↄsũptõz et ipi hũi
ditatis coartatõz insup ad ipi caloris remis-
si excitatõz. mortifera tñ est q̃litas & pessima
qñ debitã excedit in corpib ↄportõz. nã pes-
simas ĩfirmitates solz ĩ corpib inducere ac
nociuas vt ptisim & ethicã. & hmõi. q̃b vix p̃t
medicine bñficio subueniri. insup per nutri
mẽtalr hũoris ↄsũptõz corp exiccat cutis sup
ficiẽ ↄbit & corrugat. seniũ accelerat. corp
supficialr discolorat & deformat. sitim ĩmo-
deratã puocat. arterias exaspat & vocẽ impe
dit & rarificat caput a capill spoliat & decal
uat articulos manuũ & pedũ ↄbit & icuruat
vt est vidẽ in leprosis. Sz h̃ dicta de siccita
tis effectib nũc sufficiant.

De humiditate. Ca. IIII

b

Humiditas est elemẽtor̃ passiua q̃li
tas actiuar̃ q̃litatũ impssiõib obe-
diẽs & subdita actionũ caliditatis & frigidita
tis susceptiua. Est aũt hũiditas oĩm corpor̃ &
p̃cipue aĩator̃ nutritiua. augmẽtatiua. con
seruatiua. depditor̃ ĩ corpe r̃stauratiua. nã
hũore & calore oĩa generant vt dicit phus. &
generata nutriũt vt est videre ĩ radicibus et

semib9. nā gnū tre ɔmissū pmo opoꝛ3 pfun
di hūiditate aquea 7 aerea. 7 p iclusū calorē
nāalē rarificari 7 dilatari 7 tādē actōe calo
ris hūiditas resoluta grossiorē sui ptē terre
strioꝛē tre inferi9 trāsmittit. quā qdē terra in
suis recipit visceribȝ 7 calore incluso coagu
lat 7 i radicȝ subā3 p ɔmixtiōe3 hūidi et sicci
ɔuertit. hūiditas āt illa radicalis derelicta
7 i radice sic ꝑcreata hūorē quē inuenit i ter
ra sibi silē3 rōne silitudis et i via attractiua
interclusi caloris sibi attrahit 7 attractū qn
tū sibi sufficit in sui nutrimentū ɔuertit. qd
aūt sibi nō est necessariū p calorē illā hūmi
ditatē dissoluētē 7 subtiliantē ipā3 superius
trāsmittit 7 pmo in subā3 germis. deinde in
subā3 stipitȝ. vltio in subā3 floris fructus et
frōdis. sic trāsmissā3 coagulat et ɔuertit. qa
igit̄ hūiditas oīm illoꝝ q vegetāt̄ nutrimen
tū est 7 materia. manifestū est ꝙ oīm vegeta
biliū est nutritiua. 7 p sui diffusionē 7 incor
poratōe3 in latū 7 i lōgū 7 i spissū augmēta
tiua. Itē hūiditas dꝑditoꝝ in corpibȝ ve
getabilibȝ 7 aīalȝ est restauratiua. nā p calo
rē agentē ɔtinue intrinsec9 7 extrīsec9 corpa
ɔsumunt̄ 7 cito pirēt nisi p restauratōe3 hūidi
reparēt̄. 7 iō necessaria fuit ɔtinua hūiditatis
attractio. vt ɔtinua fieret dꝑditi repatio. 7
ɔñs cibi restauratio vl' ɔſuatio. est p̄terea
hūiditas inferioꝝ ɔſuatiua. nā ex aggrega
tione radioꝝ ɔtinua i aere 7 i tra tāta fieret
caloris generatio 7 siccitatȝ iductio ꝙ aer in
flāmaret̄ 7 tre supficies ɔbureret̄. nisi fri9 ca
loris actiua p aerȝ 7 aq hūiditatē actōi eius
resistentē ꝑportōe debita ad tēperiē reduce
ret̄. 7 iō vt dic̄ Macrob. Opposuit de9 sonti
caloris fontē toti9 hūoris vt p hūoris pñtiā
calori opposita ei9 violētia repmeretur. 7 sic
mūdi machina i esse debito ɔſuaret̄. alioqn
a calore nimio subito solueret̄. Itē hūiditas
est ptiū tre ɔiūctiua. Tāte eī siccitatȝ ē terra
ꝙ nisi hūiditate aq humectaret̄ qlbȝ ei9 pti
cula ab alia dissolueret̄. 7 iō fecit nāa spon
giosos mōtes 7 terrā cauernosā i mlt̄ȝ locis
7 porosā vt sic fieret rōne vacui aeris 7 aque
fortȝ attractio a diuināte siccitatȝ mitigatiōe
7 ptiū tre sepabiliū vnione. Vñ qd fac̄ san
guis currēs p venas i corpe idē fac̄ hūiditas
in venis tre. Rigat eī tre siccitatē 7 eā dispo
nit 7 abilitat ad fecūditatē. Hȝ āt hūiditas
qsdā ꝓꝑetates 7 effec9 pmas 7 nāales. qsdā
po secūdarias 7 qdāmodo casuales sicut et
alie q̄litates. Est eñ hūiditas nāal'r labilis

7 fluxibil' male in se termiabil'. sȝ tñ sistit̄ ter
mino alieno vt dic̄ phus. A cētro eñ ad cir
cūferentiā est motiua vnde 7 se diffundēdo
subiectū suū totalit̄ defluendo dissolueret si
aliud ei nō obsisteret qd ei9 fluxibilitatē per
reductōem ptiū ad centꝝ termiaret. vñ vide
mus fluct9 moris arene siccitate i marȝ litto
ribȝ a suo fluxu ɔpesci 7 in se qdāmodo reuo
cari. Itē nāalit̄ mollitiua est. ptes eñ ma
terie duras 7 ɔpactas p sui subtractōe3 7 dif
fusionē relaxat 7 rarificat 7 remollit. Est tñ
duratiua accidental'r sic̄ videm9 in gibbis 7
etiā apostematibȝ qbusdā. in qbȝ ɔfluūt hu
mores frigidi. et ex frigiditate ptes hūidas
ad centꝝ repcutiente et cōdensante indurāt̄
et in sclirosim. i. duriciā sepe ɔmutant̄. Idē
etia3 ɔtingit ex nimio calore ptes liqdiores
ɔsumente. qbȝ ɔsumptȝ ptes grossiores cō
pingunt̄ pariter et indurant̄. Itē naturalit̄
est mūdificatiua. nā sua remollitōe et ptiu3
p q̄s diffundit̄ ab inuicem laxatōe ptes sor
didas diuidit et diuisas lubrificando remo
uet et abstergit. vt p3 maxīe in ipa aqua que
substantialiter humectat. et maxīe sordium
purgitiua. et h maxime si substantiali hūidi
tati calliditas coopet̄ vt p3 in tritico et furfu
re in radice brione. et etiā in sapone. et ī me
dulla fabe. 7 in ɔsilibȝ. q oīa sordes faciei
et toti9 corpis mūdificant et depurāt. Itē3
qr de se motū hȝ a centro siue medio ad ex
trema cū ille mot9 ex se non sit fortȝ multū3.
sed respectu caloris sit obtusus. est siquide3
sui in latum pncipaliter diffusiua. in altum
ho sine calore nō est multū. qntum est de se.
extēsiua sed qñqꝫ calor in ipa dñat̄ et i ipsa
obediente materia hūida operat̄ tūc in om
nem ptem sed maxīe in altum et in longum
vi caloris sursum eleuante et vsqꝫ ad extre
mitates diffundēte erigit̄ et ꝓlat̄. corpa ho
in qbȝ pdominat̄ calor et humor temperat9
naturalit̄ et general'r sunt altiora et lōgiora
et etiā grāciora ꝙ illa. in qbȝ existente hūidi
tate multa et dominante calore paruo remis
sius operante causo ɔtrario inuenit̄. et ideo
hoīes calidi vt colerici obediēte hūore sub
stantiali caloris actioni sunt alijs. s. fleuma
ticis longiores. et in oībȝ extremitatibus
corpis alijs partibȝ 7 circūstantijs ɔcurren
tibus hinc inde eq̄liter in gracilitate et lon
gitudine aptiores. vbi aūt est calor multus
et humor mult9 nō tñ actioni ignee ɔtrarȝ su
perfluus aut diminut9 sed congru9 et com

mēsurat⁹.corpa in oī diuisiōe fiūt mag lōga
et lata. Alta eīn fiūt ꝑꝑ calorē subtiliores ꝑ/
tes hūiditat; ad sūmitatē deferētē Lara eīn
fiūt ⁊ spissa ꝑꝑ ꝟtutē caloris ptes grossiores
hūiditat; ad singl'as ptes interiores f̃m sui
exigētiā vndiqz diffundētē ⁊ ptē ꝑti f̃m con/
gruentiā nat̃e vndiqz adunantē. Itē hūidi/
tas est nat̃alr lenificatiua. nā sui circūfusio
ne in extrema rei oēs ptes vacuas replendo
ad eq̄litatē ꝑducit. ⁊ sic rei supficiē ꝯplanā/
do et adequādo cā leuē facit. accidentaliter
tñ qñqz exasperat. s. qñ aliq̄ casu simul calidi
⁊ frigidi hūores ad aliquē locū ꝯfluūt ⁊ cō/
currūt. Calidi q̄dē supficiē rei eleuant. Fri
gidi q̄z deꝑmūt ⁊ sic ex ꝯrijs hūoribꝫ cōtra/
rietas et ineq̄litas cū asperitate q̄dā corpis
in supficie generat̃. Itē hūiditas si fuerit
f̃m nat̃e exigentiā ī corpe ꝯmensurata oīm
actionū aīe ⁊ corpis ē adiuuatiua. Nam ex
hūoribꝫ spūs regitiui corpis generāt̃ ⁊ in eē
ꝯseruāt̃. Spirituū q̄z ꝟtutes suos effectus
in singul' organis corpis sēsitiuis ⁊ motiuis
ꝑ hūoꝝ misteriū opant̃. vt pz in ꝟtute visiua
q̄ mediāte hūore cristallino visū ī oc'lo opat̃
Sil'r ꝟt⁹ gustatiua nūq̄z sine hūore saliuali
ut sapores discernere arbitrat̃. ⁊ sic ď alijs.
Nā hūiditate substātiali destructa ī corpe t̃
corrupta tota animi actio pariter erit īpedita
Si eīn fuerit in toto corpe vel in aliq̄ parte
corpis supfluitas hūida abundās q̄ nō pos
sit regi a nat̃a. ꝑncipiū est ⁊ materia putrefa
ctōis ⁊ generat ī corpe ḡuissimas passiones
vt pz in apoplexia in q̄ supflua hūiditas sic
occupat oēs vētriculos cerebri q̄ nō ꝑmit/
tit ꝑ neruos sensibiles spm̄ aīalē ad sensifi/
candū corp⁹ ⁊ mouendū deferētes aīaz ī cor
pore suas ꝑagere actōes. immo aufert corpi
subito sensū atqz motū ⁊ tandē inducit suf/
focatōez atqz mortē. sic Gal. in ꝯmento sup
amphorismos exponēs ꝟbū Ipo. Soluere
apoplexiā forte impossibile. debilē ꝟo nō fa
cile ⁊c̃. Fleumatica eīn hūiditas occupans
totā cerebri regionē opilat meat⁹ neruoꝝ.
vñ nō pt duci spūs aīal' ad inferiora. immo
intercludit̃ anhelit⁹ ⁊ vita finit̃. Hec āt hūi/
ditas peccat qñqz in q̄ntitate. qñqz ī q̄litate.
⁊ h̃ aliqñ a causa intrinseca. qñqz a cā extrin
seca. a cā intrinseca sic̃ a mala ꝯplexione. qñ
nociua hūiditas radicat̃ in mēbris et nō pt
a calore naturali dissolui ⁊ ꝯsumi. nec a sua
malicia inmutari. Talis itaqz hūiditas in di
uersis loc̃ corpis diuersas inducit īfirmita

tes. vt pz in epylēsia qñ ꝑcedit ex vicio capi
tis ⁊ in ydropisi qñ ex mala ꝯplexiōe genera
tur epat̃. Itē a cā extrinseca sic̃ a rebꝫ que a
Io. et Gal'. vocant̃ res nō nat̃ales q̄les sunt
aer. cibꝫ. pot⁹. somn⁹. vigilia. inanitio ⁊ r̃ple
tio exercitiū atqz quies Hec eīn oīa si fuerit
assumpta f̃m exigentiā nat̃e hūiditatē sub/
stantialē generāt ac ꝯfuāt ⁊ ꝑditā reparant
⁊ restaurāt. Si ꝟo a ꝯrio mō sūpta fuerint.
ꝯriū hñt effectū. nam hūiditatē innat̃alem
generant et augmentant aut naturalez cor
rumpūt alterāt ⁊ imutāt vt pz. nā vt di. Gal'.
in amphoꝝ. Ipo. pte. iij. sup locū illū. Im/
mutatōes tēpoꝝ maxīe generāt morbos ⁊c̃.
Tp̃a inq̄t anni non sunt causa morbi s; mu
tatōes ꝯplexionū ip̄i⁹ tpis. qñ sc; ꝯplexio ae
ris q̄ deberet ꝯgruere tempori. in oppositaz
cōmutat̃. sic̃ qñ complexio veris que debe/
ret esse calida ⁊ hūida efficit̃ sic̃ in autumno
frigida ⁊ sicca. et econuerso. et sic de alijs. Nā
si fuerit aer vernalis general'r frigid⁹ ⁊ sicc⁹.
et ꝑcesserit aer in hyeme q̄si ꝟnalis. s. calid⁹ ⁊
humid⁹ necesse est in vere multos egrotare et
etiam mulieres parituras occasione facili
abortire. Et hec est rō Gal'. quam assignat.
q2 ex humiditate et caliditate hyemis prece
dentis multa fiebat hūiditat; in corpibꝫ ge/
neratio et fleumatis coadunatio. Aer ꝟo in
initio veris si fuerit frigid⁹ et siccus claudit
poros ⁊ ñ sinit fumos exalare. vñ refecto calo
re dissoluit hūiditatē istam supfluaz in hye
me generatā. et cū calor sit debilis ⁊ nō pos/
sit eam ꝑfecte digerere nec extra ꝯsumere.
trāsmittit eam sic indigestam nūc ad supio/
ra membra ⁊ nūc ad inferiora vbi coaduna
ta fit causa diuersaꝝ passionū. vt si ascende/
rit ad caput pt esse causa reumatis ⁊ catarri
Si ꝟo ad intestina et fuerit fleuma salsum
mordificando intestina inducit dissenteriā
et sic de alijs. Illa eadem pt esse rō aborsus
in mulieribꝫ. q2 hūiditas illa descendēs ad ma
tricem grauat eam et remolliendo retinacu
la fetus ac relaxando est cā abortiendi Aliā
aūt rōnem ibi assignat Auicen. et sic ď alijs
passionibꝫ aeris et tpis est intelligendum q̄
mutāt hūiditat; q̄litatem vel calorē immo/
derate nimis dissoluēdo vel nimis ꝯsumen
do. siue calore remisso supfluitates eius non
euacuādo. ⁊ sic intelligendu; est de aere ni/
mis frigido poros claudēte hūores pl⁹ debi
to ꝯstringente. Sed de aere frigido ad pre/
sens hec dicta sufficiant.

De cibo et potu Ca. V

De cibo ꝓo et potu patet. Nam ꝑ debiti nutrimenti cibi scilz et pot⁹ subtractionē humiditas subtrahitur et calor inducta siccitate intensior effect⁹ non inueniens in qḋ agat ad substantialē humiditatem se ɔuertit in quā agēdo ipsaʒ nimis attenuat vel cōsumit. et econuerso. si cibꝫ vel potus fuerit immoderat⁹ hūiditas nimis intendit̄ ꝛ calor naturalis debilitat̄. qꝛ nō sufficit ad digerendū. facit tñ calor qḋ pt. Nam aliqḋ resoluit ex illo supfluo cibo sumpto. illud resolutū cum sit fumositas grossa et indigesta petit cerebrū et ꝑcutiens ei⁹ mirincgas seu tunicullas grauiter eas ledit et aliq̄n emigraneā vel aliā capitis passionez pessimā excitat ꝛ inducit. aliq̄n etiā radices neruoꝝ sensibiliū illa fumositas maliciosa tangit ꝛ suo acumine siue furiositate ad intima ipsoꝝ neruoꝝ penetrans spm̄ animalem ibi existentem impedit atqꝫ ledit. vñ et substantiam et rationis vsum perturbat. et liguam rationis interp̄tem titubando contrahit et puerit. vt pꝫ in ebrijs. Potum etiā voluntarium sepi⁹ retardat vel penit⁹ destruit. vtꝫ in tremulis et paraliticis. nec mirꝝ. nam ꝟt⁹ corpis regitiua q̄ est sita in neruis ꝛ ī musculis a nata. neruū siue membꝝ q̄dlibet sic desursum regere et erigere satagit ꝛ intendit. sed ꝑualeno ille acutus fumus et resistens virtutem naturalē vincere cupiēs membrū deorsum dep̄mere nititur et ɔtendit. Unde ex isto duplici motu ɔrio scꝫ vno eleuante ꝛ alio dep̄mente membroꝝ tremor sepius generat̄ et tandem victa totaliter virtute regitiua mors vel paralisis in talibꝫ generatur. Et ideo optimū ɔsilium est sapientis q̄ dic̄. Ne te effundas nīq̄t sup omnem escam. qꝛ ī multis escis infirmitas grauis ꝛc̄. idem itaqꝫ malum generat in corpe somn⁹ immoderatus. nam in somno remittuntur ꝟtutes et actiones naturales interi⁹ aīales intendūt̄. vñ clausis poris forinsecis calor intrinsec⁹ ɔfortat⁹ multos hūores attrahit. q̄s quidē nec dirigere potest nec ɔsumere et tūc ꝑualente tanta supfluitate quā non potest natura regere sequit̄ necessario mors et suffocatio. sicut videre sepi⁹ in dormientibꝫ post acceptam medicinam et etiam in minutis. In vigilantibꝫ aūt nimis causa contraria opat̄ in q̄bus et nimia sit humoꝝ et spirituū consumptio. vnde et mors iteꝝ comitat̄. Item eadem rō suffocationis est in nimis replet̄. et eadem ratio defectionis est in ieiunantibus sup vires ꝛ nimiū inanitis. Iteꝫ qui nimis se exercitant ꝑ nimiā caloris intensionē humores nimis ɔsumentē se destruūt ꝛ cōsumūt. In nimis ꝟo quiescentibꝫ causa est contraria. quia in ipsis magna est et immoderata humiditatis attractio. ꝛ nulla superfluitatis euaporatio nec spirituū subtiliatio et ideo necessario humiditas supflua disponitur ad putrefactiōem et corruptiōem. Istis et alijs mult̄ modis infinitis qualitates elementares in suis naturalibꝫ effectibꝫ impediunt̄. sicut pꝫ in rōnibus sup̄ dictis quas de ꝟbis Constan. in pantegn̄. et Hal̄. in cōmento amph. Ipo. ꝛ Empe. succincte cōplauim⁹. vñ de his supsedeam⁹. et ideo ad describendas ꝓpetates hūoꝝ q̄ ex his q̄litatibus ɔponunt̄ man⁹ apponam⁹ ex q̄bꝫ constituitur oīne corp⁹ qḋ spū sensibili et rationali animatur.

De humoribꝫ ꝛ eoꝝ generatōne effectu et operatione. Ca. VI

Est igit̄ humor quedam substantia actualiter liquida ex ɔiunctōne elementariū qualitatū ꝑ digestionem in animalis corpore generata apta mēbra nutrire et eoꝝ actōne ɔfortare naturaliter vel accidentalr̄ ipedire. Nā hūor est corpoꝝ sēsibiliū matiale ꝓncipiū ꝛ ꝓmū ac ꝑcipuū rōne nutrimēti simꝫ pagendi actōibꝫ iuuamentū. Sūt aūt humores vt dicit Cōstan. vocati elementoꝝ filij ex eoꝝ originalit̄ constitutionū q̄litate. Sunt aūt quattuor humores. s. sanguis. fleuma. colera. et melancolia. qui q̄dem respectu membroꝝ dicuntur simplices. q̄uis respectu elementoꝝ quoꝝ sunt filij compositi inueniant̄. Hi quattuor humores in quantitate et qualitate equalitatem ꝓportione debita obseruantes omnia corpa sanguinē habentia ꝑficiunt ac custodiunt in debita ɔsistentia sanitatis sic̄ econuerso ex eoꝝ inequalitate siue infectione infirmitatē generant et inducūt. Fuerūt aūt hi necessarij ad corpis ɔstitutiōem ad ipsi⁹ regimen ꝛ ɔseruatōem ad cōtinue dep̄ditorum in corpe restauratōeꝫ sic̄ dicit Hal̄. sup amph. Corpus eñi subiacet fluxui. vt pꝫ in sudoribꝫ et in sputis et hmōi alteratione. scꝫ de frigiditate in caliditatē ꝛ ecōuerso. ꝛ corruptione que ex fluxitate nimia seq̄t̄. ꝛ ex alteratione diuturna. vt ergo qḋ supfluuꝫ est

in corpe dfruat z deꝑditū repet z mala alte ratio i bonā trāsmutet. z ꝑ ꝯnis corruptioni aliqlit obuiet. necāria fuit q̄tuoꝛ hūoꝝ pn̄/tia vt corpꝰ aiale i vigore ipis mediātibꝫ ico lumc ꝯseruet. Hoꝝ aūt hūoꝝ generatio sic bz fieri. recepto eni cibo i loco decoctōis ꝓ/mo. s. i stomacho. subtilioꝛ eiꝰ ps z liq̄dioꝛ q̄ a phicis ptisinaria vocat ꝑ q̄sdam venas ad epar trahet. z ibi ꝑ caloris nafal' actōz i q̄tuoꝛ hūores trāsmutat. q̄ꝝ generatio simplr i epate fit z icipit. sz nō silr finit. Primo eī calorio actio qd frigidū ē z hūidū i nafaz fleumatis ꝯuertit. Scdo qd calidū z hūiduz ē i nafaz sanguis trāsit. qd ꝟo calidū z siccuz nafaz colere ꝯstruit. Sz qd frigidū z siccū in subaz melācolie sc ꝯponit. Tal' igit est ꝓcessus. Prio siq̄dē generat fleuma tanq̄ȝ humoꝛ semicoctꝰ. Scdo sāguis cuiꝰ decoctio ē ꝑfecta. Tercio colera cuiꝰ decoctio tpamē tū excedit. Ultio āt melancolia q̄i ps terrestrioꝛ z alioꝝ fex in esse ꝓcedit. vn̄ tal' ē ordo vt dicit Auicē. q̄ elemētoꝝ recta z r̄ciproca est generatio. q2 d aere fit ignis. z ecōuerso. hūoꝝ āt generatio q̄dā ē recta. sz n̄ r̄ciproca de fleumate eni ꝑ decoctōz fit sanguis. sz nō ecōuerso. Silr de sanguie fit colera ꝑ calore intensū siccantē hūorē z subtiliātez. sz nō ecōuerso. Sili mō ꝑadustionē ex colera fit melācolia. z nō ecōuerso. Sic eī accidit in generatōe hūoꝝ sic accidit in generatōe vini ex musto sic di. Cōstan. nā feruēte musto generat q̄dā spuma supficiē petēs z quedaz suba terrea ad fundū descēdēs. z alia ē aq̄sa cum cuiꝰ angin ꝯtū viuū in suba ē magis debile z miuꝰ calidū. Et q̄nto magis antiq̄t tanto magis fit calidū ꝓpē hmōi aq̄sitatis resolutōez z q̄nto maioꝛ est vini puritas: tanto coctio est ꝯpleta. sic in hūoribꝫ ē ps lenitate sua superiora petēs scz colera. alia velut fex deoꝛsum tendēs. s. melācolia. alia ꝟo i cruditate manēs. s. fleuma. q̄rta ꝟo ē sāguis i sua puritate ꝑmanēs. a ceteris hūoribꝫ depuratur. Nullꝰ tn̄ sanguis est ita purꝰ q̄n alijs hūoribus sit ꝑmixtꝰ. vn̄ eoꝝ ꝯmixtione spēm vari at et colorē. nam ꝑ ꝯmixtōem colere apparet rufus. a melancolia niger. a fleumate aquosus et spumosus.

De sanguine Capitulum. VII.

Sanguis vt dicit Isi. a greco nomen sumpsit. eo q̄ sustentat vigeat et viuat. i. vitaz ꝯfirmet. nam sanctire cōfirmare est. Dr̄ aūt sanguis dum est i corpe effusus ꝟo dr̄ cruoꝛ. eo q̄ effusus currendo corruat. alij aūt vocant saugui nē quasi suauem eo q̄ gustu et tactu sit suauis. nō eni est sanguis purꝰ z integer nisi in iuuenibꝫ. nam dicunt phici sanguinē minui ꝑ etatem. vn̄ d in senibꝫ tremoꝛ est ex defectu. ꝓpric aūt sanguis animi possessio est. Inde genas lacerare in luctu mulieribꝫ mos est. vn̄ etiam purpureevestes z purpurei flores ponunt sup mortuos. animositatē mortui dū erat i suo sanguie reputantes Hucusq̄ Isi. li. x. ca. ij. Sāguis āt ḃm Cōstan. int quattuoꝛ hūores laudabilioꝛ z nafe amicabilioꝛ est ꝓpter eiꝰ equalē z ꝑfectā coctōem quā efficit caloꝛ tpatꝰ ex materia pura et aerea ad corpis nutrimentū. Est ꝟo sanguis ḃm eundē Constan. aliꝰ natural' aliꝰ innatural'. Naturalis āt aliꝰ est ꝯtentus in arterijs. alius ē i venis. Qui ꝟo est i arterijs calidioꝛ est z subtilioꝛ rubicundioꝛ clarioꝛ z in sapore dulcis. Est autē calidioꝛ ꝓpt cordis z spūo vicinitatem. subtilioꝛ ꝓpter cordis calorē subtiliantem et rarificantem. z h̄ vt resumendo ꝑ spissas tunicas arteriaꝝ facile non possit in alia mēbra labi. Rarioꝛ aūt est ꝓpter ꝟtutem colere in ipo. accutioꝛ est aūt ꝓpter augmentū caloris. sāguis ꝟo in venis ꝯtentꝰ est calidꝰ et humidus. int grossum et subtilem mediocris in sapore est valde dulcis omi malo carens odore. cito coagulat cū exierit. vn̄ talis sanguis epar designat tpatum. si ꝟo fuerit subtilis aquosus nō boni odoris nec dulcis saporis ꝯmixtōz alteriꝰ hūoris ipm inficiētis indicat. Iā cū degenerat i sanguinē innaturalē q̄ sic dr̄ vl' q2 a sua generatōe est. vt in leprosis. corruptꝰ. aut ꝓpter inconuenientez materiā ex qua est generatꝰ. et ꝓpter extraneum humorem cū q̄ est ꝯmixtꝰ. modicū autē colere vel alteriꝰ inficientis humoris mixtū cū puro sanguine ipm inficit et in sue qualitatis similitudinē ipm trahit. Hucusq̄ Cōstan. pantegn̄. ix. c. iiij. Alias sanguinis ꝓprietates ponit Arist. in li. aialiū. iij. dicit enim. Omē aial hn̄s sanguinē hz epar z coꝛ. vnde omia aialia carentia sanguine sunt minoris corpis et ꝟtutis aialibꝫ habentibus sanguinez. z cum absciditur caro erit sanguis nisi illa mortua fuerit et corrupta. Item in omni animali bone dispositōis est sanguis mediocris. quia non nimis multus sic sūt potantes vinū nouuz. nec nimis paucus sicut corpis crassi. q2 aīalia nimis crassi corpis

sūt pauci sanguis ꝛ subito augmētat̄ pigne do. ꝛ qn̄to. tāto minorat̄ sāguis Itē oē corp⁹ sanguineū putrescit citoꝛ maxīe ꝓpe ossa. hō eīm hꝫ sanguieꝫ subtilē valde respectu alioꝝ aīaliuꝫ. q̄ꝝ sāguis ē nigrioꝛ ꝛ spissioꝛ sāguie bois. ꝛ maxīe thauri ꝛ asini. ꝛ sāguis ī inferiori pte corpis spissioꝛ est ꝛ nigrioꝛ q̄ꝫ ī supiori. Itē sāguis qn̄ generat̄ valde ī mlt̄a q̄ntitate erit cā egritudīs qm̄ attenuat̄ ꝛ fit aq̄s⁹ et ꝓpt̄ h̄ forsan sudat hō sanguinē. qđ q̄dē est vt puto ꝓpt̄ sup̄fluā liq̄di sāgnis abūdantiā a qua se intēdit exonerare nat̄a. vn̄ eijcit ei⁹ ptes aq̄sas ad sup̄ficieꝫ cutis et eas expellit ꝑ sudorē. Itē cū hō dormierit erit sanguis ī manifesto modic⁹. nec miꝝ. qꝛ tunc reuocat̄ ī nat̄a in adiutoriū ꝯtuꝫ nat̄al' vt ipi⁹ bn̄ficio suas pagat actōes. vn̄ qn̄ tūc se ꝓfundit ad interiora extremitas corpis pallida remanet ꝛ exanguis. ꝛ ꝓpter h̄ forte accidit ꝙ si corp⁹ dormientis pūgat̄ nō erit inde tātum sanguis q̄ꝫtū si esset vigilās. Item dꝛ ibideꝫ ꝙ si sanguis fuerit bn̄ coct⁹ ꝛ digest⁹ bn̄ fit ex eo sepū. et h̄ forsan qꝛ ei⁹ vnctuositas ꝑ tpa/ tam decoctōem coagulat̄. ꝛ dealbata ī sepū vel pinguedinem transmutat̄. Item cū alterat̄ sanguis a cursu nature sue ꝛ fuerit corruptus exibit a stomacho ꝛ a naribꝫ. Itē cū putrescit sanguis in aliq̄ membro nisi reducatur arte vel nat̄a efficit̄ ex eo virus et in saniem cōmutat̄. Hucusqꝫ Cōstan li. iij. Itē dicit ibidem li. xij. vene sunt vasa sanguinis ex q̄ pꝫ ꝙ sanguis est vltim⁹ cibus aīal' habētis sanguinem. Item ibidem Ita est sāguis amicabil' nat̄e ꝙ etiā aīal carens sanguie cibatur ꝑ illud qđ ꝯuenit cū sanguie. vt pꝫ in ꝯmibus et muscis q̄ carnibꝫ insident et sanguinē sugūt. et inde sibi attrahūt nutrimentum. ꝓpter h̄ si animal nō nutrit̄ cibo isto efficitur macilentū et male dispositū. et qn̄ bn̄ cibat̄ crescit ꝛ sit bone dispositōis ꝑ tal' cibē nutrimentū. et si ille sanguis vn̄ fit cibus fuerit clar⁹ et bon⁹ erit corp⁹ sanū. et si mal⁹ infirmū. Item sanguis terrestris coagulatur cito ꝓpter hūiditatꝫ ꝑuatōnem. vn̄ oīe aīal hn̄s subtilem sanguinem ꝛ mūdū atqꝫ calidū alijs aīalibꝫ sensū hꝫ meliorem Sāguis eīm mūd⁹ subtilis et calid⁹ ꝛ maioris motus intellectui cōuenientioꝛ est. Item oīe aīal carens sanguie est maioris timoris aīali habenti sanguinem. ꝓpt̄ h̄ hn̄s mūdū sanguieꝫ et calidū et leuem nō mouet̄ nisi modicū ꝓpt̄ timorē Item sanguis thauri ꝯgelat̄ citius ꝛ coagulat̄ sanguine omniū animaliū aliorū Sanguis eīm omniū aīalium coagulat̄ s̄m magꝫ et min⁹ p̄ter leporis et cerui ꝛ sibi similiū in nat̄a. q̄ꝝ sanguis nō coagulat̄ vt dicit Arist. Sanguis thauri n⁹ sic dicit ideꝫ li. iij. et. xij. maxime est coagulatōnis et velocis. et h̄ forsitan ꝓpt̄ excessuꝫ caloris et siccitatꝫ. vn̄ haust⁹ crud⁹ interficit sicut venenū. vn̄ de q̄ damphō dꝛ ꝙ hausto sanguie thauri se ꝑemit. Item idem li. xij. sanguis in pte dextera calidioꝛ est q̄ꝫ in sinistra. Et ideo ꝓpter vigorem calidi sanguis in parte illa man⁹ dextera ꝑnioꝛ est ad opandū et habilioꝛ q̄ꝫ sinistra. vn̄ dicit Arist. li. j. ꝙ leo ꝑmo mouet pedē dextꝝ q̄ꝫ sinistꝝ. et sup amphoꝝ. dꝛ ꝙ mulier portās masculū subito vocata ab aliq̄ ꝑmo mouet pedem dextꝝ ꝙ facit calid⁹ sanguis q̄ in ꝯcipiente masculum ꝯplet⁹ opat̄. Item in eodem libro dꝛ ꝙ sanguis prima ꝛ ꝑcipua est materia cordis et epatis. vnde et coꝛ ꝯcauū est ad sanguinem copiosi⁹ recipiendū ꝛ spissum ad eundē diligent̄ custodiendū. et in nllo membro est sanguis sine venis nisi in corde tm̄. et de corde exit ꝑ q̄sdam venas ad alia loca corpis. ꝛ nō venit aliunde sanguis ad coꝛ qm̄ fons est et ꝑncipium sanguinis membꝝ ꝑmū recipiens sanguieꝫ Et h̄ manifestat̄ ex anathomia et modo generationis. quia ꝑma creatio cordis apparꝫ sanguinea. vn̄ s̄m Arist. coꝛ est ꝑmū sanguinis receptiuū. et ideo in medio ponit̄ vt euꝫ trāsfundat tanq̄ꝫ a medio et a centro ad oīa alia membra. vn̄ dicit ꝙ coꝛ est mediū toti⁹ animalis a quo ꝓcedit motus et sensus ꝛ vita toti⁹ animalis. Et iđo coꝛ est in oībꝫ habentibus sanguinem. qm̄ necessaris principium sanguinis est et non epar. Hec oīa aperte dicit Arist. li. xiij. q̄uis de ꝑncipio sanguinis alio modo sit sc̄ptum in libris medicoꝝ. sed d̄ ista ꝯtrouersia nihil ad nos. quia vtraqꝫ positio vel opinio nobis d̄seruit quo ad nostrā intentionem. Ex ꝑdictis igit̄ auctoꝝ sententijs breuiter recollige ꝙ sanguis naturalis est purus et calidus subtilis dulcis animal' nutribilis ꝯtutꝫ nat̄alis ꝯseruatiuus sedes aīe ꝛ spi⁹ ꝯtentiu⁹. iuuentutꝫ perfectiu⁹. complexionis alteratiu⁹. vigorꝫ cordis et spirituū conseruatiuus. letificatiuus amoris excitatiu⁹. sui diffusione in sup̄ficie corpis ipsi⁹ coloratiu⁹. sanus et tpat⁹. sanitatis ꝯseruatiu⁹. corrupt⁹ corruptōis inductiuus. vt pꝫ in lepra q̄ est sanguis corrupt⁹

in fontibꝫ cū alijs hūoribꝫ admixtꝰ malicie coꝝ est ꝑtatiuꝰ. suaq; virtute doloris oculoꝝ mitigatiuꝰ. vt dī. Constan. ꝙ sanguis colūbe ł irūdinis de ala dextera extractꝰ oculis calidus instillatꝰ maculas abstergit oculorum sāguis ei talꝫ valde est ignitiuꝰ ⁊ dissolutiuꝰ. sic ibidē dicit cōmentator in viatico i tractatu de pānis ⁊ maculis oculoꝝ in fine.

De sanguīs mala ꝓꝓetate Ca. VIII.

Unt etiā sanguīs q̄daꝫ ꝓꝓetates minus laudabiles alijs supdictꝫ. nam q̄nto bn̄ dispositꝰ nature est amicabilior et vtilior tanto cū corruptꝰ fuerit eidem est nociuior et ḡuiores infert corpī passiōes Nam alioꝝ hūoꝝ malicia sanguini admixta ꝓpter amicabilitatē eiꝰ ad naturam non se ita subito manifestat. et iōo ab eoꝝ lesione sibi natura minꝰ ꝑcauens latentem ipoꝝ maliciam nō formidat. vt pꝫ in febribꝫ enutriceis ⁊ alijs mixtis. in q̄bꝫ colera rubea ł adusta sanguini admixta non ita cito se nature vel medici iudicio manifestat. vt dī. Gal. super amphoꝝ. Item sanguis si fuerit in corpore supfluꝰ monstruosas in hoībꝫ generat passiōes nisi nature vel medicine beneficio euacuet citiꝰ vt pꝫ sanguine mēstruali q̄ ꝓpter supabundantiā humiditatis et caloris indigentiā in mulieribꝫ existens si vltra debituꝫ retineat pessimaꝝ causa est ⁊ occasio passionū. Inducit eīm q̄nq; spūaliū suffocatōem. q̄nq; ydropisim. q̄nq; etiā frenesim. sine manifestam passionē ꝓut ille sanguis corruptꝰ nimis diu retentꝰ ad diuersas trāsfunditur corporis regiones. sic in passionaꝝ li. Galł. expssiꝰ ꝯtinet. vn̄ ꝯ talia ꝑicula summū remedium est talis sanguis corrupti euacuationem citiꝰ ꝓcurare. nec miꝝ si sanguis sic corruptꝰ ꝓpriū subiectū sic molestat q̄ alienum etiā mirabiliter inficit et molestat siue inmutat. nam vt dī. Isi. li. x. ca. ij. sanguis mēstrualis ꝯtactu fruges non germinant. acescūt musta. moriunt herbe. arbores amittūt fructus. ferrū rubigo corrūpit. nigrescunt era et metalla. ꝙ si canes inde comederēt in rabiem efferunt. glutinuꝫ aspalti qȝ nec ferro dissoluit nec aq̄s ipo pollutū sponte dispergitur. vt ibidem dī. Isi. h̄ sanguis ex superflua hūiditate et debili calore in corpꝫ muł tum generat. ⁊ iō nc naꝫa exco... ... ce recolligit tanq; in sentina. a qua si debito mō expulsus fuerit corpꝰ totū mollificando alleuiat et ipam matricem ad conceptiōem

disponit ⁊ habilitat. Un̄ dī. Arist. li. ix. menstruū in fine mensis in mulieribꝫ maxime viget. et iōo tūc vtiliter expellit sanguis talis, qꝛ sic dī. Isi. li. xvj. sanguis menstrualis nō hꝫ certam tpis reuolutōem sed in maiori pte accidit in diminutōe lune. et h̄ est rectum qꝛ corpa aīalium sunt tūc tpis frigidiora et alterat sanguis et efficit ex eo supfluitas mēstrualꝫ. q̄ si tunc expellit talis euacuatio laudabilis est ⁊ nałalis. qꝛ si vltra tps vel ꝓpter grossiciem sanguis. vel ꝓpter latitudinē matricis. vel ꝓpter defectū expulsiue ꝟtutꝫ retineatur multꝫ molestijs ꝑiculosis corpꝰ mulieris aggrauat. qȝ q̄dem generałr est verū. a quartodecimo āno vsq; ad q̄nquagesimū. qꝛ in iuuenculis meatꝰ sunt angusti ⁊ virtus debilis. A q̄nquagesimo ꝟo anno in antea sanguis minorat et frigescit. calor destruit ⁊ tepescit. vn̄ iste due etates a tali immundicia sunt imunes. s. senectꝰ vetularis et iuuentus puellaris. retinet tn̄ naꝫa sanguinē mēstrualē post mulieꝝ impꝑgnatōem ad nutrimentū fetus ⁊ ꝯcepiꝰ ꝯseruatōem. vn̄ Arist. li. xv. menstruū est sanguis non purꝰ ꝫ indiget digestione opatiua. h̄ sanguis mixtꝰ cuꝫ spermate cibꝫ est aīali vn̄ mulier post ꝯceptionem frequenter patiēs fluxū menstruałē solet facere abortiuū. aut eīm debilitat fetus aut moriet. ⁊ h̄ ꝓpter nutrimenti subtractōꝫ vn̄ retentio sanguīs menstrualꝫ signū est impregnationis ex iam dicta cā. qȝ āt supfluit de sanguīe menstruali detrahit ad māmillas vt inde lac generet. materia eīm lactis est sāguis decoctꝰ ī māmillis vt dī. Arist. li. xvj. et. xviij. Lac inq̄t est sanguis digestꝰ nō corruptus. Item oportet vt fluxꝰ sanguīs menstrualis actualꝛ sit in corpe anteq; mulier ipregnet. sic dī. Arist. li. xv. et Constan. sicut oportet arborē ꝑmo florere q̄ꝫ fructꝰ facere. Item q̄n venit talis fluxus naturaliter semper accidit in etate iuue. etati etiaꝫ mulieris ꝯuenienti. Item aues et aīalia non patiunt talem fluxū. qꝛ totalis supfluitas trāsit ī plumas et in pilos vt dī. Arist. Itē dī. Rufus. mulieres nimis se exercentes ⁊ sepiꝰ mouentes non multuꝫ menstruant. sed q̄ quiescūt et multum comedunt suauiterq; viuunt tales multa purgatione indigent Item quādo sanguis talis vel frigiditate vel crassicie ora venarium constringente debito mō non exit ad exeundū alias vias q̄rit vt venas nariū ⁊ emorroidaꝝ. quas si clausas inuenerit

ad alia mēbra se diffūdit ꝛ q̄uē nat̄e īfert passionē. nā tales vt dicit ī viatico Constan. de fectū appetit⁹ patiūt̄. nā cibaria bona abhorrēt. puluerē vō carbonū ꝛ latez appetūt. ꝛ similiū. nā sanguis retēt⁹ in maliciosuz fumū terrestrē ꝛ ponticū ꝯuertit̄. q̄ rapto ad orificiū stomachi appetit⁹ rōnal' subuertit̄ ꝛ irrationalis generat̄. Unō oīa talia corꝑa sunt maximis morbis apparata.

De fleumate. Capitulum. IX.

Fleuma ꝑm Johēz est humor semicoct⁹ actione caloris imꝑfecti ex frigida ꝛ hūida nat̄a generat⁹. ꝛ Arist. dicit li. xv. Fleuma ē cibi sup̄fluitas q̄ n̄ digerit̄. Eadē eñ̄ ē materia sanguis ꝛ fleumatis. s; differ̄t ꝑm decoctōz maiorē l' minorē. vñ de fleumate fit sanguis ꝑ ampliorē caloris agētis itensionē. nō t̄ñ ecōuerso. sāguis eñ̄ in fleuma nūq̄ȝ trāsmutat̄. sic colera mutat̄ ī melancoliā. s; nō ecōuerso vt di. Auicē. Est eñ̄ fleuma humor nat̄alr̄ frigid⁹ humid⁹. ꝛ īsipid⁹ quā nat̄a mādat ꝑ mēbra vt digerat̄ ꝛ ex ipō digesto corp⁹ nutriat̄. Notādū q̄ fleuma aliō est nat̄ale aliō innat̄ale. nat̄ale autē frigidū ꝛ humidū in colore albū ī sub̄a fluidū. in sapore paꝝ dulce vel totalit̄ insipidū. in epate t̄ñ generat̄ vbi sedes est caloris Est t̄ñ habile vt ī sanguinem transmutet̄ ꝛ facta ꝯpleta trāsmutatōe corp⁹ inde sustentetur. Fleuma eñ̄ q̄uis de se sit grossum et insipidum ꝑ intensionē t̄ñ caloris ipm īmmutat̄; forme ꝛ saporis sanguis q̄ est dulcis ē sufficiētū. vt pȝ in fleumate qō ō; esse dulce. vñ ꝓpter vicinitatē et similitudinem quā hȝ cū sanguine indigent eo' oīa mēbra corporꝫ. ꝛ ideo natura ꝓuida fecit illud cū sanguine ꝑ venas tot⁹ corpis transire ꝓpter necessitatem et etiā ꝓpt̄ vtilitatē. nam vt di. Constan. deficiente sanguine digerit calor fleuma. q2 inde intendit membra reficere ꝛ nutrire. vñ t̄ñ h̄ nobili⁹ est fleuma colera ꝛ melācolia. q2 rectificari nō p̄nt vt ex eis fiat sanguis cui⁹ būficio vigent ꝛ nutriunt̄ membra corporis vniuersa. Est etiā ei⁹ p̄ñtia cū sanguine necessaria vt ei⁹ frigore sanguis feruor tp̄etur. et liquiditate fleumatis spissitudo sanguinis intēperie ꝯ̄ huet̄. ꝛ sic facil⁹ ꝛ expeditius ad singl'a mēbra nutrimētū sanguis deportet̄ Utile etiā est iūcture membroꝝ et alias partes mobiles sua liq̄da humiditate humectare ne ex calore mot⁹ vel ex sanguīe calido casu aliq̄ a suo' officio retardent̄. q2 siccitate insup inducta impediant̄. Fleumatis aūt innaturalis quattuor sunt species. Est enim acetosum frigidū et siccū ꝓpt̄ melancolie admixtōem. salsum calidū ꝛ siccū ꝓpt̄ colere rubee infectōem. dulce ꝓpt̄ sanguis ꝑticipatōz vitreum sic dictū ꝓpt̄ coloris vitri assimilationem. tale eñ̄ omnino' elongat̄ a calore. ꝛ iō ceteris ei⁹ speciebꝫ illud est compacti⁹ ꝛ difficili⁹ ad digerendū et in sanguinē ꝯuertendum. Hic humor si corruptus fuerit diuersas generat in corꝑe infirmitates. cui⁹ sup abundantia vt dic̄ Constan. cognoscitur ꝑ diuersa. nam hō fleumatic⁹ est corꝑe deses g̃uis et tard⁹ et sensu hebes. mente obliuiosus. carne' mollis ꝛ fluidus colore liuid⁹ al bid⁹ in facie corde timid⁹ sputis ꝛ excreatōībꝫ mītis plen⁹. piger et somniculosus. parui appetitus parue sitis nisi sit salsum fleuma. quia tūc salsus sapor in ore sentit̄ ꝓpt̄ calidi hūoris admixtionem. crine mollis ꝛ flauus. ꝛ laxus cui⁹ pulsus est mollis grossus et tard⁹. vrina alba spissa cruda et discolorata. statura pinguis et grossa in extremitatibꝫ breuis ꝛ curta. cui⁹ cutis sup̄ficies plana ꝛ lenis ac a pilis denudata. somniat de aquaꝝ niuiū et pluuiaꝝ inundatiōe nauigatiōe in aquis frigidis et etiā natatōe. talis ꝯplexionis homines solent frigidū morbū sepi⁹ incurrere et ipso fatigari et ꝑcipue tp̄e hyemali. quia tunc tp̄is q̄litates fleumatis scilꝫ frigiditas et humiditas intendūt̄ vt di. Cōstan. quere supra de ꝓprietatibꝫ frigiditatis et humiditatis.

De colera Ca. X.

Colera ꝑm Isidorum dicta est eo q̄ in humore colerico calor temperamentum excedat. Colera alia naturalis. alia innaturalis. Naturalis est que naturaliter est calida et sicca et ī substātia subtilis in colore rubea clara. in sapore amara cum quodam acumine. que quanto est calidior tanto est in colore rubicundior ꝛ in sapore amarior. q̄ cum in corꝑe generatur in duas partes diuidit̄. q̄ꝝ vna transit cū sanguine ꝛ alia trāsmittit̄ ad cistaz fellis. illō āt qō vadit cū sanguine penetrat cū ipō causa necessitatis et iuuamenti. necessariū eñ̄ fuit vt sanguini admisceret̄ ad aptificandū sanguinem ad membra colerica ꝑanda et nutrienda quoniā in hoc sanguine oportꝫ esse colerā rubeā actualiter ꝑm debitā ꝓportōez. huiōi membrorum iuuat etiam vt sanguis

subtilitet vt facilius träseat p angustos meat9 ad interiora corpis nutriēda. alia vo pars q̄ ad cistam fellis trahit̃ träsmittit̃ ad ipaȝ cāuitatẽ ꝛ etiā iuuamēti. necesse eñ fuit pp̃ mūdificatōȝ toti9 corpis ꝛ pp̃ nutrimētū ipsi9 fellis. iuuat etiā stomachū ꝛ intestina calefaciēdo ꝛ pungēdo vt a supfluis se exonerent. ido eñ sepe accidit torsio ꝛ ventris dolor ꝛ colerica passio. q2 via opilat̃ q̄ est inter fel ꝛ intestina. Innaturalis colera est q̄ egreditur a natura pp̃ aliqd extraneū sibi ꝯmixtū. Nam ꝯmixtio cū colera rubea fleumate aq̄so generat̃ colera citrina que p̄ ceteris est minus calida ꝛ nociua. si vo fuerit fleuma grossioris essentie ꝛ spissioris inde colera vitellina. iste due spēs sunt note. Tertia spēs ē colera q̄dam prassina in colore viridis ꝛ amara acuta. sic herba q̄ prassiū. i. marrubiū vel porrus nūcupat̃. nascitur aūt in stomacho illoꝝ q̄ ꝯtinue vtūt̃ herbis nimis calidis vt porris. cepis. alleis. et vastratijs. et hmōi. et forsitan a talibꝫ herbis viridibꝫ ꝛ crudis i colore ꝯtrahit virorē et sic Gal̃. visum est. Auicē. aūt visum fuit q2 prassina generat̃ ex colera vitellina qñ nimis adurit̃. cuȝ eñ aduritur adustio in ea facit nigredinē ex q̄ cū citrinitate mixta viriditas introducit̃. Eruginosa vo colera est quarta spēs q̄ p vlteriorē adustionē generat̃ ex prassina. qñ eñ tantū aduritur q2 ei9 humorositas desiccat̃ tunc declinat color ei9 ad albedinē qualis est color cineris. nam color in humido corpe p̄mo nigredinē efficit. deinde ꝯsumpta totalit̃ humiditate alborem quendā introducit. vt est videre in lignis q̄ p̄usq̄ ꝯuertant̃ in cinerē ꝯuertunt̃ in carbonē. frigiditas vo econuerso in humido facit albedinē. i sicco aūt nigredinem operat̃. sed hec vltima in oīubꝫ alijs peior est et venenosior. cui9 venenosa q̄litas pessimas et mortiferas inducit in corpe passiones. sicut herisipilam et noli me tangere ꝛ cetera hmōi. humor igitur coleric9 naturalis non excedens terminos nat̃e est aliorū humoꝝ subtiliatiu9 digestionis ꝯfortatiu9. fecis ꝛ putredinis mundificatiu9. corporis s̄m dimensionē longitudinis et latitudinis distensiu9. animositatis ꝛ audacie generatiuus. mobilitatis ꝛ leuitatis effectiu9. ad irā ꝛ ad appetitū vindicte excitatiu9. venerei appetit9 p̄uocatiu9. v̄tutis expulsiue adiuuatiuus. materie grosse attenuatiu9. et a centro vsq̄ ad circūferentiā diffusiu9. s̄m citrinitatem vel nigredinem supficiei sube in colore mutatiu9. Unde colerici general̃r solent esse iracundi animo. immāsueti leues ꝛ instabiles impetuosi in corpe longi tenues ꝛ macilenti colore fusci in crinibꝫ nigri ꝛ crispi pili hispidi ꝛ hirsuti tactu calidi pulsus fortis et velocis. coꝝ vrina in suba est tenuis et subtilis in colore ignea rutilās ꝛ clara. Hec colera si in aliqua parte corpis fuerit corrupta molestissimas infert corpi passiones. q̄rū h̄ sunt generalia signa. sic eñ di. Constant. in pantegni. li. ix. c. ij. Si corpori dominet̃ colera corrupta erit cutis glauca vel citrina et erit defectus appetitiue v̄tutis. amaritudo sentitur in ore. ita q2 dulcia vident̃ amara et sapida insipida pūctura et ardor i stomacho ex calido fumo pungēte neruos stomachi et mordicante. abominatio cū vomitu colerico cum siti lingue siccitas ex fumo calido trahea m arteriā desiccante ꝛ humorē salinalem circa neruos lingue ꝯsumentem. oculoꝝ ꝯcauitas cum humido aspectu pulsus subtilis et velox et spissus. vrina rubea ꝛ intensa dolor capitis grauis. vigilia ꝛ alienatio mentis horribiles visiones i somnis tales eñ somniant de igne ꝛ fulgure et stupenda aeris inflamatione. qd fit ex igneo fumo petente cerebꝝ et ymaginatiuā immutante. Et tantū de colera et speciebꝫ eius. diuise s̄m Gal̃. et Auicen̄. ad presens dicta sufficiant. Sequitur vltima proprietas substātie corporee quarti libri que dicitur Melācolia.

De Melancolia Capitulum. XI.

m Elancolia est humor spissus et grossus. ex fece et turbulentia sanguinis generat̃. et dr a melon qd est niger et colim qd est humor. inde dr melancolia q̄si niger humor. Unde a phisicis colera nigra nūcupatur. nam color ei9 declinat ad nigredinem. Est aūt melancolia alia natural̃. alia innatural̃. Natural̃ est frigida ꝛ sicca. q̄ sic i sanguīe sic fex in vino hꝫ generari. cui9 suba est spissa ꝛ terrestris. cui9 sapor int̃ dulcedinem ꝛ ponticitatem existit vicin9 accipienti. Hec melancolia in duas ptes habꝫ diuidi. qua ꝝ vna remanet cū sanguīe ꝛ penetrat secum ad membra cā ꝛ necessitatis ꝛ iuuamēti. fuit eñ necesse vt cum sanguine miscerek vt aprisicaret sanguinē ad membra melancolica nutrienda. Iuuat etiā sanguinem. q2 inspissat ne sua liq̄ditate subterfugiat vige

stionē. secūda p° sero trāsmittit ad splenē ꝓpter necessitatē ⁊ iuuamētū. necesse ei fuit hoc ꝓpter mūdificatorē toti° corporis ⁊ ꝓpter nutrimentū ipi° splenis Juuamētū vero ē vt ꝑfluat i os stomachi. vt. s. ipm fortificet inspisset ⁊ vt ibi pruritū faciat. ⁊ sic excitet famē ⁊ cooperet ad desiderium nutrimēti. Jllō aūt melācolie qđ ē superfluū sāguis trāsmittit ad splenē. ⁊ qđ a splene egredit est illō q̄ idiget splen ad sui nutrimētū. ⁊ sic colera rubea iuuat stomachū ad expellēda supflua inferi°. sic ⁊ melācolia iuuat v̄tutē appetitiuā supi°. dr̄ aūt fex sanguis poti° q̄ꝫ colere l' fleumatꝫ qꝛ resudat ⁊ separat a sāguie sic descēdit ypostasis vrinal' siue sedimen i liq̄re. de fleumate vero nihil resudat nec descēdit ꝓpter ei° viscositatē. sil'r nec de colera ꝓpter ei° subtilitatē ⁊ ideo fex colere l' fleumatis nō vocat. Melācolia aūt innatal' nō ē ad modū ypostasis siue residētie ⁊ fecis. sꝫ p modū adustōis ⁊ cinereitatꝫ. ⁊ hoc accidit istꝫ modis agēs ei calor nimis i suba fleumatꝫ ipaꝫ adurit ⁊ p adustōꝫ nimiā i colerā adustā ꝯuertit. ⁊ si fuerit hūor prio subtil' ⁊ aq̄sus qñ adurit efficit sals° . ⁊ si fuerit grossus trahit ad acredinē l' pōticitatē. si vero ꝯtigat sāguieꝫ aduri l' incinerari. cinis e° fit salsus cū q̄dā dulcedie pauca. sꝫ qñ ꝯtigit melācoliā natalem aduri illa adustio seu cinis erit acris sic acetū ⁊ cū cadit i supficiē t're ebullit cui° odor ē q̄uis ⁊ acris sic acetū qđ musce fugiūt ꝓpter odorꝫ horribilitatē. ⁊ illa sicq̄dē q̄ magꝫ ē acrꝫ deterior ē. Si vero melācolia qñ adurit grossiorꝫ fuit sube erit cinis e° miorꝫ acredis cuꝫ pōticitate pauca. q̄ cadēs sup t'rā min° ebullit ⁊ min° i vmbra penetrat nec ē min° maliciosa ⁊ venenosa ita cito pimit sic p̄ma. Hec colera nigra nature inimica pessimas hꝫ ac mortiferas q̄litates. morbos ei induc icurabiles sic cancꝝ ⁊ leprā. ⁊ hmōi. Ex admixtione igit p adustōꝫ nimiā icineratī fleumatis sāguis ⁊ melācolie natal' melācolia innatal' ⁊ pessima generat. ⁊ cū ex fleumate p decoctionē generet sāguis. ⁊ ex sāguie p intēsionē generet colera. ex colera vero melācolia. Jmpossibile ē ex ea hūorē vlteri° generari. sꝫ tantūmodo icinerat. ⁊ ex illa icineratōe natalēꝫ hūorē ificiēte. ille hūor pessim° accidental'r pereat vt di. Cōstā. li. j. c. xxiiij. Jst° hūoris dn̄antꝫ i aliq̄ corpe h̄ sunt sig̃. Prio qꝛ color euꝫ mutat i nigredinē l' liuorē i ore sētit acidū saporē pōticū ⁊ t'restrē f'm hūorꝫ q̄litateꝫ patiēs aio ē timid° sine cā passio ei° ē melancolia. vñ oēs hāc passionē hñtes sine cā sūt timidi sepi° atq̄ꝫ tristes. ⁊ hoc ex melācolico humore corꝫ ꝯstrigente. vñ sic tristes introgati q̄d timeāt l' p q̄ doleāt nō hñt q̄d rñdeāt. alij tñ sibi mortē iminere putāt irrōnabil'r. alij iimicicias alie° formidāt. alij mortē diligūt ⁊ desiderāt. vñ Gal'. i li. passionū. Nō ē mirū inq̄t si patiēs colerā magnā tristiciā l' mortꝫ suspitōꝫ patiat cū exteri° in corpe obscuritate nihil sit timidi°. vñ qñ aliq̄d obscuꝝ vt est fum° melācolic° opit cerebꝝ necesse ē vt pariens timeat. qꝛ cāꝫ vñ timeat secū portat. ⁊ ideo somniat t'ribilia ⁊ tenebrosa et visui pessima ⁊ i odore fetida l' i sapore acetosa. ex q̄bꝫ oibꝫ generat melancolica passio. Jtē maniace et melācolice dispositōis ē qñ taleo de tristabili gaudēt ⁊ ridēt. de re vero exultādi plāgūt atꝫ dolēt. Jtē tales ptinacit' tacēt vbi eēt loquēdū ⁊ insolent' loquūt vbi eēt tacendū Jtem alij putāt se eē vas fictile terreū ⁊ timēt tāgi ne rūpant atq̄ꝫ frāgant. Jtem q̄daꝫ putāt se pugno mūdū claudere ⁊ oīa in manibꝫ ꝯtinere ⁊ ideo man° ad cibū nō extēdūt. timēt q̄ si manus extēderēt ptes mūdi defluerēt ⁊ pirent. Jtē q̄dā putāt angelū tenere mūdū ⁊ pretedio velle mūdū dimitte cadere. ⁊ ideo man° erigūt ⁊ hūeros volētes mōm cornuētē sustinere ⁊ m'tū t'ca leitrāt qñ man° ⁊ hūeros a medicis supprimere ꝯpellūt Jtē aliq̄bꝫ videt q̄ caput nō hēant. vl' si putēt se hr̄e illō putant caput eē plūbeū vl' asininū seu alit' mōstruosū. Jtē alij audiētes gallos cātare brachia erigūt ⁊ sese peuciūt ⁊ cantātes se eē gallos eredūt. ⁊ tandē nimis clamātes rauci in clamādo vl' muti fiūt Jtē alij i suspitōꝫ pessimā irreuocabil'r incidūt. ꝓpter qđ amicos odiūt vitupāt ⁊ ꝯfūdūt. imo q̄ūq̄ꝫ pcutiūt ⁊ occidūt has ⁊ m'tas alias mirabiles incurrūt melācolie passiōes put refert Gal'. ⁊ Alexand. et m'ti alij autores. q̄s q̄deꝫ lōgū eēt p singula enarrare ⁊ hoc q̄tidie ad oculū experimur sicut nup accidit q̄ndā nobilē ad tantā desipientiā melācolie victo deuenisse q̄ modis oībꝫ murilegūꝫ se putabat vñ alias q̄ꝫ sub lectis vbi catti insidiāt muribꝫ q̄escere nō valebat. forte tali pena pctīs suis exigētibꝫ percussus fuit Nabuchodonosor put dr̄ i historijs bestiā trāsformē. s. leonē aq̄lā ⁊ bouē septē ānorū spacio se putabat. Hec aūt de melācolia ⁊ de alijs hūoribꝫ natalibꝫ q̄ꝫtum ad hoc ptinet opusculū dixisse nūc sufficiant.

Incipit liber quintus de dispositōe mē/brorum.

d

Icto de pro/

pꝛietatibꝰ hūoꝝ restat aliq̄ di/cere de dispositōe mēbroꝝ q̄ ex p̄dictꝭ hūoꝛibꝰ compo/nūt. Et p̄mo de ꝓprietatibꝰ eoꝝ in genere. deinde d̄ singulis in specie di/cendū est aliq̄d ⁊c̄.

De mēbroꝝ ꝓprietatibꝰ in generali.

Capitulum. I.

n

Am vt dicit Auicē. Mēbra sūt corpa ex p̄ma hūoꝝ ꝯmixtōe ꝑcreata. vl' vt dr̄ sup Jo. Mēbꝝ ē firma ps ⁊ soli/da aīal' ex sīlibꝰ vl' dissīl'ibꝰ ꝯposita ad aliqd̄ speciale officiū deputata p̄ h̄ qꝛ dr̄. firma ps differt mēbꝝ a p̄te q̄ nō ē firma vt est spūs. p̄ h̄ qꝛ dr̄ ex sīlibꝰ vl' dissīl'ibꝰ cōpositū insinuat' mēbroꝝ duplex diuersitas simpliciū siue cō/similiū ⁊ ꝯpositoꝝ siue officialiū. nā ꝯsīl'ia mēbra dicūt' ⁊ simplicia .q̄ꝝ p̄tēo eiusdē na/ture sūt cū toto vt q̄lib3 ps sāguīs ē sanguis ⁊ sic de alijs ⁊ hmōi mēbra. s. sīl'ia organicis et officialibꝰ mēbris nat'al'r sūt p̄ora vt puta ea ꝯponētia sic p̄ncipiū ꝯponēs est ꝯposito p̄ius. organica siue officialia mēbra dicūt' ex ꝯsīl'ibꝰ generata ⁊ statuta q̄ ad ꝯpletōz sēsus ⁊ motꝰ sūt aīe instrumēta vt manꝰ pes oculꝰ ⁊ ꝯsīl'ia. fuit ei necessariū qꝛ in q̄litate ⁊ q̄nti/tate diuersa ēēnt vt actio aīe ꝯplerent'. nat'a ei fecit corꝑis instrumēta ꝟtuti aīe ꝯgruentia ꝟtutes eī aīe sūt diuerse ⁊ iō mēbroꝝ diuer/sitates sūt nēcarie vt p3 ī maibꝰ in q̄bꝰ sūt mil/ti digiti in q̄ntitate ⁊ in q̄litate diuersi vt per eos possint mag̃ sic mīma retineri. Cū igit' sit triplex aīe actio. s. aīal'. nat'al'. et spūal'. sūt mēbra istꝭ opatōibꝰ aīe nēcaria. vn̄ membra aīalez ꝟtutē seq̄ntia dicūt' aīata q̄ fuerūt ne/cessaria ad sensū formādū ⁊ motū volūtari/um in oībꝰ aīalibꝰ sic cerebꝝ. nerui. oculi. et alia instrumēta sēsuū. mēbra ꝟo ꝟtuti vitali obediētia dicūt' spūal'r vitalia q̄ facta sūt ꝓpt' anhelitꝰ ⁊ vital' spūs attractōz ⁊ caloris miti/gatōz ⁊ vite ꝯsuatōz. vt cor pulmo. et hmōi. mēbra āt ꝟtuti nat'ali deseruiētia dicūt' na/turalia et nutritiua. quorum quedam sunt nutritiua. que scil3 cibum in membrorum subā3 trāsmutāt. sic stomachꝰ epar et hmōi. q̄dā ꝟo sūt generatiua ad ꝯsuatōz speciei vt sc3 specificarēt' generalia et indiuiduarē[illegible] ar specificata. Cū em̄ oīa indiuidua ꝯsumant' necesse ē vt ꝑ vim generatiuā ne penitꝰ ꝑeāt reparent'. ⁊ sic in esse specifico saluent'. Hūt āt h̄ mēbra sibi alia deseruiētia ⁊ adiuuātia. mutuo eī mēbra sibi inuicē submīstrāt. Hec āt mēbroꝝ subseruiētiū vtilitas ē multiplex scil3 p̄paratoria. purgatoria. defensoria. de/portatoria. Prima itaq3 sunt p̄paratoria sic organa sensuū deseruiūt cerebro. cordi. pul/moni. epati. stomacho. ⁊ cetera instrumēta ci/babilia. Scd̄a sūt deportatoria sic sūt nerui q̄ suscipiūt spm̄ aīalē a cerebro ⁊ deferūt ad singl'a mēbra. ad motū ⁊ sēsū faciēdū. Sil'r ⁊ arterie d̄seruiūt cordi ⁊ vene epati. nā spm̄ suscipiūt arterie a corde ⁊ defert ad pulsū fa/ciēdū. ⁊ vene sāguinē ab epate ad corpꝰ nu/triēdū. Tertia sunt purgatoria. s. ea q̄ expel/lūt supflua ⁊ nociua sic foramīa nariū in ca/pite ⁊ nicatꝰ p̄ q̄ cor emittit supfluā fumosi/tatē pulmoni vt emittat'. Sil'r cistis fellis ⁊ splen purgāt epar a supfluitatibꝰ coleric[illegible] et melācolicꝭ. sic renes mūdificāt ab aquosis. Quarta sūt defensoria sic duo pānicul[illegible] cū craneo defendūt cerebꝝ a nocumēto ⁊ lesi/one. ⁊ dicunt' a phicis dura mater ⁊ pia mr̄. Sil'r ossa pectoris defēdūt cor et lacerti et testudies costaꝝ defendūt epar. Int' mēbra ꝟo spūalia cor est p̄ncipalissimū. qꝛ totiꝰ vite aīal' est p̄ncipiū ⁊ caloris nat'al' fundamētū. Cuiꝰ adiuuatiua sūt pulmo pānicul[illegible]. lacer/ti ⁊ arterie q̄ꝝ motu aer ad cordis refrigera/tionem attrahit' ⁊ fumosus calor supfluꝰ ab ipso remouet'. cuiꝰ defensiua interiꝰ sūt sui pā/nicul[illegible] dyafragma ⁊ hmōi mēbroꝝ nat'aliū ⁊ nutritiuoꝝ p̄ncipale est epar in q̄ sanguis diger[illegible]t' vn̄ corpꝰ nutrit'. cuiꝰ mīsterio vicina sibi [illegible]ēbra deputāt'. Ex p̄dictꝭ p3 qꝛ q̄dā sūt mēbra p̄ncipalia qꝛ alioꝝ mēbroꝝ inferioꝝ sūt p̄ncipia et radicalia fūdamēta. q̄dā vera sūt officialia q̄ influētiā ꝟtutꝭ recipiūt a p̄di/ctis ⁊ ad ꝯsuatōz aīal' sibi inuicē adminīstrāt. Quedā ꝟo sūt sīl'ia q̄ a Constan. vocantur omogenia. i. simplicia. ⁊ h̄ ab omo qd̄ ē vnū et meros qd̄ est ps qꝛ vniꝰ generꝭ sūt cū par/tibꝰ suis q̄ ad nat'a3 qꝛ q̄lib3 ps visibil' carnis est caro et q̄lib3 pinguedīs est pinguedo. et sic de alijs. Recollige igit' ex p̄dictꝭ qꝛ mem/bra nat'e artificio ordiata sūt corꝑi anima/ti ꝑfectiua. sūt etiā influētie ⁊ ꝟtutꝭ ab aīa receptiua. Itē q̄dā mirabili ꝓportōe armo/niaca pariter sūt ꝯiūcta. Nā mīora maiori/bus ⁊ maiora mīoribꝰ neruis ⁊ alijs ligamē/tis p̄iter coaptant'. Itē sibi mutuo sūt admi

nistrāria. ꝛ suaꝝ ꝟtutū et opationū pariter ꝯmunicatiua. Nā supiora inferioribꝫ admi nistrāt influentiā ꝛ gubnatōēꝫ inferiora su/ perioribꝫ supportatōēꝫ. Media ꝟo vtrisqꝫ im pēdūt copulā ꝛ coopatōēꝫ. Oculi eni͂ iferio/ ra mēbra dirigūt ꝛ rectificāt. pedes ꝟo ꝛ cru ra pōd⁹ alioꝝ sustētāt ꝛ supportāt. sꝫ man⁹ et brachia vtraqꝫ adiuuāt ꝛ defēsant. Itē mē/ bra q̄du regūt ab aīa sana ꝑmanēt ad ꝯple tōēs sucactōīs ꝛ ꝑfectōēꝫ corpis sūt vtilia. sꝫ ꝑuata a regimīe spirituū resīduo corpi sunt nociua. Itē mēbra pure ꝛ inpturbate com/ plexiōis ad obediēdū actōī spūs sūt abilio/ ra. Vn̄ dī. Arist. li. xvij. Et caput iō est pue carnis ꝛ etiā pinguedīo ꝑpt meliorē sensum ꝛ intellectū. Et h̄ forsan iō est. q̄ spūs in ner uis sensibilibꝫ ꝑ carnis grossiciē ī suo trāsi/ tu nimis impedit. Itē tanta est ꝯnexio inter mēbra. q̄ ꝑpt mutuā ad inuicē colligātiā si/ bi mutuo ꝯpatiunt. Vn̄ mēbꝝ min⁹ compa tiēs ꝯdolet ampli⁹ patiēti ꝛ iō si vnū mēbrū lesū fuerit. ad locū doloris ꝯfluūt humores alioꝝ mēbroꝝ sic dī in amphoꝝ. Dolor mē bri maior supueniēs dolorē alteri⁹ membri denigrat ꝛ ei⁹ diminuit sēsibilitatē. vt pꝫ in freneticꝭ q̄bꝫ si fortit brachia ac crura ꝯstri/ gūt dolor capitꝭ diminuit. q̄ꝛ ad ꝯstrictū mē brū ꝯfluūt spūs ꝛ hūores ex q̄ supi⁹ caput al leuiat. Itē mēbra q̄nto sūt nobiliora sube ct ꝯpositōīs vehemēci⁹ ꝛ citi⁹ sētiūt molestiā cuiuscꝫ lesionis. vt pꝫ in oculo q̄ grui⁹ ledit puluere modico q̄ꝫ man⁹ ꝉ pes mag̃ vulnere Et h̄ accidit ꝑpt ocli nobilitatē. q̄ꝛ ī eo spūs sensibilis pl⁹ dn̄at. Vn̄ lesio q̄ntūcūqꝫ modi ca in iuncturꝭ mēbroꝝ in sensibilibꝫ neruis matie est nociua q̄ꝛ ꝑ impedimētū taliū mē broꝝ potissime ꝛ citissime impedit virt⁹ sen/ sibilis ꝛ motiua ꝛ dissoluit toti⁹ corporis ar monia. Itē in membroꝝ ꝑcreatōē ex errore nature aliq̄n accidit q̄ membra sūt supflua et mōstruosa sic dī libro aīalium. xvij. Et sepe sūt visa aīalia hn̄tia vnū corp⁹ ꝛ mlta capita sic apparuit serpens vn⁹ duo hn̄s capita. nec h̄ e mirabili q̄ꝛ raꝝ. q̄ꝛ vnū ouū aliq̄n hꝫ duo vitella. q̄ tn̄ ad inuicē vna tela sunt distincta et h̄ accidit ꝑpt ꝯcursū duoꝝ spermatū. q̄ di uerso tpe tn̄ ꝑpinq̄ mutuo se ꝯtingūt. Et dicē idē q̄ ex tali ouo accidit mēbꝝ mōstruositꝫ sic pull⁹ hn̄s vnū corp⁹ ꝛ q̄ttuor pedes et q̄t/ tuor alas h̄re est visus. et ꝭm Arist. ibidē h̄ error mōstruositatis materie hꝫ locū ī ouibꝫ ꝛ in capris ꝛ in aīalibꝫ mltoꝝ filioꝝ. Et iō dicē q̄

visus ē caper hn̄s ī cruribꝫ cornua ī antiq̄s tpibꝫ. Ista āt mōstruositas ī mēbris supflu/ is generalr̄ accidit ex supfluitate materie ꝉ defectu ꝟtutꝭ iformatiue. vt dicit ibidē ī eodē Vn̄ debem⁹ estimare q̄ ista mōstruositas ī mēbris accidit ex materia. q̄n ꝟo fortꝭ ē ꝟt⁹ opatiua ꝛ materia ē modica. vel ꝯ occasiōe ali qua diminuta. tūc q̄dē ꝯtigit mlta apparere mēbra. sꝫ ī oībꝫ incōpleta. q̄ꝛ ꝟt⁹ ꝑpt defectū nature ꝯplere nō pt q̄d intēdit sic dicit idē q̄ꝛ opatiua forte opa no opat. nihil ꝑfecte. s. vel ꝯplete. Aug⁹. āt recitat ī li. de ci. dei. ca. viij. Cenocephalos eē hoīes mōstruosos capi/ ta canina hn̄tes ꝛ vocꝭ loco latrat⁹ emittētes alios āt sine ceruice oculos hn̄tes ī hūeris. Narrat insup idē. q̄ tpibꝫ suis nat⁹ ē puer q̄ ī supioribꝫ mēbris erat duplex. ī inferioribꝫ simplex. Nā duo erāt capita ꝛ duo pectora. q̄ttuor man⁹. vēter āt vn⁹ ꝛ pedes duo. ꝛ mlta alia recitat ibi Aug. In q̄bꝫ oībꝫ error na ture designat. Itē int ipa mēbra q̄ad digni tatē ꝛ ordinē mag̃ dr̄ia est. Nā q̄dā sūt tribuē tia ex se ꝛ aliūde nō suscipiētia. sic cor q̄d ni hil ab alijs suscipit ꝭm Arist. Et tn̄ alijs vi tā ꝛ motū distribuit ꝛ diffūdit. Et sūt q̄dā q̄ sūt distribuētia ꝛ suscipiētia sic epar ꝛ cere brū suscipiūt vigorē a corde ꝛ sūt ꝑncipia vir tutū q̄ꝛ alijs administrāt mēbrꝭ. Sūt etiā mē bra nec distribuētia nec suscipiētia sꝫ sūt ꝯti/ nua ꝑpa ꝟtute ꝭm opinionē medicoꝝ sicut sūt mēbra ꝯsilia. Et sūt mēbra suscipientia ꝛ nō tribuētia. sic sūt mēbra instrumentalia q̄ recipiūt a cerebro ꝟtutē sensitiuē ꝉ motiuē ꝛ q̄nqꝫ vtriusqꝫ. sꝫ susceptā ꝟtutē ad alia mē bra q̄ꝫtū est de se ulteri⁹ nō diffūdūt. q̄ꝛ ocul⁹ nō pt visiuā ꝟtutē quā recipit a cerebro da re pedibꝫ vel manibꝫ ꝉ alicui mēbro. nec au rio audientiā. ꝛ sic de alijs. Et tn̄ ista mēbra corpi maxime sūt necessaria. q̄ꝛ ꝑ officia sibi approꝑata sūt oīm alioꝝ mēbroꝝ corpis re gimina nisi forsan in suis actōībꝫ fuerint casu aliq̄ ipedita. sic q̄n lesa sūt ꝉ corrupta. Hoc āt ꝑprīu hūt oīa officialia mēbra. vt ꝑ ꝑnci/ palibꝫ mēbris ꝑiculo se exponāt. vt est vide/ re q̄ man⁹ ꝑ defēsiōe capitꝭ ꝉ cordis sine oī deliberatōe naturalr̄ se opponit. Item mēbrū hn̄ sanū etiam membro infirmo subuenit. ꝛ materiā morbi ad se attrahendo purgare vel alleuiare membꝝ morbidū ꝯsueuit. vn̄ mē brū sanū ꝑ nō sano sepi⁹ lesum fuit. membrū ꝟo si putridū fuerit aut mortuum sibi ꝛ toti corpi est nociuum. Et ideo nō restat nisi vt

abscidat͛. ne corrumpat aut destruat totum corp⁹. Et hec de membris in generali nunc sufficiant.

De ꝓprietatibꝰ capit͛. Ca. II

Inter mēbra pncipalia hoīs. pmo a ꝓprietatibꝰ capit͛ incboandū ē. Est āt caput pma ps ꝛ pncipal' int͛ oīa mēbra corpis exteriora. q̄ ad s͛tū ꝛ effectū obtinēs pncipatū. Est āt caput a capiēdo dictū vt di. Isid. li. xj. c. ij. eo q̄ oēs sensus et nerui inde initiū habeāt ꝛ capiāt. atq̄ ex eo q̄ oīs vigēdi cā ꝛ sentiendi rō orit͛. In capite eni oēs sensus apparēt. vn̄ ꝛ ip̄i⁹ aīe q̄ ꝯsulit corpori q̄dāmodo p̄sonā gerit. Isi. Est igit͛ caput sedes sensuū pncipiū ꝛ origo oīm sēsuū organicoꝝ aīalis v͛tut͛ ꝓpriū domiciliū. diffūdens ꝛ trāsmittēs ad oīa mēbra inferiora sensū ꝛ motū. hn̄s septē foramia q̄ sūt sēsuū instrumēta. ꝛ h̄ s͛m aliq̄s septē planetaꝝ orbibus correspōdent. Caput itaq̄ digni⁹ ꝛ nobili⁹ est oībꝰ mēbr͛. q̄r regnū ꝛ gubnaculum toti⁹ corpis. ei influēs pfectōz v͛tut͛ ad suas ꝑagēdas sensibiles actōes. Et iō a nat͛a caput situ h̄z i corpis sūmo vt regat ordinet et disponat oīa q̄ s͛m nat͛e ordinē sūt sub ipso. Sic eni di. Haly. sup tegū. Gal. Dispositō capit͛ toti⁹ scit͛ ex tribꝰ. s. ex q̄ntitate ei⁹ ꝛ figura ꝛ q̄d est ex ip̄o ꝛ ex capillis. Naz caput dz esse mediū ꝛ mediocre int͛ magnū et paruū. et ad alia mēbra i q̄ntitate ꝓportionatū. Caput eni si fuerit nimis puum est illaudabile. Signat eni defectū materie ꝛ debilitatē v͛tut͛ informatiue. parilit͛ si fuerit nimis magnū nō erit laudabile. Nam ex defectu v͛tutis opatiue ꝛ sup̄fluitate materie h̄ pcedit vt di. Haly. Itē figura capit͛ ē rotūda. ꝛ h̄ ꝓpt͛ passibilitat͛ ꝛ lesiōis amouitōz ꝛ ꝓpt͛ receptionē medulle cerebri ampliorē. Est tn̄ caput oblōgū ꝛ circa tympora aliq̄ntulū planum. Nā pfectio boni capit͛ ē q̄n̄ i rotūditate disponit͛ ad silitudinē globi terrei int͛ man⁹ vl' ligna duo ꝯp̄ssi. Tal' eni globꝰ ē rotūd⁹ ꝛ tn̄ aliq̄ntulū in vtroq̄ lat͛e erit plan⁹. In p̄te ei anteriori aliq̄ntulū est acutū ꝛ eleuatū. et h̄ ad retinendū vētriculū cerebri in prora capitis ex q̄ pcedūt nerui q̄ıq̄ sensus faciētes Silr̄ nō paꝝ acuit͛ a p̄te posteriori ꝓpt͛ receptōz vētriculi in puppi ex q̄ pcedūt medulle spōdiles ꝛ nerui motum faciētes volūtariū Itē signū bonitat͛ capit͛ ē q̄n̄ pfecte disposi tōis sūt illa q̄ ex ip̄o sūt ꝛ sibi imediat⁹ ꝯiungūt͛. vt si collū fuerit forte ꝛ mediocrit͛ grossū ꝛ oēs nerui fortes et magni fuerit et boni mot⁹. Silr̄ ex capill' de capite pcedētibꝰ noscit͛ caput. Nā s͛m eoꝝ q̄litatē ꝛ q̄ntitatē velocitatē siue tarditatē crescēdi de cōplexiōe capit͛ ꝛ iteriori ei⁹ dispositōne iudicat͛. Nam si capilli mlt̄i ꝛ crispi cito nascētes p⁹ partū calorē signāt capit͛ ꝛ h̄uorē. Et ecōuerso sic dicet͛ infer⁹ de capill'. Capilli eni bn̄ dispositi q̄ıdiu adherēt capiti ip̄m custodiūt decorāt ꝛ defendūt. ablati v͛o ꝛ a capite oīno precisi ip̄m turpe reddūt. vt pz i alopicia ꝛ i decaluat͛. Itē caput ex mlt͛ ossibꝰ ꝯstituit͛ et h̄ ꝓpt͛ cerebri defectōz. Nā subā cerebri tenera est ꝛ mollis. Et iō de facili lederet͛ nisi p interpositōz cranei ꝛ alioꝝ ossiū a lesiōe extrīseca tueret͛. Itē caput aliq̄d h̄z de carnositate. et h̄ fuit necesse ad tpamētū ossiū ꝛ neruoꝝ ne forte frigiditate nimia ossiū tenertudo cerebri occasional'r lederet͛. Caput tn̄ i sua cōpositōe paꝝ h̄z carnositat͛ ꝛ pīguedīo respectu alioꝝ mēbroꝝ. et h̄ ꝓpt͛ sensus viuacitatē et iuuamentū intellect⁹. Arist. li. xij. Item caput q̄uuis i partiū suaꝝ ꝯpositiōe multa z videat͛ h̄re duricie ꝛ potissime in ossibꝰ multū tn̄ inter⁹ h̄z de mollicie ꝛ medulla. q̄r mollicie ip̄i⁹ cerebri int͛ ossa capit͛ inclusi tota corporis machina irrigat͛. Itē caput ex sua cōpositōe pma mlt̄ū ē neruosū. ꝛ h̄ fuit necesse ꝓpt͛ ossiū dissimiliū ꝯiūctiōez ꝛ etiā ꝓpt͛ sēsus ꝛ volūtarij mot⁹ opatōz. Nam p neruū mediū. aīa motū ꝛ sensū i corpe opat͛ ꝛ sine neruo descendente a capite. mēbꝝ mēbro nullatenus copulat͛. imo si impediat͛ v͛t⁹ effluens a capite p neruoꝝ viciū ꝛ corruptelā. toti⁹ corporis dissoluit͛ vnitas ꝛ cōpago. Itē caput toti⁹ corpis ē camin⁹ siue tectū siue coopercnlū. ꝛ iō mlt̄aꝝ fumositatū ascendentiū de toto corpe est in se receptiuū. fecit itaq̄ nat͛a totā subā capit͛ porosā occulte ꝛ maifeste. Occulte vt p occultos poros occulte fumositatū sup̄fluitates euacuarent͛. Manifeste vt p emūctoria ꝛ foramīa maifesta grossiora ne caput lederet͛ purgarēt͛. Item aliq̄ sūt capit͛ ꝓprietates q̄ndaz defectū nat͛e repūtateo sic pz in capitibꝰ mōstruos͛. Dic ei Aris. li. xij. q̄ aliq̄n ꝯtingit vnū esse cor i aīali. et tn̄ apparent duo esse capita. vel pl'a membra. et etiā ecōuerso aliq̄n vident͛ duo esse corda et alia membra ꝛ tn̄ nō est vnū caput. s; h̄ totū est monstruosū. et h̄ nō accidit nisi ex errore nat͛e vl' ex sup̄flua materia vl' ex v͛tute defectiua. sic di. Arist. li. xviij. vbi dic̄ cā mōstruo

sitas talis nō est nisi ī materia. Et seq̄r. Tal' mōstruositas inuenit in aīalib9 generantib9 mltos filios. sȝ ī mlierib9 raro. nisi ī mlierib9 egypti q̄ mltos pariūt filios pl9 q̄ȝ ī alijs regionib9 vł q̄ȝ aliaꝝ rgionū mulieres nisi vbi alie mulieres mulierib9 egyptiacis sūt silēo. Itē caput cū sit radix toti9 corpis ⁊ oīm corporaliū ꝯstrutū pimū ⁊ pncipale fundamētū. ipo bn̄ disposito ⁊ ordinato oīa q̄ sibi subsūt ī meliori ꝯsistētia disponūt. et ipo versauice corruptor corruptōis sinthomata patiente oīa inferiora corplo mēbra necāario patiūt. Patit aūt caput aliqn̄ ex cā intrinseca sicut ex illis passionib9 q̄ nascunt ex ipo cerebro ⁊ adiūctis ei9 vt pȝ ī cephaticis. freneticis. epilenticis. ⁊ hmōi. Aliqn̄ ipo patit a cā extrinseca sicē ex aeris frigidi et calidi siue al's distēpati imutatōe. siue q̄licūq̄ȝ alia rōne. Item qn̄q̄ȝ ex alioꝝ mēbroꝝ colligātia ⁊ associatōne. vt patet Nam ex stomacho hūorib9 corruptis repleto fumositates resolute rōne vicinitatis cerebꝝ petūt. ⁊ ꝯcauitates si q̄s inueniūt vacuas replentes pelliculas cerebri comp̄mūt ⁊ distendūt Et sic pūgendo. cerebri pellicul' dolorē iuferūt ⁊ includūt. Itē idem accidit ex nimia inanitione ⁊ abstinentia vt pȝ in nimio abstinentib9 ⁊ vigilantib9. q2 vt di. Gal'. longa vigilia generat dolorē capitis. Itē idē pȝ ex nimia repletōe. sic accidit ebriosis qui ex vino ⁊ supfluo fumo a vino resoluto cerebrū petente ⁊ pūgēte maximas experiūt capitis passiones. Dicit etiā Constan. ꝯommis dolor capitis ex stomacho alleuiat qn̄ stomach9 exinanit. augmētat aūt qn̄ stomach9 repletis cibis in malas q̄litates imutat. Itēȝ sicut dicit Arist. li. xij. Natura ordinauit in capite sensus et instrumenta sensuū ꝯm coꝝ dignitatē et ꝯm aīalis necessitatē. Et iō posuit oculos in anteriori parte capitis et superiori. qm̄ aīal dȝ videre qđ est anteri9. q̄a sēsus visus subtilior est et nobilior Organa sīt audit9 posuit natura in medio capitis rotundi qm̄ audit9 non audit directe sȝ circūquaq̄ȝ. Sensum ꝯo olfactus posuit natura post oculos quasi mediū inter visum et gustum. nam ille sensus visu est grossior ⁊ gustu ꝯo subtilior. vltimo ponit lingua que est instrumentum gustus et tactus quoꝝ operatio est circa substantiā magis grossam. Vn̄ sensib9 sic ordinatis caput est pfectū et toti9 corpis perfectio et ornamentū. Et sicut dic Arist. ibidem. Non fuerunt ita bene posita instrumenta sensuū in capitib9 quadrupedum et brutoꝝ. qm̄ auricule taliū aīaliū sūt in parte supiori capitis et apparent ita q2 tale aīal nō est rectū neq̄ȝ eleuati corpis: sȝ ad terram declinatū. Deuiat etiā qn̄q̄ȝ natura ⁊ errat in quibusdā monstruosis hominib9 Qui dicunt etiā hr̄e videlicet totum corp9 hominis p̄ter caput. Nam beluinā habent faciem siue caninā vt narrat Solin9. Similiter errat natura in q̄busdā aīalib9 monstruosis sic pȝ in lamia q̄ ꝯm glosā sup tren̄. Caput virgineū habet corp9 beluinum. Et v̄rqn̄ lamie volunt aliquem hoīeȝ comprehendere p̄mo muliebri facie ei blandiuntur et secuȝ coire cōpelliūt vsq̄ȝ ad defectū. et qn̄ vlteri9 eaꝝ libidini nō p̄t satisfacere: ipm dilaniant. et tū eū morsib9 interficiunt ⁊ māducant.

De cerebro Caplin. III

Cerebꝝ vt dicit Cōstan. in pantegn̄. li. ij. c. xj. Est corp9 album et sine sanguine de spiritu et medulla habens multum. In cellulis trib9 est distinctū. Neruoꝝ totius corporis est pncipiū. Infra duas pelliculas scȝ piam matrem et duram est contentum. In summitate capitis tanq̄ȝ excellentiori loco corporis collocatū. fuit aūt cerebrum naturaliter album vt similitudinum cuiuslibet corpis esset facile susceptiuum. Habuit multum de spū vt multo in eo esset motus. Habuit etiam multū de medulla vt caloris acumen generatū ex motu temperaret. Parum vero habuit de sāguine ne eius colore inficeret. et sic oīe apprehensum rubeum esse videretur Ideo etiam fuit sine sanguine humidū vt cito in naturā sentiendi mutaret. vt dicit Constan. Ex tribus autem cellulis est distinctum. quia cerebꝝ tres habet ꝯcauitates que ventriculi a phisicis nuncupant. In anteriori cellula siue ventriculo format imaginatio. in media ratio. in posteriori memoria ⁊ recordatio. Cognominat autem pars anterior prora. posterior pars puppis vocitat. Puppis minor est quia pauci nerui ab eo p̄cedunt. Et est puppis dura vt nerui motiui motum facili9 patiant. Frigida etiam est et sicca vt in ea melius fieret retentio. paꝝ habuit de spū vt fieret quieta generatio. paꝝ habuit d medulla. respectu anterioris vt esset mediocrit' dura. ⁊ sic forme imp̄ssio diuti9 in ea teneretur Prora v̄o. i. pars anterior est maior calidi-

or ⁊ liquidior. Maior vt nerui sensibiles ab eo pcedant. Molles vt sensibiles nerui ad susceptōem sensua facilius disponāť. Calidior vt ad susceptōnem forme imaginatiue aptior redderet. Liquidior et humidior parum vt nerui⁹ sensibilis facili⁹ moueret. Cellula vero inter proram et puppim media. calida est et humida. pl⁹ ceteris hn̄s de spiritu et medulla. de spū pl⁹ vt pfectior fieret in ea p rōez discretio sicut in aliis mēbris fit per digestionē puri ab impuro sepatio. Multum habuit de spū vt multi⁹ fieret mot⁹ ⁊ multum de medulla vt tpareť mot⁹ anime vt sic melius discerneret pcepta. In istis trib⁹ cellulis sunt tres opatōes pncipales. q2 in pma forma a sensib⁹ apprehensa in fantasia siue imaginatōne recolligiť. Deinde ad mediā trāsmissa discerniť. tandē post iudiciū rōnis ad ventriculū puppis trāsmittiť ⁊ memorie cōmendať. fuit aūt cerebꝝ rotundū vt capaci⁹ sit spirituū ⁊ ne facile patiať. Ad defensionē aūt cerebri fuerūt necessarij duo panni qui vocanť matres cerebri. vn⁹ est grossus. s. dura mater. Hic craneo supponiť. sed ī medio cerebro ingrossať. et ad maiorē fortitudinez solidať. non tm̄ immediate cū craneo ꝯiūgiť immo poti⁹ suspendiť. et huc atq3 illuc circa cerebri subam dilatať. Hec dura mater fuit necessaria vt piam matrem q̄ ea tenerior ē a duricia cranei defensaret. ⁊ vt venas ⁊ arterias cerebri colligaret. ⁊ etiam si qua essent ibi spacia vacua illa impleret. Secūd⁹ panniculus dr̄ pia mater. q̄ dure matri suppoiť q̄ mollior est dura matre. vn̄ subam cerebri circūuoluit ⁊ p dictas cellas ab inuicez separat ⁊ discernit. nec supfluit pia mater. q̄a cerebri interi⁹ venas recolligit. etiā cerebrū ne sua liq̄ditate defluat coadunando custodit. cerebꝝ etiā coopericēs et amplectēs ipm a dura matre defendit. Insup per venas q̄s hꝫ cerebꝝ nutrit et p arterias q̄s ꝯtinet spm̄ ei transfundit. Cerebꝝ etiam ē mēbruz mouens ⁊ regens oīa membra corpis inferiora singulis sensum largiens atq3 motum. q̄ impedito oīa in corpe impediunť. et bene se habente oīa q̄ sunt in corpe meli⁹ disponunť. Habet aūt cerebꝝ ħ pprium q sentit et sequiť motum lune. q2 crescente medulla cerebri crescit. et decrescente diminuitur in suba et virtute. Nam tunc seipsum cōtrahit et animali spiritui ita libere non obedit. et ħ patet in lunaticis et in epaticis q̄ in nouilunio ⁊ plenilunio potissime molestāť. et ħ idem est qd̄ dicit Aristo. li. xij. de signis vicz bonis et malis cerebri. Cerebꝝ inquit qn̄ nimis exiccať vel humectať nō faciet suum opus. sed infrigidat corp⁹ ⁊ silr̄ etiam liquefacit ipm spm̄. Et etiam ideo accidunt infirmitates ⁊ amissio intellect⁹ ⁊ tādē mors. Item animalia nimis magnū cerebruz habentia sunt multi somni. et ħ forsan accidit ꝓpter humiditatem multam que inde resoluta in summum optlantem meat⁹ cerebri inducit somnū. Item Arist. ibidem. Cerebꝝ non habet in se sensum tactus sicut nec sanguis nec alie supfluitates animales ⁊ nā est in corporib⁹ omniū animaliū nisi ad saluādum naturam. et qd̄ mirum est cerebꝝ omnibus corporis partib⁹ sensum tribuit ⁊ tn̄ de se et in se nihil sentit. Item ibidem sentit idem. oē animal habens sanguinez habet cerebrum vel aliud membꝝ conueniens loco eius sicut animal multipes. et sibi simile. et q̄uis sit in oī animali sanguinē habente nihil tamen sanguinis continet in substātia medulle sue sicut dicit Arist. li. iij. Item Aristo. li. xvj. Cerebrum est frigidū substantialiter et humidū et ideo fonti caloris aīalis scz cordi est oppositū. vt. s. humectetur et tem petur supfluitas caloris et siccitatio arteriaꝝ ex quib⁹ rethe cerebri est contextum. Nam ex corde procedunt arterie sicut dicit Haly. ex quibus componitur rethe mirabile. in quo quasi inuoluiť cerebrum. et in illa rethi digeritur spūs animalis. et per ipsum spm̄ fit penetratio ꝟtutū cerebri ad alia mēbra. Et ideo vt dicit Arist. ibidem. Cerebꝝ est pmū membrū in creatiōe animalis post creationem cordis. Galie. tamen dicit q cerebruz bene complexionatū debet eē ī quattuor qualitatib⁹ temperatū. sed sicut ibi dic Haly. Complexio cerebri naturalis magis esse debet frigida et humida q̄3 sit calida siue sicca qd̄ fuit necesse ad infrigidatōz predicti rethis ⁊ ad mitigatōez caloris accidētalis cerebri q̄ accidit ex assiduitate sui motus. Item Arist. li. xv. Homo inter omnia animalia sue q̄ntitatꝭ maximū hꝫ cerebꝝ q̄a cor maximi est caloris. vn̄ ꝓpter caloris dominiū ⁊ bonitatē complexionis est hō boni intellect⁹ ⁊ intelligentior cūctis aīalib⁹ ⁊ nō pn̄t infantes longo tpe portare caput rectū ꝓpť magnitudinē ⁊ ponderositatez donec a calore cordis mediantib⁹ arterijs a suo pō/

dere alleuiet. bona ergo cerebri dispositio sic et mala per suas cognoscit actiones. Nam si fuerit sub̃a cerebri moll' clara ac pura de facili recipit formar̃ impressiones et sigillatões Un̄ ꝓpt velocitatẽ sigillatõis formar̃ rerũ est hñs cãm bone et velocis disciplĩe. qñ ergo ecõuerso est nõ moll' vel turbida hñs causã durꝰ et tardiꝰ recipit impressionẽ vel impressiones. Sed tñ cum recepte fuerint receptas diu seruat qđ est signum siccitatis sicut fluxibilitas et labilitas signũ ẽ humiditatꝭ. vt dicit Haly et sic de alijs qualitatibꝫ intelligẽdũ est. verbi grã. Si ergo fuerit solicitꝰ ꝯsuetudinaliter mobilis instabilis audax iracũdꝰ. calidũ cerebrũ videt talis habere. ecõuerso se hñs frigiditatẽ ꝓtendit. Si ergo fuerit piger obliuiosus somnolentꝰ humidũ nimis designat. Et etiam econuerso si fuerit multum vigil et memoria tenax designat siccũ. Si ergo excedens fuerit cum caliditate humiditas mlte fiũt supfluitates et mlte accidũt capiti infirmitates. nocent aũt calida et humida et potissime meridional' aer et confert septẽtrionalis adest somnꝰ multus tali. nec potest longo tempe vigilare. et quando dormit accidit ei subeth .i. quies falsa. visũ habet turbidũ et sensus non claros. Si vero excesserit cũ caliditate siccitas peiora accidunt sinthomata nisi qꝛ tot supfluitates nõ generantur. sensus siquidẽ habent tales satis claros et a supfluitatibꝫ mundos. sed plꝰ vigilant q̃ alij hoĩes et sunt animosi vanilõqui et instabiles et cito accidit talibꝫ caluicium post adolescentiã q̃uis in eis ꝓcesserit multi crines. similiter si excesserit frigiditas cũ siccitate solent tales hr̃e claros sensus et mũdos meatꝰ a supfluis in iuuẽtute et oĩno sine infirmitate. sed qñ ꝓcenditur etas de leui causa debilitant et velociter senectꝰ festinat et apparet cito in capite. quia eis adueniunt cito cani. et si fortior sit siccitas q̃ frigiditas cum canicie efficiunt calui. si ergo fortior fuerit frigiditas caluicies non accedet. qñ ergo excedit frigiditas cũ humiditate accidit ꝓfunditas somni et sensus eius sũt mali et supfluitates multe. et si intendatur frigus aut humiditas patiens incidit in apoplexiã vel in paralisim vel in mortem. et non accidit habenti hanc dispositõem caluitiũ vt dicit Hal'. in tegni. et in cõmento dicit idẽ Haly. Et hec de ꝓprietatibꝫ capitis scꝫ et cerebri dicta sufficiant

De caluaria Ca. IIII

Caluaria est anterior pars cranei ab ossibus carnis sic dicta ꝓpter capillor̃ defectõem. et neutraliter ꝓnunciatur. Unde dicit Isi. li. xj. c. j. sic vertex dicit superior ps capitꝭ exteriꝰ vbi capilli capitis colligant et in qua cesaries vertit vñ et nuncupatur. sic occipitiũ dr̃ pars capitis posterior. q. contra capitium. caluaria capill' spoliatur cito ꝓpter eiꝰ siccitatem. vertex tardiꝰ. sed occiput tardissime siue nunq̃ ꝓpter humoris supfluitatem. De capillis aũt quere infra eodem.

De oculis Capitulum. V

Oculi vt dicit Isidorꝰ in li. xj. c. ij. quasi occulti sunt dicti. quia eos ciliorũ tegmina occultant. ne q̃ incidẽtꝭ iniurie offensione ledantur. Siue etiam ideo quia occultũ lumen et secretũ positum intꝰ habent. Hi aũt inter oĩes sensus sunt anime magis viciniores. Nam in oculis omne iudiciũ mẽtis est. Un̄ anime ꝑturbatio vl' hylaritas in oculis apparet sil'r amor vl' odium et cetere passiones. dicuntur et lumina: quia lumen exterius accipiunt et acceptũ cõmunicant et refundunt. Sũt aũt oculi instrumenta visus. vt di. Constan. Et sũt duo vt si forte vnus pateret eiꝰ defectus p alterũ suppleret. et qm̃ oculus est loco speculatorꝭ ideo locauit natura oculos in eminentiori loco corporis. Sunt aũt oculi decem causeipsius subaꝫ ꝯponẽtes scꝫ septem tunice et tres hũores. Inter hũores ergo pinꝰ albuginneus. scđus cristallinꝰ. tertius vitreꝰ. Septem aũt tunice sunt septẽ pellicule siue tele que circũdant illos humores et ab inuicẽ distinguũt in qbꝫ vel in quor̃ medio format visus. et sic sunt a natura inuicem ordinate qꝛ quattuor a parte sunt anteriori. quar̃ prima dr̃ tela aranea. secunda vuea. tertia cornea. quarta ꝯiũctiua. Tres ergo sunt a pte interiori. s. retina secũdina et sclirotica .i. dura vt post patebit. Inter hec aũt omĩa vnũ solũ est visus instrumentũ. s. humor cristallinꝰ a cristallo sic dictꝰ. qꝛ cristallo in colore assimilat. Est igit cristallinꝰ humor fm Constan. albus lucidꝰ clarus in supficie planus in medio oĩm alior̃ collocatus. et h̃ ideo vt ei ab alijs oĩbꝫ equalit' seruiatur. Fuit etiã perinis clarus et dyaphanus vt citius in oppositos colores transferretur et ad omniũ color̃ indifferenter similitudinẽ imitaret.

Fuit etiā rotūd⁹ i forma ⁊ i subā vt nō facile
lederet. nec i ei⁹ āgul' supfluū aliqđ collige/
ret vn̄ casual'r pateī. Sȝ ne nimia rotūdita
te nimis eēt mobil' habuit aliquā planiciē
vt ad moderātiā ei⁹ velocitas duceret. nam
oīs res penit⁹ rotūda elisa in sua latā īstabil'
est ⁊ nō firma vt dī. Cōstan. q̄ āt p istū būo
rē hēat fieri visus pȝ p h̄ q̄ si aliqđ int ipm̄ ⁊
spm̄ visibilē includeret vt būor vl' aliđ acci
dēs acc⁹ vidēdi auferret cū spūs visibilis ad
ipm penetrare ppt' obstaculū n̄ valeret. Orit
aūt būor iste a ptib⁹ cerebri supiorib⁹ puris
guijs ⁊ dyaphanis. et h̄ ppe est pupilla siue
medi⁹ oculi pūctus. vbi ē ppēvis vidēdi vbi
nob pi⁹ vidētib⁹ relucēt qđā imagiēs velut
i speculo apparēies. sȝ de h̄ ifra dicet. Dicāt
humor in medio alioꝝ duoꝝ collocat. s. vi/
trei ⁊ albuginei Vitre⁹ āt būor a pte interio
ri collocat. Albugine⁹ ħo a pte sȝ anteriori
collocat. Vitre⁹ āt būor ad modū vitri pur⁹
est ⁊ pspicu⁹ ⁊ arabice dr geladoo cui⁹ iuua
mē est duplex. pmū ⁊ pncipale est qm̄ sāgui
nē nutritiuꝝ cristallinū būorē suscipit et de/
albat ⁊ aptat. ⁊ sic facile puertit in subāȝ cri
stallini. nō ei fuit pueniēs vt tā purissimus
būor ipuꝝ susciperet nutrimētū. qđ qđē fierȝ
si sāgnis rube⁹ nō digest⁹ nō dalbat⁹ nō sub
tiliat⁹ cristallino būori occasiōe aliq̄ se mi/
sceret. aliđ etiā est iuuamētū. vt phibeat bu
morē cristallinū a pt̄actu ⁊ asperitate tuni
caꝝ q̄ respectu ipi⁹ dure sūt pleruq̄ atȝ gros
se. silr ħo humor albugine⁹ q̄ alio noīe dicit
euagaydoo est a pte anteriori q̄ etiaȝ dupl'r
iuuat cristallinū. nā phibet ei⁹ lesionē ⁊ i sua
būiditate tpat cristallini siccitatē cū albugi
ne⁹ sit būor i ocul' mag' būid⁹ ⁊ cristallidos
sit magȝ sicc⁹. spissitudie sua etiā aliq̄ntulū
spm̄ visibilē aggregat ⁊ pfortat. Iste tres p/
tes oculi lȝ vocent būores nō tn̄ fm̄ ṽitatē
sunt būores. quia non sunt liq̄di ⁊ fluxibiles
vt būores. sȝ maiorē longe būt in se būoris
dēsitatē. sūt etiā corpa vegetata ⁊ būtia ṽtu/
tes innatas qđ alicui būoꝝ nō pueniī. dicū
tur tn̄ būores ppt' maiorē mollicie ⁊ pspicui
tatē quā būt sup cetā mēbra corpis ⁊ magȝ
sūt obediēua q̄ȝ alia organa sensibili actōni
aīalis spūs ⁊ ṽtuti. Di tres būores ne pit̄
pmisceant tunicis interiorib⁹ et exterioib⁹
ab inuicē separat. ordināt igit iste septē tuni/
ce in būc modū. nā iuxta cristallinū būorē
a pte iteriori imediate est tūica q̄ dr rethina.
q̄ a venis ⁊ arterijs pie matris est orta et cō/
texta in modū rethis portās secū cibū ad vi
treū būorē ⁊ cū suis neruis sensū ad cristal/
linū trāsmittit. post rethinā ħo imediate se/
quit tunica secūdina ab ipa pia matre gene
rata q̄ rethinā nutrit ⁊ defendit ne rumpat
casu aliq̄ aut ledat. tertio seq̄t tunica que dr
sclirotica. i. valde dura a dura matre cere/
bri pcedēs a duricia ossis oīa alia defendēs
⁊ est q̄si ligamētū oculoꝝ. a pte ħo āteriori i
mediate iuxta cristallinū būorē est tela ara/
nea sic ppt' sui subtilitatē dicta vt eēȝ spūi p/
uia ex subtiliorib⁹ ptib⁹ rethine tunice gene
rata. hec āt tunica posita ē int cristallinuȝ et
albugineū humorē phibēs eos cōmiscen.
Hec tunica. s. aranea pūcta cū interiori re
thina pmū facit orbē. Nā he due tunice in/
tra se claudūt būorē cristallinū. post hāc se/
quit tunica vuea sic dicta. eo q̄ vue nigre as/
similat in colore ⁊ h̄ sano nate psilio. nā oīa
pdicta in pposiōe oculi erāt alba ⁊ clara et
spūs visibilis disgregatiua. ⁊ iō nc̄caria fuit
tunica vuea vt sua nigredine lumē in oculo
aggregaret. Nā nigredo est pgregatiua vi/
sus. Hec etiā tunica ad modum spongie est
q̄dāmodo porosa ⁊ villosa. neruoꝝ fm̄ Cō
stan. ptinēs fila. vt cristallinū būorē a sup/
flua būiditate depuraret ⁊ spm̄ circūstāub
alijs mīstraret. Hec tunica vuea a pte ante/
riori cū tūica secūdina in pte interiori piun
git q̄ pūcta faciūt secundū orbē. claudētes
albugineū būorē queȝ illic collocauit nat̄a
vt spm̄ claresaceret et cristallino būori. hu/
miditatis natam mīstraret. Post hanc ime
diate sequit tunica que ab effectu dr cornea
q̄ cornu lucido ē simulima vn̄ ⁊ pura est. Et
spūs visibilis rōne sue trāsparentie ⁊ ratōne
aliq̄ntule densitatis sue est aggregatōis vi/
sus aliq̄ntulū pparitua. Rōne eī̄ sue fortitu
dinis et cordheretie a nocumētȝ exteriorib⁹
est interioꝝ mi⁹ fortiū defensiua. Et hec tu
nica q̄ dr cornea est interiori sȝ sclirotice cō
iūcta et aliū facit orbē. Nam he due tunice
scilȝ exterior cornea et interior sclirotica vi/
treū būorē orbicularit' i se claudūt. vltimo
āt in supficie oculi exteri⁹ ponit piunctiua q̄
a cranco descēdēs nō totū tegit oculū. sȝ cō/
sistit i angul' oculoꝝ cos sȝ ligāo et retinēs
vt i debita maneāt fixione

De dispositione oculorum.

Capitulū. VI.

D oculū aūt sic dispositū ⁊ pfecte or
ganizatū defertur spūs visibilis per

hunc moduz. A prora cerebri .i. ab anteriori pte
cerebri exeūt duo nerui ɔcaui q̄ dicūt obti/
ci. q̄ i suba cristallini hūoꝝ se infigūt hi duo
nerui ɔcaui trāsuersalit̃ p modū crucis infi
gunt̃ in oculis et termino siue pūcto ɔtact⁹
ɔiungunt̃ et h̄ ingeniose fecit nat̃a vt altero
clauso ꝛ impedito spūs vital' ad alteꝝ se trās
ferat ꝛ ibi pfect⁹ suā compleat actōem. vn̄
tūc pupilla videndi actu ɔfortat̃ ꝑpt̃ ɔtnc̄ʒ vi
siue coadunatōem. vt pʒ in sagittarijs q̄ vno
oculo clauso direct⁹ iaculant et sagittāt. Itē
ido etiā parit̃ ɔuectūt spūs vitales vt scʒ ex
mutua sustētatōne eciat̃ fortiores. Itē ido
etiā ɔueniunt in termino ɔtact⁹ ne vnū duo
videat̃. quod etiā fieret si vterqʒ ocul⁹ ꝑpriū
ydoliū diuisim videret. Vn̄ oportet q̄ virt⁹
visiua ɔiuueat̃ ad vnum organū in q̄ sit vna
virtus fontalis deriuata in pupillis sic dic̄
autor ꝑspectiue vt pʒ in illis q̄ digitos ocu
lis supponūt. in q̄bꝫ vna depssa pupilla reli/
qua eleuat̃. vn̄ et spūs visibilis diuiditur. et
vna res duplex videt̃. et hec est causa. q̄a lu/
men ab vno oculo tendit sursum. et ab alte/
ro recedit retrorsum. vn̄ radius ab vtroqʒ
oculo exiens. tangens extrema rei medium
intercidente aere non penetrat. vnde quasi
duo videt corpa cū tn̄ non sit nisi vnū. Non
tn̄ om̄is strabo videt sic q̄uis sint oculi ine/
quales. q̄ radi⁹ piramidalis recta linea egre
ditur ad supficiem rei vise sic sup̄ dictuʒ est
de sensu visus li. iij. Oculus igit̃ bn̄ dispo/
sit⁹ ɔsiderat̃ q̄tum ad pfectam partiū suaꝝ
compositōem. vt pʒ sup̄. Item q̄tum ad si/
tuatōem. locū em̄ sibi vendicat supioreʒ ꝑpt̃
sue subtilitat̃ dignitatem ꝛ maximā quā hʒ
cū aīa vicinitatem vt dicit Isi. et Arist. Iteʒ
q̄ntū ad q̄ntitatis debitam ꝑportōeʒ. nō em̄
dʒ esse nimis pminens ꝛ erect⁹. q̄ signat p/
turbatōem discretōis. nec nimis pfund⁹. q̄
signat defectū nat̃e et ꝟtut̃. Mediocr̃ igit̃
est laudabil'. Dicit em̄ Arist. in li. xix. Profū
dus visus videt a remotis. Nā mot⁹ anteq̄
exeat de organo visus nō diuidit̃ neqʒ cōsu/
mitur. sʒ directe vadit radi⁹ visibilis ad res
visas sic sup̄ pʒ de visu. Item cōsiderat̃ q̄ ad
mot⁹ diuersificatōem. Nam in motu dʒ esse
mediocris. q̄ si fuerit ocul⁹ nimis mobilis:
signat excessum caloris et pnosticat mentis
instabilitatem ꝛ affectionū mutabilitatem.
Nimis ꝟo tard⁹ motus. Sriam signat dispo
sitionē. s. excessum frigiditatis ꝛ ptinaciā af
fectus ꝛ volūtat̃. Mediocritas igit̃ motus
laudabilis est. q̄ signat facilem ment̃ appre
hensionem ꝛ in apprehēsis debitā fixionem.
Vn̄ dicit Arist. li. xij. Clausura oculi dʒ eē
mediocriter festina. q̄ si fuerit mlt̃e aptiōis
et pauce clausure inuerecūdia denotatur et
stulticia. sic di. li. j. Si ꝟo fuerit nimis tar/
da apertio designat defectū ꝟtut̃ ꝛ ɔpactio
nem materie in neruis. que actioni spūs nō
obedit vt pʒ in litargicis. Itē ɔsiderāt̃ ocu/
li ꝑp̄e q̄ ad sue actionis pfectiōem. s. si fortis
est apprehēsionis et de facili siue reuerbera/
tione iudicat de obiectis bonā dispositōem
significat. vt pʒ in oculis aq̄lins q̄ solem in
sua rota apprehendūt. Actio aūt oculi cōsi/
derat̃ fm̄ acutum ꝛ obtusum. Nam cui⁹ vi/
sus subtilis fuerit et mlt⁹ remota ꝛ ꝑpinqua
apprehendit. q̄ mult⁹ videt remota. q̄ vero
subtilis est discernit ipsa visa. Ocul⁹ em̄ par
ui visus sic dicit Arist. li. xix. non bn̄ videbit
a remotis. spūs ꝟo grossus et mult⁹ remota
videt q̄ multus. sed non pfecte q̄ grossus.
paucus ꝟo subtilis videt ꝑpe et pfecte sʒ non
videt a longe ꝑpt̃ spūs visibilis paucitatem.
q̄ cum videt pfecte videt ꝑpter ei⁹ subtilitatē
Paucus ꝟo et grossus non videt longe. ꝛ h̄
ꝑpt̃ sui paucitatē. neqʒ etiam videt pfecte ꝑpt̃
sui grossitudinē. Scd̄m ꝟo q̄ quis hʒ spūm
visibilem mag' grossum et turbidū. tāto dif
ficilior est et debiliorem hʒ actum videndi.
Item ɔsiderat̃ oculus fm̄ coloris variatōeʒ
q̄ fm̄ Arist. li. xix. Oculi in pncipio genera
tionis hn̄t viridem colorem. deinde mutāt̃
in nigredinem vel glaucitatē vel quemcūqʒ
mediū colorem eis condecentē. Nam si fue
rit humor mult⁹ et spūs visibilis paucus in
aliquo accidente ꝑturbatus. color niger in
eo fortificat̃. si ꝟo fuerit humor pauc⁹ ꝛ spiri
tus visibilis debilis erit color glauc⁹. Nam
sicut di. Arist. Glaucitas q̄dem oculoꝝ mo
tus debilitatis est. Si aūt fuerit humor me
diocris ꝛ spūs fuerit tpat⁹ ex causis ɔueniē/
tibꝫ ad albedinem et nigredinē color erit va
rius. Oculi igit̃ si fuerint nigri de die erunt
visus acuti ꝑpter luminis et humoris in or/
gano visus aggregatōem. de nocte ꝟo erunt
obtusi. quia lumen noctis est debile et hūor
nocturnus naturaliter est grauioris mot⁹.
vt dicit Aristo. Oculus vero glaucus econ
tra de die debilis est. de nocte vero fort̃. q̄a
cum materia glaucitatis ex se sit lucida ad/
iūcta luci diurne multum disgregat. et ideo
in actū videndi manēte luce spirit⁹ visibilis

debilitaꝛ de nocte ꝓ spũ visibili ĩ oculo cõ-
adunato. claritate itra hũorẽ paucũ ꝯtenta
nõ dũ recedẽte ꝑmanet ĩ oculo potẽtia vidẽ-
di ⁊ inꝛ obscura aliq̃liꝛ iudicãdi vtpꝫ ĩ muri
legꝭ. Itẽ ꝯsideraꝛ ꝑ ꝓprĩũ circũstãtiũ disposi-
tionẽ sicẽ ex cilijs ⁊ supciliꝭs. q꞉ si fuerit cilia
coopto꞉ia intꝰ carnosa ⁊ hũore sup̃fluo r̃ple
ta visũ impediũt. q꞉ hmõi cilia aerẽ grossum
ꝓpꝛ ꝓuitatẽ sui moiꝰ nõ incidũt. dꝛ etiaꝫ li. j.
Si lacrimale qḋ seq̇ꝛ ad angulũ oculi fue-
rit mlꝭte carnositatꝭ sicẽ accidit oculis milui
signũ astutie ⁊ formatio mala Alias ꝓpetates
oculi q̃re sup̃ ĩ tractatu de sensu visu. Et hꝫ d̃
oculi ꝯpositõe ⁊ effectu dicta sufficiant.

De pupilla Caplm. VII

P

Upilla ꝛm Isi. li. xj. c. ij. est medius
pũctꝰ oculi vbi est vis videndi in q̃ q꞉
ꝑue imagies videnꝛ pupilla appellaꝛ. pueri
eñ pupilli appellãꝛ Uocaꝛ aũt pupilla eo q꞉
pura sit ⁊ ĩpolluta vt puella. dicũt ãt phisici
easdẽ pupillas q̃s videnꝛ in oculis ꝑ triduũ
morituros nõ hr̃e q̃bꝫ nõ visis certa despe-
ratio est. Dꝫ ãt circa se q̃ndã circulũ q̃ coro
na dꝛ. q̃ discernente ꝑ nigredinẽ albe partes
oculi. a pupilla sepanꝛ. Hec corona rotũdi
tate sui ornat ambitũ pupille ⁊ in ipa ꝯsistit
maxĩa oculi pulcritudo. Hucusqꝫ Isi. Sicẽ
ãt di. Haly. pupilla est in q̃ formãꝛ imagies
coꝝ q̃ videnꝛ in oculo. Oia ãt q̃ sũt in oculo
ex tunicꝭ ⁊ hũoribꝫ aut sũt inuãtia pupillaꝫ
aut ei ſuiẽtia. ⁊ iõ sedet ĩ medio oim vt regia
Parua siqdeꝫ est pupilla in q̃ntitate. maxĩa
tñ est inꝛ oĩa mẽbra in ꝟtute ⁊ idõ maxĩa sicẽ
et mĩma ꝯp̃hẽdit in terꝰa spũ de cerebro ve
niẽte. exterꝰ ꝟo a lumine ꝯminuitaꝛ. Uñ me-
diante luce rei obiecte spẽm in se recipit ⁊ re
ceptam aĩe iudicio trãsmittit. Nã a singulis
ꝑtibꝫ rei vise ꝯfluũt linee q̃ faciũt piramidẽ.
cuius conus est in pupilla et basis in re visa
sicut sup̃ de visu est ostensuꝫ. quere ibi. Hec
pupilla oim coloꝝ ⁊ figuraꝝ rerũ supficiem
exp̃rimẽtũ est distinctiua ⁊ dijudicatiua. In
medijs coloribꝫ ⁊ figuris siue formis delec-
taꝛ. Corrumpiꝛ aũt in extremis aut saltẽ ꝓ-
pter disconuenientiã ꝯtristaꝛ vt dicit phũs
Item oia q̃ extra ipam sibi sũt obiecta videt
⁊ dijudicat. se ipaꝫ ãt nũq̃ꝫ videt ꝑ lineas re-
ctas sup quas venit spẽs rei vise ad visũ Sꝫ
qñ se videt. hꝫ accidit ꝑ radio ꝝ reflexionẽ scꝫ
qñ ꝓmo multiplicaꝛ spẽs rei a se vise ad spe
culum et a speculo fit reflexio ad visuꝫ sicut
dicit autor perspectiue. Et ideo forsan spũs
visibilis in aspectu speculi delectaꝛ. q꞉ ꝑ ra-
dioꝝ reflexionẽ quasi in se reuersus fortifi-
catur e qdãmodo roboraꝛ. Itẽ pupilla om
nia sub angulo comp̃hendit q꞉ siue radij a
pupilla exeant ad rem visam siue a re visa ad
pupillã redeant sꝑ in pupille medio siue cẽ-
tro tanq̃ꝫ in cono angulariter vniunꝛ. Nam
angulus duaꝝ lineaꝝ alteriꝰ est ꝯtactꝰ. et iõ
q꞉ oẽs linee ꝑ quas formaꝛ visus vniunꝛ
et quasi angulanꝛ in pupille cono. et idõ bñ
et ꝓprie dꝛ a phõ q꞉ oculꝰ oĩa videt sub an-
gulo. Item inter oẽs partes corpis ẽ ma
xime sensibilis et ꝓpter nobilitatẽ sue cõplexi
onis maxime est passibilis. Et ideo citissime
leditur. sed difficilime reparaꝛ Et idõ dedit
ei natura defendẽdi tunicas ⁊ coopertoria
vt sic resistat faciliꝰ causis interꝰ vel exterius
inferentibꝫ lesionem. De his aũt oculi et pu
pille passionibꝰ quere infra in tractatu spe-
ciali. li. vij.

De cilijs Ca. VIII

C

Ilia sunt oculoꝝ tegmina a celan-
do sic dicta eo q꞉ oculos tegant ⁊ ce
lent tuta custodia vt dicit Isido. li. xj. cap̃. ij.
Sũt aũt cilia in substãtia neruosa ⁊ tenuia
ꝓpter facilitatẽ motus quia suo motu conti
nuo aerẽ intercidũt et sic a lesione aeris ex-
terꝰ custodiũt oculos et d̃fendũt. Hec cilia
palpebre dicunꝛ. q꞉ palpitãdo sꝑ monẽtur.
assidue eñ ad inuicẽ ꝯcurrũt vt assiduo nis
tu reficiant obtuitum. vt dicit Constan. et
Isi. sunt minute palpebre villis pilorum vt
apertis oculis si q̃d inciderit vel etiaꝫ occur
rerit repellaꝛ et inuolutis ĩpis securiꝰ ⁊ q̃eti
us dormiaꝛ. Item vt aerẽ mediocriter inꝛ-
cidendo mitificent ⁊ sic visũ serenũ custodi-
ant ⁊ ꝯseruent. Hucusqꝫ Isi. c. ij. sup̃ dicto.
ꝛm Constan. ãt palpebre hñt pilos nõ om-
nĩo rectos sꝫ in extremitatibꝫ mediocriter
re flexos et hꝫ adinuenit natura vt abilius se
claudant et fortiꝰ si qḋ impedimentũ occur
reret ei efficatius obuiarent. Item hec cilia
in crescendo determinatã hñt q̃ntitatẽ a na
tura. et ideo coꝝ pili nõ se extendũt nec cre-
scunt vt capilli sꝫ determinatã ꝓportõeꝫ hñt
Et idõ ꝛm Cõstan palpebre nõ sũt molles
nec porose. sꝫ potiꝰ dure vt pili crescẽtes sint
duri ⁊ reflexi. et non nimis in crescẽdo se ex-
tendant sicut herba crescens in terra dura
modica fit et erecta ⁊ non illa q̃ in terra mol
li. Has palpebras et cilia fecit naꝛa vt eẽnt
corpori ornamenta et oculis iuuamenta.

Un̄ dic Arist. li. xij. q̄ om̄e animal generās solū hʒ pilos ī palpebris. et om̄e aīal q̄drupes claudit oculū p̄ palpebrā sup̄iorē. Auis āt hʒ loco palpebre q̄ddam coopertoriū ad custodiam sensus visus. et claudit oculuʒ p̄ q̄dam quandam approp̄atam extremitatib' oculoꝝ. et q̄ȝ natura oculi est aquea ꝛ humida iđo indiget tali custodia. Item oīs auis claudit oculū palpebra inferiori. Item omne animal carens palpebris est debilis visus vt patʒ in piscibus. leporib'. ꝛ hm̄oi. vt dicit Arist. li. iiij. ꝛc̄.

De superciliorꝫ p̄prietatib'. Ca. IX

Upercilia sūt dicta eo q̄ cilijs sunt sup̄ posita. q̄ ideo piloꝝ multitudie sunt vestita vt sint oculis iuuamēta ad depellendū hūorem vel sudorem de capite influentem. Intercilium v̄o est illud mediū spaciū q̄d est inter sup̄cilia sine pilis. vt di. Isid. li. xj. Sūt aūt sup̄cilia ciliorꝫ iuuamenta s̄m Constan. ne q̄d nociuum extrinsecus adueniat p̄hibentia. sūt ꝛ honestantia q̄ȝ nullus sine eoꝝ p̄ntia decorat᷑. Habent aūt sup̄cilia q̄ndā vim latentē passionū aīe indicatiuā s̄m Arist. q̄ȝ cum fuerint sup̄cilia recta sic̄ linee p̄tendūt feminea mollicie vl' aīe leuitatem. Item supercilia demissa ꝛ nimis pressa vl' depressa signant inuidū. sicut dicit Arist. li. j. Item sup̄cilia eleuata et in pilis spissa animositatē p̄tendūt. depaupata v̄o a pilis ꝛ oblonga timiditatem. Item si fuerit spissa et longi pili visum q̄dāmodo obumbratiua excessum caloris signant. Itē si fuerint multe carnis et pauce pilositatis sensū durum signant et obtusum et frigiditatē in membris principalibus dominantē. Item si fuerit pilis spoliata aut interiorem signāt sanguinis corruptōem vt patet in leprosis. aut naturalis humoris consumptōnem. vt in ethicis. et similibus. aut meatuum et viarum hūoꝝ opilatōem vt pʒ in castratis. Et dicunt᷑ crescere circa senectutem intantum q̄ visum impediūt nisi rescindantur vt dicit Arist. li. iij. Item dicit idem li. iij. in frequentantibus coitum nimis cadūt pili sup̄ciliorum vl' albescūt. q̄d q̄dem accidit p̄pt' humiditatis ꝯsūptōem ꝛ p̄pt' defectū v̄tutis et p̄pt' frigiditatis cerebri augmētatiōem. nā nimia siccitas caluiciem generat. sup̄abundās v̄o frigiditas canicie introducit. sicut sup̄ra dictum est.

De fronte Capitulum. X.

Rons ab oculoꝝ foraminib' est nominata vt di. Isi. Hec em̄ q̄ndā animi imaginatiōeʒ. ꝛ indiciū mētis sua specie exp̄mit dū leta l' tristis ē. Scd̄m āt veritatē eentialē frōs ē vt di. Constan. os semicirculare nec mltū durum nec mltū molle. q̄d iđo fuit necc̄ariū vt eēt ꝯpamētū ne lederet vicinitas oculoꝝ. pelle āt extrinseca tuta ē ad sui defensionē ad alioꝝ organoꝝ sensibiliū ꝯtinuatōē ꝛ ad toti' capitis d̄coratōē. toti' ei gial' v̄tuositas potissime in fonte lucet. frōs eīn vt dic p̄hus sedes est verecūdie et honoris. ꝛ h̄ q̄dem est p̄pt' vicinitatē imagiatiue v̄tutis. cui' v̄tute tristia vl' leta decentia vel indecentia ratōis iudicio subito deferunt᷑ vbi vtriq̄ȝ discernūt᷑. Frons itaq̄ȝ oīm neruoruʒ a cerebro descendentiū ad sensū p̄ficienduʒ q̄dāmodo turris est ꝛ defensaculū. infra cuius ꝯcauitatē descendūt nerui ad oīa instrumenta sensuū inferioꝝ q̄ ministerio de oīb' obiectis sensuū apud rōis domiciliū fit iudiciū. Un̄ s̄m Gre. Frons est dignissima ps capitis exterioris vbi imp̄mit᷑ caracteris signū scʒ signū iusticie ꝛ salutis vt signaculū crucis q̄d q̄ndā erat suppliciū mō locū hʒ in fronti bus impatoꝝ. Frons igit᷑ bn̄ disposita oīa p̄dicta manifestat sed si fuerit a mediocritate degenerans alia s̄m p̄hm̄ p̄nosticat et figurat. Dicit em̄ Arist. li. j. q̄n frons si fuerit magna signat pōderositatē declinantem ad stulticiā. ꝛ q̄n fit int' mediocritatem pua signat bonitatē v̄tutis. Sʒ q̄n nimio eleuat᷑ ꝛ q̄si in sup̄ficie rotūdat᷑ excessuʒ signat colere et tales sepe dispositi sūt ad colericas passiones sic̄ ad frenesim ꝛ furorē. frons āt respectu alioꝝ mēbroꝝ faciei modice est carnositatis ꝛ pinguedinis. cui' cā est s̄m Haly. et Arist. q̄ȝ carnositatis et pinguedīs sup̄fluitas impedit intellectū. Et iđo nimia carnositas in fronte cū q̄dam relucentia et extēsione cutis signū est corruptōis. vt pʒ h̄ ī leprosis. Item nimia frontis attenuatio ꝛ sup̄ficialis pellis corrugatio interiorē designat cerebri defectū ꝛ hūoris subalis finalem consumptōem. vt pʒ in antiq̄s senio vel morbo longissimo tp̄e inanitis.

De timporibus Ca. XI

Impus uel tempora dicuntur illa capitis membra ad dexteram sinistramq̄ȝ capitis adiacentia que sic dicunt᷑. quia sui mobilitate continua quasi interuallis temporꝫ imutant᷑. vt di. Isi. li. xj.

ca.ij. Sunt aũt timpora ſm Constan. oſſa
vtrimq₃ poſita. in lateribꝫ oculoꝝ cõſtituta.
q̃ qdem aliqñtulũ ſunt mollia ꝛ neruoſa. et
h̃ ſunt neceſſariũ ꝑpter ſenſũ ꝛ motũ oculoꝝ
ꝑficiẽdũ. Nã p timpora ad inſtrumẽta ſen-
ſuum mediantibꝫ neruis ſpũs aĩalis defert
et p eadẽ ſm anathomiã ſpũs vitalis p q̃ſdã
arterias a corde ad cerebꝝ demandat. Vñ
ꝑpter neruoꝝ ſenſibiliũ ꝛ ꝑpter arteriaꝝ vena
rũq₃ pulſatiliũ in loco timpoꝝ colligantiã.
timpora ſũt paſſibilia ꝛ faciliora ad leſionẽ.
vñ aĩal pcuſſum in loco timpoꝝ ꝺ facili mo
ritur. qꝛ ſic di. Ariſt. li. xix. pcuſſio q̃ cadit ſu
per oſſa timpoꝝ mortalis eſt. qꝛ ſi in eis con
tingit vuln⁹ aĩal pclitat. Et h̃ accidit qꝛ hu
mor q̃ eſt in timporibꝫ cito exit ꝑpt̃ tenuitatẽ
oſſiũ. ꝛ timpora eti⁹ eaneſcũt ꝑpt̃ hũoꝝ pau
citatẽ ꝛ ſiccitatẽ in eis dñantẽ ꝛ ꝑpt̃ ꝯuertibi
litatẽ ad naꝛaz frigiditatꝫ. Itẽ timpora inte-
ri⁹ villoſa ſũt aliquantulũ. vñ humorez a ce
rebro venientem recipiũt et ſomnuz oculis
inducunt. Et ſi illi villi fuerint compreſſi p
eliquationẽ contenti humoris oculos lacri
mare faciũt

De auribus Capl̃m. XII

a Vrio eſt inſtumẽtũ audit⁹. ꝛ ẽ dicta
auris a vocibꝫ hauriẽdis. aut qꝛ gre
ci ipſam vocem audenſidẽ vocant. vñ dicunt
aures q̃ſi audes. vox em̃ repcuſſa p eaꝝ an
fract⁹ ſonum facit. q̃ ſenſum excipiũt audiẽ-
di. Sũma auris pticula dr̃ pinula. pinnũ
em̃ antiq̃ acutũ vocant. hec Iſi. eſt aũt aur
ꝑprie q̃dam ſuba cartilaginea q̃ duabꝫ cauſ
ſunt neceſſaria. defendit em̃ ne q̃d nociuum
in auditũ cadat. ſicut oculos ꝺfendũt cilia.
ꝑterea auditũ adiuuant. Nam vox pcuſſi ae
ris cũ venerit ad cartilaginem ibi fortit co-
adunat. vñ intrat foramina q̃ ſũt audit⁹ pro
pria inſtrumẽta. Sũt aũt h̃ foramĩa in pe-
troſo oſſe ꝯſtituta. in qbꝫ nerui deſcẽdentes
a cerebro ſunt infixi. ſenſũ et motũ auribꝫ de
ferentea ꝛ immutatõz vocis a foraminibꝫ rece
ptam iudicio aĩe deferẽtes. ꝛ ſunt h̃ forami-
na ſic torcular tranſuerſa. et h̃ ne frigid⁹ aer
nimis cito intret. ꝛ interiores pãnicl'os ſiue
neruos ledat. ꝛ ne aliq̃d nocuũ incidat qꝺ
audit⁹ impediat inſtrumẽtũ. vt dr̃ i pãtegñ.
li. iiij. c. xv. patit auris multiplr̃. qꝛ aliquãdo
ex apoſtemate in aure exiſtente vñ et ſanies
egredit ab aure. Item ex vermibꝫ foramen
ab extrinſeco intrantibꝫ vel ex putridis hũo-
ribꝫ intrinſec⁹ naſcẽtibꝫ. q̃ꝝ ſignũ ẽ prurigo

intra auriculas et titillatio et ſentit coꝝ mo
tio. Item ex ſupflua carne atq₃ ꝺ ryca patit
auricula qñ mali hũores in ea adunantur.
Item patit ex mala diſpoſitõe nerui aurem
ingredientis. ſic pꝫ in ſomtu et tinnitu ꝛ hu
iuſmodi. q̃ ꝯtingũt ex ventoſitate in pãnicu
lis cerebri ſe claudente in pte nerui auricu-
laris. Item patitur ex groſſis humoribus
illic ſe mouentibꝫ. ꝛ tũc ſentit g̃uitas capitiſ
cum ſonitu et tinnitu Item deficit auditus
ex defectu ꝺtutis audibilis vel ex ꝯtractiõe
nerui ſenſibilis ſicut in ſenibꝫ ꝯtingere con-
ſueuit. Item aliqñ fit ſurditas cũ puer pro
creat in vtero qñ naꝛa negligit inſtrumentũ
audi⁹ pforare. ꝛ h̃ eſt ꝑpter ſui defectõem vel
ꝑpter materiã quã inuenit ſibi natura inobe
dientẽ. Item patitur ex acuta egritudĩe cuꝫ
colerici hũores ad cerebꝝ aſcendẽtes audi-
tum impediũt. hos adiuuat ſi p digeſtiõem
colera purget. vnꝺ dr̃ in amphoꝝ. ſurdis ſi
ſolutio colerica ſupuenerit ſurditatez tollit
Ducuſq₃ Conſtan. Item di. Ariſt. li. xij. in
ſtrumentũ auditus plenum eſt ſpũ naturali
qꝛ ſicut ſpũs naturalr̃ facit in venis motuꝫ
pulſatilem. ſic in aure facit ꝺtutem auditus
et ꝑpter h̃ addiſcunt res p ſenſuꝫ audit⁹. Et
dr̃ ibi ꝙ ercatio auriũ fuit maniſeſta tela et
ꝯtinens ſuit tenuis ꝛ h̃ ꝑpter ſubtilitatez au
ditus ipſ⁹. Debilitatur aũt audi⁹ timpori-
bus humide ꝯplexionis ꝛ ꝑcipue in freq̃nt
coeuntibꝫ. ꝛ h̃ ꝑpter ꝑturbatõem ſpirituum
qui ꝑficiũt auditũ. Nam vt dicit idẽ Ariſto.
frequens nimis coitus corꝑi et cordi nocet
Idem dicit Haly. Item ſm Ariſt. li. xij. in
rõnali aĩali aures ponunt naturalit̃ in me-
dio capitis rotũdi qꝛ auris non in vna par-
te recte. ſed poti⁹ vndiq₃ vocum ꝛ ſonoꝝ dif-
ferentias ꝯp̃hendit. in animalibꝫ ꝺo q̃dru-
pedibꝫ q̃ caput hñt inclinatũ ad terrã ꝛ non
ſunt eleuati. corꝑis ſunt aures in ſuꝑiori p-
te capitis. vt pꝫ in bobus aſinis et equis et
mot⁹ auriculaꝝ hmõi animaliũ ſunt multi
ꝑpter eleuatões ſui loci. et qꝛ multũ mouent
in partes diuerſas. recipiũt ſonuz repcuſſio
ne multa. Item idem Ariſt. ibidem nullum
animal ouans hꝫ auriculas exp̃ſſas. nihilo
min⁹ tñ habent talia aĩalia quaſdã vias oc-
cultas. et etiã volatilia carent auribꝫ exterio
ribus habent tñ foramen mediũ et viã aper
tam p quam audi⁹ ꝑfectiſſime celebrat. Itẽ
homo inter oĩa aĩalia hꝫ aures min⁹ mo-
biles et etiã ſm dimenſionẽ ſitus breuiores

sed ad audiendū maxime sūt efficaces. ut dr li. j. et hoc est ꝓpter bonitatē ꝯplexionis. vñ qñ nimis est excessus in aurib⁹ hoīo in magnitudine alijs signis ꝯcurrētib⁹ signum est stoliditatis et tarditatis intellect⁹. vt dicit Arist.

De naso Capl'm. XIII

N Asus est instrm̄ olfact⁹ sm̄ Isi. a naribus aūt dr nasus. Nares aūt iō sic vocant. q: p eas odorifera et spūalia quasi odorem⁹ et int fetidū et odoriferū discernam⁹. Vñ q: odorifera nob p eas manant. nares dicūt sic p ꝯtriū insciū et rudes ac inexpti ignari. q. sine nare dicti. Nasus aūt duo hz foramina sm̄ Cōstan. q̄ p q̄ndā subaz cartilaginosā ad inuicē sūt distincta. Et hoꝝ foraminū vnū ad ꝯcauitatē palati tēdit. alteꝝ sup⁹ ad pelliculas cerebri vadit vt aerē attrahat cerebro et deferat ipis narib⁹ spm̄ aīalē et ad sensū odorat⁹ pficiēdū adducat. pmum foramē fuit necessariū ad eijciēdas supfluitates a cerebro veniētes aliud ad spm̄ attrahēdū et odoratū pficiēdū. Sūt tñ ꝓpria instrumēta odorat⁹ due carūcule q̄ dependent a naribus p modū māmillaꝝ. q̄ pmo aerē attractū in se recipiūt. deinde ad interiorē ptez cerebri trāsmittūt. Istis aūt carūcul' subseruiunt nares exteriores aerē scz attrahēdo et intra se includēdo et subtiliādo vt tāto facili⁹ et pfecti⁹ imutet in organis odorat⁹. neru⁹ eñ a cerebro veniens. illa duo vbera nasi subintrat et eis aīalē spm̄ admīstrat vt dī. Cōstan. fum⁹ igit mediante aere p nasū attract⁹ spūi aīali se associat. q̄ imutat⁹ illā imutatōz ī cerebro aīe iudicio repñtat. Nasus igitur sm̄ Coustan. fuit necessari⁹ ad aerē tpate attrahendū ad cerebꝝ p sua emūctoria expurgādū. ad calorē innatū in vētricul' cerebri temperādū necnō ad discernendū fumū a q̄cūq; suba resolutū redolentē suauit ac fetentē. Et iō sm̄ Arist. li. xij. sēsus olfact⁹ ē diuisus sic sēsus audit⁹. et si ita nō eēt nō faceret op⁹ ꝓportionatū. et sensus olfact⁹ nō eēt nisi ꝓpter attractōez aeris in aīali hñte nasū. Et hō mēbrū. s. nasus in medio ē. s. anteriori pte capitis. Et ꝓpt hō posuit nāa nasū in medio triū instroꝝ sensibiliū q̄si trutinā positā ꝓpt motū anhelit⁹ alijs sensib⁹ necessariū. Recolligē igit breuit ex pdictis q: nasus ē mēbꝝ sine organū officiale aeris attractiuū et emissiuū int odores discretiuū. grossaꝝ supfluitatū cerebri purgatiuū spūi aīali mīstratiuū per attractōez aeris pulmonis dilatatiuū et cōstrictiuū. Et iō sm̄ Cōstan. nares posite sūt ex trāsuerso et non ex opposito pulmoni. vt si frigid⁹ aer qñq; subeat pulmonē subito non ledat si q̄d cū aere sic puluis vel q̄dcūq; aliō ītrauerit pulmoni obesse nō possit. Est etiā nasus vt dī. Gre. sup cantica. faciei maximū ornamentū ita q: ei⁹ carētia tota facies residua dehonestat. Dz āt dispositio nasi eē mediocris. ita q: ī longitudīe. latitudīe. altitudine modū debitū nō excedat. Nā si nares fuerit nimis tenues vl' late m'lti aeris attractōe ferocitatē aīe ptendūt et mētē idignātē. Ex dispositōib⁹ eñ mēbroꝝ corpis sumunt pnostica indicia de affectōib⁹ mētis. sic dr in pncipio phisonomie. Nā accidētia mētis sepe imutant sm̄ accidētia corpis sic vinū albū ex vitro rubeo qñ infundit. colorē ꝯhit et ruborē. Et iō mediocritas dispositiōis mediocritatē designat bonitatis sic dicit phs in libro suo in pncipio. Impedit aūt nasus in suo effectu sic dī. Gal'. sup. pnostica ibi. Nares acuti oculi ꝯcaui et c. ꝓpt vehemētiā caloris hūiditatē ꝯsumētis vñ et acuunt nares et ꝓfundāt oculi in acutis et est signū mortis et accidit idē narib⁹ sic dī. Gal'. qñ calor nāal' est debil' q̄ nō pt se expādere ad extrema. et iō ꝯseq̄t q: spūs et sanguis nō ꝯcurrūt ad extrema. Et iō ꝓpt frigiditatē mortificantē ꝯstringūt mēbra et cor alterat. et accidit acumen nariū qd est signū pessimū et mortifeꝝ in patiētib⁹ acutā. Itē impedit nasus. vt dī. Cōstan. li. ix. c. xv. aliqñ ex mala cerebri dispositione. aliqñ ex nerui odorabil' opilatōe. aliqñ ex hūoꝝ fetidoꝝ et corruptoꝝ ī carūculis nariū repletōne. qñq; ex carnis supflue corrupte in foraminib⁹ nasi generatōe vt pz in poliposis et leprosis. et hō lesio non solū ledit olfactū. veꝝ etiā facit mīoratōez voc̄is. Aliqñ patit ex nimio fluxu hūoris ī vētricul' cerebri defluētis. et hō vel ex caloris dissolutōe. vel ex frigiditatis nimia ꝯstrictōne. sic pz sepi⁹ in catarro. Aliqñ ex nimia repletōe et acumīe sanguis ora venaꝝ nasi apientis. vñ dū narib⁹ fluit sanguis tū flux⁹ maxīe p nares in m'ltis egritudinib⁹ cā est dissolutōis morbi et certū iudiciū ꝯualescētie et salutis. vtz ī acutis febrib⁹ q̄ p fluxū sāguīs nariū sepi⁹ termiāt. Et ī amphoꝝ dr. Mulieri deficiētib⁹ mēstruis sanguiem ex narib⁹ fluere est bonū.

De genis Ca. XIIII

G Ene sunt inferiores oculoꝝ ptes vñ barbe incheoant. vt dī. Isi. li. xj. ca. ij.

Genos eñ grece barba dr̃. eedẽ eñ ptes di
cunt̃ maxille q̃ p diminutõz a mal' sũt dicte.
male ãt sic eminẽtes dicũt̃ oculi ptes ad co/
rũ ꝑtectõz supposite. vocate ãt sũt male siue
q2 in rotũditatẽ pminẽt infra oculos quam
greci mala appellãt. siue q2 sũt sup̃ maxillas
vñ ⁊ a malis diminutiue dicũt̃ maxille sic a
palo paxill⁹. vt di. Isi. Sũt aũt maxille siue
gene ꝑm Cõstan. ex neruis ⁊ ossib9 intert⁹ cõ
posite ⁊ haꝝ ossa cranco cerebri sũt ɔiũcta.
Que iõ de varijs ⁊ ml'tis frustul' ɔposita sũt.
ne alia lederẽt̃ si vnũ aliq̃d patet̃. Exten⁹ ãt
sũt calide ⁊ carnose vt frigiditatez ossium ⁊
cartilaginũ aurĩũ ⁊ nariũ tparẽt vt organis
sẽsibilib9 sibi vndiq3 adiacẽtib9 suo calore fo
mẽtũ admĩstrarẽt. Et iõ maxille ocul' suppo
nũt̃ ad coꝝ ꝑtectõz. In medio sẽsuũ sũt po/
site ꝑpt' nutrimenti admĩstratõz. calide sũt et
neruose ꝑpt' frigiditatꝫ instroꝝ sẽsuũ mitiga
tionẽ. Cãdide sũt ⁊ rubicũde ꝑpt' ornatũ fa/
ciei ⁊ vult⁹ ɔpositõz. Maxĩa eñ pulcritudo
hoĩs resultat i genis ⁊ maxill'. maxĩe sicut di.
Cõstan. maxille potissime hoĩs ostẽdũt cõ/
plexiones. q̃ si fuerit multũ rubicũde mixte
cũ tpata albedĩe ⁊ in suba nõ nimio crasse s3
mediocrit̃ carnose. calidã et hũidã ꝑtendũt
ɔplexionẽ et ipi⁹ tpamentũ. Si ꝟo fuerit in
colore albide sine alic⁹ rubedĩa admixtõe et
in suba pingues molles ⁊ fluide frigiditatis
et hũiditatis oñdũt excessũ. si ꝟo sulce i colo
re aut citrine. i suba ãt tenues ⁊ macilẽte do
miniũ designãt siccitatꝫ nimie ⁊ caloꝛꝫ vt p3
in colericꝫ. Si ꝟo fuerit q̃i liuide i colore et
in suba a carnib9 depaupate excessũ signant
frigiditatꝫ ⁊ siccitatꝫ sicut i melãcolicꝫ videri
p̃t. nec solũ declarãt ɔplexionũ diuersitatez
verũetiã animi et affectionũ notificãt q̃lita/
tẽ. Nam ꝑm animi affectões. ex subito timo
re vel gaudio pallescũt vel rubescũt subito.
vt dicit Constan.

De barba Capitulum. XV

b Arba vt dicit Cõstan. faciei viri ẽ or
namentũ. vñ apparẽs ⁊ coopiẽs ma/
xillas i vna pte est adornamtũ i alia
ad maxillaꝝ adiutoriũ sine famulatũ. Nam
sua villositate neruos maxillares tuet̃ a ni/
mia aeris frigiditate. ⁊ iõ maxillaꝝ ẽ necessa
riũ tegimẽtũ. Barba vigoris ⁊ caloris natu̾a
lis est indiciũ. Et h̾ est cã q̾re vir ⁊ ñ mulier
barbescit. q2 masculi feminis natu̾al'r sũt ca/
lidiores. ⁊ iõ in marib9 fum⁹ q̃ piloꝝ ẽ mate/
ria magꝫ augmẽtat̃. quẽ q2 natu̾a non sufficie
bat ɔsumere expulit p duo loca. s. p caput ⁊
p barbã vñ accidit aliq̃ñ in mulierib9 calide
et humide ɔplexiõis q̃ videt̃ barbescere. Et
ecõtrario sit in masculis frigidis ⁊ siccis q̃
barbescũt paꝝ. vñ et in eunuchis nõ crescit
barba. q2 pdiderunt illa mẽbra calidiora. q̃
calidi hũoris et fumi q̃ piloꝝ ẽ materia sunt
generatiua. Ex q̃ p3 q̃ barbe spissitudo calo
ris ⁊ hũorꝫ subal' ac vigoꝛꝫ ẽ indiciũ et diffe/
rẽtie sexuũ certũ expimẽtũ. Itẽ i pueris nõ
crescit barba q̃uis pueli calidi sint ⁊ hũidi
q2 fumosa supfluitas q̃ piloꝝ ⁊ capilloꝝ est
materia. trãsit i augmẽtũ ⁊ nutrimẽtũ puero
rũ. Hucusq3 Cõstan. ꝑm ꝟo Arist. li. xix. pili
barbe sic et capilli i sua dispositõe repñtant
q̃litates vapoꝛꝫ ex q̃ generãt̃. q̃m si fuerit hu
mor calid⁹ fumosus ⁊ sicc⁹: erũt pili barbe si
cut capilli crispi reflexi ⁊ inuoluti. Et h̾ acci
dit q̃ p duas vias vadũt ɔrias. q2 ps terrestrꝫ
mouet̃ ad ptes inferiores ⁊ calor mouet̃ ad
ptes supiores. ⁊ sic inuoluunt̃ pili ⁊ erũt pi
li crispi ꝑpt' debilitatẽ suã. Et h̾ accidit ꝑpter
paucitatẽ hũiditatꝫ ⁊ ml'titudinẽ ptꝫ terestrꝫ
vñ ex intẽso calore corrugãt̃ ⁊ iuoluũt̃. Si
ꝟo fuerit vapor ml'tũ hũid⁹. erũt pili lenes ⁊
lõgi. Nã humor ɔcurrit lubrificãdo donec
pueniat ad pilos. ⁊ ꝑpt' h̾ pili et barbe coꝝ qui
morant̃ in tracia sũt lenes. Nã coꝝ cõplexio
est hũida ⁊ aer ɔtinẽs eos est hũid⁹. E con/
trario accidit hoĩb9 cerebꝝ siccũ hñtib9 ⁊ ha
bitãtib9 i regiõib9 calidis ꝑpt' siccitatẽ aerꝫ cõ
tinẽtꝫ. Itẽ alterat̃ color piloꝝ barbe ꝑm eta
tis varietatẽ. et iõ canescit barba i senectute
ꝑpt' debilitatẽ caloris ⁊ abũdãtiã frigiditatꝫ
defluũt ãt q̃nq3 pili barbe ꝑpt' caloris ⁊ hũo
ris interceptõz vt in castratꝫ. q̃nq3 ex corrup
tione hũoris vt3 in leprosis. Nã sic idẽ dicit
Arist. Casus piloꝝ sit' is est fluxui solioꝝ ar
boꝝ. ⁊ cã istⁱ⁹ est diminutio hũoris calidi et
pinguis. Et iꝟo nõ fluũt folia arboꝝ in q̃b9
est hũor piguis. Hucusq3 Arist. li. xix.

De mandibulis Ca. XVI

m Andibule a mãducãdo sũt dicte. vt
dic̃ Isi. li. xj. Mãdibulaꝝ ãt q̃dã est
supior in q̃ dẽtes supiores infigunt̃
quedã inferior in q̃ dẽtes inferiores radicãt̃.
Et est ꝑpriũ mãdibule supioris q̃ in oĩ aĩali
fixa est ⁊ ĩmobil' excepto cecteaculo. i. coco/
drillo q̃ mouet mãdibulã supiorẽ ɔ naturã
oĩm aĩaliũ ⁊ fixã ⁊ ĩmobilẽ tenet inferiorẽ vt
di. Arist. li. iij. Sũt ãt mãdibule ex diuersi
duris ossib9 ɔposite. neruis et lacertꝫ varijs

ponere. Et hoc fuit necessariū ꝓpter motꝰ ꝯtinuitatē ⁊ aḡtōis clausure necessitatē. vt dī. Cōstan. Sūt eñ q̄i due mole ꝯtinue ad ꝯterēdū ⁊ molendū cibū se mouētes. vñ toti corpori nutrimētū mādibule submīstrāt. Mādibule āt q̄busdā ꝑticulꝭ carnosis et neruosꝭ q̄ gingiue dicunꝭ circūdanꝭ vndiq̄ʒ et velāꝭ ꝑ hoc ꝓpter fortiorē dentiū i maxillaꝝ fūdamētis radicatōeʒ. ⁊ ꝓpter nutrimēti neruis dentium admīstratōem ⁊ frigiditatꝭ dentiū moderationē. Et dicunꝭ gingiue. vt dī. Ysi. a dētibꝫ gignēdis. q2 i eis dentes gignunꝭ ⁊ nutriūꝭ Facte eñ sūt ad decorē dentiū pariter ⁊ necessitatē ne nudi horroꝝ potiꝰ exīsterēt q̄ʒ decori pelliculis labioꝝ circūdanꝭ. qđ fecꝭ natura vt tam dētes q̄ʒ maxillas nō solū interiꝰ iuuarēt. veꝝ a lesione extrinseca defēsarēt. ꝯtigit gingiuas corrūpi in aīalibꝫ aliqñ ex negligentia et q̄ñq̄ʒ ex putridis hūoribus infici et corrūpi. et tūc diuersas infeꝛt molestias et passiones. vt fetorem dentiū casum vel relaxationem.

De labijs Ca. XVII.

Labia s̄m Ysi. a labēdo sūt dicta. qđ āt supiꝰ est labiū dr̄ qđ ꝟo inferiꝰ est labruʒ nūcupaꝭ. Sūt aūt labia necessaria s̄m Constan. q2 dentes muniūt atq̄ʒ tegūt. Sūt etiā neruosa ⁊ ex diuersꝭ lacertis ꝯposita. vt sic ad sensū ⁊ motū cēnt abilioꝛa. Nā ad vocis formatōꝫ necessario se apiunt vꝭ claudūt. q2 illꝭ abscisis vel ꝑ aliquā opilationē vel ꝯcrōem aliā impeditis. ꝟba ꝑfecte nō pñt formari. Itē labia mollia sunt ⁊ carnosa. et hoc ꝓpter duriciei dentiū tp̄amentū fuit necessariū. Dētes igiꝭ et eoꝝ nerui cū ex natura sint frigidi nimis lederenꝭ aeri frigido expositi si nō labioꝝ tegmine tuerenꝭ. Item labioꝝ extrema sūt rubicūda. qđ accidit s̄m ꝯstan. ꝓpter cutꝭ labioꝝ subtilitatē q̄ ꝺ facili a colore sāguineo r̄cipit q̄dā mō roseā q̄litatē vñ rubedo labioꝝ signū ē puritatꝭ ꝯplexionalis et impmixtōis turbati sāguīs ⁊ interioris ꝟtutꝭ sic e cōuerso labioꝝ liuiditas signū est defectōis ꝟtutꝭ ⁊ caloꝛꝭ naťaꝭ. Iteʒ labia tenuia sūt in subā et subtilia vt sint flexibilioꝛa ad motū ⁊ abilioꝛa ad aerē īmitēdū ⁊ intercidēdū ne subito attractꝰ interioribꝫ sua frigiditate inferat lesionē. ⁊ iō labia aeri frigido se opponūt ⁊ ipm recipiēdo depurātꝫ reddūt eꝫ suauiꝰ ⁊ vtiliꝰ ad interioꝛa attrahatur. hoc oīa s̄m ꝯstan. Consileꝫ ꝓprietates narrat Arꝭ. li. xij. circa finē vbi dīc. Labia hoīs mollia sūt ⁊ carnosa ⁊ separi pñt ꝓpter saluteʒ et custodiā dentiū ⁊ vt ꝯueniāt ad exitū sermōis. vñ et labia duplicē hñt vsū. sic̄ ⁊ lingua cuiꝰ creatio est ad gustandū hūidū et ad sermonē ꝓferēdū sic idē expsse dic̄ Aris. et ideo oportet ꝙ labia sint hūida. q2 si creatio lingue nō eēt talꝭ dispositōis ad labia nō posset ligua ꝑtīgere ad dicēdos mꝭtos modos lr̄aꝝ q̄m q̄dā ex eis dicunꝭ ꝑ ꝑcussionē lingue et etiā q̄dā ꝑ ꝯiūctōꝫ labioꝝ. et iō nccāria fuit labioꝝ creatio vt optīa eēt naťe opatio. et ꝓpter hoc fuit caro hoīs valde mollꝭ q̄m hō ē boni sēsus tactꝰ. s. et gustꝰ magꝭ q̄ʒ alia aīalia. hec oīa Arꝭ. li. xij. Recollige igiꝭ q2 labia sūt tegmina dētiū custoditiua. mollicie sua duriciei dētiū tp̄atiua. vocꝭ articulate et lr̄alis formatiua. aerꝭ frigidi ꝭ calidi itērceptiua. sua rubicūditate vꝭ vꝭ liuiditate defectꝰ vꝭ vigoris designatiua. ꝟtutꝭ iterp̄tatiue. ꝑ ꝓꝑa organa passionū aīe. s. odij et amicicie doloris vꝭ tristicie exp̄ssiua. vñ dr̄ ꝙ tremoꝛ labioꝝ i frenesi et acutis morbis morteʒ p̄dīc. vt dr̄ in ꝓnosti. Et hec de labijs sufficiāt.

De mento Ca. XVIII.

Mentū est dictū q̄i mādibulaꝝ fūdamētū eo ꝙ inde oꝛnāꝭ. vt dī. Ysi. mētum āt vt dī. ꝯstan. duo sūt ossa et ipa iuncta sūt i medio vbi dētes subtiliores firmāꝭ q̄drupli itaq̄ʒ pares. Hoꝝ ossiū extremitas duas hꝫ furculas. vna est acuta. cuiꝰ acumē q̄ddā ligamē inserit. qđ ligamē a latere tiporum ꝑtendiꝭ. ꝑ qđ etiā et bucca clauditur ⁊ apiꝭ. Altera ꝟo furcula grossa ē et rotunda cuiꝰ rotūditate mētum fit mobile, vt dī. Constan. q2 hoc mēbꝝ fuit necessariū ꝓpter originem mādibulaꝝ et dētium inferioꝝ radicatōem et ꝓpter voluntariā aeris clausurā et aptōem fuit etiā ꝯueniēs ꝓpter faciei ꝯplexionē et ꝑfectam ipsiꝰ vultꝰ ꝯsummatōem. qđ si fuerit ꝓportionatum fronti totā honestat faciem et decorat. hec oīa dī. Constan. In mento aīalis maxīa est fortitudo ꝓpter ossis duriciem et neruoꝝ ꝯpaginationē et ꝓpter fortē dētium radicationem. et iđo bruta aīalia se tangi ꝑ mentum de facili non ꝑmittunt. nam mēto ꝯfracto tota eoꝝ ferocitas q̄si armis ꝑditis eneruaꝭ. vt pꝫ. j. Reg. xvij. vbi dr̄. Confregit Dauid mentum vrsi et eruit ouem de oꝛe eiꝰ ⁊c̄. Hoīs ꝟo mentum ꝑtractari amoris et fidei indiciuꝫ est. ij. Reg. xx. Tenuit ioab mentum amase q̄si deosculans eum ⁊c̄.

De ore Capitulum. XIX

O

Os est dictũ ex eo q̄ p ipm̄ q̄si p ostiũ cibos imittim⁹ z sputũ foris eijcim⁹ vel eo q̄ q̄si de ostio s̃mões egrediũt vt di. Isi. os etiã vt dic idē a ie nũci⁹ ē. q2 illo ore exp̄mim⁹ qd̄ p̄us in mente ꝯcepim⁹ Est ãt os vt di. Gre. mult3 circũ septũ custodijs sc3 dētib⁹ z labijs vt tot itermedijs mẽo p̄us discernat q̄3 pferat sic dicat vt prius v̄bum trãseat p limã q̄3 p linguã. Fuit ãt oris istrumentũ necessariũ s̃m ꝯstan. ꝓpt̃ nutrimenti susceptõ3 nullũ em̃ mēbꝝ in aiali nutrit̃ nisi p̄us nutrimētũ i ore recipiat̃. os em̃ p̄mo cibũ recipit z masticãdo z imutãdo aptũ digestioni stomacho trãsmittit. z ꝓpt̃ h̃ natã fecit os hũidũ intrinsec⁹ vt cibi siccitas ei⁹ humiditate facili⁹ imutet̃. Fecit etiã os neruosum z mediocrit̃ duꝝ z ꝯcauũ. Neruosu3 vt saporositas cibi facili⁹ sentiret̃. durũ ne cibi aspitate lederet̃. nec nimis factũ duꝝ ē s3 mediocrit̃ ne nimia duricia sēsualitas gust⁹ impediret̃. Cõcauũ ãt et rotũdũ fuit itrinsec⁹ vt cib⁹ assũpt⁹ hic inde facili⁹ moueret̃ z per dētes sine ipedimēto sp̄us trãsduceret̃. Itē necessariũ ē os ꝓpt̃ aeris z sp̄us attractõem. aer ei attract⁹ p os i ip̄i⁹ ꝯcauitate imutat̃ depurat̃ z subtiliat̃. z sic ad cordis refrigeratõnē p cãnale pulmonis trãsmitit̃. sine cui⁹ refrigerio coꝛ p̄ nimi3 calor3 incēdio vreret̃ et destrueret̃. Itē necessariũ est ꝓpt̃ voc3 informatõ3. ad h̃ ei est palatũ oris ꝯcauũ vt plectrũ ligne moueret̃ facili⁹ z ad vocē formãdã expedite eleuaret̃ z deprimeret̃. Itē vtile ē ad grossaꝝ supfluitatũ a cerebro z pulmone venientiũ crebrã eiectõ3 q̄b⁹ p ostiũ oris eiect3 vital̃ sp̄us i corde z aial̃ in cerebro suas cõplēt actões expedit⁹ Itē vtile est ꝓpt̃ mēbrorũ nutribiliũ a supfluio exoneratõ3. qñ g̃ stomach⁹ crudis hũoꝛib⁹ onerat̃ natã p vim expulsiuã opante p oris orificiũ expurgat̃. sic di. ꝯstan. z Gal̃. sup illõ amph̃o. in vomitib⁹ z purgatõib⁹ q̄ spõte fiũt si q̄lia oportuit fiãt ꝯfert et bñ ferũt. si v̄o nõ ꝯriũ. patit̃ ãt os vt di. Constan. in viatico. qñq3 ex alijs mēbris sibi vicinis infirmãtib⁹. Patit̃ ãt pustulas vlcera. z h̃mõi ex corrupt3 hũoꝛib⁹ aliunde ad buccã defluētib⁹. si rubeat ita q̄ nigredini attineat z caleat doleat aut ardeat materia sãguinea est z colerica. si v̄o mlt̃ũ nigrescat tãto molesti⁹ est z timidi⁹ nc forsan ad cancru3 deueniat̃. Accidũt ãt vlcera i ore lactentiu3 puuloꝝ ꝓuenientia ex acuminie lact3 z ei⁹ corruptione. Hucusq3 Constan. in viatico particula secunda.

De dentibus. Capl̃m. XX

D

Dentes s̃m grecos dicunt̃ oduntes q̄i oia apposita diuidētes et icidētes vt di. Isi. Et sũt dētes s̃m ꝯstan. q̄dã plãtaria i ossib⁹ maxillaꝝ z mēti q̄busdã radicib⁹ inserti. z sũt i marib⁹ s̃m ꝯstan. xxxij Sedecim em̃ i maxillarib⁹ sũt positi. quoꝝ q̄ttuoꝛ i anteriori pte pareo vocant̃ z q̄drupli. et hi lati sũt et acuti incisores l̃ p̄cisores a medic3 nũcupant̃. ad incisiones cuiuslib3 cibi sũt apti. z q̄cq̄d in eis accipit̃ in ore ꝯterit̃ z mordet̃. Sũt iteꝝ duo q̄ canini sũt dicti collaterales q̄druplis z i sũnitate acuti duris cibis tñ molēdis apti. Et dicunt̃ s̃m Isi. canini. q2 ad sil̃itudinē canicoꝝ ꝯsistũt. z canes p ip̄os ossa rodũt. p̄cisorib⁹ ei dentes huo sũt fortiores acutiores z rotũdiores. et idõ a q̄busdã collũnelle vocãt̃ z qd̄ p̄ores p̄cidere nõ pñt ist3 tãq3 fortiorib⁹ ad ꝯfringēdũ tradũt. Sũt z decē alij ex vtraq3 pte supioꝛ3 mãdibule q̄ collaterales q̄druplis hi sũt lati atq3 grossi. hi molares sũt vocati et ad molēdũ bñ sũt apti. nã q̄ ꝯcisa z ꝯfracta sunt a p̄orib⁹ more mole subigũt. vt di. Isi. Sunt q̄dē in supiori mãdibula. xvj. dētes. s. q̄ttuoꝛ q̄drupli at3 pares. z duo canini. et nouē molares. et totidē etiã dētes numero collocant̃ in inferiori mãdibula seu in mento. dentes igit̃ q̄3tũ ad suũ nũeꝝ z etiã ad officiũ q̄dripharie diuidũt̃. q̄dã em̃ sũt incisiui z hi sunt q̄ttuoꝛ. duo supiores et duo inferiores q̄ p̄mo aspectui se offerũt. q̄dã v̄o sũt pares z hi sunt q̄ttuoꝛ. duo supiores z duo inferiores q̄ alterutꝝ iuxta icisiuos positi mutuo se cõtingũt. Quidã v̄o dicũt̃ collaterales seu canini et hi q̄ttuoꝛ. s. duo supiores z duo inferiores se mutuo collidētes. q̄dã v̄o sũt molares et hi. xx. sc3. x. supi⁹ z totidē inferi⁹ mutuo se tangētes. z q̄ ab alijs inchoata sunt quasi mole ꝯtinue ꝯcidentes. Hi oẽs sũt mãdibulis radicati z q̄dãmodo furcati s3 diuersimode quia anteriores. s. q̄drupli et pares vnã hũt furculam seu radicē. canini v̄o molares tres vel q̄ttuoꝛ h̃re dicunt̃. vt di. Constanti. Dentium q̄3 numeꝝ discernit q̄litas sexuũ. nam in viris pl̃es. in feminis pauciores inueniũt̃. vt di. Constan. et Isi. Distinguunt̃ etia3 dentes s̃m ꝓcessũ etatis. qm̃ sic di. Arist. li. ij. q̄ dentes senũ generaliter sũt nigri z nõ acuti. vt3 i canib⁹. q̄ꝝ etas p dētes

noscit. qr dētes iuuenū sūt albi ꝛ acuti. senū ꝓo ecōtrario. Excipit tñ Ari. ibidem ab hac generalitate dētes eq̄ꝝ q̄s dicit hr̄e, ꝓpriū ꝙ ꝓcedēte etate mag' albescūt. dr etiā ibidem oportet vtiqꝫ scire ꝙ aīalia q̄ sūt mł'toꝝ den/tiū ꝛ piūctoꝝ sūt vite lōgioris. q̄ ꝟo paucoꝝ sūt dētiū ꝛ sepatoꝝ sūt vite breuiorꝫ. Itē dr ibidem omē aīal q̄drupes generās aīal sibi sile hꝫ dētes. Itē hō eijcit dētes in iuuētute anteriores nō molares. ꝛ h̄ ꝯtigit forsan ꝓpt furculaꝝ ꝛ radicū debilitatē. molares āt nō eijcit ꝓpt cām ꝯrtā. et est generale i alijs aīalibus q̄ nō eijciūt aliquē dentē ꝑusqꝫ alt' sibi silia in loco oriat' ꝑnit'. Itē Ari. li. xij. omē aīal carēs dētib' i supiori mādibula ē siccū et terrestris nate. omē aīal hñs dētes i vtraqꝫ mādibula est pīguedini sile. Itē idem li. xiij. Nat'a nō facit aliq̄d nisi qd meli' ꝛ pfect' est. ꝛ iō necesse est vt materia ptꝫ terrestrꝫ declinet a q̄busdā aīalib' ad ptē supiorē scꝫ in dētes ꝛ culmos ꝓminētes. et i q̄busdaꝫ in cornua. Et ꝓpt h̄ nō ꝑt hr̄e dentes in vtraqꝫ mādibula aīal hñs cornua. Itē ibidē li. xvj Solū modo inť alia ossa crescūt dentes dū remanet aīal. ꝛ h̄ est manifestū in dētib' sup excrescētib' ꝛ declinātib' a locꝫ suis ꝯtigentibus se inuicē. Et cā incremēti illoꝝ ē ꝓpt operatōem eorū. Si eñ nō crescerēt ꝯsumerēt' cito. ꝛ ꝓpt h̄ teruntur cito dentes aīaliū comedentiū multū ꝛ carētiū dentib' magnis Et ꝓpt h̄ ingeniata est nat'a et aggregauit dētes ad inuicē ꝓpt senectutē ꝛ finē. aliter si vita duraret ꝑ millenariū sp dentes pl'es eēnt q̄ꝫ in ꝑma creatiōe. vñ dicit idē li. ij. dētes q̄ oriūt' intra gingiuā nō oriunt' in viris et mulierib' nisi post viginti annos. et forte in q̄busdam mulierib' post. lx. et origo eoꝝ erit cū maxīo dolore. Itēꝫ idem li. xix. Dētes acuti oriunt' ante latos. qm̄ dētib' acutis indiget' ad abscissionē cibi ꝑus. qr ꝑus est abscidere q̄ꝫ molere. iō etiā citi' crescūt. qr minores sūt. quia origo minoris rei est ex calore aū originem rei maioris. Itēꝫ calor etiā lactis facit oriri dentes cito. et ꝓpt h̄ est ꝙ pueri lactātes lac calidi' nascūt' in eis dētes citi'. Itē idē etiā ibidē. Anteriores dētes nascunt' in osse tenui et etiā debili, ꝓpt h̄ sūt veloc' casus Huc usqꝫ Arist. Ad h̄ ꝯstan. in viatico ꝑticula. ij. Dentiū magnū est iuuamentū. et enim iuuamēto magnū corꝑis ornamentū ipoꝝ inqꝫ nō patientiū. qm̄ in patiētib' actio corrūpit' Quoꝝ passio diuersa est. Cui' diuersitatis ꝑs est visui manifesta. sic putredies. fetores rupture. ꝑforatōes. motiones. casus. limositates. ꝛ similia. ꝑs ꝟo nō apparēs ē ꝛ occulta sic qñ dentes nimiū dolent ꝛ tñ exteri' sani apparēt. Cā aūt tal' doloris sūt hūores a capite descēdētes l' a stōacho mediāte fumositate ascēdentes. vel hūores acuti i gingiuis et tūc dolores nimij cū saltu ꝛ pulsu sentiūt' ꝓpt maliciā hūoꝝ ꝛ acumen Si ꝟo dolor est a capite grauitas sentit' in capite ꝛ dolor. in facie rubor ex sanguie vel colera ad radices dentiū descendente. Si ꝟo fuerit a stōacho dolor sentit' in stomacho ꝛ assidua eructuatio egredit' et erūpit. Dentes etiā aliqñ ꝑforant'. aliqū rūpunt'. aliqū ex ꝟmib' in citriuū viridē seu nigꝝ colorē mutant'. q̄ oīa ex corruptꝫ ꝛ pessimis hūorib'. ex malis cibis per neruos ad ligamentū dentiū descendentiū accidere dinoscunt'. Dentes etiā aliqñ mouent' ꝛ cā morb' hūoris sūt in dentiū radicib' qr si sint acuti necesse est in dentib' foramia effici ac fetores et putredies generari. Et si ꝟmes fuerint in cā dolor maxim' gignit'. q̄ a neruū sensibilē corrodendo penetrāt. Obstupescūt etiā dentes et exacerbant' ex hūore acido int'. vel extra neruos sensibiles inficiente et dormitare vident' ex causa nimis frigida sic extiue vel glacie neruos dentiū cōstringente. Itē dentes qñqꝫ cadūt ex nimia hūiditate ligamēta dentiuꝫ relaxāte qñqꝫ ex nimia siccitate. vt pꝫ in senib' q̄ꝝ dentes ꝓpt subtractōꝫ hūiditatꝫ nutribil' dilabūt'. has et m'tas alias dentiū recitat ꝯstan. passiōes. sꝫ h̄ sufficiāt. Recollige igit' ex p̄dictꝫ ꝙ dētes in mādibul' tanqꝫ in fūdamētꝫ ꝓprijs radicāt' ex frigiditate dñante albiores ceteris ossib' efficiūt' ꝓpt sui duriciā de facili nō leduntur Suba eñ dentiū est ex se impassibil'. cū nō sit sensibil'. vt di. ꝯstan. vñ dens rupt' nullū dolorē patit'. Dr̄ tñ pati ꝛ dolere ꝓpt neruū sensibilē q̄ i ei' radicib' sepe ledit' ꝛ grauat'. Dētes eñ intrinsec' neruis colligāt' tenuinos carnis dentes excedūt. ꝛ tñ in carne radicātur nihil intra se nec in se eē patiunt'. Clausi sūt labijs ne videant'. Indecens est eñ cū apparent nisi forsan ꝓpt risum Itē supiores ad inferiores reuertunt' et sibi inuicē mutuo coaptant'. ꝛ si inferiores aliqñ moueant' supiores tñ fixi imobiles reperiunt'. Ordinate āt ad inuicem componunt'. ad informatōnem articulate vocis maxime coopant' toto corpori obsequunt'.

De lingua. Ca. XXI

Lingua a lingēdo cibū ē dicta. vl' q̄a p eā articulat' son' ī v̄ba ligat. sic em plectr̄ corde. sic alludit lingua dētibus. vt di. Isi. Est āt ligua instrm̄ gust' z locutiōis vt di. ɔstan. z ɔponit de suba molli carne porosa z spōgiosa. Est āt nervosa. ppt sensū z motū. porosa vt facili' sapor penetret ad neruū faciētē gustū ad quē veniūt multe vene sanguie plene. vn̄ rubicūda ē ī colore. Hec opit' pānicul' q̄b' spaciū bucce z palatū includit z vestit. a supiori pte pz tota. ab inferiori āt pte pz vsq3 ad ligamēta q̄b' merito ē ɔnexa vn̄ radices lingue z sensibiles nerui q̄b' recipit sensū z motū a spiritib' sūt occulti. In q̄busdā āt hoib' vt di. ɔstan. 3bit lingua pl' q̄3 oportz intantū q nec ī diuersas ptes moneť vn̄ oportz incidi ligamēta vt moueat p totū bucce spaciū āpliet'. Passiōes em̄ multe accidūt ligue vt in suba ipi' vl' ī neruis ad illā veniētib'. vn̄ ī viatico ɔstan. Lingua aialis pdit motū volūtariū. Vn̄ z vsū amittit smōis cui' cā est ex defectu v̄tutis motiue ex cerebro venientevl' ex neruo opilato p quē trāsit aial'. Aliq̄n ex apostemate vl' ex pustulis ī lingua accidētib'. Aliq̄n sūt ppria vi cia in suba ligue sic ɔplexio mala ex q̄ ē sensibilis distēperātia ex nimio calore frigiditate vl' hūiditate vl' siccitate vl' apostema vl' tumor. z siliā q si lingua videat' nimis tumida excessū caloris desigt. si v̄o alba frigiditatē. si moll' hūiditatē. si sicca et aspa siccitatez. et oia talia ligue īpediūt vsū vel tollūt in toto vel i pte. Si āt ligua sana videat' nullas habēs maculas loq̄la tn̄ sit ablata. ex cerebro est defect' vel ex neruis sēsibilib' opilatz. aliq̄n est pditio loq̄le ex pdita mēte vt in frenesi vel litargia. Ducusq3 ɔstan. ī viatico. alios desigt defect' ligue in pantegn̄. ɔstan. vbi di. Accidūt pustule late z extēse ī pellicul' exterioz ib' ligue sic accidit puerz malū lac sugētib'. z sūt q̄n q3 albi q̄nq3 nigri coloz. accidit āt apostema lingue. cā nimis magnificās z ab ore exire faciens. z vocatur exilium ligue. Aliō etiaz gen' apostematz ligue ē qd rana vocat'. eo q sic rana nascit' sub lingua z aufert vsū ligue. z ita rana muta dr̄ ab effectu. Est āt aliud apostema ligu e sanguinolētū tota ligua patit' et loq̄la parit' cū gustu īpedit'. Ex viscosis em̄ hūorib' ī ligua donātib' sensus gust' corrūpit' z imutat'. ita vt dulcia amara z insipida iudicēt'. z ecōtrario vt di. Gal'. Itē Gal'. sup amphoz. q accedit lingue balbucies ex nimia hūiditate q̄n lacerti ligue p nimia humiditate i ɔ̄tremiā nequeūt dilatari. sic est videre ī ebrios q̄ balbuciūt q̄n in cerebro hūore nimio pfūdunt'. Vn̄ dic ibidē Gal'. naturalr āt balbutiētes vl' ppt nimiā cerebri hūiditatē balbutiūt. vl' ppt ligue humectatōz. vel ppt vtrūq3. Illa etiaz supflua hūiditas ē cā q̄r ealiq̄ efficiūt' drauli q̄ aliq̄s lr̄as pferreñ pn̄t. scz r. p n. l' c. pt. pfert z h pz ī infātib' q̄ m̄ltas lr̄as corrūpūt z eas pferre nō pn̄t. Hec oīa di. Gal'. sup illū amphoz. ipodrauli. a diarria maxie capiūt'. q2 nimia hūiditas taliū q̄ est cā drauli3ationis redit ad stomachū. z intestina sepe lubrificādo inducit diarriā vl' dissenteriā. i. fluxū vētris. sic di. Gal'. Itē dic ɔstan. ī pantegni. q in laterib' ligamētorum lingue sunt quedam vene que saliuam lingue administraut. Hec ab initio lingue incipiūt. a q̄b' emanat q̄dā humectatio fleumatica q̄ saliua appellatur. vn̄ ille vene vocant' a medicis saliuales siue habitatio saliualis. Initiuz aūt lingue vn̄ exeunt he vene est caro glandulosa et alba ipi' saliue generatiua q̄ humectat linguā et tēperat ciboz siccitatem. z augmētat eoz succositatē vt post dicet'. vn̄ di. Ar3. in. vi. q omes aliq̄n hn̄t sb ligua venas albas z ille faciūt fet' albos z aliq̄ hn̄t nigras z ille faciūt fet' nigros. alie varias z ille pcreāt fetus varios zc̄. Recollige igit' breuit' ex iā dictz q lingua est suba carnosa sanguinea z porosa. influentie spūs receptiua ī ɔplexione calida et hūida. in dispositōe tenuis z oblōga anteriori pte silis gladio ī cono. in colore rubicūda. in loco ɔcauo z hūido sita ad motū facilima. vocuz informatiua. sapoz discretiua. p emissionē saliue oris hūectatiua. ɔceptionū aīe interptatiua. dentib' et labijs q̄ī muro duplici circūsepta. In diuersis aīalib' q̄ ad figurā varia. Nā ī q̄busdā breuis ē z grossa. in q̄busdā v̄o ecōuerso. Qui v̄o hn̄t liguā grossiorē hn̄t vocē g̃uiorē. z ecōuerso. Quedā. etiā aīalia hn̄t liguas medicinales z saluciferas. z h vel ex natē bonitate. vel ex occulta aliq̄ pprietate vt ligua canis. vt di. Cassiodor'. Quedā āt liguas hn̄t mortiferas. ppter maliciā et furiositatē hūoris in eis dn̄ antis sic lingua serpētz. draconis. z rabidi canis. cui' morsus est sūme venenosus cui' lingua apparet sp extra os z distillat venenū z īficit aquā in aquā cadit. de q̄ q̄ biberit efficit' ra/

biosus. vt dic Auicen. z Constan. i tractatu
de venenosis aialibus z venenis. Un etiã ser-
pentũ lingue fm Ari. nigre sũt siue liuide siue
subrufe z maculose. acute z i motu velocissi-
me. Et hoc origit ppt humorẽ furiosũ z veneno-
sum. q tã velocit linguã agitat vt vna nũero
bifurcari videat. ligua tñ aspidis cõtinuis i cor
pore viuẽtis serpẽtis plẽa sit veneno mortifero
sepata tñ a corpe z desiccata venenũ pdit. et
venenũ si pñs fuerit, pdit vñ in pñtia veneni
sudorẽ prũpe ofueuit. vñ tal' ligua velut vnk
et phieua reputat inf thesauros regios pcio
sa. cõtinus pus fuerit venenosa zc.

De saliue pperatib Capitulũ. XXII

Saliua ẽ humor fleumatic⁹ ex natalib⁹
venis ligue generat⁹. vt di. ostã. Est
ãt saliua natal' r humida i colore alba.
ex otinuitate mot⁹ ligue z isti ror spũaliũ spu
mosa i sapore insipida. qz potẽtialit' est oĩu
sapor i se receptiua. Si ei esset alic⁹ saporis
determiati nõ eẽt alteri⁹ susceptiua. Est etiã
fm eũdẽ ostan. saliua int gustũ z ei⁹ obiectũ
media. nihil ei sensu gust⁹ pcipit nisi cui⁹ sa-
por mediãte saliua gust⁹ orgãno pñtat. Un
etiã ipa fm qlitatẽ sapor rei gustatẽ imutat
Fuit ãt necẽaria saliua vt di. ostã. ad hume-
ctatõez oris. vt saliue bñficio irrigaret. Itẽ
ppt digestõis pparatõz. Cib⁹ ei sicc⁹ i ore as-
sũpt⁹ nõ vtilit' stõacho mitteret. nisi saliua me-
dia pus hñectaret. qz sine saliue admĩicl'o
res sicca nõ d facili trãsglutiret. Itẽ vtil' est
ad faciliorẽ sugfluitatũ cerebri z pulmonis
euacuatõez. qz tales emũctõẽs calore vl' fri
gore indurãt aut inuiscant nõ ita de facili p
ostiũ oris extraherẽt. nisi pmo eũ humoris
saliualis adiutorio lubricãdo ad exitũ pa-
rarent. Itẽ saliua hoĩs ieiuni hz qndaz vim
latẽtis infectõis vñ et sanguinẽ aial' ledit si in
aliq vulnere aliqd sãguini admisceret. vt di-
cũt pdicti autores i tractatu d venenis. et h
forsan ẽ vt dic Auicen. rõne cruditatis. Hu-
mor eñ crud⁹ sanguini pfecte digesto i suis
qlitatib repugñt z suũ vi dicũt autores ptur
bat tpamentũ. Hinc est etiã vt dicũt sancti.
et habet a plinio q saliua siue sputũ hoĩs ie
iuni iterimit serpẽtes z venenosa aialib ẽ ve
nenũ. sic dic Basili⁹ sup illo pbũ i examerõ.
Ipa oteret caput tuũ z tu isi. calca. ei⁹ Gen.
iij. Itẽ sic di. Gal. sup amphor. ibi. in saniei
sputo fit phtisis z flux⁹ z vbi saliua tenet mo
riunt zc. Phtisici ppt vlcus pulmonis semp
tussiũt. et a sugfluitate saniei vlteri⁹ spuendo
se exonerãt pnt pñt. sz cũ mors iminet qñ võ
spuũt. qz retẽta ei⁹ saliua cũ sanie vie spũs i-
teri⁹ claudũt. z sic phtisici suffocati moriunt.
Itẽ sic di. Gal. in li. crysio. Int' sputũ z sali-
uã est differẽtia. Nã saliua est sugfluitas na
turalis nutrimẽti pector z generat digesta.
Sputũ vo est illud qd ad pect⁹ aduenit fm
diuersitatẽ cursus natal' z cursus pter natu
rã. nec est sp digestũ. Et id sputũ in acutis fe
bribus z apostematib si leuit fiat cũ signis di
gestõis et sine tussi laboriosa. fortitudinem
signat vtutis z defectũ morbi. sic dr i pnostic.
et ecõuerso. Et fm Gal. et alios comẽtato
res ibidem. In saliua siue in sputo osideraãt
tria generalr. Color. s. odor et sapor. Quia
si sputũ fuerit in colore liuidũ cordis et spi-
ritualiũ sigt lesionẽ. Si vo sanguineũ cũ sa
nie admixta pulmonis desigt alteratõz Si
etiã fuerit in odore fetidũ interiorem signat
corruptionez. Itẽ si in sapore fuerit amarũ
aut acidũ humoris corrupti in stõacho z pul-
mone seu in subã lingue sigt dñatõez. Item
in sputis abundare signũ est fleumatice cõ
plexionis. vñ z in senib⁹ solẽt sputa abunda
re grossa et viscosa fm intensionẽ frigiditatis
et resolutõz vel dissolutõez humiditatis sub-
stantial'. zc.

De voce Ca. XXIII

Vox est aeris tenuissim⁹ ictus plectro
lingue format⁹ vt di. Isi. z Priscia⁹.
Organa aũt vocis siue instra multa
sunt. vt di. Cõstan. s. pulmo. arterie. guttur.
vuula. os. dẽtes. labia atq lingua. Sine ei
istor instrumẽto vox nõ format. Et hor qdã
sunt vocis receptiua sic pulmo cũ suis rece-
ptacul' et canalib. Quedã vo sũt vocis ordi-
natiua sic vuula q fm ostan. pulcrã reddit z
fortẽ qñ ad alia se hz pportionabilit. Aerem
eñ intro euntez tpat. et ne nimis impetuose
exeat cohibet et refrenat. A receptiõe etiam
pulueris guttura et arterias phibet et oser-
uat. Quedã eñ sunt vocis emissiua. vt cana
les pulmonis et arterie q sunt qdam fistule
q si fuerint lenes munde et tpate dulcem ac
tpatam et eqlẽ reddũt vocẽ. Si vo aspe fue-
rint et pl⁹ debito fuerit late et stricte aut di-
storte nimis gue vel exilẽ dissonã aut ineqlẽ
emittũt vocẽ. Ad formatõem igit vocis aer
in folliculo pulmonis recipit et p ordinatã
arteria z motũ p os emittit. Un ex veloci ae
ris cõmotiõe et organor vocis extẽsiõe son⁹
reddit q in ore aial' plat⁹ et plectro ligue for

matus voca sapiētibꝫ dr̄. Hucuſqꝫ ꝯſtan. in pantegn̄. vn̄ Ariſ. li. iiij. Pulmo eſt ꝓmū vocꝭ receptaculū. Et iō omīe aīal carēs pulmōe: caret et voce ac loq̄la. Loq̄ eīn eſt diſtingue re vocē. Vn̄ omīe aīal nō hn̄s linguā abſolu tam nō hꝫ vocē. vt dicit idem. Apes ꝟ muſce carēt voce. faciūt tn̄ crepitū ī volādo exten dendo ⁊ ꝯhendo alas ꝑ aerez cadentē inter corpꝰ ⁊ alas. et ſic faciūt locuſte. Et huiꝰ ꝓba tio eſt ꝙ nūqꝫ faciūt ſonū in ſedendo. ſꝫ tan/ tūmodo involādo. rana aūt hꝫ vocē ꝓpriam ⁊ interiꝰ lingue ſue aꝑlicat ori ſuo et qꝺ ex lin gua ꝓpinquat caune pulmonis abſolutuz ē et ꝓpt̄ h̄ hꝫ vocē ꝓpriam. et eſt coax nec facit h̄ niſi in aqua tm̄. et ꝓꝑe maſculꝰ tēpe coitꝰ qn̄ clamat feminā ꝑ vocē cognitā. Rana ꝯo mlꝰ/ tiplicat vocē qn̄ ponit mandibulā inferiorē in aquā et extendit ſuꝑiorē. et ꝑ extenſionez duaꝝ mandibulaꝝ vociferant. et ꝓpt̄ nimiū conatū extenſionis lucent eaꝝ oculi ſic can/ dele. cantant et vociferant plꝰ de nocte qꝫ de die. qꝛ tūc eſt ſepiꝰ coitus earūdem ⁊c̄. Item ibidem. aues parui corꝑis plꝰ vociferant et garriūt qꝫ magni ⁊ maxime tꝑe coitꝰ. qm̄ vo ciferatio auiū eſt maxie in illo tꝑe. Itē idem Gallꝰ vociferat poſt bellū ⁊ victoriā. Itez in amibꝫ eſt ꝙ maſculꝰ dat vocez et nō feīa. ſicut gallꝰ et mas coturnicū. loq̄ autē appropriat homini. q̄ aūt natalꝰr ſunt muti ſunt ſurdi ⁊ hn̄t vocem ſꝫ oīno indiffinitam. vt dic̄ idem Item idem in eodem libro. omnes femine ſunt ſubtilioris vocis ⁊ acutioꝝ qꝫ maſculi ꝓter vaccam. qꝛ vox femine eſt groſſior. Itē ibidem. exitꝰ ſpermatꝭ eſt in maribꝫ apud al teratōem vocis. et h̄ eſt in termino duorum ſeptenniū. aliqn̄ mutat̄ nī vox citiꝰ ī q̄buſdā. et eſt ſignificatio motꝰ ad luxuriā. Itē ibidē qn̄ equi incipiūt coire erit eoꝝ vox maior ſi/ militer femine. vox tn̄ femīe clarior eſt. Itez ibidem. voces maſculoꝝ mutant̄ qn̄ muti/ lant̄. Item dr̄ li. viij. vocea oīm q̄drupeduz mutant̄ et efficiunt̄ ſicut voces feīaꝝ qn̄ ca/ ſtrant̄. Et li. xix. dr̄. cauſa acuminis ⁊ altera tionis vocis eſt ſm̄ alteratiōz etatū. qm̄ vox iuuenū aīaliū eſt acutior voce ſenum. et mu lieꝝ qꝫ viroꝝ. et voces oīm aīaliū ſūt acutio/ res in iuuentute. Item idem. multe femine et multi iuuenuz vociferant voce acuta. qm̄ ꝓpt̄ debilitatē mouent paucū aerez. et q̄d eſt paucū mouet̄ velociꝰ. et vox velox ē ⁊ acuta. grauitas aūt vocis ſequit̄ tarditatem. et aer multus mouet̄ tarde. mares autez ⁊ ſenes

mouent multū aerem. et ideo ſunt grauioꝝ vocis. neruos eni et arterias hn̄t fortiores maſculi qꝫ femine. et ſenes qꝫ paruuli. ⁊ non caſtrati qꝫ caſtrati ꝓpt̄ debilitatē ꝗ neruoꝝ. crūt voces caſtratoꝝ ſiles vocibꝫ feminarū. Hucuſqꝫ Ariſt. Vox equalꝰ clara. flexibilis ſine acutuz et ꝗue mediocris eſt laudabilꝰ. ſic ꝯuerſo vox tremula rauca ⁊ aſpera debi lis et diſſona nimis ꝗuis ꝟl acuta eſt vitupe rabilis. nam vox vnica diſſona et inordina/ bilis multaꝝ ꝯfundit vocū armoniā. Vox itaqꝫ conſona dulcis et ordinata eſt letifica. amoris excitatiua paſſionū aīe expſſiua. vi/ goris ⁊ ꝟtutꝭ organoꝝ ſpūaliuz ꝓſtatiua. puritatis et bone diſpoſitōis earundē oſten ſiua. laboꝝ ſubleuatiua. tediȷ̄ ſeu faſtidiȷ̄ ab latiua. etatis et ſexꝰ diſcretiua. ꝑconiȷ̄ et lau/ dis acq̄ſitiua. affectōis audientiū mutatiua ſic̄ de orpheo dr̄ in fabulis ꝙ vocis ſue mo/ dulatione arbores et nemora mōtes et ſaxa demulcebat. ita eſt etiā vox ꝯpoſita nat̄e cō/ ſona et amica ꝙ nō ſolū delectat hoīes. verū etiam bruta aīalia. qꝺ pꝫ in bobus q̄ cantu bubulci dulciſono potiꝰ qꝫ iaculo ad labo/ randū excitant̄. volucres etiam in dulcꝭ vo/ cis modulo delectant̄ intantū ꝙ ſepe ꝑ dul cem ſonum ad laqueos et pericula ab aucu pe ꝓuocāt̄. iuxta illud poeticū. Fiſtula dul ce canit volucrem dū decipit auceps. Item ꝑ dulces cantilenas et armonias muſicas infirmi et maniaci et frenetici ad ſenſū men tis et ſanitatē corꝑis ſepiꝰ reuocant̄. Vn̄ dic̄ Conſtan. in viatico particula. ij. ca. d̄ amo/ re q̄ dr̄ Hereos ſic dicit. Dicūt aliȷ̄ ꝙ orphe us dixit. Imꝑatores ad cōuiuia me inuitāt vt ex me ſe delectent. ego nī delector ex ipſis cū q̄ velim animos eoꝝ flecte poſſim de ira ad manſuetudinem. de triſticia ad leticiam de auaricia ad largitatē. de timore ad auda ciā. Hec eſt ordinatio muſicoꝝ q̄ circa ſua/ uitatē aīe eſſe dinoſcit̄. et cū dulciſona etiaz melodia demones aliqn̄ coartāt̄. et exire de corꝑibꝫ ꝯpellūt̄. vtꝫ in ſaule q̄ ſpūs malus voce dauidica recedere cogebat̄. vtꝫ. ij. Re. xvij. Ex q̄bꝫ oībꝫ iā pꝫ qꝫ vtilis ſit iocūda vox atqꝫ dulcis. Ecōtrario eſt de voce inordina ta et horribili. qꝛ nō letificat ſꝫ ꝯtriſtat ⁊ au/ res ac mentē ꝗuat. Vn̄ Conſtan. in q̄odā caplꝰo ſuꝑ dicto. interrogatꝰ q̄dam ph̄s q̄re hō horribilꝰ grauior eſſꝫ qꝫ q̄libet pōdꝰ ta/ liter reſpondiſſe fert̄. Homo inq̄t horribilꝰ pondꝰ animi eſt. ⁊c̄. Hec de voce bona ⁊ ma

la nunc sufficiant. Nam de his q̄ vocem im/pediūt sup̄ dictū est in tractatu de lingua. et adhuc etiam dicetur infra 7c̄.

De gutture Ca. XXIIII.

Gutture ē extremitas cauatiū pulmonis. vt dicit Constan. et est duplicis iuuamenti. mai⁹ et p̄mū est vt aerem attrahat et emittat. secundū est vt cibos interius traiciat et vocez faciat. Hec canalis suba cartilaginosa est atq3 dura. vt cū vent⁹ exeat vox emissa fiat clara. nam raucitas vocis fit ex humiditate canalis pulmonis. Cōponit igit a trib3 cartilaginib3. p̄ma est anterius. gibbosa exteri⁹. 9caua interi⁹. Secunda p̄ote est maior et recte iuxta os stomachi collocat. Tertia cartilago media int p̄mā 7 secundā. ex istis cartilaginib3 q̄ quadā 9catenatōne guttur 9ponit vt dilatet et 9strigat. induit tota suba gutturis eisdē pānicul q̄b3 lingua induit et palatum. Cōcauitas autē gutturis quā aer intrat et exit h3 q̄ddaz corpus lingue sile 9positū ex glande et pinguedine et pellicul. et vocat a medicis ligua gutturis siue cataracta. et est p̄mū vocis vt d̄r instrumentū Non eī p̄t aliter vox esse nisi clauatur ista cataracta. q2 si via gutturis fuerit aperta impossibile est vocem esse. q2 aer paulatim exit Vn̄ gutturis cataracta ad flatum 9stringēdū fuit necessaria. q2 p̄o guttur patitur ab humorib3 a capite descendentibus vn̄ raucitas generat et tussis q̄nq3 a tractu corrupti et sicci aeris. q̄nq3 etiaz ab iniectu pulueris. ido h3 vuulaz p obstaculo ne puluis et h̄mōi aliq̄d pulmonē valeāt subintrare q̄ fuit necessaria vt vocem faceret pulcraz fortem et expeditam. Alleuiat aūt aerem in troeuntē eiusq3 temperat frigiditatē. Unde q̄dam moriunt qūi radicit⁹ eis incidit. quia nimiū recipiūt aerem guttur et pulmonem infrigidantē. Est igit guttur organū vocis informationi necessariū. cibi et potuo in primū digestionis locū. s. in stomachū inductiuū. q2 ido longū est 7 rotundū vt amplioris aeris ad infrigidatōez caloris cordis sit facili⁹ attractiuū et expulsiuū. Est āt in vtraq3 extremitate mag3 9cauū et in medio magis strictū. vt sic sit vocis mag3 informatiuum. Est aūt ex diuersis cartilaginib3 more ciphi se cooperientib3 compositū vt forti⁹ existat. 7 ita vt ex teneritudine cartilaginis ad vocem variandā facili⁹ se reflectat. Ingeniata autē est nāa circa guttur. vt s̄m duplex officiuz animali necessariū duplicem vie habeat cōcauitatem. Habet eī viam canalem ad aerem attrahendū et anhelitum perficiendū. Habet etiam et viam manifestam ad cibuz recipiendū. et hec duplex via quoddam coopercnlo quod epiglotū dicitur distiugnit Habet eī se in supficie gutturis ad modū vestis ad vtrūq3 foramen gutturis equaliter se habentis. Cum eī natura cibum appetit clauso foramine anhelitus foramē ad susceptionē nutrimenti omnino se aperit et econuerso cum natura attractōem aeris desiderat foramen aliud gutturis se claudit et obturat. Item contingit guttur multipliciter pati. sc3 per extrinsecam compressionez siue qualēcūq3 lesionem. Item quandoq3 p incautam cibi vel potus sumptionē. Si eī cibus intrauit meatū p quez contrahit aer via spūo de facili intercludit et animal suffocatur. q̄nq3 per humoꝝ fluxum et reumatizationē. Contingit autem humores a capite ad canales gutturis cōfluere et ibidem facere apostema. q si materia colerica fuerit et furiosa cito mortificat animal 7 suffocat. Nam vt dicit Constan. angustat flatum ita q infirmus vix cibū vel potū sumere possit vel recipere. dolorem patitur nimiū. si āt sit materia sanguinea infirmus apparet plenus corpore. rubens in facie. vene sunt plene. plenus pulsus. tumor calidus. 7 dulcis ex superabundantia sanguinis sentitur gustus. Si vero ex colera rubea dolor est fortis angustia nimia. calor cum siti maxima 7 vigilia amaritudo in gustu est. Si autez sit ex fleumate non t̄m dolet sed tumet lingua et mollescit. Si ex salso sit fleumate omnia saporat in gutture tanq3 salsa. vox patientis efficitur sicut paruuloꝝ catuloꝝ. quia ex siccitate salsi fleumatis trachea arteria coartatur. vt dicit Constan. Contingit aūt istam materiā malam quandoq3 totā recolligi interius in pellicula que diuidit viam aeris que dicitur trachea arteria a via per quam transit cibus q̄ dicit isophagus 7 facit squinantiā que in vno die interficit. Ex 9pressione eī trachee arterie denegatur aeri liber transitus ad cor. Ex 9pressione āt isophagi ciborum transitus denegat quandoq3 colligitur materia partim intra et partim extra. et tūc iteꝝ d̄r squinantia et nō est ita mortifera. q̄nq3 tota materia est extra 7 d̄r synātia. et est adhuc min⁹ mortifera t̄m periculosa. In

oib⁹ hia ē dolor vehemēs gutturꝭ. ſꝫ pcipue in pma cū ſuffocatiōe vocꝭ. ē etiā difficultas ſpirādi ⁊ rſpirādi. ita etiā rplērͭ nerui ex ſqui nātia. ⁊ ita maxille ſpaſmanͭ q vix etiā cum malleo pñt dētes aliqñ apiri. ⁊ ita acurtaͭ li gua q vix lͭ nūqꝫ pt extrahi. In oib⁹ iſtꝭ mor bis gutturꝭ pmētib⁹ bonū ſignū ē velox aſpi ratio anhelit⁹ ⁊ rſpiratio. qꝛ trachea arteria nō nimiū ē ꝯpſſa. Vñ nō ita timeͭ ſuffocatō nihil ei ita timeͭ in hac paſſiōe ſicͭ amiſſio ae ris. a qͦ ñ pt aial pviceſimā ptē vni⁹ hore ſine pīculo abſtinere. Hec ⁊ mlta alia vt di. Cō ſtan. patiͭ gutͭ. ſ. vlcera iōꝫ ⁊ inflatōꝫ. ſitim i/ moderatā. vocꝭ raucitatē ex humiditate ni/ mia arteriā gutturꝭ īfūdēte ⁊ vocē īpediēte lͭ qñqꝫ extinguētē vocꝭ aſpitatē ex ſiccitate ac/ ris vlͭ corpis ſiue cibi lͭ pulverꝭ inſtrm loqñ di exaſperāte. Sꝫ de gutture dicta ſufficiāt

De collo Ca. XXV

Collū eſt dictū eo q rigidū ſit ⁊ rotū dū. caput baiulās ⁊ ſuſtētās. cui⁹ ps anterior gula. poſterior vͦo ceruix vo caͭ. vt di. Iſi. Ceruix āt ē dicta eo q p illā p tē ad medullā ſpine cerebꝛ dirigiͭ. Vñ cer/ uix q̄i via cerebri dr. vt di. Iſi. Eſt igiͭ collū mēbꝛ rotūdū inͭ caput ⁊ corp⁹ mediū. ⁊ eſt oſſeū ex mltꝭ oſſib⁹ ⁊ nervo ꝯpoſitū. oſſeum qdē eſt vt forti⁹ ſit ad caput ſuſtētandū. ner/ voſū āt ad motū volūtariū faciēdū ⁊ ad ſen ſū ad inferiores ptes corpis deferēdū. Col/ lū ei influētiā vtutꝭ motiue recipit a cerebro ⁊ etiā ſēſitiue ⁊ receptā ad inferiores partes corpis neruis mediātib⁹ trāſfūdit. Debꝫ āt collū hr̄e qndā ꝯueniētiā ⁊ pportōeꝫ cū capi te. nā ſi forma capitꝭ fuerit ꝑpate mag et cer/ uix aliqntulū groſſa bonitatē ſigt ꝯplexiōis ⁊ diſpoſitiōnis. vt di. ꝯſtan. ſi vͦo fuerit caput puū ⁊ collū magnū qntitati illi⁹ nō pportio/ natū abūdantiā deſigt materie ſupfluā ⁊ vͦ/ tutꝭ informatiue defectū. ⁊ eiuſmodi caput ſup cephalica īfirmitate ⁊ auricularꝝ dolore fatigaͭ. vt di. ꝯſtan. ſm āt Ariſt. li. xiiij. colli diſpoſitio variaͭ in aīalib⁹ ⁊ volatilib⁹. Nā in qdrupedib⁹ ſpiſſi corporis ⁊ cruriū mediocriū collū curtū ē ⁊ groſſū. ⁊ hmōi animaliū in collo plurima ē fortitudo. vtꝫ ī bob⁹ ⁊ buba lis ⁊ vrſis ⁊ lupis. qꝛ maxia in ſpōdilib⁹ colli fortitudo ē. ñ iō ſolent boues p colla iugorꝝ vincul alligari. aīalia vͦo lōgi cruris ⁊ groſſi oris corporis ſolēt eſſe colli lōgiorꝭ. ⁊ h̄ pp̄ ne ceſſitatē paſt⁹. vtꝫ in eqs. camelis. ceruis. et hmōi. maxia āt equi pulcritudo ē i collo. nā ſm ei⁹ erectōeꝫ ⁊ ſpiſſitudinē ⁊ extēſionem a plurib⁹ eſtimaͭ animoſ⁹. Itē Ariꝭ. ī eodē. aues hñtes curuū roſtꝝ hñt curtū collū. vtꝫ ī ac cipitrib⁹. aqlis ⁊ niſo. q̄ vͦo ſunt hñtes roſtꝝ lōgū ⁊ rectū hñt collū longū. vtꝫ in gruib⁹. ardeis. anſerib⁹. ⁊ h̄ eſt qꝛ acq̄rūt cibū de p/ fundo. Item idem ibidem. Omēs aues pe/ dū longorꝝ hñt collū groſſum et ſpiſſū. et vo lant extenſo collo. et ſi habuerīt collū lōguꝫ et abile ad declinandū declinant illud et qſi complicant in volando. Item ideꝫ. ſi quod anīal fuerit longi cruris erit longi colli. et ſi curti: curti. Item oē aīal hñs collum ha bet pulmonē. tale vͦo qđ nō anhelat aerē in/ teri⁹ collū nō hꝫ. aīalia autem annuloſi cor/ poris non hñt collum diſtinctuꝫ a corpe ſicͭ nec piſces. et h̄ qꝛ non hñt ſcapulas. qꝛ non vocatur collum niſi membrum quod eſt in ter caput et ſcapulas. vt dicͭ Ariſtoteles ibi/ dem.

De humeris Capl'm. XXVI

Humeri dicti ſunt qi armi ad diſtin/ ctionem hoīs a pecudib⁹ mutis. vñ nos humeros illi vͦo armos hr̄e di/ cunͭ. vt di. Conſtan. Sūt aūt hūeri ex va/ rijs oſſib⁹ ꝯpoſiti. quorꝝ pcipue iſta duo ſpa tule dicunͭ ad modū ſpate late. ſpatū eñ la tuꝫ dr. Fuerūt aūt oſſa neceſſaria vt di. Cō ſtan. de cauſis duab⁹ aut vt defendant pec/ tus ne qđ retro pateret ab exterioꝛib⁹. aut vt armorꝝ ligent oſſa q̄ interi⁹ ſunt ꝯcaua. exte/ rius vͦo gibboſa. Erat aūt intra ꝯcauitas vt pdeſſet coſtia. q̄ oſſa ſunt habētia nodos q̄s medici vocant ſpatularꝝ oculos. qđ nomen ex officio aſſumpſerunt. ſicut eñ oculi toti⁹ corporis anteriores ſunt defenſores. ita iſta a poſteriori pectora et corꝝ coſtas et oſſa defē dunt et cuſtodiunt. Sūt aūt iſti ideo oculi ꝯcaui vt armorū acumina poſſint ingredi. Habꝫ aūt ſpatula duo acumina retro. vnū corui roſtro aſſimilaͭ. p qđ eadē ſpatula fur cule eſt ꝯnexa ne a ſuperiori locuꝫ ſuū exeat interi⁹. Ad hoc natura poſuit alterꝝ ne ſub/ tus exiret acumen armorꝝ. furcule aūt fuerͭ ad hoc neceſſarie vt armos ligarent ⁊ a pec tore differre facerent. horū oſſa exterius ſūt rotunda. interi⁹ vͦo concaua et cū teneritu/ dine pectoris aū colligata. retro vͦo cū corui roſtro. Sūt āt corꝝ ligamēta oſſa cartilagi/ noſa q̄ vocanͭ ſpatularꝝ capita ad hoc poſi/ ta tm̄. vt concatenationem facerent armorꝝ. Ex iam dictis patet q humeri et armi iſti

necessarij sunt etiã ad spũaliũ mẽbroꝝ defẽ/sionẽ. Itẽ ad brachioꝝ siue costaꝝ siue pec/toꝝ ꝛ vitaliũ ossiũ catenatõz et colligatõem. Itẽ ad ossiũ ꝛ spõdiliũ colli supportatiõem. Itẽ necessarij sũt ad põdeꝝ diuersoꝝ susten/tationẽ. nã rõe sue osseositatꝫ ꝛ neruositatis maximã hñt fortitudinẽ ꝛ vigorẽ. Item pꝰ ca/put collũ i corpe maximã obtinẽt eleuatõz Alijs eĩ mẽbrꝫ supeminẽt sub capite ꝯstitutꝫ vtz i oĩ aĩali. Itez patiũꝛ humeri q̃nq̃ ab extrinseco. vt vulnera siue q̃lecũq̃ lesionẽ. si/ue ꝑpꝛ nimiã laborꝫ ꝛ onerꝫ ꝯtinuitatẽ. et tũc potissime curãꝛ ꝑ q̃etẽ ꝛ alicꝰ vngenti apposi/tionẽ. vñ di. Arꝫ. li. vij. q̃ iũcture elephãtꝫ solẽt inungi oleo oliue ꝑpꝛ faciliorẽ onerꝫ ꝛ la/boris tolleratõz vt meliꝰ dormiãt. Itẽ q̃nq̃ a cã intrĩseca. s. ex fluxu hũoꝝ ꝯcurrẽtiũ ad iũcturas ĩ neruis hũeroꝝ. ex q̃bꝫ nerui g̃uãꝛ ꝛ in suo effectu ĩpediũꝛ. Q̃nq̃ etiã ĩpe iũctu re suꝑfluis hũoribꝫ replẽꝛ ex q̃ꝝ acumie do/lor in sensibili neruo generaꝛ.

De brachijs. Ca. XXVII.

b Rachia a fortitudie sunt dicta. Ba/rim eĩ grece forte dꝛ latĩe. vt di. Isi. In brachijs eĩ thori lacertoꝝ sunt ꝛ insigne robur existit. Di thori dicũꝛ muscu/li. Et dicũꝛ thori eo q̃ illuc q̃si viscera torta videãꝛ. vt di. Isi. Brachiũ ãt vt di. ꝯstan. ex duobꝫ ꝯstat ossibꝫ. vnũ ẽ sup. ꝛ appellaꝛ cubi/tus supior. alteꝝ ĩfra ꝛ dꝛ cubitꝰ iferior. Est ãt os iferiꝰ pori maiꝰ. q2 portãs portato ma/ius ẽẽ dꝫ ꝛ firmiꝰ. Cõtatenaꝛ ãt brachiũ cũ armo supiori. ꝛ ꝯnectiꝛ neruis fortissimis. q̃/bus mediãtibꝫ sẽsũ ꝛ motũ voluntariũ r̃cipit ꝛ ad manũ pꝰ trãsmittit. Sũt brachia rotũ/da ꝑpꝛ maiorẽ ad opatõez ꝛ motꝰ abilitatẽ et maiorẽ impassibilitatẽ vt nõ facile patianꝛ. Sũt etiã flexibilia ĩ iũcturꝫ tribꝫ. s. circa ma/nũ. cubitũ. et armũ. vt motui volũtario sint abiliora ꝛ ad obediẽdũ volũtatꝫ ĩperio ꝓm/ptiora. Preterea brachia r̃spectu alioꝝ mẽbro/rũ minꝰ sũt carnosa. ꝛ hꝫ ꝑpꝛ subaz ossiũ ner/uosã ex q̃ ꝯponũꝛ ꝑpꝛ roborꝫ ꝛ ꝟtutꝫ ãpliatõz In brachijs eĩ maxĩa est hoĩs fortitudo ad portãdũ. ad eleuãdũ. ad ꝯstringẽdũ. ad r̃pel/lendũ. ad pugnandũ. ad opandũ. Itez bra/chioꝝ ossa sũt grossa. dura. ꝯcaua. medullis plena. Grossa q̃dẽ sũt ꝛ dura ne de facili rũ/perenꝛ. ꝯcaua ne nimia soliditate nimis põ/derosa redderẽꝛ. Medullis plẽa vt ossa sic/ca ꝛ dura medullaꝝ pĩguedie irrigarẽꝛ. ꝛ vt spũs a neruis ꝛ venis ꝯfluẽtes medullari tẽ/perie seruarenꝛ ꝛ nutrirẽꝛ. Cute musculis ꝛ lacertꝫ intermixta carne tegũꝛ ne ab aliq̃ ex/trinseco de facili lederẽꝛ. In iũcturꝫ ꝛ verte/brꝫ cartilagie vestiũꝛ. ne nimia duricie ossiũ mutuo se collidẽtiũ nerui sensibiles aliquã molestiã paterẽꝛ. Et vt ipa ossa ĩ suis iũctu/ris planicie ꝛ mollicie cartilaginea expediti/us mouerẽꝛ. ꝛ nulliꝰ asꝑitatꝫ occursu tarda/renꝛ. Itẽ brachia ꝑpꝛ vnitatẽ q̃uã hñt cũ re/gione cordis spm̃ ꝛ pulsũ ꝑ q̃sdã arterias re/cipiũt ꝛ variã ipiꝰ mutatõez ꝛ ꝯsistẽtiã defe/ctũ ꝛ pfectũ in venio et arterijs pulsantibus manifestãt. Itẽ brachia ꝑpꝛ vicinitatẽ cere/bri familiarẽ hñt ꝯuenientiã cũ capite. ꝛ ab eo recipiũt latẽtꝫ ꝟtutꝫ influentiã Et iõ p de/fensiõe capitꝫ s̃m sensũ naꝛe ꝛ sine delibera/tione ꝯ ictus ferientiũ se opponũt. Itẽ vene totiꝰ corpis ꝛ maxĩe d regione capitꝫ cordis et epatꝫ ꝯueniũt ĩ manibꝫ et digitꝫ nutrimẽtũ tribuũt. Et iõ q̃ sanguie repletos se sentiũt ꝛ grauatos aliquã de venis brachioꝝ aperi/re ꝯsueuerũt. ꝛ sic brachia sepe vulneranꝛ ꝛ ꝑ/cutiunꝛ vt alia mẽbra sanitatꝫ bñficiũ cõse/quanꝛ. Dicũt etiã medici q̃ sic habeꝛ ĩ libro de flebothomia. Qui infirmãꝛ in vna par/te corpis debẽt venã in ꝑtẽ oppositã aperire Vñ q̃ patiꝛ in dextera minuit de sinistra. et econuerso. nisi materia fuerit venenosa vel alias furiosa. Tũc eñ sanguis ad ꝑtẽ oppo/sitã nõ est attrahẽdꝰ ne materie venenositas trãsiẽs ꝑ cor vel aliud mẽbꝝ nobile ipsum le/dat. sic dꝛ ibidẽ. Brachia itaq̃ ꝑpꝛ vtilitatez alioꝝ ꝑtiũ corpis sibi mutuo seruiunt. ꝛ pro mẽbrorũ custodia vulnerari ꝛ ꝑcuti et a suo onere minui nõ subterfugiũt. ꝛ se ꝑcutiẽtibꝫ resistũt. Vocãt dic Galꝛ. brachia hñt ꝯpriũ vt qd cor diligit brachia diligãt. ꝛ ĩ ãplexuz eoꝝ volũtarie se extẽdãt. Qd ãt corde diligi sentiũt q̃to viciniꝰ pñt cordi applicãt ꝛ ꝯstri/gũt. intantũ vt totũ dilectũ toti amãti cordi imp̃merẽt si valerẽt. Et h de brachioꝝ ꝓꝓe/tatibꝰ sufficiãt. Item denudatio ꝛ inquieta/tio brachioꝝ mortifeꝝ signũ est in acutio. vt dꝛ ĩ ꝓnosti.

De manibꝰ Ca. XXVIII.

m Anus est dicta eo q̃ sit totiꝰ corporꝫ munus. vt dicit Isido. Ipa eñ cibũ ori administrat. Ipsa oĩa opaꝛ ac dispensat. Per eam accipimꝰ ꝛ damꝰ. Abu/siue eñ manus ars vel artificium dꝛ. sic ali/quando de aliquo pictore, vel sc̃ptore dicꝛ. Iste habet bonam manũ. i. scribẽdi artẽ vel artificiũ. Dextra a dãdo est dicta. Nã vt dic

Isido. dextra pign⁹ pacꝫ dat. Ipa fidei et salutꝫ testꝫ adhibet. Et hͤ ē illud apud Tulliū fidē publicā iussu senat⁹ dedi .i. dextram. Et apl's ad Gal. Quib⁹ dedi dextrā fidei ꝛ societatꝫ. Sinistra aūt dr̄ q̄i sine dextra. sine q̄ rē fieri sinat. a sinendo enim sinistra est vocata. Palma aūt dr̄ digitꝫ expansis man⁹ intēsa. sic ꝯtractis pugn⁹. Pugn⁹ aūt a pugillo ē dict⁹. sic man⁹ expansa dr̄ palma. ab expansis ramis. Est itaqꝫ man⁹ magnū corpis iuuamētum păter et ornamentuꝫ ꝓpriū ꝛ ꝑncipale tact⁹ instrumentuꝫ. Nulla eīn ps corpis est tactu tam sensibil' sic vola man⁹ vt dic̄ Isid. et eciā Constan. Man⁹ aūt ſm eundē Constan. q̄ ad exteriorē ꝑtem sui ex nouem puis ossib⁹ medulla carentib⁹ diuersis et solidis est compacta. habuit aūt tot ossa vt manus esset mobilis. Sunt aūt ossa diuerse forme. Alia scꝫ gibbosa. alia concaua. alia recta. vt cū oīa iungerent q̄si vnū os redderet. Ista aūt ossa in duob⁹ ordinib⁹ stātia ex vna pte cū vole pectinib⁹. ex alia pte cū duab⁹ brachiorū ꝯcatenacōib⁹ fortic' colligant. Cōcatenatio ad supiora hꝫ hoꝝ triū vnam ꝯcauitatē brachia subeuntia. p quā man⁹ lateralit' extendit atqꝫ stringit. cōcatenatio ſcḋo inferior atqꝫ minor interiori extremitati brachij iungitur ipi⁹ acumen ꝯcauitate q̄nqꝫ ossiū subintrante. Hec ſcḋo ꝯcatenatio motū facit añ et sil'r etiam retro Uola man⁹ dr̄ interior ps vbi maxīe viget tact⁹ Et ideo in illa pte est magis carnosa ꝛ magis mollior ꝓpt' tact⁹ bonitateꝫ. Et duas hꝫ ptes. Pecten est vna ps digiti pars altera. Cōponit aūt ex quattuor ossib⁹. vt si forte vnū ledat alteꝝ non patiat. In ꝯcauitatib⁹ aūt quattuor ossiuꝫ pectinis q̄ttuor digiti sūt inserti ꝛ i eis ꝯcatenati. Et ideo dicit Arist. li. xiiij. Man⁹ nō est vnuꝫ instrumentū sꝫ multa. Natura eīn dedit homini instrumēta ſcḋm ꝯueniētia. vt puta manus in q̄bus sunt multi digiti ꝛ diuersi. vt p eos mīnia et maxima valeant retineri. Nam vt dicit idem. creatio man⁹ est ꝯueniēs mltꝫ ꝛ oppositis opatōib⁹. Est eīn diuisa ꝛ extensa in multas ptes ꝛ ꝑ eā homo vti vna sola pte ꝛ duab⁹ ꝛ plib⁹ ſm diuersos modos. habēt eīn vole manuū hͤ sibi approp̄atū q̄ nunq̄ in hoīe pilescunt. q̄uis exteri⁹ in aliq̄b⁹ pili crescunt. Maxime aūt hoc ꝯtingit i masculoꝝ manib⁹. et hͤ ꝓpt' caloris abundantiā dominantē. Est aūt man⁹ dextra fortioris caloris et maioris siccitatis q̄ꝫ sinistra. Et ideo ad operandū dextra leuior est et abilior q̄ꝫ sinistra. Uñ Arꝭ. li. ij. aīalia q̄drupedia q̄ generant aīalia. loco manuū hoīs hn̄t pedes anteri⁹. Et pes sinister in aīalib⁹ nō est absolutus neqꝫ leuis mot⁹. sic nec sinistra man⁹ in hoīb⁹. ꝑter q̄ꝫ in elephante. Elephas eciā vt dic̄ Arist. li. j. vtitur naso forti et longo loco manuū. et p ipm accipit cibum ꝛ reddit ori suo. Reddit etiā p nasum ori suo potum. Et nullum aīal pt' hͤ facere nisi ipe. Inter volatilia aūt vtunt pede p manu psitacus et porphirio. i. pellican⁹. Nam psitacus pede cibū accipit. ꝛ intingens in aquā cibū cum pede suo ori porrigit sic intinctū. Sil'r et porphirio. Patit aūt man⁹ multipl'r. i. ꝯtractōꝫ. arefactionē. pustulatōem. scissionem. ſmiū corrosionem. pruritū excitillatōem. iū cturarū distocatōem. ꝛ cirogricā passionem. Causatur ꝯtractio q̄nqꝫ ex calidis et siccis humorib⁹ neruos desiccantib⁹. vel frigidis ꝛ humidis eosdem inficientib⁹ et transitū spirituū īcludentib⁹. vt pꝫ in paralitico ꝛ leprosis quorū man⁹ ex putridis et corruptis humorib⁹ neruos ꝯsumentibus ꝛ desiccantib⁹ ꝯtrahunt. Arescūt etiā man⁹ ex debiti nutrimenti subtractione. vt pꝫ in decrepitis et squalidis fame laborantib⁹. et in ꝯfractis. Q̄nqꝫ ex distempantia caloris. ꝛ excessu totā hūiditateꝫ ꝯsumente. vt pꝫ in ptisicis. ethicis. et hmōi. Q̄nqꝫ etiā ex vicio venaꝝ ꝛ neruoꝝ q̄ opilāt. Uñ ex defectu hūoꝝ et etiā spirituū ſcḋo regitiua impedit'. ex q̄bus man⁹ arescūt ꝛ a vigore et corpulentia depaupant'. Pustule aūt et vesice turgentes generant' ex p̄uis et corruptis humorib⁹ extrema petentib⁹. vnde et caro int⁹ supficialiter corrumpit'. et cute eleuata in vesicas vl' pustulas immutat'. Scissure autem et pruritus et hmōi accidunt ex humoribus calidis et acutis fumis intercutaneis q̄ cutem scindunt ꝛ suo acumine carnis supficiem diuidunt et incidunt ꝛ p̄muꝫ pruritū et titillatōem faciunt. sꝫ post dolorē nō modicū supducunt. Item eciaꝫ humor corrupt⁹ sub cute latens. q̄ñ nō expellit' nec a calore naturali ꝯsumit' paulatim pl⁹ et pl⁹ corrumpit' et in paruos ſmiculos ꝯuertit'. q̄ paulatim cutē corrodentes. titillatōꝫ puocant ꝛ pruritum. Distocatio q̄nqꝫ accidit ex casu vel pcussura vel cōpressione nimia. Uñ ex huiusmodi violentia iunctura locum suum exit et superinducit' dolor grauis ꝛ tota man⁹ redditur impotēs ad aliq̄d operandū

Accidit etiã ab ĩtrinseco.s.a nimio humore
neruos ĩicture infrigidãte lubrificãte et re
laxãte. vñ ꝺ facili iũctura dislocaꝛ. Cirogra
ꝭo ꝺꝛ eadẽ passio ĩ manibꝫ q̃ et podagͣ in pe/
dibꝫ nũcupaꝛ. Generaꝛ eñ ex hũoribꝫ gros/
sis ⁊ crudis.ĩ iũcturꝫ coadunatꝫ ⁊ ꝯglobatis
vñ et articuli ⁊ iũcture induraꝛ ⁊ q̃i nodose
efficiũꝛ. Et qñ tal' infirmitas ẽ lõga artetica
solet in manibꝫ generari. ⁊ vix curaꝛ si fuerit
diuturna vt ꝺꝛ ĩ amphorisͣ. Multa alia incõ
moda solẽt ꝑcipue manꝰ occupare. sicut vesice
⁊ huiõi. ⁊ h̃ sufficiãt. Hoc solũ addendũ est
qꝺ ꝺꝛ in amphorꝫ. mulier ambidexter nõ fit.
Sup qꝺ ꝟbũ dic Gal'. Masculi ambabus
manibꝫ eq̃lit' opanꝛ. qꝺ a muliere fieri nõ vi
dimꝰ nec audiuimꝰ. qꝺ ex sue ꝯfectõe est na/
ture. Uir eñ fortis est ad opandũ in dextra
q̃ꝫto miꝰ in sinistra. Masculi ãt fortes hñt
neruos ⁊ lacertos in vtraq; pte. ⁊ calorẽ hñt
mulieribꝫ fortiorez. et iꝺ sepiꝰ ꝯtingit q; ope
ranꝛ sinistra sicut ⁊ dextra.

De digitis Ca. XXIX.

Igiti nũcupati sunt vel q2 decez sũt vel q2 decenꝛ iuncti existũt. hñt iter se nũeꝝ et ordinẽ decentissimũ. vt di cit Isi. Primꝰ pollex vocaꝛ eo q; inꝛ ceteros plꝰ ꝟtute polleat ⁊ ꝑualeat potestate. Scꝺs index et salutaris. sicut ꝺꝛ demõstratiuꝰ. q̃a illo oñes fere salutamꝰ ⁊ oñia demõstramꝰ Tertiꝰ est mediꝰ q̃ et impudicꝰ. Quartus est anularis. q2 eo anulꝰ gerit. Et ꝺꝛ etiã medi/ cus vel medicinal'. q2 eo trita colliria a medi cis colliguntꝛ. Quintꝰ est auricularis sic di/ ctus. q2 eo aures scalpimꝰ. vt di. Isi. Cõpo nunꝛ autem digiti ꝫm Constanti. singuli ex tribꝫ ossibꝰ q̃ sibi inuicẽ ꝯcatenanꝛ. Et q̃ttu/ or digiti sũt q̃ cũ pectine colliguntꝛ. Pollex ãt cum brachii interiori ꝯcatenatõe iungiꝛ. Sunt aũt noduli inferiores maiores q̃ꝫ su/ periores et latiores. sicut portãs eo qꝺ portaꝛ latiꝰ et firmiꝰ esse debet. vt di. Constanti. ꝫm autem Arist. li. iii. mobilitas digitoꝝ ꝯueni/ ens est ad recipiendũ et retinẽdũ. Sũt etiã digiti in longitudine distincti graciles inter se diuisi. in extremitatibꝫ vnguibꝫ muniti. et q̃ꝫto sunt erectiores et flexibiliores. tãto sũt ad opatõẽs varias aptiores. Sunt in digitis carnis ꝑpter motꝰ facilitatem et faciliorẽ ta/ ctum q2 nihil facilꝰ in corpe discernit inter obiecta tacꝰ sicut extremitas digitoꝝ. Et h̃ forsan est ꝑpter viuacitatem neruoꝝ q̃ in di/ gitoꝝ summitatibꝫ reflectunꝛ. et ꝑpter cutis in digitorũ extremitatibꝫ lenitatem. vt dicit Constan. habent etiã digiti h̃ ꝓpriũ q; ante cibum sunt grossiores q̃ꝫ post cibum. vnde et anulus qui ꝑpter sui constrictõez vix ante prandium diripiꝛ de facili poterit post cibũ amoueri. sicut ꝺꝛ sup amphorꝫ. Item dicit Arist. li. vii. Aues aquatice habent intra di gitos quasi coriũ. et coꝝ mansio est in aqua. et aues habentes digitos diuisos manẽt ꝓ/ pe fecus aquã et cibanꝛ ex eo qꝺ crescit in terra. Et iste nõ comedũt carnem nec viuũt de rapina sicut aues habentes curuos vn/ gues in digitis q̃ comedunt oñia animalia q̃ pñt venari et viuunt sanguine. tamen non comedunt se inuicem sed parcunt aibꝫ sui generis qꝺ non faciunt pisces. qñ alios co medunt sui generis

De vngula. Ca. XXX

Ngula est pars digiti extrema in su/ periori parte digitoꝝ collocata. que vt dicit Constantinus cum carne ⁊ cute sibi vicina est coniuncta. cuius ligamen ta sunt cordosa. veniunt etiam ad vngulas vene neruĩ et arterie vt eis dent sensũz et na turale iuuamentũ. Harum incrementũ lõ/ gum est et latum. quantitati autem digito/ rum ꝓportionatum. Quod autem superex/ crescit et neruoꝝ tactum transit nihil sentit. Et ideo sine dolore prescindi se ꝑmittit. Nã vngule incrementum et nutrimentuz est si/ mile nutrimento piloꝝ. Et ideo excedũt in crescendo extrema digitoꝝ. vt di. Constan. Generaꝛ autem ex quibusdam fumositatibꝫ a corde resolutis vsq; ad digitoꝝ extremita/ tes circũfusis. vbi fumositates ingrediẽtes exteriori aere desiccanꝛ et in vngule substam cõmutantur. sicut ꝺꝛ super li. ꝓnosti. in com mento. Et hoc ad extremitatũ digitoꝝ sub/ sidium que de facili ꝑpter sui teneritudinez lederenꝛ nisi ꝑ vnguium duriciã munirẽtur vnde ipsoꝝ digitoꝝ sunt vngues iuuamẽtũ et nõ minimũ ornamentũ. Est autẽ vnguis osse mollior. carne autem et cartilagine du/ rior. corneam quodãmodo habens dispositionẽ et naturã. et ideo habꝫ in se q̃dãmodo corneã lucidiratem et planiciem ꝑpter eius sup̃ficiẽ politã et aliq̃ntulũ trãsparẽtez. Unꝺ et q̃ndã in se repñtat luciditatẽ ⁊ speciosita/ tẽ. q2 ꝯ vnguis ex cordis fumositatibꝫ gene ratur cordis ipsius viuacitas vel mortifica tio in eis apertissime ꝓnosticaꝛ. Calore eñ cordis ꝺficiẽte vngues nigrescũt ⁊ pallescũt

⁊ iõ etiã sui mutatõe ł ↄctõe extinctõꝫ calorꝭ vł mortificatõꝫ natꝰe p̄uãtr̄ p̄cedūt. vt ðr in li. ꝓnosti. Itē Arꝭ. li. vij. Aq̄laꝝ vngues icur nãť ⁊ ebetãť qñ cubãt sup oua ⁊ nutriūt pul los suos ⁊ albescūt ale eoꝝ ⁊ debilitãť. Hoc ãt hꝫ aq̄la ꝓpriū vt residēs sup arborē ⁊ qui escēs sepꝰ rēspicit vngues suos timēs forsan ne hebetēť. Nã vngues hꝫ p mucronibꝫ. ⁊ iõ ne ledãť nõ libēť residet sup petrã vt dic̄ idē. ⁊ qñ ɋescit i se vngues claudit ⁊ reflectit. vt sic illesi ↄ̄ſueť. Hoc idē facꝫ leo ⁊ aīalia curui vnguia. Itē idē li. vij. Aues vncoꝝ vnguiū nõ potãt oīno p̄ter paucas. ⁊ oēs aues cur nor vnguiū curuū hñt rostꝝ ⁊ breue ac gros sū collū. ⁊ cibãť a carne ⁊ venanť. aues tñ ex suo genere ñ comedūt nec eas ip̄etūt vł iua dūt cã cibi. ad inicē tñ pugnãt rostro ac vn guibꝫ se dilacerãt ꝓpť feias et etiã ꝓpť nidos. variaťãt vngula i oibꝫ volatilibꝫ et aīalibꝫ q̄ ad dispositõꝫ: etiã q̄ ad vsū. Nã i hoīe manꝰ muniūt ⁊ ornãt. in volatilibꝫ muniūt atꝫ pe des coꝝ armãt. aīalibꝫ ꝯo pedes custodiūt et calceãt. vñ i q̄busdã aīalibꝫ vngues sūt rotū di ⁊ itegri. vt i eq̄s. i q̄busdã sūt lõgi ⁊ abscisi vt i porcꝭ. Dr̄ ei ab Arist. li. xiij. Oē aīal hñs culmos ꝓminētes sic porci habent vngulas scissas. ⁊ in vnguibꝫ ponit natꝰa fortitudinē aīaliū. Vñ Arist. li. xiiij. Natꝰa inq̄t sp ponit vigorē in mēbrꝭ q̄bꝫ vtunť aīalia. vt facit in dētibꝫ q̄ sūt q̄si serra. et vnguibꝫ ꝓpť vigorē et iuuamētū.

De latere. Ca. XXXI

Latꝰ ƀm Isi. ē dictū eo q̆ i iacētibꝫ la tet. Est ei leua ꝑs corꝑis ł sinistra. in latere ãt dextro abilior ē motꝰ. sꝫ ꝑs leue fortior ē ⁊ oneri ferēdo accõmodatior. vñ ꝑs illa leua a lauãdo dicta ē eo q̆ aptior sit ad leuãdū aliq̄d ⁊ portãdū. vt di. Isi. ipa ei gestat clipeū. ensē. pharetraꝫ et cultellū. et cetꝰa onera vt expedita sit dextra ad agendū Isi. latꝰa ossibꝫ costaꝝ potissime fulciūť. ⁊ di cūť coste ƀm Isi. eo q̆ ab ipis iteriora custo diūť. ⁊ tota vētrꝭ mollicies costaꝝ munimie ↄ̄ſueť cautiꝰ ⁊ salueť. ↄponūť ãt coste latꝰa les ex p̄libꝫ ossibꝫ dorsi spõdilibꝫ colligatꝭ et ex diuersꝭ cartilagibꝫ ossa p̄dicta ↄiūgentibꝫ vt di. ↄstã. ⁊ hñt h ossa silitudinē semicirculi. q̄ dū sił ex pte spõdiliū dorsi ⁊ pectorꝭ iūgūť circulū facere videť. vt di. ↄstã. Sūt ãt ossa q̄ttuordecim. vt dic̄ idē. septena ⁊ septena. ex vtroq̆ latꝰe collocata q̄ cū septē tenerꝭ ossibꝫ cartilaginis sp̄eꝫ p̄tēdēntibꝫ i furcella pectorꝭ ↄiūgūť. q̄ꝝ sūmitas tenera cartilaginosa sic gladiꝰ acuiť et ori stomachi suꝑpaniť ad sui cordis defēsiõꝫ vñ i ↄpositõe costaꝝ ⁊ pecto ris i vniuerso trigītaduo ossa ↄcurrūt. q̄ꝝ q̄t tuordeci i lateribꝫ ⁊ i ↄpositõe pectorꝭ. ⁊ de cē posteriores i dorsi ↄpositione. ⁊ octo ossa cartilaginosa oīa p̄dicta ↄiūgētia ↄueniunt vt di. Cõstã. Contigit ãt latꝰ sepe pati ex cã extrīseca. vt ex casu ruptꝰa cõcussiõe ⁊ hmōi. qñq̆ ex intrīseca. vt ex fluxu hūoꝝ ⁊ ↄcursu ipocūdrioꝝ ad locū ⁊ ↄcauitatē costaꝝ. Aliq̄ñ apostema generať. vt pꝫ i pleuresi q̄ gene rať ex apostemate existēte i teneritudīe costa rū. Cuiꝰ signa sūt dolor laterꝭ. tussis. febris acuta. cogscit ãt p̄cipue p sputū sãguineū si ex sãguie. p citrinū si ex colera. p album si ex flegmate. p liuidū si fuerit ex melãcolia. ra ro tñ ex hūore melãcolico generať sic̄ i p̄cti ca ↄtineť. Talia ei apostemata qñ radicãť i latere ḡuissimū infert dolorē ⁊ suffocatõꝫ et inflãmatõeꝫ. ⁊ tūc i latere apostematico pa tiēs ɋescere nõ p̄t nec iacere Vñ ðr i ꝓnosti. q̆ i febribꝫ acutꝭ egꝝ iacere i latere ⁊ p̄cipue i dextro bonū signū ē. qr sigt loca vicina nõ eē apostemata. ⁊ sp̄ūalia mēbra sūt liberiora ⁊ hñt locū in q̄ dilateť. ⁊ sic hõ meliꝰ spirat ⁊ respirat. qr nec stomachꝰ nec alia membra ↄp̄mūt sp̄ūalia. Cõtigit etiã i ipocūdrijs in regiõe vacua sub costꝭ vētositatē aggregari: ⁊ i costaꝝ pelliculł includi. ex q̄ꝝ distensione pūctura ⁊ dolor generať. Qñq̆ etiã ↄtingit ex hūoꝝ grossoꝝ ↄcursu locū opilari ⁊ idu rari. ⁊ ita loca lateralia vł indurari nimio ⁊ ꝫbivł etiã nimiū eleuari. Et iõ ðr in ꝓnosti. Ipo. In ipocūdrijs si fuerit sine dolore ⁊ si molles sint ⁊ bñ ↄposite. hic ⁊ inde bonum. Si ꝯo fuerit aut dolētes aut spasmo distēte id ē. si ↄ̄cte fuerit. vt solet fieri i spasmo. Si int se dissileś. si i aliq̄ eaꝝ fuerit pulsuo mag nuovt saleꝰ. malū. sigt em angustiã ł alienatõē ⁊ cꝰ. Os q̄dē veꝝ ē i acutꝭ febribꝫ. ⁊ maxie si fuerit visuo oculoꝝ horribił ⁊ inordinatꝰ. vt dicit idē cõmētator. Si ꝯo fuerit ordiatꝰ motꝰ oculoꝝ. non est tantꝰ timor de futꝰa alie natione etiã i acutꝭ. vt dicit idem

De dorso Caplm. XXXII

Dorsū a duricie ē dictū eo q̆ sit duri or corꝑis supficies ad modū saxi ad portãdū fortꝭ ⁊ ad patienduꝫ durabił. vt dic̄ Isi. Dr̄ etiaꝫ tergū. eo q̆ i ea pte supini i tꝰa iacenꝰ. qđ solꝰ hõ p̄t. Nã bruta aīalia aut in vētre aut i latere iacent. vnde in aīalibꝫ ter gum abusiue ðr. vt dicit Isido. A terēdo tñ

ꝑt dici tergū. q꜡ varijs flagell' terit. nō soluꝫ dorsū aīaliū vezetiā dorsū hoīm captiuoꝝ. vt dic idē. Ul' ſm Remigiū. tergū dici pōt a teros grece qḋ ē rotūdū latīe. eo ꝙ dorsum oīal' ꝗndaꝫ spēꝫ ꝑfert rotūditatꝭ. eo ꝙ oīa ossa corpis fūdank ſup dorsū. sic carina nauis. Incipit āt dorsū ſm Cōstan. ⁊ Isido. a puppi capitꝭ ⁊ ꝑtēdit vsqꝫ ad renū vicinitatē. Est āt dorsū ex varijs ossibꝫ ⁊ spōdilibꝫ ꝯpositū. ⁊ h̄ ob q̄ttuoꝛ causas fuit nc̄cāriū. ꝑmo q꜡ oīm alioꝝ ē fūdamētū sup qḋ oīa alia ossa sūt posita. sic nauis sup carinā mediā est locata. Scḋo ꝙ visceꝝ iterioꝝ defēsio ē ⁊ coopculū. Tertio q꜡ neruoꝝ a cerebro ad diuersas ptes corpis infert' descēdentiū ē adiutoriū. vt hic ⁊ inde mot' volūtari' ⁊ sēsus diffūdak. Quarto vt medulle descēdētꝭ a cerebro sit vehiculū ⁊ ab ītrinseca lesiōe illius defensiuū. Ex mltꝭ āt ossibꝫ ꝯpositū ē aīal vt facili' se erigat ⁊ iclinet. ⁊ vt onera supposita ferat forti' ⁊ supportet. Uocāk aūt ossa dorsi spōdilia. ⁊ sūt ꝯcaua vt medulla spinal' q̄ a ꝑ h̄icis d꜡ nucha facili' ferak ad iferiora mēbra ad motū volūtariū faciēdū. Eadē eñ ē nakā ⁊ ꝑt' ī cerebro ⁊ ī nucha. vt di. Cōstan. ⁊ iō duplici pellicula sic cerebꝝ ē vestita. vt dicit idē. Uñ si h̄ medulla in spina dorsi ab aliq̄ cā fuerit īpedita siue lesa ꝑt' aīal' ledik ⁊ in suis actōibꝫ īpedik. sic ⁊ qñ cerebꝝ leditur Uñ ⁊ aīal lesa nucha de facili morik. ꝓpt qḋ nakā fecit ossa spōdilia dura ⁊ neruosa ⁊ insuꝑ acuta ⁊ spinosa. ꝓpt maiorē medulle defēsionē ⁊ ꝓpk faciliorē resistētiā ⁊ r̄pulsā iiurie scꝫ iferētꝭ lesionē. Est āt cutꝭ dorsi sic pell' spissioꝛ ⁊ durioꝛ q̄ꝫ i ceterꝭ ꝑtibꝫ aīal'. et h̄ ꝓpt eāꝫ sup dictā. Patik aūt dorsū mlta ab interiori ⁊ ab exteriori. q꜡ exteri' patik v̄berat ōēꝫ ⁊ excoriatōꝫ ⁊ mltiplicē lesionē. interi' āt patik neruoꝝ ꝯtractōēꝫ. hūoꝝ nimiā repletōēꝫ viaꝝ ⁊ meatuū spirituū opilatōꝫ ꝑūcturā et borripilatōꝫ ⁊ mltiplicꝭ gutte infestatōꝫ ⁊c̄.

De pectore Ca. XXXIII

Pect' est ossea ps ⁊ īferioꝛ int' mānillas ⁊ pulpas ⁊ iō pect' ē dictū. q꜡ est primū int' ptes eminēteo māmillarū. vt dic Isi. ſm ꝙ Isi. ⁊ Cōstan. pectorꝭ fundamētū est infra dorsum positū. cui' mag' est ꝯcauitas vt intra posita custodiat ⁊ coꝛ ac pulmonē cū alijs mēbris spūalibꝫ ꝓtegat et defendat. Magnitudo aūt ꝯcauitatꝭ pectorꝭ fuit nc̄cāria ⁊ vtil' vt pulmo huc ⁊ illuc possit dilatari ad refrigerandū calidū fumū cordis fuit cāt osseū ⁊ neruosū ꝓpt maiorē fortitudinē ⁊ fortiorē vitaliū ꝯfensionē in q̄busdā pelliculis interioribꝫ cū q̄dā pinguedie circūdak interi' ⁊ munik ꝓpt caloris nakalis fomentū ⁊ ꝯseruatōꝫ et frigiditatꝭ ossiū pectoris et thoracis mitigatiōem. Sūt autēꝫ ſm Constan. due ꝯcauitates a se inuicē q̄busdam pellicul' sepate. et fuit h̄ diuisio necessaria vt si flatus pectoris in vna pte casu ī aliq̄ amitterek. i altera pte ꝯcauitatis ad vite aīal' custodiam seruarek. ꝙ si vtraqꝫ ꝯcauitas infirmarek anhelitu intercluso de facili morerek. Item pectoris pellicul' coꝛ ⁊ pulmo colligank. et ne de suo loco exeant innoluuntur vt dic Constan. li. ij. c. xv. Est igik pect' māmillaꝝ fundamentū. et h̄ nō solū ꝓpt ornatū vezetiā ꝓpt necessariū pectoris iuuamentū. nam sua carnositate cooperiūt ⁊ ei' osseā frigiditatem tpantes ab extrinseca lesione aeris frigidi protegūt et defendunt. nobilissimū itaqꝫ membꝝ est pect' humanū. quia sedes sapientie est et domiciliū caloris vitalis et vigoris q̄ bñ disposito cū suis ꝯtentis atꝫ sano. corpis toti' vigoꝛ in suis actōibꝫ ꝯfortatur. ⁊ econuerso leso pectore totius corporis compago deteriorak. patitur aūt pectus multipliciter. quandoqꝫ a nimia frigiditate ꝯstringente nerui ⁊ ligamenta thoracis percutiuuk et in suis effectibꝫ impediunk. et aliquando ex nimia caliditate et siccitate substantialē ei' hūorem consumente. et neruos pectoris ꝯtrahente. vt pꝫ in ptisicis ⁊ ethicꝭ calore nimio ꝯsūptis. qñqꝫ ex nimia hūiditate sanguinea vel fleumatica meat' pectorꝭ īfundente et replente. vnde et qñqꝫ sequik suffocatio. et qñqꝫ raucitas. et qñqꝫ vocꝭ ablatio. vt di. Constan. qñqꝫ ex hūore corrupto in pellicul' pectorio collecto. vñ ⁊ pectus apostemak ⁊ impedik anhelit' et aīal aliquotiens suffocak. aliqñ patik ex colligātia aliorū mēbroꝝ q̄ leduuk. nam gutture leso aut pulmone aut stomacho necesse est vt pect' doleat ⁊ patiak. maxime aūt sunt passiones pectoris periculose ⁊ ꝑcipue interiores ꝓpt cordis vbi est sedes vite vicinitatē. Uñ magis ledit modica pūctura interius in pectore q̄ꝫ vuln' maximū exterius in brachio vel in crure. variatur dispositio pectoris in hominibꝫ et in volatilibꝫ. vt dicit Aristo. Nam homines habent pectus latuꝫ et aliquantulum a dextris ⁊ sinistris eleuatū in medio. ⁊ ipsa eleuatio est signū animositatꝭ et virtutꝭ

et nullū aīal hȝ mām̄illas ī pectore ꝓter homines ⁊ elephātes. vt di. Arist. li. ij. aīalia eī vbera hn̄t aut in latere aut in vētre. vt porci ⁊ canes. asini. vacce atq; oues. sic dic̄ idem. plures sct͛ generant aīalia hn̄tia vbera ī ventre. vt pȝ in canib; ⁊ in porcis. q̄ȝ illa q̄ habēt in pectore. vt pȝ in hoīe ⁊ elephante q̄ nūq̄ȝ generāt nisi fetū vnū. vt dicit idē li. v. Aues āt generalr̄ hn̄t pect͛ acutū ⁊ maxime aues ꝑde q̄ sūt curui rostri ⁊ acuti vnguis et modice carnis ac boni volat͛ ⁊ acuti visus qm̄ vident cibū suū a remotis valde. ⁊ idō talco aues eleuāt se in aere valde alte pl͛ q̄ȝ alia volatilia. ⁊ hꝯ ꝓpt͛ ꝑdicta ȝ cām. sic di. Arist. li. ij. acuitas āt pectoris in talib; auib; aīositatis et generositatꝭ est indiciū. vt di. Isi. de accipitre. magꝭ aūt inq̄t animosus pectore q̄ȝ rostro vel vngue accipiter est armat͛. et idō accipiter aīosus pectore in aere percutit et deijcit predam suam

De mām̄illa Ca. XXXIIII.

Mamilla enim a rotūditate est dicta. maso eī̄ grece rotundū latine. vt dicit Isi. papilla ꝟo d̄r caput mām̄ille quā infans sugit labijs et apprehēdit. ⁊ dicit̄ papilla q2 a puero tangit̄ et palpat̄. Dicunt̄ aūt mammille vbera quasi lactevbera. vl̄ q2 lactis humore in more vtris sit plena. naȝ post ꝑtū si sanguis nondū fuerit pueri nutrimento ꝯsūpt͛ naturali meatu fluit ī mām̄illas ⁊ carū ꝟtute albescens. lactis recipit qualitatem. vt di. Isi. ꝭm Constān. aūt mām̄ille de glandulosa sub̄a sunt cōposite carne .s. molli. et alba sic̄ lactis est natura. Sūt aūt vene et arterie glandulosa in sub̄a mammillaꝝ intermixte. ꝑ q̄s diffundit̄ sāguis ad mām̄illas cū spū. Sūt aūt mām̄ille ī pectore posite vt cordi essent vicine. vt per caloris cordis decoctionē sanguis in materiā lactꝭ facil͛ ꝯuerteret̄. nam sanguis ꝑ ꝯcauam venam ad corveniēs ⁊ deinde ad pect͛ tendēs tandē ad mām̄illas penetrat. ⁊ in eaꝝ carne spongiosa ī materiā lacteā vi caloris se trāsmutat. caro eī̄ ipi͛ mām̄ille carnosa ē et cauernosa. porosa scȝ vt spongea: vñ ad generationē lactꝭ est apta ad cuiuslibet nutrimētū pueri. Habet autē mām̄illa hꝯ ꝓpriū vt d̄r sup amphoꝝ. q̄ mulieꝝ q̄ facture sūt abortiuum mām̄ille exmollescāt. vt di. Ipo. Iteȝ si dextera māma mulieris postq̄ȝ gemios cōceperit exmollierit: mascul͛ abortiuus sit. si ꝟo sinistra femina abortiabit̄. ⁊ si vtraq; vter

q̄ fetus patiet̄ abortiuū. cui͛ rōneȝ assignat ibi Gal̄. in cōmento. dicit enim q̄ gracilitas mām̄ille paucitatē lactꝭ signat. vnde cuȝ infans debitū nō habeat nutrimentū: necesse est vt abortiat ipse fetus. Item idem Ipoc. ibidem. mulierib; in q̄bus sanguis calidus suꝑflu͛ ꝯuertit̄ ad mām̄illas insaniā futurā signat. cui͛ rō est ꝭm Gal̄. q2 cum sāguis calidus et suꝑfluus vel feruēs ad mammillas fluxerit si ꝑ nimietate sui et etiam caloris excessu nō poterit in lac mutari in fumositatē acutā resolut͛ caput petit et sic insaniā ꝓpter ꝑturbatōem cerebri generat et inducit. Itē idem in eodē. mulieri mēstrua si voluerit retinere sitiam maiorē. i. ventosam debes apponere ad mām̄illā. i. sub mām̄illaꝝ venis d̄ matrice ascendentib;. vt di. Gal̄. ꝑ attractionē ventosaꝝ sanguis suꝑflu͛ attrahit̄ ad mām̄illas. ⁊ sic inferior flux͛ menstrui minorat̄ sicut idē recitat Gal̄. Item in eodē si mulieri habenti in vtero lac multū fluxerit ex mām̄illis fetum debilē signat. si ꝟo fuerint vbera dura iteꝝ debilē signant esse fetum. ideo eī̄ nō diminuit̄ lac. quia fetus est debil̄ ad accipiendū et ꝯuertendū in suū nutrimētū vnde nimia fluxibilitas mām̄illaꝝ corruptionis et imꝑfectionis signū est. vt dicit Gal̄. si ꝟo fuerint mediocriter dure: sanitatē fet͛ designant. nimia eī̄ mām̄illaꝝ gracilitas ⁊ macilentia post ꝯceptū: fetum esse debilem signat ⁊ corruptum. Nam signū est q̄ subsequi debeat abortiuū. vt dicit idem. Item si impregnatio fuerit masculi apparebit dextera mām̄illa maior sinistra. si ꝟo fuerit femie erit sinistra maior. ⁊ hꝯ ꝑmo apparet qn̄ fetus incipiet se mouere. vt dicit Arist. li. xix. Itē sicut dicit idem. sepe ex lactis multitudine ⁊ coagulatōe mām̄ille nimis indurescūt. et si supercuerit pil͛ aliq̄s tempe induratōis accidit infirmitas magna et d̄r pilosa. nec cessabit dolor quousq; exeat putredo. sic̄ ibidē dicit Arist. Item dicit idem li. vj. q̄ aīalia q̄ sūt multoꝝ vberū sunt multoꝝ filioꝝ. et hn̄t vbera a ꝑte inferiori diffusa. vtȝ in canicula ⁊ ī porca. ⁊ cū parit porca dat ꝑmo filio suo ꝑmā mām̄illā. scdo secundaȝ. et sic de alijs. aīalia aūt pauca vbera habētia paucos hn̄t filios vt mulier ⁊ elephas q̄ hn̄t vbera anteri͛ in pectore collocata. mām̄illa igit̄ est mēbrū nutrimento fet͛ necessariū sanguis menstrualis ad generatōeȝ lactꝭ susceptiuū. ⁊ suscepti sāguis impuri depuratiuū. digestiuū

inmutatiuū.dealbatiuū.dulcoratiuū.ispif fatiuū.pectoris ꝛ cordis defensiuū.sexus et etatis discretiuū.corruptōis mōstratiuum. rotundū.oblongū.neruosum.carnosū.par uulorꝫ dentibus expositū cauernosum seu porosum.

De pulmone Ca. XXXV

P Ulmo cordis est flabellū nomē tra hēs ex agitando greco. in pulmone em̄ pneuma.s.spūs est ꝗ flando etiaꝫ aerē recipit et emittit. vel dr̄ pulmo qꝛ pal/ pitat se aperiēdo. vt flatū capiat ꝛ stringēdo emittat. vñ in ꝯtinuo motu est inspirando ꝛ respirādo. vt di. Ysi. Est āt pulmo de carne molli et aerea creat⁹ spume coagulate simi/ lim⁹ vt di. ꝯstan. cui⁹ iuuamentum est vt cor vndiqꝫ circūdet et aerē frigiduꝫ ad sui tēpe/ rieꝫ administret. Est etiā pulmo instr̄m spūs ꝛ vocis. Spūs fuit necessari⁹ ꝓpter cor. vt ꝑ attractōem aerꝭ refrigeraret. ꝛ pei⁹ ꝯstrictō nē fumosa supfluitas expelleret. Et iđo pul mo int̄ cor ꝛ guttur ē medi⁹ ne subito ad cor aer irrūpet. sꝫ pori⁹ aerē receptū temperaret Est itaqꝫ pulmo ꝗdam celle similitudo ser/ uans aerē frigidū ad cordis.s.feruorē miti/ gandū. vel calidū ad vocē necessariū vel ad flatū. Sine em̄ pulmone vox formari nō pt neqꝫ anheli⁹. vt di. Arꝭ. li. xiij. Propter ꝗ p̄/ dictas causas caro pulmonis moll' est et le/ uis ac ꝯcaua. vt ꝺ facili mutꝫ aerē ī sui natu rā. vt sic vital' spūs facili⁹ trāseat ī vētriculo cordis ad ꝯsuatōeꝫ vite aīal'. Et est genera/ le vt dic̄ Arꝭ. ꝙ oīe aīal anhelās hꝫ pulmo nē. et aīa aīalia ambulātia anhelāt. ꝛ quedā aīalia aꝗsa anhelāt. vt delphini. Iteꝫ omne anial generās hꝫ nigꝛ pulmonē. ꝛ est multi sanguis ꝓpt calorē nat̄e. pulmo ꝟo animalis ouantꝭ est paru⁹ ꝛ sicc⁹ ꝛ pt inflari ꝛ tumesce re. vt di. Arꝭ. Et sic dicit idē li. xiij. Quedaꝫ aīalia ñ hñt pulmonē. sꝫ branchas loco pul monis. Itē ibidē li. xvj. Oīe aīal hñs pul/ monē calidi⁹ est aīali carēte pulmone. anīal em̄ hñs pulmonem multū sanguineū est re spectu aīal' nō hñtis. Patit̄ āt pulmo multi pliciter. qñqꝫ em̄ ex humore reumatizāte ad canales pulmonis. ꝛ tūc varie generāt̄ pas/ siones. ꝺm varias hūorꝫ ad pulmonis ꝓnci/ piū fluxiones. sic sunt squinantia. tussis. pti/ sis. raucedo. asperitas vocꝭ. ꝛ silia. Qñqꝫ pa titur ex coadunatōe hūoris ī pēnis pulmo/ nis vñ fit ptisis ꝛ alie horrēde passiões. vtꝫ ī sanguinē ꝛ saniē excreantib⁹. vt di. Constā.

Itē aliqñ patit̄ ex ꝓpe sube vlceratōe. ꝛ h̄ ac cidit ex acumie hūoris ad pulmonis subaꝫ defluētꝭ. Talis passio nō de facili curat̄. qꝛ cū ex hūoris acumine suba pulmonis fuerit vlcerata ꝓpt ipi⁹ pulmonis teneritudineꝫ et mot⁹ ꝯtinuatōem nō de facili solidat̄. vnde ꝛ tūc aer attract⁹ ꝑ foramen vlceratū de faci li euanescit. vñ ad tēperie calorꝭ cordis nō sufficit qn pot⁹ ꝓpt aeris attracti paucitateꝫ cor ī se penit⁹ marcescit. Itē dic̄ Arꝭ. li. xviij aīal si anhelauerit in comedēdo cadit aliqđ ex cibo ī ꝯcauitateꝫ pulmonis. ꝛ tūc accidit aīali tussis ꝛ strāgulatio Nā tussis nihil ali/ ud ē nisi mot⁹ animate ꝟtutꝭ ad expellenduꝫ supflua circa spūs instr̄a vt di. ꝯstan. Recol lige igit̄ ex p̄dictis ꝙ pulmo ꝓpriū cordis est instr̄m. qꝛ cor refrigerat subtilitate sue sube aerē attractū alterat ꝛ īmutat. vocē format. a motu nequaqꝫ cessat. qꝛ ꝯstrigit se mutuo ꝛ dilatat aerē ad supplemētū caloris in suis follicul' et poris reseruat. Vñ tamdiu pōt vi uere aīal sb aq sine suffocatōe qꝫdiu pt r̄col lectū aerem retinere. sui mot⁹ ꝯtinuitate. ae/ rē admouet ꝛ depōnit vl' depurat. spiritui vi tali ꝯtinuū nutrimentū administrat. cor deni qꝫ ab instrumentis sensibilib⁹ separat. hūo/ rem spumosū generat. cordis subaꝫ localit̄ circūdat qñ aliꝗ occasiōe patit̄. mortē acce lerat. actōeꝫ ꝟtutꝭ vital' impedit ꝛ perturbat Hec oīa dicit Constan. ꝑ ordinem

De corde Ca. XXXVI

C Or ꝺm Ysi. a cura dr̄. eo ꝙ oīs sollici tudo ꝛ scie cā in eo manet. qđ quidē pulmōi est vicinuꝫ. vt cū ira accēdit̄ humidi pulmonis remedio tpet̄. In medio cor aīal' positū est. vt ad oīa corpis mēbra vi tā īfluat atqꝫ motū. vt di. Ysi. Est āt cor ꝺm ꝯstan. suba ꝗdam carnea villosa. dura. oblō ga. et rotūda. Fuit āt cor ꝯcauū ꝓpt caloris cōseruatōem. Est em̄ cor toti⁹ corpis funda mentū. Fuit āt villosuꝫ vt facili⁹ dilatādo et ꝯstringēdo se moueret̄. Fuit etiā duꝝ ne de facili lederet̄. Fuit etiā rotundum vt maior obediētia spirituū ī eo regiret̄. Fuit ꝛ oblō/ gū in forma piri. s. rendēs ī acutū vt actio ca loris nat̄al' sp in conū tendēs fortior reddat̄ Ponit̄ āt suba cordis int̄ ambas ꝯcauitateꝭ pectorꝭ ī medio ipi⁹ aīal'. vt a corde ꝗsi cētro ad circūferentiā toti⁹ corpis spūs vital' defer reret̄. Caput āt cordis qđ acutū dr̄ ī sinistra pte hūani corpis collocat̄. ꝛ qꝛ in hac parte cordis acuta pl⁹ viget ꝛ ihabitat spūs vital'

iõ ĩ sinistro brachio pulsus fortissim⁹ iuenit
vergit ãt cor ad sinistrã ptẽ hoĩs vt ipi⁹ calo
re frigiditas sinistre ptꝫ tempet. Hꝫ aũt cor
duas ꝯcauitates. scꝫ sinistrã. q̃ ĩ acumẽ ten/
dit. ⁊ dextrã q̃ intra subsistit. et he cõcauita/
tes vẽtriculi cordis nũcupant. Et int istos
duos vẽtriculos ẽ vnũ foramẽ qḋ a q̃buisdã
vena vl' via ꝯcaua nũcupat. Hoc foramẽ ꝯ
dextrã ptẽ est latũ. ꝯ sinistrã ṽo ptẽ strictum
Et h̃ fuit necessariũ vt sãguis a dextro ven/
triculo veniẽs subtiliaret. ⁊ sic facil⁹ spũs vi
talis in sinistro vẽtriculo generaret. Dicit em
Aug⁹. li. de differẽtia spũs et aĩe q̃ ĩ dextro
vẽtriculo cordis pl⁹ est õ sãguie q̃ꝫ de spũ. in
sinistro ṽo ecõuerso. qꝛ ibi spũs vital' genera
tur ad viuificandũ aĩal p q̃sdã arterias dif/
fusio vndiqꝫ dilatat. Sinistra ei ps cordis
duplex hꝫ foramen. vnũ int arterias vene q̃
portãt sanguinẽ a corde ad pulmonẽ. Alte/
rũ foramẽ ẽ vñ exit arteria maior q̃ ẽ forma
arteriaꝝ toti⁹ cõrpis. p quam pulsus ĩ corde
generat potissime. ĩ ptẽ sinistra ꝓpt cãm sup
dictã. Sil'r ps dextra duo hꝫ foramia. vnũ
intra venã q̃ ḋr ꝯcaua. portãs ab epate san/
guinẽ in dextrã cordis ꝯcauitatẽ. de altero
ṽo exit vena arterie vt nutriat pulmonẽ. Co
operiunt aũt foramina q̃buisdã pelliculis q̃
aperiunt sanguinẽ a corde emittẽdo. Dein/
de clauduntur reditũ phibendo p hũido. In
vtraqꝫ ãt cordis ventriculo est frustulũ q̃d/
dam exteri⁹ qḋ auricule assimilat. et h̃ duo
frusta cordis aureole nũcupant in q̃bꝫ vene
⁊ arterie radicant ⁊ solidant. habet cor ĩ sua
latitudine q̃dam ossa cartilaginosa. que cor
dis sedes appellant. Circuit ãt cor q̃daꝫ pã
nicul⁹ q̃ ḋr esse capsula cordis. et h̃ cũ pãni/
culis pectoris ꝯsolidat. Hic pãnicul⁹ nõ ni
miũ ꝓpe cor iũgit ne forte ei⁹ mot⁹ impediret
q̃ cordi fuit necessari⁹ vt esset fundamẽtum
caloris natal' vñ aĩal generet. Hucusqꝫ Cõ
stan. li. iiij. c. xxj. Dicit ãt Arĩ. li. j. q̃ nõ ẽ mẽ/
brũ in q̃ sit sanguis ita infix⁹ sicut in corde.
Sanguis em̃ in pulmone est fixus. sꝫ cordi
fixior est. Item idem li. xj. Cor positũ est in
om̃i aĩali in medio pectoris p̃ter q̃ꝫ in hoĩe.
qꝛ cor hoĩs declinat ad ptem sinistrã. ps ãt
acuta cordis declinat ad interi⁹ pectoris in
oĩbꝫ aĩalibꝫ p̃ter q̃ꝫ in piscibꝫ. qm̃ ps acuta ĩ
istis ad ptem capitis dependet in loco con/
iunctionis branciaꝝ. Item in eodẽ ḋr q̃ om
ne aĩal hñs sanguinẽ hꝫ epar et cor. Itẽ idẽ
li. xij. In corde em̃ est p̃ncipiũ venaꝝ. ⁊ p̃ma

ṽtus creans sanguinẽ et ei⁹ sanguis est mũ/
dus. clarus. calid⁹. ⁊ maioris sensus ⁊ cõue
niens intellectui. Item in eodem. p̃ncipiuꝫ
sensus aĩalis est ĩ corde et sẽsus cũ corde sũt
ꝯtinui. Et. iij. et. viij. li. ḋr. Cor ponit ĩ ante/
riori ĩ pectore ⁊ ĩ medio q̃ p̃ncipiũ ẽ vite ⁊ aĩs
mot⁹ ⁊ oĩs sensus ĩ eo est. Sẽsus ãt ⁊ motus
nõ sũt nisi in anteriori pte cordis. ⁊ ꝓpt h̃ di/
stinguit mediũ et vltimuꝫ. Et anhelit⁹ p̃mo
vadit ad interi⁹ cordis. Natura aũt creatia/
nis cordis est ex venis. qꝛ ex genere venaruꝫ
Et situs cordis est ꝯueniẽs. qm̃ est positum
in loco supiori ⁊ in anteriori. qꝛ nobili⁹ ordi
nat in loco nobiliori natal'r. cor ãt int oĩa
mẽbra nobilissimũ est. et iõ positũ ẽ ĩ medio
corpis q̃ indiget necessario. qꝛ aĩaliũ est cõ/
plementũ. nec est aliqḋ membꝝ ita necessa/
riũ ad vitã sic cor. vñ corde leso nõ viuit aĩal
Et ideo corp⁹ cordis est in medio et creatio
ei⁹ est in corpe spissor natal'r ꝯcauo. ⁊ est cõ
cauũ qm̃ p̃ncipiũ venaꝝ est ex eo ad recipiẽ
dum sanguinem spissum aut ad custodien/
dũ p̃ncipiũ mot⁹. Et i nullo mẽbro ẽ sãguis
sine venis nisi in corde tm̃. qꝛ exit sanguis a
corde ⁊ vadit ĩ venas. ⁊ nõ venit sanguis ad
cor ex alio loco. qm̃ cor est fons ⁊ p̃ncipium
sanguis ⁊ p̃mũ mẽbꝝ hñs sanguinẽ sic ma/
nifestat ex anathomia. qm̃ creatõ cordis ap
paret p̃mo sanguinea. ⁊ est p̃ncipiũ motuuꝫ
delectabiliũ et offensibiliuꝫ. Et vniuersalit
mot⁹ cuiuslibet sensus ex eo incipiũt ⁊ ad ip
sum redeũt. et ei⁹ ṽtus expandit ad oĩa mẽ/
bra p vnũ modũ. In aliq̃bꝫ ãt aĩalibꝫ inue
nit os in corde ꝓpt sustentamentũ ei⁹. sic ossa
ponũt in mẽbris. ⁊ in cordis aĩaliũ magni
cordis sunt tres vẽtriculi. et ĩ animali parui
cordis sunt tm̃ duo vẽtriculi. Et iõ ḋꝫ eẽ in
corde aĩal' venter. qm̃ cor ḋꝫ esse loc⁹ recep/
tionis sanguis puri et tpati in q̃ntitatẽ ⁊ q̃li
tatẽ. Et est valde calid⁹ et humid⁹. qꝛ cor est
membꝝ ĩ q̃ est p̃ma ṽt⁹. Hucusqꝫ Arĩ. li. xiij.
vbi m̃lta dicũt de hac materia. Item idem
li. xvj. scꝫ q̃ cor aĩalis ḋꝫ esse ꝯplementũ ꝓpt
h̃ creatur cor p̃us. Et ꝓpt calorem cordis et
exitũ venaꝝ ex eo posuit natura mẽbꝝ frigi/
dũ ex opposito cordis. s. cerebrum. et ꝓpter h̃
creatur caput in generatione post creatõeꝫ
cordis. Cõtingit aũt cor pati vl' ex alio hũo
rum colligãtia. vt ḋi. ꝯstan. vl' ex ꝓp̃a distẽ/
perãtia. Si em̃ in corde dñet excedẽs cali/
ditas. ebullit sanguis cordis et agitat et sic
vitalis spũs ledit. Si nimia frigiditate cor

ꝯstringit ꝯgelat sanguis vnde et mors sequit
Quãqꝫ etiã patit ex aliq̃ apostemate capsulã
ei9 inficiẽte. ⁊ tũc aial nõ diu viuit. Itẽ acci/
dit cordi tremor. ⁊ h̄ ex hũiditate aq̄sa i pelli
culio cordis diffusa. q̄ debitã ei9 ipedit dila/
tatõez ⁊ ꝯstrictõez. Vñ videt infirmo q̄ cor
de loco ad locũ moueatur. Item accidit ei
defectio ex spirituũ vel ꝟtut spũal dissoluti
one ⁊ spirituũ euaporatõe. Et h̄ ꝯtingit ex
nimia replectione ꝟtutẽ aggrauãte ⁊ ꝯfũden
te. aut ex nimia inanitione ꝟtutẽ dissoluente
sicꝫ pꝫ in cardiacis ⁊ i q̄busdã p9 nimiũ sudo
rẽ. tinentinis acutã potionẽ. Item patit ali
qñ ex siunositate aliq̃ corrupta et venenosa
ad cor penetrãte ⁊ cordis meat9 corrũpẽte.
vñ mors seqt indilate. Itẽ patit qñqꝫ de ve
ne ꝯcaue opilatõe. vñ ⁊ sãguis nutrimentũ
cordis ⁊ vital spũs denegat. His ⁊ aliis mo
dis cor patit vt di. ꝯstan. li. ix. c. xxiij. Dicit ad
h̄ Gal. i tegni. q̄ ꝟt9 ca ꝯplexio cordis oñdit
p h̄ sig̃. s. p magnitudinẽ respiratõis vl velo/
citatẽ puls9 ⁊ freq̃ntiã ei9 p virilitatẽ ⁊ festinã
actionẽ p irã audaciã ⁊ furorẽ p amplitudi/
nẽ pectoꝝ ei9 pilositatẽ. Hec aĩa calorẽ do
minantẽ in corde signant. Oĩa ꝟo sig̃ ꝯria
designãt ei9 ꝯrietatẽ. Sup quẽ locũ di. Ha
ly. in cõmento. cor in hoĩe se hꝫ ad modũ ra
dicis i arbore. Arteria nascẽs ex sinistro vẽ
triculo silis est trũco vl cruri arboꝝ q̃ elon
gata a corde ramificat in duas ptes q̃ꝝ vna
tẽdit ad sursũ. alia deorsũ. ⁊ ille ramificant
⁊ diuidunt ad modũ ꝟge ex ramio p totum
corp9 vsqꝫ ad arterias capillares sparsas in
cute et qñ dilatat cor dilatant et oẽs arterie
sil. ⁊ qñ ꝯstringit ⁊ ipe sil ꝯstringũt. ⁊ p dila
tatõez eaꝝ attrahit aer frigid9 ex exteriorib9
cordis ad interiora ei9 ⁊ in ꝯstrictõe expnit.
vilior fum9 in eis generat9 ⁊ extrahit ipm ad
exteriora. ⁊ p h̄ ei9 calor euentat. ⁊ p ei9 euen/
tationẽ ei9 ꝯplexio adequat. Et vt ait idẽ ꝟ/
tus motiua q̃ est fixa in corde. currit p arte/
rias ad vnãquãqꝫ ptẽ corpis. ⁊ defert vnicui
qꝫ ꝓpriã vitã ⁊ ꝓpriũ calorẽ vitalẽ. Seruit eñ
pect9 cordi se apiẽdo ⁊ frigidũ aerẽ attrahen
do ⁊ se claudẽdo. ac fumosũ vaporẽ genera/
tũ ex corde expellẽdo. vñ si pect9 ⁊ arteria et
alia vitalia instr̃a fuerit salua. obediũt ꝟtu/
tes in opib9 suis. ⁊ qñ sũt infirma nõ obedi/
unt. Vñ bonitas ⁊ malicia subministrãtiũ or
ganoꝝ pmouet. vl impedit cor ad suas pa/
gẽdas actiões. Vñ qñ cor est forte ⁊ hꝫ mẽ/
bra sibi obediẽtia. bñ i dilatãdo ⁊ ꝯstrigẽdo
se habẽtia fortis ꝓcedit a corde respiratio et
forꝫ pulsus ⁊ forꝫ opatio sm bonitatẽ orga
ni ⁊ ꝟtutꝫ. Qñ ꝟo ꝟt9 est debil ⁊ remissa ñ pt
extẽdere arterias i oẽs dimẽsiões vñ seqt mi
nor respiratio ⁊ minor pulsus. Itẽ ibidem.
Si cor fuerit nimis frigidũ ⁊ nimis hũidũ
⁊ pulsuo mollis erit hõ ꝓuat9 virilitate ⁊ au
dacia. timid9 atqꝫ piger ⁊ a pilis i pectore nu
dus ꝓpt vaporis fumosi vñ generãt pili pau
citatẽ Si ꝟo fuerit cor nimio siccũ ⁊ frigidũ
faciet pulsum aspeꝝ durũ et pũũ et respira/
tio tarda est ⁊ rara maxĩe si pect9 paruũ fue/
rit atqꝫ strictum. Huc usqꝫ Haly sup tegni.
Gal. Et hec sufficiant.

De anhelitu. Ca. XXXVII

Anhelit9 cordis ⁊ pulmonis est mot9
a ꝓpt attractõez frigidi aeris ad tẽpa/
mentũ innati caloris cũ eiusdem ex
pulsione generat9 Cor eñ ullo mõ carẽtiã
attrahẽdi aerꝫ pati pt. Si ei p modicũ spa/
ciũ ab attractõe aeris q̃esceret lederet vl de
ficeret. Anhelit9 g̃ ꝯrios hꝫ mot9. qꝛ dilatã/
do pulmonẽ aerẽ trahit ⁊ ꝯstrigẽdo expellit
Anhelit9 itaqꝫ ẽ caloris cordis p attractiõez
aerꝫ tpatiu9 ⁊ expellẽdo vaporẽ fumosũ eiuf
dẽ purgatiu9 Est etiã aial spũs ⁊ vital nutri
tiu9. Itẽ fortitudine vl debilitate ꝯsistentie
spũaliũ oñsũ9 sic supi9 de pulmonis ꝓpeta/
tib9 dictũ est. Itẽ in anhelãdo pl9 de spũ at/
trahit q̃ expellat. ꝓs eñ nõ modica trãsit in
vitalis spũs nutrimentũ. Infra eñ pulmo
nẽ se recipit. ⁊ tãdiu aial sine suffocatõe vi/
uit q̃diu int instr̃a anhelit9 spũs se includit
Itẽ patientib9 instrumẽtꝫ anhelit9 spũs cor
rũpunt. ⁊ sm q̃litatẽ organi patiẽtꝫ imutat.
vt di. ꝯstan. Patit aũt anhelit9 qñqꝫ ex defe
ctu ꝟtutꝫ mouẽtꝫ neruos ⁊ regẽtꝫ qñqꝫ ex cõ
stipatõe instr̃oꝝ spũs q̃ ꝓuenit ex grossis hu
morib9 vl ex grossa vẽtositate viã anhelitus
opilãte. vel ex aliq̃ apostemate pulmõis pã
niculos cordis aggũãte. siue ex nimio calo/
re cordis i pulmonis suba dñante. ex q̃b9 oĩ
bus debil redditur anhelit9 atqꝫ rar9. Si aũt
fuerit velox ⁊ pũ9. calorẽ alienũ sig̃t. q̃ ꝟtutẽ
suffocet et potissime vincat. Si tact9 fuerit
calid9 et sitis ac lingue desiccatio subseq̃t. an
helit9 ꝟo pũ9 ⁊ frigid9 vt i acutꝫ febrib9 signũ
mortꝫ est Eius ei tarditas defectũ ꝟtutꝫ de/
signat expulsiue. frigiditas ꝟo extinctõz sig̃t
calorꝫ naťal. ⁊ defectũ ꝟtutꝫ i suba cordis et
in str̃oꝝ spũs. Itẽ inmutat anhelit9 ex mem
broꝝ interioꝝ vniuersali corruptõe. vt pꝫ in

leporis. q̄bꝫ anhelitꝰ fetidꝰ est et corruptus ꝛ
aeris vicini corruptiuꝰ. Unū taliū flatꝰ solet
esse appropinquātiū corruptiuꝰ ꝛ infectiuus.
Inficit enī aerē vicinū ꝛ reddit corruptibi-
lem sicut sibilꝰ reguli flādo aerem corrūpit
et aues volantes interficit. vt dicit Auicen̄.
et Constan.

De stomacho Ca. XXXVIII

Stomachꝰ grece os dr̄. eo q̄ sit ostiū
ventris. ꝛ ipse cibū recipiat atqꝫ ad in-
testina transmittat. vt di. Isidorus.
Est aūt stomachꝰ ſm Constan. rotūdꝰ. ob-
longus. ꝯcauus interiꝰ. asper in fundo ꝛ car-
nosus. duo hñs orificia. vnū inferiꝰ. alterū
supiꝰ. Est autem asper et villosus vt cibū re-
ceptū meliꝰ retinere possit. Nam si esſꝫ lubri-
cus et in supficie planus. ex sua lubricitate
cibus exiret indigestus. Fuit autem et car-
nosus in fundo. vt digestio ꝯfortaret. Caro
eiꝰ est calida et etiam hūida. ex q̄bꝫ q̄litatibꝰ
maxime viget digestio in corpore animalis.
Rotundꝰ aūt fuit vt capacitate sua cibū re-
ciperet ampliorem. Preterea q̄ꝫ si alterius
esset figure sꝫ triangularis. vel hmōi hūo-
res mali in eo de facili ad putredinē colli-
gerent cū talis forma non posset a supfluis
ꝑpter angulos desiccari. Oblongꝰ etiā fuit
ne nimia rotunditate sua spūalia ꝯpmeret.
Et vt etiam tanto faciliꝰ cū supioribꝫ ꝛ etiā
inferioribꝫ iungeret. Preterea stomachꝰ pre-
cipue humanꝰ in parte supiorē est strictꝰ In
parte inferiori latꝰ. et h̄ q̄ꝫ fuit necessarium.
Quia cū homo ceteris animalibꝫ sit erecti-
or: cibus eiꝰ semꝑ ad inferiora descendit. et
iđo vtilis fuit eiꝰ inferior latitudo. vt in eo re-
cipi possit cibi multitudo. Item neruosus
est ꝑpter maiorem sensibilitatis et appetitus
vigorositatem. Epate etiam circūdatur. vt
ei calor maior ad ciboꝝ decoctōem ab epa-
te ministraret. Epar enī suis q̄nqꝫ fruſtulis
stomachū circūcingit et ei calorem tribuēs
succositatem ꝛ hūorem vñ sanguis generat
ꝑ quasdā venas q̄s miseraicas medici vo-
cant. recipit et a fortiori caloris actione ī sā-
guine alterat et ꝯuertit. Ad hec dicit cōstan.
q̄ si stomachꝰ fuerit substantialiꝛ calidus. ci-
bos grossos bñ digerit. delicatos ꝟo consu-
mit. et plꝰ digerit q̄ꝫ appetit. et ꝑꝑ similitudi-
nē cibos calidos maxime querit. nec famē
sustinere potest. Frigidꝰ ꝟo stomachꝰ grossi
cibi nō est bñ digestiuꝰ. et ex eis cito grauat.
et eos cito mutat in humores acidos ꝛ cor-
ruptos. Stomachꝰ ꝟo siccꝰ cito sitit nec pa-
rū aque sufficit. q̄ si supflua fuerit rugitū in
ventre facit. Et si fuerit hūidꝰ stomachus.
nō sitit. humidū cibū appetit. sꝫ parꝝ digerit
Hucusqꝫ Constan. li. j. c. xiiij. Accidunt aūt
stomacho vt dicit idem li. ix. ca. xxvj. diuerse
passiōes. s. mala digestio. fumositas diarria
vomitꝰ singultꝰ. inflatio. ructuatio. et hec ex
diuersis accidūt causis Quia q̄nqꝫ ex mala
ꝯplexione. q̄nqꝫ ex nimia inanitōne. q̄nqꝫ ex
nimia repletōe. q̄nqꝫ ex nimio hūoꝝ acumi-
ne. q̄nqꝫ ex cordis putrefactōe. q̄nqꝫ ex ꝟtu-
tis digestiue defectōe. q̄nqꝫ ex cibi qualita-
te. q̄ si sit pūgitiuꝰ stomachꝰ pūgit ꝛ ad exeū-
dū cōpellit. aut si viscosus lubricat. et sic de
facili egredit. q̄nqꝫ ex ꝟtutis expulsiue nimia
debilitate. nō solū ex se patit verꝫ etiā ex alio-
rū mēbroꝝ colligātia ꝛ vicinitate. Stoma-
chus enī est totiꝰ corꝑis pr̄familias. omniū
membroꝝ nutrimentū recipiēs. et singloꝝ
membroꝝ ꝑut expedit administrās necessita-
ti. vt dicit idem Constan.

De epate. Capl'm. XXXIX

Epar sine iecur nomē hꝫ. eo q̄ ignis
in eo sedem hꝫ q̄ vsqꝫ ad cerebꝝ sub-
uolat et deinde ad oculos ꝛ ceteros
sensus et membra se diffundit. et calore suo
succū sibi attractū in sanguinem trāsmutat
quē ad vsum pascendi nutriendiqꝫ corpꝰ sił
membris administrat vnđ epar dr̄. quia talia
membra pascit. In iecore sedes est volupta-
tis et ꝯcupiscentie. cuius extremitates fibre
vocant. q̄ sunt q̄si lingue eminētes et stoma-
chū amplectentes calorem ad ciboꝝ dige-
stionē deferentes vł exhibētes. ꝛ dicūt fibre.
q̄r ad aras phebi ab ariolis deferebant. q̄bꝫ
oblatis et succensis rñsa dabant. Hucusqꝫ
Isido. Est aūt epar vt dicit Constan. mem-
brū calidū ꝯcauū et lubricosū in dextro la-
tere aīalis collocatū. stomacho suppositum
vt suo calore ꝑimā iuuet digestōem. Est enī
sanguineū ꝛ in colore rubicundū. q̄r succo-
sitas eiꝰ nimia caliditate ī hūorē sanguineū
est trāsuersa. Aliqñ tubū est etiā duꝝ ne d̄ fa-
cili ledat. Variat enī epar in boibꝫ in q̄nti-
tate ꝛ ꝑtiū multitudine. q̄r in boibꝫ est maꝰ
q̄ꝫ in alijs bestijs einsdē q̄ntitatis. Numerꝰ
ꝑtium eiꝰ in quibusdā est duplex. et h̄ ad mi-
nus. in q̄busdam triplex vł quadruplex. vel
ad maximū q̄ntuplex inuenit. A lata autē
epatis ꝯcauitate ꝑgredit q̄dā vena q̄ a me-
dicis porta nūcupat. ꝛ h̄ antequā exeat ī q̄nqꝫ

diuidit venulas quasi ptes epatis intrantes. Epar enim succositatem pme digestionis p quasdam venas in sua concauitate attrahit. et p calorem naturalis ebullitionem celebrat digestionem. secundo in massam sanguineam et quattuor humorum naturam conuertit. Quod enim calidum est et humidum transit in materiam sanguinis. cuius receptaculum sunt vene. quod autem calidum et siccum est in naturam colere. cuius proprium receptaculum est cista fellis. quod vero frigidum et siccum in materiam cedit melancolie cuius proprium receptaculum est cistula splenis. sed quod est liquidum et aquosum in humorem transit. fleumaticum proprium receptaculum est pulmo. Ex quo patet quod epar naturalis virtutis est principium fundamentum pme digestionis stomacho maximum iuuamentum. secunde vero digestionis in subiecte sue concauitate est perfecti cum puri ab impuro separatiuum. singulis membris nutrimenti transmissiuum. amoris venerei excitatiuum. diuersarum passionum receptiuum. Patitur enim quandoque ex nimia caloris intensione Unde et pori aperiuntur interius. ex quorum apertione virtus euanescens remissius operatur. quandoque ex nimia frigiditate conuersionem attracte succositatis in naturam sanguineam impediente. et ex hoc sepissime contingit idropisim generari. cum idropisis nihil aliud sit secundum phisicum nisi error virtutis digestiue in epatis concauitate. hac enim virtute errante et in sua operatione deficiente. necesse est sanguinem corrumpi et indigesto corpus quod inde nutritur intumescens extendi vnde et idropisis generatur. Item patitur epar ex subiecte sue mala complexione. et hoc secundum humorum quattuor distemperantiam in ipsius essentia dominantem. Item patitur ex viarum eius opilatione Contingit enim sepe humorem grossum et viscosum in venis epatis aduunari Unde cum sanguis clausus exire non potest causa est constrictionis et opilationis. Item etiam accidit ex nimio calore humorem sanguineum desiccante et subarum venarum epatis comprimente quo non sanguis libere diffundi ad alia membra corpora nutrienda. Hoc idem autem aliquando potest contingere ex nimia frigiditate humores congelante. et meatus epatis constringente et ad membra nutrienda discursum sanguinis prohibente. Item idem etiam accidit ex apostemate subarum epatis aggrauante. et putredinem in ipsius substantia generante. Item idem accidit ex inclusa ventositate pelliculas ipsius epatis extendente et ex membrorum inordinatione dolorem et merorem inducente. Item sepe patitur ex inmoderato fluxu sanguinis quod accidit ex venarum ab ipso egredientium apertione. et hoc contingit ex nimio sanguinis acumine. vel ex nimia repletione vel ex debilitate virtutis retentiue. vel ex nimio exercitio et labore. sicut dicit Constan. Ad hoc de natura et signis complexionis epatis dicit Gal. in tegni. Signum epatis quando est calidum est amplitudo venarum non pulsatiuum. super quem locum dicit Haly. quando dominatur et vincit calor in epate. fit epar maius et vena eius maior dilatatur et magnificata est. Magnificantur omnes vene non pulsatiles in omnibus membris. et calescit sanguis et generatur quandoque colera citrina. et per processum temporis post statum adolescentie aduritur colera citrina. et fit ex ea colera nigra. et diuerse aliquando ex tali colera accidunt passiones. aliquando autem nimio calori epatis cordis resistit frigiditas. nam a corde velut a membro superiore et nobiliore epar in suis actionibus moderatur. et hoc idem dicit Aris. li. xiii. vbi preponit cor epati tanquam principium eius regitiuum. Item dicit Gal. quod frigiditas epatis ex calore cordis temperatur. et signum frigiditatis et siccitatis epatis est strictura venarum et paucitas sanguinis. sicut humiditatis eiusdem signum est mollicies venarum et sanguinis multitudo Item idem dicit Haly. quod epar est fons humiditatis corporis. vnde cum sit radix humoris si sit epar siccum non poterit aliquod membrum corporis conuerti ad humorem vel humiditatem vt eius possit resistere siccitati. Intendit autem et remittitur siccitas et humiditas epatis secundum cordis dispositionem. Epar igitur est membrum nobile cuius alteratione alteratur corpus, et influit nutrimentum et virtutes nutritiuas et in membra reliqua inferiora sine medio. ad superiora vero mediante corde secundum iudicium Gal. E conuerso autem ponit Aris. li. xiii. quod cor facit omnia predicta mediante epate. que autem verior sit opinio aliorum iudicio derelinquo. Et hec de proprietatibus epatis dicta sufficiant

De felle Ca. XLI

Fel est dictum eo quod sit folliculus gestans humorem ex dominio colere rubee amarissimum vt dicit Isi. Est enim cistula fellis quedam pellicula super gibbum epatis collocata. et habet duos surculos. per vnum deportatur colera rubea ad intestina vt per eam fex expulsiua confortetur. vt etiam acumine suo intestina melius expurgentur. Per alium autem deportatur colera ad stomachum vt sua caliditate virtutem adiuuet digestiuam. Est igitur fel membrum calidum et etiam siccum. gibbo quidem epatis suppositum est proprium colere rubee receptaculum. Cuius est iuuamentum vt sanguis a colera rubea mundificetur sanguis enim ex presentia colere incenderetur nisi intra cistulam fellis eius superfluitas locaretur. Est autem sua caliditate decoctionis ciborum iuua-

mentū sua subtilitate penetratiuū. sua mor/
tificatōe et acumine pūgitiuū. et intestinorū
corrosiuuʒ. et ad sup̄flua ac fetida eijcienda
excitatiuū. et etiā ex nimia caloris intensiōe
amarissimū. et p̄sui admixtōem dulcedinis
sanguinis inmutatiuū Nuncꝗ Cōstan. ſm
Aris. in li. iij. delphinꝰ nō hꝫ fel. genꝰ omniū
volatiliū ⁊ oīe genꝰ pisciū ⁊ oīe ouans hꝫ
fel. Sed ſm maiꝰ et minꝰ ⁊ forte erit in vijs
subtilibꝫ extensio ab epate vsꝗ ad intestinū.
Iste vie fortassis erūt sende. ⁊ forte erit fel in
tali intestino. et diuersificat. qꝛ qñꝗ i sup̄io
ri qñꝗ in medio qñꝗ in inferiori. et quedā
volatilia hūt fel occultatū i intestino. vt co
lumbe. coturnices. et hyrūdines. quedā ha
bent fel magnū in epate ⁊ in ventre ⁊ intesti
no sic accipiter. miluꝰ. Item Ari. li. xiiij. ani
malia ꝗdam non hñt fel omino sic equus et
mulus et asinꝰ ⁊ elephas. camelꝰ etiā non ha
bet fel distinctū. sed hꝫ venas paruas in ꝗbꝫ
est fel. Item quidā hoīes habent magnum
fel in epate et quidā nō. Et est fel ꝗddā sup̄/
fluū aggregatū sic fex i vētre: illo tñ sup̄fluo
vtit̃ nat̃a ad aliꝗd iuuamentū. In illis autē
qui hūt naturā epatis sanam et ꝗꝝ sanguis
naturaliter est dulcis non inuenit̃ fel. aut si
inuenitur erit paruū. et ħ in venis valdē gra/
cilibꝫ. et ꝓpter ħ erit epar coꝝ ꝗ caret felle bo
ni coloris et dulcius alijs. qñ autem habet
aliquod animal fel inuenitur ꝙ est sub felle
valde dulce. Nam ꝑ collectiōem fellis ad lo
cum vnū alie vicine partes reddunt̃ dulcio
res Fel etiā ex sue subēsbtilitate ⁊ acumie ē
grossoꝝ humoꝝ incisiuū et sua siccitate cō
sumptiuū. Unde in collirijs oculoꝝ est ne/
cessariū ad visum clarificandū et acuenduꝫ
ad impedimentū sp̄ūs vital̃ remouendum ⁊
maxīe fel accipitris ⁊ aliaꝝ volucrū viuētiū
ex rapina. sic in viatico. Constanti. tangit̃. ex
feruore aūt nimio ⁊ ebullitiōe fellei hūoris
ad epar tendentis inficit̃ sanguis ꝗ infectus
ea que ad nutrimentū membroꝝ trāsmittitū
tur inmutat et etiā ea inficit. et cuti croceū co
lorē vel viridem: siue etiaꝫ nigꝝ sup̄inducit.
Cuiꝰ passionis signa sunt ista. totiꝰ corporis
infectio. sitis adest ⁊ oris amaritudo. dolor
frontis. auriū vicꝫ tinnitus et vrina crocea
cum ꝯsimili spuma ꝯtinua. vomitꝰ croceus
Aliqñ etiā ꝯtingit poros cistis fellis opila
ri. Unū colera inficit ip̄m epar. ac ꝯsimilē in
ducit passionē. Unde Constanti. in viatico
dicit. qñ patit̃ fellis suba. i. cistis et deficit ꝓ

tus eius qua solet ab epate coleram rubeā
extrahere remanente colera cū sanguīe tin/
gitur ⁊ alterat̃. Idem etiā ꝯtingit qñ aposte
ma est natū in vijs ꝑ quas colera ad fel tran
sit. Unū ad epar rediens ꝑ totū corpꝰ cū san/
guine se diffundit. qꝛ si porus inferior opile
tur ascēdit ad viā sup̄iorē scꝫ ad ip̄m stoma/
chum. vñ facies fit citrina. os amarū et sic/
cum. in stomacho ardor et sitis. vrina cum
egestione albescit ꝓpter elongatiōem colere
ab epate et renibus vbi vrina solꝫ tingi. Si
vō porus sup̄ior opiletur colera tingit infe
riora. et apparent signa ꝗ prioribꝫ sunt con/
traria. vt dicit idē Constan. Et hec de fel/
le dicta sufficiant ⁊c̄.

De splene. Capitulū. XLI

S Plen est dictū a supplendo. quia p̄tē
sinistrā iecori ꝯtrariā supplet ne va/
cua existeret. quem quidā causaꝫ ri/
sus esse existimant. nam splene ridemꝰ. felle
irascimur. corde sapimꝰ. cerebro sentimus.
iecore amamꝰ. ꝗbꝫ ꝯstantibꝫ sanū est animal
et integrū. vt dicit Isi. Et ſm Cōstan. splen
in sinistra parte collocat̃. cuiꝰ forma natura
liter est oblonga. ⁊ paꝝ versus stomachū cō
caua. ⁊ ꝯsua costas est gibbosa. In his duo
bus locis ꝗbusdā panniculis colligata. Et
hꝫ splen duas hēt venas ꝑ quaꝝ vnam cole
ram nigram a sanguine epatis sibi attrahit
per aliā vō ꝗtitūꝫ sibi sufficit ad stomachum
transmittit vt eiꝰ appetitꝰ ꝯfortet̃ Splenis igi
tur est iuuamentū vt et in sinistra p̄te corp̄is
defectū supplcat. et ex opposito ad ꝯseruatio
nem stomachi iecori respondeat. vt ꝓpt̃ mū/
dificatiōem epatis sanguīs feces sibi attra/
hat. ⁊ ꝗtitū ad appetitū sufficit ⁊ ad ꝯfortatio
nem stomachi transmittat. Est igitur suba
splenis rara et spongiosa ꝓpter faciliorē hu/
moris feculenti attractōem et remissionem
et est nigra ꝓpter melancolie cuiꝰ est recepta
culum assimilatōnem. Est etiam a sinistris
inter costas ⁊ stomachū posita ꝓpt̃ sinistre ꝑ
tis temꝑantiam ⁊ infrigidatōem. ac ꝓpt̃ con
seruandam stomachi cui ꝯiungit̃ calefactio
nem. aliquantulū est dura ne de facili ex q̄li
tate humoris feculenti ꝯhat lesionem. Cō/
tingit autem etiam splenem pati qñꝗ ex vir
tutis ꝯtinue defectione. et ħ qñ non sufficit
humorē attrahere. vel attractū ad locū aliū
destinare. Item qñꝗ ex opilatōe qñ scꝫ hu/
mores grossi ⁊ viscosi in vijs splenis opilant̃

et adunanť. vnde et eius actões impediunť
Item quoqꝫ ex nimia humoꝝ repletione. q̄a
humores ad splenem ꝯfluentes ꝓpter sui si/
militudinē attrahuntur et sufficienter non
euacuantur. vnde inuiscantur et in ꝯcauita
te splenis indurant intantū vt ipsiꝰ splenis
substantia crescere videatur. sed ſm senten/
tiam Ipocratis si splen sit magnꝰ corpꝰ mar
cescit. ⁊ si splen marcescit corpꝰ impiguescit
Unde ipsiꝰ splenis mediocritas ad paruita
tem potius q̄ ad magnitudinem intendēs
bonitatem ꝯplexionis designat. vt di. Con
stan. li. ix. c. xxvij.

De visceribꝫ. Ca. XLII

Viscera ſm Isidoꝝ inferiora dicun
tur. ꝓprie intestina membris vitalibꝫ
subdita et subiecta. que quidem di/
cuntur intestina quasi q̄dam interiori nexu
quadam familiari reuerentia sunt superio/
rum membroꝝ culcitra et eorundē quedaꝫ
necessaria instrumenta. Et dicunť viscera
quasi vitalia. quia locis vitalibꝫ circa p̄cor/
dialia vbi gignitur vita sunt interioribꝫ cir/
cūfusa. Hucusqꝫ Isi. ſm Constanti. autem
intestina quedam sunt membra interiꝰ mu/
tuo se tenentia concaua rotunda ꝑ ventris
longitudinem ⁊ latitudinē collocata. quoꝝ
compositio et subā stomacho assimilatur.
Sunt autem numero sex p̄ncipalia intesti/
na. quorū tria sunt subtilia que superiꝰ sunt
iūcta. tria v̄o sunt grossa ab inferiori incipi/
entia. Primū intestinū triū subtilium voca/
tur duodenū. q̄ꝛ in sua longitudine ſm mē
suram cuiuslibet hoīs est duodecim digito
rum et h̄ sup dorsum erigiť et in nullā aliaꝫ
partem retorqueť. Secundū vocať ieiunū
quia semꝑ a cibis est vacuum. et dicunt sa/
pientes et experimentatores q̄ᵭ mortuo ani
mali semꝑ inueniť illud vacuū. dicūt tamē
quidā q̄ᵭ hoc d̄r ab anathomicis. q̄ꝛ a se om
nia eiiciēs nihil de acceptꝫ ad sui retinet nu
trimentū. Tertiū subtile est appellatū. secū/
do similimū. sꝫ tñ nūq̄ sine cibi corpulentia
est inuentū. Inter grossa v̄o intestina p̄miꝫ
vocatur orbum. et in subtili extremitate hꝫ
os vnum. et est illud intestinū sic vocatū. eo
q̄ᵭ ip̄m sit orbatū. i. quasi viduatū ab altero
orificio. Cū eñ cetera intestina duo habēt
orificia. illud hꝫ vnum solū. et ideo se habet
ad modū sacci. quia multa recipit et pauca
respectu alioꝝ eiicit vel emittit. secundū v̄o
intestinū sub orbo siue sub sacco positū dici
tur ilion. et hoc a dextra in sinistrā tendit. et
dicitur ilion eo q̄ᵭ in eo intestino iliaca pas/
sio fieri ꝯsueuit. tertiū intestinū vocať a gre
cis colon. ⁊ h̄ etiā immediate cū inferiori to
tius corporis orificio est ꝯiūctum. ⁊ in h̄ inte/
stino grauissima passio .s. colica generať. vel
ex ipsiꝰ intestini nimia ꝯstrictione. vel alicu
ius grossi ⁊ frigidi hūoris coadunatōe. et ꝑ
ꝯsequēs viaꝝ illiꝰ intestini intrinseca opila/
tione. sic narrat Cōstan. ⁊ etiā Gal. sup am/
phoris. Patꝫ igiť ex p̄dictꝫ ad q̄d necessaria
sunt intestina. quia cibū immutāt. et in sua
ꝯcauitate supflua recipiūt ad nature exone
rationē. ad hoc etiā sunt necessaria viscerꝫ
rotunditas gibbositas et volubilitas vt di.
Constan. vt cibus trāsmissus a stomacho ī
coꝝ gibbositate aliq̄ntulū inhereret. et ſm
animalis necessitatē supflua expelleret ⁊ ne
cessaria retineret. Sūt aūt rotūda ne a sto/
macho ī aliq̄ angulo supflue collecta rema
nerent q̄ corruptōem inducerent intestinis.
Sūt etiā intestina duobꝫ pānicull̄is mini/
mis vl' ad minꝰ inuoluta. et h̄ fuit necessariū
quia si vnus panniculus pateret. ab altero
panniculo subueniret. Sunt autem in/
testina aliquantulū villosa. et eorum villi ꝑ
latum etiā extensi. vt fecis supfluitatē expel/
lerent. et necessaria nutrimento ꝯuenientia
retinerent. Sūt aūt viscera siue intestina i/
noluta ad inuicem ⁊ connexa. ita vt minora
maioribus et graciliora ⁊ debiliora grossio
ribus et fortioribꝫ innitanť. vt sic actiones v̄
tutis naturalis et in expellēdo supflua et in
recidendo necessaria aptius ꝑficianť. Dicit
etiā Arist. li. ij. q̄ᵭ ſm varietatem dentium in
mandibulis animaliū variatur in quantita
te et qualitate natura intestinorū. Un̄ dicit
q̄ᵭ intestinū oīm animaliū habentiū dentes
in vtraqꝫ mādibula est minus intestino nō
habentiū. ⁊ nullū animal habet intestinum
rectū nisi hābeat dentes in vtraqꝫ mādibu/
la. Item ibidē venter serpentis est strictꝰ. et
est similis intestino amplo. et si fuerit natu/
raliter paruus hꝫ fel in intestinis. et si fuerit
magnus super epar. Item idē li. xiij. Om̄ia
animalia ampli et recti intestini sunt gulo/
sa valde. q̄ꝛ ꝓpter diminutōeꝫ visus cibi et in
digestionē eiiciūt supfluitatē cibi indigestaꝫ
⁊ cito exit cibꝫ. ⁊ iō appetūt mltū. ⁊ continue
querūt cibū. Cōtingit āt pati viscera ⁊ inte/
stina multiplr. vt dic̄ Constan. li. ix. ca. xxvj.

Qñqꝫ ex colerico humore vel ex melãcolico
subaꝫ intestinoꝝ corrodēte. ⁊ fluxũ dissente
rie inducēte. ⁊ h̃ passio pessima ē ⁊ mortifera
vt dr̃ in amphoris. Solutio vētris ĩ cuius ini
tio colera exit nigra ē mortale. Itē qñqꝫ ex
ipsoꝝ visceꝝ interiori pũctura ⁊ vulneratiõe
et h̃ vel ab exteriori apostemate putrefactõꝫ
et pũcturã in pãnicul' ipsoꝝ visceꝝ inducēte
vel ab exteriori lesiõe. Itē qñqꝫ ex interclu-
sione vnctuositatꝭ pãniculos ⁊ neruos extē-
dente. et ille dolor grauis est in tantũ vt ali-
qñ intestina penetrari videant᷑. Item qñqꝫ
ex hũore grosso ⁊ fleumatico inferiores ptes
intestinoꝝ obturãte. et stercoꝝ exitũ ꝓhibē-
te et iliacã passionē vl' colericã inducēte. vñ
h̃ morbꝯ pestilētial' est ⁊ mortal'. raro sanita
tē suscipiēs. ⁊ sepe die scdo vl' tertio interfici
ens nisi celerius succurrat᷑. Ceteras itestinoꝝ
passiões q̃re infra in tractatu de infirmitati
bus de colerica passione ⁊c̃.

De renibꝯ Ca. XLIII

Renes vt ait Uarro sũt dicti eo q͛ ob
scenã hũores ab his nascũt᷑. Nã ve-
ne ⁊ medulle tenuē hũoreꝫ desudãt
in renibꝯ q̃ liq̃r rursus a renibꝯ a calore vene
reo resolutus recurrit ⁊ ad loca genitalia se
diffundit. vt di. Isi. Locꝯ ãt in laterib' spõ-
diliũ dorsi in q̃bꝯ est sedes renũ dicũt᷑ lũbi.
q̃ fm̃ Isi. ob libidis lasciuiã lũbi sunt dicti.
q: in viris a renibꝯ lũbis est cã venereе vo-
luptatꝭ. De renibꝯ ãt di. ꝯstan. q͛ fuerunt fa
cti vt ab epate aquaticũ sanguinē sugentes
eũ depurarent et eiꝯ colamentũ. s. vrinaꝫ ad
vesicã ꝑ meatꝯ vritides. i. vias vrinales trãs
portarēt. qđ etiã dicit Haly sup tegñ. Ordi
nauit inq̃t creator sũmꝯ duos renes vt at
trahãt aq̃sitatē sanguĩs ab epate. et eaꝫ trãs-
mittat ad vesicã expulsiõis grã. q: di. Arist.
li. xiij. Renes inq̃ fuerunt creati ꝑpt' vesicaꝫ
vt sic operatio vesice esset melior et ꝑfectior.
quia renes sunt ad colandũ supfluũ humi-
di decurrētis ad vesicam. Item idē. Renũ-
culus dexter altior sinistro est in om̃i aĩali
habente renes. et h̃ q: calor in dextra parte
fortior est vel superior. Item idem. In oibꝯ
aĩalibꝯ renes habentibꝯ renũculꝯ dexter est
minoris pinguedis q̃ꝫ sinister et altior. qñ
natura in dextra parte lenior est et maioris
motus ⁊ caloris. calor aũt dissoluit ⁊ consu-
mit pinguedinē. Itē renes sunt de vltimis
membris interioꝝ. ⁊ ꝑpter h̃ indigēt magno
calore. Recollige igit᷑ q͛ renes sunt calidi et
naturalis caloris ꝯseruatiui. frigiditatis et
dorsi spondiliũ sunt tempatiui. a ꝑ̃grauitate
epatis aq̃si humoris attractiui. sanguis co-
latiui. ṽtutis natural' ꝯfortatiui. hũoris se-
minalis generatiui. porosi rotundi pingue
dine coopti. carnosi quippe sunt et porosi ꝑ
pter faciliorē aq̃se supfluitatis attractõnꝫ.
rotundi ne colligant aliquē humorē ad pu
trefactõeꝫ. pinguedine sunt muniti ne ex fri
giditate ossiũ dorsi aliquã sustineãt lesionē.
Recipiũt aũt renes quasdã venas stomachi
ab epate egredientes q̃bꝯ humor in scđa di-
gestione supfluꝯ defertur ad ipsos renes. vñ
opilatis illis venis ⁊ in suo officio impeditꝭ
renes vna cũ epate patiunt᷑. Accidũt aliqñ i
renibꝯ varie passiones. vt di. Constantinus
li. ij. c. xxxiij. q͛ si vene epatis ꝑcluduntur ab
humore sanguineo ad sui nutrimentuꝫ de-
pauperant᷑. vnde necessario extenuantur. si
ṽo meatꝯ eoꝝ inferiores calore et frigore cõ-
stringant᷑ ex pñtia humoris supflui eoꝝ sub
stãtiã subintrãtis nimis extendũt᷑ ⁊ dilatãt᷑
et ꝑ ꝯñs corrumpunt᷑. vel humores desicca
ti putrificant᷑ ⁊ in calculos ꝯuertunt᷑. Mul
tis etiam aliis modis patiũtur sicut ex apo-
stemate. ventositate. frigore nimio. vel calo
re.

De vesica Ca. XLIIII

Vesica fm̃ Isidoꝝ a venti capacitate
est dicta. Nam ꝑ venti ꝯtractõnem
aperitur et dilatat᷑. sicut econuerso
ꝑ venti emissionē ꝯbitur ⁊ artat᷑. Uocat᷑ aũt
vesicula ꝑ diminutõꝫ a vesica dicta quedã
pellicula pendens in gutture auis sicē bursa
in qua volucrũ ꝑmo recipiuntur cibaria q̃
in predicta vesicula digestioni secunde in te
core faciende separantur. et in eodem folli-
culo tanq̃ in ꝓmptuario ꝓprio ꝯ futurã esu
riem reseruantur. sꝫ vesica ꝓut h̃ sumit᷑ fm̃
Constan. est panniculus durus. rotundus
ꝯcauus sicē saccus in om̃i tp̃e clausus. excep
to solo orificio supiori. Fuit ãt subacꝯ dura
ne acumine vrine cuius est receptaculum le
deretur. Fuit autem ex om̃i parte clausa in
ferꝯ vt liq̃or subito attractꝯ inuolũtarie ex
pelleret᷑. Unũ ꝑ vnũ et idem foramen vrina i-
gredit᷑ ꝑ qđ egredit᷑. vtꝫ in anathomia. Fuit
etiã rotundũ vt in augmentũ colamenti sã
guĩs dilatet᷑ et ad ipsiꝯ susceptõem capacior
redderet᷑. Dicit eñ Aristo. li. xiij. q͛ om̃e ani
mal habens pulmonē multum sitit. et ꝑpter
hoc indiget cibo humido plꝯ q̃ꝫ sicco. et ideo

fuit necessaria vesica ad recipiēdū hu‹mor›is sup/
fluitatē hūiditatē. Itē ibidē. Nullū aīal hñs
plumas: aut squamas: aut corticē: siue te/
stas hʒ vesicā oīno p̄ter corticā marinā aut
silnestrē. Nā supfluitas in hmōi aīalibꝫ trā/
sit in nutrimētū plumaꝝ ꝛ squamaꝝ ꝛ hmōi
Itē ibidē li. iij. Omē aīal generās hʒ vesicā
ouās āt nō p̄terq̃ gen⁹ lacertaꝝ. ꝛ n̄ exit hūi
ditas a vesica mortuoꝝ. et forte aggregat̄ i
vesica supfluitas sicca et ex eo ꝯtingit lapis
Itē ibidē li. vj. In aīali oīni carēte vesi.
ca est via apparens exit⁹ stercoris et sup/
fluitatis.

De vrina Capitulū. XLV.

Vrina fm Isaac est colamētū sāguis
v ꝛ alioꝝ hūoꝝ et actōne nāe genera
tur. Nā ab epate sumit initiū. ſʒ in re/
nibꝫ recipit subaʒ ꝛ colorē. aq̄sa em̄ suba sā/
guis p q̄sdā venas subtiles trāsmittit̄ ad re
nes nutriendos. Vñ cū ad renū deportata
fuerit regionē vbi colat̄ ꝛ ad modū seri eliq̄
t depurat̄. et vi caloris epatꝫ ꝛ renū tīgit̄ et
colat̄. ꝛ sic desudās p poros vritides i vesicā
ipi⁹ ꝯcauitate adunat̄. Vñ h̄ suba hūida ꝛ
liq̄da a vesica emissa est vrina sic dicta. qꝛ est
vrina ꝛ mordicatiua. qꝛ vt dic̄ Egi. Qꝫ tā
git mordet et desiccat ꝛ vrit. vritiuā ei ꝛ dsicca
tiuā hʒ nāꝫ. vñ valet ꝯ scabiē serpiginē ꝛ i
petiginē. ꝯ pustulas ꝛ vesicas si pariēs inde
se abluerit. in potu spleneticis ꝯfert mūdat
vulnera putrida et loca saniosa. Cum felle
etiā accipitꝫ collirinta ꝛ ocul' caute linitꝫ i/
missa pānū corrodit ꝛ delet maculas oc'loꝝ
sic expsse dic̄ ꝯstan. ꝛ Bal'. Et iō vrina non ē
abhorrēda. qꝛ in mltꝫ vtilis ē ꝛ accepta. Di
cit a vrina ab vrin grecō. i. demōstratiua De
mōstrat em̄ interiora. qꝛ vt certificemur de
interioribꝫ vrine iudicio ducimur. demon/
strat ei p̄tutē nāalē i epate ꝛ i aliis mēbrꝫ in
ferioribꝫ. p vrine subaʒ ꝛ colorē ꝛ maxīe p ei⁹
sedimē sine subaʒ quā medici ipostasim vo/
cāt certificamur. Nā si fuerit illa residētia ī
fūdo vrīe alba pinea coadunata nō diuisa
fortitudinē desigt̄ p̄tutꝫ. ꝛ ꝯpletā actōʒ calo
ris nāal' in ipis mēbrꝫ. Per mediā āt regio
nē vrine quā medici enormiā dicūt de me/
dia regione corpis. i. de corde ꝛ sibi adiacē/
tibꝫ iudica m⁹. nā si vrina ī medio fuerit ī co/
lore ꝛ suba bñ disposita ñ liuida. nō volubil'
aut obscura. vel obumbrata spūalia mēbra
iudicat̄ esse sana. Silr p p̄tē vrine supiorem
quā nephilē nūcupāt d fortitudīe p̄tutꝫ aīal'
in regiōe capitꝫ pnosticam⁹. Nā si nō fuerit
circul⁹ nimis grossus. nō igne⁹. nō liuid⁹ nō
viridis nō granulosus. ſʒ ī colore ꝛ suba tē/
perat⁹ cerebꝝ et oīa alia mēbra aīali virtuti
seruiētia denūciat esse tuta. Si v̄o ꝯria sig
fuerit in vrina ꝯriā designāt corpis dispoſi
nonē. Iudicat̄ āt p̄cipue vrina fm subaʒ et
colorē. Nā aliō sigt̄ qñ tenuis ē in suba qñ
hūoris dominātꝫ siccitatē. aliō qñ ē medio/
cris. qꝛ tūc desigt̄ tpamentū siue eq̄litatē ꝛ
mediocritatē fm colorē aūt iudicat̄. qꝛ mul
ti sūt colores. s. xx. vt dic̄ Isaac et Egi. quoꝝ
q̄dā caloꝝ vl' frigiditatꝫ intēsionē aliꝫ remi
sionē aliꝫ mediocritatē p̄tendūt Nā remissū
calorē designāt glauc⁹ lacte⁹ ꝛ hmōi. Inten
sum v̄o a rufo supīus. Mediocris v̄o subci
trin⁹ ꝛ subrufus. Inte\'r\' q̄o q̄dā designāt mor
tificatōeʒ vt niger. viridis. liuid⁹. q̄dā indi
gestionē alb⁹ lacte⁹ glauc⁹. q̄dā digestiōis ī
pfectionē ꝛ impfectā inchoatōeʒ vt subpal
lid⁹. pallid⁹. Quidā pfectā digestōeʒ. vt ci
triu⁹ rufus. Quidā excessum siue excedētē
intensionē. vt subrubicūd⁹ rubicūd⁹. Qui
dā adustionē. vt in opositiū. Quidā super
adustiōeʒ et mortificatōʒ. vt niger. viridis.
Nigredo tū causat̄ qñqꝫ a frigiditate calorē
nāalē penit⁹ extinguēte. sic p̄cedit liuiditas
sed qñ pcedit ex vltīata adustione tūc proce
dit viriditas. Istoꝝ āt coloꝝ causas dicere
nō ptinet ad h̄ op⁹. ſʒ q̄ eas scire voluerit li/
bros Isaac et Theophili Cōstātini Egidij
legat. in quibꝫ tractat̄ pfectissime de vrinis.
sed ista ad p̄ns h̄ sufficiant.

De ventre Ca. XLVI

Enter vterus et aluus inter se diffe/
v rūt. vt di. Isi. Vēter em̄ est q̄ accep/
tos cibos digerit ꝛ apparet extrinse/
cus. Et est dict⁹ vēter. eo qꝫ p ventrē venīat
cibus ad totū corp⁹. Alu⁹ est q̄ cibū recipit
ꝛ purgari ꝯsueuit. Vteꝝ sole mulieres hñt
in q̄ ꝯcipiūt. ꝛ dicitur vterus. eo qꝫ fetu im/
pleat̄ vteri⁹ vt dicit Isidorus. Est igit̄ ven/
ter nutrimenti totius corpis receptaculum
vt dicit Constan. membroꝝ nutribiliuʒ se/
des p̄me digestionis et secunde fundamen
tum. cui⁹ creatio est carnosa calida et humi
da. et h̄ ppt̄ digestionis necessitatē pāniculis
diuersis circūdat̄ ppter interiorem ꝯseruati
onem. cui⁹ dispositio est rotunda. ppt̄ liberi
orem ciboꝝ nutribiliū collocationem Ob
longa fuit ppt̄ faciliorem ipi⁹ cum supioribꝫ
et inferioribꝫ ꝯiūctionem siue colligatōem.

Mediū em̄ locū in corpe sibi vēdicat. vt nu
trimētū inferiorib9 ꝛ supiorib9 mēbꝛis distri/
buat ꝛ trāsmittat. Est igit̄ vēter int̄ oēs par
tes corpis mollior ꝛ infirmior ꝛ in̄ ceterꝭ est
vtilior. Nā tāq̄ꝫ nutrix corpis ꝓ oib9 alēdio
corpis mēbꝛis cibos r̄cipit ꝛ decoq̄t et ad sin
gula mēbꝛa debita nutrimēta deriuat ꝛ trāf
mittit. Sup̄fluitates mltaꝝ ꝓpt̄ alioꝝ mem
broꝝ nutrimētum in se recolligit. ſꝫ eas diu
ferre nō sustinens ipas a se reijcit ꝛ repellit.
Ex mala dispositōe mēbroꝝ nutribiliū que
intra se ptiet. diuersas infirmitates ꝯbit ali
q̄n ꝛ incurrit. q̄ q̄dē passiōes tāto sūt piculo
siores q̄nto vētri ꝛ alijs vitalib9 sūt ꝓpinquio
res. Patit̄ siq̄dē sepi9 ꝓpt̄ nimiā repletōnē ꝛ
tūc nō curat̄ nisi p ꝯriā euacuatōꝫ. Et econ
uerso q̄n̄ molestat̄ ꝓpt̄ nimiā inanitōꝫ ei suc
currit̄ p ꝯria m̄ repletōꝫ. sic̄ d̄r in amphorisꝭ.
Quecūq̄ꝫ em̄ egritudies ex plenitudie fue/
rint euacuatio sanat et q̄cūq̄ꝫ ab inanitione
soluit plenitudo. Itē actōnes vētris s̄m di
uersitatē t̄pis variāt̄. Nā in hyeme natal̄ ca
lor ī interiorib9 vētris ꝯclusus forti9 operat̄.
vñ appetit9 in hyeme magꝭ accidit ꝛ digestio
fortior generat̄. q2 vt d̄r in amphoꝛ. ventres
in hyeme et vere sunt calidissimi natā ꝛ som
ni longissimi

De vmbilico Ca. XLVII.

Umbilic9 medi9 est corpis locus sic
dict9. q̄ ille vmbo sic̄ vmbo in me/
dio clipeoꝝ loc9 ē dict9. Ex vmbilico
em̄ infans ipendēs nutrit̄. Est em̄ vmbilic9
s̄m ꝯstan. ex duobus venis ꝛ arterijs ꝯposit9.
q̄ mediāte fet9 sanguinē subtilē attrahit et su
git. ꝛ p ipas arterias spm̄ recipit. Rūpit̄ āt
vmbilic9 iuxta matricē dū fet9 egredit̄. et cū
fetu exit. quē obstetrices ligāt q̄ttuor digi/
toꝝ lōgitudie. ꝛ ex hac ligatura fiūt extremi
tates vmbilici ꝛ rotūditates. Vn̄ cuſq̄ꝫ Cō/
stan. Sup Eze. aūt. xvj. dic̄ Hiero. sic. Na/
turale ē infantib9 ortꝭ ꝓmo vmbilicū p̄scidi.
deinde ad sāguinē diluendū aq̄ lauari. ter/
tio hūorem puloꝝ sole siccari. q̄rto tenera
corpa pānis strigi ne mēbra diffluāt. ꝛ sic de
prauent̄. Ibidē etiā dic̄ glosa Gre. q̄ vmbili
cus est q̄ fet9 alitur in vtero sic̄ arbores ꝛ vir/
gule p radices hūore occulto terre nutriūt̄.
In vmbilico āt sita sūt genitalia mulieꝝ. sic̄
in lūbis genitalia viroꝝ. ꝛ ideo vmbilici noīe
luxuria designat̄ in Iob. xl. Uirt9 ei9 ī lūbis
ei9. ꝛ fortitudo ei9 in vmbilico vētrꝭ eius. De
vmbilico āt dic̄ Arꝭ. ī li. xiij. q̄ oīne aīal gene
rās ꝛ ouans hꝫ vmbilicū t̄pe pt9. ꝛ cū crescit
pi9 villis crescit vmbilic9. ꝛ nihil oīno appꝫ
q̄m̄ ꝯtinuat̄ cū intestino p aliquā ꝑtū vena
rū. Itē idē li. xvj. Creatio vmbilici ñ est nisi
cortex ꝯtinēs venas. ꝛ cū vmbilico ꝯtinuat̄.
et currit sāgnis a matrice p venas vmbilici
q̄ p canale ad pueri nutrimentū. Crescitq̄ꝫ
ꝯceptū p esse vmbilici. vt d̄r in codē

De genitalib9 Ca. XLVIII

Genitalia sūt ptes corpis vt et nomē
ipm̄ docet. q̄ g̃ gnende sobol̄ s̄tutē
accepert̄ vt di. Isi. Hec etiā pudēda
p̄ verecūdia dicūt̄. vñ ꝛ tegunt̄. ita q̄ nō hñt
candē spēꝫ decorꝭ sic̄ alia mēbra q̄ ī ꝓmptu
sūt locata Et iō reputant̄ inhonesta. inter q̄
vnū d̄r veretꝝ vl̄ q2 viri est tm̄. vl̄ q2 mēbrū
est verecundū. vl̄ etiā ex q̄ vir9 emittit̄. Nam
ꝓprie d̄r virus ille humor a viri nat̄a fluēs vt
di. Isi. Sūt etiā alia membra s̄ntꝭ genera
tiue fūdamenta. s. testiculi. diminutiue a te/
stib9 dicti. q2 numer9 incipit a duob9. sine q̄
rū testimonio nō est aliq̄s vir pfect9. hi semē
calamo admīstrant qd̄ a spine medulla et a
renib9 suscipiūt grā ꝓcreādi. Hu cuſq̄ꝫ Isi.
s̄m ꝯstan. suba coꝝ ꝯposita est de carne glā
dulosa. alba. molli. et rara. et h̄ sit ꝓpt̄ caloꝛꝭ
obseruatōem ꝛ sanguis īmutatōem in albe/
dinem. qd̄ fit p vehementem calorem ī ipoꝝ
suba sanguinem decoquentem. et in albedi
nem cōmutantem. Et dicunt̄ h̄ membra p̄n
cipalia. q2 p̄ncipal̄ actōis s̄tutio naturalis
scꝫ generatiue sunt ꝓprie instrumenta. que si
p̄cisa fuerint vigor virilis sexus eneruatur
et masculina complexio in femineā alterat̄.
Et ideo s̄m Aristotelem libro tertio. Eu/
nuchi quando castrantur ante pollutiōem
in somno non oritur in corpore coꝝ post h̄
pilus. Si vero castrentur post pollutōnem
p̄ter pilos pectoris omnes pili defluunt et
efficiūtur effeminati et molles animo ꝛ cor/
pore imbecilles. Unde Aristoteles lib. viij.
voces hominū quando castrantur mutan
tur et efficiuntur sicut feminarū ꝛ forme eo
rum alterantur et figure. Animalia autem
quādo castrantur in iuuentute efficiuntur
maiora. sed si castrentur post pfectiōem non
augmentantur Cerui etiam si castrent̄ post
pfectōnem non augmentantur. Cerui etiā
si castrent̄ ante crementū cornuū nō oriun
tur eis cornua. ꝛ si p9 ortū castrent̄. nō vlteri
us crescūt cornua āpli9. nec mutāt cornua.
nec eijciūt ea sicut faciūt non castrati. Dicit̄

etiã ibidẽ φ si vituli nõ castrent̃ cito pᵒ annũ
remanẽt pui. ⁊ dic̃ qñ castrãt̃. extrahũt̃ radi
ces neruoꝝ. ⁊ si acciderit loco vulneꝝ apo/
stema. cremabũt testiculũ abscisũ z. et ponũt
cinerẽ sup apostema. Et q̃dã aĩalia castrant̃
solũ ꝓpᵗ testiculos sic̃ castores q̃ etiã qñ pse/
quũt̃ a venatoribꝫ ipsis dẽtibꝫ trũcãt testes
ne vlteriᵒ pseq̃at̃. Dic̃ etiã φ onagri masculi
castrãt filios ⁊ eis dẽtibꝫ testiculos ꝑscidũt
s3 matres a masculis occultãt eos. ⁊ pcanẽt
eis a mari v ne castrẽt̃. Itẽ dr li. xvi. φ auiũ
testiculi pᵒ tps sibi ad coitũ a naťa dputatũ
efficiũt̃ puuli itãtũ φ tũc n̄ apparẽt. s3 tũc qñ
instat amoris tps crescũt valde. Sũt igit̃
illi testiculi cũ alijs mẽbꝫ sibi admĩstrãtibꝫ
hũoris seminal' ṗncipiũ. ⁊ eiᵒ ṗmũ ⁊ radica
le fundamẽtũ. Nã vt dĩ. cõstan. Deᵒ ad aĩaliũ
generatõẽ ꝯuenientẽ ꝯueniẽtia ꝑcreauit mẽ
bra in q̃bꝫ inseruit materiale ṗncipiũ gene/
ratõis. qḋ q̃dẽ sine amoris affectu nõ pt ꝓ/
duci ad effectũ talẽ. mẽbris genitalibꝫ siq̃dẽ
inseruit ĩsepabilitatẽ ⁊ appetitũ. vt vnũq̃dq3
aĩal ad ꝯuatõẽ3 speciei ⁊ mĺtiplicatõẽ3 sui
animaret̃. ⁊ h̃ q̃de3 diuino nutu factũ est ne
forte abominato coitu ab aĩalibꝫ generatio
euitaret̃. ad generatõis ãt tal' ꝯpletõẽ3 neces
se est duo aĩalia ꝯuenire. s. masculũ et feĩa3.
ex q̃ꝝ semine mutuo ꝓcrearet̃ q̃dlib3 indiui
duũ. ita φ i vno. s. generantiũ. sc3 i feĩa esset
q̃si ṗncipiũ materiale ⁊ passiuũ. In mascu/
lo vo ess3 formale ṗncipiũ ⁊ ṗncipal'r effecti
uũ. Et iḋo dic̃ Arĩ. li. v. φ generatio aĩaliu3
duplex h3 ṗncipiu3. s. marẽ ⁊ feĩa3. Ex mare
ãt ṗncipiũ motᵒ est sic̃ forma. Femina ãt est
sic̃ materia. ex ꝯmixtiõe ãt vtriusq3 fit creaťa
⁊ creatio embrionis ⁊c. Aptauit igit̃ deᵒ mẽ
bra generantiũ vt alteꝝ emitteret seminale ṗn
cipiũ alterũ reciperet. Et h̃ mẽbra talit̃ a deo
sapiẽtissime sunt formata. vt ad opᵒ suũ nec
meliora pñt esse neq3 ꝑfectiora. vt dic̃ ꝯstan.
S3 certe his mẽbris plurimi abutunt̃. qm̃
ipsis ad generatõis fructũ nõ vtũt̃. s3 potiᵒ ꝯ
rõnis ordinẽ ⁊ nature iura nõ ad seruiẽdu3
proli: s3 potiᵒ turpitudini ac libidini eadem
cõplere dinoscũt̃. Et iḋ de ista materia dig/
nũ duxi sub silentio ꝑterire. ne forte sperma
tis explanando originẽ ꝓgressũ vĺ finem vi/
dear carnalibꝫ occasionẽ cogitãdi carnalia
exhibere. de h̃ solu3 admonẽs vniuersos ne
q̃s putet ꝑdictoꝝ mẽbroꝝ officio eẽ ꝑ libito
abutendũ. nã q̃cũq3 ꝑter legitime generatio
nis ꝯcessũ vsum volũtarie mẽbris genitali/
bᵒ ludibria libidis exercuerit deũ naťe parẽ
tem ⁊ genitorẽ iã ꝑdidit. nec ĩ generatõe iu/
stoꝝ nisi cũ digne penituerit locũ int̃ filios
gl'e possidebit. Nã abusus generatiue ꝑter
patrꝫ luminũ iniuriã et quã meret̃ offensa3
tollit grã3. vulnerat naťa3. ꝑdit societatẽ an
gelicã. acq̃rit gehennã. denigrat formã. eua
cuat substã3. ⁊ spoliat gl'a3 sempiternã. vt dic̃
Ambrosiᵒ.

De matrice. Ca. XLIX

Atrix in feĩa est singulare mẽbrũ ad
modũ vesice dispositũ ad susceptõẽ3
hũoris seminal' a naťa deputatũ ad
quã tanq3 ad muliebris corꝑis sentinã con
fluit hũoris mẽstrualis supfluitas. q̃ ꝓpᵗ mẽ
strualẽ fluxũ ⁊ refluxũ menstruũ est vocatũ.
eo φ circuitu lunaꝝ luminis solet accidere
h̃ supfluũ. vt dĩ. Isi. Hec etiã muliebria nũ
cupant̃ q̃ in mulieribꝫ durãt naťal'r q̃3diu vi
get in eis vis ꝯcipiẽdi. q̃bꝫ totalit̃ deficiẽtibꝫ
deficit ꝯceptõis spᵉ. Et dicunt̃ muliebria.
q̃ in solis mulieribꝫ hec infirmitas inuenit̃
Nam sola mulier aĩal menstruale est vt dic̃
Isi. cuiᵒ cruore ꝯtacte fruges nõ germinãt.
moriunt̃ herbe. amittũt arbores fructus ⁊c̃.
Huiᵒ sanguinis ꝓprietatẽ et naturam quere
sup li. iiij. in tractatu de hũoribꝫ. Hoc men/
struũ est humane generatõis ṗncipiũ. h̃ no
biliũ ⁊ ignobiliũ est cõmune i matris vtero
nutrimentũ. Unũ ager nr̃e natiuitaꝫ irrigat̃
⁊ nutrit̃ infantulᵒ q̃3diu i matrice ꝯseruatur
Hab3 ãt duas cellulas siue ꝯcauitates dex
trã. s. in q̃ masculᵒ generat̃. ⁊ sinistrã q̃ ꝯcep/
tioni feĩe deputat̃. fetus ãt inter duas cõca
uitates ꝯceptᵒ vtriusq3 sexᵒ dispositõem hẽre
ꝯsueuit. In anathomia ãt dr φ matrix tres
h3 cellulas a dextris masculo approꝑatas.
et tres a sinistris feminino deputatas. in me/
dio vo nascit̃ hermofrodita. i matrice vo cõ
cipit̃ fetᵒ q̃ a fouẽdo est sic̃ dictᵒ. cuiᵒ follicu/
lus siue pellicula q̃ circunda̅t̃ secũdina dr q̃
simul cũ infante nascit̃. et si in matrice casu
aliq̃ post partũ in vtero mãserit ꝑiculum in
ducit nisi nature vĺ medicine remedio expel
lat̃. Subiacet aũt matrix ipa mĺtꝫ passioni
bus. q̃nq3 patit̃ supfluoꝝ hũoꝝ retentiõem.
et h̃ ex viscoso hũore ora venarum opilãte vĺ
ex frigiditate coartante vel ex siccitate cõsu/
mente. et he diuersitates dinoscuntur ꝑ sig̃
propria. Item quandoq3 patitur nimiũ hu
moꝝ mẽstrualiũ fluxũ et effusionem. et h̃ vĺ
ex nimia abundantia quã naťa nõ ꝑ retine/

re.vel exnimia acuminis hũoꝝ violẽtia.⁊ h passio si antiq̃ fuerit vix curat.ex q̃ eñ orifi/ cia venaꝝ lõgo tpe fũt apta difficile ↄsolidã tur. Item patit matrix suffocatõẽ.in q̃ passi one videt mulieri deberi suffocari. matrice spũalia ↄpmẽte.qõ ↄtingit exnimia hũorũ repletõne matricẽ extendente vl' corrupta ⁊ venenosa fumositate a corrupto hũ ore reso luta va cuitatẽ matris replẽte ⁊ extẽdẽte Uñ matrix repleta sup⁹ eleuata ↄpmit spũalia: vñ mulier pene suffocat. Item qñq₃ patit p cipitatõẽ₃ qñ dextrorsũ vl' sinistrorsũ pl⁹ de bito inclinat.vel de loco suo exteri⁹ egredit. qõ accidit ex neruoꝝ ip̃i⁹ relaxatõne ex sup/ fluis hũoribꝫ ip̃a₃ matricẽ aggrauãtibꝫ Itẽ patit aliqñ apostemat₃ interioris pũctura₃ et dolorẽ.vt di.ↄstan.ex hũoribꝫ collecti₃ ad apostema.vñ seq̃t pũctura dolor g̃uissim⁹ ⁊ arsura. Itẽ patit p⁹ impregnatõẽ₃ dolorẽ et distensiõẽ₃ ex motu fet⁹.et maxĩe circa ptũ. tũc eñ mouet motu fortiori. Uñ necesse est tũc tpis matricẽ ↄcuti atq₃ ledi.maxĩe ãt pa tit qñ in ptu se exonerare nitit.et exit⁹ fetus a casu aliq̃ impedit.qõ cõtingit aliq̃tiens ex angustijs viaꝝ ip̃i⁹ matricis.qñq₃ ex pingue dine mulieris.aliqñ exnimia fet⁹ magnitu/ dine ⁊ debilitate ac dẽfectu v̄tutis expulsiue in corpe parturientis.aliqñ etiã ↄtigit fetũ esse mortuũ.⁊ ĩdõ nõ adiuuat mouendo ad exitũ suũ ad partũ.et aliqñ credit se mulier hẽpue cẽ ⁊ gestat in vtero aliqõ frustulũ me strnosũ sic narrat Ar₃.li.xviij. Accidit etiã₃ mulieribꝫ post impregnatõnẽ₃ infirmitas q̃ mola dr.putabat eñ q̃dam mulier q̃ p⁹ coi tum viri esset impreguata ⁊ inflabat venter ei⁹.et apparuerũt in ea signa impregnatõis. ⁊ cũ pueniet tps pariẽdi nõ diminuebat ĩ ea tumor ventris s₃ sic mansit p tres annos.tã dem peperit frustũ carnis ita dura q̃ vix po tuit ferro diuidi.et tale frustũ mola dr. et h q̃de₃ accidit sicut di. Ar₃.ibidẽ.qñ vie₃ fit suf focatio ↄcepti ex pauore ⁊ hũore male dige stionis.q₃ tũc generat frustũ.qõ q̃de₃ mola dr in matrice ⁊c. Istis eñ et mult' alijs pati tur misera matrix mater nr̃a ⁊c. Sequitur aliud caplm.

De naribus Capitulũ. L

Nates dicũt eo q̃ ip̃is innitimur dũ₃ sedem⁹.vt di. Isi. Uñ ↄglobata ẽ in eis caro ne p̃ inẽtis carnis mole do/ leant. in natibꝫ itaq₃ fert trũcus corpis qui a collo incipit et vsq₃ ad nates se extendit.vt dic Isi. Nates fm ↄstan. sũt neruose.⁊ hẽ p̃e coxaꝝ et femoꝝ cũ trũco corpis ↄlligatõẽ. et ĩdõ fuerũt carnose ad repaudam neruoꝝ etiã ossiũ frigiditatem.et etiã ad defendẽdã neruoꝝ sensibilitatem. vt di. Constan.li.iij. ca.viij.⁊c. Seq̃t aliud caplm

De femoribꝫ Caplm. LI

Femora dicunt eo q̃ ex illa pte cor/ poris viri a feminis discernũt. Extẽ dũt aũt ab inguib⁹ vsq₃ ad genua.⁊ mouent femora in coxis q̃ꝝ ↄcaua vertebra dicunt.coxe ĩo q̃i ↄiuncte axi dicunt. Flec tunt aũt femora intro ⁊ nõ extra sicut sic₃ et non sup̃ sicut brachia. Uñ a quibusdã fru/ stragines nũcupant.vt di. Isi. Sũt autem femora ex magnis ossibꝫ composita vt dicit Constan.li.iij.c.viij.tota q̃de₃ a supiori pte ↄcaua.a parte a nteriori gibbosa duo habẽ/ tia acumina. Fuit autem necessaria mag/ nitudo.vl' quia totius corporis sunt ossium fundamenta.vl' quia maiores portãt lacer tos et neruos.p quos fit pedũ motio volũta ria.fortitudo partis exterioris fuit necessa/ ria vt locũ habeant lacerti et nerui.q̃ si eẽnt intrinsec⁹ ↄtristarent et lederent. Sũt autẽ eadem intrinsec⁹ aliq̃ntulum rotunda.et h fuit necessariũ.q̃ si ex vna parte tm̃ tortuosũ esset totũ corp⁹ esset tortum et non rectum. concauitas insup fuit necessaria cũ gibbo/ sitate interiori vt firmior esset incessus coꝝ. Concauitas fuit necessaria vt ↄcauitatum crurũ essent subintratiua. sunt etiã femora carne et musculis munita vt ossa haberẽt tu telam ab extrinseca lesione.et etiam frigidi/ tatem ossiũ temperarent. Sunt etiã versus partem hoĩs supiorem grossiora.ad partes ṽo inferiores g̃ciliora.et h erat necessarium vt itaq₃ media inter extrema debitã haberẽt cũ vtrisq₃ pportõnem.

De genubus Caplm. LII

Genua fm Isi. ↄiunctões sũt femo rum et crurum Et sunt dicta eo q̃ i vtero genio sunt cõposita. Coherẽt eñ sibi ⁊ cognata sunt oculis lacrymarum indicib⁹ et miserie. Nam a genio genua di/ cunt. Cum eĩ q̃s gignitur ita format vt ge/ nua sursum sunt quoꝝ ↄiunctiõe oculi for mant vt ↄcaui aut reconditi efficiantur fm verbũ phi. Genua compñut arta gena In/ de est q̃ cũ hoĩes ad genua se prosternunt fa cilius lacrymantur. Uoluit eñ natura eos vteri materni rememorari vbi in tenebris

ꝯsedebāt anteq̄ȝ ad lucē venirent. Hucusq̄ȝ Isi. Sūt aūt ꝭm ꝯstan. li. ij. c. viij. ossa q̄daȝ rotūda cartilaginosa atq̄ȝ ꝯcaua. Fuerunt etiā rotūda et vt crura et coxa in ip̄oꝝ ꝯcauitate facil᷒ iūgerent᷑. neruosa sūt. vt de facili crura a sup̄iorib᷒ separent᷑. ꝓpt̄ h̄ etiā sūt neruosa vt actōes sp̄ūs aīal' ad motū gressibilē faciēdū ad p̄tes īferiores trāsmitterent᷑. Depauꝑant᷑ āt genua a carnositate et pīguedie ꝓpt̄ mot᷒ ꝯtinuitatē. Si eīm eēnt nimis carnosa tūc de facili opilarent᷑. ꝛ sic actōes s̄entꝫ sensibil' p aliquā carnis grossiciē īpedirent᷑. Vn̄ ꝛ genua q̄ꝛ neruosa sūt valde ꝛ sēsibilia sūt de facili lesionē incurrētia q̄ñ nerui sensibiles interi᷒ vel exteri᷒ aggrauant᷑. vt dicit Constantin᷒ ꝛc̄.

De cruribus. Ca. LIII

Crura a currendo sunt dicta. q̄a his currim᷒ ꝛ gressū facim᷒ Et sunt dicte tybie. q̄ꝛ tybie sūt sil'es sīue tube ī specie ꝛ lōgitudie. vt di. Isi. Sūt aūt crura ꝭm ꝯstan. int̄ femora ꝛ pedes intermedia. q̄busdā neruis ꝛ lacert' cū inferiorib᷒ ꝯcatenata p q̄ influētia gressibil' mot᷒ ꝛ regitiue v̄tutꝫ ad pedes deriuat᷑. Sūt āt crura ex ossib᷒ fortissimis ꝯposita. q̄ tāq̄ȝ colūne corpis ad deferēdā ip̄i᷒ molē sūt abilia. Sūt etiaȝ q̄busdā musculis ꝛ carnositate a p̄te vestita sup̄iori vt sic in ꝯplicatiōe eoꝝ cū femorib᷒. nec ab eis recipent nec eis inferrēt offendicula. Vn̄ tāq̄ȝ culcitra ad molē corpis supportandū. carnositas ip̄oꝝ cruriū in parte sup̄iori interi᷒ est collocata. Sūt etiaȝ neruosa vt sic ad motū velociorē essent fortiora Sūt etiā medullis plena. vt s̄p᷒ vital' ꝛ aīal' p neruos ꝛ arterias diffusa custodirent᷑ ꝛ ossium siccitas medulle humectatōe irrigaret᷑. vt dicit Constan.

De pedibus. Ca. LIIII

Pes vt dicit Isid. d̄r a podos grece. Nā pedes q̄dem alteri᷒ motib᷒ solo fixi incedūt Est āt pes extrema pars corpis h̄oīs sustētās etiā pōd᷒ toti᷒ corpis. Cōponit᷑ aūt ꝭm ꝯstan. ex ossib᷒ q̄dragitaq̄ttuor. q̄ꝝ duo sūt calcaneoꝝ. duo manicularū radix pedū decē digitoꝝ trigīta. Est āt subtus carnosus ī extremitatib᷒ plan᷒. ī medio aliq̄ntulū ꝯcau᷒. ideo carnosus vt ossa ꝛ arteriaꝝ duricie tuerent᷑ Plan᷒ fuit vt supposita facil᷒ portaret᷑ Iō ꝯcauus fuit vt si pes acuto supponeret᷑. ad ꝯcauū locū refugiū haberet᷑. diuersis ligamib᷒ et neruis ossa pedum colligāt᷑. q̄d fuit necessariū ad mai᷒ robur ꝓpter fortiorē corpis sustentatōeȝ. ꝛ vt pedes motū haberēt leuiorē. Variāt᷑ aūt pedes in aīalib᷒. Dic̄ eīi Ar̄ꝫ. li. xiiij. q̄daȝ aīalia pedes hn̄tia hn̄t pedes anteri᷒ ꝛ posteri᷒. et q̄dā in laterib᷒ sic̄ aīal hn̄s sanguinē vt m'tipes Et h̄ gen᷒ hꝫ ꝓprium q̄ pedes ei᷒ sūt in anteriori corpis. Et cā illi᷒ est. q̄ꝛ p̄s anterior ꝛ posterior sūt adunate in loco vno. Itē ibideȝ dic̄ q̄ nat᷑a posuit loco manuū ī q̄drupedib᷒ pedes anteriores. Pedes āt posteriores sunt necessarij vt portēt pond᷒ aīalium. Et fuit h̄ necessariū vt essent q̄ttuor pedes in q̄drupedib᷒. Nā ad terrā totū eoꝝ corp᷒ nat᷑alit᷑ inclinat᷑. ꝛ etiā ad terrā mouet᷑ toto brutali appetitu. Et iō necesse fuit tot fulcimētꝫ erigi. possēt vt abili᷒ ꝛ facil᷒ motu ꝓgressiuo ꝑgere ꝛ moueri Iō etiā fuer̄t pedes posteriores necessarij. q̄ꝛ sic̄ dic̄ Ar̄ꝫ q̄ p̄s anterior oīm aīaliū q̄drupedū maior est ꝛ ip̄issior p̄te posteriori. Et iō vt facilit᷑ possent erigi ꝛ moueri posteri᷒ sic̄ ꝛ anteri᷒ pedes posteriores sūt necessarij Sic suo mō est de pueris. s. q̄ꝛ p̄s anterior est pōderosior inferiori. ꝛ ꝓpt̄ h̄ incedūt pueri sup man᷒ incuruati. ꝛ vtunt᷑ manibus pro pedib᷒ in repēdo. q̄ꝛ nō p̄nt eleuare corpa sua. q̄m sup̄ior p̄s corpis maior ē inferiori. Cū ḡ iuuenescit hō augmētat᷑ p̄s inferior et attenuat᷑ p̄s sup̄ior corpis maḡꝫ īferiori. vn̄ paulatim sursum erigit᷑. Dispositō āt q̄drupedū est ecōuerso. q̄ꝛ p̄s īferior p̄ino est valde maḡ. sꝫ ī iuuētute ꝑficit p̄s sup̄ior ꝛ eleuat᷑. Et ꝓpt̄ h̄ erit eleuatio capitꝫ ꝛ anterioris p̄tꝫ equoꝝ mlto maior q̄ȝ p̄tꝫ posterioris. Signū huiꝰ ē sic̄ ibidē d̄r q̄ pull᷒ equ᷒ pede posteriori tāgit caput suū. sꝫ q̄ñ iuuiat etatē nō p̄t facere idē. Itē di. Ar̄ꝫ. li. ij. q̄ pes sinister ī aīalib᷒ in p̄te anteriori absolut᷒ nō est. neq̄ȝ ita leuis mot᷒ sic̄ sinistra man᷒ ī hoībus p̄terq̄ȝ ī elephāte. Itē Ar̄ꝫ. ibidē dic̄. q̄ elephas ī sedēdo flectit pedes suos. sꝫ nō p̄t flecte q̄ttuor sil' ꝓpt̄ pōd᷒ corpis. sꝫ flectit pedes posteriores sic̄ hō. Itē ibidē d̄r. q̄ volatile flectit pedes suos ad posteri᷒. sꝫ alas q̄ q̄dem sūt loco manuū flectit ad anteri᷒ Iteȝ ibidē etiā d̄r q̄ pes dexter maioris est mot᷒ generalit᷑ in aīalib᷒ q̄ȝ pes sinister. Et iō d̄r. q̄ aīalia q̄dā q̄ñ ambulāt p̄mo mouēt pedē dextꝝ sic̄ leo ꝛ camel᷒ arabic᷒. s. dromedari᷒. Aliq̄ñ tn̄ q̄dā aīalia mouēt pedē sinistrū sic vulpes ꝛ lup᷒. q̄ hn̄t pedes et tybias sinistre p̄tꝫ p̄te ꝯṫria lōgiores Et iō sem̄p claudicant

a dextris. a sinistris altius se erigēdo ⁊ se ad dex
trū deprimēdo. Est itaq pes dexter maioris
caloris. mot⁹ ⁊ vigoris generalr in aialibus ꝗ
sinister. Et ē signū ad h qd Gal. sup amphoꝛis. dic. q mulier i vtero fetū gerēs ⁊ iūctis ⁊
ꝯpositis pedibꝰ. dū subito fuerit vocata. si ma
sculū habuerit i vtero. pmo ad mouēdū pe
dē dextrū admonebit. Si vo feminā gestaue
rit ecōuerso. Itē dr ab eodē li. ij. ⁊. iij. q ꝗ oīme
aial mltoꝝ digitoꝝ i pedibꝰ est mltoꝝ filioꝝ
et ecōuerso. Itē li. ij. pedes oīm ꝗdrupeduz
sūt ex osse ⁊ neruis ⁊ modica carne. Silr et
volatiliū ⁊ bipedū pter hoīez. cui⁹ pedes sūt
sub⁹ mlte carnis. ⁊ h ꝓpt ossiū et neruoꝝ mlt
tipliciū defensionē. Itē sūt animātia vtētia
pede loco man⁹. vt simea in ꝗdrupedibꝰ. et
psitac⁹ ⁊ porphirio i volatilibꝰ. Nā pedū ad
iutorio se iuuāt i cibādo. Itē idē li. xiij. Nul
lum aīal hūs scissuras mltas i pede hz cor
nua. Et tñ oīe aīal hñs culmos i ore pīni
nētes. hz vngulas pedis scissas sic aper. Itē
li. xiiij. Pedes in apibꝰ posteriores maiores
sūt ꝗ medij vl anteriores ꝓpt ambulatōez. ⁊
vt cito eleuet a tra qñ voluerit euolare. Itē
li. xvj. Oē aīal ꝗdrupes hñs mltas scissuras
i pedibꝰ vt leo canis lup⁹ vulpes generāt fili
os cecos. De pede vo recollige. qñ pes ē in
vltimo aīal ad ei⁹ ꝑfectōz lōg⁹ plan⁹ ⁊ ꝯcau⁹
ꝓpt fortiorē vestigij impssionē. digitis etiā di
stinct⁹ ꝓpt sui fortiorē detentōz. Osse⁹ ⁊ ner
ue⁹ ꝓpt meliorē duratōz. in aīalibꝰ necessari⁹
od coꝝ erectōz ⁊ motionē. Insup ad coꝝ de
fensionez. In volatilibꝰ scissi pedis et curui
vnguis ad vict⁹ acqsitōez in volatilibꝰ clau
si pedis ad sui regimē in aqs ⁊ directōz. Et
h de pedū ꝓpetatibꝰ iam sufficiant ⁊c̄.

De planta   Ca. LV.

Planta pedis ē extrema ps aīal a pla
nicie sic dicta. Planicie eñ i ea sic
exigit vt forti⁹ terre imꝓmat vt di. Isi.
duriori cute vestit ꝗ cet̄a ps corpis. ne a spi
nis vl etiā ab alijs obicibꝰ patiat subito Iō
⁊ animātiū pedes vngul ⁊ etiā solcis muni
unt ne d facili calcādo offēdāt. Plante qz
etiā toti⁹ corpis mole ⁊ pōdere opprimūt. et
ideo calceis et soleis indigēt ne ledantur. vt
dicit Isidor⁹ ⁊c̄.

De calcaneo.   Ca. LVI

Calcane⁹ posterior ps pedis ē et iferi
or. a calcādo dict⁹. q2 eo tre vestigia
imꝓmūt vt di. Isid. Et ē rotūd⁹ di
spositōe. vt di. ꝯstan. ⁊ aliqñtulū oblōg⁹. Ro
tūd⁹ ne de facili ledat. oblōg⁹ vt imꝓmat fir
mi⁹. Solid⁹ etiā fuit fact⁹ ne d facili ꝯmeret
Ex mollibꝰ ligamibꝰ cū cauilla colligat⁹. vt
sursū et deorsū facili⁹ moueret vulnera sibi
impssa difficilis sunt curatōis. tum ꝓpt pau
citatem carnis. tū ꝓpt mot⁹ ꝯtinuatōz. vt di.
Constan. li. ij. ca. x.

De ossibus   Ca. LVII

Dicto de ꝓprietatibꝰ mēbroꝝ pncipa
liū ⁊ officialiū de ꝯsilibꝰ mēbris ⁊ eoꝝ
ꝯditōibꝰ nūc dicendū ē. ⁊ pmo de ossibꝰ. Nā
ossa sūt toti⁹ corpis solidamēta. vt dic Isid.
In ipis eñ robur ꝯsistit aial. Sunt āt ossa
ab vsto dicta. q2 ab antiqs vrebāt. vl vt alij
putāt ab ore ossa dicūt. eo q i ore pateāt Nā
vbiq cute ⁊ carnibꝰ tecta celant excepto so
lo ore in q ossa deutiū demōstrant Cōpago
eñ ossa capitis sūt dicta eo q sūt ꝯpacta ner
uis velut glutino qdā adhereāt. Articule aūt
dicunt sūme ossiū ptes. nodis grossioribus
ꝯglobate. sic dicte eo q ad flexionē mēbroꝝ
stant. vt di. Isi. li. xi. Os est durior ⁊ siccior
ps corpis aial. Et h fuit necessariuz. aut qa
ossa sūt corpis fūdamēta sup q toti⁹ corpis
fabrica est sita. ⁊ iō oportuit ea eē firmiora.
aut q2 ab exterioribꝰ ꝯfendūt iteriora. Sūt
āt ossa in corpe mlta in specie diuersa. et h p
pter maiorē corpis fortitudinē. vel ꝓpt mot⁹
leuioris facilitatē. vel ꝓpt cauendā nimiam
corpis passibilitatē. Tāta eñ est int mēbra
corpis colligātia q vno patiēte oia ꝯpatiūt
Vñ natura fere oia duplicauit membra. vt si
vnū pateret alteꝝ ꝯpateret. et iō vbi oportuit
plura cōpegit ossa. In qntitate sūt diuersa q2
in magnis mēbris sunt mag ⁊ i paruis pua.
Itē sunt qlitate diuersa eū qdaz sūt lōga q
dā rotūda. qdam ꝯcaua. quedā solida. So
lida sūt qdem ꝓpt maiorem firmitatē. Cōca
ua vo ꝓpt maiorē mot⁹ leuitatē. Nam q2 ma
gna erāt ⁊ inobilia fecit ea natura cōcaua que
duabꝰ de causis medullis sunt plena. ne scz
ꝯcauitate frangerent. et vt inde nutrirētur.
Vñ p euaporatiōz medulle p poros ossium
carnes q sūt ipis ossibꝰ viciniores sūt ceteris
dulciores. Sūt etiā ossa qbusdā neruis in
uicē ꝯstricta. ne ex nimio motu ossiū seiūge
rent et sibi inuicē efficaci⁹ coopent. In pma
āt ossiū ꝯiūctōe icst qdā viscosa hūiditas vt
leui⁹ inuicē mouerēt. Sūt etiā in extremita
tibꝰ cartilagine vestita ne ex nimia ꝯfricatōe
lederēt. Hucusq ꝯstan. li. ij. c. ij. Sm Aris. eñ
li. xij. ossa fuerūt creata ꝓpt salutē corpis moll

q̄m nata ei⁹ est valde dura. In aīali carente
ossib⁹ ē in ēbꝝ ꝯueniēs ossib⁹. coꝝ defectum
supplēs sic̄ arista ī piscib⁹. sic̄ ꝛ oīm ꝓncipiuꝫ
venaꝝ ē corꝰ vl̄ ē par sic spōdile dorsi oīm ossi
um ꝓncipiū ē sup q̄d fūdāt̄ et radicāt̄ oīa
ossa sic̄ naucula sup carinā suā. Nata itaq̄ꝫ
ossiū ē ꝯtinua cū spōdili. q̄m ossa spondilia
sūt custodiētia tenēritatē corpoꝝ aīalium. ꝛ
ossa q̄ vicināt̄ vētri sūt pua vt nō ꝓhibeāt tu
morē vētris ꝓpt̄ cibū aīal'. Itē idē. Ossa ma-
sculoꝝ fortiora sūt ossib⁹ feīaꝝ generaliter ꝛ
duriora ꝛ maxīe ossa leonis. q̄ ꝓpt̄ sui duriciē
ex se ignē mittūt more lapidis si ad seinuicē
collidāt̄. Ossa ꝓo aiuū sūt debiliora aliis et
siīr pisciū. Itē idē Ar'. li. iij. Ossa abscisa n̄
recrescūt sic̄ nec cartilago. q̄ꝛ creatio illi⁹ est
ꝓpinq̄ creatōi illoꝝ. cū cornua ꝛ vngule aīa-
liū ꝛ auiū rostra pñt ad ignē mollificari ꝛ in
curuari. ossa nec īcuruāt̄ nec mollificāt̄ nec
flectūt̄. ſꝫ ꝯtūdunt̄. Itē idē Ar'. li. xij. Aīal
hñs spinas loco ossiū ē pauci sanguis. Itē
oē aīal hñs dentes in vtraq̄ꝫ mādibula hꝫ
ossa medullata. ꝛ ipoꝝ medulla siīs est pin
guedini. Quedā tñ ossa sūt spissa ꝛ dura vñ
vident̄ esse sine medulla. vt ossa leonis ꝛ ele
phant'. q̄ꝛ medulla taliū aīaliū latēs est ī po
ris ossium ꝛ occulta. Recollige igit̄ breuiter
ex p̄dictis q̄ ossa sunt toti⁹ corpis fūdamenta
frigida dura ꝛ sicca ꝛ ꝓpt̄ dominiū frigidita
tis naturalit̄ sūt alba fortiora ꝛ frigida ꝛ fir
ma. interi⁹ ꝯcaua. medullis plena. ligamētis
neruosis ꝯiūcta. ꝯtinuo se supportātia. Naꝫ
miora sup maiora radicāt̄ ꝛ maiora minorib⁹
miro nate artificio coaptāt̄. Sūt etiaꝫ cute
ꝛ carne vestita q̄si vtriusq̄ꝫ fulcimēta inflexi
bilia nerui nat̄alt iūctura a calore carnis et
sanguis tpamentū recipiētia. Sūt etiaꝫ ex
se insensibilia. tñ vehemētē infert̄ corpi lesio
nē. q̄ū sunt ꝯscissa vl' ꝯfracta. ꝛ h̄ ꝓpt̄ neruoꝝ
vicinitatē. q̄ꝝ ligamētis sūt iuicē ꝯiūcta. Cō
tingit āt ossa pati ex cā extrīseca sic̄ ex fractio
ne. ꝯcussiōe. abscisione. ꝛ iūcture egressione
et hmōi. q̄n̄q̄ꝫ ex cā intrīseca. ꝛ h̄ aliq̄tiens ex
marcie furiose corrosiōe. vtꝫ ī erisipilam. i.
ignē sacrū patiētib⁹. q̄n̄q̄ꝫ ex nimia humoꝝ ī
iūcturis ossiū aggregatōe et repletōe. vt ptꝫ ī
arteticis. ꝛ q̄n̄q̄ꝫ ex medulle interioris corrupti
one vt accidit ī leprosis. q̄n̄q̄ꝫ ex hūoris me-
dullaris ꝯsūptōe. vt accidit ī ethicis ꝛ ꝯsūptis
Dolor āt ossiū tāto ē grauior ꝛ etiā piculosior
q̄nto ī ꝓfūdiorib⁹ ossiū ꝯcauitatib⁹ radicat̄.
Vñ ossa corrupta carnē sibi ꝓximā paulatī
corrūpūt ꝛ putrefactōeꝫ inducūt. ꝛc̄.

De medulla. Ca. LVIII

Medulla ſm Isi. est appellata eo q̄ma
defaciat ossa. Irrigat eñ ꝛ cōfortat
ossa. vt scꝫ coꝝ tēperet q̄litatem frigi
dam. Est āt medulla ſm ꝯstan. subalit̄ cali-
da ꝛ hūida ꝛ ex purissimis ptib⁹ ꝛ vnctuosis
hūorib⁹ nutribil' in ossiū ꝯcauitatib⁹ gene-
rata. vñ sua caliditate ossiuꝫ tēperat frigidi-
tatē. ꝛ sua hūiditate coꝝ siccitatem irrigat. ꝛ
sua substātiali ꝓprietate ꝟtutē aīalis nutrit ꝛ
ꝯseruat. Medulla eñ influētiā spirituū re-
cipit a cerebro ꝛ p̄cipue medulla ossiū spon
diliū. q̄ a phisicis nucha appellat̄. ꝛ hec me-
dulla mediātib⁹ q̄busdā neruis subaꝫ et mo
tū mēbris sub collo positis admistrat. vt dic̄
ꝯstan. li. ij. c. x. Medulle etiā ſm Isi. sua sub
tilitate ꝛ liq̄da vnctuositate p ossa euaporāt
et liquoreꝫ tenuem desudāt. q̄ liquor calore
venereo resolut⁹ in renib⁹ aīaliū amoris ꝛ vo-
luptatis generat incentiuū. vide sup̄ d̄ renib⁹
Vñ et aīalia q̄ hñt ossa medulla plena ī libi
dinē sūt prona. vt dic̄ Varro. q̄ ꝟo hñt soli-
da et medullis vacua rari⁹ in venerē ꝯmoue
tur. vtꝫ ī elephāte. Medulla ei vt dic̄ varro
naturā lune imitat̄. nā crescēte luna crescit.
et decrescēte decrescit. Vñ p occulta quedā
respiracula vim lune sentiēs ſm mutatōem
minorat̄ in sua subā vl' augēt̄. h̄ est videre in
aīalib⁹ ꝛ etiā arborib⁹ quaꝝ hūor medullaris
supabūdat ī plenilunio ꝛ in nouilunio de-
paupat̄. Vñ tūc arbores inserere nō ē bonū
q̄ꝛ fruct⁹ efficiūt̄ ꝟmiculosi ꝛ de facili cōpu-
trescūt. ꝛ h̄ forsan accidit ꝓpt̄ sup̄fluā hūidi-
tatē quā surcul⁹ tūc insert⁹ ꝯcipit ī medullā.
cui⁹ sup̄fluū nō p̄t regi et dirigi a nata. Vñ
talis hūor trāsmissus ad fruct⁹ ē cā ꝟmicu-
latōis ꝛ celeris putrefactōnis. Itē di. Ar'. li.
xij. q̄ aīal hñs dētes in vtraq̄ꝫ mādibula hꝫ
medullā siīeꝫ pinguedini. et q̄dā aīalia n̄ ha
bent multū de medulla sic̄ leo q̄ hꝫ ossa du-
ra ꝛ spissa in q̄b⁹ paꝝ est de medulla. ꝛ iō fin-
git̄ q̄ oīno medullā nō habeat ꝛc̄. Medul-
la ſm Dyas. medicinalis est valde et p̄cipue
volatiliū ꝛ aīaliū siluestriū. Nam labioꝝ sa
nat excoriatōes et coꝝ vlcera ꝯglutinat. ꝛ eti
am scissuras. auriū dolorē mitigat. glandiū
duriciē emollit. pediū vesicas sanat. doloreꝫ
gutturis mitigat ꝛ māmillaꝝ. ptisicis ꝛ ethi-
cis singl'are est remediū. Virtutē ei resūpti-
uā habet. vñ et humorē deperditū in mem-
bris restaurat.

De cartilagine. Capl'm. LIX

c Artilago est ossiũ teneritudo. et dicta est cartilago eo ꝙ levi ictu caret dolore dũ plectit̃ vt di. Isi. vt ptꝫ in auribꝰ ⁊ naribꝰ ⁊ costaꝝ extremitatibꝰ. Nam cartilaginosa duriora sũt carne ⁊ ossibꝰ molliora. Fecẽ at natura talia loca tal' dispositiõis ne forte rũperẽt cũ plicarent̃. vt di. ꝯstã. li. ij. ca. ix. Vestit ãt cartilago extremitates ossiũ ne ĩ suis iñcturꝫ ex mutua ꝯfricatõe exasperent̃. ⁊ vt faciliꝰ ossa cũ carnibꝫ iũgerẽt̃. Dic̃ ãt Arꝫ. li. xiij. ꝙ cartilago abscisa ñ recrescit. qꝛ eiꝰ creatio creatõi ossis ẽ silr'is. nec hꝫ cartilago ex se sẽsum aliquẽ ꝫ tantũmodo neruꝰ ꝯiũctꝰ causa est sensus ⁊ motus qñ sentit vl' mouet̃ vt di. Constan. In medio ãt cordis aĩalis est os cartilaginosum in sua latitudine positũ. ⁊ hoc fedeo cordis est appellatuꝫ. vt dic. Constan. li. iij. c. xx. ⁊c̃.

De neruis. Ca. LX

n Erui sũt corpis ptes q̃s greci vocãt neruos. eo ꝙ artuũ ꝯiũctiones his fortiꝰ coherẽãt. Maximã em̃ ꝟtutez facere neruos certissimũ est. q̃ q̃nto fuerint densiores tãto ꝑpẽsiꝰ augẽt firmitatẽ. vt dicit Isi. ꝟm Cõstan. ãt fuerẽt necessarij vt sensuꝫ ⁊ motũ deferrẽt mẽbrꝫ. ꝑcipue ossibꝫ ⁊ cartilagibꝫ. ⁊ hmõi. q̃ ex se sensũ nõ hñt neqꝫ motũ. Omniũ aũt neruoꝝ ꝑcipuũ fũdamẽtuꝫ est cerebꝝ. qꝛ voluntarij moiꝰ ⁊ sensuũ est ꝑncipiũ. Oẽs ãt nerui aut de cerebro ꝓcedũt: aut de medull' cerebri. i. de medullis spõdiliũ. tale mediũ fuit necessariũ. ne si ĩmediate oẽs a cerebro ꝓcederẽt aut rũpendo lesionẽ incurrerẽt. aut ꝓpẽ nimiã vie longitudĩeꝫ a ꝑncipio sensus ĩ actu sentiẽdi ⁊ ĩ potentia vegetãdi tantã potẽtiã nõ haberẽt. Nerui ḡ a cerebro ꝓcedẽtes sũt molliores. De nucha ãt. i. de medulla spinali sũt duriores. ꝫ exeũtes a prora cerebri sũt mollissimi. qꝛ sensum portãt alijs. nã mollicies cito mutat̃ int' sensualitates. ꝓcedẽtes ꝟo a puppi fuerẽt duri vt motũ possint pati. qꝛ mollia veloci motu cito rũpunt̃. Neruoꝝ ãt a cerebro exeũtiũ sex sũt paria ꝙꝝ ꝑmũ par ꝓgredit̃ ad oculos et alia organa sensuũ. vt eis deferãt sensũ ⁊ motũ. hi ⁊ alijs neruis ꝯcauiores ⁊ molliores ⁊ maiores sũt iõ magꝫ ꝯcaui vt amplior spũs ꝑ eos sensibꝫ admĩstret̃. sũt ⁊ maiores ne eorũ ꝯcauitate eoꝝ suba rumperet̃. ⁊ vt maior q̃ntitas spirituũ ĩ eis includeret̃. Fuerũt et molles vt ĩ eis sensꝰ velociꝰ ⁊ expeditiꝰ ꝑficeret̃. Hi nerui ĩ egressione a cerebro sũt molles ⁊ lenes. ꝫ q̃to plꝰ elõgant̃ tãto duriores efficiũt̃. Scđm par neruoꝝ incipit a posteriori pte ꝑoꝝ. ⁊ illud par exit ꝑ q̃ddã foramẽ viciniũ ꝯcauitati oculoꝝ ⁊ ocul' motũ tribuit. Par tertiũ ĩcipit retro pꝰ scđm ⁊ ꝑ sedẽ capitꝫ exiẽs a puppi cerebri ĩ q̃ttuor neruos ꝑticulares se diuidit. ⁊ diuersa loca reticulater se diffũdit. Quartũ par ꝑmo pari ꝯiũgit̃ ꝫ ab eo diuisũ post matrẽ piã dispgit̃ vt per ipaꝫ sibi tactꝰ ꝑbeat̃. Quintũ ꝟo par ĩ egressione sua ĩ duos diuidit̃ neruos. q̃ꝝ vn' auricularium foraminã intrat ⁊ ibi se dilatãs auditũ auribꝰ admĩstrat. aliꝰ ad maxillas ꝑ tympora se diffũdẽs mẽbroꝝ collateraliũ adiunat actõẽs. Sextũ ꝟo par a puppi videt̃ exire. ⁊ ab vnoqꝫ hoꝝ triũ iteꝝ alij exeunt. et ad motũ sensus ꝑficiendũ inferiꝰ ⁊ supiꝰ vniformiter se diffundũt. Et adhuc ꝑter ista paria exit a puppi par vnũ et ex isto nucha ortũ sumit. hoc ꝑ lacertos lingue ⁊ gutturiꝫ se diffundit. ⁊ eis motuꝫ ⁊ sensũ tribuit. Preter neruos tam dictos oẽs alij nerui corpis a cerebro q̃dẽ egrediũt̃. ꝫ nucha. i. medulla spõdiliũ mediãte. In vniuerso ꝟo dicũt̃ esse duo neruoꝝ paria. ⁊. xxx. et vnum tñ impar. et hi oẽs mltipl'r descendũt̃. ⁊ ꝯcatenatõibꝫ corpis ⁊ mẽbroꝝ miro nature artificio vndiqꝫ diuidunt̃. Hucusqꝫ ꝯstan. li. ij. c. x. ꝟm Arꝫ. li. iij. in locis ossiũ est multitudo neruoꝝ. ⁊ neruꝰ naẽaliter ĩ lõgũ fundit̃ ⁊ nõ ĩ latũ. ⁊ ĩpe attẽdit̃ extẽsione mlta. ⁊ in circuitu nerui ẽ hũiditas viscosa ꝯfuãs neruos. ⁊ oĩe aĩal hñs sanguinẽ hꝫ neruũ. ⁊ neruꝰ ꝑcisus nõ recrescit nec diuisus recõiungit̃ sic̃ vena q̃ scꝫ inscisa de facili reintegrat̃. Dicit etiã idẽ li. xx. ꝙ maxia ꝟtꝰ aĩaliũ est in neruis. ⁊ maxime in thauro q̃ q̃nto senior tãto durior ⁊ fortior. ⁊ durior eiꝰ neruus est vñ extendit̃ sicut corda. Recollige igit̃ ex ꝑdictꝫ ꝙ neruus a cerebro ꝑncipiũ sumit. et ab eo sensũ ⁊ motũ r̃cipiẽs alijs sensũ tribuit. ptes corpis diuisas colligit ⁊ annectit. in suo exitu mollẽ. ꝫ ĩ fine durũ se oñdit in sua ꝯcauitate spm̃ recipit ⁊ custodit sua flexibilitate ossa inflexibilia flectit. diuersas passiones in se recipit. vt di. ꝯstan. scꝫ inscissionẽ. puncturã. ꝯtractiões. relaxationẽ. opilatõeꝫ. vt pꝫ in pantegñ. li. ix. c. viij et libro. xj. ⁊c̃.

De venis Ca. LXI.

v Ene sũt dicte eo ꝙ sũt vie natantis sanguinis atqꝫ riui ꝑ totum corpus

diuisi. q̄b9 vniuersa mēbra rigāt̃ z nutriunt̃. vt di. Isi. Incipiūt āt vene ſm ꝯstā. ab epate sic arterie a corde. nerui a cerebro. Et fuerūt vene necessarie sic vasa sāguis vt sanguinē ab ipo epate ad mēbra tot9 corpis nutrienda deferrēt. Sūt āt vene necessarie nature tenerioꝝ atq3 mollioris q̄3 nerui. ideo vt epatꝭ nat̃e vicinio mutarēt aliq̄n tm̄ sāguinē ad se venirēt. Sūt āt vene oēs ex vna tunica facte. nō ex duab9 sic arterie. Nam arterie spūs recipiūt z custodiūt. Vene igit̃ execuntes ab epate ab ipo velut a matre nutrimentū sanguīs sugunt. z ſm vniuscuiusq3 mēbri exigentiā ipm distribuūt. Vñ p singlas partes corpis se diffundūt. z miro q̄dā nat̃e ingenio sibi mutuo subseruiūt. Int̃ alias aūt patētes z occultas est vena q̄ etiā vocat̃ arteria. q̄ nat̃e fuit necessaria vt calorē naturalē a corde ad oīa alia mēbra deferret Sūt aūt arterie ex duab9 tunicꝭ vl' pellicul' ꝯposite. z sunt in forma siles in suba dissiles. Earū interiora sunt villosa q̄ꝛ suba est dura. et multo grossior q̄3 sint exteriora. Extrinsec9 āt sūt villose p longitudinē. q̄ꝛ suba ē dura ꝑpt necessitatē mot9. s. dilatatōis et ꝯstrictionis Nam dilatādo seipam a corde recipit. z h̄ p villos lōgitudīs. Cōstringēdo āt se fumosam sup̄fluitatē expellit. qđ fit pāniculis in laitudine villosis in q̄b9 retinet̃ spūs q̄ a corde trahit̃. vñ duriores sunt exteri9 oīmb9 aliis venis. qđ fuit necessariū ne forte rūperent̃. De āt vene a corde incipiunt a sinistra ꝯcauitate. Ex hac eñ pte dicunt̃ due pulsatiue. q̄ꝛ vna interior pāniculū h̄3 mollē. et h̄ vena pulsatilis vocat̃. q̄ nccāria fuit ideo vt multā q̄ntitatē sanguīs z spūs pulmoni deferret et aerē exciperet quē admisceret sanguini z ei9 feruorē tparet. Dec vena pulmonē3 intrat z ibi multiformit̃ diuidit̃. Altera arteria est ꝑ ore maior. quā Aris. horren vocat Illa a corde ascendēdo i duas ptes diuidit̃ Nā vna tendit sursū deferēs sanguinē depuratū z spm̄ vitalē ad cerebꝝ vt inde spūs aīalis generet̃ nutriat̃ z ꝯfuet̃. Altera ṽo descēdit infer9. z h̄ dextrorsum et sinistrorsū. antrorsum z retrorsū multiplr̄ diuidit̃. Duc usq3 ꝯstan. li. ij. c. xij. Recollige igit̃ q vena ē vehiculū sanguis. custodia vite aīal'. q̄ttuor humores sanguineos ꝯtinēs in se depuratos. q̄b9 singl'e ptes corpis nutriūt̃. Insup vena est ꝯcaua vt facili9 sāguinē recipiat z ſm nature indigentiā vena ad venā sanguinē t̃ducat z trāsfūdat. Vena etiā sanitatꝭ z infirmitatꝭ est nūcia. Nā p arteriaꝝ pulsū z venarū dispositōē3 debilitate cordis siue fortitudīe a medico indicat̃. vena etiā si corrupta fuerit corrupti sanguīs ꝯtētiua. tot9 corpis est corruptiua. vt3 i leprosis. q̄ꝛ sanguīs ē corruptissim9 in venis a q̄b9 mēbra nutriuntur sugendo. insanabilē ꝯhūt z corruptā infirmitatē z corrupiōē. Vena etiā i brachio ledit̃ ꝯhit̃ z apit̃. vt ex ei9 lesione tot9 corpis infirmitas subleuet̃. vene etia3 nimis anguste carne vl' pinguedīe nimis presse min9 hūt d̄ sanguīe z spū q̄3 alie. Et iđ in caꝝ substātiis calor nat̃al' deficit z vital' spūs minorat̃. vñ z talia aīalia min9 viuūt. vt dic ꝯstan. li. xj. c. xvij. Aristo. āt dicit li. ij. Vena inq̄t si fuerit abscisa vl' incisa crescit et recōiungit̃. qđ nō facit neru9. Itē idē li. vj. Quales sūt vene sb lingua aīal' tales sūt in colore fetus ei9 Vñ dicit q oues hñtes sub lingua venas albas hñt fet9 albos. et ecōuerso Quere sup de proprietatib9 lingue zc̄.

De carne. Ca. LXII.

Caro āt ſm Remigiū a carie ē dicta. id est. putredie. Est eñ caro vt dicit Gre. alterabil'. et p ꝯñs de facili putribilis. Et cum caro m'ltiplex sic vt di. Gre. q̄ꝛ alia ē caro pisciū. alia volatiliū vl' volucꝝ alia serpentiū. In h̄ hūana caro obtinet ꝑuilegiū. q̄ꝛ caro hūana forme nobilissime. i. rationali aīe est ꝯiūcta. iđ qđ sup oīa mirabilissimū ē i nouissimo tpe caro hois caro dei ē effecta. qñ ṽbū caro factū ē z hītauit i nob. qñ caro q̄ erat ex ꝯditōe infima ex assūptiōe q̄dē a ṽbo supma oīm est effecta. vt dic Gre. Est āt caro ſm ꝯstan. nat̃al'r calida z hūida caloris nat̃al' fomentū. ossiū neruoꝝ z lacertoꝝ coop̄imentū coꝝ defensio z frigiditatis coꝝ tpamentū Cui9 tres sūt spēs. Quedam eñ ps musculis neruis siue cordis ē adiuncta. et d̄r lacert9. Alia ps est int̃ durū z molle tpata sic cartilago. Tertia ps est int̃ h̄ glandulosa caro sola q̄ maxīe est in dorso z i gingiuis. Caro āt q̄ in coraꝝ iacet pte exteriori ossiū sup eā q̄escentiū est q̄i culcitra z necessariū fulcimentū. Caro ṽo dorsi tā interior q̄3 exterior fuit nccāria duab9 de cau͛. Na3 medullā spōdiliū. s. nuchā calefacit. z ꝯcauitatē int̃ ossa replet z custodit neruos. ne ascēdētes et descendentes ꝑpt' vie longitudine3 disrūpant̃. ꝯ aerꝭ itēperiē z extrīsecā lesionē dorsi maxia defensio est. Caro ṽo int̃ dētes

coꝝ fuat radices.nutriens eas vt sint stabiles. Caro aũt glandulosa est triplex. Quedã humectat vt caro mãmillaꝝ et glaudes sub lingua que generant saliuam.ne os.ꝛ ligua et maxille siccitate nimia in motu intro retarden tur. Alia ꝓo ps nodosa et glandulosa loca replet vacua.et venaꝝ ac neruoꝝ fouet loca.et eaꝝ recipit superflua q̃ resudant. Tertia ꝓo circũdat stomachũ ꝛ intestia. cui admiscent̃ neruoꝝ ꝛ arteriaꝝ quedã reticula motũ et sensũ interiorib9 deportãtia. nec illaꝝ via fuisset tuta nisi eis esset substrata h̄ glandulosa caro vt nerui ꝛ arterie sup eaꝫ suauius ꝗescerẽt et vt si q̃d eis duꝝ occurreret forte: mollẽ locũ ad quẽ refugerent inuenirent. Duetusqꝫ Constan.li.ij.c.xiiij. Caro ꝓo int̃ pinguedinẽ ꝛ maciẽ tpata laudabilis est et sana ꝑcipue qñ corrupto sanguie non est intermixta. vel ab eodem generata vel nutrita.qꝛ talis caro ꝑncipiũ est corruptõnis .sic dicit Arꝫ.li.ıııj.et Constan.li.xj.c.xvij. Dicit etiã Arꝫ.xij.ꝙ caro nimis abundãs impedit spũs opatões. Et ideo creatio capitis nõ fuit ex multa carne vt esset melioris sensus ꝛ itellect9 ꝑfectioris. Jtem idem libro primo. Qñ loc9 circa oculos est multe carnis maliciã designat dispositõis et astuciã et maliciam ꝯsuetudinis ꝛ male formatõis.i. defectũ informatiue ꝟtutis. Uñ si fuerit caro l' massa carnea multa nimis ꝛ ꝟt9 informatiua debilis mõstruosas generat in corꝑe passiões. sic dic̃ ibidem li.xvj. vbi ponit exemplum d̄ muliere.q̃ credidit se ꝯcepisse fetũ.ꝛ tandem peperit horridũ carnis frustuꝫ q̃ a medicis mala dr̄ ꝛc̃. Pars etiã corꝑis carnosa tenera est et mollis.et ideo impatiens est laborꝫ. Unde dr̄ li.ij.ꝙ pedes cameli sunt mlte carnis sic̃ pedes vrsi.quapropt̃ fiũt camelo sotulares de corio fortes qñ debent laborare vt auferat̃ ab eis dolor. Nec etiã caro est sic̃ dicit idem li.xiij.ꝑmũ instr̃m sensus nec est mẽbꝝ ꝯueniẽs sensui.sꝫ nerui9 est organũ sẽsus intra carnẽ. Et ideo caro mortua vl' precisa nihil sentit.qꝛ ex se nõ hꝫ ꝑncipiũ sẽsus sꝫ ex neruis. Quo corrupto vel ex toto opilato fit insensibilis ipa caro. vtꝫ in paraliticis Diũes aũt aues curui rostri ꝛ acuti vnguis vescunt̃ carne.silr̄ et fere ꝛ eaꝝ ꝑda est caro. ꝓpt̃ necessitatẽ vict9. vt dr̄ li.xiiij. Aues autẽ ꝑde q̃ sũt pauce carnis sunt animose ꝛ boni volat9 et acuti visus sicut ibidem dr̄. Aues autem multe pinguedinis sũt tardiora motus et volat9 et pinguiores ꝛ carnosiores sũt in hyeme q̃ꝫ in estate.tũ qꝛ pori tũc claudũt̃ et humores in pinguedinẽ et carnem ꝯdensantur. Tũ etiaꝫ rõne quietis. qꝛ de loco ad locum min9 solito tũc mouent̃.sic̃ di. Jsaac in dietis.

De pinguedine Ca.LXIII.

Pinguedo est res humida sup pelliculas ꝛ loca neruosa collocata vt dicit Constan. Sanguis eñ subtilis ꝛ vnctuosus pinguedinẽ nõ ꝯgregat in locis calidis ꝛ sibi penetrabilib9.sed cuꝫ ꝑuenerit ad loca naturaliter frigida.ibi ꝯgelatur tandem ꝛ in pinguedinẽ ꝯuertit̃. Qđ fecit natura ex necessitate magna. vt scꝫ nerui et pellicule naturaliter sicce pinguedinis humiditate temparent̃.et difficili9 casu aliq̃ rumperẽtur et vt ex calore et pinguedine interclusa interiora ab exteriori frigiditate aerꝫ munirent̃. vt dicit Constan.li.ij.c.xiiij.et Aristo.lib.ij. Pinguedo ex sanguine indigesto in corporib9 animaliũ generat̃.et maxime ꝓpter paruitatem motus. Et q̃nto magis augmentatur pinguedo tanto diminuit̃ sanguis.vñ in hoib9 valde crassis est sanguis pauc9 Jtẽ li.xiij. Motus dissoluit pinguedinẽ. similiter ꝛ calor. vñ in oĩb9 aialib9 renũcul9 dexter minoris est pinguedinis q̃ꝫ sinister.et est altior.qꝛ in dextra parte calor naturalis fortior est q̃ꝫ in sinistra.et maioris est mot9 Pinguia ꝓo corꝑa ꝑ Constan.et nimia adipe repleta pessima sũt et pessimis morbis appropriata. quia naturalis calor i hmõi corꝑib9 sepi9 suffocatur.et via spirituũ opilatiõe pinguedinis intercludit̃.ꝛ ad regimen neruoꝝ et arteriaꝝ spirituũ influentia denegat̃. Et dicit ibidẽ.ꝙ oĩa corꝑa piguia ꝓpt̃ supfluã humoꝝ abundantiã in eis adunatã ꝑliriorem incurrũt infirmitatẽ et curam tardiorẽ Nam pondere pinguedinis pressa ad nullũ se mouent exercitiũ et calor natural' auget̃. et sic pinguedo ꝯgelata dissoluitur. vñ ꝛ calor naturalis deficit .et mors subitanea sequit̃.nisi forsan citi9 occurrat̃ .vt di. Constan.li.xj.c.xvij. Recollige igitur ꝙ pinguedo vnctuositate sua est ignis nutritiua .sua aerea leuitate rei supficiem petitiua. neruarum et iũcturaꝝ mitigatiua. defensiua et relaxatiua. pellis siue corij remollitiua. paraꝝ inferioꝝ opilatiua. caloris naturalis conseruatiua. vacuitatis ꝛ ꝯcauitatis corporis repletiua. rugaꝝ cutis extensiua. venaꝝ ꝛ ar

teriaꝝ corpis compssiua. actionū aīe sensitiue scʒ et rōnis impeditiua. complementū generatōis aīaliū tarditiua. Dr̄ etiā ī amphorit. ꝙ mulier nimis pinguis nō ꝯcipit. sʒ nō marcescit. nec mirū qꝛ pinguedo viā matricis intercludit. Et est pinguedo humectiua. de facili eīm nō siccat. Vn̄ dic Ar. li. iij. ꝙ brodium aīalis abūdanis in pinguedie nō coagulat sicut equi ꝛ porci. Itē omē aīal hn̄s pinguedinē nō separatā a carne est pauce pinguedis in ventre. et cum vētres erūt parui caro erit multe pinguedinis. Itē idē. qd est ꝓpe pupillā oculi in oībꝫ aīalibꝫ ē mlti sepi ꝙuis oculus sit durꝰ. ꝛ omne aīal multi sepi est pauci seminis siue sit mas siue femina. ꝛ non hʒ sepū aīal hn̄s dentes in vtraqꝫ mādibula. vt dicitur ibidē. mox aūt qn̄ a corpe extrahit in aere frigido coagulat. Est aūt idē ſm subam pinguedo adeps et aruina. Sʒ vt dicit Isi. Aruina est pinguedo adherēs cuti. Adeps est pinguedo intestina obuoluēs ꝛ membra interiꝰ custodiēs. zirbus vocat pellicula cui adheret pinguedo illa q̄ a multis alluta dr̄. et debis dr̄ ꝟsus Intus adeps. aruina foris. pinguedo fit vbi vis. i. ꝯueniēter pinguedo de oībꝫ dicit.

De cute. Capitulū. LXIIII.

Cutis est pma ps in supficie corpis aīalis et est sic vocata ſm Isid. eo ꝙ corpi supposita incisionē patiatur. Cutin eīm grece incisio dr̄ latine. Dr̄ ꝛ pellis eo ꝙ exteriores repellit a corpe iniurias. ventos scʒ et pluuias solisqꝫ pferat molestias et ardores. Pellis eīm abstracta mox coriū dr̄. Coriū āt diminutiue coro dr̄ eo ꝙ caro corio tegat. vt di. Isi. Est igitur cutis exterior corpis supficies carnem ꝛ ossa circūplectēs et oīa interiora muniēs atqꝫ tegēs. ꝛ ſm variam mēbroꝝ necessitatē nūc se ꝯtrahens nunc se extendēs. Est etiā ꝓ interioꝝ defensione varijs aeris passionibꝫ se exponens. Habet cutis naturalē tenuitatē vt di. Constan. ne corpus nimis occupet. hʒ et soliditatē. vt facilꝰ qd interiꝰ est cōtineat et exteriori lesioni obuiet et resistat. Est aūt cutis mollior ī hominibꝫ q̄ in alijs aīalibꝫ. ꝛ ꝓpter bonitatē tactꝰ. si eīm foret dura et spissa sic̄ teste cōchilium nihil sentiret. si pilosa sicut asinoꝝ pilorum massa sensum tactus attenuaret. Vn̄ in volis manuū subtilior est substantialiter cutis supficies q̄ in alijs ptibꝫ corpis vt' citius ad tactū immutaret. Est aūt cutis tota porosa ꝓcipue cutis capitis ꝓpt necessariā fumose supfluitatis expulsionē. ꝓ calorē eīm pori aperiunt. et ea q̄ inter cutem et carnem sunt superflua per vapores ꝛ sudores expurgantur. Cutis etiā hominis non in omnibꝫ membris est equalis. nam cutis faciei ē alijs tenuior et subtilior. et ꝓpter sensus pfectōē et decoris ostensionē. Si eīm fieret nimis grossa rubori sanguis peruia nō esset. Si nimis spissa operationi sensuū q̄ vigent ī facie non ꝯueniret. Sic aūt ꝯiūgit cutis cum suppositis ꝙ de facili excoriari non potest et potissime in volis manuū et plantis pedum in qbꝫ adheret neruis cordis et lacertis. vt dicit Constant. Dicit aūt Arist. li. iij. ꝙ ſm colorem corij variant colores vnguiū et soleaꝝ et piloꝝ in aīalibꝫ. qꝛ si nigra fuerit cutis et predicta erūt nigra. et si alba albo. Et omne aīal habens sanguinē hʒ coriū. et corium abscisum caret sensu. Et hʒ ꝓpriū corium ꝙ cum fuerit in aliquo loco carente carne nō recrescit abscisum nec consolidat. vtꝫ in ꝓpucio et in extremis palpebraꝝ. Itē li. xix. Cutis in quibusdam animalibꝫ est rara in quibusdam spissa. ſm dominiū humoris grossi vel tenuis. Vnde et pili grossi generātur ex cute grossa. et tenues ex tenui. Itē in senectute cutis grossescit et indurescit cōtrahitur et corrugat apud senectutem ꝓpter defectū caloris et ꝯsumptōēm humoris naturalis. et tūc immutat specie. Patitur autē cutis sic̄ ꝛ alia membra qn̄qꝫ ex causa intrinseca sicut ex vulnere discontinuatōēm. ex calore exustionē. ex frigore pallorem vel liuorem seu q̄lemcūqꝫ discoloratōnem. qn̄qꝫ ex causa intrinseca sicut ex ꝯsumptione humiditatis substantialis corrugatōēm vt in senibus. qn̄qꝫ ex hūoris infectōē. vt in morpheā et in leprā patiētibꝫ. Nam natura materiam infectam expellit ab interioribꝫ vsqꝫ ad cutē. que sub cute manens ipsam immutat. et superinducit infectōēʒ aliquando. quandoqꝫ squamositatē. qn̄qꝫ pruriginem et impetiginem. qn̄qꝫ cutis excoriationē et multiplicem aliam passionē. Pelles aūt animaliū infinitis vsibꝫ hominū accomodant. vt vestiture. armature. scripture. caligature. et huiusmodi. que longum esset enarrare. et vix inuenitur animal aliquod cuius pellicula alicui vsui hominū non sit apta. sed hec dicta iam sufficiant. ꝛc̄.

De pilis. Ca. LXV

p Ilus de pelle de qua exit est dictus. vt dicit Isidorus. Nascuntur autẽ pili ex fumo calido et sicco. vt dicit Constantinus. Subtilitas enĩ fumi dum egreditur per poros exteriori aere exiccatur Et dum mollicies exterioris fumi exit. exeũ tem et non se diuidentẽ aer exiccat: et in naturam pili conuertit. Sunt autẽ pili iuuamentum corporis pariter et ornamentũ. vt dicit Constantin⁹ libro. ij. et vltimo. Dicit Aristoteles libro. iij. ꝙ pili nõ crescunt nisi in corporib⁹ animaliũ generantiũ animalia Variantur autem pili ſm varietatem corij animalis in quo crescunt. vt dicitur lib. xix. Nam animalia grosse cutis grossum habẽt pilum. Et hoc accidit propter multitudinẽ terrestris partis. et viarum siue pororꝫ amplitudinem. Et cum cutis fuerit continua et spissa erunt pili multũ tenues et subtiles propter stricturam viarũ. ⁊ quando humor fumosus qui est in cute fuerit velocis siccitatis non erunt pili magni neqꝫ longi. et cũ fuerint grossi et pingues erunt econtrario. Et propter hoc elongantur capitis pili hominis valde. quia ille humor pinguis ẽ nec de facili desiccatur. et ideo habitantes in regione humida humidã habentes complexionem lenes habent pilos et molles. sicut illi qui morantur in Tracia. et ecõuerso. duros habent et crispos pilos. qui calidam et siccam inhabitant regionẽ presertim si consimilẽ habuerint complexionẽ. Nam ex calore corrugantur et obuoluunꝰ. sicut ibidẽ dicitur. et efficiuntur pili crispi in nascẽdo de cute. quia per duas vias cõtrarias egrediunꝰ. Pars enĩ terrestris fumi calidi ⁊ sicci egredientis mouetur inferius. Pars aũt calidi mouetur superius. ⁊ sic inuoluuntur pili et efficiuntur crispi. Et quãdo senescũt animalia habentia pilos indurescunt tunc pili plus ꝗ̃ prius. sicut indurantur plume auium. et hoc propter paucitatẽ humoris. Item ibidẽ dicitur. Cum castratur homo non crescunt in eo vlterius pili. et hoc ꝓpter paucitatem humoris. et hoc est propter caloris et humoris in membris principalib⁹ diminutiõem. Item pili quandoqꝫ diuersificatur ex causa intrinseca. Nam vt dicitur ibidem. xix. Aque calide faciũt pilos albos nigros frigide. Et causa illius est. quia in aquis calidis est spũs plus ꝗ̃ in frigidis. et ideo cum aer calefacit ex eo efficitur albedo sicut in spuma cõtingit videre. Ista aũt mutatio accidentaliter ꝓuenit in pilis sicut in capillis. sed non semꝑ ex aque frigide vel calide alteratione

De capillis Cap. LXVI

c Apilli dicuntur quasi capitis pili vt dicit Isidorus. ad hoc facti vt decorem prestent et cerebrum aduersus frigus muniant et defensent. capillature autem inscisio cesaries dicitur a cedendo. Virum enĩ tonderi decet et non mulierẽ. Come autẽ sunt capilli non scissi. ⁊ est grecus sermo. Nam comam tondere dicitur. Crines autem proprie mulierum sunt. et dicuntur crines eo ꝙ vittis discriminẽtur et diuiduntur. vnde ⁊ discriminalia dicuntur vitte quibus capilli diuisi recolligunꝰ. Hucusqꝫ Isidorus. ſm Constantinum autẽ capillus ex fumo grosso et calido nascitur. qui ex calidis igneis et intensiuis humorib⁹ ꝑ poros capitis egreditur. et ab aere extrinseco desiccatur. et sic in substantiam capilli conuertitur. hoc humore crescente crescunt capilli. vtpote ab ipso generati et nutriti. hui⁹ fumi materiam qui perdiderit capillos perdit ⁊ amittit. Pro qualitate igiꝰ fumi erunt et capilli. quia si fumus niger et capilli nigri. et si mult⁹ fuerit fum⁹ multi erũt capilli. et si paucus pauci. qui fumus si omino defuerit pereũt penit⁹ capilli. et fit hõ calu⁹ cũ vlteri⁹ capilli non pñt recrescere vlteri⁹ non subueniunt medicine. Si autem fum⁹ talis non deficit sed illum pot⁹ altus humor inficit aut impedit caluicieo non est ꝓprie. sed infirmitas quedam specialis que allopicia a medicis nuncupaꝰ. ex qua infirmitate corrupto capillorꝫ nutrimento cadunt capilli. et nudata parte capitis anterior capitꝭ supꝑficies deturpaꝰ. Tales enĩ more vulpiũ qui ex calefactõe imoderata patiũꝰ pilorꝫ casuꝫ casualem pilorꝫ fluxũ patiunꝰ. allopes enim grece vulpes dr̃ latine. Alias aũt capillorũ passiones et causas. quere infra in tractatu de infirmitate et de casu et vicijs capillorũ. De canicie aũt ⁊ causa e⁹ quere ibidẽ. Quere etiã supꝰ in tractatu de capite vbi capillorũ inuenies dispositõem naturas et diuersitates et ꝯplexiões ſm Gal'. Haly. et Ypo. Tamẽ de canicie h̃ nota ꝙ ſm Constan. ⁊ alios auctores canicies accidit ex humoris nutrimentalis capillorum nimia infrigidatione.

nam dominiū fleumatꝭ frigidi et hūidi ē ca/
ciei generatiuū. Ex fumo eñ albo₂ frigi/
do albi efficiūt tā pili q̄ȝ capilli. Capilli āt
tympo₂ ꝭm Arꝭ. citiꝰ canescūt q̄ȝ alij crines.
ꝛ ꝓpt̄ hūo₂is paucitatē ꝛ ossiū ibi existētiū
ꝓdominantē frigiditatē. Canicies igit̄ vite
et etatis designant maturitatē ꝛ extinctōem
libidinis et viciorum puerilium. mortificatōeȝ vt
te p̄ntis. et future instantis necessariā noni/
tatē. Caluicies ē ꝓuatio capillo₂ siue amis/
sio ex defectu fumi humidi in anteriori p̄te
capitis ꝓueniēs. vt dicit Constan. Fit aūt
aliqñ ꝓpt̄ abstinentiā cibi ꝛ defectū fumi hu/
midi q̄ est materia capillo₂ ꝭm Aristo. li. iij.
Capilli in freq̄nter coeuntibus paulatī cal/
uiciem inducunt. et si ante iuuentutē fluxe/
rūt iterū oriunt̄. post iuuentutē ꝟo fluentes
iteȝ non recrescunt. Defluūt aūt et deficiūt
in parte anteriori capitꝭ. et tūc talis fluxꝰ ca/
pillo₂ d̄r ꝓprie caluicies. et solet accidere vl̄
ꝓpter nimiā cutis raritatē ꝛ ꝓpt̄ hūo₂ pauci
tatē. ab occipite nō recedūt neq̄ȝ caluescunt
ꝓpter cutis spissitudinē et poro₂ densitateȝ.
ꝛ ꝓpt̄ hūo₂is ibi existentis viscositatē ex q̄ ca/
pilli hūt vegetari. vt dicit Gal. sup̄ ampho/
ris. Unde ibidem etiaȝ d̄r q̄ȝ pueri et mulie/
res non caluescunt. et ꝓpter abundantiam
humiditatꝭ in capitibꝰ eo₂. similiter nec ca/
strati. et ꝓpter alteratōem sue ꝯplexionis ꝛ
dominantē frigiditatꝭ qualitatem. q̄ poros
cutis capitis ꝯstringit. et fumū coadunādo
euaporare nō ꝑmittit. Alij tamen pili i mu/
lieribꝫ et in castratis defluūt vt dicit Arist.
li. xix. Capilli ergo caput custodiunt. hone/
stāt. defendūt. quibus si caruerit homo ma
gis reputatur inhonestus. Accidit autem
etiam iste defectus prope iuuentutē. ꝛ maxi
me etiam circa senectutem ex causis supra
dictis ꝛc.

Incipit liber sextus de etatibus.

d Icto de pro/prietatibꝫ ꝯtiū hoīs in spe
ciali restat dicere de ꝓprie/
tatibus eiusdem in specia
li et generali ꝭm etatis va/
rietatem et ꝭm sexus distinctōem et rerū na
turalium ac contra naturā multiplicē diuersi
tatē. Ex istis eñ oībꝫ diuerse hoīs ꝓprieta
tes attenduntur.

De etate. Capitulū. I.

e Tas igit̄ homis ꝭm Remigiū nihil
aliud est nisi teno₂ ꝟtutū naturaliū
ꝭm ꝯtrarios motꝰ vl̄ quietē interme
diā ꝯsideratꝰ. q2 ꝭm ista homo p̄terit et mo/
uetur et nūq̄ȝ in eodem statu ꝑmanet. Uel
ꝭm Isido₂. Etas est spaciū vite animalis a
ꝯceptione fetus incipiens. Post seniumq̄ȝ
deficiens seu desinens. Sunt autem plu/
res diuersitates etatis ꝭm Constan. et Isi/
do₂. Prima est infantia dentiū plantatiua.
scȝ etas nouiter genita. que vsq̄ȝ ad septē du
rat mēses. que nimis est adhuc tenera mol/
lis et fluida ac limosa. vnde continuis indi
get fomentis. Infantia autem ꝓut est den/
tium plantatiua. vsq̄ȝ ad septem extenditur
annos. Et dicit̄ infans quasi non fans. eo
q̄ȝ fari non potest. neq̄ȝ exprimere sermoneȝ.
dentibus nondū bene ordinatis. vt dic̄ Isi.
Cui succedit puericia: q̄ se extendit vsq̄ȝ ad
septenarium secundū scȝ vsq̄ȝ ad annos q̄t/
tuordecim. Est ꝟo dicta a pubertate vl̄ a pu
pilla. quia adhuc pueri sunt puri vt pupil/
la vt dicit Isido. Huic succedit adolescen/
tia. et hec ꝭm viaticū terminat̄ in tertio sep/
tenario in. xxj. anno. ꝭm Isidorū ꝟo vsq̄ȝ ad
quartum septenariū scȝ vsq̄ȝ ad annū. xxviij
extenditur. Medicus ꝟo ꝓtendit hanc eta/
tem vlteriꝰ vsq̄ȝ ad annum. xxx. ꝛ. xxxv. Dici
tur hec etas adolescentia. eo q̄ȝ ad gignēduȝ
sit adulta. vt dicit Isidorꝰ. et ad crescēdi vi/
gorem sit magis apta. In hac etate sūt mē/
bra adhuc mollia. vt dicit Isido. et extensi/
bilia. Et ideo crescūt ꝟtute caloris dn̄antis
in eis vsq̄ȝ ad cōplemētū ꝑfectōis. Huic ado/
lescentie succedit iuuentꝰ. et hec inter oēs
etates est media ꝛ ideo fortissima. ꝛ ꝓtendit̄
ꝭm Isi. vsq̄ȝ ad annos. xlv. vel vsq̄ȝ ad. l. in q̄
finit̄. Est autē iuuentꝰ a iuuando dicta. Est
eñ iuuenis in termino incrementi positus.
et ideo fortis ad iuuandū. Huic succedit ꝭm
Isid. senecta que inter iuuentutē media ē et
senectutem q̄ ab Isi. grauitas nuncupatur
Senioribꝫ eñ contingit hec etas et maturꝭ
In hac etate est declinatio a iuuentute i se/
nectutem. Talibꝫ auteȝ nondū est senectus
sed resistit iuuentꝰ vt dicit Isido. Huic suc/
cedit senectus. ꝭm quosdam anno. lxx. finit̄.
ꝭm quosdā aūt nullo certo anno₂ numero
finitur. Sed post p̄dictas etates quantūcū
q̄ȝ vite supest. senectuti seu senio deputat̄ Et
ꝭm Isi. dicitur senectus a sensus diminuti
one. eo q̄ȝ senes p̄ vetustate desipiāt. Dicunt

ei phisici vt di. Isi. hoies frigidi sāguis stul/
tos esse sic prudētes esse in qbꝫ sāguis calid⁹
dñat. Vñ ꝛ senes i qbꝫ iā sāguis friget ꝛ pue
ri. i qbꝫ nōdū calet sapiūt min⁹ Senes siqdē
delirāt p nimia senectute. pueri ꝓpē lasciuiā
ꝛ leuitatē qd agāt ignorāt. vt di. Isi. Vltia
āt ps senectus dꝛ seniū. sic āt dꝛ. eo ꝙ sit fini
nus vite etatis atꝫ finis. Hec ei etas mlta se/
cū affert incōmoda ꝛ etiā cōmoda. bōa scꝫ ꝛ
mala. vt di. Isi. Bona siqdē qꝛ nos a poten
tibꝫ ꝛ etiā a tyrānia liberat. iponit etiā finē
libidīs. frangit ꝛ ipetū ire ꝛ viget sapiā vt in
mltis ꝛ saniora dat ɔsilia. termin⁹ ē miserie et
felicitatis ꝓncipiū. recessus a piculo ac acces
sus ad brauiū. Perfectio i merito ꝛ disposi/
tio ad ꝓfectū. Mala ꝟo affert secū vt di. Isi.
qꝛ seniū miseꝝ ē debilitate ꝛ tedio. Subeūt
eīm morbi tristisqꝫ senect⁹ Nā duo sūt qbus
minuūꝛ corpis vires. s. morbꝫ ꝛ senect⁹ In se
nio āt calor natal' exiguiꝛ. deficit ꝟt⁹ regiti/
ua ꝛ hūor dissolniꝛ. Deficit ꝟt⁹ ꝛ carnositas
ɔsumiꝛ ɔhūꝛ nerui. Cutis corrugaꝛ ꝛ incur/
uaꝛ corpe perit spēs. ꝛ decor corpis adnul/
laꝛ. Et h oia in senio. senex ab oibꝫ vilipēdiꝛ
et gūis ꝛ onerosus ab omibꝫ iudicaꝛ. tussib⁹
sputis ꝛ aliīs passiōibꝫ fatigaꝛ. quusqꝫ resoluaꝛ
cinis i cinerē ꝛ puluis i puluerē reuertatur
Dis ei spaciīs tpia ꝛ etatis phi desepserūt hūa
nā vitā in qbꝫ mutaꝛ ꝛ ad mortis terminū de/
fluit ɔtinue. Huc usqꝫ Isi. ꝛc.

De morte. Ca. II

Mors dicta est eo ꝙ sit amara l' a mar
te q̄ mortē singiꝛ efficere. Et aūt ꝫm
Isi. triplex mors. s. acerba. īnatura.
ꝛ merita. Pria ē infantiū. scda iuueniū. tcia
natal' atꝫ seniū. Ois āt mortu⁹ aut est funus
aut cadauer. Dr̄ aūt fun⁹ a funibꝫ accensis.
qs antiq̄ ante feretꝝ paupis cera circūdatis
deferebāt. Cadauer a cadendo est dictū. scꝫ
qꝛ mortu⁹ cadit ꝛ pijciꝛ in sepulcꝝ. Dr̄ tunc
defūct⁹ qꝛ vite officio tūc funct⁹ est. Dr̄ et se/
pult⁹ q̄si seorsuz pulsus. qꝛ sub t̄ra tumulaꝛ.
Huc usqꝫ Isi. li. xvi. c. ii. Alias mortis ꝓpeta/
tes quere infra in fine illi⁹. vi. libri. in fine d
infirmitatibꝫ

Ostq̄ de ꝓprietatibꝫ hoīs q̄ ad etatē
infantilē dicendū ꝛ de generatione
ei⁹ pmo. qꝛ ei⁹ creatio est tāto ceteris
aīalibꝫ excellētior q̄nto dignior. nō solū ꝫm
mentē: verꝫ etiā ꝫm ꝯparissimā corpis ɔplexi
onē. Dicit eīm Arist. li. ii. sic frustum auri vl'
argēti se hꝫ ad nūmū monetatuꝫ. sic oēs di/
spositōes alioꝝ ad hoiez. vnde cuꝫ homo sit
dignissima creaturaꝝ ingeniata est natura
homini cōferre membra nobilia et diuersa.
nobilioribꝫ opationibꝫ et varijs ɔuenientia
ꝓpter qd de ei⁹ creatōe ꝫm corp⁹ breuiꝛ q̄daꝫ
sunt dicenda

De creatione infantis Ca. III

Irca creatōem itaqꝫ infantis exigi/
tur materia conueniens. locus expe
diens nature ministerium. scꝫ calor
velut causa efficiens et spūs virtutem corpi
influens atqꝫ regens. Materia siquidēꝫ in
fantis est humor seminalis decisus p actuꝫ
generationis ex singulis partibus vtriusqꝫ
parentis. Primo materia in loco concepti/
onis dispersa vi nature attractiua in cellu/
lis matricis recolligiꝛ. et p calorem opantē
pariter cōmisceꝛ. quia nisi cōmixtio digesti
sanguinis vtriusqꝫ parentis fieret: infantis
creatio nō posset fieri. Nam materia sangui
nis a mare ꝓcedens spissa est et calida. Vñ
pre nimia spissitudine se non potest dilata/
re. et ex supabundantia caloris materia de
strueteꝛ infantis nisi ex sanguine mulieris
ɔtrarias qualitates habentis reciperet tēpa/
mentū. Hec materia in dextre partis cellula
adunata. in naturam cedit maris. In sini/
stra ꝟo cedit in naturaꝫ mulieris. Et hec di
uersitas accidit ꝓpter dominiū caloris i par
te dextra poti⁹ ꝙ in sinistra Et sic dicit Gal.
et Constan. et Aristo. li. xv. Si fuerit vir⁹
sanguinis in mare vincens fetus patri assi/
milabitur. et econuerso. Et si fuerit equalis
in vtroqꝫ. cōsimilis vtriqꝫ assimilabiꝛ. Hec
materia virtute caloris excocta q̄dā pellicu
la tenuissima circūdaꝛ. intra quā instar lac/
tis coagulaꝛ. ꝛ hec materia est pellicula em
brionis q̄ est theca et coopertoriū vñ puer te/
gitur in vtero matris. ꝛ h cū puero nascente
egrediꝛ ruptis tenacul'. qbꝫ matricis villulis
adherebat. Si ꝟo aliq̄ casu in vtero manse/
rit post partū mulier in periculo remanebit
Materie g̃ ɔcepte ex vi retentiua coaduna/
te transmittit natura sanguinē menstrualeꝫ
ex cui⁹ calore et humore fetus concept⁹ fo/
mentaꝛ. Huiōi aūt fomēto ager hūane nati
uitatis irroraꝛ. Nam cū semē coagulaꝛ ꝫm
Gal'. et Constan. cum spū et calore naturali
sit plenū p quasdā venas ꝛ arterias ex subs
feminis ortas et sāguini mēstruali ɔiūctas
nutrimentū sibi attrahit ꝛ fomentū Et hoc
fuit necessariū vt p venas materia infantis

nutrireť ꝛ ꝑ arterias spūs ei attribueretur. Pis ductꝰ .s. materie seminali ꝛ hūori nutrimētali cooperať calor natal' ꝗ inclusus ꝑ vim informatiuā nitiť formare mēbra corporis infātꝭ. Nā de eēntia ipiꝰ semis format cerebꝝ ossa cartilagīes ꝛ pelliculas neruos ꝛ arterias. De sāguine ꝟo mēstruali format naťa epar ꝛ omīa mēbra carnosa ꝗꝝ subā ex sāguīe ꝑcreať. Prīo āt naťa format ꝑncipalia mēbra .s. cor cerebꝝ ꝛ epar. ꝗ alioꝝ sūt fūdamēta. Et hᷓ ī ꝑncipio qñ sūt ī massa sāguinis sibi vicinaťꝰ: sꝫ postea ab inuicē diuidūť. De his tribꝰ fūdamētꝭ alia tria nascūť. de cerebro nerui ꝛ nucha dorsi. ď corde arterie. ď epate ꝟo vene oriūť. Pis ꝗ̄ fūdamētꝭ iactis formauit naťa ossa hᷓ custodiētia. sicꝫ craneū ad defēsionē cerebri ꝛ costas pectorꝭ ad defensionē cordis. ꝛ costas laterꝭ ad defēsionē epatꝭ. ꝛ sic silr de alijs. Post ista nascūť alia mēbra istꝭ posteriora. vt manꝰ pedes et ꝯsimilia. Hec āt nō silr sꝫ paulatim formanť ac successiue. Infās ei ꝗttuor ꝗdibꝰ ꝯcreatur. Primꝰ est cū adhuc sit vicinꝰ lacti. Scđs est cū iā semē sāguini se ꝯmiscet. Tūc ei nōdū epar cor ꝛ cerebꝝ ꝑfecte formāť. sꝫ sunt ꝗdā massa sāguinea quē ꝗdū Ipo. vocat fetum. Tertiꝰ ꝗdꝰ eū corde ꝛ cerebro ꝛ epate iā formatꝭ: alia mēbra informia ꝛ indistīcta sunt. Ultimꝰ ꝗdꝰ est ab Ipo. infans vocatꝰ. Jā ei corꝑe organizato ꝛ ad susceptōꝫ aīe disposito viuificať ꝛ iā incipit se mouere ꝛ pedibus calcitrare. ꝛ si ē femīa ī sinistro latere plꝰ moueť. et si ē masculꝰ plꝰ in dextro vt dicit Gal'. In lactꝭ āt ꝗdu est infans ꝑ sex dies. in ꝗdu ꝟo sāguis ꝑ .ix. in ꝗdu ꝟo masse carnee ꝑ .xij. in ꝗrto āt añ plenā ꝑfectōꝫ ꝑ .xviij. vñ ꝟsus. Sex ī lacte dies ter sūt ī sanguīe trini. Bis seni carnē. ter seni mēbra figurāt. A die conceptōis vsqꝫ ad diē ꝯpletōis ꝛ viuificatōnis fetꝰ sūt dies .xlvj. ita ꝙ pmꝰ ꝛ vltimꝰ inclusiue teneāť. Ex ꝗ ꝑꝫ ꝙ ī ꝗdragesimosexto viuꝰ et ꝯpletꝰ est fetꝰ ꝗꝫtum ad effectū generatiōis. ꝛ ꝟm istū modū ꝯputat Augꝰ. edificatōꝫ templi sub nūero .xlvj. annoꝝ cui cōꝑat ꝑfectōꝫ corꝑis ihu xp̄i sup Joh. vj. ꝛ li. iiij. ď trinitate. ca. v. int' cet'a interserit ista ꝟba. ꝗdragesies series seni ducēti sunt .lxx. ꝛ .vj. dies. ꝗ nūerꝰ dieꝝ ꝯplet .ix. mēses ꝛ .vj. dies. ꝛ seꝗť ī eodꝫ caplo. natꝰ āt dūs tradiť .viij. kal'. Januarij. A die ꝗ ꝯceptiōis ꝗ tradiť fuisse .viij. kl'. apl'. vsqꝫ ad .viij. kl'. ianuarij ducēti .lxvj. dies reperiunť ꝯputati ꝗ senarū nūeꝝ ꝗdragesies sexies bꝫit. ꝗ nūero tēpluꝫ est edificatum. ꝛc. Cōstan. in li. iij. c. xxxiiij. dic̄ ꝙ masculꝰ qui ī mēse .viij. ē nascituꝛꝰ .xxx. diebꝰ formať. ꝛ .lxx. cōpleť. deinde subdit. masculꝰ .x. mēsiū .xlvj. formať diebꝰ. ꝛ ī .lxxxx. ꝯpleť. masculꝰ ꝟo .ix. mēsiū. formať in .xl. diebꝰ. ꝛ in .lxxx. compleť. In eodē etiā loco describiť tꝑs viuificatōis et ꝯpletōis fetꝰ muliebris. sed de hᷓ sup sedeo cā breuitatꝭ. hᷓ solū attendēduꝫ ꝙ fēia tardiꝰ formať et compleť ꝗꝫ masculꝰ vt patet ibi. et hmōi ibidē assignať rō. qꝛ semē vñ nascitur masculꝰ fortiꝰ est ꝛ calidiꝰ ꝛ in calidiori loco collocať ꝗꝫ semē vñ fēia generať. Dicit etiaꝫ ibidē Costan. ꝛ Gal'. sup amphoꝝ. dic̄. Ipocras omnē infantē ī octo mēsibꝰ motuꝫ hr̄e. qꝛ si adeo fortꝭ eēt vt possit exire quoqꝫmodo ad vitā ꝯualescit Si ꝟo nō exierit ipo motu debilitať. ita et patiť vt in seꝗnti exiēs mense nullatenꝰ ꝯualescat Si ꝟo vsqꝫ ad nonū mēsem. vl' saltē vsqꝫ ad ꝑncipiū decimi mensis natiuitas ꝑtrahať roborať ꝛ etiaꝫ sine ꝑiclo nasciť. vt dī. ꝯstan. li. pātegni. iij. c. xxxiiij.

De infante. Capitulū. IIII

Infantulꝰ igiť ex seminibꝰ ꝯrias ꝗlitates hn̄tibꝰ generatur in dextero si mas: in sinistro āt latere si fēia collocať. sāguīe mēstruali in vtero nutriť ꝛ fomētať. Extā vili eīm materia ꝛ infirma hō recipit a ꝑncipio nutrimētū ꝟtute caloꝛꝭ nature cooꝑante ꝛ dilatāte singl'a mēbra paulatim et etiā nō subito informať. solꝰ ei xp̄s subito fuit formatꝰ in vtero ꝛ distinctꝰ qñ ī vtero est ꝯceptꝰ vt dī. Augꝰ. Anima subintrante vita ꝑfundiť et sensu naťe sentiens circūdatōem pellicule ad ipiꝰ rupturā moueť. ex cuiꝰ motu maternꝰ vterꝰ ꝯcutiť et grauať. et cōpleta actione nature circa infantuli creatōnem si partꝰ sit salubris .viij. vl' .ix. vl' .x. mēse ad exitū de vtero nitiť ꝛ conať. exiens ꝟo secūdina circundať. in cuiꝰ exitu vterꝰ maternꝰ dolore nimio fatigatur. et hoc accidit qñ partuo nimis ꝑpe anticipatur. deinde ad aereꝫ nimis frigidū vel nimis calidum veniens calamitati et miserie exponitur. quod eius inuatꝰ clamor apertissime attestatur. caro infātuli recenter nati fluida est ꝛ tenella. ꝛ iō necessaria sūt ei varia remedia ꝛ fomēta. ꝛ sicut dic̄ Constan. li. iij. c. xxiij. Infantes inꝗt vteruꝫ exeuntes in rosis cum sale tritis inuoluanť vt eoꝝ membra ꝯfortentur. et a viscosa hūiditate liberenť. deinde palatū et gingine cū digito melle vncto fricenť vt interiora oris

mūdificent᷑ ꝛ ꝯfortent᷑ vt dulcedīe et acumīe mellis appetit⁹ infantuli ꝓuocet᷑ frequent᷑ bal/neent᷑ cū oleo mirtino seu rosaceo vngātur. oīa eoꝝ mēbra fricent᷑ ꝓcipue masculoꝝ q̄ꝝ mēbra debēt esse ꝑpt̄ exercitiū duriora. som/nus eis sp̄ ī loco obscuro ꝓuocet᷑. vt lumen ip̄oꝝ coadunet᷑. Lucid⁹ eīn loc⁹ nimis visuꝫ dispergit. et tenellos adhuc oculos ledit. et sepi⁹ luscos facit. et ido nō sūt nimis lucido aeri exponēdi ne sp̄ūs visibil' disgreget᷑. Su per oīa cauēdū est ne malo lacte ꝛ corrupto nutrimēto nutriāt᷑. qꝛ ex viscoso lacte nutri/ti pessimas solēt incurrere passiōes. sic oris vlceratōꝫ. vomitū. febrē. spasmū. vētrꝫ solu tionē. et hmōi. nec ē dāda infantul' medicia eū egrotāt. ꝫ nutrici ī medicia et ī ꝯuenienti dieta ꝓcurāda ē vt sic infantꝫ defectū supple at ꝑ͛ gerule nutricꝫ. sic ibidem di. ꝯstan. Ex bōa āt dispositōne lactꝫ nutrimētal' bona fit ꝯsistētia ꝓlio. ꝛ ecōuerso. ꝛ ex corruptōe san guīs nutricꝫ nc̄cario ledit᷑ corpusculū pue/ri vl' infantꝫ. ꝛ ꝫ ꝑpt̄ pueril' nat᷑e molliciē. ꝛ ꝓ/pter facilē nutrimēti lactei ꝯuertibilitatem Vn̄ mēbra infātilia ꝑpt̄ sui teneritudinē ad diuersaꝝ figuraꝝ susceptōꝫ hn̄t flexibilitatē et iō fascijs ꝛ alijs ligaminib⁹ ꝯgruis infan/tilia mēbra sūt ligāda ne torta efficiātur seu aliquā incurrāt deformitatē. Quere li. v. d̄ vmbilico. Itē qꝛ infātuli mltū accipiūt nu trimēti somno mlto indigēt. vt calor natal' ad īteriora reuocet᷑ ꝛ ad nutrimētū ip̄oꝝ di gerendū celebret᷑. et iō ex nat᷑e instictu nutri ces solēt infātulos in cunabul' positos hinc inde mouēdo īpell'e: vt ex motu tꝑato calor ꝯfortet᷑ ꝛ somn⁹ mulcebrio ꝑ fumositatū re/solutōꝫ ī infātꝫ cerebro ꝓuocet᷑. Solet etiā cāt⁹ adhiberi vt sēsus infantuli ex vocꝫ dul/cedine delectēt᷑. ad ꝫ di. Arꝫ. li. ij. qꝛ ī infātul' abūdat cerebꝝ ꝛ fm q̄ntitatēꝫ sui corpis est valde magnū. Vn̄ supior ps corpis infātu li ē maior ꝛ pōderosior alijs ptib⁹. ꝛ iō infās in ꝓncipio sui mot⁹ ābulat sup pedes et sup man⁹. deinde ꝓo erigit suū corp⁹ paulatī. q̄a ps anterior diminuit᷑ ꝛ ꝑ ꝯñs leuior reddit᷑ ps ꝓo inferior crescit: ꝑ ꝯñs gnior efficitur. etas ꝫ infantie terminū hꝫ in inchoatōe eta tis puerilis.

De puero Ca. V

Puer a puritate est dict⁹ vt di. Isido. Tūc ei puer ꝓꝑe dr̄ qn̄ est ablactat⁹ a lacte et sepat⁹ ab vbere. doli efficit᷑ capax. ꝛ iō disciplīe susceptibil' regit᷑. et tunc sub tutorib⁹ posit⁹ cogit᷑ subesse discipline. Est āt etas puerilis calide et hūide ꝯplexiōis ī q̄b⁹ mot⁹ venerei ꝑpt̄ viaꝝ āgustiā nō inua lescūt vsqꝫ dū ad annū pubtatꝫ ꝑducāt᷑. et iō a puritate natal' innocētie pueri nūcupant᷑. vt di. Isi. Sūt igit᷑ pueri carne molles. cor pore flexibiles. ad motum abiles atꝫ leues. aīo dociles sine cura ꝛ solicitudīe ꝛ tutā vi/tā ducētes sola iocosa appreciātes. nullū pi/culū magꝫ q̄ꝫ ictū v͛ge formidātes. pl⁹ pomū q̄ꝫ auꝝ diligētes pueri tpe nuditatē detegr reuerecūdiā nō hn̄tes. laudē qn̄ laudant᷑ sic nec vituperiū qn̄ vituperant᷑ ab aliq̄ reputā tes. ꝑpt̄ mobilitatē caloris ꝛ carnis et hūorꝫ de facili irascunt᷑ et de facili placant᷑. ꝑpt̄ cor poris teneritudinē de facili ledūt᷑. ꝛ labores difficilime patiūt᷑ ex motu calidi humorꝫ in eis dn̄antꝫ. mobiles ꝛ instabiles efficiūt᷑ ꝑpt̄ fortē calorē multū appetūt cibi. vn̄ ꝓpter nu/trimēti sup͛fluitatē de facili ad infirmitates varias disponūt᷑. a corruptꝫ parētib⁹ genit e corruptōeꝫ ꝯhere dinoscūt᷑. vt pꝫ ī filijs le/prosoꝝ ꝛ podagricorū q̄ ex corrupto hūore parentū lep̄ ꝛ podogra sepi⁹ inficiūt᷑. ꝑ voce et vultū pueri ab adultꝫ dinoscūt᷑. Vn̄ Arꝫ. in li. iij. In pueris vox nō alterat᷑ an̄ motum ad libidinē. qn̄ eīn vox ī pueris mutat᷑ signū est pubertatꝫ. ꝛ tūc ad generandū abiles in/ueniunt᷑. Itē paruuli pueri sepi⁹ malos ha/bēt mores. sola eīn p̄ntia cogitāt ꝛ de futurꝫ nihil penit⁹ curāt. ludos ꝛ vanitates amant. lucris ꝛ vtilitatib⁹ intēdere recusant. nīma maxīa reputant. et ecōuerso maxīa modica vl' nulla putant. sibi noxia ꝛ ꝯrīa desiderāt. ꝛ imaginē pueri pl⁹ q̄ꝫ viri appreciāt. plus de amissione pomi vl' piri q̄ꝫ de amissiōe patri/monij plāgūt et plorāt. ꝛ bn̄ficiū acceptum nō reuocāt ad memoriā. omīa q̄ vident appe tūt et affectāt et voce et nutu paritꝫ ea rogāt pueroꝝ sibi ꝯsimiliū colloq̄a et ꝯsilia amāt. senū ꝓo ꝯsortia fugiunt et declinant. nullū secretum celant. sed q̄cq̄d vident vl' audiunt recitant et reuelant. subito ridēt. subito plo rant. ꝯtinue clamant et garriūt et chachin/nant. vix silēt qn̄ dormiunt vl' dormitant loti a sordib⁹ iteꝝ se coinq̄nāt et immūdant. qn̄ a matre lauant᷑ vl' pectinant᷑ recalcitrāt pro virib⁹ et repugnāt. solum ea q̄ ventris sunt cogitant. imo ꝓprij ventris mensuram igno/rant. semꝑ comedere semper bibere deside/rant et laborant. vix de lecto surgūt et subi/to cibum petunt ꝛc.

De puella Ca. VI.

Puella dr̃ q̄i pura vt pupilla. vt dicit Isi. sup oīa em̄ q̄ diligunt̃ in puella marie diligit̃ pudicicia. Sūt āt puelle ↄ̄siderāde qr̄ ſm cōplexionem ſūt calide hūide τ tenelle ſm corpis dispositōȝ gciles τ flexibiles atȝ pulcre. ſm mēsꝫ affectōȝ verecūde timide τ iocūde. q̄ ad exteriorē ↄpositōnē moribꝫ disciplinate i ſmonibꝫ caute τ tacite. in vestibꝫ delicate. Nā vt dicit Seneca vestis decētia pudicas decet τc̃. Est āt puella nomē etatꝫ itegritatꝫ τ etiā hōestatꝫ vt di. Isi. Nā ꝟgies puellas vsu alit̃ appellam⁹ Dr̃ āt ꝟgo ab etate viridiori sic̄ τ ꝟga. Uel dr̃ ꝟgo ab incorruptiōe quasi virago. qr̄ verā ignorat femineā passionē. vt di. Isi. li. xi. ca. ij. Omis āt feia vt dic̄ Arꝫ. hȝ generalr̄ flexibiliorē capillū τ molliorē q̄ȝ vir τ ceruicē longiorē. color muliebrꝫ generalr̄ ē magꝫ candidus τ vulr⁹ let⁹. mollis. seren⁹. blād⁹. ab humeris vſqȝ ad vmbilicū hñs corp⁹ magis angustū. ab vmbilico vſqȝ ad genua τ etiam ad pedū infima magꝫ plixū. man⁹ τ oīa mēbrorū extremitates hñs flexibiliores τ subtiliores. vox tenuis. ſmo volubilis τ facil̃. incessus breuis passibꝫ breuibꝫ τ curtatꝫ. animus insolēs ad iracūdiā ꝓnus. tenax odij misericors inuid⁹. laborꝫ impatiēs docilis subdolus amar⁹ i libidinē ꝑceps. Un̄ Arꝫ. li. viij. Feie inq̄t sūt in oībꝫ generibꝫ aīaliū debiliores maribꝫ ꝑter vrsam τ leopardā. qr̄ fortiores maribꝫ reputant̃ et audaciores. In alijs āt aīalibꝫ nō feie sūt leuiores ad instruēduȝ et astuciores τ molliores. τ sūt magꝫ solicite circa fetū nutriēdū. Et mulier qr̄ ē maioris pietatꝫ q̄ȝ vir eijcit cici⁹ lacrimas τ magis est inuida τ magꝫ diligit. τ malicia aīe magꝫ est i muliere q̄ȝ in viro. τ ē debil̃ spei. τ est magis mēdax τ inuerecūda τ maiorꝫ segniciei q̄ȝ vir τ tardiorꝫ mot⁹. vt di. Arist. li. viij.

De matre Ca. VII

Mater ſm Isi. dr̃ eo q̄ fetum nutriēdo māmam porrigat. solicita est mater circa fetū. Fet⁹ em̄ i vtero exiſtēs sanguīe nutrit̃. ſȝ eo nascēte nat̃a mādat sanguinē illū ad vbera vt m utet̃ in lac ad puerꝫ nutriendū. Un̄ infan tul⁹ materno lacte nutrit̃ laudabili⁹ q̄ȝ alio. Cōcipit āt mr̄ cū voluptate. ſȝ cū angustia ꝑturit τ dolore. fetū suū tenerrime diligit. āplectit̃. osculat̃. solicite nutrit τ fouet. Itēȝ mr̄ postq̄ȝ impꝰgnata fuerit sanguinē mēstrualē nō emittit. qr̄ vt di. Arꝫ. in nutrimētū trāsit creature. Ex ↄceptu masculi pueri min⁹ grauat̃ mr̄. et iō pulcrioris est coloris τ mūdioris τ etiā mot⁹ leuiorꝫ q̄ȝ ex ↄceptu femineo. vt di. Arꝫ. τ Constan. q̄nto pl⁹ appropinq̄t ꝑtui: tāto mr̄ pl⁹ affligit̃. et ex motu ipsi⁹ fetus pl⁹ fatigat̃. Signū autē impregnatōis ſm Arꝫ. τ etiā ſm Gal. sup amphorꝫ. postq̄ȝ ipregnate fuerit ipe matres res diuersimodas ↄ̄siderāt. colores mutāt. sub oculis liuescūt. vbera turgescūt. vter⁹ paulatim intumescit ex magnitudīe fet⁹ matricē extendētꝫ. nauseā τ vomitū sepi⁹ patiūt̃. graues τ laboris impatiētes efficiūt̃. in pariendo ꝑ dolore clamare ↄpellūt̃. leuit̃ ꝑiclitant̃ ꝑcipue iuuenes q̄ꝝ mēbra sūt exilia atȝ stricta. q̄nto āt mr̄ ꝑ puero dolores patit̃ grauiores tāto pl⁹ natū puerꝝ diligit τ diligētius nutrit atqȝ instruit. Impedimēta ꝟo matris in ↄcipiēdo. in fouēdo. quere sup li. v. vbi tāgitur de matrice et māmilla. et infra codeȝ vbi tāgit̃ de aborsu et de causis aborciēdi τc̃.

De filia Ca. VIII

Filia sic̄ τ fili⁹ a fouēdo est dicta eo q̄ mr̄ eā fouet τ ei materiā fouēdi alios derelinq̄t. Nā eādē ↄcupiscēdi ꝟtutē quā mr̄ a ꝑentibꝫ accipit sue filie q̄ntū ad generatōis semē derelinq̄t. Tāto āt filia matri ē carior q̄ȝto eidē i sex⁹ discretōe est similior. Filie āt ↄueniūt eedē ꝓprietates q̄ dicūt̃ de puella. Quere sup eodē ca. ꝑxio τc̃.

De nutrice Caplm̃. IX

Nutrix a nutriēdo ē dicta eo q̄ ad fetus nutrimētū sit accōmodata. Nutrix vt di. Isi. supplet i nutriēdo ꝑuulū vicē matris. Un̄ nutrix ad modū matris ↄgaudet puero gaudēti et cōpatit̃ puero patiēti. subleuat puerꝝ cadentē. lactat ꝑuulum plorantē. deosculat̃ puerꝝ iacentē. ligat τ colligat ꝑuulū se diffundētē. abluit τ mundificat ꝑuulū se sordidanteȝ. pascit puerꝝ digito se renitentē. ad loq̄ndū instruit puerꝝ nesciētē balbutit nutrix τ q̄si frangit linguā. vt sic facili⁹ instruat loq̄ntē. Medicina vtit̃ vt ad idoneitatē ꝑducat puerꝝ egrotātē. Nūc manibꝫ nūc hūerꝫ nūc genibꝫ ↄ̄leuat τ subleuat puerꝝ vagientē. cibū ꝑmo masticat τ masticādo puero edētulo ꝑparat. vt facili⁹ trāsglutiat cibū. τ sic reficit puerꝝ esurientē. Sibilis τ cātilenis demulcet puerꝝ dormiētē. fascijs τ lintheolis ↄstrīgit mēbra puerilia. et rectificat ea ne aliquā ↄ̄hat ꝑuul⁹ curuitatē ipm deformantē balneis τ vnguētꝫ refouet par/

uuli carnē. Quere sup̄ eodē de infantulo ⁊c̄.

De obstetrice Ca. X.

o Bstetrix aūt dr̄ mulier q̄ hʒ artē iuuā-
di mulierē pientem vt facilꝰ pariat ⁊
infantulꝰ ꝑtus tpe piculū nō incur-
rat. Hec q̄busdā vnguētis ⁊ fomentis delinire
solet vterꝝ pariētis vt minori difficultate ⁊ do
lore fetꝰ d̄ vtero abducat̄. Hec etiā puuluʒ
nascentē de vtero suscipit ⁊ ip̄iꝰ vmbilicū lō
gitudine q̄tuor digitoꝝ circū nodat sangui
nē puuli aq̄ diluit. sale ⁊ melle ad desiccatōʒ
hūorꝫ ⁊ mēbroꝝ ꝯfortatōʒ delinit mēbra pā
nicul' inuoluit. Quere ī li. v. d̄ vmbilico ⁊c̄.

De ancilla Capitulū. XI

a Ncilla ē famula vxorꝫ obseq̄o depu-
tata. h̄ laboriosis ⁊ vilioribꝫ officiis
deputat̄. grossioribꝫ cibis reficit̄. vi
lioribꝫ pānis idnit̄. ꝓuitutis iugo ꝓmit̄. si filiū
ꝯcepit ꝓus ꝓuꝰ q̄ʒ natꝰ reddit̄. ⁊ ab vtero ꝓui-
tuti mācipat̄. Ancilla etiā si ꝓuil' fuerit ꝯdi-
tōis p libitu nubere n̄ ꝑmittit̄. ⁊ q̄ secū ꝯhit
si ꝓmo liber fuerit ꝓuꝰ efficit̄ post ꝯctū pecu
nia vēdit̄ ⁊ emit̄ sicͭ pecꝰ Ancilla sicͭ ⁊ seruus
ꝓpt̄ ingr̄itudīs viciū reuocat̄ post manumis
sionē ꝯuicijs afficit̄ ꝓgis ⁊ ꝟberibꝫ atteritur
varijs ⁊ ꝯtrijs vexatōibꝫ ⁊ angarijs oppͥmit̄.
respirare int̄ miserias vix ꝑmittit̄. vn̄ int̄ mi-
serias miserabilior est ꝯditio ꝓuitutis vt dicit
Rabanꝰ exponēdo illō ꝟbū Hiere. ix. Ser-
uietis dijs alienis q̄ nocte et die requiē non
dabūt vob ⁊c̄. Est aūt ꝓpriū ancillaꝝ et serui
liū ꝑsonaꝝ. vt di. Rabanus ꝯ suas dn̄as vl'
dn̄os insolescere. Et qn̄ metꝰ eos nō reꝑmit
ꝯ supioꝝ imperiū tumido aīo supbire. vtʒ
in agar egyptiaca ancilla sare q̄ videō se ꝯce
pisse ꝯtēpsit dn̄am suaʒ. Gen̄. xvj. nec ad cor
reuersa ē h̄ ancilla nisi qn̄ a dn̄a sua fuit ex-
posita ad flagella vn̄ ꝯseq̄t̄ ibi Affligēte eam
sara dn̄a sua ⁊c̄. Seruiles eī ꝑsonas ⁊ ancil
lares timor h̄uiliat ⁊ deꝑmit. q̄s benignus
amor in supbie ꝯtēptū aliq̄tiens eleuat et ex
tollit. vt dr̄ ibidē. Sc̄ptū est. q̄ delicate nu-
trit seruū suū in fine inueniet eū ꝯtumacem
Quere infra eodē de seruo nequā

De masculo Ca. XII

m Asculꝰ a mare diminutiue est dictꝰ q̄
ī oī genere aīaliū q̄ad sexꝰ dignitatē
obtinet ꝓncipatū. vt di. Isi. Maior
eīm est masculꝰ feīa q̄ ad ꝯplexionē q̄ ad opa
tionē et q̄ ad sēsus discretōʒ ⁊ q̄ ad ptātem ⁊
dn̄atōʒ. Quo ad ꝯplexionē pʒ q2 vir siue ma
sculꝰ respectu feīe calidꝰ ē ⁊ siccꝰ. ipa ꝟo econ
uerso. In masculo vigēt ꝟtutes formales et
actiue. in feīa ꝟo materiales ⁊ passiue. Vn̄
dicit Arꝫ. lib. xv. q2 vir se hʒ ad modū forme.
mulier p modū materie patiētis. Itē ꝓualet
masculꝰ q̄ ad naꝫale opatōʒ. q2 naꝫal' opatio
plꝰ viget in masculo general'r q̄ʒ in feīa in co
eīm maior est ꝟtꝰ. ⁊ idō vir a viriū eminentia
est dictꝰ vt di. Isid. Nerui eī viroꝝ ⁊ lacerti
maiori robore sūt fūdati. ⁊ idō fortioribꝫ acti
onibꝫ erūt apti. Ossa eī masculoꝝ sūt fortio
ra grossiora ⁊ in iūcturis solidiora. ⁊ ideo ad
oīa fortiora opa naꝫalie sūt fortiores In ma
sculis etiā ꝓm ꝯstan. sunt corda ampliora ⁊
maiora. et idō ad receptōʒ abūdantie maioꝝ
spūs ⁊ sāgnīs sūt abiliora. Et idō ꝓpt̄ abūdan
tiā spirituū ⁊ calidi sāguīs audacior ē naꝫa
liter mēs viri q̄ʒ mulierꝫ. in q̄ cō est ꝯria. ꝓpt̄
caloris fortitudinē ⁊ ꝯplexiōis sicce vigorē
Nulli viro accidit passio mēstrual' sicͭ mulie
ribꝫ accidere ꝯsueuit. Quicq̄d in masculoꝝ
corpibꝫ supfluitatis giginit̄ aut p intēsū calo-
rē ꝯsumit̄ aut in pilos resoluit̄ aut p exerci-
tiū euacuat̄. Itē distat ꝯditio viri ⁊ mulierꝫ
ī sēsus discretōe. In oī eīm genere aīaliū ma
sculꝰ ī ꝓcauēdis insidijs ⁊ in fugiēdis noci-
uis solertior ē hʒ animū feīe ⁊ prudentiorē.
vt di. Arꝫ. li. v. Vn̄ vir ꝓcedit feīaʒ etiā rōne
itellectusq̄ꝫ ꝑspicuitate. vt di. Augꝰ. q̄ ꝓsen
virū mulieri ꝓm aplm̄ ī imagīs diuie similitu-
dine ⁊ dignitate. ⁊ ex ista dignitate precellit
masculꝰ in autoritate ⁊ ptāte. Autoritas eīm
docēdi ⁊ ꝓsidēdi viris ꝯcedit̄. feīs ꝟo ꝯsuetu
dinaliter denegat̄. vt dicit aplꝰs. j. Coꝝ. vj.
Mulierē ī eccl'ia docere nō ꝑmitto. Scri-
ptū est eīm. sub viri ptāte erio ⁊ ip̄e dn̄abitur
tui. Gen̄. iij. Sūt igit̄ viri feīs calidiores et
done. ⁊ dignitate ⁊ ex
sicciores. viribꝫ fortiores. aīosiores. igeniosi
ores. ꝯstātiores. mlꝫ'ieꝝ zelatores. vn̄ ⁊ aīalia
pugnāt p vxoribꝫ suis. vt di. Arꝫ. Sūt etiā
corpis durioris ⁊ hispidioris vocꝫ grossioꝝ
aspectꝰ fortioris in omī genere aīaliū excep-
ta vacca. cuiꝰ vox ē grossior. vt di. Arꝫ. li. iiij.
Sūt etiā oēs masculi in oī genere aīalium
plurium dentiuʒ q̄ʒ femine et maiori idigēt
cibo et corporis nutrimento. propter abun
dantem fortitudinē caloris dominantia in
masculis h̄uiditatem cibi de facili ꝯsumētis.
vt di. Arist. li. iiij.

De viro Ca. XIII.

v Ir a virtute viriū est dictꝰ ꝓm Isid.
Nā in viribꝫ vir mulierē ꝓcellit. Ca
put eīm mulieris est vir vt dicit aplꝰs

Uñ tenet regere vxorē suā sicut caput toti⁹ cor poris curā gerit. Dic marit⁹ qͥ matrē tuens est dict⁹. Na vxoꝝ sue q̄ mr̄ est filioꝝ curā su scipit ⁊ tutelā h̄ a spōdendo .i. obligādo ⁊ p/ mittēdo spōsus dr̄. Nā in ɔtu ɔiugali fide intmedia se obligat. vt indiuiduaꝫ cū vxore vite ɔsuetudinē teneat vt debitū ei reddat et fidē thori sui custodiat ⁊ eā ꝑ alia nō dimit tat. Tant⁹ āt est amor viri ad vxorē vt ipi⁹ cā liber picula subeat amorē ei⁹ amori matris pferat. ⁊ vt ꝑ ei⁹ cohabitatōe prēꝫ ⁊ matrē et patriā drelinq̄t. sic dicit dn̄s .ꝑpt h̄ relinquet hō prēm et matrē suā ⁊ adherebit vxori sue. Dic spōsus ante sponsalia mūerib⁹ ⁊ donis ⁊ sui amoris amplexū spōsam allicit. lr̄is ⁊ nūcijs votū suū circa ipam exꝑmit. m̄lta lar git ⁊ plura repromittit vt ei placeat. ludis et spectaculis se exponit. freq̄ntat tirocinia ro bus ⁊ mutatorijs se ornat ⁊ ɔponit. Quicq̄d etiā rogat dare vl' facere ꝑ ei⁹ amore ꝑ viribꝫ statim facit. nulli denegat aliq̄d q̄ sub noīe sponsrem aliquā sibi fieri petit. Blande eā alloq̄t ⁊ blādo vultu ac ardenti oculo eā fa cie ad faciē intuet. Tandē in candē finaliter ɔsentiēs ɔsensū suū corā parentibꝫ ꝟbis ex/ ꝑmit et anulo eam subarrāte i ɔiugē eā du/ cit. ⁊ in signū ratificatōis ɔiugij iā ɔcti do/ na et dotalicia ei impēdere ⁊ sub carte vel ci rographi testimonio ɔcedere ɔsueuit. festa ɔniuia nuptialia celebrat. munera aduc/ ētibꝫ donat. choreis cantilenis ⁊ instrumē tis musicalibus pūteo letificat et exhilarat. Dis cōpletis spōsam introducit ⁊ ad secre/ tū thalami recipit et ad mittit. sociā mense et thoricā statuit. eam dn̄aꝫ pecunie sue ⁊ fami lie facit. deinde nō min⁹ vxoꝝ sue q̄ꝫ suijpsi⁹ cam vel etiā curā gerit ex amore ⁊ etiam ꝫelo ipam corrigit ⁊ etiā custodiā circa eā adhi/ bet ⁊ apponit. gest⁹ ⁊ affat⁹ pariter ⁊ aspect⁹ vxo ris suc cōsiderat. ingressus ⁊ regressus eius trutinat atq̄ꝫ pensat. Uiro aūt bonā m̄lierē hn̄te null⁹ ē felicior. q̄ ꝟo hꝫ vxorē clāorosā. malā rixosā. ebriosā. luxuriosā. m̄ltiuolā. si/ ɔriā. sūptuosā. curiosā. inuidiosā. desidio sam. tediosā. vagā. amarā. suspiciosā. odiosā null⁹ tali viro miserabilior ē ⁊ ifelicior. Dec oia t sup ⁹posita tāgit Fulgē. i ꝟmōe q̄dā de nuptijs in chana galilee. Uñ ɔpat xp̄m spō so eccl'iaꝫ spōse bone. synagogā ꝟo spōse ma le et adultere. In spōsa āt ⁊ vxore bōa exigūt ɔditiōes .s. vt sit frequēs ⁊ deuota q̄ ad di uinū ministeriū. hūilis ⁊ subdita q̄ ad obsequiū ma riti affabilis. ⁊ benigna q̄ ad domesticos. li/ beralis ⁊ larga q̄ꝫtū ad extraneos. misericors ⁊ benigna q̄ ad miseros. māsueta ⁊ pacifica q̄ ad vicinos. circūspecta ⁊ prudēs in ꝓcauē dis. fortis ⁊ patiēs in sustinēdis. sedula et dili gēs in agēdis. modesta in habitu. ⁊ sobria i motu. cauta i affatu. pudica i aspectu. hone sta i gestu. matura i incessu. verecūda i pub lico. iocūda cū marito. ɔtinēs i occulto. Ta lis vxor est laude digna q̄ pl⁹ ɔpositis moribꝫ q̄ꝫ tortis crinibꝫ. pl⁹ ꝟtutibꝫ q̄ꝫ pulcris vestibꝫ studꝫ placere viro suo. q̄ pl⁹ eā ꝓlis q̄ꝫ cā libidinis in bonis m̄rimonij ɔuersat. q̄ ex ɔiugio po/ tius h̄re filios gr̄e q̄ꝫ nat̄e delectat. Et hec ꝺ vxore bona nūc sufficiāt.

De patre. Cap. XIIII

Pater est ꝓncipiū generatōis. Naturali ter eīn desiderat pr̄ suā spēm multi/ plicare in filijs vt naturā quā nō po test seruare i se custodiat in sua ꝓle. vt dicit ɔstan. et iḋo ad filioꝝ generatōꝫ de sua sub a ꝑ generatōis officiū diuidit ⁊ trāssūdit. ⁊ tū ꝑpt hāc delectatōꝫ nat̄e sue diminutōeꝫ non recipit. generat āt filiū sibi similē in specie et etiā i effigie matris q̄n ꝟt⁹ in se ie patris vincit ꝟtutē in se ie matris. vt di. Ar. li. viij. Et iḋo pr̄ circa filioꝝ ꝓcreatōꝫ solicit⁹ existit ⁊ natu raliter fetū suū diligit in tantū vt etiā nutrimē tū sibi subtrahat vt nutriat fetū suū. ⁊ h̄ gene ralit' est verū i oī genere aīaliū exceptis paucis in q̄bꝫ natura degenerat. ⁊ iḋ nō m̄ltū solicitat' circa fet⁹ suos a se cos eijciūt. sic di. Ar. li. vj de aq̄la q̄ eijcit pullos et alis ⁊ rostro ⁊ vn/ guibꝫ eos fugat. Dō āt pueꝝ suū siue fetum diligit ⁊ nutrit. ablactatū suū ɔmēsalē facit filiū. ⁊ i iuuētute ꝟbis erudit ⁊ ꝟberibꝫ corri gere nō desistit. sub custodia tutoꝝ ipm ɔsti tuit. et ne ꝓsumat vultū hilarē filio nō osten dit. filiū sibi fil'eꝫ magis diligit. ⁊ i ipm oculū ɔsueuit figere. ꝟm etatē ⁊ ꝓmogenit̄e digni/ tatē vestes ⁊ ciboꝝ portōes filijs suis diui/ dit. ꝓ filijs acq̄rere ⁊ hereditatē augere non desistit. acq̄sita excolit ⁊ exculta filijs heredi bus derelinq̄t. Pr̄ ꝟo q̄ a pascēdo est dict⁹ q̄ pascit filios in coꝝ iuuētute. i senectute a fi/ lijs pascit'. sic est videre i auibꝫ coruini gene/ ris. Nā iuuenes pascūt senes. sic di. Aristo. qū ꝓ senio nō pūt acq̄rere victū suū. et iḋ vi te lōgioris ꝓmissio honorantiū pentes et su stentantiū ē remuneratio spēalis. vt di. Am brosi⁹. Scḋm ē eīn. Donora prēꝫ ⁊ matreꝫ suā vt sis lōgeu⁹ sup terraꝫ. Exo. xx. Eccl'i. iij.

Qui honorat prēz vita viuet lōgiore. Vñ di
cit glosa ꝙ honorare pētes ē pmū mādatū
ī pmissiōe ꝛ pꝯñs magnū ēmādatū ī remūe
ratōe. ꝛ eiꝰ trāsgressio maxia ē ī punitōe Vñ
p̄ris maledictio nocet filijs. vt ꝫ in Cam qui
ꝓpt paternā offensā penā meruit seruitutis.
Gen̄. ix. Est itaqꝫ pr̄ex filijs honorādꝰ. sustē
tandꝰ. supportādꝰ. letificandꝰ et defensandꝰ.
magnificandꝰ ꝛ laudādꝰ. exaudiēdꝰ ꝛ imitā
du o. vt dic̄ glosa ibi. Si filij abrae estꝫ: opa
abrae facite. filiꝰ et parentū sub a origine dū
cit. ꝛ ab eis formtū r̄cipit. ꝛ sine parētū adiu
torioneqꝫ pficit neqꝫ viuit. q̄to plꝰ a pr̄e dili
git' tāto ab eo diligētiꝰ īstruit'. freq̄ntiꝰ cedit'
ꝛ sub disciplie custodia artiꝰ custodit'. et cū a
pr̄e maxie diligat' diligi nō videt' qꝛ ꝟbis ꝛ ꝟ
beribꝫ ne īsolescat sepiꝰ lacessit'. tāto affectuo
siꝰ q̄dem a pr̄e diligit' q̄to sua effigies in fi
lio similior et expssior inuenit'. paterna q̄ꝫ fa
cies ꝯfundit'. qñ aliq̄d turpe de filijs subau
dit'. paternꝰ animꝰ g̃uiter offendit' qñ aliqua
ꝯtumax rebellio in filijs p̄senta t'. Circa fili
orū aūt educationē maxia parentū cura di
rigit' ꝛ ob spem posteritatis filijs hereditas
custodit' ꝓpt paternā offensaꝫ ꝛ ꝯtēptū sepe
s̄m leges exheditatōis pe͞a filiꝰ pcutit' ꝛ pu
nit'. nl'la ꝓrsus maior ē ingratitudo q̄ꝫ puer
soꝝ filioꝝ qñ s̄m acceptū bñficiū a parētibꝫ
eis nō succurritur nec a filijs necessitatꝫ tpe
subuenit'. ꝓ honorificētia parentū filijs se
pe impēdit' honor ꝛ largit'. ꝑmogenito filio
deberi maior hereditatꝫ portio a legibꝫ diffi
nit'. sꝫ ꝓpt pr̄is iniuriā ius ꝑmogenit'e ꝓroga
tiua aliqñ a ꝑmogenito tollit'. ꝛ aliꝰ q̄ digni
or est ꝑmogenit'e titulo inuestit'. sic̄ dic̄ Hie
ro. sup glosā Gen̄. xlix. Ruben ꝑmogenitꝰ meꝰ
ꝛc̄. tu in q̄t iuxta ordinē natiuitatꝫ tue heredi
tatē quā iure ꝑmogenit'e hr̄e debuisti regnū
scꝫ ꝛ etiāꝫ sacerdotiū ꝑdidisti ꝛc̄. Filij igit' q̄
ꝑ naturaꝫ deberēt eē sic̄ pentes nobiles. diui
tes ꝛ etiā liberi. ꝑ culpā efficiunt' viles paupe
res atqꝫ serui. Quere s̄ de malo seruo.

De seruo. Ca. XV

Seruus s̄m Isi. a seruādo ē dictus.
a Nā q̄ndā q̄daꝫ captiui seruabāt' vel
vt capite plecterent'. vl' vt ꝑcio redi
merēt'. Vel a s'uiēdo sūt dicti. eo ꝙ vilioribꝫ
officijs q̄ dñis nō ꝯueniūt nec filijs mācipā
tur. Seruoꝝ triplex ē genꝰ. vt di. Isi. Qui
dā em̄ sūt ꝟnaculi siue originarij. i. q̄ in ser
uitute sūt nati. ꝛ tales mltꝫ penis legalibus
subijciunt'. qꝛ sua vēdere vl' alienare nō pñt.
nec ꝯhere. nec dignitatꝫ officiū assumere. n'
etiā testimoniū ꝑhibere nisi dñoꝝ suoꝝ vo
lūtate Vñ sine infamia existentes sꝑe infa
mie pena puniūt'. Alij sūt serui empticij q̄ a
barbaris vel hostibꝫ capti vl' empti iugo s'ui
tutꝫ sūt oppressi. tertij ꝯducticij q̄ nō ex neces
sitate sꝫ volūtate seruiūt ob spem lucri. et hij
ꝓprie famuli a famulādo sūt dicti. i. obsequē
do vt di. Isi. Sūt itaqꝫ mlte viles ꝯditiōes
s'uoꝝ maloꝝ de q̄bꝫ s̄ dictū ē in tractatu de
ancilla. quere ibi. ꝛc̄.

De seruo malo ꝛ nequā Ca. XVI

Ic de seruo nequā addendū ē ꝙ in
b multꝫ sibi et alijs est nociuꝰ. Solet
em̄ ebriosus eē ꝛ tūc bōa dñi sui l' ne
gligit l' furtiue subtrahit ꝛ expēdit. Prouer.
xx. oparīꝰ ebriosus nō locupletabit'. Itē re
missus est ꝛ ociosus. et tūc tps ꝯcessū ad la
borandū inutilit' ꝑdit. sic̄ s'uis dixit pr̄fami
lias. Quid statꝫ h̄ tota die ociosi. Et Eccli.
xxxiij. Mitte s'uū in opatione ne vacet. Sic
em̄ decet illū. Itē de bonis dñi sui ꝑdigus
oīa dissipat et ꝯsumit Lu. xvj. Diffamatꝰ est
villicꝰ ꝙ dissipasset bona dñi sui. Itē piger ꝛ
sōnolentꝰ et desidiosus oīa negocia dñi sui
negligit ꝛ omittit. Eccl̄. xxxvij. dr̄. Cū s'uo pi
gro tracta d̄ ope. et Lu. xix. dr̄. seruꝰ piger ab
scondit talentū dñi sui ī t'ra ꝛ abijt. Itē pro
teruꝰ ꝛ ceruicosus etiāꝫ sup̄ dñm se extollit.
Eccs. x. vidi seruos in eq̄s ꝛc̄. ꝛ Prouer. xxx.
ꝑ seruū cū regnauerit ꝛc̄. Itē cupidꝰ est et lu
cri auidꝰ lucꝝ dñi sui ī ꝓpriū suū ꝯuertit Ex
emplū de giezi seruo helysei. q̄ sub noīe dñi
pecuniā petijt. obtinuit. detulit. et abscōdit.
iiij. Re. v. Itē supbꝰ ꝛ ꝑsūptuosus dñi impe
riū ꝑuipēdit. sic̄ dixit miphiboseth de siba
seruo suo. seruꝰ meꝰ ꝯtēpsit me dñe mi rex et
asinū sternere noluit. ij. Reg. xvj. et Job. xix.
seruū meū ꝛc̄. Itēꝫ cū sit durꝰ ꝛ maliciosus
grāꝫ sibi fieri desiderat ꝛ appetit. sꝫ obtētam
alijs nō īpēdit. Math. xviij. Serue nequā
oīe debitū dimisi tibi qꝛ rogasti. Item in
circūspectꝰ est et obliuiosus ꝛ ignorās ꝙ de
suis excessibꝫ sit rōem dño suo redditurꝰ ad
memoriā non reducit. Lu. xij. si dixerit dñs
meꝰ morā facit venire ꝛc̄. Itē iracūdꝰ ꝛ sedi
tiosus totā ꝑturbat familiā ꝛ offendit Luc̄.
xiij. si inceperit s'uꝰ ille bibere et inebriari et
familiā pcutr'e. veniet dñs eiꝰ. ꝛc̄. Itē maledi
cus et linguosus de oībꝫ ꝛ ꝑcipue de dño
suo maledicit. sic̄ pꝫ de siba seruo miphibo
seth q̄ eū apud regeꝫ accusauit. ij. Regū. xv.

Eccs.vij. Ne audias seruũ maledicẽtẽ tibi. Itẽ si fuerit delicat⁹ ꝛ deliciose nutrit⁹ ꝯtra dñm suũ recalcitrat ꝛ resistit. Prouer.xxix. Qui delicate nutrit ſuũ suũ ꝛc̃. Et itez. nõ decet ſuũ delicie. Itẽ fraudulẽt⁹ ꝛ dolosus īsidias dño ponit ꝛ qñqȝ ipm interficit siue ꝑdit.iiij. Re.xxix. tetẽderũt ei insidias ſui sui ꝛ interfecerũt regẽ in domo sua Itẽ dño suo existẽs iniuriosus ab eo fugit ꝛ ipm deserẽs aduersario suo se ꝯiũgit.iij. Re.ij. Fugerũt serui semey in geth ꝛc̃. et.j. Re.xxv. increuerũt serui q̄ fugiũt dños suos. Itẽ cũ sit nequã ꝛ flagiciosus vix ꝑ ṽba de malicia cõpescit. Ecci.xxiij. ibi. Sic seru⁹ interogat⁹.i. tormẽtis castigat⁹ freq̄nt᷑ a liuore.i. liuoꝛ crimie nõ minuit᷑: ſȝ magis ad odiũ ꝓuocat᷑.q.d. seruus inter tormẽta nõ melioratur ſȝ poti⁹ peiorat᷑ Itẽ cũ sit ingr̄a⁹ grãz factã a dño nõ recognoscit ſȝ de iusticia pl⁹ q̃ȝ d̃ grã sibi fieri credit. Ecci.xxiij. Laxa man⁹ ſuo ꝛ q̄ret libertatẽ. Itez si fuerit criminosus ꝛ culpat⁹ dño suo. siue flagellat᷑ ab eo extorq̄ri ṽbi tã ꝯfessio nõ valebit. Ecci.xlij. Seruo pessimo sanguinate lat⁹. ibi glosa. Seru⁹ q̄ ṽbis nõ corrigit᷑ vulnerib⁹ corrigat᷑. Itẽ cum sit astut⁹ ꝛ labor ei odiosus vocat⁹ ad labores dormire se fingit et q̄i nõ audiẽs de vno latꝫ ad aliud se cõuertit. Prouer.xxix. Seru⁹ ṽbis nõ p̄t erudiri. qꝛ qd̃ dicis intelligit ꝛ respõdere ꝯtẽnit. Et Luce.ij. Seruus quidem sciens voluntatẽ dñi sui ꝛc̃.

De ꝯditõib⁹ boni serui Cap.XVII

Oni ãt serui ꝯditio ꝯsistit ĩ diuersio b Nã bon⁹ seru⁹ est docilis ꝛ igeniosus ad itelligendũ. Prouer.xxvij. Seruus sapiẽs dñabit᷑ stultis filijs. Et Ecci.vij. Seru⁹ sensat⁹ ꝛc̃. Itẽ hũilis est ꝛ obsequiosus ad q̄dlibȝ obsequiũ ipendendũ. Ps. O dñe ego seru⁹ tu⁹ ꝛ fili⁹ ancille tue. ad Phil.ij. Humiliauit se formã ſui accipiẽs. Itẽ hilaris ꝛ iocosus ad ꝯuiuẽdũ. decet em̃ seruuȝ in suo misterio eẽ hilarẽ ꝛ iocũdũ. Totũ em̃ seruitiũ displicȝ qñ ſuiẽs facie leta carȝ Geñ.xlv Et nos leti seruie⁹ regi. Et Esa.lxv. Serui mei letabũt᷑ et laudabũt p̄ exultatõe ꝛc̃. Itẽ affabil' ꝛ graciosus ad loq̄ndũ. qꝛ mlt̃ũ diligũt᷑ serui qñ affabiles sũt et benigni. Et ido de Dauid q̄ seruiebat saul d᷑.j. Re.xviij. Acceptus erat dauid ĩ ocul' vniuersi ꝑpl'i. ꝛ maxie in ꝯspectu seruoꝝ saul. Et ĩ eodẽ. Ecce places regi ꝛ vniuersi serui ei⁹ diligũt te. Itẽ virilis ꝛ aiosus se ꝯ aduersariũ dñi sui ponẽs ꝑmo.j. Re.xvij. Nõ ꝯcidat cor cuiusq̃ ĩ eo. ego seru⁹ tu⁹ vadã ꝛ pugñabo aduersus philisteũ. ꝛc̃. Itẽ fidel' est in cõmisso.i. negocio et studiosus ad exequendũ Lu.xix. Euge ſue bone ꝛ fidel'. ꝛc̃. Et Nũeri.xij. Seru⁹ meus Moyses fidel' in oĩ domo mea. Itẽ abil' est et artificiosus ad lucꝝ dñi ꝓcurandũ. Plus ei intẽdit bon⁹ seru⁹ augm̃tare ꝛ mlt̃iplicare dñi sui peculiũ q̃ȝ ſuũ ꝓpriũ. qꝛ in mlt̃iplicãdo dñi sui lucꝝ ꝓcurat et ip̃e suũ. Luce.xx. Vocatis decẽ ſuis suis tradidit ill'.x. mnas et ait. negociamini dũ venio ꝛc̃. Itẽ bon⁹ seruus caut⁹ est et mlt̃ũ curiosus ad rõeȝ ꝛ cõpotũ dñi sui ꝯsoluendũ d̃ datis ꝛ acceptis. Nã de bñ ꝯputatis remuneratõem cert⁹ expectat de nõ ꝯputatis ṽo ſȝ dubitat et formidat. vtȝ Lu.xix. vbi d᷑. Domie ecce mna tua decem mnas fecit. Cui dixit dñs. Esto dñs habẽs ꝑtãtẽ sup decẽ ciuitates. Itẽ solicit⁹ est bon⁹ seru⁹ et aĩo studiosus ꝑus dño suo p̄parare cõmodũ sicut prandiũ siue lectũ q̃ȝ se disponere ad prandendũ siue qualitercũq̃ȝ alias ad q̄escendũ Nũq̃ȝ em̃ bon⁹ seruus cõmodũ sibi fieri putat qñ videt q̃ dñs su⁹ adhuc laborat Lu.xij. Quis vr̃m hñs seruũ. ꝛ si venerit de agro dicat ei ꝑmo discũbe ꝛc̃. Iõo cõmẽdat᷑ vrias q̄ dixit ad dauid.ij. Re.xj. Dñs me⁹ Ioab et serui dñi mei sup faciẽ t̃re manẽt. et ego ingrediar domũ meã vt comedã ꝛ bibã. ꝛc̃. Itẽ seru⁹ fidel' ꝛ timorosus domini sui aduentũ p̄stolat᷑ nec se disponit vel deponit anq̃ȝ veiat ad dormiẽdũ. nec subintrat lectũ suũ ante aduentũ suũ. Lu.ij. Btũs seruus ille quẽ cũ venerit dñs inuenerit vigilantẽ. Itẽ seru⁹ q̄ circa dñm est sedul⁹ ꝛ amorosus. alijs dormiẽtib⁹ vigilat ad dñm suuȝ custodienduȝ. Vñ merito rep̄hẽdũ Dauid abner ꝛ alios seruos reg' Saul dormiẽtes. .j. Re.xxvj. Nõ erat q̄ vigilaret ſȝ oẽs dormiebãt. et seq̄t᷑. Filij mortis estis vos q̄ nõ custoditis xp̄m dñi. Itẽ seru⁹ q̄ in obsequijs dñi sui ẽ affectuosus ocul' ac manib⁹ ſȝ circa dominũ est intent⁹ ad suũ bñplacitũ ꝑagendũ. ne aliq̄d seȝ incõmodũ sustineat vl' defectũ. siue ad aliq̄d bñficiũ a dño benefico recipiẽdũ. ps. Sicut oculi ancille ĩ mãib⁹ dñe sue. ita ꝛc̃. Itẽ bon⁹ seru⁹ nũq̃ȝ a labore est vacu⁹. nũq̃ȝ ab vtilitate dñi sui est ociosus. q̄a siue comedat siue abstineat siue vigilet siue dormiat oĩa q̄ facit ad vtilitatẽ ill⁹ cui ſuit ordinat ꝛ reducit Iob.vij. Sicut seru⁹ desiderat vmbram ꝛ mercenari⁹ p̄stolat᷑ ꝛc̃. Item

bonus seruus nec ī victu nec in vestitu dn̄o suo est onerosus. imo veteri roba dn̄i sui aliq̄n p anni circulū est ɔtent⁹. scit eīm q̄ ɔpleto seruitio suo pl'a est a dn̄o bn̄ficia recepturus. Jd̄o in lege p̄ceptū est. vt sine veste ⁊ viatico ⁊ sup̄ p̄ciū ɔducticiū seru⁹ in āno septio nullaten⁹ a dn̄o dimittat'. Exo. xxj. et Deut. xv. Itē seru⁹ ī morib⁹ disciplinat⁹ ⁊ v̄tuosus solet esse corā dn̄o graciosus ⁊ in oculis ei⁹ accept⁹. ⁊ id̄o seruus sensat⁹ ad h̄ diligentiā adhibet vt vrbane et curialiter et mūde domino suo administret. q̄ aliq̄n pl⁹ diligit dn̄s mūdiciā seruiciȷ q̄ ip̄az exhibitoȝ v̄tutem. Ps̄. Ambulās in via imaculata. h mihi ministrabat. Ecc̄i. vij. Seru⁹ sensat⁹ est ⁊c̄. Item seru⁹ bon⁹ a dn̄o correpť⁹ ɔtra corripientē se nō est murmurās neq̄ querulosus. scit eīm q̄ bonus dn̄o iuste arguit seruū suū. Et tal' quidez argutio sibi accidit ad p̄fectū Ecc̄i. x. Seruo sensato liberi seruient. et vir disciplinat⁹ nō murmurabit correptus. imo pot⁹ gaudebit. Vn̄ p̄uerb. ix. Argue sapiētem et diliget te.

De bono domino siue dominio.
Capitulū. XVIII

Sicut aūt seruus est nomē subiectionis. sic dn̄s est nomen prelatōnis et ptātis. Vn̄ a dn̄o a q̄ est oīs ptās in istū dominiū est statutū. Sine eīm dominio non posset stare salua respublica. nec essȝ humana societas pacifica vl' quieta. Sublata nāq̄ de medio dn̄oꝝ iustoꝝ potentia. libera esset malicia. nūq̄ innocentia foret tuta. vt dicit Isi. Iusta itaq̄ dominatio p tyrānidē suos non opprimit. s; suos aduersarios reprimit ⁊ etiā repellit. Dn̄oꝝ etiā potestas suos nō deserit. imo etiā p subditis ɔ ptātem aduersariam se opponit. vt dicit Gre. Vn̄ etiā patet q̄ dn̄s est nomen ptātis et nomē equitatis. Iustus eīm est dn̄s et iusticias dilexit. equi. vi. vul. ei⁹. Et id̄o q̄z dn̄s q̄ iustus est p viam vicȝ iuris. causas lites et etiā ɔtrouersias int' subditos dirimit ⁊ diffinit vnicuiq̄ q̄d suū est tribuit. ɔtra maliciā gladiū extrahit. p defendenda innocētia clipeū iuste potentie ɔ maleficos obiicit et opponit. Pupillos viduas et orphanos de manu opprimētiū excutit. predones maleficos ⁊ fures p̄sequit' atq̄ punit. acceptā potestatem nō s̄m voluntatis imperiū. s; s̄m legis imperiū ordinat et disponit. Ex q̄ pȝ q̄ dn̄s est nomē equitatis Est insup nomē liberalitatis. Nam boni et iusti dn̄i liberales sunt et pij. Et sicut d' Hester. xiij. Cū inq̄t totum orbem dn̄atiōi mee subiugassez. nūq̄ volui potentie abuti magnitudine. sed clementia et lenitate gubernare subditos ⁊c̄. Et id̄o ver⁹ dn̄s ad oēs p̄terq̄ ad maleficos liberalem et affabilē se ostēdit. pl⁹ amari q̄ timeri diligit. non hominibus sed bestijs. i. bestialib⁹ ⁊ malis dominari se cognoscit. vt dicit Gre. sup illum locū Gen̄. ix. Sit terror v' sup cūcta animantia ⁊c̄. Homo inq̄t Gre. nō rōnalib⁹ s; irrationalib⁹ aīalib⁹ est p̄lat⁹. vt non ab hominib⁹ sed animalib⁹ timeat'. Omēs eīm hoīes natura equales generauit. sed p varijs meritis alijs alios iusta dei dispensatio p̄ponit. vt humana formidine peccare metuant. q̄ diuinā iusticiā non formidāt. Ex h̄ q̄ timore dn̄i non supbiant. nō suā gloriā sed subditoꝝ iusticiam querāt. Nō eīm hominib⁹ sed bestijs dominant'. q̄ ex illa pte qua bestiales sunt dominio ipsoꝝ p̄sternunt'. Est etiaȝ dn̄s nomē nobilitatis. sicut d' Deut. j. Tuli de tribubus vestris viros sapiētes ⁊ nobiles et ɔstitui eos dn̄os et p̄ncipes et tribunos et centuriones. Nam dn̄i debent esse nobiles ⁊ generositatem carne q̄ mēte. Jd̄o s̄m Ambro. natura in aīalib⁹ nobiliores ⁊ virib⁹ fortiores p̄posuit alioꝝ reges et ductores. et pȝ in aīalib⁹ ⁊ volatilib⁹ etiā in apibus. in quib⁹ oīb⁹ illi alijs dominant' et p̄ficiuntur. in quib⁹ nobiliores ɔditōes s̄m nature bn̄ficiū inueniunt'. vt sic addiscat homo nobilior p̄esse s̄m rōem et grām. ex q̄ sic aīalia p̄sūt aīalib⁹ nobiliter p naturā. Item dn̄s est nomē honoris ⁊ dignitatis. sicut dicit apostol⁹ ad Ephe. vj. Serui obedite dn̄is carnalibus cuȝ timore et terrore ⁊c̄. Dn̄s eīm iuste a subditis honorē et reuerentiā accipit. et officiū sui merito subditos honorificentia dignos facit. p̄pter eīm vnū regem bonū vel dn̄m tota patria honorat' frequentat' et timet'. Iteȝ dn̄s est nomē pacis et securitatis. Nā guerras et pugnas dn̄s iustus sedat et discordes ad ɔcordiam reuocat. vn̄ sub bono et forti ac pacifico dn̄o coloni patrie sunt securi. q̄a null⁹ audet inuadere terminos suos ac infringere pacē suam.

De malo domino siue dominio
Capitulum. XIX

Sicut aūt bono ⁊ iusto dn̄o nihil rei publice vtili⁹ est ita dn̄o malo nihil pei⁹. Nam mal⁹ dn̄s subditos suos

q̃a iuuare deberet. spoliat et opprimit. ⁊ ĩ de
bitis officiis ⁊ ſuitiis angariat et anguſtat.
Mich. ii. Qui violẽter pelle tollitis de ſup eẽ.
Propter mũera iuſticiã violat ⁊ paupi ñ iudi
cat. Mich. iii. Audite pñcipes q̃ abomina-
mini iudiciũ ꝑpl'i. A q̃ recipitis vectigalia ⁊ tri
butũ. ab inuaſoribꝫ nõ defenditis. Nã et in ma
licia ſua nõ ꝯſenti etẽ cruciat ⁊ crudeliter fla-
gellat Eſa. xix. Dabo egyptũ in manꝰ dñoꝝ
crudeliũ ⁊c̃. Hiere. vi. Crudelis eſt ⁊c̃. Alie
na tanq̃ ꝓpria vendicat. et oĩa ſua eẽ putat. j.
Reg. viii. Filios tuos ⁊ agros tollet ⁊c̃. Ti-
meri potiꝰ q̃ȝ amari deſiderat. Baruth. vi.
Oſtentantea metũ gentibꝫ. videte ergo ⁊c̃. Ho-
norari ab hoĩbꝫ et intereri affectat. Dañ. ii.
Cadentes adorate ſtatuã ⁊c̃. Leges ⁊ ſtatu
ta antiq̃ꝝ deſtruit ⁊ ſua ordinat. Eſa. x. Ue
q̃ ꝯdũt leges iniq̃s. Sub ſpecie iuſticie cru
delitatẽ ⁊ malicia palliat ⁊ occultat Eſa. lii.
Dñatores eiꝰ iniq̃ exactoĩbꝫ ⁊ talliis ſepe ve-
xat. Eſa. iii. Populũ meũ exactores ſpolia-
uerũt. Et Dañ. x. c. et xi. d. Occaſiões extor-
q̃rẽdi et aliq̃d rapiẽdi captat Eſa. lii. Aſſur
abſq̃ cã calũniatꝰ ẽ eũ. Mendaces et dela-
tores diligit ⁊ eoꝝ ꝯſiliis aures accõmodat
Prouer. xxix. Princeps q̃ libenter audit ver
ba mendacii ⁊c̃. Fidem ⁊ pactũ nulli ſeruat
j. Mach. vi. Iurauit illis rex et pñcipes eiꝰ
et ſeq̃r. Uidit munitõez et rupit citꝰ iuiurã
dũ. Epulas et delicias de alienis laboribꝰ
ſibi pat Ps. Deuo. ple. meã. ſic eſ. pa. Exem
plũ de balthaſar. Dañ. v. et Ezech. xix. Eos
q̃ diuiciꝰ ⁊ fideliꝰ ſeruierũt periꝰ remunerat. ſic
voluit Laban remunerare Jacob. q̃ dixit.
Niſi deꝰ pris mei affuiſſet mihi. mõ nudum
forſitan dimiſiſſes. Item nulliꝰ ſeruitia gra
reputat. et ideo oĩa q̃ fiunt minora debito
fore putat. ſicut dicitur Jodith. iii. Nec iſta fa
cientes ferocitatẽ pectoris eiꝰ mitigare po-
tuerũt. Item aliis laborãtibꝫ. in ludio ⁊ i po
tibꝫ ipẽ vacat Eccs. x. Ue terre cuiꝰ rex puer
eſt. cuiꝰ pñcipes mane comedunt. Et. iii. Re
gum. xx. Rex bibebat temulentꝰ ĩ vmbracu-
lo ſuo. ⁊c̃. Hec de ꝓprietatibꝫ hoĩs q̃ ad mẽ-
broꝝ diuerſitatẽ et q̃ ad etatem et q̃ ad ſexus
diſcretõem et variã q̃litatem nũc ſufficiant.
Nũc de q̃buſdã accidentibꝫ q̃ ꝯtingũt circa
hoĩem et ſcḋm naturã et ꝓter naturã aliq̃ dei
adiutorio ſũt dicenda. et pmo de cibo. dein
de de potu. tertio de vigilia et ſomno. dein-
de de exercitio.

De cibo Cap. XX.

Dicto de ꝓprietatibꝫ hoĩs q̃ ad illa que
ipm ꝯſtitu ũt naturalr. dicendũ reſtat
de illis ꝓprietatibꝫ reꝝ q̃ ipm ſcḋm naturã
in eẽ cuſtodiũt. Et ſũt ſcḋm Jo. aer. exercita-
tio. q̃es. potꝰ. cibꝰ. vigilia. ⁊ ſomnꝰ. Sine illis
ñ cuſtodit hũanũ corpꝰ. Nos ãt ordinẽ iſtũ
hĩc nõ ſeq̃mur. q̃ꝛ i loco ſuo de aere poſtea di
cemꝰ. De cibo ergo pmo dicãꝰ q̃ȝtũ h ſufficit. q̃a
cibꝰ ẽ ſcḋm ꝯſtã. ſubã ꝯuertibil' i eẽntiã corpis
q̃ cibat corpꝰ augmẽtãs nutriẽs ⁊ ſuſtẽtans
Calor eñ fortis mẽbroꝝ iterioꝝ ⁊ exterioꝝ i
ꝯtinua eſt actõe ⁊ reſolutõne. cui ꝯtinua de
bet reſtauratio ad ꝑditi hũiditũ ſocienda
Cibꝰ ãt ſumptꝰ in ſilitudinẽ corpis ꝯtit et in
ipiꝰ naturã trãſmutat. Uñ in cibo ꝓcedit ipiꝰ
ꝑparatio. deinde eiꝰ maſticatio. tertio i locũ
digeſtõis receptio. q̃rto ipiꝰ digeſtio et puri
ab ipuro ſepatio. q̃nto ipiꝰ attractio. ⁊ p ſin-
gula mẽbra diſtributio. ſexto nature mẽbri aſ
ſilatio. Si eñ cibꝰ nõ aſſimilaret mẽbris nũq̃
i eoꝝ naturã incorparet l' ꝯuerteret. vltio poſt
oĩa iſta fit iſtiꝰ cibi icorpatio ⁊ i naturã corpis
ꝯuerſio. Nã q̃d calidũ ẽ ⁊ hũidũ trãſit in na
turã ſanguis ⁊ carnis. q̃d ꝟo frigidũ ẽ ⁊ ſic-
cũ in naturã nerui ⁊ i naturã oſſis. ⁊ ſic ꝺ aliis
Cibꝰ itaq̃ aſſũptꝰ ⁊ incorpatꝰ adhuc ĩ iuue-
nibꝫ corpꝰ nutrit et augmẽtat. In ſenibꝫ vero
calorẽ naturalẽ ꝑparat. ꝑdita etiã reſtaurat
⁊ cuſtodit corpꝰ ne peat. Ciboꝝ ãt ſũt multe
diuerſitates. Quidã eñ cito i ſanguinẽ ꝯuer
tũtur ꝓpter ſuã ſubalez hũiditatẽ ⁊ caliditatem ⁊
illã quã hñt cũ ſanguine vicinitatẽ. Quidaȝ
ꝟo ecõtrario ꝓpter ꝯtriã cãm tardiꝰ ꝯuertũtur
Quidã ꝟo cibi mltũ nutriũt. q̃ꝛ mltũ ſãgui
nis generant. Quidã ꝟo paꝝ imo potiꝰ one
rant. tñ aliq̃ntulũ refocillãt. Et generaliter
oĩs cibꝰ laudabil' generatiuꝰ ſanguis ma-
gis eſt ꝯueniẽs in regenda ſanitate. Labo-
rantibꝫ tñ eſt ꝯueniens groſſior cibꝰ ſpiſſio-
rio ſanguis generatiuꝰ. Item oĩs cibꝰ de
quo generatur multꝰ ſanguis paucam hȝ ſuꝑ
fluitatẽ. Et econuerſo cibus de q̃ gignitur
paucus ſãguis mltos generat ſuꝑfluitates.
Et generalr ſcḋm diuerſitates ciborũ diſpo-
nuntur et variantur cõplexiões mẽbroꝝ ⁊ corpo
ris q̃litates. vt dicit Conſtan. li. pmo. Circa
cibũ aũt iſta ꝯſiderantur ſicut et circa dietam vt
dicit Gal. ſuꝑ amphoriſ. ſcȝ cibi ſubſtantia-
litas. q̃litas. q̃ntitas. ſumẽtis neceſſitas. tem
poris ꝯgruitas. Oportet eñ medicũ cogno
ſcere ſubam et qualitatẽ ciboꝝ ad cuſtodiã
et regimẽ corpoꝝ hũanoꝝ. Eſt eñ q̃dã cibꝰ

pure nutrimētalis et facile ↄuersiu⁹. et talis ē nature ↄ?ugatiu⁹. Quidā ē cibꝰ medi⁹. ꝛ hic ē fa
cile alteratiu⁹ ꝛ nature adiuuatiu⁹. Quidā ꝟo ē
cib⁹ pestilētial' ꝛ nature corruptiu⁹. sic cib⁹ ve
nenosus q̄ a tota specie mutat ꝛ destruit ip̄z
corp⁹. Et iō oportz ciboꝝ cogſcere subam et
q̄litatē ne venenū assumat loco cibi. Quali
tas āt cibi attēdit vl' ſm vltimā elemētariuz
q̄litatū remissionē. ꝛ sic ē cibꝰ calid⁹ l' frigid⁹
in p̄mo gradu. vl' ſm vltimā earūdē intēsionē.
ꝛ sic i q̄rto gradu. vl' ſm haꝝ media tōz. ꝛ sic dr
ē in tertio vl' scdo gradu ſm maiorē excessū vl'
minorē. Hoc enī attendendū est q tā ſm subaz
q̄ ſm q̄litatē vt di. ↄstan. Aliq̄s cibꝰ ē subtil'
q̄ scz d facili digerit. cui⁹ q̄ntitas mlta parū
nutrit. q ſm Auic. subtil' ex eo generat san
guis q̄ cito resoluit a mēbꝛ. ꝛ iō paꝝ nutrit.
vt dicit idē. Et ē cibꝰ grossus q̄. s. tardi⁹ dige
rit. et ei⁹ ps modica mltū nutrit. ex q̄ sāguis
grossus generat q̄ tardi⁹ resoluit ab ip̄is mē
bris. Nā vt dic Isaac. ex subtili cibo fit gene
ratio subtil' sāguis. ꝛ ecōuerso. ꝛ ē cibꝰ i suba
ꝛ q̄litate tpat⁹. Cibꝰ āt pur⁹ laudabil' ē. q̄n ē
inter h̄ tpat⁹. ꝛ ecōuerso ſm auic. herbe crude
et fruct⁹ nimis recētes nun⁹ sūt boni q̄ ad ci
bū ꝑpt' huiditatꝫ excessū. Nā sāguinē replent
aq̄sitate. ꝛ disponūt ad putrefactōz. ꝛ iō po
ti⁹ sūt medicia q̄ cib⁹. Cib⁹ dz eē vniformis.
ne scz i vna mēsa simil' diuersa nutriētia assu
māt. q ſm Auic. Dū vn⁹ cib⁹ digerit. ali⁹ cor
rūpit. ꝛ stōach⁹ nimia extēdit ꝛ replet. Cōsi
derat etiā i cibo q̄ntitas dimēsiue ꝛ extēsiue.
Nā attēdit vl' ſm minimū vl' ſm nimiū vl' ſm
inter h̄ mediū. Si ꝟo fuerit cibꝰ nimi⁹ naturā
ḡuat. stōachū distēdit ꝛ inflat. rugitū et torsi
ones generat. malos hūores ꝛ cacochimos
augm̄tat. nauseā et vomitū ꝓuocat calorem
natal' ē sic oleū lāpadez extinguit ꝛ suffocat.
spasmū ꝛ ↄtractionē neruoꝝ causat. vlcera sca
bie et apostemata fieri ꝓcurat. seniū ꝛ mortē
accelat. ꝯ quā p ciboꝝ mltitudinē hō muni
re ꝛ defendere se credebat. Qū ꝟo cibꝰ nimis
pauc⁹ ē naturaz debilitat. vis⁹ ꝛ oēs sēsus hebe
tat. fluxū capilloꝝ ꝛ caluiciē generat. ptisim
et ethicā accelerat. corp⁹ extenuat. ꝛ peiores
infirmitates q̄ repletio nimia generat. Vn̄
dr i amphoꝝ. In tenuibꝰ dietꝫ peccāt maxie
egrotātes. Cibꝰ ꝟo mediocrꝫ ē laudabil'. q̄a
deꝑdita i corpe restaurat. ꝟtutē etiā ↄseruat
sāguinē augm̄tat. calorē tpat. ingeniū acuit
vires opandi tribuit. sanitatē corpis angz ꝛ
custodit. suauē sōnū ꝛ mulcebrē generat ꝛ i

dicit. vn̄ si fuerit maior p cibū restauratio q̄
fuerit ꝓcedēs p resoluētē calorē deꝑditio. ci
bus corp⁹ augm̄tat. vtz i adolescētia. Si ꝟo
fuerit maior deꝑditio q̄ p cibū seq̄ntē resta
ratio. corp⁹ minuit ꝛ deficit. vt i senectute. sz
si fuerit eq̄lis restauratio ꝯ dissoluta. corp⁹
ↄseruat i ↄsistētia ꝛ i statu. sicē vidē i iuuētu
te. Cōsiderat cibꝰ vel cibi effect⁹ respectu co
medētꝫ. q ali⁹ ↄuenit sano ꝛ ali⁹ egro. ali⁹ in
ueni. ali⁹ seni. ali⁹ exercitanti. ali⁹ quiescenti.
Multa eīm sūt salubria sanitatē habēti que
sūt mortifera infirmāti. Et etiā i sanis diffe
rētia ē. q allium ꝛ piper qd alicui fleumatico ē
remediū. alicui colerico est venenū. ꝛ lusq̄a
mus q̄ est mors hoīm. grassim⁹ cibꝰ est passe
ri vl' coturnici. vt di. Gal'. Variand⁹ est etiā
cibus ſm varietātez morbi. Nam aliq̄s cib⁹
est salubris in q̄rtana q̄ est mortifer⁹ i acuta
et aliq̄s cib⁹ q̄ est vtil' in p̄ncipio morbi. ē no
ciu⁹ q̄n infirmitas ē in sūmo. Nā tūc dz da
ri cib⁹ tenuis. vt di. Ipo. et Gal'. q tūc natura
circa digestiōez morbi est totaliter intēta. vn̄
tūc ei⁹ effect⁹ diminuit ꝛ impedit si occupa
ta circa grossa cibaria teneret. Ali⁹ enim ci
bus et alio mō dand⁹ est necessari⁹ i morbo
cronico ꝛ diuturno. et ali⁹ in ↄrio. q i p̄nci
pio timet defect⁹ ꝟtutꝫ. ꝛ iō est necessari⁹ ma
ior cib⁹. In ↄrio āt morbo timet infirmitatꝫ
augmentū. ꝛ iō dz tūc dari min⁹. Cibatio ḡ
facienda est ſm diuersitatē morbi. ſm ꝟtutē
infirmi. ꝛ ſm q̄litatē et subaz ip̄i⁹ cibi. et ſm
q̄ vtilitas cibi indicat. Itē alio mō cibandꝰ
est iuuenis et adolescēs. et alio mō ip̄e senex.
Nam abstinentia cibi q̄ senibꝰ est facil'. pue
ris et iunioribꝰ est difficil'. iuxta illud Ipo.
Senes facilime ferūt ieiuniū. scdo ↄsisten
tes facili⁹. pueri ꝟo min⁹. Nam in senib⁹ de
bilis est calor natural'. in alijs āt est fortis. Et
iō ꝟo maior cib⁹ ad repressionē caloris natal'
est necessari⁹ iuuenib⁹ et puulis. minor ꝟo il
lis. Eadē etiā est rō q̄re min⁹ cibandi sūt q̄e
scentes q̄ se exercitantes. q i ill' calor est de
bilior. in istꝫ ꝟo fortior ē. vt post patebit. Cō
siderat aūt in cibando tpis ↄgruitas. Nam
grossiori dieta ꝛ largiori indigēt hoīes in
hyeme q̄ in estate. sicut di. Ipo. Vētres in
vere et in hyeme natura calidissimi sūt et som
ni lōgissimi. In his igit horis pl'es oblatōes
sūt dande. q tūc innat⁹ calor ē mult⁹. mlto
igit indiget nutrimēto ꝛc. In hyeme ei⁹ vigꝫ
appetit⁹ ꝛ fortior etiā ē digestio calore existē
te fortiore. In estate ꝟo ↄtrariū est. Calor ei in

hyeme ingredit ad interiora. et ibi coaduna tur. In estate vo suo simili ↄgaudēs et exterio ra petēs dissoluit et in corpe minoratur. Qm igit in hyeme multū digerit: mlt᷒ excitat ap petit᷒. et illud pz ī puerꝫ q̄ sūt mlti caloris. et iō multū appetūt ⁊ mlto indigēt cibo. Silr in athletꝫ in qb̄ rōne exercitij augmētat ca lor natal. et iō multo indigēt nutrimento. sicut ibi exemplificat Gal. Est igit cib᷒ oī aīali necessari᷒. ⁊ materie ↄueniēs est qñ vniformis est. et int supfluū et diminutū tpat. nimia ei cibi repletio siue saturitas mors aīe ⁊ corpis esse ↄsueuit. et potissime piculosa est saturi tas post pcedentē sterilitatem siue famē. vt dicit Auicē. Plus eñ tūc natura appetit q̄ȝ di gerere possit. et iō citra appetitū et saturitatē cib᷒ assumend᷒ est.

De potu Ca. XXI

Potus est suba liq̄da ad aīalis nutri mētū nc̄caria pot᷒ siq̄dē vt di. ↄstan. li. v. c. xxvij. mltiplici de cā necessari us ē. Corp᷒ eñ siccū humectat. et qđ hūidū de corpe resoluit restaurat cib᷒ p ipm. et de fert ad loca remotiora. q̄ sua grossicie nō pt trāsire p strictos meat᷒ et angustos. Potus etiā vt di. Constan. et etiā Auicen. diuersifi cat tripl'r. Est eñ potus q̄ est tm̄ pot᷒. vt aq̄ que nō est corpis nutriuina. et est pot᷒ q̄ ē po tus et cib᷒. sicut vinū. qđ vt dicit Constan. p oēs ptes corpis portat cibū nutriēs et cale faciēs spm̄ et etiā sanguinē ⁊ calorē ↄfortās natalē. ⁊ est pot᷒ medicinal' q̄ nō exhibet fm̄ viā pot᷒. sȝ pot᷒ fm̄ legē et regulā medicine sicut syrup᷒ oximel occizucara et hmōi. Si cut āt di. Constan. in sanitate custodiēda et infirmitate curāda aqua est nc̄caria. et ideo oportet ꝙ medic᷒ aq̄ꝝ ↄditōnes nō negligat cognoscere et naturas: vt laudādas tribuat et caueat nō laudādas. Aquaꝝ āt q̄dā est sapi da. q̄dā nō sapida. Aqua g̃ sapida ī suba cla ra fontana. aerꝫ orietal'. leuis cito calefiens cito frigescēs. Hmōi aūt vt di. Constan. in sanitate custodienda est laudabil' nō g̃uās. cito eñ exit cibū. p h̄ eñ ꝙ est clara. patet ꝙ sordib᷒ nō est intermixta. p h̄ aūt ꝙ est leuis patȝ ꝙ nō est indigestibil'. p h̄ autē ꝙ est cito calefiens et cito frigescens pȝ ꝙ sube est sub tilis. Vñ si vis scire de duab᷒ aq̄s q̄ sit subti lior in suba et laudabilior ad bibendū. intin gue vnū pannū lineū bñ mundū in vnam. ⁊ aliū bñ mūdū in aliā. et expone soli. qui pri᷒ erit siccus in aqua subtiliori est intinctus.

Scđo post hanc aquā commendabilis est aqua fontana septētrional'. q̄ est int oriētē ⁊ et aq̄lonem posita fluens v̄sus aq̄lonē. per h̄ eñ ꝙ libere exponit ventis septētrionali bus. ex motu ventorū subtiliat. est in hyeme calide nature. et frigide in estate. Frig᷒ eī septē trionale fugat calores ad interiora fontiū sibi obiectoꝝ. q̄ coadunat᷒ frigiditati obui at et resistit et aquā fontꝫ aliq̄ātulū calefa cit. In estate vo ecōtrario calor aerꝫ vincēs fugat frigiditatē ad capita fontiū. q̄ ibi co adunata aquam frigēfacit. vt di. Macro. ⁊ Constan. Item aqua fluens fortit de mon tib᷒ sup petrā vel arenā limpidissimā. sicut ali cuius magni flumīs scđm gradum obtinet sanitatis. vt dicit Constā. Aqua vo pluuia lis vt dicit Constan. melior est alijs aquis ⁊ sapidior. leuior et mundior. sicut di. Ipo. in ipericōnoxomaton. Pluuia inq̄t est fumus aquaꝝ a sole attractaꝝ. Natura eñ solis nō nisi q̄d subtilissimū est attrahit. et iō ceterꝫ aquis melior est et digestibilior. sed pter sui subtilitatem vicina est putrefactioni. tamen vt dicit Constan. ex putredine nō est vitupe randa. sed ex subtilitate sua pot᷒ est landan da. oīs eñ aqua corruptōem cito admit tens est subtilis. ledit eñ q̄ñ est putrida. q̄a raucitatem generat atq̄ȝ febres. sed non pu trida optima est. et ideo a putredine est cauē da. Item dicit Constanti. Aqua que ex te nuissima colligitur pluuia melior est natu raliter. que vero descendit cum tonitru me lior est post hanc. Nam tonitrus suo motu pluuiam ipsam subtiliat. dicit etiā Constā. ꝙ quicūq̄ȝ freq̄nter bibit aquā frigidā. non euadit frigidas egritudīes saltē ī senectute. Aqua vero calida vt dicit Constan. ieiunū stomachum lauat a ciborum fecibus. pur gat fleuma. et omnem putredinē ventrꝫ pur gat et mundificat. ventrē soluit. naturaȝ al leuiat et confortat. et᷒ tamen frequens vsus nocet. stomachū eñ remollit. digestiuā vir tutem turbat et impedit. et sanguineȝ de na ribus manare facit. Item calida aqua lau dabilior est ieiunis mane. maxime hiis q̄ de nocte crapulati sunt. Dicit eñ Auicen. Te stificati sunt inq̄t antiqui sapientes ꝙ aqua cocta est minoris inflationis et faciliorꝫ pe netrationis. quia corpa ei permixta actione ignis dissoluunt et descendere compellunt. Et subiungit. torpidi inquit medicoꝝ esti mati sūt ꝙ subtilius exalet p decoctiōem. et

qđ grossi⁹ est remaneat. sȝ h̄ falsū est. ex ꝑtib⁹ eīn ꝯsil'ib⁹ ꝯstat aq̄ suba tota. tū posset fieri decoctio tāta q̄ nihil remaneret nisi sex ꝑs terrestr. vtz in aq̄ ex q̄ fit sal ꝑ violētā decoctōȝ. Aque āt ex niue ꝛ grādīe resolute ceterꝭ sūt illaudabiliores ꝑt aq̄s lacuales ꝛ palustres. Iste aq̄ oēs sūt canēde. q̄ vt dic̄ ꝯstā. splenē magnificāt. epar ꝛ stomachū ꝯsūdūt. cutem horridā faciūt. ꝛ varias febres faciunt. lapides gignūt. Si āt penit⁹ vitari nō pn̄t. auctoritate Auic̄. bulliāt. Dicāt Arꝭ i li. methoꝝ q̄ q̄ niuis vl' glaciei caloꝝ solutōe od ꝑorez subtilitatē nō redibit. oq̄ ꝟo insipida ē q̄druplex s̄m ꝯstan. aliq̄ ei ē salsa. alia sulphurea. alia aluīosa. alia metallina. Salsa ꝟo vt dr ventrē emollit mordicādo intestina ꝛ laxat. sepe tū bibita desudādo ꝛ ꝯsumēdo hūorez vētrē ligat. ꝯstipat corp⁹. desiccat scabiem. ꝛ pruriginē sanat. idropicos iuuat si comedat seu bibat. Aq̄ ꝟo sulphurea ad frigidas fac̄ īfirmitates. neruos calefacit. itercutaneos hūores ꝯsumit. vide ifra ꝺ sulphure. ubi ꝟtutes ei⁹ pleni⁹ poterꝭ iueniri. Aq̄ āt aluiosa ꝛ bitumiosa īfrigidat ꝛ desiccat. sāguis fluxū ꝯstrīgit et sedat ꝛ emorroides curat. Aq̄ ꝟo metallina natā metalli seq̄t ꝛ effectū. Nam trāsiēs aq̄ ꝑ venā ferri: vētrē ꝯstipat. mēbra ꝯfortat. splenē deopilat. apostema curat. Aq̄ de metallo eris hūiditati subueit. sāguinē ꝯstrīgit. Aq̄ de metallo argēti refrigerat ꝛ desiccat. Decāt aq̄ mltiplex potui dari nō ꝯsueuit. sȝ solū ꝯfert vsui medicine. Est āt potenō q̄ sil' est cib⁹ ꝛ pot⁹. s. vinū. Diuersificat ei vinū i suba. Quedā ei sūt grossiora vino duriora aliīs ꝛ nutribiliora. Alia ꝟo sūt subtilia ꝛ paꝝ nutriētia. stomachū statim excutiā dolorē q̄ȝ colericū ꝺ capite auferētia. vrinā ꝑuocātia. Alia ꝟo sūt mediocria ꝛ i suis actionib⁹ tpata. Preter istā aūt vin i ꝯsiderātōnē q̄ ad subaȝ ꝯsideraꝭ vinū s̄m ꝯstan. q̄ttuor modis. s. q̄ ad differētiā tpis. q̄ ad redolētiā odoris. q̄ ad saporis suauitatē. ꝛ q̄ ad coloris claritatē. Nam i tpe diuersificāt vina. qđ eīn nouit de torculari est exꝑssū nō transit i caliditate gdum ꝑmū. sic di. Gal' lib. de simplici medicina. Vinū ēnīt ꝯstat ex q̄ttuor substantiīs. s. aquea. spumosa. seu aerea. vinea siue etiā ignea ꝛ terrea. Aquea ꝑ lōgā morā ꝯsumit ꝛ ꝑs vinea ꝯfortat. Vina itaq̄ veteriora sūt aliīs calidiora. In odore diuersificāt vina. q̄ q̄dā sūt odorifera bn̄ nutrientia. alia ꝟo odore horribilia. malū sāguinē ꝛ capitꝭ dolorē generātia. In sapore etiā maxime diuersificāt vina. q̄dā ei sūt dulcia aliis nutribiliora ꝛ ventrē humectātia. alia ꝟo sūt pōtica stomachū ꝯfortātia. vētrē ꝯstipātia. pectori et sue ꝑtinētie nocentia. alia sunt acerba q̄ ꝛ diuretica. alia ꝟo amara ꝛ ceteris min⁹ calida. In colore insuꝑ variāt. Nā q̄dā est albū min⁹ calidū. q̄dā citrinū magis calidū. q̄ vt dicit ꝯstan. Omniū mēbroꝝ est penetratiuū. sanguis colerici generatiuū et doloris capitꝭ cōmotiuū. aliud ꝟo nigrū qđ ceterꝭ ē magꝭ nutritiuū. aliđ āt ē rubeū sine rubicundū. ꝛ illđ aliīs magꝭ est calidū. tū q̄ terrestre ꝛ grossū respectu albi vl' citrini. nō ita est ꝯfortatiuū nec lesiuū. Vinū āt qđ i oībus ꝑdictis est mediocre. ꝑ ceterꝭ ē laudabile. Nā natalē calorez ꝯfortat. ꝑ oīa membra aīaȝ resocillat. gaudiū ꝛ audaciā generat. ꝟtutē corpi admistrat. colerā rubeā cū sudore ꝛ vrina euacuat. colerā nigrā tpat. mēbra ex hūore desiccata tpat et etiā humectat. vires reparat et corpa impinguat. appetitū ꝑuocat. vim digestiuā adiuuat ꝛ ꝑcurat. itellectū acuit. opilatōȝ splenis ꝛ epatis apit. superflua etiā i corpe destruit ꝛ ꝯsumit. albugines oculoꝝ ꝛ lippitudines tollit. eloq̄ntē efficit. lapides i renib⁹ soluit. ꝛ arenulas dissipat ꝛ educit. sanādis vulnerib⁹ ꝯuenit. menstruis subuenit. sanis ꝛ infirmi ꝯuenit. si mō debito ab aliq̄ assumat. si ꝟo i q̄litate ꝛ q̄ntitate modū excesserit. abutēti n̄ erit remediū vinū: sȝ mors erit pot⁹ ꝛ venenū. sic pȝ infra de ebrietate. q̄re ibi. Tertiū gen⁹ pot⁹ est potus ꝛ medicina. sic est oximel et syrup⁹. nam talis pot⁹ ꝯfert sanitatē. q̄ hūores i corpe digerit diuidit ꝛ expellit. q̄n̄q̄ laxat q̄n̄q̄ ꝯstipat. q̄n̄q̄ infrigidat et desiccat. q̄n̄q̄ ꝟo calefacit remollit et etiā humectat. Sed tamen hoꝝ potuum differentias medicis dimittamus ꝛc̄.

De prandio et conuiuio.
Capitulum. XXII

Cibus itaq̄ et potus ad prandium ꝛ conuiuiū habent ordinationē et respectū in prandiīs. ergo ꝑmo cibaria preparant. conuiue pariter conuocātur sedes et etiam sedilia exiguntur. in cenaclo ordinantur mense et mensalia disponunt ꝛ ornant. hospites cū dn̄o in mense capite collocantur. non ꝑus ad mensem resident. nisi ꝑus man⁹ hospitū abluant. seorsum filie domine. et seorsum famuli pariter ad mensam

cõbinãt coclearia. cultelli z salsaria pmiꝰ in mẽsa ponũt. z pães cũ pocul' mox sup addũt fercula m'ta et varia subsequũt. cliẽtes z ministri cũ diligẽtia singulis obsequũt. se mutuo inuitãtes iocũde pariter collocãt. viellis et citharis exhilarãt. nũc vina nũc fercl'a renouãt. sibi inuicẽ fercula apposita ꝯdiuidũt z partiũt fructꝰ tãdẽ z spẽs subinferũt. Completo prãdio mẽsalia cũ reliquijs deferũt. et mẽse de medio remouẽt z manꝰ abluũt iterũ et tergũt. Grãꝝ actões deo z hospiti psoluũtur. exhilaratõis grã pocula iterũ z iterũ offerũt. Dis i prãdio ꝯpletis vl' ad lectulũ q̃etis grã recipiũt. vl' ad ppa redire pmittũt.

De cena Ca. XXIII

Cena dr̃ a cenon qḋ est cõe ꝓpt vescẽtiũ cõitatẽ. Apḋ veteres ẽo solitũ fuit i ꝓpatulo vesci z cõit epulari ne singularitas luxuriã generaret. Sz mõ pt cena dici a cenos qḋ ẽ vmbra. q2 iã vescẽtes ꝓpt pcitatẽ q̃rũt cenãdi latibula. vt di. Papias. Uel potꝰ a cynos qḋ ẽ canis ꝓpt defectũ caritatis z carentiã. Unusq̃sq3 ei suã cenã p̃sumit ad mãducãdũ. j. Coꝝ. xj. Dia ãt q̃ supꝰ de prãdio vl' ꝯuiuio dicta sũt cene ꝯueniũt. Istã tñ cenã m'ta magnificãt z exaltãt. et h̃ oia occurrebãt in ꝯuiuio assueri. vt pz. Hester. j. Primũ est tpis ꝯgruitas. Decet ei cenã fieri tpe ꝯgruo. ne sc3 nimis tẽpestiue nec nimis tarde. Scḋm ẽ loci oportunitas q̃ntũ ad spaciositatẽ amenitatẽ z etiã securitatẽ. In locis eñ spaciosis amenis z securis solẽt nobiles facere festa sua. z iḋo de assuero dr̃ q̃ fecit ꝯuiuiũ suũ i vestibulo orti ꝯsiti zc̃. Terciũ est inuitãtis liberalitas q̃ ad vultus hilaritatẽ. Nihil eñ valet cena vbi facies hospitis cernit tribulẽta. Hester. j. cũ incaluisset zc̃. Quartũ ẽ ferculoꝝ m'tiplicitas. vt q̃ nõ vult de vno saltẽ gustet de alio. Hester. j. Aliq̃o at3 alijs vasis cibi inferebãt. Quintũ est vinoꝝ et poculoꝝ diuersitas Uñ Hester pmo dr̃. Uinũ etiam qḋ regia magnific. zc̃. Sextũ est mĩstroꝝ vrbanitas seu honestas. Hester pmo. Preposuerat mẽsis de pncipibus suis zc̃. Septimũ est discũbentiũ aicorũ g̃ta societas. Hester pmo. Fecit ꝯuiuiũ cũctis medis z psaꝝ inclitis zc̃. Octauũ ẽ cãtorũ z instroꝝ musicoꝝ iocũditas. Sine eñ cythara vl' symphonia nõ solẽt cene nobiliũ celebrari. Lu. xv. cũ audisset vocẽ zc̃. Nonũ est luminariũ z cereoꝝ copiosa nũerositas. Nã in tenebris cenare dedecorosũ ẽ et etiã

piculosũ ꝓpt muscas. Et iḋ cerei cãdelabris insigũt. lucerne lãpades et candele necessario accendũt. Decimũ est oĩm appositoꝝ deliciositas. Nam in cenis nõ solẽt grossa z cõmunia apponi cibaria sicut i prãdio s3 potꝰ q̃dã specialia z leuia et deliciosa cenãtib9 apponũt. maxie i curijs dñoꝝ. Undecimũ est cene diuturnitas. Solẽt ei hoies qñ expediti sũt a labore ptrahere cenã suã. Cibus eñ nimis cito sumptꝰ ꝯ noctẽ nocet. z iḋ morose est cenãdũ. Iḋ ꝯuiuiũ assueri diu durauit p dies. c. et. l. Duodecimũ est indẽnitas. q2 dãno cenãtis est q̃b3 ad cenã inuitãdꝰ. Inhonestũ eñ est pꝰ cenã volũtarie oblatã cõpellere aliquẽ ad symbolũ psoluẽdũ. Tertiũdecimũ est q̃etis z soporis suauitas. pꝰ cenã3 eñ est q̃escendũ. q2 tũc somnꝰ ẽ valde dulcis et iḋ erãt lecti eburnei et aurei strati p pauimẽtũ in palacio assueri. vt pt3 Hester pmo. Nã vt dicit Constan. cũ ciboꝝ fumꝰ cerebrũ ingredit facile dormimꝰ.

De somno Ca. XXIIII

Somnꝰ ẽm Ari. est quies aialiũ ṽtutũ cũ intẽsione naturaliũ. Nã sensibil' et motiua virtꝰ in somno ligat. virtꝰ aũt naturalis tunc fortissime opat. s. digestiua q̃ in somno intendit et ꝯfortat. Alio mõ dic̃ Augꝰ. in li. de q̃titate aie. Somnꝰ inq̃t est q̃dam insensibilitas natural' cõis corporis et aie passio. sicut ei sensus cõis est corporis z aie ita et somnꝰ. Nã vt ipe dicit. Sõnꝰ est q̃da3 imobilitatio et inuamẽ sensuũ. Qz aũt dicit insensibilitas natural'. dicit ad differentia3 eoꝝ q̃ sũt ꝯ naturã. vñ dicit q̃ somnꝰ est puatio vigiliaꝝ. sicut cecitas puatio visus. q2 priuatio illiḋ quod est ẽm naturã diminuit z destruit. Somnꝰ ãt naturã ꝯfortat. et ẽ s'm naturã sicut vigilie. Preterea aia nõ delectat in puatõe. s3 in somno delectat. vñ somnus puatio nõ est. sed est dispositio naturalis. Alio mõ diffinit somnꝰ sic. Somnus q̃da3 est passio mulcebris. meatus cerebri et vias sensuũ opilans. naturalem ṽtutẽ ꝯfortãs. calorem naturalẽ ab exteriorib9 ad interiora reuocans. In somno enim interiora corporis calescunt. exteriora vero frigescunt. Uñ profundato calore ligat in somno et opilat organũ sensus cõmunis qḋ est centrũ omniũ sensuũ particulariũ. a quo omnes alij sẽsus pticulares oriunt. et extendũt quẽadmodũ linee a centro ad circũferẽtiã ptrahũt. Illo igitur ligato z opilato potẽtie particulares

extēdi nō pñt ad organoꝝ sensuū extremita tes. Hoc aūt fecit nāta vt aīalia motu volū tario qescerēt. cū sp moueri volūtarie sit im possibile. Sōn⁹ aūt vt dī. Constan. i pātegñ. Ali⁹ est nālis. ali⁹ innātal'. de q̄ nihil ad p̄/ sens. Natal' ꝟo fit ex hūiditate cerebri tpati. vt ex fumo hūido ⁊ claro a toto corpe ad ce/ rebrū ascendēte. Fum⁹ aūt ille ingrossat spūs ⁊ replet neruos. ⁊ ita vinculat et ligat sēsus. Aug⁹ aūt in p̄dicto libro docet q̄ somn⁹ aut ē ab intrātib ꝫ extrinsec⁹ escis aut ab hūore in/ trinsec⁹ tpato. q̄ cū resoluit̄ in fumū petit ce/ rebꝝ. ⁊ ibi resolut⁹ distillat. frigid⁹ inferi⁹: lꝫ ibi ascēdat calid⁹. distillādo aūt remittit calo rē cordis et ipedit pcessum opationū. Sm̄ aūt Aug. et Ars. cor est p̄ncipiuꝫ operationū. et omē bonū vl' malū a corde pcedit. In som/ no aūt qescit ꝟi⁹ aīalis alijs manētib ꝫ sicut p̄⁹ scꝫ spūali et nāli. Qḋ pꝫ p pulsū et inspira tionē et p digestōeꝫ. In somno eīn maxīe di gestio celebrat̄. Auicēna eīn sic diffinit som nū. Somn⁹ iuxt sermone nāli est reditus spūs ab instrumētꝭ sensuū et mot⁹ ad p̄nci/ piū cū q̄ p̄ncipiant̄ istru mēta ipoꝝ spirituū. Et somn⁹ q̄dē nālis est spūs redit⁹ cū pro fundatōe vt digerat̄ nutriēs. vt pꝫ in somno exercitantiū. Fit eīn in eis somn⁹ pfund⁹ ꝓpt̄ supfluitatē resolutōis spūs. nāta eīn deside/ rās additōem in suba spūs. pfundat ipm in interiorib ꝫ. et facit ipm latere in interiorib ꝫ. vnde fit somn⁹ pfundior et plixior in ipsis. Et h̄ genere somni dormiūt euacuati medi cina laxatiua. Resoluit̄ eīn plurimū de sub stantia spūs cū supfluitatib ꝫ. et h̄ somn⁹ plu rimū ꝯfert eis. reddit eīn eos ꝟtutib ꝫ suis vt dicit Auicēna. Sicut dicit Ars. li. iij. Sō/ nus ꝯuenit cuilibet aīali sanitatē habēti. lꝫ in quibusdā sit somn⁹ valde leuis ⁊ occulta tus. Ex p̄dictis pꝫ q̄ cā materialis somni ē fum⁹ indigestōis a corpe resolut⁹. Causa ꝟo formalis est in capite apud cōmunē sensuꝫ et originē omniū neruoꝝ sensibilium q̄ opi/ lant̄ et ligant̄. et quiescit aīal et oīa mēbra recreant̄. Actio aūt somni sm̄ Constan. du pliciter variat̄. sm̄ q̄ntitatem et sm̄ magnitu dinem materie quā inuenit in corpe. sm̄ q̄n titatem. quia si sit nimio augmentata virtus deficit corp⁹ refrigerat̄ et humectat̄. quia fit dissolutio humoris. et p ꝯsequens fit extin/ ctio caloris naturalis. fleuma maiorat̄ur. ca lor naturalis minorat̄. Si ꝟo sit nimis pau ca virtus digestiua deficit corp⁹ desiccatur

Si ꝟo sit moderat⁹ cibus bñ digerit̄. corp⁹ impinguat̄. anim⁹ ꝯfortat̄. calor natural' au get̄. humores tpant̄. mens clarificat̄. Item ex materia quā inuenit ei⁹ actio variat̄. quia si materia fuerit multa. calor nālis debi/ lis p somnū fit maior hūoꝝ resolutio. quaꝫ intrans calor nālis vincit̄ et extinguit̄. Et ido p̄cipit̄ pocionatis et minutis ne dormi nnt. ne scꝫ p somnū tanta fiat resolutio hūo rū q̄ nō possint a nāta regi. Sꝫ si fuerit cib ꝫ tpat⁹ silr̄ et hūores. calor nālis p somnuꝫ interi⁹ reuocat⁹ cibos digerit. hūores tēpa/ tos reddit. corp⁹ humectat calefacit ⁊ iping uat. Recollige igit̄ breuiter ex p̄dictꝭ q̄ som nus calorē naturalem ad interiora reuocat exteriora infrigidat. et a sanguine depaupat iteriora ꝟo calefacit nutrit ac fortificat. Im pura et cruda decoq̄t et maturat. mot⁹ aīa/ les et sensibiles recreat et q̄etat. Si fuerit i q̄litate et q̄ntitate tpat⁹ egrotum alleuiat. fu turam cū nature victoriam ꝯtra morbum et bonam crysim denūciat. Si autem ecōuer so somn⁹ se habuerit. merito est suspectus vt dicit Constan.

De eis que in somno fiant Capitulum. XXV.

[i]n somno igitur ꝯsiderat̄ dormiētis volūtas. q̄ volūtarie ad dormiēdū se disponit. Nam sm̄ Auicen. Som nus nichil aliud est q̄ꝫ in vi sensitiua quietis appetit⁹. Itē dormitatōis breuitas. Hō eīn q̄n ad dormiendū se disponit: celerit̄ a som no surgere ordinat et ꝓponit. Item virtutis in dormitatione vnitas. Nam ꝟt⁹ dispersa i vigilando aggregat̄ et coadunat̄ in corpore dormiētis. vt dicit Auicen. Item dormien tio insensibilitas. vtꝫ ex iam dictis. Freq̄nt̄ eīn ꝯtingit q̄ aliq̄s ita fortiter dormit ⁊ tam pfundi est somni q̄ vix sentit aliq̄d exterius. etiā si ꝟberat̄. Itē q̄etis suauitas. Nā dulce do quā ꝯseq̄t̄ q̄s in dormiēdo facit p̄terito/ rū laboꝝ ⁊ etiā p̄sētiū obliuisci. Itē dormiē tis securitas. q̄ dū dormit etiā hostꝭ p̄ntiaꝫ nō pauescit. Itē figure dormiētꝭ mutabili/ tas. q̄ exteri⁹ videt̄ mortu⁹ ⁊ interi⁹ viu⁹. fo/ ris pallid⁹ et intus rube⁹. foris frigid⁹ ⁊ intus calet. foris tota ꝟtus in effigies q̄si ꝯtrias se diffundit. sed intus tota virtus se recolligit Item in dormiēdo attēdit̄ diuersitas. Sūt eīn qui dormiūt palpebris clausis inuicē ⁊ ad se reductis. et oīa talia aīalia sunt acutio ris visus q̄ꝫ illa que apertis dormiūt oculis

et nō tect; sic di. Ars. Un̄ et pisces sūt debil' visus. q2 dormiēdo nō claudunt oculos Et sic dic li. iiij. Pisces q̄escūt i sōno s3 modicū q2 subito expgiscūt' z fugiūt. Quere s li. v. d palpebra z d oculo. Itē sōnioꝝ z fātasmatū imaginabilitas. Nā i dormiēdo ꝓpt pmixtio nē rōis cū fantasmatib9 mlte aīe occurrūt fātasie. q̄ꝝ q̄dē formas z silitudies aīa imagiarie apprehēdit. s3 de ipis imaginib9 z fātasijs ad plenū nō discernit. idō sepe cū euigilauerit q̄ i sōnis viderit nō aduertit. Itē i dormiendo p̄cipue attēdit' vtilitas. Nā qn̄ somn9 ē natal' z tpat9 mltas z ifinitas ɔfert corpi cōmoditates. sic p3 sup̄ i v̄bis Auic. z Cōstan. z marie q2 tūc fit digestio z puri ab impuro sepatio. Nā qd̄ poꝝ ē et corpi sile: tūc corpi vnit'. Qd̄ v̄o impuꝝ z dissile est vi expulsiua a corpe sepat'. De malo v̄o sōno z innaturali q̄re infra li. vij. de litargia.

De vigilia. Ca. XXVI

Vigilia est q̄dā aīalis dispositio cu3 diffundit' z effundit' spūs ad instrumēta sensus z mot9 vt eis vtat'. Und vigilia nihil aliud est q̄3 libera spūs p organa sēsus z mot9 diffusio aīate v̄tut; i corpe pagens actōes. Differt āt vigilia ab insomnietate q̄ ē supfluitas i vigilijs, puenies ex egressu aīal' v̄tut; a natā sine a re natali. Et ei9 q̄dē cā q̄nq3 est caliditas z siccitas ɔplexiōis. q̄nq3 ꝓpt igneitatē sp spūs mouet' ad exteriora. z sic aīal nō q̄escet. q̄nq3 ē ꝓpt malā materiā ledentē cerebꝝ. sic accidit ex disposit; ad frenesim z ad maniā. q̄nq3 est ꝓpt vaporē malū ꝑturbantē cerebꝝ et ei9 puritatē. sic accidit in disposit; ad melancoliā q̄nq3 etia3 ex viscositate hūiditat; in cerebro existent;. vt3 in decrepit;. q̄nq3 est cā doloris iā corpal' q̄3 spūal'. z vtrūq3 nō pmittit spūs q̄escere. q̄nq3 etiā est in cā malicia digestiōis z multitudo repletōis opprimēs spūs aīalem et q̄escere nō pmittēs. vt3 i nimis inebriat;. in q̄b9 fum9 vini acut9 pungēs neruos sensibiles z ledens eos q̄escere nō pmittit. z tales sepe ad mortē vl' furorē disponūt'. nisi ab arte vl' natura ad dormiendū cit9 inducant'. Vigilie āt naturales refrigerant intrinsec9. q2 calor egredit' ad exteriora. et idō calefaciūt et desiccāt exteri9. Si v̄o modū excesserint calorē augmētant. corp9 attenuant et desiccant oculos et palpebras nimis grauant. visū ebetāt et debilitant. dolorē capit; generāt. et totū corp9 debilitāt z eneruant. moderate aūt exterius calefaciūt z humectant. q2 calor z hūiditas petūt exteriora. q̄n v̄o īmoderate sūt ex vehemēti motu spirituū calefaciūt z desiccant. z intro ac exteri9 ɔsumūt et natā3 ledūt. vt dic Constan. Conueniūt igit' vigilie moderate laborantib9 vt mercedē augeāt z acq̄rant. speculantib9. vt insidias p̄caueant. expectantib9. vt dn̄m venientē gaudēter recipiāt. medicinā sumētib9. ne se ledant. egrotantibus et marie litargicis vt cit9 ɔualescāt. itinerātib9 ne dieta3 dormiēdo negligāt. gregē pascētib9. vt damnū a lupo aut ex alijs hostib9 nō incurrant. orantib9 vt coronā pmissa3 vigilantib9 non amittant

De somnio Ca. XXVII

Omniū dormientiū q̄dā ē dispositō q̄ diuersaꝝ reꝝ forme z etiā silitudines imagiarie dormētiū mētib9 imp̄mūt'. Qd̄ āt fieri mlt; modis vt di. Gre. et Macro. d somno scipionis. Nā ꝓpt colligātiā z vnionē quā h3 aīa cū carne aliqn̄ dispositōes et passiōes q̄ oriūt' a corpe p q̄ndā applicatōe3 carnis ad aīa3 resultant in ipa mēte. z idō solet somniādo taliū reꝝ imagīe continueri q̄les solet vigilādo aliq̄tiēs expiri. sicut etiā bruta aīalia somniaut. vt di. Ars. lib. iiij. q2 canis somniat. qd̄ p3 ex ei9 latratu. sil'r et equ9 qd̄ pat3 ex ei9 hinnitu. Et talia somnia causant' aliqn̄ ex nimia repletōe vl' ex nimia inanitōe. q̄nq3 ex p̄cedenti forti imaginatōe seu cogitatōe. Un̄ Aug9. sup Gen̄ li. xij. Sicut caro qn̄ oīno spūi subdit' spūal' dr. Sic spūs qn̄ oīno carni inniti' carnal' z animal' nūcupat'. Un̄ mirandū non est. si carni intēdens carnaliū rerū imagines i se repñtet. Item idem ibidem. In somnijs spēꝝ z corpoꝝ videm9 rerū silitudines: non ipas res. tn̄ spēs reꝝ q̄s somniando videm9 reꝝ noīb9 nūcupam9. z qd̄ reꝝ est ꝓpt solam silitudinē eis appropriam9. Vigilando itaq3 rerū formas sensu comp̄hendimus. sed dormiēdo spū reꝝ imagines intuemur. Sōnia āt aliqn̄ sūt v̄a. aliqn̄ falsa. aliqn̄ tranquilla aliqn̄ ꝑturbata. Que aūt vera sunt. aliqn̄ sūt nuda. aliqn̄ figuratis et obscuris significatōibus inuoluta. vt3 in somnio Pharaōis. Tales aūt impssiones fiūt aliqn̄ in animo dormiētis p diuinam inspiratōē. aliqn̄ p angelicam administratōem. vt3 in Jacob q̄ vidit i somnio virgas populeas. et angelū dicentē sibi. tolle v̄gas. zc. Gen̄. xxx. aliqn̄ per malorum spirituū illusionē. vt p3 in phanaticis

et falsis ꝓphetis ⁊ arrepticijs. vñ dicit Augꝰ. ibidē. Cū spūs bonꝰ in hꝯ visa spūs humanū assumit aut rapit nō ē dubitādū illas imagines visas eē rez aliquaꝝ q̃s nosse vtile ē. dei ei munus ē. Cōsiles āt imagines aliquā opatur āgelꝰ sathane. q̄ se trāsfigurat in angelū lucis. vt cū illi in manifestis bonis crediterit seducat ad sua. sꝫ qn̄ hmōi somnia fiāt ꝑ reuelatōꝫ. iudicat sobriꝰ itellectꝰ qn̄ diuinitꝰ ꝑ grāz ē adiutꝰ. Sōnijs itaqꝫ nō ē passim fides adhibenda nec oīno simplr respuēda. cū aliqn̄ certa habeatur de futuris diuinitꝰ ꝑ sōnia ꝯiecta. Sōnia itaqꝫ i differētia causātur aliqn̄ ex ꝯplexiōe vt sāguineꝰ sōniat leta. melācolicꝰ tristia. colericꝰ ignea. fleumaticꝰ pluuias. niues. ⁊ aquatica. ⁊ cetera hmōi. q̄ vniuscuiusqꝫ ꝯueniūt complexiōi sexui ⁊ etati vt dic ꝯstā. Aliqn̄ ex appetitu ⁊ affectiōe vt famelicꝰ sōniat d̄ cibo. ebriositiēs de potu et de cꝰ ꝯrio. Q̄sto āt talis plꝰ somniat bibere vl̄ comedere tandē expgefactꝰ vehementiꝰ esurire se repit vl̄ sitire. Aliqn̄ ex vehemēti studio ⁊ mētis circa aliq̄d applicatione. vt auarꝰ sꝑ sōniat auꝝ. sꝑ videtur q̄ cōpuret pecuniā. vl̄ q̄d augeat vl̄ diminuat argētū suū. Aliqn̄ ex cerebri ꝑturbatiōe. vtꝫ in dispositis ad frenesim ⁊ maniā. q̄ mira sōniāt et inaudita. sm̄ eni vaporē cellulā fantasticā inficiētē vl̄ inmutantē ipa sōnia imutātur. Aliqn̄ ex sanguis infectiōe. q̄ eni corruptū hn̄t sanguinē somniāt se ambulare ꝑ loca immūda. corruptōꝫ hn̄tia ⁊ fetorē. Aliqn̄ ex aeris imutatiōe. aer eni ad imutatōꝫ dispositꝰ corpꝰ imutat ad eandē imutatōꝫ. Vn̄ fumi resoluti nouas faciūt i cerebro impssiōes. q̄ sūt cā varioꝝ ⁊ dissimiliū sōnioꝝ. Itē ex etatis alteratiōe. infantes eni nihil sōniāt. Vn̄ Ar͛s. li. iiij. Nō inq̄t int̄ oīa aīalia ꝑcipue somniat. Puer āt nō sōniat añ q̄uqꝫ annos. et sequit̄. In antiq̄s tꝑe fuer̄t viri ⁊ mulieres q̄ n̄ somniauer̄t. et q̄dā coꝝ somniauer̄t postq̄ꝫ venerūt ad senectutez. ⁊ post modicū accidebat eis mors ⁊ infirmitas ⁊c.

De exercitio Ca. XXVIII

Exercitiū ad naturē ꝯseruatōꝫ ē necāriū. vt d̄r in pantegn̄. Est āt exercitiū duplex. aliud eni est aīale. aliud corpale. Animale sic studiū ꝫ. vigilia. ira. tristicia. solicitudo. ⁊ hmōi. si fuerint nature ꝓporcionata multū faciūt ad corpis ⁊ aīe sanitatē. sicut infra dicetur de aīe accidentibꝯ in fine septimi libri. Exercitiū ꝟo corpale aliud est equale aliud est ineq̄le. Equale mediū est int̄ debile et forte. magnū ⁊ paruū. velox et tardum. q̄d scꝫ nō sꝑaddit in caliditate vel siccitate. Ineq̄le est q̄d istā tꝑanciā excedit. ⁊ q̄ multuꝫ excedit i suo ꝑncipio calefacit ⁊ desiccat. ⁊ si multū vlterioꝛ arcet ꝑ ꝟtutis dissolutōēꝫ ⁊ spūs euaporatōꝫ infrigidat et desiccat. Dicit aūt Cōstan. q̄ triplex est vtilitas exercitij. q̄r calorē naturalē excitat. supflua dissoluit. mēbra indurat. ⁊ eis soliditatē tribuit. Ineq̄le ꝟo exercitiū aliud est vniuersale. aliud vero particulare Vniuersale est q̄d oīa membra mouet. vt fodere. itinerare. ⁊ hmōi. Particulare ꝟo est vbi q̄dam mēbra quiescūt ⁊ q̄daꝫ mouentur. vt suere. scribere. et silia. Nec āt varia exercitia corpꝰ variāt sm̄ varia hominū officia et etiā artificia q̄ddaꝫ calefacit et desiccat. sic ars fabrilis. Nā aer a fornace inspiratus cū sit calidꝰ ⁊ etiaꝫ siccus cos desiccat ⁊ calefacit. Ars ꝟo piscatoria ecōuerso frigidat et humectat. Exercitiū ꝟo ꝑticulare aliud est forte. aliud est debile. aliud mediocre. In exercitatōe igit̄ hꝯ sunt ꝯsiderāda. s. q̄ntitas. q̄litas. tempꝰ. locꝰ. Quantitas vt non sit nimis intensa vel nimis remissa. In q̄litate ne nimis velox vl̄ nimis tarda. sed mediocris vtilis est et laudāda. Tempꝰ q̄d maxime valet est ante prandiū vt supfluitates lubrice factē et resolute ꝑ exercitiū euacuentur ne cibꝯ sup/uenientes corrūpatur. post cibū ꝟo cooperatur virtuti digestiue ad ciboꝝ decoctōnē. ita tn̄ si fuerit tempatū. nimiū ꝟo nō est bonū. q̄r potius est causa calefactōis mēbroꝝ tam interioꝝ q̄ꝫ exterioꝝ. Attendendꝰ aūt est locꝰ. q̄a alius est aquosus et infrigidat et humectat. vt locꝰ piscatoꝝ. aliꝰ ꝟo est siccus ⁊ nemorosus. vt locus venatoꝝ. et talis quantū est de se calefacit ratiōe laboris et discursus ac desiccat. et sic de alijs. Unde quidā sapiēs interrogatꝰ ad q̄d exercitatio laboris esset necessaria. respondit in hec ꝟba. Honestꝰ inq̄t labor humane vite est fida custodia. dormientis nature stimulus. sopiti caloris lima. superfluitas consumptio. vicioꝝ fuga. morborum mors. languoꝝ medicina. lucrū temporis. iuuentutis debitū. adolescentie disciplina. senectutis gaudiū. salutis adiutoriuꝫ nutricis omniū maloꝝ scꝫ ocij est emula seu etiaꝫ inimica. Ille nempe solꝰ ab exercitio se abstrahat ⁊ labore q̄ felicitatis gaudio vult carere. Verba ꝑmissa etiā continentur in sermone Fulgentij contra ociosos vbi exponitur illud verbū Panem ociosa nō comedit.

Jn q̃ sermone multū ꝯmēdat pit laboris et exercitiū. Jn fine sermonis tñ labori p̄ponit deuotū ꝯtemplatōis ociū dicēs Mariam ꝑt ꝯtemplatōis ociū mīme fore int̄ ociosa/rū mulierꝝ numerꝝ ꝯputandā. q̄n pot⁹ oīb⁹ p̄ponendā. Q̄uo eñi panē illa ociosa come/dit. q̄ panē vite plēa alijs panē frāgit. Panē fidē frāgit q̄ orōis patrocinio. ꝯuersatiōis exēplo. pie eruditōis ꝟbo esurientes ⁊ sitiētes iusticia refouet atq̃ pascit. Maria ḡ q̄ ora/tione subuenit. ꝯuersatione ad bonū allicit. p̄dicatōe instruit. panem frangit ⁊c̄.

De quiete. Ca. XXIX.

Quies autem est cessatio ab exercitio ⁊ etiam a labore. Sicut eñi necessa/ria est ad nature ꝯseruatōem exerci/tatio. sic etiam et quies. Nam quies finis existit et ꝯsummatio motus et laboris. Sine eñi quiete nihil finaliter est durabile. quia qd̄ caret alterna requi: durabile nō ē. Uñ celū qd̄ maxime est mobile motu suo tendit ad quietem. Similiter sol luna syde/ra. ignis. aer. aqua. et oīa que ſm naturā sunt mobilia. tendunt finaliter ad quietem. Uñ dicit Aug⁹. Quies naturaliter hꝫ incli/natōem ad centrū. Et ideo p̄ncipiū est ⁊ di/spositio aggregatōis ⁊ adunatōis partium in loco suo. Et ideo oīa q̄ sunt ordīata ſm na/turā ad quietē nobiliora iudicant̄ et digniora q̄ñ sūt finaliter in quiete q̄ȝ q̄ñ sūt i motu sicut finis dignior est his que sunt ad finem. Quies aūt put oppōit̄ exercitio. tot modis ꝯsiderat̄ quo ad effectū quot et ip̄m exercitiū. Alia eñi est sp̄ūalis. alia corp̄alis. quarū vtraq̃ si fuerit nature cōmensurata erit sa/lutifera aīe et corp̄i. sanitatē hoīs ꝯseruati/ua. si aūt nō. ecōuerso. Item quies aliq̄ñ est nimia. Et hec est malorꝝ humorꝝ generatiua nutritiua. multiplicatiua. corruptōis indu/ctiua. Nam aque q̄ñ nimis quiescūt putre/scunt. Similiter ferrū et quodlibet metal/lum rubiginat̄ q̄ñ min⁹ debito vsitat̄. Alia ē nimis parua. et hec similiter viciosa. q̄a na/turam lassam non recreat. debilitatem non reparat. ꝯsumpta nō restaurat. Mediocris autem inter has est laudabilis. Nam calo/rem naturalē ꝯfortat. sensum recreat. dige/stionē emendat. corp⁹ mediocriter purgat. Item quo ad q̄litatem quies alia est vera. ⁊ hec est laudabilis si nō sit nimia. alia nō ꝟa. vt in febribus. et hec minus laudabilis est. sicut post dicetur.

Jncipit liber septim⁹ de infirmitatib⁹

Postquā complenim⁹ auxiliante deo tractatum de illorꝝ ꝓprietatib⁹ que hominis naturam perficiūt et custodiunt. dicendū est de his q̄ ꝯ naturam sibi accidūt. eiusq̃ naturam destruūt ⁊ cor/rumpūt. Tria eñi sunt que hominis natu/ram ledunt. s. causa morbi. ipse morbus. et accidens sequens morbum. Causa morbi est illud vnde prouenit mala et innaturalis ī corpore dispositio. vt mala ꝯplexio. nimia repletio vel inanitio. virtutis defectio. qua/litatū alteratio. ꝯtinuitatis dissolutio. Om/nia eñi ista causa vel occasio morborū sunt. Morbus ſm Johanniciū est res ex qua ac/cidit complexioni corp̄is lesionis nocumē/tum. sicut febris. apostema ⁊c̄. Accidens est res sequens ad istam introductā in corpo/re passionem. siue sit contraria nature vt do/lor capitis in cephatica. siue non sit ꝯtraria sicut patꝫ in peripleumonia rubor accidit in maxilla. Bona autem corp̄is dispositio di/citur sanitas. per quā corp⁹ hominis in sua complexione et compositione tale existit. vt suas libere et perfecte peragat actōnes. Ab hac temperantia si fuerit natura lapsa. inci/dit necessario in egritudinem et in morbū. Nam ex distemperantia et inequalitate hūorꝫ accidit morbus consimilis. vt est febris. hy/dropisis. et hm̄oī. Ex mala ꝟo dispositione membrorū incipit morbus dissimilis. vt in oculo obtalmia. vel in manu arthetica. Ex mala vero dispositōe vtriusq̃ puenit morb⁹ vniuersalis. sicut est elephantia siue lepra. Om̄is igit̄ morb⁹ vel est ꝯsimilis et hūores et alia mēbra ꝯsimilia inficiens. vt febris vl̄ officialis qui membra impedit. vel ē vniuer/salis q̄ naturam interi⁹ et exterius destruit ⁊ corrumpit.

De dolore capit̄ ⁊ eius causis et signis Capitulum. I

De istarum itaq̃ infirmitatū ꝓprieta/tib⁹. scilꝫ de earꝫ causis effectibus et signis et remedijs aliqua sunt dicē/da. Non quidem de omnibus sed solum de his que in diuina scriptura generaliter ex/primuntur. Et ideo de ordine prosequendi non est hic enarrandum. Primo igitur ꝺ pas/sionibus capitis est inchoandum. Esaie. j.

Dñe caput languidū .τc. Dolor capitis vt dic̄ Constan. cephalica dr̄. et prouenit duobꝫ modis. aut ab exterioribꝫ vt ex percussione vel ex calido aere dissoluente vl' ex frigido constringente. Scdo mō. s. ab interioribꝫ. puenit vel causa ꝓpinqua vl' remota Ex ꝓpinqua q̄ aliūde q̄z ex capite non prouenit ex cā remota vt a stomacho Et si sit dolor ex cā ꝓpinqua vl' ex vicio solius q̄litatis maxime frigiditatis vl' caliditatis. aut ex vicio humorꝫ. vtpote sanguinis fleumaticꝫ τc. Qui dolor si sit interpolat' mō veniens mō recedens. signum est q̄ est a stomacho. Unde Gal'. Si dolor est in capite. nulla certa causa extrīsecꝰ veniente acuti humores grauant stomachū. Si ꝟo est sine intermissione ex humoribꝫ est. Si ex sanguīe calorem patitur in capite. grauitatē in fronte. quia anterior ps capitis sedes est sanguinis. oculi rubescūt. facici vene sūt plene Si ꝟo ex fumis colericis. calor sentit' in naribꝰ. siccitas ī lingua . vigilie et sitis non desunt. maior in dextra sentit' dolor q̄z in sinistra. qr ibi colere sedes est. Facies cū oculis est citrina. amaritudo sentit' in ore. Si ꝟo ex melancolia. in sinistra pte erit dolor intēsior cū frigore. Uigilijs grauitate facies erit liuida quasi terrei coloris. Oculi ꝑcaui lippitudo oris acetositas. Si ꝟo fuerit ex fleumate. sequitur dolor grauatiuꝰ p os τ nares exit superfluitas. et q̄nq3 cū tussi et grani spūs attractione et querela. Facies pallida et subtumida. oculorꝫ lippitudines. oris insipiditas. dolor a parte posteriori maior. Est eīn ibi sedes fleumatis. Uñ Gal'. in libro institutionū. Nosse oportet caput diuidi in q̄ttuor partes. Nam sanguis in fronte dñat'. colera aūt in dextra. melancolia ī sinistra. fleuma ꝟo in occipitio dñat'. Istis τ alijs modis plurimis accidit dolor capitis sic̄ ex acumine fortis vini. cuiꝰ fumus pungit pelliculas cerebri. et graue̅ infert capiti passione̅. Hec usq3 Constantinꝰ.

De medicinis et remedijs doloris et passionis capitis Cap. II

P Atitur aūt caput dolorem quendā interiore̅ quem phisici vt dicit Constantinꝰ vocant emigraneam. Et h̄ dolor ſm Constan. est grauissimꝰ. Sentit eīn in capite quasi malleatōem et ꝑcussione̅. non potest pati sonū vel vocem. nec lucē vl' splendorē. Et h̄ dolor est ex fumo colerico et calido cum ventositate. Et ideo sentit puncturam. arsuram. et tinnitū. Patitur autem caput specialiter in cute exterius pustulas τ scabiem. saniem ad modum mellis emanantem. et ideo talis scabies a Constan. vocat' fauus. Habent eīn pustule modica foramina. ex q̄bꝫ sanies egreditur. q̄ fauus ꝓcreat' ex humore viscoso vsq3 ad cutis supficiem ptingente vl' vlcerante. Item patitur caput q̄ndam in pueris familiarem passionem quā Constan. vocat squamam. nos aūt dicimꝰ eam tineam. quia admodū tinee supiorem cutis capitis subam corrodit. et quasi inseparabiliter tenet eam. Talis eīn passio pruritū in capite generat immoderatū. ꝺ quo post ꝯfricatōem quedam squame dilabunt'. Hec passio sepe euenit infantibꝫ ꝓpter abundantiā humoris et mollicie̅ ipiꝰ cutis. abundantiā cibi amplioris. His vt dicit Cōstantinꝰ cibos subtrahimus. et tunc humore vicino sublato vngenta τ alia remedia adhibemus. Summū autem lactantibꝫ vt di. Cōstantinꝰ est remediū. vt apertis retrorsum in auriculis venis sanguis extrahat'. τ extractꝰ sup locum doloris calidꝰ inungat'. quia poros caliditate sua τ subtilitate aperit. τ subintrando materiam diuidit et ꝯsumit Et qr capillorꝫ radicibꝫ illa squamositas adherere ꝯsueuit. sanari de facili non potest nisi radicitus de capite subtrahat' Que passio si inueterata fuerit vlteriꝰ vix sanatur. vix enim tinea sic sanata restituitur. q̄n semꝑ post in capite vestigium relinquat'. Itē patitur caput exterius dispendiū in ornatu. quando vel capilli capitis defluunt vel caluescūt. sic̄ supra dictum est libro q̄nto. de capill'. quere ibi diligenter. Item patitur caput in suis capillis quandā corrosione̅ et indecentiam quā medici vocant furfuriscam. Nam aliq̄tiens quedā squame granis furfuris similime. oriuntur iuxta radices capillorꝫ ī capite. Et h̄ vel ex vicio cerebri vel ex vicio fumi egredientis a capite ad nutriturā capillorū. sed hec immūdicia mūdificantis ablutionibus et medicinis diligentius est abluenda sicut et pediculi et furiones et quasi insensibiles ꝟmiculi. sūt quibusdā necessarijs medicaminibꝫ de regione capitis amouendi. Capitis passionibꝫ supdictis sic ſm Cōstātinū breuiter subuenit'. Si acciderit dolor ex humoris vicio. sic̄ ex sanguīs vel alteriusmodi humoris repletōe. sanguine̅ de cephalica extrahimꝰ. debitis τ cōgruis medicinis

corp⁹ mūdificam⁹. pcipue si in stōacho ma/
teria fuerit vomitum puocam⁹. ꝛ ꝯuenienti
medicīa educim⁹. mūdificato corpe. caput
man⁹ pedes aqua tepida pfundim⁹. vt pori
aperiant et fumi facil⁹ euapozēt. Si dolet
ps posterioꝛ. venā latam in frōte aperimus
ꝛ sanguinē extrahim⁹. ꝛ pdest vt di. Cōstan.
vel tibias inferi⁹ scarificam⁹. ꝛ sic humores
ꝛ fum⁹ ꝛ spūs q̄ cā sūt doloris a capite ad in
feriores ptes reuocant. Si vo ps anterioꝛ
dolet fluxū sanguis a narib⁹ puocam⁹. Et si
fuerit humoꝛ calid⁹ ꝛ coleric⁹ frigidis occur
rimus medicinis. tympora. nares. et venas
pulsantes aqua rosacea cum lacte mulieꝛ
masculū nutriēt̄ inungim⁹ ꝛ somnū puocā⁹
Si vo materia fuerit frigida et viscosa i sto/
machi orificio posita digesta maťia. damus
colaturā vomit⁹ paratiuā. sic de fūdo stoma
chi ꝯueniēti eam educem⁹ medicina. fomen
tis mediocriter vtimur calidis ꝛ vngēt̄. die
tam mediocriter calidam adhibemus. et sic
ꝯtraria ꝯtrarijs curam⁹. Si vo fuerit doloꝛ
capitis sine humoris vicio excessu alic⁹ qua
litatis. tūc patiēs nō indiget purgatōne. sed
poti⁹ alteratōe. Qualitatib⁹ igiť peccantib⁹
adhibenť ꝯtrarias qualitates. Si vo fuerit
doloꝛ ex nimia cibi vľ pot⁹ repletōe. sicut ac
cidit nimiū crapulatis optimū remediū est
aquam calidā bibere in maxima quantitate
et tūc modica moꝛa interposita vomitū p/
uocare. foꝛtiorib⁹ si vis vti medicinis recur
re ad viatič. Constan. sapiētis industrie hec
sufficiant ꝛč.

De catarro Capitulū. III.

Iudith. viij. Uenit estus sup caput
Manasse ꝛ moꝛtu⁹ ꝛč. Causa acce/
leratōis moꝛtis Manasse fuit imo/
derat⁹ flux⁹ reumatis in capite ad interioꝛa
defluentis ex violentia est⁹ ꝛ caloris ip̄i⁹. hu
mores capitis dissoluētis. vt tangit Bern.
Talis em̄ flux⁹ a medicis dr̄ catarrus. et fit
in capite multis de causis. Qn̄qз ex calidi/
tate aeris hūoꝛes fluxibiles dissoluēt̄. qn̄qз
ex frigiditate eiusdē cerebꝛ ꝯstringent̄ ꝛ p/
tes liquidioꝛes educent̄. qn̄qз ex abundan/
tia hūoꝛ p incōtinentiā effluentiū ex interi/
oꝛi caloꝛe dissoluente vel ex frigiditate com
pmente vľ expmente. aliqn̄ ex hūiditate lu/
bricante. Qn̄qз ex hūoꝛ liquiditate et fluxi/
bilitate se diffundente. qn̄qз ex debilitate v̄/
tutis retētiue. Flux⁹ aūt pueniēs ex hūoꝛuз
nimia abundantia. talia hз signa habitudo
corpis plectoꝛica est et repleta. facies e⁹ sub
tumida. oculoꝛ eminentia. supfluitatū oris
ꝛ nariū abundantia cum corpis grauitate.
Caloris dissoluentis h̄ sunt signa. coloꝛ in
facie rubeus cum rubore venaꝛ maxime in
oculis. flux⁹ lacrimaꝛ calidaꝛ moꝛdificātiū
oculos et calefacientiū ipam cutē. caloꝛ sen
citur in pfundo. Frigiditas ꝯstringens his
cognosciť signis. coloꝛ faciei est pallid⁹. la/
crime frigide. frigus sentitur in pfūdo. Si
vo fiat ex liquiditate humoꝛ cognoscitur p
multitudinē supfluitatū ab oꝛe ꝛ naribus ꝛ
eoꝛ fluidam sine cohibētia distillatōez. Si
igiť supfluitas est in cā. curať p supfluitatis
eductōem. maxie si ad spiritalia fiat fluxus ꝛ
p humoris fluidi ꝯstrictōem. Si em̄ fuerit
flux⁹ frigid⁹ ꝛ humid⁹ maxie. valent in cōtra
riū calida ꝛ sicca ꝯstrictiua hūoris ꝛ ꝯsūpti
ua. sicut laudanū. thus. stoꝛax. castoꝛiuз Si
aūt fuerit flux⁹ calidus. restringať p frigido
rum fomentatōem. p rosaꝛ in aqua pluuia/
li decoctōem et subfumigatōeз. ꝛ ipaꝛ rosa
rū ad foramina nariū applicatōз. Attenden
dū est aūt q̄ q̄n diu catarrus est in vehemen
tia flux⁹ nullū epithimū est apponendū. nul
lum fomentū adhibendum. qꝛ maioꝛ fieret
dissolutio. vt di. Constan. nec aquā dз capi
ti infundere. nisi forte aquā rosaceā vľ salic̄
vbi caliditas ē in causa

De frenesi ꝛ e⁹ causis signis ꝛ remedijs. Capľum. IIII

Eutero. xxviij. Percutiet te furoꝛe ꝛ
amētia ꝛ stupoꝛe ꝛč. Furoꝛez vocat
frenesim. quā sic describit Cōstan.
Frenesis inq̄t est calidū apostema i q̄bu⁹dā
cerebri pellicul. quā sequūť vigilie ꝛ aliena
tōes. Uñ a frenib⁹. i. a pellicul cerebrum ob
uoluentib⁹ frenesis dr̄. Accidit aūt duobus
modis ex colera rubea pprio caloꝛe et febrili
leuigata. q̄ furiosa effecta rapiť supi⁹ pvenas
neruos et arterias. ꝛ colligiť ad apostema ꝛ
fit vera frenesis. vel fit ex fumo a corpe ad ce
rebrū ascendēte et pturbante. et fit parafre/
nesis. i. frenesis nō vera. Patiť frenetic⁹ terri/
bilia accidentia. scз sitim nimiā. siccitatē lin
gue. nigredinē ꝛ aspitatē. molestatōз ꝛ angu
stiā nimiā. syncopim. ppť defectū spirituū et
mutatōз caloris natal in nō natalē. Fit em̄
rube⁹ si sanguis. citrin⁹ si colera est in causa.
Accidit aūt hec passio calidis et siccis i tpe
estiuo. et h̄ oia colere coopanť. Parafrenesis
vo q̄ generať ex alioꝛ mēbroꝛ colligātia. vt

ex apostemate stomachi vel matricis. his mēbris in statū pmū redeūtib. redit cerebrū. et parafrenesis tūc curat. Sz cū apostema fit in subā cerebri tūc frenesis pessima est et molestissima. z iō piculosissima. Signa vō frenesis sūt. vrine discoloratio maior febre īsania. vigiliarū instātia. oculorū mobilitas z extensio. dissoluta manuū piectio. capitis ɔmotio. dētiū freudor z collisio. sp volūt surgere d lecto mō cantāt. mō ridēt. mō plorāt. se custodientē z medicantē libēter mordēt z lacerant. raro silēt mltū clamāt. hi piculosissime egrotāt. z tñ se egrotare tūc ignorāt. Cito igit his subueniēdū est ne peant. et hoc tā in dieta q̄z ī medicina. Dieta em dz esse tenuissima. s. mica panis q̄ in aq̄ pluries ē abluta. Medicina est vt in pncipio caput īfirmi abradat z cū tepido aceto abluat. in loco obscuro bñ teneat vel liget diuersi vult9 z picture corā eo nō oñdant ne insania irritet. silētiū circūstātib indicat. stultis vbis suis nō rñdeat. in pncipio de medicina vena frōtis minuat in q̄ntū pt testa oui cape. sāguis extrahat añ omia ī pncipio si virt9 z etas pmiserit de cephalica minuat. medicina āt est digestio pcuranda z colera extinguēda. sup oia vngētis z somētis somn9 puocet. cū pulmone porcino vel pecorino caput rasū sepi9 cathaplasmet. tympora z frōs cū succo lactuce z papaueris liniāt. si his cōiter exhibitis adhuc pseuerat īsania p tres dies cū insomnietate et vrine discoloratione. nō est de ɔualescentia spes habēda si vō incipiat vrina colorari et mala signa minui. sperandū est.

De amentia et ei9 causis et signis.
Capitulum. V.

Amentia idē est qd mania sm plate. Est āt mania īfectio anterioris cellule capitis cū puatōe imagiatōis. sicut melācolia ē īfectio medie cellule capitis cū puatiōe rōis. vt dicit ɔstan. li. de melācolia. Melācolia inq̄t ē suspectio dñans aīe. quā timor z tristicia induxerit. Et differūt passiōes iste sm diuersitatē lesionis opationū. qr ī mania pncipalr ledit imagiatio. ī alia vō rō. Et generāt he passiōes aliqñ ex cibis melācolicis. aliqñ ex potatōe fortis vini exurētis z incinerātis hūores. aliqñ ex aīe passiōib. s. solicitudine. tristicia. nimio studio. timore. aliqñ ex morsu rabidi canis siue alteri9 aīal venenosi. aliqñ ex corruptōe aeris pestiferi z īfecti aliqñ ex malicia hūorū corrupti. dñantis ī corpore hoīs ad talē infirmitatē ppari. Scdm āt diuersas causas diuersa sūt signa. nā q̄dam clamāt. saltāt. se z alios vulnerāt. z latebris latitāt. de q̄rū dispositōe z differētia ē hitū ī li. v. vbi agit de cerebri passiōe. hoz medicina ē vt ligēt vt a ppa vel aliena cessent lesiōe. marie sūt tales recreādi et a solicitudis z timoris cā z materia amouēdi z instrumētis musicis letificādi. mediocriter exercitādi. z tandē si purgatōes z electuaria nō sufficiūt arte cyrurgica sūt curādi

De stupore z letargia. Ca. VI

Eutero. xxviij. Percutiet te de9 cecitate. alia lra stupore. Et vocatur stupor mētis sm ɔstan. q̄dā cecitas rōis q̄ ē q̄si somn9 ocul clauf qñ ppt defectū spirituū aīa nō iudicat d visis sēsibilr nec discernit. sic pcussi fuerūt sodomite ī forib loth. sic dic glo. Gen. xix. z Sap. vi. Hic stupor sm ɔstan. fit duob modis. qr vel accidit ex ptur batōe rōis nō aduertētis. vel fit ex supfluitate hūoris vias spirituū l cerebro ipediētis. vtz ī ebriosis. vel ex nimia frigiditate aeris neruos sēsibiles ɔpmētis. vtz ī his q̄ ɔgelant ī glacie vel in niue. Fit etiā ex toti9 cerebri opilatōe. vt ī apopleticis z letargicis vt videm9. Stupor etiā dr mēbrorū rigor et extremitatū corpis ɔstrictio. qñ p frigore mēbra videt ɔbiz dormire. Alio āt mō dr stupor sm Damas. q̄ dic āmiratio ē stupor d re noua zc. Stupor āt put h accipit ē q̄dā somniculositas q̄ ē q̄daz dispositio sepe ad uarias īfirmitates. z maxime ad letargiā q̄ est apostema ī posteriori cellula capitis generatū. Et dr a lethos qd ē oblinio. eo q oblinionē inducit. Fit aūt freq̄nter ī senib ex fleumate z ī hyeme. p se aūt nūq̄z pueit sz sp accidit ex p̄cedēte aliq̄ egritudie. Nā in q̄busdā egritudinib enutritū fleuma actōe febrilis caloris ebulliens rapit ad cerebrū. z in posteriori cellula recolligit rōne ɔformitatis z generat apostema. cui9 signa sūt. febris ɔtinua. vrina . discolorata z spissa oppressio oculorū. fals9 somn9. eger vocat9 vix rñdet. z si ɔtigat rñdere loqt aliena. supin9 iacet. z si sup lat9 q̄ ad horā stat ppo ipetu iterū supinat. in extremitatib notabilit infrigidat. Horū remediū est vt eger in loco lucido statuat. loquētiū z disputantiū assit garrulitas. p pilos et barbā vehemēti9 trahat et etiā p capillos. facies aq̄ frigida sepi9 pfundat. pedes iferi9 ɔfricēt. fumi fetidi inferius apponant vt cornu capre exustum. et hmōi.

clisteriū sup̄ oīa adhibeat̃ ⁊ apponat̃. sternu
tatio ꝓuocet̃. caput abradat̃ fricet̃. ⁊ aptiuis
vt de synapi ⁊ sil'ibꝫ fomentet̃. sternutatio in
hac cā optimū signū est. Si ṽo dormitatio
ꝑseuerauerit tremor cū motu brachij ⁊ fren
dor dentiū sup̄uenerit mortale ē. Et est no/
tandū ꝙ si ꝺ frenetico fiat letargicꝰ pessimū
est. si ṽo ecōtrario fit bonū est. s. qñ de letar/
gico ꝗs in frenesim moueat̃. Hec oīa extra/
hūt̃ de Plat. et Constan.

De vertigine Ca. VII

Vidit dñs spm̄ ṽtigis Esa. xix. Uer
tigo ꝺm ꝯstan. idē ē ꝙ scotamia. visꝰ
scilꝫ ⁊ spūo sensibil' corruptela. q̄ oīa
subito videt̃ voluētia ⁊ tenebrosa. Causa āt
hmōi ē. nimia hūoꝝ abūdātia cū ꝫ vētositate
mixta. Nā hi hūores mouēt̃ in capite: vēto/
sitate de corpe siue stōacho ascēdēte ad cere
brū. Si h̄ passio in solo fit cerebro: sentit pa
tiēs g̃uitatē in capite. sonitū ī audiui. corru
ptōēꝫ in odoratu. ⁊ tal' ṽtigo de facili nō di/
mittit. Si ṽo est ex stōacho patiēs sētit abo/
minatōēꝫ ī ore stōachi ⁊ dolorē. sꝫ talis ṽtigo
recipit int̃polatōēꝫ. qꝛ ascēdēte fumo: tūc ver
tigo incipit. qñ ṽo nō ascēdit. tunc dimittit.
Hoꝝ remediū ē medicina purgatiua ⁊ fleu
bothomia. ⁊ si aliud nō īpediat pedes infir
mi in aq̄ sūt ponēdi. a vino abstineat cū dis/
soluat. ⁊ etiā ab inflatis cibis ⁊ a grossis. vo
mitꝰ etiā leuis ꝓuocet̃. qꝛ multū valet.

De vigilia Cap̄ VIII

Vigilia est insomnietas. q̄ est q̄dā ce/
rebri passio q̄i opposita letargie. Pro
uenit eī h̄ passio ex nimia motu cere
bri ⁊ siccitate colere rubee siue nigre. ex in/
tēpato calore et ex hūaribꝫ nimis salsis. Ex
illis oībꝫ nascūt̃ vigilie inordinate. sequunt̃
angustie. mutat̃ color. intēdūt̃ solicitudīes.
cogitatōēs. et alienatiōēs mētꝭ. irrōnabiles
suspitiōēs. corpꝰ subtiliat̃. desiccat̃. ṽtꝰ dige/
stiua corrūpit̃. tota homis ꝯplexio īmutat̃.
palpebre ⁊ facies intumescūt. ⁊ pessime pas
siones in corpe nutriunt̃. his cito ne pereāt
medicādū est. Hoꝝ facies ⁊ tympora cū sopi
feris inungant̃. lacte muliebri somni grā ꝑ
fundunt̃ corpa bonis cibis reficiāt̃. De vigi
lijs quere sup̄ li. vj.

De morbo caduco Ca. IX

Cecidit in terrā spumās ⁊c̄. Mat. ix.
Morbꝰ caducꝰ a ꝯstan. ⁊ alijs auto
ritatibꝫ epilēcia nūcupat̃. Et h̄ mor
bus ab antiq̄s ira dei vocabat̃. Est āt epilē/
cia vt dic̄ ꝯstā. humor hūidꝰ q̄ vētriculi cere
bri nō ꝑfecte opilāt̃. ꝓhibēo aīaꝫ. i. spm̄ aīa/
lē ad declarādū actōꝫ suā. q̄uisq̄ ab illo hūo
re ꝯopilauerit cerebro viā suā. Dr̄ āt h̄ infir
mitas ī passiōe ieranoxon. i. sacra passio. q̄a
sacrā ꝑtē corpis occupat. s. caput. Dr̄ āt her
cudis. qꝛ h̄ passio fortꝭ est vt hercules. Dr̄ ⁊
morbꝰ caducꝰ ab effectu. qꝛ opilatis neruis
mēbra q̄ sūt instrumēta ṽtutū a regimie spi
rituū depaupāt̃ ⁊ destruūt̃. et iō hoīes ī hac
passiōe cadere ꝯpellūt̃. Est āt epilēcia apo/
plexie vicina. locꝰ em̄ idē ꝫ est vtrisq̄ et maⁱa
vñ nascit̃. frigida em̄ est ⁊ viscosa. In hāūt
differt. qꝛ apoplexia oīm vētriculoꝝ est cere
bri opilatiua cū ꝑuatōē rōnis ⁊ diminutiōe
sensus ⁊ motꝰ. Epilēcia em̄ nō oīm sꝫ p̄nci/
paliū vētriculoꝝ cerebri est impeditiua. Dr̄
āt ab epi qđ est sup̄ ⁊ lensis qđ ē lesio. qꝛ su
perioꝝ p̄cipue est lesiua. Dr̄ ⁊ morbꝰ puerit̃
eo ꝙ puerꝭ sepe accidat. Patiēs āt morbum
istū subito cadit. obtorq̄t os ⁊ facies cū tre/
morē ceruicꝭ ⁊ totiꝰ corpis. cū ꝯstrictiōe den
tium ⁊ stridore. ore spumāt ⁊ p̄les sup̄fluita
tes emittūt. Uocāt āt medici epilēciā apo/
plexiā paruā. q̄ ex tribꝫ ē causis. vt di. ꝯstan.
qꝛ vl' ex hūoribꝫ fleumaticꝭ vl' ex melācolicis
nascētibꝫ ī prora cerebri. vl' ex vētositate fri/
gida ⁊ grossa cerebro vl' alicui mēbro dñan
te sic̄ stōacho. Est eī aliq̄s humor q̄ nascit̃ in
illo mēbro. ⁊ fumꝰ ascendit ad cerebꝝ. cuius
grossitudine vie aīal' spūs opilant̃. ⁊ deinde
morbꝰ caducꝰ ꝑcreat̃. Hec passio vt di. ꝯstā.
sup̄uenit tpe determiato. Uñ dic̄ Gal'. Epi
lēcia inq̄t q̄ crescēte luna vcit. sui natuꝫ sigē
esse hūidā. Oīa eē hūidū crescēte luna hꝫ
incrementū. Que ṽo venit deficiēte luna fri
gidissima ē. sꝫ tñ paꝝ hūida est. Epilēcie āt
tres sūt spēs ꝺm triplicē locoꝝ spēꝫ vbi fue/
rit scilꝫ. Epilencia āt fit in capite ex materia
existēte tm̄ in cerebro. Analempsia ṽo fit ex
materia existēte in stōacho nō in ꝯcauitate
sꝫ ī neruis eiꝰ ⁊ arterijs ipiꝰ stōachi. ꝑ q̄ꝝ me
dietatē materia ebulliēs rapit̃ ad cerebrum.
Cathalempsia ṽo fit ex materia existēte ī ex/
tremitatibꝰ vt ī manibꝫ ⁊ pedibꝫ q̄ ꝓprijs q̄dē
signis dinoscit̃. Nā cathalemptici morbuꝫ
suū p̄sentiūt. Sentiūt eī̄ reptōēꝫ quandā
q̄i formicaꝝ vl' motū cuiusdā aure ex mate/
ria supiꝰ ascendēte. ⁊ sepe ꝓ ꝯstructiōe extre/
mitatum p̄seruant̃ a casu. ⁊ vt testat̃ Gal'. isti
sepe febriūt qñ siue caloris ebullitōne. mate
ria vix ab iterioribꝫ potest rapi ad superiora

Analemptici āt ex repletõe stõachi laborāt. ⁊ mat'ia idigestõe et ciboꝝ eructuatõe et abominatõe. ⁊ hi etiā casū suū p̄sentiūt. Epilētici āt nō p̄sētiūt. s; ꝯtinua capit; gūedie laborāt. Fiūt āt he passiões quãq; ex sāguie s; sepi⁹ ex fleumate sepi⁹ etiā ex melācolia. ⁊ cause iste p p̄pa sig̃ dinoscūẽ maxīe p corpis habitudinē sāguineā ⁊ fleumaticā. Uel melancolicā. p faciē rubeā l' pallidā seu liuidā per etatē. p regionē. p dietā. Si āt fuerit ex melancolia i defectu lune ledit maxīe ⁊ infestat Si v̄o ex sanguie l' ex fleumate i plenilunio maxīe se oñdit. he passiões sūt maxīe adherētie. ⁊ eas curare difficile ē Cōfert tñ eis ⁊ medicina ⁊ dieta. oportꝫ vt a nociuis cibis abstineāt. ⁊ a coitu ⁊ a nimia freq̄ntia boīm. q2 i talib; loc; solet eos citi⁹ accessio occupare. bonis ciborijs ⁊ lenib; vtanẽ et tpate. pl⁹ de mane. min⁹ āt vl' nihil de vespe comedāt. vinū tpate bibāt. Fin medicinā purgēẽ fm humoꝝ peccāt; exigētiā. Expimētū plat. ꝯ epilenciā. tres sāguis guttas dicit esse p scarificationē extrahēdos a scapul'. ⁊ cū ouo corui i fine accessiõis patiēti offerēdas. dicit etiaꝫ oua corui mltū ꝯferre Silr dicit pioniam potatā ꝯferre mltū. Idē ꝯfirmat Gal'. ⁊ Cōstan. ⁊ Diascorides. Dicit etiā coagulū leporis bibituꝫ eos iuuare epilēticos. q2 p̄hibet ne hūor dissoluaẽ q ascēdēs opilat cerebrū. Dicit etiā q epar asininū assatuꝫ ꝯfert si comedaẽ. Caprinum v̄o si de epilētic;. mouet epilenciā Multa alia dic ꝯstan. experimēta de q̄b; nihil ad presens.

De sternutatõe Ca. X

Ob. xlj. Sternutatio ē ⁊c. Sternutatio vt di. Cōstā. est violēta cerebri cōmotio. ad expellēdas fumosas ip si⁹ cerebri sup̄fluitates. De diuersis āt causis nascit. Aliqñ ei ip̄a naẽa opaẽ cū fumos superfluos satagat expelle o cerebro q vel causa siñe morbi vl' cā futuri vicij. Q̄uanū cñ cerebꝝ hūidi⁹ est cerebr; alioꝝ aīaliū. Uñ ⁊ humores ibi adunāẽ ⁊ coopante naẽa inde cū sternutatõib; expellūẽ. Aliqñ ei fit sternutatio vi morbi poti⁹ q̄ꝫ naẽe expulsiõe. sic in colica accidit et i peripleumonia. Aliqñ etiā oꝫ fieri sternutatio sic. Canales nariū hūanaꝝ curti fiūt. vñ cito ad cerebꝝ nociua ab extrīsec; veniūt. sic puluis. aer frigid⁹. calor solis. ⁊ hmõi. q cū ad cerebꝝ veniāt expellūẽ a cerebro vigore ⁊ motu suo. ⁊ ide fit sternutatio. Que si fiat i acut; febrib; siue reumate signū est laudabile. Sigt eñ naẽaꝫ ꝯfortatā i expellēdo qd sibi ē nociuū Si v̄o fiat cū reumate malū signū est. sigt ei materie exuberātiā. Uñ synthonica ē sternutatio ⁊ augmētū reumot;. Et iō i pleuresi ⁊ i ꝯsilib; malū signū est ⁊ illaudabile. Sternutatio igit cerebꝝ cōmouet ⁊ exonerat. totū corp⁹ ꝯcutit ⁊ alleuiat i suo exitu. Ex violēta cōmotõe aeris in canalib; nariū strepitū facit. q si pl⁹ debito p⁹ expulsionē sup̄flui fumi pmāserit: ledit. q2 nimis dissoluit. ⁊ aliqñ g̃ues passiones excitat ⁊ inducit. Restringaẽ igiẽ p medicinas sicut p fumigatiões ꝯstringētes spūs reparantes et sup̄fluitates ꝯsumentes. sicut est camamilla. mētastrū. rosa. ireos. nigella. et hmõi.

De tremore. Capitulum. XI

P Osuit dñs signū i Cayn. s. tremoreꝫ capit;. fm glo. strabi. Oīa inq̄t strabus q iuenerit me p tremorē capitis ⁊ agitatõꝫ furiose mēt; cognscet me reū mortis esse. Tremor āt capit; q ⁊ iectitatio dicit a Cōstan. puenit ex defectu ⁊ debilitate v̄tutis regitiue i neruis spondiliū ip̄i⁹ colli ⁊ in lacert; mēbroꝝ. In h̄ āt morbo duo sūt motus q sibi; sūt oppositi. alẽ eñ moueẽ sursū. et alẽ deorsū. Supiorē v̄o naẽa opaẽ. iseriorē āt morb;. Morb; āt nitiẽ mēbꝝ deprimere inferi⁹. s; naẽa q ip̄m a suo regimie nōduꝫ destituit. nitiẽ ip̄m regere ⁊ ponere in p̄pria positione. ⁊ ita sursū eleuare. Et iō ex tali motuū ꝯrietate surgit tremor. Causa āt inceptionis tremoris est defect⁹ v̄tut; cōmonētis lacertos. a. vt di. Cōstan. q v̄t⁹ qñq; deficit cū male ꝯplexiõis vel ex accidētib⁹ aīe. sic ex timore. ppt spūs ꝯfluētes ad cor vñ mēbra pōderositate sua tendūt inferi⁹. vñ q2 naẽa nō hꝫ sufficiētes spūs ad mēbri regimē ꝯfluentes nō ex toto p̄t mēbꝝ in sua ꝯsistētia detinere. et seq̄ẽ statim tremor. Talis āt tremor q̄dā est dispositio ad paralysim. maxīe si acciderit dormitatio frequēs cū tremore cui⁹ cā est frigiditas subam neruoꝝ coagulās et ꝯstipās ne v̄t⁹ sensibilis eā penetrare possit. Dis āt palysis leuior est ad curandū cū tremore q̄ꝫ illa q ē sine tremore. q2 in p̄ma nō ē mēbꝝ oīno destitutū a naẽa sicēst destitutū penit⁹ in secūda. Talis itaq; tremor vna cū dormitatõe. calefactiuis ⁊ ꝯfortatiuis ⁊ dissolutiuis ⁊ ꝯsūptiuis curabiẽ medicinis. sic est theodoricon. ieralogodion. et silia. Ualent balneatões. fricatões. et cum calidis

aptinis herbis suffumigatões vt pori clausi aperiãt vt hũores supflui ꝯsumant vt spũs excitent᷑ ꝛ nerui ꝯfortent.

De spasmo Cap. XII.

Spasm⁹ est neruoꝝ violẽta ꝯctio. motũ volũtariũ auferẽs ꝛ retardãs. Talis ꝯctio pueit aliqñ ex nimia repletione. qñqꝫ ex inanitõe. qñqꝫ ex nimia infrigidatõe. sic est videre ĩ maĩb⁹ et labijs ĩfrigidatoꝝ q vix ṽba formãt. vix etiã digitos cõplicãt aut recuruãt. Cõtractio ãt ex tali intrĩseca infrigidatõe soluit᷑ calore. ꝛ alia nõ ĩdiget medicia. Caueat tñ patiẽs ne nimis subito forti calori se exponat. q2 ex subita repcussiõe frigiditatꝭ ad neruoꝝ extremitates dolorẽ nõ modicũ patiet᷑. Cõtractõꝫ ṽo factã ex inanitiõe h̃ sꝫ sig̃ declarãt. pcedit em̃ aliqñ flux⁹ imoderat⁹ sãguĩs vl' vẽtrꝭ vel matricis. aliqñ labor vl' abstinẽtia sup̃ vires laborãtꝭ vl' abstinẽtꝭ. aliqñ imoderat⁹ calor vt in corpe boĩs pacutas febres patiẽtꝭ. aliqñ pfunditas ꝛ dolor vulneris acumẽ ꝛ fortitudo assũpti medicamĩs. In his oĩb⁹ accidit spasm⁹ ex nimia nat᷑e desiccatõe et substãtial' hũiditatꝭ ꝯsũptõe. vñ corrugat᷑ neru⁹ ꝛ ꝯbit᷑ sic pgamenũ positũ in igne. ꝛ iõ via spirituũ p neruos intercipit᷑. ꝛ ṽt⁹ vite regitiua impedit᷑. oĩs talis spasm⁹ si diu durauerit mortal' est. Vñ dr̃ ĩ amphoꝝ. spasm⁹ ex colerico aliãs elleboro mortal'. Isti tñ spasmo in pricipio ꝯfert calidũ lac mulierꝭ si sup musculos faucũ sup spinã ꝛ collũ radices neruoꝝ vndiqꝫ pfũdãt᷑. ad idẽ valet aq̃ cũ oleo si fuerit cũ lana succida sup locũ neruoꝝ fomẽtata. Tertiũ ṽo gen⁹ spasmi. s. ex repletõne q̃ solet accidere pinguib⁹ ꝛ carnosis ꝛ ingurgitatis ex infusiõe neruoꝝ ꝛ dilatatõne facil⁹ soluit᷑ q2 cũ vngẽtꝭ calidis balneis sternutatõib⁹ ꝛ gargarismis curat᷑. vt docet ꝯstan. huic cõtractõi si febrꝭ supuenerit summũ remediũ erit. Vnd dr̃ in amphoꝝ. spasmo ꝛ tetano febris supueniẽs soluit egritudinẽ. Isti⁹ autẽ spasmi triplex ẽ spẽs. s. epitestan⁹. s. qñ nerui posteriores spasmãt᷑. ꝛ epytrosten⁹. s. qñ anteriores nerui ṽsus pect⁹ ꝯbunt᷑. ꝛ tetan⁹ qñ scꝫ anteriores ꝛ posteriores ꝯctionẽ patiũt᷑. in his trib⁹ nõ est pfecta cura qñ accidũt ex inanitione. vt dictũ est.

De paralisi. Ca. XIII

Paralisis est lesio ptis hũani corpis cũ diminutõe vl' puatõe mot⁹ vl' sensus vl' vtriusqꝫ. Fit em̃ qñqꝫ ex frigiditate ꝯstringẽte. qñqꝫ ex hũore opilãte. aliqñ ex calore ꝯsumẽte ꝛ neruos sẽsibiles corrugãte. aliqñ ex vulnere neruos incidẽte vel diuidente. Ex istꝭ ei causꝭ ꝛ alijs denegatur trãsit⁹ spũs aĩal' ad instr̃a sẽsus atqꝫ motus. Vñ si nerui sẽsibiles et motiui ex toto sunt opilati vl' incisi efficit᷑ mẽbꝝ pitер ĩmobile ꝛ insẽsibile. Si ṽo plena nõ fuerit opilatio vel trãsit⁹ spirituũ denegatio fit ibi ex materia depmẽte ꝛ ṽtute regitiua erigẽte tremor sic dictũ ẽ. hꝫ fieri spẽalit᷑ palisis ex supfluitate ciboꝝ ꝛ maxĩe potuũ ex q̃b⁹ nimia fit hũoruꝫ generatio ꝛ dissolutio ꝛ inde neruoꝝ ꝯseq̃t᷑ necessario opilatio. Fit etiam ex frigiditate neruos ꝯstringẽte. qñqꝫ ẽ sinthoma alteri⁹ morbi. s. qñ minor apoplexia ĩ palysim t᷑minat᷑. Est ãt palysis alia vl'is alia pticularis. Vniuersal' est q̃ recte mediam ptẽ occupat hoĩa infirmãtꝭ. Particularꝭ ẽ q̃ occupat ptẽ vnã vt manũ vl' pedẽ l' linguã. Itẽ materia ip̃i⁹ opilatõis inducẽtꝭ palysim. qñqꝫ ẽ ĩ origine neruoꝝ. qñqꝫ in ip̃o mẽbro paralitico. Si in origĩe neruoꝝ sit cã stupor ꝛ insensibilitas est circa loca vicina vt ĩ facie vl' ĩ pricipio dorsi. si ṽo ĩ ip̃o mẽbro palitico tũc ip̃ꝫ patit᷑ tñ et nõ supiora. vt dic Gal'. q̃ dicit se amouisse emplastruꝫ qd sophista posuerat sup manũ ꝛ posuisse sup collũ. Ex q̃ patet q̃ fm varietatẽ locorũ morbi dꝫ variari mod⁹ medicine palit᷑ ex incisiõe nerui penit⁹ incurabil' est. silr palisis vl'is in oĩb⁹ et maxĩe ĩ senib⁹ vix curat᷑. circa iuuenes tñ citi⁹ ꝛ efficaciꝰ opat᷑ medicina. Primo ḡ in paralysi ex mollificatiuis ꝛ relaxatiuis tã interi⁹ q̃ȝ exteri⁹ exhibitꝭ insistẽdũ est. deinde desiccatiuis et ꝯstrictiuis. Si ṽo pmo desiccatiua vehemẽter apponerẽt᷑ liq̃diorib⁹ ptib⁹ ꝯsũptꝭ reliquũ magꝭ inspissaret᷑. et sic ꝯpacti⁹ effectuꝫ ad dissolutõꝫ et ꝯsũptõi inobediẽti⁹ redderet᷑. et ideo p̃dicto mõ caute est pcedendum. Cõgruis igit᷑ medicinis interi⁹ purgatiuis. ꝯueniẽtib⁹ etiã vngẽtꝭ exteri⁹ mẽbra mollificent᷑ saluia et castorio in decoctõe vini vtant᷑. Alias ṽo medicinas quere in Plat'. et ĩ viatico Constan.

De passionib⁹ oculoꝝ Ca. XIIII

Solet dolor accidere oculis aliqñ ab exteriorib⁹ sic̃ a vulnere cõtinuitatẽ oculoꝝ dissoluẽte. a puluere tenerã subaꝫ oculi pturbãte a fumo oculos obfuscante vẽto frigido spũm visibilẽ repcutiente. ab aere calido dissoluente. a nimia solis vel

alteri⁹ lucidi corpis claritate spūs disgregā-te a nimia tenebrositate spūs visibilē ꝯculcā-te. ab inordinata dieta ꝛ ebrietate ꝯtinua vi-sum ebetante. a venerea voluptate consueta spūs et humorē cristallinū corrūpēte et dis-soluēte. aliqñ ab interiorib⁹ vl' ab hūoribus calidis vl' frigidis siccis vl' hūidis. Prim⁹ āt dolor et pcipu⁹ causat ab interiorib⁹ calidū apostema faciēs sup albuginē oculoꝝ ex hu-morib⁹ ꝯfluentib⁹ ad pupillā et apostema fa-cientib⁹. et h accidit ex debilitate oculi reci-pientꝫ et ex abundantia seu acumie hūoris ꝯfluentis et ex cerebro descēdentis. In tali itaqꝫ apostemate ocul⁹ intumescit ꝛ lacrima-tur rubescit dolorē et puncturā feruorem ꝛ arsurā sentit. potissime qñ colera est i causa. Tūc eñ videt ꝙ acub⁹ pforet. Si vo hūor frigid⁹ sit in cā vl' ventositas ocul⁹ distendit grauat de nocte inuiscat. humores nimij ef-fluūt. et illi sūt viscosi. maxie affligit humore fleumatꝫ. Si vo sāguis sit in cā sentit pruri-tus m'titudo lacrimaꝝ et calor i exitu earū laxis pūctio maior tumor ꝛ dolor i frōte ma-ior et maxie affligit in hora sanguis. hec in-firmitas si causat ab exteriori patiēs qescat. capite alto dormiat. ꝓpt fluxū lacrimaꝝ lu-minis splēdorē fugiat ad vitandū disgrega-tionē et dissolutōꝫ maiorē vocē non emittat ne ex conatu vocꝫ i cerebro dissolutio fortis fiat. cib⁹ det frigid⁹ et leuis digestōis ne reu-matis flux⁹ augeat. aq̄ clara et calida potet. qꝛ denata sui fumi fumos ꝯsumit. neruos ꝯfortat. arsurā ꝛ puncturā mitigat. baln eis aque dulcꝫ tēpatis vtat. His obseruatꝫ non oportet aliter medicari. Si vo sit dolor ab interiorib⁹ hūorib⁹ purgent hūores peccan-tes vl' p subtractōꝫ sanguis vl' p ꝯgruā me-dicine purgatōꝫ. collirio mitigatiua. ꝛ sana-tiua interi⁹ ponāt. sic aq̄ rosacea cū lacte fe-mineo. vt dic ꝯstan. Lacryme cū restricto-rijs ꝯpescant. Apponūt g in pncipio leuit re-percussiua ꝛ mitigatiua in statu ꝛ i augmen-to mediocrit dissolutiua i fine ꝯsūptiua ꝛ sp cū istis ꝯfortatiua. Circa apostemata vo ocu-li nūqꝫ sūt maturatiua apponenda ne suba oculi q̄ ē tenera destruat i ad saniē ꝓtrahat Preterea si materia est multū calida ꝛ dolor fortis nō sūt apponēda fortia repcussiua. qa materia subito posset repcuti ad neruū ob-ticū et opilādo posset ppetuā inducerē ceci-tatē. Lippitudo est oculoꝝ viscosa ꝛ glutino-sa supfluitas oculoꝝ palpebris adherēs: ex fleumaticis ꝛ melācolicis hūorib⁹ in angul oculoꝝ incipiēs. palpebras ingrossans ꝛ i-uertēs. hec oculoꝝ cilia corrūpit et spas pal-pebras q̄si carneas crudas facit. In lippia qppe oculis pupille sane sunt. sicut dic glo. sup. xxj. Leuit. sed hūore defluente palpebre grossescūt cu⁹ crebra infusione etiā pupille acies viciat et illos significat qꝝ ingeniū ad cognitōem vitatis eniteat. sed opatio carna-lis vite obscurat.

De lippitudine et albugine Capitulum. XV

Lia est passio oculoꝝ quā nos ma-culam dicim⁹ q̄ albugo vel pān⁹ dr a Constanti. Et habet generari sic. Primo fit flux⁹ reumatis ad oculos ex q̄ fit obtalmia dolor. s. et apostema. ex qua male discussa remanet q̄dam leuis macula sueti-fectio q̄ longo ꝓcessu tpis excrescit in telam et inspissat ꝛ occupat maiorē locū. s. totā pu-pillā. tela vo excrescit in pannū p maiorē in-spissatōem ꝛ maiorē loci occupatōem. qꝛ to-tū nigꝝ oculi occupat. ad vltimū fit vngula magꝫ spissus et dur⁹ q̄dlibet istoꝝ incurabi-le est si fuerit inueteratū. tñ sm loci colloca-tōeꝫ dꝫ diuidi. Si vo collocat circa cristalli-nū humorem in ꝓfundū p dimidiū annum fit incurabil. In pncipio aūt vix curat. si vo colligat sub ꝯiūctiua vl' etiā sup p decēꝫ an-nos pt curari. Qñ igit macula recens est et modica succ⁹ papaueris ruffi sufficit ad me-dicandū. vt dicit Constan. Papauer eī ruf-fum vel rubeum calidū est in pmo gradu. et siccum in secūdo. et ideo hꝫ virtutem ext-nuandi consumendi et desiccandi. Dicunt etiaꝫ phisici vt dicit Constan. ꝙ sanguis ex summitate dextre ale columbe vel hyrundi-nis vl' vppupe extract⁹ et sup maculā recen-tem positus calid⁹ maculā in pncipio poten-ter rumpit. sanguis eñ istaꝝ auiū est valde ignitiu⁹ ꝛ dissolutiu⁹ ex natura auiū ex q̄bus procedit.

De infectione oculi p sanguinē induratū Capitulum. XVI

Lia etiā accidit oculis deformitas ꝛ passio. s. sanguis infectio quā Con-stantin⁹ crustulaꝫ sanguis noiat q̄ scꝫ sanguis aliq̄ casu ad oculos defluens in crustulā desiccat. Cōtingit etiā a b arterijs et venis desudare ad oculum et venulas ali-quas rumpi vl' crepare in tunica ꝯiūctiua ꝛ ex circūfluente sanguine talē deformitatem

in oculo generari hūc sanguinē sic coagulatū dissoluit sanguis turturis vel columbe vt dicit Constan. Idem facit lac mulieris cū thure. Idē facit recēs caseus sine sale melli cōmixtus si supponatur. multa alia experimenta dicit Constan.

De lachrymis inuoluntarijs Capitulum. XVII.

Fluxus lacrymarum inuoluntarius accidit oculis quandoque ab exterioribus sicut ex percussione et calidi aeris dissolutiōe vel ex frigidi coartatione et fumi mordificatione et pulueris perturbatiōe et ceparum et aliorū acuminū odoratōne. quandoque ab interioribus vt ex calidis hūoribus vel frigidis vel ex superabundantia hūorum per incōtinentiā effluentiū et debilitate retentiue virtutis cerebri et fortitudine expulsiue. Si autem hūores calidi fuerint in causa. oculi rubent. et lacryme distillātes calefaciūt faciē et vrūt. calida obsunt. frigida prosunt. Si vero sūt hūores frigidi oculi sunt subalbidi vel liuidi. lacryme etiam frigide faciē nō mordificant. frigida obsunt. calida prosunt. Ad lacrymatiōem factā ex percussione et causis alijs exterioribus precipua cura est cera pura cū puluere cimini calefacta et frequenter cataplasmata. dolorē enim simul remouet ac lacrymā et liuorē si sit cū vulnere cū cyrurgia curetur. Ad alias causas exteriores sufficit fomentū cum aqua tepida ita quod tempor ad frigiditatem plus accedat. Si fiat autem ex fluxu et ex superabundantia humorum purgetur. detur dyaclibanū cū vino decoctiōis thuris. et hoc precipuum est. in hac causa fiant restrictoria circa tympora et circa frōtem. Hec omnia valent contra fluxū ex causa calida et frigida

De defectu visus. Capitulum. XVIII

Defectus visus accidit oculis multiplici de causa. aliquā ex mala complexione. aliquā ex fumi ascēdētis a stomacho corruptōe. aliquā ex nerui obtici opilatione et cataractis. ex spasmo et macula. et huiusmodi. aliquā ex diete inordinatōe ex egritudine lōga ex ieiunio et coitu nimio. et ex multis alijs causis. sicut ex senectute. et huiusmodi. Distinguēde igitur sunt cause per propria signa. Nam si defectus accidat ex fumositate stomachi defectus visus nō est continuus sed interpolatus. secundum el ciborū assumptionum varietatē minuitur vel augetur. Si autem est ex vicio cerebri continuus est defectus an prandiū et post si ex opilatōe nerui ipsius oculi subtantia pura est et lucida atque clara. Alia signa per se patent. Ad istū quidem defectū tollendū si est ex vicio hūoris stomachi mūdificetur. imo totū corpus precipue caput. deinde apponantur remedia localia que in viatico et in alijs autoribus inueniuntur.

De cecitate Ca. XIX

Cecitas est priuatio visus. Priuatur autem homo visu aliquando propter organorum defectum et pupillarum improportionē ad spiritum visibilē. Ad hoc enim quod formetur visuo exigitur debita proportio organi spiritum recipientis ad ipsum spiritum. vt supra dictum est de visu libro tertio Aliquando propter neruorum interiorū opilationem. Si enim fuerit neruus qui dicitur obticus qui est visibilis spūs vehiculum in suo principio vel medio vel alicuius carnositatis superexcrescentia vel alicuius viscosi hūoris abundantia totaliter opilatus virtutis visiue transitus nō peruenit ad pupillam. et sic cecitas in oculo generatur Aliquādo fit propter humorum et spirituum cōsumptōem. vt est videre in senibus quorum oculi primo caligant et defectū visus patiuntur. Tandem deficiente virtute videndi potentie penitus destruūtur. Aliquando fit ex causa exteriori sicut per oculorum vulneratōnem per nimiam etiā et continuā lachrymarum effusionē per substantie oculi dissolutiōem. per tunicarū oculi inspissatōem et induratōem. et humorum in oculo compactiōem. Tūc enim nō est pupilla spiritui visibili peruia. et ideo talis cōpactio est cecitatis in oculo inductiua per substantialis humoris subitā desiccatiōnem. vt in pupilla accidit in quibusdam potionatis et in minutis que ex nimia sanguinis subtractiōe quandoque incurrūt periculum cecitatis. Aliquā propter subitā cum desiccatiōe substantialis humiditatis spūs visibilis disgregatiōem. vt patet in viso qui ad aspectum peluis ardentis quasi subito excecatur. cuius excecationis causa est aspectus peluis ardentis et lucentis. cuius ignea virtus tunicam oculi cum cristallino humore destruit et consumit. et eiusdem luciditas que spiritui est improportionalis ipsum disgregat et dispergit. et sic necessario cecitatem perpetuā et vicium introducit Inter omnes itaque sensibiles passiones miserabilior est ipsa cecitas. vt di. Constantinus Nā sine omni vinculo cecitas ceco carcer est decipitur in apprehendendo secundum imaginatiuam.

q2 de albo imaginat̃ ꝙ sit nigꝝ. ꝛ econuerso
Impedit̃ in iudicãdo vim deliberatiuã Iu
dicat enĩ penes se ꝛ delibat ire ad orientẽ et
deꝑ⁹ ĩ suo iudicio vadit ad occidentẽ puer/
tit̃ ꝛ affectiua. q2 oblato sibi ad eligendũ de
nario argẽteo cũ cupreo affectat eligere ar/
genteũ ꝛ eligit cupreũ. Tãta siqdẽ ẽ ceci mi
seria vt nõ solũ puero vl̃ seruo se subijciat, p re/
gimine ꝛ ducatu. verũ ꝛ sepi⁹ ĩpĩ cani. et sepe
ad tantã deducit̃ necessitatẽ vt ad trãseũdũ
pontẽ vl̃ vadi ꝑiculũ pl⁹ cogit̃ credẽ cani q̃3 si
bijpsi. Itẽ sepe ĩ ꝑicul' vbi oẽs dubitãt. q2 ñ
videt ꝑiculũ secur⁹ ẽ cec⁹. ꝛ ecõuerso sepissi/
me vbi nullũ ꝑiculũ imminet maxĩe cecus ti/
met. sepe ĩ plano cespitat pedib9 ꝛ offendit. se
pe vbi pes esset eleuãd⁹ deprimit pedẽ. ꝛ econ
uerso. vbi eẽt t̃re figẽd⁹ ipm eleuat ꝛ suspen
dit. vndiq3 palpãdo ꝛ ꝯtrectãdo man⁹ diri/
git, vndiq3 de itinere dubi⁹ manu et baculo
viã querit. raro aliqd secur⁹ agit q2 fere du/
bi⁹ ꝛ timẽs erit. Itẽ cec⁹ qñ nud⁹ iacet vl̃ sedet
tectũ se reputat. sepe etiã qñ videt̃ ab oĩb9 se
latere putat. Itẽ faciẽ aliqñ ꝛ oculos ad so/
lẽ vl̃ celũ cec⁹ eleuat. sed ipsi⁹ oculos celestis
claritas nõ immutat. ipi⁹ ceci oculo sol ꝑñtez
exhibet suũ radiũ. s3 tñ ꝑñtẽ solis ꝟtutẽ nõ ꝑ
cipit ꝛ effectũ. vt dic̃ Gre. Itẽ cec⁹ aliqñ pue
rũ suũ ductorẽ verberat ꝛ ꝑcutit ꝛ offendit.
sed eadem ꝟbera cito ꝑ puerũ luit. Nã puer
ꝟberũ nõ ĩmemor in pont3 medio siue q̃cũq3
alio ꝑiculo ipm solũ deserit et ipm sugiens
sibi viã euadẽdi ꝑiculũ non ostendit. et ideo
est miser cecus. q2 in domo nihil audet fidu
cialiter agere. in itinere deseri a socio multũ
timet. In h̃ tñ peior est ꝯditio hũiũ oculos
q̃3 cecoꝝ. q2 ipi oculi hostes sũt et predones
hũani animi quoꝝ ꝯcupiscẽtias dũ seq̃mur
seuissimis hostib⁹ subijcimur. sicut dicit ex/
positoꝝ sup illud Treñ. Oculus me⁹ depre/
dat⁹ est aĩaz meã. Meli⁹ aũt est homini ocu
lis erutis cecũ fieri q̃3 hẽre oculos et eoꝝ blã
dicijs decipi et abduci. vt dicit Gre. super
illud Math. vj. Meli⁹ est tibi luscũ ad vitã
ingredi q̃3 duos oculos habẽtẽ in gehen/
nam ignis mitti.

De surditate. Ca. XX

Surditas est ꝑuatio siue impedimẽ/
tũ auditus. qui ꝟm Constan. ianua
mentis est. Contingit autẽ aliquan
do auditũ totaliter auferri. et tũc ꝓprie dicit̃
surditas. Et habet fieri ex humorib9 opilã/
tibus neruos audibiles et buccas auriũ re
plentib⁹ intantũ ꝙ in eis nulla ꝑt fieri alli/
sio. qñq3 non ex toto aufert̃ sed ꝓpt̃ diminuti
onẽ humoris fit difficultas in sensatione et
d̃r grauitas audit⁹. qñq3 est ibi sonit⁹ ꝛ tinni
tus. ita ꝙ ꝑutat patiens ꝙ sit iuxta molendi
nũ. siue iuxta organa. et h̃ h3 fieri ex grossa
ventositate interclusa. et h̃ h3 fieri aliqñ sine
interpolatione. et tũc ex ꝑuata causa contin
git. qñq3 cum interpolatiõe. et tũc est ex cau
sa remota. qñq3 enĩ nihil exterius audit̃ ꝓpt̃
opilatõem. sed auditus ab interiorib⁹ immu/
tatur. ita ꝙ patiens credit se audire ab exte/
riorib⁹ h̃ qd̃ sentit ab interiorib⁹. ꝛ ꝟm h̃ fal/
litur auditus. Multis alijs modis audit⁹
hominis impedit̃. Accidit etiã auri dolor
aliqñ siue apostema. et h̃ ex calore dissoluen
te vl̃ ex frigiditate ꝯstringente si sit ex calo/
re dolor est acut⁹. locus rubet. calida obsũt.
frigida prosũt. Si sit ex frigiditate dolor est
ponderosus et grauatiu⁹. loc⁹ pallet. calida
obsũt. frigida prosunt. aliqñ est ex apostema
te calido et tũc ad ꝓdicta signa sunt. est vehe
mens febris. semꝑ enĩ apostema auriũ febris
ꝯcomitat̃ s3 remissior et cum minori dolo/
re in causa frigida q̃3 in calida. Aliqñ relin/
quit̃ in aure vuln⁹ ex apostemate ꝓcedente.
qd̃ cognoscit̃ ex dolore titillatiõe ꝛ sanie ef
fluente. Aliqñ fiũt ꝟmes in aurib⁹ ex humo
rib⁹ calidis inuiscatis ꝑ interceptiõez spũs
viuificatiui. Signa ꝗ vermiũ sunt prurit⁹ ꝛ
titillatio. ꝛ aliqñ videri ꝑñt si auris soli expa
nat̃. Aliqñ fit dolor a causa extrinseca sic ex
aqua vel lapilli subintratione. Aliqñ ex cõ/
cussione. cui⁹ signũ est exit⁹ sanguinis. aliqñ
tñ exit sanguis ex supabundantia ꝛ inconti
nentia eiusdẽ. Unde Constanti. Si subito
sãguis et sine dolore ab aurib9 exeat sine ma
nifesta causa signũ est aliqd esse in capite qd̃
natura expellẽ laborat. oportet ꝗ ꝙ aures a
ꝓncipio mundificent̃. Alias aũt auriũ pas/
siones quere sup̃ li. iij. de auditu. et q̃rto de
aure. ibi enĩ sunt multa inserta. Dolor igit̃
auriũ si ẽ ex calore et sine apostẽate frigidis
et alteratiuis insistendũ est. Ungi enĩ deb3
locus doloris oleo rosaceo vl̃ violaceo. ꝛ cõ
similib⁹. Talia enĩ olea tepida aurib⁹ instil/
lent̃. nõ enĩ actu frigida debent aurib9 instil
lari. Si ꝟo fit ex frigiditate sine apostemate
cum calidis alteratiuis ad curam ꝓceden/
dum est sicut oleo laurino rutaceo. et hmõi
Si vero fuerit cum calido apostemate fri/
gidis maturatiuis ꝑmo insistendũ ẽ. deinde

p°los oidos

mūdificatiuis τ in ʒria cā adhiberi ꝺʒ medicina ʒria. Rupto igiť apostemate qꝺ cognoscit ex fluxu sanici ꝓmo mūdificādū ē uulnꝰ deinde ꝯsolidandū. mūdificādū āt cū vino τ cū melle siľ mixtꝭ et imissis. ꝯsolidať cū puluere thurꝭ τ masticꝭ. et hmōi. si ꝟmes ibi fuerint succi amari sicꝑsici absinthij porri infūdanť. Siľr oleū amaꝝ ex amigdaľ amaris auri patiēti instilleť. talib ei ꝟmes occidūť: τ putrefacti cū sanie educūť. si āt lapillus iṫrauit caute extrabať. qꝺ si fieri nō ꝑt auris calidis inungať τ sternutatio ꝓuoceť vel cū vētosa sugať τ extrabať. Ad surditatē remouendā vel saltē releuandā valēt mľta q̄ dicit Constan. ʒ inter oīa balsamū instillatuʒ aurib ꝺr ꝓeualere. Surditas tū si fuerit a natiuitate incurabilis est. Siľr q̄ ꝑ triēniū durauerit vix curať. Tinnitꝰ q̄ ex ventositate causať cū extennatiuis vētositatꝭ curetur sicꝰ cū aneto calamēto colato origano et consilib. q̄ꝝ suffumigatione tinnitꝰ soluiť. Et h̄ de passionibꝰ aurium et eaꝝ remedijs dicta sufficiant.

De polipo. Capitulum. XXI

Polipus est sup̄flua caro ex naribꝰ excrescēs ex sup̄fluis hūoribꝰ generata. Hāc passionē fetor horribilis semp ꝯcomitať. τ tū fetor a poliposo nō sentitur. Propter opilationē ei nerui odorabilis taľ inť odoris et fetoris differētias nō discernit. Habet aūt fieri tam fetor nariū q̄ꝫ polipus in hūc modū humores grossi et viscosi fluunt ad caruūculas nariū et ibidem diuturnitate tpis et actōe caloꝝ ꝯdēsanť τ q̄si ī substanciā carneā ꝯuertūť q̄ corrupta cū sit inde fumositas resoluta et aeri īmixta inspirando τ respirando fetorē facit. τ infirmitas taľ polipus ꝺr. qn̄q̄ꝫ etiā ad nares descēdit humiditas et etiā cōbibit spōgiosa nariū porositas et ibi putrescēs corruptiōem generat et fetorē. qn̄q̄ꝫ etiā calidi hūores acumine suo pustulas in naribꝰ generāt q̄ locū vlcerāt et excoriāt. Vn̄ tam ex corruptōe carnis et hūoris q̄ꝫ ex coartatōe inspirationū cū nō possit cerebrū depurari. fetor necessario generať. Primū igiť remediū ʒ hanc passionem ē vt caput forti et ꝯuenienti medicina purgetur et post fluxꝰ intercipiať. deinde patiēs aquā calidā naribꝰ attrahat atq̄ꝫ sugat vt hūores inuiscati dissoluantur τ educanť. Ad nares purgandas valēt pillule dyacastoree cū succo rute et vino tepido resolute si ī naribꝰ sint iniecte. Ad restringendū fluxū mirabiliť valent gn̄a thuris albi si sepꝰ assumantur. Si ꝟo fuerit polipus cōfirmatus p̄cedentibus purgationibus et deopilantibus pulueribus et medicinis corrosiuis amoueatur vel per incisionem sicut in cyrurgia plenꝰ edocetur.

De passione nariū. Ca. XXII

Patiuntur etiā nares sepꝰ fluxū sanguinis. et h̄ fit in masculis tribus d̄ causis tm̄. Fit eīm fluxꝰ a cerebro et tūc fit cū sternutatione et cū dolore frontis ꝯpunctione. vel ab epate et tūc dolor sentiť in dextro latere et fluit ꝑ dexterā narem vel a splene et tunc a sinistro latere erit dolor et fluit ꝑ sinistraʒ ꝑtem. Preter hec etiā in mulierib fit a matrice. et tūc dolor est circa vmbilicū. Hic fluxꝰ qn̄q̄ꝫ est vtilis. Qn̄q̄ꝫ eīm in febribꝰ etiā acutis et in frenesi in die cretico solet fieri motu nature. et tūc solet bonꝰ esse. Nam bonꝰ est qn̄ ante diem creticū fit ex nimia sanguinis interioris ebullitōe τ feruore. vnde acumine suo venas apiť τ fluxū fac̄. His et multis alijs de causis fluit sanguis. siue aūt fuerit fluxꝰ creticus siue synthomaticꝰ. non in ꝓncipio restringať fluxꝰ ne crisis impediať vel ne sanguis ad alias ꝑtes vertatur. et synthoma peius faciat vt suffocationem. et hmōi. Si aūt nimis augeretur fluxus si patiens esset fortꝭ esſʒ in ꝑte patiēti minuendꝰ. extremitates sunt ligande et fortiꝰ ꝯstringende. medicine restrictiue sunt tymporib et fronti adhibende. aqua cum aceto in facie ꝓfundenda Si ab epate fiat fluxus ponatur ventosa sup̄ epatis regionē. Si a splene sup̄ splenem. si a matrice sup̄ matricē vel mām̄illas.

De fetore oris. Ca. XXIII.

Fetor oris qn̄q̄ꝫ causať ex dentium τ gingiuaꝝ corruptione. qn̄q̄ꝫ ex oris et palati vlceratione et putredīe. qn̄q̄ꝫ ex thoracis mala habitudine et mēbroꝝ spiritualiū viciosa dispositione. qn̄q̄ꝫ ex putrefactiōe humoꝝ stomachi. qn̄q̄ꝫ ex vniuersali corpis infectione vt in leprosis q̄ꝝ anhelitꝰ est fetidus et infectiuus. qn̄q̄ꝫ ex fetidoꝝ comestione. vt patet in illis qui ꝯtinue comedūt alliū cepas atq̄ꝫ porrum. quandoq̄ꝫ aūt fit ex corruptione membroꝝ spiritualium et vniuersali corruptione humorū infectoꝝ. Palliari quidē potest ʒ nan curari. talis aūt fetor est ꝯtinuus interpolationem

nõ accipiẽs. Ille aũt q̃ ẽ ex vicio stõachi interpolat. qr añ prãdiũ est maior et pᵒ prandiũ est puno vł nullᵒ. ꝛ h̃ bñ curat cũ extersiuis aromaticis ꝛ ꝯfortatiuis. Primo igit̃ materia q̃ est ĩ stõacho q̃ fetorẽ ẽcã digerat diuidat et expellat. pᵒ comestiõez sepiᵒ vomitᵒ prouocet vt villi stomachi mũdificent. a putridis cibariĳs ꝛ ad putrefactiõez dispositis caueat. vino aromatico ꝛ aromaticis ad ꝯfortationẽ vtat. Si causat fetor ab aliĳs vt gingiuis ꝛ dentib⁹ putridis dentes extrahantur q̃ sunt in cã vł sanent. gingiue fricent ꝛ mundificent cũ decoctiõe rosaꝝ in vino vł aceto tepido ablnãt cũ puluere thuris ꝛ masticis et melle gingiue et radices dentiũ fricent et mundificent.

De dolore dentiũ. Ca. XXIIII

Dolor dentiũ qñq̃ fit vicio stomachi qñq̃ vicio cerebri. ex vicio cerebri qñ q̃ hũores frigidi ꝛ calidi reumatizãtes neruos dẽtiũ ĩficiũt ꝛ dolorẽ ĩferũt. vicio aũt stõachi fit ex hũorib⁹ calidis in ipso existẽtib⁹ a q̃bᵒ fumositas ĩsoluta supiore petẽs neruos dentiũ ꝛ radices mordẽdo ł aggrauãdo dolorẽ ĩfert dẽtib⁹ ac fetorem. Si ex acutis ꝛ calidis ẽ hũorib⁹ dolor est acutᵒ ꝛ pũgitiuᵒ cũ rubore faciei cũ aspitate ꝛ siccitate gutturis cũ siti ꝛ amaritudie oris. Si e ex frigidis dolor est minor cũ grauamie capitis. cum subhumiditate ꝛ pallore cũ acetosa eructatione ꝛ oris ĩsipiditate. dolor aũt veniẽs ex cerebro diu durat sine aliq̃ interpolatiõe qr aliqñ. x. horis ł plᵒ. q̃ vo pcedit ex stõacho. iiĳ. vł iĳ. affligit horis ꝛ pᵒ q̃escit. Cause g̃ doloris dẽtiũ vt dic̃ Cõstan. sũt putredices ꝛ fetores rupture ꝛ pforatiões motiões ꝛ casus ꝛ limositates. Perforãt eĩ dẽtes ꝛ qñq̃ rũpunt. Aliqñ ĩ colorẽ citrinũ viridẽ vel nigꝝ mutãt. q̃ oĩa ex humiditate putrida nascũt q̃ a stomacho ad ligamẽta dentiũ defluit ꝛ ascẽdit. Eadez et cã est relaxatiõis ꝛ motᵒ dentiũ atq̃ casus. Nã acuti hũores in radicibᵒ dẽtiũ dentes pforãt ꝛ ꝯsumũt sepiᵒ ꝛ relaxãt. Vñ sũt causa q̃re cadũt cũ radices deficiũt aut putrefcũt. ṽmes ĩ dẽtib⁹ maxillaꝝ fiũt ex hũorib⁹ ꝛ corꝝ ꝯcauitatib⁹ putrefactis ꝛ cognoscit̃ ex pruritu ꝛ titillatiõe ꝛ ꝯtinua terebratiõe ꝛ dẽtis pforatiõe et fetoris emissiõe. ꝛ mltis aliĳs modis. q̃re s̃ li. v. in tractatu de dentib⁹. Iste dentiũ dolorose passiões si sũt ex vicio hũoꝝ ĩ cerebro vł in stõacho debita purgatiõe purgẽt. sepiᵒ dẽtes debitis dẽtifricĳs mũdẽt. de q̃b⁹ oib⁹

sufficiẽter tractat Constan. Vermes dẽtiũ mirra et opio interficiũt. dẽtes relaxati thure et mastice ꝯfirmãt. et h̃ idẽ facit gargarismus de gallis et malo g̃nati cortice ꝛ balaustie cũ aceto ꝑparatᵒ

De lingua et sermonis ablatione Capitulum. XXV

Lingua etiã multiplr patit. aliqñ eñ paliticat. ꝛ tũc pdit voluntariũ motũ ꝛ sermõis vsũ. vt dic̃ ꝯstan. Cuᵒ cã est defectᵒ motiue ṽtutis q̃ exercitat p spm̃ veniẽtẽ a cerebro. vł accidit ex neruo aĩał ṽtutis vehiculo hũore vł apostemate opilato. vel accidit ex ꝓꝓo sube lingue vicio. s. ex mala cõplexione lingue ꝛ distẽpantia infrigidãte. vł calore ꝛ siccitate vł hũore. Aliqñ etiaz lingua apostemat ꝛ tũc intumescit et s̃mo impedit̃. Aliqñ ex hũore liq̃do relaxat ꝛ remollit̃ neruus lingue ꝛ nimis mollis efficit̃. ꝛ tũc debilis s̃mo p nimis remollitã linguã ñ formatur. Aliqñ ex hũore nimis calido ꝛ sicco cõtrahit̃ ꝛ corrugat. et tũc totaliter s̃mo ĩpeditur. Aliqñ g̃uib⁹ vlcerib⁹ ꝛ pustulis leditur. et tũc tam in gustãdo q̃z in loq̃ndo impedit̃. Si g̃ lingue subã sit sana nullas hñs maculas. loq̃la m̃ sit ablata a cerebro surgit vicium vł a neruo opilato. Aliqñ pdit̃ loq̃la ex pditã mẽte vt in frenesi vbi hõ nõ vtit̃ imaginatione. memoria. et rõne. et iõ nõ mirꝝ si perit loq̃la q̃ est instr̃m rõnis. q̃re sup̃ li. v. d̃ lingua sana et infirma.

De rancedine. Ca. XXVI

Rancedo multis habet fieri de causis. quia ex siccitate vł humiditate ꝛ spirituũ et virtutũ defectibilitate. ex siccitate dupliciter. aut eñ siccitas inequalitatem facit. aut ꝯstringit meatus. Dum eñ ex siccitate exasperat̃ arteria ex asperitate seq̃t̃ inequalitas et ex inequalitate rancedo ꝛ vocis impedimentũ. Item ex siccitate fistulas et pulmonem coartante sequit̃ vtrũq̃ ṕdictorum. Ex humiditate similiter duobus modis. aut ex humiditate ꝯtenta in vasis et maxime in sanguine. aut ex fleumate a superiorib⁹ distillante. sanguis eñ supabũdans venas distendit. Vñ et meatus coartatur et ꝯsequitur vocis impedimentũ. Silr̃ fleuma distillãs ĩ tracheã arteriã et fistulas pulmonis ṕdicta opat̃. ex defectu etiã spũs ꝛ ṽtutis ĩpedit̃ vox qđ pz q2 eiᵒ formatio ex spũ pficit̃ et ṽtute. si ergo est ex siccitate cognoscit̃ ex sicca tussi. que est offendiculũ spiritualiũ

trachea artia vl' ꝑ ꝯpassionē est qñ ē sintho/
ma morbi vl' ꝑ ꝯpassionez qñ fit ex siccitate
exasperāte q̄ ē ex frigiditate fistulas pulmo/
nis coartante ⁊ spm̄ offendēte. Un̄ generatꝛ
tussis vl' ex humiditate a cerebro distillante
Istꝫ ei modis hꝫ fieri tussis q̄ impedit ipāz
vocē. vel cognoscitꝛ raucedo ex pūctura i spi
ritualibꝫ q̄si ex spinis facta ex gracilitate colli
et toti⁹ corpis macilētia. sāguinē ꝟo in cā eē
cogscim⁹ ex tussi aliq̄ntulū humectata rubo
re faciei ⁊ vena⁊ eminētia dulcedie oris. fleu/
ma eē i cā cogscim⁹ ex tussi aliq̄ntulū hūecta
ta. ex oris isipiditate ⁊ saliua⁊ abūdātia. de
fectū spirituū eē cogscim⁹ in cā ex debilitate
et ex tenuitate toti⁹ corpis ex febre p̄cedente
vl' ex ieiunio⁊ fluxu et oībꝫ q̄ corp⁹ extenuāt.
si ḡ h̄ raucedo fit ex cā sicca ⁊ calida abstine
at a salsis calidis et siccis frixis et assis vtatꝛ
tpate frigidis et etiā hūidis mediocriter ca/
lidis. si ex sāguie est passio fiat minutio. si ex
fleumate denꝛ purgatōes et opilatiue q̄ i fri
gida cā fūt necessarie. si ꝟo est ex defectu spi/
rituū subueniēdū est resumptiuis ⁊ ꝯfortati
uis. eadē āt est cura raucedis et tussis. vide i
Platea. et Constan.

De squinātia et suffocatōne gutturis
Capitulum. XXVII

Quinātia ē guttur ꝫ suffocatio ⁊ pue
nit ex apostemate i gutture. cui⁹ tres
sūt spēs. In p̄ma tota ma'ia colligitꝛ
interi⁹ i q̄dā follicl'o int' tracheā arteriā ⁊ iso
phagū. ⁊ cognoscitꝛ ex vehemēti dolore. nul
lo tumore exteri⁹ apparēte. a p̄to etia ꝫ ore tu/
mor interi⁹ nō apparet. ex febre acutissima ⁊
ex impedim̄to voc ꝫ ⁊ ex iudicio patiēt ꝫ. nihil
em̄ pōt trāsglutire. et h̄ spēs incurabilis est.
interficit em̄ sepi⁹ p̄ma die. Scd̄a ē spēs qñ
in minori q̄ntitate r̄ colligitꝛ intra ⁊ extra i ma
iori. ⁊ dꝛ squinātia. et hꝫ oīa sig̃ q̄ p̄ma s ꝫ re/
missiora. ⁊ apparet aliq̄s tumor extra. et hec
spēs vix curatꝛ. Tertia ꝟo spēs est qñ tota ma
teria colligitꝛ extra. ⁊ dꝛ sinácia. cui⁹ sig̃ sunt
vehemēs tumor extra. febris lēta. dolor mo
dicus sine difficultate spirādi ⁊ respirādi. ⁊
h̄ species nō interficit nisi tumor ad interio
ra se retraxerit. Fit aūt h̄ passio p̄ncipal'r ex
sāguine. secūdario ex fleumate ⁊ melācolia.
nūq̄ȝ ex colera. ⁊ cognoscuntꝛ he cause ꝑ sua
sig̃. Isti⁹ passiōis p̄ma cura ē sanguis extra/
ctio i q̄ntitate m'ta. incidātꝛ etiā vene sublin/
gua fiāt scarificatōes cū ventosis in collo ⁊
in scapul'. deinde apponātꝛ lenificatiua matu

ratiua et mūdificatiua. Quere sup̄ lib. v. de
gutture.

De difficultate anhelandi inspirandi et
respirandi. Ca. XXVIII

Ifficultas inspirādi ⁊ respirādi vel
vtriūq̄ȝ dꝛ asma vl' disnia. Et accidit
duplici de cā. s. ex siccitate coartatōe
q⁊ qñ pulmo nō p̄t libe dilatari et constrigi
inde seq̄tꝛ asma. vl' qñ ex hūore ipeditꝛ motus
pulmonis. qñ q̄ȝ ei supabūdat hūor exteri⁹ i
supficie pulmōis cui⁹ mole oppressus nō p̄t
libe dilatari. ⁊ tūc est spēs asmat ꝫ q̄ dꝛ sāgui
sugiū a sāguisuga. q⁊ cū violētia attrahit ae/
rē ad cor refrigerandū. Aliqñ abūdat hūor
interi⁹ in fistul' pulmōis cui⁹ intꝛpositiōe pul
mo nō p̄t libe ꝯstrigi. ⁊ tūc dꝛ anheli⁹. q⁊ in
hac specie laborat patiēs i expirādo. Aliqñ
āt abūdat hūor interi⁹ ⁊ exteri⁹ ꝓptꝛ q̄d nō p̄t
pulmo libe dilatari nec ꝯstringi. ⁊ tūc ē illa
spēs q̄ dꝛ ortonia. i. sp̄us rectitudīs q⁊ pati/
ens laborat eq̄litꝛ in inspirādo et expirādo. ⁊
ita sūt tres spēs asmat ꝫ s̄m tres hūo⁊ dispo
sitōes si ex siccitate ⁊ caliditate vngēt ꝫ electu
ariis syropis frigidis et hūidis curetꝛ. et ecō
uerso. vide in Plate.

De sputo sanioso et sanguinolento
Capitulum. XXIX.

Irca sputū etiā accidūt passiōes. vt
pꝫ in empicis in q̄bꝫ est sputū sanio/
sum et virulentū et in emoptoicis in
q̄bꝫ est sanguinolentū. Empima em̄ dꝛ pas
sio qñ sanies excreatꝛ. et h̄ cōtingit in causis
reumaticis et pleureticis et peripleumoni/
cis et in aliis apostematibꝫ stomachi pecto/
ris vel pulmonis. Habet aūt fieri h̄ modo.
qñ humor a superioribꝫ distillat in pulmo/
nē. pulmo repcutitꝛ et ex repcussiōe ꝯculcatꝛ.
⁊ ex ꝯculcatōe sanies nascitꝛ vl' pulmo vlce/
ratꝛ vel defluēs hūor ad aliquē locū ad apo/
stema recolligitꝛ ⁊ ibi in saniē ꝯmutatꝛ q̄ vi na
ture vl' sinthomat ꝫ resolut⁹ ꝑ saniem siue sa/
niosum sputū euacuatꝛ. nō t̄n q̄libꝫ spuēs sa
niē dꝫ empic⁹ iudicari. Pleuretici em̄ saniē
spuunt ⁊ multi alii. ⁊ t̄n nō sūt empici. Sed
illi q̄ infectōe pulmonis et ei⁹ saniosa habi/
tudie sūt corrupti. quo⁊ signa sunt ista spu/
tum saniosū corpis macilentia. colli graci/
litas. et tussis cū difficultate āhelādi. facies
subtumida. tument et dolent orbes oculo⁊
Emoptoici sunt per os sanguinē expuētes.
quod cōtingit per alicuius vene apertiōem
ꝑ humo⁊ multitudinē ⁊ co⁊ fumositatē. ꝑ

corrosionez vene p caloris excessum. calore eni poros aperiente sanguis emittit et exsudat. et dr mitti p dyabrosim. i. p resudatoem et tuc sanguis emissus est pur9 clarus z paucus absqz dolore patientis. et anbelit9 sentit calid9. ab aliis aut mebris freqnter redudat ad os sicut a cerebro. et tuc est eum rubore faciei et venar oculor quqz a pulmoe. z tuc est sanguis spumosus cu tussi et dolore sinistre mamille. et sic de aliis mebris in quib9 sanguis coleric9 vi nature z sicut bomat mo tus nuc p nares. nuc p os emittit et purgat. Prima itaqz passio. s. sputu saniosu sanet dissolutiuis. mundificatiuis et extersiuis. z caueatur ne in ptisim conuertat. longiz enim empima post pleuresim infra. xl. dies in ptisim comutat. vt dicit Ipo. Scda pho passio scilz emoptoicor sanetur mundificatiuis et constrictiuis medicinis. sicut in viatico cotinet z in plate.

De ptisi Cap. XXX.

Ptisis est osumptio naturalis huoris corpis ex vlcere pulmonis pueniens Fit aliqn ex reumate a capite distillante in pulmone quem repcutit et repcutiendo cauat. et cauando vlcerat sic gutta paulatim distillando petram cauat. Fit aut ex nimia substantie pulmonis siccitate: q arefacta de facili lacerat. sicut pampinus vitis in fine autumni desiccatus leui vento dissipatur. Fit aut aliqn ex sanguine q aliq pena rumpit in pulmone. Sanguis talis aliqn in saniem puertit et sanies inficit et vlcerat pulmone. Unde et Ipo. ex sanguine z sputo pt sis et fluxus zc. ex vlceratoe pulmonis sic osumitur totu corp9. Primo eni per sui dilatatoem ab exterioribus trabit aerez que ministrat cordi ad sui innati caloris mitigatione. q du vlceratur pp sensum ppie lesionis cohibet motu suu nec km debitu dilatatur. vnde insufficiente aere cordi administrat quare paulatim calor intedit z paulatim corp9 osumitur. febris eni ethica concomitat ptisim q substantiale osumit corporis huiditate. omis eni ptisicus ethicus est. sed non puertit. Talis eni passio no de facili curatur ex quo inualescit. et assignat Constan. ronem. om e in q t vuln9 difficile sanatur nisi mundet. Ulcus aut pulmonis purgari non potest nisi cu tussi. tussis aut vuln9 cosolidari no pmittit. dilatat eni et aperit. Un8 putredines maiores in se recolligit. du partim colligit partim purgat insanabile redditur apostema dum ita circuit. Qui ergo ptisim vult sanare: pmo vulnus pulmonis sanet piusqz putrescat. Istr9 aut ptisio cositmate sunt signa. calor otinuus. sed lentus i volis manuu et pedu acutior. rubor in maxillis. strictura inflata. sitis cu asperitate lingue. colli gracilitas. totius corpis osumpto vnguiu et extremitatuz ostrictio. ocauitas km orbes oculor. dolor sinistre spatule vsqz ad humer. fluxus capillor. et h signum est mortis in pximo imminetis. sicut sputum fetidu et virulentu. Et anhelitus plus fetid9 osueto signat totalem substantie pulmonis corruptela. Talis est nutriend9 dieta q refrigerat et solidat ac restaurat. Dentur igitur mediocriter frigida caloris febrilis mitigatiua. mediocriter ventris mollificatiua. precipue ii cauendu est ne nimis soluat. quia si flux9 accidit mors intrat. vita recedit vt dicit Egid. valet eis humectantia z huoris cosumpti restauratiua.

De tremore cordis siue cardiaca passioe. Capitulum. XXXI

Tremor siue cordiaca est passio cordis sic dicta. quia ex defectu cordis oritur sepe. Duplex est aut cardiaca scz diaforetica. i. poror apertiua. quia pororum apertoem ocomitat. Alia dr tremens. quia cu quoda tremore sentitur motus cordis. Dyaforetica est ex causa calida et caloris distempantia circa spualia vn et pori aperiuntur huores et fumi resoluut. q fum9 exeia p poros in sudore odensat. et ex tali frequenti sudore idropisis vl ethica generat. z tales ex defectu ptutis sepius sincopizant. Cardiaca vero tremes fit qnqz ex frigida causa. qnqz ex melancolia. qnqz ex fleumatica. Na talis humor abundans in pulmone opprimit aliqn eius cordis viraqz capsula ipamqz cordis subam. vn impedit debitus mot9 cordis et obturant vene p quas discurrit spus vitalis. et tales prumput in subita suffocatione. et ideo talis passio dr tremes. qz si teneas manu sup cor no senties cor debito modo dilatari. sed cum quoda tremore parum et exiliter tm moueri. Aliqn est cu febre leui aliqn cu febre forti. et tuc mai9 est periculu. aliqn sine febre. aliqn melancolia est i causa et tales incidut in passione q dr incubus vl phialtes. Aliqn accidit ex vicio epatis a quo no mandat sufficiens nutrimentu cordi. vn

deficit et debilitaẜ. vt di. Constan. Aliqñ accidit ex mala dispositõe alioꝝ mēbroꝝ ex quoꝝ colligātia cor patiẜ. sicut qñ a cerebro vl' stomacho trāsmittiẜ fum⁹ vel humor nociuus vñ suba cordis lediẜ deficit vl' grauaẜ. ⁊ ido talib⁹ accidit tremor cordis ex acumīe fumi vl' materie q̄ pūgit ⁊ mordicat cordis subaꝫ vñ fit in eo tremor. accidit et sitis ꝓpt' cordis ꝯpressionē ⁊ caloris intensionē. vñ siccitas et sitis suspiriū ⁊ altus anheliẜ⁹. q2 cor laborat ad aerē attrahendū cū non valeat se dilatare. accidit ⁊ tremor ex fumo melācolico et siccitate spūm ꝑturbāte. accidit ⁊ piguedo q2 deficit calor naturalis et inde torpor ⁊ pigricia generaẜ. ex defectu etiā cordis ⁊ debilitate spirituū accidit sincopis. que a vulgo spasmatio vocaẜ. et h̄ ꝯtingit aliqñ ex accidētibus aīe. vt ex timore cor nimis ꝯstringēte. aliqñ ex nimio gaudio vl' ira cor dilatante ⁊ spūs exalante vl' euaporāte et soluēte. aliqñ accidit ex accidētib⁹ corꝑis sicut ex mala cōplexione vl' repletõe vl' ninia inanitõe ex venaꝝ opilatõe ⁊ spirituū compressiõe. aliqñ ex nimio sudore. Ex hac aūt sincopi quidaꝫ incurrūt mortē subitaneaꝫ. opilata vena cōcaua ꝑ quā sanguis et spūs vital' ad cor trāsfertur. vl' etiaꝫ opilato meatu ꝑ quē pulmo frigidū aerē solet recipe et a se fumositatē superfluā remouere. qñq3 ex matricꝭ vl' stomachi nimis repleti compssione. In omnibus istis ꝑ ꝑiculis si humor est in cā purgeẜ debito mõ humor peccans. deīẜ ꝯfortatiua et spirituū repatiua ⁊ resūptiua. si est ex nimio fluxu vl' nimio sudore flux⁹ itē recipiaẜ sudor repmaẜ. si ex nimia repletõne stomach⁹ euacueẜ. ꝯtra tremorē cordis ꝯfortatiua conferantur. sicut dyamargariton et electuaria. ac medicine in q̄b⁹ cū alijs ꝯfortatiuis ponūẜ muscus aurū aut margarite siue perle. siue pul. ossis d' corde cerui. ambra linguaꝫ aloes spodium. Hec eī oīa valent ꝯ̄ cardiacam ⁊ sincopim. et alias ꝯsil'es cordis passiones maxīe qñ accidit sine febre. in febribus aūt calida nō sūt danda

De febre Ca. XXXII.

f

Ebris āt ex distemꝑantia cordis accidit et ꝑuenit. q2 vt di. ꝯstan. Febris est calor nō nafalis a corde exiēs ꝑ arterias ad oīa mēbra corꝑis corruptioq3 nocens actioni. Dicit etiā Ipo. in epid'. febris est calor cursū naẜe exiēs opib⁹ eius nocens Auicenna aūt sic dicit. Febris est calor extrane⁹ in corde accēsus. et ꝓcedēs ab eo mediantib⁹ spiritib⁹ ⁊ sanguīe ꝑ venas et arterias in totū corp⁹ et inflāmaẜ in eo inflāmatione q̄ nocet opib⁹ nafalib⁹. Febris etiā vt testatur Ipo. est flāma a pectore ꝓcedēs in totuꝫ corp⁹. Diuersificaẜ eñi febris tripl'r ẜm tria ꝯponentia corp⁹ humanū. Componiẜ eñi ex subtilib⁹. i. ex spiritibus ⁊ liquidis scꝫ ex hūorib⁹ et solidis corꝑib⁹. s. ex ipso mēbꝛꝭ Est itaq3 ꝑma spēs febris qñ distēꝑaẜ spiritus in calore. et d2 effimera. scđa ī hūorib⁹ et d2 putrida. tertia q̄ accidit in solidis mēbris et noīaẜ ethica. et di. Constanti. q2 Gal. has febres bonis aptauit similitudinibus. effimera inq̄t febris vento calido videẜ sil'is esse q̄ vter replet⁹ ex sui calore necesse ē vt calefiat. Idē etiā facit spūs calefact⁹ circa cor et totū corp⁹. putrida ṽo febris aque calide est sil'io. Aqua eñi calida cū frigidū vas impleuerit ipm in calore suo calefacit. sil'r humores calefacti calefaciūt corp⁹ ⁊ alia membra. Ethica aūt febris vasi calido aqua frigida pleno est compabilis. aqua eī frigida ex vase calido calesit. sic et febris ethica cum sit radicata in mēbris calefacit cor et alios hūores corꝑis distēpat ⁊ imutat.

De febre effimera Ca. XXXIII

e

Ffimera āt febris d2 ẜm Gal'. ab effimeron qđ est simplex. q2 fit ex distēperātia q̄ fit in subtili substantia. vt in spū. vl' vt dicit Isaac in li. febriū. Effimera ab effimeron marina belua d2 q̄ in eodeꝫ die q̄ nasciẜ moriẜ. vl' ẜm mgr̄os d2 q̄si vni⁹ diei feruor. meron eñi dies d2 apud grecos Raro eñi su⁹ feruor vltra vni⁹ diei terminuꝫ se extendit. sꝫ eñi p⁹ diē vnū deficit cito vl' in febrem putridā vl' ethicā se ꝯuertit. vt di. cōstan et Isaac. Accidit āt ista febris ex cā interiori ⁊ etiā ab exteriori. ab interiori aūt fit dupl'r. s. a frigore ⁊ calore. a frigore vt ex subita frigiditate aeris. s. qñ ex clauẜ subito poꝛꝭ exteri⁹ fumi calidi interi⁹ ꝯcludunẜ. et ex eorū ꝯculcatõe et multiplicatõe calor intēdiẜ: ex q̄ cordis distemꝑantia generaẜ. Aliqñ accidit ex calore ⁊ distemꝑantia aeris siue sol'. qñq3 ex radioꝝ reꝑcussione spūs aīal' distēperaẜ. et ꝓpt' colligantiā spirituū et hūoꝝ totius hōīs distemꝑaẜ a cā interiori effimera qñq3 ex calore spirituū et humoꝝ ꝯplexio hoīs casu aliq̄ subito īmutaẜ. sicut ex nimia exercitatõe ꝑ̄cedēte. ex nimia calidoꝝ frequētia. vt vinoꝝ alboꝝ. et hmōi. ex q̄ꝝ nimio vsu ca-

lor aliq̃tiẽo ĩntẽdit᷑ ⁊ febꝛꝫ effimera generat᷑.
h̃ spẽs febꝛꝫ int᷑ alios citi⁹ ⁊ facili⁹ ĩcurrit᷑. sed
difficili⁹ sanat᷑. ml᷑tũ tñ ꝑiculosa ẽ ei ꝗuis qñ
in putridã l᷑ ethicã cõmutat᷑. Accidit ãt spe/
cialit᷑ ex q̃busdã apostematib⁹ ĩ inguie nascẽ
tib⁹. ⁊ sub ascellis q̃ q̃dez a medicꝫ bubones
noĩant᷑. vñ nõ sine eã in amphoꝛ. dꝛ. In bu
bonibꝫ q̃dẽ oẽs febꝛes male exceptis effime
ris ⁊ c̃. sig̃ ãt h⁹ sũt vꝛina nõ multũ distãs a sa
na aliq̃ntulũ intẽsa. ⁊ aliq̃ntulũ subtil᷑ pul⁹
durus ⁊ velox et freq̃ns nõ ml᷑tũ a ꝑpamẽto
recedẽs. Reliq̃s ṽo ꝟtutes vt appetit⁹ ⁊ motus
volũtari⁹ paꝝ ĩmutãtur. h̃ de facili febꝛꝫ cu
ratur. si ꝯgrua dieta vtat᷑ patiẽs et si a noci/
uis caueatur

De ethica Ca. XXXIIII

Ethica febꝛꝫ est q̃ ledit solida mẽbꝛa.
Et dꝛ ab ethis qđ ẽ hitudo q̃si febꝛꝫ
ꝯuersa in hitũ. Aliqñ ãt est ethica fe
bꝛis ⁊ moꝛb⁹ ꝑ se. Aliqñ ꝑꝑt aliũ moꝛbũ ꝑ se
fit moꝛbꝫ. Aliqñ ex cibis nimis calidis ⁊ po
tibꝫ. Aliqñ ꝑꝑt nimia exercitia. sic ꝑꝑt studiũ
ĩmoderatũ. vigilias. ⁊ ꝯsĩlia q̃b⁹ calefit spũs
aĩal᷑. ⁊ ꝑ ꝯñs vital᷑. ⁊ ita calefit ⁊ minoꝛatur
hũiditas nat᷑al᷑ ⁊ inducit᷑ ethica. Aliqñ etiã
causat᷑ ex alio moꝛbo sic̃ ex effimera ex putri
da interpolata vl᷑ acuta etiã ꝑꝑt calidũ apo/
stema. sepe eñ ꝯtigit q̃ effimera excedit tertiũ
diẽ ꝯsistẽs in vna q̃litate eñ apparet ĩ cute ĩfir
mi q̃dã obscuritas liuiditas citrinitas con
sũptio ⁊ tũc illa effimera in ethicã ꝯmutat᷑.
maxĩe ãt accidit ex effimera q̃ est ex angustia
ira. tristicia. odio. et vigilia ĩmoderata. ⁊ con
similib⁹ aĩe exercitiis. ex febꝛe ĩterpolata sic
fit qꝛ calor nat᷑al᷑ calefacit mẽbꝛa ⁊ desiccat.
ꝑꝑt acutã. qꝛ calefacit sanguinez vl᷑ ꝑdñans
subalem ꝯsumit hũiditatẽ. qñ eñ extenuatur
sãguis nõ est debitũ nutrimentũ mẽbꝛoꝛũ.
vnđ seq̃t ꝯsũptio. sic̃ fit in arboꝛe q̃ desiccat᷑
ex caliditate ⁊ siccitate aerꝫ hũiditatẽ consu
mentẽ ĩ estate. vl᷑ ex nutrimẽti ablatiõe sic̃ ac
cidit ĩ hyeme qñ cadũt folia. vl᷑ ex nutrimẽti
coꝛruptiõe ⁊ ꝑmixtiõe ad malas ꝯmixtiões et
q̃litates sic̃ ad nitrositatẽ. sulphureitatem. ⁊
hm̃õi. sic̃ ꝯtingit in hũanis coꝛꝑibꝫ. qñqꝫ eñ
fit nutrimẽti ablatio ꝑꝑt ĩpotentiã nat᷑e ĩ di/
gerẽdo cibo ⁊ ĩ restaurãdo deꝑdita. sic̃ acci/
dit ĩ senibꝫ. qñqꝫ calor extrane⁹ coꝛꝑi dñat᷑ et
subalẽ hũiditatẽ mẽbꝛoꝝ dissiccãdo destruit
⁊ ꝯsumit. qđ solet accidere ĩ ethica. q̃ ꝑuenit
ex acuta febꝛe l᷑ ex accidẽtib⁹ aĩe qñ sanguis
nutrit⁹ mẽbꝛa radicalia mutat a sua dulce/
dine ⁊ sapoꝛe. sic̃ accidit ꝑꝑt apostemata ꝓ
lixa coꝛꝑ⁹ calefacientia ⁊ ꝯsumẽtia q̃ sũt aliqñ
cã febꝛꝫ ethice siue habitual᷑. In generali ãt
ista sũt sig̃ h⁹ febꝛꝫ. calor nociu⁹ e q̃lis ĩ q̃libꝫ
ꝑte coꝛꝑis. signũ scđm ẽ q̃ calor leuis ẽ ⁊ nõ
ꝑsigitiu⁹. vñ ĩfirmi pati febꝛẽ vix se putant.
tertiũ signũ ẽ q̃ eoꝝ coloꝛ est liuid⁹ ⁊ plũbe⁹
aut citrin⁹. q̃rtũ ẽ q̃ eoꝝ coꝛꝑa sũt aspa. ocl̃i
ꝯcaui siccã emittẽtes lippitudinẽ. nutritiua
eñ eoꝝ hũiditas ab eis ablata ẽ. Particl᷑aria
ãt sig̃ sũt diuersa s̃m diuersas spẽs h⁹ febꝛꝫ.
Spẽs ãt diuersificãt᷑ s̃m diuersas hũidita
tes. Dic̃ eñ Auic̃. q̃ q̃ttuoꝛ sunt hũiditates.
Pꝛia ẽ in extremitatibꝫ ꝑuaꝝ venaꝝ subitrã
tiũ eẽntiã mẽbꝛoꝝ ꝯsil᷑iũ. q̃ñ aũt supaccẽdit᷑
h̃ hũiditas fit febꝛꝫ putrida ⁊ nõ ethica sꝫ fa
cile generat ethicã et inducit. Scđa hũidi/
tas est q̃ est ĩ poꝛositate mẽbꝛoꝝ ꝯsimiliũ sic̃
ros. Vñ etiã ⁊ ros ab autoꝛib⁹ appellat᷑. ⁊ cũ
h̃ supaccẽdat᷑ fit ꝓꝑe ꝑma spẽs ethice. Ter/
tia hũiditas est q̃ est ꝯuersa actõne mẽbꝛoꝝ
ꝯsimiliũ ex ꝑte nat᷑e ⁊ ꝯplexiõis ipoꝝ mem/
bꝛoꝝ. ⁊ stat loco deꝑditoꝝ. vñ ⁊ ab autoꝛib⁹
cambiũ nũcupat᷑. et qñ h̃ supaccendit᷑ sub a
scđa spẽs ethice ꝑcreat᷑. Est ⁊ q̃rta hũiditas
colligãs ⁊ ꝯtinuãs oĩa mẽbꝛa ⁊ ẽ a sꝑmatica
hũiditate. et h̃ dꝛ glutinũ ꝑmũ q̃ cũ cõsumit᷑
nõ repat᷑. et h̃ inducit tertiã spẽz ethice q̃ est
incurabil᷑. si eñ possꝫ h̃ hũiditas repari possꝫ
fieri regressus a senectute ad iuuẽtutẽ vt di.
Auic̃. ꝑma itaqꝫ spẽs vt diẽ Isaac ĩ li. đ febꝛi
bus. est facil᷑ ad curã ⁊ difficil᷑ ad cognitõez.
sꝫ si calor augmẽtet᷑ et desiccet᷑ hũiditas vici
na coagulatiõi fit scđa spẽs. ⁊ est facilioꝛ ad
cog̃scendũ ⁊ difficilioꝛ ad curandũ. qñ vero
in tantũ incendit᷑ calor q̃ desiccat hũiditatẽ
colligantẽ mẽbꝛa fit tertia spẽs q̃ ẽ facil᷑ ad
cog̃scendũ sꝫ ĩpossibil᷑ ad curandũ. In ꝑma
ṽo spẽ cũ signis generalibꝫ sup̃ positꝫ calor
augmẽtat᷑ añ prãdiũ. ĩ scđa ṽo p⁹ prãdiũ pl⁹
sentit᷑. sꝫ ĩ tertia maxĩe. Cui⁹ cãz assig̃t Isaac
ĩ li. febꝛiũ dicẽs. hũiditas cibi ꝯ̃ria est calori
innat᷑ali. Vñ q̃nqꝫ illũ suffocat ex toto. vt in
ꝑma spẽ q̃ ẽ debil᷑. ⁊ ideo est añ prãdiũ maioꝛ
calor. si ãt ad suffocatõz caloꝛis nõ sufficiat.
saltẽ calor interi⁹ sopit⁹ excitat᷑ ꝑ suũ opposi/
tũ et fugiẽs ꝯ̃riũ exit ad mẽbꝛa exterioꝛa. sic̃
qñ ꝓijcitur aq̃ frigida sup calcẽ viuaz nõ ex/
tinctã. Tertia spẽs vt dicit Isaac pꝫ ꝑ sensũ
Nã facies mutat᷑ in liuidũ coloꝛẽ ꝑꝑt subtilẽ
hũiditatẽ desiccatã ⁊ ꝟtutꝫ deficiẽtiam nares
sũt subtiles ⁊ acute et oculi ꝯcaui. tympoꝛa

asp̄a. q₂ ɔ̄sūpto hūore apparet aspitas ossiū₃ et cōpago mot⁹ palpebraꝝ ꝛ supcilioꝝ fit g̃uio꜔ pꝑ oculoꝝ siccitatē. Un̄ sine voluntate claudūt oculos q̄si grauati a somno pꝑ v̄tutis defectū. tactu sentiūt̃ frigidi ꝛ sicci sed ꝑ morā ꝑ ascēdit calor maior. decētu nō videt̃ hr̄e viscera. ꝛ tact⁹ eoꝝ q̄si tabule sū cut₃ eleuet̃ nō descēdit inferi⁹ pꝑ defectū hūiditat₃. pulsus debil' ꝛ spissus ꝛ dur⁹. vrina silis ē oleo i liq̄re ꝛ fusa sup̄ petrā sonat sic oleū. Hec infirmitas q̄ ad p̄mā spēz cito curat̃ ne cadat i secūdā q̄ difficult' curari p̄t. Curat̃ āt ꝑ dietā mediocrit' tpatā ꝛ ꝑ medicinas calor₃ repssiuas et ɔ̄fortatiuas et hūor₃ ꝑditi restaurati uas. et ad h̄ ꝑcipue valet electuariū p̄tis. balneari āt solet cū rosis violis maluis et aliis ɔ̄fortatiuis herbis ꝛ humectatiuis. Balneū āt nō d₃ esse nimis calidū s₃ q̄si tepidū ne nimia hūoꝝ ɔ̄sūptio ɔ̄seq̄t̃. et nō fiat i balneo lōga mora. Inungi etiā solet vngēt₃ resūptiuis infrigidatiuis et humectatiuis. sic oleo violacio cū melle albo et lacte mulieris masculū nutriēto. Spāliter dicit Plat. q̄ valet ethicis et ptisicis lac caprinū in q̄ lapides fluuiales sūt extincti si ieiuno stōacho r inanito patientib⁹ tribuatur.

De febre putrida. Ca. XXXV

f Ebris putrida ex putridio hūorib⁹ et ex q̄b⁹ gignit̃ putrida ēvocata Dicit aūt Isaac q̄ ista putredo sic h₃ fieri malis hūorib⁹ et supfluis i aliq̄ pte corpis coadunat₃ et calore extraneo et inatali q̄cūq₃ casu supueniēte q̄da₃ fit hūoꝝ ꝑturbatio Mouēt̃ ei hūores ꝑ illū calorē ꝛ ebulliūt s₃ tn̄ nō digerūt̃. neq₃ facta digestōe int' partes laudabiles ꝛ nō laudabiles mūdificāt̃. s₃ potı⁹ facta ebullitōe ꝑiter ɔ̄miscēt̃. et iō ncc̄ario ptes corrūpūt̃. Cū igit̃ mat̃ia grossa ꝛ viscosa i corpe coadunata moueat̃ a calore necesse est vt resoluat̃ i vaporē q̄ vapor itrat hūidū grossū manēs i se occultat̃ ꝛ nō libe exalās et exiēs pꝑ grossiciē materie sibi resistēt₃ corrūpit̃ ꝛ putrescit. huic āt putrefactōi maxime ē disposita cōplexio iuuenū ꝛ calida et hūida qn̄ excessus ē i hūiditate et calore. cōplexio frigida ꝛ sicca nō sic ad putredinē est parata. et iō grandeui raro febres putridas patiūt̃. q₂ siccitas ɔ̄plexiōis desiccat hūorē ꝛ coadunat et digestōi materie ac dilatatiōi obuiat ꝛ repugn̄t. q̄ sūt dispositōes medie ad putrefactōz. frigiditas etiā ɔ̄gelat et resistit calori faciēti ebulitōz. Palā igit̃ est intellige re q̄m̄ cause faciētes putrefactōez sūt hūiditas disponēs et caliditas hūores mouēs et ebullitōz faciēs in hūorib⁹. q̄ꝝ feces vt dicit Isaac nō diuidūt̃ nec mundificāt̃. imo mutuo ꝑmiscēt̃. ꝛ iō ad putredinem necessario disponūt̃. Huic āt putrefactōi coopat̃ maxime poroꝝ corpis clausio ꝛ ɔ̄strictio. q₂ cōstrict₃ poris nō p̄t fieri supfluitat₃ resolutio neq₃ euaporatio. et iō est necesse q̄ maior fiat hūoꝝ ꝑ calorē ɔ̄motio et corruptio p̄sertim cū tal' calor sit inatal' ꝛ nō sit nat̃e regitiuus. s₃ pot⁹ corruptiu⁹. His āt cau̇ putrefactōis coopant̃ etiā q̄dā extrinseca vt inordiatio diete exercitij et etiā medicie ꝛ ɔ̄silia. q̄ oīa iteriori corruptōi vl' putredini coopāt̃ qn̄ mō indebito ꝛ i tpe incōgruo corpi extrisec⁹ adhibēt̃. Ex hūiditate igitur in aliq̄ pte corpis sic putrefacta resoluit̃ fum⁹ calid⁹ et corrupt⁹ q̄ cor petit ip̄m distēpat atq₃ ledit. ac deinde ꝑ venas ꝛ arterias se diffundēs febrē putridā corpi itroducit. sic di. Isa. ꝛ Cōstā. mat̃ia igit̃ sic putrefacta q̄ putride febr₃ est cā aut ɔ̄tinet̃ i aliq̄ ɔ̄cauitate corpis sic i stōacho ꝛ i epate vl' alias. ꝛ tūc ē cā febr₃ que d̄r iterpolata. aut ɔ̄tinet̃ intra vasa. s. i venis et arterijs. ꝛ tūc est cā febr₃ q̄ ē ɔ̄tinua Cā āt ɔ̄tinuitat₃ febris putribil' ē corruptio hūor₃ et coartatio vaporis iflāmant₃ i arterijs et i venis. et sic p₃ cā et rō oīm febriū putridaꝝ in generali siue sint ɔ̄tinue siue sint disconti nue et interpolate

De signis putride febr₃ Ca. XXXVI

l Signa āt febriū putredinaliū quedā significatōes generales sūt. Prima est q₂ mat̃ia tal' febris diu ꝑmanet i corpe s₃ supueniēte cā extranea calefit ꝛ putrescit i effectu. Scd̄a significatio ē q̄ talē febrē p̄cedit rigor l' frig⁹ mat̃ie si mat̃ia fuerit ītra vasa ꝛ vicina sensibilib⁹ mēbris. q₂ ex materia frigida resoluūt̃ q̄dā fumi q̄ ledūt neruos sensibiles ex q̄b⁹ rigor vel frig⁹ generat̃. Tertia significatio ē q₂ talis febris h₃ iterpolatōz verā i interpolatis vl' inclinationez manifestā quēadmodū i ɔ̄tinuis. Quarta ē q₂ tal' febris maximā generat angustiaz pꝑ multitudinē ꝛ grossitudinē fumi de materia putrida generati. pꝑ quā fit ordiatio calor₃ et v̄tut₃ ad iteriora donec nat̃a expediat se a fumo illo. et h̄ tps diuersificat̃ ƀm diuersitatē materie i subtilitate ꝛ grossicie. q₂ si materia fuerit subtil' et v̄t⁹ fortis cū velocitate dissoluit̃ ꝛ spargit̃ ꝑ corp⁹ et redit v̄t⁹ ad mēbra

sic ꝑus. si ꝟo materia fuerit grossa et vir⁹ debi
lis erit ecōuerso. Quinta significatio ē ī statu
febꝛꝫ. qꝛ tūc occurrūt accidētia signātia cō/
plexionē putredīs sic dolor capitis. malicia
anhelit⁹. sitꝫ. ꝛ silia. Sexta ē qn̄ corpa n̄ ple
ne mūdificant apō ꝗetē febꝛꝫ. ſꝫ rmanent ad/
huc ī corpe male ꝗlitates. ꝓpt ꝗo rmanet de/
bilitas ī corpe ꝛ etiā redeūt ipe febres et ac/
cessiōes. Septia ē ꝙ n̄ remanet ī vniformi
tate quēadmodū ꝛ cete febres apō solutiōeꝫ
ſꝫ ꝗescit oīno īterpositꝫ dieb⁹ ꝛ declinat sic ī
ꝯtinuis int̄ paroxismos. Sūt ꝛ mlte alie signi
ficatiōes q̄ ī febrib⁹ ꝑticularib⁹ denotant

De febre quotidiana Ca. XXXVII.

D E febrib⁹ āt īterpolatꝫ ꝗdā ꝑueniūt
ex humore simplici putrefacto extra
vasa vt ex fleumate naturali ꝟa ꝗtidia/
na ex colera rubea. terciana ex colera nigra.
ꝗrtana ꝗdā ex hūore ꝯposito generant vt ꝗti
diana. aliꝗ est ex fleumate acetoso. aliꝗ ex vi/
treo. aliꝗ ex dulci. aliꝗ ex salso. ꝛ iste febriūꝫ
diuersitates ꝓpria sig̃ dinoscūt. in istꝫ āt fe/
brib⁹ cōiter accidit dolor capitꝫ. insipiditas
oris. ꝗuitas corpis. frig⁹ ꝑcedēs. calor subse
quēs singul' dieb⁹ accessio renouat. et quod
peius est aliꝗtiēs duplicat. Hui⁹ febꝛꝫ mate
ria ꝯgrua medicina digerat diuidat ꝛ expel
lat. dieta ꝯgrua regat. ꝑcaueat etiā medicus
ne in ꝗrtanā vl' ethicā terminet.

De febre tertiana et ei⁹ signis et cura Capitulū. XXXVIII

T Ertiana febrꝫ fit ex colera putrefactā
extra vasa ꝛ nō collecta ad apostema
Fit āt terciana alia ex colera naturali.
alia ex innaturali. vt ex colera citrina vl' vitelli
na. Tertiane ex colera naturali facte ħ sūt sig.
de tertia die in tertiā affligit. ꝛ potissime cir
ca horā tertiā ꝑmo rigore. deinde calore. do
lore frōtꝫ. amaritudie oris. siti. tinnitu auriū.
instantia vigiliaꝝ. vrina rubea subtilis ꝛ te/
nuis. xxiiij. horas aut pl⁹ ꝑt h̄re ī labore ꝛ ali
as. xxiiij. in ꝗete. Scđm variatiōꝫ ꝟo materie di
spositiōꝫ variant et sig. Nā si materia fuerit ī
ore stōachi dolor front' est maior. sitꝭ et sitꝫ
cū aspitate sicci gutturꝫ ꝛ oris. adest volūtas
vomēdi. vrina est nimis colorata. Si fuerit
ī intestinis ꝑdicta sig̃ nō sunt ita intensa. sed
dolor ē circa vmbilicū ꝛ vrina ē magꝫ itēsa.
Si ꝟo fuerit ī epate l' in cista fell' coloratior
erit vrina cū spuma crocea. Si āt fuerit fe/
bris ex colera citrina l' vitellina variat ī pte
sig. qꝛ affligit ꝑmo rigore. deinde lēto calore
sūt horā colere ꝛ fleumatꝫ monet. vrina ē ci/
trina mediocriter tenuis. pl⁹ tn̄ accedēs ad
tenuitatē. horis incertꝫ monet. qꝛ mō antici
pat mō suboccupat. assunt ꝛ ꝑdicta sig. s. do
lor frontꝫ ꝛc. ſꝫ sūt ꝑoꝛib⁹ remissiora. ħ febris
sicē et ꝗtidiana. aliqn̄ est simplex. aliqn̄ ꝯposi
ta. simplex est q̄ fit ex vna materia in vno tm̄
loco putrefacta. ꝯposita ꝟo siue duplex que
fit ex diuersis causis in diuersis locꝫ putre/
factis. sicut cōtinua fit dupl'r qn̄ fleuma di/
uersū in diuersis locis est putrefactū. Sig/
nū aūt talis tertiane est ꝙ oīni die affligit ꝑ/
mo rigore deinde calore. ſꝫ de tertio ī tertiū
ꝗui⁹ ꝛ ī diuersis horis. vrina mediocria est ī
suba subrubea vl' rufa superi⁹ aliꝗntulū ob/
umbrata. Cā itaqꝫ simplicꝫ tertiane cogni/
ta. dieta ꝑmit⁹ ordinet fm etatem fm tps et
nare ꝗlitatē. deinde medicina debita subse/
quat. Primo materia cū syropo acetoso di/
gerat digesta cū oximelle laxatiuo purget
cū alia ꝯgrua medicina. Si materia fuerit
in ore stomachi vomit⁹ ꝑuocet digesta m̄ ꝑ/
us matia. qꝛ digesta oportet medicari ꝛ ma
nere nō cruda. vt dꝛ in amphoꝝ. Materie
ꝟo digestio cognoscit ꝑ anticipatōem accessio
nis et ꝑ remissionē rigoris vl' frigoris et ca/
loris augmentatōem ꝑ maiorē afflictiōis ꝑ/
lixitatē. ꝑ vrine inspissatōem. qn̄ ḡ apparēt ista
sig̃ digestiōis purget materia ip̄i⁹ febꝛꝫ si/
ue sit ꝯposita siue simplex. ista tn̄ sp adhibea
tur ꝯsideratio et cautela. vt si fuerit materia
simplex medicina sit simplex. et vbi duplex
materia et ip̄a medicina duplex fiat

De quartana ꝛ ei⁹ signis et remedijs. Capitulū. XXXIX.

Q Uartana fit ex melancolia putrefa/
cta extra vasa et nō collecta ad apo/
stema. Fit aūt ista febris aliquando
ex melācolia naturali. aliqn̄ ex nō naturali. quar
tane ex melancolia naturali facte ħ sunt signa
de ꝗrto die in ꝗrtū affligit horripilatōe pri/
mo. deinde calore lento. xxiiij. horas habꝫ ī
sūmo labore. et. xlviij. in quiete. In horꝫ me
lācolie affligit. s. a nona infert⁹ et seruat certa
tpa accessionis. vrina post accessionē citri/
na vl' subcitrina in dieb⁹ interpolatꝫ ꝗsi cru
da pallida scꝫ vl' subalbida ꝛ tenuis apparet
Si ī stōacho matia fuerit adest oris aceto/
sitas cū scotomia ꝛ ꝟtigine ꝛ alijs signis pes
simis ꝛ inordinatis. qꝛ adest tristicia. timor.
anxietas. et alie aīe ꝗuissime passiōes. ex pte
corpis ꝗuitas. pigricia. indigestio. inflatio.

latez pōderositas cruriũ ꝛ coxaꝝ vigiliaꝝ i/
ꝗetudo.timoꝛ in somnis.liuiditas in vngui
bus et labijs maxīe in tpe accessionis.doloꝛ
etiā accidit lūboꝝ et sinistri ypocũdrij cum
tumore splenis.appetit⁹ fortitudo.qꝛ ex me/
lancolico hũore grūi et ponderoso cib⁹ dep/
mit ad fundũ stomachi. Unđ ore stomachi
remanēte vacuo desideriũ excitat̃ Alie spēs
ꝗrtane q̄ accidũt cũ admixtōe alteri⁹ hũoꝛ.
he dicũt̃ nothe.et ī ill' mutāt̃ sig̃ ſm q̄litates
hũoꝝ q̄ cũ hũore melācolico ꝯmiscēt̃.ſ3 illa
rũ febriũ differētias nō est pn̄tis negocijs de
clarare.Cognita igit̃ ꝗrtane cā ꝛ ꝓpa diffe/
rētia a ꝑncipio denť fortia digestiua.qꝛ spis
sa est matia ꝛ ꝯpacta.Et iō denť ea q̄ mate/
riā digerēt ꝛ m ũdificāt.sic oximel simplex et
squilliticũ.ꝛ hmōi matia digesta purgeť cũ
sibi approƀata medicina cũ calidis et aperti
uis herbis ac mũdificatiuis balneent̃ ꝛ sub
fumigent̃.caueāt a cibis melācolicis ꝛ noci
uis.vtant̃ electuarijs ꝛ pl'ib⁹ calidis ꝯforta
tiuis hũoris melācolici ꝯsũptiuis ꝛ alterati
uis ꝛ letificatiuis.sic est dyasene.dyabora/
go leticia gal'.et hmōi.cum calidis vngēt̃ et
ꝯfortatiuis inungat̃

De febre continua simplici ꝛ composita.
Capitulum.XL.

f Febris ꝯtinua ꝑuciť ex hũore putre/
facto int' venas cui⁹ fum⁹ petēs cor
ipm ledit et febrē q̄ dr̄ ꝯtinua corpo
ri introducit.Hic humoꝛ aliqñ est simplex.
aliqñ ꝯpositus.Simplex qñ putrescit san
guis in vasis et ꝯtinuā inducit q̄ synoch⁹ dr̄
qñ ꝓo nō putrescit ſ3 q̄ntitate supabundās
ꝯculcat̃.fumositates ꝓo ꝯculcate calefiũt et
distpant̃.q̄ distpate spm̄ vitalē distpant.ꝛ se
quit̃ febris q̄ dr̄ synoca inflatiua.qñq3 etiaz
colera putrescit i subtilissimis venis oꝛ sto
machi.cordis.epatis.et pulmonis.q̄ dr̄ cau
son.qꝛ mēbra spũalia vrit ꝛ incēdit.qñ3 etiā
in alijs venis putrescit.ꝛ dr̄ tertiana ꝛ conti
nua.qñ3 etiā colera ꝛ sanguis sil'r putrefiũt
in vasis.et siquidē maioꝛ ps sanguis putre/
fiat fit febris synochides.si ꝓo maioꝛ ps co/
lere putrescat dr̄ causonides.ꝑ varietatē āt
causaꝝ variāt̃ ꝛ sig̃.Synochi itaq3 h̄ sũt sig̃
febris ꝯtinua.doloꝛ front̃ ꝛ tympoꝝ acutis
sim⁹.sitis vehemēs.oris dulcedo.vrina ru/
bea ꝛ spissa et q̄dāmodo liuens Eadem fere
sunt sig̃ in synocha inflatiua excepto liuore
vrine.apparet etiā oculoꝝ eminētia cum ve/
naꝝ plenitudine et rubore faciei et toti⁹ cor/
poris grauitate.In causon ꝓo et alijs apparet
vrina rubicũda subtilis ꝛ tenuis quadaz ni
gredine obumbrata.doloꝛ front̃ ꝛ tympoꝝ
tant⁹ ꝙ oculi et tympora videnť clauis ꝑfo/
rari.coloꝛ in corpe mixtus cuz citrino.sitis
indeficiens.vigiliaꝝ instātia.ligue aspitas.
exustio cũ ꝯstipatōe vētr̃.si peccauerit cole
ra in q̄litate.si ꝓo in q̄ntitate accidit ventris
flux⁹ ꝛ vomit⁹ coleric⁹ Eadem signa apparēt
in causonide et in synochide et tñ differētia
illaꝝ discernit̃ potissime ꝑ vrinā.In his fe/
brib⁹ ꝯtinuis ex sanguine generatis d3 fieri
sanguis subtractio ex vtroq3 brachio viribꝫ
ꝑmittentibꝫ ꝛ etate dieta taliũ d3 esse tenuis
et frigida sicut mica panis in aq̄ lota.pruna
cocta.et hmōi.medicia d3 eē sanguis repssi
ua et alteratiua.vt syrop⁹ acetosus violace⁹
ꝛ hmōi.ꝯtra sinthomata.f.ꝯ vigilias ꝛ dolo
rem frontis.et hmōi.maxime insistendũ est
Iste infirmitates qñq3 sudore qñq3 fluxu sā
guinis per nares vel aliunde salubriter ter/
minantur.

De fleumate. Caplm̄.XLI.

f Fleuma qñq3 putrescit in vasis ꝛ fac̄
ꝗtidianā ꝯtinuā.Cui⁹ sig̃ sunt caloꝛ
ꝯtinu⁹ sed in nocte maioꝛ ꝛ sine aliq̄
typo grauedo capit̃.oris insipiditas.vrina pa
rũ colorata et spissa horas h3.xviij.in sũmo
labore.et.vj.in falsa quiete.aliqñ etiā melan
colia putrescit i vasis et fac̄ ꝗrtanā ꝯtinuaz.
cui⁹ sig̃ sũt caloꝛ ꝯtinu⁹.ſ3 de ꝗrto i quartuz
diē sp maioꝛ.ꝛ sic sine typo grauedo capit̃.ca
loꝛ lent⁹ nō mlťũ intensus.et iste due vltime
febres nō discernunt̃ de facili ꝑ vrinā.qñq3
etiā putrescit fleuma extra et colera intra.et
tūc febris inde generata dr̄ minoꝛ emitrithe⁹
Cui⁹ sig̃ sũt eadē q̄ ꝛ ꝯtinue ꝗtidiane.ꝛ tūc ī
sero ill' adest frig⁹ ꝛ maxīe frigescũt tũc extre
ma.adest grauedo capit̃.palpebraꝝ oppressio
falso somno oppimit̃.xviij.horas h3 i sũmo
labore.et.vj.in nō sũmo.ſ3 illō non summũ
sũm⁹ est grad⁹ sũme ꝗtidiane ꝯtinue.Qñ3 pu
trescit fleuma ītra ꝛ colera extra.ꝛ fit medi⁹
emitrithe⁹.cui⁹ sig̃ sũt caloꝛ ꝯtinu⁹.ſ3 de ter
tio i tertiũ grau⁹ intēdit̃.ꝛ fit cũ rigore ꝑcedē/
te cũ doloꝛe capit̃ ꝛ sm̄.xxxvj.horas h3 i sũ/
mo labore.xij.in falsa q̄ete.vrina rubea me/
dio crit̃ tenuis vl' spissa vl' liuida. Aliqñ pu
trescit melācolia extra ꝛ colera ītra.ꝛ fit ma/
ioꝛ emitrithe⁹ in q̄ ē maioꝛ caloꝛ.ꝛ oīa sin
thomata peiora q̄ i ꝓoribꝫ.vrina aliqñ ē vi/
ridis.aliqñ nig̃.aliqñ liuida et discolorata.

q̄ oīa sūt sig̃ mortificatōis .xj. horas hʒ i sū-
mo labore. ꝛ. xij. ī n̄ sūmo Istaꝝ febriū ꝯposi-
taꝝ spēs ꝛ differentias vix pit⁹ medic⁹ pt dis-
cernere. qꝛ vt dicit Ipo. in ampho. Acutoꝝ
morboꝝ nō sp sūt pnūciatōes certe neqꝫ sa-
nitatis neqꝫ mortꝫ. vt di. Gal. qꝛ i talib⁹ mor-
bis aliqñ pfect⁹ medic⁹ errat, ꝑpt velocitatē
mot⁹ materie morbi. ꝛ etiā ꝑpt defectū vl' ꝟ-
tutē patiētꝫ quā ignorat. ꝛ iō h̄ sinē de istꝫ fe-
brib⁹ imponem⁹. q̄ eñ h̄ posuim⁹ ab Isaac ꝛ
Cōstan. ab Auic. ab Alex. certissime tradi-
ta repim⁹ ꝛ etiā a Gal. h̄ aūt nō lateat ꝙ mi-
nor enutrithe⁹ curaꝛ cuꝫ difficultate. medi⁹
ꝟo vix tñ aliqñ. sꝫ maior nūqꝫ nisi diuīa ma-
nu vt testaꝛ Gal.

De horripilatōe. Capitulū. XLII

b Orripilatio est q̄dā pua dispositō ex materia febrili i corpe surgēs acces-
siōes febriles pnūciās ꝛ pcedēs. oriꝛ
āt ex frigido fumo a frigida materia fleuma-
tica vl' melācolica resoluto. q̄ subito p mem-
bra corpis se diffundēs neruos ꝛ musculos
tāgit. ꝛ sua frigiditate cutē ꝯstringit. vnđ ra-
dices piloꝝ stringēs poros claudit et ipsos
pilos rectos et rigidos fum⁹ frigidus facit.
Vñ horripilatio ꝟm Isi. horrida đr piloꝝ
erectio. qñ cū q̄dam horrore alic⁹ timorꝫ grā
pili capitꝫ subito eleuāꝛ. Timor eī subit⁹ ca-
lorē ad interiora reuocat. ꝛ iō corpis supfici-
es a calore depaupata exteri⁹ se ꝯ̄hit ꝛ corru-
gat. ꝛ sic p ꝯ̄ñs pili i supficie cutꝫ inuolūtarie
erigūꝛ. eadē q̄ est rō ꝛ cā in febricitātib⁹ hor-
ripilatōis et tremoris frigoris et rigoris. vt
dicit Constan.

De fastidio. Ca. XLIII

c Irca mēbra nutritiua diuerse acci-
dūt passiones sic circa stomachū fa-
stidiū. bolism⁹. vomit⁹. ꝛ hmōi. Fa-
stidiū est immutatio appetit⁹ vt di. cōstan. Est
āt fastidiū ciboꝝ ꝛ potuū inuolūtaria abbo-
minatio. ꝟtuti nutritiue maximū inferēs no-
cumentū. Vñ đr fastidiū q̄i faciēs tediū. vt
dic Isy. qꝛ in illo inuenit hō fastidios⁹ tediū
tn q̄ alter recipit solaciū ꝛ naꝛe oblectamētū.
Fit āt trib⁹ modis. ex spirituū defectōne. ex
ñeruoꝝ sensibiliū opilatōe. ex hūoꝝ calido-
rū vl' frigidoꝝ nimia repletōe. Primū pꝫ q̄a
cū spūs sint instra ꝟtutū vt eas excitēt ad su-
as pagēdas opatōes ex eaꝝ defectu appetiti-
ue ꝟtutis opatio ipediꝛ. Scđm etiā pꝫ. appe-
tit⁹ eñ stōachi q̄ ppe đr desideriuꝫ a duplici
ꝟtute pficiꝛ. s. a naꝛali appetitiua ꝛ ab influē-
te sensitiua. Cū eī neruis sensibilib⁹ opilatis
spūs aīalis nō possꝫ descēdere ad os stōachi
vt pficiat appetitū nō imerito altera cā pnci-
pali deficiēte deficit appetit⁹. Tertiū pꝫ ꝙ
cū rōe vacuitatꝫ fiat appetit⁹ repletōe facta ex
hūore appetit⁹ nō imerito ipediꝛ. Sig̃ āt qñ
deficit appetit⁹ ꝑpt defectū spirituū sunt ista.
tot⁹ corpis macilētia ex febre pcedēte. ex ie-
iunio nimio. ex vigilijs ꝛ fluxu vētrꝫ. Neruo-
rū opilatōez cog̃scim⁹ ex h̄ ꝙ patiēs i assūptꝫ
nullā patiꛩ delectatōꝫ. ꝛ tunc maximā patiꛩ
stomach⁹ indigestōꝫ. stomacho ꝑpt absentiā
spirituū infrigidato. cib⁹ etiā in trāsitu sētiꛩ
frigid⁹ ꝑpt pdictā cām. Calidoꝝ cog̃scimus
hūoꝝ abundantiā ex amaritudie orꝫ. ex sicci-
tate lingue cū siti. ꝛ ex calidis fumositatibus
palatū excoriātib⁹. adest etiā qñꝫ vomit⁹ cro-
ceus. Frigidos hūores scim⁹ eē in cā ex eru-
ctuatōnib⁹ acidis vl' insipidis siue fetidis ex
indigestōe ꝛ stōachi gūcedie. Qñ igiꛩ defect⁹
spirituū est in cā opandū est ꝯ̄ illa ꝑpt q̄ sunt
spūs i defectu. qꝛ si ex febre agēdū ē ꝯ̄ febreꝫ.
si ex ieiunio ꝛ corpis ꝯsūptōe pdita sūt cibis
electuarijs ꝯfortātib⁹ repanda. ꝛ sic de aro-
maticis reb⁹ fiant salsamēta spūs repantur
orificiū stomachi ꝯfortantia. ex acetosis. s. et
menta. et hmōi aromatica sep⁹ narib⁹ appo-
nanꛩ. Si fuerit opilatio in cā valet si nibil
obstiterit ꝙ patiēs de mediana dextri bra-
chij minuaꛩ. denꛩ calida diuisiua. calida eti-
am ꝯfortatiua vt dyaciminū. ꝛ ꝯsilia. nisi ni-
mia caliditas sit in cā. tūc cū syropo aceto-
so est vtendū et materia ꝯgrua medicina est
euacuāda. Si hūores frigidi sūt in cā pur-
geꛩ stomach⁹ cū bñdicta vl' alia ꝯgrua medi-
cina ꛩ calidis ꝯforteꛩ diuersa cibaria sūt of-
ferēda etiā si aliq̄ꝫtulū fuerit nociua. si eā de-
siderauerit vt sic i eis exciteꛩ appetit⁹. iuxta il-
lud Ipo. Parū deterior cib⁹ ꝛ potus. melio-
ribus quidē. delectabilis vero magis est ap-
ponendus.

De bolismo. Ca. XLIIII

b Olismus est imoderat⁹ ꝛ q̄si canin⁹
appetit⁹ Pꝫ āt fieri ex frigiditate orꝫ
stomachi dñante ꛩ existēte cū hūore
frigiditas igiꛩ intensa assūpta cibaria vi ex-
pressionis trudit ad inferiora. ꛩ sic stōachus
inanit⁹ rōne vacuitatꝫ appetit. stomach⁹ āt ex
multis causis infrigidaꛩ. sicut ex nimis fri-
gida dieta. et hmōi. dicit Gal. ꝙ bolism⁹ na-
scitur ex nimio calore mēbroꝝ q̄rū venetra-
būt ab epate. epar vero p mezeraicas venas

extrahit a stomacho q̄ subito inanit̄ stōach⁹ et sequit̄ appetit⁹ q̄si canin⁹ et imoderat⁹. di/noscit̄ p intensionez vrine. ⁊ qꝛ cito aduenit nec tm̄ p eū ꝯl⁹ deficit. istū ꝯuenit frigida me dicina et grossa dieta. Bolismi āt h̄ sunt sig̃ scꝫ ꝙ hō pl⁹ debito appetit ⁊ pl⁹ solito come/dit. et tm̄ ex assumptꝭ nihil corpi addit. sed at tenuat̄ poti⁹ ⁊ marcescit. ad est freq̄nt̄ flux⁹ ventris. Accidit āt appetitū ĩmutari vt appe tat q̄s nociua. vt carbones terrā ⁊ sal. et hu/iusmodi. Et hꝫ fieri ex hūore melācolico vl̄ colerico inficiēte os stomachi. ⁊ q̄si quandā lanuginē inducēte. Vn̄ stomach⁹ infect⁹ ra/tione ꝯformitatꝭ appetit talia vt ĩ pregnātib⁹ pꝫ in emorroidaꝝ ⁊ mēstruoꝝ retentōez pa/tiētib⁹ in q̄b⁹ fum⁹ ab ĩmūdo sanguie resolu/tus inficit neruos sensibiles stōachi ⁊ imu/tat appetitū. Contra bolismū g̃ dent̄ calida stomachū ꝯfortantia. dent̄ etiam cibaria vn/ctuosa ⁊ ml̄ta pinguedine addita vt vnctuo sitas ori stomachi innatās fastidiū generet et inducat. et si humor frigid⁹ ac flegmatic⁹ fuerit in cā vt freq̄nti⁹ accidit stomach⁹ pur get̄ tandē calidis electuarijs interi⁹ vngētis calidis exteri⁹ ꝯfortet̄. ꝯsimili mō curet̄ inor dinatus appetitus.

De singultu Ca. XLV

Singultus est fort⁹ violēte ꝯmotiōis stomachi ex spasmosa dispositōe ei⁹ ꝓueniēs. Fit aūt duplici de cā ꝑnci/paliter. scꝫ ex nimia repletione. vel ex inaniti one. et q̄nqꝫ ex frigore. Hec em̄ de cau̇ ner/ui stomachi ꝯhuntur quib⁹ contractis fun/dus stomachi sup̄⁹ eleuat̄. virtus autem re gitiua nitit̄ ip̄m ad naturalē situm et positō nem reducere. Ex tali g̃ ascensu vel descēsu vt dicūt quidā fit q̄dam sonus q̄ dr̄ singult⁹ vl̄ vt mihi videt̄ dum fund⁹ stomachi eleua tur aer in medio ꝯtent⁹ vi expulsiōis exiens dum alteri aeri obuians p angustum trāsit facit sonitū q̄ dr̄ singultus. q̄n accidit ex re pletione fit cum vomitu humoꝝ vl̄ ciborū Accidūt eructuatōes diuersi sapoꝝ s̄m hu moꝝ abundantiū diuersitatē et plectorica ē corpis habitudo. dieta em̄ precessit nimis larga. q̄n em̄ ꝯtingit ex inanitione cognosci tur p febrem vl̄ fluxum ventris vl̄ sanguis ⁊ p alia q̄ extenuant corp⁹. sed q̄n accidit ex fri giditate cognoscit̄ p frigiditatē aeris vel per dietam frigidā p̄cedentē. et h̄mōi. Contra singultū ex repletione vtendū est vomitu et alijs euacuatiuis calefacientib⁹ ⁊ desiccati/uis. ꝯ singultū ex inanitōe si fuerit sine febre vtendū est restauratiuis et humectatiuis. si ꝟo fuerit cū febre piculosius est. Cōtra sin/gultū ex frigiditate actualiter calidis ⁊ potē tialiter ē vtendū. Valet etiam sternutatio si ꝓuocetur. valet etiā timor si ex improuiso ĩ/cutiatur. vel si aliqd̄ verecundū valde subi/to obijciatur. Nam calor reuocatus ad in/teriora ꝓpter verecundiā aut timorem dissol uit fumū qui materia singultus est

De vomitu Ca. XLVI

Vomitus est ciboꝝ et humorū a sto/macho violenta reiectio. et habꝫ fie ri istꝭ modis. aut vi nature aut vi sin/thomatis. q̄nqꝫ em̄ sup̄abundant in stoma/cho humores calidi. q̄nqꝫ frigidi. Vn̄ q̄nqꝫ ex caliditate ebullitōez faciēte ⁊ hūores dis/soluente fit eoꝝ p vomitū expulsio. sic em̄ fri giditas intēsa in ore stomachi vi compssio/nis repellit humores et cibaria inferius. et est causa solutōis p secessū. sic caliditas do mināς mouet eos aliq̄n sursū. et est cā eua/cuatōis p vomitū. aliq̄n fit ex ciboꝝ ⁊ potuū sup̄abundantia. q̄ cum natura nō possit re/gere l̄ digere ea repellit a se tāqꝫ sibi sup̄flua et nociua. Aliq̄n āt accidit ex q̄litate cibi et pot⁹ et ex ei⁹ acumine. Vn̄ mordicat neruos stomachi ⁊ ꝓuocat ad vomitū. Aliq̄n fit ex debilitate ꝟtutis retētiue ⁊ fortitudīe expul siue. Vn̄ stomach⁹ nō valens assumpta reti/nere p incontinentiā vomit ea. Aliq̄n etiā accidit ex fortitudine et acumine medicine. Aliq̄n etiā fit vomit⁹ cū inferiora vētrꝭ fuerit fortiora ⁊ expellūt suas sup̄fluitates ad sup̄io ra ⁊ nat̄a n̄ valēs retinere ea ĩmo abominās ⁊ abhorrēs p vomitū expellit. Illa etiam fit aliq̄n p ꝯpressionē et eleuatōez stomachi ex vicinitate et colligātia alioꝝ mēbroꝝ q̄n ca su aliq̄ patiūt̄ vt ex matrice. Vn̄ frequēs vo/mitus signū est impgnatōis vt di. Gal̄. Vo mitus itaqꝫ laudabil̄ est q̄n fit vi ⁊ opatione nat̄e. vel q̄n fit sic oportet et q̄n oportet adiu torio medicine. q̄n fit ĩ die cretico et eger ex vomitu releuat̄. Vomit⁹ ei laudabil̄ stoma chū mūdificat ꝟtuti digestiue ꝟuit ⁊ ministrat totā nat̄az exonerat ab infirmitatib⁹ infinitꝭ totū corp⁹ hoīs alleuiat. Si āt fuerit illau/dabilis ꝯria opat̄. omnē āt vomitū natura/liter p̄cedit mot⁹ ⁊ tremor labioꝝ conatus ⁊ āgustia spiritaliū mēbroꝝ. nausea et abomi natio. oris aptio. ligue distēsio. et extēsio ve/naꝝ arteriaꝝ ⁊ neruoꝝ. lacrymatio ĩ oculis

emissio sudorꝫ. imutatio gutturꝫ. ⁊ amarica/
tio et infectio ligue palati atq͡ȝ oris. Uomi/
tus igit̃ si fuerit necessariꝰ puocet̃. si supfluꝰ
et nociuꝰ restringat̃. Circa vomitū aūt ex fri
gida cā valēt calida ⁊ ꝯfortatiua tā electua/
ria q̄ȝ vnguēta. valet etiā dyacytoniten cali
dum dyanisum. dyaciminū. ⁊ hmōi. ꝯ cali/
da m ꝓo cām valēt frigida ⁊ sicca restrictiua
et ꝯfricatiua ut zuchara. rosacea. dyarodō.
tria sandali. et hmōi. Et hec d vomitu dicta
sufficiant.

De dolore ventris siue stomachi. Capitulum. XLVII.

Dolor stomachi multis de caus̃ ha/
bet fieri. s. ex calore dissoluēte. ex fri/
gore coartante. ex vētositate extēden
te. ex apostemate cōpmente. ex hūore calido
vel frigido. villos stomachi inuiscantē. vbi
calor est in cā dolor est pungitiuꝰ. eructua/
tio calida parum pallida. vrina grossa. ciba
ria bn̄ digerunt̃. subulia adiurunt̃. amaritu
do oris. secessus colericꝰ. vrina crocea Ubi
ꝟo frigiditas cuȝ humore est in cā est dolor
g̃uatiuꝰ. dura male digerunt̃. leuia et subti/
lia meliꝰ. solent adesse vomitꝰ fleumaticus
crudus. vētris ꝯstipatio. eructuationes ace/
tose. vētositas si est in culpa cognoscit̃ ex ru
gitu ⁊ gurgulatōe ⁊ eructuatōibꝰ insipidis.
ex quorꝫ emissiōe patiēs alleuiat̃. Apostema
si sit in stōacho cog̃scit̃ ex febre ꝯcomitātē ex
pūctura et ardore et indigestiōe et orificij ex
tensione. Si igit̃ calor cū hūore sit in causa
humor digerat̃ ⁊ cū medicinis ꝓprijs purge
tur. stomachꝰ cū electuarijs frigidis ꝯfortet̃
cū vngētꝫ frigidis exteriꝰ fomētet̃. si aūt frigi
ditas cū hūore sit in cā mō ꝯrio curet̃. si aūt
vētositas sit in cā curet̃ cū illꝭ q̄ extenuāt vē/
tositatē. vt dyamararꝫ. dyaciminū. et hmōi
Magis eīm vētositas in corpe et spēalr cū est
in ventre causat torsiōes qn̄ se int̃ hūores in
terponit. vt di. constan. et ideo oportet vt sibi
succurrat̃ cū medicina vētositatꝫ vētrꝫ disso
lutiua. et iō dic̄ Constā. vt vētosa sine scarifi
catione circūdet vmbilicū vt ventositas ex/
trahat̃ ab iterioribꝰ ad exteriora. qr sic̄ dicit
idē. Plus vētositas ledit in multꝫ causis q̄ȝ
humores. vtȝ in ydropicis. de q̄bꝫ idē in eo/
dem cap̄. dat exemplū. Quicūq͡ȝ igitur vult
ꝯtinuā custodire corpis sanitatē custodiat
stomachū ne nimiū sumat cibū. sūma eīm et
ꝑfecta medicina est abstinētia vt di. Constā.
in. iij. ca. de fastidio.

De fastidio Ca. XLVIII

Dolet etiā vētri accidere dolor et tor/
tura. vt idē dicit Constan. ex huma
ribꝰ intestinis in inuiscatis sic̄ dolor
iliacus colericꝰ. et ꝯsil̃es passiōes. Accidūt
aūt iste infirmitates q̄nq͡ȝ ex interclusa vento
sitate viscerꝫ obuolutiones extendente. q̄nq͡ȝ
ex hūorꝫ multitudine viscerꝫ subam aggra/
uante. aliq̄n ex aliq̄ apostemate lesionē inte/
stinorꝫ sube inferente. aliq̄n ex lubricorꝫ mlt/
titudīe viscera interiꝰ corrodēte. aliq̄n ex alio
rū mēbrorꝫ colligantia ꝯpassionē intestinis
inducēte. aliq̄n ex hūorꝫ acumine intestino/
rū subaȝ mordicāte et vlcerāte. Et iste passi
ones ꝓprias hn̄t cās et significatōes. Uento
sitas q̄ cruda et grossa ab hūoribꝰ resoluta
qn̄ cū fecibꝰ includit̃. in intestinis mltas ge
nerat torsiones. et si fuerit resoluta fumosi/
tas vel ventositas a materia sanguinea erit
dolor infixiuꝰ. vt dicit cōmen. si fit ex coleri
ca erit pūgitiuus. si ex fleumatica dicet̃ extē
siuꝰ. si ex melācolica dicet̃ grauatiuꝰ. si ex vi/
treo fleumate dicet̃ ꝯgelatiuꝰ. qn̄ aūt fit ex so
la ventositate tūc est dolor deambulatiuus
Ita dicit de ꝟbo ad ꝟbū cōmen. sup Joh. ⁊
hisꝟbis vtunt̃ sepe magistri ⁊ autores Ista
igitur passio curat̃ cum dyaforeticis medi/
cinis. i. euaporatiuis. extenuatiuis. ventosi
tatis ꝯsumptiuis. qn̄ vero replent intestina
grossa et viscosa g̃uissimas inferūt passiōes
Ligant̃ eīm intestina et ꝯglutinant̃ viscosa
supfluitate Un̄ natura nō se pt a supfluis ex
pedire. vn̄ nec̄ario sequit̃ interiorꝫ torsio. in
feriorꝫ ꝯpssio. ex repcussione fumositatū su
periorꝫ sūma ꝑturbatio. q̄nq͡ȝ mors ⁊ subie/
cti destructio. vtȝ in iliaca et colerica passio
ne. In tali itaq͡ȝ casu solēt ꝑmo apponi mol/
lificatiua et materie indurate humectatiua.
deinde aliq̄ntulū mordificatiua. tandeȝ ne/
cessaria purgatiua. ⁊ sic exoneratꝫ et purga/
tis interioribꝰ tota nat̃a ad ꝯsistentiā debitā
reuocet̃. Qn̄ ꝟo apostema occupat stoma/
chum vel intestina ex materia ⁊ distensione
apostematis sentitur dolor et g̃uedo in sto/
macho et etiā intestinis. ⁊ s̃m q̄litatem ma/
terie ⁊ q̄litatē apostematꝫ intendit̃ vl̃ remit/
tit̃ impetꝰ angustie ⁊ dolorꝫ. dolor aūt sp tāto
ē g̃uior et piculosior q̄to i subtilioribꝰ ⁊ g̃ci/
lioribꝰ ꝯpbēdit̃ intestinis. q̄r minꝰ pt̃ȝ locus
euacuatiōis ⁊ euentatōis. Istis tn̄ interius
et exteriꝰ cōfert medicina mediocriter refri/
gratiua. rōe febrꝫ mitigatiua. ⁊ rōe doloris

maturatiua ꝛ mũdificatiua. rõe apostemat⁊ ꝯsolidatiua ꝛ sanatiua. rõe subseq̄nt⁊ vlcer⁊ ne loc⁹ maneat vlcerosus. ꝛ ista oĩa et multa alia patēt ĩ viati. ꝛ ĩ plat. ſ3 ista h̄ ponere eſſ3 sup̄fluū. qñ igit̄ lumbrici siūt ĩ cā marim⁹ in stat dolor. Sūt āt lūbrici v̄mes q̄daʒ longi rotūdi et acuti ex viscosis et crudis hũorib⁹ intestinoꝝ interiorib⁹ generati. q̄ cū fuer̄t in ḡcilib⁹ ꝛ lõgiorib⁹ intestinis generati dicunt̄ lūbrici. q꞉ lõgi vt di. ꝯstan. Si v̄o in ĩferiori bus ꝛ grossiorib⁹ siūt nutriti ascarides dicūt̄ et cucurbini. hi s̄m diuersas materias ex q̄bus siūt diuersas hñt spẽs et figuras. Nam ex salso fleumate fiūt v̄miculi lõgi ḡciles et acuti. nam calor ill⁹ fleumat⁊ q̄ h3 motum a centro vsq3 ad circūferentiā ꝓtrahit materiā v̄mis in longū. siccitas v̄o cū hēat motū ad centꝝ ꝛ nõ possit materiā dilatare ꝯstringit ꝛ coartat eandē ĩ rotundu3. ꝛ iõ v̄miculi sic ḡnati lõgi sūt ꝛ rotūdi. Ex fleūate v̄o dulci fiūt v̄mes lõgi et lati. lõgi q̄dē rõe calor⁊. q̄a calor ꝓlongat. lati v̄o q꞉ hũor se diuidit ꝛ dilatat. Ex fleumate v̄o acetoso q̃d frigidū ē ꝛ siccū curti ꝛ rotūdi. q꞉ vtraq3 q̄litas cu3 habeat motū ad centꝝ repug̃t latitudini ꝛ longitudini. Ex fleumate v̄o nāali cū sit frigidū ꝛ h̄ūidū fiūt breues et lati. breues q̄dē ex frigiditate. lati v̄o ex h̄ũore. et isti dicuntur ascbarides vel cucurbini. q꞉ semini cucurbite assimilāt̄. Ex vitreo fleumate. ꝑ nimia frigiditate nihil viuificat̄. Hi v̄mes ḡuissimas infer̄t corruptõēs febr⁊ adest. prurit⁹ nariu3 stridor dentiū. abhominatio cibi. stupor et alienatio mentis. clamor in somno. tremor corpis. emissio lingue. et masticatio. cum nihil habeant int̄ dentes. ꝛ ista omĩa accidūt ꝓp̄t colligantiā intestinoꝝ ad instrumēta sensuū et ad maxillas. Oportet ḡ vt di. Cõstāt. vt citi⁹ eĩjciant̄ alioq̄n corp⁹ ab eis ꝯsumit̄ ꝛ mēbra remolliūt̄. nec expellūt̄ nisi moriant̄. dū eñ viui sūt cū intestinis inuiscati de facili nõ exeūt. ſ3 mortui abhorrētes eos nāa eĩjciunt̄. m̄ aliq̄n exeūt ſ3 q̄i mortui ꝛ stati moriunt̄. cū reb⁹ eñ amaris occidunt̄ sic absinthio. et h̄mõi. q̄ oĩa in eodē ca. recitat ꝯstan. Debēt āt oĩa talia amara dari cū melle vel lacte l̄ cū aliq̄ dulci. dulcia ei v̄mes diligūt q̄ cū sibi incorpant recipiēdo amaritudine3 se occidūt. ibi eñ latitat hamus sub esca. qñ matrix vel vesica patitur ꝛ intestina ꝓp̄t colligantiā patiūt̄. nam collo vesice opilato retenta vrina vesica distendit̄. q̄ distensa intestinū q̃d sibi adiacet ꝯp̄mit̄ ꝛ ad fecis expulsionē impedit̄. et inclusa vētositate colerica passio generat̄. Hec passio generat̄ vt di. cõstan. in vno intestino q̃d vocat̄ colon. i. ꝯcauum. et est ĩ dextra p̄te ventris inferioris circūcingens sic zona vsq3 in p̄tem sinistrā. Cā aūt hui⁹ passionis est septiformis vt dĩcidē. Prima est calor igne⁹ ꝛ coleric⁹ febrib⁹ intermixtus desiccans fecis humiditatē et indurans et exire non p̄mittens. Scd̃a causa ē cibi sicci et stiptici grossicies egestiõe3 exire ꝓhibens. Tertia est fleumatis viscositas vias egestionis ꝯcludens. Quarta est grossa ventositas cū viscosis hũorib⁹ se imiscens ꝛ descendens. Quinta est cā apostema cū intestino nascēs subam feculentā exire libere ꝓhibens. Sexta multitudo ascaridū et lūbricoꝝ mortuoꝝ ꝛ inuiscatoꝝ in h̄ intestino exire non valēs. Septima est intestini insensibilitas nocumentū fecis non sentiens nec expellēs. Hec passio q̄cunq3 de cā generata dira infert corpi tormenta. Uñ generalia ꝛ ꝓpria hñt accidentia. adest eñ general̄r vomitus. abominatio. tortura. et dolor intollerabilis ex p̄te illa ventris ꝯstipatio. et si ē ex calida cā venter videt̄ acubus pũgi. nā ꝛ patiens cito moritur si nõ h3 remediū. si ex frigida est tūc nimia sentit̄ grauitas. lent⁹ tñ est dolor et in vno loco. si v̄o est ex vētositate dolor est extensiu⁹ ꝛ immutat locū cū gurgulatione et inflatione. si est ex apostemate sentitur calor. dolor adest febris cū siti ꝛ asp̄itate lingue. Si ex lumbricis tortura seq̄t̄ et dolor et abominatio. aliq̄ñ p os eos eĩjciūt vomūt et breuiter morb⁹ est pestifer et mortal̄. cito inficiēs nisi efficacit̄ succurrat̄. Prio igit̄ sunt cause morbi mitigāde dissoluende et destruēde ꝑ balneatõēs calefactos dissolutiuas et liquefactiuas vnctõēs vt est anacison. yrilion. et h̄mõi. Si v̄o ꝑ mitigatiua3 nõ cessauerit dolor tūc ad fortiores ꝓcedendum ē medicinas dissolutiuas. purgatiuas. sic in viatico ꝯtinetur. Huic passioni cognata est yliaca ab ylion intestino dicta. Et ē intestinū gracile ꝛ longū inuoluēs circūq3 alia intestina. et est carne discoop̄tū vnde valde est sensibile. Uñ ꝛ h̄ passio vocat̄ vna de pacutis s̄m Gal̄. q꞉ vno die vl̄ duob⁹ interficit. et iõ ꝑiculosior q3 ipsa colerica. cõsimili tñ mõ curatur. ex ꝯsimilib⁹ ei fere causis generat̄. sed maxime ex apostemate. vt dicit Constan.

De dissenteria Cap. XLIX

a Liqñ etiã patit᷑ vēter ex cibo₄ ꝛ hũo
rũ lubꝛicitate et acumĩe vt ĩ dissen/
teria lienteria ꝛ dyarria. et h̄ inter se
differũt vt dĩ i. ꝯstan. ꝛ plat. Dissenteria ē flux⁹
vētrꝫ cũ excoriatōe intestini ꝛ sãguinolenta
egestōe. ꝛ dꝛ a descindēdo. q2 ĩ ea inscidũt ĩ/
stina ꝛ fit ex colera naťali vľ innaťali ĩtestina
corrodēte ꝛ excoriãte. qñq3 etiã fit ex fleuma
te salso. et qñq3 ex melãcolia adusta. qñq3 ex
vicio epatis. ꝛ dꝛ epatica. qñq3 ex debilitate
ꝯtētiue ꝑtutꝫ sãgninē retinere nō valētis. qñ
q3 ex nimia sãguĩs abũdãtia maxĩe ĩ detrũca
tis. sãgnis eĩ ꝯsuet⁹ trãsmitti᷑ ad nutrimētũ
mēbri qñ abscisũ ē mēbꝝ cũ nō ĩuenit mem
brũ qđ nutriat supabundantiã ĩ epate gene
rat et ꝑ incōtinentiã emitti᷑. ꝛ dꝛ ꝓpe dissen
teria. fit etiã sepe vicio intestinoꝝ et tũc sunt
tres spēs. ĩ ꝑma resolui᷑ intestinoꝝ vnctuosi
tas ꝛ apparet egestio sic lotura carnis pĩguis
In scđa villi stõachi abꝛadunt᷑ et apparēt q̄̄si
rasure ꝑgameni In tertia ꝑ frustula emittũ
tur intestina. et tũc apparēt carnose et neruo
se et arteriose resolutōes. ꝑma igi᷑ spēs bene
cura᷑. scđa vix. tertia nũq3. sil'r epatica vix cu
ratur. dissenterie igi᷑ sig̃ sũt sanguinolenta
egestio torsio ventris dolor punctiti⁹ qñq3
igitur fit excoriatio intestinoꝝ suꝑioꝝ. qñq3
mediorũ. qñq3 inferioꝝ. et ꝭm h̄ varia᷑ do/
lor nũc in ventre suꝑmo. nunc circa vmbili
cũ. nũc in infimo. Scđm igitur causarũ di
uersaꝝ genera diuersificari solet etiã medi/
cina. ꝑmo igi᷑ solet mũdificari hũoꝛ peccãs
deinde flux⁹ intercipi et h̄ tam syropis q̄3 ele
ctuarijs tam emplastris. q̄3 vngētis stipticis
et ꝯstrictiuis. interioꝛ ꝓo medicina iuuat ef
ficaci⁹ qñ in suꝑioꝛib⁹ intestinis est materia
exterioꝛ vero plus adiuuat inferioꝛa. stipti/
ca igitur et ꝯstrictiua debet esse tam medici
na q̄3 dicta.

De lienteria Caplm. L

l Ienteria est flux⁹ vētris cũ indigesti
cibi et pot⁹ emissione qñ nl'a fit imu
tatio circa cibũ. s3 sic accipi᷑ ita emit
titur qđ ꝯtingit aliqñ ex villoꝝ stõachi abꝛa
sione. vñ stomach⁹ nō valet cibũ retinere qñ
fit ex viscosa et fleumatica hũoꝛositate villis
stomachi et intestinorũ adherente. aliqñ ex
apostemate. q2 tũc ĩ cibis pl⁹ graua᷑ stoma/
chus. et ideo sensu nature moue᷑ stomachus
ad expellenda cibaria anteq̄3 digerant᷑. Cu/
retur hec infirmitas sicut sup̄ dicta. Dyar/
ria est flux⁹ ventris simplex cum cibi digesti
emissione absq3 sanguinea egestione. Fit ãt
aliqñ ex ciboꝝ multitudine et coꝝ liq̄ditate
et acumine. Aliqñ ex colera peccante in q̄n
titate poti⁹ q̄3 in q̄litate. q2 si q̄litate pecca
ret poti⁹ induceret dissenteriã q̄3 dyarriam.
qñq3 fit ex fluxu humoꝛis ad intestina a ca/
pite defluentis et ea vel moꝛdicantis vel lu/
bꝛicantis et tũc emitti᷑ patiēs spumas ꝛ am
pullas. iuxta illud Ypo. q̄b⁹ spumose egesti/
ones in dyarria apparēt. his a capite fleuma
defluit. H̄ flux⁹ curatur ꝑ diete tenuitatem cũ
multitudo ciboꝝ est in cã. si ex acumine dē/
tur refrigeratiua et humectatiua. si ex fluxu
hũoꝝ a capite dentur reumatis restrictiua.
Et hec de passionibus vētris iam dicta suf
ficiant.

De ydropisi. Capitulum. LI

i Dropisis est erroꝛ digestiue virtutꝫ
epatis tumoꝛem mēbroꝝ generans
vt dicit Constan. Dum eĩn virt⁹ di/
gestiua debilitatur in epate suꝑfluitates m̄l
te generantur in coꝛꝑe q̄ vigore virtutis ex/
pulsiue exteri⁹ trãsmisse mēbroꝝ inflatiōem
generant. Fit aũtē trib⁹ de causis generaliꝫ
ex retentione superfluitatũ ꝑter naturam. ex
fluxu humiditatis ꝑter naturam. ex ꝑncipa
li distemꝑantia q̄litatum ipi⁹ epatis. dũ eñ
suꝑfluitates ꝑter naturam retinētur vt men
strua emoꝛroide. et hmõi. ex eaꝝ retentione
oppꝛimuntur virtutes. suꝑfluitates generan
tur. ex quib⁹ membroꝝ inflatio seq̄tur. ex flu
xu ꝓo hũiditatis ꝑter naturam dissoluũtur
spũs. debilitãtur ꝟtutes. suꝑfluitates ex in/
digestiōe suꝑuenientes inflatōem membro/
rũ efficiũt. ex q̄litatũ distemꝑãtia errat ꝟtus
digestiua in epate q̄drupl'r ꝭm q̄ttuoꝛ q̄lita
tũ ꝯiectōem. et sic fiunt q̄ttuoꝛ spēs ydropi
sis ꝭm excessum q̄ttuoꝛ qualitatũ. ꝑma ē len
tofleuma ex distemꝑantia frigiditatis et hu
miditatis. ꝛ dꝛ ab albo fleumate. lentos aũt
album dꝛ. Scđa est yposarca vel anasarca
ex distemꝑantia frigiditatis et siccitatꝫ Ter
tia spēs est achites ex distemperantia calidi
tatis et humiditatis. Quarta species ē tym
panites ex distemperantia caliditatis ꝛ sic/
citatis. Fiunt autem hoc modo dum humi
ditas et frigiditas in epate distemperantur
virtus digestiua debilitatur. qua debilitata
suꝑflua generantur. q̄ ꝟtus expulsiua trans
mittit ad exterioꝛa. vñ vehemēs accidit infla/
tio. frigiditate ꝛ siccitate distemꝑata ĩ epate

filr ṽt⁹ digestiua distēpat̄ ꝛ debilitat̄ ꝛ aliq̄n tulit̄ expulsiua. ꝛ iō sup̄flua nō emittit ad cu tis exteriora. s; sub carne retinet̄. et iō h̄ spēs dr̄ yposarca. i. sub carne vł iuxta carnē. Ex distpantia āt calorꝫ ꝛ hūiditatꝫ p dissolutōz spirituū debilitat̄ vtraq; .s. ṽt⁹ digestiua ꝛ expulsiua. vñ sup̄flua p totū corp⁹ nō expellūt̄ s; int̄ vētrē ꝛ siphach tantūm iō retinēt̄. et hec spēs dr̄ archites. q2 vent̄ eoꝝ pcussus r̄sonat sic vter. archis eñ vter dr̄. Caliditate ꝛ sicci tate distpatꝫ spūs dissoluūt̄. ꝛ sic debilitata vtraq; ṽtute sup̄flua ex indigestiōe surgentia p calidū ꝛ siccū i grossā fumositatē r̄soluūt̄ q̄ nō expellūt̄ p totū corp⁹ s; circa vētrē retinēt̄. ꝛ h̄ spēs tympanites dr̄. q2 ad modū tympani sonat vent̄. In pma igit̄ specie inflatio ē p totū corp⁹ sup̄ficies alba ꝛ moll̄. digitus carni ipressus signū foramis fac̄t paulatim i se postea redit. vrina est discolorata alba et spissa. In scd̄a spē nō est tāta inflatio s; fetet eoꝝ caro. vrina est discolorata ꝛ tenuis. In tertia spē est vent̄ inflat⁹ ꝛ sonat pcussus sic vter. vrina rubea ꝛ spissa. In q̄rta spē extēdit̄ vent̄ ꝛ sonat sic tympanū. vrina ē colorata ꝛ tenuis. collū ꝛ extrema efficiūt̄ ḡcilia. et nareo acute. oculi ɔcaui ꝛ rotundi. due prime spēs pñt curari añ ɔfirmatiōez. due scd̄e añ ɔfirmatōz vix curāt̄ postea v̄o nūq;. ydropicus q̄ est corpe tumid⁹ moll̄ ḡuis ꝛ pōderos⁹ ꝛ sitibūd⁹ q̄ q̄nto pl⁹ bibit tāto pl⁹ sitit. ꝛ q̄ q̄nto pl⁹ bibit tāto pl⁹ paulatī deficit ꝛ ampli⁹ i turgescit. Talib⁹ q̄dē diuersimode patiētib⁹ diuersimoda exhibet̄ medicīa. eis tñ valent vētositatꝫ extenuatiua. hūorꝫ itercutanei cōsūptiua ꝛ ṽtutꝫ digestiua i epate ɔfortatiua. de q̄b⁹ oib⁹ se expedit i viati. Constan.

De ictericia Ca. LII

Ictericia siue aurigo est cutꝫ defedatio absq; ipi⁹ inequalitate. ꝛ dr̄ in plat. q2 tres sūt spēs ictericie crocea ex colera nat̄ali. viridis ꝛ nig̃. pma vocat̄ aurigo q2 citrinū efficit hoiez ad modū auri. alia vocat̄ peganitꝫ. i. viridis. ex colera ei prasina viridicāt̄. tertia melāchiton. i. nig̃. q2 ex colera nig̃ gignit̄ ꝛ adusta. Fit āt ex feruore ꝛ ebullitōe sāguis i colerā trāseūtꝫ. ex calore supabūdāte ꝛ sāguinē inficiēte. vñ defert̄ cū sanguie ad cutꝫ sup̄ficiē ꝛ ipāz ificit ꝛ imutat. alī q̄ñ fit ex opilatōe supiorꝫ vł inferiorꝫ pori cistis fell̄. Vñ colera redūdat ad epar ꝛ sāguinē inficit. aliq̄ñ fit ex apostemate ł febre cōtinua sāguinē imutāte ꝛ adurēte. aliq̄ñ ex corruptiōe aerꝫ ł cibi ł pot⁹ corrupti. ł ex morsu ꝛ pūctura reptił venenosi. his modis sāguis inficit̄ ꝛ ad nutrimentū mēbroꝝ trāsmissus ea s̄m suā infectōz inficit ꝛ corrūpit. Ictericiā q̄ maxie calidā h̄ ɔcomitāt̄. toti⁹ corpis infectio. dextre ptꝫ calefactio. sitis. oris amaritudo. dolor frontꝫ. tinnit⁹ auriū. vrina colorata. cui⁹ spuma est crocea viridis ł nigra. oīa q̄ de corpe emittūt̄ p̄dicto colore inficiuntur ex opilatōe supiori causata immutat oīa inferiora: ita vt oīa sint sic̄ valde tincta. E cōuerso āt ē si ex inferiori. oīa supiora sūt magꝫ tincta ꝛ inferiora min⁹. Si aūt fuerit ex febre ꝛ ex vi nat̄ p⁹. vij. diē in aliq̄ die cretico cū diminutōe febrꝫ ꝛ alleuiatōe patiētꝫ ꝛ sinthomatꝫ remissione bonū p̄tēdit. tał colloratio sig̃t materiā febris tūc purgari. Si āt fuerit vi sinthomatꝫ sic̄ solet accidere ante vij. diē piculū p̄tendit. sig̃t ei materiā petere supiora vł ꝓpt sui multitudinez vł ꝓpt sui fumositatē ꝛ acumē sic̄ ex p̄sse di. Gal. sup amphoꝝ. Solet itaq; tał passio curari p sāguinis minutōz. p infrigidantiū ꝛ alterantium appositōz maxie sup regionē epatꝫ q̄b⁹ potissime inficit̄ ipe sanguis sic̄ i suo fōte. dātur itaq; interl⁹ et in dieta et in medicinis ea que repmūt calorē. mūdificant sanguinē ꝛ alterant malā ipāz sanguinis dispositōz. ꝛ si fuerit ex opilatōe dant̄ ea q̄ sunt diuretice virtutis et aperitiue non tñ nimis calide vt; in viati. Constan.

De emorroide Ca. LIII

Emorroide sunt q̄nq; vene existētes in ano ex q̄b⁹ diuerse passiones fiunt sc; inflatio. retētio. flux⁹. q̄ñq; autem sup̄fluitates vi nat̄ trāsmittūt̄ ad partes. et ruptꝫ venis ill̄ emittūt̄ ꝛ corp⁹ a diuer̄ egritudinib⁹ liberat̄. s; si fuerit flux⁹ immoderatus varie efficiūt̄ passiōes. q̄ñ v̄o ꝓpt ɔsuetudinē retinent̄ maxie egritudines ɔsequunt̄ vt ydropisis. ptisis. mania. ꝛ melancolia. ꝛc. Inflant̄ āt h̄ mō sup̄fluitates spisse et feculente ad venaꝝ ora descēdentes ea īspissant ꝛ ingrossant. vñ fit inflatio. aliq̄ñ orificia venaꝝ ex intēsa siccitate coartant̄ ꝛ inspissant̄. q̄ñq; p̄ nimio fluxu vrū nt̄ a cyrurgicꝫ ꝛ cicatrizant̄ et tūc aut vix aut nūq; aperiunt̄. aliq̄ñ ex sanguinis spissitudine venarū capita opilant̄. aliq̄ñ ex nimio sanguinis acumine ꝛ liq̄ditate pl⁹ debito apiunt̄. Retentionē nimiā hec ɔsequunt̄ grauedo capitꝫ. pallor faciei. liuiditas. pōderositas renū ꝛ coxarum.

disposicio ad ydropisim. et ad ptisim nimiū fluxū sequitur debilitas et extenuatio corporis mutatio coloris. dolor et torsio inferioris ꝑtio corporis. et si fuerit cōtinu⁹ nimio īmoderatus pessimas inde generat passiones. Si ꝓ nimis fluant orificia venarum restringantur restrictiuis medicinis. paulatim tū maxime si fuerit morb⁹ inueterat⁹ ne sanguis subito repercussus ad aliquod mēbrū refundatur et peior morb⁹ generatur. Unde Ypo. emorroidas sanati antiquas si nō vna relicta fuerit ꝑiculū erit. si vero nimis claudunt̄ aptiuis et rarefactiuis aperiantur.

De dolore renū Cap. LIIII.

D
Dolor renū a grecis nefrensis dicitur. quidem dolor affinitatē habet cū colica passiōe differūt tū quia dolor colicorum mutabilis est et instabilis. quotidie ei mutatur de vno latere ad aliud latus nefreneticorum dolor stabilis est. Patiuntur autem lūbi siue renes aliquando ex tumore. aliquando ex humorum repletōe. aliquando ex ventositate. aliquando ex lapide. oīa ista grauissimum inferūt dolorē. maxime si fuerit calor in causa. cui⁹ signū est vrina incensa et dolor acu⁹ et pūgitiu⁹. si vero frigiditas fuerit in cā cruda erit vrina et lentus dolor. lapis et arenule et alie superfluitates diuerse in renib⁹ generantur sepe et hoc precipue ex potu aque limose et grossa dieta. Ex his eīm fiūt opilatiōes in renibus vel vesica. et quando in essentiā lapidis vel arenularum per intensi caloris actōem trāsmutātur habentes lapides cōcomitantur multa incommoda. s. difficultas vrinandi. colica. Ex huiusmodi eīm opilatione lapidis opilantur vie vrinales. aliquando in parte et fit strāguiria quando quis cū difficultate et guttatim mingit aliquādo ex toto et tūc oīno denegatur et dissuria dicitur. ex humorib⁹ eīm viscosis in renib⁹ et in vesica coagulatis fit calcul⁹. iuuenib⁹ precipue fit in renib⁹. in pueris autē in vesica. quia collū vesice in eis est strictū ꝓhibens vrinam exire vñ lapis generatur. vt di. Constan. In pueris etiā vrina est magis grossa ex viscosa dieta. res autē viscosa magis est habilis ad coagulatiōem et cōglutinatiōem. et ideo sepe in pueris generatur. Cognoscitur autem quando lapis est in renib⁹ vel materia lapidis per dormitatiōem pedis et coxe dextre partis si in dextro rene sit causa. sinistre vero si in sinistro. si vero fuerit in vesica dolor autem pectinem et pericon circa sentitur. Preterea arenule venientes a renib⁹ sunt rubee. a vesica vero albe. Lapis autem generatur ab humorib⁹ viscosis dissoluitur facil⁹ et educitur. Ex arenulis vero difficilius soluitur et curatur. In mulierib⁹ autem rarius generatur lapis quam in masculis ꝓpter meat⁹ largiores et ꝓpter debilitatē caloris desiccantis humores et putrificantis et ꝓpter purgatiōem frequentiores. multa eīm superflua ab eis per menstrua educunt. Sic infirmi sunt purgādi in calidis et apertiuis sepi⁹ balneandi. cibariis digestibilib⁹ reficiēdi et potib⁹ et medicinis diureticis aptiuis et mūdificatiuis resoluendi et assuefaciēdi. et aliquando arti cirurgice dimittēdi maxime pueri. secūdo adolescētes. in senectute vero incisio ꝑiculosa est. quia vltra .xl. annū hec passio nō curatur. vt dicitur in amphorum. quicūque nefrenetici vltra .xl. annum nō sanantur. etiā accidit inuoluntaria vrine emissio que dyampnes vel dyabetica passio vocatur. et hoc accidit secundum cōstantinū ꝓpter defectū cōtentiue virtutis. multa enim et fortis attractio humoris ad renes et multa fit emissio superfluitatis ad vesicā quam ferre nō sustinens a se reiicit per vrinā. aliquando etiā accidit ex mollitione neruorum et relaxatiōe lacertorum in collo vesice. quandoque accidit ꝓpter grauitatē somni et multitudinē humoris. vt in pueris ignorantibus et lectulo vrinantib⁹ et bibulis ebriosis. ꝓprie eīm ꝓpriū est sustinētibus hanc passionē quod semper sitiūt et vix etiam aqua saciari possūt. vt dicit Constan. vñ sicut eam bibunt sic eam statim mingūt. aliquando fit ex humore subito meatus vrinales cōstringente. et cōtentam ibi humiditatē vi oppressionis educēdo. istam turpē infirmitatē patiētib⁹ necessaria sūt repressiua caloris et stiptica cōfortatiua caloris renū extinctiua et neruorum emollitorum ad statū debitū reuocatiua. hec fit per potiōes et electuaria per cathaplasmatiōnes et vnguēta. caueret tū debet prudens medic⁹ ne apponat in hoc casu nimis humida. quia plus remolliendo lederēt. nec etiā nimis sicca quia calorē acuerēt. sed modo ista modo illa vt ex frigidis loc⁹ patiens humectetur et infrigidetur. ex siccis vero coartetur humiditas et mēbrum patiēs cōfortetur. superoīa dieta sit temperata. quia calida nimis nocēt renib⁹ et lūbis. nimis etiā frigida digestiuā virtutem retardāt in substantia et concauitate epatis et cōsilium est dare in talib⁹ temperata et cōposita. quia talis solet esse materia atque causa.

De hernia. Ca. LV

h
Ernia dicitur pellicula ventris. s. siphac crepatura. Siphac eīm quedā pellicula est que mēbrorum nutritiuorum a generatiuis est diuisiua sicut dyafragma dicitur pellicula que

int͛ spūalia mēbra ꝛ nutribilia ē interposita. Qñ igit͛ ꝯtigit siphat vl' ꝑ discōtinuatōꝫ vl' ꝑ distētatōꝫ rūpi. vl' etiā ꝑ calorē dissoluētē vel hūiditatē relaxantē remolliri etiā ꝯtigit intestina inferi⁹ labi ꝛ i osseū testiculoꝝ .s. folliculū nō sine dolore recolligi ꝛ diffūdi. Fit āt ista diuisio vl' relaxatio aliqñ a cā extrīseca .s. a nimia corpis exercitatōe vt i luctā ꝛ palestra. aliqñ ex ꝯcussiōe vl' ex casu. ꝛ hmōi. aliqñ ex nimia mēbroꝝ supioꝝ distēsione ꝛ conatu. sic̄ ex nimio cantu clamore. ꝛ hmōi. aliqñ et cā intrinseca sic̄ ex nimia caloꝛ͛ itēsiōe ꝛ hūoꝝ calidoꝝ acumīe ipaꝫ pelliculā diuidēte ꝛ incidēte. qñꝫ ex nimia hūiditate neruos ꝛ lacertos relaxante. ꝗcūqꝫ āt mō accidat i pncipio facil⁹ curari pt ꝛ pcipue in iuuene. si vo mag͛ fuerit ꝛ inueterata ꝛ cū ruptura nerui vir vl' nūqꝫ ꝯsolidat͛ ꝛ difficile curat͛. vt di. ꝯstan. Solet āt curari hernia per dietā ꝛ medicinā ꝛ aliqñ ꝑ icisionē ꝛ cyrurgiā. talib⁹ igit͛ dicūt autores valere stiptica ꝛ ꝯsolidatiua ꝛ i cibo et i medicia sic̄ electuaria int⁹ sūpta ꝛ eciā fomētatōes ꝛ balnea ext͛ri⁹ addita pit͛ ꝛ vngēta. Sup oīa d͛r valere tennitas diete ꝛ ꝯtinētia maxīe a coitu ꝛ etiā oī motu. sup oīa etiā a vētosis ꝛ inflatiuis cibis ē cauendū. q͛ dic̄ cōmētator ventositas maxime nocet herniosis.

De arthetica. Capl'um. LVI.

Arthetica ē dolor ꝛ passio cū inflatōe ꝛ dolore. ꝗ cū sit i articul' manuū cyragra d͛r. in articul' vo pedū podag͛. i scia d͛r sciatica. Pꝫ āt fieri ex sanguie colerico ꝛ hūore fleumatico. freq̄nti⁹ vo fit ex causa reumatica. sanguis cog͛scit͛ esse in cā ex rubore loci et calore ex eminētia venaꝝ pt͛s patiētis ꝛ toti⁹ corpis. ex dieta calida pcedēte ꝛ humida ex etate ꝛ regione silī. ex eo qꝫ maxīe mouet͛ in vere. coleric⁹ hūor cog͛scit͛ esse i cā ex dolore vehemētissimo ꝛ neruoꝝ tensione ꝛ ariditate ac calore ꝛ pt͛s inflatiōe ex colore rubeo cū croceo intermixto. ꝛ maxīe mouet͛ in estate ꝛ mag͛ ex dieta calida ꝛ sicca ꝛ in regione ꝯsili. Sepe etiā emittūt͛ multe colerice supfluitates ꝑ vomitū ꝛ secessū. calida obsūt. frigida psūt. fleuma etiā cognoscit͛ esse i cā ex fleumatica habitudie. regiōe dieta etate ꝯsimili ex inflatōe loci ex dolore vehementi. rubore modico vl' nullo. de reumatica cā cog͛scit͛ ex g͛uedie capit͛ ꝛ hūoꝝ motu. titillatio ꝛ flux⁹ ꝑ nuchā et spatulā sētit͛. pessima ē h͛ infirmitas. q͛ articulos ꝛ neruos digitoꝝ manuū ꝛ pedū ꝯbit subalēꝫ hūorē i manib͛ detrahit et ꝯsumit ꝛ aridas eas faciēs clausas reddit impotētes ad opandū eas efficere ꝯsueuit nodosis gibbositatib͛ digitoꝝ iūcturas deformes facit. Hec infirmitas cito curet͛. q͛ si fuerit inueterata vix curat͛ maxīe qñ i durā ꝯuertit͛ duriciā ꝛ nodosā. Materia itaqꝫ peccās dꝫ pmo purgari ꝯgrua medicina subtrahi dꝫ sāguis ꝛ minui si sāguis est in cā. calor etiā dꝫ repcuti frigidis. qñꝫ ē cā hūor frigid⁹ ꝛ tūc dꝫ fomētari calidis emplastris ꝛ vngētꝭ. a cibis grossis abstinēdū ē ꝛ pcipue ab inflatiuis. nā ventositas sepe aggrauat morbū istū.

De gutta sciatica Capitulū. LVII

Gutta sciatica d͛r dolor ꝗ nascitur ex humorib͛ descēdētib⁹ in neruū grossū ꝗ est int͛ lacertos grossos coxe siue hanche. vt di. ꝯstan. Sepe āt fit ex viscosis hūorib⁹ in ꝯcauitate hanche se coadunātib͛ qñqꝫ ex hūorib⁹ sanguinolētꝭ cum colera rubea intermixtꝭ. ꝛ h͛ oia cā sunt sepi⁹ doloris. ꝗ dolor descēdit in crura vsqꝫ ad calcaneuꝫ et etiā vsqꝫ ad paruū digitū pedis. cui⁹ rō est vt dicit ꝯstan. q͛ a scia ꝑ mediū coxe ꝛ tybie dirigit͛ neru⁹ ad cauillā pedis exteriorē. ꝛ deinde vsqꝫ ad paruū pedis digitū. et ista ē cā q͛re i passiōib͛ scie dolor extēdit͛ vsqꝫ ad illum digitū. inde est qꝫ ꝗ hñt calculū i renib͛ sentiūt eodē loco pedis formicatōꝫ ꝛ dormitationē ꝑpt͛ nerui opilatōꝫ Vñ nō pñt spūs debito mō currere ad illū locū. Dolor āt qñqꝫ ē in vna pte qñꝫ i vtraqꝫ. sꝫ peior est i sinistra qꝫ qñ est i dextera. cui⁹ rō est q͛ in dextera pte maior est calor. ꝗ materiā ibi collectā facili⁹ digerit ꝛ dissoluit qꝫ in sinistra vbi est minor calor ꝛ materia est mag͛ ꝯpacta In hac passione minor est dolor pulsatio pūct͛a ꝛ ardor maxīe i iuuenib⁹ calide ꝯplexiōis. maxīe qñ calor est i cā. et valet in illo casu minutio sanguis in sophena vena .s. ꝗ est sub cauilla. patiēs itaqꝫ est purgād⁹ ꝛ sanād⁹ sic̄ i arthetica. Cauere āt dꝫ oīs sciatic⁹ sic̄ ꝛ arthetic⁹ a nimia plenitudīe cibi ꝛ pot⁹ ꝛ pcipue a coitu q͛ maxīe a cuiꝫ reumat͛ ipedit digestōem ꝑpt͛ spirituū ꝛ puri sanguis deꝑditōꝫ vt di. ꝯstā. Purget͛ itaqꝫ pmo corp⁹ iteri⁹ ꝛ tūc localia ponāt͛ exteri⁹. alit͛ ei paꝝ pdest medicia exterius nisi materia ꝗ morbi est cā pus intrinsecus minuat͛. vt dic̄ ꝯstan. Dyascorides qꝫ dicit multū pdest sciaticis si fomētat⁹ fuerit loc⁹ doloris cū calido fumo bonis. potenter

em̄ desiccat maxīe si cū galbano ꝛ ture ꝛ aceto fuerit resolutus.

De podagra Ca. LVIII

P Odagra f̄m ɔstan. est dolor pedū ꝛ maxīe calcanei atq₃ plāte cū distensione neruꝫ atq₃ pulsatōe. Nascit̄ aūt ex malis hūorib⁹ ad calcaneū descendētib⁹ q̄ si fuerit frigidi ꝛ grossi nimia fit extēsio atq₃ tumor. s₃ nō multū p̄ūgitiu⁹ dolor. nec p̄t tn̄ magn⁹ fuerit tumor. q2 pedes spoliati sūt ꝛ denudati a carne. ꝛ iō nō p̄nt multū tumescere. tumor em̄ nascit̄ in carnosis mēbrꝫ. H̄ passio nascit̄ in suauē vitā ducentib⁹, ꝛ q̄etā q̄ parꝫ se exercitāt. q̄ a sup̄fluis hūorib⁹ corpora nō emūdāt maxīe cū multū comedant atq₃ bibāt. ex talib⁹ em̄ generāt̄ sup̄flui hūores q̄ reumatizāt ad pedes ꝛ maxīe qn̄ sunt debiles sup̄fluā materiā expell'e nō valētes. ꝛ maxīe h̄ accidit ex nimio coitu. totā em̄ cōcathenatōꝫ corpis coit⁹ ip̄e mouet vt di. Cōstan. et calefacit et iō mouet hūores et laxat neruos ꝛ rūpit. Vn̄ accidit q̄ eunuchi n̄ podagrizant. q2 non coeunt. sil'r nec pueri nec mlieres nisi raro. et h̄ q2 mēstruis expurgāt̄ Vn̄ Ipo. mulieres nō podagrizāt nisi forte mēstrua defecerit. H̄ ifirmitas adueniēs iuuenib⁹ i vere i. xl. dieb⁹ curat̄. s₃ si in autūno aduenerit et durauerit vsq₃ ad hyemē difficile erit eā curare vt d̄r in amphorꝫ. cui⁹ rōem reddit cōmētator f̄m iudiciū astrologie sic. p̄ma inq̄t etas lune calida est et hūida. sc̄da est calida et sicca. tertia frigida et sicca. q̄rta frigida ꝛ hūida In p̄ma itaq₃ etate p̄ caliditatē dissoluit̄ materia p̄ hūiditatē diffundit̄ In sc̄da etate et q̄rta ɔstat̄ ipa materia In p̄ma āt etate lunatōis seq̄nt̄ p̄fecte digerit̄. Vn̄ in sc̄da etate lunatōnis calide ꝛ sicce ex toto materia ɔsumit̄ et infra. vi. septimanas q̄ sūt. xl. dies plena fit curatio maxīe i estate in autūno em̄ ꝛ i hyeme materia ē nimis cōpacta ꝛ inobediens digestōi. Materia igit̄ h⁹ passionis p̄mo purget̄. deinde frigidis exteri⁹ in p̄ncipio rep̄cutiat̄. nō em̄ sūt calida ꝛ dissolutiua ꝑponēda in p̄ncipio cū sit causa reumatica. ꝛ si materia sit frigida ne reuma pl⁹ irritet̄. ꝛ iō vtēdū est in p̄ncipio rep̄cussiuis fortiorib⁹ in cā calida ꝛ remissiorib⁹ in frigida ne forte materia indurescat. deinde apponēt̄ suffumigatōes fomēta ꝛ vnctiones calide vl' frigide, p̄ut materia tūc req̄rit. leui dieta ꝛ t̄pata partēs vtat̄. a coitu sup̄ oīa caueat̄. leue ꝛ mediocre exercitiū iniungat̄

De apostemate Ca. LIX

A Postema ē sup̄fluorꝫ hūorꝫ i mēbro aliq̄ collectio putrefactōe ꝫ facta et tumorē vt di. ɔstan. Cōtingit āt mēbrūꝫ apostemari aliqn̄ ex cā exteriori. vt dīc Constan. sic ex p̄cussione vulnere. casu. fractura. ꝛ concussione. ab omnib⁹ em̄ talibus mouent̄ hūores ꝛ ad locū sepe ɔfluūt patiētē q̄ mutuo se ɔculcantes calefiūt et putrescunt. Aliqn̄ āt ab interiori. s. ex abundātia hūorꝫ corruptorꝫ q̄ sepe ɔfluūt ad locūꝫ aliquē ꝛ ɔcurr̄t. ꝛ h̄ dupl'r fit. q2 aliqn̄ ex aduna tiōe materie in ꝓpo mēbro. aliqn̄ ex fluxu materie de vno mēbro ad aliud. et tal' fluxus plures sunt cause sic̄ di. ɔstan. p̄ma est fortitudo mēbri expellētis. q2 q̄dā mēbra p̄ncipalia ꝛ nobilia exonerant se a sup̄fluo sic̄ cerebrū ab hūore flenmatico se exonerat atq₃ fumo Sc̄da cā ē debilitas mēbri recipiētꝫ mēbra eī d̄bilia r̄cipiūt sup̄fluitates a sup̄iorib⁹ fortiorib⁹ descēdētes sic̄ cutꝫ caro ꝛc. Tertia cā est multitudo hūorꝫ q̄ cuꝫ fint sup̄flui in maiorib⁹ venis refūdūt̄ ad minores mēbrorꝫ ɔsimiliū eētiā subintrātes. et q̄d sup̄fluit ad nutrimētū fluit ad mēbrꝫ et claudit̄ p̄ncipalis vīa et facit apostema. q̄rta ē largitas meatuū p̄ q̄s facile fluūt hūores de mēbro ad mēbrꝫ. Quīta cā est liq̄ditas humorꝫ ꝛ subtilitas q̄ de facili motu facil'⁹ diffundūtur et diffusi in aliq̄ mēbro recolligūt̄. et ibi artitudine mēbri coartati ɔculcāt̄ ꝛ ad putredinē disponūtur. Sexta cā est suppositio mēbrorꝫ. nā taliter inferiora mēbra recipiūt sup̄fluitates sup̄iorꝫ mēbrorꝫ sic̄ mēbra capitis deponunt suas sup̄fluitates qn̄q₃ ad lacertos et venas gutturꝫ et fit squināntia. qn̄ꝫ ad membra pectoris ꝛ fit periplenmonia et pleuresis. et sic de alijs. Fit aūt apostema h̄ mō dū hūores q̄ntitatiue peccātes ꝛ a calore ɔsumi vl' a v̄tute expelli nō valētes recepti in ɔcauitatib⁹ mēbrorꝫ ebulliūt et putresiunt et sic̄ pasta in furno posita ab igne desiccat̄ in sup̄ficie crustulā quādā recipit sub q̄ manet humor ita collecti⁹ p̄ calorē ebullitionis q̄ndā crustulā facit sub q̄ latet hūor putridus atq₃ tumet. et talis tumor d̄r apostema et aliqn̄ fit de vētositate et d̄r bubo. aliqn̄ ex humore simplici sic̄ ex sanguie fit flegmon. cui⁹ signa sunt rubor ex calore sāguis duricies ꝓp̄t multitudinē et calorēꝫ aq̄fiora ɔsumentē. pulsus. i. saltus ꝓp̄t ventositatem siue fumositatē impellētē dolor ꝓp̄t extensio

nē calor ꝓpt calidam naturā tumor ꝓpt ma-
terie mltitudinē. Fit etiā sic apostema ex sim
plici co. rub. et dr̄ herisipila. id ē. sacer ignis
ꝑ antifrasim. Fit et aliud ex colera pura: et
corrodit mēbꝝ cui insidet. ⁊ dr̄ a medicis her
pes estiomen⁹. qr̄ seipm corrodēs. Fit ɔsili
mō apostema d̾ fleumate. ⁊ dr̄ zimia siue pa
lus. qr̄ sicut in palude est multū sup̾fluitatis ⁊
limositatis ita ī h̄ apostemate cui si imp̾sseris
digitū cedit impressioni. qr̄ ꝑ fluxibilitatē di
gito īp̄menti cedit ⁊ in medio foramē appa-
ret q̄si signū foraminis. sȝ postea remoto digi-
to dū materia redit ad mediū totū illō iterū
adimplet̾. Isti⁹ apostematis sunt sig̃ albedo.
qr̄ materia est alba ⁊ mollicies. qr̄ materia li
q̄da ⁊ dolor leui⁹ qr̄ materia frigiditate sua
minuit sensibilitatē. Cōtraria sūt sig̃ in apo
stemate de colera rubea. qr̄ calor ē mult⁹ cū
materia valde calida. rubea cuȝ citrinitate.
qr̄ colera nō ē rubea sed crocea. magnitudo
adest doloris et pūcture. qr̄ materia ē acuta
ex melancolia fit apostema ⁊ si materia tota
fuerit extra fit sclirosis si ꝑtī intra l̾ ꝑtī extra
fit apostema. qd̄ dr̄ cancer ad silitudinē can
cri. sic eñ in cancro dorsū eminet ⁊ brachia
sūt extēsa i laterib⁹. ita in h̄ apostemate q̄daȝ
est tumor vice dorsi. ramusculi ꝟo hūoꝝ sūt
hincinde expāsi vice brachioꝝ. paulatim eti
am serpit corrodēdo carnē ⁊ neruos sensibi
liter ad modum cācri. Uñ sig̃ illi⁹ sūt ingēs
duricia. qr̄ cū materia sit terrestris ⁊ melan
colica multū ē ɔpacta. color est liuid⁹ qr̄ ma
teria nō est ex toto nig̃. dolor est paucus aut
null⁹ ꝓpt e⁹ insensibilitatē. qr̄ materia duas
hȝ mortificatiuas q̄litates. s. frigiditatem et
siccitatē. corrodit āt sp̄ carnē sanā ⁊ corrum
pit vsq̧ ad radices neruoꝝ. ⁊ etiā inficit ipsa
ossa q̄ attigit. ⁊ iō morb⁹ iste pestifer ē ⁊ duris
sim⁹ ad curandū. Int̾ ista āt corrosiua apo-
stemata talis est ordo. qr̄ noli me tāgere can
crosū est apostema ī facie ⁊ corrodit paulati
sȝ min⁹ alijs. Cācer ꝟo magis. adhuc magis lu
pus. mař ꝟo herisipila. fistula ꝟo nō corro
dit sȝ putrefacit interi⁹. carnē. s. ⁊ neruos cō
trahit ad saniē ⁊ q̄nq̧ corrumpēdo neruos
dissoluit ossa. Accidit aūt freq̄nt̾ ex vulnere
male custodito q̄ñ suppositū os sanie inficit̾
Uñ nutrimētū adueniēs in saniē cōmutat̾
sicq̧ rūpit̾ sup̾ficies ⁊ fluit. aliq̄ñ āt ɔsolidat̾
aliq̄ñ iterꝝ rūpit̾. ⁊ si fuerit multū inueterata
vix curat̾ In circuitu āt vulneris sepi⁹ multa
orificia inueniūt̾ ⁊ oriūt̾. Dȝ eī fistula iteri⁹

vuln⁹ ꝓfūdū. ī sup̾ficie ꝟo āgustū atȝ artum
Cācer ꝟo ecōuerso exteri⁹ mltū pȝ interi⁹ an
gustat̾. ⁊ iō difficili⁹ ē ad curādū. Aliq̄ñ na-
scit̾ fistula ex reumate sine vulnere p̄cedente
aliq̄ñ ex apostemate male curato ⁊ maxime
q̄ñ nimiū humectat̾ et fit diuersa foramina
aquā diuersi coloris emittētia mō albā mō
citrinā. ⁊ si foramiā ī vno loco claudūtur in
alio nascūt̾. Sūt ⁊ alia apostemata q̄ ex op-
posita materia generāt̾ vtȝ ī antrace quē cō
stā. vocat carbūculū. qr̄ vrit vt carbo. Fit āt
de materia valde furiosa ⁊ venenosa ⁊ de ma
teria ɔposita qd̄ pȝ ꝑ lineas diuersoꝝ colo-
rū. Dȝ eī ꝟgulatā formā ⁊ sūt ibi q̄dā rubee
linee sāguinee. ⁊ q̄dā crocee ⁊ colerice q̄daȝ
subalbide ⁊ fleumatice. q̄dā liuide ⁊ melāco
lice. q̄dā flaue a salso fleumate. et sic de alijs
hūorib⁹ i naturalib⁹. Sig̃ āt antracis sūt dolor
intollerabilis arsura ⁊ pūctio ī ꝓfūdo in ca
pite apostematis pustula q̄dā orit̾ sine vesica
p̄tendēs calorē attestātē hūori dñanti. In
colorato āt ꝟgulata forma diuersoꝝ coloꝝ li
neis distincta. videt̾ etiā q̄si trahi ad fundū
cū q̄dā filo adherēte sup̾ficiei vesice ī medio
Ad curatōz itaq̧ apostematū solēt apponi ī
p̄ncipio repercussiua nisi materia fuerit furio
sa. ⁊ venenosa vt ī herisipila ⁊ antrace. nā ī ta
lib⁹ nō sūt apponēda repercussiua. sȝ poti⁹ miti
gatiua ne mat̾ia venenosa repcutiat̾ ad inte
riora mēbra ⁊ mai⁹ inferat nocumentū. Dei-
de q̄ñ apostema est ī statu solēt apponi solu-
tiua remollitiua ⁊ maturatiua. ap̄to ꝟo apo
stemate siue rupto ⁊ educta sanie insistēdū ē
mūdificatiuis tādē ɔsolidatiuis ⁊ bone car
nis regeneratiuis. Ad alia apostemata q̄rū
sinthomata sūt peiora ad fortiores medici-
nas ꝓcedendū ē sic ɔ̄ cancꝝ ⁊ fistulā. ⁊ hmōi
ibi s̾m materiā peccātē patiēs p̄mo interi⁹ ē
purgād⁹. deinde localib⁹ remedijs insisten-
dū. ɔ̄ cancꝝ ꝟo vrtiuis ⁊ carnis mortue cor
rosiuis est vtendū. contra fistulam desiccati
uis et ɔsūptiuis ac saniei mūdificatiuis q̄ si
nō ꝓsūt cyrurgie cōmittāt̾. tuti⁹ eñ ē vt vna
ꝑticula corporis sani corrupta vrat̾ vł p̄cidat̾
q̄ꝫ reliq̄ ꝑs in posterꝫ corrūpat̾. Contra apo
stemata ꝟo venenosa sic ɔ̄ antracē cito ⁊ cau
te est remediū apponendū qr̄ cito interficiūt
nisi celeri⁹ succurrat̾. Cōsiliū igit̾ est vt ī p̄n-
cipio si aliud nō ipediat fiat fleubothomia ī
eadē ꝑte ī priori frōte loci collectōis. minue
re eī ī ꝑte opposita ī tali casu nō ē tutū ne ma
teria trahat̾ ad corp⁹ vel ad mēbꝝ nobile cū

sit venenosa. tūc necesse ē vt tyriaca cū vino calido p os offerat᷑ ꝛ sup locū dolorꝫ liniat᷑. ꝙ si pbata fuerit tyriaca ꝛ ver⁹ fuerit antrax. materiā siccā ꝛ venenosā extrahet. ꝛ ita desiccabit ꝙ poterit ipaꝫ pulverizare ad moduꝫ cinerꝫ ꝛ tūc recēs ē apponēda sepi⁹ donec rūpat᷑ apostema. q̄ rupto nō ē timēdū piculuꝫ. Idē fac vitellū oui cū sale pistatū ꝛ frequēter apostemati appositū. dolorē ei mitigat et apostema rūpit. vt dic̄ cōmentator

De vlcere. Ca. LX.

Vlcera dicūt᷑ q̄dā vesicule q̄ ex infectu taneo hūore sepi⁹ i corpe vndiqꝫ orīunt᷑ ꝛ vocant᷑ a ꝯstan. i fine viatici vlcera eo ꝙ i supficie cutꝫ acumīe hūorꝫ faciūt solutōꝫ ꝯtinuitatꝫ q̄ꝛ maťia ē subtil᷑ hūiditas sāguīs l᷑ colere ab īteriorib⁹ ad exteriora vi naťe l᷑ sinthomatꝫ vsqꝫ ad exteriorē corpis supficiē demādata talia vlcera cutē descedāt pruritū ꝛ titillatōꝫ i carne generāt. cutem a carne d̄enāt. ꝛ aliqñ si ꝯtinua sūt lepre piculū p̄conizāt. q̄ ab eis liber esse desiderat interi⁹ purgari a supfluis calidis ꝛ isectis hūorib⁹ nō omittat. deinde balneis siccꝫ ꝛ mediocrit᷑ ꝯsūptiuis fm q̄litatē ꝛ q̄ntitatē hūorꝫ carnē ꝛ cuteꝫ vlcerātꝫ se exponat. a crapula ꝛ dieta nimis laxa se contineat. labori et exercitio se nō subtrahat.

De pustula Capitulū. LXI

Pustule siue papule dicūt᷑ q̄daꝫ apostomatice collectōes supfluitatꝫ i exteriori corpis supficie minutati ꝛ pticulariť generate naťa sibi supflua ꝛ nociua ad exteriora corpis expellēte q̄ sepe a supfluitate pabuli corpis ꝛ nutrimēti pullulāt. ꝛ iō merito sapiētes pustulas siue papulas eos vocāt. vt di. Remi. ꝛ iō dicūt᷑ pustule q̄a sūt q̄dā pue vesice l᷑ vesicule putredis virulente ꝛ vēťꝫ intrisec⁹ ꝯtētiue. vt di. Isi. ꝛ etiā ꝯstā. Dicūt᷑ āt pustule variole i puul᷑. ꝛ etiā aliqñ i adultꝫ. in puul᷑ āt tales pustule sūt salutifere ꝛ fuťe sanitatꝫ p̄nūcie vt dic̄ ꝯmētator ibi Variole de sanguis putridi nascūt᷑ corruptione ꝛc̄. Si ei in puul᷑ vel adolescētib⁹ non erūperēt de fuťa lep̄ eēt i posteꝝ formidādū Fiūt em̄ in puulis ex sāguie mēstruali q̄ in vtero alebāt᷑ q̄ vi naťe expellit᷑ ad exteriore. ꝛ sic a fuťo piculo liberāt᷑. Si l᷑ ꝯtingit in adultis et i senib⁹ i febre circa crisim tales pustulas erūpere vi naťe materiā febris ad exteriora expellēte. ꝛ iō nec i istis nec i ill᷑ dꝫ fieri repcussio ne maťia trāsferat᷑ int⁹ cū sit q̄dā mō furiosa. circa oculos tñ faciēda est i hoc casu leuis repercussio ne sanies pustule aliquā ledat tunicā oculi vl᷑ pupillā In oībus etiā aliis locꝫ caut⁹ medic⁹ trahit talē materiam ad exteriora q̄ᵽtū p̄t p̄terq̄ꝫ circa oculos ibi ei est materia repcutiēda ꝛ ad alias deducēda ne ex furiosa ꝛ violēta maťia tenera ledat᷑ suba oculoꝝ. Caueat etiā nutrix vl᷑ medicus tā in puulo q̄ꝫ in adulto ne taliū pustulaꝝ vesicule vl᷑ ꝓpť pruritū vl᷑ ꝓpť aliud rūpant᷑ seu apiant᷑ ante tps maťie circa facieꝫ. ne ppetuo deformes remaneāt in facie cicatrices. Aliis mlťꝫ de caus᷑ pustule in corpe oriūt᷑ nūc ex materia fleumatica albe et molles ꝛ fluide. nūc ex materia colerica aspe pūgētes et dure. nā coleric⁹ humor int᷑ carnē ꝛ cutē diffusus suo calore ꝛ acumīe cutē apit ꝛ mordicat ꝛ infinitas pustulas i cutꝫ supficie generat sꝫ puc sūt ac modice ad modum g̃ni miliī. ꝛ iō talis passio sic vocat᷑ ab auctorib⁹ herpes miliī vl᷑ g̃nulosus. Undecūqꝫ ꝓueniūt tales pustule si sūt freq̄ntes ꝛ ꝯtinue p̄mo expedit vt materia peccās debita purget᷑ medicina. deīde si corp⁹ fuerit plectoricū fleubothomet᷑ siue ventoset᷑ debitis balneis desiccatiuis et ꝯsumptiuis ꝛ vngentis ꝯgruis patiēs adiuuet᷑

De scabie Capitulū. LXII.

Scabies est corruptio cutꝫ ex corruptis hūorib⁹ intercutancis corpi cū deformatōe lesionē inferēs. sepe cm̄ vt dic̄ ꝯst. naťa malos hūores expellit ad supficiē corpis vt mūdificet īteriora. q̄ si fuerint subtiles ꝛ liq̄di de facili sudore et fumo dissoluūt᷑. grossi ꝟo sub cute pmanēt et corporl scabiē introducunt. humor ꝟo sic inclusus int᷑ cutē ꝛ carneꝫ si coleric⁹ fuerit ꝛ intrusus scabiē induē siccā nō saniosā cū fissura pruriginie ꝛ pūctura. si ꝟo fuerit hūor fleumatic⁹ albā grossam ꝛ squamosā ꝛ sine pruritu magno scabiē facere ꝯsueuit. Scabies āt hūida saniosa cū d̄lectatiōe pruriginosa calidū sanguineꝫ mixtū cū colera demōstrat. Frequent᷑ aūt accidit ex nimia corpis repletōe. freq̄nter etiā ex egritudie p̄cedēte. vñ viriuꝫ seq̄t᷑ depssio ꝛ supfluitatū incrementuꝫ. Fit etiā q̄busdā inueterata scabies ex splenis vicio ꝛ talis de facili recidiuat. scabies aūt cū desiccatiuis ꝛ ꝯsumptiuis ꝛ mūdificatiuis intus et exteri⁹ est curanda.

De impetigine Ca. LXIII

i Mpetigo ē infectanea hūoꝝ corru ptio imutatōꝫ cū prurigine cuti ifes rēs. Colerica eī supfluitas q̄dam fu mosa ab iterioribꝫ ad exteriorē carnis supfi ciē reiecta. cutē īficit ꝛ eā minutissimis pu stul' replēdo scabiosā q̄i furfure dispsā scissā ꝛ prurigiosā effic. ꝛ h̄ ifectio ꝺ matia coleri ca l' melācolica nimis ītēsa aliq̄n ortū trahit vt di. ɔst. Et ꝺr h̄ passio ipetigo q̄ꝛ titillatōe ꝛ pruritu maxio cutē et carnē ledēdo īpedit. Dr ꝛ serpigo q̄ꝛ ad modū serpētꝫ serpit ī cu tē vndiqꝫ atꝫ repit ꝛ cutē quā īficit q̄busdaꝫ squamis p⁹ scalpatiōēꝫ reddit fedā. h̄ passio aliq̄n ad modū cīgnli supficiē m̄bri vndiqꝫ circūcigit. ꝛ tal' ipetigo l' serpigo herpes cin gul⁹a medicis nūcupat. Impetigo tn̄ differt a serpigie q̄ꝛ fit ꝺ magꝫ ipetuosa matia ꝛ ig nita q̄ꝛ ꝺ colera. ꝛ iō oblōga fac foramina et stricta. sꝫ valde pua. ꝛ sp mouet sursū sic ig nis serpigo ꝺ min⁹ ignita ꝛ iō nō mauet sur sū. sꝫ circūcigit m̄bra ꝛ circūq̄qꝫ se diffūdit. Un̄ ꝺr q̄i serpēs p gyꝝ. h̄ passio ē curāda suf fumigatōnib⁹ ꝛ balneis aptiuis ꝛ ɔsūptiuis mūdificatiuis ꝛ extersiuis silr ꝛ vngētis In ungant cū succo ebuli zābuci lappacij fumi tere ꝛ hmōi. postea balneū aq̄ dulcꝫ assuescat vt di. ɔstā. Dr āt q̄ꝫ ɔ hāc passionē valet spu tū hoīs q̄diu ieiun⁹. Huic passiōi sp asso ciat prurigo seu prurit⁹ q̄dā imoderat⁹ frica tōis ꝛ scalpatōis appetit⁹ falsā q̄ndā delecta tonē ingerēs ex fumo calido ꝛ acuto mordi cāte cutē a matia calida resoluto. falsa āt tal' delectatio et nociua ē. q̄ꝛ cutis iducit vlcera tiōem et discōtinuatōēꝫ et sp ī fine lesionem ingerit et dolorem.

De lepra Ca. LXIIII

l Epra ē membroꝝ corruptio ꝛ hūoꝝ initiū hñs a vasis ꝛ ɔplemētū ī fōtibꝫ siue extra vasa. nam corrupto hūore nutrimētali de facili corrūpūt m̄bra q̄ ex hu moribꝫ nutriūt. oīs āt elephātia siue lep̄ fm ɔstā. hꝫ pncipiū pncipale a corruptiōe me lācolie. Un̄ di. ɔstā. lep̄ ē passio frigida ꝛ sic ca nascēs ex colera nigͣ ītēsa ꝛ putrefacta ap parēs ī supficie corpis. Nascit eī de q̄ttuor hūorib⁹ putrefactꝫ. sꝫ tn̄ intēsis ꝛ corruptꝫ et ī colerā nigrā ɔmutatꝫ. vt dic idē ibidē. Pu trefacto āt hūoꝝ q̄bꝫ admiscet melācolia. ppt ei⁹ q̄litatē frigidā ꝛ siccā putrefactōi repug nātē nō pt ɔpleri ī venis siue ī vasis q̄ adus qꝫ in corpe fet morā faciat in m̄bꝛꝫ ī q̄bꝫ cō plet putrefactio ex q̄ seq̄t ipa lep̄. Melācoli cus eī hūoꝝ ppt suā suā duriciā ꝛ ɔpactiōem lōgā morā expetit ad sui putrefactōꝫ. si āt in venis aliq̄ casu putresceret pot⁹ febrē q̄ꝫ le prā generaret. Diuersificat āt lep̄. iiij. mo dis fm q̄ttuor hūoꝝ mutuā itermixtōꝫ Est eī vna spēs ex pura melācolia. ꝛ h̄ ppe ꝺr ele phātia ab elefāte aīali maxio sic vocata ppt morbi maximū nocumētū q̄ infestat patiētē Un̄ h̄ passio durior est ceterꝫ tāq̄ꝫ ɔpactior ꝛ difficilior ad curādū ꝛ r̄p m̄o. Scđa fit ex melācolia et fleumate. ꝛ h̄ ꝺr tyria vl' serpen tina a tyro serpēte. q̄ꝛ sic serpēs tal' de facili dimittit spoliū ꝛ est squamosus sic patiēs ta lē leprā ꝺ facili excoriat ex cutꝫ supficie ꝛ re soluit ī q̄ndā squamā. Tertia spēs fit ex me lācolica sanguis infectōne. ꝛ ꝺr allopicia et vulpina. allopes eī grece vulpes ꝺr latie. cu ius pprietas ē ppt calefactiōēꝫ sāguis ī epate estiuo tpe depilari sic patiēs istā lepre spēm a supcilijs ꝛ alijs pilio corpis depilari ꝛ spo liari notabilit ɔsueuit. Quarta ē spēs ex co lera rubea corrupta ī m̄ebris cū melācolia. ꝛ ꝺr leonina a leone tali aīali calidissimo et fortissimo. Sꝫ h̄ spēs lepre causat ex hūore feruētissimo ꝛ sup modū malicioso ꝛ iō mo re leonino corrodit ꝛ destruit oīa m̄bra Est igit ex melācolia corrupta pncipalr elephā tia. ex corrupto fleumate tyria siue serpētina ex corrupto sanguie allopicia seu vulpia. ex colera ꝓo rubea pessima leonina. He q̄nior spēs lepre hñt q̄dā sigͣ cōia ꝛ q̄dā spēalia q̄bꝫ ab inuicē distiguūt. Uniuersalr āt h̄ passio talia hꝫ sig. caro ī eis notabilit est corrupta et spēs imutat. rotundant oculi et palpebre corrugāt. aspectū hñt scintillātē maxie ī leo nina. angustiāt nares ꝛ ɔhūt vox rauca effi cit potissime ī elephātia. tubositates crescūt ī corpe m̄lta vlcera minuta et dura ꝛ rotun da. crurium fit q̄dā insēsibilitas ꝛ etiā alioruꝫ extremoꝝ. vngues ingrossant cū q̄dā ineq̄ litate ꝛ q̄i scabiosi efficiūt. Itē ɔbunt digi toꝝ articuli ꝛ man⁹ q̄i aride efficiūt. corrūpi tur coꝝ anhelit⁹ et ei⁹ fetore sepi⁹ sani corrū pūt. carnis et cutis supficies reddit vnctuo sa intātū vt si aq̄ supfundat nō madescit cu tis sꝫ elabit q̄si a corio madefacto pruritum q̄nqꝫ cū scabie q̄nqꝫ sine scabie patiunt. ma culis varijs nūc ruffis nūc liuidis nunc ni grio nūc subalbidio ī corpe respgūt. ꝛ vbic il loꝝ macul' ꝛ pustul' pcipue supabūdāt. nūc apparēt nūc disparēt. nūc exteri⁹ erūpūt. nūc interi⁹ se pfūdāt. sīvo int pustulan tybiaruꝫ

spūnā maiorē ceterꝫ inuenerꝫ signū est lepre ꝯfirmate. Signū aūt lepre magis ꝯfirmate apparet i extremitatibꝫ vt ī pedibꝰ cruribꝰ ꝛ ī facie ꝛ ꝑcipue ī musculoꝝ corꝑis ꝯsumptōe ꝛ minoratōe. Pret istas ꝯditōnes lepre cōes qlibꝫ spēs lepre hꝫ suas ꝓpas ꝛ spēales. Nā patiētes leoninā hñt colorē magis croceū et citrinū ꝛ oculos magis scintillātes ꝛ eminētes ꝛ etiā mltū mobiles. Cutē hñt alijs asꝑiorē scissā sepe ꝛ diuisā. ꝑ alijs etiā sūt prurigiosi ī fine ꝛ in oibꝫ mēbrꝫ plꝰ corrupti. patiētes ꝟo allopiciā ex toto depilāt eoꝝ cilia et sup/cilia valde tumēt ꝛ inflāt oculi eoꝝ et valde rubēt. pustulas ī facie ruffas hñt. ab eorum pustl' sāguis cū sanie sepe manat. nasus in talibꝰ ingrossatꝰ ꝛ deficit odoratꝰ. fetet valde eoꝝ anhelitꝰ ꝛ maxiaꝫ corruptōꝫ sustinēt in gingiuis. patiētes tyriā tubositates ꝛ pustulas hñt molles. mollē ꝛ subalbidā hñt cutē ꝛ tumidā ꝛ q̄dā mō relucētē squamositatē ñ modicā ꝛ pedicularū ꝟminū multitudinem. Has ꝛ alias pessimas hñt ꝯditōes q' ex fleumate corrupto originē sortiūt. vt sputa im/mūda viscosa ꝛ saniosa. ꝛ nares obturatas. ꝛ hmōi. oculi eoꝝ lacrimāt ꝛ fluūt ꝓpt' supfluitatꝫ hūidā resolutōꝫ. putrefactōꝫ patiūt. la/bioꝝ ꝛ gīgiuaꝝ ꝛ trachee arterie patiūt aspe/ritatē ꝛ efficiūt rauci sanguis pꝰ fleubotho/miā in liq̄dā desinit subaꝫ. illud āt qđ ē soli/dū est albū vl' subpallidū. cū lauat cito coa/gulat ꝛ in mltā q̄titate. patiētes ꝟo elephan/ciā colorē hñt emulū. faciē plūbeā. ciliōꝝ pa/tiūt depilatōꝫ. oculi eoꝝ rotūdāt. nares cō/stringūt. musculi ꝯsumūt. ꝛ h̄ est cōe in omi lepra in sicca plꝰ q̄ꝫ in hūida. isensibilitatēꝫ maioꝝ digitoꝝ ꝑcipue patiūt. tarde veit ad augmētū. sꝫ cū venerit īducit scissuras. san/guis extractꝰ liq̄di coloꝛꝫ vl' subnigri cito co/agulat. ꝛ q̄to magis fricat tāto magis denigrat ꝛ indurat. ī medio sūt q' vene albe. vl' q̄si ra/mi neruoꝝ. ꝛ illđ ē cōe in oī lep̄. Nascit lep̄ a causꝫ varijs ꝑterq̄ꝫ ab hūoribꝫ ꝑdictꝫ sicut ex cohabitatōe ꝛ ꝯuictu ꝛ freq̄nti ꝯfabulatiōe cū leprosis. ꝯtagiosus ei ē morbꝰ ꝛ alioꝝ infe/ctiuꝰ. Accidit etiā ex accessu et coitu mulierꝫ stati a leproso ꝑcognite. qñꝫ accidit ex ꝑtnis generātibꝫ vt ex corrupto sanguīe leprosi generātꝫ. Vñ h̄ ꝯtagio q̄ iure hereditario trā/sit ad ipam ꝓlē. Aliqñ etiā accidit qñ ꝯcipit fetꝰ ꝑe mēstruoꝝ. l' qñ ex corrupto lacte mulierꝫ leprose nutrit fetꝰ. Aliqñ accidit ab ex/trīseco sic ex aere corrupto ꝛ infecto ex mala

dieta vt ex cibis melācolicis nimis frigidis et siccis vt ex carne bouina. asinina vrsina. ꝛ hmōi. Aliqñ accidit ex cibis nimis calidis, vt ex nimis diurno vsu forꝫ alliate pipirate. hmōi. Aliqñ accidit ex cibis corruptꝫ et corruptōi obedietibꝫ. vt ex carne porcina grnulosa ꝛ infecta ꝛ supseminata et vino īpuro ꝛ corrupto. Aliqñ ex morsu alicꝰ repetil' hūoꝝ ꝛ mēbroꝝ subaꝫ corrūpētꝫ. Istꝫ ꝛ alijs modis sepe viciū lepre ī humano corꝑe generat. sꝫ q̄cūq̄ꝫ mō generat vix ē curabilis nisi diuina manu postq̄ꝫ ꝑfecte ꝯfirmat. palliari tñ ꝑt ꝛ ꝑcaueri ne destruat ita cito. Caueat itaq̄ꝫ patiens a nociuis ꝑcipue a cibis melācolic generatiuis ꝛ etiā a cibis incensiui sanguis. subtilis dieta ꝛ ꝯueniēti nutriat nō corruptibili neq̄ꝫ conuertibili. Si āt sāguis sit cāvt ī allo/picia ꝑmo dꝫ fleubothomari. deinde purgari debita medicina. in alijs āt spēbꝫ ꝑmo de/bet ꝑcedere farmacia. ꝛ deinde si necesse fuerit seq̄t fleubothomia aliter nō. q2 alit' noceret. vt. di. ꝯstā. Debitꝫ g̃ ꝛ ꝯgruis medicis dꝫ vti intertꝰ et debitis emplastris ꝛ vngētꝫ ex/tertꝰ vt sinthomatibꝫ occurrat. Ad curatōēꝫ ꝟo lepre vl' saltē palliatōēꝫ valet maxiē vt dic̄ Plateariꝰ serpēs ruffus vētrem hñs albū. si euacuato veneno cauda. s. ꝑcisa ꝛ capite ab/lato coctꝰ cū porrꝫ ī cibo freq̄nt' assumat. eodē mō si vinū in q̄ diu putruerit patiētibus sepe ꝓpinet. Hec eñ medicia vtil' est multis morbis. vt pꝫ in ceco de q̄ narrat idē q' vxor dedit ei serpētē cū allijs comedere ꝓ angui/la vt eū interficeret. quē appositū comedit et mlto sudore emisso visū recuꝑauit.

De morphea Capitulū. LXV

Morphea est macula ī cute veniēs ex nutrimēti corruptōe. qđ eñ lep̄ ē in carne h̄ morphea est in cute. Mor/phea āt alia est alba ex fleumate. alia nigra ex melancolia. alia ruffa ex colera siue sanguie. Ista āt q̄ est ex melācolia et fleumate difficilis est ad curandum. sed ista q̄ ex sanguie facilior est ad curandū. Tūc aūt morphea incurabil' ē qñ cutꝫ faciei pūcta acu sanguiēꝫ nō emittit. Si ꝟo sāguis fuerit subsecutꝰ curabil' indicat. Morphea igit tota in cute ē: sꝫ lep̄ ī carne ꝛ ī cute. Hec eadē infectio parū differt a gutta rosea q̄ inficit faciē q̄busdam pūtis ꝛ mollibꝫ pustul' q̄ ex viscosis humoribꝰ sanguineis ꝛ colericꝫ intercutaneis generant. Hec passio ꝑmo sāguīs subtracti/one minuat ꝛ interioꝝ hūoꝝ mūdificatione

curet. deinde subfumigatõe et balneatiõe faciens fomētet et post aptis materia intercutanea eu aporet. deinde mūdificatis et desiccatis locus patiēs abluat et vngēt etiā debitis inūgat Dic enī ꝯstā. qꝫ ꝯ istā ifectõz valz vnctio calidi sāguis leporini Nā sāguinē intercutaneū diuidit repercutit et ꝯsumit. Sup oīa āt ꝯtra hmōi passionē hūor intercutanei valere dr sumꝰ terre ī balneis suffumigatõibꝫ ī apozimatibꝰ et syrupis Potui ei datꝰ scabiē pustulas et prurigiē mūdat hūores superfluos int carnē et cutē desiccat l'ad leprā dispositos iuuat.

De veneno vipere Capitulū. LXVI

P Reter passiões supiꝰ noīatas accidit hōi grauissima et piculosissima mora p venenū et passio. venenum āt cū ex tota sua spē ꝯplexiōi hois sit ꝯriū. subito iterficit nisi remediū citiꝰ apponat. Venenū āt aliō accidit ex corruptõe ciboꝝ et potuū. aliō ex morsibꝫ reptiliū vt spētū et quorūdam aīaliū. quꝝ hūores et dētes sūt hūsuo corpi venenosi. Venenū aūt aliō ē calidū et siccū sicut venenū tyri et vipere. et hmōi. Quoddā autē frigidū et siccū vt scorpiōis. quoddā frigidū et hūidū sicut aranee. venenū āt spētū variat in malicia sicut dr. Auic. ī c. de venenof Nā venenū masculinū fortiꝰ ē et acutiꝰ qꝫ femininum tn̄ femininū spētes plres hūt dētes qꝫ masculi et iō putāt oterlores vt dr. Auic. Itē venenū senū peiꝰ ē qꝫ iuuenū et magnoꝝ qꝫ curtoꝝ. et eodē genere et acutiꝰ ē illoꝝ q bitāt ī mōtibꝰ et ī siluis qꝫ illoꝝ q bitāt iuxta littora et iuxta aqs. Itē peiꝰ ē venenū qđ effūdit a vacuia et a ieiunis qꝫ rpletis Itē deteriꝰ ē et acutiꝰ ī estate qꝫ ī hyeme. cuiꝰ ei et faciliꝰ pūgūt serpētes ī meridie qꝫ ī mane. et ī die qꝫ ī nocte. qz calore rfsoluit venenū vsqꝫ ad extrēa et ī frigore et ī frigido tpe q̄ ī in vno loco ꝯgelat. Venenū āt tyri et vipe et alioꝝ quorūdā spētū qꝫuis sit calidū accidit tn̄ morsis ab eis stupor et frigiditas ppt mortificatõz et extinctõz caloris inati p ꝯrietatē veneni. Calor enī natal' sua sparsiõe et iflamatõe calefac corpꝰ q repsus et q̄ ī extriciꝰ vi veneni extremitates calefacit. vn̄ venenū calidū nō aggregat sāguinē corꝯdis calidū. sz rsoluēdo calorē innatū mortificat ipz Venenū āt reguli et basilisci tāte ē violētie qꝫ adhuc etiā in corpe adurit totū sup qđ incidit. Vn̄ ī circuitu cauerne eiꝰ nihil crescit nec vir escit. Aues volātes ex opposito cauerne sue subito iterficit. et oē aīal sibi appropinquās stupescit nec mouet. sz solo veneno aspectꝰ eiꝰ flatu siue sibilo cadit vl' morit et ille quē mordet liqsit et iflat et emittit virꝰ et subito morit. tāte etiā fortitudis ē venenū reguli qꝫ etiā si hasta eū tāgeres per haste lōgitudinē veneni sētires violentiā sicut narrat Auic. đ qdā q cū lācea tetigit fīmē talē in india et stati cecidit mortuꝰ cū aīali suo Signū āt lesiōis ipiꝰ basilisci ē subita transmutatio corpis ī viridē colorē et mors iopinata. In loco vbi regulꝰ cōmorat venenum aspidis pniciosissimū ē, Interficit ei sepe infra duas horas l' tres. Cuiꝰ morsus sigꝫ sunt ista. color cutis subita altatio. singultꝰ multiplicatio. mēbroꝝ rpētina ifrigidatio. dormitio. et palpebraꝝ pfūda clausio. siti pnocat īmoderatā. videt patiēti qꝫ morit sola siti Venenū etiā cuiusdā aspidis q dr spuēs eo qꝫ īterficit p sputū suū ita est violētū qꝫ inficit oē vinū qđ tāgit illō sputū. iterficit ei pus qꝫ sentiat. Sētit tn̄ lesus dolorē ī pncipio circa viscera et accidit venenatis tenebrositas ocłoꝝ et clausio et pfūditas sōni cū spasmo et torsiõe colli et pulsu iordinato. nec valz ꝯ illō venenū aliq medicia nisi sola cōbustio mēbri ī q ē. l' pcisio mēbri. qz ꝯbustio exurit et ꝯstrigit meatꝰ ne venenū valeat ad cor penetrare. Venenū etiā dracōis mltū ē venenosū et maliciosū. cuiꝰ venenositas maxie est ī cauda et ī selle. Illō venenū seqt maxia grauitas corpis. inflāt labia. et accidit rigo et tenebrositas ocłoꝝ et destruit rō in ocꝰ fit iordinatꝰ et debilitas vtutis subseqt. Venenum scorpiōis est mortiferꝝ nisi citiꝰ occurrat arsurā et pūcturā generat circa mēbꝝ vbi ē pūctura et cū pueniat ad cor pariēs sincopizat et rsoluit in sudorē. tādē ꝯstrigit cor et sua frigiditate cōgelat ex q seqt mors et destructio aīal'. Quere ifra đ scorpione li. penł'.

De morsu canis rabidi Ca. LXVII

M Orsus āt rabidi canis ē mortifer et venenosus. Nā vt dr. ꝯstā. canis frigidꝰ ē et siccꝰ cui colera nigra dn̄at. que nimia ta et putrefacta et dn̄ano corpi canem efficit rabiosū. Fūositas ei rsoluta ex nigra colera iā icēsa ificit cerebꝝ. vn̄ cū discurrit ad diuersas ptes eas ificit et efficit venenosas. vn̄ cū aliquē momorderit eiꝰ saliua venenosa subitrāte locū morsionis ificiūt hūores et spūs et ꝯhit venenū ifixū ad locū ꝯsilēz sue generatõis. s. ad cerebꝝ et efficit hō rabiosus q si aliū momorderit eū ificit et etiā rabidū illū facit. Vn̄ tale venenū est sūme piculosū

tū q2 diu latet. tū q2 se mltiplicat Aliqñ etiā latet vsq3 ad ānī ruolutōz r tūc easdē dieī bo ra q̄ fuit īfixū. caput petit r frenesim fac. hāc venenositatem sēsu nake pcipiūt alij canes r fugiūt rabiosū r latrāt sup ip3 a trēdū eū. vt di. ɔstā. q2 sētiūt eū sibi ɔ̄riū r nociuū. Acci dit āt hō venenosa rabies magie ī autūno. q2 a tūc melācolia rōe silitudis mltiplicak r etiā ī vere. q2 p calorē tpis dissoluik r ñ ɔsumik r ita p ɔculcatōz intēdik r egredik pter nakam Tāte etiā venenositat3 ē ligua canis rabidi q2 facit canē nutātē sic ebriū et apto ore ligua dependēte r saluā ɔtinue emittētē icedētez q̄ cadēs i aq̄s ipas īficit. r bibētes ex eis ydro picos efficit r furiosos. alias pperates canis rabidi q̄re ifra d̄ cane. Morsi āt a canib9 vi dēt sōnia tribilia r sūt timorosi. stupidi. si/ ne cā irascūk. ab alijs videri timent r etiā sic canes latrāt. r sup oīa timent aquā r abhor rēt. r tūc h passio vix curak Ducusq3 Cōstā. Sūt etiā mlta alia venenosa r venenoꝝ pi/ cula. d̄ his specialr mētio hēk in diuia scrip tura. et iō d̄ alijs supsedēdū ē q̄ ad p̄ns opu/ sculū sita vice. H solū h arbitror aduertēdū q2 venenū mlta r ifinita icōmoda in corpe opak. Cū ei tota sua spēs nake r ɔplexiōi hu mane sit ɔ̄ria qñ pualet i corpe totā naturā distpat. spūs r hūores corrūpit r alterat. sui malicia r acumie. qd̄ nobili9 ē i corpe. s. regi one cordis pmo aggredik r ipugāt aīalē spm suo acumie pcutit i cerebro r pturbat. sēsuū organa r eoꝝ opatōes subito debilitat ner/ uos pcutit r vulnerat venas r arterias īficit asperat r corrugat torturāt arsurā r mordi catōe3 i interiorib9 generat. subalez cordis r epat3 huiditatē nūc incēdit. nūc ɔgelat. nūc dissoluit. nūc rsoluit. nē peimo ɔsumit r de/ siccat. vñ iteriora ɔburit. exteriora ifrigidat r ɔcōuerso. sepe corpis supficiē vehemēti ca/ lore exteri9 afficit. r cū potētiali frigore san/ guine i venis cordis mortificat r cōstringit sui diffusiōe. p mbra corp9 intūcescit nūc etiā pallet. nē lucet. nē viret subito. nē nigrescit p macl'as diuersitatē corpis exteri9 ificiētem supficiē. el9 iterior malicia inotescit r abomi natōz r nauseā horribilē stōacho igerit r ipa vitalia mbra acumie suo pētrat r corrodit. pp qd̄ naka el9 ipetū ferre ñ sustinēs. defic vl timo r succūbit. corpi pdūano hūores in sui silitudinē ɔuertit r venenosos r noxios ipos efficit. r iō piculosū ē tāgere corpa q̄ veneno sūt īfecta. q2 p euaporatōez sepe ificiūt et cor rūpūt oīa q̄ sibi sūt ppinq̄. Sepe āt ɔtigit q venenū i se cū sit nake horribile r inimicum appetik a nakā ñ ppt se 3 ppt aliquod dulce r amicū nake cui ē admixtū. q2 sepe sub specie dulc3 r sapidi occl'tak r latitat vis venen. Et iō doc3 ɔstā. vt hō q̄ timet venenū ñ solū ca/ ueat a fetidis r amar3. vex etiā a dulcib9 r sa porof salsis r acerof r ɔsilib9. q2 sub talib9 q̄ appetit naka sepe veneni malicia palliak. Do cet etiā ɔstā. p effectū cogsēere qñ venenū in cibis l' in potib9 ē assūptū Si q̄s indrī cibo vl' potu sēserit arsurā et subsecut9 fuerit co spasm9 l' tumor i digito l' i vngula venenosū ē r mortale. Ex q̄ etiā apparet signū veneni digit3 r vngiub9 q̄ fiūt ex fumositatib9 cordis signū ē q2 venenū iā pualuit circa iteriora et q̄ iā se diffūdit ad extrēa. Et seq̄k ibide. si r ore biauerit r saluā effluere fecerint r labia formicauerit. i ligua ardor fuerit r sudaue rit. pcordia pstrixerit r obtenebrauerit ocu li. oport3 vt festinēt ad medicinā alioqn cito morieē. Est igik general' medicia ɔ venenū i corpe sūptū vt pmo vomit9 puocek r h sup9 vl' p clistere ifeti9 venenosa makia euacuek. deide tyriaca q̄ veneni repssiua ē r ɔsūptiua cū vino dcoctōis rute offerak. r h trib9 dieb9 deide d3 purgari r balneari fm exigētiā ve neni. ad vltimū d3 fieri fleubothomia dieta d3 ordiari vt nutriak vnctuof r optiatis me/ atuū ad cor ne vapor venenos9 possit ad cor exalare. valēt itaq3 i h casu nuces magne et auellane. sic9 sicce. attrahūt ei venenū r ɔsu mūt. r iō valēt aū prādiū r p9 Dic etiā ɔstā. q2 mltū valz balsam9 cū lacte mulier3 ɔ̄ arsurā r dolorē ex reb9 venenof. Itē ibidē seq̄k an dromāch9 dic nullā fuisse cā3 ɔficiēdi tyria/ cā nisi ad destruēdū reo venenosas. qd̄ trib9 modis fit. q2 venenū desiccat r ɔsumit. mlta el' rcipit desiccatiua Itē venenū virtute sua pellit. q2 mlta rcipit q̄ occulta pperate vene no ɔ̄riank. Itē mbra ɔfortat r iō eis ɔ̄ viole tiā veneni ad rsistēdū vires attribuit. multa el' rcipit ɔfortatiua. Q si tyriaca hri ñ poss et piculū ē i mora: alleū vt dic ɔstā. ɔq̄ssetur vsq3 ad dissolutōez cū gallina crassa decoq̄t et iuo dek ad bibēdū. veneno ei repugt r mi ro mō iteriorē arsura3 mitigat. et iō tyriaca rusticoꝝ alliū nūcupak. Sine alleo d3 vale re ius galline fm ɔstā. Dz etiā i li. d̄ simplici medicia. q̄dā rpugnāt veneno ip3 attraben do ab iteriorib9 calore et subtilitate sube sue sic gali9 r gallina fissa. superposita venenata

morsui. Quedā r̄pugnāt sili̇̄tudīe et subtili-tate sube sue ꝯ subaꝫ veneni. ⁊ iō sua sili̇̄tudine venenū ad se attrahūt vt caro tyri q̄dam ꝓꝓetate occulta. Repugnāt etiā q̄dā ꝯposita et simplicia efficacia ⁊ ꝟtute. sic calamētū succus caulis. orobi. gn̄a citri. ypericon. nasturciū. ruta. sal. porrū. aristologia. nuces comeste cū ruta. radic aspagi ⁊ semē eius. balsamū. acetū. sāguis lepoꝝ. lac asine. vrina pueroꝝ. beric⁹. testiculi ceruini et asinini. siccati ⁊ bibiti. castoreū. alleū. gētiana mēta. dyptānum. et mlta alia isuita. Quia eī mlta sūt venenoꝝ picl'a ideo diuīa bonitas mlta sup addit antidota ⁊ remedia. ſ3 ista exēpli gratia iam sufficiāt.

De remedio ꝯ morsū canis rabidi Capitulum. LXVIII

Contra morsū caīs rabidi ⁊ alioꝝ venenosoꝝ aīaliū solēt a peritis vulnera cū igne l' ferro diuidi et purgari vt sāguie extracto venenū effluat. solēt apponi sāguisuge ⁊ vētose vt venenū ab iteriorib⁹ extrahat. Interius solēt dari ista q̄ veneno r̄pugnāt. siue sint simplicia siue ꝯposita vt tyriaca. exteri⁹ sup vulnera et sim̄ia cathaplasmēt. sic nuces pistate cū alleo ruta ⁊ sale. valēt eī nuces comeste sup morsū posite. Cū p̄dictis dic diasc. q̄ cancri fluuiales hn̄t occultā ꝟtutē ꝯ h' venenū. Et iō docꝫ ꝯstā. talib' dare tyriacā cū aq̄ cancroꝝ fluuialiū. Cinis etiā cācroꝝ cū gēciana singl'are ē r̄mediū ꝯ hmōi morsus. vt dic idē. Et etiā ꝯ hois morsū rabidi spēalit' valēt ista. s. succ⁹ capsolij. cepe. ruta. nuces allea. sal. frōdes. fic⁹. mēta. orobū. Hec oīa l' aliq̄ cū aceto et melle talib⁹ morsib⁹ salubrit' apponūt' vt di. ꝯstā. Hec eī oīa venenū sttrahūt et sua caliditate et siccitate dissoluūt destruūt ⁊ ꝯsumūt. ꝯ morsū et pūcturā scorpionis oleū i q̄ submergit' l' decoq̄t' scorpio super pūcturā appositū. sūmū r̄mediū ē. Itē si accipiat' idē scorpio l' ali⁹ et ꝯtrit⁹ siue pistat⁹ sup vuln⁹ apponat' vtilissimū ē. r̄uertit' eīm venenū isixū ad corp⁹ vū exiuit. Itē di. ꝯstā. q̄ mlt̄ū valet butirū bouinū ꝯ venenū scorpiōis. Nā butirū vnctuositate sua opilat caliditate dissoluit et ꝯsumit viscositate et hūiditate sua mūdificat et abstergit. Butirū3 g̃ comestū opilat meat⁹ ne fum⁹ veneni ad cor ascēdat. valēt etiā cancri fluuiales si eoꝝ cinis l' ipi cocti l' assati sub cinere dent' cū lacte asinino. vt di. ꝯstā. Ad idē valet castoreum ⁊ sulphur. vt dic idē. vtrūq3 eīm calidū ē ⁊ siccū in q̄rto g̃du. et iō valet ꝯ venenū frigidū3. q2 dissoluūt caliditate et ꝯsumunt siccitate. Cōtra morsū colubri serpētis et vipere venenū ꝓmovētosis l' alio mō d' vulnerib⁹ vl' pūctura subito extrahat'. Tyriaca cū vino decoctōis gēciane vl' rute l' mēte offerat'. circa locū et sup vuln⁹ tyriaca apponat'. Idē fiat cū allio sale ꝯtrito l' cū ruta si defuerit tyriaca. ꝯstrigat' fortit' i ꝓncipio mbꝝ i q̄ sit morsus l' pūcturs. ne possit fum⁹ veneni libe erūpere ad iteriora et iteri⁹ cū veneno r̄pugnātib⁹ occurrat'. Dicit eī ꝯstā. q̄ ꝯ hmōi venenū valēt cerebrū galline et sim⁹ agnin⁹ et succ⁹ de frondib⁹ maloꝝ gnatoꝝ. dissoluūt eī ista venenū et ꝑparāt ꝯsumptōꝫ vt dicit cōmentator. Hec de venenis et coꝝ remedijs nunc sufficiant.

De medicina Ca. LXIX.

Dexhibēda ꝯ varias īfirmitates et picula debita et ꝯgrua remedia idiget prudēs medic⁹ circūspectōe ma'xiā cautela. nihil eīm pl⁹ impedit salutē infirmoꝝ q̄3 ignorātia et negligētia medicoꝝ. Quia igit' ex pte medici exigit' vt nihil omittat de contingentib'. necesse est vt his q̄ ad medendi ptinēt industriā diligēs sit et in oīb' circūspectus. Oportet itaq3 medicū ad h' vt efficacit' opet' cogs̄cere ꝯplexiōes hoim ꝯpositōes et ꝯmixtiōes tā mbroꝝ q̄3 hūoꝝ. dispositōnes tēpoꝝ. ꝯditōes sexuū et etatum. Alia eī medicia exigit' i hyeme. alia i estate. alia in morbi ichoatōe. alia i statu. alia i decliatōe. Aliā exigit etas puerilis. aliā decrepita vl' senilis aliā sex⁹ virilis. aliā muliebris. oportet etiā vt cogs̄cat causas et occasiōes egritudinū. sig̃ et accidētia singularū infirmitatū. Nūq3 eīm secure alit' poterit dari medicia si cā morbi fuerit ignota. oportet g̃ cogs̄cere reꝝ medicinaliū ꝯplexiōes. ꝟtutes et opatiōes. nisi eīm cogs̄cere3 q̄ medicina simplex. q̄ ꝯposita. que frigida. q̄ calida. q̄ corpis sit imutatiua. q̄ sanitat' ꝯseruatiua. q̄ infirmitatis curatiua. q̄ laxatiua. q̄ cōstrictiua. nūq3 secure ꝓcedere posset in medicina. Et ideo necesse ē cognoscere herbaꝝ et aliaꝝ rerū medicinaliū qualitatem et g̃duū diuersitatē q̄ calida et sicca q̄ frigida et hūida. in q̄to g̃du sivule ī suo officio nō errare. Iō oportet cogs̄cere morbi diuturnitatē. ꝯrietatē. simplicitatem. quantitatē et qualitatē patientis virtutē et debilitatē. Nam morb⁹ cronic⁹ et diuturn⁹ fortiori indiget medicina q̄3 si recēs eēt siue nou⁹.

Simplex etiã morbꝰ simplicioribꝰ ⁊ ex ɔ̃rijs
ɔposit⁹ ɔ̃rijs ⁊ ɔpositꝫ ẽ curãd⁹. Simplex em̃
medicĩa ĩfirmitatẽ ɔpositã raro curat. ɔ̃ ca-
lidã itaqꝫ cãz frigida medicĩa. ⁊ ɔ̃ frigidã ca
lida. ⁊ ɔ̃ mixtã mixta generalr̃ sũt ponenda.
vñ caut⁹ medic⁹ morbũ cognoscẽs ẜm ꝗ̃titatẽ
⁊ q̃litatẽ morbi ꝑpat ꝗ̃titatẽ et q̃litatẽ anti-
doti. Itẽ q̃ũ videt cãz morbi cẽ ex repletõne
curat ꝑ euacuatõẽz mat̃ie ⁊ inanitõez. q̃ñ ꝟo
ex inanitõe sanat ꝑ repletõz. Officium itaqꝫ
boni medici ɔsistit ĩ causaꝝ morbi ⁊ circum
stãtiaꝝ cauta ĩuestigatõe. ꝑ aspectũ eĩ ⁊ tactũ
ꝑ vrinã ⁊ pulsũ ĩfirmitatꝫ materiã ĩuestigat.
Cognita ãt cã si mat̃ia latitat ĩ ꝓfũdo. ɔ̃ vtit̃
attractiuis vt si mat̃ia ẽ in remotꝫ ꝑtibꝰ ex-
tremis nitit̃ mat̃iãz ad stõachũ attrahe vt ĩn
facili⁹ educat̃. Si ꝟo fuerit mat̃ia dura ⁊
ɔpacta q̃busdã vtit̃ digestiuis diuisiuis ⁊ ĩ-
cisiuis. vt sic mat̃ia mollificet̃ ⁊ ad eductõẽz
facile ꝑpa ret̃. Cõpleta itaqꝫ digestiõe mat̃ie
⁊ attractõe vtit̃ t̃cio q̃busdã laxatiuis vt ma
teria digesta et attracta ꝑ ɔueniẽtẽ regionẽ
educat̃ vl̃ ꝑ vomitũ vl̃ ꝑ secessũ vl̃ ꝑ sudorẽ.
mat̃ia ei ɔueniẽter euacuata: vtit̃ q̃rto q̃bus
dã ɔfortatiuis vt nat̃a q̃ ex violẽta medicine
fuit debilitata ⁊ lassata ɔfortet̃. Cõfortata
ãt nat̃a vtit̃ q̃busdã resũptiuis ⁊ restauratis
vt illđ q̃đ vi morbi vl̃ antidoti ẽ deꝑditũ re-
stauret̃. paulatĩ ãt et nõ subito ẽ restauratio
faciẽda dicta ɔgrua ⁊ ꝑpata. Solet em̃ nat̃a
ĩ sic euacuatꝫ multũ appet̃e. ⁊ iõ sepi⁹ pl⁹ acci
pere ꝗ̃ꝫ digerere possꝫ nisi a cauto medico ĩ
diete regimĩe teneret̃. Tãdẽ repata nat̃a et ĩ
statũ ꝓstinũ restituta. decet vti q̃busdã ꝓser-
uatiuis ne sanat⁹ in pei⁹ recidiuet. Talib⁹ sũt
ɔueniẽtia balnea. minutõẽs. electuaria. ⁊ ex
ercitia moderata. talia eĩ calorẽ nat̃alẽ exci-
tãt. a sup̃fluis nat̃az exonerãt. hũorib⁹ dige
stionẽ adiuuãt ⁊ ɔfortãt. Si ꝟo fuerit mate
ria fluida aut nimis laxa vtit̃ ɔstrictiuis. de-
siccatiuis. ⁊ repcussiuis. Mat̃ia ꝟo restricta
caut⁹ medic⁹ solꝫ dare ɔueniẽtẽ laxatiuã me
dicinã q̃ educit hũores ꝑus dissolutos ⁊ iã
ɔstrictos. ne ibi remanẽtes vl̃ ad aliã p̃tẽ de
fluẽtes putresiãt. ⁊ sic febrẽ l̃ aliã ĩferãt passi
onẽ. Paulatĩ aũt solet fieri restrictio ⁊ r̃pcus
sio ne mat̃ia subito repcussa recurrat ad ali
q̃đ mẽbꝝ nobile ⁊ maiorẽ generet lesionez.
Silr̃ ⁊ purgatio solꝫ fieri ꝑ interualla ne fiat
purgatio repẽtina. Trib⁹ igit̃ modis solꝫ fie
ri medicĩa. s. dissoluẽdo. ɔstrĩgẽdo. restaurã
do. aut eĩ repleta dissoluũt̃ aut dissoluta cõ
strĩgũt̃ aut deꝑdita ĩ corpe r̃stituũt̃. Relaxa
mus itaqꝫ medicis laxatiuis vt scamoneatꝫ.
ɔstrĩgim⁹ ɔstrictiuis vt achacia ⁊ opiatꝫ. re
stauram⁹ cibis ⁊ potib⁹ nutritiuis ⁊ electua-
rijs ad ɔ̃ ꝑparatꝫ. Recollige igit̃ ex p̃dictis
breuit̃ q̃ medic⁹ ĩfirmorũ domos ⁊ patrias
visitat ⁊ freq̃nt̃ infirmitatũ causas ⁊ circũ-
stãtias ĩuestigat. medicias varias ⁊ ɔ̃rias ꝑ
parat. ɔparat et deportat. infirmoꝝ abdita
m̃bra ⁊ occulta tãgere ⁊ abstergere nõ recu
sat. ɔualescẽtie ⁊ spem sanitatꝫ omib⁹ repro-
mittit suauit̃ ⁊ leuit̃ vrẽda vrere. ⁊ incidẽda
ĩcidere se asserit. et ne ꝑs sana corrũpat̃ p̃tez
vrit putridã ⁊ ꝑscidit. dolẽte p̃te dextera in
sinistra ꝑcut̃e nõ ꝑcit. a sectõe l̃ arsura etiã ꝑ
lacrimis patiẽtꝫ bon⁹ medic⁹ nõ desistit me
dicine amaritudinẽ dulcedĩ aliq̃ palliat et
abscondit. bibit ⁊ gustat đ medicĩa ꝗ̃uis sit
amara ne ĩfirmus abhorreat a cibo et potu
egꝝ reꝑmit ⁊ r̃frenat. Illũ suo exponit desi-
derio đ cui⁹ salute diffidit penit⁹ ⁊ desperat.
amarꝫ ⁊ corrosiuis carnẽ putridã ⁊ corrupti
oni dispositã amputat. ac đsiccatiuis saniẽ
fluidã mũdat ⁊ depurat p⁹ mortificatiua et
vitiua q̃busdã lenificatiuis dolorẽ vulneꝝ
mitigat ⁊ mũdificato vulnere locũ vulneris
ɔsolidat atꝫ sanat. Et q̃ꝛ pl⁹ ledũt ĩtrĩseca ma
la ꝗ̃ꝫ extrĩseca prudẽs medic⁹ đ mitigãdis cu
rãdis ⁊ expellẽdis ĩtraneis dolorib⁹. ꝓmo cu
rat mat̃iaz ibi durã ⁊ corruptã itert⁹ digesti
uis medicĩs vt oximel l̃ syropo acetoso. Pri
mo diuidit ⁊ ĩcidit ⁊ digerẽdo ad exitũ ⁊ eua
cuatõẽz obediẽtẽ fac. q̃ꝛ sic in ꝑncipio aꝑho-
ris. ẜz digesta medicari oportꝫ ⁊ mouere nõ
cruda. digestaꝟo mat̃ia atqꝫ habili reddita
ad euacuatõẽz eã dissolutã medicĩa attracti-
ua ab ĩterioribꝰ ⁊ remotioribꝰ ꝑtib⁹ ad exte
riora attrahit. ⁊ ad ɔ̃ valẽt q̃dã amara vt ye-
rapigra. yeralogodiõ. ⁊ alia alleata. q̃ꝛ ama
ra citi⁹ penetrãt ad r̃motas ꝑtes. et extrema
magꝫ purgãt ꝗ̃ꝫ alie medicĩe. t̃cio mat̃iaz sic
digestã sic attractã medicĩa ɔgrua euacuat
⁊ expellit. caute tñ ne nimia fiat euacuatio.
nocet eĩ corpi q̃đ iñ debilitat̃ ⁊ q̃ñꝫ pl⁹ đ bo
nio hũorib⁹ ꝗ̃ꝫ mal̃ euacuat̃. iuxta illđ Ipo.
multũ repẽte euacuare aut repellẽ. caleface
re aut ĩfrigidare. fallax ẽ ⁊ nat̃e penit⁹ inimi
cũ. Cõsiderat ãt bon⁹ medic⁹ materiã egritu
dinis ⁊ locũ mat̃ie. ⁊ etiã vires patiẽtꝫ. ⁊ ẜm
ɔ̃ variat medicinã. si eĩ materia sine humor
peccãs euacuat̃. multũ ɔfert egro. si ꝟo nõ ĩ-
firm⁹ ampli⁹ molestat̃. vt dicit Ipo.

De medicina attractiua.
Capitulū. LXX

m Edicina attractiua opat᷑ p̄ sube subtilitatē ꝛ calorē. subtiliate sua facilꝰ penetrat. et calore suo attrahit siue ferrū siue aliqḋ incꝰfixū siue humores q̄ latit in p̄fūdo. Itē medicina digestiua est necessaria qn̄ materia ē int̄ꝰ dura et cōpacta. Incidit eī̄ ꝛ diuidit materiā. ꝛ sic ad expellendū aptā reddit. Et iḋ opat᷑ p̄ incisiua ꝛ attenuatiua. q̄ subtilitate sue sube coopāte calore ptem materie sepata pte vt3 ī diureticꝭ. Itē medicīa laxatiua aliqn̄ purgat materiā digestā dissoluēdo et attrahēdo vt scamōea recepta ī stōacho fumū subtile3 facile penetrātem a se emittit. et hūores dissoluēs abominabiles na᷑e reddit atq̄ȝ attrahit eos ad/ inuātē ꝟtute expulsiua et attractos a se eijcit et expellit. Quedā laxāt sua viscositate lubrificādo vt mercurial̄ malua. et hmōi. q̄dā ꝟo acumīe hūores penetrādo vt euforbiu3. q̄dā sua glutinositate ꝯpmēdo sic̄ mirabolani. q̄dā sua salsugine intestina mordicando vt semē atriplicis. q̄dā ꝟo dulcedīe sua ꝛ hūiditate intestia infūdēdo vt cassia fistula. Itē medicina ꝯstrictiua opat᷑ p̄ frigida grossa in suba. Nā frigide ptes coadunan᷑ ꝛ partiu3 suaꝝ grossicie penetrare p̄hibē᷑ sicut galla. quiq̄ȝ grossos generat hūores. vn̄ ꝯstringūt opilando et ꝟtutē retētiuā ꝯfortādo vt escula. q̄dā aūt restringūt sp̄calit̄ sanguinē vt corallus. bolus. emathithes. plātago. ꝛ hmōi. q̄dā vētrē vt citonia mora rosa. ꝛ hmōi. Itē medicina īduratiua est. q̄ vl̄ materiā coagulat ꝛ malaginat. et h̄ opat᷑ p̄ valde frigida sic̄ vel hūida vt psilliū semp̄uiua portulaca. solatꝝ. et silia. Itē medicina mollitiua opat᷑ p̄ calida mediocriter ꝛ mlt̄ū hūida. sil̄r ꝛ maturatiua. Itē apitiua vritiuā ꝛ attenuatiua3 hūt ꝟtutē apit eī̄ meatꝰ opilatos ꝛ attenuat viscosos hūores atq̄ȝ siccos. ꝛ h̄ facit p̄ calidū atq̄ȝ siccū. Itē mūdificatiua opat᷑ l̄ dissoluēdo vt calamētū. l̄ mollificādo vt cassia fistula. malua. ul̄ terrestritate ꝛ siccitate sua sordes abstergēdo. Sūt āt mlt̄e alie species medicine ꝛ differētie sic̄ mordificatiua. corrosiua. vritiua. dyaforetica. repcussiua mitigatiua. ꝛ hmōi. de q̄bꝫ tracta᷑ in libro ḋ simplici medicina. Sȝ h̄ de p̄prietatibꝫ infirmitatū et medicinaꝝ ꝯditōibꝫ put ad p̄ns opusculū ptinet sufficiāt. vt sic huic negocio finem imponamꝰ

Incipit liber octauus de mundo et corporibus celestibus.

p Ostquā auxiliāte ḋo tractatū est de diuinis noibꝫ de angeloꝝ p̄prietatibꝰ. necnō de hoīe ꝛ eiꝰ ptibus et accidētibꝫ ꝛ ipiꝰ ꝯditionibꝫ ꝯpleuimꝰ restat vt ad p̄prietates mūdi sensibil̄ q̄tū nob̄ da᷑ desup manꝰ apponāꝰ. vt materiā diuīe laudis ex p̄prietatibꝫ opationū possimꝰ elicere ꝯditoꝛꝭ. Inuisibilia eī ḋī p̄ ea q̄ fctā sūt intellecta ꝯspiciū᷑. vt dic̄ apl̄s Et iḋo aliq̄s mūdi hꝰ ꝛ ꝯtētoꝝ ipiꝰ p̄prietates huic opusculo. breui sub cōpēdio iterserere ponimꝰ vt p̄ sil̄itudinē p̄prietatū corpaliū intellectū sp̄ūalē ꝛ mysticū facilꝰ in diuinis sc̄ptūris accip̄e valeamꝰ. A p̄prietatibꝫ itaq̄ȝ mūdi inchoandū est

Quid sit mundus. Capl̄m. I

m Undus itaq̄ȝ vt dic̄ Mercurius ḋr tribꝰ modis. Nam mūdꝰ ḋr diuinus intellectꝰ. mūdꝰ. s. archetipꝰ incorporeꝰ inuisibil̄ ꝛ eternꝰ. ad cuiꝰ exēplū mūdꝰ sensibilis est creatꝰ sic̄ dicit Boeciꝰ. Tu cuncta supno ducis ab exēplo pulcꝝ pulcerrimꝰ ipse. Mundū mēte gerēs. silīq̄ȝ imagine formās. ꝛc. Scḋo mō ḋr mūdꝰ vniuersitas eorū q̄ celi ambitu ꝯtinen᷑ vt celū in q̄ sydera lucēt. ignis in q̄ oīa calēt. aer in q̄ oīa viuētia spirāt et vigent. aqua q̄ terre latera circūcingit. terra q̄ oīa inferiora sustinet atq̄ȝ nutrit. de q̄ ḋr mūdꝰ p̄ ip̄m factus est Tertio ḋr hō minor mūdꝰ. q2 totꝰ mūdi imaginē in se rep̄sentat. Est itaq̄ȝ p̄mꝰ mūdꝰ eternꝰ in diuina mēte eternalit̄ p̄manēs. scḋus mūdꝰ p̄petuꝰ est diuīa volūtate esse p̄petuū ꝛ originem ex illo h̄ens. tertius ꝯm q̄d est p̄petuꝰ. ꝯm q̄d est caducus oīm sil̄itudinē in se gerēns. De p̄mo aūt mūdo et de tertio in p̄cedentibus dictū est. Nūc de mūdo sensibili dicendū ē. Mundꝰ igi᷑ vt dicit Marcianꝰ est vniuersitas creatoꝝ conglobata in spere modum. Nam mundus spericā et circularē h3 spēm et figurā. Nec fuit vt dicit Marcianꝰ. alia figura mundo ita congrua sicut orbicularis et rotunda. et hoc p̄pter vniuersitatis p̄fectōnē. ꝛ p̄pt̄ illā quā h3 in esse p̄petuo cū suo opifice q̄ fine caret et p̄ncipio ꝯfiguratōem. Mundū autem totum p̄hi in duas partes diuiserūt. quaꝝ nobilior et simplicior pars supior et actiua a circulo lune se extendens

vſq₃ ad planeticā regionē. Alta ps ē īferior
paſſiua q̄ a lunari globo īcipit et vſq₃ ad cē-
trū t̄re īferi⁹ ſe ꝓtēdit. Iſtū ꝑticularē mūdū
inferiorē deſcribit Marciā⁹. Mūd⁹ inq̄t eſt
circul⁹ ex q̄ttuor elemētis eiſdē toīs ī ſpere mo
dū ↄglobatis t̄rā in medio vndiq₃ deſixā eter
nis celi raptib⁹ circūcurrēs. Ad iſti⁹ mūdi cō
poſitōē creauit diuīa ſꝑi⁹ ꝓmordialē mat̄iā
in q̄ velut in q̄dā maſſa erāt potētialr̄ q̄tuor
elemēta nō diſticta ſic mō: ſ₃ erāt ꝑmixta. et
illa maſſa yle a platone ī thimeo ē vocata ex
q̄ diuīa ſapīa oīa elemēta ⁊ elemētata ↄpoſuit
⁊ ꝑduxit ⁊ ꝓprijs q̄litatib⁹ ī regionib⁹ ordina
uit ſinglā ⁊ diſtixit. Nā qđ ī illa mat̄ia cali-
dū fuit et ſiccū ceſſit in materiā ignis quem
rōe ſue leuitatis diuīa ſapīa ſup⁹ collocauit.
Qđ ꝟo frigidū ⁊ ſiccū ī īfīmo fuit ceſſit ī ma
teriā t̄re quā ſua pōderoſitas ⁊ ↄpactio infe
ri⁹ poſuit. Qđ āt calidū ⁊ hūidū fuit ī mate-
riā aeris ceſſit. Qđ ꝟo frigidū ⁊ hūidū ī ma
teriā aq̄ ↄuertit. Et h̄ duo elemēta ſm̄ maio
rē vł minorē leuitatē et rareſactibilē ſubtilita
tē ī medio ignis ⁊ t̄re collocauit. Vñ iſtā ma
teriā ꝓmā plato vt potuit ī thimeo ſic deſcri
pſit. Fuit ei yle. i. ꝓma mat̄ia ſine q̄litate ⁊ ſi
ne q̄ītitate. ſine colore. ſine ſpē. ſine loco. ſine
tpē. int̄ aliquā ſub̄az ⁊ nullā exiſtēs ⁊c. Hec
ꝟba in multū ſūt difficilia tñ ſic exponūt̄. q̄r dr̄
fuiſſe ſine q̄ītitate. nō q̄r oīno fuerit ſine oīni
q̄nto. ſ₃ q̄r nō fuit determiate q̄ntitatis. q̄ ad
nos ſic gigas dr̄ īmenſus q̄ītū excedit alioꝝ
hoīm q̄ntitatē. Idō etiā ſine q̄litate dr̄. q̄r nō
habuit a q̄litate aliq̄ ſpēaliter noīari. nō eñ
potuit pl⁹ calida q̄₃ frigida dici. nec ecōuer-
ſo. ⁊ ſic de alijs. Sine colore. q̄r nō hūit ali-
quē colorē innatū in aliq̄ elemēto. Sine tpe
fuit. q̄r nōdū fuerāt tpa ⁊ tēpoꝝ viciſſitudies
q̄n h̄ materia ē creata. Sine loco fuit. q̄r nō
habuit determiatū locū pl⁹ ſurſū q̄₃ deorſu₃
nec pl⁹ in latū q̄₃ in lōgū. Int̄ aliquā ſub̄am
eſt ⁊ nullā. q̄r nulla ſub̄a material̄ ꝓceſſit il-
lā. ſ₃ aliq̄ eſt ſecuta. Materiale igit̄ ꝓncipiū
mūdi inferioris fuit illa mat̄ia inuiſa. ſ. ꝓma
materia cōis q̄ oīm formaꝝ ⁊ q̄litatū fuit ſu
ſceptibil̄. q̄ etiā ſub diuerſ̄ ſpēb⁹ ⁊ formis cō
ſernat̄. Permanet ei h̄ materia q̄ ad ſub̄az ī-
corrupta q̄₃uis ↄtinue q̄ ad q̄litates tranſ-
mutabiles alteret̄. q̄r iſta mat̄ia q̄ mō ꝑ rare
factōnē₃ manet ſub forma ignis ⁊ ſub igne
ſtatim ꝑ ↄdēſatōē₃ induet formā aeris q̄ ꝓus
ſub ſpē ignea fuit ignis. Ex q̄ pȝ q̄ ꝓma ma
teria q̄ mūd⁹ materialr̄ ↄſtat ē ingenerabil̄
⁊ incorruptibil̄. a q̄ oīa materialia incipiūt:
et in quā redeūt tāq₃ ad matricē. Mūd⁹ ita
q₃ ex reb⁹ multis oppoſitis ⁊ ↄrijs eſt ↄpoſit⁹ et
tñ in ſe eſt vn⁹. Mūd⁹ ei vn⁹ eſt nūero ⁊ nō
pl̄es mūdi. ⁊ h̄ ꝓpt̄ materie vnitatē ſic ī li. dr̄
de celo et mundo Occupat eñ totā mat̄iā
ſuā ſic ibi dr̄ in ca. de eter. mū. Mūd⁹ g̊ de q̄
h̄ loq̄mur nō eſt diuerſus in ſe neq₃ diuiſus
ſm̄ ſub̄az q̄₃uis ī ipſi⁹ ꝑtib⁹ inueniat̄ ↄtrarie
tas. q̄ ad aliquā q̄litatis repugnantiā. Sum
mā eñ et neceſſariā hȝ mūd⁹ in ſuo toto cō-
ueniētiā et q̄ſi q̄ndaz muſicā armoniā q̄₃uis
in aliq̄b⁹ ei⁹ ꝑtib⁹ ꝓpt̄ q̄litates repugnantes
aliquam pati diſſimilitudinē videat̄ ſicut ex
preſſe dicit Aug⁹. ſup Gen̄. Trāſibit autem
mūd⁹ iſte q̄ ad iſtam paſſibilem quaz modo
habet ſpeciē et figurā. Sed ꝑmanebit ī eſſe
perpetuo quo ad ſub̄am et naturā ſicut idē
aſſerit Auguſtin⁹. Et dicit gloſa ibi. Celū
et terra tranſibūt ⁊c. Math. xxiiij. Ex q̄ pȝ
q̄ mūdus rōne ſue mutatiōis eſt ſiquidē ad
mirād⁹. nihilomin⁹ tñ ꝓpter materie nobili-
tatem et forme ꝟtualem actualitatē. et ↄſe
quens ꝓductōis et generatōnis rerum tam
facilem poteſtatē nō tam ipſe mūd⁹ q̄₃ mūdi
opifex de⁹ ſup oīa eſt laudand⁹ Nulla eñ
eſt tam vilis tam infima in tota mundi ma-
china pars ſiue ꝑticula in qua tam in mate
ria q̄₃ in ꝟtute et forma nō reluceat laua di-
uina. Nam in materia et forma mūdi q̄daz
eſt differētia. ſ₃ cum armonia eſt ps ſumma
Nam illa ps mūdi q̄ ſm̄ naturam purior et
ſimplicior eſt atq₃ nobilior. vñ forme habet
inclinatōē₃ ⁊ appetitū ad nobilioris forme ſu
ſceptōēm. et q̄ ſpūalior eſt magis eſt inclina
bilis ad formā ſpūaliorē. Vñ materia cele-
ſtis ſimpliciorē et nobiliorē reddit et exigit
formā q̄₃ elemētaris. et etiā ipa materia celeſtis
nobilior eſt et ſimplicior in nobiliori corpe.
vt in ſole. q̄₃ in luna vł in mercurio vł ī mar-
te. Materia eñ elemētaris nobilior ē ī igne
q̄₃ in aere vł in ceteris. vñ groſſior eſt materia
in terra q̄₃ in alijs Nā ibi ſūt pl̄es ꝑtes mate
rie aggregate ſm̄ Ariſt. vñ dicit q̄ ex vno pu
gillo terre fiunt decem aque. imo mat̄ia vni
us elementi purior eſt in vna ꝑte q̄₃ in alia.
ſicut dicit in ꝓmo methorum. partes enim
ignis ſupiores nobiliores et ſimpliciores. ⁊
ꝑtes terre centrales ſunt groſſiores ↄpacti-
ores et impuriores. Cum enim ꝑtes mixto
rum ſunt ab elementis ſm̄ qđ ꝑtes elemēta
res ſunt puriores vł nobiliores fiunt mixta

simpliciora vel puriora Et sm qd ecōuerso ē i elemētis ecōuerso ē in mixtis. Nobilior itaqȝ materia mūdi cōstitutiua. nobiliori īdiget forma. Et iō solet disponi materia sm qd exigit forma. qr si de terra debeat fieri ignis. oportȝ q materialiter e grossicies subtilietur ⁊ depuretur. ⁊ spūalior ⁊ simplicior efficiatur vt sic simpliciori forma scȝ ignea induatur. Et vt breuiter dicā necesse est vt sm forme ꝓprietatē ipsa materia ꝓparetur Cōsideratur itaqȝ mūdi nobilitas sm sui ptes digniores ⁊ etiā effectus nobiliores Et iō ps mūdi superior reputatur dignior. qr ibi materia ē purior ⁊ forma ē pulcrior et virtus amplior in superioribus inuenitur. Tāto enī mūdus in vniuerso pulcrior est ⁊ decentior redditur q̄to deformis ps mūdi inferior superiorum pulcritudine. decētiori glā insignitur sic dicit Aug. q̄dā pfectio claritatis ⁊ virtutis q̄ in superioribus ꝓcellit ad pfectōez inferiorum et decoratōz cōtinue se diffūdit. Qd etiā videtur in infima pa mūdi q decore ⁊ luminositate amissa sed recupat in fecūditatis grā ⁊ virtute. Non enī minus ē admirāda terre virtuosa fecūditas in ꝓductōe herbarum arborum florum ⁊ fructuū in generatōe varia aialiū ⁊ reptiliū. In varia ꝓductōe metallorum gēmarum ⁊ lapidū q̄ sit admiranda celi claritas cum diuersitate suorū virtutum ⁊ astrorum. Et q̄uis mūdus tot laudabilibus rerum differētijs sit diuine virtutis insignitus potētia. mltis tn̄ defectibus ⁊ cōditōibus miserabilibus q̄tū ad eius inferiorē ptē vndiqȝ ē subiectus Nā mūdus iste q̄uis videatur eē genitor ⁊ nutritor corporum. carcer tn̄ ē spirituū ⁊ aiarum durissimū exiliū est ac locus miseriarum innumerabiliū et penarum. Nā mūdus locus est reatus ⁊ trāsgressionis. Incolatus ⁊ pegrinatōis. doloris ⁊ lacrimatōis. laboris ⁊ fatigatōis. horroris ⁊ cōfusionis. motus ⁊ mutatōis. fluxus ⁊ alteratōis trāsitus ⁊ corruptōis. insolētie ⁊ perturbatōis violētie ⁊ oppressiōis. fraudulētie ⁊ deceptōnis. In mūdo nihil aliud inuenitur q̄ vanitas. malignitas. cupiditas. anxietas. defectibilitas. et vetustas. mūdus notos allicit ⁊ diligit ignotos abijcit ⁊ cōtemnit. mūdus mltis obest paucis pdest. Amatores suos decipit et fallit. Nā mlta ꝓmittit. sȝ ad vltimū pauca soluit. cōtemptores suos ad moduȝ vmbre insequitur ⁊ apprehēdere nō desinit. sȝ suos sequaces fugere satagit ⁊ ꝓtēdit. ⁊ iō illos q̄ maxie diuitijs ⁊ honoribus h extollit. i fine maxie depaupare et deijcere cōsueuit. Et vt verbis btī Gre. vtar fugiendus ē mūdus etiā si ꝓsperis nos demulcet

Qui g tot calamitatibus pulsat q̄d aliud q̄ vt deseratur clamat. Et h de ꝓprietatibus mūdi in generali dicta iam sufficiāt

De celorum distinctōe Ca. II

Nunc ad describēdas ꝓprietates eius aliq̄s de celo et eius ptibus xpo adiuuāte manū apponamus. Nam celū angelorum ⁊ hoim bonorum locus est et habitaculū. vt dicit Beda. Celū aūt sm sctōrum traditōes aliud est visibile aliud inuisibile. Celū aūt visibile est mltiplex. sic dicit glosa sup Deut. x. ibi. Celū dñi dei tui ē ⁊ celū celi Septē sūt celi scȝ aereū. ethereū. olympeū. igneū. firmamētū. aqueū. empireū. celū. s. angelorum. Celum itaqȝ aereū vocatur mediū aeris intersticium. qd a grossis vaporibus aq̄ et terrenō p oīa est infectū. vn̄ illa ps aeris purior. et ab inferioribus q̄litatibus impmixtior ꝓpter sui puritatē et dyaphaneitatē siue naturā trāsparentē celi noie nūcupatur sic dr sup Mat. xiij. volucres celi comederūt illud ⁊c. Celū ethereū sm q̄sdā vocatur supmū aeris intersticiū qd inmediatius spere ignis est cōiunctū et dr ethereuȝ. qr illud mediū inter ignē et aerē cōfiniū est ab igne splendoris et illuminatōis receptiuum. Etheros enī grece splēdor dr latine. vt di. Isi. Celum vero igneū sm q̄sdam vocatur centrū spere ignis ꝓpter ipsius ignis puritatē subtilitatē et summā quā hȝ p ceteris elementis actualitatē et ꝓpter alias q̄sdam nobiles celestes quas cōsequitur ex vicinitate orbis planetarum ꝓprietates. Sm Gre. autem sup locuȝ illū Job. Intuere celū et cōtemplare ethera ⁊c. Noie etheris intelligitur tota regio a luna vsqȝ ad stellas fixas in qua sunt orbes et circuli septeȝ planetarum. Quere infra primo de ethere q̄d sup h sentiat. Maret. Alexander sic ordinat septē celos. dicens. Primū celū est luminis datiuum vniforme et nō motuȝ scȝ celum empireū. Scdm celuȝ donatiuū dicit esse lumis vniforme et motuȝ. s. aqueū et cristallinum Tertium datiuum luminis non sm omnē partem luminositatis vniforme et motum vt celum stellatum. Quartuȝ est receptiuū luminis sine calore scȝ olympicum. Quintū est receptiuū lumis cū calore. s. celū igneū. Sextū ē receptiuū lumis cōiūctū cum pte superiori et dr celū ethereum Septimū ē receptiuū lumis cōiūctū cū pte inferiori. s. aereū. Et sic videtur vocare olympū regionē orbiū planetarum. qr illud spaciū est continue luminosum. Firmamētum aūt

vocat celũ pmũ ƺm phos ⁊ vltimũ ĩ cuꝰ cõ-
uexitate sita sũt corpa sydeꝝ ⁊ stellaꝝ. Nam
phi nõ posuũt nisi solũ celũ vnũ. imo vt dicit
Basiliꝰ ĩ examerõ. Prĩꝰ phi liguas corrode-
rẽt q̄ꝫ pl'es celos eẽ ↄsentirẽt. Illð ãt celũ .s.
firmamẽtũ sic describit Arꝫ. i li. ð ca. et elemẽ.
Celũ inq̄t ẽ q̄ntũ elemẽtũ ab elemẽtꝫ inferio-
ribꝫ discretũ natali pꝑetate ac distinctũ. Ne
q̄ꝫ eĩ ḡue est q̄ꝛ tũc descẽde possꝫ. neq̄ꝫ leue q̄ꝛ
tũc forsan asceẽderet. q̄ꝛ si eẽt vnũ ex q̄ttuor. l'
eẽt ↄpositũ ex q̄ttuor. ingrederet̃ in ipm cor-
ruptio vniuersalit̃ vl' pticularit̃. imo sicut dr
ibidẽ. Creator posuit ipm cãꝫ ⁊ pncipiũ ge-
neratõis ⁊ corruptõis. Et iõ necesse fuit ipꝫ
eẽ ingenerabile ⁊ icorruptibile ne ꝑ q̄rendo
generatõis ⁊ corruptõnis pncipio eẽt abire
ad ĩfinitũ. Est ãt celũ illð inq̄etuꝫ ⁊ mobile
vniuersalit̃. cuꝰ motꝰ ẽ reuolubil' sup̃ medi-
um. .s. sup axem q̄ stãt sixus int̃ duos polos
ĩmobilit̃. .s. meridionalẽ ⁊ septẽtrionalẽ. et il-
lud celũ ẽ finitũ q̄ ad dimẽsionẽ ⁊ loci exten-
sionẽ sꝫ ẽ sempiternũ q̄ ad motũ. Mouet̃ ei
a motore ĩfinite potẽtie. i. a deo q̄ ẽ sublimis ⁊
gloriosus ĩ scl'a. Dicitq̄ꝫ Arꝫ. i li. de ca. ele.
Locat ãt polos duas stellas ĩ sũmis celi ex-
tremitatibꝰ in ipiꝰ medio supiꝰ ⁊ inferiꝰ collo-
catas. q̄ꝝ vna est supiꝰ posita ĩ medio celi ad
septẽtrionẽ ⁊ dr polꝰ arthicꝰ. Alia ẽ ex opposi-
to ad meridiẽ ⁊ dr polꝰ antharticꝰ q̄i ↄ polũ
orthicũ positꝰ. Int̃ duos istos polos q̄si int̃
duas sui extremitates celũ oblĩq̄ mouet̃ ab
oriente vsq̄ꝫ ad occidentẽ. ⁊ ab occidente ite-
rũ vsq̄ꝫ ad orientẽ. et h̃ semꝑ vniformit̃ sic ro-
ta mouet̃ circa axem. vñ axem vocat Aristo.
q̄ndam lineã intellectualeꝫ porrectã a polo
vsq̄ꝫ ad polũ dyametralit̃ ⁊ extensam. circa
cuiꝰ mediũ totiꝰ celi ambitꝰ eq̄liter circũfert̃
sicut ibidẽ dicit cõmentator. De istꝰ celi na-
tura dr in li. de celo et mũ. ƺm nouã trãslatõ-
neꝫ. Celũ inq̄t est vnũ ↄpositũ ex matia q̄m
ↄtinet materiã ex q̄ ⁊ celũ noiat̃. q̄ est vltimꝰ
incessus totiꝰ. .s. vniuersi. ⁊ seq̄t̃ in eodem. nõ
sũt neq̄ꝫ fuerũt. neq̄ꝫ erũt celi mlti. Celũ ei est
vnũ ꝑfectũ ↄpletũ cui nõ est sile. neq̄ꝫ est lo-
cus extra celũ. neq̄ꝫ corpꝰ. neq̄ꝫ vacuitas. ne-
q̄ꝫ plenitudo. neq̄ꝫ tps q̄d est numerꝰ motus
vñ illic est vita fixa. .s. extra vltimũ. ⁊ ẽ sempi-
terna. q̄ neq̄ꝫ deficit neq̄ꝫ finit̃. et illa est vera
vita. Item idem ibidem. celũ neq̄ꝫ fabrica-
tũ est neq̄ꝫ generatũ. sꝫ simplex est. cuiꝰ motꝰ
est eq̄lis. in q̄ nõ est diuersitas. et est motꝰ eiꝰ
singl'arꝫ ⁊ circularꝫ cuiꝰ motor ẽ spũs q̄ mo-
uet illð sua volũtate. ⁊ cõtinuat̃ radiꝰ celi cũ
radio ignis ⁊ ↄiũctꝰ est cũ illo ad vtilitatem
hoĩm ꝑ ꝑmanentiã vite. Firmamentũ ita
q̄ꝫ vocat̃ celũ. q̄ꝛ solidũ est et firmũ. q̄ꝛ termi-
nũ hꝫ intrãsgressibilẽ vñ ꝑ nimia firmitatis
sui ꝑmanentia incorruptibile est et ĩmutabi-
le tam in sba q̄ꝫ in forma. Est ãt forma eiꝰ
sperica et ↄuexa et q̄i ↄcaua q̄ ad nos. sed q̄i
ↄuexa q̄ ad ea q̄ sũt sup̃ celũ. cuiꝰ motꝰ est na-
turaliter circularis et mouet̃ oblique et cir-
cularit̃ ab oriente in occidentem. voluitq̄ꝫ
secum et circũducit motu simplici et vnifor-
mi infra diei et noctis spaciũ totũ quod sub
ipo est. vsq̄ꝫ ad ignis regionem. vñ orbes se-
ptem planetaꝝ secũ rapit ⁊ circũducit. Om-
ne ãt q̄d sub ipo est vt di. Rabanꝰ ƺtutẽ eius
motiue obedit ordine vniformi ⁊ impturba-
to. ƺtus q̄ꝫ eiꝰ motiua sic ipe vult dicit sup ex-
positõne Gen. extendit se vsq̄ꝫ ad inferiora h̃
elementa. vñ et ignem supiorem credit̃ secũ
circũrotare. ꝑuenit q̄ꝫ hꝰ motiue ƺtutꝫ actio
vsq̄ꝫ ad aereꝫ et vsq̄ꝫ ad aq̄s in q̄bꝫ q̄ ad fluxũ
et refluxũ in parte marina facit exuberatõeꝫ
Hec ãt tria elementa. .s. aer. ignis. et aqua.
obediũt q̄dem motui celi. sed nõ vno modo
neq̄ꝫ vno ordine ipm imitant̃. sed ƺm magis
et minꝰ et q̄d supiꝰ est et leuiꝰ et puriꝰ obedit
magis et q̄d est minꝰ tale seq̄t̃ tardiꝰ ⁊ obe-
dit minus. Terra huic celesti motui nõ obe-
dit et ƺtuti vt ab eo suscipiat localem mo-
tionem. q̄ꝫuis ad ꝑducendas ex se species di-
uersas eiꝰ suscipiat impssiones. habꝫ igit̃ fir-
mamentũ sic dicit idẽ Rabanꝰ q̄ ad motum
incessum vniformẽ. ordinatũ ⁊ ĩperturbatũ
oĩm tñ motuũ velocissimũ vñ ne ꝑpt veloci-
tatẽ motꝰ eiꝰ mũdi machina dissoluat̃. retar-
dat̃ ordinato motu planetaꝝ. ⁊ sic motꝰ eiꝰ
ĩpetꝰ motu ↄrio moderat̃. Mouet̃ q̄ꝫ et de-
scit. q̄ꝛ lꝫ in partibꝰ mutet situ. tñ ĩ toto neq̄ꝫ
suũ mutat neq̄ꝫ variat locũ. Turbatis igit̃
inferioribꝰ. et q̄si casualit̃ fluctuantibꝰ celuꝫ
cum suis orbibꝰ ordinis sui tenorem saltem
in pũcto nullatenꝰ derelinq̄t vñ motꝰ celi est
totiꝰ tpis pmũ subiectũ et modꝰ et regl'a om-
niũ motuũ alioꝝ. Est igit̃ firmamentũ me-
diante motu suo generatõis ⁊ corruptõis ĩ
mũdo ĩseriori pncipiũ effectiuũ. Cuiꝰ rõ vt
di. Rabanꝰ. q̄ñ firmamẽtũ sui luminis ƺtutẽ
generatõis effectiuã ad terrã tanq̄ꝫ ad ꝓpriũ
centrũ dirigit ⁊ destinat. ⁊ radios suos ĩ terre
supficie aggregat vnatie et coadunat. sicut
ostendit̃ ĩ scia ꝑspectiua. Omne eñ corpus

spericū ↄcauū τ lumiosū in q̄lib; pūcto suo dirigit vnā lineā radiosā in cētrū illꝰ corpis lumiosi ad supficiē cētri. τ q̄nto q̄libet linea radiosa ē vicinior alteri linee exeūti ad supficiē cētri. tāto ex vicinitate vniꝰ ad aliā ē fortior ad impmēdū in cētro effectū suū. Ex q̄ manifestū ē q̄ cū corpꝰ celi sit spericū. ↄcauū et luminosū. τ t̄ra respectu magnitudis celi nō obtineat nisi vicē pūcti cū sit centꝝ. i t̄ra necc̄ario sit maxia aggregatio celestiū radiorū. Ex q̄ꝝ v̄tute et ↄtactu sit maxia generatio τ pductio reꝝ generabiliū i t̄ra q̄ ē centꝝ ipiꝰ firmamēti. τ q̄uis sit pncipiū generatiōis celū. nō t̄n recipit generatōz in se vl̄ corruptōz vl̄ diminutōz vl̄ augmētū. Nā celū i suba h; sumnā simplicitatē vniformitatē. τ puritatē nullā hn̄s ptiū diuisionē nec ↄrietatē. τ iō nullā h; ex se potentiā ad corruptibilitatē. Un̄ sic arguit Arist. li. de ce. τ mun. Oīs inq̄t corruptio est ex ↄtrarijs. celo āt nihil inuenit̄ ↄriū q̄re celū nō corrumpit̄. Celū etiā; q̄uis sit in se τ ex se sit vniforme. t̄n h; necessario plres orbes τ circulos in figura τ magnitudie lōgitudis τ latitudis differētes ꝑpt̄ diuersas māsiōes q̄bꝫ idigēt mortales. vt di. Arist. i li. de causis elemētoꝝ τ aliās. nā si f̄m vnā dispositōz τ mēsurā reciperet mūdꝰ inferior influentiā radioꝝ piret aliūd t̄n mortaliū τ generatio oīm iferioꝝ. Et ido necessariū fuit motū celi esse obliquū vt ex eleuatōe τ depssione orbiū nūc calor nūc frigus i cētro generet̄. vn̄ si directe celū moueret̄ q̄ ad nostꝝ sitū. oia calore vl̄ frigore i nr̄o situ habitabili ↄsumeret̄. vt di. Arist. Nec solū attēdit̄ in celo puritas τ icorruptibilitas ex pte materie. verꝫ etiā pulcritudo τ claritas ex pte forme. vt di. Arist. li. de sensu τ sensato. Celū ex sui nat̄a splēdidū est. s; in ptibꝰ eiꝰ est differētia. Nā in stell̄ est maior aggregatio lumis q̄ in alijs ptibꝰ ipiꝰ celi. Un̄ ex pte forme h; rotūditatē cū ↄuexitate. ↄuexitatē cū claritate. dyaphaneitatē siue trāsparētiā τ pspicuitatē vniformitatē in toto. s; in ptibus diuersitatē. ex mutuo ↄcursu orbium τ motu ↄrio planetaꝝ dicūt sapiētes generari ↄcentū τ armoniacā suauitatē. Un̄ Macro. in li. ciceronis. exponēs scipionis somniū in. vi. de rep. libro. Impulsu τ motu ipsoꝝ orbiū efficit̄ sonꝰ ille q̄ acuta cū grauibꝫ tēperās. eq̄lē sonū facit τ ↄcentū τc. Preter h̄ dr̄ in li. de ce. τ mū. i fine. q̄ celū motꝰ sui ↄtinuitate inflāmat illud sup qd̄ mouet̄. vnde ether ex motu celi ignit̄. Motus eīm causat calorē. vn̄ ibidē dr̄ q̄ sic τ sensibiliter inuenit̄ q̄ ex motu fit calor et ex quiete frigiditas. et idō calor materias emollit τ dissoluit. frigiditas ↄ̄o aggregat τ ↄstringit. vn̄ ptes elemētares motui celi viciniꝰ exn̄tes ceterꝭ ptibus mūdi inferioris sūt calidiores. vt; in igne τ in aere. In tertio āt elemēto. s. in aq̄ est motus debilitatꝰ. τ iō in ea est frigiditas. s; nō i vltimo. In q̄rto āt. s. in t̄ra ꝑpt̄ nimiā elōgatiōnē a motu celi fit ↄstrictio in vltio ꝑpt̄ caloris absentiā dominiū frigiditatꝭ. Et ideo t̄ra pmanet q̄escens τ ꝓhēnis vt nō moueat̄ sic dicit Arist. ibidē. Nobilitas itaq; celi attēdit̄ in materia τ suba in forma in motu i situ i sube siue simplicitate puritate τ ꝑpetuitate In forme claritate dyaphaneitate siue pspicuitate τ i sperica orbicl̄aritate In motꝰ vniformitate velocitate τ i v̄tuositate i sitꝰ sublimitate. q; ad sitū a cētro t̄re maxie distat et i dimēsiua q̄ntitate. q; eiꝰ magnitudo imaginationē. imo rōis mēsuram supat i ptāte. q; oia inferiora sibi subdita regulat ordinat et mēsurat. Et qd̄ sup oia mirabile est. oia iferiora celū ordinat et imutat τ t̄n a nullo inferiori se imutatōz aliquā recipit. nec aliq̄d sibi dissimile in nat̄a et v̄tute aliq̄ ipsi celesti corpori se conformat.

De celo aqueo siue cristallino. Capitulū. III

Extum celū est aqueum siue cristallinum quod ex aquis positio sup firmamentū diuinitatis potentia est formatū. aquas eīm esse super celos collocatas diuie scpture autoritas nob̄ tradit. que ita sunt leuigate et subtiliate q̄ in materiam celestē sunt ↄuerse. et ideo pmanent ibi fixe. Beda t̄n dicit q̄ aque ille celestes nō vaporali tenuitate sed gracili q̄dam soliditate virtute diuina sup firmamentū sūt suspense. et hoc ad impetꝰ firmamenti moderatōnē; vel ad caloris generati ex eiꝰ velocissimo motu repressionē. Opinio eīm fuit Bede q̄ celum ignee sit nature sic platonici posuerūt. Un̄ di. Beda. Celū est subtilis τ ignee nat̄e rotundū a centro terre equalibꝫ spacijs collocatū. Et idō forte Bede videbat̄ q̄ iō fuit necesse ibi esse aquas vt calor ille celestis ad tēperātiā duceret̄ q̄ ex tali inflamatōe mūdꝰ inferior dispendiū nō pateretur. ex frigiditate eīm nat̄ali illaꝝ aq̄ꝝ sup firmamēti verticem positarū; dicunt aliqui stellam saturni esse

frigidā ꝓꝑť illā quā h₃ rōe sui sit⁹ cū firmamē to viciniitatē. Dicūt etiā ꝙ firmamētū ꝓꝑť il/ lā aq̄ꝝ infrigidatū infrigidat orbe₃ sa turni sibi mag⁹ ꝓximū ꝛ vicinū S₃ q̄līť istō posset fieri rōnabiliť nō est ꝑspicue rōe vtē rib⁹ manifestū Nā cū aq̄ꝝ suba rōe vtriusq₃ q̄litatꝭ sue .s. hūiditatꝭ ꝛ frigiditatꝭ celesti sub stātie penit⁹ sit ꝯria. nō est bn̄ liq̄dū philoso/ phātibꝫ qualiter inť corꝑa tam dis͞pia possit vnitas aut ꝯcordia aliq̄liť cōuenire. Et tm̄ sc͞ptū est Job. xxv. Qui facit ꝯcordiā ī sub/ limibꝫ suis. Jō alio mō sentiūt ꝛ opinanť mo derni q̄ interiora phie spectamia ꝓfundi⁹ vt arbitror sunt scrutati. Diť em̄ Alexander ꝙ aque ille q̄ sup celos sūt nō sunt ibi posite vt frigide ꝛ fluxibiles et hūide vel etiā sic solide ꝯgelate ꝛ pōderose. Jste em̄ ꝓprietates sunt etiā inť se hn̄tes ꝯrietatē ꝛ sibi mutuo repu/ gnātes. s₃ poti⁹ ꝑ ordinatōz diuine sapiē aq̄ ille sup firmamentū sūt sub mobilissima na ture sue ꝯditōe diuinit⁹ collocate. ꝓut natu re celesti maxime sunt ꝓpinq̄. et hec quidem est nature ꝓprietas ꝑspicuitatꝭ ꝛ trāsparentie que p̄ncipaliter ꝛ substantialiter inueniť in natura aque rōne cui⁹ h₃ ꝯueniētiā et cum celo empireo et etiā cū firmamēto. Et iō po suit dn̄s aquas inferi⁹ sub rōne frigidi et hu midi. cū alijs ꝯditōib⁹ necessarijs ad genera tionē et corruptōem. sed easdem posuit rōe ꝑspicui ꝓut fuit necessariū ad vniuersitatis ꝯseruatōnem. Et idō dicit celū esse dictum aqueū et cristallinū rōne mobilitatis et per spicuitatis. Est enī ꝑspicuū ad modum cri stalli. a supiori celo sc₃ ab empireo. lucem vł luminositatis plenitudinē recipiēs et recep tum ad inferiora diffundens. et ideo ďr celū q̄si nobis inuisibile et occultū. cristallinum ꝓ eo q₂ durū Et idō in summo ďr cristallinū. nō quia durū sicut cristallus. s₃ q₂ vniformi ter est luminosum et ꝑspicuū. Aqueum aūt ďr quēadmodū aque ex sua subtilitate ꝛ mo bilitate moneť. et illud motum mouet celu₃ proximū et illud vlterius mouet q̄ď sibi est magis ꝓpinquum Et ideo illud celū q̄ď mo uet inferiora. inferioꝝ mobiliū p̄cipue ē cō/ seruatiuū. vt dicit Alexander

De celo empireo Capitulū. IIII

c Elū empireū est p̄mum et summu₃ celū. locus angeloꝝ. regio et habita culū hominū btōꝝ. Et ďr empireu₃ a pir q̄ď est ignis. q̄si totū igneū : sic dictum nō ab ardore. sed poti⁹ a lumine ꝛ splendore vt di. Jsi. Jstud em̄ celum summe est luci/ dum. influens lucem et splendorem sup ce/ lum cristallinū sibi ꝓpinquū et ꝓximu₃. Est aūt de natura sua vniforme sine stellis. ꝛ spe riforme. vt dicit Damas. Jdeo est sphericum vt reꝝ spiritualiū et corꝑalium sit ꝯtentiuū Est em̄ naturaliter quietū imobile. s. ꝛ ima tum. vn̄ illud celū non est necessariū ꝓꝑť cō/ tinuatōem generatōis inferioꝝ. s₃ potius vt dicit Alexander ad ꝯpletōem vniuersi in ge nere corpoꝝ. s͞m determiata extrema ad me diū. est aūt opacū in summo. s. terra. ꝛ lumi nosum in sūmo. s. celum empireu₃. et vtrūq₃ corpus sc₃ extremū sup̄mum et infinitu₃ est de se immobile ꝛ quietū. Jsti⁹ celi ꝓprietates describit Raban⁹ vtēs ꝟbis Basilij ī exame ron sic dicens Celum em̄ empireū est corp⁹ p̄mū. natura simplicissimu₃ de corpulentia habens minimū. quia subtilissimū. p̄mum mūdi firmamentū. q̄ntitate maximū. q̄lita/ te lucidum. figuratione sphericu₃. locali situ sup̄mū. quia a centro remotū. amplitudine sua spirituū et corpoꝝ visibiliū ꝛ inuisibiliū ꝯtentiuū. dei summū habitaculū. lic₃ enim deus sit vbiq₃ tn̄ specialiter ďr esse ī celo. q̄ ibi relucet potissime sue ꝟtutis operatio. et iō celū ďr speal'r sedes dei. quia in corpe mun di species celi pulcrior est. vt di. Damasce. In celo diuina virtus manifestius operať.

De ethere Capitulum V.

e Ther grece splendor dicitur latine. Ether s͞m Jsi. est superior regio su/ premi intersticij aeris et ignis vbi est perpetu⁹ splendor luminis siue lucis. anaxa goras aūt dixit. nomen etheris est nomē ig/ nis. Et h̄ putauit vt di. Arist. ꝓꝑť ipsi⁹ inflā/ matōem q̄ causať ex velocitate sui mot⁹. Un̄ s͞m ipm anaxa. oīe inflamans ꝛ inflamabi le vocať hoc nomine. Marcianus aūt dixit ꝙ ether est locus ab inferiori mūdo separa/ tus inuisibilis respectu inferioꝝ que patiū/ tur multiplicem variatōez. Jn ethere vero vbi dies est perpetu⁹ nox diurno lumini nō succedit. nec miru₃. quia tam altum locum vmbra terre que noctis causa est in ethere nō accedit. s͞m Aristo. ꝟo in libro methoꝝ. ether nihil aliud est q̄₃ vnū elementū. nec est ex elementis quattuor. quicq̄d em̄ supra lu narem globu₃ est nature est sepate a natura inferioꝝ elementoꝝ. vnde ether neq₃ est gra ue. neq₃ est leue. neq₃ rarum. neq₃ densum. neq₃ per alterius corporis penetrationem

diuisibile. Nasaz ei etherea nlla igredit cor
ruptio l alcatio vlr vel pticularit. qd ci acci
deret si ex elemtis opositoz aut originē Srissz
Anapa. tū dic q ether ē aer iflamat⁹. ⁊ dic q
q̄z descēdit iferi⁹ ⁊ i tra occultat. vñ ꝓpt sui
subtilitatē. nc sursū nc deorsū regirat. vñ ter
remot⁹ gignit ex vtute etherea i tre visceribꝫ
occultata. sz dic Ars. q hmo iste ē error. qm̄
subtile ñ descēdit dorsū ⁊ etiā si descēderet hāc
opatōz ñ faceret. sm macro. āt splēdor ethe
rio sub spera celi p abitū toti⁹ mūdi rutilat et
& fulgz. ptinet āt i se orbes. vij. plāetaꝝ q mo
uet⁹ motū firmamti Inferior itaqz ps ethe
ris velocitate sui mot⁹ iflamat supiorē ptem
marie elemtarz. ⁊ ex illa iflamatiōe gignitur
spera ignis. sic dr i li. d ce. ⁊ mū. i fine. Ex ma
teria ei sic ignita ñ gignit nec inflamat ipse
ether. qz ab inferiorib⁹ ñ recipit aliquā imu
tatōz q̄uis iferiora ab ipo imutent.

De spera celi. Capitulū. VI

s Pera celi vt di. Isi. ē spēs q̄dā i rotū
dū formata ab eodem i idē circa suū
cētz eqs spacijs circularit ꝛuoluta. hāc spe
rā neqz pncipiū neqz finē hre phi assert. Jō
ꝓpter sui circulatōz vbi icipiat ⁊ vbi finiat ñ fa
cile apprehēdit. nec fuit aliq figura celo pue
metior q̄ sperica. tū ꝓpt suppsi⁹ simplicitatē
tū ꝓpt capacitatē. tū etiā ꝓpt vniformitatē. vt
dī. Isi. Spera itaqz sm Alphraganū ē orbi
culari supficies celestis corpis in q fixe stelle
ptinent. ⁊ h spera duobꝫ pol circūuoluit. q̄ꝝ
vn⁹ ē septētrionalis q nūqz nob occidit ⁊ dr
pol⁹ arthic⁹. i. boreal. Alt pol⁹ ē anthartic⁹
seu austral q nūqz a nob videt. l ꝓpt nimiā a
nob elōgatōz. l ꝓpt terre iterpositōez. Inter
istos duos polos q̄ i int duas mūdi extremi
tates spera celi voluit ⁊ mouet. ⁊ cū ipi⁹ mo
tn stelle i eo site ab oriēte i occidentē. ⁊ iterū
ab occidēte i orientē motu diurno ⁊ noctur
no. xxiiij. horaꝝ spacio circūferūt. Tanta āt
celeritate sperica celi circūfert q nisi aduer
sui cu⁹ pcipitē cursū planete occurrerēt et ei⁹
ipetū moderarēt machia mūdi dissoluerēt. et
iō sm Alphraga. septē orbes planetaꝝ sunt
sub spera mutuo se itersecātes p q̄s planete
motu ꝯsono icedētes. raptui firmamti obui
ant ⁊ etiā ei⁹ velocitatē repmūt ⁊ retardant.
voluit aūt tota spere moles obliq circa me
diū. s. circa axem. Est āt axis q̄dā linea itel
lectual q recte p mediā pilā spere tendēs in
duo polos se extēdit. circa quā celi ambit⁹
q̄ rota circa axem circularit se ꝛuoluit Car
dines āt celi sūt extreme ptes axis q insigūt
ipis polis. Et sūt cardies dicti. qz sic cardo
hostij i poloꝝ ꝯcauitatib⁹ ꝛuolunt. ⁊ sūt isti
cardies ꝯnexi recurui. s. circūflexi vt di. Isi.
Spere ꝟo celestis medietas dr emisperiū. scz
ps q a nob total videt. sz ob defectuz visus
tre ꝯiūgi putat. vñ ⁊ circul⁹ vbi finit orizon
. i. visus termiatio nūcupat vt di. Isi. Recol
lige igit breuit ex pdictis q spera celi ē luiosa
sub a luis vsqz ad cētꝝ suū. i. vsqz ad terrā dif
fusiua. cui⁹ circūferētia est a cētro tre remo
tissima. Et iō illa q i celo sūt maxia. nob ꝓpt
sūmā distantiā videt ēē mima. oīm iferioꝝ ē
ꝯtētiua. oīm iferioꝝ ē ordiatiua iformatiua
generatōis ⁊ vegetatōis effectiua. sibi ꝯrioꝝ
raptiua et attractiua. Nā mot⁹ sui violentia
planetas sibi obuiātes p⁹ se trahit. sm armo
niā est ꝓcessiua. Nā sic di. Ars. i li. d ꝓpetati
bꝫ elemtoꝝ ex ordinato spere motu ⁊ ꝯrio
planetaꝝ occursu gignit i orbe stridor. i. ar
monia. vñ Macro. ipulsu ⁊ motu ipoꝝ effi
cit son⁹ ille ⁊ acuta cū grauibꝫ tpans efficit eō
ecnt⁹ varios ⁊ diuersos. sz ꝓpt nři audit⁹ defe
ctū ⁊ illi⁹ soni excessū armonia illa a nob nō
audit. sic moueri solē vidē nō possum⁹ q̄uis
citissime moueat. Nam radioꝝ claritate aci
es visus nři superat.

De circulis celi. Ca. VII

c Irculi celi sūt plres. q̄ꝝ duo sūt visibi
les. s. galaxias ⁊ zodiac⁹ Alij sūt inui
sibiles. s. circul⁹ eqnoxial diuidēs duo emis
peria. tāgēs zodiacū i ariete ⁊ i libra. Alt⁹ ē
circul⁹ solsticial estiual eo q sole i eo exñte fit
solsticiū estiuale. Iste circul⁹ tāgēs zodiacū
i cācro ⁊ ē q i ꝯiūctio nři bitabil ⁊ torride zo
ne Alt⁹ ē palell⁹ siue circul⁹ septētrional siue
arthic⁹. ⁊ ē q i diuisio nři bitabil ⁊ frigide ba
bitabil. Circul⁹ ꝟo q ē ex pte torride zone et
alteri⁹ bitabil zodiacū tāgit i capcorno. ⁊ dr
iste circul⁹ solsticial hyemal. eo q sole exñte
i eo fit solsticiū hyemale. alt⁹ ē palell⁹ siue cir
cul⁹ antharuc⁹ seu austral ꝟsus austꝝ et op
ponit arthico palello. Dicūt āt hi circli pa
ralelli q i circli eq distātes a para qd ē iuxta
et lele qd ē distās. eqlit ei distāt ab inuicem
palelli. Sūt pter h duo circuli q dicūt colu
ri. Colur⁹ septētrional q icipit a polo septē
trionali p cācꝝ et capcornū circularit ꝓce
dēs iteꝝ redit ad suū pncipiū. Alt⁹ ē colur⁹
austral. p librā i arietē silr redit ad suū pun
ctum. ⁊ dicūt coluri q i colla thauri a cauda
bouis siluestris q erigēs caudā circulū facit

impfectū et dicūt coluri qȝ circuli impfecti Decim⁹ circul⁹ est orizon.i.finitiu⁹ visus.q̃a circulo illo celū ꝛ tra videntꝑiter copulari. Est etiā circul⁹ meridian⁹ designās illā ptez zodiaci in qua sol videt equaliter distare inter oriētē et occidentē et isti duo vltimi circuli non sūt in spera.qꝛ ꝑm diuersos situs ꝛ aspectus variāt. Hucusq₃ Isi.

De galaxia siue lacteo circulo. Ca. VIII

G Alaxias ē circul⁹ celestꝭ. ceterꝭ circulis celi pulcrior et cādidior ꝛ incedēs p mediū celi icipiēs ab oriēte vsq₃ ad septētrionē p cācꝝ ꝛ capcornū pcedēs iterū ad pūctū suū. Dr̄ āt lacte⁹ circul⁹ qꝛ int oēs circulos celestes notabiliorē hꝫ claritatem. vñ et de nocte nauigātes et itinerantes dirigit ꝛ deducit. q̃to āt aura noctna ē serenior ꝛ frigidior tāto incessus galaxie ē maīfestior Scd̄m āt opinionē vulgi.galaxias dr̄ vestigiū sol' qd̄ p⁹ se relīqt sol qñ currit ī illo circulo. Sꝫ arist h̄ dic̄ esse falsū.qꝛ si eēt galaxias ex impssione trāsit⁹ sol'.opteret q̄ h̄ impssio eēt ī signis ī q̄bꝫ currit sol cū alijs stell' mobilibꝫ.ꝛ h̄ vide⁹ eē falsū qꝛ trāscēdit tminos zodiaci vbi sol nullaten⁹ appropinq̄t sic dr̄ i li.methoꝝ. Iō anaxa.et democrit⁹ dixerūt galaxiā eē ex rflexiōe luīs ad aerē sic̄ ī speculo.sꝫ h̄ ē falsū vt di. Arꝭ.ibidē.qꝛ si h̄ essꝫ p mutaret.sic̄ ē pmutatio luīo.h̄ āt ē falsū. q̃a vidē⁹ galaxiā sp ī eodē loco nec r̄cedit ab eo Dic̄ g̃ Arꝭ.sic. Ignis ppinqu⁹ orbi ē inflāmatus et lucid⁹ ꝛ in locis vbi videt galaxias sūt stelle mlte pucet luīose et ī illis relucet fulgor ille.et iō apparet loc⁹ ille magꝭ radiosus nec recedit ab vno loco orbis Hucusq₃ Arꝭ. in li pmo methoꝝ.ca.ij.

De zodiaco Capitulū. IX

Z Odiac⁹ est circul⁹ obliqu⁹ in.xij. ptes distīct⁹ eq̄les.q̄.xij.sig̃a phis sunt vocata.nob āt signāt ī q̄ pte celi sol ꝛ planete ī/morēt. Sūt igit.xij.sig̃.xij.spacia eq̄lit disticta ꝛ stellis notabilib⁹ ab astrologꝭ denotata. vnū āt q̄dq₃ signū ī.xxx.diuidit g̃d⁹.ꝛ g̃d⁹ ī.lx.diuidit minuta ꝛ minutuꝫ in.lx.scd̄a.ita q̄.lx.scd̄a minutū vnū faciūt.lx.minuta gradū vnū et.xxx.g̃d⁹ signū vnū. Sig̃ autez ista sunt ppijs noīb⁹ appellata sic̄ aries ꝛ thaur⁹ et sic de alijs. Et vocant aīalia.nō qꝛ aīalia sūt ī celo collocata.sꝫ qꝛ ī suis effectibꝫ aīalium taliū pprietates aliq̄s repñtāt. vt p⁹ dicet Int̄ ista āt.xij.sig̃ quatuor sūt cardialia ꝑm Isi.scꝫ cancer ī sūmo.capcorn⁹ ī imo. aries et libra ī medio. Pr̄ia duo dicūt solsticialia qꝛ ī cancro ext̄ms sol vlteri⁹ ad nos ñ accedit, in capcorno remoti⁹ nō recedit. In pmo facit lōgissimos dies ꝛ breues noctes.in scd̄a ecōtra. In alijs ꝟo duobꝫ fit eq̄noctiū ī ariete fit ꝟnale.in libra ꝟo fit eq̄noctiū autūnale et tūc vtroq₃ tpe dies noctib⁹ sunt eq̄les. In istꝭ etiā signis tria sunt ignea.s.aries.leo.sagittari⁹.tria ꝟo sūt terrea.s.taur⁹. ꝟgo.capricorn⁹.ꝛ tria sūt aerea.s.gemini.libra.aq̄riuſ. et tria sūt aq̄tica.s.scorpio.cancer.piscis. et int ista q̄ sūt ignea ꝛ aerea sunt calida ꝛ masculina et diurna.q̄ ꝟo sunt aquatica et terrea sūt frigida ꝛ feminina et noctna. int ista etiā sunt q̄tuor mobilia.s.q̄tuor cardinalia. scꝫ aries.cancer.libra.capcorn⁹.qꝛ ī eis mutat tps. Et q̄tuor sūt fixa in q̄bꝫ figit ipm tēpus.s.thaur⁹.leo.scorpi⁹.aquari⁹ Et q̄tuor sūt cōia in q̄bꝫ ipa ꝯmiscēt.s.gemini.ꝟgo.sagittari⁹.piscis. Et dicūt ista sig̃ dom⁹.qꝛ domicilia sūt ꝛ hītacula planetaꝝ.et ex hīs dam⁹ q̄dā dicūt dom⁹ triplicitatꝭ.q̄dā exaltationis. Nā illa sig̃ q̄ ꝯcordāt in vna nāa faciūt triplicitatē.et eodē noīe nūcupāt.et sic in q̄tuor ptibꝫ celi ordināt. Nā ī oriente sūt ignea.aries.leo.sagittari⁹. Terrea sūt taur⁹ ꝟgo.capcorn⁹ in austro. Aerea sūt gemini. libra.et aq̄ri⁹ in occidente. Aquea sūt cācer. piscis.scorpio ī septētrione. Et int istas triplicitatꝭ dom⁹ fortiores sūt in suis effectibus orietales occidentalibꝫ ꝛ septētrionales australibꝫ.qꝛ ī eis nobiliores planete dñant Nā triplicitas oriētal' q̄ ē pma hꝫ solē d̄ die ꝛ lunā d̄ nocte.ꝛ saturn⁹ pticipat cū eis die ꝛ nocte. Triplicitas occidētal' hꝫ saturnum mercuriū et iouē. Triplicitas septētrional' hꝫ venerē lunā ꝛ martē. Austral' ꝟo hab₃ saturnū mercuriū et iouē. Dicūt īsup sig̃ domus exaltationū.qꝛ planete put magꝭ l' minus exaltāt in sigꝝ g̃dibꝫ.p scen⁹ et ꝟtuosius opant. Nā sol hꝫ ꝟtutē suā ꝛ exaltatōꝫ ī.xix. g̃dibꝫ arietꝭ.et casū ī eodē g̃du libre. Venus hꝫ glo₃ suā in piscibꝫ.xxviij.g̃du.et casū siue tristiciā suā ī ꝯsili casu sig̃i oppositi.s.virginis. Mercuri⁹ erigit ī ꝟgine.xv.g̃dibꝫ.ꝛ cadit ī piscibꝫ g̃dib⁹ totidē. Luna erigit ī thauro tribꝫ g̃dibꝫ ꝛ totidē cadit ī scorpiōe. Saturn⁹ erigit in thauro.xxj.g̃dib⁹ et cadit totidem in ariete. Mars erigit in capcorno g̃dib⁹.xxviij.et cadit totidē in cancro. Jupit et caput draconis erigit in gemīs g̃dibꝫ trib⁹ ꝛ cadit totidē ī sagittario. Cauda erigit ī

sagittario trib⁹ gradib⁹ ⁊ cadit i geminis. Preter ista vnūquodq; signū diuidit i tres ptes q̄ facies nūcupant. q̄r initiū ē a pmo gdu arietis et durat vsq; ad .x. scd̄a durat vsq; ad .xx. tertia durat vsq; ad .xxx. pma facies arietis dat marti. scd̄a soli. tcia veneri. pria facies tauri ē mercurij. scd̄a lūe. tcia satni. pria geminoꝝ est iouis. scd̄a mercurij. tcia sol'. pria cācri ē veneris. scd̄a mercurij. tcia lūe. pma facies leōis ē satni. scd̄a iouis. tcia martis. pria ꝟginis ē sol' scd̄a veneris. tcia mercurij. pria libre ē lune. scd̄a satni. tcia iouis. pria scorpiōis ē martis scd̄a sol'. tcia veneris. pria sagittarij ē mercurij. scd̄a lūe. tcia satni. pria capcorni ē iouis scd̄a martis. tcia sol'. pria aq̄rij e veneris. scd̄a mercurij. tcia lūe. pria pisciū ē satni. scd̄a iouis. tcia martis. Plāeta igit' exn̄s i domo ppa h̄z q̄nq; fortitudīes. i gdu exaltatiōis h̄z .iiij. i domo triplicitatis h̄z .iij. i facie vnā aut duas. ⁊ q̄ magis abūdat int' plāetas nūero. magis pualet i fortitudie. ⁊ q̄lib; plāeta fortior ē i domo ppa q̄ȝ aliēa. ⁊ ex fortitudie signi i q̄ ē fortificat' ⁊ ex debilitate debilitat'. sic fortis vir fortior ē i eq̄ forti q̄ȝ i debili. ⁊ iō astrologi i iudicijs suis vt di. misael. ꝯsiderāt domos ascēdētes. i. ascēsū signoꝝ ⁊ plāetaꝝ dignitates vt s'm eoꝝ pncipat⁹ ⁊ dn̄ium i domib⁹ angularib⁹ l' ascēdētib⁹ i angul' vl' ab angul' cadētib⁹ conijciāt ⁊ iudicēt d' futuris. Dicūt' āt q̄dā sig̃ dom⁹ āgulares sic sig̃ cardialia d' q̄b⁹ sup̄ sic cācer. libra. capcorn⁹. et aries. q̄dā dicūt' dom⁹ succedētes āgul'. s. thaurus q̄ succedit arieti. ⁊ leo q̄ cācro. ⁊ scorpi⁹ q̄ libre ⁊ aq̄ri⁹ q̄ succedit capcorno. Quidā ꝟo dicūt' dom⁹ cadētes ab āgul'. s. gemini. ꝟgo. sagittari⁹. piscis. vt; i figura misael'. s'm istoꝝ sig̃ꝝ ort⁹ ⁊ occasus oppositōes. ꝯiūctōes ⁊ aspect⁹ diuersa ꝯtria accidūt i h̄ mōo. Nā sic dic idē autor ista q̄ sūt vi nat' generāt' sub forti sig̃ masculio ascēdēte ⁊ forti plāeta bono cū bono aspectu i ip̄o ascēdēte exn̄te fortis ⁊ bōe sūt d' ispositōis i suo genere. ⁊ ecōtrario. domus itaq; āguli pria dom⁹ ē oriētal'. s. signū arietis Dom⁹ ꝟo celi siue septētriōis ē cācer. angul⁹ ꝟo occidētal' ē libra. et āgul⁹ t're ē capcorn⁹. Hec sig̃ q̄tuor āgularia maxie sūt ꝟtutis ⁊ orientale pl⁹ q̄ȝ occidētale. et septētriōale pl⁹ q̄ȝ australe. vn̄ āgul⁹ t're ē trib⁹ alijs min⁹ fortis sic idē dicit autor. Dom⁹ succedētes sūt mediocris effect⁹ ⁊ ꝟtutis. s. signū ab ariete scd̄m .i. thaur⁹. ⁊ signū .iij. v. viij. xj. Et int' h̄ signa siue domus. octauū signū peioris ē opatōis ⁊ significatōnis. ⁊ iō vocat' ab astrologis dom⁹ mortis. Reliq̄ āt sig̃ dicūt' dom⁹ cadētes. s. iij. v. vij. ix. ⁊ xij. sūt etiā debilioris effect⁹ ⁊ peioris significatōis ⁊ maxie. vj. ⁊ xij. Et h⁹ rō est vt di. autor. q̄ i sexta domo vl' sig̃ dn̄at' mars. et iō vocat' dom⁹ īfirmitatis ⁊ debilitatis oim rerū. ⁊ i illo sig̃ ē gaudiū martis. ⁊ i. xij. ē saturni gaudiū. ⁊ iō vocat' dom⁹ inimicicie tristicie ⁊ laboris. Sig̃ etiā siue dom⁹ dicunt' mutuo se aspicere. ⁊ sūt tres aspect⁹ pncipales. s. sextil' tet⁹ ⁊ q̄rt⁹ aspect⁹. Sextil' d' q̄n aliq̄s plāeta i aliq̄ sig̃ ascēdēte aspicit tciū an̄ se ⁊ tciū p⁹ se. Et h̄ ē a tcio i vndecimū. ꝟbi grā Si aliq̄s plāeta fuerit i initio arietis. aspicit eū q̄ est i capite geminoꝝ an̄ se. et eū q̄ ē in initio aq̄rij p⁹ se. qd̄ est signū vndecimū. et h̄ vocat' sextil' eo q̄ teneat q̄rtā pte celi. s. gd⁹. lx. ⁊ tal' aspectuo ē laudabil' bon⁹ ⁊ fortunat⁹ Est ei signū dom⁹ dilectōis medie s'm astrologos. ut dic autor sup̄dict⁹. tert⁹ aspect⁹ sit a q̄nto sig̃ et nono. ꝟbi grā. Plāeta q̄ fuit i initio arietis aspicit eū q̄ fuerit i leone an̄ se. et eū q̄ fuerit i sagittario p⁹ se. qd̄ ē signū nonū. ⁊ d' tertius q̄ ꝯtinet tciā ptē celi. s. c. et .xx. gd⁹. ⁊ h̄ aspectus ē optim⁹. q̄ ē i sig̃ pfecte aicicie vt dic autor q̄rt⁹ aspect⁹ ē a q̄rto sig̃ ⁊ decimo. ꝟbi grā Plāeta q̄ fuerit i initio arietis aspicit illū q̄ ē i capite cācri an̄ se. ⁊ eū q̄ ē i capite capcorni p⁹ se. qd̄ ē signū decimū. Et h̄ aspect⁹ d' q̄rt⁹ q̄r q̄rtā ptē celi ꝯtinet. i. xc. gd⁹. et h̄ aspectus est mal⁹. q̄r i illo sig̃ ire et inuidie et inimicicie sūt ⁊ ipfecte. vt di. autor p̄dict⁹ Cōiūctio ꝟo et oppositio n̄ sūt aspect⁹. q̄n; tn̄ dicūtur aspect⁹ abusiue. q̄nq; ꝟo signū pmū respicit septimū. vt aries librā. Dr aspect⁹ opposit⁹ ⁊ est pessim⁹. q̄ signū ē pfecte inimicicie ⁊ pessima p̄tēdit. maxie si aspect⁹ fuerit martis et satni siue sol'. Qn̄ ꝟo plāeta ꝯuenit cū planeta eodē sig̃ ascēdēte vl' in sig̃ sibi ꝯiuncto an̄ vel retro. tūc d' ꝯiunctio. et h̄ pt esse bona si planete fuerit boni. et econuerso mala si fuerint mali. sic di. autor. et h̄ oīa patēt i figura quā posuit autor iste.

De signo arietis. Ca. X

Naturas āt singuloꝝ sig̃ꝝ p ordinem recolligā⁹ ex sig̃ arietis exordiū sumētes. Aries igit' est oriētale signū sic dictum. q̄r sic aries i iacēdo sup lat⁹ vnū eq̄lit' mutat vices. sic sol exn̄s i illa pte zodiaci q̄ aries d' fac eq̄noctiū. et equales fac dies artificiales atq; noctes. Et sic dicit misael. Aries est signū igneū masculinū. diurnū. istabile. dom⁹

martis i.xix. gradu eius exaltatio est solis. domus eius sol de die. de nocte vero iupiter. et saturnus participat cum eis de prima triplicitate prima est. Prima facies eius martis. secunda solis. tercia veneris. de corpore hominis dominatur capiti et faciei et in tota facit in corpore capillos corpus curuum. facie obliquam. oculos grandes. aures breues. collum longum. Domus est vite et natiuitatis hominis. quia sicut hoc signum ab inferiori parte terre ad superiora ascendit et a tenebris ad lucem vadit. sic natus de tenebris egreditur et vi illius signi abdita prodeunt in lucem et secreta sapientibus innotescunt. Et sic narrat albu. in li. de motibus astrorum. In tercio inquit uel quarto gradu arietis occidente. oritur signum libre et mouet aerem. In decimo gradu oritur stella que dicitur almarech et alpheta et serenat aerem. In .xxv. gradu occidunt pliades etc. Quando autem sol uel luna uel aliquis planetarum intrauerit primum uel secundum uel tercium gradum arietis erit nubilum et ventus a meridie et frigus et tempestas In gradu autem .xxix. aut .xxx. erit magnus calor

De signo thauri Ca. XI

Taurus secundum misael. est signum terreum. frigidum. fixum. nocturnum. domus veneris. secunda exaltatio lune in quarto gradu eius. domino eius de die est venus. in nocte luna. et mars participat cum eis. de triplicitate est secunda Prima facies est mercurii. secunda lune. tercia saturni. et corpore hominis dominatur collo et gutturi. datque faciem amplam et curuam. nasum dat grandem et longum. amplas nares. oculos grandes. capillos eleuatos et nigros. collum grossum. verecundum facit hominem. honeste incedentem. et tamen vanum. Domus est substantie et possessionis acceptionis et dationis. et ideo dicitur taurus quia taurus sulcando terram fecundat et locupletat Tunc etiam quando sol est in tauro terra est arabilis et congrua agricultura secundum albu. In primo gradu tauri oritur sidus paliciter. in .vi. orion occidit et mutatur aer in .viii. oriuntur pliades et turbant aerem. In .xvi. oriuntur hyades et turbant aerem

De signo gemiorum Ca. XII

Signum gemiorum secundum misael. Est signum aereum. masculinum mediocre. diurnum domus mercurii. exaltatio caude draconis in tercio gradu eius. domus eius in die est saturnus. in nocte mercurius. iupiter participat cum eis. de triplicitate est tercia. Prima facies est iouis. secunda martis. tercia solis. In corpore hominis dominatur humeris brachiis et manibus. mediocrem efficit staturam et hominem pulchrum et conuenientem. Cum coniunctus mercurius si fuerit fortunatus disponit hominem et habilem facit ad litteraturam et scripturam. Domus cognationis est et propinquitatis. consilii religionis et fidelitatis epularum et somniorum secundum albu. Gradu primo gemiorum occumbente. oriuntur hiades et mutant aerem. et post architesi et cehites. i. aquila .xviii. gradu. i. delphini .xxvi. etc. Isti gemini vt dicit Isi. secundum poetarum fabulas fuerunt castor et pollux fratres gemini et vterini. viri fortissimi. quorum gratia dicitur tunc sol esse in geminis. quia sole in illa parte celi existente fortius ad fecundandum inferiora geminatur. tunc etiam bella inter cognatos aliquotiens geminantur. Aliam tamen fingunt rationem. scilicet quando castor preest inferis tunc pollux preest superis. et econuerso. quod ideo secundum marci. finguntur quia in estate cum noctes sint breuissime quando vna pars constellationis occidit alia pars anterior oritur et ascendit. Et propterea dicitur vnus fratrum celos. alius inferos possedisse.

De signo cancri. Ca. XIII

Cancer est signum aqueum femininum instabile nocturnum domus lune. exaltatio iouis. in .xv. gradu eius. ideo venus est eius domus in nocte mars et luna participat cum eis de triplicitate est quarta. Prima facies eius est veneris. secunda martis. tercia lune. Super corpus habet dominium super pectus. costas et pulmonem. et facit in corpore grossiciem. Nam a medio eius facit hominem grossum et incompositum atque rudem. superius vero subtilem. dentes curuos et tortos. Et vocatur domus patrum et casarum et vinearum et omnium que crescunt super terram castrorum villarum et ciuitatum thesaurorum sepulture et hereditatum De hoc dicit albu. v. gradu cancri occumbente. oritur capricornus et mutatur aer in .x. gradu. oritur orion et mutatur aer in caliditate in .xxix. gradu oritur feruens canicula. et canis plenius apparet et fit magna perturbatio aeris. Dicitur autem cancer secundum Isi. Nam cancer est animal retrogradum sic sol pergrans illam partem zodiaci que vocatur cancer facit retrogradationem in .viii. gradu cancri. Tunc etiam sol extollitur versus cuminorem spere versus nostram habitabile. et situm in terra cum non potest plus extolli. et tunc retrograditur descendendo per signa inferiora vsque ad capricornum.

De signo leonis Ca. XIIII

Signum leonis secundum misael. est signum igneum masculinum fixum diurnum. domus solis et illius exaltatio domus eius sol in die iupiter de nocte et saturnus participat cum eis et de triplicitate est prima. Prima facies est saturni secunda iouis. tercia martis. In homine occupatur stomacho lacertis cordi et dorso. efficit hominem superius grossum inferius subtilem. magni animi. crura habentem subtilia. Domus autem vocatur viliorum et nouorum vestimentorum liberorum et honorum. De hoc dicit albu. In quarto gradu leonis aquarius et clion oritur. et fit aeris mutatio. in .xxx. gradu oritur cancer et occi

dit capcornꝰ. Dr āt illō signū leo. qꝛ leo fortissimū aīal ē maxīe caliditatꝫ ꝑcipue ex pte pectoris. et ptis anterioris. sic sol itrās illaꝫ ptē signi acriꝰ radios imꝑmit ꝙ̃ i fine qn̄ ab illo signo exit. vt di. Isi.

De signo ꝟginis Ca. XV

v Irgo ē signū terreū. frigidū. mediocre nocturnū domꝰ mercurij ꝑma ꝛ ē exaltatio mercurij i. xv. ḡdu eiꝰ. domꝰ eiꝰ in die ē venꝰ i nocte lūa. et mars pticipat cū eis ꝺ triplicitate ē scd̄a. Prima facies eꝰ ē solis. scd̄a venerꝫ. tcia mercurij Ex pte hoīs hꝫ in ꝑtātē ventrē ꝛ intestīa. ꝑsonā pulcrā fac̄ pulcros oculos. faciē decorā. et mitigat volūtatē. Domꝰ ē ifirmitatꝫ seruoꝝ ꝛ ancillaꝝ et bestiaꝝ incōstantiā ꝑcat ꝛ mutatōꝫ de loco ad locū. et h̄ signū dr ꝟgo. qꝛ ꝟgo sterilis ē ꝛ sine fructu. sic sol intrās illā ptē zodiaci q̄ vocat ꝟgo suo calore hūorē ꝯsumit. ꝛ sic terrā a fructu sterilē facit.

De signo libre Capitulū. XVI

l Ibra ꝑm Misael est signū aqueum masculinū. instabile. diurnū. domꝰ venerꝫ. ꝑma exaltatio saťni in. xxi. ḡdu eꝰ. domus eꝰ venꝰ de die saťnꝰ. ꝺ nocte mercuriꝰ. ꝛ iupit pticipat cū eis de triplicitate est tertia Pria facies eiꝰ ē lūe. scd̄a saťni. tcia iouis. de corpe hoīs regit iferiora vētrꝫ itestina ꝛ vmbilicū. domꝰ ē vxorꝫ ꝛ nuptiaꝝ ꝯtētiōis furti ꝛ rapīe. De h̄ albu. in. v. ḡdu libre. leo orit et alterat ꝛ calefac̄ aerē. i. xxij ḡdu corona orit ꝛ fit maxia pturbatio aerꝫ. xxxj. oriūt hiades pti ꝛ fit maior pturbatio aerꝫ. et pꝰ orit ꝟgo. Dr āt h̄ signū libra. ab instrō pōderādi. qa sol exiñs in illa pte celi q̄ dr libra. dies cū noctibꝫ siľes efficit ꝛ eq̄les ꝑm Isi.

De sig̃ scorpionis Ca. XVII

s Corpio ē ꝑm Mis. signū aqueū frigidū fixū ꝛ nocťnū. Domꝰ ꝑma martꝫ. nulluꝰ exaltatio. domꝰ eiꝰ in die venꝰ. in nocte mars. ꝛ lūa pticipat cū eis. ꝺ triplicitate est q̄rta. Pria facies ē martꝫ. scd̄a sol. tcia veneris. Et pte hoīs mēbrꝫ defīnit generatiuis renibꝫ et vesice. faciē dat rubicūdā ꝛ puā. capillos mlťos. oculos puos. crura lōga. pedes magnos. ꝛ leuē facit hoīez ꝛ īstabilē irascentē ac mēdacē. domꝰ dr mortis ꝛ timoris debil ꝛ laborꝫ. dāni ꝛ ꝯtētōis. belli caliditatis ꝛ igenij. De h̄ albu. in. ij. ḡdu scorpionis stelle hyades oriūt ꝛ fit mag̃ pturbatio aerꝫ et tēpestas. ꝛ pꝰ orit taurꝰ. In. ix. ḡdu eiꝰ occidūt pliades et fit aerꝫ serenitas. Dr āt signū illō scorpꝰ. qꝛ scorpius est aīal valde pūgitiuū cū cauda. siľr sol exñs i illa pte zodiaci q̄ dr scorpꝰ cā est lesionis et pūctōis corporis hūani. qꝛ tunc declinās minꝰ calefacit aera. vñ aer distempatꝰ in frigiditate cito ledit et pūgit corpꝰ. vt di. Isi.

De sagittario Ca. XVIII

s Agittariꝰ ꝑm Misa. est signū aqueū masculinū mediocre diurnū. exaltatio cande i. ij. ḡdu. domus eiꝰ in die est sol. i nocte iupit. saťnus pticipat cū eis. ꝺ triplicitate ē ꝑma. Pria facies eius ē mercurij. scd̄a lūe. tcia saťni. Ex pte hoīs disponit femora lōgas fac̄ coxas et crura. faciē lōgā. et mētū subtile. hoīez facit pulcriorē retro ꝙ̃ añ. capillos dat subtiles. vētrē magnū et in motu facit hoīez delectari. Dr domꝰ itinerꝫ. fidei. sapie. magisterij ꝛ honorꝫ et magistratu sapiētie astroꝝ et diuinatiōis somnioꝝ. De h̄ di. albu. ij. ḡdu sagittarij cum oriūt pliades statim occidūt et orit caput scorpij et fit valida turbatō aerꝫ. viij. gradu hyades occidūt et mutatur aer. Dr āt sagittariꝰ istud signuꝫ qꝛ sicē sagittariꝰ emittit sagittas sic sol exñs i illa pte zodiaci ad nos emittit grādines pluuias atq̃ niues.

De capcorno. Ca. XIX

c Apricornus ꝑm Misa. est signū terreū frigidū et instabile. nocturnū. saturni ꝑmū domiciliū. exaltatio martis est. i xxviij. gradu eꝰ. domꝰ eꝰ ē ꝺ die venꝰ. i nocte lūa. et mars pticipat cū eis. ꝺ triplicitate est scd̄a. Pria facies eꝰ ē iouis. scd̄a martꝫ. tcia solis. In corpe hoīs respicit genua subtilia dat crura corpꝰ siccū faciē hispidā ꝛ hirsutā Domꝰ vocat dominij et honorꝫ. regꝰ ꝛ regni glře et iperij. sube furtim sublate. De h̄ albu. In q̄rto ḡdu capcorni orit cācer. i. xxx. ḡdu occidit caput cācri et orit caput capricorni Dr capcornꝰ qꝛ caper ē aīal cornibꝫ petens supiora. sic sol exñs i illa pte zodiaci fac̄ solsticiū hyemale. ꝛ tūc incipit ascēdere p sig̃ ꝟsus arietē et ꝟsum cancrū.

De aquario. Caplm. XX

a Quariꝰ ꝑm Misa. signū est masculinū. fixū. diurnū. domiciliū saťni. sed nulliꝰ est exaltatio. domus eius in die saťnꝰ. in noce mercuriꝰ. iupit pticipat cū eis. ꝺ triplicitate est tertia. Pria facies eiꝰ est veneris scd̄a mercurij. tcia lūe. Aq̄ri dr tibijs hoīs vsq̃ ad cauillā pedis facit hoīez gloriantez. mlťa deuastantē. pulcrā facit faciē et colora

tā.et ẏblā facit aliꝰ altera lōgiorē. Domus vocaꝛ amicicie mercati ⁊ fortune. reddiꝰ tributi. iube regꝫ militiꝫ aut pedites De ħ albu. In q̄rto g̃du ſigni aq̄rij oritꝛ leo. i. xj. g̃du regia ſtella et lāpades occidūt ⁊ mutāt aerem et poſt capcornꝰ ⁊ oritꝛ caput aq̄rij. Dr̄ autē ſignū iſtd̄ aq̄riꝰ ſm fabulas pincerna deoꝝ manibꝫ coꝝ aquā fundēs vn̄ tenet vrnā. Et id̄o tūc dr̄ ſol eē in aq̄rio eo ꝙ tūc tpīo ꝯdenſaꝛ aer in aquas mltas ⁊ fiūt pluuie plꝰ ꝙ̄ in alio tpe. vt di. Iſid̄.

De ſigno piſcium
Caplm̄. XXI

S Ignū piſciū ſm Miſael eſt ſignū aq̄ueū. frigidū mediocre nocturnū domicilium iouis. ſꝫ exaltatio veneris ī. xxvij. g̃du eiꝰ. Domus eius ī die eſt venꝰ. in nocte mars. et luna pticipat cū eis. de triplicitate eſt q̄rta. Prima facies eiꝰ eſt ſolꝭ. ſcd̄a iouis tertia martꝭ De corpe hoīs regit pedes amplū dat pectꝰ. puū caput. florentē barbam ⁊ pulcrā. albū facit hoīem. magni animi. rotūdiſqꝫ oculis. Vocaꝛ āt iſtd̄ ſignū domus inimici aſini et eq̄ et oīs beſtie q̄ eq̄tatur Et ſigt labores lamentatoꝝ et triſticiā. ſuſurratione ⁊ doloſitatē. maliuolentiā ⁊ carcerem De ħ Albu. in. x. g̃du ſigni piſciū oritꝛ ē virginis ī. xij. g̃du chele. i. libra oritꝛ. in. xix. gradu oritꝛ cancer. in. xxiij g̃du orion et aq̄riꝰ oriūtꝛ. Dr̄ aūt ſignū iſtd̄ piſciū eo ꝙ tūc tpīs fit generatio piſciū ⁊ ꝯfricatio. qꝛ calore ſolꝭ aſcēdente et hūores diſſoluente ſolēt tūc piſces effundere ſemen ſuum. vt di. Iſi. Has itaqꝫ xij. ſigꝝ celi ꝓprietates et occultas ꝟtutes ſm aſtrologos et coꝝ iudiciū. huic opuſculo interſerui eſtimās vtile eſſe legētibꝫ coꝝ noīa ī ſcriptura breuitꝛ et paritꝛ inuenire. q̄d de eis ſenſerit antiq̄. et q̄recis talia noīa ipoſuerūt aſtrologi ſydeꝝ inſpectores. Quia ſm iſtorū. xij. ſigꝝ ſiue domoꝝ ortꝰ ⁊ occaſus ⁊ aſpectus varios et mirādos. accidere dicunt in iſtꝭ inferioribꝫ mutatōes. Supiora eī immutāt et alterāt ħ inferiora et ī eis ſuas faciunt īpreſſiones. Per iſta āt. xij. ſig̃ mouētꝛ et diſcurrūt planete q̄ dicūtꝛ ſydera errātia. certiſ vt di. Beda. ſpacijs diſcreta ab inuicē et diſtincta q̄ dicūtꝛ errātia nō qꝛ errāt cū certiſſimū habeāt motū et diſcurſū. Sꝫ id̄o dicuntꝛ errare. qꝛ ꝯ firmamentū curſū ſuū agere dinoſcuntꝛ. Et id̄o d̄ motu planetaꝝ ⁊ ipoꝝ ſitu et effectu aliq̄ ſunt dicēda breuiter tā ī generali ꝙ̄ in ſpeciali

De duplici motu planetarum
Capitulum. XXII

M Ouentꝛ aūt planete duplici motu ſꝫ naꝛali et ꝓprio. i. ab occidente ī orientē ꝯ motū firmamēti. et motu alieno. ſꝫ ab oriente in occidentē. et ħ raptu firmamenti cuiꝰ violentia ſingulis diebꝫ ab ortu vſqꝫ ad occoſum rapiuntꝛ. In motu aūt naꝛali quonituntꝛ ꝯ firmamentū. q̄dam celeriꝰ. q̄dā tardiꝰ ꝑficiūt curſum ſuū. ⁊ ħ ꝓpt circuloꝝ ſuorū diſparē q̄ntitatē. Nam ſatꝰ in q̄libet ſig̃ moraꝛ. p. xxx. mēſes. et ꝯplet curſum ſuū in xxx. annis. Et iupiter moraꝛ in q̄ olibet ſig̃ ꝑ vnū annū. et. xij. annis ꝯplet curſum ſuum Mars moraꝛ in q̄libet ſig̃. lx. diebꝫ. et pficit curſū ſuū ī duobꝫ ānis. Sol moraꝛ ī q̄libet ſig̃. xxx. diebꝫ. ⁊. x. horꝭ ⁊ ſemiſſe. et pficit curſū ſuū in. ccclxv. diebꝫ et q̄drante Mercurius moraꝛ in q̄libꝫ ſig̃. xxviij. diebꝫ. ⁊. viij aliꝭ. vj aliꝭ. xj. horis. et ꝯplet curſū ſuū in. cccxxxviij diebꝫ. Venꝰ moraꝛ in q̄libꝫ ſig̃. xxix. diebꝫ. et ꝯplet curſū ſuū in. ccexlviij. diebꝫ. Lūa moraꝛ ī q̄libꝫ ſig̃ duobꝫ diebꝫ ⁊ dimidio ⁊. vj. horis ⁊ biſſextiꝰ. ꝯplet curſū ſuū a puncto vſqꝫ ad pūctū in. xxvij. diebꝫ ⁊. viij. horꝭ. Ex iſtarū autem ſeptem ſtellarum ingreſſu ⁊ ꝓgreſſu ꝑ. xij. ſig̃ et egreſſu ab eiſdē variātꝛ ⁊ diſponuntur oīa q̄ in ħ mūdo inferiori generātꝛ ⁊ corrūpuntꝛ. vn̄ in li. Miſalath phi leg̃ ſic ca. j. Altiſſimꝰ fecit mundū ad ſil'itudinē ſpere. et fecit circulū altiorē in circuitu eiꝰ volubilē et terrā fixā in eiꝰ medio nō declinantē ad ſiniſtrā vl' dextrā. Et poſuit alio elemētā mobilia. et fecit ea moueri ꝑ motū ſeptē planetarū. et oēs ſtelle olie cooꝑantꝛ planetꝭ ī ſuis opatōibꝫ et naturis. Vn̄ et opꝰ planetarum ſimile eſt lapidi magneti et ferro. qꝛ ſic trahitꝛ ferrū ab eo. ita oīs creaꝛa ſuꝑ terrā a motu planetaꝝ officitꝛ. opatio etiā et deſtructio fit motibꝫ ⁊ opatōibꝫ planetoꝝ. Diuerſificatꝛ āt opatio cloꝝ ſm climatū diuerſitatē. aliter eī opaꝛ circa ethyopes. ⁊ aliter circa ſclauos Vn̄ ſic di. idem ca. iiij. Attēdenda eſt planetoꝝ ꝯiūctio ī ipīs ſignis. qꝛ ſi plꝛes fuerit coniūcti in ſignis aq̄ticis in reuolutōe āni: ſig̃t multitudinē pluuiaꝝ. Si in igneis. ſiccitatē et famē ex exceſſu caloris et ſiccitatꝭ. ſi aeris multitudinē ventoꝝ. ſi in ſignis frigidis ſig̃t tot ē frigoris et ꝓmentū caloris. Et iterū in eodem in. viij. c. dr̄. Et effecꝰ ſigꝝ intēduntꝛ in opationibꝫ ſuis ex ꝯiūctione planetaꝝ ſiue in bono ſiue in malo. qꝛ ſi fuerū bo/

ni planete bonū ꝑtendūt. si fuerint mali con trariū. Nam vt tradit idem. Planetarum sunt qdam masculini mali diurni. ponderosi. fri gidi et sicci. scz saturnus. qdam boni masculini. diurni. tpate calidi et hūidi. sic iupiter. mars ꝟo masculinꝰ. nocturnꝰ. calorē et siccitatē ge nerat. sol masculinꝰ calorē et siccitatē opat. venus feminēꝰ. nocturnꝰ. inter caliditatē et hu miditatē mediocris. mercuriꝰ ꝟo tpate ē na ture diurnꝰ modo masculinꝰ mō femineus. vñ cito vtitur se ad naturam illiꝰ cui ꝯiungit. vt cū bonis bonꝰ et cum malis malꝰ vel medio cribꝰ silis efficiat. lūa insup est planeta femi neꝰ. nocturnꝰ. frigidꝰ et hūidꝰ cū excessu. Et ideo fm astrologos planete aliq in suis effe ctibꝰ sūt boni. s. iupiter et venꝰ. nulli em no cent. sz tam suos qꝫ nō suos adiuuant et cu rant qꝫtum pnt. Alij sunt mali. s. mars et sa turnꝰ. qz nō suis sp obsūt suis tm̄ ꝓsunt. Alij ꝟo mediocres. scz sol luna et mercuriꝰ. Nam suis bōa ingerūt. ceteris ꝟo mō bonū modo malū. et maxīe fm qꝫ bonis planetis vl̄ ma lis in diuersis signorum domibꝰ ꝯiūgunt. nam cū bonis bona. cū malis mala. vt sepiꝰ ope rant. Hi aūt septē planete maxīe ī generatio ne hñt tam hoīm qꝫ aialium ptātem. Unde fm astro. et etiam Hal. et alios ꝑitos medi cos. Saturnꝰ materiā ꝯceptā ī matrice fri giditate et siccitate sua coagulat et ꝯdēsat. iupiter aūt scdo mēse spm̄ et mēbra tribuit. tertio mēse mars subtiliat sanguinē et hūo res ꝯdensat et ordinat et componit. sol ī qr to mēse vitalem calorē et spm̄ epati et cordi tribuit. venꝰ in qnto mēse organa sensibilia et officialia mēbra aures scz et nasū et hmōi pficit et disponit. mercuriꝰ sexto mēse oīa corpis foramina et porosa mēbra vt linguā et nares ꝯponit. luna mense septimo suis li mitibꝰ mēbra diuidit et distinguit. et tō fetꝰ tūc nascit vitalis et salubris. Si ꝟo nasci di stulerit vsqꝫ ad octauū mensem fetꝰ tūc mo ritur. et h qz virtꝰ saturni tūc iterū redit. quia vtraqꝫ qlitate sua frigida et sicca fetū morti ficat et astrīgit. nono aūt mēse regit iterum iupi ter. q fetus calore suo tpato refouet et custo dit. vñ ptus tūc nascens vitalis erit silr na scens ī ꝑncipio decimi mēsis pt eē salubris et vitalꝰ. qz tūc iterum regit mars cuius calore et siccitate mēbra nascentis roborāt. Uñ fetꝰ caloris et siccitatis bñficio egredit tā robustꝰ. Istas et multas alias hñt planete in corpo ribꝰ inferioribꝰ opatōes generales et etiā spe

ciales. maxīe qñ ī suis domicilijs dñantur. Singuli eī planete hñt domos ꝓprias vt di cit Albu. Nā domꝰ saturni ꝑma et ꝓpa ē ca pcornꝰ et silr aqrꝰ. Domꝰ iouis piscis et sa gittariꝰ. domus martis aries et scorpiꝰ. do mus veneris libra et thaurꝰ. domꝰ mercurij ꝟgo et gemini. domꝰ solis leo. domꝰ lune can cer. In hijs. xij. domibꝰ siue signis septē pla nete dñant. et p eas diuersis motibꝰ euagan tes. nūc deꝑmant. nūc exaltant. In his aūt signis mouent planete duplici motu. s. acci dentali ab oriēte ad occidentē raptu firma menti et motu nali. ergo motus est duplex pmꝰ. s. et scdꝰ. Primꝰ motus est circulꝰ quem facit planeta in ꝓprio circulo cuius metas et terminos nūqꝫ exit. Scdus morꝰ est quem facit sub zodiaco et habito respectu ad zo diacū semp in eqli tpe et p equale spacium transit. Primꝰ aūt motꝰ planete ꝓprio fit ī cir culo. q dr ecentricꝰ. sic dictꝰ eo qꝫ nō habeat terrā p centro. sic zodiacꝰ hz terrā pro cētro. Unde circulꝰ planete dr ecentricꝰ cuiꝰ supfi cies cū p centrū terre trāseat et terrā ī duas medietates diuidat. centrū tn̄ suū hz extra centrū terre. et iste circulꝰ ecentricus est du plex. s. deferens et equans. Nam planetis as signant tres circuli vt di. Ptho. s. equans et deferens et epiciclus. Circulꝰ deferens est circulꝰ planete p cuꝰ circūferentiā sp moue tur epiciclus ipiꝰ planete dictꝰ ideo deferens qz dfert circulū epicicli. Circulꝰ equans dr sup cuius centrū mouet centrū epicicli pla nete vniformiter. etiam dr equans qz in illo tenet planeta equaliter cursum suū. Epici clus est qdam ꝑuus circulꝰ. quē describit planeta motu corpis sui. p cuꝰ circūferētiā mouet corpꝰ planete. vnde in supiori pte sui epicicli mouet ab occidente in oriente in in feriori ꝟo pte mouet ab oriente in occidētē. Et ideo pz qꝫ sol et alij planete in ꝓprijs cir culis mouent et ꝑmis vniformiter qꝫuis in diuersis diuersimode moueant. In istis ita qꝫ articulis diuersis triplex motꝰ planetarū est ab astrologis sapiētissime dephēsus motꝰ scz directꝰ. stationarius. et retrogradꝰ. Di rectus est qñ mouet directe a ꝑncipio signi ꝟsus finē. Retrogdus ꝟo dr qñ econuerso tē dit a fine signi versus ꝑncipiū. Stationari us aūt est qñ stat qsi in medio ita qꝫ nec ꝑnci pio videt signi accedere neqꝫ fini. fit aūt di rectio sp in pte epicicli supiori. Retrograda tio semp in pte inferiori. Statio vero fit in

medio. cuiꝰ diuersitatis rō a phis diffusimode assignat. ista tñ retrogradatio in .v. solū planetis hz locū. nō aūt i sole nec ī lūa. ñ ei sol neqꝫ lūa retrogradiunt: qm̄ nō i epiciclo moueāt. Et h̄ iō vt dicūt aliqui. qr radij solares sūt cā istiꝰ retrogradatōis. Nā virtꝰ radiorū solariū aliqñ illos repellit ⁊ fac̄ retrogrados. qñqꝫ eos attrahit. ⁊ sic eos q̄si stare cogit vt di. alfra. Alias causas assignat ptho. sz be nūc sufficiāt. Recollige igit ex p̄dictis q planete sūt stelle erratice p septem orbes distincte sic situ sicꝫ virtute ⁊ effectu ad inuicē differētes. sic di. Beda ī li. d natura rerū. Sūt aūt stelle iste elemētorū immutatiue oīm generabiliū generatiue. ⁊ corruptibiliū corruptiue. Sūt etiā ꝯrietate sui motꝰ ipiꝰ celestis corporis retardatiue serenitatis ⁊ tēpestatis ꝯcitatiue. sterilitatis ⁊ fertilitatis iductiue. fluxus maris ⁊ refluxꝰ causatiue. Sūt etiā suarū q̄litatū ⁊ virtutū inuicē pticipatiue. Nā vt di. Beda qñ aliqs planetarū alteriꝰ circulū igredit illiꝰ pticipat q̄litatē ⁊ virtutē. p mutuū etiā aspectū ⁊ ꝯiūctōz sūt suarū q̄litatū ⁊ effectuū pmutatiue. Nam bonitas beniuole stelle p p̄ntiā male remittit. ⁊ ecōuerso. malignitas maliuole p p̄ntiā beniuole repat. vt di. albu. et ptho. Sūt etiā isup ex eorū ordīata eleuatione et dep̄ssiōe ī orbibꝰ ⁊ ex mutua circlorū suorū itersecatōe stridoris ⁊ armonie generatiue. sic dr ī li. de .v. substātijs. Et vt di. Macro. Int̄ sperā saturni ⁊ lūe oēs ꝯsonātie musice inueniūt. Cū sole micātes sūt sue luminositatis occultatiue a virtute solꝰ imutatōis receptiue. Quāto hñt altiores circulos: tāto tardiꝰ suis cursus cōpletiue.

De saturno. Ca. XXIII

Saturnꝰ ē a saturādo dicꝰ. cuiꝰ vxor ops ē dicta ab opulētia quā tribuit mortalibꝰ vt di. Isi. et Mar. de q dicunt fabule q iō depigit mestissimus. qr a filio suo fingit castratꝰ fuisse. cuiꝰ virilia ī mare piecta venerē causauerūt. Est aūt s̄m Misa. saturnꝰ planeta maliuolꝰ frigidꝰ et siccꝰ. nocturnꝰ et ponderosus. ⁊ iō ī fabulꝰ senex depigit. Iste circulꝰ a t̄ra ē remotissimꝰ ⁊ tñ t̄re ē maxie nociuus. vñ ꝓpt elōgatōz a t̄ra p .xxx. ānos pficit cursū suū. plꝰ nocet retrogradēdo q̄ directe pcedēdo. Vñ in fabulꝰ fingit h̄ie falcē curuā In calore etiā pallidꝰ aut liuidꝰ sic plumbū. qr duas hz q̄litates mortiferas. s. frigiditatē ⁊ siccitatē. et iō fetꝰ sub ipiꝰ dñio natꝰ ⁊ ꝯceptus vl moritꝰ vel pessimas ꝯseqt q̄litates Nā s̄m ptho. in li. de iudicijs astrorū dat hoīem et fuscū turpē iniq opantē. pigrū. grauē. tristē. raro hylarē seu ridentez. Vñ di. idem ptho. Sbiecti saturno ragadias. i. fissuras siccas sepiꝰ ī calcaneis patiūt. glauci sūt colore ⁊ liuidi. ī capillꝰ ⁊ ī toto corpe aspi ⁊ inculti turpia et fetida ñ abhorrēt vestimēta. aīalia diligūt fetida ⁊ imunda. res diligunt acidas et stipticas. qr ī eorū ꝯplexiōe hūor melācolicꝰ dñat. De h̄ saturno di. ptho. sub saturno sunt capricornꝰ et aq̄riꝰ. eiꝰ dñium ē in libra. sz ī ariete regnū abstrahit. Sb eo ꝯtinet vita edificiū doctrina et locꝰ frigidꝰ ⁊ siccus. In iudicijs signat merorē et tristiciā Color eiꝰ ē niger ⁊ plūbeꝰ. ⁊ est falsidicꝰ. tñ qñ igredit circulum iouis minorat malicia eiꝰ ⁊ mutat colorē ex vicinitate ipsiꝰ Cū ei sit natalit plūbeꝰ ex claritate iouis cui ꝯiūgit efficit cādidꝰ atqꝫ clarus vt dicit Ptho.

De ioue Capitulū. XXIIII

Iupiter q s̄m errorē gētiliū ⁊ fictōes poetarū sūmꝰ deorū fuit pr̄. planeta ē beniuolꝰ calidꝰ ⁊ hūidꝰ. diurnꝰ ⁊ masculinus. ī suis q̄litatibꝰ tpatꝰ. ī colore ē argēteꝰ. cādidꝰ clarꝰ ac blādꝰ Et iō ī circlo iouis cāz felicitatis antiq phi posuerūt. vt di. Mar. Istiꝰ iouis circulꝰ saturni circlo imediate ē ꝯiūctꝰ. Et iō ꝓpt altitudinez circuli sui .xij. annis pficit cursū suū. Hic bonitate sua rep̄mit maliciā saturni. qñ iupit ī supiori pte sui circli ī circula saturni ē ꝯiūctꝰ. et iō fingit a poetis prēm suū a regno expulisse. vt di. Mar. ⁊ Isi. qr p̄ntia sua rep̄mit maliciā saturni natalē. Hic adiunctus planetis bonis bonas ⁊ vtiles fac̄ imp̄ssiones ī istis ⁊ īserioribꝰ elemētis. Et iō dicūt astrologi q ī corpe hoīs coopat ad pulcritudinē et honestatē. pulcrū ei dat colorē niueū ⁊ rubore pmixtū. pulcros dat oculos ⁊ pulcros dētes et pulcros crines. barbāqꝫ rotūdā vt di. ptho. Preest ei aeri et sāguini. ⁊ sāguinee ꝯplexiōi De h̄ di. ptho. Sb ioue sūt sagittariꝰ ⁊ piscis. ⁊ sūt domꝰ eiꝰ regt ī cācro ⁊ ī capricorno discessus regni eiꝰ. Sb ioue ꝯtinent bonor. diuitie. optimū indumētū. In iudicijs astrologorū signat sapiaz ⁊ rōez. ⁊ ē vendicus vt qñ apparet ī ascēdēte signat s̄m astrologos reuerentiā. honestatē. sidē ⁊ disciplinā. et erit finis ad saluatōem sic oīm signorū cōfortat bonitatē. et signt ī eis bonū qñ ī eis inuenit. nisi ī duodecimo. vbi dicūt significare iouē seruitutē. paupratē. et tristiciā. ex pte q̄drupedū et merorē ex pte familie et suorū. vt di. Ptho. et Misael.

Natura de marte. Ca. XXV

m Ars deꝰ belli a gētibꝫ putabat̄. est ei planeta calidꝰ ꝛ siccꝰ. masculinꝰ ꝛ nocturnꝰ. vñ ꝑest calori ꝛ igni ꝛ colerice ꝯplexioni. ꝛ disponit ad audaciā ꝛ aīositatē ꝛ appetitū vīdicte ꝓpt̄ qḋ deꝰ bellorū vocabat̄ immediate seq̄t̄ iouē ꝛ ꝑcedit venerē. Et iḋo ex vtriusqꝫ stelle beniuolēcia ꝛ eꝰ nociuitas tēpat̄. In colore ē fulgidꝰ sicut rutilās sic ignis. vt di. mar. Vñ ꝛ maiorē vim hꝫ calefaciēdo ꝙ̄ alij plācte vt di. idē. Hic plāeta ſm ptho. dispoīt ī hoīe ex pte corpis ad lōgitudinē ꝛ ḡcilitatē. ꝛ ꝑ rōe caloris et siccitatis. sꝫ h̄ ē ī iuuētute Nā ī senectute ex calore ꝯsumēte ꝛ siccitate ꝯhēte disponit ad curuitatē ex pte inēts disponit ad mobilitatē aī ꝛ leuitatē. ad irā et aīositatē ꝛ alias colericas passiōes disponit etiā et abilitat ad igneas opatiōes. sic ad ferrarios et furnarios. sic saturꝰ ad terrā cultores et grauiū pōderū portitores. et iupiter ecōuerso ad artes leuiores. fac̄ eñ abiles vt sint oratores trapezete. i. cābitores et argēti tractatores. sctores. ꝛ hmōi. vt dicit Misa. ſm ptho. etiā sb marte sūt h̄ siḡ scorpiꝰ aries ꝛ sūt domꝰ eꝰ regt̄ ī capcorno. sed in tauro ē discessus regni eius Sb ipo ꝯtinet̄ ꝑlum. cancer et inimicꝰ ꝛ fcat irā et celeritatē et furorē. et est rubeꝰ falsidicꝰ ꝛ dolosus morat̄ in q̄libet siḡ. lx. di. et. xvj. ho. in. ij. annis ꝯplet cursum suū.

Natura de venere Ca. XXVI

v Enꝰ q̄ ꝛ lucifer dr̄ ē planeta ſm Misael beniuolꝰ femineꝰ nocturꝰ ī suis q̄litatibꝫ. s. ī calore ꝛ hūore tpatꝰ Hic planeta excedit solꝰ zodiacū ī duabꝫ ptibꝫ. vt di. Be. et ē dictꝰ venꝰ. q2 sua q̄litate calida vł hūida dr̄ venerei hūoris ł amoris excitat ꝰ ſm Isid. Sēp ꝯcomitat̄ solē ł ꝑcedit ꝛ tūc dr̄ lucifer vł seq̄t̄ ꝛ tūc dr̄ vesp. vt di. Be. Colorē habꝫ cādentē ꝛ refulgētē electro silē ꝫ vt di. Mar. Int̄ oīa ei sidera gaudētꝰ fulget vñ ꝛ iubar dr̄. eo ꝙ iubar radiosi luīa a se emittit. ꝓpter qḋ ꝛ vmbrā fac̄. Qñ aura mł tū ē serena diez et solꝰ ortū imediate āñūciat ꝛ ꝑcedit. Qñ ē ī eodē siḡ cū sole a claritate solꝰ absorptꝰ. se tēpis nō oñdit. qñ venꝰ ē altior mercurio tūc ē illo segnior motꝰ eꝰ ꝛ ecōuerso cū ē inferior tūc ē celerior. vt di. macro. In etibꝫ semitonijs soli occurrit. vt di. mar. ꝛ maliciā deprimit. vt di. Ptho. Ex pte corpis disponit ad pulcritudinē et ad volupt̄ates ī tactu. ī olfactu. ī gustu. ꝛ ī cātu. Vñ fac̄ eē cātores ꝛ musicorū amatores ꝛ spēꝝ ꝯfectores. aurifices ꝛ vestiū mulierū īscisores. vt ait misa. et dic̄ ptho. Sb venere in q̄ sūt libra ꝛ taurꝰ. ꝛ sūt eiꝰ domꝰ ꝛ regt̄ ī piscibꝫ. et ī ꝟgīe ꝺficit regnū eiꝰ et abscedit. Sb ipo ꝯtinet̄ via et amor et aīciciaꝛ ꝑegrinꝰ. ꝛ siḡt lucꝝ ꝛ gaudiū. ꝛ ē veridicꝰ ꝛ morat̄ in q̄libꝫ siḡ. xxix. diebꝫ. ꝛ ꝯplet cursū suū in. ccc. et. lxviij. diebꝫ

De mercurio Ca. XXVII

m Ercurꝰ ſm Misa. ē plāeta tpatꝰ nocturnꝰ mō masculinꝰ mō femininꝰ. cito ei sētit ad nat̄az illꝰ cui adiūgit̄ vt cū bonis bonꝰ. cū malꝰ malꝰ. cum mediocribꝫ mediocris vł maliuolꝰ efficiat̄. Vñ ꝛ in supiori pte sui orb. als obsidis. miscet q̄litates suas cū q̄litatibꝫ veneris. et iḋ fingit̄ a poetis ꝙ cum ea fuerit fornicatꝰ. vt di. Isi. et dr̄ mercurꝰ q̄i medꝰ currēs. q2 q̄si medꝰ ē ſm Bedā inter venerē et solē. vñ in supiori pte sui circłi cōiūgit̄ cū venere. ī inferiori ꝟo ꝯuenit cū sole. Circulꝰ etiā suꝰ in supiori pte itrat circulum veneris. ī inferiori āt pte itrat circulum solis Qñ ē in supiori pte sui circulꝰ medꝰ videt̄ et minꝰ a sole obscurat̄. Aliqñ etiā añ solꝰ ortū aliqñ pꝰ occasū splēdet. ꝛ iḋ ab aliq̄bꝫ vesperus nūcupat̄. Aq̄s dr̄ dñari. vñ Lucanꝰ loquēs de mercurio dixit. Quātū dñs ꝑcussit aq̄rū. Dr̄ etiā a poetis deꝰ eloquētie et sapie. vñ ſm Ptho. Mercurꝰ dat esse studiosos et sciē nūeroꝝ amatores. disponit ei ꝛ abilitat ad sciāz et vsum calculi et ꝯputatōis Et ideo dr̄ fuisse deꝰ mercatoꝝ. q2 mercatoribꝫ ꝯputatio sūme necessaria ē. Dr̄ āt deꝰ palestre vt di. Isi. eo ꝙ cū sole luctat̄ q̄i volēs eū supare. Semp eñ iuxta solem gradit̄. nunꝙ̄ plꝰ distans ꝙ̄ ꝑ. xxx. gradꝰ. vñ raro videt̄. q2 semp fere sub radijs solaribꝫ occultat̄. Et iḋo ꝓpt̄ calorē solis fuscus depingit̄. et ꝓpter suā celeritatē cursor deoꝝ in fabulꝰ nūcupatur. q2 nūc cū sole. nūc ante. nūc post gradit̄ Qñ solem ꝑuenit radijs solaribꝫ proximꝰ stare videt̄ et dr̄ stationarꝰ. Qñ aūt seq̄t̄ videt̄ retrogradꝰ vt di. Macro. ſm Ptho. aūt sub mercurio sunt gemini et virgo et regnat ī ꝟgine. sed in piscibꝫ regnū abscedit Cum sole semper morat̄ vno signo ante aut vno post. Sub mercurio ꝯtinet̄ fortuniū negociatō furtum. significat rōnem et sapiam et est albus. cū beniuolꝰ beniuolꝰ et cū malis malꝰ. morat̄ in vnoq̄qꝫ signo. xxviij. diebꝫ. et. vj. horis. et in. cccxxxviij. diebꝫ cōplet cursū suum Dicusqꝫ Ptolomeus.

b Ol fm Isi. qi sol' lucens dr. eo q' sit fõs toti' lmis cui' radiatõe supiora z iferiora illustrãt. Est aũt sol fm misalath. planeta fortũat' ex se. s3 p ɔiũctõez aliqñ fit malus masculin' diurn' calid' z sicc'. Sol eñ oĩa viuificat z reb' oĩb' vitã spẽz z formã admĩstrat. Nã vt di. idẽ. Sol oĩb' luiarib' celi maior ẽ i q̃titate z i dignitate z i claritate. q2 magl' calcati ɔpĩsĩ lmis ẽ. maior ẽ et ĩ ptãte z effectuũ m'tiplicitate. maior ẽ etiã in mot' vniformitate. q2 sp mouetur motu directo i circl'o ppo sub zodiaco mediũ sp tenẽs locũ trãsit ei recte circul' su' p mediã lineã zodiaci c' metas z t'mios ñ trãscẽdit sol. et iõ e' motus i circl'o suo ppo ẽ vniformis. q̃uis r'spectu alioɽ moueri dissil'r aliqñ videat. Circul' q3 sol' sic z zodiac' distiguit p. xij. spacia q̃ siue sig̃ q̃ɽ q̃dlib3 ɔtinet. xxx. g̃d' z q̃lib3 g̃d'. lx minuta. z q̃dlib3 minutũ. lx. scđa. Et qñ sol r'cedit ab vno pũcto circl'i sui z r'uertit i eũdem trãsit p. xij. sig̃. z iste trãsit' circul' ãni vocat. nec i die natali psecte trãsit g̃dũ vnũ put cõputat albu. s3 trãsit. lix. minuta. viij. scđa al's scrupula. Ita q' d' illo sexagesimo miuto remanẽt duo scđa ĩ ptrãsita. Vñ tm̃ deficit q' ĩ vno die natali ñ pficit g̃dũ vnũ. Sol igitur motu suo ordiato z ĩpurbato cursũ ordiat z pficit vniuersa. vñ Amb. in exame. sic nob' describit s'tutes ipi' sol' di. Sol ẽ ocul' mũdi iocũditas diei. pulcritudo celi. mẽsura tp̃m s'tus z vigor oĩm nascẽtiũ. dñs plãctaɽ. decor et pfectio oĩm stellaɽ. Idẽ etiã di. mar. Sol inq̃t ẽ fõs mẽt's. i. mẽoria rõis. pncipiũ lucis rex nat'e. mẽs mũdi. fulgor olympi. moderator firmamẽti. Iõ eñ mouet ɔ firmamẽtũ vt moderet et tpet motũ suũ. iõ dr splẽdor olimpi. vt di. macro. ĩ li. ciceronis. diffinitio fuit platõis oĩm speraɽ lumẽ eẽ a sole. Dicit eñ plato ĩ thimeo Ingeniauit ds rexɽ ɔditor lucẽ clarissimã quã solẽ vocã'. c' splẽdore celũ z iferiora oĩa illustrãt vt nũq̃ et' existeret oĩm aiantiũ. Et i li. d' elem. dic Ar's. Sol inq̃t h3 lumẽ ppriũ. stelle vo l' lũa lum̃ a sole acq̃sitũ sic qñ a cãdela speculũ ei oppositũ illumiat. Idẽ di. mar. q' sol i medio signiferi incedẽs bissenos radios emittit ex se q̃b' supiora z iferiora illustrãt. De his aũt sol' mirabilib' vel s'tutib' di. brũs dyo. ĩ li. d' di. no. c. v. sic. Sẽsibiliũ eẽntias z q̃litates m'tas q̃dẽ z discretas exñtes ip̃e sol vn' ens z vniformis z illuminãs lux renouat nutrit custodit z pficit z discernit vnit et refouet. fecũda facit. auget. mutat. collocat. plãtat. renouat et viuificat etiã oĩa. vñ ex ipis s'bis maĩfestat ppetas ip̃' sol'. ĩ ppa nat'a z ĩ suo effectu. in sub a eĩ eẽntia sua sũmã h3 simplicitatẽ. Nõ eĩ h3 dissil'ib' l' ex ɔ̃rijs ptib' ɔpositõz sub alez iferiora elemẽta l' elemẽtata. s3 oĩmodã habet simplicitatẽ i sua nat'a z vniformitatẽ. z ideo h3 ppetuã i sub a pmanẽtiã z icorruptibilitatẽ. q2 ɔposito ex ɔ̃rijs pncipiis ẽ corruptio vt di. Ari. et ex hac simplicitate sũmã h3 ĩ sub a3 leuitatẽ. Nã priũ materialiũ ɔpacia pncipiũ et cã g̃uitat's. et ex hac leuitate habz corp' solare ad motũ abilitatez. Leuia ei ad motum sũt facilia et maxie sũt agilitat's. Et sub eãt sue subtilitate et mobilitate summã h3 actualitatẽ et s'tutẽ. q2 q̃nto res ẽ simplicior tãto ad diuersos act' nat'al'r ẽ potẽtior. Et iõ ɔueniẽt dic dyo. q' sol vniformis est lux illuĩans zc. Nã s'tutẽ h3 illuĩatiuã. q' a in suo luĩe nũq̃ deficit. q̃uis e' lumẽ l' p terre p lũe iterpositõz nob' aliqñ auferri videat. H3 etiã s'tutez renonatiuã. Nã poros terre apit et s'tutẽ latentẽ ĩ radicib' ad actũ pducit et terre supfici' herb' frondib' z florib' renat et reuestit. Per subĩtratõz eñ s'tut's solaris penetrãtis ad ĩteriora terre hyemali tpe q̃dammõ antiq̃ata ãnis singulis virore pulcritudie renouant. Itẽ s'tutẽ h3 nutritiuã. q2 ad interiora radicũ z seminũ solar's s'tus subĩtrãs calore suo hũiditatẽ t're dissoluit et vi sua attractiua qd' semini et radici sit de illa attrahit z illõ ĩ nutrimẽtũ crescentiũ ɔuertit. Itẽ s'tutẽ h3 in ferioɽ ɔs'uatiuã et saluatiuã. Nã elemẽta ppt ɔ̃rietatẽ mutuã repugnantiã quã hñt int' se ad inuicẽ se destruerent. nisi p s'tutis celestis influẽtiã ɔciliarent et sic in esse debito saluarent vt dicit Alexander. Itẽ s'tutẽ h3 pfectiuã q2 calor elemẽtaris incipit agere in generatione corpoɽ. et calor solaris pficit et pducit vsq3 ad debitũ ɔplementũ vt di. Alexan. Itẽ virtutẽ h3 discretiuaz. Nam colores et rerũ spẽs et figure q̃ in tenebr's sũt ɔfuse per pñtiã solaris luĩs agnoscũt et ab inuicẽ discernũt. Itẽ s'tutẽ hñt vnitiuã. z h' ẽ p se z per accidẽs. Per se. q2 vnit et ɔciliat et ɔcordat planetas in suis effectib'. ɔciliat etiã sibi ɔ̃traria elemẽta. vñ fm Mar. z Macro. Sol medi' est inter planetas q2 ad armoniã celestem pficiendaz h' facit sol in suo circulo qd' facit media cordula in musico instrumẽto.

p accidēs etiā vnit omogenia sicut dissoluit ethcrogenia. ſm ei naturā ī quā nō aggregat nūc dissoluit Itē virtutē hꝫ fecūdatiuā. vim eī generādi varias spēs pducēdi ɔfert istis iferiorib⁹. hō eī generat hoīe z sol vt di. phs qꝛ nihil fructificat neqꝫ crescit vbi sol' radi⁹ nō attingit. Itē virtutē hꝫ ɔfortatiuā. ſm eīm sol' ascēsū sup nostꝝ orizontē virtutes aīaliū for/ tiores efficiūtur z vsqꝫ ad mediū celi augmētāt. et ī q⁹ declinatōe vsqꝫ ad occasū ꝓpter eius elōgati onē. debilitāt corpa ī suis virtutib⁹ z q̄ī ī sōnū resoluūtur. vtꝫ ī florib⁹ q̄ apiūtur. ī ortu sol' q̄ in occasu marcescūt q̄dā mōr claudūt. vt dicit Alexā. Itē virtutē hꝫ tpm īmutatiuā ordina tiuā z distīctiuā. qꝛ descēdēs p sign̄ australia efficit dies breuiores. ascēdēs vero p sign̄ septē trionalia effic lōgiores Immutat etiā ipsos dies. qꝛ sol lucēs sup terrā diē fac. z ſm diuer sā dispositōꝫ sol' dies diuersā īmutatōꝫ reci pit. Nā pmo rubet ī mane. deide lucet ī tpe hore tertie. feruet ī meridie. pallet in vespere Vnī q̄tuor eq̄s fingitur habuisse. q̄rꝫ pm⁹ fuit erithe⁹. i. rube⁹. scđs arithe⁹. i. splēdid⁹. ter⁹ lāpas. i. ardēs. q̄rt⁹ philoge⁹. i. amās terā. vt di. Beda. Sol etiā vt di. Beda. si fuerit ma culosus l' sub nube latēs pluuialē diē p̄sagit si rubeat. si vero palleat tēpestuosū. si vero clar⁹ ī medio videatur ita vt ī medio fulgēs radios emittat versus austꝝ tēpestatē desigt hūidā et vētosā. si pallid⁹ decidat ī nubes nigras vē/ tū aq̄lonarē pnūciat. vt di. Beđ. Itē virtutē hꝫ īferiorꝝ īformatiuā. Nā vt di. Isi. ſm eius elōgatōꝫ z ꝓpinq̄tōeꝫ. facies hoīm z aīaliꝫ corpa vigore z colore disponūtur. vñ di. mar. Solis ɔstellatōe hoīes pulcros z agiles eē Et iđ ī fabul' cū pēnatꝫ vestigijs depigitur z fa cie puerili. ꝓpter qđ etiā phebꝫ. i. pulcer dicit⁹ ē Dic ptho. sol fac hoīeꝫ corpulētū facie pul/ crū z coloratū z magnꝝ oculoꝝ z abilitat ad oīa opa auri si fuerit ī exaltatōe sua. si vero ī ca su ad oīa opa erio abilitat z disponit. Itē vir/ tutē hꝫ putrefactiuā. radioꝝ eī suoꝝ dispsi ne subtiliat aerē z disgregat ɔsumit vaporē īficiētē aerē ac dispgit z fugat aurā pestilētē Itē cū nō sit sbstātiue calid⁹ virtutē hꝫ calefa/ ctiuā īflamatiuā z vritiuā. z h̄ fit ex motu ra dioꝝ z coꝝ ɔfractōe ac ɔcursu ī supficie ob/ iecti corpis maxie si obiectū corp⁹ speculare fuerit z politū. vt dꝛ ī pspectiua Itē virtutē hꝫ attractiuā. calore eīm suo attrahit a mari fu mos z vapores z eos tādē ɔdēsat ī nubes. et sic ɔdēsatos resoluit eos. nō ī grādico. nūc in

pluuias. nō ī niues Vñ ſm mar. dꝛ fabulase q̄ sol fuit iuxta mare occeanū ab ethiopib⁹ cū alijs dijs ad epulas iuitat⁹ Putauerūt eīm antiq̄ soleꝫ aq̄s occeani nutriri z attractos vapores ī ipi⁹ nutrimētū ɔuerti. z iđ dicūt tām ipetuosā pluuiā calorē p̄cedē vehemētē Qđ fit ꝓpter nimiā attractōꝫ vaporꝫ ex forti ipressi one calorꝫ radioꝝ ī vētre siue ī ɔcauitate nu bis. vt di. Arꝫ. Itē viuificatiuā hꝫ virtutē qđ pꝫ p h̄ q̄ nihil p̄t viuere vbi nō p̄t attigere ipi⁹ sol. Et iđ di. ptho. ī eodē li. Sb sole ē leo et ē domꝰ ei⁹. z regit ī ariete et ī libra descēdit. et sub ipo ɔtinētur spēs. lucꝝ. fortuna. z heres. z significat aīaꝫ z spūm. z ē color e⁹ alb⁹ z rube⁹ z est veridic⁹ z ɔplet cursuꝫ suū dieb⁹. ccc. et lxvi. z. vj. horꝫ. Vñ int' oēs planetas maxie disponit aīalia ad animatōꝫ z viuificatōem. Itē cū sit maxie q̄ntitatꝫ z velocissimi mot⁹ sue velocitatꝫ z magnitudis ē occultatiuus. Cū eīm sit octies maior tota terā vt di. macro. Propter altitudinē sui sit⁹ vix bipedal' videtur. Qz āt incōpabilit' sit maior q̄ꝫ apparet pꝫ ex h̄ q̄ maior videtur in ortu suo z occasu q̄n a nob maxie elōgatur q̄ꝫ ī pūcto meridiei q̄n nob ap propinq̄t. vñ pꝫ q̄ ī ipi⁹ aspectu decipitur vis⁹ nr̄. Et h̄ apte declaratur ī ipi⁹ motu. qꝛ ɔtinue mouetur veloci⁹ q̄ꝫ sagitta. z tñ moueri in aliq̄ nō videtur p̄ nimia claritatꝫ intēsiōe z excessu. sic et ei⁹ q̄ntitas sic z mot⁹ velocitas subterfu/ git visū nostꝝ Et ista de ꝓprietatib⁹ sol' dicta nūc sufficiāt

De luna Ca. XXIX.

Luna dꝛ q̄si luminū vna. i. pncipal' z maxia. qꝛ corpi solari ī magnitudie z pulcritudie ē similluna vt di. Isiđ. Luna ē vt dicit Amb. ī examerō. decor no/ ctis tot⁹ mr̄ roris. hūorꝫ mistra. dñatrix ma rio tpm mensura. emulatrix solis. mutatrix aerꝫ lumē a senō hñs. sed a plenitudie solis mutuās et acq̄rens. q̄ ſm appropinquatōeꝫ vel elongatōem a sole formā suscipit z figu/ rā. Carēs itaqꝫ lūa ꝓprio luie. est a fōtali ple nitudie solis luis receptia Vñ dꝛ ī li. eleiñ. Arist. q̄ luna semp in medietate sui a sole il luminatur et lumen receptū reflectit ī terram Naturā eīm siēm hꝫ speculo. qꝛ ꝓprio calo/ re carens. lumen recipit ab alio et q̄nto soli plus appropinquat tāto pl⁹ de suo luie pdit ex pte terre. sꝫ claritatē quā pdit ex pte infe/ riori nullo mō pdit ex pte celi. imo tāto plus ex pte supiori illuminatur. vñ q̄n soli ɔiungitur nihil lumis ad terrā dirigit. sꝫ ex pte celi in

plena illuīatōe ꝑmanet ꝛ ꝑsistit. Et ecōuerso qñ soli opponit̄ tota ad t̄rā ꝛ nō ad celū illuiatur. vt dī. Beda et Macro. Itē lūa ē figure et forme sue mutatiua. diuersas eī facies sui lumīs ondit ad t̄rā. q2 nē arcualē nē circularē aspectib9 hoim se ōndit. nē monoydos. nē dictotomos. nūc amphitridos. nūc pansilenos. Monoydos āt est. qñ ē ꝑma ꝛ apparet cornicularis. Dictotomos dī q ꝑ mediū secta qñ ē octaua. Amphitridos ē. qñ de sua plēa rotūditate ē dubia. s. qñ ē. xj. l'. xij. Pāsilenos ē. qñ ex toto ē plēa. s. qñ ē. xiiij. Itē lūa triplicis stat9 ē ōnsiua. q2 aut ē cū sole. i. ī ꝯiūctōe qñ accedit̄. aut a late. s. qñ a sole recedit vl' qñ ad solē ꝛuertit̄. aut ī plēa oppositōe qñ sez total'r soli opponit̄. Qñ āta sole ꝑmo recedit apparet corniculata ad modū arc9. cornib9 sp v'sis ꝯsus ortū. qñ v'o iterū appropināt ad ꝯiūctōz recipit eādē formā. s3 v'sis sp cornib9 ad occasū. In ꝑte āt auersa a sole sp apparet vacua. s3 i ꝑte aña ad solē v'sa lumīe r̄pleta. Itē lūa ē oim hūoꝝ augm̄tatiua. q2 per occulta nat̄e spiramīa. flux9 ꝛ reflux9 augmētat̄. Vñ ī ei9 detrimēto ī ossib9 medulle. cerebella ī capitib9 ꝛ hūores ī corpib9 diminuūt̄ ꝛ ei9 icremēto mltiplicāt̄. Vñ ei9 defectui oīa ꝯpatiūt̄ et ei9 decremētū īferioꝝ ē detrimētū vt dī. Mar. Itē aqꝝ maris ē attractiua sic eīm adamas trahit ferrū p9se. sic lūa mouet ꝛ trahit p9se occeanum. Vñ ī suo ortu ītumescit mare ꝛ crescit ex ꝑte oriētali. et decrescit ex ꝑte occidētali. Et ecōuerso qñ ē in occasu. crescit mare ex ꝑte occidētis. et decrescit ex parte oriētis. s'm q̄ lūa pl9 l' min9 ꝓficit ī lumine. sic pl9 l' min9 ī suo fluxu se extēdit vl' retrahit ipm mare. vt dī. Mar. Macro. etiā ī li. ciceronis. Occean9 ī incremēto lūe r̄tinet modū istū. P'rio ei die crescētis lūe sit copiosior solito. ꝛ abūdat in sūmo. s3 scd'o minuit̄ ꝛ sic descēdit vsq3 ad. vij. diē. deīde iterū crescit ꝑ vij. dies. ita q3 ī. xiiij. die ē iterū plēa ī sūmo vñ ꝛ ī nouilunio sp ē mare plenissimū ꝛ etiā3 in plenilunio. Itē lūa ē roris ī aere generatiua. vim eī sue hūiditatis aeri imp'mit et aerē īsensibilit̄ īmutās ī ipi9 sup'ficie rorē gignit. Manifeste eī vide9 q2 q̄to ē lūa estiuali tpe serenior tāto abūdāti9 ros sup ḡmīa se ostendit. Item lūa ē int' planetas breuissimo tpe sui cursus ꝯpletiua. breuissimū eī h3 circulū. ꝛ io isra spaciū. xxviij. dieꝝ. ꝑ omīa sig zodiaci euagat̄. vt dī prbo. Sb lūa ē cā cer et cancer ē dom9 ei9. regit ī cācro. s3 ī libra discessus regni ē. ꝛ ē planeta frigid9 ꝛ hūid9 cū excessu feminē9. nocturn9. morat̄ āt ī q̄lib3 sig duob9 dieb9 ꝛ. vj. hor̄is ꝛ b9ssc. et ī. xxviij. dieb9 cōplet cursū suū. Itē lūa int' oēs stellas erraticas ē magis īncertor ꝛ vagor motu siue cursu processiua. Nā ꝓpt' breuitatē sui cursus nūc sub sole. nē sup. nūc añ. nē retro euagatur. Et cū sol circuit ꝑ circulos australes īferiores luna pagit circulos boreales supiores. Nunc lūa supīa ē velut nauicl'a sursū hñs cornua ꝯsus t̄rā iclinata. qñ v'o decrescit ē erecta. vt dī. Beda. Itē3 qñ lūa recto diametro inter nos et solē est int'posita solet eē ecclipt̄. i. defect9 solis causatiua. Ista āt defectio nūq̄ ꝓt accidē s'm nat̄a3 nisi ī ꝯiūctiōe solis ꝛ lūe qñ d' nouo accēdit̄. et ipa coniūctio in linea ecliptica celebrat̄. Hoc sp ē qñ sol ē ī capite dracōis. et lūa ī cauda. l' ecōuerso. Vñ albu. in li. de motib9 planetaꝝ. Si luna int' nos ꝛ solē obuiat. defectū radioꝝ solis nob facit ī capite l' in cauda draconis. Quid āt sit cauda draconis. q̄d caput. p9 dicet̄. Itē lūa ꝑ interpositōz tumoris t̄re int' se ꝛ solē. defect9 sui luis ē passiua. vñ Mar. ī li. astro. sic dī. Luna ascendēs l' descendēs ī lunarē lineā incidit si fuerit tricesima. Qñ ex toto soli ē subiecta obscuritatē solis t̄ra facit. s3 istū defectū nō singul' mēsib9 facit. q2 ñ sp ī eadē linea q̄ int' solē ꝛ t̄rā dyametralit̄ ē opposita solari corpi se opponit. Idē v'o defect9 fit lūe. cū lūa soli fit total'r opposita. s. qñ ē. xv. Si ei directe fuerit tūc sol sub t̄ra emiterit. sol vmbram tumoris t̄re in lineā sibi oppositā quā si corp9 lūe itrauerit, ꝑpt' vmbrā t̄re interpositā int' se et solē a suo luīe tūc ꝓuat̄. Quia g̃ singul' mēsib9 lūa plēa ñ sit ī linea ecliptica q̄ ē vmbre īterpositio. iō singul' mēsib9 lūa suo luīe non ꝓuat̄. Itē lūa ē q̄ñ3 cuiusdā obscuritatis et obnubilatōis ī se ꝯtētiua. et hec ꝑpt' ꝑꝑiā q̄litate corpis q̄ nāt̄alit̄ est obscura cū lumē ex se ñ hēat s3 a sole. vl' vt dicūt aliq̄ illa obscuritas est ex vmbra t̄re. ex q̄ q̄dā linea resultat ī corpore lunari q̄ ipi9 lumē ī ꝑte obfuscat. ꝛ h' fit maxīe qñ ad t̄rā appropiquat. ex cui9 vicinitate ꝛ nebulositate ꝯhir q̄sdā sordes vt dicit Mar. Qñ v'o ad altiores ascēdit circl'os clara et mūda ꝛ null' macul' obnoxia tūc videt̄ vt dicit idē Mar. Itē lūa ē mutatōnis tpm significatiua. Nā vt dī. Beda. Si ī ꝑncipio rubeat vt aurū vētos ōndit. si ī sūmo ei9 corniculo macul' q̄busdā nigrescit. pluuiosum mēsis exordiū ꝓtēdit. Si v'o nigrescit ī me/

dio plenilunii serenū p̄tēdit. cū vero i nocte nauigatōe scītillat ad remos i breui tēpestas futa erit vt dī. idē Be. Itē lūa i celesti armonia c̄gruissimi soni emissiua vt dī. macro. In circulo ei lūe fit grauis son⁹ sicut i spera celesti acut⁹ ē. et ordiatissimo ei sono ex stridore motus orbiū generato dulcissim⁹ vt dr̄ fit concēt⁹ Itē lūa ē fecūditatis tre seminibꝫ mistratiua est ei seminibꝫ q̄ pficiūt ex rore q̄ d̄ corpe lūe cadit vt dī. idē. Et iō s̄m fabulas dr̄ pserpina eo q̄ seminū q̄ pnciū t i tra dr̄ eē dea a gētibꝫ Sic etiā dr̄ diana. i. siluaꝝ dea ꝛ nemoꝝ. q̄r feris d̄ nocte pascua q̄rētibꝫ i nemoribꝫ et in siluis. luīs bn̄ficiū admistrat. Et iō vocauerūt gētiles lunā deā venatoꝝ q̄r venatio fit in siluis. ꝓpt̄ qđ dyanā cū arcu depigebant. eo q̄ venatores arcubꝫ vtebāt. Itē lūa cū sit frigida et hūida ē ex vicinitate solaris circuli caloris receptiua. Nā ex calore sol' ꝛ siccitate tpāt frigiditatis ꝛ humiditatis sue excessus. ne singul' mēsibꝫ i suo descēsu ad trā hyems generet. vt dī. macro. Itē luna vt dī. albu. Est aeris mūdificatiua. motu ei suo ɔtinuo aerē rarificat ꝛ subtiliat. vn̄ si n̄ eēt mot⁹ sōe ꝛ lūe aerē ex noctna vapoꝝ exalatōe grossicies i̅ficeret q̄ corruptōz n̄ modicā generaret. Itez lūa s̄m astro. int̄ planetas ē sup dispositōne hūani corpis maxīe p̄atiua. Nā vt dī ptho. i li. de iudicijs astroꝝ sub lūa ɔtinet egritudo amissio timor ꝛ dānū ꝛc. Vn̄ circa mutatione hūani corpis v̄tus lūaris potissime opat. Et h̄ accidit. tū ꝓpt̄ mot⁹ sui velocitatē. tū ꝓpter ipi⁹ ad nos vicinitatē. tū ꝓpt̄ occultā sibi natal'r isitā ptātē. Vn̄ de morboꝝ mutatōe medic⁹ pfecte nō discernit. q̄ lūares effect⁹ i corpibꝫ nō cognouit. vn̄ Ipo. i pncipio pnosticās d̄ lūa loq̄ns ait. est q̄ddā celeste si duis i q̄ oportz medicū puidere. cui⁹ puidētia ē mirabil' ꝛ stupēda Et Gal'. i cōmēto de diebꝫ creticis dic. rē certā q̄ nō fallit atrendat medic⁹ quā docuerūt astrologi egyptioꝝ. q̄a p ɔiūctōz corpis lūaris cū stell' fortūatis fiunt egritudies termiales ad bonū. cū ɔrijs vero ɔrie. s. ad malū. Et iō caut⁹ ꝛ pfect⁹ medicus s̄m doctrinā Ipo. aspicere dꝫ p̄mā lunā. et qn̄ ē plēa luīs q̄r tūc crescūt hūores i hoībꝫ et medulle ꝛ fit nutrimētū i mari ꝛ i oībꝫ rebus mūdanis Qn̄ g̊ ifirm⁹ i lectū cadit multū necē ē videre vtꝝ lūa tūc exeat d̄ ɔiūctōe tūc ei crescit ifirmitas. q̄usqꝫ veniat i oppositōis gdū. s. i plenilunio. ꝛ tūc si fuerit cū malo plāeta aut i malo signo ꝛ aspexerit domū martis q̄ ē octauū signū. i. si aspexerit martez q̄ dr̄ dom⁹ signi scorpiōis. tūc de morte timēdū ē. Si vero fuerit cū bono plāeta et in bōa domo sine sig̊ ꝛ aspexerit dn̄m dom⁹ vite scꝫ martē q̄ est dom⁹ arietis. siue p̄mi signi d̄ vita tūc sperādū ē. et sic de alijs vidēdū ē. vtz in li. Ipo. quē dr̄ cōposuisse de iudicijs ifirmitatis s̄m lunā.

De quibusdā ꝓprietatibꝫ lune malis Capitulū. XXX

b Abet āt lūa q̄sdā ꝓpetates min⁹ laudabiles tā s̄m subaꝫ q̄ s̄m effectum Nꝫ ei subalez obscuritatē cū nō hēat sic alij plāete lumē a seipa. hꝫ etiā maximā istabilitatē. q̄r nullū syd⁹ ita vagat̄ p oēs ptes zodiaci sic lūa. Cōtrahit etiā a malinol' stell' ꝛ nociuis nocibilitatē Nā vt dī. ptho. Lūa ē planeta cū mal' malinol⁹ Lūa isup p suā oppositōz int̄ nos ꝛ solē aufert a nob̄ solaris luīs claritatē. Lūa etiā qn̄ icidit i vmbrā t̄re perdit lumē suū et suā pdit ɔformitatē ꝛ defectibilitatē. Preterea ꝓpt̄ vicinitatez quā hꝫ cum crasso aere ꝛ tra ab vmbra t̄re. vl' ab infecto aere ɔhit maculā ꝛ deformitatē vt dī. Marcia. Lūa etiā q̄nto pl⁹ recedit a sole tāto pl⁹ recipit a luīe v̄sus terrā. ꝛ mior ē v̄sus celum obtinet claritatē. Et q̄nto pl⁹ pficit v̄sus trā tāto pl⁹ decrescit ꝛ deficit i luīe v̄sus celum. Multiplicē etiā hꝫ effectū malū. Nā vt dic ptho. Lūa efficit hoīez istabilē ꝛ mutabilez d̄ loco ad locū discurrētē. Efficit ei hoīez in ocul' male dispositū ꝛ inordinatū. Efficit et i hoīe vnū oculū alto maiorē. aut facit strabonē aut orbū i ꝯno oculoꝝ. Et subdit. Nō i cui⁹ ɔplexiōe lūaris ɔstellatio dn̄iz hūit: vicio i oculo n̄ carebit. Et h̄ forsan accidit ꝓpt̄ a ccessū lūaris hūiditatis humores oculoꝝ ad alquā p̄uā q̄litatē disponētis. Dr̄ etiā i li. misalath. c. v. Eclips' lūe maxīe i hyeme. si fuerit i signis frigidis excessū s̄cat frigiditatis et nimie ɔstrictōis i t̄ra i aere ꝛ i aq̄s. Si fuerit i signis aq̄ticis p̄sagit abūdātiā pluuiaꝝ. Si vero i signis aeris pi̅culū tēpestatū p̄tēdit ꝛ vētoꝝ ruinā Dic ptho. ꝛ albu. q̄ lūa exn̄s in. ij. sig̊ p⁹ ascēdēs merorē desigt. tristiciā ꝛ ablatione substē p fures ꝛ p̄don es. Sil'r i. iiij. i. vj. ꝛ i. viij. irā anxietatē fugā ꝛ mutabilitatē In .x. sig̊ q̄ q̄ tūc icepit regere cito deponet. In xij. āt ipedimētū rixā duriciā ꝛ carcerē expectaicoꝝ. In oib⁹ āt alijs domibꝫ siue signis bonū efficit ꝛ p̄tēdit. maxīe si plāetis bōis fuerit sociata. s̄m variā etatē lūe mouet̄ mēstrua

les hūore a ī mulierib⁹ ꝛ cerebella in aīalib⁹ et diuerse passiōes vi lūari ī corpib⁹ excitāt. vtz ī lūaticꝭ ꝛ caducis. Hec d̄ ꝓprietatib⁹ lūe et alioꝝ planetaꝝ dicta iā sufficiant.

De capite et cauda draconis. Capl'm. XXXI

a Unt āt due stelle q̄ n̄ sūt plāete. ſꝫ tñ̄ naťa ꝫ ꝛ effectū videt̄ h̄ře planetaꝝ. s. caput dracōis ꝛ cauda q̄ mouet̄ cū firmam̄to ꝛ ꝯsequūt̄ cursū firmamēti. vñ a leōe transeūt ī cācrū. ꝛ a cācro ī gemios. ꝛ sic deīceps Morat̄ āt ī q̄libet sig̃ caput draconis. xviij. mēsib⁹ āno. s. ꝛ dimidio. silr̄ ꝛ cauda. ꝛ ī. xviij ānis ꝯplet cursū suū. et si caput ē in aliq̄ sig̃ sp̄ in sig̃ opposito erit cauda. ꝛ venter in. iiij. vt si caput ē in cācro vēter erit ī ariete ꝛ cauda in capcorno. et si caput fuerit ī leone. vēt̄ erit in tauro. et cauda ī aq̄rio. et sic de aliīs. ꝛ iō ꝓpt̄ aspectū oppositū cauda ē totalr̄ venenosa. hꝫ āt caput exaltatōēz suā ī trib⁹ g̃dib⁹ gemioꝝ. Casū v̄o ī sagittario g̃dib⁹ to ridez Ecōuerso āt cauda hꝫ exaltatōēz suā in trib⁹ g̃dib⁹ sagittarij et caput cadit in trib⁹ g̃dib⁹ gemioꝝ. Est āt h̄ aduertēdū q̄ qñ lūa ꝯiungit̄ capiti soli l' caude ex̄ñti ꝓpe g̃dū ꝯiūctōis a. xij. g̃dib⁹ l' infra. sp̄ ē eclips̄ sola maior l' minor. s̄m q̄ caput l' cauda mag̃ vl' min⁹ accedit ad g̃dū ꝯiūctōis et h̄ potissime hꝫ locū ī eclipsi sol'. Eodē mō de eclipsi lūe h̄ tenēdū ē. qꝛ si lūa ꝯuenerit cū cauda ī aliq̄ sig̃ et sol fuerit ī capite ī sig̃ opposito erit eclips̄ lune. ꝛ ecōuerso si sol fuerit ī aliq̄ sig̃ cū cauda et luna ī sig̃ opposito cū capite. erit iteꝝ eclips̄ lune. Et si ī eodē g̃du ꝯuenerit. erit eclips̄ general'. vñ sp̄ opꝫ q̄ ꝯueniāt ī capite l' ī cauda ī eodē g̃du siue ꝓpe. xij. g̃dib⁹ vl' infra si dꝫ eē eclips̄. vñ ꝯiūctio debꝫ fieri sol' ꝛ lūe q̄ ad idē signū eūdē g̃dū idē minutū. ꝛ idē scd̄m In oppositione vero contrariū signū semp̄ erit s̄m eūdē gradū. idē minutū. ꝛ idē scd̄m. Ex h̄ apparet q̄ q̄uis lūa iūgat̄ singul' mensib⁹ soli et accēdat̄ nō tñ̄ sp̄ eclipsim fac̄. qꝛ n̄ sp̄ ī linea ecliptica se ꝯtigūt. qꝛ nō sp̄ accēdit̄ lūa in ꝯiūctōe in eodē g̃du. nec etiā sp̄ caput vl' cauda in ꝯiūctōe vel oppositiōe sol' ꝛ lune se ꝯtingunt.

De cometa. Ca. XXXII

c Ometa ē stella q̄dā flāmis circuita. vt di. Be. repēte nascēs regni ꝓmutatōēz aut pestilentiā aut bella vl' vētos siue est⁹ signās ꝛ p̄tēdēs. Comance stelle aliqñ videt̄ moueri motu plāetaꝝ. aliqñ ꝓmanēt īmobiles sic fixe. Sp̄ āt apparēt vt di. Beda in p̄te determiata ī celo. Nō ei vagant̄ p diuersas p̄tes zodiaci sic plāete. sꝫ videt̄ esse in circulo lacteo siue galaxia ꝛ spargūt radios v̄sus septētrionē. nūq̄ꝫ v̄sus occidētē. vñ in p̄te occidētali nō videt̄. breui spacio solēt apparere. s. p̄ octo dies. Aliqñ visa ē. lxxx. dieb⁹ sic di. Be. Ex q̄buscūq꜄ āt stell' nascit̄ cometa. siue ex plāctis siue ex fixis. sp̄ in firmamēto apparet ī p̄te septētrionali vt di. idē. Ex q̄ pꝫ q̄ stella q̄ apparuit ī ortu x̄pi nō fuit cometa. qꝛ mouebat̄ ab oriēte ad meridiē v̄sus occasū. et h̄ n̄ solꝫ facere mot⁹ comete vt di. Cris.

De stellis fixis Ca. XXXIII

s Telle a stādo sūt dicte Quāuis ei sp̄ moueāt̄. tñ̄ sp̄ stare vident̄. vt dic̄ Isi. Dicūt̄ ꝛ sidera a ꝯsiderādo dicta. eo q̄ leis mathematicoꝝ ꝯsideratōē m'ta iudicāt̄ ꝛ p̄uidet̄ Dicūt̄ etiā astra ab austros l' anastros nūcupata eo q̄ s̄m opinionē aliq̄ꝝ stellaruꝫ corpa ī spa firmamēti sic claui ī rote circūferētia sūt ꝯsita. Et h̄ q̄dē veꝝ ē q̄ ad aliq̄ ꝛ mañ ꝛ ñ q̄ ad maiora vt di. Isi. s̄m Alphra. Stella ē lux aggregata ī suo orbe. vñ s̄m q̄ ē maior aggregatōis luīs stellarꝫ corpis tāto est maiorꝫ q̄ñtatꝫ. pulcriorꝫ claritatꝫ. ꝛ āpliorꝫ ꝑtātꝫ ꝛ v̄tutꝫ. Uocāt̄ āt ab eodē stelle sine sydera lucꝫ vehicl'a. eo q̄ sūt lūiosa corpa luīs solatiū ꝯ nocť nas tenebras mortalib⁹ deferētia mōi supsiciē decorātia. sol' lucē aq̄ ꝑcipiūt lumē put p̄ñt supplētia emissiōe radioꝝ ꝯtinua aerē depurātia. q̄ꝝ v̄tute aufertur a mōo īferiori pestilētia ꝛ corruptela. Stellarū etiā v̄tute ꝯciliant̄ et ad ꝯcordiā reuocāt̄ sibi īuicē ꝯ̄ria elemēta Eaꝝ sēpitno fulgore illustrāt oīa suo calore saluāt ꝛ refouēt vniuersa. Nā s̄m platonicos vt di. Be. stelle ignee sūt naťe. Celū ei cū suo ornatu esse naťa igneū m'ti antiq̄ posuer̄t. Arꝫ. āt et aliī phi ponūt celū eē elemētū q̄ntū. naťa et ꝓprietate ab elemētꝫ q̄tuor discretū. dicūt stellas nō eē frigidas nec calidas sub alit̄ seu substantiue sic nec ip̄m celū. sꝫ tātūmodo sūt calide effectiue. motu ei suo ꝯtinuo ꝛ sēpitno inflamāt illō sup̄ q̄ō mouet̄. ꝛ sic ī istꝫ īferiorib⁹ h̄ñt īducere calorē l' algorē. Radioꝝ v̄o mobilitate ꝛ ꝯfractōe ī supsicie obiecti corpis h̄ñt inducere vim calorꝫ. Sꝫ vñ sint stelle certū est q̄ sūt s̄m naťaꝫ purissime et simplicꝫ naťe ac īcorrupte. q̄ ad formā etiā sūt lucidissime. et q̄ ad figurā. sperice et rotūde. q̄ ad subāꝫ solide nō porose. q̄ ad supficiē plane nullatenus

asperevl' angulose. q ad situz altissime. q ad
motu velocissime. q ad qntitatē sūt maxime.
q̄uis ꝓpē sit' distātiā videāt' eē puē. q ad nū e
rositatē inūere. illi eī soli q stellas nūerat sūt
finite. q ad ptātē et effectū stelle sūt mag3 int'
corpa ꝟtuose. Nā stelle sūt iferioꝝ generatie
īmutatie ꝯſuatiue. radioꝝ suoꝝ emissiue. te
nebraꝝ noct3 illuīatiue. sui cursus in suis or
bib3 vniformit' ꝯpletie. i sol' pñtia a q recipi/
unt lom̄ sui sī' occl'atiue. i suo ortu z occasu
sī' aer3 mltipli' īmutatie. q2 nē tēpestates ꝯci
tāt. nē serenitates generāt z pcurāt vt di. Be.
color3 variatōe z radioꝝ scītillatōe. nē tristiū
nē letoꝝ euētuū ꝑm mathematicos sī' pnū/
ciatiue. Sūt eniā nauigātib3 ꝓspe. z ipaꝝ via
rū i medio mar3 directiue. vbi stelle ad iuicē
vicini' sūt ꝯiūcte. maior3 luis z pulcrior3 sūt
expssiue. vt3 i pliadib3 z siderib3 galaxie. q̄/
nis etiā tātā oñdāt pulcritudinē ex qdā vici
nitate q2 pit' sī' ꝯiūcte. lucidiores tñ i cōi ap/
parēt sigle. ꝯsiderate tñ p se ñ apparēt singl'r
ita pulcre. z h' rō ē vt di. mar. q2 excedēs ful
gor vni' p q̄ndā refulgētiā alteri' isufficiētiā
ex se repat. vñ q vni deest ex qdā ꝯfectibilita
te alia supplet q mag3 excellit i claritate. Itē
stelle ꝓpē sit' sui distātiā sī' boib3 dispari' sue
magiudis oñsiue. Nā vt di. albu. q̄to sūt ce
nith capit3 nri mag3 vicie tāto sp videt' eē mi
nor3 q̄ntitat3 z offert' nris aspectib3 min' pue
Et ecōuerso q̄to plus elōgāt' i suo ortu nro
bitabili seu i occasu tāto nris ocul' videt' ge
neral'r eē mag3 magne. z etiā maiores videt'
eē i q̄ntitate i occasu q̄ i ortu vt di. Be. tunc
aliqd dr eē sup cenith capit3 nri. qñ directe
vidr eē sup caput nrm. Cenith eī dr rctā po
sitio sup caput. cui' forte rō ē vt di. idē. q2 va/
pores d tra ascēdētes rectitudinē radioꝝ ad
ocl'os veire pfecte ñ pmittūt. z iō ocul' deci/
pit' i h' aspectu. q2 q circūfusū ē i aere. a so
lari radio estimat ocul' ꝯpbēde i seipo. S3
sī' di. alga. tal' visus dcipit' sī' qñ fulgor can
dele a sano ocl'o sine obstaculo cōspicit'. s3 a
lippiēte oculo sine arc' celest3 imagie non vi
det' z putat dcept' ocul' oino vide i alio. s. in
luie viso. q m̄ i alt'o ñ ē s3 i seipo poti'. Idē
di. Auic. ic. d obscuritate visuo. q̄re ē d visu.
Itē sī' stelle ꝑm mar. i suis circul' armoniace
pcessiue. Dēo eī toni musici ꝯcēt' int' sidera
iueniūt'. nec g̃uitas inferioꝝ dissonā reddit
melodiā superiorum siue medioꝝ nec econ
uerso supioꝝ acuitas dstruit sonū g̃uiorē i/
ferioꝝ sī' di. mar. Itē ꝑm Ar3. i li. d ce. z mū.

Stelle sūt ex maria corpis celi i q posite sūt
at3 fixe. z iō nat'al'r sūt splēdide sī' z celū in q
ꝟuoluūt'. vñ oēs stelle hñt lum̄ ꝓpriū pt' lunā
Et q̄uis stelle ex se sint luiose ad ꝯsūmatōz
tñ sue luiositat3 r'eipiūt ꝯplemētū ab ipo sole
Itē stelle sī' sue ꝟtut3 z luiositat3 sibi inuicem
cōicatiue. vna eī auget claritatē alteri' et bo
nitas vni' fortificat bonitatē alteri' sī' dr i li.
d ꝯiūctōib3 plāetaꝝ. Itē stelle ꝓprijs circul' z
sedib3 sī' ꝯtēte. z iō si circul' vni' itersecando
aliqñ subīret circulū alteri'. ꝓpt' h ꝓpas se/
des stelle ñ desert. nec sī' alijs p q̄s trāseūt i/
pedimēti l' iniurie iuicē illatiue. Itē stelle q̄/
dā vt di. mar. celeri' orte. celeri' occidūt. qdā
ꝟo tardi' orte. citi' occasū petūt. qdā āt ꝑiter
oriūt'. z tñ nō sil' occūbere dinoscūt'. Hec āt
varietas ori' z occasus accidit ex dispari al
titudie circl'oꝝ i q̄b' oriūt' l' ex eleuatiōe siue
depssione climatū i q̄b3 occūbe videt'. Nam
ꝑm variā eleuatōz l' depssionē corpis celest3
varijs tpib3 l' oriūt' vl' occūbūt. Itē stelle sūt
tpm ānoꝝ. s. z mēsiū z dieꝝ distīctiue z pmu
tatiue. Nā sī' dr i li. d ppetatib3 elem̄. Arist.
pmutatio tpis ñ ē nisi ꝓpt' pmutatōz stellaꝝ i
signis diuers' z sup climata septē vt ex pmu/
tatōe lūe singul'. xxviij diebz. aut pmutatiōe
mercurij z veuer3 i oib3 decē m̄sib3 l' mi' il/
lo. aut ex pmutatōe sol' i q̄lib3 āno. aut ex p/
mutatōe mart3 i. ij ānis. aut iouis in. xij. aut
satni i. xxx. aut ex ꝯiūctōe z pmutatōe tripli/
citat3 ad triplicitatē i. cc. z. l. ānis. aut ꝓpt' per
mutatōz stellaꝝ fixaꝝ orb. ꝑmutāt' eī i. c. an/
nis vno g̃du q̄ꝝ accidit pmutatio mag. xxx/
vj. milib' ānis. Et h ē ān' magn' q ē vltimū
oīm reꝝ. Hucusq3 Ar3. i eodē li. In li. aūt ci
ceronis di. macro. Isti' mūdani āni finis ē
cū stelle o'ēs oiaq3 sidera ac plāete a certo lo
co. ad eūdē remeauerīt. Hoc āt et phici vo/
lūt p' ānoꝝ. xv. milia. pacta ꝯtigere z c. Quic
qd āt sup h dixerīt phi. h certitudial'r tenēdū
ē q nr'm ñ ē diffinire qñ vltimi' finito erit. hoc
eñ soluo nouit temporū conditor qui mo/
menta z tempora continet in sua potestate.

De polo. Capl'm. XXXIIII

Pol' ꝑm Bedā est stella puissima a q
tota ps celi supior est dicta. Duplex
āt ē pol'. s. arthic' siue boreal' q sp nob pollz
z r'lucet. nob āt nūq3 occidit. q2 sup nos exi/
stit. vñ pol' a pollēdo ē dict' q2 ꝯtinuo mōo
pollet. S3 ꝑm pol' dr antharctic' i. austral.
polo arthico opposit' q nob sp ē inuisibil'. Int'
istos duos polos q̄ i int' duos mōi extremos

ptiços se voluit firmamētū. Hi duo poli nū-
q̄ȝ mouent de suo loco. tñ circularit cū spera
vl circulo ꝑuoluūt ꝛ circūferūt. Axis aūt a
polo ad polū ꝑ mediū cētri ꝑre extēdit circa
quā toti᷒ firmamēti ipet᷒ rapit ꝛ mouet. Hic
āt axis ñ ē material. ſȝ poti᷒ linea q̄dā itelle-
ctual q̄ a polo vsq̄ȝ ad polū recto dyametro
sic linea a pūcto vsq̄ȝ ad pūctū esse tracta in-
telligit. circa quā tāq̄ȝ circa mōi mediū sem
piternis raptib᷒ voluit firmamētū. Pol᷒ igit
est stella q̄ ad sitū altissima. q̄ ad motū velo-
cissima. q̄ ad aspectū nr̄m mīma. q̄uis sit in
se valde mag̃. q̄ ad effectū vtīa. qꝛ ꝑ ip̄i᷒ sitū
discernūt sit᷒ ꝛ termini aliorꝝ siderꝝ ꝛ celesti-
um circulorꝝ. vñ h̄ stella ab astrologꝭ potissi
me intuet. Est ḡ stella ista breuissimi circuli
descriptiua. ꝓpt nimiā elongatōēȝ ꝛ distanti-
am a nr̄o situ ē sue magnitudis occultatiua
ꝓpt sit᷒ sui immobilitatē est hoīm ip̄aȝ aspici
entiū maxīe certificatiua. Et iō vocat stella
marꝭ. qꝛ nauigantiū ꝛ sciaȝ nauigalē hn̄tiū
i mari ē directiua. rōe sui sit᷒ inedij ton᷒ celi ē
oñsiua ꝑ girū arcturi sibi ꝓpinq̄ ab alijs stell
est distincta a cu᷒ vicinitate polus artic᷒
est vocata ſm Bedam.

De arcturo Capl'm. XXXV

a [A]Rctur᷒ est signū a septē stellis sitis ī
axe in se reuolutis ꝯstitutū. vt dicit
Isi. Haꝝ septē stellaꝝ circul qꝛ in modum
plaustri ꝯstit. latini cū septētrionē vocauert
septētriones nō occidere axis vicinitas fac.
eo q stelle iste axi ꝛ polo stelle altissime sunt
vicine. Dr̄ aūt idē circul᷒ arthophilax. eo q
erethō. i. illicem vrsam sequit. Eūdē boethē
antiq̄ dixert. eo q plaustro heret. qd̄ ē signū
specta bile multis stellis. int q̄s est arcturus
q̄ est ꝓprie sid᷒ p᷒ caudā maiorꝭ vrse positum.
vñ ab hac stella tota ꝯstellatio illa arctur᷒ ē
vocata vt di. Isi. Et merito arctur᷒ ab artā-
do est dict᷒ qꝛ ex ꝑma pte surgit frig᷒ ꝓpt elon
gatōēȝ a calore sol. frigore ēo poti ꝑre artant
ꝛ ꝯstringunt. Apparēt aūt septē stelle radio
se ꝛ rutilātis forme. q̄ꝝ q̄tuor anteriores in
modū q̄drangli altnis latcrib᷒ ordināt ur
tres ēo seq̄ntes ī modū semicirculi disponū
tur. locant āt sub polo circa axem. vñ sp cir-
cueūt polū tāq̄ȝ centrꝝ. vt di. Hre. Sp stelle
ille ꝯstunt circa axē sic vrsa circa stipitē. Et
iō ille circul᷒ maior vrsa vocat. vt di. macro.
Sp ꝯstit enīq̄ȝ ad ima demergit vt di. Hre.
Qñ tres stellas eleuat q̄tuor ad ima decliat
ꝛ ecōuerso cū q̄tuor sursū erigit tres ad ima

deꝑmit et demergit vt di. Hre. Int oēs cir-
culos suꝑiores circul᷒ arcturi ē altior. quia
polo vicinior. hoīm aspectib᷒ maxīe se offert
Nūq̄ȝ est hora noctꝭ q̄n videri possit. nisi for
san e᷒ aspect᷒ nubib᷒ vel nebul intercipiatur
Int medias stellas arctos draco ad modū
fulmīs elabit. vt di. Mar. hyemali tpe in or-
tu suo maxīe rutilat quadam scintillari irra
diatione fortē aque et terre congelationem
prenunciat. vt dicit Marcianus.

De orione Capitulū. XXXVI

o [O]Rion est astꝝ tpe hyemali exortum
aq̄ꝝ et tēpestatū excitatiuū. Est aūt
orion nim bosus vētorꝝ ꝛ tēpestatū excitati-
uus et generatiu᷒. et ab ortu ꝛ inundatōne
aq̄ꝝ orion dict᷒ ē vt di. Isi. In suo āt ortu tē
pestates generat ꝛ aerē imutat. ꝛ ad moduȝ
armati pedes ꝛ brachia extēdētis disponit.
et fere ꝑ latitudinē triū signorꝝ ei᷒ extēdit la-
titudo. vt di. Mar. Maxīe fulget ī sigꝰ thau
ri vt di. idē. Est āt ꝯstellatio maxīe notabili
tatis ꝛ rōne magnitudis ac pulcritudis. et
etiā rōne dispositōis ꝛ ꝯstitutōis. ab ariete ei vsq̄ȝ
ad gemios se extēdit vt di. mar. Totū etiam
illorꝝ triū sigꝝ suꝑficiē fulgorꝭ sui pulentu-
dine clariorē reddit vt di. idem. gladiati mi
litis et accincti spēȝ ī stellaꝝ ordīe ꝓtēdit. vt
q̄ di. mar. Armat᷒ etiā flagris splēdebat iar
misꝛ. Splēdor tñ orionis vt di. idē. signū
est fute serenitatꝭ. sic ecōuerso ei᷒ obscuritas
fute ē ꝓsagiū tēpestatꝭ. Sole exn̄te in signia
orionis ꝛ tauro ꝛ i gemis. oīa germināt ꝛ ori
untur q̄ nutrimētū recipiūt ex aq̄s ꝛ aere et
ex tra vt di. idem. Constellatōēȝ orionis seq̄t
q̄dā stella q̄ dr̄ canicula q̄ ab astrologꝭ mali
uola dr̄ ꝛ nociua. q̄ ſm fabulas ei᷒ canis fin
git fuisse vt di. idē. Nō tñ ē h̄ illa canicl'a no
ciua q̄ orit in leone. a q̄ dies caniculares a
ꝓhis nūcupāt. sic di. Hal. Oriō ḡ ī ortu suo
ꝑmo tempestatē ꝓnosticat. ſȝ post serenitatē
solito opat ad terre fecunditatē. Sole exn̄te
in thauro quasi se abscondit sub radijs sol.
nec tūc suā manifestat inferiorib᷒ claritateȝ
Oritur aūt iterꝝ in iulio qñ sol ascendit ī ge
minis ad circulos suꝑiores. qñ terra maxi-
mam patitur distemperantiaȝ aeris quo ad
calidam qualitatem ſm Mar.

De hyadibus Ca. XXXVII

h [H]Iades q̄ et succule dicūt. sūt q̄dam
stelle pluuiales. i. quaꝝ ortu pluuie
multiplicāt vt di. Isi. Nā tūc tpis vapores
a mari ꝛ tra ꝑ caloris solaris violētiā fort᷒

ad supiora attrahunt q motu hyadū in pluui
as resoluunt. 7 iō iste stelle dicunt hyades. id ē
succule. q2 attrahēdo hūores vl' resoluendo
eos traxisse a sabul' ɔfingunt aqs vt di. ygin⁹
Sunt āt he stelle situ suū in frōte tauri vt di.
Mar. et cū dies extēdit 7 sol seruētior ascē
derit. tūc hyades solēt pmo apparere vt dic
Gre. sup Job. xx. Qn̄ a satno ipellunt diuer
sas generāt tēpestates vt di. Beda. In hya
dum ortu fruges vberi⁹ crescūt. q2 tūc a plu
uijs irrigant p'les hz ɔstellatio hyadū stel-
las clarissimas p girū ordinatas que oriūt
in. xvj. gradu thauri. Oriuntur et turbāt ae
rem in ortu suo fm Albu.

De pliadib⁹ Ca. XXXVIII.

p Liades sūt septē stelle a plalitate di
cte q sibi sūt vicie. ab iuicē tn̄ sūt di-
stincte vt di. Gre. hyemali tpe oriūt. Quāto
āt aura serenior ē 7 frigidior tāto melius ab
alijs discernūt. vna vo int septē latēre videt
q2 ex toto se n̄ maifestat nec ex toto se occul-
tat Int genua tauri hūt situ vt di. Isi. Sol
i mēse iunio p pliades iter fac. 7 tūc aer caliditas
pluuijs 7 nalib⁹ tpat. 7 tra tūc tpis flo
rū pulcritudie adornat fm mar. Hac de cā
dr iuno amasse maiā q fingit vna fuisse d pli
adib⁹ 7 fuit mr mercurij fm figmētū poetaz
fm mar. fm albu. āt oriūt pliades i. xvj gdu
thauri cū hyadib⁹ 7 motu suo turbāt aerem

De canicula Ca. XXXIX

c Anicl'a ē qdā stella feruētissima que
orit fm al. i. xxix. gdu cācri. i cui⁹ or-
tu mag fit aeris ptirbatio. Ab hac stella di-
cūt dies caniclares i qb⁹ sāguinē minueret
medicinā laxatiuā accipe ē sūme picnlosuz
ppt excessū distpantie aeris i calore Un̄ Ipo.
in āpho. Añ canē 7 p⁹ canē 7 sub cane mole
ste sūt farmacie. ibi dr i cōmēto q añ coz or
tū illi⁹ stelle 7 i ortu 7 p⁹ ortū stati piculosuz
est dare potionē laxatiuā. q2 tūc ē aer calid⁹
et sicc⁹. s. a calido sig 7 a calida stella 7 a sole
tūc i leone cum canicl'a existē. vn̄ ex modica
medicia corp⁹ fieret nimis calidū 7 siccuz et
febris forsitan sequeret. Medicia etiā eua-
poraret et min⁹ opareī cū corpis pori tūc ex
calore aeris sūt apti vt di. idem Gal. Calor ex
trane⁹ vires extrahit medicie. vn̄ aq calida
fpugt solutōi si calor aeris tūc ē fortis. pterea
virtus interior tūc est debil'. q p porōz vel mi-
nutōem pl⁹ debilitat. Durāt āt dies canicu
lares a. xv. kl'. augusti vsq ad nonas septem
bris. 7 sic sūt. l. sicut ibi dicitur.

De luce et ei⁹ ppietatib⁹ Capl'm. XL

l Ux fm basiliū ē spēs p oia sibi silis
de luce cāt qd sit fm rē vtz. s. sit suba
vl' accidēs diuersimode loquūt au-
tores Nā arist. di. lumē n̄ ee corp⁹ nec a corpe
defluxū Damas. etiā di. lumē ē ppriā ypostasiz
id est. subaz n̄ hēre. fm Aug. sup Geñ. ad lraz
Lux ē suba corpea sūme simplex in genere
corpoz. sūme mltiplex i efficacia. sūme mo-
bil' 7 absolute penetratōis 7 nūme resistētie
et sūme disparia 7 ɔria generās 7 ɔciliās. sū
me ɔuertibil'. ois nal' motōnis pncipiū et
origo. sūme pfectibil'. sūme iocūda. sūme cō
municabil'. vn̄ luce i corpib⁹ nihil ē vtilius.
nihil ɔueniēti⁹. nihil pulcri⁹. nihil velocius
nihil subtili⁹. nihil ipassibili⁹. nihil vtuosi⁹
iuenit. Est āt differētia int lucē 7 lumē. Nā
lumē ē qdā deflux⁹ a luce siue irradiatio de-
fluēs a suba lucis. Lucē āt dic ipaz fontalez
subaz sup quā lumē innitit. Si ei lux consi
derata i se eēt accidēs necario p se alicui eēt
accidēs. q2 accidēs p se cāusat a forma sub-
iecti sui. vn̄ si lux i aere eēt accidēs cāret lux
a forma aeris qd eēn̄ pt Pretea lux mutat
subiectū suū Qd pz q2 lux ē nal'r prius in
oriēte. ɔseqnt vo i occidēte. 7 lux orital' ge-
nerat priaz sibi 7 ita deiceps vsq ad occidē
te. Accidētia ei nō pmutāt suū subiectū nec
extra illud agūt. ex qb⁹ vidr q lux n̄ sit accidēs
Pretea si eēt accidēs aeris necario moueret
aer subito ab oriēte i occidēte z fm subitum
motū lucis. sicut moueri subito n̄ ɔuenit ae-
ri nec alicui elemēto. Pretea luce nihil ē no-
bili⁹. accidēs āt ē ignobili⁹ suba. Ex qb⁹ videt
q lux n̄ sit accidēs. cū aer lōge sit ignobilior
ipa luce. Sz si lux ē corp⁹ difficile ē itellige-
re qlit lux sit i aere l' cū aliq corpe diaphano
vt i cristallo cū duo corpa sil' nō pnt eē i eo-
dem loco. Nō ē tn̄ incōueniēs nec imposi-
bile ponere lucē eē subaz corpeaz. 7 eē sil' cū
aliq corpe. vide⁹ ei aquā 7 cinerē pt iūgi et
misceri salua vtriusq corporeitate et locali-
tate vtriusq supficiem ab alio distinguēte 7
vtriusq ptes infra ppriā supficiē continēte.
Quātūcūq ei sil' imisceant cinis 7 aqua p
manet tn̄ aq in sua corporeitate p ptiū suaz
coherentiā 7 ɔtinuitatē. 7 cinis i sua nec ppt
istā ɔmixtōez et vniōnē sil' sūt duo corpa in
in vno loco imo aq hz suū locū ppriū. et ci
nis suū. Sic lux pt esse i aere vl' i qcūq alio
corpe salua vtriusq corporeitate. et suaz p-
tiū subaliū ɔtinuitate. Un̄ 7 lux subintrans

ad iteriora aeris vel cristalli h3 suū locū ipsi⁹ sup̄ficiē ābierē z a suba adiuncti sibi corpis distiguerē. Quis n̄ possit ꝓpt simplicitatē sue sube recte ꝑcipi vel videri i re. imo qđ mirabi liꝰ ē mlte luces ꝑit ꝯcurrētes ipmixte z tamē vnite ꝯiūgūr. salua cuiuslibz subali forma q̄ ab alia differt. lz nulla respectu alteri⁹ mate rial' sit vel formal'. sic maifeste docz z di. Dyo. ii. d di. no. Cui⁹ h sūt v̄ba. Luia inqt lāpa/ dax cū sint i domo vna tota iuicē totis sunt cōia. diligētē m̄ h̄nt a se iuicē discretōz. vni/ ta discretōe z vnitate discreta. vide⁹ ei mltis ad vnū lumē accēsis lāpadib⁹ iuxta oīm lu/ mina vnā claritatē z idiscrete relucentē. nec poterit q̄s vt arbitror alic⁹ eox ab aliis ex aere ꝯtinēte ceta d n̄ sil' sūt ibi seq̄strare aut alterx sine alio cernere. toti i ꝯfuse iuicē cōtpatis. Subducta āt vna sil' z ꝓpriū lumen recedie nihil secū cetox luminū auferēs aut de suo aliqđ eis reliquēs. Erat ei oīm vt dictū ē ꝑfe cta vnitas natal'r ꝑmixta z nulla pte ꝯfusa. q̄ si tāta ē in h corpali aere z matiali luie zc. Hucusq3 Dyo. In q̄b⁹ v̄bis maifeste docet luiaria sil' vniri. salua tn̄ cuiuslibet ꝓprietate subali z accidētali q̄s deferē secū. siue acce/ dēdo siue recedēdo. Lux itaq3 ꝑm Dyo. est suba i se sistēs a q̄ ꝓcedit irradiatio q̄dā z il luminatō corpox aliox. sp ei lucz luxi se. tn̄ nō sp illuiat sz solū q̄n iuenit corp⁹ hūs ma teriā dispositā z aptā ad illuiatōz vt di. aug. Suba ei celox ē vere lux q̄ i corpib⁹ obtinz ꝑmū locū. Et tn̄ celū nō illuiat i tenebris vel i nocte. Sp̄ g lux lucet iuisibilit' z i tenebris. sz nō sp illuiat visibilit'. vn̄ v̄tutē lucis sētit oīs creata. Inuisibilit' ei opat' v̄t⁹ lucis sensum z motū i aīalib⁹ vt d'r in li. fontis vite. Dic etiā al. in li. de iudiciis astrox ypocratē dixisse z docuisse. q̄ nisi stellax lux de nocte subtilia ret densitatē aeris destrueret' oē corp⁹ ani/ matū. z tn̄ certū est stellax lucē de nocte sepi us nō videri. Impssio ei z opatio lucis ē ma nifesta i mari. q2 fluit et refluit ꝑ applicatōez lune ad aliquē situ siue illuiat aerē siue nō. In visceribz etiā t're vbi nō attigit lumē: v̄t⁹ lucis opat'. vtz in mineralib⁹ z rebus aliis ibi dem generatis. z breuit' p̄ntia lucis ē nccaria in oīi corpe mixto. ꝑ quā ꝯria i elemētis vniū tur. Lux itaq3 a sūmo celo empireo vsq3 ad centx mūdi ē diffusa. q̄ i sua suba z radice vna est z simplex. variata tn̄ ꝑm diuersitatē reci/ pientū siue solis siue aliox corpox supiox vel inferiox vbi ē vna suba. v̄t⁹ z opatio lucis licz

nō luiositatis. Hec est ꝑmogenita lux q̄ crea ta fuit die ꝑmo vt di. Basili⁹. q̄ corpi solari z ceteris celestib⁹ q̄rto die facta sup̄fert. Vn̄ sol z cetera sidera sūt ꝑmeui luis vehicla q̄ ꝓpē susceptōz lucis icorpalis sufficiunt sine sue sube deꝑditōe ad illuiatōz ꝑpetuā z ꝑhēnē. vn̄ ista lux vbiq3 attigit. et oīa corpa ꝑm ma/ gis et min⁹ ꝑficit z disponit. Lux igit' radix fūdamētūq3 oīs illuiatōis vna ē i suba que nō ꝯtinet' accidētal'r ab aliq̄ corpe inferiori. sz magis ꝯtinet oīa corpa. respectu q̄x penit⁹ formal' est. lz in se sit material' et situalis. z iō lux cū sit materialis h3 potential'r ptē extra ptem. Quia v̄o formalis est h3 actu partem extra ptem. q2 qđ h3 materia in potētia. hoc h3 forma in effectu. Ex q̄ manifestū est. q̄ cum lux i genere corpox mimū h3 de materia et maximū de forma. vicinior est forme q̄3 ma terie. Et iō rōne materie est i mimo. s. in pun cto. rōne v̄o forme est i oīi loco. Nam vnū/ q̄dq3 h3 ita moueri ad locū sicut ad formā suā vt di. Arist. q2 forma q̄to est nobilior tanto materiā suā pl⁹ extēdit. vt di. Algazel. ꝓpter qđ forma lucis q2 est nobilissima in genere formax corpaliū maxie materiā suā disten/ dit. Et iō vn⁹ pūct⁹ luis siue lucis sufficeret ex se ad illuiatōz toti⁹ orbis ꝓpt' materie sue nobi litatē et forme summā actualitatē ꝑm Alga. Una igit' est lux simplex vt vniformis in sua eēntia q̄uis diuersa sint luiaria q̄ int' se sūt distincta. Quāuis videant' in vno actu vni/ formit' aggregata. nec lumē vnū itrat subaz alteri⁹. q̄uis sensibilit' tā q̄3 vnū lumen vniri videant'. Non g est incōueniēs ponere duo corpa simul esse quox vnū est subtile et for/ male z q̄si ꝯplementū alteri⁹. reliquū āt est materiale et impfectū. Duo v̄o corpa glori/ ficata in eodē vbi eē nō p̄nt. q2 neutx respectu alteri⁹ materiale ꝑt eē in aliq̄ vel formale. Sz glorificatū z nō glorificatū simul eē p̄nt sine aliq̄ incōuenienti. sic expsse di. Aug⁹. Lux eti am vt di. Ba. est maxie mobil'. incessant' eñ mouet se et gignit linealiter z circūferenter in omnē ptem se mouendo et diffundendo. vn̄ q̄ntū ē de se subito mouet'. Lux eñ sum/ me est actiua et sine resistentia ad itima cu/ iusq3 rei penetratiua. diuersox z disparium generatiua z ꝯriox in elemētis et corpibus mixtis in ꝯcordiā z vnitatē reductiua. Radi oxū suox ꝓiectōe. directōe. intersectōe. ꝯfra/ ctione. et reflexione oīm in esse ꝓductiua in esse ꝯseruatiua. vel ab esse dissolutiua. vt dicit

Calcidi⁹ sup Thimeū. vite et ꝑmanētie cu-iuslibet rei regitiua est lux ⁊ directiua. sui ꝑ sꝰ naturalr̄ multiplicatiua. Lux eñi mul-tiplicat se gignēdo. Gignit nāq lux lucē. et lux genita simul gignit ⁊ generat lucem sibi succedentē. et fit in vno instanti vnꝰ punctꝰ. replens lumine totū orbem. Item lux ē sui et alioꝝ manifestatiua. coloꝝ ꝑ sui incorpa-tionē in sup̄ficie humidi ꝑspicui effectiua. si-cut dic̄ Augꝰ. Lux tenebras expellit. mero-res dissoluit. insidias ꝑdit. securitatē parit. omēq spem letam iocūdamq inducit. rebus omībꝫ formā et decorē tribuit ⁊ inducit. q̄a sine luce oīa corpa occulta remanēt ⁊ igno-ta. Aufer inq̄t Damus. lucē ⁊ oīa ī tenebris incognita remanebūt. Lux igitur s̄m Am-bro. ⁊ etiā Basiliū est pulcritudo omīs visi-bilis creature. cuiꝰ grā matia est in aspectu. q̄ cetera mūdi mēbra laudibꝫ efficit digna. Lux vt dicit Basiliꝰ idem est angeloꝝ ⁊ san-ctoꝝ sup̄ celum quietissima habitatio. Lux summe trinitatis ꝑ exemplū et demonstra-tio manifesta. Lux lux sine diminutiōe sui ē luminositatis manifestatiua ⁊ diffusiua. q̄ ī sup̄ficie vmbrosi corpis recepta nō se ꝓfun-dat ꝯtra ad visibilem spēm. sꝫ q̄ ad ꝯtutē. vt di. Isid. Multas alias ꝓprietates laude dignas habet lux quo ad suā subam virtu-tem et opatōem. cuius substantia nihil inue-nitur purius. Unde transiēs per sordeo nō sordescit. cuiꝰ virtute nihil est actiualius. cu-ius operatione nihil vtilius in corporibus reperitur

De splendore.
Caplm. XLI.

Splendor est quidā defluxus exiens a suba lucis. Egredit aūt a luce sine alteriꝰ nature ꝯmixtione. luci a quo exit est coeuus in duratōe. vt di. Aug. Quā cito est ignis tam cito est splendor. vn̄ si ig-nis esset eternꝰ splendor esset eternꝰ. Exit eti-am splendor a luce sine lucis diminutione. sine puritatis lucis ꝯtamine. sine disconti-nuatione cū sui ⁊ alioꝝ manifestatiōe cū sui multiplicatōe. vt dicit Basiliꝰ.

De lumine Ca. XLII

Lumen differt a luce sic̄ spēs a gene-re. Omē eñi lumē lux est. sꝫ nō econ-uerso omīs lux est lumen. Nā lumē est defluxus q̄dam a suba lucis in aere vl' in alio diaphano corpe receptꝰ ⁊ vndiq circū-fusus. Triplex aūt est lumē vt dicit autorꝑ-spectiue. s. reflexum. fractū. et directum. Re-flexum sicut a speculo et aliis politis corpibꝫ q̄ reiiciunt lumen a se receptū. Aliud est lu-men fractum sicut qn̄ lumen venit ad cor-pus. aliquantulū densum qd̄ nō est omī ino densū vel durū recipit lumē in se. sed ꝓpter ma-teriā oīno inobedientē. lumen illud non te-net rectum incessum. sꝫ diuertit ab incessu recto et vocat fractio radii. Tertiū lumen est directum qd̄ nō repellit neq inuenit ma-teriā aliq̄ mō inobedientē ⁊ trāsit libere ⁊ fa-cit opatōes ꝑfectas. Illud lumē est aeris et alioꝝ corpoꝝ trāsparentiū ꝑfectiuū decora-tiuū. formaꝝ ⁊ figuraꝝ declaratiuū. oculo-rū letificatiuū. oculis lippis ⁊ infirmis ē lu-mē odiosū ⁊ molestie illatiuū. hoīm a som-no et torpore et ocio excitatiuū. formarū et specieꝝ in sup̄ficie speculi vl' politi corpis i-p̄ssiuū. Nam lumen ad sup̄ficiē polite mate-rie ꝑtingēs in angulꝰ eq̄libꝫ se reflectit. ⁊ oīm subiectoꝝ formas ibi imp̄mit. vn̄ qd̄ extra ē ꝑ subam in sup̄ficie speculi collocat ꝑ ima-ginem vel figurā. lumen etiā est s̄m dispo-sitionē materie quā subintrat īmutatiōis su-sceptiuū. Nam eius claritas intendit in ma-teria ꝑspicua atq pura et remittit in feculē-ta materia ⁊ obscura. In materia ei diapha-na obstaculū non inuenit. iō ꝑ eam eradiās ꝓprios fulgores exp̄mit et osn̄dit. vt di. Dyo. et q̄to ꝑfectiꝰ illi infundit. tanto latius ex ea refusa ad alia deriuat. Accedens autem ad grossiorē naturā illiꝰ habet obscurioris di-stributiuā apertionē. Sicut eñi cū materie crasse infundit capit impfecte. ita cum se ef-fundit extrinsecus apparet obscure. Unde materie crassicies impedit q̄ illuīatio rece-pta distribuat. In puriorībꝫ igit substātiis ꝑfectius apparet ⁊ augmentat. in grossioribꝰ minoratur. Ex quo patet q̄ a purissimis et subtilissimis materiis lumen ꝑfecte comp̄-hendit. a compactisśio et obtusis repulsam pati inuenitur.

De radio Caplm. XLIII.

Radius est quidā luminosus a cor-pore lucido defluxus quo mediante lux vel lumen suā ꝑficit actōnem. vt di. Basi. Radius aūt aliꝰ est ꝑpendicularis et erectus qui a corpe lucido siue luminoso emissus recto et lineari motu sine discretio-ne aliqua petit centrum. Alius est collate-ralis et ꝯfractus qui a corpore lūioso exiēs et aliqd̄ diaphanū inueniēs nō recte ꝓcedit

ꝫ obliq̄t motū suū ⁊ ista obliq̄tō vocaꝛ radiȷ̄ ꝯ'ractio. Ali⁹ ꝟo ē reflex⁹ q̄ q̄dē a suo ꝓnci/pio recte l' obliq̄ ꝓgredit. ſz a corꝑe obiecto repellit ⁊ ꝑcutit. ⁊ tal' repcussio l' repulsa radiȷ̄ flectio nuncupaꝛ. vt dī. autoꝛ ꝑspectiue. Radi⁹ itaqꝫ lūiosus ē mobil' ⁊ agil' ꝑspicu⁹ ⁊ arbicularꝫ de se rect⁹. maꝛie si fuerit ꝑp̄ēdi/cularꝫ. Cōtigit āt radiū frāgi ⁊ obliq̄ri ⁊ q̄n qꝫ ad ꝑtē oppositā ꝓȷ̄ci ꝭm dispositōz matie quā inuenit l' quā tāgit. Hic radi⁹ i nube cō caua ⁊ hūida itercluſus. diuersas opaꝛ i nu be l' in aere formas colores ⁊ figuras. vtꝫ in colorib⁹ arc⁹ celestꝫ q̄ nihil aliō ē vel eē dr q̄ꝫ subītratio radioꝝ i nubē ꝯcauā ⁊ aq̄sā vt dr i li. meth. Ex subito ſꝑ motu radioꝝ ⁊ cōti/nuo ꝯtigit aerē circūfusū igniri ⁊ inflāmari maꝛie cū ꝯcurrerit i loco fractōis. Nā radiȷ̄ ibi coadunati mutuo ꝯculcāt. Et ita sūt cā q̄re aer circūfusus sep⁹ iflāmaꝛ. vtꝫ i cristal lo vl' berillo. ex cui⁹ oppositōe ꝫ solarea radi os stuppa opposita accendit ⁊ ignit.

Devmbra Caplm. XLIIII

V Mbra ē obiectio corꝑis tenebrosi ⁊ opaci ad lucē siue corp⁹ lūiosū. Est itaqꝫ vmbra triplex ꝭm phīsicā ꝯsideratōez. Cōtingit eī q̄ corp⁹ lūiosū sit rotūdū Et aliq̄n ē mai⁹ q̄ꝫ corp⁹ obiectūz. aliq̄n eq̄le. aliq̄n min⁹ Si eq̄le facit vmbrā eq̄lem ⁊ rotūdā. ⁊ tal' vmbra dr chelindroides. i. eq̄lit rotūda. Si min⁹ sit obstaculo facit vmbrā tēdētē i la/tū ad modū calathi. ⁊ talis vmbra dr catha loides. Si ꝟo corp⁹ lūiosū mai⁹ sit corpore supposito facit vmbrā tēdentē i acutū ⁊ i conū et tal' vmbra dr conoydes. Ex q̄ pꝫ q̄ cū sol sit maioꝛ t̄ra facit vmbrā conoydē. Cōtigēte igit q̄ t̄ra sit opposita soli q̄ assigto mō ita al te dirigit vmbrā q̄ lunā attigit ⁊ eā inficien do eclipsim lūe facit. ſz ex q̄ sol tumorē ſpere p̄ terit iste con⁹ trāsit ⁊ declinat i ꝑtē oppositā. ⁊ tūc lūa libere apparet et illuiaꝛ. Cū ꝟo lūa directe sit opposita soli lūa facit vmbrā catha loidē. ⁊ iō vmbrā ꝯ t̄rā dirigit et ecclipsim ꝑ ticularē facit. q̄ꝛ tal' vmbra n̄ sufficit tegere to tā t̄rā cū a radiȷ̄s sol' in q̄busdā ꝑtib⁹ illuiet et ex tali vmbra accidit ecclip̄ꝛ in vno clima te alio illuiato exn̄te vt dī. albu. Umbra ꝟo caloꝛꝫ solarꝫ ē repsiua. splēdorꝫ radioꝝ sola riū occultatiua. sterilitatꝫ ⁊ fecūditatꝫ t̄re in/ductiua. ꝑpetūamica ⁊ colubroꝝ nutritiua estuantiū ⁊ itinerātiū refrigeratiua. maturi tatis fructuūꝫ tardatiua. timorꝫ ⁊ horroris melācolicꝫ incussiua Cū nō sit corp⁹ speciei corꝑis ē repn̄tatiua. corꝑoꝝ motu ⁊ q̄ete est suiipsi⁹ ꝯsignratiua. Nā moto corꝑe semo/uet. q̄escēte q̄escit. fugiētiu ē insecutiua. ⁊ in seq̄ntiū fugitiua. q̄ꝫto eī dies ē lōgior ⁊ sol in celo stat altior tāto obiecti corꝑis vmbra ri detꝛ minor. ⁊ ecōuerso Et iō sole oriēte vidꝛ vmbra maior. silr ⁊ i occasu q̄ꝫ i meridie

De tenebra Ca. XLV

T Enebra est lucis absentia a tenenda dicta. Ligat eī et tenet oculos ne fal le videant sine lucez. et sic nihil est nisi puta ꝓuatio. Tenebra etiā dr aer obscur⁹ vel vm bra opaci corꝑis vt dicit Basi. et qualitate et situ luci contrariaꝛ. timorem incutit. colo rum pulcritudinem tollit. verecundiaz di/minuit. somnolentiam nutrit.

Incipit liber nonus de tempore et parti bus temporis.

P Ostquā autez diximus de ꝓprietatib⁹ celi et ei⁹ ꝑtiū de q̄b⁹ sacra pagina facit mentōz. dicendū ē sub breui cōpēdio de ei⁹ effectu scꝫ de motu ⁊ mēsura mot⁹. id est. de ꝓprietatib⁹ t̄pis ⁊ ꝑtiū ei⁹ Causat āt mot⁹ ꝑmoꝛ ꝓncipalr a volutōe celi. cui⁹ mo tus ꝑm⁹ est ⁊ sempitern⁹. vt dr in li. de celo ⁊ mū. neqꝫ silis est motui inferioꝝ corꝑali ⁊ vi sibili siue mutabili. Cā tn̄ est mot⁹ inferiorꝫ. q̄ꝛ mot⁹ rex inferioꝝ generabiliū ꝓcedit ex corꝑali ⁊ vniformi motu orbiū supioꝝ vt di cit Arꝫ. ibidē. Mot⁹ aūt est trāsit⁹ a termio ad terminū ꝯtrium. vt dr in fine libri eiusdē Omē eīn q̄ꝺ ꝑmutaꝛ de ꝯtrio mutaꝛ i ꝯtriū. Et sūt sex spēs mot⁹. s. generatio. corruptio. alteratio. augmētatio. diminutio. ꝭm locuꝫ mutatio vt dicit idem. Motus eīn ꝑmuta tionis ꝭm situm. ali⁹ est reuolubil' ⁊ speric⁹. alius rect⁹. ali⁹ ꝯposit⁹. Reuolubilis aūt nō mutat locū ꝭm totū sed ꝭm ꝑtes. Circularꝫ tn̄ q̄nqꝫ mutat locū ꝭm totū. vtꝫ i motu pla netaꝝ. Rectus āt ſꝑ mutat locū q̄ꝫdiu est in actu. aut eīn moueꝛ a centro ad circūferētiā vt ignis et aer et hmōi leuia q̄ feruntꝛ sursū. aut ecōuerso mouentꝛ deorsū ad centruꝫ vt ꝑuia sicut aqua et terra. Hic aūt motus hꝫ sex spēs. est eīn dexter sinister. añ retro supe/rior et inferior. Cōposit⁹ ꝟo mot⁹ ē ex duob⁹ motib⁹ ꝯtrariȷ̄s. sicut motus ligni in q̄ accē dit ignis. Mot⁹ insup h̄ hꝫ ꝓprium. quia ex

vehemẽti motu generat calor. vtz ex motu p̄mi orb. ex cui⁹ ↄfricatõe z motu inflamatur ether vt di. Ari. et ex motu liq̄fit plũbũ qd̃ ẽ in corde vt di. idẽ. Mot⁹ ei nõ pt mẽsurari nisi ẽm mẽsurã spacij i q̃ ẽ mot⁹. Oẽ ei qd̃ mouet aut mouet ꝓprietate vt adamas mouet ferrũ aut violẽtia sic ex forti ipulsu vẽti mouet nauis. aut ex volũtate sic mouet corp⁹ p voluntatem aĩm⁹. Mot⁹ ꝟo mutatõis ẽ duplex. vel mutatõis d̃ loco ad locũ. l' ꝑmutatõis. dispositionis ad dispositõez de loco ad locũ naturalit aut ꝑvim. Lapis ei q̃n ab alto demittit q̃nto magis descẽdit tãto ẽ ei⁹ mot⁹ magis ipetuosus vñ intẽdit i fine tpi⁹. q̃ꝟo mouet p violẽtiã intendit mot⁹ ei⁹ i p̄ncipio mot⁹ ipi⁹. z q̃nto remoti⁹ ẽ a suo p̄ncipio: tãto debilior erit mot⁹. vtz i sagitta ab arcu emissa. q̃ tam a remotis p̄t p̄ijci. q̃ i vltio nihil penetrat neq̃ ledit. Mot⁹ itaq̃ ẽ generatõis z oĩs trãsmutatõis iferioꝝ causatiu⁹ caloris z inflamatõis iductiu⁹. tã aq̃ q̃ aeris subtiliatiu⁹. caloris naturalis ↄfortatiu⁹. apetit⁹ excitatiu⁹. medicine laxatiue ad mundificandũ corp⁹ cooꝑatiu⁹ vnde di. Jpo. Si vis ellebor ducere moue corp⁹. Jtẽ si fuerit mot⁹ a cẽtro ad circũferẽtiã. erit maxie extẽsiu⁹. diffusiu⁹ z dilatatiu⁹ Si ꝟo fuerit ecõuerso a circũferẽtia vsq̃ ad centrũ erit aggregatiu⁹. ꝯiũctiu⁹ inspissatiu⁹ et ↄstrictiu⁹. Jtem motus temꝑatus est nature animatoꝝ corpoꝝ ↄseruatiuus. immoderatus ꝟo est nature destructiuus

De tempore Capitulum. I

Emp⁹ ẽ reꝝ mutabiliũ mẽsura. vt dicit Ari. i li. de. v. substãtijs Tps ẽ nũeris numerãs i oĩ eo qd̃ nũerat. vl' sic di. Raban⁹ Tps ẽ dimẽsio reꝝ mutabiliũ ẽm motũ z ẽm morã. ꝯuenit i reb⁹ mutabilib⁹ vt di. Aug⁹. Nihil ẽ p̄ciosi⁹ tpe. vñ d̃ oĩ possessiõe duo p̄ñt sil' h̃ri vl' pl'a. s; d̃ tpe duo momẽta sil' h̃ri nõ p̄ñt. vñ tps recupatõez nõ recipit. amissio ei tpis irrecupabil' est. Breue ẽ tps mutabile instabile z irrecupabile. cũ motu eñ z mobili icipit. q̃ pcit⁹ deficiẽte tps finit. z iõ ñ erit i futo. s; cessabit. q̃ñ nihil nisi eternitas erit vt di. Aug. Tpe nihil est cõmuni⁹ Oĩb⁹ ei eq̃lit est cõe. tpe nihil labili⁹. quia nũq̃ q̃escit. imo q̃ñ icipit deficere icipit decrescere. z ecõuerso. q; p̄ñs finis ẽ p̄teriti. et mot p̄ncipiũ ẽ futi. Oĩe eñ tps trib⁹ vicissitudinib⁹ variat. s. in p̄teritũ p̄ñs z futuꝝ. Scd̃m rõez tpis et eius variã successionez semp est dies et nox vt di. Beda. sed alibi dies alibi nox. Tpe nihil incerti⁹. nihil impceptibili⁹. q; vt di. Jsi. Tps p se nõ dinoscit: s; solũ p hũanos act⁹. Jtẽ tempe nihil est alterabili⁹ z iõ corpi nihil p̄iculosi⁹. q; vt dicit Jpo. mutatões tpm maxĩe generãt morbos Subita eñ mutatio frigiditatis i caliditatẽ corpa alterat z immutat. Et iõ q; natã ñ patit repẽtinas mutatões. vt dicit idẽ Jpo. Jd̃o subita mutatio tpis freq̃nter est cã infirmitatis. Jtẽ moderato tpe z in suis q̃litatibus tpato. corpi nihil est salubri⁹. vñ d̃r i aphoꝛ. Tpib⁹ moderatis si tpa tpaliter se habuerint boni erũt stat⁹. et maxime bone determinatiouis fiunt egritudines. Jtez q̃uis tps ita sit mutabile tñ tpe nihil est magis ↄtinuum partes eñ tempis sunt contigue. Unde di. Marcian⁹. Tempus quod in hyeme senescit statim in vere reuiuiscit. et econuerso.

De anno solari et equinoctiali.

Capitulum. II

Annus vt dicit Jsid. est solis reuolutio vel amfractus cũ pactis. ccclxv. dieb⁹ et quadrante redit ad locũ suum. Est aũt annus dictus eo q̃ mẽsib⁹ in se remeantib⁹ voluit. vnde ann⁹ ab an qd̃ ẽ circum d̃r. q; q̃i circul⁹ in se redit et renouatur Uñ apud egyptios añ lr̃as inuẽtas p pictũ dracõnẽ caudã suã incidentẽ et in se reuertentẽ significabat vt di. Jsi. Sũt annoꝝ diuersa genera. Nam est ann⁹ lunaris minor anno solari in vndecim dieb⁹. et est ann⁹ solaris q̃ duodecim h̃z menses. Singuli aũt planete h̃ñt ãnos suos in quib⁹ ꝑficiũt cursum suũ. vt mars q̃ in duob⁹. iupiter i duodecim. saturnus in triginta. Et est ann⁹ magnus q̃ d̃r mundan⁹ q̃ñ oĩes stelle ẽm Arist. redibũt ad ꝑmũ et p̄mũ creatõis sue p̄ncipiũ Et h̃ ann⁹ ẽm Arist. in. xxxvj. milib⁹ annorũ ꝑficiet. sicut patet in libro de ꝓprietatib⁹ elementoꝝ. Scd̃m platonicos aũt ẽ infra. xv. milia ꝑficit annus iste. sic dicit Macro. i li. Ciceronis. Sũt aũt anni vsuales. s. solaris quatuor tpa. q̃ sunt tps vernale. estiuale. autũnale et hyemale Et dicunt tpa eo q̃ i suis qualitatib⁹ mutuo se temꝑant. vt dicit Jsi. dicunt et curricula. eo q̃ alterna assiduitate currũt et nunq̃ in eodẽ statu ꝑseuerant. vt dicit Jsi. Jn his quatuor anni tempib⁹ accidunt duo solsticia in hyeme et estate duo equinoctia i vere z autũno. Solsticiũ aũt ẽ maxĩa ineq̃litas diei z noctis q̃ accidit in ingressu solis i cancrũ z capꝛicornũ. in cancrũ

q̄rtū ad solsticiū estiuale. i capcornū q̄rtū ad hyemale. Et dr solsticiū q̄si sol' statio duplici de cā. vel q2 sol i estate l' i hyeme ꝑpt' lōgitudi nē dieꝝ aut noctium vid' stare in nr̄o emis perio l' in iferiori. vl' q2 i vtroqꝫ solsticio q̄si stat i estiuali n̄ potēs pl⁹ accedere ad nos. in hyemali n̄ potēs pl⁹ a nr̄o hītabili elongari Equinoctiū ē maxia eq̄litas diei artificialis τ nocꝫ ꝗ accidit i ingressu sol' in arietē siue li brā. sūt āt duo eq̄noctia. pmū ē v'nale. scd'm hyemale. In his q̄tuor tpib fiūt q̄tuor ieiu nia ꝗ dicunt triduana. pmū fit in pma septi mana q̄dragesime istd est veris. scd'm ē estatꝫ i septimana pētecostes. tertiū ē autūni i q̄r ta feria septēbꝫ. q̄rtū ē hyemis qð fit i septi mana ītegā an̄ natiuitatē dn̄i. Ann⁹ itaqꝫ so laris ē ann⁹ cōis τ incipit a ianuario τ termi nat in decēbri. τ ē spaciū ꝗ sol voluit tricen sies sexagesies τ q̄nquies i zodiaco τ q̄dran te. i. vj. horꝫ. ꝗ sūt q̄rta ps diei nat'. Iste āt sex hore nō ɔputāt i anno cōi. s3 colligunt i āno bisextili. Dr āt bisexti⁹ collectio. xviij. ho rarū omissaꝝ i trib ānis cū sex horꝫ q̄rti āni ad pficiēdū vnū diē. ex. xxiiij. horꝫ. ex cui⁹ ad ditōe dr ann⁹ bisextil'. vt di. Beda. Et dr bi sext⁹ q2 sp eo āno ꝗ accidit i februario bis. vj kal'. pnūcia m⁹. vl' dr bisext⁹ ex bisse momētis collect⁹. ex. xxx. eñ momētꝫ q̄b sol moratur in q̄libꝫ signo vltra triginta dies. τ ex. xxx. triē nb⁹ colligūt singul' ānis. vj. hore ꝗ collecte p. iiij. ānos faciūt in q̄rto anno diē bisextilē vt dicit Beda. sed de hoc quere in cōputo.

De anno lunari Capitulū. III

a Annus lunaris qñ qꝫ dr spaciū quo luna reuoluit ab vno pūcto zodiaci ad aliud pūctū. qð ɔtinet ꝑm q̄sdam. xxvij. dies τ. vj. horas. qñ qꝫ dr ān⁹ lūarꝫ spaciū ꝗ voluit a ɔiūctōe vsqꝫ ad ɔiūctōꝫ. vel ab illu minatōe ad illuminatōem. τ tale spaciū su perat pmū duob⁹ dieb τ. vj. horꝫ. Dr āt lūa esse in coitu vl' ɔiūctōe qñ ita directe est sub sole ꝙ nulla ps su pficialiter respiciens nos apparet illuminata. tota vero est illuminata qñ videt' plena post ɔiunctōem itaqꝫ lūa re cedit a sole τ relinquit eum in aliquo pūcto zodiaci ꝗ reuertēs ad idem punctū nō inue nit eū ibi q2 iam pfecit in suo motu. Unde oportet eam ɔsuniere duos dies et. vj. ho ras anteqꝫ illū ɔsequat'. et tale spaciū dr lu natio. qñ qꝫ dr ann⁹ lunaris spaciū ɔtinens duodecim lunationes. ꝗ diuidunt a compo tistis p. vj. pares et. vj. impares ꝑm ꝙ mēses sunt pares siue ipares. par ei lunatio rñdet mēsi ipari. ipar āt pari. Ann⁹ ḡ lunaris ɔti nēs duodecim tales lūatões ɔtinet. ccclīiij. dies. sexles aūt. xxx. et totidē. xxix. dies perfi ciūt tantā summā. Uñ patet ꝙ annus sola ris cōis supat hūc annū lunarē in vndecim diebus ꝗ excessus facit etatē lūe variari sin gulis annis in kal'. mensiū. ita ꝙ si i ħ anno pma est in kal'. alic⁹ mēsis in sequēti āno erit duodecima. Qñ qꝫ aūt dr mensis vl' ann⁹ lu naris embolismalis. Et est embolism⁹ excre mentū anni solaris ad lunarem. τ dr ille an nus embolismalis in ꝗ cadit et recolligitur vna lunatio triginta dieꝝ recollecta ex illis vndecim dieb. in quib⁹ superat ann⁹ solaris lunarem. et ideo tertius ann⁹ est embolisma lis. q2 in illu recolligit' lunatio triginta die rū trib dieb⁹ desup remanētib. ter eñ vn decim faciūt trigītatres remanētibus aliis dieb trib. silr. viij. ann⁹ est embolismal' ad ditis illis sex dieb ad alios vigītiduos dies ꝗ ex supcrescētia. vij. et. viij. anni recolligūt sed ad ħ vt lunatio embolismal'. viij. anni sit triginta dieꝝ oportet mutari duos dies et embolismali subsequenti et ita pcedendū vsqꝫ ad decimūnonuꝫ annū qñ circul⁹ em bolismal' adimplet' ɔtinens annos duode cim cōes τ septē embolismales. Embolisma les eñ sunt terti⁹. vj. viij. xj. xiiij. xvij. xix. alij ħo sunt cōmunes. Ann⁹ aūt lunaris maxie obseruatōis est apud hebreos, ꝑpt' qð lega lis dr q2 oēs festiuitates legales ꝑm lūe cur sum et etatē obseruant'. τ ideo semp incipit a lunatōe aplio vt dicit. Beda. et i Exodo. xij. dr. Mēsis iste erit vob ꝑncipiū mēsiū anni τc. Preter annū āt vsualem seu cōmunem τ legalē est annus ꝗ dr emergens qñ aliq̄ ca su notabili emergente tps subsequēs cōpu tat'. sicut greci ɔputauerūt tps a pma olim piade. et christiani a pma dñica incarnatio ne. τ sic de alijs. Uñ ɔtingit sepe ꝙ mediū anni legalis est ꝑncipium emergētis τ cō uerso. et ꝑ ħ multe contrarietates in biblia ad concordiam reducuntur. Sed ħ de an norum diuersitate dicta sufficiant.

De tempe vernali Ca. IIII

v Er est ꝑncipiū āni cui⁹ initiū est qñ sol in pma pte arietis ɔsistit. et ɔtra septētrionē ꝑ rectā lineā ascēdere incipit. vt di. Constan. ī pantegni. li. v. c. iij. recta autē linea est ꝗ neqꝫ septētrioni attinet neqꝫ me ridiei. sed ab vtroqꝫ polo equaliter distat.

durat āt tps verꝫ vsqꝫ ī finē gemioꝝ qntū scꝫ
sol discurrit p tria sig. q̄ꝝ vnūq̄dqꝫ hꝫ suum
mēsē ad tpꝰ v̄nale ptinētē. Primꝰ mēſ ē arie
tis īcipiēs a .xviij. die marcij vsqꝫ in .xviij. diē
aplis. Scđs ē thauri īcipiēs a .xviij. die apl̄
vsqꝫ ad .xviij. diē maij. Tertiꝰ ē gemioꝝ inci
piēs a .xviij. die maij vsqꝫ ad .xviij. diem iulij.
Est āt vernū tps int̄ frigidū ꝛ calidū maxie
tpatū. int̄ hyemē ꝛ estatē mediū q̄liatū veri/
usqꝫ pricipaliū. qm̄ sāguis tūc īcipit mlti/
plicari i corpe aial' ꝛ hūores q̄ ī hyemali fri
gore ꝯstricti fuerāt ꝛ ꝯpacti calore v̄nali mo
ueri īcipiūt ꝛ dissolui Uer āt ī suis q̄litatibꝫ
tpatū sanissimū tps ē ꝛ mīme mortiferū aci/
firmū vt di. ꝯstā. ꝛ Gal'. Nā his duabꝫ q̄lita/
tibꝫ nafa delectat̄. qꝛ caliditas ē cā effectiua
nutrimti ꝛ augmti. hūiditas v̄o cā ē matial'.
et iō ī vere maxie generat̄ sāguis. q̄ magꝭ ē ne
cessariꝰ nutrimto corpis Si v̄o nafā suam
exierit diuersas īducit egritudīes Un̄ dꝛ in
amphō. Si hiems sicca fuerit ꝛ boreal'. ver
v̄o pluuiosū fuerit ꝛ anstūnꝰ. neccē ē in estate
febres acutas fieri ꝛ obtalmias ꝛ dissenteri
as maxie ī hūidis nafa. vt di. cōmē. In hye
me sicci hūores p frigiditatē retēti acuūt̄. in
vere āt ī nimia hūiditate dissipate mlte sup/
fluitates generātur ꝛ p calorē resoluūt̄. In
estate v̄o dū calor nō est potēs eas ꝯsumere:
putrefacit. ꝛ sic febres acutas generat ꝛ īdu
cit mltas alias passiōes. Si v̄o hyems cali
da ꝛ hūida fuerit ver āt frigidū ꝛ siccū ncc̄ē
ē hoīes ī estate egrotare ꝛ mulieres pituras
leui occasiōe abortire Euiꝰ rei assig̃t Gal'. ra
tōez ī cōmēto di. qm̄ corpa p̄gnantiū in hye/
me sūt calida ꝛ hūida tenera sūt [illegible]ra. Un̄
frigiditas aeris v̄nal' subito penetrātꝫ ad ite
riora ledit fetū. p frigiditatē em̄ ꝛ siccitatē q̄
sūt q̄litates mortificatorie mortificat̄ fetus.
Un̄ fetꝰ mortificatꝰ aggrāuat ꝛ retinacula ab/
rūpit. ꝛ sic mlier necāio obortit Uernū īsu
per tps t̄rā diu clausā ꝛ p̄ frigore ꝯstrictam
apit. ꝛ radices ꝛ herbas ī t̄ra latētes pducit
floribꝫ ꝛ herbis t̄rā renouat. Aues ad garri
tū ꝛ amorē solitat ꝛ īduc. ꝛ miro decore oēꝫ
t̄re supficiē īducit ꝛ venustat Un̄ ver dꝛ a vi/
rore l' vigore. qꝛ tūc herbe ꝛ arbores viscere
īcipiūt et frōdere. tps verꝫ ē tps agriculture
ꝛ laborꝫ. tps leticie ꝛ amorꝫ Uernali em̄ tpe
oīa videt̄ letari. nā t̄ra viret. silua frōdet. p̄ta
florēt. celū splēdet. mare q̄escit. volucres vo
ciferāt ꝛ nidificāt. ꝛ oīa q̄ ī hyeme videbant̄
mortua ꝛ marcida v̄nali tpe renouāt̄. Unꝺ

serenitas aerꝫ v̄nal' vocat̄ a marciano alias
macrobio risus iouis. Aq̄ v̄o v̄nal' tpis mi/
nus sane sūt ad bibēdū. qꝛ a vaporibꝫ tūc re
solutꝫ īgrossant̄. ꝛ a ranis ꝛ alijs v̄mibꝫ tunc
tpis semē p̄ijcientibꝫ inficiūt̄. Et iō sꝫ necesse
fuerit eas bibere ꝯsulit ꝯstan. vt p̄mo deco/
q̄nt̄. vt sic p ebullitōē subtiliēt̄ ꝛ purificent̄

De estate Ca. V

Estas calida ē ꝛ sicca. cuiꝰ initiū ē cū
sol fuerit in p̄ma pte cācri. ꝛ tūc ē sol
in maxia eleuatōe q̄ ad nos ꝛ iā paulatī inci
pit descēdē vsqꝫ ī finē v̄gis. Et hꝫ estas tres
mēsesq̄ sicꝫ ꝛ ver vt di. ꝯstā. Primꝰ mēſ ē cācri
a .xviij. die iunij vsqꝫ ad .xviij. iulij. Scđs est
cū sol ē ī leone a .xviij. die iulij vsqꝫ ad .xviij.
diē augusti. Tertiꝰ ē cū iā in v̄ginē descēdit
a .xviij. die augusti vsqꝫ ad .xviij. diē septēbꝛꝫ.
vt di. ꝯstan. Est ḡ estas calida ꝛ sicca colere
generatiua. eo q̄ sol tpe estiuali sūma gradit̄
ascēsione. Oppositusqꝫ capitibꝫ nr̄is directā
et fortē in corpibꝫ nr̄is sicꝫ ꝛ alijs inferioribꝰ
fortissimā imprimit actōē. Un̄ ꝛ supflua in
hyeme coadunata dissoluit ꝛ ꝯsumit. Si v̄o
estas suā tēperiē exierit īfirmitates calidas
ꝛ siccas generare ꝛ īducere ꝯsueuit. vt dicit
ꝯstā. Dies lōgiores sol efficit ꝛ noctes breui
ores fructꝰ ꝛ flores ad maturitatē pducit. Nā
vi caliditatꝫ sue tūc intēse. hūores ī fructibꝫ
tūc digerit et digestos eis incorpat ꝛ ꝯiūgit
q̄d v̄o supfluū ē desiccat penitꝰ et ꝯsumit. ter
rā rimosam et cauernosā reddit. Nā calore
suo hūidas ptes ꝯsumēdo destruit. siccitate
v̄o sua ptes terrestres ꝯp̄mit ꝛ cōiūgit et sic
apit terrā atqꝫ findit Cōsūpꝫ ḡ ptibꝫ aqueiſ
q̄ fuerāt cā coadunatōis ptiū ꝛ ꝯstrictōis ne
cesse ē vt ps a pte diuidat̄. ꝛ sic scissura ī par/
tibꝫ t̄reis efficiat̄. Un̄ ꝛ loca paludosa aq̄si/
tatē ꝯsumēdo desiccat et exasperat ꝛ īdurat.
porosas ptes aīaliū caloris sui subtilitate
subītrat et hūorē subcutaneū dissoluēdo su
dorē puocat. et sic q̄d ē supfluū adnihilat et
euacuat. p poroꝝ etiā aptōē fit spirituū exa/
latio et subalis hūiditatꝫ euaporatio. et iō
vires debilitat ꝛ eneruat. ex vtraqꝫ qualitate
sua colerā excitat ꝛ inflāmat. et iō febrilē ca
lorē generat et augmētat. apes mellificātes
suis floribꝫ eas reficit et satiat. noct̄nis tpi/
bus rorē generat. et herbaꝝ supficiē ne diur
no estu arescāt rigat ꝛ humectat Estiuo tpe
aues canore maxie vociferāt et modulant̄. ꝛ
ad pullificandū siluestres volucres maxime
animantur.

De autūno Ca. VI

a Utūn⁹ ab augēdo ē dict⁹. eo ꝙ tūnc tpis fruges ꝛ fruct⁹ potissime abun dāt ī horreis ꝛ augēt. De eo ei āni labores et fruct⁹ recolligit ī horrea ꝛ repoīt. Et iō in fa bul nutricē iunonis ꝯpa̓t rōe fertilitat ꝫ vt di cit Jsi. Nā solicitos ꝛ negociosos circa fru ctuū collectōꝫ hoīes reddit agros ꝫ a frugib⁹ et arbores a fructib⁹ orbatas reddit. siccita te ꝛ frigiditate sua frōdes ꝛ folia mortificat ꝛ decidit. t'rā sterilē effic ꝛ vim germiatiuā am putat ꝛ pscidit. Est itaq̄ autūn⁹ frigid⁹ ꝛ sic cus. hūoꝛ melācolici frigidi. s. ꝛ sicci genera tiu⁹. cui⁹ initiū ē cū sol pmā ptē libꝛe itrat cū sol ē i recta linea. s. ī eq̄noctiali cū a septētrio ne ꝛ meridie eq̄ distat. hꝫ autē tps autūnale tres mēses sibi deseruiētes. vt di. ꝯstā. Prim⁹ icipit qñ sol ē i libra a. xvij. die septēbris vsq̄ ad. xviij. die octobris. ꝛ sic icipit sol pl⁹ de clinare ī meridie. Scd's mēs ē i q̄ sol ē ī scor pione a. xviij. die octobꝛ vsq̄ ad. xvij. diem nouēbꝛ. Terti⁹ ē cū sol ē ī sagittario. s. a. xvij die nouēbꝛ vsq̄ ī. xviij. diē decēbꝛ. vt di. cō stā. Autūn⁹ ī suis q̄litatib⁹ veri ē ꝯri⁹ ꝛ iō ml' taꝝ īfirmitatū ꝛ pessimaꝝ ē generatiu⁹. Un̄ Jpo. ī ampho. Jn autūno acute accidūt in firmitates ꝛ mortifere. sup q̄uē locū di. Gal'. Autūn⁹ pestilētioꝛ ē ceterꝫ tpib⁹ ꝛ ī ml'tis il laudabil'. Pmo, ppt' mutabilitatē tpis. nūc ei est calor nūc frig⁹. scdo q̄ cū sit p⁹ estatē ine nit mltos hūores incēsos ex calore pcedēte q̄s repcutit frig⁹ autūnale ad iteriora. ꝛ non pmittit eos exire q̄ putrefiūt ꝛ inducūt pessi mas passiōes vt q̄rtanas ꝛ febres vix curabi les. Et h̄ q̄ autūn⁹ frigid⁹ ē ꝛ sicc⁹ ꝛ iordina tus. Et iō ī autūno nimia siccitate a q̄ cōsu mit subalto hūiditas. corpa efficiūt debilio ra ppt' incq̄litatē hō aerꝫ pori nūc subito ape riūt. nūc subito ꝯstringūt. Un̄ sic calidarū fumositatū retētio q̄s cū h̄t⁹ nō possit expel lere m'litudie ꝛ acumie matie passiōes mor tifere subseq̄uūt. ptisicis āt autūn⁹ marie est nociu⁹. q̄ frigiditate ꝛ siccitate sua pulmo ne desiccat et rūpit ad modū papini. iō ptisi cos valde ledit.

De hyeme. Ca. VII

b Jems ab eundo est dicta. eo ꝙ tēpe hyemali solet ire ꝛ volui sol ī breuio ri circl'o q̄ ī estiuali. Un̄ breuiores effic̄ di es ꝛ noctes lōgiores vt di. Jsi. est āt initium hyemis s'm ꝯstan. cū sol est ī pma pte capri corni ꝛ est finis descēsionis solis in meridie et iam paulatim incipit ascēdere ꝯ septētri onē. Habet etiā hyemes tres mēses sibi des uiētes. Prim⁹ est ī capcorno incipiēs ī. xviij die decēbris vsq̄ in. xvij. diē ianuarij. Se cūd⁹ est cū sol est ī aq̄rio a. xvij. die ianuarij vsq̄ ad. xvij. diem februarij. Terti⁹ mēsis est qñ sol ē ī piscib⁹ et incipit a. xvj. die februarij vsq̄ in. xviij. diē marcij. vt di. ꝯstan. Est aūt hyems frigida et hūida sicut mat'ꝫ nutritiua. mag' tñ dñat frigiditas q̄ hūiditas. q̄ ma gna fit aeris et aque ꝯstrictio. et ꝯgelatio p pter nimiā sol' elōgatōem. ex quā frigus nō modicū tūc tpis generat'. Un̄ hyems estati penit⁹ est ꝯria. et iō oīa viuētia et nascētia be neficio estatis rigore hyemali mortificātur ꝛ estatis pterite vestigia ī hyeme penit⁹ ānul lant'. niues et aq̄ꝝ inundatōes ī hyeme mul tiplicant'. tam vie q̄ semite lubrice ꝛ lutose ī hyeme efficiūtur. pori terre glaciali frigore constringuntur. oīm corpoꝝ vmbre ī hyeme pl⁹ q̄ in estate plōgant'. Poris terre clausis ī supficie exteriori corpa īfrigidant'. Jnteri⁹ tñ ptes calide fugiētes dñantē frigiditatē inaggerāt. et iō aque puteales et fontane in hyeme sentiunt' mag' calide q̄ in estate. q̄a calor naturalis fugiēs ꝯriā sibi aeris frigi ditatē interiora petit ꝛ ī venis puteoꝝ ꝛ fon tiū se includit. ꝛ iō ppt' caloꝛ pñtiā aq̄ ī fōte vl' in puteo nō gelant'. Jtē hyemalis asperi tas hoīes efficit pigros et desides ad opan dū. Neruī eñ ꝯstringēte frigiditate ꝯtrahunt q̄dāmō ꝛ coartant'. ppt' q̄d mēbra ad opandū ita de facili nō laxant'. Jtē ex frigore hyema li clandūt' pori. et reuocato calore naīali ad interiora v'tutes aīales ꝯfortāt'. ppt' q̄d excita t' appetit⁹ et pl'a necessario cibaria pl⁹ q̄ in alijs tpib⁹ reqrūt'. Un̄ Jpo. ī ampho. Uen tres hyeme nat'a sūt calidiores ꝛ somnilon gissimi. Jn his ḡ horis pl'es oblatōes dan de sunt. calor eñ est multus ꝛ multo īdiget nutrimēto ꝛc̄. Jtē qñ hyems suas excedit q̄ litates. varie passiones in corpib⁹ generant'. Multa eñ hūores clausis poris ī ꝯcauita tib⁹ corpis aggregant' q̄ nō inueniētes viā euaporatōis calefiūt ꝛ citi⁹ putrefiūt ex q̄ ne cessario infirmitates varie pereant'.

De mense Ca. VIII

m Ensis est nomē grecū. et de lūe noīe tractū. Lūa eñ greco s'mone mene vocat'. Nā apud hebreos mēses legitimi nō ex cursu sol' ꝫ ex lūe motu nūcupant'. Egyp tij āt pmi, ppt' velociorē lune cursū nomē mē

sis pmo. et solis cursu inuenerit, quam tardior solis motus facilius poterat comprehendi vt di. Isid. Est autem triplex mensis. s. solaris quamdiu sol moratur in vno signo per gradus. et est visualis illud spacium. s. dierum quod in nostris martilogiis continetur Et est mensis lunarius. s. spacium quo luna recedit ab vno puncto firmamenti rediens ad idem punctum. et continet in se. xxvii. dies et septem horas Nam luna moratur per duos dies in quolibet signo et bysse hore. ex eo quod moratur in quolibet signo per duos dies. cum sint. xii. signa habentur. xxiiii. dies. et eo quod moratur p. vi. horas exeunt tres dies qui predictis. xxiiii. diebus adiuncti faciunt. xxvii. xii. quoque bysse spacium supplent vnius hore integre. ex quo patet quod luna circuit zodiacum a puncto ad punctum per xxvii. dies et. vii. horas. Alio modo sumitur mensis lunaris pro lunatione. vt in anno lunari. quere s. Continet itaque mensis quatuor septimanas. septimana septem dies naturales. dies quatuor quadrantes. quadrans sex horas. hora quatuor puncta. punctum decem momenta. momentum. xii. vncias. vncia xlvii. athomos. athomus vlterius non diuiditur propter sui breuitatem. Sunt autem menses. xii. visuales. quorum primus dicitur ianuarius a iano dictus cui fuit consecratus. quia vt di. Aug. gentiles credentes ianum ducem quendam deum esse in his kalendis eum plurimum venerabantur. et ei duas facies figurabant. vnam post se et aliam ante. quia erat terminus anni prioris et principium sequentis. Vnde autem dicitur ianuarius. eo quod sit limes et ianua anni. Unde bifrons ianus depingitur. vt anni introitus et exitus demonstretur. vt di. Isi. Depingitur autem comedens et de cipho bibens. quia tunc animalia abundantiorem cibi copiam exigunt et requirunt. quia tunc temporis propter subintrationem caloris ad interiora maxime viget appetitus Iste etiam mensis habet noctes longas horarum. xvi. et dies breuiores horarum scilicet. viii.

De februario Ca. IX

s Ecundus mensis est februarius a februo. i. plutone dictus. cui mensis ille fuit antiquitus consecratus. nam ianuarium diis superioribus. februarium vero diis inferioribus antiquus error gentilium consecrauit. et ideo februarius a februo. id est. plutone deo infernorum est nominatus. Est autem mensis pluuiosus valde et aquosus propter vaporum eleuationem que in pluuias resoluuntur. et ideo dicitur sol tunc esse in aquario propter aquarum inundationem. Depingitur autem februarius senex ad ignem residens pedes calefaciens. quia tunc temporis maxime viget frigus propter diuturnam solis elongationem que precessit. Inter autem omnes menses februarius mensis est minimus quia non habet nisi. xxviii. dies quando non est bisextus. in bisexto autem habet. xxix. dicitur autem februarius apud hebreos sebath. apud grecos xendicos cuius nox habet. xiiii. horas. dies vero decem.

De marcio. Ca. X

t Ercius mensis dicitur marcius. a marte romane gentis auctore appellatus Uel ideo sic est dictus. eo quod tunc animantia ad marem et coitum moueantur vt di. Isi. Dicitur autem marcius apud hebreos mensis adar. apud grecos vero vocatur distan. et habet. xxxi. dies. nox autem habet horas. xii. dies. xii. In mense enim marcio est equinoctium vernale. sole inter septentrionem et meridiem mediam lineam tunc tenente. Et ideo in mense marcio aperiuntur pori terre atque humores incipiunt ascendere tam in animalibus quam in herbis et arboribus Unde marcius depingitur tanquam vinitor vel ortolanus. quia tunc est tempus vt superflua a vitibus et aliis arboribus amputentur. In marcio autem est tempus valde mutabile et instabile. et ideo tunc temporis facillime corpora hominum alterantur. Aque autem marciales sunt minus sane ad bibendum. quia tunc ex seminibus piscium et ranarum potissime inficiuntur sole in principio marcii in medio signi piscium existente.

De aprili Capitulum. XI

q Uartus mensis est aprilis qui apud hebreos dicitur yar. apud grecos vero dicitur xandicos. habens. xxx. dies. cuius nox habet horas decem. dies vero. xiiii. Dicitur autem aprilis quasi aperilis. quia tunc omnia aperiuntur. et tunc germina flores et folia de terra et arboribus egrediuntur. Et ideo aprilis depingitur gestans florem. quia in illo mense incipit terra decorari floribus ac vestiri. Uel aprilis dicitur quasi affrondilis. ab affron quod est semen. quia tunc apertis poris terre sunt arua apta seminationi et agriculture. sole circa medium marcii signum thauri subintrante.

De quinto mense Ca. XII

q Uintus mensis est madius siue maius. a maia matre mercurii dictus. vel dicitur a maioribus natu qui in republica sunt maiores. vel dicitur madius a madefactione pluuiarum. quia tunc temporis oriuntur pliades et hyades et alie stelle pluuiales. quarum virtute mittuntur pluuie et rores ad seminum iactorum madefactionem et irrigationem. Hic mensis apud hebreos dicitur siyahai. apud grecos autem dicitur antimoseos habens dies. xxx. nox vero eius habet horas. viii. et dies. xvi. Est autem maius tempus amenitatis amoris et iocunditatis. Tunc enim maxime vociferant et gaudent aues. Tunc ad bella procedunt reges. in maio prata rident et florent. silue virent. et omnia fere animantia mouentur ad gaudium

etamorẽ.et idõ sol dr̃ in medio maij intrare signũ geminoꝝ.q꜡ ꝓpter temperiem aeris et amenitatẽ temp꜡is iocunditas in homibꜫ geminat̃. Vñ ma꜡ tempꝰ est solacij et deductionis.ꝓpt̃ qd̃ depingit̃ iuuenis equitãs et gestans volucrẽ sup̃ manum.

De mense sexto Ca.XIII

s Extus mẽsis dr̃ iuniꝰ a iunioribꜫ dictus.eo q꜡ ꝓplꝰs romanꝰ in cẽturias iunioꝝ et senioꝝ fuit diuisus vt dic̃ Isi. Est ãt mensis iuniꝰ finis veris ꝛ ꝑncipium estatis.ꝛ dr̃ apud hebreos thebarh.apd̃ grecos ꝟo deseos hñs dies.xxx.nox ꝟo habꝫ horas.vj.dies ꝟo.xviij. Est ãt mensis solsticialis q꜡ in eiꝰ medio intrat sol in cancꝝ. tũc ãt calore solis humorem in radicibꜫ desiccãte oĩa tendũt ad maturitatẽ.et ideo depingitur secans fena.quia fena in pratis tũc tẽporis sunt matura.

De mense septimo. Ca.XIIII

s Eptimus mensis dr̃ iuliꝰ a iulio cesare sic vocatꝰ.q꜡ ĩ illo mense fuit natus.vel vt dr̃ tũc tp̃is fuit ad imperium sublimatꝰ. Dr̃ aũt apud hebreos canil̃. apud grecos panemos. Hꝫ ãt dies.xxxj. cuius dies hꝫ.xvj.horas.nox ꝟo.viij. Est autẽ mẽsis iste feruẽtissimꝰ.q꜡ in medio istiꝰ mensis sol incipit esse in leone et ĩcipiũt dies caniculares.ꝛ idõ tũ ex sole.tũ etiã ex calido sig̃ et calidissimo sydere fit excessus tũc tp̃is in calore.tũc etiã intẽdũt̃ oẽs calide passiones est tũc tp̃s maxĩe discõueniẽs medicie.ex nimio calore ad interiora radicũꝰ subĩtrãte et hũorẽ ꝯsumẽte segetes maturescũt. Vñ iulius depingit̃ cũ falce segetẽ resecãte.q꜡a tũc est tp̃s ꝯgruũ messioni.

De octauo mense Ca.XV

o Ctauus mẽsis est augustꝰ ab augusto cesare nũcupatꝰ. q̃ apd̃ hebreos dr̃ ebal.apd̃ grecos ior.habẽs dies xxxj.cuꝰ nox hꝫ horas.x.ꝛ dies.xiiij. In hoc mense fruges ĩ horrea recolligũt̃.ꝛ idõ depingit̃ cũ flagello triturãte denudat terrã a frugibꜫ et spoliat.et idõ dr̃ sol in medio augusti signũ ꝟginis subintrare.sic̃ eñ ꝟgo sterilis est ꝛ infecũda sic terra ẽ q̃si sterilis qñ a suis fructibꜫ est oblata.

De septembri Ca.XVI

s Eptẽber est nonꝰ mẽsis sic dictꝰ.q꜡a est septimꝰ ab imbre tp̃aneo.s.a marcio qñ solẽt imbres inundare. et dr̃ apd̃ hebreos tarsa,apd̃ grecos corros,hñs dies.xxx.cuꝰ nox hꝫ horas.xij.ꝛ dies.xij. In isto eñ mẽse fit eq̃noctiũ autũnale. Nã ieꝰ medio sol ingredit̃ signũ libre. Est aũt mẽs iste finis estatis ꝛ ꝑncipiũ autũni.ĩ q̃ vindemia fit matura.ꝛ idõ depingit̃ tãq̃ȝ vindemiator racemos colligẽs ĩ corballo. Est ãt mẽs iste mutabil̃ ꝛ instabil̃.cuꝰ calor ĩ ꝑncipio ẽ ĩntẽsus.sꝫ ĩ fine remittit̃ ꝛ tepescit iã frigiditatẽ sapiẽs autũnalẽ. Fuit ãt mens̃ iste apd̃ hebreos valde celebris et solennis.nã apud eos dies septimꝰ.mẽs̃.vij.ꝛ anñꝰ.vij.ĩ sũma veneratione habebot̃.

De decimo mense. Ca.XVII

d Ecimꝰ mens̃ est october sic dictꝰ.q꜡ ab imbre est octauꝰ.q̃ apd̃ hebreos dr̃ marizon.apud grecos iperbeos, hñs dies.xxxj.cuꝰ nox hꝫ horas.xiiij.dies ꝟo dece.q̃ in ꝑncipio sui adhuc est calidꝰ sed in fine forti frigore corpꝰ pungit.ꝛ idõ ĩ eiꝰ medio sol dr̃ intrare signũ scorpionis.q̃ est vermis facie blandiẽs ꝛ cauda pungens. Hic mensis q꜡ nat̃aliter est frigidꝰ ꝛ siccꝰ terrã desiccat et eam ad susceptõeȝ seminũ disponit et habilitat. Vñ tũc tẽp꜡is semina hyemalia glebe ꝯmẽdant̃.ꝛ idõ depingit̃ in sĩlitudineȝ hoĩs seminantis.

De vndecimo mense. Ca.XVIII

v Ndecimꝰ mens̃ est nouẽber sic dictꝰ q̃ ab imbre nonꝰ. Apd̃ hebreos dr̃ casleu.apd̃ grecos dyos. hñs dies xxx.cuꝰ nox hꝫ horas.xvj.dies ꝟo.viij. Hic mẽs̃ frigiditate sua penetrat ad ĩteriora ꝛ grauiter ledit corp꜡a.et idõ in tp̃iꝰ medio dr̃ sol signũ sagittarij subintrare.ꝛ siccitate et frigiditate sua ꝯstringit ꝛ desiccat et deijcit arboꝝ folia.poros etiã in aĩalibꜫ claudit.et recollectis humoribꜫ intrinsecꝰ eos ꝯgelat coagulat et ꝯpingit. Et idõ tũc tp̃is aĩalia maxime porci multũ impinguãt̃.ꝓpt̃ qd̃ depigit̃ q̃si rusticꝰ quercꝰ ꝑcutiẽs et glãdibꜫ reficiẽs porcos suos.

De decembri Ca.XIX

d Ecember duodecimꝰ mẽs̃ est sic dictus.q꜡ ab imbre marcij est decimꝰ Marcius q̃dẽ est mẽsis pluuiosus. hic apud hebreos dr̃ thubeth.apud grecos epileos.hñs dies.xxxj.cuiꝰ nox habꝫ horas xviij.dies ꝟo.vj. Hic mensis est solsticialis. q꜡ in eiꝰ medio sol ingredit̃ signũ capcorni. qñ ita ẽ a remotꝫ de nr̃o habitabili q꜡ nõ pt̃ a nob̃ plꝰ aliq̃liter elõgari.et tũc a circul̃ meridionalibꜫ incipit paulatim reuerti ꝛ ascẽ

dere p circulos boreales. Est ãt finis autũ
ni z pncipiũ hyemis q̃ se extēdit vsq3 ad.xvij
diē marcij vbi icipit tps vers. In h mēse ppt
aspitatē frigorꝫ sũt alelia z aialia domestica
mīte q̃etis z pui mot⁹. z iõ plurimũ ipiguāt
Vñ tũc tpis iterficiũt potissime z macrant
ppter qđ depingit tanq3 carnifex q̃ cũ securi
pcutit z maciat porcũ suũ. Ex his ei.xij. mē
sib9 pficit ann⁹ tam solaris q3 lunaris

De hebdomada z dieb9 Ca.XX

b Ebdomada siue septimana a septē
dierꝫ nũero ēvocata. cui⁹ replicatõe
mēses anni z scl'a pagũt. Ab eodē ei
die icipit z i eodē termiat. cui⁹ ptes sũt dies
artificiales z natales. Sũt dies dicti a diis
q̃rꝫ noia q̃busdã syderib9 sũt ab antiq̃s cõse
crata. Primũ soli ascpsert q̃ pnceps ē syderꝫ
z dñs planetarꝫ. et iõ dies dñica nũcupat. q̃
puilegiata est i mlt'ꝫ. q2 i die dñica mũd⁹ est
creat⁹. z i eadē dñs nat⁹ fuit. z i eadē dñs re
surrexit. z i eadē dñs et misit spiñ sctm. Scd'm
diē ale pserũt lune. q̃ soli i magnitudie et splen
dore pria est. Tertiũ ãt marti. z sic de aliis.
Dierꝫ ãt ali⁹ ē egyptiac⁹. ali⁹ nõ. Egyptiac⁹ ē
dies ille i q̃ misit de⁹ plagã aliquã i egyptũ.
Vñ cũ sint.xxiiij. dies egyptiaci. ptꝫ q2 plꝫs
misit deus plagas sup egyptios q3 decem q̃
int ceteras magꝫ sũt famose. Ponũt ãt i ka
lēdario eccl'e. nõ q2 aliq̃d sit i illis pl⁹ q3 i ali
is omittēdũ sꝫ vt miracl'a dei ad memoriam
reducãt. Dierꝫ ali⁹ ē artificial' siue vsual'. ali⁹
est natal'. Artificial' est spaciũ q̃ voluit sol in
nr̃o emisperio ab oriēte ad occidētē. et dr ar
tificialis. q2 q̃si artificio diuersificat fm di
uersos sit⁹ clymatũ z regionũ Natalis ē spa
ciũ q̃ sol voluit ab oriēte p occidentē i orien
tē. z tal' dies ptinet horas.xxiiij. Artificialis
h° dies ptinet i eq̃noctio.xij. horas. In aliis
h° tpib9 pl⁹ vl' min⁹ fm dierꝫ icremētũ vl' de
cremētũ. Dierꝫ ãt ali⁹ noiat a kalēdis ali⁹ ab
ydib9. ali⁹ a nonis Prim⁹ ãt dies mēs dr noīe
kalēdarꝫ. a kalon qđ ē voco. q2 tũc solebant
mercatores ad nũdinas cõuocari. z erat fe
stũ solenne qđ vocat festũ neomenie. i. noue
lune. q2 tũc lũa videbat eē noua. None dicũ
tur q̃i nũdine. q2 tũc nũdie inchoabãt. Id⁹
idē est qđ diuisio. q2 tũc nũdine diuidebant
Ex q̃ p3 triplex dierꝫ differētia. s. kalēdaris.
deputata ad celebrãduꝫ. nonalis. attributa
ad negociandũ. idualis statuta ad receden
dũ a nũdinis z ad pria reuertēdũ. Dies ãt
natal' pstat ex.xxiiij. horꝫ q̃b9 sol circa totam
terrã raptu firmamēti circũfert. Cui⁹ partes
sũt q̃drãs. hora. pũctũ. momētũ. vncia. atho
mus. Est ãt q̃drãs q̃rta ps diei natal'. s. spa
ciũ sex horarꝫ. Hora sexta ps ē q̃drãtis. i. vi
cesima q̃rta ps diei natal'. Et dr hora extre
ma z finalis ps tpis. sicut ora dr extremitas
fluuij siue marꝫ vt di. Isi. Pũctum ē q̃rta ps
hore. Momētũ est decima ps pũcti siue q̃
dragesima ps hore Et dr momētũ q̃i minũ
atq3 angustissimũ tps a motu syderꝫ nũcupa
tũ. Vncia ãt dr.xij. ps momēti. Athom⁹ est
q̃dragesima septia ps vncie. z dr athom⁹ q̃si
sine diuisione. q2 vltra athomum nõ recipit
subdiuisionē. Dies itaq3 est illuiatõis a sole
receptiua et luĩo recepti ad alios diffusiua.
vñ dies a dian greco deriuatur Est ãt dian
idē qđ claritas vt di. Isi. Itē dies mēsiũ an
norꝫ et tpm ē descptiua z distĩnctiua Dia ei
tpm z scl'orꝫ curricula dierꝫ nũero ptutant
Itē fm accessũ solis z recessũ ē dies breuita
tio vl' magnitudis receptiua. Et iõ ppt solis
elongatõẽ a nr̃o habitabili i hyeme ē breuis
sima. i estate ãt lõgissima. q2 tũc sol nob vici
ni⁹ appropinq̃t. Itē syderꝫ z corporꝫ supiorũ
est dies occultatiua. q2 q3to dies est clarior.
tãto stelle a nr̃is aspectib9 ampli⁹ elongãtur
Itē int colores z rerꝫ visibiles formas ē di
scretiua. Nã figure z forme q̃ de nocte
latēt de die patēt vt di. Beda. Itē diei psen
tia auiũ lucis ē letificatiua. in ortu eĩn diei
gaudēt z cantãt aues. Itē viatorib9 est dies
securitatꝫ z pacis tributiua. latronib9 inimi
ca. z timoris incussiua. latrones ei de die ti
mēt. Itē diei claritas ē tenebrositatꝫ noctis
euacuatiua. z ipi imediate successiua. z q3to
nox pcedēs magꝫ tēpestuosa est z turbulēta.
tãto ē succedētis diei psñtia magꝫ g̃ta. Item
dies ē stat⁹ sui imutatiua. crescit eĩn ptinue
z decrescit. z q3to pl⁹ decrescit et abbreuiat i
hyeme. tãto pl⁹ in estate plongat. Itē dies ē
a torpore z somnolētia excitatiua. nã dies ex
ercitio z labori hoim deputat. z q3to pl⁹ dies
declinat v̾sus finē. tãto sapiēs opari⁹ ad pfe
ctionē diurni opis pl⁹ conat. vt di. Gre.

De aurora Caplm.XXI

a Urora finis est noctꝫ pcedētꝫ. z diei
sequētꝫ pncipiũ. z dr aurora vt dicit
Isi. q̃i aurea hora eo q2 rutilantē ad
modũ auri diffũdit colorē. Vñ et sol i auro
ra a grecꝫ crisosdomos. i. auri dom⁹ appella
tur. Nã radij ei⁹ splēdētes aureas comas de
mõstrãt. Vel dr aurora q̃i aura rorãs. eo q2

in aurora ros generat. Ex cuius humectatione in
funditur terra et aeris caliditas temperatur. Aurora lu-
men a sole impetrat. clarior est ipsa nocte. sed ob
scurior claro die. aues mundas et diurnas ad
volandum et cantandum excitat. nocturnas autem fu
gat. in ortu autem aurore flores primo clause ape
riuntur. et herbe que estu precedente marcescunt in au
rora eriguntur. vires animales in aurora confortantur. et
animalium egritudines alleuiantur et diminuuntur. In
aurora autem humor sanguineus principaliter dominatur
Unde secundum Constan. aurora vsque ad tertiam imitatur
naturam veris meridies estatis. hora vespertina
temporis autumnalis. nox vero hyemis qualitatibus assi-
milatur in aurora propter dominium sanguinis somnus
dulcis est et salubris. tunc etiam temporis maxime galli
ad vociferandum concitantur. Oritur autem lucifer in au
rora et orientis solis presentia nunciatur esse proxima et vici
na. Aurora a tenebris incipit. sed vsque ad perfectio
nem lucis proficit et procedit. Variat autem in ortu solis
colorem suum. Unde nunc croceum. nunc purpureum
nunc aureum pretendit colorem. Accidit autem hec varie-
tas ex diuersa qualitate vaporum et nubium in quibus
fit depressio solarium radiorum vt di. Bed. Humida
autem serenitas in aurora cum radiis solaribus dire-
ctis contra austrum signum est future tempestatis vt di. idem
Beda. Idem autem est aurora et diluculum. sic autem
dicitur. quia est diei lucidum et luminosum principium. Est
enim diluculum secundum Isi. terminatio noctis et incho
atio plene lucis. alleuiatio infirmitatis. expedi
tio ab inimicis. In diluculo autem fugiunt hostes
et latrones vt idem dicit. Idem est mane quod dilu
culum. Nam mane est lux plena et matura. et dicitur a
man quod est bonum. eo quod luce nihil est melius secundum
Isi. Est autem mane principium laboris et finis dor
mitationis. tempus sobrietatis et perfecte celebrate di
gestionis. paulatim nocti finem imponit et cito tran
sit. rerum qualitates et species et figuras ostendit et
precludit.

De meridie Ca. XXII

Meridies est dicta quasi dies media. nam
in meridie in medio celi videtur consistere
sol et in medio puncto inter ortum et occasum
existens videtur equaliter ab vtroque tunc distare. vel dicitur
meridies quasi mera dies. quia tunc purior et clari
or est quando sol de medio celi rutilat et totam or
bem pari illuminat claritate. vt di. Isi. Hec hora
calidior est et siccior et in suis qualitatibus est simili
or estati. et hoc accidit propter quattuor. scilicet propter directam
solis ad capita nostra oppositionem. propter radiorum sola
rium reflexionem. et propter directam duplicationem. et
propter radiorum spissitudinem et eorum confractionem. propter
linearum angustiam sub quibus radii coarctantur. Aer
etiam tunc temporis propter multiplicationem et concursum ra-
diorum maxime calefacit. et ideo amplior tunc calor
in istis inferioribus generatur. In meridiana autem
hora vmbra vniuscuiusque corporis est breuissi-
ma. et a meridie versus septentrionem tunc temporis est
extensa. et quanto sol plus recedit a meridiano cir-
culo tanto obiecti corporis vmbra amplius elon-
gatur vt di. Beda. In meridie flores et herbe
arescunt. sed fruges et fructus potissime mature-
scunt. animalia loca vmbrosa propter solis feruorem que
runt et in suis latibulis requiescunt. In meridie
animalia venenosa sicut colubri et serpentes plus le
dunt. quia venenum suum facilius tunc emittunt et effun
dunt. de mane etiam propter frigiditatem nocturnam
precedentem rigescunt. et ideo in eis vis veneni con-
sopitur. sed in meridie calefiunt. Unde tunc ad pun
gendum et virus veneni infundendum fortius in
ardescunt. Unde in feruore meridiano cauer-
nas exeunt. et calefactionis gratia soli se expo-
nunt secundum Isi.

De vespera Ca. XXIII

Vespera a vespero stella occidentali
est dicta. Vesperus enim est stella que solem
occidentem sequitur et tenebras sequen
tes comitatur. vt di. Isi. Vocatur autem vesper se-
rum a ianuis seratis sic dictum. Quando enim ve-
nit vespera fores serantur vt omnia in domo ma
neant tutiora. et dicitur etiam crepusculum. i. dubia
lux quando inter lucem et tenebras discernere non
est certum. vt dicit idem. in vespere igitur dies fi
nitur et solares radii a terre superficie subtra
huntur. imminente vespera vmbre corporum ma
xime protenduntur. flores qui contra solem aper
ti fuerant propter solis absentiam in se clauduntur.
pori etiam corporum qui ex calore diurno aperti fue-
rant propter remissionem caloris in vespere con
stringuntur. exalationes et fumosi vapores que
materia sunt nebule et nubis vespertino tempore
resoluuntur. homines et animalia et etiam vo-
lucres propter resolutionem fumositatum in eo
rum corporibus ad somnum et dormitationem
tunc disponuntur. aues nocturne sicut bubo
nes et noctue de suis latibulis ad sua pascua
procuranda tempore vespertino egrediuntur
greges a pastoribus a pascuis reducte caulis
et aliis ouium receptaculis recolliguntur. Lu-
pi a canibus in vespere vix discernuntur. vigiles
et custodes propter latronum insidias et hostium
insultus in muris et turribus statuuntur. in ve
spere autem laborantes remunerantur et que-
ti exponuntur.

De nocte Ca. XXIIII.

n Ox a nocēdo est dicta eo q̄ ocul' nocet. nā oculū ꝑuat a sua ꝑfectōe. s. ab actu vidēdi. occultat em̄ reꝝ colores in q̄b⁹ ocul⁹ ꝺlectaꝛ. causaꝛ āt nox ab vmbra t̄re cui⁹ interpositio intercipit a nob̄ solare radios ⁊ īpedit ac tollit a nr̄is aspectib⁹ visū solis. Est āt nox frigida ⁊ hūida q̄litatib⁹ hiemis simillima. et iō quieti aīaliū ꝯstitutū est cōgrua ⁊ opationi nāraliū effectuū necessaria. Vñ nox est tps dormitōis ⁊ q̄etis vt ꝟtutes q̄ p vigilias diurnas distracte ⁊ disperse fuerāt debilitate bñficio noctis q̄escāt ⁊ coaduneꝛ. et sic coadunate cōforteꝛ. Ne nox ꝑpt solis absentiā esꝫ penit⁹ indecora stellaruꝫ fulgorib⁹ illustraꝛ. vñ ex stellaꝝ motu noctꝭ tenebrositas minoraꝛ. ⁊ noctis cursus ⁊ ꝓcessus discerniꝛ. aeris etiā nocturna ꝺēsitas tpaꝛ. vt di. Albu. et iō in nocturnis tenebris ambulātes vl' nauigātes de facili deuiāt nisi eoꝝ via p motū et syderꝝ sitū dirigaꝛ. oīs infirmitas pl⁹ extēdiꝛ generaliter nocturno tpe q̄ꝫ diurno. ⁊ patiēs de nocte pl⁹ q̄ꝫ de die aggrauaꝛ. p galloꝝ cantū finis noctꝭ ꝑdicitur. ⁊ aduēt⁹ futē diei ꝑnūciaꝛ. Nox etiā ꝑm excubias militares ī q̄tuor vigilātiū ordines distribuiꝛ. vt di. Beda. Nā ꝑmi vigilāt ī noctꝭ ꝯcinio. scꝺi ī ꝯticinio. tertij ī media nocte sine ī ꝑl⁹ noctꝭ intēpesto. quarti ī gallicinio. Omni em̄ tpe in castris vigilāt et excubāt. q: sp inueniūt qđ formidāt. vt dic idem sup Lu. xij. ꝑter h̄ nox est ex se horroris et timoris incussiua. fantasmatū ⁊ illusionū cōtētiua. pl'a em̄ fantasmata occurrūt ꝺ nocte q̄ꝫ de die. pl'es etiā occurrūt dormiētib⁹ de nocte q̄ꝫ de die vigilātib⁹ fantasie. sic dr. mlta passa sum p visum ꝓpt ipm. Math. xxvij. Nox etiā est ꝯdensatōis et infectōis aerꝭ inductiua. tanta em̄ de nocte fit ex fumis ⁊ vaporosis exalatōib⁹ aeris imutatio ⁊ infectio q̄ vix aīmātia viuerēt nisi lūa et sydera suo motu ꝯ h⁹ maliciā obuiarēt ꝑm Albu. Nox etiā est illoꝝ q̄ claritate diei occultanꝛ manifestatiua. sydera em̄ de die latēt. de nocte ꝟo lucēt. Immūdoꝝ aīaliū est nutritiua. Nam aper et alie fere siluestres de die ī suis foueis ⁊ antris latitāt. de nocte vero p vineas et agros euagari n̄ cessāt. Audacie ⁊ securitatꝭ maleficꝭ ē sepi⁹ ꝓstatiua. Nā de die deꝑhēdi timēt latrōes ⁊ fures q̄ nocturno tpe ad oē flagiciū sunt audaces vt di. Gre. hora tēpestatis nocturna mora piclitantib⁹ ī mari est maxime nociua. q: q̄n nox naufragiū patiētib⁹ sup venit euadendi locus alicui vix occurrit. vt di. Gre. Totius medietatꝭ vite humane est nox insensibiliter ꝯsumptiua. tātū em̄ tpis ꝯsumim⁹ dormiēdo de nocte q̄ntū de die vigilando. vnđ nox subtrahit q̄ ad laborem partem maximaꝫ vite nostre. vt dicit Galienus

De sabbato Capl'm. XXV

s Abbatum est precipuū septimane festum. qđ ad celebrandum idō in die septimo fuit a dño institutum. quia die septimo requieuit dñs ab omī opere ⁊c. Gen. ij. Vñ apud hebreos ita ꝑualuit h̄ solēnitas intantū q̄ nullū opus seruile sabbatis fieri ꝑmittebaꝛ. imo in sabbatis seruis ⁊ ancillis et animalib⁹ et iumentis req̄es fieri iubebaꝛ. Ignis in domibus iudeoꝝ in sabbatis nō accendebaꝛ. Cibus in die sabbati necessari⁹ in die ꝑcedente ꝑparabaꝛ. Cultioribus indumentis ꝓpl'us in sabbatis ornabatur. Lautioribus cibis et epulis cōmuniter ꝓpl'us in sabbatis vtebaꝛ. Templū orationis gr̄a plus q̄ꝫ in alijs dieb⁹ frequentabatur. Altaria sacrificijs maiorib⁹ ⁊ oblationib⁹ pinguiorib⁹ sp in sabbatis cumulabātur. lex in sabbatis sp ꝓpl'is a sacerdotib⁹ exponebaꝛ in eoꝝ synagogꝭ. Cant⁹ cū psalmodia solēni⁹ agebaꝛ. oīs discursus ⁊ euagatio ꝓpl'o ꝓhibebatur. Vnđ iter sabbati spaciuꝫ cantūmodo mill' passuū vocabaꝛ. plus em̄ ambulare in sabbatis illicitū putabaꝛ sicut dicit glosa sup act⁹ aplo'ꝝ. Arma sumere nisi solū p defensione legꝭ nō ꝯcedebaꝛ. vt pꝫ .j. Mach. ij. In q̄tē igiꝛ sabbati q̄es animi figurabaꝛ violator sabbati sine miscđia interfici iubebaꝛ. vt pꝫ in illo q̄ colligēs ligna in sabbato iubente dño lapidibus fuit a populo interfectus.

De neomenia. Ca. XXVI

n Eomenia idem est apđ hebreos qđ noua luna. ⁊ erat solēnitas ī kalēdis mēsiū ad honorē dñi q̄ renouat omnia instituta. Qđ eñ fecerꝭ gētiles in principijs mēsiū ad honorē diane et iunonis. fecerūt hebrei in kalēdis mensiū ad honorē creatoris. Et iō ꝑncipia mensiū dicūꝛ kalende q̄si colēde vt di. Isi. vel dicunꝛ a calo grece qđ est voco latine. q: tubis ⁊ buccinis h̄ solēnitas ꝑnūciabaꝛ. et clangore buccine populus ad festū neomenie vocabaꝛ. Hec festiuitas multū fuit celebris ⁊ insignia. ⁊ iō spi

rima lib; hostijs honorabat̃ ꝛ ppl's ad epulādum ꝛ ꝯuiuandū in kalendis tubis ꝛ buccinis spẽaliter inuitabat̃.

De septuagesima.
Capitulū. XXVII

[s]Eptuagesima est spaciū septuaginta dierꝝ q̄ extēdunt̃ a dñica q̄ d͛r septuagesima vsq; ad sabbatū pasce. et d͛r sabbatū in albis. Jn his aūt septuaginta dieb; signātur septuaginta anni q̄b; filij israel captiui fuerūt in babilone. ꝑ q̄s ꝯtinue fuerūt i miseria ꝛ dolore. s; accepta licẽtia a Ciro rege reuertebant̃ finitis .lxx. annis cū gaudio et honore. Jn his āt septuaginta annis captiuitatis babylonice ꝑfigurabat̃ totū temp⁹ vite nr̃e q̄diu culpe subdimur atq; pene. Et iō culpa ꝑmi hoīs cum pena sibi inflicta legit̃ in eccl'ia in ꝑma dñica qn̄ septuagesima inchoatur. Vñ in signū p̄ntis miserie cantica lencie subticent̃. nuptie et coniugia donec transeat pasca suspendunt̃. Jn pasca autem alleluia cum alijs iocunditat̃ canticis resumitur. q2 ꝑ passionē xp̄i seruit⁹ hūani gener̃ relaxatur. Pena tñ adhuc remanet. et ideo i septimana pascali cantat̃ g̃duale cum all'a. remanente adhuc pena. quia adhuc cū spirituali lencia quā h; eccl'ia p remissione culpe. remanet q̄dam tristicia. sic ppl's israheliticus de sua reuersione libera in hierusalez multū exultabat. sed nihilomin⁹ p difficultate itineris plurimū laborabat. Sic nos tendentes ad patriā gaudem⁹ ꝑ grām nr̃e redemptōis. sed adhuc lugem⁹ p peccat̃. Cū autem vite p̄sentis septuagesima fuerit adimpleta. tunc fulgebim⁹ in albis in agni p̄ntia. Et ideo sabbato in albis cātat̃ duplex all'a. q2 finito labore vite p̄ntis cum ꝑuenerim⁹ ad eterne quietis sabbatū gaudebim⁹ stola duplici nobis tūc pis restituta. Jn signum miserie vite p̄ntis cātatur in introitu misse Circūdederunt me. ꝛc̃. Pro spe autē reuersionis inuitamur i epistola ad currendū in stadio et ad laborandū in vinea domini sabaoth docemur in euangelio. Hec omnia ex summa et sententia Johānis beleth sunt extracta. Cuiuius autoritas in ecclesia solēnis est maxime in officijs ecclesiasticis ordinandis.

De q̄nquagesima Ca. XXVIII.

[q]Uinq̄gesima q̄si q̄nquies decem est vocata. et significat temp⁹ remissionis ſm expositōnem ip̄i⁹ Johannis beleth. Nam annus q̄nquagesim⁹ dicebat̃ ann⁹ iubileus. q̄ apud hebreos fuit sūme celebris et festiuus. Annus em̄ fuit reuersionis pscp̄torꝝ. remissionis debitorꝝ. restitutionis ꝑditorꝝ. Jncipit autem q̄nquagesima i dñica tertia a septuagesima et finitur in dominica resurrectōis. Significat em̄ statū gratie ad quā restauramur mediāte bñficia penitentie. Vnde et ieiuniū eccl'ie incipit in medio q̄nquagesimalis septimane. ꝛ nūc frequenti⁹ q̄nquagesimū psalmū q̄ est penitentialis recitamus in diurno officio. in singulis fere horis psalmus ille penitentialis qui Miserere mei de⁹: intitulat̃ repetitur. Obseruatio anni q̄nquagesimi q̄ dicebatur i lege iubileus incipit ſm hebreos ante legem sc; a tempe Abrae: q̄ liberauit Loth nepotem suum q̄ tunc tempis fuit annorꝝ q̄nquaginta. Et ideo ab illo tempe int̃ filios abrae seruabatur. quod procedente tempe sub lege ꝑpter mysterium approbabatur. viz in numeris.

De quadragesima.
Capl'm. XXIX

[q]Uadragesima est tps q̄dragita dierū. vt dicit Jo. incipiēs a ꝑma dñica q̄dragesimali. et se ꝓtēdit vsq; ad domini cenam in qua dñs noster noui testamēti sacrificiū inchoans pane angelico nos refecit. in quo nobis signat̃ ꝙ q̄ quadragesimā penitentie vel p̄ntis vite spūaliter ꝑegerit diuine ꝯtemplatōis societate finaliter ꝑfruet̃. Est aūt quadragesima tps milicie christiane in quo acrius contra vicia dimicamus. Hūc em̄ dierꝝ numerꝝ ad nostrā assumim⁹ miliciā. non solum ꝑ exemplū Moysi ꝛ Helye. sed etiam ꝑ imitatōem Jesu christi qui tot dieb; legit̃ ieiunasse. Bene autē sub h̄ numero ieiunam⁹. Nam pro eo ꝙ cōstat et denario quater in se reuoluto decalogum sub denario et euangeliū sub quaternario repn̄tat. quib; armis spūalibus noster aduersarius superatur ꝛ terra viuentiū iure hereditario possidetur. sicut terra ꝓmissionis finita quadraginta annorꝝ pugna in deserto filijs israel ꝯcedebat̃. Fructus etiā milicie nostre ostendit̃ sub h̄ numero. Nam q̄dragenarius collectio partib; ip̄m diuidentib; ꝓducit numerꝝ q̄nquagenariū. q̄ numerus remissionis debitorꝝ et hereditatis amisse restitutōem signat. Ex q̄ ostendit̃ ꝙ dimicādo ꝯtra vicia remissionē ꝯsequimur peccatorꝝ

et heredes efficimur bonorum eternorum. In hoc
enim numero vite nostre decimas et primicias domino
consecramus. Nam pro decima.ccclx. dierum ieiuna
mus.xxxvj. dies pro decima.vj. dierum et horarum
que residui sunt de anno integro vnum diem vt in
summo soluatur deo pro decima anni.xxxvij. ieiuna
biles. et tres dies de ieiunio quatuor temporum pro pri
micijs offeruntur. Hoc autem facimus vt offerentes
deo primicias nostri temporis in fide trinitatis et deci
mas in completione decalogi per fidem et bonos
mores primogenitorum dignitatem et eterne felici
tatis denarium assequimur. Et quia quadragesima
est tempus milicie. ideo et in euangelio agitur de mili
cia et victoria ipsius christi. In tractu vero quatuor im
pugnationum et temptationum genera demonstran
tur. quarum prima est leuis et occulta. scilicet timor
nocturnus. secunda est leuis et manifesta. scilicet sagit
ta in die volans. tertia est grauis et manifesta. scilicet
occursus demonij meridiani. quarta est grauis
et occulta. et hoc est negocium in tenebris ambu
lans. Contra istas itaque multiplices impugna
tiones munimur spirituali armatura. ad quam
nos instruit apostolus in epistola et inuitat vbi dicit
Exhibeamus nos sicut dei ministros per arma iu
sticie virtutis dei etc. Inter omnia autem tempora anni tempus
quadragesimale magis est nobile et insigne. Est
enim tempus reuiuificationis. quia terra que in hyeme
videbatur quasi mortua tempore quadragesimali re
uiuiscit et virescit. Item tempus est renouationis.
Nam terra herbis et floribus et arbores frondi
bus renouantur et ornantur. Item tempus est im
pregnationis et fecundationis. quia tunc virtus generati
ua in animalibus et plantis maxime viget. vnde tunc pul
lulant et germinant terre nascentia vniuersa. Item
tempus est nidificationis et pullificationis. vnde turtu
res et ciconie et alie volucres que aberant tota
hyeme tempore vernali adueniunt et ad nidificandum
solicite sunt. Item tempus est medicine et purgationis.
quia tunc maxime mouentur humores in corpore ad excu
dendum. et ideo tunc est tempus congruum medicine. Item tempus est
lucri et negociationis. tunc enim arabilis est terra et
mare nauigabile. et ideo solent homines vernali et qua
dragesimali tempore ob spem lucri ad diuersa ne
gocia se mouere. Item tempus est resecationis super
fluorum et amputationis. et ideo in quadragesima am
putantur vites et alie arbores que a superfluis exo
nerantur. Item tempus est lacrimationis vinearum inci
sarum et germinationis. Nam humor qui erat superflu
us in radice euaporat. et distillando se euacu
at incisa vite. virtus etiam germinabilis tunc erumpit.
et per diuersas partes in propagine se ostendit. Item
tempus est seminationis et insertionis. quia circa quadra
gesimam semina terre committuntur. et surculi in arbori
bus inseruntur. Item tempus est roris et pluuialis irri
gationis. tunc enim oriuntur pliades et alie stelle im
brifere. que sunt causa roris et pluuie ad iactorum
seminum irrigationem et nutrimentum. vt dicit Al
bu. et Beda. Item tempus est deambulationis et per
egrinationis. quia tunc ecclesie et sanctorum limina ma
xime frequentantur.

De pascate. Capitulum. XXX.

Pasca grece passio dicitur latine. a patin
quod est pati. hebraice vero idem est quod
transitus. eo quod in pasca iudeorum agnus immo
labatur. assus comedebatur. et nihil ex eo vsque de
mane derelinquebatur. quod comedi non potuit
igni cremabatur. cum festinatione et lactucis agre
stibus et panibus azimis comedebatur ab incircum
cisis et inmundis comedi prohibebatur. accincti
fuerunt hebrei et pedibus calciati quando ab eis co
medebatur. in manu manducantis agnum ba
culus tenebatur. sanguine agni linitis domorum
postibus virtus exterminantis angeli coercebatur
quia non habuit potestatem nocendi vbi do
morum postes cum superliminaribus fuerunt tunc li
niti. In comestione agni immolati transeun
te domino per egyptum egyptiorum populus percutiebatur
populus autem vero hebreorum ab egyptiorum crudeli do
minio liberabatur. Unde ex eo quod primogenita
egyptiorum interficiebantur hebreorum primogeni
ta sanctificabantur. Post comestionem vero agni
populus precedente columna ignis et nubis illesus
per mare rubrum de egypto educebatur. Pharao
autem ipsos persequens cum toto suo exercitu pre
ceps in medijs fluctibus submergebatur. Tan
dem in fine cum hymnis et canticis pro sua li
beratione et hostium submersione gratiarum actiones
domino soluebantur. Hec omnia in Exodo per ordi
nem continentur. c.xij.xiij. et.xiiij. Et ideo in me
moriam interfectionis egyptiorum et liberationis
hebreorum inoleuit consuetudo vt semper de duobus
damnandis ad mortem vnus in pasca iudeorum in
terficeretur. et alter liber dimitteretur. vt patet Mat
thei.xxvj. Istud autem pasca iudeorum exemplum
fuit et figura pasce christianorum in quo mediante san
guine agni immaculati qui abstulit peccata mun
di omnes electi a seruitute demonum sunt re
dempti. per quem verum factum transitum de carne
ad spiritum. de veteri homine ad nouum. de vmbra
ad lucem. de mundo ad celum. de figura ad ve
ritatem. de seruitute ad glorie filiorum dei liberta
tem. Et ideo dies pascalis est tempus leticie et ex
ultationis. tempus nouitatis et renouationis. tempus
puritatis et iocunde refectionis. quia resurrectionis

filij epulāt nō in fermēto veteri malignitatꝭ ꝫ potiꝰ in azimis sinceritatꝭ ꝛ ṽitatꝭ. Nostrū aūt pasca sꝑ in die dñico celebramꝰ ꝑno tpe luna adhuc plena. In dñica aūt sꝑ celebramus ꝓpt reuerētiā dñice resurrectōis. nō autē sꝑ celebrāꝰ in. xv. luna cū iudeis ne iudaizare videamur. Nostꝝ insuꝑ pasca large sūptū ad mlta se extēdit. ꝛ ꝑmo ad diē i ramis palmaꝝ. qđ vulgarit̃ pasca floridū đr. eo ꝙ ī illo die florētes arboꝝ ꝛ virētes ramos ī manibꝫ gerimꝰ. qꝛ dñs illo die ꝓcessionalit̃ cū ramis arboꝝ est susceptꝰ. Hec dies ē ꝑuilegiata ī hꝯ ꝙ filij israel illo die sub iosue trāsito iordane sicco vestigio terre intrauerāt terminos ꝓmissiōis ꝛ comederūt de frugibꝫ t̃re Chanaan. ꝛ statim defecit māna q̄ aliti fuerūt in deserto q̄dragīta annis. vtꝫ Josue. ij. In eodē etiā die sic tūc erat dies palmarūꝫ eiecit dñs ď tēplo emētes et vēdētes postq̄ȝ a turbis cū ramis palmaꝝ et oliuaꝝ honorifice est susceptꝰ. Ad pasca etiā ꝑtinet dies cene q̄ fm Johannē beleth inq̄tuoꝛ est ꝑuilegiata. in penitentiū ad ecclesiā redeuntiū reconciliatiōe. q̄ eīn in die cineꝝ ab ecclia ꝑ iusticiā excludunt̃ in die cene ꝑ misericoꝛdiā in sinum ecclesie recipiunt̃. et ido in q̄nta feria fecit dñs ex aquis pisces et volucres. partē eīn remisit gurgiti. ꝑtem leuauit in aera. q̄a dñs malos in carnalibꝫ delectātes separat a bonis in celestibꝫ glorificatis. Secundū ꝑuilegium ꝯsistit in veteris sacrificij terminatione et viuifici sacramēti altaris institutione qñ carnalis ritus in celestem ꝛ spūalē ritū est mutatꝰ. Tertiū ꝑuilegiū ꝯsistit in sacre vnctionis ꝛ chrismatis ꝯsecratiōe. tūc eīn ab epo oleū cathecuminoꝝ ꝛ infirmoꝝ quo paruuli baptisandi inungunt̃ int̃ scapulas ꝛ in pectoꝛe. infirmi inungūt̃ in organis sensuum morte iam appropinq̄ute consecratur Eodem etiā die cōficit̃ crisma ex oleo ꝛ balsamo quo pueri crismant̃ a minori sacerdote in vertice. a maioꝛi. s. ab epo in frōte videlicet in ꝯfirmatōe. Quartū ꝑuilegiū ē in mādati dñici repsentatōe. et hꝯ fit in pedū ablutione. in paupeꝝ refectione. in altariū denudatione. et eoꝝ expiatiōe. Est igit̃ dies cene dies reconciliatōis. trāssubstātiatōis. ꝯsecrationis siue vnctionis. dies refectōnis et ablutionis. Ad pascha nostrū insuꝑ ꝑtinet dies parasceue. et đr bona sexta feria. quia ī ea dñs est passus. a cuiꝰ passione omes sexte ferie habende sunt in reuerentia et honore

Celebrat̃ aūt dies parasceue cū tristicia et meroꝛe cū ꝯuis alioꝝ sanctoꝝ passiones cum gaudio celebremꝰ. qꝛ sancti post martiriūꝫ euolant ad celū. xp̄s ꝯ̄o descendit ad īfernū. sed qꝛ fregit tartara et sanctos eduxit. et tertia die resurgēs viuū se ostendit Ideo tunc maxime gaudemꝰ vt dicit idem Johannes beleth. Huiꝰ diei ꝑuilegia fuerūt xp̄i immolatio. inferni depdatio. mortꝭ supatio. ꝛ demonis q̄ mortis habebat imperiū humiliatio. paradisi apertio. hoīs redemptio. sepulcraꝝ reseratio siue manifestatio. oīm figurarum ꝯsummatio. et ideo in cruce dixit xp̄s. Cōsummatū est. Ad pasca quoq̄ȝ pertinet ipsiꝰ vigilia q̄ antonomatice sabbatū sanctū appellat̃. qꝛ in illo sabbato xp̄s q̄ est sanctus sanctoꝝ ꝑ totū diē in sepulcro q̄euit In hac eīn die ignis nouꝰ acq̄rit̃ bñdicitur ꝛ ad accēndendū pascalem cereum custodit̃. deinde pascalis cereus erigit̃ et a diacono bñdicit̃ ꝛ accendit̃. cui thus in forma crucis imprimitur. dein de lectionibꝫ lectis ad ꝯsecratiōē fontis ꝓcessionaliter accedit̃. ꝛ ꝯpleto baptismo ad celebratōnē misse reuertit̃ ꝛ redit̃. Totū aūt diei officiū sub breuissimaꝝ vesperaꝝ compēdio terminat̃. vt nō neophici ad diuinū officiū inconsueti tedio afficiantur. tota etiam septimana pascalis celebris est et solennis. cuiꝰ finis in sabbato in albis terminatur qñ alla duplicat̃. Signat eīn futurā sanctoꝝ gloriosam resurrectōem. in qua duplici stola electi decoꝛabunt̃. de quibꝫ dicit̃ in Apoca. Ambulabūt mecū in albis quoniā digni sunt.

De penthecoste.
Caplm. XXXI.

PEnthecoste fuit festū solenne apud hebreos sicut est moderno tpe q̄ ad nos. Et est dies q̄nquagesimꝰ a pasca. sicut eīn israeliticꝰ ꝑplꝰs q̄nquagesima die q̄ pasca celebrauerāt in ramesse venerunt ad montē syna ꝛ legē susceperūt. vtꝫ Exo. xix. Ita q̄nquagesima die a passione xp̄i datus est spūs sancti aplis ī linguis igneis vt facūdi essent in oīni genere sermonis. ꝛ feruidi ī amore caritatꝭ. Đr aūt penthecoste a penta qđ est q̄nq̄ȝ ꝛ costes qđ est. decē. qꝛ q̄nq̄ȝ decadeo dieꝝ a pasca ad pētecostē incurrūt et distinguunt̃ ꝑ septē septimanas ꝓpt septiformē grāȝ q̄ in aduentu spūs sancti credētibus est collata. Tempꝰ aūt circa penthecosten est tempꝰ militie et strenuitatis. tunc eīn

noui tyrones militie cingulo seu gladio ac/
cingunt᷑. Est etiā tps mūdicie ꝛ siccitatꝭ. so
le eñ tre supficiē tūc fortiꝰ calefaciēte hūoꝝ
ꝯsumit supfluitatē ꝛ lubricitatē. et sic iduci
mūdiciā ꝑ supinductā siccitatē. Itē tps le/
ticie et iocunditatꝭ. nūc eñ aues ꝛ animalia
in maximo amore viuūt. Item tps viroris ꝛ
amenitatis. tunc eñ ꝑcipue herbe virent et
silue tūc frondent Itē tps odoris ꝛ suauita
tis. nam flores hortoꝝ nemoꝝ ꝛ pratoꝝ suā
redolentiā vndiqꝫ tūc diffūdūt. Itēz tps est
dulcoris ꝛ suauitatꝭ ꝛ saporositatꝭ. nā calor
celestis tūc tpis hūiditatē in floribꝫ digerit
ꝛ in dulcedinē alterat et ꝯuertit. ꝛ iō tps est
mellificationi ꝯgruū. ꝓpt qđ apes tūc precei
pue frequētant herbas et arbores ꝓpter flo/
res vt dı. Arist. et etiaz longe puriꝰ et dulciꝰ
est mel quod colligitur tpe vernali q̄ꝫ qđ ac
quirit᷑ tempe autūnali. Itē tps maturitatꝭ
In calidis eñ regionibꝫ circa pentecosten
instat messis tps. Et iđo vocat᷑ in libro nūe
roꝝ tempꝰ nouaꝝ frugū. qꝛ in festo penteco
stes panes ex nouis frugibꝫ dño offerri ꝑci/
piebantur. Item tps est pascue et sanetatis
Nam tunc graminibꝫ et herbis abundāt lo
ca oīa pascuosa Et ideo tam equi q̄ꝫ alia
aīantia ꝓpter nouaꝝ herbaꝝ abundantiam
impinguant᷑. Item tempꝰ est audacie et ani
mositatis. nam ex ferventi impssione calorꝭ
solaris colera tunc incendit᷑. ex cuius accen
sione circa cor ira ꝛ audacia in animalibus
concitatur. vnde illud tempus regibus est
magis ꝯsuetū vt tūc iubeant moueri prelia
ꝯtra hostes.

De scenophegia
Capitulū. XXXII.

Cenophegia est festiuitas hebreoꝝ. q̄ tabernaculoꝝ fixio dicebat᷑. q̄ cele
bratur in memoriā expeditionis qñ
recedentes de egypto in tabernacul' mora/
bāt᷑. vt dı. Isi. vnde scenophegia đr a scenō
grece qđ latine đr tabernaculū. Hec solēni
tas semp in septēbri celebrat᷑. qꝛ collectꝭ fru
gibus de omnibꝫ decimas dño obtulerunt
et leticie ac gaudio tūc specialiter vacauert᷑.
Frondibus et ramis domos suas ornaue/
rūt fructus arboris pulcerrime et suauis. i.
poma cedri in manibꝫ portauerūt. In deci
mo aūt die eiusdem mensis triplex festū eo/
dem die celebrauerūt. s. expiatōis. afflictōis
ꝛ ꝓpiciatōis. Nam eodem die summꝰ ponti/
fex intrauit cū sanguine vitule rufe et expia/
uit sancta sanctoꝝ. et iō đr dies expiationis
Eodem die ieiunabat ꝑpl'us pro reatu vitu
li in deserto. et iđo vocabat᷑ dies afflictōnis
Dies ꝓo vocabat᷑ dies ꝓpiciationis. quia ta/
li die audierūt dominū sibi placatum fuisse
et ꝓpicium sup transgressione vituli idolatre
in deserto.

De encenia Ca. XXXIII

Ncenia est noui templi dedicatio. ce non eñ grece nouū đr latine Hanc solennitatem iudei diuersis tempo/
ribꝫ celebrabant ſm q̄ diuersis tempibꝰ vel
nouū templū edificabat᷑ vel edificatum de
nouo repabat᷑. sicut Iudas machabeꝰ legit᷑
templum dedicasse ꝛ renouasse. j. Macha.
iiij. dedicationis etiā festū tenet ecc'ia. Cū
eñ eps ecclesiaz circuit aqua bñdicta eccle
siam aspergit alphabetū duplex trāsuersali
ter ꝑ pauimentū scribit. parietes signat cri'
mate et linit. thus et thimiama ꝑ q̄nqꝫ ptes
altaris comburit. reliquias includit. alta/
ria ornat et vestit. emunitatē et ꝓuilegia im/
pendere consueuit.

Incipit liber decimus de materia et for/
ma.

Ompleto tra/ ctatu de ꝓprietatibꝫ tempis ꝛ partium eius. agendū est de inferioribꝫ rebus et materia libꝫ creaturis. de elemētꝭ scꝫ
et eoꝝ q̄ ex elementis materialiter compo/
nunt᷑. Sūt autem materia et forma omnis
rei corꝑalis ꝓncipia. vt đr in libro de vnita/
te. Materie autē et forme ꝓuatio nihil aliđ
est nisi totiꝰ rei destructio. et est materia con
traria vnitati ꝛ ei dissimilis. vt dicitur ibidē
Materia autem quanto est natura subtili/
or et sublimior. tanto ad susceptiōem forme
est habilior. q̄nto vero est compactior ꝛ ter/
restrior et a natura celesti remotior. tanto
ad susceptōem impressionū formaliū est de
bilior. vt đr in li. de q̄nqꝫ substantijs. et ſꝫ hꝫ
ꝓprium materia sicut ibidem đr. scꝫ suscipe
formā et nō suscipi. retinere et non retineri.
Principiū autē distinctionis diuisionis et
alienationis in rebus generabilibꝫ et nume
rationis est materia. vt đr. vij. metha. q̄a ge/
nerās nō differt a generato nisi ſm materiā
et ideo vbi est generatio sine materia. ibi est
substantialiter idem generans et generatū

in suba ꝛ natã vt in diuinis. Materia eciã est cã indiuiduatõis reꝝ. vt di. Arꝭ. iiij. metha. qꝛ diuisio spẽi ꝑ indiuidua est ꝺm materiã ꝛ nõ ꝺm formã. Itẽ materia ꝓpria appropriat sibi formã ꝓpriaꝫ. vt dꝛ. x. metha. vñ ꝺm substantiã ꝛ esse sub vna forma est vna materia. ꝛ sub pluribꝫ pl'es. Itẽ. iij. phisicoꝝ. Causa q̃ntitatꝫ ꝯtinue ꝛ infiniti est materia. subiectũ eñi ꝯtinuitatꝫ ꝛ q̃ntitatꝫ diuisio est materia. ꝓpt' qđ accidẽs nõ pt diuidi nisi ꝺm diuisionẽ ꝛ q̃ntitatẽ subiecti. Itẽ materia infinita dꝛ. vel qꝛ diuisibilis est in infinitũ. vel q̄a hꝫ appetitũ ad infinitas formas. Et iõ ꝓpter indeterminatõꝫ suoꝝ appetituũ ꝛ inclinationẽ ad formas infinitas dꝛ infinita. et non ꝙ ei⁹ ꝓtus sit infinita nõ limitata scꝫ neqꝫ coartata sic ꝓt'⁹ est diuinis. Et iõ dic̄ Plato ꝙ materia fluit in infinitũ nisi forma sistat fluxuꝫ. ꝛ iđo corpa q̃ mltũ hñt de materia ꝛ paꝝ de forma crescũt mnltũ. vt pꝫ in arboribꝫ. et iõ ossa paꝝ hñt sensibilitatꝫ. qꝛ multũ hñt materie ꝛ terrestreitatꝫ vt di. Auiceñ. Latet autem in materia potẽtia q̃dam actiua que est forma incõpleta. et h̃ potẽtia est cõis duobꝫ ꝯtrariꝭs. vñ qñ illa potentia ducit' ad actuꝫ vni⁹ forme. appetit statim esse sub forma cõtraria. vt ista potentia q̃ cõiter se hꝫ ad frigidũ ꝛ calidũ qñ actualiter est sub frigido statim appetit esse sub ꝯtrario Vñ nulla forma corruptibiliũ ꝛ generabilium pt sufficiẽter complere potentiã actiuaꝫ in materia q̄n sꝑ appetat impleri ꝑ aliam formã. Illa autem forma cũ sit disparata nõ potest induci nisi ꝑ corruptõem forme p̃sentis. ꝺm q̃ ꝙ virtus agentis immissa corrumpit p̃sentem sic excitat formã actiuã ad formaꝫ ꝯtrariam. ꝛ dat ei paulatim cõpleti⁹ esse donec fuerit sub ee cõpletissimo illi⁹ forme. Has et multas alias ꝓprietates hꝫ materia quas esset h̃ superfluum recitare. quere tñ sup̃. li. viij. de bonitate mundi.

De forma Ca. I

Xiam recitatis ꝓprietatibꝫ materie. relucent ꝓprietates ipsi⁹ forme q̃ ꝺm Aristo. in li. de q̄nqꝫ substãtijs. est q̃i lumen vniuscuiusqꝫ pulcritudinẽ essentiã et signũ tribuẽs. Forme aũt lumen materie infusum descendendo sit debile ꝛ obscurum ꝺm materie capacitatẽ. Est aũt forma differentia q̃ differt aliq̃d ab aliq̃. vt dicit idẽ. Forma aũt alia est essential' alia accidental'. Essentialis forma est illa q̃ adueniens materie ꝑficit eam ꝛ secũ ꝯuenit ad rei alic⁹ ꝑfectõꝫ. qua posita res ponit'. et q̃ destructa nihil de rei suba inuenit'. vñ. iij. phisicoꝝ dꝛ. Forma cũ materia est cã oĩm accidentium. Forma etiam accidental' nõ ꝑficit res neqꝫ facit eas sic dꝛ. viij. metha. sꝫ q̃libet forma accidentalis indiget forma substãtiali q̃ est causa forme accidentalis. Forma ꝟo omnis simplicior est et actualior et nobilior materia. Et ideo ꝺm Arist. li. de animalibꝫ. Forma se hꝫ ꝑ modum viri. quia potest informare mltas materias. sicut vir potest secũdare mltas feminas. Unde ꝺm exigentiã forme que ẽ imꝑimenda materie oportet materiã disponi ꝛ p̃parari. quia si de materia terre debet fieri ignis oportet vt terra subtilietur ꝛ depuret' et simplicior fiat. Si ꝟo econuerso tũc econuerso. Est autem forma materie manifestatiua. nunq̄ꝫ eñi potest sensu videri matia nisi substantiali vel accidentali forma sit imbuta. aut ꝑ viam ꝓuatõis sic videt' tenebra videndo nihil. et sicut audit' silentiuꝫ non audiẽdo sonũ. vt di. Calcidius sup ꝑla. et cõmentator sup ꝓmũ methaphisice dic̄. Materia ẽ causa quare male videm⁹ res creatas vnde nihil est cõmuni⁹ ꝛ generali⁹. et tamen nihil ignobili⁹ q̄ꝫ sit materia. qꝛ nunq̄ꝫ videt' sine forma. nec etiã potest videri forma nisi cũ materie actu sit ꝯiũcta. vbi ꝟo plus est de forma ibi min⁹ est d̃ matia sic dꝛ. iiij. metha. et ecõuerso vbi plus est de materia ibi min⁹ est de forma. et est res magis grossa et impura magis ignobilis et obscura. q̃nto a nobilitate forme amplius est remota. Formarũ autem alia spũalis alia corꝑalis. Corꝑalis vero alia celestis alia elementaris. Forma autem celestis est ita actiua ꝙ complet totũ appetitum materie sue. et ideo ꝓpter p̃sentiaꝫ sue forme complentis totaliter et ꝑficientis celestem materiã substantia celi non potest destrui vel corrumpi. sed potius per formaꝫ suã que in suo actu ꝑfectissima est in esse perpetuo ꝯseruari Forma vero elementarꝭ nõ potest complere tantam potentiaꝫ materie sue nec ei⁹ ꝑficere appetitũ. et iđo relinq̄t illi⁹ potentie materialis aliq̃d incõpletũ. ꝓpt' qđ semper appetit nouam formam. et iđo talia corpora sunt semper corruptibilia q̃ ad potentiã. et etiam sepi⁹ quo ad actum Quãto eñi forma est nobilior ꝛ spũalior et a cõditionibꝫ materie separata magis et abstracta tanto est actualior et virtuosior. vt patet in

itelligẽtijs q̃ȝ suba nõ dependet a materia. sicut dr in .iij. de aia. In bñtibus materiã ñ est itellect⁹ Veruntñ angelos nõ hr̃e in sua forma materiã nõ affirmo. sȝ siue angeloꝝ essentia sit ex spũali materia ꝛ forma ↄposita. siue ñ. h̃ p certo tenet̃ q̃ coꝝ suba respectu reꝝ corporaliũ simplicissima ẽ ꝛ actualissima sicut forma spũal' actualior ẽ q̃ȝ forma corpal'. vt dr. Albu. vñ respectu mat'ie nobil' ẽ forma cuiuslibȝ mixti. nobilior ẽ forma elemẽti nobilissima ãt est forma corpis q̃nti siue celi. sȝ oẽs istas formas incõpabilit' i nobilitate. et actualitate spũal' forma siue sit i ãgelo siue i aĩa p̃excellit. Et h̃ de ꝓpetatibus forme ꝛ materie prout ad h̃ opusculuȝ ptinet dicta iam sufficiant.

De elemento Caplm. II

e Lementũ s̃m ↄstan. est simpla ꝛ minima corpis ↄpositi pticula. Minima ãt dr q̃ ad nos. q̃r sẽsu nõ pcipit̃. Est eñ pticula mĩma ꝛ vltĩa in corpis resolutõe sicut est in p̃ma ↄpositõe. Dr ãt simpla. nõ q̃r simplex sit elemẽtũ sine ↄpositõe aliq̃. sȝ q̃r nõ hȝ ptes aliq̃s ↄponẽtes specie ꝛ numero differentes sicut aliq̃ corpa q̃ sũt mixta. vtȝ i metallis q̃ȝ ptes differt̃. Pars ei q̃daȝ ẽ aer. q̃dã t̃ra. ꝛ sic de alijs. sȝ q̃libȝ ps ignis est ignis. ꝛ sic de ceteris. Dr ãt elemẽtũ q̃i ilemẽtũ s̃m Isi. ab ile. eo q̃ oĩm corpoꝝ sit materia ꝛ q̃i p̃mitiuũ fũdamẽtũ. et s̃m aliq̃s dr q̃i elenamẽtũ siue alimentũ. eo q̃ oĩa corpa alunt̃ elemẽtaribus q̃litatibus ꝛ augmentãtur. Sunt ãt q̃tuor elemẽtares q̃litates. q̃rũ due sũt actiue. s. caliditas ꝛ frigiditas. et due passiue. s. siccitas ꝛ hũiditas. q̃ȝ ↄueniẽtie ꝛ differẽtie sup⁹ i q̃rto libro planı⁹ describũt̃. q̃re ibi. Int̃ q̃litates ãt elemẽtares ↄrietas ẽ ꝛ repugnãtia rõne q̃ȝ ad inuicẽ agũt ꝛ patiũt̃: et generant̃ ꝛ corrũpunt̃. q̃ntũcũq̃ ãt ad inuicẽ ↄriant̃ p influẽtiã tñ celi ꝛ planetaꝝ virtutẽ ↄciliant̃ in suis effectibus ꝛ ad ↄcordiam reducũt̃. ꝛ iõ q̃dã mirãdo nafe nexu ↄiũgũt̃ Nam ignis ꝛ aer ↄueniũt i caliditate. q̃uis discrepãt i siccitate ꝛ hũiditate. Aer ṽo ꝛ aq̃ in hũiditate ↄueniũt. sȝ discordãt i frigiditate. sȝ aq̃ et t̃ra ↄcordãt i frigiditate. sȝ discordãt in hũiditate ꝛ siccitate. Ignis ãt ꝛ terra q̃ sũt elemẽta sũme distãtia s̃m sitũ ↄueniũt in siccitate. discõueniũt tñ i frigiditate. quia t̃ra frigida est subalit̃ ꝛ in vltimo. ignis vero essentialit̃ calid⁹ est ꝛ i sũmo Ex istis ãt elemẽtis q̃tuor duo sũt nobiliora sube et puriora et leniora. s. aer ꝛ ignis. ꝛ iõ a cẽtro ad circũferentiã motũ hñt ꝛ nat̃alit̃ mouent̃ sursuȝ. et ista duo ↄhñt nobilitatẽ suã q̃ ad ṽtutem opatõeȝ ꝛ subam ex vicinitate orbis siue celestis corpis a q̃ recipiũt influentiã mobilitatis ꝛ ṽtutis. Nã ṽt⁹ celestis p̃mo influit super sperã ignis ꝛ p ignẽ sup sperã aeris. et ideo h̃ duo elemẽta sũt ceteris sublimiora q̃ ad sitũ. abiliora q̃ ad motũ. puriora ꝛ s̃btiliora q̃ ad subaȝ. clariora et magis ꝑspicua q̃ ad formã. ṽtuosa q̃ ad actũ. Duo ãt elemẽta sunt inferiora. s. aqua et terra. ceteris duobus nat̃aliter ĝuiora. motũ a circũferentia ad centꝛ deorsum habẽtia p aggregatõȝ ptiũ. ꝛ ↄpactiõe ꝛ spissa ꝛ obscura. ꝛ iõ p̃dictis duobus sũt grossiora ꝛ materialiora pl⁹ habẽtia de materia q̃ȝ de formo. Vñ ꝓpt summã elongatõȝ a spera orbis celestis ṽtuti motiue celi non ita sunt obediẽtia sicut duo p̃ma. Nũq̃ȝ ei sũt elemẽta ociosa. imo i agẽdo ꝛ patiẽdo sũt ↄtinua. vñ nũq̃ȝ q̃escũt a generatõe ꝛ motu. Terra ei ꝛ si q̃escat a motu nũq̃ȝ tñ q̃etẽ et cessatõeȝ recipit ab effectu. ꝛ sicut nõ sunt ociosa ab actu. sic nõ sũt vacua ab ornatu. Nã q̃dlibet elemẽtũ hȝ ornatũ suũ. ignis. sydera. aer. volatilia. aq̃ natatilia. t̃ra gressibilia vt dr. Be. De q̃bus aliqua auxiliante dñõ breuiter sunt dicenda.

De igne Ca. III

i Gnis est corpus simplũ i vltimo calidũ et siccũ. vt dr. Constan. Naturaliter eñ sup aerẽ sedẽ q̃rit. Per violentiã eñ in aere vel in terra detẽt⁹ paulatim in mollẽ aerẽ euanescit. vt dr. Isi. Proprietates ãt ignis tangit Dyonisius in hierarchia angelica. c. xv. Ignis inq̃t est corp⁹ sensibile. longe excellẽti⁹ ꝛ subtil⁹ omnibus alijs rebus corporalibus et nature spirituali ꝓximũ a c p hoc effectũ suum dissimili⁹ cunctis alijs demõstrat. Ignis eñ in oĩbus est et p oĩa dare se ↄsueuit et ab oĩbus nõ remouetur. Est tamen occultus incognit⁹ immensurabilis inuisibilis q̃dammodo incorporeus potens ad actionẽ ꝓpriam. mobilis tradens se oĩbus quoq̃ mõ approximantibus mouens vniuersa se particpantia renouatiu⁹ oĩm. nature custos. illuminatiu⁹ cuȝ circũuelatis splẽdoribus. clarus. discret⁹. distinguens et resiliens. deorsum pascẽs ꝛ sursum mouẽs. acute means. excelsus. nõ recipiens ignominiam minoratõnis. semp motiu⁹. ↄp̄hensiu⁹ ꝛ mutatiu⁹ in se reuertẽs po-

tẽter actiuꝰ ⁊c̃. Hec v̾ba dionisij diuinissimi ꝓfundissima sũt. Describũt eñ ignẽ q̃ ad eius subaꝫ v̾tutẽ ⁊ opatõꝫ. Uñ ad declaratiõeꝫ p̄dictoꝝ v̾ba ꝯmẽtatorꝫ breuit̾ sup hũc locuꝫ h̾ ponemꝰ. Ignis eñ int̾ oĩa elemẽta sitũ habꝫ sublimiorẽ. ⁊ h̾ qꝛ naturã hꝫ leuiorẽ. Et iõ dr̾ excelsus. qꝛ põdere carẽs sublime q̄rit vl̾ pecit. supeminet vniuersꝭ. ⁊ q̄cq̄d corporeuꝫ est p̄ter ip̄m naturalit̾ sub eo subsistit. Item int̾ oĩa elemẽta naturã hꝫ puriorẽ et subtiliorẽ. et dr̾ q̄dãmodo incorporeꝰ. qꝛ ꝓpt̾ subtilitatem sue substantie preter subiectam materiam sensu non videtur. propter hoc etiã videtur multũ nature spirituali ꝓxim. qꝛ q̄dãmõ videt̾ ignis esse mediꝰ int̾ visibilia ⁊ iuisibilia. In q̄ntũ aũt illis approp̄inq̄t supiorib̾ ẽ incorporeꝰ. s; inq̄ntũ approximat inferiorib̾ corporeꝰ est. Itẽ naturã hꝫ ceterꝭ elemẽtꝭ actualiorẽ ⁊ i agẽdo fortiorẽ. ⁊ iõ dr̾ imẽsurabil̾. qꝛ eiꝰ v̾tꝰ ⁊ opatio crescit i infinitũ. si mat̾ia fuerit infinita. q̄ꝫdiu eñ materia subiecta sufficit ignis nõ deficit s; sp̄ potiꝰ crescat. Itẽ naturã hꝫ occultiorẽ. ⁊ iõ dr̾ occultꝰ. qꝛ in sua essentia sensibilit̾ nõ videt̾. inuisibil̾ ⁊ incognitus dr̾. qꝛ sine subẽ mat̾ia sensu nõ ꝑcipit̾. Quid etiã sit i sua essentia seu subã vix cog̃scit̾ itellectu. Itẽ v̾tutẽ ⁊ naturã hꝫ aliis mobiliorẽ. ⁊ iõ dr̾ mobil̾ ⁊ potẽs oim. qꝛ i igne est p̄ncipiũ v̾tutꝭ motiue. qꝛ mouet se ⁊ alia ⁊ a nullo inferiori se mouet̾. Itẽ naturã hꝫ ceterꝭ inferiorib̾ clariorẽ. Uñ dr̾ ꝙ ignis est illuĩatiuꝰ qꝛ claritate sua oĩa illuĩat. s; eẽ circũuelatꝭ splẽdorib̾. Nã splẽdidi ignis radij forꝭ emicant s; circũuelãt̾. qꝛ rursum ad secretũ sue subẽ suũ reducti a nr̃is sensib̾ occultãt̾. Itẽ ex subtilitate sue subẽ v̾tutẽ hꝫ oib̾ aliis acutiorẽ ⁊ penetrabiliorẽ. ꝓpt̾ qd̾ dicitur acute means. qꝛ ꝓp̄ie v̾tutꝭ motu subitrat sine resistẽtia ⁊ penetrat vniuersa. Itẽ ignis hꝫ virtutẽ sui et alioꝝ manifestatiuã ⁊ distinctiuã. Nã se manifestãdo alia sibi obiecta manifestat eoꝝ colores ⁊ figuras ocul̾ rep̄sentãs. ⁊ iõ dr̾ clarus. manifeste discretꝰ. distinguẽs. Itẽ vim hꝫ inferioꝝ ad supiora attractiuaꝫ. Nã materiã in q̃ agit rarefaciẽdo dissoluit et caloris sui violẽtia sursũ trahit. ꝓpt̾ qd̾ dr̾ deorsũ pascẽs ⁊ sursũ trahẽs. Itẽ v̾tutem hꝫ renouatiuã. Oĩa eñ veterascũt antiquant̾ et deficiũt q̃ v̾tute ignea nõ seruãtur. vt p3 i senib̾ in q̃b̾ deficit calor naturalis. Et ideo dr̾ renouatiuꝰ oim ⁊ etiam nature custos sine eñ v̾tute ignis nõ p̄t subsistere v̾tus aliciꝰ corpia naturalia. Itẽ v̾tutẽ hꝫ imutatiuã. qꝛ oim naturã in quã agẽdo supat cõuertit in suã spẽm et trãsmutat. et ꝓpter h̾ dr̾ apprehẽsiuꝰ et imutatiuꝰ. Nã materiã in quã agit apprehẽdẽs illã nõ deserit. s; ꝯsumẽdo i suã similitudinẽ ꝯuertit. apprehẽdẽs aũt non apꝑhendit̾. qꝛ ꝯsũpto eo in qd̾ agit in se resilit a teq; redit. Et iõ dr̾ resiliẽs ⁊c̃. Itẽ v̾tutẽ ⁊ naturã suĩpsiꝰ cõmunicatiuam hꝫ ⁊ sine diminutiõe diffusiuã. et iõ dr̾ nõ recipe ignominiam minoratiõis. qꝛ sicẽ cũ effundit̾ non auget̾ sic cũ recipit̾ nõ minorat̾. neq; in eo ꝙ videt̾ augmẽtũ recipe est capiẽs gl̾iaꝫ. neq; i eo ꝙ putat̾ minor sustinet ꝯtumeliã. Itẽ naturã hꝫ purgatiuã. metalla eñ q̄ nõ põt ꝯsumere a scoria et rubigine mundificat expurgat et mũdat. Itẽ v̾tutẽ hꝫ sapoꝝ ⁊ hũoꝝ alteratiuã. vñ et hũores in corpe excoq̄t ⁊ digerit. ⁊ cibos crudos ꝯsumẽdo in eis sup̾flua sapidos et sanos reddere cõsueuit. Itẽ v̾tutẽ hꝫ sue subẽ p rez oim ⁊ cõmixtoꝝ corpoꝝ essentiã diffusiuã. qꝛ in rebꝰ oĩb̾ inuisibil̾ est inclusus. q̄ꝫq; includi actualiter nõ videat̾ qd̾ inde est manifestũ. qꝛ ex forti corpoꝝ solidorũ allisiõe ignis excutit̾ in q̃b̾ eẽ nullatenus putabat̾. Itẽ ignis subtilitate sua substãtiali hꝫ virtutẽ sui cũ alio corpe imediatissime vnitiuã. vt p3 in ferro ignito et carbone inflãmato et hmõi. in q̃b̾ ignis ita s̾m omnes sui ꝑtes singulis ferri et carbonis ꝑticul̾ cõiungit̾ vt videat̾ vna subã et alteriꝰ sensibilis distantia peniꝰ nõ sentit̾. Unde et triplex ignis species a p̄hĩs diffinit̾. Est eñ ignis lux. ignis flãma. ignis carbo. Ignis eñ est in sua spera lux. sed flãma dr̾ in materia aerꝭ carbo autem in substantia terrea sine infeculentia materie grossioris. Habet multas alias habet ignis ꝓp̄ietates de quibus sup̄ libro secũdo in tractatu de ordine seraphin et libro quarto de elemẽtarib̾ qualitatib̾ scꝫ de calore. quere ibi. Nam ea q̄ dicta sunt hic sufficiãt.

De flamma — Ca. IIII

f Lamma est materia ignea in substãtia aerea accensa. Nam aer ꝓpter sue substantie subtilitatẽ et immediatã quam habet cum spera ignis vicinitateꝫ de facili ignitur et in naturam igneam cõmutatur. et s̾m ꝙ substantia aerea est purior tãto flamma erit lucidior et clarior et nature lucis similior videbitur. Mouetur aũt flamma naturaliter sursum et ab omni parte rã

accēſe linealit̄ in acutū tēdit ꝛ i conū. vn̄ in
ſua extremitate h̄ʒ formā pineā ꝛ acutā. vn̄ i
ſuo acumie ꝓpt᷑ ꝯcurſū radioꝝ i angulo acu
to fortꝰ caloꝛ ſui imp̄mit actōʒ. ꝛ iō q2 in ſū
mo piramidali angulo calidioꝛ exiſtit mate
riā ſibi oppoſitā inflāmat facilꝰ et accendit.
Caloꝛē ſcḿ materiā i quā agit recipit. Vn̄ ſi
matia ē turbida ꝛ fumoſa turbidā ꝛ obſcu-
rā r̄ddit lucē. ꝛ ecōuerſo ſi matia fuerit trāſ
parēs ꝛ pura rutilat ꝛ luioſos radios vndi-
q̄ circūfūdit. tenebroſa illuiat ꝛ abdita pro
dit. viā ꝛ vie offēdicula āmbulātib᷒ oñdit. ꝓpt᷑
ſui leuitatē ꝛ matie aeree mobilitatē in quā
agit. In motu ē ꝯtinuo ꝛ nūq̄ȝ peitꝰ reqeſcit
vēti modicꝰ ipulſus flāmā excitat ꝛ accēdit.
ſʒ ſi fuerit nimis vehemēs flāmā diſſipat et
extiguit. tortuoſe ꝛ amfractuoſe aerē ipellit
ꝯtinue. ꝛ iō moueẽ circularit᷑ ꝛ incēdit vt di.
Mar. Vn̄ vulcanꝰ a iunone i terrā piectus
ſcḿ figmta poetica claudꝰ fuit. ex violētia ſui
motꝰ ptes materie in quā agit inuicē allidē-
do ꝯcutit ꝛ ex ptium colliſione mutua ſonū
facit iocū ſupioꝛē q̄rere ſatagit. et materiā
cui p incorpatōeʒ adheret ab inferis ad ſu-
periora atrahe nō deſiſtit.

De fumo Ca. V

F Umꝰ eſt vapoꝛ ex ptib᷒ matie ſubtili
oꝛib᷒ et hūidioꝛib᷒ vi caloꝛis reſolu-
tꝰ. H̄ʒ āt q̄ncs ptes mixtas cū leuib᷒ ex q̄b᷒
obſcuritatē ꝯhit ꝛ fetorē. vn̄ aerē deuigrat ꝛ
in natāʒ fumigabūdā ꝯuertit. Amaritudi-
nē ei ex matie ſue groſſicie ꝯhit. et cuiꝰ acu-
mie oculos amaricat ac lacrimas ꝓuocat
ſenſibilit᷑ viſū ledit ſuo acumie ꝛ ad cerebrū
penetrat ꝛ ſpm̄ aialē ḡuat et p ꝯn̄s naẽalem
Vn̄ dr̄ in li. aialiū q̄ fumꝰ candele extincte
ledit p̄gnātes intantū q̄ ſi equa pturiēs talē
fumū ſenſerit faciet abortiuū. fumꝰ ꝛ apibus
etiā ē inimicꝰ ꝛ ledit accipitres ꝛ alias prede
aues. vt idē dic. fumꝰ inſup cito moriẽ poſt-
q̄ oriẽ. vt di. glo. ibi. Sic ꝑgula fumi. Cito
eīm i altū aſcēdit ꝛ ſubito euaneſcit. ex igne
oriẽ ꝛ anteq̄ȝ appareat ignis apparere videẽ. a
vēto moueẽ ꝛ diſꝑgiẽ multiplicit᷑ circūferẽ.
fumꝰ etiā oñdit ventū a q̄ pte veniat. q̄a illic
fumꝰ tendit q̄ ventꝰ ipm̄ agitat ꝛ ipellit vt di.
Gre. domos denigrat ꝛ ificit. ꝛ in parietib᷒
generat fuliginē atq̄ȝ nutrit. loca angulosa
petit ꝛ i eis infectōis veſtigia imp̄mit ꝛ dere
linqt. Fumꝰ etiā aromaticꝰ a ſpeciebꝰ aroma
ticis reſolutꝰ ē ſenſui olfactꝰ delectabil᷑ et ai-
cus. Cerebri nāq̄ȝ ē ꝯfortatiꝰ ꝛ ſpirituum
cordis ꝛ capitꝭ reparatiuꝰ. reumatꝭ ꝛ nociuꝭ
fluxꝰ reſtrictiuꝰ deſiccatiuꝰ ꝯſtrictiuꝰ ꝛ poro-
rū obſtructoꝝ aptiuꝰ ꝛ ad ꝯfortatōʒ neruoꝝ
ad iteriora penetratiuꝰ. ſerpētū ꝛ venenoſo-
rū aialiū ꝛ repitliū fugatiuꝰ Omnē etiā fu-
mū ꝛ maxīe odoriferꝝ odiūt tā colubri q̄ȝ ſer
pētes vt di. Gre. Fumꝰ inſup a cibo vl̄ potu
reſolutꝰ vi caloris aſcēdens ad cerebrū ner
uos ſenſibiles opilat ꝛ ſomnū generat ꝛ ſen
ſus exteriores ligat. ꝛ p ꝯn̄s caloꝛē naẽalem
ad interiora reuocat ꝛ ꝟtutē i interioꝛib᷒ ad
iuuat ꝛ ꝯfortat. Si ꝟo fuerit fumꝰ melācoli
cus vl̄ nimis acutꝰ aut venenoſus ex cibo vl̄
potu aut medicina nociua reſolutꝰ ad cere-
brū aduolat. ꝟtutē aialē aggrauat, timorē
generat vt in melācolicis freneſim ꝛ furorē
excitat. vt in freneticis ꝛ ebrioſis. obliuionē
et eriſipilā generat vt in letargicis. ſenſus et
ratōis vſu ꝓuat. vt in epilēticis et caducis.
Has et m̄ltas alias infert corpi fumoſitas
peſſimas paſſiones et nociuas. fumi etiaʒ a
terra et a mari ꝟtute caloris ad ſupiora at-
tracti aerē inficiūt et ꝯdēſant. nubes ꝛ nubi
la generāt ventis tēpeſtatib᷒ ꝛ alijs aerꝭ paſſi
onib᷒ fomētū ꝛ materiā amminiſtrāt. radi-
os ſolares in aere intercipiūt ꝛ obūbrant. et
hec de fumo dicta ſufficiāt.

De carbone Ca. VI

C Arbo eſt ignis actualit᷑ incorpatus
terreſtri matie ꝛ vnitꝰ vt di. Rab. vn̄
ignis p ſui īcorpatōeʒ ptib᷒ groſſioꝛib᷒ ter-
reſtrib᷒ adiunctꝰ p q̄ndā violētiā inferiꝰ deti-
neẽ. vn̄ ſic ignis ī flāma moueẽ furſū. ſic car-
bo crepitādo ꝛ ſcintillando ḡuitate materie
deorſū inclinaẽ. carbo itaq̄ȝ qn̄ igniẽ vertiẽ
in ruborē. ſʒ qn̄ extinguiẽ induit nigredinē,
et oīno ꝑdit p̄ſtinā ignis ſpēm et decorē. vn̄
q̄nto fuerit pulcrioꝛ ex ſui ad ignē p̄ma vni-
tate ſiue vnione tāto apparet defoꝛmioꝛ ꝛ vi
lioꝛ in ipſiꝰ ignis extinctione. in carbone aūt
ſubalis hūiditas totalit᷑ ꝯſumiẽ. et iō de faci
li rūpiẽ ꝛ frāgiẽ qn̄ humoꝛ q̄ fuit cā coadhe-
rētie ptiū ignis totaliter violētia exhauritur
ꝛ iō in carbone extincto ps a pte de facili rū
piẽ. quia nihil humiditatis p quā pteo cohe
reāt in ipſiꝰ ſuba inueniẽ. ſic dicit Gre. parti
bus terreſtribus ſolū remanentib᷒ ꝓpter do
miniū ſiccitatis de facili igniẽ ꝛ accenditur.
Sʒ poſtq̄ȝ accenſus fuerit faciliter reextin-
guitur. ita q̄ i eo nihil de ignis veſtigio pre-
ter nigredinē repiẽ. nigredie eīm ſua polluit
et inficit quicq̄d tangit. carbo etiaʒ ignitus

acutissimũ hꝫ ignẽ ⁊ sũme actiuũ ⁊ penetra tiuũ. vñ sui acumine ferrũ coq̇t ⁊ ptes eꝰ re soluẽdo ⁊ relaxãdo remollit. suo etiã acumi ne caput ledit. sub cinere ãt īuoluꝰ ī se ignẽ retinet ⁊ custodit. detectꝰ ãt ⁊ frigido aeri ex positꝰ ī fauillaꝝ multitudinẽ redigit ⁊ per se subito euanescit. vt di. Gre. Carbo ꝟo si ig nitꝰ fuerit plãtas ꝯculcãtis vrit ⁊ ledit. extin ctus ꝟo q̃uis vrẽdo nõ ledit tangẽtẽ. strido rẽ tñ et strepitũ magnũ facit.

De scintilla. Ca. VII

s Cintilla est modica ignis pticula ex materia ignea ꝯtente ⁊ īpetu caloris dissoluẽtꝫ resoluta. vñ motꝰ scintillarꝫ ē subi tus. vi ei ignea subito resoluit ac sursũ mo uet. ꝫ ex q̃uitate ptꝫ terrestrꝫ ad centꝝ randẽ inclinat. Itẽ motꝰ eiꝰ clarissimꝰ ē ad moduꝫ stelle et luīosus. ⁊ p diffusionẽ sue igneitatis in aere apparet vndiq̇ radiosus. Est p̃terea motꝰ eiꝰ ad modũ ignis actiuꝰ ⁊ ꝟtuosus. Nã modica scītilla ī fũgo vl' ī stipula recollecta in ignẽ maxĩm subito augmẽtat. aerꝫ ĩmuta tione subito euanescit. ⁊ extīcto nihil nisi fa uillã pꝰ se relinq̇t. vẽto tpato seu flatu accen dit. ipetuoso ãt extīgwit. aerẽ impellẽdo pe netrat ⁊ tñ ī penetrãdo ipm aerem paꝝ alte rat aut ĩmutat. q̃to ignis est fortior tãto sci tillaris motꝰ siue impetꝰ erit maior. Ex ma teria viridi ⁊ hũida scintille grossiores et in suo effectu penetrabiliores generant. verũ tamen pauciores.

De fauilla Capl'm. VIII.

f Auilla a fouẽdo ē dicta eo q̇ ignem foueat atq̇ tegat. Est cinis modicꝰ de extīctiõe scintillaris mat'ie dere lictꝰ vt di. Isi. est ãt fauilla tenuis moll'. sub albida ⁊ sicca atꝫ leuis ī sup̱ficie carboīs ig niti adherẽs fulgorẽ eiꝰ hebetat. ⁊ ernorẽ eiꝰ attenuat ⁊ minorat. Ad modicũ vẽti flatũ di spergit. dispsa ꝟo vix vnq̃ recolligit. vt dicit Gre. de facili inflãmat. ꝫ ꝑp̱t defectũ nutri mẽti subito extinguit. Fauilla etiã qñ ē ig nea vẽti raptu sursũ tẽdit. extīcto ãt ꝑprio põ dere ima petit vt di. Gre. vñ deorsum tendit motu ꝑprio. sed sursum extollit ⁊ rapit mo tu alieno.

De cinere Ca. IX

c Inis a cadẽdo ē dictꝰ. nã ꝺ suba ma terie t'restrꝫ vi caloris resolutꝰ gene rat. vt di. Isi. Est ãt cinis moll' despecti co ris amari et stiptici ē saporꝫ. ptes hꝫ minu tissimas et tenuissimas leui flatu spacionis et diuisionis receptiuas. Cinis etiã ꝟtutem hꝫ colatiuã siue mũdificatiuã. vñ valꝫ ad ve stiũ ablutõꝫ. hꝫ etiã vim corrosiuã ⁊ desicca tiuã. vt di. ꝯstan. Cinis insup̱ si fuerit cali dus ignẽ ab eo tectũ custodit. si ꝟo fuerit fri gidꝰ destruit ⁊ extingwit. Cinis etiã p mltaꝫ ignis ꝯflagratõꝫ ⁊ violẽtiã suã formã vilem ⁊ obscurã aliq̃tiẽs cõmutat ī spẽꝫ vitreã atq̇ clarã. nã ex materia cineꝝ solet fieri vitrũ vt di. Gre. Hoc ãt hꝫ cinis defectꝰ ⁊ īp̱fectõis. q̇ q̃uis q̃tidie aque vl' pluuie irrigatõꝫ su scipiat. sterilis tñ manet. vñ terrã quã tãgit nõ fecũdat. ꝫ potꝰ si sterilis fuerit reddit ste riliorẽ et in omnibꝫ viliorẽ. Et h̄ de libro de cimo sufficiant.

Incipit liber vndecimus de aere ⁊ passi onibus eius.

Er est dictus eo

a q̇ ferat ignẽ ⁊ ab aq̃ ferat vt di. Isi. Aer ãt p̱tim p̱tinet ad ma teriã terrestrẽ p̱tim ad materiã celestẽ. vt di. Beda. Nã ps aeris supior pu ra clara et q̇eta. vbi ꝑcellosi ⁊ ventosi motꝰ n̄ pñt attingere p̱tinet ad celestẽ. ps ꝟo inferi or spere aque ⁊ terre vicina. turbulẽta grossa ⁊ ꝯpacta ex humidis ⁊ terreis vaporibꝫ cor pulẽta p̱tinet ad terrestrẽ. et hec ps aerea di uersas ex se ꝑducit spẽs. Nam vt di. Isido. Aer vehementiꝰ ꝯcitatus fac̄ vẽtos chorru scatõẽs et tonitrua. ꝯfractꝰ nubila. ꝯspissatꝰ pluuias. ꝯgelatꝰ niuem et grandinẽ distẽ tus serenitatẽ. vt di. Isi. et Beda. Plus ãt hꝫ raritatis et inanitatꝫ q̃ cetera elementa. Est aũt aer ẽm Constan. elementũ simplex substantialiter hũidũ et calidũ. Ex ꝑpria n̄ natura seu substantia est humidus. sed ex vi cinitate orbis calidꝰ. et ideo ẽm vtriusq̇ q̃li tatis ꝑprietatem aer est sui naturaliter diffu siuus a superficie terre et aq̇ne vsq̇ ad sperã ignis vndiq̇ extensiuus. Ex substantie autẽ sue subtilitate et raritate transparens est et perspicuus. vnde ratione dyaphanietatis sue et transparentie est influẽtie celestis vir tutis et impressionis solaris luminis recep tiuus. virtutis inspirandi et respirandi est aer omnibus animantibꝫ administratiuus Omniũ eñ animantiũ est respiraculum. et volatiliũ celi ꝑpriũ habitaculũ. Sine enim aere nõ potest viuere aliqua animata creata Aer eñ ratione leuitatis substantialis est

naturaliter mobilis ⁊ alterabil' ac ꝑtibilis ī
oppositas q̄litates. vñ ex vaporib9 terre ⁊ ma
ris sepe recipit inmutatiōem. nam si vapor
fuerit fetid9 et corruptus ac venenosus aer
corrūpit et inficitur. cui talis vapor pestifer
admiscet. Si vero fum9 ex pura ⁊ mūda sūba
fuerit resolut9 et odorifera. aer odoriferam ⁊
nature amicabilē ex incorpatiōe fumi odo/
riferi recipit q̄litatē. Item aer nos circun/
dans summe nob̄ est vtilis. ꝓpter anhelit9 ne
cessitatē ⁊ vitalis spūs ꝯtinuū nutrimentū.
Si ei clar9 lucidus ⁊ pur9 fuerit. hūores at
q3 spūs erūt lucidi atq3 puri. Si vero turbi/
dus ⁊ nebulosus hūores erūt turbidi. spūs
grossi ac infecti. vt di. Constan. ⁊ philaret9.
Vñ aer est elementū ⁊ corpoꝝ et spirituū.
Euentatio eīm aeris aduenies spiritib9 ē cā
melioratōis coꝝ et deparatōis ⁊ mitigatio/
nis. ꝓhibēs spūs et hūores ab inflāmatiōe.
attract9 eīm a pulmone cordi. p cor toti cor/
pori ꝑbet ꝑpamentū. vñ aer maxime imutat
corp9 ⁊ ingredit' ad interiora spirituū. ⁊ mi/
scet' cū coꝝ sūba q̄ corpi ꝑbet vitā. Vñ si aer
fuerit pur9 et mediocris ī suis q̄litatib9 ꝑpa/
tus ad ꝯseruatiōez vite maxīe ꝓficit. Si vero
fuerit corrupt9 dispat9 maxīe ledit ⁊ corrū/
pit vt di. Constan. Quāto āt est a t̄ra remo/
tior et celo vicinior. tāto purior ⁊ similior est
etheree puritati. q̄to vero t̄re vicinior tanto
frigidior et crassior et similior terree q̄litati.
Vñ ex vaporib9 terre ad interiora aeris at/
tractis varia et ꝯria ī aere generāt'. Et q̄nto
aer est grossior et spissior. tāto sol ī eo forti9 i/
ꝓmit calorē radioꝝ ꝓpt' radioꝝ solariū reꝑ/
cussionē ꝯculcatōem et ꝯfractōez. Ex reper
cussione āt solariū radioꝝ ī aere hūido ⁊ de
so generāt' in eo varij colores vt dr ī li. meth.
vtz in assub et in iride et in ꝯsilib9. Fit autē
aeris ꝯdensatio triplici de cā. s. ex vapore ꝑ/
tes terrestres suas ⁊ grossas cū aere ꝑmiscē
te. vl' ex frigiditate ꝑtes hūidas aeri ꝯgelāte
vel ex generatōe noui aeris sensū ī se recipiē
te. p cui9 ad ꝑmā additōem aer ingrossat'. vt
dicit ph̄us. Rarificat' aūt et subtiliat' ex cau
sa ꝯria. s. ꝓpt' vaporis ascendētis ꝯsūptōez
ꝓpt' fortiorē calorem aerē extenuantē vel cla
rificantē. vel igneaꝝ partiū ex particulis ae
ris generatōnem per vltimam humiditatis
sue rarefactōem. et caliditatis intensionem
aer in naturā igneaz trāsmutat'. Immutat'
aūt aer ſm sūbam vel qualitatē multiplicit'.
vt dicit Auicenna. Primo a solis appropin/
quatione vel elongatiōe. Calefit eīm aer qñ
sol ad nostꝝ habitabile appropinquat quē/
admodū frigescit qñ se elongat. Item ex or
tus et occasus stellaꝝ immutatōne. Stelle
eīm tam erratice q3 fixe sunt cā quare aer in
suis qualitatibus immutat'. Sole nāq3 cū
aliqua stella effectus frigidi sicut saturno ī
frigido signo conueniēte intendit' frigus in
aere. Si vero cōuenerit cum calido plane/
ta. vt cum marte. est causa quare in aere fit
excessus in calore. et sic de alijs est intelligē
dum. Item immutat' ex terre varia disposi/
tione sicut et positōne. Nam in parte septē/
trionali fit siccus aer ⁊ frigidus. australi ca
lidus et humid9. orientali calidus ⁊ siccus.
occidentali frigidus et humidus. Item ex
terre eleuatione vel depressione. q2 in mon/
tibus est aer frigidus. in vallibus aūt calid9
Cuius rōnem reddit Constan. in pantegū.
dicens. Boreas in q̄t habet ortum ab eminē
ti zona. vñ loca eminētia libere expetit ⁊ mo
uet ⁊ subtiliat aerea. ⁊ ita infrigidat. q2 om̄e
subtile dūmodo habeat exalatiōem p motū
infrigidat'. aer aūt in vallib9 manet quietus
et ita calidus. Aliam tñ reddit Macro. ra/
tionem. dicit eīm q3 h' fit ex aggregatōe radi/
orū q̄ multiplicant' in vallib9 ꝓpt' ꝯdensatōz
vapoꝝ in vallib9 potī9 q3 in montib9. et ideo
niues citi9 liquescunt in valle q3 in monte.
q2 ibi ex radijs maior calor generat' Et hoc
ꝯcordat cū Aristo. in li. meth. f. c. iiij. vbi dīc
q3 multiplicatio radioꝝ q̄ tendūt ad terram
velut ad centrū est in cā hui9 calefactōis. si/
militer reuerberatio radioꝝ in acuts angu/
loꝝ et mora ⁊c. Item immutat' aer ex vicini
tate maris. q2 terra vicina mari septētriona
li frigida est et sicca. ex vapore frigido ⁊ sic/
co a mari resoluto. ibi eīm calor est debilis ⁊
paꝝ vincit. ⁊ iō mare aq̄lonare paꝝ salsescit
vñ ponticū mare est q̄si dulce. In mari au/
strali est ꝯriū ex cā ꝯria. Itē immutatur aer
ex cadaueꝝ et paludū ꝓpinquitate ex quorū
corruptiōe aer ꝯhit corruptōem ⁊ aer efficit'
putrid9 et quasi pestilētialis. Et accidit ista
aeris putrida infectio in fine estatis et sepi9
in autūno. q2 tūc aer ex sui natura est subtili
or. et iō cōuertibilior. ꝓpt' q̄d accidit ei talis
corruptio. ex cōmixtione malaꝝ fumositatū
q̄ ascendūt ex putredine cadaueꝝ vel palu/
dum siue alterius rei cuiuslibet corruptela
vt dicit Joh̄. Et hec de aere dicta in genera
li nūc sufficiant.

De igne perpendiculari
Capitulū p̄mū

Nunc de impressionibꝰ q̄ fiūt in aere ē dicendū. P̄mo de his q̄ fiūt ex vapore calido ꝛ sicco. sic̄ est ignis ꝑpendicularis. q̄ q̄n͂ꝫ apparet i aere. ꝛ nō ē aliud nisi impssio generata ex vapore calido ꝛ sicco in p̄ma aeris p̄te eleuato h̄n͂s latitudinē in p̄fūdo ꝛ longitudinē in sup̄mo s̄m figurā flāme piramidalē p igneē ꝛ motū celi inflāmato. Aliud ē ignis lōgꝰ. q̄ est impssio generata ex vapore calido ꝛ sicco i sup̄ma p̄te aerꝫ carēs latitudie manifesta respectu sue lōgitudinis inflāmato ꝑ v̄tutē ignis ꝛ p motū firmamēti. et d̄r h̄ impssio draco euomēs ignē. ꝛc̄. Tertia impssio vocaꝛ candela ꝛ generaꝛ ex vapore calido ꝛ sicco i sup̄ma p̄te aerꝫ habentē q̄si longitudinē ꝛ latitudinē equales tn̄. ꝓpꝰ q̄ apparēt q̄si rotūde figure inflāmate p calorē ignis ꝛ motum celi. Quarta impssio vocaꝛ assub ab Arist. ꝛ est duplex. s. ascēdēs et descēdēs. Et generaꝛ h̄ impssio ex vapore calido ꝛ sicco subtili i sup̄ma p̄te aeris lōgitudinē et latitudinē magnā h̄ns. ꝓportionatā tn̄. inflāmato vehemēter ꝛ calefacto per ignē ꝛ motū firmamēti petēs sup̄iora ꝓpꝰ subtilitatē materie et vehemētiā inflamatōnis. Alia est impssio ꝛ d̄r assub descendēs. generaꝛ aūt ex vapore calido et sicco ꝛ grosso. lōgitudis ꝛ latitudis eq̄lis existēte i p̄te supiori medij intersticij aeris inflāmata p ignē ꝛ motū firmamēti. Descēdit aūt inferiꝰ ꝓpꝰ circūstans ꝛ pōdꝰ materie grossioris. vt d. Arist. Iste impssiōes sūt q̄s vulgꝰ putat stellas de nocte cadētes de celo ꝛ ad celum ascendentes.

De ventis in generali
Capl'm. II.

Sunt et alie impressiones ex vapore sicco sicut ventꝰ q̄ s̄m Arꝫ. est motus vaporis sicci eleuati a centro terre cū aere et in aere cū aliq̄ celesti v̄tute incorporati. Un̄ ventꝰ s̄m Bedam nihil aliud est q̄ aer motus ꝛ circūagitatꝰ. ex fumositatibꝰ a t̄ra descēdentibꝰ et a aerē repellētibꝰ generaꝛ ventꝰ vt dicit idem. Hāc aūt descriptiōe arguit Arist. in topicis. quia descriptū nō vniuersaliter p̄dicaꝛ de sua descrptōne. q2 nō om̄is aer motꝰ est ventus. Oportet ei ad h̄ vt aer motꝰ sit ventꝰ q̄ ibi sit maximꝰ impulsus ꝛ q̄ multū de aere d iutꝰ impellaꝛ. Et ideo diffinit sic Constan. ventꝰ est vapor frigidus et siccus ex terris et aquis p calorem resolutꝰ. aerem p incorpatōnem sui fortiter cōmouens et impellēs. Alij ponūt causam ventoꝝ esse nubes in aere existētes sua mole aerem hinc et inde p̄mentes ꝛ impellētes. et ex tali motu nubiū et impulsu fit ventus. Alij aūt dicunt ventū procreari ex cōflictu brachioꝝ maris in quatuor p̄tibꝰ terre. Na͂ in aqlone brachiū australe conflictū in oriente cōmouet mare. ex cuiꝰ motu moueꝛ aer et fit ventꝰ q̄ vocatur subsolanus. Quādo vero confligūt in occidente fit ventꝰ q̄ dicit fauonius siue zephirꝰ. Econuerso si brachiū orientale et occidētale fecerint conflictū in meridie fit ventus q̄ vocaꝛ auster. Si h̄o in septētrione fit ventus q̄ vocatur boreas. Ex alijs aūt reflutionibꝰ maris intermedijs dicunt ventos collaterales generari. Alij addūc dicūt. t. vt dicit Beda. q̄ ex cauernis terre fit ventꝰ h̄ modo. q2 aer labilis est nature et ideo subintrat cauernas terre et exit. Cum ei vna p̄s nititꝛ exire et alia subintrare fit cōflictus et moueꝛ aer et fit aer inde ventus. et ideo eolea regio est ventoꝝ q̄ est regio cauernosa. Primā aūt rōnem generatōis ventoꝝ approbat Aristo. in li. meth. vbi dicit q̄ duo sunt genera vapoꝝ q̄ p calorē a terra resoluunꝛ. vnus est humidus q̄ est materia pluuiaꝝ et aquaꝝ p maiorē ꝯdensatōem vel minorem. alter vapor est siccus et est materia oim ventoꝝ. Undecūq̄ autem prouocatur ventꝰ siue generet h̄ manifestū est. q2 ventus summe mobilis est et motꝰ inquietus ꝛ agitationis in aere ꝯcitatiuus. Est etiā tempestuosus in mari et in aere tempestatū generatiuꝰ Item ventꝰ q̄n͂ est moderatꝰ ꝛ nauigātibꝰ in mari nō ꝯriꝰ itineris eoꝝ est directiuus et ꝓmotiuꝰ. Econuerso h̄o si ꝯtrariꝰ fuerit et imoderatꝰ piculum ꝛ timorē ingerit et sic itineris retardatiuꝰ. Item ventꝰ subtilitate sua et impetu penetrat ad interiora maris ꝓcellaꝝ et maris vndaꝝ est eleuatiuꝰ et extensiuꝰ in p̄tes oppositas diffusiuꝰ. Itē ventus borealis cū sit frigidꝰ et siccus est aeris depuratiuꝰ pluuiaꝝ nebulaꝝ ac nubium fugitiuus ꝛ serenitatꝫ inductiuꝰ. Econtra ventus australis cū sit calidꝰ et humidꝰ ꝯtrarios habet effectꝰ. aerem eni͂ condensat. turbulentiā ꝛ obscuritatē generat vt di. Beda. Itē ventꝰ q̄n͂ obstaculū inuenit sue virtutis siue fortitudinis est ostensiuus. tunc enim maxime apparet fortis et violentus. vnde ꝛ domos

arbores sibi resistētes dirnit radicitꝰ ꝛ subuertit. ꝛ iō dicitꝰ est vētꝰ. vt dic̄ Isi. eo ꝙ vehemēs sit ꝛ violētꝰ. vis eñ eiꝰ tāta est vt nō solū saxa ꝛ arbores euellat. ſ; etiā celū ꝛ terram ꝯturbet mariaq; cōmoueat. vt dic̄ idē. Itē vētꝰ est humorꝫ superflui ꝯsumptiuꝰ ꝛ lubricitatꝫ ac immūdicie absterſiuꝰ. Nā vie q̄ ꝑ inundationē pluuiaꝝ effecte sunt lubrice ꝛ sordide ꝑ flatū vēti fiūt mūde. Itē tēperatus vēti flatꝰ est ignis ꝛ flāme excitatiuꝰ. Si ꝟo fuerit nimis impetuosus ꝛ intēsus erit eiꝰdem extinctiuꝰ. Itē vētꝰ in suo ortu inuisibilis est ꝛ occultꝰ. ſ; paulatim ꝑ aggregatiōez ꝑtiū vaporabiliū i aere est augmēti receptiuus ꝛ supꝑsticꝰ manifestatiuꝰ. Et iō dr̄ i libro metheoꝝ. ꝙ vēti qñ oriunt̄ de terra sunt debiles. ſ; post efficiunt̄ fortes ꝓpt̄ multitudinē vapoꝝ q̄ post i aere multiplicant̄ ꝛ aggregant̄. Itē vētꝰ mouet̄ circularit̄ ꝛ tortuose. nā vapor q̄ ascēdit ꝑmo sursum flectitur postea in circuitu terre. ꝛ iō eiꝰ motꝰ est tortuosus ꝛ circularit̄ ꝓcessiuꝰ. Itē vēti impetꝰ est paleaꝝ eleuatiuꝰ. pulueris ꝛ cinerꝫ dispsiuꝰ. vesice inflatiuꝰ ꝛ extēsiuꝰ. ꝑ sui subintrationē intrat eñ cauernosas ꝛ spongiosas terre ꝑtes. Et vtꝰ terremotꝰ generatiuꝰ. ex vēto eñ īterclusō ꝛ agitato ī vētre terre fit terremotus vt dic̄ Aristo. Nā poroꝝ tā terre q̄ꝫ corpoꝝ aīaliū est vētus aptiuꝰ. ad īteriora terre subtilitate sue subē penetratiuꝰ ꝑ sui īterclusionē intrās ꝑtes aqueas. est vētus ī suꝑficie aq̄ eleuatiuꝰ ꝛ spume causatiuꝰ. Et est vētꝰ in aquaꝝ suꝑficie dissimilitudis ꝑtiū ꝛ inequalitatꝫ inductiuꝰ. Nā aq̄ esset eq̄ suꝑficialit̄ atq; plana si ventoꝝ īpulsu nullatenꝰ moueret̄. vt dic̄ Isi. Itē vapor vētosus a cibis ꝛ potibꝫ ꝛ aliis humoribꝫ vi caloris resolutꝰ multaꝝ passionū est ī corꝑe illatiuꝰ. nā inclusus ī stomacho vel ī interioribus viscēꝝ torsiones generat q̄ꝫ intolerabiles. ꝛ multas alias passiōes sic̄ hydropisim arsheticā ꝛ hmōi. In auribꝫ etiā fac̄ sibiluz ꝛ tynnitū vn̄ inficit ꝛ impedit audibilē spiritum sine auditū

Deventis Ca. III.

V Euti aūt sunt. xij. quoꝝ q̄ttuor dicunt̄ esse cardinales. ꝛ octo collaterales. Primꝰ cardinaliū dr̄ subsolanus. q̄ orit̄ in oriēte sub eq̄noctiali parallelo ibi eñ q̄nq; fit maximꝰ aerꝫ impulsus ex trāsuerberatiōe terre ꝛ aq̄ in aere ex q̄ fit vētus. Et dr̄ subsolanꝰ q̄si sub solenatꝰ. q̄ nascit̄ in torrida zona sub q̄ semꝑ mouetur sol. Iste vētꝰ hꝫ duos collaterales. s. vulturnū versus septētrionē. ꝛ euꝝ ꝟsus austꝝ. ꝛ p̄ñtes retineri in h̄ versu. Sunt subsolanꝰ vulturnus ꝛ eurꝰ eoꝝ. Hi venti sunt calidi ꝛ sicci. calidi. q̄ sub sole diu morant̄. sicci autē q̄a mare oriētale est a nob valde remotū. vnde anteq̄ꝫ vētꝰ oriētalis ad nos veniat si q̄d hꝫ de humore humido totū calore solꝫ est consumptū. Vētꝰ ꝟo subsolanꝰ est in calore tēperatꝰ. ſ; qñ declinat in vulturnū oīa desiccat. qñ aūt in eurū generat nubes. Vēti autē oriētales fm Cōstā. sunt salubres ī ortu diei q̄ ab aere veniūt tꝑato ꝛ subtiliato. nā vt dic̄ idē. regionū orientaliū est aer clarꝰ ꝛ paꝝ siccꝰ. inter calidū ꝛ humidū temꝑatus vn̄ talꝫ ventꝰ aq̄s clarificat. ꝛ eis saporē suauem administrat. vn̄ vēti oriētales corꝑa i sanitate custodiūt ꝓpter suaꝫ tēperiē q̄litatuz ꝓpter h̄ etiā oriētales marie fructibꝫ ꝛ floribus abūdant plꝰ q̄ꝫ aq̄lonares vꝫ occidētales. Itē flumia ꝯ orientē fluētia ꝛ mare orientale subintrantia sunt meliora ꝛ saniora ac clariora. q̄ vētoꝝ orientaliū occursiōe ꝛ solis oriētis reuerberatiōe aq̄ subtiliant̄ ꝛ depurant̄. Secūdꝰ vētꝰ cardinalis ē fauonius. ꝛ orit̄ in occidēte sub parallello eq̄noctiali. ꝛ hꝫ iste vētꝰ duos collaterales. s. circiū versus septētrionē. ꝛ zephiꝝ versus austrū. ꝛ retinent̄ ꝑ hūc ꝟsum. Circiꝰ occasuz zephirusq; fauoniꝰ afflāt. Dr̄ aūt fauonius eo ꝙ foueat ea q̄ nascunt̄. vt dic̄ Isi. hyemem eñ resoluit. germia ꝛ flores ꝑducit. Est autē fauoniꝰ tꝑate frigidꝰ ꝛ humidꝰ. frigidꝰ est q̄ ꝑuā morā fac̄ sol in occidēte ꝛ ad nos venit aūq̄ꝫ a solaribꝫ radiis incalescat. Venti itaq; occidētales in fine diei sunt salubriores ꝛ tꝑatiores q̄ sol i occidēte subtiliat eos ꝛ depurat. q̄ ḡ regiones occidētales aerez nō habēt ꝑfecte tꝑatuz in calore ꝛ humore. iō eoꝝ aqua mutabilꝫ est ꝛ turbida. eo ꝙ in ꝑncipio diei radiis solaribꝫ nō digerat̄. Nā in ꝑncipio diei vētꝰ ibi nimis est frigidꝰ. in vesꝑe ꝟo calescit. vt dic̄ Cōstan. Tertiꝰ vētꝰ cardinalis ē auster. ꝛ orit̄ sub polo antartico eadē de cā q̄ ꝛ ꝑmi. ꝛ hꝫ duos vētos collaterales. s. nothū ꝟsus orientē. ꝛ affricū ꝟsus occidentē q̄ notant̄ hoc versu. Atq; die medio nothꝰ heret ꝛ affricꝰ austro. Auster aūt ab hauriēdo aq̄s est dictꝰ. Est aūt calidus ꝛ humidꝰ ꝛ fulmineꝰ. densum fac̄ aerez atq; spissuz ꝛ nebulas nutrit. suo calore po

ros aperit et sua humiditate pluuias multi plicat et adducit. vt dicit Isid. tempestatem in mari generat. quia ab imo flat. vt dicit Beda. poros corporum aperit. virtutes animales impedit. grauitatem in corpore facit. vt dicit Ypo. Venti in quantum australes grauant auditum. caliginosi fiunt et capita grauantes. pigri dissoluentes etc. Dissoluunt enim venti australes humores ab interioribus ad exteriora sensus et grauitatem faciunt. colorem corrumpunt et egritudinum faciunt recidiuationem podagram et pruritum commouent. et epilentiam et acutas febres. Ventus itaque australis oritur in zona iuxta polum antarticum que prenimia eius frigiditate est inhabitabilis. vnde naturaliter est frigidus et siccus quantum est de suo ortu sicut et septentrio qui flat in axe opposito. sed dum transit per torridam zonam. ibi calorem assumit. et quia versus meridiem venit vbi est maior aquarum copia et loca vapore et rore plena humiditatem contrahit et acquirit. vnde et apud nos calidus et humidus inuenitur. et ipso flante aer predicto vapore repletus in pluuias resoluitur. et quia de ampla zona aerem impellit ad nostram angustam ideo condensat aerem vnde nubes generantur. quarum obiectu solares radii obscurantur. vt dicit Isi. Multas itaque habet auster laudabiles proprietates. quia est ventus mollis et remollitiuus. calidus et humidus pluuie et roris ministratiuus. pororum terre apertiuus. germinum et seminum productiuus. nutritiuus. et augmentatiuus. superficiei terre renouatiuus. pennarum veterum et plumarum in auibus mutatiuus. humorum frigidorum et compactorum in corpore dissolutiuus. sudoris et euaporationis fumositatum et humorum superfluorum prouocatiuus. reptilium et vermium terrestrium de interioribus terre eductiuus. Quartus ventus cardinalis dicitur boreas qui ortum habet sub polo artico eadem de causa qua et precedentes. et habet istos collaterales. scilicet aquilonem versus occidentem. et chorum versus orientem. et notantur per hunc versum. Ac boreas aquilo veniunt et chorus ab arcto. et dicitur boreas ab yperboreis montibus a quibus flat. vt dicit Isid. sicut auster dicitur affricus de prouincia affrice a qua frequentius solet flare. dicitur et septentrionalis. quia flat a parte axis et septentrionis et oritur ex locis aquosis et congelatis et constrictis propter nimiam remotionem a circulo solis et ex montibus excelsis ex quibus ad nos venit et cum ab illis locis nequeunt vapores dissolui propter nimiam congelationem aerem serenum reddit. et pestilentiam ab austro ortam reprimit et repellit. vt dicit Isi. vehementia sui frigoris terrarum et aquarum superficiem constringit. et nunc in glaciem. nunc in cristalli speciem secundum maiorem vel minorem induratione alterat et conuertit. Dicitur etiam quod venti cum frigidi sint et sicci corpora indurant et poros claudunt. humores putrificant. spiritus et sensus subtiliant. vim digestiuam adiuuant. virtutem retentiuam confortant. aerem pestilentem sanant. vim generatiuam augmentant. Unde dicit Aristo. libro. vij. quod in conceptione fetus si ventus fuerit septentrionalis. natus erit masculus. et econuerso si fuerit meridionalis. erit femina. Dicit etiam Constan. libro. v. c. vij. quod ventus aquilonaris humores malos contrahit et impedit ne in alia membra discurrant. verumtamen tussim facit propter pectoris desiccationem terre et corporum facit asperitates. frigiditate et siccitate sua neruos penitus contrahit et constringit. ideo a motu et operatione membra impedit. flores et fructus teneros ledit et corrumpit. vineas germinantes et florentes exurit. herbarum et arborum virorem spoliat atque tollit. humores desiccat exteriores et interiores et ideo ptisicis est nociuus. quia pulmonem sua siccitate dilacerat et vlcerat. vt dicit Gal. ventus enim eius est frigidus et siccus de angusta zona veniens ad amplum aerem rarefaciens subtiliat et desiccat et congelando partes humidas tam terre quam aque superficialiter coadunat. vnde dicitur aquilo quasi aquas ligans. vt dicit Isi.

De nubibus Ca. IIII.

Nubes est impressio facta in aere ex multis vaporibus in medio aeris interstitio aggregatis in vnum corpus ex loci frigore condensatis. Unde nubes est communis materia ad niuem et pluuiam et grandinem etc. Habent autem nubes sic generari. nam calor celestis vi sua partes aque et terre vaporabiles ad se subtilissime attrahit et partes earum subtiliores consumens et residuum condensans in nubem conuertit. vt dicit Isid. nubes est aeris densitas ex vaporum et fumositatum terre et maris attractione conglobata. aeris etiam lenitate et ventorum impulsu a calore in concauitate ventris nubis intercluso. huiusmodi mouetur nubis substantia et in circuitu agitatur. Est autem nubes concaua naturaliter. et ad modum spongie cauernosa. et ideo impressionis superiorum corporum est de facili receptiua. et ideo per radiorum solis subintrationem est multiplicis forme et coloris representatiua. vt patet in arcu celesti. quod nihil aliud est quam nubes quedam rorida. in cuius substantia multiplex forma per solis radium generatur. Est autem nubes interius concaua et per sui figurationem cum spera celi cui appropinquat. rotunda est exterius et conuexa. a latere autem non est ei aliqua forma siue

figura determiata. nã qñ nubes nubi late/
ralit appxoimat. altera alteri ĩ figura se con
format. vt dic Beda. Itẽ nubes leuitate sue
sube summũ est motiua ⁊ ꝭm ꝗ a vẽto plus
min⁹ vel ꝑpellit̃ eit⁹ est vl' tardi⁹ ꝓcessiua. Itẽ
ꝭm ꝗ ex subtilioribꝫ ⁊ purioribꝫ ⁊ vaporibꝫ
est cõposita magꝭ est illuminatiõis ⁊ impssi
onis radioꝝ solariũ receptiua. diaphaneita
te ei sua ⁊ trãsparẽtia luci ẽ ꝓxima. nisi qñ ex
nimis grossis fumositatibꝫ ip̄i⁹ suba ẽ in ae
re aggregata. tũc eñ est obscura ⁊ ꝑ sui ĩter
positiõẽ int̃ nos ⁊ solẽ lumĩs solarꝭ est inter
ceptiua. ⁊ a nr̃is aspectibꝫ ablatiua. est etiaꝫ
caloꝛꝭ solarꝭ ꝑ sui oppositiõẽ mitigatiua. ꝓpter
qđ nubis pñtia messoribꝫ ⁊ alijs ĩ estu solis
laborãtibꝫ est accepta. Itẽ nubes calore sol'
ĩ pluuiã resoluta ꝑ imbriũ effusionẽ est ter/
re secũdatiua ⁊ germinũ ac seminũ de terra
ꝓductiua. Itẽ cũ oĩa fere q̃ generant̃ ĩ aere
sit q̃si mater ⁊ quedã cõis materia diuersaꝝ
reꝝ est ad terrã de sua suba trãsmissiua. qđ
patet. qꝛ nũc pluit. nũc grandinat. nũc nin/
git. nũc fulminat. nũcqꝫ tonat. Iteꝫ nubes
ex aq̃s marinis aggregata ⁊ in altũ ꝫ solem
suspẽsa bñficio caloꝛꝭ celestꝭ est tot⁹ marine
salsedinis ⁊ amaritudis in dulcedinẽ ꝯuer/
siua. nã de mari originẽ ꝯtrahit. ⁊ tñ depu/
rata a sole marꝭ amaritudinẽ nõ sapit neqꝫ
sentit. Itẽ nubes in pluuiã resoluta vtil' est
terre ⁊ ꝓficua sꝫ qñ resoluit̃ in ventũ plimũ
est nociua qꝛ tũc est tẽpestatꝭ nõ modice in
mari vel in terra generatiua. Itẽ nubes ĩ al
to aeris intersticio suspẽsa videt̃ celo esse ꝓ/
xima ⁊ ꝯiuncta. cũ tñ in veritate magꝭ terre
q̃ꝫ celo sine cõparatiõe aliqua sit vicina. Itẽ
circũflux⁹ siue mutua collisio nubiũ est ae/
ris aliquotiẽs inflãmatiua ⁊ choruscatiõis
ac tonitrui causatiua. Itẽ ex vẽto in ventre
vel ꝯcauitate nubiũ intercluso sit aliqñ ꝑti
um nubis subita disruptio ⁊ ex tali ꝑtisa ꝑ
te subita attractiõe est nubes strepit⁹ ⁊ toni/
trui effectiua. Itẽ qñ a paludibꝫ siue cadaue
ribꝫ siue alijs corruptis rebꝫ fit vapoꝝ cor/
ruptoꝝ attractio ex coꝝ incoꝛpatiõe in suba
nubiũ ꝓcedit ex ip̄is nubibꝫ corruptꝭ corru
ptio maxima ⁊ pestilẽtia infectiua. Itẽ q̃to
nubes terre ẽ vicinioꝛ ⁊ a celo remotioꝛ. tã/
to maioꝛꝭ quãtitatis est aspitientiũ ocul' oñ
siua. Vñ maxĩa nubes qñ est vicina celo vi
detur mĩma. q̃ ꝟo in se mĩma est iudicat̃ ma
xima qñ terre est vicina. vt dic Beda. Iteꝫ
nubes ex sol' vaporibꝫ siccis ⁊ vẽtosis gene/
rata solet esse deceptiua. nã imbrẽ futurum
ꝓtẽdit. sꝫ in fine ꝓter ventũ ⁊ turbineꝫ nihil
soluit. Itẽ nubes pluuiosa si subito ⁊ sil' ad
terrã corruerit terre vbi cadit qꝛ submergit
eã est nociua. Sꝫ si paulatim ⁊ guttatim fu
erit resoluta magne vtilitatꝭ est frugibꝫ col/
latiua. Itẽ nubes sepe suis guttis terram ri
gat. sꝫ irrigãdo sui ip̄si⁹ est ꝯsumptiua. qꝛ dũ
alia irrigat ⁊ humectat ꝑ sui dissolutionẽ se
ip̄am ãnihilat. vt dic Gregꝭ. Itẽ qñ nubes
vna nubi alteri ẽ ꝯtraria. tẽpestatꝭ ⁊ cõmoti
onis est ĩ aere excitatiua. Cõtrarietas eñ ⁊
aduersus ꝯcursus nubiũ ꝯtrarijs ex impul
sibꝫ est vẽtoꝝ. ex q̃ꝝ allisione mutua fit com
motio ĩ aere ⁊ in terra

De yride Ca. V.

Yris est impssio generata ex nube cõ
caua ⁊ rorida ad pluuias ꝓparata ĩ
stillicidijs infinitꝭ tanq̃ꝫ ĩ speculo re
lucens. habẽs figurã arcualẽ. varios colo/
res exꝓmẽs a radijs solaribꝫ vel lune gene/
rata. sꝫ a radijs lune causat̃ raro. qꝛ nõ nisi
bis in q̃nquaginta annis vt dic Aristo. Ar
cus itaqꝫ celestꝭ est nubes aquosa ꝑ oĩs sui
ꝑtes sol' radijs penetrata. vt dic Max. ⁊ dr
arc⁹ a silĩtudine curuati arc⁹. nã q̃ndã cõue
xitatẽ in summitate nubiũ ꝓtẽdit et cornua
quedã reꝓmit ad terrã ⁊ extẽdit. vt dic Isi.
In h arcu quedã sunt ꝑtinẽtia ad ei⁹ gene/
rationẽ. quedã ꝟo ad ei⁹ spẽm siue formaꝫ ⁊
figurationẽ. ⁊ q̃dã ad ei⁹ ꝟtutẽ ⁊ opationẽ. q̃
ad generationẽ ei⁹ attẽdit̃ ꝗ suba eius ex re
fulgẽtia ⁊ reflectiõe radioꝝ in nube rorida
⁊ imbrifera generat̃. Itẽ ꝗ plena facie sem
per respicit solẽ ex opposito ⁊ a sole respicit̃.
Itẽ ꝗ a terra vsqꝫ ad celũ circularit̃ eleuat̃
nã duobꝫ cornibꝫ terrã ꝑcutit ⁊ vertice celũ
tãgit. q̃ quãto ꝯtrahẽdo compꝛimit̃. tãto pl⁹
in ꝯuexitate extẽdit̃ ⁊ in figurã circuli eleua
tur. q̃ntũ aũt ad figurã ⁊ spẽm est speric⁹ et
circularꝭ ⁊ ꝑspicu⁹ ⁊ specularꝭ ĩ coloꝛe mul
tiplex est ⁊ singularit̃ singularꝭ. Nã in yride
ꝓpter ei⁹ trãsparentiã ⁊ dyaphaneitatẽ reful
gẽt spẽs ⁊ forme sibi opposite ⁊ obiecte. ⁊ iõ
arcus appa ret colorat⁹. nã ꝭm Bedã colorẽ
ꝯtrahit ex q̃tuoꝛ elemẽtis. nã in ip̄o velut ĩ
speculo forme ⁊ spẽs elemẽtoꝝ relucẽt. Vñ
ex igne ꝯtrahit colorẽ rubeũ in supremo. ex
terra viridẽ in infimo. ex aere ꝟo iacinctinũ
⁊ ex aqua ceruleũ in medio. vt dic Beda. et
hi coloꝛes sunt ad inuicẽ coordinati ꝭm ari
stotelẽ in libro methoꝝ. Primo eñ est coloꝛ

rubeus seu vinosus q̃ fit ex radio tãgẽte su/
perficiẽ rotũditatꝫ nubis. deinde sequit̃ co/
lor mixt⁹. s. blone⁹ vl' cerule⁹ ẜm q̃litatẽ vin
centẽ ⁊ dñantẽ in vapore exñte ĩ medio nu/
bis. deinde apparet in infimo color viridis
in inferiori p̃te nubis vbi vapor magꝫ ẽ ter
restris. ⁊ hi colores sunt p̃ncipaliores aliis
q̃r ẜm p̃hm multos alios hꝫ colores int̃ q̃s
distinguere sensui ẽ difficile. et iõ dic p̃hs ꝙ
null⁹ pictor p̃t depingere colores arcus siue
fingere. cã aũt yridis ẜm Aristo. est repcus/
sio radij redeũtis ad vaporẽ ꝯtrariũ nubibꝫ
sicut splẽdor refulgẽs in aq̃ relucet ĩ pariete
rediẽs ad ip̃m. ⁊ cũ nõ videat̃ arc⁹ nisi p ra/
diũ solis p diẽ aut p radiũ lune p noctẽ im/
pedit̃ ip̃i⁹ visio. vl' p̃pter turbulentiã aerꝫ vl'
debilitatẽ visuo. aut p̃p' obscuritatẽ ⁊ densi
tatẽ nubis radiorꝫ illuminatiõi resistẽtis. vl
deficit tp̃e pluuiali q̃r tũc resoluit̃ sup̃flui/
tas vaporꝫ coartati ĩ nubibꝫ ⁊ fit ex eo rora/
tio pluu in q̃ relucet radius sibi opposit⁹ ⁊ fit
formatio iridis. vñ ꝯtrahit varios colores
ex varietate vaporꝫ in q̃ relucet radi⁹. sic dic
Aristo. quo ad ṽtutẽ ṽo ei⁹ siue operatiõẽ sui
interpositõne feruorẽ solis tp̃at ⁊ mitigat. p
sui resolutiõẽ in pluuiã vel in rorẽ inferiora
vegetat ⁊ fecũdat. p suã figurã ⁊ multifor/
mẽ colorũ variationẽ sup̃iora pulcrificat ⁊
decorat. dominiũ humiditatꝫ ĩ aere signat.
Et iõ aũ indiciũ. vt di. Beda ⁊ mgr̃ in histo
rijs p annos. xl. nõ apparebit. ⁊ hẽ erit signũ
desiccatiõis ⁊ defect⁹ elemẽtorꝫ. vt dicidez.
Pacẽ ⁊ ꝯcordiã inter mundũ ⁊ deũ desig̃t.
⁊ diuinũ indiciũ p diluuiũ p̃teritũ fore de/
ficiat ⁊ demõstrat. sic etiã solis fac indiciũ
q̃r in q̃ua p̃te celi sit sol sua p̃ntia indicat. q̃r
nunq̃ est in eadẽ p̃te celi cũ sole sꝫ sp̃ ex ad/
uerso. Sole eñ exñte in oriẽte apparet arc⁹
in occidẽte et ecõuerso sole exñte in meridie
apparet arc⁹ in septẽtrione. In p̃te autẽ au/
strali siue meridionali nũq̃ apparet sic dic
Beda. In hora aũt recte meridiana nũq̃
apparet. cui⁹ rõem assignat p̃hs. q̃r ĩ meridie
q̃ñ mediat sol orbẽ tũc resplẽdet radi⁹ ei⁹ in
vtroq̃ orizonte ẜm equalitatẽ. q̃re tũc non
pl⁹ resplẽdet in vna p̃te q̃ in alia. et iõ nõ ap
paret arc⁹ ĩ aliqua p̃te celi ĩ pũcto meridiei
vt dic Aristo. Rarissime aũt videt̃ de nocte
imo nũq̃ nisi in plenilunio. vt dic Beda. et
hoc nõ ꝯtingit nisi bis in q̃nquaginta ãnis
ẜm Aristo.

De rore Capitulum. VI.

Ros est imp̃ssio generata ex vapore frigido ⁊ humido nõ ꝯgregato ĩ cor
pus nubis ĩ inferiori p̃te medij inter
sticij aerio p̃uo frigore occurrẽte. Dic aũt
Aristo. ꝙ nõ fit ros nisi q̃ñ auster flat. q̃ñ ã
ros est pluuia pauca. ⁊ pluuia ros multus
vñ vẽt⁹ australis sua humiditate rorẽ gene
rat et nutrit quẽ aq̃lo sua siccitate lambit et
in tẽsa frigiditate cõprimit ⁊ cõstringit. Lu
na etiã humiditatẽ suã aeri imp̃mit ⁊ gene/
ratiõis roris in aere causa exstitit. vt di. Am
bro. vocãs lunã matrẽ roris. vñ de nocte ṽ
tute lunari in aere p̃mo originẽ occulte cõ/
trahit. ⁊ tãdẽ insensibiliter descendẽs p her
barꝫ sup̃ficiẽ suauiter se diffundit. In sua
ortu ⁊ descensu herbis et plãtis vigorẽ mi
nuit. et q̃ estus diurn⁹ desiccãdo et ꝯsumen
do inclinauerat ros nocturn⁹ reparat eri/
git ⁊ sustollit. Itẽ in herbarꝫ summitatibus
guttatim se recolligit. ⁊ q̃si suã originẽ petẽs
ad aerẽ descẽdendo sp̃ in foliorꝫ et herbarũ
extremitatibꝫ se suspẽdit. Itẽ vim ardorꝫ sol
nõ sustinẽs cito ad tactũ solariũ radiorꝫ di
soluit̃ et penit⁹ euanescit. ṽtutẽ tñ suã aeri ĩ
pressam nõ deserit. q̃r p sue diffusiõis p̃ntiã
p aera effectũ suũ in herbis ⁊ seminibꝫ ma/
nifestissime derelinq̃t. Itẽ ros cũ sit subaq̃
dam aerea ⁊ in se subtilissima ĩ sup̃ficie. nu/
hilomin⁹ tñ miro mõ efficax in ṽtute est. q̃a
terrã inebriat ⁊ fecũdat ⁊ medullã ĩ granis
amplificat et augmẽtat. ostreas ⁊ alios pi/
sces cõchiliũ in mari ĩpinguat ⁊ impregnat
⁊ maxĩe ros vernalis. nã tp̃e verno ostrea ð
nocte se cõtra rorẽ aperit quẽ descẽdentẽ in
tra se recipit atq̃ haurit. q̃ haust⁹ ⁊ piscẽ re/
ficit et ĩpinguat. et p sui incorpatiõnẽ cũ in
terioribꝫ piscis gemmã p̃ciosissimã scꝫ mar
garitã generat. q̃ quãto est nobilior tãto al/
bior atq̃ maior vt dr̃ in libro gemmarꝫ. Itẽ
pullos coruinos adhuc in pluma albidos
anteq̃ nigrescãt reficit et sustentat. vt dicit
Grego. Itẽ aerẽ diurno calore calefactum
refrigerat et tẽperat. ⁊ si fuerit nimis p calo
rem p̃cedentẽ rarefact⁹ ros p sui incorpatĩ
onẽ ip̃m inspissat mediocrit̃ et cõdensat. vt
dicit Albu. Itẽ ros vim veneni rep̃mit in
aĩalibꝫ venenosis ⁊ coartat ne tantũ deno/
cte q̃ttũ de die se diffundãt. vñ serpẽtes lati
tãtes inter herbas parꝫ solẽt trãseũtes lede
re q̃diu flores et germia sunt ĩ rore. Itẽ ros
gustat⁹ q̃uis in se videat̃ ad modũ aque in
sipid⁹. tñ potestatiue ⁊ effectiue ẽ dulcissim⁹

z mellis ac mãnatis in herbis et floribꝫ cau
satiuus. Nã ex rore celesti mel in floribus. z
mãna in quibusdã herbis in q̃dã pte grecie
generat. sicut dr in Plat. Itẽ ros in aere cor
rupto genit᷒ ex corruptõe loci fit corruptus
z alioꝝ corruptiu᷒ vñ talis ros inficit flores
tenellos z corrũpit segetes nouellas quãdo
sunt adhuc i spica vt dic Grego. z talis cor
ruptio vocat aurugo seu rubigo. vt dic glo
sa Hiero. sup Johel. ibi. Residuũ bruci co
medit rubigo Hiero. Rubigo est qñ tenere
fruges noxio rore pcutiunt et pũunt tã spi
ce q̃ꝫ culmi in ruborẽ vel nigredinẽ vilẽ. et
hec pestis oia vastat etiã stipulã z fenũ intã
tum q̃ nec cibo sunt vtilia necꝫ fimo.

De pluuia Ca. VII.

Pluuia est impssio ex multo vapore frigido z humido i nube aggregato abũdãte in q̃ntitate z suba respectu roris z magis infrigidat z humectat q̃ꝫ illa fumi cũ exaq̃ z terra euaporãtes vi calore celestis ad infimã ptẽ medij interstitij aeris attrahunt. z ibi frigiditate loci ꝯdensantur deinde calore huiditatẽ ei᷒ dissoluẽte z non ex toto ꝯsumẽte guttatim resoluunt i pluuiam z in imbrẽ. vt dic Beda. Et est pluuia a pluralitate guttaꝝ dicta. vt dic Isi. eo q̃ in terpolate z guttatim descẽdere ꝯsueuit. Et dr imber ab imbuẽdo. q2 terrã imbuit et fecundã fac. terra eñ sterilis manet sup cuius supficiẽ pluuia nõ descẽdit. q̃to aũt nubes ex qua generat pluuia a terra est remotior z celo vicinior. tãto suaui᷒ z cũ guttis gracilioribꝫ descẽdit. q̃to ṽo terre est vicinior tãto impetuosi᷒ et cũ stillis grossioribꝫ descẽdere ꝯsueuit. vẽti etiam sup mare discurrẽtes multũ humorẽ de aq̃ supficie recolligunt z secũ in aera deferẽtes. tandẽ in materiã pluuie ꝯuertũt. Qñ ṽo multũ est de materia pluuiali i nube. z nubes fuerit valde dẽsa. fortis fit radioꝝ impssio sup nubẽ z ex multiplicatione radioꝝ z ꝯfractõe coꝝ 3 nubez gignit fortis calor cui᷒ ṽt᷒ tandẽ dissoluit in pluuiam fortẽ. vñ sepe post acutissimũ calorẽ vidẽm᷒ subseq̃ pluuiã vehemẽtẽ. vt dic Beda Tãta etiã fit aliqñ caloris generatõ ex aggregatõe radioꝝ z coꝝ ꝯfractõe circa nubes q̃ vapor q̃si adurit z ex vehemẽti adustione i colorẽ rubeũ cõmutat. Et ex h credit vulg᷒ q̃ aliqñ pluat sanguis. vt dic Aristo. Est aũt aqua pluuialis multũ stiptica z ꝯstrictiua. et iõ restringit fluxũ vẽtris. vt di. Cõstan. Est tñ subtilis sube z leuis pl᷒ hñs aereitatis z aeree leuitatis q̃ꝫ alic aq̃. Et iõ multũ est alterabilis z ꝯuertibil' in oppositas q̃litates Et iõ de facili putrescit z recipit corruptionez. vt dic Cõstan. dulcior tñ est z sapidior alijs aq̃s qñ in sua puritate pmanet z ṽtute Pluuia igit si fuerit i qualitate z quãtitate tẽperata z tpi ꝯgrua vtil' est ad infinita. Nã terram fecũdat z ipã si fuerit rimosa ꝯglutinat. caloris tẽperiẽ mitigat. aerẽ serenat. ventos sedat. pisces ipinguat. siccã ꝯplexionez adiuuat z ꝯfortat. vt dic Cõstã. Si ṽo pluuia mala fuerit ac i suis q̃litatibꝫ distẽperata. ac loco z tpe incõgrua i pluribꝫ ẽ nociua nã ꝓfunditatis imũdicie z lubricitatis est in vijs z i semitis effectiua. graminũ z herbarũ inutiliũ multiplicatiua. fructuũ z seminũ corruptiua. z caloris natural' in seminibꝫ extinctiua. dẽsitatis z obscuritatis i aere inductiua. radioꝝ solariũ interceptiua. nubiũ z nebulaꝝ aggregatõe. opeꝝ z opantiũ impeditiua. maturitatis segetũ z fructuũ tardatiua. reumatis z flux᷒ ꝓuocatiua. morboꝝ oium humidoꝝ augmẽtatiua. sterilitatis z famis causatiua. corruptiõis z pestilẽcie in iumẽtis z oibꝫ inductiua. nã imber corrupt᷒ corrũpit g̃mina z inficit herbas pascuales ex quaꝝ pastu sequit necessario corruptela in aialibꝫ. vt dic Cõstan.

De gutta Ca. VIII.

Gutta siue stilla est vapor humid᷒ in minutissimas pticulas resolutus. Magne aũt fiũt gutte in diebꝫ qñ calor est. z resoluunt ptes nubis q̃ pus erãt aggregate ꝓpt' frig᷒. vt dic Aristo. Qñ cũ i aere est calor adueniẽte frigore velocior est ꝯgelatio vaporis sine aq̃. Vñ dic Aristo. i li. aialiũ q̃ piscatores aquã calidã fundũt super sua instrũ vt citi᷒ ꝯgelata submergant. gutta aũt q̃to est terre vicinior tãto ẽ grossior. z ecõuerso. puitas aũt ei᷒ z rotũditas causat q̃ꝫ diu manet i aere remoto a terra. vt di. Aristo. Est aũt humida mollis rotũda peruia z lucida terre iebriatiua. seminũ et g̃minũ humectatiua. estus z ardoris aeris mitigatiua. aeris purgatiua. z cũ sit mollissima in suba. tñ ex freq̃ẽti casu ẽ lapidũ cauatiua. quere infra li. xix.

De pruina Ca. IX.

Pruina est vapor ꝯgelat᷒. vt dic Aristo. siue impssio generata ex vapore frigido z humido ꝯgregato i corpe

nubis in medio interstitio aeris congelato p frigiditatē loci ꝛ tpis. in q̄bꝫ nō est aliqua ps caliditatis. vt dic̄ Aristo. vñ pruine accidit duricies ex frigore loci ꝛ temporis in quo generat̄. qꝛ frig⁹ vaporis ptes aggregat ꝛ cōtrahit. ꝛ sic pruine substāciā durā reddit. Ex nimia etiā frigiditate albescit ꝛ herbas ꝛ flores sup quos cadit marcidos efficit ꝛ exurit ad modicū solis radiū euanescit ꝛ in rorem redit. qꝛ pruina nihil aliud est q̄ȝ ros ɔgelatus. vt dic̄ Beda. Nā ros descēdēs ad terrā frigiditate noctꝫ ɔgelat⁹ spēm albā duraꝫ ꝛ frigidā recipit. ꝛ sic i pruine subam supficialiter se ɔuertit vt dic̄ idem

De grandine.
Capitulum. X.

Grando est stillaꝝ pluuie frigoris et venti rigore in aere cōgelatio. vt dic̄ Aristo. Est eñ impssio generata ex vapore frigido ꝛ humido a frigore fugato ad interi⁹ nubis p dominiū calidi circūstātiu. Generat̄ aūt grādo in nubibꝫ a terra lōginq̄s. vt dic̄ idē. ꝛ cā generatōis est vapor i ɔcauitatibꝫ nubis recept⁹ q̄ ex frigiditate aeris ɔdensat̄. Nā ptes humide ꝛ frigide fugientes calorē aeris se recipiūt in interioribus nubis. ꝛ ibi inuenientes vaporē ptes ei⁹ aggregāt ꝛ in subam grādinis coagulāt. ꝛ iō i estate frequētius sunt q̄ȝ in hyeme. vehemens eñ calor generatōnē grādinis impedit. Nā dissoluēdo vaporē ptes ei⁹ aggregari pariter nō pmittit. Silr nimiuꝫ frig⁹ in hyeme. qꝛ tūc nō est caliditas in aere quā fugiēdo frigus se recipiēs intrat nubē. grādo aūt rotūda ꝛ parua descēdit ex supmis locis. vt dic̄ Aristo. Causat̄ aūt ei⁹ puitas ꝛ rotunditas ex mora ei⁹ in aere lōgo tpe. vñ ex reuolutōe ei⁹ diurna rotūdat̄. et ex aerꝫ calore ptes e⁹ aqueas resoluēte minorat̄. In grādine i locis vicinis terre generata accidit ɔtrarium ex ɔtraria causa. Grādo itaqꝫ cū impetu magno vēto ipam impellēte et calore dissoluēte terrā petit pcutit ꝛ p ei⁹ supficiē ad modū salis se dispergit. segetes fruct⁹ et flores mlt̄ū ledit. frequēti⁹ p diē q̄ȝ p noctē descendit. Cui⁹ rō est. qꝛ calor diurn⁹ fugat frigus ad interiora nubis. Itē vēt⁹ septētrional' frigidus ꝛ sicc⁹ rorē ab aere descendētē ɔgelat ꝛ ɔstringit ꝛ in substantiā grandinis coagulat ꝛ cōuertit. vt dicit Beda. Et tantum de grandine

De niue
Capitulum. XI.

Nix ē impssio generata ex vapore frigido ꝛ humido i infima medij interstiCij aerꝫ cōgelato in corp⁹ nubis a medio cri frigido respectu pruine ꝓpt admixtionē caliditatꝫ in tpe. q̄ caliditas inclusa i ei⁹ suba ꝛ nō statim deuicta a frigore circūstante rarefacit ei⁹ subam ꝛ mollificat recipiēs albedinē in colore ꝓpter victoriā frigoris in fine. atqꝫ ꝓpter expāsionē ꝛ dispersiōeꝫ ptiū nubis ꝛ ꝓpter frig⁹ debilitatuꝫ a calore frangit̄ in ptes latas ad silitudinē fracte teste a debili ꝟtute frāgentꝫ. vt dic̄ Arist. Nix igit̄ generat̄ in nube frigida min⁹ eñ frigida est q̄ȝ illa in q̄ grādo ɔgelat̄. Et hac testatur mollicies niuis. qꝛ caliditas admixta nubi ꝓhibet ptes ei⁹ inspissari ꝛ vehemēti⁹ aggregari. Nix ḡ aqua est durior ꝛ siccior ex frigore ɔstringēte grādine. tñ mollior est ex admixtione calorꝫ in vētre nubis. Dealbat̄ aūt ex frigiditate i ei⁹ supficie dñante. ad modicūꝫ calorē nix in aquā resoluit̄. ꝛ tā a duricia q̄ȝ ab albedīe de facili imutat̄. Ex mora niuis sup terrā hum⁹ ipinguat̄. sua eñ frigiditate poros terre claudit. vñ reuocato calore ad interiora radicū ꝛ seminū fit humoꝝ interiorū attractio ad radices ꝛ eoꝝ inuiscatio ex q̄ terra ipinguat̄ vñ nix herbas malas ꝛ superfluas mortificat ꝛ attenuat. bonas vero nutrit ꝛ ipinguat. Nix etiā sua pñtia loca fetida ꝛ fimaria ꝛ sterq̄linia tegit ꝛ occultat. vias ꝛ semitas p sui diffusionē tegēs. itinerātes ipedit ꝛ retardat. In alto mari niuē cadere raro beda asserit ꝛ affirmat. Cui⁹ rō ē. qꝛ marꝫ fumositates ɔtinue vl' exalant̄ vl' a vētis ibidē flātibꝫ dispergūt̄ vl' añq̄ȝ possint ɔdēsari in niuē. in pluuiā vel nebulā resoluunt̄. Itē ferꝫ et aialibꝫ nocumētū pstat q̄a eoꝝ tegit pascua ꝛ vestigia manifestat. vnde tp̄e niuis fere a venatoribꝫ d̄ facili capiunt̄. Itē loca alta ꝛ mōtuosa nix freq̄ntat ꝛ diuti⁹ in mōtibꝫ q̄ȝ i vallibꝫ pseuerat. qꝛ vēti frigidi liberi⁹ in mōtibꝫ q̄ȝ in vallibꝫ inualescūt. Insup valles sunt mōtibꝫ calidiores ꝓpter maiorē aggregationē ꝛ ɔfractōꝫ radioꝝ. et iō niues in mōtibꝫ pl⁹ abūdāt. Itē nix vi caloris resoluta terrā imbuit. remollit. ꝛ ebriat quā añ resolutionē frigiditatꝫ sue coartatione i sua supficie forti⁹ indurabat vt dicit Grego. Itē nix ꝓpter sue sube mollicīē ꝛ leuitatē i suo descēsu strepitū vl' sonū nō generat. imo sensibilit̄ de occulto aerꝫ descēdens

intersticio suauit᷑ sup̄ficiei terre se applicat ꝛ
equalit᷑ se coaptat. Itē nix in cādore suo et
pulcritudine ad sui aspectū oculos intuēti
um ꝓuocat. s; si nimis diu aspiciat᷑ sp̄m vi/
sibilē disgregat ꝛ valde imutat Itē aqua ni
uea potētiali ꝛ actuali frigiditate sua fluxū
vētris reꝓmit ꝛ ↄstringit. neruos ꝑcutit. cō
trahit ꝛ opilat sup̄fluitatē mēstruosam vel
strumosaꝫ cū ↄtinue bibētibꝫ generat. mem
bra stupida ꝛ quasi dormitāua cito reddit.
lapidē i vesica gignit ꝛ frigidā hydropisim
ꝓuocat ꝛ nutrit. vt dic̄ Cōstan.

De nebula Ca. XII.

Nebula est imp̄ssio facta ex resolutio
ne nubiū resolutaꝝ i aquā pluuialē
vt dic̄ Aristo. vapores eī sic resoluti
dispersi ꝑ singulas aerꝭ ꝑticulas ac diffusi
nebulā gignūt ꝛ inducūt. q̄ quāto est terre
vicinioꝛ. tāto spissioꝛ ē ꝛ obscurioꝛ ꝛ frigidi
oꝛ iuenit᷑ a terra ꝑo eleuata magꝭ est soli ꝓ
ꝑia. ꝛ iō minꝰ est frigida ꝛ obscura Qñ autē
nebula a sole attracta totalit᷑ sursū mouet᷑.
in materiā redit nubis. ꝛ iō future pluuie ē
significatiua. Qñ aūt totalit᷑ a radijs solis
reꝑcussa deorsum cadit ꝛ i suā redit originē
deficit ꝛ euanescit. vñ purgato aere futurā
ꝓsagit serenitatē. Est aūt aliqñ corrupta ex
vaporibꝫ ex q̄bꝫ generat᷑. ꝛ tūc multū est no
ciua florū etiā ꝛ germinantiū vinearū ē cor
ruptiua ꝛ diuersaꝝ infirmitatū animalibꝫ i
ductiua. latronibꝫ ꝛ ꝑuersis est amica. q꞉ in
sidiaꝝ ipoꝝ est occultatiua. itinerātiū ꝛ ꝑe/
grināciū ipeditiua. q꞉ i magna nebula ꝛ ob
scura via est icognita ꝛ incerta. radioꝝ solis
ꝛ aliaꝝ stellaꝝ est iterceptiua. ꝛ iō nauigāti/
bus est ꝑuis ꝛ piculosa. vt dic̄ Beda. q꞉ dū
nebule obscuritas sup̄ficiē maris occupat
quo debeat nauta recte vertere gubernacu
lum ignorat aut ambigit

De tonitruo Ca. XIII.

Impressionū que generant᷑ in aere
ex vapore duplici. p̄ina est tonitruꝰ.
que est imp̄ssio generata in aq̄a sub
stantia nubis ꝓpter vaporꝭ calidi ꝛ sicci agi
tationē huc ꝛ illuc fugiēs suū ↄtrariū ab oī
parte coartati in se ꝛ ex hoc inflāmari. extin
guentis se tandē in nube ꝛ rūpētis eā. vt di
cit Aristo. Uel generat᷑ tonitrus ex collisio
ne nubiū s̄m p̄hm qñ a vētis ↄtrarijs agita
te nubes ad inuicē collidunt᷑. ex mutua con
cussiōe ad inuicē ꝛ violēta ↄfractōe fit con/
cussio in aere ꝛ strepitꝰ q̄ tonitrus ab antiq̄s
est nominatꝰ. Dr̄ aūt tonitꝰ vel tonitruū a
terrore eo q꞉ sonꝰ terreat audiētes. vt dicit
Isid. Nā tonꝰ idē est qđ sonꝰ. q꞉ interdū taꝫ
acriter cōcutit oīa. ita vt celū discerpsisse vi
deatur. q꞉ cū ꝓcella vehemētissimi vēti i nu
bibꝫ se repēte imerserit. turbine inualescēte.
exituq̄ querēte nubē excauat ꝛ ↄstringit et
impetu magno incidit ꝛ diuidit ꝑtes nubis
ac sic cū horrēdo fragore ad aures veīt. qđ
mirari nullꝰ debet. cū vesica q̄uis sit parua
tamē magnū sonū cōplosa efficit ꝛ emittit.
Cū tonitruo ꝑo simul fulgur emittit᷑. sed ce
lerius videt᷑ fulgur. q꞉ clarū est. tonitꝰ autē
ꝑuenit tardiꝰ ad aures. q꞉ subtilioꝛ ē sensus
visus q̄ audiꝰ. ꝛ ideo primo videt lucē siue
fulgidū lumē qđ ꝓcedit q̄ audiat sonitum
subsequentē sicut homo ꝑius videt ictū ho
minis arborē incidētis q̄ audiat ip̄m sonū
Unde Isidorꝰ. Et ista rō Isid. de cau/
sa tonitrui cōcordat q̄si cū p̄ho dicēte. To/
nitrus inq̄t est sp̄ūs ventoꝝ in sinu nubiū
receptꝰ. q̄ virtute mobilitatis sue quaslibet
ꝑtes nubis interrūpit. ꝛ strepitū ac fragorē
tonitrui introducit. vñ subdit. tonitruū est
spacioꝝ aeris sibi occurrentiū sonꝰ s̄m Ari
sto. in libro meth. Tonitruū nihil aliud est
q̄ extinctio ignis i nube. vapor eīm siccꝰ ele/
uatus ꝛ calore aerꝭ inflāmatꝰ qū a nube aq̄
sa intercipit᷑ subito extinguit᷑. ꝛ ex tali extin/
ctione strepitꝰ tonitrui generat᷑. sic qñ in aq̄
extinguit᷑ ferrū ignitū sic sonitꝰ atq̄ stridor.
descēdit tonitꝰ sepe cū fulmine. ꝛ tunc ma
gis ledit. vt dicit Beda. vñ obest fructibus
cū aduenerit cū choruscatiōe ꝛ fulmine si/
ne pluuia. Cū vero accidit cū pluuia ꝓdest
vt dicit idē. Tonitruū igit᷑ motu suo oīa
cōcutit. cerebrū cōmouet. animū terret. vi/
nū in dolijs ꝑturbat cōmouet ꝛ corrumpit
vt dic̄ Aristo. Si venerit in hora cubatōis
auiū oua ledit. mꝉieres parturiētes sepe ab
ortiri facit. turres altas sepe ↄcutit impetu
suo ꝛ deijcit. arbores altas diruit radicitus
ꝛ euellit. ꝛ frequētiꝰ in locis altis q̄ in hūi/
libus ꝛ demissis ledere ↄsueuit. vt dic̄ Be/
da. Amfractuosum ꝛ q̄si orbicularē sonū
fac̄ ꝛ aerē quodā ineq̄li susurrio ꝑ circuitū
ↄcutit ita q꞉ sp̄em strepitꝰ rote vehiculi exp̄
mit q̄dāmodo ꝛ ꝑtēdit. vt dic̄ Cassi. Et tal᷑
circularꝭ sonꝰ accidit forsitā ex rotunditate
nubiū i q̄bꝫ vapor siue vētꝰ q̄ cā ē tonitrui.
dissimilit᷑ agitat᷑. q꞉ nūc sursū. nūc deorsū. nūc
aūt nūc retro ꝑ ↄcauitatē nubiū ↄmouet᷑.

De chorusscatione.
Capitulum. XIIII.

c Chorusscatio secundum Aristo. cōprehēdit fulgur. fulmen. et proprie dictā chorusscationē. Nam proprie dicta chorusscatio est apparitio subita vaporis subtilis inflammati euanescēs in aere sine descēsu ad terrā. Fulgur uero siue fulguratio est ignis subtil'. grossior tñ chorusscatiōe ad terrā descēdēs q penetrat herbas et res molles sicut ponūt phi. vt recitat in .ij. phice algazelis

De fulmine Ca. XV.

f Ulmen vero est vapor ignit' cōpactus et solid' impetuose cadens maioris vis q̄ sit fulgur. pcutit enī qd̄ tāgit. penetrat et urit siue liquefacit diuidit et scindit et nihil corpale ei resistit. Et sm̄ h̄ dic̄ Isid. q fulgurare idē est qd̄ ferire. qr sicut idē dic̄. Ex subtilioribus ptibus elemētorū cōponit ex q̄bus maior vis penetrādi relinq̄t et ideo ictus celesti iaculi ab Isid. nūcupat̄ generat̄ aūt ex vapore grosso cōposito ex cōtrarijs et diuersis eleuato et vehemēti calore igniro et inflāmato. q collisione ventorū et attritu nubiū impellit̄ et quasi lapis igne' dē cōcauitate nubiū deorsum p violentiā ad modū iaculi cōmouet̄. Uñ fulmina collisa ad modū lampadis fulgida vi inflāmatōis discurrere p aera discernūt̄. Et q̄uis ignee sint nature tamē p violētiā mot' cōtra naturā ignis infer' descendere cōpellunt̄. vt dicit Beda. In suo aūt descēsu incendit et urit. et tūc dr̄ fulgur. vt dic̄ Isi. penetrat et findit et tūc dicit̄ fulmē. vt dic̄ idē. vbi aūt urit secū fumū et fetorē pessimū gignit. sup loca alta frequētius cadere cōsueuit. in forti estate aut in forti hyeme raro sunt fulguratōes sed in pncipio autūni et in fine veris. vt dic̄ Beda Phs li. ij. c. ij. in hyeme et estate raro fiūt fulmina. qr in hyeme pter frig' vapor ī aere ñ gignit̄. In estate uero pter siccitatē et subtilitatē aeris nō fit aggregatio vapor ī nubibus sz in autūno et in ve est aer mobilis et nimbosus. et ideo tūc sep' fulgurat. Itē. ca. liij. dicit idē. fulminū plura genera tradunt̄. nā q sicca veniūt nō adurūt sed dissipāt. q humida nō vrūt sz infuscāt. tertiū est qd̄ clarū vocāt. qd̄ mire est nature. nā vinū exhaurit in dolijs intactis vasis. aurū et argentum liquat sacculis nō combustis. Quid aūt sit chorusscatio et vnde pueniat. diuersi diuersimode tradiderūt. Dixit enī Empedocles. q chorusscatio est ignis occultat' in nubibus ex radijs solis. Et hoc dicit Aristo. esse falsū. qr si hoc esset. ex omī nube chorusscatio accideret. qr in omī nube radij solares occultant̄. Anaxagoras aūt dixit q chorusscatio est ex aere descēdente in nubē vel ad nubē. et sein ea occultāte cui' apparitio est chorusscatio. et qñ ille ignis extinguit̄ in nubibus aquosis stridor illi' extinctiōis vocat̄ tonitruū. Alij dixerūt chorusscationē causari ex vētis calidis et siccis in nubibus cōpssis quibus inflāmant̄ et adurunt̄. ignis in eis ingrediens est chorusscatio cui' splendor pri' puenit ad visum q̄ sonit' ad auditū. Alij dixerūt chorusscationē nō fieri p ignē sed p aque splendentis imaginationē. que p stellarū de nocte lucentiū illustrationē in nubibus videt̄. Sz dicit Aristo. q iste sermo error est quia chorusscatio de die videt̄ sub radijs solis. sicut videtur de nocte. sm̄ Aristo. aūt vapor aggregatus in nubibus eorū vehemēti collisiōe et tritus ignit̄. et fit materia chorusscationis. et quia habet aliquas ptes terrestres earū grauitate mouet̄ inferi'. Et qr illa chorusscatio est vehemētis subtilitatis. et nō vehementis inflāmationis et adustiōis. ideo apparet alba. et ideo corpa que ptingit non inficit nec corrūpit. Huiusq; Aristo. li. ij. meth. Chorusscatōis itaq; mot' subit' est et improuisus subito enī appar3 ab oriēte in occidēte. subito est ostēsu' et subito sui occultatiuus. De matrice enī sua vt dic̄ Grego. in ictu oculi exit. et ī se subito reuertēs suā originē nō relinq̄t. Ex sua subita apparitiōe aspect' intuētiū est repcussiu'. timor3 incussiu' p totū orbem sui apparētiā et opiñonem et indiciū visus sui est diffusiu'. futuri tonitrui pambulus. et sui aduēt' annūciatiu'. Si pluuiā habuerit cōcomitantē vtil' est et pficu'. Si uero pluuijs caruerit tenellis floribus et fructibus est nociu'. vt dic̄ Beda

De aura Ca. XVI.

a Ura est aer leuiter motus et agitatus estuantibus refrigeriū. algentibus prebens calorē. que quāto est purior tanto delectabilior et sanior est. que si fuerit tempata et debitas qualitates tpis nō excesserit maxime vite hominis est congrua et sanitatis conseruatiua. si vero contrario modo se habuerit maxīe est nociua. qr pestilentie et corruptiōis nō modice est inductiua.

Est aūt pestilētia aeris corruptio ex siccita
tis ꝛ pluuiaꝝ distēperātia ex meritꝪ hoīum
ꝯtingēs. vt dicꝪ Jsid. Et dr̄ pestilētia q̄si pa
stulātia. qꝛ totā naturā hoīs ꝑambulat ꝛ ꝯ
pascit. nā corruptꝪ aq̄s ꝛ pluuijs ī aere q̄bꝫ
spirādo ꝛ edēdo pascimur statī corrūpimur
ꝛ diuersis passionibꝫ necessario lacessimur.
vt patꝫ s. in codē libro. vbi de ꝓprietatibus
aerꝪ dictū est. Sꝫ h̄ dicta iā sufficiāt

Incipit liber duodecim⁹ De auibꝫ in ge
nerali ꝛ speciali

Expedito tracta
tu de ꝓprietatibꝫ aerꝪ. ꝛ eoꝝ q̄ ī
aere generanꝪ. restat dicere ali
qua q̄ ptinēt ad ei⁹ decentiā et
ornatū vt ī ipis sicꝪ ī ceterꝪ crea
turis dei magnalia extollanꝪ Ad ornatū āt
aeris ptinent aues ꝛ volantia. vt dicꝪ Beda
Et iō aliq̄ pauca adiuuāte xp̄i clemētia sūt
dehis huic opusculo inserēda nō q̄dē de oī
bus sꝫ solū de auibꝫ ꝛ volantibꝫ de q̄bꝫ spēa
liter fit mētio ī textu biblie vl' in glo. Et pri
mo dicēdū est ī generali. deinde ī spēali. ꝛ h̄
ꝑ ordinē alphabeti. Aues itaq̄ꝫ q̄si deuie. i. si
ne via sunt dicte. vt dicꝪ Jsi. eo q̄ itīaꝝ vie nō
sunt ī aere determiate ꝛ distincte. aues enīꝫ
motu ꝛ agitatōe alaꝝ diuidūt aerē ꝛ icidūt.
sꝫ statī p⁹ volatū aere se claudēte nullum si
gnū sui trāsit⁹ derelinquūt. DicūꝪ aūt volu
cres qꝛ volitāt alis. vt dicꝪ Jsi. ꝓpꝪ q̄d ꝛ alites
q̄si alātes. i. alis se leuātes a plibꝫ noiānꝪ. si
ne cū alis nō volitāt. siue q̄ꝛ bn̄ficio de ter
ris ī aera se nō leuāt. UꝪ iō auis dr̄ ales ab
alēdo. qꝛ ab illo q̄ pascit volatilia celi ꝛ dat
escā oī carni alit. i. nutritꝪ. vt dicꝪ Jsi. Atten
dunꝪ etiā auiū ꝯditiōes ꝛ ꝓprietates penes
multa. qꝛ penes eaꝝ sūbam ꝛ cōplexionem
Nā ex duobꝫ elemētꝪ inꝪ summe gūe ꝛ sūme
leue itermedijs auiū sūba est creata. nā ī ea
rū ꝯpositōe aer ꝛ aq̄ potissime dn̄anꝪ. ꝛ iō
qꝛ min⁹ hn̄t terrestreitatꝪ ꝛ pl⁹ aeree leuitatꝪ
q̄ꝫ gressibilia vl' natatilia. leuitate sue natu
re hn̄t ferri sup aera. vt dicꝪ Jsi. Aer ei inclu
sus inꝪ pēnaꝝ ꝯcauitatē auē leuigat ꝛ vt le
uiter feraꝪ sursum ipāꝫ disponit ꝛ habilitat
et adiuuat. Uñ q̄to volucres pl⁹ hn̄t pēno
sitatꝪ ꝛ min⁹ carnis. tāto facili⁹ se sursum le
uāt. vt patꝫ ī auibꝫ p̄de. q̄ exonerate a mole
carnis altissimi sunt volat⁹ ꝛ valde acuti vi
sus et magne aiositatꝪ. vt dicꝪ Aristo. lib. xij.

Itē ꝯsideraꝪ volucris ꝯditio penes genera
tionē. Hn̄t eīm sibi insitā a natura seminalē
rōem. cui⁹ ꝟtute monenꝪ naturaliꝪ ad sui ge
nerꝪ multiplicatōꝫ. ꝛ sue spēi ꝑ generationis
actū sine ordinē ꝯseruationē. vt dr̄ ab Ari
sto. li. vj. Oēs inq̄t aues cū pullificāt faciūt
oua q̄uis in oibꝫ nō possit videri ꝓpꝪ pauci
tatē. Est aūt p̄ncipiū generatōis pulli. sicut
dr̄ ibidē ab albugie ꝛ cibꝫ ei⁹ a vitello. ꝛ post
dies decē generatio pulli ꝯplebiꝪ f'm oēs
sui ptes. ita q̄ erūt ptes distincte ꝛ māifeste
ꝛ hꝫ tūc caput toto corpe mai⁹. ꝛ si tūc frāge
reꝪ oui testa iueniretꝪ caput inclinatū s crus
dextꝝ. ꝛ ei⁹ ale expāse sup caput. Cōpleta āt
generatōe et singloꝝ mēbroꝝ ꝑfecta linia
mētatōe rūpiꝪ testa aliq̄n in die. xviij. vel. xx.
vt patet ī gallinis. ꝛ exeūt pulli iā completi
et viuificati ꝛ aliq̄n gemelli. sꝫ inꝪ gemellos
vn⁹ erit maior alter minor. ꝛ multotiēs mō
struosior. sic dicꝪ idē ibidē. li. vj. Inter om̄ia
aūt aīantia in generatōis ordine volucres
sequunꝪ nature maximā honestatē. Nā f'm
ordinē nature mares femias cū solicitudie
q̄rūt. inuētas diligūt. ꝓ ipis pugnāt. ꝛ peri
culo se exponūt solūmō eis q̄si ꝯiugalꝪ amo
ris federe se ꝯiungūt. ꝛ fet⁹ ab ipis pcreatos
solūmō nutriūt atq̄ꝫ pascūt. Uñ naturaliꝪ
inꝪ sexū et sexū indicāt ꝛ discernūt exceptis
paucꝪ in q̄bꝫ degenerat natura. vt ponit ari
stoteles exēplū de ꝑdicibꝫ q̄ obliuiscūꝪ sexū
vñ dicꝪ q̄ mascul⁹ surgit in masculū. ꝛ femīa
in feminā. et ex tali coitu nō fiūt oua pullifi
catiua. imo fiūt sicut oua vēti. et sentiꝪ etiāꝫ
ex tali coitu mal⁹ fetor. Idē dr̄ de columba
masculo. q̄n inq̄t senex nō pōt coire. sꝫ solūꝫ
deosculaꝪ ꝛ saltat supra masculū ꝛ hoc fac.
qꝛ deosculaꝪ ꝛc. Obseruāt aūt aues ī gene
rādo tpis ꝯgruitatē. Nā vernali tpe q̄n in
stat tps generatiōis aues vociferāt. mares
femīs se associāt nutibꝫ ꝛ vocibꝫ ad amoreꝫ
mutuū se inuitāt nidificāt ouāt. pullificant
pullos generatos nutriūt et educāt. sꝫ ꝯple
to generatōis officio a cātu cessant ꝛ ab inui
cem se sepant ꝛ vsq̄ꝫ ad iteratū generationis
tps inuicē nō appropinquāt Itē attendunꝪ
aues q̄ ad habitatōꝫ. sunt eīm q̄dā volatilia
que humanā videꝪ diligere frequētiā. ꝛ ha
bitationē sicꝪ galli. anseres. galline. columbe.
ciconie et irūdines. q̄dā ꝟo oīno fugiunt ti
mēt ꝛ abhorrēt hoīm ꝯuersatiōꝫ sicꝪ aues sil
uestres mōtnose ꝛ fluuiales seu palustres. qꝛ
f'm varias eoꝝ complexiones. varia ꝯrune

habitacula. z diuersa sibi vendicāt māsio/
nes. nāq̄ nature sunt magꝫ frigide z humi/
de paludes z fluuios frequētāt ꝑpter victus
acqsitionē. nidificationē. pullificatōnē z fe
tuū educationez. vt aue mergули anates z
cigni ī qꝰ ingeniata est natura. vt dic Aris.
vt pedes haberēt latos clausos z indiuisos
ꝑpter natādi necessitatē. vt scꝫ pedū latitudi
ne aq̄s ꝓpensiꝰ pulsent. z sic pulsis retro aq̄s
q̄si remigando in anteriꝰ fortiꝰ se extendant
Caudas etiā hn̄t breues ne in natādo cau/
de madefacte pōdere impedimētū sentiant
rostra aūt hn̄t lata vt gramīa z radices car
pant aptiꝰ z incidāt. colla lōga vt faciliꝰ vi/
ctū de ꝓfundo attrahāt z acq̄rant. Uolati
lia ꝟo q̄ calidioꝝ z ficcioris nature sunt mō
tuosa z rupiū cacumīa inhabitāt z frequen
tant. vt oīs aues ꝑde q̄ de ꝑda sunt viuen
tes. sic sunt aq̄le z falcones accipitres z ꝯsi
mileo. qꝰ dedit natura. vt dicit Aristo. vn
gues curuos z pedes fortes z neruosos et
rostꝝ curuū z acutū. vt fortiꝰ ꝑdā retineant
z carnē faciliꝰ lanient. Hn̄t aūt hmōi aues
modicū carnis z multū plume. z sūt magne
animositatꝫ. vt sic sint motꝰ velocioꝝ z vo/
latꝰ fortioꝝ. vt dic Aristo. Caudā insup ha
bent subtilē tenuē z longā q̄ in volādo se re
gunt sic gubernaculū regit nauē. Oīes ta
les aues fm Aristo. in li. ij. solitudinē dili/
gūt. z cū aliquo socioꝝ habitare n̄ possunt.
imo pullos ꝓprios a se abijciūt. z statim q̄n
pñt volare rostro eos ꝑcutiētes a nido exi/
re cōpellūt. z ī suo ꝯsortio viuere n̄ ꝑmittūt
vt dic Aristo. he z alie aues ꝑde recipiūt in
ꝑdando diuersificationē. q̄dā capiūt ꝑdam
in aere volādo z nūq̄ aliquā ꝑdā inuadūt
sup terrā. q̄dā ꝟo ecōuerso in terra aues ca/
piūt. sꝫ in aere nūq̄ ledūt. Un̄ māsuete vo/
lucres z colūbe istaꝝ auiū differentiā reco/
gnoscūt. z iō q̄n ꝑdones aerꝫ vidēt ad terrā
fugiūt. q̄n ꝟo ꝑdones terre ꝯspiciūt in aera
subito se extollūt. z q̄ in terra erāt in ꝑiculo
eleuata a terra in aere tute fiūt. vt dic idē. Itē
sunt quedā aues nemorose q̄ siluas frequē
tāt z dēsas arboꝝ inhabitāt summitates. z
he quedā sunt ceterꝫ maioꝝ māsuetudinis.
sic sunt oīs modulātes z estiuo t̄pe dulcis
simis vocibꝰ ī siluis z arboribꝰ resonātes. si
cut sunt merule z philomene z hꝰmōi q̄ t̄pe
amoꝝ maxīe cantāt ī rubis z frutectꝫ nidi/
ficāt sup oua solicite cubāt. pullos suos di/
ligūt z educāt. Sūt z alia q̄daꝫ volatilia q̄
cāpestria ꝑcipue frequētāt z victū de terre
fructibꝰ acq̄rūt ꝯtinue z mādūcāt q̄les sunt
grues z anseres tā domestice q̄ siluestres. z
hmōi aues sꝫ viuere tā in terra q̄ ī aere dili
gūt turmatim icedūt. spēz suā diligūt. regē
sibi faciūt z ei obediūt. ordinate volāt. z q̄n
q̄ int̄ se vehemētissime pugnāt z rostrꝫ sedi
lacerāt z deplumāt. sꝫ post pugnā q̄si recō/
ciliati siꝫ volāt. z societatē ꝑstinā nō decli/
nāt. t̄p estatē futurā ꝑ cognoscūt. z cum vi
dēt eā imminere vociferāt atq̄ clamāt. vigi
lias ordināt z ī vigilādo vices mutāt. Hec
oīa ꝯtinēt in exam erō Basilij z etiā Amb.
siliꝫ z ī Aristo. Supaddit etiā Arist. z dicit
vigil lapillū in pedes tenet vt si forsitā sur
repserit somnꝰ. casu lapidis excitet. z si q̄ so/
cietatē ꝑdidit altissime ascēdit z vociferādo
socios suos q̄rit z q̄uisq̄ iuenerit ad pascua
vix descēdit. dic eīm q̄ rex hmōi auiū sp pri
mo se deponit z ꝑmo d̄ terra se erigit. caput
etiā ꝑ ceterꝫ frequētiꝰ eleuat z circūspicit. sꝫ
si quēq̄ viderit veniētez vociferat z excitat
alias ac ꝑmit. Itē sunt ꝯsiderāde q̄rūdā aui
uni ꝓprietates fm variā cibatōz. sunt ei que
nō cibāt nisi carne vꝫ sangne. sic oēs aues ꝑ
de q̄ sunt curui rostri z acuti vnguis q̄ co/
medūt oīa aīalia q̄ pñt venari. sꝫ nō venant
neq̄ comedūt aues sui generꝫ sic faciunt pi
sces. vt dic Arist. li. xvij. z t̄les aues nūq̄ po
tāt aquā. vt dic ibidē. Alia ꝟo sūt volatilia
q̄ solꝫ vtunt seminibꝰ z fructibꝰ ac herbis terre
nascētibꝰ vt colūbe turtures z anseres tā sil
uestres q̄ domestice Alia ꝟo sunt volatiliū
genera q̄ vescūt. nūc carnibꝰ. nūc fructibꝰ
different. sic oēs aues coruini generꝫ. sic mo
nedule cornices corui z pice. d̄ qꝰ dic Aris.
z etiā Basiliꝰ. pascūt aues coruini generis
pullos suos ī iuuētute z iuuenes pascūt pa
rētes ī sua senectute. q̄n etiā debilitāt̄ umo
res ī suis humerꝫ eleuāt. z deferūt seniores
vt dic idē. Et ī oībꝰ hmōi volucribꝰ naturalis
pietas ꝯmēdat. vt hō pietatꝫ obsequiū dene
gare gentibꝰ erubescat qꝺ ab auibꝰ ipēdi si/
bi iuicē nō ignorat. vt dic Amb. Itē fm va
riā mēbroꝝ dispositōz ꝯsiderāt aliq̄ auiū ꝓ
prietates. q: sic dic Arist. li. xiij. Oēs aues
in h̄ ꝯuenuīt q̄ oēs hn̄t rostꝝ qꝺ ī aliis aia/
libꝰ n̄ iuenit. sꝫ ī dispositōe est drīa. q: q̄daꝫ
hn̄t rostꝝ breue z latū quaꝝ vita q̄eta est et
māsueta. q: hmōi rostꝝ est aptū ad sumēdū
cibū de vicino. q̄dā ꝟo hn̄t rostꝝ longum z
acutū sicut z longū collum. quia acquirūt

cibū de ꝓfundo quedā curuū ⁊ acutū q̄ꝛ ta lis figura necessaria est ad comedendū ⁊ di lacerandū carnē crudā. Hoc aūt hꝫ ꝓpriū ois auis. q̄ꝛ bipes est sic͛ homo. ⁊ in pedib ⁊ crurū disposiōe maxīa differētia inuenit͛. q̄ꝛ pedes auiū vncoꝝ vnguium sunt fortes ⁊ acuti. q̄ꝛ ꝯuenientes sunt p̄datori ⁊ venatori pedes aūt fluuialiū sunt clausi ⁊ indiuisi et lati. q̄ꝛ ꝯueniūt natatori. ⁊ oēs aues lōgorū pedū ⁊ crurū hn̄t collū longū ⁊ volāt extē so collo. ⁊ si collū fuerit gracile ⁊ debile. de clināt ip̄m in volādo. ⁊ ē generale q̄ oē vo latile hn̄s breue collū breuia hꝫ crura ⁊ ecō uerso. Oīne aūt volatile hꝫ vmbilicū qn̄ na scit͛. sꝫ cū crescit auis latet vmbilic⁹ ⁊ oīno nō apparet. qn̄ ꝯtinuat͛ cū intestino ꝑ inte riorē venā. Itē ꝯsiderari pn̄t q̄ ad citā vel tardā pullificationē. quedā em̄ multotiens pullificāt vt colūba q̄ decies ouat in anno quedā ṽo multū ouāt vt galline. ⁊ quedam multotiēs vt colūbe. galline aūt multū ouā tes cito moriunt͛. vt dic̄ Aristo. lib. v. Aues aūt curuoꝝ vnguiū q̄ carnē comedunt ra ro ouāt. q̄ꝛ nō nisi in anno semel ꝑter irūdi nes. q̄ sole inter comedētes carnes pullifi cant bis. Infirmant͛ aūt aues qn̄ cubāt su per oua sua. vt patet ī gallina ⁊ in aquila. de qua dr̄ li. vj q̄ aq̄la tūc valde grauat͛ ⁊ albe scunt ale ei⁹ ⁊ ebetant͛ vngues ei⁹ ⁊ debilitāt͛ Sunt ⁊ multe alie ꝓprietates auiū quas ꝓ sequi esset longū. h̄ solū attēdere oportet. q̄ aues inť cetera animātia generalit͛ sūt sub stātie puriorꝭ. leuiorꝭ. ⁊ nobiliorꝭ mor⁹ forti oris. visus acutioris. carnis digestibiliorꝭ sapidiorꝭ. ꝯuertibiliorꝭ. ⁊ famorꝭ. in nidificā do ⁊ pullos educando solertie amplioris. Hec aūt ī generali dicta nūc sufficiūt

De aquila Capitulum. I.

n Unc de auib in ꝑticulari dicendū est. Et p̄mo de aquila q̄ velut regia inter volucres obtinet p̄ncipatum. Inť oēs auiū diuersaꝝ sp̄es aquila est ma xime liberal͛. vt dic̄ Plini⁹. nā p̄dam quā ar ripit nisi nimia fame arceat͛ sola n̄ comedit. imo auib eā sequētib quasi cōem exponit. sua tn̄ recepta p̄mit⁹ portiōe. Et ideo semꝑ aquilā alie aues solēt insequ. sperātes q̄ ꝺ ipi us p̄da eis debeat aliqua portio impartiri. sꝫ qn̄ p̄da p̄us capta sibi nō sufficit tanq̄ rex de republica viuēs auē sibi ꝓximiorē rapit ⁊ in medio ponit illā. Duos lapides precio sos noīe ethecodos. quoꝝ vn⁹ est masculin⁹. al⁹ vero feminin⁹ in nido suo reponit. sine quib vt dicit͛ parere nequit. Gēmā que di cit͛ achates reponit in nido vt pullos suos custodiāt a morsu reptiliū venenoso. vt dic̄ idē Plini⁹. Est aūt aquila ab acumine ocu loꝝ dicta. vt dic̄ Isid. Tātū em̄ ⁊ tā limpidi dr̄ visus esse. vt cū in aere sup maria īmobi li pēna deferat͛ vt ꝑ nimia eleuatōne a terra vix humanis pateat obtutib. de tāta subli mitate pisciculos viderit ī mari natare ad ī star lapidis descēdens piscē rapit. ⁊ sic cap tam p̄dā ad litt⁹ trahit. Est aūt auis natu ralit͛ calida ⁊ sicca. p̄dea auida ⁊ supra aliarū auiū vires fortꝭ ⁊ animosa. cuius fortitudo maxīe viget ī alis. pedib. ⁊ in rostro. q̄ꝛ alas habꝫ valde neruosas ⁊ paꝝ carnosas. ⁊ ideo in volādo patiēs est laborꝭ. q̄ꝛ respectu ma gnitudinis sui corpis parū habet carnosita tis. et multū neruositatis. ꝓpter qd̄ multū habet fortitudinis et ṽtutis. ⁊ multū etiam habet pēnositatꝭ ꝓpter qd̄ etiā plurimū ꝯti net leuitatis Inter oēs aūt volucres ma xime viget in aquila vis visiua. sp̄m em̄ ha bet visibilē tēperatissimū ⁊ in actu videndi acutissimū. solē em̄ irreuerberatis oculis ī sine rote circūferentia intuet͛. et tn̄ visus sui acies nō obtundit͛. nec claritate solarꝭ lumi nis disgregat͛. vt dic̄ Amb. Dic̄ etiā Amb. sic ⁊ Aristo. li. xx. q̄ quedā sp̄es aq̄le quā vo cat almachor est acuti visus valde. Et pul los suos vngue suspēsos radijs sol' obijcit. ⁊ solē respicere cōpellit. et h̄ anteq̄ habeant alas cōpletas et ad hoc eos ꝑcutit ⁊ ꝯtit ad aspectū solis. ⁊ si ocul⁹ alicui⁹ lachrymetur ip̄m tanq̄ degenerē vl' interficit vel abijcit a nido vel cōtemnit. si aūt directa acie solis radiū viderit ip̄m tanq̄ sibi ī natura silem diligit atq̄ nutrit. q̄uis aūt ita irreuerbera ta solis acie claritatē videat. visum tn̄ ad p̄ de aspectū dirigit ⁊ inclinat. vt dic̄ Greg. et Aristo. li. xij. Aues inq̄t vncoꝝ vnguiū in diget necessario acuto visu. qn̄ videt cibū suū a loco remoto valde. ⁊ ꝓpť h̄ leuat se aq̄ la pl⁹ q̄ alia volatilia. Hinc etiā in altissi mis rupibus nidificat vbi loci sublimitate ab oīmodo cursu aduersario se munificat ⁊ ꝺ fendit. vbi s̄m Gregoriū. in altissimis tuta residet. ⁊ tamē pabl⁹ gratia infima ista videt ad altissima se eleuat ⁊ ascēdit. et tamē viso cadauere vel preda quam desiderat. subito ima petit. Est insuper aq̄la auis difficulter cubāo. pullificās. ⁊ pullos suos nutriēs. dic̄

Aristo.li.vj. q aq̄la ad plus ponit tria oua. sʒ tertiū pⁱcit a nido qñ grauit incubat sup ea. τ subdit q2 illo tpe debilitat̄ inem̄ q non pōt bñ venari pullos auiū aliaꝝ. q2 tūc incuruant̄ vngues sui τ albescūt ale sue. τ tūc nimis grauat̄ in dādo cibū pullis suis. τ si cōtingit aq̄lā habere tres pullos. eijcit vnū d̄ nido suo ꝓpt' difficultatē nutriēdi. sed auis kym q̄ arabice d̄r cebar nutrit pullos suos casualit' ab aq̄la sic reiectos vt dic̄ idē. Itē idē docet q aquilaꝝ diuerse sunt spēs τ diuersimode cibāt τ nutriūt pullos suos. Nā que albas hñt caudas i eaꝝ cibatōe plus laborāt. q̄ q̄ hñt nigras minus in hmōi negocio se fatigāt. pullos aūt suos ad volandū iā adultos τ de nido eijciētes paulatim ꝓuocāt ad volādū τ faciūt eos esurire vt auidius eas sequant̄ in aera ꝓpter pastū τ forsitan si pigritauerint ad exeundū ꝑcutiūt eos cū rostro τ subtrahūt eis cibū. vt sic cogant cos ad exeundū. τ postq̄ fuerint cōpleti in fortitudie τ in pēnis fugāt eos a se. τ ū sunt plus solicite sup eos ꝑter quādā spēm aq̄le q̄m Aristo. vocat acbar. q̄ cogitat de pullis suis magno tpe. τ qñ volāt pulli. volāt cū eis τ dāt eis ad comedēduʒ. τ qñq3 volitat sup illos curā illoꝝ agēs. parata ad resistēdū aliquibus. si forte ꝯuenerint ad nocēdū pull' suis in aliq̄ seu ledendū. Hec omia tāgit Aristo. in li. vj. De aq̄lis q̄ d̄r vt tāgit Greg. super Iob. q qñ q pulliculi recenter nati ad capiēdū grossiorē cibū τ digerendū sunt iualidi sanguinē τ liq̄diorē humorē p de sue in os suū attrahit τ sugit τ attractū sanguinē in ora pulliculoꝝ vomit. τ ita reficit eos cibo leuiori q̄usq3 inualescāt ad sumēdum cibū fortiorē. Ad hec dic̄ Aug. τ Plinius q aq̄la in senectute patit̄ caligiñē in oculis τ g̃uedinē in alis suis. ꝯ qđ incōmodū instruitur a natura vt fontē aque scaturiētis q̄rat deinde ascendit q̄ntū potest p aera donee ex calore sol' τ labore volatus fortius incalescat. vñ tūc ex calore poris apertis τ pēnis relaxatis subito descēdens i fontē ruit. ibiq3 mutatis plumis τ purgata caligiñe i oculis vires recipit τ resumit. Sup ps. etiā dic̄ idē q cū senuerit ita indurat̄ τ incuruat̄ eius rostrū. vt vix possit sumere cibū suū. τ ꝯ hoc icomodū inuenit remediū. q2 petrā sibi querit ꝯtra quā fortius rostꝝ ꝑcutit τ allidit. τ sic deponit onus rostri. τ cibū capiēs resumpt̄ viribus iuuenescit. Et sic dic̄ Plinius. Aquila

sedēdo sup rupē vel arborē ad sol' claritatē oculoꝝ aciē dirigit. vel post p̄dā hinc inde circūspicit. vel vngues suos inspicere nō sistit. fel huius est multū medicinale. q2 potum i colirijs visum acuit τ subuenit calini τ alijs incōmodis. vt dic̄ Dyas. τ etiā Cōstan. Hʒ aūt aliq̄s ꝓprietates minus laudales. est em̄ auis excedēs i calore τ siccitate. idō e ausa τ iracūda. q2 ita fortis nō estimi corpibus magne siccitatis. vt dic̄ Aristo. li. τ auibus innocētibus est aq̄la inimica τ infevnguibus ei rapit. τ rostro ꝑcutit caput τ an voce hʒ roboantē τ generalit' oēs aues terificantē. In aspectu em̄ aq̄le τ audiū terent' oēs aues alterius spēi. etiā aues prede. Vñ dic̄ plinius q herodius τ ꝯsiles aues i te qñ audiūt aquilā vix p̄dant̄. τ h forsan acdit ex timore. Aquilā em̄ in aere tm̄ rapietē timēt generalit' oēs aues. minus aūt illā q̄ rapit in terra. minime aūt illā q̄ rapit in aq̄. q2 illā nō timēt nisi volucres quaꝝ vict' ꝯuersatio est in aq̄ tm̄. talis aūt aq̄la multū degenerat a nobilitate aliaꝝ aq̄laꝝ q̄ in aere vel i terra rapiūt p̄dam suā. timet em̄ vulturē. Vñ dic̄ Arist. li. ix. q amachel manet iuxta mare τ iuxta magnos lacus τ cibat̄ a auibus ꝓpe mare qñ asc̄dūt ab aquis. τ ti viderit vulturē venientē timebit vñ fugit ad aquā. sʒ vultur q̄ est acuti visus sp volat circa locū illū. τ si exierit auis de aq̄ in aerē vel in terrā statim rapit eā vultur. si v̄o dimiserit in aq̄ suffocat̄. Habet aūt aq̄la vnuʒ pedem clausum ad modū pedis anser' cū q̄ se regit in aq̄ qñ solet descēdere ꝓpter p̄dā. altum v̄o pedē hʒ diuisum cū acutissimis vnguibus cū q̄bus p̄dā rapit. Hʒ aūt pēna aquile na q̄ndā latentē corrosiuā v̄tutē. vt dic̄ Plinius. Dic̄ em̄ q pēna aq̄le posita inter alias auiū plumas. corrūpit τ corrodit eas sic̄ corde facte de intestinis lupoꝝ i vigella vel in cithara posite cū cordis facta de intestinis ouiū eas d̄struūt τ corrūpūt. vt dic̄ idē. Aquila societatē nō diligit. imo fugit. vt dic̄ cit Aristo. li. j. Aues q̄ hñt vncos vngues nō est possibile q sint cū aliq̄bus sociorū suorū. Itē vngues hʒ p mucronibus. τ iō qñ sedet sup lapidē retrahit eos τ q̄si clandit intra carnē ne eos allidat vel ꝯterat ꝯ petram vt dic̄ Aristo. li. xiiij. Nō insidet auis habēs vncos vngues sup arbores vel lapides. q2 natura vnguiū eius est ꝯ istas duas res τc. Itē impia est ꝯ filios suos qñ coruʒ vil³

clandi c̄otra solē. q̄m eos reputat alienos.
Itē vt ad p̄dā aliaꝝ auiū instruat eos ⁊ cō
pellat. rostro eos p̄cutit ⁊ vulnerat. vt dicit
Plinius

De accipitre Ca. II.

a Accipiter est auis regia q̄ pl'aīmo q̄ȝ
vngul' est armata ⁊ qd ei in q̄ntitate
corp'is natura denegat. hoc i s̄tute ⁊
audacia ai recōpensat. vt dic̄ Isi. Est enim
auis vt dic̄ Isi alias auib' capiēdis auida.
a quaꝝ arreptōe accipiter. i. raptor ē voca/
ta. Dic̄ etiā Basili' in hexameron. q' accipi/
tres circa suos pullos sunt crudeles q̄ cuꝫ
sunt habiles ad volādū cibos eis subtrahūt
⁊ p̄cutiendo ad modū aq̄laꝝ de nidis exire
cōpellūt ⁊ cogūt. q̄ eos audere docēt. et ad
p̄dā excitāt. ne adulti effecti tepescāt ocio ⁊
magis cibū q̄rere q̄ȝ vigorē ai ↄsuescāt. vt di.
Beda. ⁊ Amb. Sūt em̄ q̄dā accipitres pre
dones aeris tm̄. q̄dā s̄o terre tm̄ sic et aquile
vt dic̄ Aristo. li. vi. Primi aues tm̄ volātes
rapiūt. secūdi s̄o sedētes i terra p̄cutiūt ⁊ i/
uadūt. ⁊ inter hos colūba discernit sicut d̄
aq̄la dictū est. Est igit' accipiter auis calida
⁊ sicca mole carnis depaupata. pēnarū plu
ima' ūq̄ȝ varietate decorata. strucioni i pēn
naꝝ decore simillima ē. s̄ȝ in agilitate ⁊ aīmi
magnanimitate oīno impar est. Sūma ei
celeritate nūc in aere se leuat et ascēdit itm̄
q' ab hoīm aspectib' se subtrahit nūc subito
infert' in p̄da ruit. Pect' s̄o accipitris est acu
tissimū. modica tm̄ carne est munitū. Unde
dic̄ Aristo. li. xiiij. Quāto pect' ei' est magis
acutū. tāto melioris est volat'. q̄m si haberet
pect' multū latū moueret multū aeris ⁊ esset
grauis mot'. Carnosum aūt nō est. q̄ acu/
tū est ⁊ debile esset si h̄ret cooꝑtoriū ex mul
ta carne sic d̄r ibidē. Maxima itaq̄ȝ est eius
fortitudo i pectore et i vnguib' et in rostro
q̄ statim petit cerebrū p̄de sue. Ei' fel medi
cinale est ⁊ vtilis in oculoꝝ collirijs admi/
scet'. visum em̄ acuit ⁊ oculoꝝ albugines de
struit ⁊ ↄsumit. sil'r ⁊ fim' ei'. Habet autē h̄
ꝓpriū accipit'. vt dic̄ Greg. q' in senectute q̄n
sentit se pēnaꝝ pōdere g̃uari expandit alas
suas ↄtra solis radios flāte austro. ⁊ sic ex re
pentina aura ⁊ calore resoluēte aperiūt' po
ri q̄b' apertis excutit alas. ⁊ sic veteres penne
exiliūt et noue crescūt. et sic nouitas pēnaꝝ
ip̄m efficit ad volādū aptiorē. Duo ei sunt
genera accipitrū. q̄dā em̄ est domestic'. et q̄
daꝫ siluestris. q̄ domestic' est siluestres rapit
aues ⁊ raptas eas dn̄o suo derelinq̄t. Sil/
uestris s̄o domesticas rapit aues. Indignā
tis em̄ nature est accipit'. vn̄ si p̄dā quā im/
petit ⁊ seq̄uit' casu aliquo nō arripit. vix illa
die ad manū dn̄i sui redit. Oportꝫ aūt vt ac
cipitrū dieta sit ordinata. s. nec nimis tenu/
is. nec nimis lauta. ex ab ūdanti em̄ cibo im
pinguant'. ⁊ tūc insolescūt aut pigrescunt. ⁊
ad reclinatoriū redire dedignant'. Si vero
fuerit nimis pauc' deficit accipiter virib' ⁊
efficit' impotēs ad p̄dandū. Solēt etiā ocu
li talīū auiū ciliari claudi siue tegi ne nimis
de manu gestātis se efferāt auib' visis a d q̄/
rum raptū anhelāt ⁊ aspirāt. Et iō q̄busdā
laq̄neolis illoꝝ pedes illaq̄ueant'. ne libere
ad q̄ālibet auicu lā efferant'. gestat' in sini/
stra vt de dextra aliq̄d recipiat vn̄ reficiat'.
Seruant' aūt accipitres domestici vel do
miti i mutatorijs vt a pēnis veterib' ⁊ indu
ratis exonerent'. ⁊ sic i iuuētute ⁊ decore re/
nouent'. dat' aūt eis cib' de aliq̄ua carne ali
quātulū venenosa. ⁊ sic facili' mutent'. Ac/
cipitres s̄o maxie ledit fum'. vt dicit Beda
⁊ iō eoꝝ mutatoria a locis fumosis dn̄t esse
remota ne eoꝝ corp'a ex fumi amaritudie le
dant'. ⁊ ne plume ip̄oꝝ ex nigredine fumi in
ficiant'. carnib' recentib' ⁊ sanguinolētis re
ficiant' et solēt eis dari corda auiū q̄ p̄dant'
q̄diu viuūt ⁊ potētes sunt ad p̄dandū a su/
is dn̄is diligunt'. in manib' gestant'. sup p̄ar
ticas reponunt'. in pectore et i cauda mani/
bus repla nant'. cū diligētia nutriunt'. s̄ȝ q̄n
moriunt' ab oīb' inutiles reputant'. non em̄
comedunt'. s̄ȝ poti' sup sterq̄liniū p̄iciunt'

De alieto Ca. III.

a Aliet' s̄m glo. Deut. xiiij. idē est qd
falco. auis s̄ȝ p̄de auida ⁊ multum
aiosa. Inuādit em̄ aues lōge se ma/
iores eas pedib' ⁊ pectore p̄cutiens ⁊ inua
dens. Scd'm s̄o aliq̄s aliet' est auis p̄uula
capiēs alias minutas aues. vt dic̄ auctor au
rore. Obtinet exiguas aliet' corpore vires.
Sūt et aues minie p̄da cibus q̄ȝ sui'. Expri/
mit h̄ aliquē q̄ solos vexat egenos. Et s̄m h̄
videt' q' aliet' idē sit qd nisus paru'. q̄ galli/
ce d̄r muschet vel ispenisuo

De apib' Ca. IIII.

a Apes s̄m Isido. sunt dicte. eo q' sine
pedib' nascant'. vel ex eo q' pedibus
alligēt se inuicē ⁊ ↄnectant. De s̄m
Isi. solertes sunt in gignēdi mellis officio.
assignatas ⁊ sibi ꝓprias incolunt sedes non

vendicãtes sibi alienas. domicilia sua ine-
narrabili arte cõponũt. et ex vario floribus
mirabili artificio fauũ cõdunt. textisq; ceris
ple nimia castra replẽt. exercitũ et regẽ hñt.
et bella mouẽt. fumũ fugiũt et ventũ et bella
tumultu exasperant. Has plerique experti sunt
de boũ cadaueribus nasci. pro his creandis vi
tulorum occisorum carnes verberant. vt ex putre-
facto cruore vermes procreent. et postea rece
ptis alis apes efficiant. sic scrabrones de equo
rum carnibus generant. vt dic Isid. Scdm
aũt Amb. in hexamerõ. mirabiles sunt apũ
proprietates et insignes et nobiles. Nã apes cõ
munẽ habẽt sobolẽ. vnã incolũt mãsionem in
vnius porte claudũt limine. cõis est labor oĩ-
bus. cõis cibus. cõis operatio. cõis vsus. cõmu
nis fructus. cõis est oĩbus volatus. cõis est oĩbus
generatio. Integritas quoque corporis virginalis
oĩbus est cõis sic et partus. quia nullo cõcubitu
miscent. nec libidine resoluunt. nec partus
quatiunt doloribus et tñ maximũ filiorũ exa-
men cõstituũt. nã cũ alie volucres vix in an
no singulos edãt fetus. apes geminos creãt et
duplici ceteris fecũditate preponderãt. Item
apes regẽ sibi creãt. ipse sibi populos ordinant
et tñ licet posite sint sub rege. ipe tñ sunt libe
re. et regẽ sibi substituunt et naturali affectu
diligũt. et summis defensiõe defendũt et pro co
pereũt pulcrum putãt regi suo tantã reuerẽtiã
exhibẽt vt nulle de suis domibus exire aude-
ant. nec ad aliquos procedere pastus nisi rex fuerit
egressus et volatus sibi vẽdicauerit principatũ
Eligũt aũt apes sibi in regẽ in magnitudie
et specie magis insignẽ. et quod in rege precipuũ
est mãsuetudine clariorẽ. nã et si habeat acu
leũ eo tñ nõ vtit ad vindicandũ. Naturalit
aũt apes tãto sunt leniores quanto ceteris sunt
maiores. sed et apes que nõ obtẽperant regi pro
pria cõdẽnatiõe se mulctãt vt aculei sui vul-
nere moriant. In apũ vero examine nulla est
ociosa. quedã enĩ certãt quasi in bello cãpestri
cõtra alias apes. alie vigilãt circa victum.
alie futuras explorãt imbres et speculãt cõ-
cursus. alie ceras de floribus fingũt. alie cel-
lulas nũc rotũdas nũc quadratas mira cõ
nexione et equalitate cõponũt. et tñ inter tam
diuersa opera nulla alienis laboribus insidiat.
nullo rapiu victũ querit. sed proprio volatu et la
bore inter herbas et flores que sibi sunt congrua
recolligit et requirit. habẽt tñ apes spicula sua
et inter mella fundũt venenũ si ab aliquo fu
erint lacessite. vitãque suã ponũt ardore vin

dicte pro domiciliorum suorum defensione. Apis
itaque et si infirma est robore. valida tamẽ est
vigore sapie et virtute cuius fructus oĩbus ẽ suauis
que suauitate sua fauces obdulcat et vulnera
curat ac interioribus vlceribus infundit medi
camẽtũ. Hucusque Amb. Sunt et alie proprie
tates quas tãgit Aristo. li. x. vbi ista interserũt
dicẽtes inter cetera quod apũ operatiões inter se
sunt diuersimode. quedã enĩ adducũt suis
aluearibus que indigẽt ad preparationẽ mellis ex
floribus et frondibus arborum et herbarum et precipue
in quibus est glutinositas. et illiniũt ex eo superfi-
ciem aluearis. et hoc faciũt propter nocẽtia ani
malia. et si introitus aluearis fuerint nimis am
pli. strictificabũt eos. deinde cõgregãt mel.
et primo incipiũt facere domos in quibus habitãt
reges. deinde alias domos in quibus habitent
alie apes aluearia custodientes. et accipiunt
cerã ex floribus et cõgregãt ipsam cũ pedibus an
terioribus. deinde mutãt eã ad pedes medios
deinde ad coxas pedũ posteriorum. et post vo
lãt cũ ipsa. et tũc manifestat põderositas in ea
et cũ volat apis nõ tãgit flores diuersos nec
dimittit vnũ florẽ et vadit ad aliũ quamdiu ibi
inuenit quod sibi necessariũ est et vtile. Sed col
ligit ex eo quod indiget. et tũc redit ouius ad lo
cũ suũ. Qualit aũt mel recolligãt et que sit
mellis propria materia nõ possumus leuiter disti-
guere sensu. frequẽtant aũt libenter folia et
flores oliue et manẽt sup ipsam lõgo tpe propter
spissitudinẽ foliorum. Quũ aũt rex earum nequit vo
lare. tũc ferũt ipsum turba apum. et si fuerit re
ctor vnus mares erũt in vna parte et femine in
alia. Si vero fuerit mortuus. mares erũt cũ fe
minis in domibus. et femina rectoris est dupla
ad alias et habet acuitorẽ aculeũ quam masculus
et multi de maribus carẽt aculeo et volũt quasi
pũgere cũ aculeo et nõ pñt. Rectores autem
duorum sunt modorum. vnus est niger et alius est ru
beus. et hic melior est. et ẽ apis bona parua ro
tunda in se densa cõstricta in medio quasi cincta
mediocriter villosa. et differunt apes in pastu
quia quedã pascunt floribus ortulanis et sũt di
uerse ab illis que pascunt in floribus montanis
Nã ille que pascunt in arboribus mõtanis mi-
nores sunt aliis et fortiores et plus patiẽtes la-
boris. Itẽ apes sedẽt sup alueario et sugũt
quod est sup fluũ in fauis. et dr quod si nõ facerent
hoc generaret ex eis aranea et morerẽt apes
Quũ aũt modicũ est de melle in domibus de-
serũt eas et pugnãt cũ illis que volũt extrahe-
re mel. et propter hoc videnť sepe sedere sup fora-

mina q̄si parate ad resistendū. ⁊ pugnāt bre uiores ꝯ lōgiores pugna forti qñ multū co medūt de melle ⁊ laborāt eijcere eas ꝺ aluea ribꝫ que nō mellificāt nec laborāt. Itē re ges ñ apparēt extra alucaria soli nisi magno stipatu apū ⁊ ipse in medio eaꝝ est et exit⁹ ei⁹ est aūt exitū pulloꝝ apū tribꝫ diebꝫ. deinde ex eunt apes pauce et volāt circa aluearia ⁊ di uidūt se ꝑ cateruas ⁊ vadit cum q̄libet rege caterua vna. et si ꝯtingat ꝙ exeat vna pars apū ad aliū istū ille pauce residue vadunt ad aliū regē et dimittūt suū ꝓmū regē. ⁊ va dunt ad rege possidentē plēs. et si rex quem dimiserūt insequat̄ eas interficiūt ipm. Itē qñ apes pungūt cito post moriunt̄ si totū i fixerint. et nō retraxerint aculeū suū. q2 im possibile est totū aculeū exire nisi cū eo exe at intestinū. Rectores aūt apū raro pūgūt. et si aliq̄ apis moriat̄ in aluearī extrahūt eā residue. q2 ħ aīal valde est mūdū pl⁹ q̄ꝫ alia aīalia. et ꝓpter ħ eijciūt sterc⁹ suū in volādo et nō in aluearī suo. q2 fetid⁹ odor grauat eas. Sil'r vētus vñ si fuerit fortis vent⁹ custodes apū debēt tegere orificiū alucarꝭ ne ītret vē tus ad eas. qñ aūt aluearia efficiunt̄ aliq̄ ca su fetida derelinquūt ea. ⁊ si ꝯtingat eas ibi morari ex fetore infirmant̄. qñ etiā nimia q̄ escunt infirmant̄ ⁊ eijciūt ociosas ⁊ ꝯuenit eis in hyeme loc⁹ calid⁹. et in estate loc⁹ fri gidus. et si hō dimiserit eis multū de melle nō multū post opabunt̄ ⁊ si modicū. segne scent ad opandū mel. ⁊ ꝓpter ħ dꝫ custos di mittere de melle ꝺm multitudinem apū. ⁊ si defecerit eis mel ad comedendū. dꝫ eas pa scere ficubꝫ et alijs dulcibꝫ ne moriant̄. Itē qñ ꝯtendūt inuicē intra aluearia signū ē ꝙ volūt discedere ab alueari. ⁊ iō dꝫ custos ir rorare vinū dulce intra aluearia ⁊ tunc ma nebūt. Dicitq̄ꝫ Aristo. li. viij. siue. ix. Itēꝫ idē li. iiij. apes nō faciūt strepitū nisi volan do ⁊ extēdendo ⁊ ꝯtrahēdo alas suas ꝑ ae rē cadentē int̄ alas ⁊ corp⁹. Itē posteriores pedes apū sunt maiores q̄ꝫ anteriores ꝓpter ambulationē et vt cito eleuent̄ a terra cum voluerint euolare. vt dic̄ idē li. xiij. Itē ac cidit apibꝫ infirmitas q̄ ab Aristo. li. viij. dr cabizoim. al's kalyroim. vel raboyzoix. ex genis vermicul' q̄ generant̄ in aluearibꝫ ex corruptis fauis et qñ crescūt illi ꝟmiculi fa ciunt texturā sil'em texture araneaꝝ ⁊ dñan tur sup totū aluear. ⁊ idem putrescit mel et egrotat apes ⁊ moriūt̄. Itē idē li. xvi. Apes nō generāt̄ ex coitu neq̄ꝫ ex diuersꝭ generibꝫ coeuntibꝫ neq̄ꝫ ex opibꝫ ꝑ coitū. In ānis au tē pluuialibꝫ m'ltiplicantur apes valde sue pulli apū. q2 ꝓpter humiditatē multiplicāt̄ sup fluitates i corpibꝫ. In annis aūt ꝑ̄pate com plexionis pulli apū diminuūt̄. vt dic̄ idem. Itē in dietꝭ ꝑticularibꝫ dr. apes flores ami gdalinos pascētes faciūt mel magꝭ ꝑ̄pati et magꝭ saporosum minusq̄ꝫ acutū. sꝫ spūalīū mēbroꝝ matic mundificatiuū. apes ꝟo ab sinthiū pascētes et alias herbas amaras fa ciunt mel. sꝫ min⁹ dulce. est tñ multū mūdi ficatiuū opilatōis splenis ⁊ epatꝭ aptuū et hydropicoꝝ iuuatiuū. ⁊ morsus rabidi ca nis curatiuū. Quere infra de melle ī tracta tu de liq̄ꝛibꝫ alias ꝓprietates apū in lr̄a A. ī tractatu de aīalibꝫ ꝺm phm ⁊ Auic̄.

De bubone Ca. V.

b Ubo a sono vocꝭ nomē habꝫ vt dic̄ Isid. Est aūt auis feralis onustaq̄ꝫ plumis. sꝫ grauī sꝑ detēta pigricia. de bilis est ad volandū. ī sepulcris die ⁊ nocte versat̄ sꝑ cōmorāo ī cauernis. deinde apud augures malū ꝓ̄dicere fert̄. Nā in vrbe vi sa solitudinē ꝓ̄dicere asserūt. vt dic̄ idē. De bubone dic̄ Arist. li. viij. Monedula inq̄t pugnat cū bubone qñ debilis est visus bu bo apud meridiē. Clari⁹ nāq̄ꝫ videt ꝺ nocte q̄ꝫ de die. et ꝓpter ħ capit monedule q̄ē anis eorundē generꝭ buboīs oua ⁊ comedit ea ꝺ die. et bubo comedit oua monedule de no cte. q2 bubo fortior est de nocte q̄ꝫ die. ⁊ mo nedula fortior est de die q̄ꝫ de nocte. Et alie aues volāt ī circuitu bubonis et deplumāt ipm. et ꝓpter ħ aucupes cū eo dephendunt alias aues. pugna aūt istaꝝ auiū sic̄ ⁊ bestia rum nō est nisi ꝓpter cibū ⁊ mānsionē eiꝰ fre quēs vlulat⁹ de nocte ꝓ̄sagiū est mortis ꝺm augurū ꝯiecturā. bubo stercoribꝫ et alijs ī mundicijs pascit̄ ab alijs volucribꝫ ħ odio habet̄. tēpla frequentat nocturno tpe vt de oleo lāpadū satiet̄. in plumis tñ ⁊ in rostro omībꝫ ꝓ̄dc̄is sil'is esse videt̄. sꝫ ī aīositate penitus ē dissilis. ⁊ in ꝟtute qñ ab auibꝫ īpugna tur in supinū se vertit ⁊ rostro cū pedibus se defendit. mures ⁊ vespertiliones venat̄ ⁊ comedit. de nocte euagat̄ et circūuolat. de die ꝟo in parietū rimulis se abscōdit

De columba Ca. VI.

c Olumbe sunt dicte a colore colli eo ꝙ eaꝝ plume in collo colore multi plici sunt resperse. vt dic̄ Isi. Sunt

aue͂ columbe aues mãsuete hoim̄ freque͂ti
am ⁊ cõsortiũ diligẽtes. ⁊ in eaꝝ multiplica
tione cõuersantes. quas antiqui venereas
nuncupabãt. eo ꝙ frequẽtent nidos ⁊ oscu
lo amorẽ ꝯcipiãt ⁊ veneri multũ vacãt. Et
iõ colũba ꝺr̃ q̃si colẽs lumbos. vt ꝺic̃ Isid.
Nã colũbe ouãt om̄i tpe ⁊ faciũt pullos cũ
fuerit eaꝝ mãsio calida. ⁊ fuerit eaꝝ cib⁹ pa
ratus. meliores aũt faciũt pullos in autum
no ꝙ̃ in vere vel in estate ꝓpter copiã victus
vt ꝺic̃ Isid. De natura ꝗ̃o columbaꝝ dicit
Aristo. li. v. Columba auis est voluptuosa
vñ ⁊ sese osculant̃ ante coitũ ⁊ masculus se
nex nõ potest coire. tñ nõ cessat osculari. et
femina multotiẽs saltat sup feminã cũ non
sit mascul⁹. ⁊ hoc facit cũ osculat̃ ⁊ nõ eijci/
unt sem̄ẽ. Et tali aũt coitu faciũt oua aliqñ
nõ pullificãtia. sicut sunt oua vẽti. ⁊ omnes
aues q̄ similes sunt colũbis ouãt i vere bis
vel ter. ⁊ faciũt duo oua. sed nõ ouãt tertio.
nisi qñ corrũpit̃ secundũ. Itẽ idem ꝺic̃ li. vi
Colũbe inquit ꝓ maiori pte pullificãt ma/
rẽ ⁊ feminã ⁊ ꝑm⁹ pull⁹ est mascul⁹. ⁊ aliqñ
exit vnus pull⁹ vno die ⁊ ali⁹ alio die. ⁊ ma
sculus cubat de die oua ⁊ femina de nocte
⁊ ꝑmũ ouũ cõplet se ⁊ fundit̃ in xx. diebus.
⁊ colũba ꝑmo penetrat testã ⁊ post diuidit
illã ⁊ mascul⁹ ⁊ femina calefaciũt pullos in
vno tpe ⁊ femĩa est magis solicita circa pul
los ꝙ̃ mascul⁹. ⁊ decies in anno ouãt ⁊ qñ/
ꝗ͂ vndecies vel duodecies. sicut in egypto ⁊
mascul⁹ coit cũ femina post annũ. Itẽ idem
libro. viij. cũ pullificat colũba stati mascu/
lus regit pullos. ⁊ si femia tardat venire ad
pullos ꝓpter dolorẽ part⁹ ꝑcutit eã mascul⁹
⁊ cogit eã ponere se sup pullos. ⁊ cũ crescũt
pulli vadit mascul⁹ ⁊ sugit terrã salsam. ⁊ il
lud qꝺ sugit ponit i ore pulloꝝ vt assuescat
eos cibo. Cũ aũt mas vult eijcere pullos ꝺ
nidis coit cũ ipis. Itẽ colũbe habẽt ꝓprium
sicut ⁊ turtures. q͛ caput suũ nõ erigũt qñ
potãt ꝙusq͛ eis sufficiat haust⁹ pot⁹. Viuũt
aũt colũbe ⁊ generalit̃ cubãt vsq͛ ad annos
q̃ndecim. Hucusq͛ Aristo. Ꝓprietates au
tem colũbaꝝ visuales ⁊ multũ notao tangit
glo. sup ṽbũ illud Oculi tui colũbaꝝ Cañ.
ꝑmo. Colũba inq̃t felle caret. rostro non le
dit nisi parẽ suũ forte. in cauernis petraꝝ
nidificat. alienos pullos nutrit. columbas
alias errãtes associat ⁊ recolligit. iuxta fluẽ
ta manet. meliora g̃na eligit. gemitũ ꝓ cãtu
reddit. gregatim volat. ⁊ societatem diligit

alis ⁊ rostro se defendit. cadauera ⁊ alia im
mũda nõ comedit. geminos pullos nutrit.
sup fluẽta residẽs. vmbrã accipitris de lõge
venientis inspicit. quã videõ statim ad interi
ora foraminis fugiẽs se abscõdit. sic̃ ꝺic̃ glosa
ibi. Oculi ei⁹ sicut colũbe sup riuos aq̃ꝝ ⁊c̃
Cañ. v c. Et vt ꝺic̃ in viatico Cõstan. san/
guinẽ habet medicinalẽ. Dr̃ enĩ ꝙ sanguis
ei⁹ sub dextra ala extract⁹ ⁊ calid⁹ oculis im
posit⁹ seu instillat⁹ dolorẽ mitigat. et sanat
obtalmiã oculoꝝ. Fimũ habꝫ ardentẽ quẽ
de nido eijcit ⁊ pullos vt eijciãt instruere cõ
sueuit. vt ꝺic̃ Aristo. Colũba pacis est nũcia
simplicitatis forma. natura mũda. ꝓle fecun
da. pietatis emula. societatis amica. iniurie
im memor. q̄ quãto est pẽnosior tãto fecũdi
or inuenit̃. vñ colũbe habẽtes pedes pẽna/
tos fere pullificãt om̄i mẽse. Est aũt colum
ba naturalit̃ timida. raro secura. nisi qñ est
in foramine petre. ibi aliqualit̃ req̃escit Est
aũt obliuiosa. ⁊ iõ sublatis pullis dãni sui i
memor nidificare ⁊ pullificare in eodẽ loco
iteꝝ nõ obmittit. vt ꝺic̃ Hiero. Itẽ stulte est
curiosa. nã sedẽs sup arborẽ circũspicit. et
ad quã ptẽ velit tẽdere quasi deliberãs col/
lum vndiq͛ circũflectit ꝫ sepe dũ de vola/
tu deliberat. anteq͛ arripiat volatũ sagitta
eã transuolat. ⁊ iõ ꝓpositũ nõ ꝑficit. q͛ qꝺ di
uinitus fieri ꝓposuit in tpe ꝯgruo nõ ꝑficit. vt
ꝺic̃ Grego. Itẽ vt ꝺr̃ in diet̃. ꝑticularibus
Caro colũbina dura est ad digerendũ ⁊ vi
scosa. vnde grossum dat nutrimentũ maxi
me caro pulliculoꝝ. sed qñ volare incipiũt
rõe mot⁹ ⁊ laboris multũ amittũt de illa g̃/
uitate. ⁊ fit caro leuior ⁊ acceptibilior ad di
gerendũ. Quãto aũt vetustior tãto durior ⁊
peior ad digerendũ. ⁊ illaudabil⁹ generat
corpi nutrimentũ Itẽ colũba aliqñ inueni
tur domita q̄ ad deceptionẽ siluestriũ est in
structa. nã siluestrib⁹ se associãs ad tecta eas
ducit. et vt caut⁹ eas decipiat cũ illis strat
aucupis rethe ⁊ inuoluit se ꝑmittit sub ami
citie specie quasi ad pascua eos allicit. et sic
pascẽdo ad laqueũ et interitum eas trahit.
Itẽ in egypto ⁊ in syria vt dicit Ambro in
struit̃ columba vt littere sit gerula ꝓuincie
ad ꝓuinciã internũcia. naturaliter enĩ dili/
git locũ ⁊ mansionẽ vbi ꝑmitus est nutrita
⁊ quãtumcũq͛ deferat̃ ad lõgiquas partes
semp redit ad ꝓpria si libertati fuerit restitu
ta. Tali aũt columbe caut⁹ solet alligari lit
tera sub ascella que dimissa eleuat se i aera.

et nunq̄ cessat donec redeat ad sue natiuitatis p̄rima loca. sed quandoq̄ in via cognoscitur ab hostib⁹ et sagitta impetit. et p litter̄ quas defert interficit et vulnerat. et sic nō sine periculo est baiula lr̄e. quia frequēter lr̄a sic portata est causa vel occasio mortis sue.

De coturnicib⁹ Ca. VII.

Coturnices sunt quedā auicule a sono vocis dicte quas greci ortigias vocāt. eo q̄ ferunt in ortigia insula p̄rimo vise. vt dic̄ Isid. Hee aues certa habēt adueniēdi tp̄a. gregē faciūt et duciūt. accipitrem timēt. et q̄diu accipitrē vidēt tādiu de terra nō surgūt. ideo etiā ortigometra dicūtur. habēt aūt he aues duces sicut et grues Et ideo q2 timēt accipitrē cura est eis sollicitare duces p quos cauēt pp̄ria discrimina ne ab accipitre capiant. Hec sola auis morbū caducū patit̄ sicut et homo et passer. Mare transiēs cū lassatur in aquā descendit. et vnā alam erigēs velū sibi facit. cibos gratissimos habz semina venenosa ppter quas causas veteres eas vesci phibuerūt. Ellebor⁹ eīm est cib⁹ coturnicū qui si ab animali i mṫa quātitate sumat̄ perniciosum est. nā cum animalia latas habēt venas p quas defert̄ fumus vi ellebori cor subito infrigidatur et mortificat̄. Coturnices aūt venas habent strictas circa cor. et ideo fum⁹ venenosus nō habēs liberū transitū in stomacho remanz et ibi digerit̄ et subtiliat̄ vnde nō leduntur. Coturnices aūt vulgari sermone curleios vocam⁹ a veloci cursu. citissime eīm currūt sup terrā. speciē aūt suā diligūt tales aues. et ideo vociferādo mutuo se requirūt. vt dicit Ambrosius

De ciconia Ca. VIII.

Ciconia vel ybis est auis fluuialis q̄ seipsam purgat rostro suo. quia qn̄ ex cibor̄ multitudine sentit se grauatam aquā marinā intra rostr̄ recolligit quā p anū ad interiora infundit que molliendo cibi cōpacti duritiā mordicādo intestina superflua eijcit et emittit. Hec auis serpentuz ouis vescit̄ et ex eis gratissimā escaz deferēs pullis. vt dic̄ Isi. Et dicit̄ ciconia quasi cycannia. q2 cōquatiēte rostro quasi cū cāna sonū facit. vt dicit idem. veris est nūcia. et in suo aduentu p̄dicat nouitatē tempis. serpētibus est inimica. rostro eīm eos pcutit et interficit. et quādoq̄ deuorat et reglutit. hūanam frequētiā et societatē diligit. et ideo nidificare sup domos ab hominib⁹ inhabitatas cōsueuit. et nidū suum primū nisi fuerit coacta de facili nō dimittit sed in suo recessu p̄tra hyemē terra replet nidū suū et cū luto virgulas nidi et spinas cōpaginat ne aliquis vētus tēpestuosus ipm in hyeme deijciat aut dissoluat In reditu aūt suo in vere eundē locū occupat ab alijs nidū occupare volētib⁹ ptegit et defendit. viuēte femina mas causa coit⁹ cū alia se nō associat. sz quo ad nidū et generatōis officiū femine fidē seruat. in qua si mascul⁹ aliquo casu adulteriū cōcubitū p̄senserit. vltra secū nō cohabitat sed rostro si potest eā trāsuerberat atq̄ necat vt dicit Aristo. Al's q̄ in nido mas feminā non calcat et incubādo sup oua mas cū femia vices mutat. pullos suos miro affectu diligit et custodit. et ex assiduo cubitu sup eos plumas p̄dit. pater quādo est in pascuis. mater in nido residet. et ecōuerso. qn̄do reuertit̄ mas. euolat femina ad pascua et mascul⁹ nidū fouet. vt dicit Ambro. ciconie maria trāsuolāt et collecto agmine ad calidas regiones simul volāt. In suo antē discessu comites habēt cornices que ipsas p̄cedunt et quasi ciconijs ducatū p̄rebētes. p̄tra aues infestas eis p viribus se opponunt. vt dicit̄ in hexameron. Quāuis autē venenosa comedāt vt ranas et serpētes et hmōi venenū tamē naturā ear̄ nō supat nec immutat. ideo eis est refectio et nutrimentū q̄d hominib⁹ et alijs aīalib⁹ est venenū. vi eīm caloris qui in ear̄ interiorib⁹ dn̄at̄ virt⁹ veneni extinguit̄ et superat̄. A pullis suis i senectute pascunt̄. nā eximia illis circa filios est pietas. et ideo quantū tp̄s expendūt in fetibus educādis. tantū ipe a pullis suis vice reciproca nutriunt̄. vt dicit Ambro. qn̄ p̄o pulli nascunt̄. crura pedes et rostra habent ad modū cigni valde nigra. sz deposim paulatim nigredine. rubere tāto pl⁹ incipiūt q̄to quotidie pl⁹ senescūt

De cornice Ca. IX.

Cornix est auis annosa. que apud latinos greco noīe appellat̄. quā aiūt augures hominū curas agere. insidiar̄ vias mōstrare. futura p̄dicere. sed magnū nephas est credere q̄ de⁹ p̄silia sua cornicib⁹ manifestet. vt dic̄ Isi. his inter mlṫa auspicia tribuūt. vt etiā pluuias p̄dicāt vocibus iuxta illud Virgilij. Nūc plena cornix pluuiā vocat improba voce. Est autem

quis garrula ⁊ impia. ⁊ incolis vbi habitat
nociua. vt dicit idē. Immūdio pascit̃ et ve
nenosis. diutissime viuit. ꝯtra senectutē in
pluma albescit. sed in carne intrinsec⁹ quan
to viuit diuti⁹ plus denigrescit. Uulpez ꝑ
ceteris animalib⁹ odit. cōtra nisum ⁊ accipi
trem cōfligit. vt dic̃ Isid. Est em̄ auis ipro
ba aquile ⁊ alijs ꝑde auib⁹ importuna. naz
aquilā quā tāgere formidat garritu ⁊ vola
tu insequit̃ ⁊ infestat. sed de sua improbita-
te nō sēꝑ lucrū portat quia post longā aq̄
le dissimulatōnē aliquādo ab ea rostro per
cutit̃ ac inficit̃ quādo ei plus d̄bito appro
pinquat. De cornice aūt dicit̃ in hexamerō
q̄ cornices ciconias ꝯducūt ⁊ dirigūt. ⁊ ve
lut q̄busdā turmis eas stipātib⁹. eas turma-
tim se adiungūt ⁊ cōtra alias aues ipis ci-
conijs infestas dimicātes. ꝓprijs periculis
aliena bella suscipiūt. cui⁹ indiciū est quia i
illo tꝑis interuallo quo ciconie solēt recede
re nō reperiunt̃ in locis cōsuetis residere. et
quia cū vulnere reuertētes manifesto q̄daz
sanguinis voce certissi indicio graue se cer
taminū ostendūt cōflictū subijsse. Itē ibidē
dicit̃ q̄ admirāda est hui⁹ auis clemētia. nā
cū parētes ꝑ longeuā senectutē plumarum
tegmine ⁊ alaꝝ regimine nudari contingit.
cornices iuniores ꝓprijs pennis eos fouent
et collecto cibo pascūt. quādo etiā parentes
earū senescūt. eos fulcro alarū suarū suble-
uant ⁊ ad volandū excitant vt in pristinos
vsus mēbra dissueta reuocēt ⁊ reducāt.

De coruo Capl'm. X.

Coruo siue corax a sono gutturis no
c men habet. vt dic̃ Isid. Coru⁹ pul-
loꝝ ora suoꝝ biantia respicit. quib⁹
cibū ꝑus nō ministrat nisi prius ꝑ pennarū
nigredinē ꝓprij coloris similitudinē recog-
noscat. Postq̄z vero nigrescere inspicit totis
suis virib⁹ deinceps eos pascit. vt dic̃ idem
Isid. Dicunt̃ aūt pulli coruoꝝ rore celesti
vesci q̄diu beneficio etatis nō habēt nigras
plumas. nō cui prius escis scz cadaueribus
fetidis sed roris celestis beneficio sustentā-
tur. vt dic̃ Augustin⁹. Petit em̄ coru⁹ in ca-
daueribus mortuoꝝ loca occulta. vt dic̃ Isi.
Et est auis clamorosa ⁊ diuersas format vo
ces. sol⁹ em̄ int̃ aues sexagintaquattuor ha
bet vocis mutatiōes. vt dicit Fulgentius.
Est etiā auis dolosa res furtiue subtrahēs
reponēs in locis abditis ⁊ abscondēs. Est
etiā immūda auis cadauerib⁹ insidēs. et ex

venenosis ⁊ reb⁹ immūdis cibū querēs Et
fm augures quandā vim ꝑsagij ⁊ diuinati
onis habēs. Et ideo apud gētiles coru⁹ in-
ter volucres fuit apollini cōsecrat⁹. vt dicit
Mar. De coruo aūt dicit Aristo. li. vj. Fe-
mine coruoꝝ cubāt sup oua sole. ⁊ masculi
deferūt eis cibū. ⁊ pullificat plures pullos
⁊ cubat dieb⁹ viginti ⁊ deijcit aliquos ꝓpter
multitudinē quia aues q̄ multos pullificāt
aliquos eijciūt a se. Itē dicit idē libro. viij.
Coru⁹ niger pugnat cū asino et thauro. et
volat sup ipos ⁊ nocet eis ꝑcutiendo cū ro
stro ⁊ pungit oculos ipoꝝ. Itē ibidē. Cor-
uus niger est amic⁹ vulpis. ⁊ ꝓpter hoc pu-
gnat cū aceloni ⁊ alijs bestijs vt iuuet vul-
pem. Itē ibidē. Corui pugnāt pugna forti
⁊ ꝑcutiūt se ad inuicē cū armis. id est cū ro
stris vnguib⁹ ⁊ alis suis. vict⁹ obedit victo-
ri victoris fort. Hucusq̄z Aristo. Itē sol⁹
coruus in medijs estiuis feruorib⁹ ꝯtra na-
turā aliaꝝ auiū ouat ⁊ pullificat fetus suos
Ūn̄ Petroni⁹. Coruus maturis frugibus
oua defert ⁊c̃.

De cigno Ca. XI.

Cignus latine. olor dicit̃ grece. eo q̄
c tot⁹ alb⁹ sit in plumis suis. nulli em̄
inueniūt cignū nigrū. Olor aūt gre
ce, totū dicit̃ latine. vt dicit Isid. Cign⁹ aūt
a canēdo est dictus. eo q̄ carminis dulcedi
nem modulatis vocib⁹ fingit. Ideo autē ca-
nit dulciter. quia collū longū ⁊ reflexū ha-
bet ⁊ necesse est eructuantē vocē ꝑ longū et
flexuosum iter varias reddere modulatōes
Fert̃ aūt in hyperboreis ꝑtib⁹ ꝑcinentibus
cytharedis cigni pullos euolare de nidis ⁊
apte admodū cōcinere. vt dic̃ Isid. Scōm
aūt Mar. et Ambro. Nautē bonū ꝑsagiū
euētus reputāt. q̄ cigni scz in nauigio obui
ant sicut ait Enni⁹. Cign⁹ in auspicijs sem
per letissim⁹ ales. hūc optāt naute. q2 nō se
mergit in vndis ⁊ ideo apollini fuit cōsecra
tus. vt dic̃ Mar. In alis aūt maxima ē for
titudo. Cign⁹ quādo est in amore q̄rit femi
nam ⁊ ei ꝑ cōplexionē colli blādit̃. ⁊ q̄si cam
trahit ad se ⁊ cōniungit collū suū collo femi
ne colligando. post coitū vero femina ꝑcu-
tit in ore ⁊ fugat ipm. balneat aūt se mascu-
lus post coitū. similiter femina anteq̄z cibū
sumat. Instāte autē morte penna infixa ce-
rebro canit ⁊ cōtra aliorū animantiū ꝯsue-
tudinē ꝑ gemitu cantū reddit. vt dicit Am-
bros⁹. plumā habet candidissimā omniū

gredine vel colore aliquo impmixtā. carnē vero habet nigrā ⁊ ad digerendū durā. rostrum cū quadā tuberositate visum ab olfactu ⁊ gustu distinguētē. collū habet intrinsecus valde nigrū ⁊ interi⁹ densatū cū quo collo in profundū merso cibū suū querit ⁊ incidit. dū sit inter pisces nutrit⁹ ipos non comedit. ideo si panis vel esca sibi proiecta fuerit. piscib⁹ ipm sequētib⁹ ipe cedit. d' herbis ⁊ radicib⁹ victū suū querit. pedes hab⁊ nigros latos ⁊ clausos natationi valde aptos. quoꝝ vno vtit̄ p remo in natādo. alio pro gubernaculo se regēdo. Stagna et lacus inhabitat. ⁊ secus aquas nidificat. vbi sup ꝑpauca ligna cōiecta super oua cubat et pullificat. pullos solicite nutrit et educat. ⁊ eos rostro alis ⁊ sibilo ptegit et defensat. ⁊ si quis aduersus eos appropinquauerit inter pullos ⁊ appropinquātib⁹ opponere se et interponere nō cessat. Auis est magne carnositatis ⁊ ponderositatis corpoꝶ. et ideo quietē diligit ⁊ raro volat. volāt autē cigni siluestres volatu forti collis extēsis et pedibus ad posteri⁹ applicatis. sed nō sunt tam magni corpis nec tāte pinguedinis sic̄ sunt domiti q̄ iuxta hominū habitacula sunt nutriti. vt dic̄ Mar.

De culice Capitulū. XII.

Culex ē musca modica ab aculeo dicta. eo q̄ sanguinē sugit. habet autē in ore fistulā ad modū stimuli q̄ carnem terebrat vt sanguinē bibat. vt dic̄ Isidorus. Reputat̄ aūt inter volatilia sicut et apis cū tamē corp⁹ vermis habeat plīes pedes habētis. eo q̄ alas habeat quib⁹ volat. Generat̄ aūt ex vaporib⁹ putridis de cadaueribus ac palustrib⁹ locis ⁊ corruptis generatis. ex cōtinua alaꝝ replicata ꝑcussione in aere strepitū generat ⁊ quasi stridet. sup cadauera ⁊ vlcera libēter residet. equis etiam vlcerosis valde nocet. strepitu ⁊ morsu dormiētes infestat. et a requie eos arcet. de nocte maxime circūuolat ⁊ mēbra quib⁹ insidet terebrat atq̄ mordet. lucipeta est. q̄a lumen libēter videt. vnde min⁹ caute in cādelam vel in ignē irruēs se ob auiditatē luminis videndi cōburere sepe solet. hyrūdinibus pascendis summe valet. culices em̄ in aere volitātes ab hyrundinib⁹ que venant̄ muscas in aere p̄da gratissima reputant̄. Dicūtur autē culices scinphes. id est. musce minutissime. sed aculeis ꝑmoleste. scines enim grece musca dicit̄ latine. vnde ⁊ dicit̄ scinomia musca canina. ⁊ huiusmodi muscis terra egyptioꝝ ꝑcussa est. vt dicit Isidor⁹. Est aūt scinomia gen⁹ pessimū ⁊ muscaꝝ magni corpis ⁊ lati ventris respectu muscarū aliarum ⁊ parui volat⁹ sed magne tenacitatis ⁊ adherētie in membris animantiū in q̄bus insidet. In villis em̄ ⁊ pilis animaliū ⁊ maxime canū se immergit. et ibi se occultās fugit sanguinē atq̄ bibit intantū q̄ carnē vlcerat ⁊ corrodit. vt patet in antiquoꝝ canū aurib⁹ quas corrodūt ⁊ vlcerāt tal's musce vnde non est mirū si tales musce sint m'tū fetide que extrā fetidis ⁊ corruptis humorib⁹ sint nutrite

De cicada Ca. XIII.

Cicada a canendo est dicta. eo q̄ i exiguo gutture suo dulcē facit melodiam vel mirā facit cantilenā. vt dicitur in hexameron. hec in medio estu quādo arbusta meridianis calorib⁹ rumpūtur tanto cantū resonat clariorē. quanto spiritum aereū tūc tempis attrahit puriorē. deinde si quis cicadas ꝑfundat oleo statī necantur. eo q̄ obstructis poris spiramen aereū haurire nō valent. sed si quis statī his acetū supꝑfundat. illico reuiuiscunt. eo q̄ vis aceti aperit poros qui ex olei cōstrictiōe obstruebātur. vt dicit Ambrosius

De fenice Capitulū. XIIII.

Fenix vnica dicit̄ esse auis ⁊ in toto orbe terrarū singularis. vnde ⁊ laici mirātur vnde et apud arabes vbi nascit̄ fenix. i. singularis nuncupat̄. vt dicit Isi. De hac aūt dic̄ phs. q̄ fenix est auis sine pari viuēs. ccc. vl' q̄ngētis annis. q̄b⁹ cōplet̄ cū suū sentit defectū nidū fac̄ ex lignis aromaticis et multū siccis que in estate ex feruore solis flāte fauonio accendunt̄. q̄bus iam accēsis spōte nidū ingredit̄ ⁊ ibidem inter ligna ardētia incinerat̄. ex quo cinere infra triduū quidā vermicul⁹ nascit̄ qui paulatim plumas recipiēs in volucrē reformatur. Idē dic̄ Ambro. in hexameron. de fenicis humore siue cinere nou⁹ surgit. paulatimq̄ adolescit ⁊ ꝑcessu tēpis alarū induit remigia atq̄ in auis spēm reparat̄. Est aūt auis pulcerrima. pauoni in plumis simillima. solitudinē diligēs q̄nis ⁊ fructib⁹ mundis cibū querēs. de q̄ narrat Alan⁹. q̄ cū Onias summ⁹ pontifex in eliopoli ciuitate

egypti templū ad similitudinē tēpli hiero-
solymoꝝ edificasset. ꝑmo die azimoꝝ cū mł
ta ligna aromatica sup altare ꝯgregasset. et
ignē ad offerendū sacrificiū succēdisset. de-
scēdit in mediū rogū tal' auis q̄ in igne sa-
crificij statim ī cinerē est redacta. remanēte
aūt cinere ⁊ cū diligētia custodito ð ꝑcepto
sacerdotꝫ ⁊ refuato infra triduū q̄dā vermi
culꝰ de ꝑdicto cinere est creatꝰ. q̄ tandē reci
piens formā auis ad solitudinē euolauit

De grue Ca. XV.

g Rus de ꝓpria voce nomē accepit. ta
li em̄ voce sonat. vt dič Isi. Est aūt
auis alaꝝ magnaꝝ ⁊ fortis volatus
aeris alta petēs vt videat quas velit ꝑgere
regiones. vt dr̄ in hexameron. Est em̄ auis
diligēs suā spēm. ⁊ in societate viuēo habēs
regē et ordine literato volās. vt dič Ambro
sius. Ductor aūt agminis q̄ instigādo ⁊ ar
guendo voce ad rectos volatꝰ cogit agmen
⁊ si forte raucescat succedit alia grus q̄ sup
plet idē officiū. grues aūt voce ꝑconia ter-
ram petūt vt quiescāt. ⁊ cum sederint ad cu
stodiā sui vigilias ordināt vt alie securiꝰ cō
quiescāt. Vigiles aūt sup vnū crus stāt di
recte ⁊ lapillū tenēt in pede altero a terra su
spenso vel eleuato. vt si casu aliquo dormie
rint p casum lapilli excitent. vt dič Aristo.
Iste sunt grues in iuuētute cinerei coloris.
sed in senectute quāto diutiꝰ viuūt. tāto plꝰ
nigrescunt. ⁊ si que illarū a societate ober-
rauerint vociferādo perditas socias aduo-
cant ⁊ requirūt. Grues etiā qn̄ supra se ve-
nientē herodiū vel accipitrē percipiūt rostra
sua supiꝰ erigūt ⁊ put possunt cū rostri acu
mine se defendūt.

De gallo Ca. XVI.

g Allus a castratione est vocatꝰ. In-
ter ceteras tantū aues huic soli testi
culi adimunt. veteres em̄ abscisos
gallos vocauerūt. vt dič Isid. De gallo di
cit Plinꝰ. xxix. li. c. iiij. Carnes galloꝝ cru-
de ⁊ calide apposite sup morsum serpētꝫ de-
mūt venenū. Et ad idē valet eiꝰ cerebrū in
potu sumptū. si q̄s eiꝰ pingnedine vł viscel-
lo inunctꝰ fuerit. a pantheris ⁊ leonibꝰ tutꝰ
erit. Si auro liquescēti ossa galloꝝ vel gal
linarū cōmiscent cōsumunt illud in se. vnde
⁊ os gallinaceū auri est venenū. ⁊ hest mirū
Gallus itaq; est auis calide ⁊ sicce cōplexio
nis. et ideo multū habet audacie ⁊ animosi
tatis. ꝓpter qđ cōtra suos aduersarios ꝓ su-
is vxoribꝰ audacter pugnat. ⁊ rostro ac cal-
caribus aduersariū impetit ⁊ lacerat. obtē-
ta victoria statim cātat. Antequā autē cantet
alis se verberat. ⁊ seipm feriens ad cantādū
reddit aptiorē. In ꝓfundioribꝰ horis noctꝫ
cantū solet emittere clariorē et valentiorē.
sed circa tp̄s matutinū vocē format leuio-
rem. vt dič Ambrosiꝰ. Cristā rubeā gestat ī
capite ꝓ corona qua amissa pdit audaciam
⁊ ad aggrediendū aduersariū ipm efficit se
gniorē. zelat ⁊ diligit vxores suas. ⁊ inuento
cibo voce quadā eas cōuocat ⁊ sibi subtra-
hit vt eas reficiat atq; pascat. pinguiorē ⁊
teneriorē quā plꝰ diligit secū quietis gratia
vicinius collocat. et ipsiꝰ ꝑsentiā circa se plꝰ
affectat de mane cū ad pastū euolauerit. la-
tus suū lateri ipsiꝰ primo applicat et p quos
dam nutꝰ ipam ad sui copulā allicit ⁊ inui-
tat. ⁊ p ipa tanq̄ zelotipus specialiť pugnat
⁊ appropinquātes gallos rostro et calcari-
bus a se fugat. rostro in pugnādo terrā pcu
tit. ⁊ plumas circa collū erigit. vt se audacē
faciat ⁊ pennas caude quantū potest sursū
ac deorsum eleuat. vt sic aptus ad prelium
se accingat lapidē ꝑciosum nomine allectri
cium vel allectoriū calcedonio silēꝫ gignit
⁊ portat. quē ratōe lapidis vt credūt quidā
leo timet ⁊ abhorret. ⁊ maxime si fuerit albꝰ
albū em̄ gallū leo formidat. vt dicit Plinꝰ
Rostro ⁊ pedibꝰ victū querit. paleā ⁊ pulue
rem sulcat ⁊ reuersat ⁊ inuēto grano ad gal
linas vociferat et eas vocat. timet etiā gal
lus aquilā ⁊ accipitrē ꝑdones terre. quia ta
les ꝑde aues volucribꝰ in terra deambulā-
tibus insidiant. ⁊ ideo cū gallꝰ sit valde acu
ti visus vnū oculū p victu querēdo inferiꝰ
deprimit. et aliū sursum ad aera dirigit. vt
aduentū aquile vel accipitris ꝑcaueat. q̄ni
am cū venientē a remotis viderit statim ad
gallinas vociferat ⁊ fugiēs in domibꝰ rupi
bus a cepibꝰ se occultat. vt dič idē. Decre-
pitus etiā gallꝰ ouat in vltima senectute. et
facit quedā oua pua multū rotunda ⁊ q̄si li
uida vel crocea. ex quibꝰ si ab aliquo verme
venenoso in diebꝰ canicularibꝰ foueant. ba
siliscus ꝑcreat. vt dič Beda. De gallis dič
Constan. Galli iuuenes duriores sunt ad
digerendū. minorisq; humiditatꝫ q̄ꝫ gallina
caro eoꝝ quiddā nitrositatis habet. sꝫ q̄n-
do coquitur soluit. vnde si vetus gallus ꝓ-
iectis interioribus ð semine croci ortēsis et
polipodio impleatur. et quinq; libris aque

coquať donec aq̄ fere ꝯsumať fit vtilissimꝰ colericā habētibꝰ passionē. viscosos ⁊ fleu/maticos purgat humores. melancoliā pati entibꝰ subuenit. grossam stomachi vētosita tē excludit. dolorē mingat. tumorē ⁊ dolorē arteriaꝝ curat. valet ꝯ artetice febris ꝑtri/ tatē vt dicit idem

De gallo gallinacio
Capitulū. XVII.

G Allus gallinaciꝰ. gallꝰ est q̄ ꝓpter ab scisionē testiculoꝝ effeminať. more eñ alioꝝ aialiū castratoꝝ totꝰ in cō plexione mutať. cristā eñ ꝑdit. audaciā de/ ponit. vocē ⁊ cantū amittit. inť horas noctꝫ nō discernit. alijs se nō ꝑcutit nec ad pugnā se accigit. sup oua aliena cubat ac si eēꝫ gal lina officiū femine assūmēs pullos alienos nutrit ⁊ circūducit. vocē etiā galline simulat ⁊ crociando voce raucida pullos vocitat gallinis se associās cū eis eaꝝ escā comedit ⁊ deuorat. ꝫ eas nō reficit nec ipinguat cuꝫ eis ipinguať ꝫ eas nō ipinguat Est aūt gal linaciꝰ timidioꝝ ai q̄ gallꝰ. et carnis hūidio ris ⁊ mollioris ⁊ pinguedīs maioꝝ ac plu me latioris. cuiꝰ pedes q̄nq̄ frāgunť vt cu/ bare sup oua cogať. cuiꝰ calcaria vł hebetā tur vel cadūt. cuiꝰ pedes colligāť post ipin/ guationē. et depsso capite ad terrā ad forūꝫ erectꝫ pedibꝰ deportať. de gallo tū castrato dič Cōstan. Carnes inq̄t castrati galli oim volatiliū carnibꝰ sūt ꝯuenietioref. laudabili us eñ generāt nutrimētū ⁊ sanguinē meli/ orem. cerebella coꝝ cerebellis aiuū aliaruꝫ sunt vtiliora

De gallina Ca. XVIII

G Allina est a gallo dicta. sič a Leone dicta est leena. cuiꝰ mēbra vt q̄dā fe rūt si cū auro liq̄scēte misceanť ꝯsu mūt auꝝ. vt dič Ysid. Est aūt multe ouatō nis et pullificatōis ⁊ multe ouāt sine coitu vt dič Aristo. li. vj. ⁊ dicūť oua vēti. et sunt alijs oua insipidiora ⁊ illaudabiliora. et q̄ dā galline sepe faciūt gemelles. ⁊ vnus ge/ mellorū est pulꝰ et q̄nq̄ monstruosus. postq̄ aūt cubāt sup oua sua ꝑ tres dies stati appa rēt signa pulli ⁊ cru ħ in maioribꝰ post ꝑlea dies. ⁊ in minoribꝰ pꝰ pauciores. ⁊ generať pullꝰ ex albumīe ⁊ nutriť ex vitello. vt dicit idē. Galline etiā q̄ nimis ouāt nō sunt lōge vite ꝫ cito moriunť. vt dř li. vj Alias ꝓo gal line ꝓprietates oibꝰ fere notas tāgit glo. sup Math. xxiij. vbi dř. Gallina est auis pia cir ca pullos. nā pullos sub ala fouet. ꝯtra mil uum tueť de dolore filioꝝ egrotat ⁊ plumā depoīt. plꝰ pullos q̄ se pascit ⁊ satiat. ⁊ ꝑos inuēto cibo ꝯgregat atq̄ vocat. ꝓ pulloruꝫ defensione fortiori se opponit. et etiā hoiem impugnat. pullos dispersos cōgregat. atq̄ vocat ⁊ ne a niso vel miluo rapianť eos sub alaꝝ tegmine ꝓtegit ⁊ defensat. plumaꝝ hiſ piditate ⁊ vocis raucedine affectū circa pul liculos manifestat.

De griphe Ca. XIX

G Riphes inť volantia recitať Deut. xiiij. Et dič ibi glo. q̄ griphes est q̄/ drupes. capite ⁊ alis aq̄le similis. et reliq̄ corpe silis est leoni. ⁊ habitat i yperbo reis mōtibꝰ. eq̄s ⁊ hoibꝰ maxie est infestꝰ. in nido suo reponit lapidē smaragdū ꝯtra ve nenosa aialia mōns

De herodio Capl'm. XX.

H Erodius est auis regia. ꝓde auida ⁊ manu gestātis assueta. Est āt auis animosa ad modū accipitris. parue q̄uidē carnis respectu corporis sui. ⁊ cumul te pēnositatꝫ. ⁊ ideo leuissimi est volatuſ. q2 paꝝ est i eo qđ aggrauat ⁊ multū qđ erigit atq̄ leuat. vt dič Grego. ⁊ nō dissimilť ē stru tioni i audacia ⁊ virtute. q̄uis ei similis sit in penna ⁊ varia in colore Herodiꝰ aūt ma gne est animositatꝫ. acutissimi pectoꝝ. ⁊ for tis vnguis. et plus ledit ꝑdam sup ipsam ir ruēdo pectore q̄ rostro siue vngue. Tante aūt est animositatꝫ q̄ si ꝑmo vel secūdo im/ petu predā nō arripit q̄si vindictā de se pe/ tit. vnde si siluestris est illo die vix predā q̄/ rit. si vero domesticꝰ quasi pre verecundia euagať per aera et ad manū gestantis ꝯ fa/ cile tunc nō redit. tūc enim victū ⁊ quasi de generē se estimat. quando de volucre quaꝫ impetit nō triumphat. vt dicit Gregorius. Hec auis a vulgo falco nuncupať sine fili ca. vt dicit glosa super psal. Et est auis que inter omnes ꝑde volucres habet affectum piū ⁊ animū circa pullos. sicut dicit in hex ameron Eodē inquit sedulitatꝫ officio quo proprios fetus pascit pari subministratio/ ne pullum ab aquila abiectuꝫ sine nō agni/ tum suscipit atq̄ nutrit. cadauer fugit. nec in famis vehementia putridas carnes tan/ git. sed laboris patiens abstinendo expectat quousq̄ predam sibi congruam inueniat. quam acquirat. vt dicit Gregorius

De hyrundine
Capitulū. XXI.

b Irundo quasi arūdo ab aere est dicta eo q̄ cibos nō sumat residens. sȝ vt edat in aere cibū capit. vt dic̄ Isidorus. Est eīm auis vocifera p tortuosos orbes ꝛ circuit⁹ vaga. In nidis cōstruēdis et pullis educādis solicita. vt dic̄ idē. In nidis ꝙȝ ꝯstruēdis est sūme solertie. vix ei ad hoc faciendū sufficeret humana industria de q̄uis materia qȝ fac̄ hyrūdo solo rostro de argilla. hyrundo itaqȝ est auis valde pennosa mire agilitatꝫ ꝛ velocissimi volatus. ꝛ iō a ceterꝫ auib⁹ nō impetit̄. nec vnq̄ȝ alicui pda est. maria trāsuolat ad regiones calidiores in quib⁹ credit̄ p hyeme cōmorari. certa custodit tpa aduētus sui et recessus. cui⁹ aduētus indiciū est verꝫ ꝛ testimoniū instātis serenitatꝫ estiual. vt dic̄ Amb. De hyrūdine dic̄ Aristo. li. vj. Auis agrestis nō coit in anno neqȝ ouat nisi semel p̄ter hyrūdinē que ouat bis. sȝ pma oua aliq̄ñ corrumpūt̄ p̄pter hyemē. oua p̄o posteriora cōplant̄ ꝛ faciunt pullos. Itē dicit̄ ibidē. Aues que comedūt carnē nō ouāt bis p̄ter hyrundinē que aliq̄ñ bis pullificat. Itē ibidē si q̄s cecauerit pullos hyrundinū reuertent̄ oc̄li eoꝝ. querit eīm herbā q̄ dicit̄ celidonia cui⁹ succo linit oculos filioꝝ. ꝛ sic eoꝝ oculi sanitati pstine restituunt̄. vt dic̄ Macro. Item in ventro hyrūdinis inueniunt̄ duo lapilli. q̄ꝝ vnus est albid⁹ ꝛ dicit̄ femine⁹. alter p̄o rubeus ꝛ dr̄ masculin⁹ qȝ maiorꝫ est ꝟtutis q̄ȝ albus hi lapilli dicunt̄ celidonij. ꝛ sunt p̄ciosi maxime quādo extrahunt̄ de pullo anq̄ȝ tāgat terrā. vt dr̄ in lapidario vbi eorum ꝟtutes describunt̄. vt dic̄ Cōstan. Sāguis de dextra ala extraci⁹ oculis medet̄ sic̄ sanguis columbe. sim⁹ a⁹ valde est calid⁹ ꝛ vrītiuus sine corrosiu⁹. et ideo oculis est nociuus. Instruit aūt hyrundo pullos suos eijcere stercora extra nidū. sunt aūt hyrūdinū duo genera. quedā eīm sunt maioris corpis dorsum habētes nigrū. pect⁹ rubeū et ventrem albū. et he diligūt humanā societatē. vnde in domib⁹ hominū nidificāt. alie sunt minoris corpis nigrū habētes pect⁹ ꝛ nidificāt in ripaꝝ foraminib⁹ iuxta aquā. Sed tā iste q̄ȝ ille i terra nidificant sine argilla. et vtriusqȝ cauda ad modū forpicꝫ est bifurcata. Int̄ hyrūdines dr̄ esse vnū gen⁹ quod timēt alie etiā aues aq̄la et accipiter ꝛ fugiūt illā hyrūdinē tanq̄ȝ hostē nec audēt sup p̄dā illa visa irruere. timēt eīm morsum ei⁹. q̄a forsan venenosus est. vt dic̄ Plini⁹. pugnāt aūt hyrūdines ꝯtra passeres nidos eaꝝ subintrātes ꝛ morsib⁹ ac vnguib⁹ fugant eos d̄ nidis suis

De kaladrio Ca. XXII.

k Aladri⁹ fm p̄hm est albi colorꝫ nullam hñs ptē nigredinis cui⁹ p̄s inferior femorꝫ ipi⁹ purgat caliginē oculoꝝ. cui⁹ natura ē tal̄. q̄ q̄ñ aliq̄s q̄ui detinetur infirmitate. si egritudo fuerit ad mortē. kaladri⁹ auertit faciē suā a sic egrotāte et sine dubio tūc morit̄ hō. si āt infirm⁹ dȝ ꝯualescere kaladri⁹ figit visū in ipm. ꝛ intēdit i eū q̄si applaudēs ei. Differt aūt kaladri⁹ ab auicula q̄ dr̄ kalādra q̄ est auis sonora ꝛ canora sic̄ merula. vt dic̄ glo. sup Deut. xiiij. vbi dr̄. differt kaladreon a kalandra ꝛc̄.

De laro Ca. XXIII.

l Arus ē auis q̄nqȝ i terra q̄nqȝ i aq̄s habitā. vn̄ in aurora scribit̄. Lar⁹ est fluminis habitator ꝛ incola terre. Nūc natat vt piscis nūc volat instar auis.

De locusta Ca. XXIIII.

l Ocusta est dicta eo q̄ pedib⁹ sit longa vt hasta. ꝛ iō greci eaȝ hastagion vocāt. vt dic̄ Isid. Locuste regē nō habent. et tamē ordinate egrediunt̄ per turmas suas vt dr̄ Prouerb. xxx. multos deuorāt. nā maiores minores comedūt et māducant. in estate apparēt. in hyeme p̄o latēt. longiora habēt crura posteriora q̄ȝ anteriora. Et sicut dic̄ glo. sup Iohel pmo. est pma athelab⁹ et post crescētib⁹ alis fit locusta. et plus ledit in iuuētute q̄ñ est athelab⁹ q̄ȝ i senectute quādo est locusta. Os habet q̄drāgulū et pro cauda aculeū habet. crura sunt replicata et in se reflexa. germina arborꝫ ꝛ herbaꝝ radicit⁹ comedūt ꝛ corrodūt. a vento australi generant̄ et ad volandū cōcitantur. In vento autē septētrionali moriūtur. In saliendo locusta se erigit. ꝛ in erigendo cadit. a floribus amigdalinis impingnant̄ locuste. Locusta insup tota p maiori parte in ventre ꝯsistit. et ideo insatiabilis est. vnicum habet intestinū. qȝ sanie ꝛ immūdicia est sp repletū sȝ q̄ȝdiu viuit sp esurit. et si q̄d inuenerit viride. corrodere nō desistit. Madico frigore quasi morit̄ et consopit̄. sed calore solis reuiuiscit. ex cuius stercore p̄mes nascuntur

De mergulo Capl'm. XXV.

m Ergul⁹ ab assiduitate mergēdi no/ mē sumpsit. sepe eñ dimisso ī pfundū capite auraz siḡ sub fluctib⁹ colligit. ⁊ aū venientē eq̄z tēpestatē cū clamore litt⁹ petit. nā in pelago grauissimā tēpestatē futurā esse certissimū est. qñ merguli fugiunt ad litt⁹ cū clamore. vt dic̄ Isi. mergul⁹ i arūdinet̄z sup pauca ligna nidificat ⁊ miro q̄dā affectu nature pulliculos nutrit ⁊ educat. q̄ mox nati matrē sequūt. ⁊ varias pelagi vn/ das ascēdere ⁊ descēdere nullo mō verent. pmes aq̄les ⁊ pisciculos ad sui vētr̄z satiādā ingluuiē venant. In hyeme ppt paucitatē mot⁹ ipinguāt. In estate aūt ppt volat⁹ libertatē carnib⁹ ⁊ pinguedie depaupant. qñ ab aue rapace psequunt ad aquā refugientes mersionis bñficio liberant.

De miluo Capitulū. XXVI.

m Iluus moll' est volatu ⁊ virib⁹ Uñ milu⁹ q̄si mollit' volās ē dict⁹. nā le/ ui pēna ⁊ q̄si imobili sup aera fert et vix leui tactu aerē in volādo mouere videt. Est aūt auis patiēs labor̄z. ⁊ io cuculos i scapulis suis suscipit. et ne p lōga itineris spacia fatigati deficiāt a ptib⁹ hispanie secum ducit. vt dic̄ Isi. Est āt auis rapax ⁊ audax in minimis. s̄z timid⁹ ē i magnis. nā volucres siluestres iuadere ñ audet. domestic̄z insidiari nō timet. pull' etiā insidiat vt eos rapiat ⁊ q̄s incautos reppererit stati necat. cadauerib⁹ ⁊ īmūdis vescit. ⁊ p modico vētr̄z pastu circa etbera circūfert. A niso ipetit. ⁊ a minore se ppt ip̄i⁹ pusillanimitatē ⁊ segniciē supatur. Et milu⁹ i iuuētute ab aliis p̄de auib⁹ nō videt differre s̄z q̄to diuti⁹ viuit tāto suā naturā degenerē pl⁹ oñdit. Q̄ddā ei gen⁹ est milui q̄ i pncipio aues rapit. exentera aīaliū comedit. iādē vix muscas ⁊ pmiculos arri/ pit. vt dic̄ Aristo. vicio fame perit. Est autē auis ipia circa pullos suos sic̄ ⁊ vultur. dolet ei' qñ vidz eos ipinguari. ⁊ vt marcescāt rostro eos pcutit ⁊ subtrahit eis cibū. vocē h̄z querulā famis nūciā. nā qñ esurit voce querula cibū querit

De nocticorace Capitulū. XXVII

n Octicorax ē noct̄z coru⁹ sic dict⁹. eo q noctē amat q̄z ō nocte volās cibū q̄rit ⁊ q̄rēdo clamitat. cui⁹ clamor ē volucrib⁹ odiosus vt di. Isi. Et āt auis lu/ cifuga ⁊ solē videre ñ pt. sepulcra ⁊ loca mortuor̄z ībabitat ⁊ freq̄ntat. i parietib⁹ ⁊ i locis ruinos nidificat. oua columbar̄z ⁊ monedularū frāgit ⁊ deuorat. ⁊ cū eis pugnat. Hec dicit noctua q̄ i ō nocte acute tuet. ō nocte eñ videt. exorto ei splēdore sol' ei⁹ visus hebetat. Hāc insula cretē nō h̄z. ⁊ si venerit aliūde statim morit vt dic̄ Isi.

De onocrotalo Ca. XXVIII

o Nocrotal⁹ est auis in aq̄ sonitū faciens. In faucib⁹ aūt h̄z q̄sdā folliculos i q̄b⁹ pmo cibū recipit. ⁊ rceptū in secūdū ventrē mittit. duos ei h̄z vtcros. in vno eñ cibaria recipit. in alio eñ decoq̄t ⁊ digerit. s̄z pm⁹ p vesicula guttur̄z reputat Uñ dic̄ Isi. Onocrotal⁹ auis d̄r grece cū lōgo rostro. Et sunt duo genera. vnū aq̄tile. ⁊ aliō solitudīs. q̄ aūt in aq̄s manet. ē auis valde gulosa q̄ rostr̄z in aq̄ mergēs horridū sonū fac̄ Precipue āt insidiat' anguillis. ⁊ p̄dā quā arripit subito degluciēs i aluū mittit. deinde rumiat ⁊ fauces mouet. ac si cibū in ore receptū adhuc teneret Hec i littore q̄escēs rostr̄z suū fp sursū erigit. ⁊ sic ip̄i⁹ acumine ꝯ insultū accipitris se pmunit. vt sic secur⁹ dormire possit. vt dic̄ Isi.

De pellicano Ca. XXIX

p Ellican⁹ ē auis q̄ i Leuit. xi. ⁊ Deu. xiiij. porphirio nūcupat. Et ē auis egyptia babitās i solitudīe iuxta nylū. Int' volucres āt fm legē imūdas in Leuit. nūerat. Sūt āt duo genera h⁹ auis. vnū in aq̄s ibabitās ⁊ ci⁹ esce sūt pisces. aliō est i terra babitās solitudinē diligēs. cui⁹ cibus sūt aīalia venenosa. vt lacerte ⁊ h̄mōi. oīa q̄ pellican⁹ comedit pmo pedē in aquā tingit ⁊ intinctū q̄si cū māu pede ori applicat ⁊ opponit. Sol⁹ pellican⁹ int' aues p̄de pter psittacū pede vtit' loco man⁹. De pellicano q̄ꝗ dic̄ glo. sup ps̄. Et idē dic̄ Plini⁹ p h̄ verba Pellican⁹ inq̄t est auis amator filior̄z suor̄z Cū eñ gignit natos et incipiūt crescere parentes suos in faciē pcutiunt. pter q̄d ipos mater repcuit et occidit. tertio p̄o dic mat' se in costa vsq̄z ad effusionē sanguīs pcutit. ⁊ calidū sanguinē sup corpa mortuor̄z filiorū p⁹ effundit. ex cui⁹ v̄tute pull⁹ p⁹us mortuus reuiuiscit. Et glo. sup locū illū ps̄. Fa/ ctus sū sic pellican⁹ ⁊c̄. Pellican⁹ d̄r rostro occidere pullos. ⁊ i triduo lugere. ⁊ tūc sanguinē suū sup eos fundere ⁊ sic illos viuificare. aliā cām mort̄z pullor̄z pellicani assiḡt magister Iacob⁹ de vitriaco i libro d̄ mira/ bilib⁹ orientaliū regionū. Est inq̄t in egypto

auis q̄ vocaṫ pellican⁹ magnaꝝ alaꝝ et maxime macici. q2 q̄cq̄d deglutit cito emittit ꝑ secessum. lubricū eīn habet itestinū. ꝛ ido vsq3 ad plenā incorꝑationē neq3 tenet cibū. Hāc aūt naturaliṫ odit s̄pens. ꝓpter q̄ serpens dū ꝓ pastu mater exit nidū repēs ꝑ arborē pūgit ꝛ iterficit pullos suos sup quos mater rediēs lugere ꝑ triduū ferṫ. deinde ī pectare se vulnerat ꝛ sanguinē super eos respergēs eos a morte suscitat. Ex sanguie vero copiosi⁹ sic effuso debilitaṫ mater. vnde ꝛ pulli cagunṫ exire ꝓ cibo. q̄ꝝ quidā naturali affectu matrē debilitatā pascūt. q̄dam ꝟo degeneres sunt de mr̄e penit⁹ nullā curā gerunt. qḋ diligēti⁹ aduertēs maṫ. recept3 viribus filios se pascētes refouet ꝛ diligit. alios ꝟo tāq3 ignobiles et ingratas a se reijcit. et secū cōmanere aut viuere nō ꝑmittit

De perdice Ca. XXX.

Perdix a voce nomē h3. vt dic̄ Ysid. Est auis immūda. nā mascul⁹ ī masculū ɔsurgit ꝛ obliuiscitur sexū p̄cepſ libido. vt dic̄ Ysi. adeo aūt est fraudulēta vt aliena oua diripies foueat ea. sic subtracta s3 hec fraus fructū nō hab3. q2 cū pulli vocē audierint ꝓprie genitric3 natui ali quodā affectu matrē putatiuā q̄ eas fouerat derelinquūt ꝛ ad illā que genuit reuertūṫ. vt dic̄ Ysid. pariṫ ꝛ Amb. Nō aūt laborāt ī cubādo ꝛ ouādo sicut alie aues. sic̄ dic̄ Arist. Aliquē inq̄t aues generāt leniter sicut ꝑdices ꝛ mater ꝑdicis volat ī circuitu venatoꝝ q̄uisq3 fugiāt pulli sui. ꝛ post fugā pulloꝝ fugit ꝛ ipsa mater. et clamat pullis suis. cui⁹ pulli mox nau sequunṫ matrē et statī3 q̄rūt cibū. Est aūt ꝑdix pauce pēnositatis et mīte carnis. idō debilis est volat⁹. ꝛ in volādo paꝝ a terra se erigit. s3 statim post paululū terram petit. inimī nisum timet ꝛ fugit q̄cq̄3 diu vid3 ipm in aera a terra nō recedit. ad sonitū ꝟo cāpanule fugiēs circa terrā añq̄3 sciat in rethe vel in laqueū se imittit. Plini⁹ dic̄ libro xxix. c. vj. Fel perdicū cū equo pōdere mellꝭ multū clarificat visum. vñ ꝛ ī pixide argentea d3 reſuari. oua coꝝ ī vase ereo tecta valent cū melle vlceribꝫ oculoꝝ

De pauone Ca. XXXI.

Pauo a sono voc3 nomē habet. cuius caro est tā dura vt vix putredinem sentiat nec facile coquiṫ. vt dic̄ Ysi. viuit aūt pauo s̄m Aristo. xx. annis ꝛ pullificat in fine triū annoꝝ. deinde colanṫ eius ale. Cubat aūt oua sua. xxx. diebꝫ ꝛ modicū pl⁹. deinde scinduntur teste. ꝛ nō pulli ficāt nisi semel in anno. ꝛ ponit. xij. oua aut paꝝ minus. ꝛ eijcit plumas suas cū p̄ma arbore eijciūt folia sua. et tūc p̄mo nascit plumā cū arbores incipiūt folificare. est eīn amoꝝ diligēs fetū suū. ꝓsequit eīn mascul⁹ feminā ꝛ oua femine inuestigat vt frangat ea. vt sic sue luxurie magi3 vacet. qḋ timēs femina solicite abscōdit ea ne ab eo valeāt de facili inueniri. Hab3 aūt pauo vt ait Ysid. caput infirmū ꝛ deforme q̄si serpentinū ꝛ cū cristatū. incessum simplicē ꝛ occultū. collū modicū. ꝛ erectū pect⁹ saphireū. caudā aculatā mira pulcritudine distinctā ꝛ ornatā. hab3 pedes deformissimos ꝛ rugosas pēnaꝝ suarū admirās pulcritudinē erigit eas ad modū rote siue circuli ꝛ ꝑ girū capit3 circūponit. vidēs aūt pedū suoꝝ deformitatē quasi erubescit ꝛ velut nō attēdens p̄dictā pēnarū pulcritudinē eas subito deprimit ꝛ submittit. vocē q3 habet terribilē vt ait q̄dā. vocem h3 demonis. caput serpētis. passum latronis ꝛc̄. Plini⁹ eīn li. xxix. c. vj. dic̄ q2 pauo resorbet fimū suū inuidēs hoīm vtilitati. valde eī medicinal' est s3 raro inueniṫ

De passeribꝫ. Capitulū. XXXII.

Passeres sūt minuta volatilia a paruitate sic vocata vt dic̄ Ysid. Est aūt auis passer instabilis ꝛ garrula iuxta hoīm habitacula nidificās. Auis siq̄dē est nīꝭū calida et libidinosa. vñ ei⁹ caro frequēter ī cibū sumpta ē libidinis excitatiua. vt dic̄ Cōstan. multe est ouatiōis ꝛ pullificatiōis et magne solertie ī educando pullos suos ꝛ nutriēdo. In feno et in plumis nidificat. et nidū suū a stercare mundū seruat ꝛ idō pulloꝝ stercora extra nidū eijcit et ad eijciendū eas cogit. Araneis ꝛ vermibꝫ ꝛ muscis eos pascit. femina venenosa vt iusq̄amī siue lesione comedit. ꝛ leprā et morbū caducū aliq̄n sustinet et incurrit. et femina diuti⁹ viuit q̄3 mascul⁹. ꝛ mascul⁹ zelat ꝓ vxore sua. et ꝓ ea pugnare ɔsueuit. vt dicit Aristo. mustelā timet et odit et clamādo ac vociferādo p̄ntiā ei⁹ ꝓdit. ꝓ nidis hyrūdinū occupādis eis rostro morsibꝫ se opponit. suā speciem diligit ꝛ pullos ab illis derelictos aliquo casu recolligit tāq̄3 ꝓprios atq3 nutrit. ꝛ si ɔtingat aliquē laqueo vel aliquo alio modo dep̄hendi clamitat ꝓ adiutario ꝛ vociferat cui cōpatiēs passerū multitudo mutuo

ſe ɔuocat ⁊ vt captũ liberẽt accelerãt ⁊ ꝑ vi/
ribus feſtinant.

De ſtrutione. Ca. XXXIII.

S Trutio a greco vocabulo nomẽ ſũ
pſit. vt dicͣ Iſi. eo ꝙ corpꝰ aĩalis gra
dientꝭ habeat. pẽnas tñ hȝ vt auis.
habet etiã duos pedes ⁊ roſtꝝ ſicͣ volucris.
ſȝ ꝓpter põderoſitatẽ ſui corpis cũ auib⁹ ĩ ae
ra nõ leuaꝶ. ouat etiã ſicͣ auis. ſȝ oua ſua fo/
uere negligit ꝗ piecta in arena fotu pulueꝛꝭ
animãꝶ. vt dicͣ Iſid. De ſtrutione autẽ dicit
Ariſto. Strutio aũt inqͭt in creatõe aſſimi
laꝶ aui ⁊ quo ad qͩ ꝗdrupedi. qꝛ in aera nõ
leuaꝶ. alɇ eñ eiꝰ nõ ſunt ɔuenĩetes volatui.
ſȝ creatio coꝝ eſt tenuis ſicͣ creatio pili. et qꝛ
eſt ſicͣ auis multas plumas habẽſ in inferio
ri pte corpis. ⁊ hȝ pedes duos ſicͣ volucres
⁊ vngues ſciſſos ſicͣ ſũt vngule ꝗdrupedis
⁊ cauſa illiꝰ eſt. qꝛ magnitudo corpis eiꝰ aſſi
milaꝶ quadrupedi ⁊ nõ aui. Tãte eñ calidi
tatis eſt ꝙ ferꝝ ɔglutit ⁊ ɔſumit. ⁊ ſm Aui
cen. natura ꝗ in oĩb⁹ eſt ꝓuida dedit ei face/
re oua maĩa ⁊ duriſſime teſte. vt circa eoꝝ
generationẽ occupatꝰ calor ꝑpareꝶ: et ſi eẽȝ
nimis inteñſus calor. eſſet cauſa ꝗre citiꝰ mo
rereꝶ. Alias aũt ſtrutiõis ꝓprietates tãgit be
tus Gregoriꝰ ſup Job. xxix. vbi dꝛ. penna
ſtrutionis eſt ſilis pẽne herodij ĩ colore ſed
nõ in ꝟtute. pẽne aũt ſilitudinẽ hȝ. ſȝ volatꝰ
celeritate caret. ad volatuȝ alas ſuas erigit.
ſȝ tñ a terra in altũ nullatenꝰ ſe ſuſpẽdit ſiue
in longũ rarꝭ pẽnis induiꝶ ⁊ magno corpe ꝗ
uaꝶ. Itẽ qñ venit tps vt oua pariat. ad ſtel/
las ꝗ vocanꝶ vergilie ſiue pliades oculos le
uãt. nõ eñ oua ponit niſi qñ illa ɔſtellatio
oriꝶ vel aſcẽdit. cũ ei viderit ſtellã circa mẽ
ſem iunij. arenã fodit ⁊ ibi ponit oua ſua. ꝗ
ſabulo coopit atqȝ tegit. Cũ aũt ea ibi reli/
querit. ſtatim obliuiſciꝶ vbi ea poſuit. ⁊ nũ/
ꝗȝ ad ea vlteriꝰ redit. ſȝ calefacta arena ſolis
feruore abſcõdita oua excoquit ⁊ ĩ ipſis pul
liculos ꝑcreat ⁊ pducit. cũ autẽ fracta teſta
pulliculꝰ educꝶꝰ fuerit. tũc pmo mater ipm
recolligit atqȝ nutrit. ⁊ quẽ in ouo ɔtempſe
rat. egreſſum de ouo recognoſcit. ⁊ idõ dꝛ ad
beatũ Job. Induraꝶ ad filios ſuos ꝗſi nõ
ſint ſui. Itẽ ſtrutio naturalꝛ equũ odit. et ĩ
tantũ ei cõtrariaꝶ ꝙ equũ ſine terrore vide/
re nõ poſſit. ⁊ ſi oͥſcurrerit equꝰ ɔ eũ ꝗſi cõ/
tra hoſtem alas erigit. ⁊ alarum cõcuſſione
ipm ad fugam cogit

De turture Ca. XXXIIII.

T Urtur autẽ a voce vocaꝶ. auis ſim/
plex eſt vt colũba. ſȝ lõge diſpariꝶ eſt
pudica. Turtur ãt auis caſta ex mo
rib⁹ appellaꝶ eo ꝙ comes ſit caſtitatꝭ. amiſſo
eñ pari ſuo alteriꝰ copulã nõ reqͥrit. ſolita/
rie incedit. memor ſocietatꝭ ꝑdite. ſꝑ gemit.
loca ſolitaria diligit ⁊ eligit. ɔſortia qȝ hoim
valde fugit. ad ortolos tñ hoim ⁊ agros de
ſcẽdit vñ ꝗrit cibũ vñ viuit. obtẽto aũt cibo
iteꝝ iuga montiũ ⁊ ſecreta nemoꝝ petere cõ
ſueuit. vernali tpe aduenit ⁊ nouitatẽ inſtã
tis tpis querula voce ꝑdit. In hyeme vero
deplumaꝶ. ⁊ tũc in trũcis ɔcauis ſe abſcon
dit. ɔtra eſtatẽ vo ⁊ tps veris reſumptꝭ plu/
mis de locꝭ abditis vbi latuerat exiẽs. loca
ad pullificãdũ ɔgrua ſibi querit inꝶ denſos
arboꝝ ramos. de lignis durio ⁊ nodoſis ni
dũ ɔſtruit in ꝗ ouat. cubat. pullificat. ⁊ pul
los nutrit. vt dicͣ Ariſto. Turtur ouat i ve
re bis ſȝ nõ tertio. niſi qñ oua pmo corrũpũ
tur. ⁊ viuũt ⁊ cubãt. xv. annis. ⁊ nõ deſcẽdũt
ſuꝑ rẽ fetidã neqȝ ſuꝑ cadauer ꝓpter cibum.
morticinio eñ noꝝ veſciꝶ turtur. ſȝ ꝑ ſuo ⁊
pulloꝝ victu paucula ꝗna querit. ⁊ in locis
mũdis recolligit vñ viuit. alijs auib⁹ voci/
ferãtib⁹ gemit. ſunt aũt pulli eiꝰ calidi et hu/
midi ſicͣ ⁊ pulli colũbini. vt dicͣ Cõſtan. qͦ
teſtaꝶ grauitas ad volãdũ. ſȝ volare incipiẽ
tes amittũt illã grauitatẽ. fitqȝ caro eoꝝ le/
uior ⁊ acceptibilior ad digerendũ. ſanguis
eñ al deextre eius eſt medicinalis ſicut ſan
guis hyrũdinis ⁊ columbe

De vulture Ca. XXXV.

V Ultur a tardo volatu nuncupaꝶ. vt
dicit Iſid. magnitudine eñ carnis
ꝑcipites volatꝰ nõ hȝ. Hos qͩdẽ ɔcu
bitu dicũt nõ miſceri. ⁊ ſine copula ɔcipere
⁊ ɔcipi generare atqȝ gigni. natoſqȝ eos di/
cũt viuere centũ annis. vt dicͣ Iſi. Hec auis
eſt impia circa filios ſuos ſicͣ et miluꝰ. Si
eñ videt pullos ſuos ĩpinguari. roſtro ⁊ pe
dib⁹ eos ꝑcutit vt ſic fiãt ex dolore morſuũ
macillẽti. vt dicͣ Pliniꝰ. Dicit etiã idẽ ꝙ ma
xime viget ſenſus olfactꝰ ĩ hac aue. vñ ⁊ ſen
tiunt odore cadauera a remotꝭ. exiſtẽtes eñ
vltra mare ſentiũt cadauera ex iſta parte ⁊
ecõuerſo. vñ exercitũ vultur ſequiꝶ vt hoiȝ
⁊ equoꝝ cadauerib⁹ ſatieꝶ. ⁊ idõ ſm augures
qñ ɔueniũt ⁊ circũuolãt ſimul multi vultu
res eſt futuri ꝑlij pſagiũ qͦ aliquo ſenſu na
ture occulto pſentiũt affaturũ. De vulture
dicit Ariſto. Vultur inqͭt pugnat cũ hero/

dio. et volat sup ipm. ⁊ qñ deuincit ipm moritur. ⁊ comedit carnē crudā. ⁊ ideo pugnat cōtra alias aues ꝓpter cibū. Uenat autem a meridie vsqꝫ ad noctē. ⁊ ab ortu solis vsqꝫ ad tps illud in silētio requiescit. ⁊ qñ senescit elongat rostꝝ eius supius et recuruat in fine. et morit tandē fame. vt dicit Aristo. ibidē Hoc ei accidere fm errorē antiquoꝝ putat. quia dicit aliquādo fuisse hō. et erat impius pegrinis quibusdā. sed hoc est supsticiosum. Dicit etiā idem ꝙ quādo est aliqd supfluū de cibis suis nō relinquit illud auibꝫ alijs sicut facit aquila. sed reponit in nido suo ad cibādum pullos suos. quoniā nō de facili acquirit cibum. Nidificat aūt in altis mōtibꝫ ⁊ nemoribus. ⁊ si viderit aliqd volitās circa pullos suos rostro ꝑcutit ⁊ fugat illō ⁊ nutrit pullos suos quousqꝫ possint volare. ⁊ tūc eycit illos a nido et vetat illos appropinqre illico nec ꝑmitit vnū par vulturꝫ aliud par subintrare locū suū. Itē eodē li. Almachar est quedā species auis fluuialis que timet vulturē. ⁊ ideo fugit ad aquā ⁊ circūuolat vultur a remotis. ⁊ cū sit acuti visus inspicit qñ auis illa exit aquā illā. ⁊ tūc si potest capit eā Est insup vultur auis multū fetida ⁊ immunda. cuius caro est durissima ⁊ mali saporis ⁊ grauis odoris. et ideo ad esum est inutilis. de facili ꝑ cadauere terrā petit. sed cū descēdit de terra iterꝫ vix ascēdit. vt dicit Gregorius. In alto volās cadauer in infimis ꝯspicit. ⁊ ꝑ amore cadaueris ad ima de sublimitate aeris se submittit. vt dicit idē. Quādo aūt ab aliquo impetit. cōtra ventū alas ꝑcutit. et sic venti adminiculo potius ꝙ robore proprio ab infimis in aere se extollit. Et ad hoc dicit Plinius libro. xxix. c. iij. Uultur inqt inter aues cōtrariat serpentibꝫ. nā si pēne eius vrant fugant serpētes nidore suo. Cor etiā eius reddit se portātes a serpētibꝫ et a feris tutos. Cor eius ligatū in pelle leonis vel lupi fugat demones. Penna eius ligata pedi sinistro parturiētis velociter liberat eā. sed celerius solue ne interiora sequant. Vnguētum factū de adipe vulturis et oleo myrti ⁊ cera neruos curat. iumēta sonat. Pes eius dexter alligatus pedi sinistro dolēti sanat ipꝫ similiter dextruꝫ sanat sinister pes. Lingua eius sine ferro euulsa ⁊ collo in pāno nouo suspensa dr efficere hominē granosum ad ipetrandū ad homine qcqd perit. Cinis ossium eius cōbustoꝝ mixtus cū celidonia datus animalibꝫ eoꝝ sanat morbos. Dicitqꝫ Plinius. Idē li. xxxvj. Sanguis vulturꝫ cum herba cambeduce vel camelconte ⁊ cedria sanat lepram

De vlula Ca. XXXVI.

Ulula ā cauis a plausu vel vlulatu nominata. cuius enim vox vlulatū ꝓtendit. Unde ⁊ apud augures vlulās ꝓtendit aduersitatē. tacēs ꝓo ꝓsperitatē. vt dicit Isidorus. ⁊ fm hūc idē videt esse vlula qō bubo siue noctua. cuius vox fm augures ē īfausta glo. hiero. sup Isa. xiiij. dic sic. Ulula ē auis corui ne magnitudis respersa maculis. que rostro in palude fixo horridū sonū facit. et fm hō videt ꝙ vlula est onocrotalus. q ē auis palustris loca inhabitās paludosa. qre sup de onocrotalo.

De vpupa Capl'm. XXXVII

Upupa vt dicit Isiō. a grecis est nuncupata. eo ꝙ stercora hūana comedat ⁊ fetēti fimo nutriat. Auis ei est spurcissima ⁊ immūda. cristis a capite extēsis galeata. sp in sepulcris cōmorās vel in fimo. cuius sanguine si qs se iunxerit. dormitum ꝑgēs demones i somnis se suffocantes videbit. cuius cor malefactoribꝫ valꝫ. eam in suis maleficijs eo vtunt. De hac aue dicūt phisici. ꝙ cū senuerit eo ꝙ nec videre nec volare queat. pulli eius euellūt ei pēnas inualidas. ⁊ liniūt ei oculos herbaꝝ succis ⁊ souēt sub alis donec recrescant plume eius. vt sic renouata ꝑfecte volet ⁊ videat clare sicut ⁊ ipsi. vt dicit Isidorus.

De verspertilione.
Capitulū. XXXVIII.

Uespertilio a vespe nomen sumpsit. eo lucē fugiēs circūuolet in crepusculo vespano ꝓcipiti motu attrito ⁊ tenuissimis brachioꝝ membranis suspensa Et est animal simile muri. nō tam resonās voce ꝙ stridore. speciē simul volatilis et q̄drupedis habet. quod in alijs auibus solꝫ rarius inueniri. Dicitqꝫ Isiō. Dicit etiaꝫ glosa sup Isa. ij. ꝙ vespertiliones lucē fugiunt. eo ꝙ ceci cum sunt sicut ⁊ talpe. puluerem lingunt. oleū de lampadibꝫ sugūt. in rimulis parietū se abscondūt. frigidissime sunt nature. Unde sanguis vespertilionis linitus super palpebras nō sinit recrescere pilos. vt dicit Constan. Et hoc forsan est qr sua frigiditate opilat poros quibꝫ opilatis non recrescunt pili.

Incipit liber .xiij. De aqua et eiꝰ ornatu

D

Escriptis pro-prietatibꝰ ignis ⁊ aerꝭ. restat vt de aquaꝝ effectibꝰ quãtũ spectat ad h opusculũ. nunc aliqua dicamꝰ. Dr̃ aũt aqua quasi equa. q̃ nũq̃ꝫ q̇escit a motu donec superficies eiꝰ adequet. vt dicit Isi. li. xiij. Est itaq̃ꝫ elemẽtũ aque ꝼm Cõstã. frigidũ ⁊ humidũ respectu terre subtile ⁊ ꝑspicuũ. ꝓprio termino nõ ꝯtentũ. deflueret em̃ aq̃ ad nichilum nisi alieno termĩo sisteret. Aque h ꝓprietatẽ describit Basiliꝰ ĩ generali in hexameron dicẽs. Aqua inq̃t int̃ oĩa elemẽta est vtilissimũ. celũ em̃ tẽperat. terrã fecũdat. aerẽ suis vaporibꝰ incorꝑat ⁊ ꝯdẽsat. scãdit ĩ sublime ⁊ celũ sibi vẽdicat. Aque em̃ sũt oĩum nascẽtiũ causa. q̃ fruges gignũt. arbores ⁊ plãtas ꝓducũt. sordes detergũt. peccata diluũt. potũ cũctis animantibꝰ tribuũt. Est em̃ aq̃ terre ꝯiunctiua. penetratiua. repletiua. calorꝭ celestis nutritiua. oĩm inferiorũ tꝑatiua. nisi em̃ hec inferiora suis exalationibꝰ tẽperaret. oĩa in ꝯflagrationẽ vi calorꝭ verterent̃. Hec ab aĩalibꝰ potata nutrimẽtũ trãsducit ĩ carnis vegetationẽ. Hec piscibꝰ dat spiraculũ. sicut aer aĩmãtibꝰ ꝓbet vitã et animationẽ. Hec sui diffusiõe ꝑ interiores ꝑtes terre fac̃ ptiũ eiꝰ vnionẽ. terra em̃ ꝓpter intẽsionẽ siccitatꝭ dissoluerent̃ in puluerẽ. nisi ꝑs cũ ꝑte humositate aquea vniret̃. Hec etiã trãsiens ꝑ interiores meatꝰ terre a locꝭ ꝑ q̃ transit in colore ⁊ sapore recipit imutationẽ. ⁊ iõ nũc salsa nũc dulcꝭ apparet. nunc clara nũc turbida. nũc grossa nũc subtilis. Caret em̃ aq̃ determĩata q̃litate ĩ colore et sapore. vt sic eẽt oĩm colorꝝ ⁊ saporꝝ susceptiua faciliꝰ. Et iõ aq̃ quanto est ĩ se purior. tãto apparet obscurior. q̃n ad ipiꝰ colorationẽ ipam solarꝭ radiꝰ nõ subintrat. Hec mouet̃ a fundo siue a cẽtro ad circũferentiam. nec sistit̃ donec equet̃ eiꝰ sꝑficies ꝼm eque distãtiã a cẽtro terre. Hec insuꝑ lucẽ a radijs solꝭ susceptã reflectit ĩ celestia ⁊ refũdit. Et iõ q̃ sꝑficiẽ hꝫ specularẽ ꝑ actõnem reflexi lumĩs rerꝝ obiectarꝝ imagĩes in se repñtat. ⁊ intuẽtiũ facies ad modũ specuꝉi manifestat. Hec etiã radios ipiꝰ subam penetrãtes diffundit ĩ ampliorẽ latitudinẽ extẽdit ⁊ iõ res ĩ se visas facit apparere maiores q̃ꝫ sunt ĩ seipis. Has aq̃ ꝓprietates generales ⁊ alias plẽs in hexamerõ poterꝭ inuenire. Aq̃rũ aũt multiplex est differentia. vt dic̃ idem. Aut em̃ ĩ aere originẽ sumit sic̃ est aq̃ pluuialis. ⁊ h q̃ celestis terre nascẽtibꝰ maxĩe est vtilio. aut d visceribꝰ terre scaturit ⁊ erumpit. vt aq̃ fontana ⁊ putealꝭ aut terrã ꝑterfluit vt fluuialꝭ. aut orbẽ terre lateralit̃ circuit. vt mare occeanũ ⁊ mediterraneũ. q̃d oĩum aquaꝝ matrix ẽ ⁊ origo generalꝭ. vt dic̃ Constan. Aqua igit̃ pluuialꝭ ex se lucida est ⁊ clara subtilis leuis ⁊ sapida. cuiꝰ claritas ostẽdit ꝙ ei nihil aliud admixtũ sit. leuitas h̃o ⁊ sapiditas subtilẽ eiꝰ demõstrãt subam. Int̃ oĩs aũt aq̃s melior est ad terre fecũdatiõꝫ maxĩe q̃n cadit cũ tonitruo. suo em̃ motu tonitruꝰ discutit vaporẽ. vñ fit ꝙ aquã subtiliat ⁊ depurat. q̃ h̃o niui est admixta. vꝉ ex niue resoluta peior est ⁊ ieiunis nõ ꝯuenit. stomachũ em̃ ꝑcutit ⁊ cõtrahit. tussim gignit. dẽtes stupefac̃ vt dic̃ Cõstan. De aq̃ꝝ autẽ differẽtijs q̃ ad earꝫ q̃litates diuersas ⁊ varias efficacias q̃re sꝑ li. vj. de potu aq̃. Ibi em̃ inuenies oĩa plane deffinita Post aquã h̃o pluuialẽ melior est fontana. ꝓcipue q̃ de petra viua effluit aut de fonte alto scaturit ⁊ descẽdit. Fons em̃ est caput ⁊ origo aq̃ viue q̃ manat ⁊ effluit ꝯtinue de occultꝭ ⁊ abditꝭ terre venis. vñ fons q̃si fouẽs aquas ẽ dictꝰ siue fundẽs. vt dic̃ Isi. Occultũ ei hꝫ de venis terre egressum. ⁊ d ꝓfundis petrarũ meatibꝰ ꝯsequit̃ ortũ suũ. Est ei fons sue aque multiplicatiuꝰ. sui q̃ꝫ cõmunicatiuus. nulli em̃ se occultat. ita ꝑegrinis sic̃ indigenis se cõicat. Itẽ sui ⁊ aliorꝝ est purgatiuus nã fontalꝭ aqua q̃ effluit ad solida petra limpida est ⁊ sordiũ maxĩe purgatiua. Itẽ fons est renouatiuꝰ sui. ⁊ aliorꝝ ĩmutatiuꝰ. nã aq̃s suas ꝯtinue renouat ⁊ renouatiõis ⁊ inmutationis bñficiũ cũctis se ĩ fontibꝰ ĩmergẽtibꝰ administrat vt dic̃ glo. sup ꝑs. Itẽ fons est mitigatiuꝰ ⁊ refrigeratiuꝰ. estuãtes em̃ ⁊ ieiunãtes refrigerat. ⁊ sitiẽtibꝰ potũ ꝯgruũ ad ministrat. Itẽ locorꝝ sibi adiacẽtiũ est fecũdatiuꝰ. nã loca fontibꝰ magꝭ vicina solẽt ẽẽ magꝭ ĝminosa florida. ⁊ etiã sepiꝰ amplius fructuosa. Itẽ fons ĩ medio sui ortꝰ vbi primo de terra erũpit ẽ pulueriũ ⁊ arenarꝝ sibi obsistẽtiũ a fercie ectiuꝰ. nã vbi ebullit violẽtia sui motꝰ ꝑtes terrestres penetrat ⁊ diuidit ⁊ ꝑtẽ a ꝑte disgregat. Item fons rõe sue claritatꝭ ⁊ trãsparẽtie specularꝭ ẽẽ formarꝝ

sibi obiectaꝝ repñtatiuꝰ Et iõ intuentiũ facies apparẽt in fontibꝫ ꝛ resultãt ꝛtã rugarũ q̃ aliaꝝ maculaꝝ deformitates sc̃ i aque fontane trãſparẽtia manifestãt. Itẽ fons est ſm qualitatẽ tꝑis hyemis.ſ. ꝛ estatꝭ sue q̃litatis imutatiuꝰ. nam ſm Macro.ĩ hyeme fons calescit ꝛ estiuali tꝑe refrigescit. Cuiꝰ rõ est. q2 calor in hyeme refugiẽs d̃ niũ ꝯtrarij sui petit interiora fontiũ. ex cuiꝰ pñtia ꝛ ꝯculcatiõe ꝯtinna ora fontiũ calefiũt. In estate ꝯo ꝯungit ex cã ꝯtraria ecõuerso. nã ex dominãte caliditate ĩ aera fugie frigiditas ad interiora meatuũ ꝛ venoꝝ fontiũ. ꝛ iõ aque emanãtes tũc tꝑis inueniũk frigidiores Itẽ fons est ſm sitũ sui originis aq̃ꝝ ad supiora emissiuꝰ. iõ eñ alte in fistulis ducik sic oritk si eñ in mõtis ꝟtice scaturit. ad eandẽ altitudinis eq̃litatẽ in altitudie in alio mõte cõduci p fistulas ꝯsueuit. nec altiꝰ p violẽtiaz de facili ducik q̃ȝ in suo ortu ꝑmo erũpere inuenik. Itẽ fons q̃uis ĩ suo ortu sit ꝑuulus. tñ ꝑpter suũ indeficientẽ emanatõẽ multoꝝ ꝛ magnoꝝ fluuioꝝ est originalik causatiuus Nullꝰ eñ est fluuiꝰ q̃n ab aliq̃ fonte occulto vel manifesto oriak. vt dic̃ Isi. Itẽ fons est aq̃ꝝ lacualiũ ꝛ alias q̃escẽtiũ melioratiuꝰ. ꝛ q̃si viuificatiuꝰ. q̃n eñ fons est modicꝰ vbi scaturit ꝛ trãsit p magnũ stagnũ. aq̃s ibi stãtes efficit saniores. ꝛ etiã pisces degẽtes reddit simplr̃ meliores. Itẽ fons est a venis et meatibꝫ terre p q̃s trãsit colorẽ ꝛ ꝟtutẽ et saporis receptiuꝰ. vt dic̃ Isi. ꝛ iõ fontes nunc sũt calidi. nũc frigidi. nũc sulphurei ꝛc̃. ſm diuersas sc̃ꝫ q̃litates terre p q̃uã trãsit vt dicit Isid. li. xiij. Est fons ĩ italia cuiꝰ aq̃ sanare oculoꝝ vlcera ꝯsueuit. Itẽ est fons ĩ africa cuiꝰ aq̃ voces canoras fac̃. Itẽ fons est ĩ boetia duplex. vnꝰ eñ memoriã alter obliuionẽ inducit. Itẽ in ethiopia est fons rubei colorẽ ex q̃ qui biberit statim limphaticꝰ erit. Itẽ in sicilia sunt duo fontes q̃ꝝ vnus sterilẽ fac̃. alter sterilẽ fecũdat. Fons est in idumea q̃ter in anno mutãs colorẽ. nã tribꝫ mensibꝫ videk puluereꝰ ac si essꝫ cũ puluere mixtꝰ. tribꝫ sanguineꝰ. tribꝫ viridis. ꝛ tribus limpidꝰ. hic fons ab incolis fons Iob nuncupak. Itẽ fons est ĩ syloe ad radices mõtis syon fluẽs. q̃ nõ vniuersalibꝫ aq̃s .ſꝫ certꝭ diebus ꝛ horꝭ ebullit Itẽ in sardinia sunt fontes calidi q̃ ocul' medenk. fures arguũt. naz cecitate eoꝝ facinꝰ detegik. Itẽ in egypto dicunt esse fontẽ in q̃ faces accẽse extinguunk ꝛ extincte accẽduntk. Itẽ apud garamantes dicũt fontẽ esse ita algẽtẽ de die q̃ nõ bibak ꝛ ita ardentẽ de nocte q̃ nõ tangak. Hucusq̃ Isi. Ex q̃ patꝫ q̃ fons sapit naturam sui fundi. nã si dulcẽ ꝛ puꝝ habuerit fundũ. et dulcẽ ꝛ pura erit aq̃. ꝛ ecõuerso si sulphureꝰ fuerit fundꝰ atq̃ȝ limosus. sulphur aut limũ sapit aq̃. vñ si fons in suo ortu sit corruptꝰ ꝛ viciosus totũ qđ inde effluxerit viciosũ erit ꝛ corruptũ.

De puteo Capitulũ. I.

Puteus est lacꝰ defossus a potu dicꝰ vt dic̃ Isi. de sudoribꝫ eñ terre ꝛ cataractꝭ oritk aq̃. q2 rupꝭ terre venis inferioribꝫ aq̃ quosi fumando euaporat ex cuiꝰ euaporatõe aq̃ puteal' generak. vt dicit idẽ. Aq̃ ꝟo puteal' ſm Cõstan. inter aq̃s est grossior ꝛ idigestibilior. tũ ꝑpt terre salsugine. tũ etiã ꝑpter ipꝭꝰ q̃etẽ ꝛ ꝑpt nimiã dõgatione ab aere. Iuxta fluuios aũt aq̃ puteal' de facili inuenik. ꝛ illiꝰ aque sua cõplectioni aq̃ fluuialis assimilak. q̃n ꝟo puteꝰ sit iuxta puteũ. ille q̃ situalik est ꝑfundior aquã vicini putei minꝰ ꝑfundi attrahit ꝛ i se recolligere ꝯsueuit o terra aũt circũstãte saporem attrahit. ꝛ iõ nũc salsam. nũc dulcẽ se ondit Itẽ aqua puteal' frequẽter corruptõẽ ꝫbit q̃n nõ mouek. et iõ vt depurek ꝛ subulietur necesse hꝫ vt sepiꝰ moueak ꝛ hauriak. quãto aũt terre viue est vicinior. tãto aqua puteal' frigidior ꝛ dulcior cõiter experik. Itẽ i hyeme raro vl' nũq̃ȝ ꝯgelak. nã p pñtiã aerꝭ frigidi hyemali tꝑe calor frigori ꝯtrariꝰ ad interiora putei repellik. ꝛ iõ aqua ipꝭꝰ ex vapore calido inuiatã ꝯgelari nõ ꝑmittik. imo calidior ĩ hyeme q̃ȝ in estiuo tꝑe inuenik. Itẽ aq̃ puteal' ꝑpter sitũ eiꝰ in ꝑfundo cũ difficultate acq̃rik. ꝛ sine magno labore ꝛ artificio nõ hauritur

De fluuio Ca. II.

Fluuiꝰ a fluẽdo est dicꝰ. ſm Isi. eñ fluuiꝰ est ꝑhẽnis fluxꝰ. q2 ꝯtinue fluit. et nisi eiꝰ itercipiak origo fluere nõ desistit. Est igik ꝯsiderare ĩ fluuio q̃ ad fluuiũ ꝑhennitatẽ. q̃ ad sitũ ꝑfunditatẽ. q̃ ad motũ circularitatẽ. p lõgissima eñ terraꝝ spacia currere fluuiꝰ ꝯsueuit. Itẽ q̃ ad ortũ suũ sui originale ꝑncipiũ ꝛ fiuralẽ terminũ amaritudis q̃litatẽ. omne eñ flumẽ originalik p occultos meatꝰ i capitibꝫ fontiũ a mari exit. ꝛ p manifestos trãsitus iteꝝ ĩ mare redit. vt dic̃ glo. sup Eccl. j. vbi dr̃. Oĩa flumĩa itrãt

mare ꝛc. vbi dic̄ Hiero. Dicūt phi aq̄s dul
ces q̄ mari influūt vel ardore sol' ꝯsumi. vl'
salsuginis pabula esse maris. Sz nr̄ ecclesia
stes aquaꝝ sc͛ꝫ conditor dic̄ eas p occultas ter
re venas ad capita fontiū regredi ꝛ de matri
ce abysso in sua ꝑncipia ebullire ꝛc. Itē est
ꝯsiderare in flumine q̄ ad mediū ꝓgressum
inter suū finē ꝛ ꝑncipiū dulcedis saporosi/
tatem. nam aqua fluuial' in venis fontium
ꝑ q̄s trāsit colat. vbi a sua salsugine spolia/
ta ꝯtrahit saporē potabilē ꝛ in dulcedinem
cōmutat. vt dicit Isi. Itē q̄ ad aspectū spe
cularē ꝑspicuitatē. subam em̄ habet puraꝫ,
lucidā ꝛ ad modū speculi dyaphanā vn̄
reꝝ imagines obiectaꝝ i fluminis supficie re/
ꝑsentant. Itē est ꝯsiderare q̄ ad fluminis sub
stantiā mūdiciā. ꝛ puritatē. q̄ ad ei' cursum
declinē ꝛ ꝑcipitē velocitatē. q̄ ad impet' sui
maximā strenuositatē. q꜖ oīa obstacula ꝛ cun/
ctos obices diruit. cuius rapacitati nihil fi
nalit' resistit. sua em̄ impetuositate oīa in se
ꝓiecta vel secū rapit vel saltē ad ripā ducit.
naues onustas suo impulsu agitat ꝛ ipellit.
rotas em̄ ꝗuissimas celerit' ꝑ violentiā cir/
cūuoluit. sordes etiā in se ꝓiectas recipit. sꝫ
mot' sui impetu receptas dissipat ꝛ dissol/
uit. Flumis em̄ est suis ꝛ locoꝝ ꝑ q̄ trāsit mū
dificatiu'. ꝛ aquaꝝ lacualiū ꝛ stagnoꝝ ꝑ q̄s
subintrat renouatiu' ꝛ a corruptōe ꝯserua
tiuus. piscium diuersi generis nutritiu'. ꝛ feto
ris ꝛ mali saporis in piscib' lacualib' ꝛ palu/
strib' abstersiu' ꝛ q̄litatis eoꝝ imutatiu'. hꝫ
etiā flumē siue fluui' quo ad effectū multi/
plicē vtilitatē humanis vsib' ꝯgruentē. nul
li em̄ bn̄ficiū suū denegat. sꝫ oīb' q̄tū est de
se se cōicat. vn̄ tā tumētis q̄z hoīb'. tā paruis
q̄z maiorib' equalit' administrat. sordes et im
mūdicias tā corpoꝝ q̄z vestium mūdificat.
estuātes refrigerat. sitiētes potu reficit ꝛ re/
creat. loca sibi adiacētia irrigat ꝛ fecundat.
humoris sui effluētia radices ꝛ semia hume
ctat ingrossat ꝛ ipinguat. vt patet i egypto.
vbi iacto semine in ortoꝝ morē a nilo flumi
ne oīa campestria irrigant. vt dic̄ Raban'
sup. xj. c. Deut. Terra tua nō est sic terra egi
pti ꝛc. sua circūfluētia ciuitates ꝛ alia habi
tacula munit ꝛ fortificat. tam victualia q̄z
mercimonia ad ciuitates deferētes hoīes
locupletat. arene accumulatōe. ꝛ terre limo
sec ōpositiōe insulas format. loca munitōi/
bus cōgrua coaptat. De aq̄ sō fluuiali dic̄
Cōstan. q̄ illa est melior q̄ tendit ad ortum

solis. ꝛ q̄ ab altiorib' montib' ortū sumit. q̄
sō tendit versus occidentē min' est lauda/
bilis. Dic̄ etiā q̄ flumia quāto sunt a ciuita
tib' remotiora. tāto puriora sunt ꝛ nutrien
dis piscib' aptiora. Fluminib' em̄ influūt
ciuitatū sordes ꝛ lauature balneorū. sanguīs
effusiones ꝛ hmōi ex q̄b' aqua fluuial' aliq̄n
ꝯtrahit corruptelā. vt dic̄ idē. Aqua fluuial'
est laudabil'. cui' flux' est velox fortis currēs
sup lapides puros ꝛ fundū arenosum siue
argillosum solidū sapidū ꝛ mūdū. Nā ex q̄
litate terre ꝑ quā fluit colorē ꝯtrahit ꝛ sapo
rē. ꝛ sm̄ hoc variant fluuioꝝ etiā noīa q̄z ꝓpri/
etates. vt dic̄ glo. sup Gen̄. ij. Quāuis ei flu
mina cōem a mari sortiant originē. a locis tn̄
q̄b' oriunt ꝛ ꝑ q̄ transeūt sic colorē ꝯtrahūt
ꝛ saporē sic ꝛ nomē. Quāuis em̄ multa aq̄s
in se recipiat fluui' influētes q̄dā tamē co
gnoscit ꝓm' ꝛ ꝑncipal' alue'. nomē ꝓuiū ꝑ/
dere nō de facili ꝯsueuit. Aquas em̄ q̄s in/
fluēdo recipit. re ꝛ nomie sibi incorpat atq̄z
vnit. vn̄ fluui' q̄uis sit ꝑu' ꝛ modic' qū de
ꝓmo fonte ꝓmo effluere incipit. quāto tn̄ a
suo ꝑncipio pl' elongat ꝑ aquaꝝ influentiā
tāto pl' crescit. vt patet in danubio germa/
nie fluuio. de q̄ dic̄ Isid. li. xiij. c. penul. q̄ a
germanicis montib' ex pte occidentis orit' ex
fonte suo ꝑgens ꝯ orientē. lx. fluuios i se re
cipit. ꝛ. vij. ostijs in ponticū mare fluit. Ui
lis est aūt oīs fluui' q̄dīu ripaꝝ suaꝝ termi
nos nō excedit. Sꝫ qn̄q̄z imbriū inundatō
ne seu niuium resolutōe terminos aluei sui
egredit'. tūc vicine terre planiciē destruit se
pius ꝛ submergit. Sūt aūt fluminū duo ge
nera. vt dic̄ Isi. li. xiij. c. penul. Unū dicit' flu
men viuū. de q̄ Uirgili'. Donec me flumie
viuo abluero ꝛc. Aliud est torrēs aq̄ scꝫ cuꝫ
impetu veniēs ꝛ recedēs. dr̄ aūt torrens q̄a
pluuia crescit. siccitate sō torrescit. i. arescit
cui greci ab hyeme nomē dederūt qn̄ crescat
nos ab estate qn̄ deficit ꝛ arescit. Est aūt de
cursus torrētis ipetuosus ꝛ fortis. ꝛ iō q̄li/
bet sibi obuiātia diruit ꝛ eū impetu secū tra
hit. vbi aūt fluit terrā ꝯcauat ꝛ corrodit. et
lapillos ac paleas coaceruans post se vesti
gia derelinq̄t. vias destruit. vicina mergit. i
mare descendit

De amne Ca. III.

Amnis dr̄ fluui' nemore ꝛ frondib'
redimit' siue circūsept'. vt dic̄ Isid.
sic ex amenitate vocat'. iuxta quem
abundāt herbe medicinales. volucres sil/

uestres nidificāt. In cuius decursu fere potū sumētes vel feruore estus se refrigerāt. ex cuius vicinitate ibi abūdāt pascua ꝛ suū vigorē ꝛ virorē diutius retinēt ꝛ reseruāt. Sūt autē q̄dā flumia de q̄bꝫ spēalis fit mētio ī sc̄ptura. sic physon. gyon. tigris dorix. eufrates. iordanis ꝛc̄. Est aūt physon ganges fluuius. vt dic̄ Isid. li. xiij. a Gāgaro rege dictus ganges Hic exiēs de paradiso circuit terrā euilath. i. inde sc3 regiōis. Et dr̄ physon. i. caterua. q̄a decē in se recipit flumia. Interp̄tat etiā mutatio oris. q2 mutat a facie quā h3 ī paradiso. Et h̄ tribꝫ modis. sic dic̄ mḡr in histo. In colore. q2 alibi clarus. alibi obscurus. alibi turbidus In quātitate. q2 alibi puus. alibi magnus ꝛ diffusus. Et in sensu. q2 alibi frigidus. alibi calidus. Hic fluuius abūdat arenulis aureis ꝛ gēmis p̄ciosis. in cuius etiā littoribꝫ crescūt arbores ꝛ herbe medicinales

De gyon qui nilus dicitur Capitulū. IIII.

Gyon q̄ ꝛ nilus est fluuius mesopotamie de paradiso exiēs. Et dr̄ hiatus terre vl̄ terreus. q2 turbidus est ꝛ limosus Orit aūt nō p̄cul ab athlāte ꝛ circuit terrā ethyopie ꝛ descēdit p egyptū ꝛ irrigat plana eius Vn̄ dic̄ Hiero. sup Amos. viij. ibi defluet q̄si riuus egypti ꝛc̄. Nilus dispositōe dei totam egyptū semel ī anno irrigat cumul' arenarū clauderibꝫ ostia eius ne defluat ī mare. post irrigationē aūt solutis cumulis redit in alueū suū. ꝛ sic rande mare īgrediēs a mari absorbet. Hic fluuius nutrit reptilia multū nociua ꝛ venenosa sic̄ cocodrillos ꝛ bestiolā3 q̄ dr̄ enidros. de q̄ dic̄ Isi. li. xij. c. ij. Enidros inq̄t est bestiola ex eo nū cupata q2 in aquis versat ꝛ maxie ī nilo. q̄ si inuenerit cocodrillum dormiētē. voluat se ī luto p̄mo ꝛ ītrat p os eius in ventrē ꝛ carpit oīa interiora eius ꝛ sic morit. Dic̄ etiā glo. sup. xxiiij. ca. Eccī. ibi q̄si gyon q̄ est nilus fluuius turbulentus est et multū ꝯtrahit limi. vn̄ limositatis rōe quā3 secū ducit terrā p quā trāsit frugiferā ꝛ valde fertilē facit.

De tigri Ca. V.

Tigris fluuius est mesopotamie de paradiso egrediens pgit ꝯtra assyrios vt dic̄ Isid. q̄ post multos circuitus intrat mare rubꝝ. Vocat aūt h̄ noie p̄pt impetū ꝛ velocitatē ad instar tigris aīalis nimio impetu pcurrēs. Dicāt Joseph q2 tigris orit in armenia ex eodē fonte q̄ orit eufrates. ꝛ vocat diglath. qd̄ sonat acutū vel angustū. currit eī anguste ꝛ acute ad modū sagitte. p̄pter qd̄ tigris lingua persica. id est. velox vel sagitta nuncupat.

De eufrate Capl'm. VI.

Eufrates est fluuius mesopotamie de paradiso exiēs copiosissimus in gemmis. q̄ p mediā babyloniā fluit. hic ab vbertate nomen accepit. nā hebraice eufrata frugifer dr̄ ꝛ interp̄tat. mesopotamiā aūt pfluit in q̄busdā locis ꝛ rigat sicut nilus egyptū. Salustius āt autor certissimus asserit tigrim ꝛ eufratē de vno fonte manare in armenia. q̄ p diuersa loca exeūt spacio multorū miliū in medio derelicto. terra aūt q̄ ab ipis ambit mesopotamia dr̄. Hucusq3 Isi. li. xiij. c. penul.

De dorice Ca. VII.

Dorix ē fluuius f'm glo. sup Eccī. xxiiij q̄ alio noie dicit araxis vel arapsis. amnis armenie q̄ orit ex eodē mōte cū eufrate sic dictus. eo q2 rapacitate omnia p sternit vt dic̄ Isi. li. xiij. Vn̄ cum Alexāder eū vellet trāsgredi pōte fabricato tāta violētia inūdauit vt pontē dirueret Hic breuibꝫ internallis ab eufratis ortu caput tollit. ac deinde in caspiū mare fluit. vt dic̄ Isidorus ibidē. Dorix aūt dr̄ a grecis a pte terre ipsorum. nā illa patria vbi fluit lingua ipo2 dorica vocat. vt dic̄ glo. sup Eccī xxiiij. Hic fluuius q̄si quoddā brachiū videt esse tigris vel eufratis vl' vtriusq3 eū ex eodē fonte in armenia oriat. p̄pter qd̄ dr̄ abūdare gēmis ꝛ herbis aromaticis qua2 vsus ꝯuenit medicine. dorix aūt medicamentū generatōis interp̄tat. mediāte itaq3 tigri vel eufrate exire de paradiso dr̄ ꝛ pdire

De iordane Capitulū. VIII.

Iordanis iudee fluuius a duobꝫ fontibus quo2 vnus ior. alter dan vocat. iordanis nominatus est. vt dicit Isidorus libro. xiij. Nascit aūt sub libano mōte diuidēs arabiā ꝛ iudeā. q̄ p multos circuitus iuxta hiericho in mare mortuū influit. qd̄ ipm absorbet penitus ꝛ ꝯsumit. Hic fluuius tēpe messis tritice q̄ solet in palestina vernali tpe iam maturescere ꝯsueuit plus solito abundare. qd̄ accidit ex imbris serotini inundatōe ꝛ ex niuiū resolutōe. sicut dicitur in historijs ꝛ in glo. sup Josue. iij. dicit Jordanis ripas aluei sui tpe messis impleuerat ꝛc̄. ꝛ Eccī. xxiiij. fere dicit idē. Hic flu

uius est in multis puilegiatus. Primo quia regionē fideliū iudeoꝝ a regione incredulorum. iudeā scʒ ab arabia sepauit. Secūdo quia corā filijs israel se aperuit. ⁊ eis ad terram pmissiōis transitū pbens. in archeꝯ dñi ⁊ populi presentia se diuisit. vt dꝛ Josue iij. Tertio. q: leprā Naaman syri abluit ⁊ mūdauit. iiij. Re. v. Quarto q: p sui diffusionē sanctitati helye ⁊ helysei testimoniū phibuit. q: vtrius impio obediuit. vt patet. iiij. Re ij. Quinto. q: ferrū cōtra naturā aliarū aquaꝝ nō abscōdit ī fundo. imo vsq ad suūm supficiē illō reminēs pphete ꝗ pdiderat ipm vt reciperet ꝯcienauit vt legit. iiij. Re. vj. c. Sexto. q: ex ꝯtactu mūdissime carnis dñi sanctificari meruit quo mediāte dñs vim regeneratiuā aq̄s ꝯtulit ⁊ humane salutis sacramentuʒ in aqua fieri ordinauit. vt patet Lu. iij. Septimo. q: in iordane Johannes baptizauit ⁊ celos aptos videre ⁊ vocē patris audire meruit. qñ tot⁹ trinitatis misterium i baptizādo dñm intellexit. Sūt ⁊ alia flumina ꝗ noiant in scriptura. sic sunt abana ⁊ pharphar. ꝗ sunt fluuij syrie fluentes iuxta damascū. quoꝝ subductōe orti damascent irrigant. et multiplici genere herbarū ⁊ arboꝝ ac fructuū multiplicatōe fecūdant De his dꝛ. iiij. Re. v.

De gazan Capitulū. IX.

g Azon est fluui⁹ medorū. ꝗ alio noīe dicit ydapses q a quodā rege medorum sic vocat⁹ est. orit aūt in oriēte ⁊ rubro mari excipit. in vicinis autē syris sup hūc fluuiū due trib⁹ ⁊ dimidia. ꝗ a salmanasar rege assyrioꝝ captiuati assyrios sūt deducte pmanere exules sunt coacte. vt patet. iiij Reg. xvij. sicut due trib⁹ captiuate a nabuchodonosor sup fluuiū chobar in babyloniā fuerūt multis tpibus collocate. vt patet in Ezech. pmo. Est aūt chobar fluui⁹ babyloni⁹ p paludes babylonie se diffundens a tigri vl' eufrate ortū ducēs ac i vnū ipoꝝ iterū rediēs succadēs. vt dic̄ Hiero. sup Ezech. Fluui⁹ aūt chobar pte sui littoris abūdat salicib⁹ ⁊ carectis. sicut dicit glo. sup locū illū Jsa. xviij. vltra torrentē salicis ducetis. hūc torrentē vocat babilonie flumē sup qō resīdēs pp̄ls dei nō resultat. imo plorat. sic scriptū est. sup flumia babylonis ⁊c. Sūt ⁊ alia flumia multū famosa. sʒ de illis hic tacem⁹. q: de eis mētionē in biblia non habemus

De lacu in generali
Capitulum. X.

l Acus est lacētū aqꝝ receptaculū ī quo aqua retinet nec fluctibus admiscet. vt dic̄ Jsid. li. xiij. qō greci limū. i. stagnū vocāt. nā fontes labunt in flumina. flumina ꝟo in freta discurrūt Lacus aūt stat in loco nec fluit. et ideo dici⁹ est lac⁹ q̄si aque loc⁹. vt dic̄ Jsi. aquas eni q̄s scaturiēdo vel influēdo recipit al's nō trāsfundit pisces aūt lacuales. vt dic̄ Cōstan. min⁹ sūt laudabiles q̄ fluuiales. nam sua limositate pisces q̄s nutrit q̄i limū sapiētes reddit. herbas supfluas gignit in q̄b⁹ ranas ⁊ vermiculos multos nutrit aq̄ fluēs lac⁹ subintrās ⁊ influēs. ipoꝝ aq̄s recētiores efficit ⁊ ipas a corruptōe custodit. ex nimia ꝟo aquaꝝ receptiōe frequēter ripa stagni rūpit. ⁊ q̄cq̄d diuti⁹ intus nutritū est subito inanit. Aqua aūt lacualis ceteris est grossior ⁊ aq̄s fluuialib⁹ ad potandū min⁹ laudabilis experitur nā talis pot⁹ sepe assumpt⁹ multas generat in corpe passiones. vt patet sup. lib. v. de aq̄ potu. cōtrahit aūt aqua lacualis diuersas ꝟtutes ex fundo ⁊ situ vbi recolligit. sic exēplificat Jsi. li. xiij c. iij. de diuersitate aquarum dicēs. Jn ethyopia inqt lac⁹ est ꝗ pfusa corpa velut oleo nitescūt. Etiā lacus est in africa ꝗ canoras fac̄ voces. Jtē in italia est lacus q bibentib⁹ aquā ipi⁹ tedium vini facit. in reatinis paludib⁹ iumentoꝝ vngulas indurari dicit. Jtē in alfaltico lacu iudee nihil viuū habēs aīaʒ mergi potest Jn indis sydē est stagnū in quo nihil natat sed omnia submergunt. Jn tragodītide ē lacus in dieter amarus ⁊ totiēs dulcis. Hec omnia recitat Jsid. in li. ⁊ ca. supradicto. Hec autē ⁊ alie cōsimiles aquaꝝ putealiū ⁊ lacualium diuersitates accidūt ex varia qualitate variaꝝ terre p quas trauseūt tales aque vel a natura ⁊ dispositione fundi vbi aque hmōi recolligunt

De lacu asphalti
Capitulum. XI

l Acus asphalti mare mortuū nūcupatur. mare ꝓpter eius magnitudinem ⁊ pfunditatē. mortuū quia nihil gignit viuū. nihil enim recipit ex genere viuentiū. vnde nec pisces habʒ nec volucres. sed quecūq viuentia mergendo tēptaueris quacūq arte statim resiliunt. Et q̄uis vehementer illisa, cōfestim excutiunt

Sz neq̧ a vētis mouet bitumine turbinis vētis resistēte q̄ ōis aqua stagnat. neq̧ nauigatōis patiēs est. oīa aūt vita carētia in profundū mergūt neq̧ materiā aliquā sustinet nisi q̄ bitumie illustrat. eunn etiā lucernā in eo submergi. accēsam pro supnatare dicunt hic loc⁹ asphalti. i. bitumis vocat siue mare salinaꝝ. ꝛ est ī iudea int̄ hiericho ꝛ zacham lōgitudo ei⁹ vsq̧ ad zoroas arabie dirigit stadijs septingētis ꝛ lxxx. latitudo ei⁹ stadijs centū. vl' vsq̧ ad vicinia zodomoꝝ. Hucusq̧ Isi. li. xiij. ca. de lacis ꝛ stagnis. In historijs di. mgr. c. de subuersiōe zodomoꝝ in fine. Hic lac⁹ nigras glebas bituminis euomit. ꝛ iō lac⁹ asphaltides dr. in cui⁹ ripa poma in arborib⁹ nata vsq̧ ad maturitatē colorē sunt viridia. q̄ si matura icidas fauillas int⁹ inuenies. Vn̄ ait Josephus. fauilla terre zodomoꝝ fidē hz. sic dr in glo. sup secundā petri. ij. c. sup locū illū. ciuitates zodomoꝝ ī cinerē redigēs ꝛc. Quare adhuc voluit dn̄s regionē ꝯ positā spēm pristine pene. nascunt ibi poma pulcerrima q̄ ex se cupiditatē edēdi spectātib⁹ generāt. q̄ si carpas fatiscunt ꝛ resoluunt in cinerē. fumūq̧ excitant quasi adhuc ardeant

De lacu tyberiadis Capitulum. XII.

Lacus tyberiadis ab oppido tyberiadis est vocat⁹. qd quondā herodes ī honorē tyberij cesaris ꝯdidit. Est autem stagnū maximū siue lac⁹ oīb⁹ in iudea salubrior ꝛ ad sanitatē corporū efficacior. Circuit aūt stadia centū lx. vt dic Isidor⁹ libro. xiij.

De stagno genesar Ca. XIII.

Stagnū genesar vt dr ibidē. est lac⁹ amplissim⁹ in iudea. q̄ longitudine clx. stadijs extēdit. latitudine. lx. diffundit. aqs crispantib⁹ aura nō vētis. sz de ipo sibi creās. vn̄ ꝛ genesar dr greco vocabulo q̄si generās sibi aurā. deniq̧ ꝓ diffusiora spacia lac⁹ frequētib⁹ aurꝫ spirātib⁹ agitat. vn̄ purior est haust⁹ ei⁹ ꝛ dulcior ac habilior ad potandū. Hucusq̧ Isid. Propter magnitudinē ꝓo ei⁹ sepe ī euāgelio mare vocat. nō q2 sit mare sz poti⁹ est q̄dā magna iordanis refluxio. vt dic glo. sup Joh. cap. vj. Cōsuetudo est aūt hebreoꝝ oēm talē aquarū ꝯgregationē vocare mare. ꝛ iō sepe maris noīe nuncupat

De piscina Caplm. XIIII.

Piscina est aq̄ ad nutriēdū pisces collecta. Quia p antifrasim aqꝝ collectio nō hūs pisces piscina sepi⁹ nominet. vt dic Isi. Ad bonitatē aūt piscine exigit fundi soliditas aq̄ influētis puritas ꝛ influētie ꝯtinuitas. vbi eñ fund⁹ est limosus ꝛ paludosus. pisces saporosi nullaten⁹ nutriunt. vbi etiā recēs aq nō fluit. aque stātes ꝛ nō mote de facili corrūpunt. ꝛ iō ad piscinerā cōtōmtōz p canales ꝛ fistulas aq̄ dulces ꝛ recētes inducunt vallib⁹ ꝛ aggerib⁹ ne influētes aq̄ effluāt piscinaꝝ termini muniūt. De piscinis etiā riuuli ad ortoꝝ irrigatioez deducunt herbe ꝛ arbores iuxta piscinas site magis virētes ꝛ fructifere inueniunt.

De riuo. Capitulū. XV.

Riuus a rigādo est dict⁹. vt dic Isi. nā a fonte vl' a riuo fluui⁹ ducit vt inde ort⁹ irrigēt. naturā eñ ꝛ effectū sui orsgia sapit riu⁹. a fontali origie mediante riuo pcedit fluui⁹ siue lac⁹. vt dic Auic. Est aūt riu⁹ īmūdiciaꝝ purgatiu⁹. terre fecūdatiu⁹. pot⁹ aīalib⁹ ꝛ auib⁹ mīstratiu⁹. viroris ꝛ pulcritudīs ī herbis et florib⁹ ꝯseruatiuus. lapilloꝝ ꝛ arenulaꝝ attractiuus.

De fluctu Caplm. xvj.

Fluct⁹ a flatu ē dict⁹. vētoꝝ eñ ipulsu aq̄ agitate fluctuāt. q̄ꝝ eminens liq̄r q̄ sp in motu est vocat vnda. Et est vnda ab eūdo dicta. eo q2 ꝯtinua agitatione mora. nūq̄ deficit. vt di. Isi. li. xiij. fluct⁹ aūt mutuo se collidūt. vt nūc sursū nūc deorsū mutuo se agitēt ꝛ ipellāt. ꝛ ex freqnti allisiōe mutuā spumā ex se gignūt. arenulas ꝛ varias fūdi pticulas secū admiscēdo sursum ferūt. pisces allidūt ꝛ ex mot⁹ sui ipetu meliores reddūt. ex vētosi aeris subintratōe fluct⁹ intumescūt. ꝛ f̄m vēti ipetū nūc ascendūt nūc descēdūt. ex ꝯcussiōe mutua aerem ꝯcitāt ꝛ ventū gignūt. naues eleuāt ꝛ ad ripas deprimūt ꝛ littora secū strepitu ꝯstrigūt. sp sunt ī motu ꝛ q̄escere nō pn̄t. aut eñ penitus deficiūt aut vndiq̧ se agitāt ꝛ diffūdūt

De gurgite. Caplm. XVII

Gurges est ī flumie loc⁹ alt⁹ siue profund⁹. a gutture gurges ē dict⁹. vt di. Isi eo q2 aq̄s influētes absorbeat ꝛ absorptas iterato reuomat ꝛ remittat. vn̄ ꝓpt̄ sui pfunditatē motu circulari ꝛ reflexo circūfert. ꝓpt qd natātes d facili ī gurgite piclitāt. In gurgite eē pisces maxie se occultāt ꝛ vix q̄diu gurgitē nō exeūt capiunt

De tramite
Capitulū. XVIII.

t Rames est pmus aque seu fluminis decursus et cōtinuo ptinu a fonte exi
ens ac meat⁹ sui alueū nō relinquēs. a fonte
eīn effluere incipit. et quousqꝫ mare intraue
rit infra aluei sui limites ptinue fluere non
desistit. fundū suū cōcauat et cōsumit. naui
gio maxime cōuenit pisces maiores nutrit.
qꝛ recentiorē aquā et fundū puriorē habere
generaliter cōsueuit. cū maiori impetu flu
it qꝫ aliqua alia pars aque. et ideo naues at
qꝫ lignoꝝ structo celeri⁹ secū trahit. et ideo tra
mes dicit a traho. his. vel transmitto. tis. qꝛ
oia imposita trahit celerrime et transmittit.
quāto eīn aque cursus in suo tramite est re
centior. tāto est velocior. et oia veloci⁹ secū
ducit siue trahit.

De alluuione Ca. XIX.

a Alluuio alluuionis. et hec alluuies.
dicit latēs et lenta aquaꝝ inundan
tia. ab alluendo vel abluēdo dicta.
abluit eīn terrā p quā transit et ablu
endo cōsumit. vnde subterranea ripaꝝ con
sumptio ex aqua facta alluuio dr̄. Job. xiiij.
alluuione paulatim terra cōsumit et c. quan
to aūt p abscōditas ripaꝝ cōcauitates inferi
ori fluxu se diffundit. tāto periculosi⁹ litto
ris soliditatē dissipat et dissoluit. nā ripe su
perficies exteri⁹ solida credit. quia ei⁹ psum
ptio interior nō videt. sed ideo pes calcātis
ripam facili⁹ labitur. quia psumpta interio
ri soliditate latens vacuitas nō cauetur. vt
dicit Leō.

De abysso Capl'm. XX.

a Abyssus est aquaꝝ pfunditas impe
netrabilis a qua fontes et flumia ori
untur. oēs eīn aque de abysso exe
unt et p occultas venas ad matricē abyssū
reuertunt. vt dic Isid. libro. xiij. Unde dici
tur abyssus q̄si abulsus. quia ei⁹ pfunditas
videri nō potest. vel dicit abyssus quasi fi
ne bysso. id est. sine candore. qꝛ pter nimiā
distantiā a fonte lumīs lucis pulcritudine
caret et decore. vt dicit Johānes damasce
nus. abyssus nihil aliud estqꝫ aqua mlt'a cu
ius finis est incōprehēsibilis et inuisibil'. qa
ad eius terminū lucis diffusio non attingit
vel dicit abyssus quasi sine base. qꝛ ei⁹ fun
damētū et sustētatō sensu nō videt. Et iō pri
mordialis materia qꝛ in principio non erat
forma determiate distincta. abyssus ab au
gustino est vocata. pter qd̄ dicit in libro cō
fessionū. xij. Abyssus est corporale illud qd̄
fecit deus vt esset materia corporearū rerū
informis sine ordine et sine luce. vnde abys
sus idem est qd̄ prima materia. Ut dic Au
gustin⁹ in libro de symbolis. Terre inquit
et abyssi nomīe materiā nūcupauit. que de
nihilo facta est vt ordinatissimo dei mune
re primo capax formarū fieret. et deinde for
marent quecūqꝫ sunt formata. vnde eadem
materia aqua est dicta. tū quia fluida. tum
etiā quia omīs forme est susceptiua. Unde
dicebat terra pter naturalē stabilitatē vel
soliditatē sm quā erat generatōi et corrup
tioni subiecta. Abyssus propter informita
tem quia nulla erat forma distincta diceba
tur et aqua pter formationis possibilitatē
sm quā erat omnis forme et qualitatis po
tencialiter receptiua. vt dicit Augustinus.
Abyssus itaqꝫ ex se habet obscuritatē. pfun
ditatē omniū aquarū et fluuioꝝ capacita
tem. insatiabilitatē. quia nunqꝫ tot aquas
recipit quin plures recipere possit. inscruta
bilitatē. inexhaustibilitatē. communicabili
tatem.

De mari Capitulū XXI.

m Mare est aquarū collectio tā dulciū
qꝫ salsarū. vt dic Isid. libro. xiij. pro
prie autē dicit mare. eo qꝫ aque eius
sunt amare. vt dicit ibidē. Et sequit. Uoca
tur autē mare equor ab equalitate. eo qꝫ eq̄
liter sursum est. Quāuis eīn aque maris flu
ctuantes velut mōtes erigātur. sedatis tamē
tempestatib⁹ iterū adequant vt dicit idem
Idem autē dicit pelagus quasi pellens vn
das. quia in mari fit vndarū et procellaruꝫ
motus continu⁹ et impulsus. Mare autē
vt dicit idem ibidē. qꝫuis omniū fontiū i se
recipiat aquas et flumina. ex tanto tamē aq̄
rum concursu nō suscipit incremētū. quod
accidit ex hoc. vel quia eius magnitudo in
fluentes vndas nō sentiat. vel quia amara
vnda fluentiū consumat. vel quia ipse nu
bes multā aquositatē ad se attrahunt. siue
qꝫ illas auferant partim venti. partim sol ex
iccet. sed quia aque dulces per occulta que
dam foramina percolate redeant ad capita
fluuioꝝ et fontiū reuolute. Hucusqꝫ Isido
rus libro tredecimo. Scdm Ambrosium
autem et Basilium in hexameron. Mare ē
aquarum aggregatio multiplicata p diuer
sa loca et nomīa. sꝫ eīn ptinuatiōe vna semp

mota vaga sonora spumosa in fluxu ꝛ reflu
xu lune naturã imitãs. cuiꝰ ꝑtute ꝛ influen-
tia cohibet̃. Est aũt mare caput ꝛ hospitiuꝫ
fluuioꝝ. fons imbriũ. q̃ sibi discrepãtes ꝓuĩ
copulant̃. subsidiũ in necessitatibꝫ. refugiũ
in ꝑiculis. itineris cõpendiũ. laborãtis lu-
crum. De mari etiã dic̃ Aristo. i li. methoꝝ.
omniũ aquaꝝ mare est ꝑncipiũ ꝛ origo. et ẽ
aquaꝝ q̃es. et diuidit̃ i reliqua maria. Cau
sa aũt ꝓpter quã fit in mari salsedo ꝛ amari-
tudo est. q2 duo sunt vapores. humidus va
por ꝛ siccꝰ. subtilis ꝛ aquosus. resoluit̃ pars
subtilior ꝑ motũ solis. ꝛ remanet grossior. ꝛ
calore solis cũ calescit efficit̃ salsuꝫ qđ ꝑma
net ꝛ amaꝝ vt sudor ꝛ vrina ꝑ adustiõe. Fit
eñ res amara qñ remanent ꝑtes terrestres
aduste aqueis ꝛ insipidis ꝑtibꝫ ꝯsumptio. ꝛ
de amaritudine ꝑ adustiõis intẽsione fit sal
sedo. vt patet i cinerem quo aq̃ colata fonit̃
salsa. Itẽ Aristo. in eodẽ. Aqua maris salsa
grauior est aqua dulci. q2 hec grossior. illa
ꝑo subtilior. cuiꝰ signũ est. q2 ouũ natat i aq̃
salsa ꝛ nõ in dulci. ꝛ ꝓfundiꝰ submergit̃ na-
uis cadens in aq̃ dul. i q̃ꝫ in salsa. Et ideo i
mari mortuo nõ mergit̃ aĩal nec generat̃. q2
vincit in eo siccitas. Itẽ in libro de aĩalibꝫ.
In mari est aqua ꝛ potest ab eo extrahi sal-
sedo. qm̃ si homo acciperet vas terreũ nouũ
crudũ ꝛ clauserit eius orificiũ ꝛ eiecerit ipꝫ
vacuũ in mari ꝑ diẽ ꝛ noctẽ intrabit i ipsuꝫ
aqua dulcis. Itẽ idẽ in libro methoꝝ. Aq̃
dulces eleuant̃ ꝓpter leuitatẽ suã sursum. et
aque salse descẽdunt ꝓpter grauitatẽ suã de
orsum. ꝛ qđ salsũ est remanet in terra ꝛ dul
ce euaporat. Item idem libro de elementis.
Mare in actionibꝫ suis imitat̃ naturã lũe.
qđ patet. q2 quãdocũqꝫ luna orit̃ in aliqua
hora diei vel noctis tũc flumen ingrediẽs
mare in illa regione in qua oritur luna extẽ
dit ipꝫ mare ita ꝙ aqua illiꝰ fluminis redit
ad partẽ loci a quo cucurrit ac si esset ꝑ vio
lentiã repercussa. ꝛ cũ est luna in cardine infe
riori. incipit aqua diminui sicut quãdo lu-
na vult oriri aqua incipit augmẽtari. vñ sicut
ferrũ sequit̃ adamantẽ. ita mare cursum lu-
ne sequit̃ ꝛ ꝑtutẽ. q̃re sup li. viij. in. c. d luna.
Itẽ inspissat̃ qꝫ mare post ascensum stelle q̃
vocat̃ canicula. ꝛ mutat colorẽ ꝛ efficit̃ nũc
viride. nũc ceruleũ. nũc turbidũ. nũc clarũ.
Itẽ Macro. in libro Ciceronis. Occeanꝰ
in incremẽto lune ordinẽ istũ tenet. Nam ꝑ
mo die crescẽtis lune fit copiosior solito. q2
tũc mare plenũ est in summo. deinde minu
itur secundo. et sic descendendo minuitur
vsqꝫ ad diem septimum. ꝛ tũc est maxime i
vltimo defectu. Incipit aũt paulatim cre-
scere iteꝝ vsqꝫ ad diẽ septimũ Die itaqꝫ q̃ lu
na est. xiiij. qñ totalit̃ est plena. ꝛ iterato ma
re in suo augmẽto summo. ꝛ iteꝝ incipit mi
nui ꝑ dies sept̃ alios. Ita qñ luna est. xxi ẽ
iteꝝ in suo mĩmo. Et crescẽdo incipit ascen
dere ꝑ sept̃ alios dies. ita ꝙ qñ luna ẽ. xxviij
tũc iteꝝ est in suo summo. Et sic semꝑ mare
quattuor recipit immutatões q̃libet mense
duas scꝫ crescẽdo ꝛ duas in decrescẽdo ꝑm
augmentũ vl' decrementũ ipiꝰ lune. Sem-
per itaqꝫ est mare in suo augmẽto et vigore
quãdo luna plena ẽ lumie vel ꝟsus celũ vt
in nouilunio. vel versus terrã vt in plenilu
nio fieri cõsueuit. ꝛ quãto luna in susceptio
ne siue in amissione luminis sui pluꝰ ꝓficit vel
deficit. tãto mare crescit am plius aut decre
scit. Itẽ mare ꝑm Aristo. in li. vegetabiliuꝫ
fundũ ꝛ litꝰ habet duꝝ. solidũ. ꝛ arenosum
ꝛ signũ huius ꝙ mare sit salsum sup arenas
est. quia obtinuerunt in eo ꝑtes terree sicce
quia sunt salse. ꝛ existẽtia a q ne diuisit lutuꝫ
ꝑ partes suas. ꝛ ideo terra mari propinqua
arenosa est. Inter ꝑtes vero eius arenosas
diuersi lapides ꝛ gemme mire virtutis pro
creant̃. ꝛ arenarũ attritu polite ꝑ vndarum
maris motũ ad littora iaceant̃. Preter istas
aũt marꝭ ꝓprietates sunt q̃dã alie cõmunes
ꝛ oĩbꝫ fere note. q̃ tñ ꝓpt̃ simplices bonum
putaui hic apponere. vt materiã habeãt ali-
qua mystica ꝑ eaꝝ silitudinẽ simplicibꝫ sua
dere. Est itaqꝫ mare suppsiꝰ purgatiuũ. oĩa
eñ cadauera ꝛ imũda a se reiicit. ꝛ oĩa ĩmũ
da ꝛ mortua discutit ꝑ motꝰ violẽtiã expel-
lit. vt dic̃ Greg. Itẽ mare ẽ ꝑ occultissimas
venas sui abyssi diffusiuũ. ꝛ tã fontibꝫ q̃ꝫ flu
minibꝫ materiã sui fluxꝰ ꝯtinue ministratiuũ.
vt dic̃ Hiero. sup Ecc̃. Itẽ mare est aĩantiũ
ꝛ mõstroꝝ multiplicis forme ꝓductiuũ. ma
re eñ lõge pl'a ꝓducit mõstra ꝛ mira q̃ꝫ facit
ipa terra. sicut dic̃ Rabanꝰ sup Ecc̃. xliij. ibi.
Illic ꝑclara ꝛ mirabilia opa ꝛ varia bestia
rum ꝛc. Et in ps̃. Illic reptilia quoꝝ nõ est
numerꝰ Itẽ q̃uis mare substãnalit̃ sit mol
le ꝛ liquidũ. durissimarũ tamen rerum ꝛꝫ
aĩatarũ q̃ꝫ inanimatarũ est generatiuuꝫ.
vt ptꝫ i ꝯchilibꝫ ꝛ piscibꝫ dure teste. ꝛ i lapi-
dibꝫ ꝛ gẽmis quas emittit. Itẽ mare q̃uis
in se nõ sit potabile vl' delectabile quãtũ ad

gustũ. est tñ vtile quo ad effectũ. Multaꝝ
eñi infirmitatũ est curatiuũ. sanat eñ hydro
picos vlcerosos ꝛ alios scabiosus. vt dicit
Cõstan. ꝛ multos alios curat. Itẽ mare q̃s
uis ex se sit salsum ꝛ amaꝝ. ꝑ dulcedinez tñ
venaꝝ terre ꝑ quas trãsit est sui saporis im
mutatiuũ. dulcedinẽ eñi quandã ꝯtrahit ex
colatiõe terre ꝑ quã trãsit. vt dic̃ Macro. ꝛ
Aristo. Itẽ mare quãuiscunqꝫ sit insipiduz
ꝛ amaꝝ. pisciũ tñ dulciũ est nutritiuũ. la-
tentẽ eñi habet dulcedinẽ quã sugentes pi-
sces ꝯtrahũt nutrimentũ ꝯgruũ ꝛ saporem
vt dic̃ Amb. Itẽ mare mobile est ꝛ inq̃etuz
ꝛ ex suo motu est sue sube a corruptiõis pe
ricalo ꝯsuatiuũ. qꝛ ex ꝯtinuatõe motꝰ sub-
tiliat̃. ꝛ sic ne putrescat a corruptibili vicio
ꝯseruat̃. Itẽ cũ sit liquidũ ꝛ male termina-
bile. tñ ꝑ seipm sistit̃ et nõ ꝑ aliũ. ꝓpter qđ vl
tra littoꝝ suoꝝ terminos nõ est de facili ꝓ-
cessiuũ. sic dr̃ Prouerb. viij. Hiere. v. Job
xxviij. Itẽ salsedine ꝛ amaritudine sua est
dulcedinis fontiũ ꝛ aliaꝝ aquaꝝ in fluẽtibz
absorptiuũ. tãto eñi reputat̃ aq̃ fluẽs dulci
or. quãto plꝰ a maris introitu elongat̃. Itẽ
ex collisione ꝛ mutua reuerberatiõe suoꝝ
ꝛ aebroꝝ q̃bꝫ cingit terrã est vẽtoꝝ ꝯtrario
rum generatiuũ. vt dicit Beda. Itẽ incon-
suens mare maxie est nociuũ. est eñi timoꝛꝭ
incussiuũ. ꝛ doloꝛꝭ capitis generatiuũ. vo-
mitus ꝛ nausee ꝓuocatiuũ. appetitꝰ cibi ꝛ po
tus ablatiuũ. Itẽ ex vaporatõe fumositatũ
quas emittit est nebule et nubiũ generati-
uũ. caliginis ꝛ obscuritatꝭ in aere inducti-
uum. ꝛ radioꝝ solꝭ interceptiuũ. caloꝛꝭ sola-
ris repressiuũ. Itẽ colorẽ ꝓpriũ nõ habens. ꝑ
q̃litate vẽtoꝝ est sui coloꝛꝭ mutatiuũ. nã mo
do flauũ est. mõ luculentũ. mõ nigrũ. vt dicit
Isid. li. xiij. Itẽ mare multoꝝ ꝑiculoꝝ est in
ꝯtentiuũ. modico eñi flatu vẽti reddit̃ tẽ-
pestuosum ꝓcellosum. feruidũ. et tumultu
osum. Et ideo mare fretũ dr̃. vt dic̃ Isid. scz
feruidũ hñs motũ. vt ptz i mari siculo. in q̃
ꝓpter maris feruorẽ strepitũ facientẽ scilla ꝛ
caribdis esse dicunt̃ q̃ sunt duo loca ꝑiculo
sa. in quibꝫ multe naues sepius ꝑiclitant̃.
Est aũt scilla ingẽs saxũ i mari eminẽs mlt-
ta habẽs ꝓminẽtoria siue capita ad q̃ collisi
fluctꝰ horrendũ strepitũ faciunt cui naues
aliq̃ casu impingẽtes a naufragio ñ euadũt
Caribdis ꝟo est dicta eo q͛ gurgitibꝫ occul
tis naues sorbeat. Est eñi ibi mare voragi-
nosum ꝛ q̃si reflexũ in se tortuosum. ꝛ iõ na
ues ibi transeũtis sibi attrahit ꝛ i se deglu-
tit. ac deinde mergit. ter in die fluctꝰ erigit ꝛ
ter absorbet. nã aq̃s accipit vt euomat. ite-
rato vomit vt sursuz accipiat. vt dic̃ Isid. li
bro. xiij. in. c. de estubꝫ marꝭ ꝛ fretꝭ. Itẽ aliđ
notabile ꝑiculũ occurrit i mari. s. inequalitas
fundi. qñ in aliq̃ loco aq̃ est ꝓfundissima. et
statim iuxta illũ locũ vix est vadosa ꝛ h̃ peri
culũ sirtꝭ vocat̃. eo q͛ ibi arene in cumulos
ꝯtrahunt̃. Sirtꝭ eñi grece idẽ est qđ tractꝰ
Et dic̃ Papias q͛ tales sirtes sunt in mari
egyptiaco ꝛ ei admiscent̃. Ex quo ptz q͛ pe-
riculosus ẽ marꝭ trãsitꝰ tũ ꝓpter latẽtes sco-
pulos. tũ etiã ꝓpter arenaꝝ cumulos sub aq̃
piter adunatos. qꝛ i talibꝫ locis naues cius
sime ꝯfringunt̃. Itẽ aliud ꝑiculũ dr̃ bithalas
sum. qñ scz nauis onusta ipingit i fundum
multũ bitumiosum ꝛ limosum. qꝛ ꝓpter limi
tenacitatẽ nõ pt se eximere aut exire. vñ dic̃
Hugo q͛ bithalassum est vestigiũ limo im
pssum Glo. tñ sup Act. xxvij. dic̃ q͛ bithalas
sum est ꝯcursus duoꝝ mariũ Magister ꝟo
in hysto. dic̃. q͛ bithalassum dr̃ lingua terre
in mari ptẽsa. hinc ꝛ inde mari circũdata. ꝛ
dr̃ bithalassum q̃si mare bisdiũ terre iterie-
cẽu diuisum. thalassuz eñi grece mare sonat
Qñ g͛ in bithalassum offendit nauis manet
immobilꝭ proꝛa. sꝫ puppis frãgit̃ retro marꝭ
ipetu superueniẽtꝭ. sic dic̃ mgr̃ ibidẽ. Itẽ trãs
fretãtes generalit̃ patiunt̃ ꝑiculũ aut ratõe
maris aut rõe aerꝭ aut rõe nauis. nã si mare
fuerit scopulosum vndiqꝫ rupibꝫ ꝛ saxis im
peditũ. nõ sine ꝑiculo ꝑtrãsit̃. aut si funduz
habuerit ineq̃lẽ nũc cumulꝭ arenosis eleua
tũ. nũc ꝟo ad modũ voraginis deꝑssum ꝛ ꝓ
fundatũ. de facili trãsitꝰ ipedit̃. sꝫ ꝛ qñqꝫ ma
re in sua supficie subintrãtibꝫ vẽtis efficitur
nimis tumidũ ꝛ vndis sese alliđẽtibꝫ et mu
tuo se ꝯcutiẽtibꝫ fit nimium ꝓcellosum. Na
uis fluctibꝫ ascẽdẽtibꝫ ꝛ descẽdẽtibꝫ ꝑiculo-
se exponit̃. qꝛ sepe aut ꝯcutit̃ aut a ꝓcellis cõ
trariis opprit̃. Itẽ accidit ꝑiculũ ex aura tur-
bulẽta. nã tpe tẽpestuoso ꝛ obscuro ꝛ nebu-
loso mari se cõmittere solet esse plurimũ pe
riculosum potissime qñ nauis p̃ceps fert̃ i
periculũ ꝛ ꝑiculũ nõ videt̃. maxie aũt formi-
datur vẽtoꝝ nimietas ꝛ maxime qñ vẽti cõ
trarij casu aliquo oriunt̃ quia certũ naufra
gium tũc timet̃. quãto aũtẽ nauis ꝑ vnius
venti impulsum ꝓmouet̃ versus portũ. tan
to fortioris venti ꝯtrarij impetu compellit̃
ad p̃cipitiũ aut saltez inter cõtrarios fluctꝰ

in piculo diuti⁹ detinet̄. Itē adducit piculum nauis deferētis debilitas ⁊ insufficientia. Nō em̄ tutū est se cōmittere sup mare nauicule nimis pue siue fragili ⁊ cōfracte. q2 talis nauis nō ē secura int̄ seuiētes pcellas maris. quoniā vel ꝓpter grauitatē suā fluctibꝫ opprimit̄ ⁊ subuertit̄. aut ꝓpt̄ fragilitatē vētoꝝ ⁊ aquaꝝ impetu cōfringit̄. aut ꝓpter rimarū ⁊ foraminū multiplicitatē aq̄ꝝ subintrātiū pōdere ad ima demergit̄ vl' saltē ad portum in tali nauicula tardi⁹ puenit̄ ⁊ p̄cipue qn̄ in tali naui boni naucleri ⁊ gnari p̄ntia nō habet̄. Tūc em̄ summū in mari est piculum qn̄ nauis hꝫ imperitū gubernatorem ⁊ incircūspectū. His ⁊ multis alijs incōmodis subiacet mare tā mediterraneū q̄ꝫ occeanum. vt dic̄ Isi. Uocāt aūt tā greci q̄ꝫ latini mare occeanū eo q2 in modū circuli ambit orbē. Totā em̄ sperā nostri habitabilis circuit occean⁹. a celeritate sic dictus. eo q2 oci⁹ circueat ⁊ discurrat. vl' q2 purpureo colore nitet occean⁹ q̄si cean⁹. i. celi circul⁹. vt dicit Isi. li. xiij. hic occean⁹ oras terraꝝ amplectit̄. alternisq̄ꝫ estibꝫ accedit ⁊ recedit. respirantibꝫ aūt in ꝓfundū vētis. aut reuomit maria aut absorbet. Et q̄uis vnū sit mare q̄tū ad sui cōtinuationē. tn̄ ꝓpter multifidos ei⁹ sin⁹ ꝺ p̄rimis regionibꝫ diuersa vocabula sumpsit. vt mare gallicū a gallicis. ⁊ mare britānicū a britānis. sic et gadiacū mare a gadibꝫ est dictū. vbi p̄mo ab occeano maris magni limen aperit̄. vbi cū hercules puenisset. colūnas ibi posuit sperās ibi terre esse finē. Hucusq̄ꝫ Isi. li. xiij.

De mari magno siue mediterraneo
Capitulū. XXII.

m Are magnū siue mediterraneū est qꝺ ab occasu ab occeano fluit ⁊ in meridiē vergit. inde ad septētrionē tendit. qꝺ idē magnū appellat̄. q2 cetera maria in cōparatōe illi⁹ sunt minora. Dr̄ aūt mediterraneū q2 p mediā terrā vsq̄ꝫ ad orientē ꝑfundit̄. asiā ⁊ africā terminās et europā. cuius p̄mo p̄mus sin⁹ q̄ in hispania ꝑfundit̄. hybericus ⁊ balearic⁹ appellat̄. deinde gallic⁹ q̄ narbonēsem ꝓuinciā alluit. post ligustic⁹. q̄ iuxta vrbē ianuā est ꝓxim⁹ ⁊ vicin⁹. post ē tyrren⁹ q̄ italiā attingit. Jn̄ sicul⁹ q̄ vsq̄ꝫ ad cretā a sicilia vadit. q̄ post in pāphiliā ⁊ egyptū se extēdit. deinde p ellespontū ꝓsus septentrionē magnis anfractibꝫ se retorquet. ⁊ tandē iuxta greciā ⁊ illyricū in angustas septē stadioꝝ cōstringit̄ seu coartat̄. deinde diffusus equore pauci cursus stringit̄ ⁊ facꝓpontidē q̄ mox in q̄nquaginta passus coartat̄. Fitq̄ꝫ bosfor⁹ tract⁹ q̄ loc⁹ dr̄ ꝓpontides. eo q2 p̄uenit mare ponticū ⁊ p̄cedit. Idē dr̄ bosphor⁹ a transitu stricto ⁊ angustis meatibꝫ boū. vt dic̄ Isi. Jn̄ diffundit̄ sin⁹ pōticus amplissim⁹ a tergo hn̄s meotides paludes. qꝺ mare ex multitudine fluminū ⁊ aq̄rū dulciū influētiū dulci⁹ est atq̄ꝫ ampli⁹ nebulosum atq̄ꝫ p̄ter focas ⁊ delphinos alias beluas marinas maiores nō parit̄. Sic aūt terra cū sit vna ꝑ diuersis locis varijs vocat̄ vocabulis. ita ꝑ varijs regionibꝫ h̄ mare magnū diuersis noībꝫ nūcupat̄. Hucusq̄ꝫ Isi. li. xiij. Sin⁹ ꝟo maris dicunt̄ maiores recessus vt i mari mediterraneo yonic⁹ ab yo rege grecie sic dict⁹. Iones aūt dicūtur athenienses vn̄ ionicū mare ab ionia vsq̄ꝫ in siciliā dilatat̄. Jn occeano ꝟo maxim⁹ est sin⁹ caspi⁹. indic⁹. persic⁹. arabic⁹. q̄ ⁊ mare rubrū dr̄. Rubꝝ aūt mare est vocatū. eo q2 sit roseis vndis infectū. nō tn̄ talem habꝫ naturā qualē videt̄ ondere. sꝫ ex vicinis littoribꝫ viciat̄ gurges atq̄ꝫ inficit̄. q2 oīs terra q̄ circūstat rubea est ⁊ sanguineo colori ꝓxima ⁊ vicina. Jnde em̄ miniū acutissimū excerpit̄ ⁊ alij colores q̄bꝫ pictura variat̄. vn̄ cū terra talē hꝫ naturā ex fluctibꝫ litt⁹ dissoluentibꝫ. mar̄ substātia rubrificat̄. Ob h̄ etiā in his littoribꝫ gēme rubre inueniūtur. nā h̄moī lapilli humo inuoluti cū inter arenulas sint attriti maris colorē retinēt atq̄ꝫ fundi. Hoc mare in duos sin⁹ diuidit̄. vn⁹ est persic⁹ ab oriēte. quē perse inhabitāt. ali⁹ ab occidēte arabic⁹. quē arabes incolunt et frequētant. vt dic̄ Isi. li. xiij.

De pelago. Ca. XXIII.

p Elagus est latitudo maris sine littore ⁊ sine portu. vt dicit Isidorus. summā habēs ꝓfunditatē. instabilitatem. ⁊ mot⁹ cōtinuitatē ceteroꝝ ⁊ aliorum monstroꝝ nutriēs diuersitatē multoꝝ vaporū et fumositatū generans densitatē. ex quibꝫ cōtrahit obnubilationē ⁊ obscuritatem ex ventoꝝ varietate recipiens coloris mutabilitatē ⁊ ex collisione vndaꝝ spumarum cōgregans in superficie leuitatē et tumultuositatē emittens et sonoritatē. tumultuosum enim est pelagus ⁊ sonorum inquietum ⁊ periculosum. sicut de mari super⁹ dictum est.

De gutta Caplm. XXIIII.

g Utta est minima maris vel aq sive pluvie pticula a totalitate sua p aliquã violẽtiã sepata. q qdẽ vt dic Jsido. gutta dr qñ stat aut pẽdet de tectis aut arboribus ac si esset glutinosa. Stilla vero dr dũ cadit. hinc et stillicidiũ dr qsi stilla cadẽs. Tã stilla vero ꝙ gutta a nube aqsa vi caloris sive ĩpetu vẽti resoluta suo põdere inferiora petit. et dũ in cadẽdo est nomẽ stille. in stando aũt vel pẽdendo obtinet nomẽ gutte. Stilla aũt sive gutta in suba est hũida et clara et dyaphana. forma rotũda. quãtitate modica. vtute magna Nã terrã sup quã cadit humectat et fecũdat. radices et semĩa nutrit et ĩgrossat. virorẽ in herbis et arboribus et plãtis vegetat et ꝯseruat. pisces ĩ mari reficit et recreat. ostrea ĩpinguat. ac ĩ eis margaritã generat. vt di. Jsi. marĩe gutta roris. et cũ sit ĩ se mollissima. et frequẽti sui casu penetrat durissima. Juxta illud Gutta cauat lapidẽ nõ vi sed sepe cadendo

De spuma Caplm. XXV.

s Puma est dicta. eo ꝙ spumat. vt dic Jsi. Ex sordibus em̃ aq generat. vñ et mustũ et ea q coquunt spuma purgãtur. Fit aũt spuma ppt interclusionẽ vẽti interclusi in aq supficie motu aliq agitate. vñ pter inclusi aeris leuitatẽ enatãdo aq supfertur et cito ꝗppe ex vndarum collisiõe gignit. sed m̃ cito dispergit et dissipat. Spuma maris qñqz inter lapides recolligit. sz p feruidam supueniẽtis caloris solaris actionẽ qñqz ĩ pumicẽ. qñqz in spongiã indurat

De piscibus Caplm. XXVI.

p Jsces a pascẽdo sunt dicti. vt dicit Jsid. li. xij. c. vij. terrã et herbas aqticas lambũt. et sic sibi victũ qrũt. Dicunt et reptilia. eo ꝙ natãdi et reptãdi speciẽ habeãt. Jn natãdo em̃ repũt ꝙuis in pfundũ se demergãt. Uñ Amb. ĩ exameron. Magna inqt inẽ pisces et aquã vicinitas et cognatio est. extra em̃ aqs diu viuere nõ possũt nec solo aeris spiraculo sine aq attractu diu viuũt. Dñt em̃ quandã reptãdi spẽm et naturã qr dum piscis natat ꝯtractiõe corpis ĩ minorẽ se colligit lõgitudinẽ. et iterum se extendẽs aque innitit. q nisu repellẽs aquã in anteri⁹ se ppellit. vñ vent qbusdã pẽnulis ĩ natãdo sic auis ĩ volãdo sz alio mõ. qr piscis natãs pẽnulas mouet a pte posteriori ĩ anteri amplectẽs et retinẽs ĩ anteri⁹ se extẽdit. Auis vero mouet pẽnas sursum. et collectũ aerem p expãsam alarum amplitudinem cõpellit redire p ptẽ posteriorẽ. vñ p violẽtã aeris ꝯpulsionẽ a pte posteriori mouet corp⁹ in anteriorẽ Spẽs aũt pisciũ multipliciter variant scz q ad locũ vbi generãt. et q a d escã qua cibant et q ad colorẽ et formã variã q ab inuicẽ discernunt. et q ad subam q cõpatiunt. et q ad vtutẽ qua diuersimode opant. Quantũ igit ad sitũ sive locũ vbi pcreant. magna diuersitas est. qdã em̃ in solis aqs. qdã vero ptim ĩ terris partim in aqs ꝯuersant. et taliũ piscium genera sunt antiphidia. id est. dubia ab Jsidoro dicta. eo ꝙ ambulãdi ĩ terris vsũ et natãdi in aqs officiũ retinẽt a natura. vt foce et cocodrilli castores et ipotami. i. fluuiales eq et hmõi. A noibus em̃ aĩaliũ terrestriũ pisces nomĩa sunt sortiti. vt canes marini et lupi. eo ꝙ mordeãt alios voracitate ĩproba atqz ledãt. Jsidor⁹. Jn solis aqs viuentes. alij sunt ĩ solo mari degẽtes. alij vero sunt ĩ fluminibus et ĩ stagnis et in alijs aqs dulcibus cõmorãtes. alij vero sunt int hos mediũ nunc ad dulces nũc ad salsas aqs past⁹ gratia diuertẽtes. Pisces vero a mari ad dulces aqs egredientes. in earum dulcedine delectant et impinguant et ecõuerso. et hi nũc ĩ mari nũc in aq dulci ꝯuersant. multi aũt pisces sunt fluuiales. q maris saliedinem nõ ferẽtes gustata aq salsa subito moriunt. vel sursum ventrem eleuãt et sup aq supficiẽ natãt qd in omnibus piscibus maris et aq dulcis est signũ mortis. Pisces vero in mari natãtes squamas habẽt duras et grossas ppt aque salse siccitatẽ. Pisces vero fluuiales squamas subtiles et spinas molles. spine vero in piscibus necessarie fuerunt ad sustentãdũ carnis corum ppt fluidã molliciem naturalẽ. Docet aũt Auicẽ. eligere bonos pisces fm naturã loci vbi nutriunt. dicẽs sic li. ij. c. vij. Jn locis inqt in qbus morant pisces est electio. qm̃ illi q morant in locis petrosis sunt meliores vel dulciores. et ĩ aqs dulcibus currẽtes in qbus nõ sunt sordes et nõ sunt limose atqz lacuales neqz cãpestres. et q ui nõ sunt de lacubus puis q flumia nõ imbibũt et in qbus nõ sunt fontes. Jtẽ idẽ ibidẽ. Et pisces qdẽ marini sunt laudabiliores. q sunt subtiles et meliores sunt illi q sunt pelagini nõ alias ꝙ ĩ alto pelago nutriti. et q morant in aqs discoopertis flatu ventorum sup se meliores sunt illis q sunt e cõtrario. et illis q in

aquis multaꝝ agitationū & vehemētius exer-
citū meliores sunt illis q̄ habitāt in aq̄s stā-
tibꝫ. Vñ pisces pelagini sunt meliores q̄ flu-
uiales. & ipi meliores q̄ lacuales. maxime si
sunt lōge a fluuio & a mari. hñt eñ q̄etē. nec
eoꝝ putredo lauaṫ a subintrante fluuio siue
mari. vñ tales pisces male sapiūt et cito cō-
putrescūt. meliores etiā sunt pisces iā mari-
ni q̄ fluuiales ī pelago aq̄lonari & oriētali
q̄ in australi. q2 ex vētorū īpetuoso flatu aq̄
pl' mouenṫ & ampli' depuranṫ & subtilianṫ
& iō illaꝝ aquaꝝ pisces pl' mouenṫ & exerci-
tanṫ & a suis sup̄fluis mag' emūdanṫ. Itez
diuersificanṫ piscū spēs nō solū ꝟm genera-
tiōis sue locū. veꝝ etiā q̄tū ad generationis
sue modū. Quidā eñ generanṫ ꝑ ouatione &
quidā ꝑ coitū & spermat' emissionē. Vñ dic̄
Aristo.li.v. Accidit generibꝫ piscū ouātiū
q̄n q̄n femina ouat sequiṫ mascul' oua & lac
suū eijcit sup oua. & oē q̄d tāgit lac siue sper-
ma masculi ex ouis erit piscis. & iō q̄ nō tan-
gunṫ ex spermate nō pullificabūt. femiā aūt
est multe ouatōis. sꝫ maior ps ouoꝝ trāsglu-
titur a femiā. & multa oua dānanṫ ī hūido &
nō saluāṫ eccis nisi q̄ ouanṫ in locꝭ vbi sper-
ma masculi eijciṫ. q̄m si oīa saluarenṫ nimis
multiplicarenṫ. Seruāt aūt pisces paritatē ī
suo genere. sic̄ Aristo. ibidē dic̄. Nūq̄ inq̄t
inueniebaṫ piscis q̄ faceret coitū cū genere
alteri' piscis. fet' aūt suos diligūt & nutriūt
lōgo tpe. vt dic̄ Aristo. in eodē. oīes pisces
nutriūt & custodiūt pullos suos ꝑter ranas.
Itē ibidē dr̄ q̄ pisces fluuiales & palustres
pl' ouāt & citi' q̄ alij q2 in maiori pte post
q̄nq̄ mēses. Alij aūt oēs pullificāt post. xij.
.i. annū. ꝑui eñ pisces pullificāt ī locꝭ vbi aq̄
est iuxta radices arboꝝ & cānaꝝ. Itē idē ibi
dein. maxīa ps ouoꝝ dānaṫ q̄n pisces ouāt
vagido. q2 cū pñs nō sit mascul' ab ipi' se-
mine oua nō informātur. ab auibꝫ etiā & ab
alijs piscibꝫ degluiūṫ. Itē ibidē dr̄ q̄ q̄dā
pisces generanṫ sine ouis & sine coitu ex li-
mo & arena. & ex putrefactōe q̄ est sup aquā.
Itē ibidē tpe coit' vaganṫ mares & femine
piscū sic̄ grex & ambulāt par cū pari. & nil'
ex eis cū pullificāt infirmanṫ. & ꝑpter h̄ tunc
tpis marie dep̄hendunṫ. Itē ibidē q̄dā pi-
sces pariūt q̄n ad arenā fricāt ventrē suum
In libro aūt Iorath de aialibꝫ dr̄. q̄ piscis
effimerō sine coitu nasciṫ. & cū vixerit ꝑ tres
horas diei. tūc moriṫ. Piscis etiā murena ī
ꝯ suo silr ꝯcipiṫ. sꝫ a ꝟpēte quē sibilo ꝓuocat
ad amplexādū. vt dic̄ Isido.li.xij.c.v. Mu-
renā inq̄t greci stannā vocāt. eo q̄ se cōpli-
cet in circulos. hāc feminei sex' esse tradūt
ꝯcipe a serpēte. ob id a piscatoribꝫ sibilo euo-
caṫ & capiṫ. fuste ꝑcussa vix interimiṫ. ferula
ꝟo statim. Hāc hr̄e aiām in cauda certū est
nā capite ꝑcusso vix dicūt eā interfici. cau-
da ꝟo ꝑcussa & amputata statim diciṫ mori
E cōtrario de ꝟpente nā ꝯtrito capite vł ab-
sciso statim dr̄ mori. cauda ꝟo inde ab-
diu viuit. Dic̄ enā idē Ior. q̄ serpēs depo-
nat venenū añq̄ coeat cū murena. sꝫ cōple-
to generatōis actu resumit venenū suū. Et
iō murena in ꝯcipiēdo nō ꝯtrahit venenū
a serpēte nec generat aliq̄d serpentinū. sꝫ si-
bi silē. vt dic̄ idē. Itē quidā pisces cōcipiūt
ex solo rore sine ouis et sine spermate. sicut
ostree & alij q̄dā pisces ī cōchis degētes. vt
dic̄ Ior. pisces inq̄t elich ꝑ noctē egrediū-
tur aquā & ī terris ex rore matutino ꝯcipiūt
& pariūt. quoꝝ cōche ī decremēto lune sem-
per manēt vacue. q̄dā etiā pisces mouēt ad
ꝯceptū & ortū ꝟm ortū stellaꝝ vel occasum.
sicut dic̄ Ior. & etiā Isid. Vñ dic̄ de pisce q̄
dr̄ austral. tūc pisces illi' gener̄ oriūtur qn̄
pliades incipiūt tēdere ad occasum. nec ap-
parēt q̄usq̄ pliades iteꝝ oriaṫ q̄uis autē
pisces generenṫ. null' tñ mundoꝝ piscū hꝫ
testiculos. sic̄ nec aliq̄d gen' serpētū. nec ali-
q̄d gen' carēs pedibꝫ. nec hꝫ māmillas. nec
lac ꝑter delphinos q̄ hñt lac & lactāt fe-
os dū sint pui. vt dic̄ Aristo.li.vj. Deqbꝫ
dic̄ Isid.li.xij.c.vj. delphines q̄ & symones
nominaṫ. sic vocāṫ eo q̄ voces hoim sequū-
tur. & ad vocē symphonie gregatī ꝯueniūt
& in armonia delectāṫ. q̄bꝫ in mari nihil
velocī'. nā plerūq̄ salictes naues trāsnolant
quoꝝ salt' & lud' in fluctibꝫ futurā signāt tē-
pestatē. Est etiā delphini gen' ī nilo dorso
serrato q̄ tenera vētriū secātes interimunt
cocodrillos. Isid. Itē diuersificanṫ gene-
ra piscū q̄ ad cibatōis modū. Nā Auicē. di-
cit li.ij. Illi q̄ cibanṫ herbis bonis & radici-
bus plātaꝝ sunt meliores eis q̄ comedunt
sordes q̄ de ciuitatibꝫ ꝓijciūṫ ad loca infusi-
onū. In crameron etiā dr̄. diuersificant etiā
pisces ī pastu. nā q̄dā mutuo se deuorāt & ī
sua carne vicissim pascūṫ. minor apud illos
esca maioꝝ est. rursus ille maior fit esca alte-
rius ꝑdatoꝝ alteri. & cū aliū deuorauerit ip-
dem ab alio deuoraṫ. vt dic̄ Arist. libro.vj.
Carabo inq̄t vincit pisces magnos & come

dit ipsos. multipes aũt vincit carabonem ꝛ comedit ipm. Itẽ ibidẽ. q̄d ã pisces pascun tur in ceno ꝛ luto sic carabo. ꝓpter hoc est pōderosus ꝛ multũ de luto in ipo inuenit. pisces ṽo q̄ alios p̄dant dētes hñt fortiores sic de pisce quodã quē greci phagion vocãt dic̄ Isi. q̄ ita hꝫ duos dētes vt i mari ostre is nutriat. vñ ꝛ dētix p̄ grãditate ꝛ fortitu dine dentiũ appellat. alij ṽo pisces vt dr̄ in exameron dētes hñt minores. sꝫ pl̄es ꝛ den siores ac acutiores. vt cito cibũ acceptũ in cidant ꝛ facile sine mora deglutiãt. ne cibus in ore diuti⁹ detētus aq̄ illuuione auferat. Aliq̄ etiã pisces cibũ suũ in arena fodiēdo querũt. sic dic̄ Isido. li. xij. de porco mario. qui vulgo suill⁹ dr̄. q̄ dũ escã q̄rit more suis sub aq̄s fodit terrã. circa guttur eñ hꝫ orifi cium. ꝛ nisi rostꝝ arenis insigat. pastũ non colligit. Itẽ Aristo. li. vij. Pisces p maiori pte comedũt carnes ꝛ comedũt se tpe pulli ficatōis excepto sufealeon. ꝛ vniuersalit̄ pi sces sunt gulosi ꝛ auidi ad cibũ ꝛ p̄cipue pi scis q̄ dr̄ habatue. ꝛ ꝓpter hoc extēdit venter su⁹ cũ fuerit ieiun⁹. ꝛ sepe inflat ventrē suũ ꝛ eijcit a se alios pisces. q̄m vēter ei⁹ pueniit ad os ꝛ nō habet stomachũ. Itē differũt pi sces q̄ ad tps ꝛ locũ past⁹. Nã quidã in aq̄ querūt cibũ suũ ꝛ quidã de nocte sup t̄rrã sicut ypotam⁹. equ⁹ scꝫ fluuial'. sic dict⁹. co q̄ equo i dorso ꝛ iuba sit silis vt dic̄ Isiđ. qui dic in aq̄s cōmorat. in nocte segetes de pascit. hūc nilus ḡgnit. vt dic̄ Isi. Genera liter aũt fm Aristo. li. vij. Pisces plus labo rant i die q̄z in nocte. ꝛ pl⁹ añ mediã noctem q̄z post. Et iō vt dic̄ Ari. venant aũ ascēsũ solis. ꝛ tũc ponũt venatores rethe. q2 pisces nō bñ vident hora illa ꝛ q̄n augmētat lux vi dent. odore tñ querũt cibũ nocturno tempe in odoriferꝭ eñ delectant. ꝛ iō dr̄ libro q̄rto Genera pisciũ odorãt ꝛ audiũt. ꝛ iō ad va sa noua q̄b venant cit⁹ accedũt q̄z ad anti qua. imo nisi fuerit nouũ de facili ad vascu lum nō accedũt. sepe eñ p odorē decipiunt vt dic̄ Jo. Est inq̄t belua in mari q̄ de fauci bus suis respirat aquã cũ vapore odorife ro. pisces sentiētes odorē sequunt ipam ꝛ i trãt fauces ei⁹ post odorē. q̄ ipos deglutiēs ab ipis sic cibat. Dic̄ etiã idē q̄ est piscis no mine saste in cui⁹ ore aqua hausta dulcescit quã pisces minores sequētes intrãt i os ei⁹ quos subito accipit ꝛ deglutit. Itē dic̄ idẽ q̄ delphini p odorē sentiũt ꝛ cognoscũt si

hō mortu⁹ i mari vnq̄z cōcōrit de delphīs q̄ si comedrit. comedũt ipm. si ṽo ñ cōcōrit a morsib9 aliorꝝ saluãt eũ. ꝛ ad litus pellũt eũ cũ rostrꝭ suis Idē dicit Ari. ꝛ Pli. Item Aristo. li. vij. Pisces claras aquas ꝛ currē tes inhabitãtes nō cadũt sup res fetidas ni si habeãt bonũ saporē sicut nec aues. ꝛ i hy eme fugiũt a fundo maris ꝓpe terrã queren do calorē. ꝛ ibi querũt pastũ suũ. In estate ṽo ecōtrario a littoribꝰ fugiũt. calidũ q̄ren do fundũ. ꝛ venant in hyeme iuxta terram. sꝫ in estate in p̄fundo. nã calor immoderat⁹ ledit pisces. Itē dic̄ in codē Sunt pisces q̄ apud ascēsum canicule moriunt p calore. si militer nocet eis magnũ frig⁹. mari e habentibꝰ lapidē in capite. vt cancri ꝛ hmōi. nã la pis in capite cōgelat ꝛ coagulat. ꝛ morit de facili tales piscis. variant eñ pisciũ species quo ad figurã ꝛ dispositionē. tã in q̄ntitate q̄z in qualitate. Sũt eñ ingētia q̄dã belua rũ genera quoꝝ corpa mōtibꝰ sunt equalia. vt dr̄ qualis fuit cet⁹ q̄ excepit ionã. cui⁹ al uus tãte fuit magnitudis. vt instar inferni obtineret dicēte ꝓpha. De vētre inferni exau diuit me. Sũt ꝛ alij pisces ita puuli q̄ vix hamo capiunt. vt dic̄ Isidor⁹. li. xij. Affor⁹ est piscis q̄ ꝓpter exiguitatē capi nō potest vt ibidē dr̄. Enchiri⁹ est piscis paru⁹ vix semi pedal'. ab herendo sic dict⁹. q̄uis eñ exigui corpis sit maxime tñ est ṽtutꝭ. nanē eñ ad herēdo retinet. nã nauis cui adheret licꝫ ru ant vēti. seuiãt p̄celle q̄si radicata stare i ma ri videt. nec moueri pt. nō in retinēdo. sꝫ tã tũmodo adherēdo ṽt⁹ ei⁹ est. hũc latini mo ron appellauerũt. eo q̄ nauigia stare cōpellat vt dr̄ ibidē. In exameron etiã dr̄ de eodem pisce. q̄ vētoꝝ p̄sentiēs ꝓcellas calculũ arri pit validũ ꝛ tãq̄z anchorã ne excutiat fluctibus trahit. et nō suis se liberat viribꝰ sꝫ alie no pōdere munit ꝛ ꝯ futurã tēpestatē stabi litur. qđ vidētes nautes sibi p̄cauēt ne turbo p̄ueniat eos iprouisos. sic dic̄ ambro. ꝛ Be da. Dicit etiã Aristo li. iiij. q̄ femine pisces sunt longiores masculinis ꝛ sunt duriores carnis. ꝛ anteri⁹ masculi duri⁹ est. ꝛ lr̄r in peri⁹. In femīs ṽo interi⁹ ꝛ posteri⁹ duri⁹. Dic̄ aũt Auicē. li. ij. q̄ meliores sunt pisces q̄ nō sũt magni valde neq̄z hñt carnē nimis durã ꝛ siccã ꝛ in q̄bꝰ nō est nimia pinguedo nec mustillago in q̄bꝰ nō est mal⁹ sapor vel odor. suauis aũt saporꝭ sunt cōuenientes. non nimis pingues. nec hñtes sup̄fluã pingue

dinē neq̧ grossam maciē. ⁊ in q̇bꝫ non accidit post exitū de aq̄ cito fetor. et illi q̇ habēt durā carnē salsi meliores efficiūẜ. ⁊ in illis q̇ sunt dure carnis. melior est ille q̇ minꝰ est mollis. Ex q̇ patet diuersitas ī piscibꝫ q̄ad subam ⁊ qualitatē. Ois eīn piscis sicut dic̄ idē generalit̄ frigidꝰ est ⁊ humidꝰ. q̇dam tn̄ sunt in cōparatōe cōplexiōis piscīu ceteris calidiores ⁊ marie qn̄ sunt saliti. Et ido qn̄ sunt valde recētes generāt fleumā aquosuꝫ ⁊ mollificāt neruos. ⁊ nō sunt ꝯuenietes nisi valde calido stomacho. Saliti ṽo magis ꝯueniūt medicine. Capita eīn salitoꝝ piscium vsta sanāt morsum canis rabidi. ⁊ puncturā scorpionis. eradicant carnē adulterinā in vlceribꝫ ⁊ cōferūt vlceribꝫ putridis et saniosis. Silr̄ ius ois piscis ꝯfert venenis bibitis ⁊ ꝯpuncturis. Multos eīn habēt alios effectꝰ sic ibidē d̄r. sꝫ hec dicta de corū q̄litate ⁊ suba nūc sufficiāt. Itē differūt pisces in viuacitate sensus ⁊ ingenij sagacitate.

Multi eīn sunt plurimū ingeniosi. aliq̇ eīn mirā astuti ī hūt eu adēdi qn̄ sentiūt insidias piscatoꝝ. vt dic̄ Is̄. li. xij. Mugil inquit est genꝰ piscis multū agilis. nā vbi dispositas sentit piscatoꝝ insidias ꝯfestim retrorsum tendit ⁊ ita cito rethe trāsilit vt volasse ab astātibꝫ videaẜ. Itē dicit idē ibidē d̄ escaro. eo ꝙ escarus solꝰ inter pisces escā ruminare ꝓhibeẜ. hūc dic̄ Plinꝰ esse ingeniosuꝫ nā dū sentit se intrasse sportulā piscatoris. nō ex fronte erumpit nec infestis viminibꝰ caput inserit. sꝫ crebris eande ictibus ex aduerso fores laxare incipit atq̧ ita retrorsum redit. quē luctantē si alius escarꝰ forte viderit exterꝰ vt erumpe satagentē adiuuet caudam in ore eiꝰ apprehēdens ꝓut potest ipm̄ liberare ⁊ extrahere intēdit vel ꝓtēdit. Ad h̄ dic̄ idē. Cōgrus q̇dē plures nexus habꝫ. ingeniosus est in solertia escā acquirēdi. nam cibū in hamo appetēs. sꝫ aculeū timēs. non morsu sꝫ suis puin vl' hamū amplectiẜ. ⁊ nō prius ipm̄ dimittit q̄n escam circumroserit. Cācri etiā ostreis inimicanẜ. eaꝝ eīn carnibus viuūt miro ingenio. Nā q̄r sorte ⁊ validamēꝰ testā aperire nō p̄nt explorāt q̄ndo ostrea claustra testaꝝ suaꝝ aperit. ⁊ tūc cancer q̇ latitat in insidijs iactet lapillū inuicem ne ostreuꝫ claudere se possit. ⁊ ita impedita clausura. carnes ostree deuorat et corrodit. Ostrea aūt a testa sunt dicta. q̄ interior carnis mollicies muniẜ. Greci eīn ostreā testā vocāt. ⁊ d̄r totꝰ ille piscis cū sua testa ostreū in neutro. sꝫ ostrea in feminino d̄r eiꝰ caro. dicunẜ etiā tales pisces conche ⁊ conchilia q̄r deficiēte luna tales pisces cauanẜ. i. euacuanẜ. Luna cū in augmēto fuerit augꝫ humorē. diminuiẜ ṽo humor cū luna fuerit in defectu. ⁊ iō pisces clausi in cōchis in lune incremēto turgescūt. ⁊ in defectu euacuanẜ. In his aūt conchilibꝫ p̄ciose generāẜ margarite. de q̇bꝫ dic̄ Plinꝰ ⁊ alij q̇ de animantiū scripserūt naturꝫ. ꝙ tp̄e nocturno litora petūt. ⁊ celesti rore margaritas cōcipiūt vn̄ ⁊ tales cōchilie margaritifere ⁊ herelie sunt dicte. in quaꝝ carne p̄ciosus calculꝰ solidaẜ ⁊ est nobilissima gēma que sicut ex rore verna lis tp̄is generaẜ. que q̄nto albior et lucidior tāto efficacior estimaẜ. Sunt et quedā conchile siue cōche murices dicte ab asperitate ⁊ acumine. q̄ alio noīe cōchilia dicunẜ que circūcise ferro lachrymas purpurei coloris emittūt ex quibꝫ purpura coloraẜ. ⁊ m̄ ostrū est appellatū. q̄r ex humore teste eliciẜ hm̄ cura. vt dic̄ Isid. Has ⁊ multas alias piscīu ꝓprietates ⁊ naturas ī li. Plinij ⁊ Aristotilis. et in Isido. ⁊ in exameron Amb. ⁊ Basilij poteris inuenire. ne tediū inferamꝰ egentibꝫ de hac materia hec sufficiāt. Dicit etiaꝫ Plinꝰ vt dic̄ Is̄. li. xij ꝙ piscīu sunt in aq̇s genera. cxliiij. ex q̇bꝫ multa q̇dā nature intellectu ordinē tēpoꝝ suoꝝ cognoscūt. quedā in suis locꝭ sine mutatōne vaganẜ. quedā ꝯ ne tp̄is obs̄uatōe viuūt. quedā ṽo cōmixtione masculi ⁊ femine ꝯcipiūt catulos suos. vt cetꝰ. Idē aūt est cetus ⁊ balena. ⁊ sunt balene immēse magnitudīs belue ab emittendo ⁊ fundēdo aquas sic vocate. Omnibus eīn alijs beluis marinis altiꝰ iaciūt vndas Balena eīn emittere d̄r. Cete aūt dicunẜ a corpis immanitate. vt dic̄ Is̄. li. xij. D̄r aūt in libro Iorath Cetꝰ abūdat in spermate. ⁊ post eiꝰ coitū cū femina q̄d supfluit supnatat aque. q̄d collectū ⁊ desiccatuꝫ in ambre subam cōmutaẜ. q̄n eīn multū esurit. vaporem odoriferꝫ ad modū odorꝭ ambre ex ore suo emittit. in q̄ pisces delectanẜ. ⁊ ꝓpter vaporꝭ redolētiā ipiꝰ orificiū ingrediunẜ et sic decepti ab ipo deuoranẜ. In h̄ pisce vt dic̄ idē. materia terrestris d̄naẜ plꝰ q̄ aque. ⁊ iō multe ē corpulētie ⁊ pinguedīs. Vn̄ in senectute p̄ magnitudine corpis i eiꝰ dorso coadunaẜ puluis ⁊ ꝯdensaẜ in m̄ ꝙ herbe ⁊ frutices ibi crescūt. ita vt belue insule filis esse

videat. ad quā si nauigātes incaute appro-
pinquauerint. sine piculo vix euadūt. Naz
aquā in tāta quantitate de ore eijcit sup na
uim τ diffundit ꝙ ipam aliqñ obruit τ sub
mergit. Tāte etiā est pinguedinis ꝙ quādo
piscatoꝝ penit venabulis sine telis vuln⁹
nō sentit nisi ꝑuo pinguedo totaliter pforet
sed qñ caro interior ledit tūc facillime capit
q2 amaritudinē aque salse nō sufferēs littus
petit. Tāte aūt est quātitat; ꝙ qñ capit tota
patria ex sua captura emendat. Catulos su
os amore miro diligit τ eos in pelago lōgo
tpe circūducit. ꝙ si eos ab arena τ cumulis
impediri pspexerit aque multitudinē in ore
collectā sup eos fundit. τ sic eos a piculo li
berās ad pfundū pelagi reuocat et reducit
ꝯtra oēs occursus ipis nociuos p eoꝝ
defensione se opponit. τ semp inter se τ mare
in pte tutiori eos ponit. τ qñ inualescit tem
pestas fet⁹ suos adhuc iuuenes τ teneros i
ventrē suū ꝯtrahit quos serenitate facta vi
uos euomit itez τ emittit. vt dicit idē. Itē
Jorath. cōtra cetū pugnat quidā piscis ser
pentin⁹ τ venenosus sicut cocodrill⁹. τ fugiūt
pisces ad caudā ceti ꝙ si deuictus fuerit pi-
sces moriunt. O, si nō poterit ille piscis pe
stifer deuincere cetū a faucibꝫ suis fumosū
vaporē fetidissimū in aquā emittit. Cet⁹ ꝟo
fumo odorifero de ore emisso. fetidū odorē
repellit. τ sic se τ suos ptegit τ defendit.

Incipit liber. xiiij. De terra τ ptibꝫ ei⁹.

P Ostquā diui-

na cooperāte gratia comple
tus est tractat⁹ de ꝓprietati-
bus corpis supmi luminosi
scȝ celi et corpis intermedij
lucidi perspicui τ dyaphani. s. ignei. aerei. τ
aquei. vltimo dicendū est de ꝓprietatibꝫ cor
poris infimi τ opaci. τ hoc tā in generali ꝙ̄
in speciali. Corp⁹ aūt infimū τ extremū est
ipa terra respectu celi. De cui⁹ ꝓprietatibus
cōmunibꝫ aliqua sunt huic opusculo inse-
renda. τ hoc quoad ei⁹ substātiam τ quali-
tatē τ ꝯtentū sue ornatū. Cōtinet aūt in se
interi⁹ p ornatu oīa metheorica τ mine-
ralia sicut lapides τ metalla. exteri⁹ ꝟo sensi
bilia sicut bestias τ iumenta. τ vegetabilia
vt herbas plantulas τ arbusta. de ꝙ̄bꝫ om-
nibꝫ ponēda sunt aliqua in hoc tractatu. p-
ut de eis sacra scriptura videt in sup ficie fa
cere mentionē. Simplicia aūt τ omnibꝫ fe
re nota credimus hec p simplicibꝫ sufficere
debere. τ iō de illis pauca recitātes maiora
maioribꝫ τ subtiliora subtilioribꝫ reseruam⁹.
Hoc aūt in ꝑncipio hui⁹ opusculi volum⁹
ptestari. ꝙ paꝝ aut nihil de nostro h apponi
mus. sȝ autētica sctōꝝ τ etiā aliquoꝝ phoꝝ
dicta quēadmodū in ꝑcedētibꝫ fecim⁹ inter
scalarit p ordinē inserem⁹.

De terra Capl'm. I.

T Erra itaqȝ vt dic Is. d. li. xiiij. ca. j. est
in media mūdi regione posita. ab oī
bus ptibꝫ celi in modū centri equa
li interuallo sepata que singulari nūero to-
tum orbē signat. in plurali ꝟo singulas eius
partes. Terra aūt dicta terra vt dicit ibidē a su
periori pte qua terit. Hec τ hum⁹ dr̄ a mari
humido cui cōiungit. Dicit τ tell⁹. q2 fru-
ctus ei⁹ tollimus. Dicit τ ops eo ꝙ opē fert
frugibꝫ. Eadē dicit arida. vel quia arature
vel culture est apta. vel quia ab aqua sicci-
tate ꝓpria est distincta. ꝙ eñi humida s. τ hoc
ab aque vicinitate sortit sicut ibi dic Isid.
Proprietates aūt terre describit Basili⁹ in
exameron sic. Terra inquit est corp⁹ infimū
τ mediū equalibꝫ spacijs a celo remotum. τ
ideo celi centrū a sapiētibꝫ est vocatū. vnde
et omniū corpoꝝ est corpulētissimū de sim
plicitate τ subtilitate habēs minimū alterū
in ūdi firmatū fundamentū. Corp⁹ natura
frigidū τ siccū. quātitate respectu celi mini-
mū ꝯ̄ꝟius in se maximū. qualitate obscurū.
τ ex se opacū. figuratōe spericū. τ nō nisi aq̄
glutino cōmansiuū. sm se totū quietū. licet
in suis ptibꝫ suscipiat sepe motū. omniū cor
poraliū viuentiū habitaculū pedū dei sca-
bellū dictū. eo ꝙ in corpe mūdi minima est
spēs hui⁹ elemēti minus; ꝙ apparet in eo di-
uine opatio potestatis. ꝓpter qđ dicit suo q̄
si infimo pede tāgere terrā. Quia respectu
magnitudinis τ pulcritudinis celi minime
videt in corpe terre diuine sapīe sublimitas
relucere. ꝯ̄ꝟius aūt terra respectu celesti; cor
poris sit infima. τ lūminariū celestiū influ
entie est maxime susceptiua. Et iō fecūdissi
ma est tanqȝ mater omniū τ multaꝝ τ ꝯtra-
riaꝝ specieꝝ maxime pductiua. Cuz eñi sit
celi centrū in oīi sui pte ab ipo recipit influ
entiā τ effectū. vñ qđ min⁹ nobilitat; videt
habere in sua suba recupat in effectu τ ꝟtu-
te sua. quia nobiliores pducit sm ꝙ̄d speci-
es aliquas ꝙ̄ ipm celuz qđ p ornatu habet

solas insensibiles stellas. Terra ꝟo ꝑ orna
tu ɔtinet ⁊ ꝓducit vegetabiles ⁊ sensibiles
⁊ rōnales creaturas. vt dicit Basili⁹. Dicit eti
am ad hoc idē. terra vt dic̄ phs est ꝑtus eq̄li-
brata ponderib⁹. quelibet eīm suaꝝ ꝑtiū suo
pōderentitꝰ ad mūdi mediū q̄ nisu ⁊ incli-
natiōe singulariū ꝑtiū tota circa centꝝ eq̄li
brata suspēdit. ⁊ equaliꝰ immobiliꝰ retinetꝰ. si
cut scriptū est. Qui fundasti terrā sup stabi
litatē ⁊c. Jō ꝰm Jsido. li. xj. dr solū. qꝛ elem
tū est solidū cuiuslibet corporis quātumcūqȝ
pōderosi sustinēs totā molē. Vn̄ quelibȝ g̃
uia sursum mota q̄usqȝ terrā stabilē tangāt
ꝑ manēt inq̄eta. sȝ cū ꝑuenerint ad terrā q̄e-
scāntꝰ. Propter insignes aūt ip̄i⁹ terre ꝓprieta
tes nobiles ⁊ effect⁹ error gentiliū terrā dei
ficauit ⁊ eā diuinis honorib⁹ antiq̄⁹ vene-
rari ⁊ colere ɔsueuit. sicut tāgit Jsid. li. viij.
in tractatu de dijs gentiū ⁊ noib⁹. c. xij. Ce
rerē deoꝝ matrē vocauerūt antiq̄ terram a
creādis frugib⁹ sic dicta. eo q̄ oīa cibat et
nutrit indigētia alimēto. Nā terra mater est
fecūditatis qꝛ nullū vegetabile ꝓt crescere ni
si in terrestri suba radicetꝰ. Jō etiā ops ē di-
cta. qꝛ melior sit terra ope culture. ⁊ ex ipsa
cōseq̄tꝰ opē vict⁹ q̄libȝ viuēs creatura. dicta
est dea vesta. qꝛ ɔstat vi sua ꝰ qꝛ herb ⁊ arbo
rib⁹ ⁊ florib⁹ sit vestita. vt dicit idē. Terra ei se
mib⁹ arescētib⁹ ī hieme calorē ɔcipit ab ethe
re in vere ⁊ estate. vn̄ tūc herbis ⁊ florib⁹ or
natꝰ ⁊ vestitꝰ q̄b⁹ in autūno ⁊ hyeme spoliatꝰ.
Jn signū aūt tāte fecūditatis ⁊ ꝟtutis fctā
est ei magna imago feminea alma matꝰ nun
cupata cū turrita corona posita sup currū
cui leones domiti subijciebātꝰ. ī vna manu
portabat clauē in alia tympanū siue cymba
lum. cui⁹ aurige vibrabāt gladijs q̄s gesta-
bāt ⁊ galli matronā sedentē in curru subseq̄
fingebantꝰ ⁊c. Mater siquidē fuit dicta. eo
q̄ plura pariat ⁊ oīb⁹ mortalib⁹ cibū gignat
Dicitꝰ aūt ⁊ mater alma. eo q̄ oīa aīalia alat
Est eīm elemētoꝝ terra nutrix. vt dic̄ Jsi. co
ronā turritā in capite gestare dr. qꝛ cunctis
ciuitatib⁹ suppositis īsignitꝰ. ī curru rotato ve
bitur. qꝛ ipā terra pēdet ī volubili aere in q̄
sustinetꝰ. sedet aūt in curru volubili qꝛ cum
oīa moueantꝰ: illa sola dr non moueri q̄ illi
leones subijciūt māsuetos ōndit nullū ge-
nus esse tā ferū q̄ in morte nō subijci a ter-
ra possit aut supari. qꝛ clauis in manu fingi
tur ōndit q̄ terra hyeme clauditꝰ ⁊ vt nascā
tur fruges ī vere aperitꝰ. q̄ aūt terre dicātur
galli fuisse ōndit q̄ volatilia indigēt semib⁹
terre. ⁊ iō aues eā oportet seq̄ ⁊ ad eā descen
dere vt in ea possint semina vict⁹ grā reperi
re. sonit⁹ aūt cymbaloꝝ designat in colēdis
agris strepit⁹ ferramētoꝝ vomeꝝ ⁊ ligonū.
⁊ ideo encoꝝ. qꝛ antiq̄ instrumētis eneis co
lebant terrā anteq̄ȝ ferrū essȝ inuentū. vt di
cit Jsi. quia ministri ei⁹ cuȝ strictis gladijs
finguntꝰ designat q̄ ꝓ terra defensanda vel
acquirēda sepe bella ɔmittuntꝰ in quib⁹ gla
dij extrahuntꝰ. His ⁊ alijs multis modis de
scribuntꝰ ꝓprietates terre sub integumēto fa
bulaꝝ. sicut ibidē recitatꝰ ab Jsidoro. Quā-
uis aūt terra sit summe fixa ⁊ stabilis ꝰm si
tum. summe tn̄ inter elemēta est passibilis ꝑ
effectū. Jtē q̄uis ꝰm subam sit frigida. q̄u-
dam tamē in se ɔtinet vapores igneos quos
emittit. vt patȝ in ethna ⁊ vulcano. sicut ibi
dem dicit idē. Jtem q̄uis terra supficialiter
exteri⁹ sit nigra ⁊ indecora. intrinsec⁹ tamen
cōtinet multa ꝓciosa. Ex quadā eīm celestis
influētie impssione in interiorib⁹ terre ve-
nis ꝓciose gemme et nobilia metalla gene-
rantꝰ. Unde ⁊ terre virtuositas sub quadā
extrinseca deformitate occultatꝰ. Jteȝ terra
vndiqȝ mari cingitꝰ ⁊ maris brachijs circū-
datur ⁊ ꝑcutitꝰ. a cui⁹ hūiditate ꝑ occultos
meatus penetratꝰ ne ꝓ siccitatis naturalꝰ do
minio resolutis ꝑtib⁹ redigatꝰ in puluerē. vt
dicit Beda. Jtem terra q̄uis in suo toto sit
solida in substātia eius. tamē quelibet pars
ad centrū est naturaliter motiua. ⁊ ꝑ admi-
xtionē igneaꝝ partiū ⁊ aerearū sit in aliq̄b⁹
suis ꝑtib⁹ rara ⁊ porosa cauernosa ⁊ spōgio
sa. Cui⁹ cōcauitate vapor ventosus subin-
trans terre ꝑtes cōmouet ⁊ agitat ⁊ generat
terremotū. sicut dicit Aristo. libro methoꝝ.
Vent⁹ inquit frigid⁹ in vētre terre agitat⁹.
facit istā agitationē que est terremotus. ⁊ se
quitur ibidē sicut fit sonit⁹ ex cōfricatiōe cor
porū se allidentiū in aere ita fit motus ex di
uersitate agitatiōis venti occultati in terra.
⁊ est signū sup hoc. quia nō acq̄escit donec
scindatꝰ terra et exit ventus audita voce ⁊c.
Jtem ibidē dicit Aristo. in locis in quibus
fit cōcursus maris vehemēs ⁊ agitatio vn-
daꝝ eius in locis multaꝝ cauernaꝝ fit ve-
hemens terremot⁹. sicut accidit tpe Hercu
lis in quibusdā insulis in quib⁹ incepit ele-
uari terra ad similitudinē collis deinde scis
sus est locus ille et exiuit vent⁹ fortis qui de
struxit ciuitatē cui⁹ impressio manifesta est

vsq̄ nūc ⁊c. Itē idem ibidē. terremotū cōse quitur vel cōcomitat̄ tenebrositas tegēs so lem absq̄ nube vsq̄ ad cōsumptionē terre/ motꝰ ꝓpter vaporē grossum. ⁊ antecedit ter remotū signū significās eius esse qḋ videtur ī celo nubes longa sicut linea recta ante oc/ casum solis. Et sequit̄ ibidē. Et accidit qñ q̄ terremotꝰ ꝓpter eclypsim ꝑ lunā. quia tūc calor solis non ꝑuenit ad aerē vt subtiliet et ↄsumat vaporē qui est causa terremotꝰ. Itē in libro vegetabiliū Aristo. terremotꝰ in lo cis arenosis non fit. sed in locis interius ca uernosis ⁊ exterius in sup̄ficie duris. sicut sunt loca montiū. quia si locus in sup̄ficie fuerit rarus exalat vapor paulatim ⁊ nō fit tāta aggregatio vaporis vt possit mouere terrā. sed cū locus interiꝰ est cōcauus ⁊ spō/ giosus ⁊ exteriꝰ solidus atq̄ durꝰ aggrega/ tis partibꝫ vaporis fit agitatio fortis. ita q̄ aliquādo scindit terrā. In locis ergo omni no porosis nō accidit de facili motꝰ terre ꝓ/ pter vaporis continuā euentationē nec ī lo cis valde duris ⁊ cōpactis propter ꝑtiū cō pressionē ꝓpter quā illas vapor plurimū nō subintrat. sed accidit in locis interiꝰ cauer/ nosis. sed duris exteriꝰ et cōpactis. Hucus/ q̄ Aristoteles. Itē terra cū sit elementū ſm substantiā similis est in toto ⁊ in partibꝫ. sed tamen ſm qualitatē nō est in suis partibus vniformis. imo ꝓpter aliarū qualitatuꝫ ele/ mentariū admixtionē cōplexionē ⁊ naturā mutat. ⁊ ideo vniformē non habet disposit onem. nūc colorē variat nunc saporē. Ista diuersitas multis accidit de causis ⁊ ī mul tis modis. quādoq̄ ex sua eleuatione et de/ pressione. Nā eleuata est frigidior. depressi/ or vero ⁊ decliuior esse calidior cōsueuit qḋ vt dicit Macrobiꝰ. accidit ꝓpter radiorꝫ so lis fortiorē impssionē tā in locis depssis q̄ in altis. Aer eñ grossior est in vallibꝫ q̄ in montanis. ⁊ ideo maior fit ibi aggregatō ra diorꝫ ⁊ etiā cōculcatio ꝓpter reuerberationē ad aerē grossum. In locis vero mōtuosis ⁊ altis. q̄ aerē habēt rariorē dispergūt̄ radij. ⁊ nō ita coartant̄. ⁊ iō minor ibidē generat̄ calor. Itē ex directa vel indirecta solis oppo sitione q̄ illa terra fertilior est que ſm situꝫ disposita est maxīe ad susceptionē ↄcurrēti um radiorꝫ solariū. que ꝓo magꝭ elongat̄ a radijs minꝰ apta frugibꝫ ⁊ fructibꝫ reperitur. Itē ex ventorꝫ diuersificatōe. nā terrā quā cōtinue ꝑflat vētus orientalis tēperate cali/ da est ⁊ inter humiditatē ⁊ siccitatē q̄si me/ dia. vt dicit Cōstan. ⁊ ideo est fecūda flori/ bus ⁊ fructibꝫ ⁊ magis cōgrua hoīm habi/ tationi. Occidētalis aūt vētus magis atti/ net frigiditati ⁊ humiditati. ⁊ minꝰ efficit ter/ ram tēperatā. ⁊ iō occidētalis terra minꝰ est fecūda. Ventꝰ aūt septētrionalis terraꝫ de/ siccat ⁊ infrigidat. eñ rōe puri aerꝭ ipsaꝫ sub tiliat ⁊ depurat. vñ in terra aquilonari ho/ mines sunt ꝓcere stature ⁊ elegantis forme frigiditate eñ exteriorꝭ aerꝭ claudunt̄ pori ⁊ calor naturalꝭ retinet̄ intrinsecꝰ. ex cuiꝰ vir tute ⁊ statura amplia t̄ ⁊ figura corꝑis deco rat̄. Ventꝰ aūt australꝭ q̄ calidꝰ est ⁊ hūidꝰ. terrā quā cōtinue ꝑflat turbat calefacit in/ spissat ⁊ ingrossat. ⁊ iō hoīes australꝭ regio/ nis sunt stature ↄtrarie ⁊ figure illis q̄ habi tāt in aq̄lone. et iō hoīes taliū regionū non sunt ita aīosi et iracūdi et clamorosi sicē alij. vt dic̄ Cōstan. Itē variat̄ qualitas terre si ue ꝓprietas ex elōgatiōe a mari siue approxi quatiōe. naꝫ terra vicina mari meridionali calidior est ⁊ humidior terra q̄ est vicina aq̄ lonari. Nā vapor calidꝰ ⁊ hūidꝰ a mari re/ solutꝰ calefacit terrā q̄ est sibi ꝓpinq̄. mare ꝓo septētrionale ecōuerso. et ideo mare pōticū dulciꝰ est q̄ cetera maria siue minꝰ salsuꝫ. q̄ plꝰ ī illo vincit frigꝰ. Et iō vapor frigidꝰ ab eo resolutꝰ terrā infrigidat ꝓpinquā ⁊c. Itē variat̄ ex hoīm exercitio et oꝑatōe. q̄nto ꝓo plꝰ fodit̄ ⁊ exercit̄. tāto eiꝰ ꝑtꝭ īsita cū singu lis ꝑtibꝫ amplꝰ ꝑmiscet̄. et si aptior reddit̄. vt ex ipsa fructꝰ multiplex generet̄. qū vero diu ociosa dimittit̄ et q̄eta. ad ꝓductionem fructuū reddit̄ minꝰ apta. Itē bona terra si rore fuerit ꝑfusa aut cōpluta mollificat̄ im/ pinguat̄ ⁊ melioratur. si ꝓo arenosa fuerit aut nimis lapidosa peior efficit̄ q̄ āplꝰ idurat̄

De monte.

Capitulum. II.

Mons est tumor terre in altū se erigēs solo pede reliquā terrā tangēs. vel dicūt̄ mōtes eo q̄ sunt sup̄ aliā ter/ ram eminētes. vt dic̄ Isid. Dic̄ etiā Aristo. in li. de ꝓprietatibꝫ elemētorꝫ. Quidā dixerūt. q̄ terra in ꝓncipio sue cōpositiōis fuit rotū da ⁊ plano ī q̄ nō fuerūt mōtes neq̄ valles q̄ erat sperica ī figura. sic̄ corꝑa sup̄iora. vn̄ mōtiū ⁊ valliū cā nō ē nisi ↄmotio aq̄rꝫ q̄ ca uauerūt loca rara ⁊ fc̄i sūt mōtes ꝑtes durio res. q̄ ñ poterāt ↄcauari. loca ꝓo ↄcauata fc̄a sūt loca mariū ⁊ fluuiorꝫ. Itē e͛c d͛r ī li. meth

Mōtes in q̄t sūt t q̄nq̄ ex vehemēti motu terre vn̄ eleuat̄ terra. et fit mōs sic ex aq̄du-ctu accidit ꝯcauatio ꝓfunda ⁊ fit vall'. Itē ibidē. Mare q̄z accessu ⁊ recessu q̄dā lo-ca cauat. q̄dā extollit ⁊ fiūt mōtes. Et q̄nq̄ mare totā terrā cooperuit deinde mollia q̄ dā etiā abrasit ⁊ dura reliq̄t. ⁊ in q̄busdā lo-cis ꝯgessit. mollia etiā q̄dā ꝯgestata cū ab-scinderet desiccata sunt ⁊ i mōtes ꝯuersa sūt. Mōtes itaq̄ sunt duri solidi ⁊ compacti. a terra ꝟsus celū erecti. ⁊ tā terre radices sūt ꝯsiūcti. q̄nq̄ tn̄ sunt interi⁹ spōgiosi. cōcaui. cauernosi. ⁊ iō ad serōe vacuitat' aq̄s attra-hūt atq̄ sugūt. q̄s postq̄ fuerint corꝑ ꝯcaui-tates replete ꝑ capita fonnū emūcūt. ⁊ sunt causa sempiterni fluꝰ ⁊ origo ⁊ p̄ncipiū flu-uioꝝ vt dic̄ Aristo. Ex q̄ patet q̄ mōtes ca-uernosi sunt aquaꝝ ⁊ humoꝝ attractiui. et attractoꝝ ꝯtinue emissiui. Itē mōtes sūt me-talloꝝ nobiliū ꝯtētiui. A pfundis em̄ mon-tiū venis metalla nobilia extrahunt̄. Item mōtes sunt fructuū ⁊ aromatū ꝓductiui. ꝓ-pter puritatē em̄ aer' in summitatib' mōtiū dominantis puriores fructꝰ ⁊ dulciores in mōtib' nascunt̄ q̄ i vallib' licet pauciores. Itē mōtes sunt citiꝰ q̄ valles radioꝝ sola-riū susceptiui. ⁊ suscepte illuminatōis diuti-us retētiui. Itē mōtes sunt vapoꝝ ⁊ exalati-onū generatiui. ex q̄ꝝ aggregatōe nubes in aere generant̄. In altissimis tn̄ mōtib' vt i olimpo raro generāt̄ pluuie. vt dic̄ Aristo. qd̄ est ꝓpter aer' subtilitatē ⁊ vapoꝝ pauci-tatē. Primo em̄ vapor resoluit̄ ⁊ ꝯsumitur. añq̄ ad acumē montiū attingere videatur. Itē mōtes ventis ⁊ turbinib' sunt exposi-tiꝰ q̄ valles. ⁊ iō rōe frigiditat' in mōtibus d̄ñantis sunt niuiū ꝯseruatiui. Venis nāq̄ frigidis in mōtib' ꝯgelant̄ ⁊ ꝯstringunt̄. et iō in mōtib' diutiꝰ q̄ in vallib' cōmorātur. vt patet i caucaso et i libano ⁊ i aliis ꝯsiῑlib' mōtib'. q̄ sꝑ f̄m Isido. densissimis niuibus cādidant̄. Itē mōtes sepiꝰ patiunt̄ ictꝰ ful-minis ⁊ fulguris q̄ valles. vt dic̄ Isid̄. Vn̄ ⁊ pirenei mōtes a crebris fulminū ictibus nū cupant̄. Pir em̄ grece ignis d̄r latine. si-militer ⁊ ceraunei mōtes a crebris fulmib' sunt dicti grece ceraunos fulmē d̄r. vt dic̄ ibidē Isid̄. Itē mōtes q̄r f̄m sitū alti sunt ⁊ sublimes maxime ꝯgruūt speculatōi. vn̄ et q̄ aduentū hostiū ꝓuidere ⁊ ꝓcauere cupi-unt cacumīa montiū ascēdūt ⁊ eminētia pe-ricula a remotis ꝓdicere ꝯsueuerūt. Item mōtes q̄r quo ad naturā ⁊ cōpositionē p̄ter solidi sunt ⁊ fortes iō potissime sunt apti ca-stroꝝ edificatōi vn̄ mansiones i mōtib' solēt esse fortes et ceter' tutiores. maxime q̄n ꝓpter interiorē duriciē nō p̄nt suffodi. ⁊ ꝓpter altitudinē adiri nō possunt facilit' seu inua-di. Itē mōtes q̄r in herbis ⁊ pascuis fecūdi sunt et vberes. iō ꝯueniūt pasture omnium animaliū refectōi. Mōtuosa em̄ pascua et gramina in mōtib' crescētia sunt salubria ⁊ nutriture aῑaliū veliora q̄ illa q̄ crescūt vallib' q̄uis sint generalit' pinguiora. Hu-mor em̄ nutrimētalis q̄ nutriunt̄ herbe ⁊ gra-mina in montanis. subtilior est et purior q̄ campestris. Et iō calor celest' facil' illam humiditatē digerit. ⁊ in subam graminum ⁊ fructuū imutat ꝑfectiꝰ et ꝯuertit. tū ꝓpter moris ipiꝰ subtilitatē. tū etiā ꝓpter existentē ibidē aer' puritatē. Itē in mōtib' abūdant altiores arbores q̄ i vallib' ⁊ frutices den-siores. Iō mōtes ꝯgruūt aῑaliū agrestium habitatōi et auiū siluestriū nidificatōi. ꝓpter qd̄ ⁊ fere q̄n ꝑsequūt̄ a venatorib' i vallib' fugiūt ad mōtes ⁊ ibi sūt tute

Deararath Capl'm. III

Ararath mons est armenie altissim' in quo arca post diluuiū requieuit. vt dic̄ Isid̄. et vsq̄ hodie lignoꝝ arche vestigia i eiusdē montis v̄tice adhuc apparēt. vocat̄ aūt idē mons diuersis noīb'. De hoc em̄ mōte dic̄ Josephꝰ sic. Locꝰ in q̄ vbi est archa noe armeni egressoriū vocant. Illic eī arche solute reliq̄as vsq̄ nūc prouin-ciales adhuc ostēdūt. Huiꝰ em̄ arche vt dic̄ idē Josephꝰ ibidē meminit berosus caldeꝰ narrās sic. Dicit̄ autē ⁊ nauin q̄ in armenia venit circa montē cardicū. adhuc aliq̄ parte esse ⁊ q̄ddā inde bitumen cadere q̄ maxime vtunt̄ hoīes ad expiatiōz. De hoc etiā scri-bunt ⁊ Josephꝰ Egisippꝰ ⁊ Manasses Da-masce. i. xcvj. historiaꝝ li. sic. Est mōs excel-sus i armenia q̄ baris appellat̄ in q̄ multos ꝯfugiētes f̄mo est diluuij tꝑe liberatos. Et quendā simul in archa deuectū in mōte re-misse summitatē lignoꝝq̄ reliquias sibi mlꝰ to tꝑe esse reseruatas. Armenie etiā mōtes dicunt̄ acroceraunei. ꝓpter multitudinem fulminū crebrā ꝑcussionē. grece em̄ cerau-nos fulmen dicit̄ latine. vt dic̄ Isidorꝰ. Hi montes inter armeniā ⁊ hiberiā incipiūt a portis caspijs vsq̄ ad fontē vnde fluuius ti-gris orit̄. vt dic̄ Isid̄.

De bethel Capitulū. IIII.

ontes bethel sunt in Judea vicini hierusalē vbi dom⁹ dñi fuit sub salomone edificata. Sunt aūt mōtes bethel nemorosi. arborib⁹ ɔsiti. fertiles ꝛ fecundi graminib⁹ ꝛ herbis aromatic; pleni. ꝛ ꝓ cerui capree ꝛ hinnuli frequētare illoꝝ montiū cacumina sunt assueti

De caucaso Capitulū. V.

aucasus est mons orientalis ab india vsq ad thaurū porrect⁹ ꝑ gentiū iuxta illos mōtes habitanciū varietate diuersis nominib⁹ nuncupat⁹. vt dic Isid. Vbi aūt ad orientē in excelsiorē surgit sublimitatē ꝑpter nimiū candorē caucasus nominat. Nā lingua orientali caucasus. id est. candor dr. Inde ꝛ eos q̄ huic mōti sunt vicini eroachasym vocauerūt. achasym enī apd eos cādor vl' nix appellat. vt dic idē

De hebal Capl'm. VI.

ons hebal est mōs trās iordanē in quo steterūt sex trib⁹ post iordanis transitū ad maledicēdū illis q̄ ꝑcepta decalogi nō seruarēt. vt p3 Deut. xxvij. Et est mons vt dr cauernosus ꝛ voraginosus paries sepi⁹ terremotū cui cōcordat interptatio ei⁹. Nā vetus vorago interpretat Fuit itaq mons maledictōis ꝛ imp̄catōis in quo mala trāsgressorib⁹ imp̄cabant. Reputabat etiā mons vilitatis ꝛ abiectōis. vñ sex trib⁹ ignobiliores. s. ancillaꝝ filij super montē hebal fuerūt ad maledicendū populo deputati. Deut. xxvij.

De hermon Ca. VII.

ermon est mons modic⁹ super iordanē sit⁹. qui in herbis ꝛ pascuis est fecūdus. Nā circa radices eius siue circa pedē fluct. s. iordanis irrigatōe imbuitur circa verticē vero eius seu cacumē copioso rore ꝑfundit. ꝛ ideo virore et roris et aque influētia decorat ꝛ insignit ꝑpter qd ꝛ ibi nutriebant pecora. que in tēplo debuerunt imolari dño ꝛ offerri. ꝛ quia animalia ex roris influētia ꝛ herbis eiusdē mont; impinguata in mōte syon id est in atrio tēpli offerebant. Ideo dicit fm hebreos ꝑ ꝓphetam. q ros hermon descēdit in montē syon quod ad litterā fieri nō potuit. q2 mons syon mōte hermon altior existit. Insup erat ab eo valde remot⁹ fuit. ꝓ tanto igit ros montis hermon dicit descēdisse in syon. q2 pinguedines ꝛ adipes animaliū que in illo mōte pascebātur ad pastū ignis altaris in hierusalem in sacrificio offerebant. ꝑpter qd et hermon lumē exaltatū interpretat. sicut dicit glosa super p's. quia lumen in altari augebatur quādo ignis sacrificij tali pabulo fouebatur

De hebron Capitulum. VIII.

ons hebron mons est in iudea in q est sita ciuitas famosissima ab eiusdem mōtis nomie hebron dicta. vt dicit Raban⁹. Cui⁹ vallis dicit vall' mambre. que ab antiquo tpe ab amicis aner ꝛ eschol est possessa. vt patet in Gen. Hic mōs locus est solēnis ratiōe sanctoꝝ patriarcharum. quoꝝ corpa ibidē quasi a mūdi principio requiescūt. vt dicit Gen. ibi Adā maximus ꝛc. Itē illū montē potentissimi viri iure hereditario possederūt. vt patet Josue xv. vbi dicitur. Deleuit ex eo Caleph filios enach sysai ꝛ achinaan ꝛ ptholomai ꝛc. In hoc mōte tanq̄ in loco tutiori domui⁹ principiū regni Dauid instituit ꝛ ei vt illac ascēderet post mortē Saul diuinit⁹ ipetrauit. vbi septē annoꝝ spacio regnans tandē ad totius regni israelitici fastigiū assumpt⁹ fuit. Iste mons ab antiquis cariatharbe fuit primit⁹ nūcupatus. id est. ciuitas quattuor quia nominatissimoꝝ viroꝝ quattuor corpora ibi requiescūt vt dic Hiero. s. Adam et Abraā Isaac ꝛ Jacob ꝛc.

De montibus ethyopie Capitulū. IX.

ontes ethyopie dicunt esse septem inter quos ꝓcipu⁹ mons athlas est Ethyopia enī vt dicit Isido. li. xiiij ca. iiij. circa occiduū montuosa est ꝛ arenosa in medio. ad orientalē autē plagā deserta cui⁹ situs ab occiduo athlātis montis vsq in egipti fines porrigit a meridie oceano a septētrione nilo flumie claudit. Hui⁹ regionis mōtana sicut ꝛ plana plimas hñt gētes vultu ꝛ mōstruosa specie horribiles. ferarū q3 ꝛ serpentū referta sunt multitudie. Illic rinocerota bestia. s. vnicornis. illic cameli ꝛ pardi. illic basilisci ꝛ dracones igentissimi. ex quoꝝ cerebro gēme extrahūt. Iacinct⁹ q3 ꝛ crisopassus ibi inueniūt ꝛ cinamomū recolligit. Illic gignūt siue fere vt dracōes strutiones ꝛ syuie ꝛ etiā elephantes. Hucusq3 Isi. dicit etiā ibidē q inter cyrenē ꝛ ethyopiā ē fons q̄ friget calore diei. et calet frigore noctis ɔ naturā aquaꝝ ꝛ fontiū alioꝝ

De ethna
Capitulũ. X.

e Thna est mõs i sicilia insula ex quo erumpit ignis cũ sulphure quemad modũ in gehẽna. vt dic Isid. li. xiiij ca. vj. Hic mons ab illa pte qua flatur⁹ vl' affricus habet speluncas plenas sulphuris vsq ad mare deductas que spelũce in se re cipiẽtes fluct⁹ ventũ creãt qui agitat⁹ ex sul phure ignẽ gignit. vñ et incendiũ fumosũ ad terrã ab hoc mõte erumpe ↄsueuit. sicut ibidẽ dicit Isidor⁹. In hoc etiã mõte sepe dicunť apparere quedã figure τ audiunť se pe ab incolis terre circa montẽ ethne gemi tus τ voces querulose. vnde a plerisq cre ditur ꝙ ibi sint loca penalia i quib⁹ aĩe ali que puniunť. qđ tamẽ nõ assero. sed beatus Gregori⁹ in dyalogo suo videť de hoc face re mentionem

De monte esau Capl'm. XI.

m Ons esau idẽ est qđ mons seyr. In hoc mõte est ciuitas idumea ab eo dem dicta. i. ab esau filio Isaac qui ciuitatẽ illã prim⁹ dicit cõstituisse. vt dicit Hiero. sup Abdiã. nã esau seyr τ edom ap pellat⁹ est. de hoc dicit glosa super Deuť ij. Seyr in q̃ est mons in terra edom in q̃ ha bitauit esau in regione gabalena vbi primo habitabat horre⁹ quẽ interfecit chodalao mor. Geñ. xiiij. τ hic mons dicit⁹ est ab esau piloso τ hispido seyr. i. τ pilosi nomen acce pit. istũ montẽ habitauerũt pmo horrei ho mines stature gigãtee enormitate corporis horribiles. vt dicit glo. sup Deuť ij. q̃b⁹ ex pulsis atq deletis habitauerũt ibi filij esau vt dr Deuť ij. Mõtes itaq terre edom al tissimi sunt. ita ꝙ aliq̃b⁹ ptib⁹ nubes tãgere videanť. Sunt aũt mõtes illi cauernosi et cõcaui τ spelũcis pleni. vt dicit glo. sup ab diam. in quib⁹ habitãt hoies in estate. quia ibi minor est estus solis

De monte effraym
Capl'm. XII.

m Ons effraym specialiter dicebatur mons i tribu effraym in q̃ Iosue fi lius Nun recepit possessionẽ. vt pz Iosue. xix. in q̃ edificauit ciuitatẽ habitauit q in ea. inter alios ꝓo regionis illi⁹ mõtes. vt dic Adamãcius. erat mons iste herbis τ arborib⁹ insignior τ fructib⁹ fecundior situ sublimior. aspectu pulcrior. aere salubrior. et riuulis fontiũ montẽ irrigãtiũ fertilior. ideo erat loc⁹ cõgru⁹ vt in eo Iesus qui di ctus est iosue habitaret. vt dic idẽ adamã. i eodẽ monte a septẽtrionali pte mõtis iosue est sepult⁹. vt dic Iosue. xxiiij. Erat etiam mons iste vicin⁹ sychem. que erat ciuitas re fugij cũ suburbanis suis in monte effraym vt patet Iosue. xx. vbi sepulta sunt ossa Jo seph. vt dicit Iosue. vlť. In eodẽ etiã mon te reposuit Iosue cultros seu macheras pe trinas quib⁹ filios israel in heremo circum cidit. vt dicit Adamã. sup Iosue. c. xx. Pre terea in monte effraym habitauit Delbora ꝓphetissa τ sedebat sup palma que erat iter bethel τ rama. vt patet Iud. iiij. c. Multos enim montes particulares siue colles habuit mons effraym. id est. trib⁹ effraym. quia to ta illi⁹ sorti plurimũ fuit mõtuosa τ in locis plurib⁹ nemorosa. vt patet Iosue. xvij. Itẽ in eodẽ monte interfecti sunt ꝓncipes Ma dian. Oreb τ Zeb. quoꝝ capita ad gedeon trans iordanis fluuiũ sunt allata. vt pz Iud vij. In ramatha etiã montis effraym natus fuit Samuel ꝓpheta. j. Regũ. j τ ibidẽ con uersatus quia ab eo in eodẽ loco Saul in regẽ prim⁹ est inunct⁹. vt patet. j. Regum. x In eodẽ etiã monte Samuel mortu⁹ est τ sepultus. j. Regũ. xxv.

De monte phasga.
Capitulum. XIII.

p Hasga mons est maxim⁹ cõtinens in se multos pticulares mõtes. Nã in hoc mõte sunt abarim τ nebo. q̃ sunt colles sup quos ascendit Moyses vt videret terminos terre ꝓmissionis anteq̃ moreretť. τ in valle eiusdẽ montis in campe stribus moab tumulo traderetť. vt patz Nu meri. xxvij. et Deuť. vltimo. Hic mons fuit in finib⁹ moabitarũ τ amonitarũ diuidens terrã eoꝝ a terra amorreoꝝ quã postea pos sederunt Ruben τ Gad τ dimidia trib⁹ ma nasse. vt patet Deuť. iij. Radices vero istius montis tangũt mare rubrũ. quod est mare salsissimũ. sicut dicit Deuť. iij. tam in textu q̃ in glosa. Unde isti montes diuidebãt ter ram quã inhabitabãt moabite τ amonite a terra quam i possessionẽ receperant israeli te. Unde vsq ad verticẽ eius montis per uenit Moyses et ex illo loco totam terram promissionis fuit cõtemplat⁹. ibiq mortu us est. et in valle eiusdem montis vbi fue runt campestris Moab sepultus est. τ vs q̃ hodie occultatus super istum montem

phasga ascēdit balaā ariol⁹ cū balac rege moabitaꝝ vt malediceret ꝑplo israelitico cuius maledictōz dn̄s ɔuertit in bn̄dictionē vt d̄r Nūe.xxiij. Ex q̄ patet ꝙ mons ille fuit mons diuisiōis q2 termios maloꝝ a bonorū terminis diuidebat. Itē mons bn̄dictionis. q2 inde dn̄s p̄ Balaā ꝓphetā bn̄dictiōē populo israelitico ɔferebat. Itē mons fuit speculatōis ꝛ ɔtēplatōis. q2 inde Moyses terre ꝓmissiōis termios ꝓuidebat. De hoc monte dic̄ Hiero. in li. de noib⁹ locoꝝ. Abarim in q̄ est mons in q̄ mortu⁹ ē Moyses in terra moab ꝯ hiericho i supcilio montis phasga a q̄ tota regio i circuitu d̄r phasga. ꝛ ostēdit ascēdentib⁹ de lydia de meselon. ꝛ idem est q̄d nebo ꝛc̄.

De monte gosor Ca. XIIII.

g Osor est mons siue collis moabitarū ꝛ est ps mōtis phasga sup̄ quem balac duxit balaā vt malediceret israel. Nūe. xxiij. ita dic̄ Hiero. in li. sup̄dicto

De monte galaad
Capitulū. XV.

g Alaad vt dic̄ Hierony. mons est ad quē iacob venit septimo die de Canaā q̄n fugiebat Laban. Est aūt vt dic̄ idē ad tergū fenicis ꝛ arabie collib⁹ libani copulat⁹. ꝛ extēdit vsq3 vltra iordanē in terra q̄ q̄ndā fuit seon regis amorreoꝝ. postea ꝟo cecidit in sortē ruben ꝛ gad et dimidie trib⁹ manasse in q̄ mōte est ciuitas edificata ꝛ ɔsilr̄ noīe appellata a galaad filio machir filij manasse. Hic mons int̄ alios ē nobilis. q2 mōs est pasture ꝛ refectōis Est enī fertilissim⁹ i frugib⁹ ꝛ i pascuis ꝛ in fontib⁹. Itē mons ē medele ꝛ curatōis. nā in galaad inuenit resina q̄ curāt vulnera ꝛ diuersi morbi sanāt. vt d̄r Hiere. viij. Nūq̄d resina est i galaad ꝛc̄. Itē mons ē federis ꝛ recōciliationis. q2 i mōte galaad ɔfederat⁹ est iacob cū laban ꝛ ei totalr̄ recōciliat⁹. vt patet Gen̄. xxxj. Itē mōs est testificatōis. vt pꝫ ibidem Dr̄ enī appellatū ē nomē ei⁹ galaad. i. cumulus testis. Itē mōs est lucri ꝛ negociatōnis. nā mōtana galaad negociatores ꝓ spēbus aromaticis cōparādis sepi⁹ frequētabāt. vt pꝫ Gen̄. xxxvij. viderūt negociatores venire d̄ galaad portātes aromatica i egyptū.

De monte garizim. Caplm̄. XVI.

g Arizim vt dic̄ Hiero. ē mons iuxta hiericho cui vicin⁹ ē mōs ebal e aduerso respiciēs In his duob⁹ mtib⁹ bn̄dictōes ꝛ maledictōes ꝓplo israēli terrā ꝓmissiōis ꝓmulgabāt vt p̄ bn̄dictōes ꝓuocarēt ad bonū legis amatores Per maledictiones ꝟo terrerēt decalogi trāsgressores In garizim ꝟo sex trib⁹ nobiliores cū sacerdotibus ꝓclamabāt bn̄dictōnes. Et iō inoleuit ɔsuetudo vt mons ille haberet in veneratōne a posteris et frequētaret causa sacrificij ꝛ oratōis. Vñ inter iudeos ꝛ samaritanos fuit ɔtentio de loco adoratōis samaritanis ꝓferentib⁹ montē garizim ɔuenientiorē esse ad orandū ꝙ templū in hierlm̄. iudeis ɔtrarium asserentib⁹. vt patet Joh. iiij. tam i textu ꝙ in glosa

De monte gelboe Capitulū. XVII

g Elboe sunt mōtes. vt dic̄ Hieronymus alienigenaꝝ. vij. miliario a sitopoli in q̄b⁹ est vic⁹ grādis q̄ gelboes nuncupat in mōtib⁹. istis perijt Saul cū ionatha filio suo ꝛ corruit corā philisteis israel. vt pꝫ. j. Re. vlt̄. Cōtra q̄s indignat⁹ dauid ꝓpt̄ ruinā populi ip̄is maledixit ꝛ maledicēdo eos i siccitatē ꝛ sterilitatē ɔmutauit vt dicit glo. sup. ij. li. Regū. c. j. Montes inquit gelboe vberes fuerūt an̄ maledictionē quos hacten⁹ maledictiōi subiacere ferunt nec vnq̄ ibi pluere testant

De monte golgata
Capitulū. XVIII.

g Olgata vt dicit Hieronym⁹ ē mōs caluarie in quo saluator noster fuit ꝓ salute hominū crucifixus. et vsq3 hodie ostendit in Helya ad septētrionalem plagā mōtis syon. Dicit aūt locus caluarie fm̄ Isidoꝝ. q2 ibi capita hoīm damnatorū decaluarent

De gaas Capitulum. XIX.

g Aas est collis in monte effraym in passione Josue filij Nun. vbi mortuus fuit Josue ꝛ sepultus i septentrionali parte eiusdē montis. vt patet in libro Josue capitulo vltimo. Cui⁹ sepulcrū ostendit in monte p̄dicto vsq3 ad p̄ntem diem. vt dicit Hieronym⁹ in p̄dicto libro de nominib⁹.

De monte hephron
Capitulum. XX.

m Ons hephron est monticulus i tribu Juda contra septentrionem in xx. ab Helya miliario. vbi est villa pergrandis que effrata nuncupatur. vt dic̄ Hieronymus

De montibus israel
Capitulum .XXI.

m Ontes israel dicūt̄ mōtes generalr̄ toti⁹ terre pmissiōis siue fuerit vltra iordanē siue citra. sepe eñ sumunt̄ p terra decē tribuū q̄ fuit mōtuosa p̄cipue in tribu Dan ⁊ effraym. Nā ⁊ decē trib⁹ nomē israel sibi vēdicauerūt sub hieroboam q̄ fuit de effraim. ⁊ regnauit p̄mo in samaria sup decē trib⁹. vt dic̄ Hiero. et patet in histo ria li. iij. Re. xij. Hi mōtes multū erant pascuales vberes fructuosi ⁊ frugiferi oliuis ⁊ alijs arborib⁹ fructiferis ꝯsiti. erāt etiā medicinales herbis ⁊ spēb⁹ aromaticis pleni. vt dic̄ Isi. li. xiiij. c. iij. Samaria regio ē palestine ab oppido quondā nomē accepit. qd̄ quondā erat ciuitas regal' in israel. q̄ nunc ab Augusto sebastia nuncupat̄. Hec regio iudee vicina est ⁊ illi siṁs i natura. Nā variorum opū diues ē frugib⁹ fertilis adq̄s illustria opima balsamis. Vñ s̄m gr̄am elemētoꝝ iudei hāc terrā melle ⁊ lacte fluentē iudicabāt. Nā in ei⁹ mōtib⁹ ꝑp̄t pascuaꝝ abundantiā innumerabiliū oiuū ⁊ pecoꝝ greges ⁊ armēta pascebant̄. Apes etiā innumerabiles in eisdē mellificātes herbaꝝ ⁊ floꝝ suauitate dulcissima nutriebāt̄. fruct⁹ ⁊ fruges ꝑpter aeris tēperiē ⁊ roꝝ abundantiā citissime ad maturitatē in illis mōtib⁹ ducebant̄. auꝝ ⁊ argētū ⁊ cetera metalloꝝ genera in illis mōtib⁹ fodiebāt̄. Deut. viij. Fōtes ⁊ flumins d̄ venis mōtiū sup̄ pgrediebāt̄. loca munitissima i illis mōtib⁹ edificabātur. fere siluestres sic tigrides ⁊ leones i illis nemorosis montib⁹ ꝯuersabant̄

De montibus iperboreis
Capitulū .XXII.

i Perboreí mōtes dicūt̄ montes scithie. eo ꝙ vltra eos flat boreas. vt dicit Isi. li. xiiij. Sūt aūt s̄m Isidoꝝ eundē ca. iij. terre sithie locupletes inhabitabiles tñ plēs. Nā dū in plerisq; locis auro ⁊ gēmis mōtia sithie affluāt. grifonū immanitate rar⁹ ibi accessus hoīm est. In illis mōtib⁹ smaragdi optimi sunt ⁊ cristalli purissimi de sithie mōtib⁹ trāsmittūt̄. Sūt autē silue aspere ibi ⁊ maxime q̄ immanib⁹ feris pardis tigridib⁹ ⁊ pāthēris sunt replete Ibi etiā sunt canes tāte magnitudis ⁊ tam imēnse feritatꝫ vt thauꝝ pimāt ⁊ leones p̄mant ⁊ occidāt ⁊ maxime in albania ⁊ hircania q̄ sithie sunt regiones q̄ mōtuose sunt ⁊ plurimū nemorose.

De carmelo Ca. XXIII.

c Armel⁹ est mons iudee in q̄ est ciuitas dicta carmela. Et ē duplex carmel⁹. vn⁹ in supiori pte ꝯ mendiē in quo nabal legit̄ pauisse greges .j. Re. xxv. aliꝰ est carmel⁹ in inferiori pte terre respiciēs mare vterq; mons fertilis est in pascuis fructib⁹ et herbis

De libano Ca. XXIIII.

m Ons libani est mōs phenicꝫ altissimus. cui⁹ meminerūt ꝓphe. Dict⁹ ē aūt liban⁹ a thure. vt dic̄ Isi. qd̄ ibi colligit̄. cui⁹ ps ad orientē respiciēs liban⁹ appellat̄. vt dic̄ Isi. Liban⁹ etiā .i. cādidatō vocat̄. qꝛ p petuis niuib⁹ sp̄ in hyeme scꝫ et estate cādidat̄. Nullo eñ tpe ita nix totalit̄ eliquescit q̄n in aliqua sui pte valeat inueniri. Est aūt liban⁹ fluuioꝝ ⁊ fontiū p̄ncipiuꝫ ⁊ origo. ex ei⁹ radice. vt dic̄ Hiero. oriuntur duo fontes. s. ior ⁊ dan q̄ simul iuncti iordanem efficiūt Liban⁹ igit̄ est mons redolētie ⁊ summe aromaticitatꝫ. nā ibi herbe odorifere crescūt. ibi etiā arbores thurifere cōualescūt quaꝝ gūmi collectū olibanū a medicis nūcupat̄. vt dic̄ Hiero, Itē mōs est sufficiētie ⁊ fecūditatꝫ Nā ꝑpter roꝫ abūdantiam ⁊ pluuiaꝝ frequētiā herbis abūdat p̄cipuis pascuis vberrimis ⁊ fructib⁹ optimis ⁊ maturꝫ. Et iō in mōte libani numebātur aīalia q̄ offerebant̄ in tēplo. ⁊ in ipi⁹ pascuis fouebant̄. Itē mons erat eminētie ⁊ maxie sublimitatꝫ. q̄ñ vt Raban⁹ sup Regū. dicit oēs alios mōtes illi⁹ regionis altitudis sua liban⁹ excedebat Et iō venientib⁹ tyꝝ ꝑ remota valde marꝫ nauigia se nauigātiū oculis offerebat. ⁊ quos deberēt nauigātes petere port⁹ sua altitudine ondebat. vt dici dē ibidem. Itē mons erat indeficiētis influētie ⁊ sempiterne hūditatꝫ. nā q̄uis siccitatē pſerret in sua supficie. nobilissimis tñ abundabat intrinsec⁹ venis aq̄. vt patet i puteis aq̄rū viuentiū q̄ iuxta salomonis sniam i canticis solēt ꝯtinue cū impetu d̄ libano emanare. vt dr̄ Cañ. iiij. q̄si pute⁹ aquaꝝ ⁊c. Itē mons ꝯsidētie ⁊ securitatꝫ Nā in libano quiescētes tuti sunt a venenosis ⁊ serpētib⁹. q̄a sua aromaticitate ⁊ ꝟtute fugāt tā herbe q̄s arbores ibidē ꝯtinue ꝯcrescētes. Nā cedri ibi crescētes suo odore fugāt oia venenosa. ⁊ ibi venenosa reptilia viuere nō pmittunt. vt dic̄ Hiero. Itē mons est pulcritudinis ⁊

amenitatis. Nã cedroꝝ ⁊ aliaꝝ virentiũ arboꝝ intra pceritas graminũ ⁊ herbaꝝ cõtinua viriditas auiũ silueſtriũ canora ſuauitaſ. riuoꝝ ⁊ fontiũ multiplicitas libanũ amenũ efficiũt ⁊ iocundũ. Itẽ mõs eſt medicie ⁊ ſanitatꝫ. ibi eñ ſpẽs aromatice creſcũt q̃ ſũt ɔtra morbos inumerabiles remedia ⁊ medele. ibi cedri ⁊ palme. ibi cypſſi ⁊ oliue q̃ꝝ liquores ⁊ reſine ſunt ɔtra diuerſarũ infirmitatũ incõmoda. p̃cipue medicine. Item mons leticie ⁊ iocũditatꝫ. nã in collib' libani creſcit abũdantia vini optimi ⁊ p̃cipue leticie ⁊ hilaritatꝫ maxĩe iductiui. Itẽ mõs honorificẽtie ⁊ dignitatꝫ. nã inf oẽs mõtes arabie phenicis ⁊ ſyrie mons libani in ſublimitate. in fecũditate. in amenitate. ⁊ aeris ſalubritate obtinet p̃ncipatũ. vt dic̃ Hiero. Joſephus ⁊ Johẽs

De moria Ca. XXV.

m Oria eſt mons i hierl'm in q̃ edificatũ eſt tẽplũ ſalomonis. ſic dr. ij. Paralip. iij. Hũc eñ montẽ emit Dauid ab ornan iebuſeo ſexcẽtis ſiclis auri puriſſimi. vt i eo edificaret altare dño qñ p numeratõe quã fec dauid pplus eſt pcuſſuo. j. Paral'. xxj. In h̃ mõte imolauit dño et orauit ⁊ exaudiuit illũ dñs de celo in igne ſup altare holocauſti In h̃ mõte obtulit abrahã holocauſtũ p iſaac quẽ dño p̃cepit ibidem imolari. Geñ. xxij. vbi dic̃ glo. Hiero. ſup illud v̓bũ. vade i terrã viſionis ⁊ offer filium tuũ ſup vnũ montiũ ⁊c̃. Hũc montẽ hebrei dicũt eſſe illũ in q̃ poſtea tẽplũ ɔditũ eſt in area ornan iebuſei i monte moria q̃ idcirco illuminãs ⁊ lucẽs iterp̃tak. q̓ ibi eſt dabir. h̃ eſt oraculũ dei ⁊ lex ⁊ ſpũs q̃ inſpirat ꝓphetas ⁊ docet hoies v̓itatẽ. Hucuſq; Hiero. In eodem loco credit Jacob dormiuiſſe ⁊ aſcẽdentiũ angeloꝝ p ſcalã vidiſſe viſionẽ. vt patꝫ Geñ. xxviij. vbi dic̃ glo. ſup illõ v̓bũ Nõ eſt h̃ aliud niſi dom' dei ⁊c̃. Hoc dr q̓ puidit tẽplũ ⁊ dei cultũ ibidẽ futurũ. Fuit aũt iſte loc' collis a latere montis ſyon vbi edificata ẽ poſtea turrꝫ dauid. Vñ patet ex p̃dictꝫ q̓ mõs moria fuit mõs viſiõis ⁊ reuelatiõis. mõs ſacrificij ⁊ orõis. mõs ꝓphetie ⁊ inſtructõis. mõs lumĩs ⁊ illumĩatõis. mõs angelice frequẽtatõis. mons diuie appariti onis. mons miſericordie ⁊ ꝓpiciationis

De nebo Captl'm. XXVI

n Ebo mons ẽ in terra moab i vertice phaſga ɔ hiericho. De h̃ mõte vidit moyſes terrã ꝓmiſſiõis ⁊ ibidẽ mortuus eſt poſtq̃ꝫ terrã fuerat ɔtẽplat'. vt dic̃ Hiero. ⁊ patet in hiſtorijs Nũe. xxvij.

De hor Capitulũ. XXVII.

m Ons hor eſt mõs i extremis finibus terre edom in q̃ mõte mortu' ẽ Aaron iubẽte dño i ãno. xl. poſtq̃ꝫ egreſſus eſt de egypto cũ eſſꝫ annoꝝ. cxxiij. vt dr Nũeri. xxviij. Fuit aũt triceſima mãſio i q̃ remãſerũt filij iſrael poſtq̃ꝫ egreſſi ſunt ď egipto. ſic dr in libro Nũeri. c. xx. Cũ mouiſſet caſtra de cades venerũt i montẽ hor. q̃ eſt i extremis finib' terre. In h̃ mõte ſuſcepit eleazar fili' aaron p̃mo ſacerdotij p̃ncipatũ

De oliueto Capitulũ. XXVIII

m Ons oliueti eſt mons i iudea iuxta hierl'm ſic dict' ꝓpt' copiã oliuarũ q̃ in mõte illo maxĩe abundabant. ⁊ iõ ab Aug. ſup Johẽm vocak mõs chriſmatꝫ ⁊ vnctiõis. mons lumĩs. mons pinguedĩs ⁊ refectõis. mons medicamĩs ⁊ curationis Et h̃ dic̃ ꝓpter oliuaꝝ ibi creſcẽtiũ abũdantiã quarũ fruct' ẽ vnctuoſus luminoſus et delicioſus. q̓ vt dic̃ Iſid. Oleũ oliue ex radicꝫ amaritudine ſurgit i pabulũ luminis i medicamẽ vulnerꝫ ⁊ i refectiõꝫ eſuriẽtꝫ. Juxta hui' mõtis oliuaꝝ radice ſiue pede fluit riuulus q̃ dr torrẽs cedron. ult' cui' ripam et montẽ fuit ort' quẽ dñs orõibus ⁊ ɔtẽplationis gratia ſepi' frequẽtauit ⁊ ſubintrauit. vñ et ibi capt' fuit p̃mo in orto q̃ gethſemani dict' ẽ vt dr Joh. xix. ibi eñ ſcꝫ i pede mõtꝫ fuerat quondã villula dicta gethſemani cuius orti tũc tp̄is adhuc ibi erãt. vt dic̃ Aug. ⁊ illorũ locũ ortoꝝ dñſ ex ɔſuetudie frequẽtabat Hic aũt mons fuit ad orientalẽ ptẽ templi. ⁊ iõ mane illumiabak ſole oriẽte. de veſpe ꝓo ⁊ de nocte illuſtrabak ex fulgore a luminaribus tẽpli reſplẽdentꝫ. Et iõ merito mõs luminis dicebak. tũ q̓ a celo ⁊ a tẽplo lumẽ recipiebat. tũ etiã q̓ lucis materiã olei ſui abundãtia alijs min p̃ẽdebat. vt dic̃ Aug. In h̃ mõte erat q̃dã vicul' noĩe bethphage q̃ ſacerdotũ erat. in cui' montis latere erat ciuitas dicta bethania q̃ fuit ciuitas marthe lazari ⁊ marie. vt dic̃ glo. ſup Math. xxj. De hoc mõte dñs celos aſcẽdit. ⁊ ſup eundẽ montẽ ad iudiciũ apparebit. vt pꝫ in Act. j. tã i lr̃a q̃ꝫ in glo. In hoc mõte edificauit ſalomon delubra ⁊ excelſa. vt patet. ij. Regũ. x. Et iõ vocat' eſt mons oliue ⁊ ꝓpiciatõis. mons offenſionis. iiij. Reg. xxiij. q̓ ſcꝫ in illo idolis

offendit salomon deum suum

De olympo Capitulū. XXIX

o Lympus est mons macedonie excelsus nimis ita vt sub illo nubes eē dicant. vt dič Virgilius. Nubes excessit olympus. Dicitur est aūt olympus q̄si ololam pas .i. q̄si celū. Hic mōs macedoniā a tracia diuidit. Tāte ei sublimitatis est mōs olympicus q̄ oēs excedit aeris turbines ꝛ alias passiones. Vn̄ phi ibi ascēdētes vt situs et cursus stellaꝝ inspicerēt. ibi viuere nō poterāt nisi secū spongias cū aqua ferrēt. et sic p aq̄ attractionē aerē redderēt grossiorē siue spissiorem. vt dicit magister in historijs

De oreb. Capitulum. XXX.

o Reb mons ē in regione madian. vt dič Hiero. iuxta arabiā in deserto cui ꝯiūgit desertum sarracenoꝝ. qđ vocat pharan. ꝛ ē idē mōs oreb ꝛ syn. vt dič Hiero. In h mōte vidit moyses mltas visiones. vt ptz Exo. iij. ibi vidit rubū ardētē ꝛ ꝯburentē. ibi audiuit deū loq̄ntē sibi ꝛ mlta p̄cipientē. sic post de mōte synai dicetur.

De parnaso Capitulum. XXXI

m Ons parnasus est in thessalia iuxta boetiā q̄ mōs duas hꝫ vertices q̄si i celū eleuatos. i q̄bꝫ quondā apollo ꝛ liber bachus colebāt forte ꝑpt locoꝝ amenitatē ꝛ vinoꝝ ꝛ vineaꝝ maximā vbertatem

De alpibus Capitulum. XXXII

r Iphei mōtes sūt alpes i capite germanie. vt dič Isi. q a ꝑpetuo vētorū flatu ꝛ tēpestatū ipetu sic dicunt. Nā riphes in greco ipetus dr in latino. Dicūt aūt alpes .i. alti mōtes ad q̄rū cacumina nō nisi ꝑ altos pedes colliū ꝛ alioꝝ inferioꝝ mōtiū ꝑuenit. In his alpibꝫ sunt ꝑpetue niues. frequētes nubes. fontiū ꝛ fluminū magnoꝝ capita ꝛ origies bestie ꝛ fere siluestres aues multiplices ꝛ maxime illius generis volucres quaꝝ ale de nocte sunt lucentes. vt dič Isi.

De rupibꝫ Capitulū. XXXIII

r Upes sunt altissimi mōtes solidissimi ꝛ fortes sup altitudinē alioꝝ mōtiū eminētes tēpestatū impetus et imbriū fluxus ꝯtinue recipientes. ꝓpter qđ terra supficialiť diluit ꝛ duriores mōtiū ꝑtes ꝛ cōpactiores i petra cōtinuitate rupes inobiles ꝛ imeabiles aliq̄n efficiunť. quātūcūq̧ sūt rupes exterius multū habeāt soliditatis ꝛ asperitatis. inť tā hñt aliq̄d spōgiositatis ꝛ cōcauitatis. vn̄ humores ibi attracti ꝛ collecti sepe ꝑ capita fontiū scaturiūt ꝛ erūpūt. Venti etiā ꝛ aque cauernas rupiū intrāt. ꝛ sunt aliq̄n causa terremotus ex cuius violētia rupes q̄nq̧ corruūt ꝛ rūpunť. solitariis auibꝫ vt aquilis ꝛ vulturibꝫ rupiū cacumia ꝑuia inueniunť rupibꝫ etiā maris littora sistunť. ꝛ ad duriciē rupis vndaꝝ ꝛ ꝓcellarū ipetus eliduntť. loca munitiōibꝫ apta i rupibꝫ reperiunť. auiū et aialiū latibula i rupibꝫ ꝯstruunť. nebulis ꝛ nubibꝫ capita rupiū obuoluūť. Radijs solaribꝫ in ortu solis summitates rupiū ꝑfundūť. Rupes etiā dicūť. q: ad rūpendū sunt difficiles. Sine em̄ ferri violētia rupes nullatenus ꝓfodiūť. ꝛ de ꝓfundis etiā rupiū venis p̄ciosi lapides ꝛ metalloꝝ varie spēs sepius extrahūť. ptes aūt eminētes i p̄ruptis rupibꝫ dicūť scopuli a scopin qđ ē intēdere vel speculari. q: inde loca remotissima speculanť

De sephara Capitulū. XXXIIII

s Ephara mons est oriētis i india. vt dič Hiero. iuxta quē habitauerunt filij yethan filij heinbre q̄s Josephus dič venisse deinde i sephara. ad quē locum classes salomonis cū q̄busdā cōmercijs infra tres annos venire ꝯsueuerūt. h est tharsis terra ꝛ portus maris vnde serui salomōis auꝝ ꝛ argentū simias ꝛ pauones ꝛ dētes elephantinos detulerūt. vt patet. iij. Re. x.

De segor Capitulū. XXXV

s Egor est mons ꝑuulus q ꝛ balo dicitur est iuxta zodomā. vt dicit Hiero. in quo edificata fuit vrbs que ad p̄ces Loth liberata est. vbi crescit vinea balsami in signū pristine fertilitatis. ꝛ poma palmarum. Iminet aūt mari mortuo ꝛ fuit i eo postea positū p̄sidiū romanoꝝ. De hoc dicitur Isa. xv. vbi dicit glo. q vitula vocabať ꝓpter lasciuiā ꝓternās quia bis ꝯcussa. tertio terremoto corruit que robusta ꝑmansisset si post liberationē non peccasset

De monte synai Ca. XXXVI

s Inai est mons cuius ꝑs est oreb ꝛ est in arabia in ꝓuincia madian. d hoc monte dicit Josephus in li. ij antiquitatū. Syna mons est excelsus ꝛ ad pascua egregius optimas hēi bas ferēs. Eratq̧ hec opinio ibi habitare deū. ꝛ ideo primus ibi nemo pascebat oues. q: pastores illuc ambulare minime p̄sumebāt. huic monti appropinquās Moyses ꝓdigiū vidit. s ignez rubū comburentē ꝛ eius viriditatē ꝛ floꝝ nullatenus ꝯpascētē. ꝛ eius ramos fructiferos

nullo īcēdio deuastātē. Quis flāma velox ⁊ vehemēs nimis esset. Vn̄ de illo igne dominus ad moysen locutus est. Ite eodē libro .iij. Ascēdit moyses ī syna q̄ mons est excellentissimus in illis regionibus. ⁊ pp̄ter altitudinē magnitudinis sue ⁊ scopulorū asperitatē nō solū est hostibus inaccessibilis. verū etiā cū labore videri pōt. ⁊ q̄ d̄no erat deū circa eū habitare erat terribilis ⁊ inadibilis vniuersis. circa radices huius montis hebrei sua tabernacula locauerūt. ⁊ ibi deū videre in igne ⁊ in nube ⁊ ipm̄ psonalit̄ loquentē audire meruerūt. Dicit itaq̄ mons synai mons diuine habitatōis. angelice frequētatōis. mons luminis ⁊ inflāmatiōis. mons nubis ⁊ caliginis. mons pluuie ⁊ roris. mons pascue et refectiōis mons sapiē ⁊ eruditiōis. q̄ de illo mōte d̄ns Moysen ⁊ pp̄lum instruebat ⁊ ei legē pferebat. mons misericordie ⁊ pmissionis. q̄ inde bona inaudita pp̄lo pmittebat mons iusticie ⁊ cōminatōis. q̄ timorē inspicientibus inferebat. vn̄ mons fuit fulguris et chorusca[t]iōis. mons tube ⁊ clangoris. mōs amicicie ⁊ confederatōis. q̄ mediāte lege populū ibidē sibi sempiterno federe vniebat. mons mūdicie ⁊ purificatis. mōs leticie ⁊ iocunditatis. q̄ nulli ad montē accedere potuerūt nisi q̄ mēte ⁊ corpe mūdi erāt. ibi etiā q̄ mūdi erāt corā d̄no cū leticia comedebāt ⁊ bibebāt. mōs clemētie ⁊ pietatis siue ppiciationis. mōs sacrificij ⁊ orōis. Nā ibi d̄no immolabāt ac pcibus moysi ⁊ supplicatōibus deū sibi placatū ⁊ ppicium audiebant

De monte syon
Capitulum. XXXVII.

[S]Yon mons erat in hierl'm sup cuius verticē erat arx siue turris dauid ibi posita p decore ⁊ defensione ciuitatis. In vno aūt latere mōtis syon erat templū quasi mediū inter arcē ⁊ inferiorē ciuitatē vt scz municio arcis defenderet templū. ⁊ templū cū arce ptegeret ciuitatē. Et ideo sepe scriptura vocat hierl'm filiā syon. q̄ sicut filia ptegit a matre ⁊ subdit ipsi matri. sic ciuitas inferior templo fuit subdita atq̄ arci. Tāte aūt autoritatis ⁊ nobilitatis inter ceteros mōtes fuit mons syon q̄ nō solū ciuitas hierosolyma nec etiā ipa iudea verū etiam vniuersal' eccl'ia tā ex iudeis q̄ ex gētilibus congregata sepius in pphetus a mōte syon denominat. sicut ibi. Fundat in exultatōne vniuerse terre mons syon latera aq̄lonis ciuitas regis magni. Nā mons fuit magne altitudinis ⁊ sublimitatis. magne fortitudinis ⁊ firmitatis magne plenitudinis ⁊ vbertatis. magne pulcritudinis ⁊ amenitatis. maxime confidētie et securitatis. maxime opulētie ⁊ locupletatōis. maxime leticie ⁊ exultatōis. pfecte iusticie ⁊ sanctificatōis. mons doctrine ⁊ eruditōnis. sic̄ scriptū est Isa. ij. De syon exibit lex. mons pphetie ⁊ reuelatōis

De selmon Ca. XXXVIII.

[S]Elmon est mons ī tribu effraym iuxta cōfiniū tribus manasse ī quā ascēdit abymelech q̄n dimicauit cōtra sichimitas. vt dic̄ Hierony. ⁊ legit Iud. ix. mons p̄ multitudine arborū dēsus ⁊ vmbrosus pp̄ter qđ ⁊ selmon vmbra interptat. Est etiā mons irriguus aq̄s ⁊ ignibus nimbus pinguis ⁊ pascuosus. sicut đr in psal. Dor dealbabunt in selmon mōs dei mōs pinguis.

De monte sophin
Capitulū. XXXIX

[S]Ophin est mons ī tribu effraym in loco armathem vn̄ oriūdus fuit Samuel. vt dic̄ Hiero. Fuit aūt locus in alto situs fertilis ⁊ gminosus. aq̄s irriguus. arboribus consitus ⁊ deliciosus Saron de q̄ đr Isa. xxxv. est mons int̄ montē thabor ⁊ stagnū tyberiadis. vn̄ ⁊ tota illa regio sarona vsq̄ hodie est vocata. vt dic̄ Hiero. Dis etiā ni regio a cesaria palestine vsq̄ ad opidū ioppe sarona đr. Iuxta montē istū cāpi sunt fertilissimi. vt dic̄ glo. sup Isa. xxxiij. tā frugibus q̄ fructibus valde apti

De monte seon Caplm. XL.

[M]Ons seon de q̄ đr Deut. iij. đr pars mōtis galaad q̄ extēdit p desertum vsq̄ trās iordanē. vbi habitauit seon rex amorreorū ⁊ cecidit in sortē ruben et gad ⁊ dimidie tribus manasse. vt dic̄ Hiero. sup Hiere. xlvij. ibi. Ascēdite galaad ⁊c. q̄re supra de mōte galaad

De monte semeron Capitulū. XLI

[S]Emeron est mons de q̄ đr. ij. Para. xiij. ca. in q̄ est mō sebaste vbi reliq̄e Iohis baptiste reqescūt. vt dic̄ Hieronymus. In eodē q̄dē mōte puto edificata ē samaria. a q̄ ⁊ tota regio postea samaria est vocata. Hec ciuitas rōe mōtis fuit fortissima ⁊ ad expugnādū difficilima Vn̄ ⁊ reges assyriorū miris sumptibus et bellorū maximis apparatibus eā tribus annis continue obsederūt. ⁊ vix pp̄t famis angustiā cōtra ipā3 p̄ualere

virib⁹ potuerit. Imo dic̄ Hiero. ⁊ Ioſeph⁹
nūq̄ eā expugnaſſent ſi ipi⁹ habitatores de
um iſrael ad irā cōcitātes puocātes plenā confi
dentiā habuiſſent i dño ⁊ ipi⁹ legē nullate-
nus reliq̄ſſent. Iſti⁹ mōtis pprietates q̄re ſup
de mōtib⁹ iſrael. ⁊ ibi plene inuenies

De monte ſeyr Capitulum. XLII

m Ons ſeyr de q̄ ſcpi⁹ habet mentio i
ſcriptura eſt idē q̄ ⁊ mons edom de
quo ſupra ſufficiēter dictū eſt. q̄re ō
monte edom ſiue eſau. trinomi⁹ erat eſau

De mōte tabor Caplm. XLIII

t Abor eſt mōs in medio cāpo galilee
vt dic̄ Hiero. ſup Hiere. c. xxvi. ⁊ eſt
mōs mira rotunditate ſublimis di-
ſtans a dyaceſarea. x. milib⁹ ad orientalē pla-
gam. ⁊ fuit i ɔfinio zabulon iſachar ⁊ nepta
lim. Hic mōs int' oēs terre pmiſſiōis mō-
tes maxie eſt famoſus rōe ſituatōis. fertili-
tatiſ. amenitatiſ. fortitudīs ⁊ firmitatiſ. gleba
em̄ illi⁹ mōtis eſt fertilis vineis oliuis ⁊ ali-
is arborib⁹ fructiferiſ abūdās. aer ibi ē ſalubri
ros frequēs ⁊ dulcis. imber tā temporane⁹
q̄ ſerotin⁹ mediocris. ibi arbor̄ pceritas q̄
nō deponūt hyeme ⁊ eſtate comā vel virorē
ſuū ibi auiū multigenar̄ canor⁹ ſonit⁹ ⁊ ca-
nora ſuauitas. q̄r̄ voce afficit audit⁹. pēna-
rū varia diſpoſitiōe ad ear̄ aſpectū puocat
viſus. in carniū ſuauitate delectat guſt⁹. et
iō multi ſunt ibi aucupes auiculis locū iſtū
frequētantib⁹ retia ⁊ tēdiculas imponentes
ſic̄ dicit Hiero. ſup illū locū Oſee. iiij. qua-
ſi rethe expāſum ſup mōtē thabor ⁊c. Sup
oīa aūt montē iſtū reddit cōmendabilē pñ-
cia ſaluatoris q̄ ipm̄ ſua pñtia honorauit. Nā
in h̄ mōte docuit in h̄ gr̄a orōnis pnoctauit
in h̄ monte aliqñ panis pplum. ⁊ tā ſpūali q̄
corpali pabulo recreauit. In h⁹ mōtis etiā
ſupcilio corā diſcipul' ſuis ſe transfigurare
voluit ⁊ future claritatis glīam i ſuo corpe
diſcipulis reuelauit

De ziph Capitulum. XLIIII.

z Iph mons eſt ſqualid⁹ ⁊ vmbroſus
i quo latuit Dauid qñ fugit a facie
ſaul. ⁊ eſt iuxta carmelon i mōte car
meli in q̄ nabal carmelites q̄ndā habitabat
q̄ fuit de ſtirpe caleph. vt dic̄ Hiero. Eſt au-
tē mons multū nemoroſus dumis ⁊ arbo-
rib⁹ infructuoſis ɔſit⁹ ⁊ ſaltuoſus. feriſ ⁊ ibi
cib⁹ perui⁹. ſpelūcis ⁊ antriſ plen⁹. ⁊ plimū
cauernoſus. ⁊ iō fugitiuis ⁊ latere volētib⁹
ɔgru⁹ eſt ⁊ ignotiſ trāſeūtib⁹ piculoſus

De collib⁹ Capitulum. XLV.

c Ollis eſt tumor terre breuis ɛrepla
nicie trāſcēdens ⁊ ad mōtis altitudi
nē nō attingēs. Collis em̄ mōte eſt
inferior ſʒ terra altior. ⁊ dr̄ tumul⁹ q̄ſi tumul
tell⁹. vt dic̄ Iſi. Uñ ſolēt colles montiū eſſe
pedes. nā de collib⁹ ad mōtes ſolem⁹ aſcēde-
re altiores. Et dicūt colles a colēdo. q2 cū
minori labore colunt q̄ mōtes ⁊ pl⁹ q̄ mon-
tes ab hoīb⁹ incolunt ⁊ inhabitant. pl⁹ aeri
⁊ calori ſolari q̄ inferior terra exponūt. et
iō fruct⁹ in collib⁹ ad maturitatē cit⁹ pdu-
cunt. imbre ⁊ rore celeſti pl⁹ colles q̄ valles
pfundunt. ⁊ iō fruct⁹ accreſcētes in collib⁹
aliis dulciores ⁊ ſapidiores inueniunt Itē
inter infimā terre ſupficiē ⁊ ſummā montis
altitudinē tenēt colles mediū q̄ ad ſitum. et
iō aer craſſior ⁊ ſpiſſior eſt in colle q̄ i mōte
purior ĵo ⁊ ſubtilior eſt q̄ in valle. Puno-
res em̄ ⁊ nobiliores recipiūt colles impſſio-
nes ⁊ influētias a ſupiorib⁹ q̄ valles ⁊ iō ta
fruct⁹ q̄ gmina ſunt i collib⁹ ſalubriora q̄ i
vallib⁹ ⁊ aliis pib⁹ meliora. vt dic̄ Cōſtā.
Itē colles cit⁹ recipiūt radior̄ ſol' illumia-
tionē q̄ valles ⁊ velociorē a nubib⁹ irrorati
onē. De montib⁹ etiā deſcēdunt torrentes ⁊
riuuli ſup colles. et de collib⁹ deriuant ad
campeſtria ⁊ ad valles

De valle Capitulum. XLVI

v Allis eſt terra decliuis ac depreſſa i
montiū medio collocata. vt dic̄ Iſi.
Eſt aūt vallis aquar̄ a riuul' fonti-
um defluentiū receptaculū ⁊ vehiculū. Uñ
patet q̄ valles a riuulis ex montib⁹ emanā-
tib⁹ irrigant et ex illor̄ circūfuſione in flori-
bus et fructib⁹ fecundant. frondiū ⁊ florū
virore cit⁹ decorant a montiū et colliū ele-
uatione obumbrant. In vallib⁹ etiā fit ma-
ior radior̄ ſolariū cōcurſus ac cōfractio ac
ɔfluxus. Et ideo calidiores impreſſiones i
vallib⁹ q̄ in montib⁹ generant. pter quod i
vallib⁹ cit⁹ q̄ in montib⁹ reſoluunt niues
ex quar̄ diffuſione loca circūiacētia hume-
ctant. vt dic̄ Macro. Et ideo valles calide
turbide ⁊ groſſe vaporoſe p experientiā iu-
dicant. quar̄ habitatores calidis ⁊ hūidis
paſſionib⁹ ſepi⁹ moleſtant. vt dicit Cōſtan.
Dom⁹ ⁊ edificia in vallib⁹ pſtituta min⁹ vē-
tor̄ et tempeſtatū incōmodis ppellunt q̄ il-
la que in mōtib⁹ collocant. nā montiū obie-
ctu tuent. ⁊ a pcellar̄ inundantiū ipetu de-
fenſant. terremotu icole valliū raro infeſtā-

cuiꝰ rō est q̄ ꝑtes terre ī valles residētes ma gis cōprimunt̄. ⁊ sibi inuicē fortiꝰ adunant̄ Et iō vēti illas ꝑtes difficiliꝰ penetrāt ⁊ sub intrāt. ꝓpter qḋ ꝑtes ille q̄ minime sunt ɔcaue ⁊ porose minime a vētoꝝ subintrātiū impetu agitant̄. ꝓpt̄ qḋ nō mouet̄. vt dic̄ Aristo. Ad valles etiā ɔfluūt sordes ⁊ ibi diutiꝰ reſuāt̄ ꝓpter aerē corpulētū valles citiꝰ q̄ȝ montes grossis ⁊ fumosis vaporibꝫ obnubilant̄. et ɔfusionibꝫ tenebris obscurant̄. Uñ ꝑtes val lium plꝰ q̄ȝ montiū ꝓfundant̄ ad centrū et a celi circūferētia plꝰ elongant̄ Itē ex aquaꝝ multiplici ɔcursu ⁊ lumi a cluui obiectu pa ludes q̄si īuadibiles ī vallibꝫ frequētissime coadunant̄. ⁊ loca ad trāsuadēdū difficilia inueniunt̄. Itē ex humoꝝ abūdātia carices ⁊ gramīa in vallibꝫ marie nutriunt̄. salices ⁊ alie infructuose arbores ī vallibꝫ plus q̄ȝ in mōtibꝫ crescere dinoscunt̄.

De campo. Capl'm. XLVII

Campus ſm Isi. est terre planicies nec depressa vt vallis. nec erecta vt mōtes. ⁊ iō q̄ equal' est pedibꝫ cāpꝰ est vocatꝰ. a camis greco qḋ breue vel equa le dr̄ in latino. Et ē campꝰ locꝰ planꝰ ⁊ incul tus. nec vomere sulcatꝰ nec stercore impin guatꝰ. sꝫ potiꝰ deambulatōi vl' deductōi aut militari exercitatōi iuxta ciuitatū habitacu la deputatꝰ locꝰ scꝫ cōis ⁊ publicꝰ oīm aspe ctibꝫ expositꝰ vsibꝫ reipublice ascriptꝰ. nulli ꝓptꝰ. sꝫ oīm vtilitatibꝫ assignatus

De agro Capitulū. XLVIII.

Ager vt dic̄ Isi. li. xv. dr̄ eo q̄ in eo ali q̄d agat̄. Ois eñ ager vt ait Uarro aut est aruus. i. sational'. aut ɔsitus. id est. arboribꝫ aptꝰ. aut pascualis. q̄ꝛ herbis tm̄ p aīalibꝫ vacat. aut florēs ortꝰ. s. floribus ⁊ apibꝫ aptus. Uñ ſm antiq̄s ager est terra culta. rus ꝟo terra inculta vt silua ⁊ pascua in qua tā pecꝰ q̄ȝ lac h̄ri potest. vñ ⁊ rusticꝰ nominat̄ nō agrestiū hoīm ꝓꝑria et ociosa felicitas est. vñ ⁊ ager dr̄ q̄si pascuꝰ. q̄ꝛ a di uisoribꝫ agroꝝ vicinis pascēdi gr̄a ē relictꝰ sic alluuiꝰ dr̄ ager quē paulatim fluuꝰ ī agꝝ reddit. sic ⁊ artifiniꝰ dr̄ ager q̄ꝛ a certis linea rum mēsuris nō ɔtinet̄. sꝫ arcet̄ finis eiꝰ ob iectu montiū ⁊ arboꝝ ⁊ etiā fluuioꝝ. sic ⁊ no ualis ager dr̄ ꝓinū ꝓscissus. siue q̄ꝛ alternis annis vacat vt renouet suas vires. Noua lia eñ semel cū fructu erūt ⁊ semel vacua si ne fructu ꝑmanebūt. Aliq̄ñ etiam dr̄ ager squalidꝰ quasi excolidꝰ sic dicꝰ eo q̄ a cul tura iā exierit sic excōsul eo q̄ a ɔsulatu iam discesserit. aliq̄ñ dr̄ ager vliginosus. i. sp̄ hu midus. nā humidꝰ dr̄ q̄ q̄nq̄ȝ sic vocat̄. vli go aūt est humor terre naturalis ab eo nun q̄ȝ recedēs. Hucusq̄ȝ Isi. li. xv. c. xiiij. Ager est igit̄ locꝰ exercitij laboris ⁊ sudoris. nā cū labore ager excolit̄. ligone ꝑcutit̄. foditur. euertit̄. vomere aperit̄. semine serit̄. rastro te git̄. rore ⁊ imbre ꝑfundit̄. spinosis sepibꝫ cir cūdat̄ ⁊ munit̄ hyeme gelu ⁊ frigore cōstrin gitur. in estate estu ⁊ caumate vrit̄. in vere si ue verno tp̄e colit̄. in autūno collectis fru ctibꝫ iterato ꝓscindit̄ vomere. ⁊ sic alternatis laboribꝫ ɔtinue lacessit̄.

De predio Capl'm XLIX

Prediū ſm Isiḋ. dr̄ quasi ꝓuidiū eo q̄ sibi a patrefamilias ī oībꝫ ꝓuidet̄ Et est locꝰ in q̄ a patrefamilias ī me dio agroꝝ suoꝝ domiciliū ꝑparat̄. vel dr̄ ꝓ diū eo q̄ antiq̄ agros q̄s bello ceperāt ꝓde noīe possidebāt. vt dic̄ Isi.

De prato Capitulum. L.

Pratū est cuiꝰ feni copia armēta tuet̄ cui veteres romani nomē dederūt. eo q̄ sit locꝰ q̄ ꝑtinꝰ est paratꝰ. q̄ꝛ cul ture laborē nō req̄rit. vt dic̄ Isiḋ. Et iō etiā loca dicunt̄ prata. quia ad feniū ⁊ ad grami na sunt parata. Prata siquidē fluminibus riuulis ⁊ fontibꝫ irrigant̄. Et ideo ꝓpter hu moris abundantiā herbarū radicibꝫ nutri mentū ɔtinue ministrantē herbis ⁊ floribꝫ diuersi generis decorant̄. Et ideo ꝓpter ver nantē ⁊ virentē quā ꝓtendūt pulcritudinē prata ridere dicunt̄. Prata etiā suo virore delectāt visum. suo odore afficiūt olfactum graminū suoꝝ sapore reficiūt gustū. prato rum herbe ⁊ flores mel apibꝫ administrant. lactis copiā in armētis ⁊ gregibꝫ generant ⁊ augmētant. vulnera curāt ⁊ ɔtra diuersos morbos remediū ꝓstant

De deserto. Ca. LI.

Desertū est terre spaciū sic dictū. q̄ꝛ ab hoīm frequētatiōe ⁊ habitatōne deserit̄. nec ab hoībꝫ colit̄ nec inha bitat̄. vt dic̄ Isi. Et hoc ɔtingit aliquotiēs ꝓpter terre sterilitatē siue aeris intemperiē seu ꝓpter aquaꝝ ⁊ fontiū defectibilitatē siue ꝓpter hostiū vastitatē. Uñ desertū est incul tum spinis ac sentibꝫ plenū. reptilibꝫ ⁊ vene nosis aīalibꝫ ꝑuiū. bestiaꝝ ⁊ feraꝝ siluestriū domiciliū. fugitiuoꝝ ⁊ latrocinantiū habi taculū. terra sitis ⁊ ariditatis. terra estus et

ſqualoris.terra vaſtitatis ⁊ horroris . terra deniꝗ ⁊ erroris.nã in deſerto vieſunt deuie calles ⁊ ſemite nõ ſunt trite. mineris et aliis fructibꝫ infructuoſis ↄſite atqꝫ plane areno ſe lapidoſe puluerulẽte feculente. ⁊ aliis in cõmodis mĩcrantibꝫ plurimũ oneroſe. Et dicunt̃ deſerta vt dic̃ Iſi.quia non ſerũtur Unde loca ſiluaꝝ ⁊ montiũ que a ſemĩe va cua deſerunt̃ deſerta nuncupant̃.nõ minus tamẽ deſerta dicunt̃ loca prius inhabitata ⁊ poſt caſu aliquo deſolata. vt dicit idem

De heremo Ca.LII.

h

Erem⁹ aũt eſt inuia ſolitudo a paucis niſi a feris ⁊ beſtiis habitata. Uñ heremite dicunt̃ hoĩes deſerta ſolitudinis appetẽtes.ſe ab aſpectu hominũ ſequeſtrãtes. Dicit̃ hec herem⁹.mi.ꝑ ↄtrariũ ab hereo.res.quia pauci ibi herẽt atqꝫ manent. Uel dicit̃ herem⁹ quaſi herẽo humus quia dura ⁊ cõpacta ſolet eſſe terra.que heremus vel ſolitudo vſualiter eſt vocata In locis aũt heremiticis ⁊ ſolitariis fere ſilueſtres liberi⁹ qꝫ in aliis locis euagant̃.ſecuri⁹ cõmorant̃. Ibidẽ etiã ꝓpter nemoꝝ ſpiſſitudinẽ ⁊ ſiluaꝝ multitudinẽ volucres ſilueſtres dulci⁹ modulant̃. Ibidem etiã nidificant ⁊ ↄuerſant̃. ⁊ ideo ꝓpter feraꝝ multitudinẽ ⁊ auiũ frequentiã.talia loca q̃uis ſint ſolitaria aliquãdo a venatoribꝫ frequẽtant̃ ibi etiã aucupũ laquei ⁊ retia ſepius occultant̃. Taliũ etiã locoꝝ habitatores pluribꝫ laboribꝫ exponunt̃.nũc gelu nũc eſtu exurũtur.nũc roze nunc imbre nũc pruina nũc niue ꝑfundunt̃. raro niſi forſan a latronibus vel venatoribꝫ inquietant̃. ⁊ ideo locus heremitic⁹ q̃uis mltũ habet afflictiõis tedii ⁊ laboris.plurimum tamen obtinet cõmodi ⁊ quietis

De antro. Capitulũ.LIII.

a

Atrum ab atro eſt dictũ.eo q̃ atris tenebris ⁊ horridis eſt ſuffuſum . vt dic̃ Iſid. Eſt eñ ꝓpriũ beſtiaꝝ in cauernis manentiũ latibulũ in quibꝫ latitantes p̃de inſidiant̃.⁊ ideo ſpec⁹ a ſpeculando antrũ dicit̃.q2 inde poſt ſuas p̃das diligẽtius ſpeculant̃. vt dic̃ Iſidor⁹. Eſt aũt antrũ in eſtate frigidũ.in hyeme vero calidũ.⁊ fetibꝫ aĩaliũ nutriẽdis ⁊ occultãdis eſt aptũ ex ſudoribꝫ aũt ⁊ vaporibꝫ aĩaliũ fetidũ eſt ⁊ corruptum

De foſſa
Capitulum.LIIII.

f

Oſſa a fodiẽdo eſt dicta.eo q̃ ſit terra viribꝫ ⁊ ingenio fodientiũ ꝓfundata.que quãto pl⁹ in ſua ſuperficie terra accumulata erigit̃.tãto inferi⁹ ampli⁹ ꝓfundat̃. ⁊ quãto altior eſt ⁊ ꝓfundior. tãto eius trãſit⁹ difficilior ⁊ periculoſior inuenitur.q uã quilibet cadẽdo facilime ingredit̃. ſed poſt caſum de ipſa faciliter nõ exitur. vt dicit Grego. Ideo etiã dic̃ Hieronym⁹ ſuper Ezech.xix. Leo in foueis capit̃. Nã ſacta fouea ouis vel capra in ei⁹ fundo ponit̃. cui⁹ odore allect⁹ leo foueã p̃de grã ingreditur.ſed poſtq̃ eã ingreſſus fuerit ibidem ne exeat detinet̃. Fouea aũt intra foueã a latere ad modũ ſpelunce fodit̃ i qua cauea quedã ponit̃ que ad modũ ciſtule preparat̃. que de facili claudit̃ ⁊ de difficili aperitur. Quãdo ergo leo videt ſe nõ poſſe de prima fouea egredi.timẽs venatoꝝ venabula latẽdi grã ſecundã foueã ingredit̃.et ibi i cauea ad hoc parata claudit̃.capitur ⁊ captu⁹ detinetur. vt dic̃ Hiero. Fouee etiã vtiles ſũt ⁊ neceſſarie.quia foſſatis ciuitates ⁊ caſtra ne hoſtibꝫ pateãt muniũt̃ Foſſatis inſuper terraꝝ ſpacia ⁊ habitaculoꝝ terminum ab inuicẽ diuidunt̃.replẽt̃ nihilomin⁹ fouee aq̃s in quibꝫ piſces ⁊ reptilia diuerſi generis nutriunt̃. vnde ⁊ fouea quaſi fouẽs aquas eſt dicta.nã in foueis fouent̃ ⁊ ſeruant̃ aq̃ nũc fluxibiles nũc ſtatiue nũc eas ſubintrãt torrentes ⁊ pluuie.nũc in eis erumpũt capita fontiũ ⁊ ſcaturiũt riuuli aque viue. Summa ꝓo ⁊ p̃cipua ⁊ omniũ munitionũ fortitudo ⁊ tutela ſolet eſſe fouea q̃ñ in lato et in longo in alto ⁊ in ꝓfundo ordine ↄgruo eſt parata.nã inacceſſibilis eſt loc⁹ ſic munit⁹ niſi aggere nauigio vl' põte tal' fouea trãſeatur. vt dic̃ Hiero.

De ſpelunca Capitulum.LV.

s

Pelũca eſt fouea ſubterranea a ſpeculando dicta.quia ꝓpter ſui latitudinẽ ad circũſpiciendũ eſt apta. Latũ eñ ⁊ a ꝓte luci expoſitũ habet introitum ſed in fine finẽ ſiue terminũ habet artũ. Uñ ſpelunca loc⁹ eſt ſubterrane⁹.ꝑmo q̃dẽ euidens ⁊ lucidus i ingreſſu.deinde obſcurus ⁊ turbid⁹ in ꝓgreſſu.tandẽ dur⁹ artus ⁊ hiſpidus in egreſſu.ſi tamẽ egreſſus aliquando poterit inueniri. vt dic̃ Damaſ. In locis aũt mineralibꝫ vbi effodiunt̃ lapides ⁊ metalla potiſſime ſunt ſpelũce.que quidẽ rõne extractõis lapidũ ſeu metalloꝝ remanẽt va

cue. quibusdā tamē colūnis siue alijs appo- dianonibꝫ ne corruāt sunt fulcite. Sepe tñ vel nimia mole terre colūne ille desup aggꝫ- uate. siue ꝓprie materie mollicie resolute. si- ue fundi inferioris humore relaxate corru- unt. ꝛ sic omnia in illis speluncis existētia ob ruunt ꝛ cōfundūt. vnde in speluncis manere piculosum est ꝛ difficile. tū quia frigide sūt ꝛ humide obscure instabiles ꝛ incerte. tum etiā quia hyspide ꝛ dure in supficie graues ꝛ in infimo cōcaue ꝛ ꝓfunde. Sūt etiā loca ꝓgru ꝛ occultatōi ferarꝫ ꝛ habitatōi. sordiuꝫ ꝛ immūdiciarꝫ depositōi. serpentū ꝛ aliorꝫ reptiliū mansioni

De caverna Capitulum. LVI.

Caverna est terra ꝯcauata a cauādo dicta eo ꝙ ptes terre cōcauent ꝛ ꝑ- forent a reptilibꝫ et ab inuicē vł per partiū cōpressionē siue euacuatiōnē ꝛ erecti onem diuidant. In cauernis siquidē mu- res ꝛ reptilia ꝛ vermes suas faciūt mansio- nes ad quas cōfugiūt quādo timent vel vi dent sibi imminere ab extrinseco aliquas lesi ones. Ad cauernas etiā tā lapidū ꝙ arborꝫ quādoqꝫ ꝯfugiūt volucres colūbe scꝫ ꝛ tur tures. quādo vidēt aquilas ꝛ accipitres in aere venientes. Similiter herinacij cunicu- li ꝛ lepores fugiunt ad cauernosos lapides quādo audiūt canes vel ꝑsentiūt venatores In cauernis etiā tam terre ꝙ arborꝫ nidi- ficāt sepe apes nidificāt quedā volucres. la titant etiā in cauernis colubri et serpētes ꝗ sepe ledunt ꝛ pungūt veneno so morsu ho mines ꝛ bestias ad tales cauernas appropī quantes. terra insup quādo est ex se cauer- nosa ꝛ spongiosa patit sepe motū ꝛ agitatio nē. et vēto sub intrāte poros suos ꝛ replente excut⁹ agitatōe generat terremotus. vt di- cit Aristoteles

Incipit liber. xv. De prouintijs

De terre autem

partibꝫ ꝛ diuersis ꝓuintijs ꝑ quas orbis generaliter ē diuisus pauca hic opi sūt adiuuāte dño breuiter in- serenda. Non tamē de singulis dicendū. sꝫ solūmodo de his de quibꝫ sacra scriptura sepius inuenit facere mēnonem

De orbe

Capitulum Primum.

Orbis a sit. vt dic Isid. li. xv. trifarie ē diuisus. nā vna ps asia alia europa tertia affrica appellat ꝗs tres ptes or bis veteres nō equalit diuiserūt. Nā asia a meridie ꝑ oriētē vsqꝫ ad septētrionē ꝑuenit. Europa vo a septētrione vsqꝫ ad occidentē ꝑtingit. Sꝫ affrica ab occidēte ꝑ meridiem se extendit. Sola ꝗꝫ asia ꝯtinet vnā ptē nr̃i habitabił scꝫ medietatē. alie vo ptes scꝫ af- frica ꝛ europa aliā medietatem sunt sortite. In has aūt ptes ab occeano mare magnū ꝓgredit easqꝫ intersecat. quapropt si i duas ptes oriētis ꝛ occidētis orbē diuidas. i vna pte erit asia in alia vo affrica ꝛ europa. Sic aūt diuiserūt post diluuiū filij noe inter ꝗs sem cū posteritate sua asiā iaphet. europam cham affricā. possederūt. vt dic glo. sup Ge nesim. x. ꝛ sup li. Paral. j. Idē dic Chryso. Isidor⁹ ꝛ Plinius

De asia. Capitulū. II.

Asia itaqꝫ ꝗ media credit esse ps or bis. ex noie cuiusdā mulieris est ap pellata ꝗ apud antiqs regnū tenuit oriētis. vt dic Isid. li. xv. Hec in tertia pte orbis disposita ab oriēte habet ortū solis. a meridie occeanū. ab occasu nr̃o mari finit. a septētrione meotidi lacu ꝛ fluuio thanai terminat. Hꝫ aūt multas ꝓuintias ꝛ regio- nes ꝛ diuersas gētiū natōes i vita ꝛ i moribꝫ mirabiles. figuris corporꝫ sic ꝛ affectibꝫ mēti um mirabilit differētes ꝗꝫ noia ꝛ sit⁹ breui ter hic ponem⁹ sequēdo ordinē alphabeti.

De assiria Capl'm. III.

Assiria asie est regio ꝛ prouincia ab assur filio sem sic vocata ꝗ illā regi- onē ꝑmo post diluuiuꝫ inhabitauit ꝛ incoluit Hec ab oriēte hꝫ indiā. a meridie mediā tāgit. ab occidēte hꝫ tigrim. ꝛ a septē trione mōtē caucasuꝫ vbi porte sunt caspie vt dic Isi. li. xv. In hac regiōe ꝑmo inuēt⁹ fuit vsus purpure In etiā ꝑmo crinium ꝛ cor porꝫ vnguēta ꝓcesserūt pit ꝛ odores ex ꝗbus effluxit luxuria romanorꝫ ꝛ grecorꝫ. vt dicit Isi. Et ē terra ī tēperatis regionibꝫ tēperatis sima. sꝫ i multis extremitatibꝫ ꝓpt distēpera- tas terre māsiones sic in bestijs ꝛ serpentibꝫ sic etiā in hoīm moribꝫ ē in ꝑlibꝫ inq̄eta. vt dic Plini⁹ li. iij. vbi describit hoīm feritates In hac ꝓuincia habitāt assyrij ab assur di cti. gēs potētissima. ꝗ ab annīs ab eufrate vs qꝫ ad indorꝫ alij medorꝫ fines oīm in medio terre tenuit regionē. vt dic Isi. li. ix.

De arabia.
Capitulum. IIII.

a Rabia asie est puincia sacra. s. thurifera nuncupata. vt dicit Jsidor⁹. li. xv. Ibi eni maxime abūdant arbores thurifere ⁊ alie odorifere. ppter quam sacrā aromatū fragrantiā greci eā eudemon latini beatā vocauerūt. vt dic̄ idē ibidē. In eius eni saltib⁹ mirra ⁊ cynamomū crescūt. ⁊ cetera medicinalia potissime inualescunt. Ibi nascit̄ auis fenix ⁊ aliaꝝ reꝝ siluestriuꝫ tam bestiaꝝ q̄ꝫ volucruꝫ dissimilis et varia multitudo. In arabia etiā est diuersitas gēmaꝝ. Nā vt dic̄ Jsidor⁹ Plinius ⁊ Orosius ibi triplex sardonix ⁊ gēma yris. imo multiplex gemmaꝝ numer⁹ inuenit̄. Ibi eni inueniunt̄ dracones ⁊ q̄dam aspides in quoruꝫ corpib⁹ diuersaꝝ gēmaꝝ p̄ciositas inuenit̄. In ipa est saba sic a filio chus nūcupata. et est para terre arabie sup sinū maris psici coangustata ⁊ versus sinū arabicū cōsūmata. de saba quere infra

De armenia Ca. V.

a Rmenia ab armeno iasonis thessali comite est vocata. q̄ amisso rege Jasone collecta multitudine eoꝝ q̄ passim vagabant̄ armeniaꝫ cepit ⁊ ex suo noīe nominauit. vt dicit Jsidor⁹ libro. xv. Hec ē terra ararath in quā fugerunt filij Sennacherib quādo ipm in templo dei sui orantē interfecerūt vt narrat histo. li. Regū. Et dicitur ararath mons in quo archa noe post diluuiū requieuit. Sita aūt est hec armenia inter montē tauri ⁊ caucasi a capadocia vsqꝫ ad mare caspiū ptensa habēs a septētrione mōtes ceraunceos. e quib⁹ fluui⁹ tigris nascit̄. vt dicit idē Jsidor⁹ Plini⁹ ⁊ Chrysostom⁹ vel Orosi⁹. Et est duplex armenia. s. superior ⁊ inferior. sicut ⁊ due pānonie in q̄rum vtraqꝫ mira quedā ⁊ monstruosa q̄ ad nos sepi⁹ inueniūtur. Terra tamē armenica vbi attingit littora tygris vel eufrateꝫ herbis ⁊ frugibus nemorib⁹ ortis et fructibus est iocundissima. multis tamē bestiarū crudelium ⁊ serpentū generib⁹ est repleta. vt dicit idem. Et de hoc multa narrat Plini⁹ secundo libro.

De aradia Capitulū. VI.

a Radia siue aradyn est insula que tota est ciuitas sita in mari mediterraneo nō longe a tyro. vt dicit glo sup locum illū Ezech. xxvij. Filij aradij ī exercitu tuo ⁊c. viri eni sunt nautici ⁊ i pugnis naualib⁹ eruditi

De albania Ca. VII

a Lbania asie maioris est prouincia a colore populi nuncupata eo q̄ albo crine nascant̄. Frigida eni regio est respectu aliaꝝ regionuꝫ que asie ascribūtur. Hec albania habet ab oriente mare caspium ⁊ surgit p orā septētrionalis occeani vsqꝫ ad meotides paludes p deserta loca incultissima se extendēs. Huic terre ingentes sunt canes animo et corpe tam feroces. vt tauros premāt. leones perimāt et elephantes beluarū fortissimas superēt ⁊ psternāt. vt de albanoꝝ cane exemplificat Plinius. qui missus Alexandro de leone apro et elephante in stadio triumphauit. vt dicit ideꝫ libro. viij. c. de canib⁹ albanie. Hec ꝓo gens oculos habet pictos ⁊ glaucoo: in pupilla adeo vt melius de nocte q̄ꝫ de die videant. vt dic̄ idem. Et Jsi. li. ix. Idē etiā pro miro Solinus narrat

De athica Capl'm. VIII

a Tthica puincia eadeꝫ est que ⁊ grecia antiqua cui⁹ pars vel ciuitas dicebatur ciuitas athenaꝝ. que quondam fuit philosophoꝝ nutrix ⁊ mater liberalium literaꝝ qua nihil habuit grecia clarius. nihil nobilius q̄ꝫ diu a moria sapientie studio operā impendebat. vt dicit Plinius ⁊ Jsidor⁹ libro. xv. ton'us a thice prouintie Plato athenarū doctor fuit Hanc Demostenes eloquentia per multorū seculoꝝ tempora publicauit. vt refert Salustius. Sꝫ super omīa eaꝫ cōmendat Ariopagita pauli discipulus. cui⁹ sapientie profunditas totius fere partes seculi decorauit. vt dic̄ Epiphanius in dyonisij ariopagite cōmendatione prout idē refert Jsidorus.

De achaia
Capitulū nonum

a Chaia grecie in europa est prouincia a bAcheo quodam rege antiquitus appellata. Hec prouincia fere tota insula est. nam a septentrione vbi Macedonie iungit̄ vndiqꝫ septa est mari. nam ab oriente habet cyreneum mare. ab euro grecum. a meridie ionium. ab affrico et occasu cassopias insulas. A sola septentrionali parte Macedonie et athice grecie sociat̄.

Uni⁹ puincie caput est chorinth⁹ loc⁹ mu/
nitissim⁹. vt dic̄ Isi. li. xv. nā ad ipam patet
vix accessus ꝓpt sui⁹ altitudinē m'titudinem
ꝓli. ꝛ ꝓpt munitōis fortitudinē ꝛ mariꝫ vici
nitatē. hāc ꝯdidit chorinth⁹ borestis filius
quē greci chorintheā vocāt. i. reipublice ad
ministrationē. vt dic̄ Isi. li. xvi.

De archadia Capitulum. X

a Rchadia est puīcia int' ionū ma/
re ꝛ egeū. vt dic̄ Isi. collocata quaꝫ
archas iouis filius icolis deuictis ex
suo noīe archadiā noīauit. nā etiaꝫ sicionia
a quodā rege sicionio in postꝑ est vocata.
vt dic̄ Isi. li. xv.

De alania Capitulū. XI.

a Lania pma ē ps sithie q̄ pma ꝛ ma/
xima regio ē europe. q̄ scꝫ europa i/
cipit a flumie tanai descēdēs ad oc/
casum ꝑ septētrionalē occeanū ꝛ vsqꝫ ī fines
hispanie se ext̄edit. cui⁹ ps oriētal' ꝛ meridi/
onal' a pōto ꝯsurgēs tota mari magno ꝯiū/
git ꝛ i insulas gades finit. vt dic̄ Isid. li. xv.
Pars itaqꝫ sithie pma ē alania q̄ ad meoti/
des paludes ꝑtigit ꝛ vsqꝫ ad daciā se ꝑtēdit
Est aūt regio latissima m'tas ꝛ feras cōti/
nens barbaras natōes sub frigido climate
ꝯstituta ab oriēte declinās ad aq̄lonem

De amazonia Ca. XII.

a Mazonia ē regio ꝑtim ī asia. ꝑtim
sita i europa. q̄ albanie ē vicina ꝛ ab
amazonib⁹ ē vocata. Fuerūt āt amazones
gothoꝝ q̄ exierūt d' inferiori sithia vel sirtia
vxores. vt di. Isi. li. ix. q̄ maritis suis dolo in
terfectis viroꝝ suoꝝ arma arripiētes hostes
virili aīo aggresse d' maritoꝝ suoꝝ nece sū/
pserūt debitā vīctōꝫ. nā oēm masculū a sene
vsqꝫ ad ꝑuulū i ore gladij ꝑimerūt ꝛ feminas
reſuātes ꝛ hostiū spolia diripiētes deīceps
ꝑiter sine masculoꝝ ꝯsortio viuere d'creuerūt
q̄ duas regias. s. marsepiā ꝛ lāpetā maritoꝝ
exēplo q̄ sp duos solebāt hr̄e reges sup se sta
tuerūt. quoꝝ vna ꝑcedēs cū exercitu ꝯ hostes
dimicabat. alta iterī rēpublicā gubernabat
effecte sūt aūt tā fortes breui tpe bellatrices
q̄ magnā ꝑtē asie fere. c. ānis dn̄io suo sub/
iecerūt. iuxta ipas ꝓ nullū penit⁹ masculū vi
uere vł morari rōe aliqua ꝑmiserūt. ex fini/
timis tñ gētib⁹ maritos sobolis grā elegerūt
ad quos statutis tpib⁹ accedētes, ꝓle ꝯcepe/
runt. Sꝫ tpe cōpleto ad cōceptiōis officiū
instituto maritos a se recedere ꝛ alias man
siones q̄rere coegerūt, masculos autē filios
vel enectabāt vel recto tempe patrib⁹ trās/
mittebāt. filias vero sibi reseruātes eas ad
sagittandū vel venandū informabāt. ꝛ ne ī
sagittarū ictib⁹ mamillarū grossicie impe
dirētur eis in septimo vt dicit anno mam/
mas extirebāt. ꝛ ideo amazones sunt dicte.
id est. sine mām̄a. vt dicit Isidor⁹ libro. ix.
Has vnimāmas antiquit⁹ multi vocaue/
runt. quarū feritatē domuit vt dicit primo
Hercules. deinde Achilles. sed hoc potius
fuit per amiciciā q̄ ꝑ vires sicut in gestis gre
corum ꝛ amazonū cōtinetur. Dicit aūt Isi
dorus. q̄ ꝑ Alexandrū magnū amazones
vsqꝫ ad internetionē penit⁹ sunt delete. Sꝫ
historia Alexandri hec non dicit. imo dicit
amazonū regina Alexandro postulāti tri/
buta ꝑ nuncios rescripsisse. De tua pruden
tia est mirandū. q̄ cū femiīs cōfligere sta/
tuisti. quare si fauēte nobis fortuna succū/
bere te cōtingat. merito es cōfusus cū a mu
lieribus sis deuictus. q̄ si iratis nobis dijs
nos deuiceris paruꝫ tibi poterit cedere ad
honorē. quia de mulierculis triūphasti. Su
per cui⁹ respōso ad ammiratiōnē duct⁹ rex
generosus dixit. decēs fore nō ꝑ gladium ꝛ
furorē mulieres vincere sed poti⁹ ꝑ amoreꝫ
propter qd' libertatē eis cōcessit ꝛ ipas non
violentia sed poti⁹ amicicia suo impio sub/
iugauit.

De alemānia Capitulū. XIII.

a Lemānia nobilis ꝛ generosa est re/
gio in europa a lemanno fluuio vl/
tra danubiū s'm Isidorū sic vocata
vbi illius terre incole pmus habitauerūt. qui
a fluuio lemanno alemāni dicti sunt. Hec
etiā germania dicta est. vt dicit Isidor⁹. li/
bro. xv. vbi dicit. Post daciā que finis est si
tie inferioris occurrit germania. ab oriente
habēs danubiū. a meridie renū fluuiū. a se/
ptentrione ꝛ occasu occeanū Et est duplex
germania. scꝫ superior que se extendit vsqꝫ
ad alpes ꝛ mare mediterraneū siue adriati/
cum vbi mare magnū sistit in aquilei e par/
tib⁹ per paludes Alia germania est circa re
num. vtraqꝫ germania diues est terra ꝛ in/
clita ꝛ tam virib⁹ q̄ diuitijs ac bellicosis po
pulis numerosa. Unde a fecūditate gignē/
dorum populorū a germinando germania
est vocata. vt dicit Isidorus libro quideci/
mo. Generosos enim ꝛ immanes gignit po
pulos. de quib⁹ d'r i libro. ix. Isi. Germanie
natiōes sunt multe imania corꝑa habentes

viribꝰ fortes audaces aīo ꝛ feroces īdomi/
ti raptu. captibꝰ ꝛ venatōibꝰ occupati. facie
decori ꝛ formosi comati ꝛ coma flaui. libe
rales aīo hylares ꝛ iocūdi ꝛ potissime saxo
nes q̄ in p̄dictꝭ sunt p̄cellētes. de q̄bꝰ dicit
Isi. Saxonū inq̄t gens ī occeani finibus ꝛ
littoribꝰ ꝯstitute ꝟtute ꝛ agilitate agilꝰ. vn̄ et
sic est appellata eo q̄ꝫ valētissimū sit genꝰ ho
minū p̄stantiꝰ ceterꝭ piratꝭ. nō cū p terrā so
lia suis hostibꝰ sūt infesti. verū etiā p mare il
lis q̄ se molestāt ac si essent saxei sunt iporta
biles atq̄ꝫ duri quoꝝ terra valde fructifera
aq̄s ꝛ fluminibꝰ optimis irrigua. ī ipoꝝ eti/
am mōtibꝰ effodiunꝰ oīa fere metalla preter
stannū. Sūt ꝛ alie p̄uincie ī vtraq̄ꝫ germa
nia q̄ nō sunt minꝰ laude digne. vt sunt au/
stria. bauaria circa danubiū. sueuia alsatia
circa renū ꝛ alie mlꝰte q̄s p singulos enume
rare esset tediosum. A saxonibꝰ aūt germa/
nicꝭ anglici p̄cesserūt q̄ꝝ p̄genies ꝛ successio
britāniā insulā possidet q̄ꝝ linguā ꝛ mores
anglicoꝝ gēs vsq̄ꝫ hodie ī plibꝰ imitatꝰ. vt di
cit Beda in li. de gestis anglicoꝝ. q̄re infra
de lr̄a s. de saxonia

De anglia. Ca. XIII.

a Nglia occeani ē insula maria q̄ cir/
cūfusa mari a toto orbe vndiq̄ꝫ ē di
uisa q̄ quondā albion ab albis rupi
bus a lōge circa marꝭ litora apparētibꝰ ē vo
cata. Nā succedēte tp̄e q̄dā p̄ceres de troie
excidio descēdētes facta classe. palladis vt
ferꝰ oraculo ad p̄dicte insule littora puene/
rūt q̄ ꝯtra gigātes q̄ tūc terrā possederūt di/
utiꝰ pugnātes arte pirꝰ ꝛ ꝟtute insulā supatꝭ
gigātibꝰ suo dn̄io subiecerūt. ꝛ a bruto q̄ il/
lius exercitꝰ erat p̄nceps terrā vocauerunt
britāniā q̄si insulā a bruto tūc tp̄o armis ꝛ
potētia acq̄sitā. a cuiꝰ bruti p̄sapia reges po
tentissimi p̄cesserūt q̄ꝝ opa magnifica si quē
audire delectat historiā bruti legat. Illa aūt
eadē insula post lōga tp̄a a saxonibꝰ germa/
nicis multꝭ ꝛ varijs īteruenientibꝰ seuissimis
p̄lijs est adq̄sita et a suis posterꝭ est possessa
q̄ britonibꝰ vlꝰ mortuis vlꝰ exulatꝭ insulā inꝰ
se diuiserūt ꝛ singulꝰ p̄uīcijs s̄m lingue sue
p̄prietatē nomia īponētes ligue gētꝭ sue me/
moriā reliquerūt vocātes insulā angliā ab
engela regina clarissimi ducꝭ saxonū filia q̄
illā insulā post mlꝰta p̄lia pꝰ possedit. Isi. tn̄
dic angliā ab angulo dictā q̄si terrā in fine.
vlꝰ q̄si in mūdi angulo ꝯstitutā. Sꝫ beatꝰ Gre
goriꝰ vidēs angloꝝ pueros rome venales

tp̄e paganoꝝ. audiēs q̄ꝫ essent anglici allu/
dens patrie vocabulo r̄ndit. Vere inq̄t sūt
anglici q̄ꝛ vultu nitēt vt angeli. illis oportꝫ
ꝟbū annūciare salutꝭ. Nā vt dic̄ Beda. ger
manica nobilitas adhuc ī pueroꝝ cultibus
resultabat. De hac insula dic̄ Piniꝰ multa
silꝰr ꝛ Orosiꝰ. sꝫ Isi. summatim tāgit expssiꝰ
q̄ alij obscuriꝰ retulere. britānia scꝫ q̄ nunc
dr̄ anglia ē insula q̄ ꝯ aspectū gallie ꝛ hispa
nie est sita. circuitꝰ eiꝰ obtinet q̄dragies octi
es septuaginta q̄nq̄ꝫ milia. mlꝰta ꝛ maḡ flu/
mina sunt ī ea. fontes calidi. metalloꝝ etiāꝫ
larga copia gagates lapis ibi plīmꝰ ꝛ mar/
garita gleba optima ꝛ diuersꝭ fructibꝰ valꝺ
apta. ibi oues lanigere ī p̄cipua abundātia
ibi feraꝝ ꝛ ceruoꝝ mlꝰtitudo nimia inueniꝰ
pauci lupi vel nulli ī insula repiūꝰ. ꝛ iō oues
q̄ ibi maxīe abūdāt tutiꝰ ī caulis ꝛ ī pascuis
sine custodia relinquūꝰ. vt dic̄ Beda. Vn̄ q̄
dā describens insulā anglicanā metrice sic
dixit Anglia terra ferox ꝛ fertilꝰ angulꝰ orbiꝰ
Insula p̄diues q̄ toto vix eget orbe. et cuiꝰ
totꝰ indiget orbis ope. anglia plena iocꝭ gēs
libera apta iocari. Libera gens cui libera
mēs ꝛ libera lingua. Sꝫ lingua melior libe
riorq̄ꝫ manꝰ. Multas alias p̄ se q̄ gētꝭ ꝛ in/
sule dignitates h̄ interponere esset longum
quere infra de britānia

De aquitannia Caplm̄ XV.

a Quitannia gallie est p̄uincia in eu/
ropa. vt dic̄ Isi. li. xv. ꝛ est sic ab ob/
liq̄s aq̄s ligeris flumīs q̄d ex pluri/
ma p̄te terminꝰ eiꝰ ē eāq̄ꝫ pene ī orbē circum
cingit appellata. Terra siq̄dē fertilꝰ ꝛ amena
opidis ciuitatibꝰ ꝛ castrꝭ p̄clara aq̄s et flu/
minibꝰ irrigua. silua cāpis ortꝭ ꝛ p̄tis deco
ta. vineis ꝛ arboribꝰ fructiferꝭ diuersi gene
ris ꝯsita. et magnis diuitijs opulēta. Sub
noīe ꝟo aq̄tannie mlꝰte p̄ticulares p̄uīcie cō
p̄hendunꝰ. vt dic̄ Pliniꝰ Hec a circio habꝫ
occeanū. vt dic̄ Orosiꝰ. q̄ aq̄tāniceꝰ sinꝰ appel
latꝰ. ab occasu hispaniam hꝫ. a septētrione ꝛ
oriēte galliā lugdunēsez. ab euro ꝛ meridie
ꝯtingit p̄uinciā narbonēsem. vt dic̄ Orosꝰ

De andegania. Ca. XVI.

a Ndegania est gallie p̄uincia q̄ aqui
taniie est vicina ꝛ vsq̄ꝫ ad minorem
britanniā se extēdit. cuiꝰ metropolis
andegauis est noīata. a q̄ in circuitu tota p̄
uincia andegania est vocata. et est terra vi/
nifera ꝛ fructifera bonis oībꝰ opulēta. silis
aquitānie in vineis ꝛ in fruge

De aluernia Capitulū. XVII

a Luernia gallie lugdunēsis est puincia. cui⁹ ciuitas maior mons clarus nūcupat̄. Hec ab euro h₃ germaniā ab austro italiā. ab occidēte narbonēsē prouinciā. a septētrione galliā belgicā. Est aūt terra siluestris ꝛ nemorosa mōtuosa pascuosa feris pecudib⁹ ꝛ armētis referta frugifera ꝛ vinifera in multis locis.

De apulia Capitulum. XVIII

a Pulia est regio maritima ī italia. q̄ pars est europe ab insula sicilie p marina brachiū separata. terra siquidem est multū populosa auro ꝛ argēto referta. frumēto mero ꝛ oleo opulēta. ciuitatib⁹ nobilissimis īclita. castris ꝛ opidis pmunita. frugib⁹ ꝛ diuersi generis fructib⁹ fertil' ꝛ fecūda Finis ē europe₃ meridie q̄ solo mari a barbaria ē diuisa. Fōtes d₃ hr̄e calidos īfirmis pbētes sanitatē ꝛ medicinā. Metropol' aūt illi⁹ regiōis brūdusiū d₃ quā greci q̄ndā edificauerūt. ꝛ d₃ a brūda grece q̄si caput cerui latine. Illa ei ad modū ceruini capitis hn̄tis cornua d₃ esse disposita. vt dic̄ Isid. li. xv. in c° d̄ noib⁹ ciuitatū. Huic a latere adiacet terra q̄ d₃ cāpania mat̄ frugū. nam ci⁹ gleba fertilissima est q̄ ad frugū mltitudinē pducēdam ex cui⁹ abundantia multe puincie sustentant̄ etiam transmarine.

De affrica Capitulum. XIX.

a Ffrica vt q̄dā putāt ē dicta q̄si aprica. eo ꝙ soli ꝛ celo sit ꝑuia ꝛ apta. ꝓpt' qd̄ horrori frigoris nullaten⁹ est subiecta vt dic̄ Isi. li. xv. Alij putāt affricā₃ eē dictā ab affer filio abrae ex cetbura q̄ d₃ duxisse ꝯ̄ libiā exercitū ꝛ ibi victis hostib⁹ ꝯsedisse eiusq₃ posteros affros nomīasse. vt dic̄ Isi. li. ix. Incipit āt affrica a finib⁹ egypti pgens iuxta meridiē p ethyopiā vsq₃ ad athlantē montē. a septētriōe ꝯ̄o mari mediterraneo claudit̄ ꝛ ī gaditano freto finitur. Hec mūdi tertia d₃ esse ps diuisa ꝯ̄ asiam ꝛ europā. h₃ aūt puīcias mltas sc̄ libiā cirenēsem tripolim bizātiū carthaginē mauritaniā ethyopiā ꝛ mltas alias. Est āt illa ps mūdi q̄ affrica d₃ minor spacio q̄₃ asia vl' europa. s₃ p sua q̄ntitate ditior ē ꝛ mirabilior in q̄litate Nā ī auro ꝛ gēmis ditissima ē silr in frugib⁹ fructib⁹ ꝛ oliuis. Mirabilissimas etiā pduc̄ bestia₂ ꝛ hoīm spēs ꝛ figuras. vt patebit qn̄ regiōes africe p sua noīa describent̄. Sol' ardorib⁹ p̄ alijs terris exurit̄. variis occeani finib⁹ itercipit̄. arena₂ cumul' sterilis in multis ptib⁹ efficit̄. Et a satyris pilosis tigridib⁹ ꝛ alijs horrendis bestijs possidetur. ꝛ hoc inferius pl'no patebit

De asturia Capitulum XX.

a Sturia ē puincia ī citeriori hispania ī ꝯ̄finio europe ꝛ affrice ꝯstituta vt dic̄ Isi. li. xv. Vn̄ astures sunt dicti q̄ ꝓpe istu₂ flumē nūc ihabitāt. q₂ terra ē siluis ꝛ mōtib⁹ q̄si vndiq₃ circūsepta. vt dic̄ idē. Illi⁹ soli⁹ incole sunt vt d₃ respectu aliorum aīo placidi liberales ꝛ benigni q₂ ciuitas metropol' noiat̄. terra q̄dem mero frumēto ꝛ oleo min⁹ abūdāt. Nā terra est frigida ꝛ ad hmōi pductiōē frugū vl' fructuū minus apta. abūdāt aūt ibi mltū nr̄ castanee supra modū. Dicūt̄ aūt ibi multa crescere fructuū genera ꝛ pomo₂. de q̄b⁹ loco vini faciunt sibi potū. Feris siluestrib⁹ ꝛ etiā domesticis pecudib⁹ sunt maxie opulēti. Popul⁹ āt generalit' vt d₃ ex natura hylaris est. ꝛ canore vocis in cursu agilis. ꝛ in pl'ijs militās. elegātis stature ꝛ pulcre forme ꝯ̄m sitū patrie. ꝛ qualitatē calide regionis ad loquendū et forsan deridendū lingua leuis

De aragonia Capitulum. XXI

a Ragonia puincia est in hispania vinea₂ ꝛ frugū fecūda. fontib⁹ ꝛ flumīs irrigua. ab arrogotis q̄ndā occupata a q̄b⁹ regio vsq₃ hodie noiat̄ Nā gothorū gēs q̄nq₃ illa puincia habitabat. vn̄ aragonia quasi aragothia ē vocata. vt dicit Isidorus quā ꝯ̄fluit iberus fluuius. cuius metropolis appellatur cesaraugusta.

De babylonia Capitulum. XXII

b Abylonia asie est puincia ī chaldea cui⁹ caput ē vrbs babilon. a q̄ regio est nūcupata tā nobil' vt chaldea et assiria ꝛ mesopotamia aliq̄n ī ei⁹ nomē trāsierunt. vt dic̄ Isi. li. xv. Hāc pterfluūt flumina nobilissima inter q̄ pcipue sunt tigris et eufrates. q̄ de paradiso hn̄t ortū. Est autē regio olim frugū ꝛ fructuū fertilissima vinifera ꝛ aromaticis arborib⁹ ꝛ herbis plena. gemma₂ ꝛ metallo₂ copijs ditissima. camelis equis asinis ꝛ mulis ꝛ alijs iumentis abundātissima. feris et mirabilibus bestijs ac mōstruosis abundans maxie in desertis cuius metropolis quondā est dicta babylon. id est. cōfusio. eo ꝙ ibi lingua edificantium turrim babel est ꝯfusa vt d₃ Gen̄. xj. Cuius magnitudinē describit Hiero. sup Isa. xj

Babilon inq̇t est metropolis caldeoꝝ cuiꝰ muri.xvi.milia passuū erāt ꝑ quadrū ab angulo in angulū qḋ est simul.liiij.vel duab⁊ leucꝫ ⁊ duab⁊ viiꝰ leuce ꝑtib⁊ muri tēdebāt ibiq̃ erat turris triū miliū passuū in altitudine.i.duaꝝ leucaꝝ a latoīn artū coangustata cuiꝰ materia fuerūt lateres cocti ex bitumine indissolubili.vn̄ nec igne nec aqua dissolui pt.⁊ q2 ibi ꝯfusum est labiū hebraice dicta est babel.grece aūt babylon a q̄ regio tota in circuitu babylonia ē vocata Hui ic impauit rex potētissimꝰ.s.nabuchodonosor.q̄ int̄ ceteras mūdi natōes q̄s chaldeoꝝ subiecit impio iudeā etiā captiuauit.ꝑt qḋ babylon sub Balthasar nepote suo ꝑ cyꝝ ⁊ dariū reges persaꝝ ⁊ medoꝝ penitꝰ destructa fuit.nec vnq̄ȝ iterato repata.sed de eiꝰ reliquijs due ciuitates.scꝫ sophon ⁊ therosophon fuerūt in perside edificate.vt dic̄ Hieronymꝰ.Locꝰ aūt vbi q̄ndā fuit babylon ē desertꝰ ⁊ nihil ꝯtinet nisi bestias monstruosas.q̄re infra de chaldea.

De bactria Capitulum.XXIII.

b Actria est regio ī asia cui fluuiꝰ nomine bactrꝰ nomē dedit.vt dic̄ Isi.lib.xv.Huiꝰ ꝑtes q̄ sunt plane ꝑpte fugis ambiunt.q̄ aūt aduerse sunt indi fluuij fontib⁊ terminānt̄ reliq̄ includit ochꝰ fluuius.Mittit aūt bactria fortissimos camelos nūq̄ȝ pedes atterētes.vt dic̄ Isiḋ.

De braciana Ca.XXIIII

b Raciana regio ē in affrica ex duob⁊ opidis nobilissimis ē sortita vocabulū.ex q̄b⁊ vnū andromethꝰ vocat̄ alteꝝ vocat̄ bizantiū.Hec fecūda est glebis ⁊ oleis cuiꝰ humꝰ est ita pinguis vt iacta ibi semia incremēta pene centesime fruges nascant̄.vt dic̄ Isi.li.xv. De bragmanis q̄re infra in fine istiꝰ libri

De brabantia Capl'm XXV.

b Rabātia germanie final' est ꝓuincia q̄ gallie belgice ē ꝯtigua hn̄s renū ab oriēte ⁊ frisiā britānicū occeanū ⁊ flādricū sinū ab aq̇lone inferiorē galliam ab occidēte ꝓo supiorē frāciā a meridie.q̄m amnis mosa ꝑterfluit ⁊ scaldia fluuiꝰ itrās cū fluuia ⁊ refluuia marꝭ alijs riuul' varijs et fontib⁊ irrigua terra in multa ꝑte vinifera.nemorosa collib⁊ pratꝭ ⁊ ortꝭ decora.arborib⁊ fructiferꝭ ⁊ siluestrib⁊ plena.abundans aīalib⁊ domesticꝭ ⁊ siluestrib⁊ ceruis hinnulis apris leporib⁊ ⁊ cunicul'.multa habens opida famosa.terra fertil' frugib⁊ ⁊ populosa gēs elegātis stature ⁊ venuste forme bellicosa.aīosa ꝯtra hostes.int̄ se aūt placita ⁊ q̇eta.gens benefica deuota ⁊ benigna

De belgica Capl'm XXVI.

b Elgica ē gallie ꝓuincia ī europa a belgis ciuitate sic dicta.vt dic̄ Isi.li.ix.Hec ab oriēte vt dic̄ Orosiꝰ hꝫ germaniā siue flumē reni.ab euro hꝫ alpes pēninas.a meridie ꝓuinciā narbonēsem in q̄ ciuitas arelatēsis sita ē.ab occasu ꝓuinciam lugdunēsē.a circio occeanū britānicū.a septētrione britānicā insulā siue angliam Hec regio ī frugib⁊ et fructib⁊ est fecūda.et in multꝭ locꝭ vinifera.multū populosa.ciuitatib⁊ ⁊ opidis munita.gēs eiꝰ ferox natura liter.vt dic̄ Isi.ix.⁊ aīosa.amnib⁊ ⁊ fluuijs irrigua.aruis ⁊ fecūdissimis nemoribus ⁊ pratꝭ decora iumētis ⁊ pecudib⁊ plena pauca hn̄s mōstruosa preter ranas ⁊ colubros pauca generās venenosa.Terra siq̇dē solꝫ esse generalr̄ pacifica ⁊ q̇eta.in plurimos populos lingua aliquātulū differētes est h̄ belgica subdiuisa

De bethinia Capl'm.XXVII

b Ithinia vt dic̄ Isi.minoꝛ asie est ꝓuincia in pōti exordio ad ꝑtē sol' orientis auersa tracie adiacet.multꝭ antea noib⁊ noiata.nā ꝑ'ns bericia ē dicta.deinde a bithinio rege fuit mox bithinia nuncupata.Ipa est maior frigia.cuiꝰ metropol' ē nichomedia.vbi fugiēs hanibal ꝑnceps karthaginis veneno aiam expirauit.vt dic̄ Isi.li.xv.Cōdita ē aūt ꝑmo bithinia a phenice q̄ ꝑ'us miramūda vocabat̄.vt dic̄ Isi.

De britānia Ca.XXVIII

b Ritānia occeani est insula ī europa ꝑ longā inberētiā extēdit̄.a meridie habet galliās.vt dic̄ Orosiꝰ.Hec insula hꝫ in longū milia octoginta.in latū milia ducēta.a tergo aūt vn̄ occeano infinito patꝫ Orcades insulas hꝫ quarū.xx.deserte sunt.⁊.xiij.incolunt̄.deinde occurrit insula tyle nauigatōe sex dieꝝ.vt dic̄ Pliniꝰ li.iiij.⁊ Isi.li.xv.a britānia insula sepata.Scdm̄ Orosiū ꝓo ꝑ'sus circiū in medio occeano sita est ꝓpt' eiꝰ maximā distātiā paucis nota.Hec britānia vt dic̄ Pliniꝰ li.iiij.c.xvij.iter septētrionē ⁊ occidentē iacꝫ opposita germanie ⁊ gallie ⁊ hispanie maximo īteruallo Huic ꝑmo albino nomē fuit forsan ꝓpt' albas rupes insulā circūdātes.deinde a bruto

britānia est dicta. sȝ tandē a germanicꝭ ipaȝ obtinētib' anglia est vocata. qre sup multa de anglia de lr̄a A. Est aūt alia britānia minor sup occeanū aq̄tanicū. sita in ptib' gallia⸗ q̄ a britonib' relinquētib' britāniā maiorē ꝓpter importunitatē germanoꝝ est vsq; hodie populosa. vbi vsq; ad h' tpa gen' britonū ⁊ nomē ꝑseuerat. ⁊ q̄uis h' britānia in multꝭ laudib' digna sit. nō tn̄ ꝑt filia matri minor britānia maiori cōpari. ⁊ iō bn̄ mīor britānia debuit vocari q̄ sicut nec numero populi. sic nec merito soli potest maiori britannie adequari

De boecia Capitulū XXIX

Oecia ꝓuincia helladis est ꝑticula in grecia. vt dicit Jsidor'. li. xv. a boue vt dr̄ ꝑmi' noiata. Et h' hac d̄ cā Dū em̄ chatm' agenoꝛꝭ fili' europā sororeȝ suā a ioue raptaȝ ex ꝑceptō p̄ris q̄reret nec repiret. patris irā formidans ꝯfirmato aīo elegit exiliū ⁊ dū casu bouis seq̄ret vestigia locū vbi ipa recubuit adinuenit. ⁊ iō nomine bouis locū illū boeciā noiauit. vbi ⁊ thebas ꝯstruxit vbi q̄ndā ciuilia bella detonuerunt. ⁊ h' nati sunt appollo ⁊ hercules. maior ille theban' eadē est euuomia vocata a q̄dā fonte q̄ ibi est q̄ndā apollini ꝯsecrat'. vt dic̄ Jsid. li. xv. Jn hac terra est lac' q̄dā furialꝭ vt q̄ d̄ eo biberit furore libidīs iardescit. vt dic̄ idē li. xiij. in c. de aq̄s. q̄re s' de fontib'

De bohemia Capitulū. XXX.

Obemia ꝓs est inessie ad plagā oriētalē iuxta germaniā posita ī europa q̄ a mōtib' maximis ⁊ siluis densissimis ⁊ aliꝭ vndiq; circūsepta. a germania et pānonia ⁊ natiōib' aliis per mōtes siluas ⁊ flumīa est diuisa. Est aūt regio mōtiū altitudine ī plurimis sui ptib' valde firma campoꝝ ⁊ pratoꝝ planicie ꝯspicua. facie celi salubérrima. gleba fertilissima ī vineis abundans ⁊ annona. ī auro argēto stāno ⁊ ceterꝭ metallis ditissima. fontib' ⁊ fluuijs irrigua nā terrā irrigat albia fluui' nobilissimus in mōtib' oriē bohemoꝝ silr ⁊ mulda q̄ ꝑterfluit pragā regiā ciuitatē in ei' mōtib' abūdāt pini ⁊ abietes abūdant ⁊ herbe īnumerabiles nō solūmō pascuales veꝝ etiā aromatice ⁊ medicinales. ibi diuersoꝝ generū abundāt fere innumerabiles. s. vrsi. apri. cerui. capreole. tragelaphi. bubali seu bisontes. ⁊ inter has feras est q̄dā h̄ns magnitudinē bouis. h' bestia feroꝝ est ⁊ seua. ⁊ h̄ȝ magna cornua ⁊ ampla cū q̄b' se defendit. Sȝ habēs sub mēto amplū folliculū in ipo aq̄s recolligit. ⁊ currēdo aquā miro mō ī illo folliculo calefac̄ quā sup venatores seu canes sibi nimis appropiquātes ꝓicit ⁊ q̄cq̄d tetigerit depilat horribilit' ⁊ exurit. ⁊ h' aīmal lingua bohemica loni nūcupaē. Hec terra circuit ex pte orietis morauia ⁊ pānonia. ex pte euri aq̄lonarꝭ polonia. ex pte ꝓo meridiei austria. ex pte occidētis bauaria germanica et missenēsi marchia circūdaē ⁊ ambiē

De burgundia Caplm. XXXI

Urgundia ꝓs est gallie ȝenonēsis. q̄ vsq; ad alpes peninos se extēdit. Et ē burgundia a burgis dicta. Jsido. ix. eo q̄ ostregoti irraturi italiā ibi fecerūt burgos plures. ⁊ opida ⁊ munitiōes. Terra ei est foriꝭ ⁊ mōtuosa ⁊ pascuosa ⁊ ī locꝭ pluribus nemorosa. aq̄s ⁊ flumib' ac riuulis irrigua. in multꝭ locꝭ fertilis ⁊ fecūda ⁊ in multis sterilis arida ⁊ inaq̄sa iuxta alpes maxie frigida ꝓpter frequētes imbriū ⁊ niuiū inundatiōes. plures sunt incole iuxta alpes q̄ ex frequēti vsu aquaꝝ niualiū efficiūē sub mēte turgidi ⁊ strumosi. feris abūdat. scȝ vrsis apris ceruis ⁊ multis alijs

De capadocia Capitulū. XXXII

Apadocia est ꝓuincia ī maiori asia ī capite syrie collocata ab oriente armeniā tāgit. ab occasu asiā minorē. ab aq̄lone ꝯsirios cāpos q̄s habuerūt quondā amazones ⁊ mare tymericuȝ a meridie thauꝝ montē cui subiacet cilicia et ysauria vsq; ad silicū sinū q̄ spectat ꝯ insulā cyprū albis amnis ꝑ eā fluit. q̄ q̄ndā liddie regna diuiūxit a ꝑsis. vt dic̄ Jsi. li. xv. ⁊ Oro. li. j. Hi ortū habuerunt ꝑmo a mosoch filio iap het. vn̄ ⁊ vrbs apd̄ eos manȝ vsq; hodie q̄ moreta dr̄. vt dicit Jsidor' li. ix.

De caldea Capituum. XXXIII

Aldea q̄si cassidea a casepb filio nachor fris abrae fuit cognominata. vt dic̄ Jsid. vn̄ caldei dicti sūt a casseth q̄si cassidei. Et ē regio maxia sita iuxta eufraten in q̄ est camp' duran in q̄ ꝯuenerūt gigātes p' diluuiū ⁊ de ꝯsilio nemroth edificauerunt turrim turrim babel. a q̄ ciuitas ibi edificata vocata est babilon ⁊ tota regio babilonia fuit ī posteꝝ nūcupata. vt patȝ s'. in lr̄a b. q̄re ibi d̄ babilonia. Sȝ h' dicēduȝ q̄d orosi' dicat de babilone li. ij. Rex inq̄t ꝑmus apd̄ assyrios q̄ eminere ceteris potuit

nin⁹ fuit. occiso aūt nino semiramis vxor eꝰ fortꝰ afic regia babiloniā vrbē quā inceperat nemroth āpliauit ꝛ instaurauit. ꝛ vt esset caput regni assirioꝝ instituit durauitq₃ et stetit regnū istō incōcussum. m. c. ꝛ. lxiiij. ānis vsq₃ ad sardanapallū quē interfec arbates ꝑfectꝰ medoꝝ. ꝛ tūc icepit pire regnū assirioꝝ. s₃ ex toto periit qñ a ciro ꝛ dario babylonia ē ita destructa ꝙ vix credi potat apud mortales ꝙ tā fortꝫ ciuitas possit capi. Fuit eñi castroꝝ more menibꝰ paribꝰ ꝑ q̄drū disposita ꝛ ꝺ murorū magnitudīe ꝛ firmitate vix credi pōt. nā in latitudīe habuerūt muri cubitos q̄nquagīta. q̄ter tm̄ habuerūt ī altitudine. Ambitꝰ eiꝰ ī circuitu fuit. ccc. stadia ꝛ. lxxx. murꝰ de coctili latere fusus bitumine cōpactꝰ fossa extrinsecꝰ late patēs. in quā amnis circūfluxit a frōte muroꝝ. Centū erāt porte ī muroꝝ circuitu. erāt defensorū habitacula eq̄ disposita mire magnitudinis ꝛ fortitudis. ꝛ q̄uis esset ita fortꝫ tm̄ cito victa ꝛ capta subuersa est. Nā ī. ccc. et. lx. alueos flumē cirꝰ diuisit sic ꝛ añ fecerat gangem fluuiū qñ iratꝰ ꝯ fluuiū eo ꝙ vnū de suis militibꝰ submersisset eūdē diuisit in. ccc. ꝛ lx. ptes. Vñ subtracta aq̄ q̄ fluebat ꝑ cinitatē fuit faciliꝰ capta. vt dic idē Orosiꝰ. Illo anno q̄ babilonia ab arbato icepit destrui. incepit roma fundari. Vñ sub vna ꝯuenientia tēpoꝝ illa cecidit. ista surrexit. ꝛ qñ primo defecit regnū ꝑmū orientis. incepit pullescere regnū occidētis

De cedar Ca. XXXIIII.

Cedar nomē est regiōis in q̄ habitāt ismaelite q̄ fuerūt filij cedar ꝑmogeniti ismael. Nā ismael fuit filiꝰ Abrae ex agar egyptia ācilla eiꝰ. vñ veriꝰ vocantur agareni q̄ saraceni. q̄uis vsurpato nomie frustra se eē de sara genitos gliant. vt dicit Isi. li. ix. Hi domos nō edificāt s₃ tāq₃ fera lea hoies ꝑ vastas solitudies euagātes ī tabernaclꝭ habitāt de ꝑdis ꝛ venatōnibꝰ victū acq̄rētes. ꝛ iō onager fuit vocatꝰ ismael sic dic glo. sup Gen. xvj. Hic erit bō ferꝰ ꝛc. q̄ vt dic oēm bestiaꝝ rabiē supgrediuntur. ꝛ māsueti ab eis ꝯterent. nā vt dic methodius futuꝝ est vt adhuc sel' pariꝰ ꝯgregati excant de desertꝫ ꝛ obtinebūt orbē terre ꝑ. viij. hebdomadas ānoꝝ. ꝛ vocabit via illoꝝ via angustie. nā ciuitates ꝛ regna subuertēt ī locꝫ sacratꝫ sacerdotes īterficiēt. ibidē cū mulieribꝰ dormiēt ꝛ ꝺ sacris vasis bibent ꝛ ad sepulcra sctōꝝ iumēta ligabūt ꝑ nequitia xp̄ianoꝝ q̄ tūc erūt. Hꝫ ꝛ multa alia recitat q̄ habitatores cedar. i. ismaelite ī orbe sunt facturi

De cancia. Capitulū. XXXV.

Cancia ꝓuincia ē anglie intra britānicū occeanū sita. cuiꝰ metropolꝭ dr̄ cātuaria. ꝛ ē terra frugifera ꝛ nemorosa fontibꝰ ꝛ flumibꝰ irrigua. marꝫ portubꝰ insignis diuitijs locuples salubritate celi ꝑcipua

De cantabria Capitulū. XXXVI

Cantabria ꝓuincia ē hispanie vocabulo vrbis ꝛ amnis hiberi sic vocata cuiꝰ gētis animꝰ ē ꝑtinax ad latrociнāдū ꝛ ad bellādū ꝑnꝰ ꝛ ad patiēda v̄bera sp est parꝰ. vt dic Isi. li. ix. Huic vicina ē celtiberia ab gallis celticꝫ ꝛ hyberꝫ sic vocata.

De chananea Caplm. XXXVII

Chananea est regio in syria q̄ a filijs chanaā filij cham pꝰ diluuiū est possessa ꝛ fuerūt ex eis. x. natiōes. vt dic Isidorꝰ li. ix. ex q̄bꝰ fuerīt. vij. natōes ꝺ semie chanaā ī q̄bꝰ maledictio cham fuit q̄si hereditario radicata. ꝛ iō a filijs israel diuio ꝑcepto fuerūt deleti ꝛ eaꝝ termini ab eisdem occupati. vt dic Isidorus. li. ix.

De campania Ca. XXXVIII

Campania est italie ꝓuincia inter romanū territoriū ꝛ apuliā collocata. cuiꝰ metropolꝭ q̄ndā fuit capua a silnio rege albanorū extructa. a capacitate sic dicta eo ꝙ eiꝰ terra omnē vite fructū capiat vñ ꝛ caput ē vrbiū cāpanie inť treꝭ maximas ciuitates romā ꝛ cartaginē noīata. ex q̄ aliqñ ꝓuincia italie cāpania fuerat noīata. mť te sūt alie ciuitates famose locupletes ꝛ populose ad ꝓuinciā cāpanie ꝑtinētes sic neapolis ꝛ pōtcolis vbi balnea v̄gilij ī honore habebāť. Estāt terra vineaꝝ frugū ꝛ oleaꝝ feraꝝ abūdās fructibꝰ geneꝝ diuersoꝝ. Est aūt alia cāpania cisalpina gallie senonēsis ꝓuīcia cꝰ caput ciuitas ē treuerꝭ. alꝭ trecāꝭ.

De cauda Ca. XXXIX

Cauda vocaꝫ q̄dam insula ī ꝑncipio arta. deinde paulati dilataꝫ. cuꝰ ingressus ē difficilꝭ ꝛ laboriosus. vt patet Act. aplōꝝ. xxvij. c. Est aūt h̄ insula īter syriā ꝛ italiā iuxta cretā ꝛ sardiniā

De cilicia Capitulum. XL.

Cilicia minoꝛꝫ asie ē ꝓuincia a q̄daꝫ antiq̄ore iouis filio vt asserīt noīata vt dic Isi. li. xv. Hec ab occidētibꝫ

liciam. a meridie mare siculū. ab oriēte z se ptētrione hȝ mōtis thauri iuga. hāc cignꝰ amnis iterfecat. matrē hȝ vrbiū tharsimo/ niā q̄ z tharsis dr̄. Fuit aūt inde natꝰ Paulꝰ z chorycos opidū eꝰ ē vbi ē crocꝰ plurimꝰ z optimꝰ ī spirantie fragrātissimꝰ z colore plꝰ q̄ᷓ aureꝰ. vt dic̄ Jsi. li. xv.

De cypros Ca. XLI.

Jpros est insula a cypro ciuitate q̄ i ea est denoiata. vt dic̄ Jsi. li. xv. Jpa est z paphon q̄ qn̄dā fuit veneri ɔse crata. multū aūt qn̄dā fuit famosa. z maxie de metallꝰ eris. ibi etiā eo p̄mo dr̄ fuisse rep/ tum z cꝰ vsus. vt dic̄ idē. Terra ē vinifera z fortia sūt valde illꝰ loci vina. ciuitates mō hȝ mltas z nobiles int̄ q̄o caput z metropol̄ dr̄ nichosia. terra ē mari vndiq̄ȝ clausa. ſȝ in terꝰ siluis cāpis p̄tis vineis z frugibus ni mis plena. fontibꝫ z amnibꝫ irrigua. z mlt̄is diuitijs parit̄ z delitijs opulēta. H̄ insula vo cat̄ sepꝰ cethym ī scriptura. vt dic̄ Jsi. li. ix. Et dicta ē sic a q̄dā filio Jonan nepote Ja/ phet vt dic̄ Jsi̇d. De hac insula dic̄ Orosꝰ li. j. Jnsula cypros mari cirico cingit̄ ab oc cidēte mari pāphilico. a septētrione aulone cilicio a meridie syrie z phenicꝭ pelago cir/ cūdat̄. cꝰ spacium in lōgo tenet. clxxv. milia passuū. Jn lato ꝟo milia passuū. cxxv.

De creta Capitulū. XLII.

Reta grecie ē insula a q̄dā rege indi gena dicto crete noiata. int̄ ortum z occasum lōgissimo tractu porrecta. a septētrione estibꝫ ab austro egyptijs vndiꝭ ɔfusa. Fuit qn̄dā cētū vrbibꝫ nobilibꝫ deco rata. vn̄ z cētapol̄ dicta ē Prio aūt fuit insu la q̄ remis z armis claruit ac sagittꝭ. prima līa iura tradidit. eq̄stres turmas p̄ma do/ cuit. studiū musicū i ea p̄mo reptū. ab ideis dactil̄ mūdo tradidit z exercēdo ampliauit pecudes z capras hȝ copiosas. ceruos aūt z capreas valde paucas. lupos z vulpes alia rūq̄ȝ feraꝝ noxia genera nūq̄ȝ gignit. serpens ibi nullꝰ. nulla noctua. z si aliūde trāslata i ueniat̄ stati morit̄. terra ē vitibꝫ amica. arbo ribus ɔsita. herbis medicinalibꝫ referta. vt diptāno z alno z hmōi. gēmas etiā generat p̄ ciosas. gignit eciā lapidē q̄ idthedactilꝰ dr̄. vt dic̄ Jsi. li. xv. Et cū sit insula a maioribꝫ ve/ nenis notabilit̄ libera. tn̄ sphalāgiaſ. i. q̄sdā arancas generat venenosas. Hucusq̄ȝ Jsi. li. xv. Jdē p̄ oia narrat Plinꝰ li. iiij. De eadē etiā insula dic̄ Oro. Creta ab oriēte finitur mari carpacco. ab occasu z septētriōe mari cretico. a meridie mari libico q̄d adriaticū vocāt. z hȝ ī longo passuū milia. c. z. lxxxvij. Jn lato ꝟo milia. l. q̄re d̄ dispositiōe domus dedali ī creta. Jsi. li. xvj. c. iij. de ciuitatibꝫ

De cicladibꝫ Capl̄m. XLIII.

Jcladcs insule. vt dic̄ Jsi. li. xv. qn̄ dā grecie fuerit q̄s idē ciclades a vti/ māt esse dictas. q̄ l̄ȝ spacijs lōgiori/ bus a delo porrecte. ī orbē tn̄ circa delū site sunt. Nā orbē greci cyclū vocāt. q̄dā tamen dicūt sic eas vocatas ꝑpt̄ scopulos q̄ in cir/ cuitu eaꝝ sunt. he insule sunt ī bellespōto in ter egeū mare z maleū ɔstitute. Circūdant̄ eꝭ pelago idico. z sunt nūero. liij. tēdētes a septētrione ī meridiē. hn̄t. l. milia passuū a septētriōe ī meridiē. z. l. milia ab oriēte ī oc/ casu ꝫm Jsi. ꝫm Oro. ꝟo milia. cc. Pria ꝟo int̄ has insulas. vt dic̄ Oro. ab oriēte est ro dus. a septētriōe scenodo a meridie capa dos ab occasu citeras. ab oriēte finiūt̄ littoribꝰ asie. ab occidēte mari icario. a septētriōe ma ri egeo. a meridie mari carphacio

De choa Ca. XLIIII.

Hoa vl̄ chocs ē insula adiacēs prui cie athice ī q̄ ipocras medicꝰ natꝰ est. Et h̄ insula p̄mo lanificij arte claru it. vt dic̄ idē. Eq̄s etiā dr̄ nutrire laudabiles. ī q̄bꝫ salomō antiq̄ꝰ gl'ari videbat̄. vt dr̄. iij. Regū. vbi dr̄. d̄ choa adducebāt̄ ei eq̄ zē.

De corsica Capitulū. XLV

Orsica ē insula multꝭ p̄uīcijs angu losa. h̄ hȝ ab oriēte tyrenicū mare. et portū vrbis rome. a meridie sardi/ niā ab occasu baleares. a septētriōe ligusti/ cū sinū. z tenet ī longū. clxij. milia passuum. in latū milia. xxvj.

De dalmacia Capitulū. XLVI.

Almacia grecie ē p̄uincia ꝫm anti/ quā terre ꝑtitōȝ. a delū eiusdē p̄uin cie ciuitate maxia noiata. h̄ p̄uincia hȝ ab oriēte macedoniā. a septētriōe messiā. ab occasu histriaȝ. a meridie sinu adriatico terminat̄. vt dicit Jsi. li. xv. Et Oro. dic̄ ideȝ Gēs illꝰ terre ē fortꝭ z robusta p̄dis dedita z rapis. piraticā ei vitā ex ipis plꝰimi ducūt

De dacia Capitulum. XLVII

Acia ē regio ī europa a danis grecꝭ vt dr̄ p̄miꝰ occupata. Jn mlt̄is in/ sul̄ z p̄uincijs subdiuisa cū germa/ nia ɔtigua. cuꝰ gēs qn̄dā fuit ferox z nimiū bellicosa. ꝓpt̄ q̄d britānicꝭ noxia et multis

aliar regionū insul' dn̄abāt. Isido. tn̄ dicit li. ix. Daci gothoꝝ fuerūt soboles. et dictos putāt dacos q̄si dagos ꝺ gothoꝝ scʒ genere pcreatos. Unicuiq3 āt sit pmit⁹ perea cōpl's h̄ certū est q̄ mlt̄ū ē ppl'osa. elegātis stature corꝑe pulcre. decore faciei generaliter et formose. Bēs et sī aīo seua ꝯ hostes. tn̄ naturali tēpie ē et mēte placida erga q̄slibꝫ inocētes

De delo Caplm̄. XLVIII

Delos insula grecie ē i medio cycladū ꝯstituta. sic dicta eo q̄ p⁹ diluuiū tiuiū cū nox vt fert mlt̄ꝫ mēsibꝫ obnubrasset. an̄ oēs terras illa insula radijs solis ꝑus ē illustrata. et q̄r ꝑmo ē manifestata. ido nomē delos insula ē sortita. nā delon grece manifestū dr̄. Ipa ē et ortigia. eo q̄ ibi ꝑmo vise sūt coturnices aues. s. q̄s greci ortigias vocāt. In hac insula lathonā enixa ē apollinē. vt dic̄ Isi. li. xv. Et ē delos nomē insule et ciuitatis

De dedan Capitulū. XLIX

Dedan regio ē in ethyopia i occidentali plaga. vt dic̄ Isi. li. ix. abūdās in elephātibꝫ et ebore et lignis ebeninis vt dic̄ glo. sup Ezech. xvij.

De europa. Capitulū. L.

Europa tertia dr̄ esse ps orbis ab europa filia agenoꝛꝫ regꝫ libie ē vocata. quā iupiter rapiēs de affrica ad cretā duxit et maximā pte orbis terraꝝ ei⁹ noīe appellauit. vt dic̄ Isid. li. xv. De europa aūt scribit Oro. dicēs. Europe regiōes et gētes incipiūt a mōtibꝫ riphels meotidisq3 paludibꝫ q̄ sūt ad oriēte descēdētes ad occasūʒ p litt⁹ septētrional' occeani vsq3 ad galliā belgicā et flumē renū q̄d ē ad occeanūʒ deinde ad danubiū quē hystꝛ vocāt q̄ est a meridie et ad oriente direct⁹ ꝑōto accipit̄. Isi. aūt li. xv. dic̄ q̄ incipit a flumīe thanai descēdens ad occasūʒ p septētrionalē occeanū vsq3 ad fines hispanie. cui⁹ ps oriētal' et meridiana a ꝑōto ꝯsurgēs tota mari magno ꝯcludit̄ et ī insulas gades finit̄. Prima ḡ regio europe est scithia inferior q̄ a meotidis paludibꝫ incipiēs. int̄ danubiū et occeanū septētrionalem vsq3 ad germaniā porrigit̄. vt dic̄ Isid. li. xv. Et h̄ terra ꝓpt̄ barbaras gētes spēalit̄ barbaria nūcupat̄. Et sunt gētes in vniuerso vt dic̄ Orosi⁹. liiij. Int̄ q̄s ꝑma est alania q̄ ad meotides paludes ptingit. post gothia deinde dacia. et p⁹ germania. deinde gallia. et britānica insula et orcades et insule multe. Tandē hispania mīor. in cui⁹ finibꝫ finitur europa ex ptibꝫ occidētꝫ. A pte aūt supiori ꝯsus meridiē bꝫ mlt̄as et maxias regiones. scʒ pānoniā. mesiā. traciā. greciā cū finibus suis. italiā cū insulis et terminis suis. Hec mūdi pticula et si sit minor q̄3 asia. et tn̄ par est in ppl'oꝝ numerosa generositate. ppl'os eni vt dic̄ Plini⁹ alit corꝑe maiores. viribꝫ fortiores. aīo audaciores. forma et specie pulcriores. q̄3 faciūt asie vl' affrice regiōes. Nā solaris est⁹ adurēs ꝓpt̄ ei⁹ ꝑmanētiā sup affricos illos effic̄ ꝯsumēdo humores corꝑe breuiores. facie nigriores. crine crispiores. et ꝓpter euaporationē spirituū p apertos poros animo defectiores. Ecōtrario ꝯo ē apud septētrionales. Nā ex frigiditate poros extrinsecus oppilāte generāt̄ hūores i corꝑe et efficiunt̄ hoīes corpulētiores et ex ipa frigiditate q̄ mater est albedīs in exterioribꝫ in cute scʒ et facie albiores. et ex repcussiōe vaporꝫ et spirituū ad interiora efficiūt̄ calidiores interi⁹ et p ꝯsequēs pl⁹ audaces. Hoīes ꝯo asie q̄3 regio ꝑma est ab oriēte mediocrit̄ in h̄ se habēt. vt dic̄ Plini⁹

De eulath Ca. LI.

Eulath puincia est in supiori india ab oriēte incipiēs et lōgo terraꝝ tractu ꝯsus septētrionē se diffundens. Dicta ē eulath a filio heber patriarche hebreoꝝ. sic dic̄ glo. sup Geñ. j. et x. vbi dr̄ q̄ int̄ filios heber pieetan eulath noīat̄. hanc regionē pfluit gāges fluui⁹ q̄ alio noīe phison in libro geneseos nūcupat̄. quē Plini⁹ mlt̄ꝫ extollit laudibꝫ. li. vj. c. xx. vbi dic̄. q̄ ganges indic⁹ fluui⁹ mlt̄os vl' q̄si infinitos ī se recipit amnes et nauigabiles vt idapsein. cantabriā. ysepim. et mlt̄os alios. nec est vnq̄3 latior q̄nquaginta stadijs. nec pfundior vel altior q̄ndecim passibꝫ Hic fluui⁹ circuit terrā eulath. ī q̄ abūdāt auꝝ et spēs aromatice vt bdelliū et gēme ꝑciose vt onichin⁹ et carbuncul⁹. et hmōi. vt dic̄ idem et glo. sup Geñ. In hac terra sūt mlt̄e regiōes pticulares in q̄bꝫ potissime elephātoꝝ dr̄ abūdare mlt̄itudo.

De ethyopia Capitulū. LII.

Ethyopia a colore ppl'i est ꝑmu⁹ vocata q̄s solis vicinitas tenet. vt dic̄ Isi. xv. Deniq3 vim syderꝫ pdit hominū color. Est eni ingis est⁹. Nā q̄cq̄d est sub meridiano cardine ē circa occasum mōtuosa. circa mediū ꝯo arenosa. ad orientalē ꝯo ei⁹ plagā maxie deserta est. Cui⁹ sic⁹ ab

occasu montis athlātis ad orientē vsq; ad fines egypti porrigit͛. a meridie occeano. a septētrione nilo flumīe claudit͛. plurimas habēs gētes diuerso vultu ⁊ mōstruosa facie horribiles. ferarꝫ quoq; ⁊ serpentū multitudīe ē referta. Illic quoq; rinocerota bestia camelcō ⁊ basilisc⁹ dracones ingētes. ex quoꝝ cerebro gēme extrahunt͛. Jacinct⁹ ⁊ crisoprassus ac topasi⁹ ⁊ alie gēme plīme in illis ptib⁹ repe riunt͛ ⁊ cynamomū ibi colligit͛. Due aūt sūt ethyopie. vna circa ortū sol͛. alia est in mauritania circa occasum. Et illa hispanie ma gis est vicina. deinde numedia. tandē chartaginēsis puincia. post est gethulia. ⁊ vltio cōtra cursum sol͛ in meridie ē ethyopia exusta. vltra quā dicunt fabule esse antipodes vt dic͞ Isi. li. xv. Cui⁹ sunt ꝯba sup͛i⁹ de ethyopia h͛ inserta. Dic͞ etiā idē li. ix. ethyopes a chus filio cham sunt denoīati ex quo originē traxerūt. Ch⁹ hebraica lingua ethyops dr̄. Hi quōdā a flumīe nili ꝯsurgētes iuxta egyptū int͛ nilū ⁊ occeanū in meridie sub sol͛ vicinitate insederūt quaꝝ m͛lti sunt ꝑpli sic hespe ri. ex pte occidētis garamāti ⁊ trogodite ⁊ ceteri de q̄b⁹ narrat Pli. li. v. c. x. Ethyopum gētes a quōdā nigro flumīe eiusdē sunt vocate qd̄ flumē eiusdē est nature cū nilo. nā ꝯsimiles gignit calamos ⁊ papiros. Eodemq; tpe augescit. In ei⁹ desertis mōstruosi vigēt hoīes. nā quidā solē orientē ⁊ occidētē dira īprecatōe. i. maledictōe intuent͛. quia ꝯtinue maledicūt soli. ꝓpt͛ ei⁹ ardorē eis valde grauem. Alij vt trogodite spec⁹ excauāt ⁊ illos loco domoꝝ inhabitāt. ꝯpētes comedūt ⁊ omne qd̄ mādi potest. q̄b⁹ stridor poti⁹ est q̄ꝫ vox. Alij velut pecudes matrimonij sūt exortes passim sine lege cū mulierib⁹ habitātes. ⁊ tales dicunt͛ garamātes. Alij incedūt nudi et nullo exercitio occupant͛. ⁊ illi dicunt͛ gāphasantes. Alij q̄ ⁊ blennij al͛s lemme dicūtur. tradunt͛ caput nō h̄re s; os ⁊ oculos h̄nt pectori insitos ⁊ infixos. Sūt ⁊ satyri q̄ figurā solū habētes hūanā q̄ ad mores sunt penit⁹ inhumani. Sūt etiā in ethyopia mira alia vt dic͞ idē lib. vj. c. xxx. Sūt inq̄t multi ethiopes apd̄ quos oēs bestie quadrupedes nascunt͛ sine auurib⁹ ⁊ etiā elephātes. Alij sunt q̄ canē p rege h̄nt. cui⁹ motu auguriātes faciūt qd̄ videt͛. Sūt ⁊ alij q̄ ternos vel quaternos dicunt͛ h̄re in frōte oculos. nō q̄ ita sit in natura s; h͛ fingit͛. quia ꝓcip͛ua sagittaꝝ ꝯtēplatōe viuūt͛. quidā ex eis pātheras ⁊ leones venant͛. ⁊ eoꝝ carnib⁹ viuūt. quoꝝ rex vnū solum oculū in frōte h̄z. Alia gēs ethyopū solo locustis viuit fumo ⁊ sale induratis. et hi xl. annū nō excedūt

De egypto Ca. LIII.

Egypt⁹ q̄ prius dicebat͛ erea ab egypto danai fratre postea ibi regnante nomē accepit. H͛ ab oriēte sirie rubro mari iūcta est. ab occasu libiā h̄z. a septētrione mare magnū. a meridie itrorsus recedit ptendēs se vsq; ad ethyopes. vt dic͞ Isi. lib. xv. Est aūt regio celi imbrib⁹ insuets pluuiarū ignara. nil⁹ sol⁹ eā circūfluēs irrigat. et sua inundatōe fertilē efficit ⁊ fecūdat. vn͛ feraxfrugib⁹. multā ꝓtē terraꝝ frumento alit ceteroꝝq; negocioꝝ adeo ē copiosa vt necessarijs mercib⁹ īpleat pene orbē. Finis egypti est canopia a canope menelai gubernatore ibi sepulto sic dicta. Hucusq; Isi. li. xv. Hec p̄mit⁹ mesphayna a filio cham noīata est. vt dic͞ Isi. li. ix. Hec regio m͛ltas hab; prouincias pticulares ⁊ valde famosas ciuitates. sic͞ ē memphis ab ephaso iouis filio edificata. ⁊ taphnes metropol͛ egypti. heliopoleos ⁊ alexādria ⁊ m͛lte alie vt dic͞ Isi. li. xvj. Scd̄m Orosiū aūt duplex ē egypt⁹. s. superior ⁊ inferior. Supior q̄ in oriēte ꝑ longū extendit͛. cui ē a septētrione sin⁹ arabicus. a meridie occean⁹. nā ab occasu ex egypto inferiori incipit. q̄ ad orientē rubro mari terminat͛. xxiiij. ꝯtinēs natōes. H; aūt deserta multa egypt⁹ supior. i q̄b⁹ sunt m͛lta mōstra ⁊ aīalia mōstruosa. ibi pardi ⁊ tygrides. ibi satiri basilisci aspides horribiles ⁊ ꝯpentes. Nā in finib⁹ egypti ⁊ ethyopie iuxta fontem tigris vbi caput credit͛ esse nili q̄ egiptū pretcrfluit. nascit͛ quedā fera noīe cacochephal. q̄ quidē corpe est modica ⁊ mēbris iners atq; pigra. caput h̄ns valde grāue. ꝓpt͛ qd̄ sp deferi illud ad terre supficiē inclinatū. qd̄ a natura fatum mortaliū est ꝓuisum. Tāte eīm venenositatis est ⁊ pnicici q null⁹ eandē recte ī facie videre possit quin statim sine remedio expireret. eadē eīm vis ē ⁊ ꝯpēti q̄ dr̄ basilisc⁹. vt dic͞ Pli. li. viij. c. xxi. In egypto eīm maxime abūdant cocodrilli ipotami. i. fluuiales equi. ⁊ potissime circa flueta nili

De ellade Capl͛m. LIIII.

Ellas elladis puincia est grecie ī europa. a rege hellena deucaliōte ⁊ pirre filio vocata. a quo ⁊ ꝓmo ellenes greci sunt vocati. ⁊ i hac ꝓuincia est arthica

gēa vbi qndā fuit athenaꝝ ciuitas mr̄ liberaliū artiū. phoꝝ nutrix. q̄ qndā nihil habuit grecia car⁹. nihilqꝫ nobili⁹. cui in ꝓximo achaia ꝓuincia ē vicina. vt dic̄ Jsido. li. xv. H⁹ elladis duplex ē ꝓuincia. s. boecia ꝛ peloponeñ. De pma sez de boecia sup̄ dictū ē. De alia p⁹ dicet̄. Huic elladi subiacꝫ hellespont⁹ vbi mlt̄a sūt valđ mira. vt dic̄ Plini⁹ li. vi. c. iiij. Juxta inq̄t hellespontū dixit crages ꝑgame⁹ ee̅ gen⁹ hoīm q̄s ophiages vocat. q̄ꝝ ɔtactu sanat̄ ict⁹ ꝟpentū. ꝛ sola manu apposita extrahūt que mortifera sūt venena. Dicetis Uarro ibi adhuc esse aliq̄s q̄ꝝ saliue medent̄ ɔ ict⁹ anguiū ꝛ ꝟpentū. Est autē hellespōtus maris mediterranei sin⁹. vt dic̄ Jsi. li. xiiij. in septētrione retorquēs magnis amfractib⁹ iuxta greciā ꝛ illiricū i angustas septem stadioꝝ ɔstringit̄. vbi xerses rex fecit pontē de nauib⁹ ꝛ sic i grecis remeauit. dilatat̄ aūt aq̄ ꝛ sic ꝓpontidē q̄ mox in q̄nquaginta passib⁹ coartat̄. Denoīat̄ aūt sin⁹ ab helle sorore frixi. q̄ fugiēs nouercales insidias decidit i mare ꝛ mortua ē. cui⁹ casus hellespōti ꝛ mari ꝛ terre i circuitu nomē dedit.

De eola Ca. LV.

Ola insula sicilie ab eolo ipoꝝ filio. que poete finxert̄ deū fuisse vētoꝝ ē vt dr̄ appellata. Hoc ā t iō dictuꝫ est. q̄ ipe fuit vt dic̄ Uarro rector illaꝝ insularum. ꝛ q̄ eaꝝ nebul' ꝛ fumosis vaporib⁹ futuros ꝓdicebat vētos. ab iperitis visus ē vētos retinuisse i sua ptāte. vt dic̄ Jsiđ. lib. xv. Sūt aūt noue insule eole dicte. ab eodē autē vulcane sunt dicte. eo q̄ i eis ardeat ignis sic in mōte ethne. vt dic̄ idē. Et sūt single insule ꝓprijs noīb⁹ nūcupate. q̄ꝝ pma dr̄ lippara. scđa getha ab altissimis collib⁹ sic vocata. tertia strogile. q̄rta dedy. ꝛ sic de alijs.

De franconia Capitulū. LVI.

Ranconia germanie ē ꝓuincia i europa. a frācis illi⁹ regiōis incol' nominata. cui⁹ metropol' herbipol' est vocata. sita sup amnē mogū. ab oriēte habꝫ thuringiā saxonū. a meridie danubiū ꝛ bauariā. ab occasu sueuiā ꝛ alsaciā. a septētrione renēsem ꝓuinciā. cui⁹ metropol' est moguntia sita sup renū quē mog⁹ ibi subintrat. Est aūt terra optima fecūda frugib⁹ ꝛ vinifera. siluis decora. opidis ꝛ castris munita. ꝛ plurimū populosa

De francia. Capitulū. LVII

Rancia q̄ ꝛ gallia a frācis germanicis ꝓmit⁹ vt dr̄ noīata. vl' a franco carnifice. q̄ successit i regē paris⁹. ꝟ q̄ carnifices ꝓuilegiati sūt erga regē. ꝛ ab illo frāco est frācia noīata. ab oriēte hꝫ limitē flum is reni ꝛ germaniā. ab euro habꝫ alpes pēninas. a meridie hꝫ ꝓuinciā narbonēsem. a circio occeanū britānicū. a septētrione insulā britānicā. ꝛ h̄ frācia q̄ndā gallia belgica a ciuitate q̄ belgis dr̄ ē vocata. vt dic̄ Jsidor⁹. li. xv. ꝛ Orosi⁹. Hec frācia glebā habꝫ vberē. arboꝝ vineaꝝ fructuū ac frugū fertilem. fluuioꝝ ac fontiū affluētia insignē. quā duo flumīa nobilissima ꝑfūdūt in extremis ei⁹. s. rodan⁹ ꝛ ren⁹. vt dicit Jsi. li. xv. Lapides ꝛ lapidicinas hꝫ nobiles. ꝛ ad ɔstruenda edificia singulares. ꝛ potissime parisioꝝ solū. q̄ i gipso siue vitro ab incol' vulgarit̄ dicto plastro ꝓcellit. Nā terra est vitrea ꝛ ꝑspicua ꝟtute minerali i lapidē trāsmutata q̄ lapio exust⁹ ꝛ cū aq̄ tpat⁹ ɔuertit̄ i cementū vñ fiūt parietes ꝛ edificia. testudies ꝛ mltiplicia pauimēta. ꝛ hmōi cementū positū i ope ꝛ plasmatū siue tritū. ad modū lapidis iteꝝ indurat̄. ꝛ cū mltas habeat frācia nobiles ꝛ famosas ciuitates. paris⁹ int' oēs merito obtinet ꝓncipatū. Nā sic q̄ndā athenarū ciuitas mr̄ liberaliū artiū ꝛ lraꝝ. phoꝝ nutrix. ꝛ fons oīum sciaꝝ grecis decorauit. sic paris⁹ nr̄is tpib⁹ nō solū frāciā. imo totius europe ptē residuā in scia ꝛ in moribus sublimauit. Nā velut sapiē mr̄ de oīb⁹ mundi ptib⁹ aduenientes recolligit. oīb⁹ i necessarijs subuenit. pacifice oēs regit ꝛ tāq̄ ꝟitatis cultrix debitricē sapiētib⁹ ꝛ insipiētib⁹ se oñdit. vrbs locuples diuitijs ꝛ opib⁹ ꝓpores. pace gaudēs. aere ꝛ flumie philosophātib⁹ ɔgruēs. cāpoꝝ pratoꝝ ꝛ montiū pulcritudine fessoꝝ i studio oculos recreās ꝛ reficiēs. vicoꝝ ꝛ domoꝝ aptitudine studētib⁹ mirifice cōpetēs. Et nihilomin⁹ ad refectionē ꝛ receptionē oīm alioꝝ ipam frequētantium est sufficiēs vniuersas alias vrbes in his ɔsimilib⁹ ꝓcellēs

De flandria Ca. LVIII

Landria est ꝓuincia gallice belgice iuxta litt⁹ occeani ɔstituta hñs germaniā ab oriēte. insulā britānicā a septētrione. ab occidēte mare gallicū. a meridie galliā senonēsem ꝛ burgūdiā. Hec ꝓuintia q̄uis situ terre sit ꝑuula. mlt' tñ bonis singularib⁹ ē referta. Est ei terra pascu

sa vberrima ꝛ armētis ꝛ pecudibꝫ plena. no/bilissimis opidis ꝛ portibꝫ maris felix. am/nibꝫ famosis. s. scaldeleia vndiqꝫ irrigua ꝛ p/fusa. gēs ei⁹ elegās corpe ꝛ robusta multi/plex i sobole ꝛ i subā i oim mercīuz diuitijs locuples venusta facie generalr ꝛ decora af/fectu pia. affatu blāda. gestu matura. habi/tu honesta. erga domesticos pacifica. erga extraneos valde fida. arte ꝛ īgenio i ope lani/fico ꝑclara. cu⁹ idustria magne pti orbis i la/nificio subueniť. nā ꝑciosaz lanā quā sibi an/glia cōicat i pānos nobiles subtili artificio trāsmutās p mare ꝛ trā mltis regiōibꝫ admi/nistrat. Est āt tra plana ꝛ frugifera i mltis locis. mltas hñs arbores. ñ tñ mltas siluas. gaudz qbusdā locis palustribꝫ i qbꝫ effodiūť glebe q̄ siluaꝝ supplēt defectū q̄d ad igniū in/cremētū. nā ex hīs calidis ꝛ siccis solet ignis fieri magis efficax q̄ ex lignis. sꝫ inutilior ꝛ vi/lior q̄d ad cinerē. gruior q̄d ad redolētiā ꝛ odorē

De puincia fenicis Ca. LIX.

Fenicis puincia a fenice frē carbini ē vocata. qꝛ fenix de thebis egiptiorū in syriā pfect⁹ apd sydonē regnauit. ꝛ ex suo noīe feniciā appellauit. Jpa ē vbi est thyr⁹ de quā loqť Jsa. vt dic̄ Jsid. li. xv. ꝛ. ix. Hec hꝫ ab oriēte arabiā. a meridie mare ru/brū. ab occidēte mare mediterraneū. a septē/trione mōtē libanū. vñ terra optia ē arbori/bus ꝑcipua. i frugibꝫ ꝛ fructibꝫ tra fecūdissi/ma lactis olei ꝛ mellis. Terra ē mōtuosa ꝛ cā/pestris irrigua fontibꝫ ꝛ aqs. i cui⁹ mōtibus metalla diuersi generis fodiunť

De frigia Capitulum. LX.

Frigia minoris asie ē puicia. sic dicta a frigia europe filia regio vicia gal/lacie ex pte aqlonis. licaonie so ex p/te meridiei. Liddie so ex pte ad herz i oriēte ab aqlone so mari hellespōti termiať. vt di/cit Jsi. li. xv. Sūt āt due frigie. maior q̄ hꝫ smirnā. mior q̄ hꝫ yliū. Lycaoniā aūt diui/dit fluui⁹ hermicis a frigia. vt dicit idē. Fri/gia āt dardanica ē appellata a dardano q̄ p/fect⁹ de grecia cū dracio frē suo frigiā obti/nuit ꝛ ibi regnās a suo noīe frigiā dardanicā noīauit. Draci⁹ āt drachiā occupauit. vt di/cit libro. ix.

De frisia Capl'm. LXI

Frisia ē puincia i inferioribꝫ ptibus germanie sup litt⁹ occeani tractu lō/gissimo ꝯstituta. q̄ a fine reni incipit ꝛ mari danico termiať. cu⁹ icole frisones a germanis nūcupāť. Jn hitu āt ꝛ i moribꝫ plurimum differūt a germanis. Nā viri fere oēs i coma circulariť sūt attōsi. q̄ q̄to sūt nobiliores. tā/to alti⁹ circūtōderi gl'osi⁹ arbitrāť. Est aūt gēs viribꝫ fortis. pceri corpis. seueri ai ꝛ fero/cis. corpe agil'. lāceis vtēs ferreis p sagittis terra plana pascuosa palustris ꝛ gminosa li/gnis carēs. p igniū fomēto ťre bitumiosis cespitibꝫ. aut boum desiccatis stercoribꝫ sepe vtēs. Gēs q̄dez ē libera. extra gētē suaz alt⁹ dñio ñ subiecta. morti se exponūt grā libta/tis. ꝛ poti⁹ mortē eligūt q̄ iugo oppmi ꝯuitu/tis. Jdō militares digtates abijciūt ꝛ aliqs i/ter se erigi i sublimiū pmittūt sub milicie ti/tulo subsūt tñ iudicibꝫ q̄s āniuati de se ipis eli/gūt q̄ rēpublicā inť ipos ordināt ꝛ disponūt Castitatē mltū zelāt ꝛ oēz ipudiciciā seueri/us puniētes. filios suos ꝛ filias vsqꝫ ad cō/pletū fere adolescētie ťminū castos ꝯuāt ex q̄ ꝯtingit q̄ tūc tpis datos nuptui ipoꝝ so/boles ple ꝯpletā generāt ꝛ robustā

De insulis fortunatis Ca. LXII.

Fortunate insule i occeano sūt site ꝯ leuā mauritanie occiduo pxime ꝛ i/ter se interiecto mari discrete. vt di. Jsi. li. xv. q̄ ab oim bonoꝝ ꝛ ꝑcipue messiū ꝛ fructuū fecūditate fortunate insule sūt vocate. quas gētiliū error ꝛ carmia poetaꝝ ꝓpť soli fecun/ditatē padisū eē putauerūt. vt dic̄ Jsi. li. xv. Jdē di. pli. li. v. c. xxxiij. ꝛ dic̄ ibi crescere ar/bores vsqꝫ ad. cxl. pedū ꝓceritatē. Jn his co/pia ē pomoꝝ ꝛ auiū mltitudo. ibi mell' abū/dātia pit' ꝛ lactis ꝛ maxie i capria insula a mlt/titudie capꝝ ꝛ arietū sic noiata. ibi canū mi/rabil' fortitudo ꝛ ꝑcipue i canaria insula q̄ ē a mltitudie canū igentis fortitudis ꝛ magni/tudis sic vocata

De galilea Ca. LXIII

Galilea regio ē palestie sic vocata. eo q̄ gignit e. i dicdiores hoies q̄ palesti/na hꝫ āt duplex ē. s. supior ꝛ inferior. ꝛ sūt ꝯtigue ad iuicē ꝛ ꝯnexe adherētes syrie ꝛ fenici. vtriusqꝫ gleba ferax ē ꝛ optia frugi/bus fructibꝫ vineis ꝛ oliuis vberrima ꝛ fe/cūda aqs ē irrigua. nā iordanes fluuiꝰ eā ꝑfun/dit i aliq̄ sui pte. lac⁹ hꝫ nobiles maxios vti/les ꝛ salubres. q̄ p sui magnitudie ꝛ piscium mltitudie maria nūcupāť. Est āt vt ait Jsi. lac⁹ tyberiadis sic vocat⁹ ab opido tyberia/dis. ꝛ ē lac⁹ cūctis salubrior ad sanitatē cor/poris efficacior. hñs stadia. x. q̄re de de lacu ty/beriadis ꝛ de lacu genesar i tractatu de aqs ꝛ stagnis

De gallacia
Capitulum. LXIIII

g Allacia est regio in europa a priscis
gallorum gentibus ex quibus extitit occu/
pata. vt dicit Isi. li. ix. et. xv. Nam gal/
li a rege bithinie in auxiliũ euocati regnum
cũ eo obtẽta victoria diuiserũt. sicque dein/
ceps grecis admixti primo gallogreci. nunc
aũt ex antiquo gallorum noĩe galli dicuntur.
et eorũ regio gallacia nuncupatur. Est autem
regio latissima et fertilissima europe cõtinẽs
magnã partẽ que nũc rutenea a pluribus no
minatur

De gallicia Capitulũ. LXV

g Allicia prouincia est in hispania a cã/
dore populi regionis sic nominata.
Nam p̃ ceteris enĩ gentibus hispanorum dicun
tur esse albiores. Terra dicitur frugifera oc/
ceano vicina. multis abundãs bonis. hi gre
cam originẽ sibi scribũt. vñ et naturali inge
nio valẽt. vt dicit Isi. li. ix. Nã post finẽ troia
ni belli p̃tea ex grecis ad galliã sunt profecti et
ibi manẽt vsque ad tps p̃ns

De gallia Ca. LXVI

g Allia europe est prouincia ĩter pinne/
os montes et occeanũ britãnicũ con
stituta. que etiã a cãdore p̃pli sic ẽ an
tiquitus nũcupata. gala enĩ grece lac dr. et iõ
sybilla eos galloa. i. cãdidos vocat dicens
tũc lactea colla auro innectuntur. fm eĩ diuer
sitatẽ celi et facies hoĩm et colores animorũ
diuersitates existũt et corporum qualitates. Jñ
romanos graues generat grecia leues. affrica
versipelles. gallia natura feroces ingenioque
acrea. vt dic. Isid. li. ix. Hec regio ab oriẽte
habet germaniã. ab occidẽte hispaniã. a me
ridie italiã. ab aq̃lone vero occeano britanni
coterminatur. vt dicit Isidorus. Hec quondam
fuit tripharia. scz belgica. celtica. et togata.
sed has prouincias franci nũc inhabitãt. a q̃
bus francia appellatur. quere supra de francis
et francia

De gadio Ca. LXVII.

g Adis insula est ĩ fine hispanie sita. q̃
diuisit africã ab europa in qua her/
cules posuit colũnas mirabiles et ĩ/
signes et inde tirrenu maris fontibus occeani
estus nutritur. Est autẽ a prima terra. c. et. xx.
passibus separata. quã tyri de rubro mari profecti
occupãtes. In lingua sua gadis. i. separatam
nominauerũt. pro eo quod mari sit vndique circũ/
septa. In qua crescit arbor palme similis. cuius
gummi infectũ vitrum ceraunia gẽmã reddit.
vt dic. Isi. li. xv. Est aũt insula fructibus et
speciebus ditãs multas ptes orbis et p̃cipue
occidentis

De grecia Capitulũ. LXVIII.

g Recia a greco rege est vocata q̃ ipsam
regionẽ incoluit et eã suo noĩe nomi
nauit. vt dic. Isid. li. xv. Sũt eius pro
uincie septẽ ab occidẽte. dalmacia. deinde
epyrus. inde elladea. inde thessalia. post ma
cedonia. et postea achaia. et duo in mari. scz
creta et ciclades. Est aũt regio latissima mõ
tis alijs nominibus noĩata. terrarum et manum
diuitijs opulẽta. multorum regnorum dña. mili
tie nutrix. phie mater. inuẽtrix oĩm bonorũ
artiũ magistra. cuius gens fuit antiquitus bel/
licosissima dono sapiẽtie et sciẽtie p̃dita. ser/
mone disertissima. legibus subdita. pia circa
extraneos. pacifica circa incolas et domesti
cia q̃eta. In hostiũ iniurias intolerabilis ni
miũ et infesta sic in libro de grecorum laudibus
narrat Varro

De gethulia Capitulũ. LXIX

g Ethulia affrice est prouincia a grecis
qui de grecorum siue gothorum processerũt
reliquijs vt dicitur nominata. vt dicit
Isidorus li. ix. qui ingẽti agmine congrega/
to nauigio vsque ad libie ptes peruenerũt et ibi
sedes suas vsque hodie posuerũt. et quia ex gre
cia alis gethis venerũt deriuato nomine ge
thuli nũcupati sunt. Et ideo est opinio apud
grecos mauros ex illa gente sibi esse consan
guineos et propinquos. vt dicit Isidorus lib. ix.
Juxta istos habitat gaulonũ gens a meri/
die vsque ad occeanũ hesperiũ peruagans de
sertia et discurrẽs. hia nomẽ gaulon insula
dedit que est iuxta ethyopiã vbi nec serpẽs
nascitur nec viuit. vt dicit Isidorus. Sũt etiã
in fine affrice populi quasi bestiales qui ga/
ramantes dicuntur a garamãte rege appolli/
nis filio nominati qui ibi ex suo nomie ga/
rama opidũ cõdidit et cõstruxit. de quibus
dicit Plinius. quod fere a cõsorcio humanitatis
sunt remoti

De gorgonibus
Capitulũ. LXX.

g Orgones sũt insule occeani obuer/
se promunctorio. quod vocatur hesperase
ras quas incoluerũt gorgones fe/
mine aliu. id est veloci pernicitate hirsuto et
aspero corpe. et ex his fuerũt insule noĩate.
vt dic. Pli. li. xv.

De gothia. Ca. LXXI

G
Othia subie inferior est puincia in europa. q̃ vt credit a magog filio iaphet ē vocata. vt dicit Ysi. li. ix. vñ dic̃ q̈ veteres illas natões magis gethas q̃ gothos noīauerūt. ⁊ fuit quidā gēs fortissima mole corpoꝝ ingēs armoꝝ genere terribilissima de q̃ꝝ sobole maria ps europe et asye credit populata. nā eoꝝ soboles fūt daci et mlte alie natões ex pte occidēt. Heruli in africa. amazones i asia ex gothoꝝ psapia processerūt. vt dic̃ idē li. ix. ⁊ xv. Est aūt vsq3 hodie regio latissima ab aq̃lone hñs norwegiam ac daciā i aliis ex laterib mari occeano circūdat. Huic regiōi adiacet insula q̃dam nomīe gothlādia gothoꝝ tra dicta. q̈ a gothis fuit antiq̃ habitata. ⁊ ē insula frugifera. pascuosa plimū ⁊ piscosa ⁊ mltiplici genere merciū marie negociosa. nā pelles varie ⁊ ceraꝝ ⁊ ceteroꝝ copie d̃ regiōib diuersis ad illā insulā nauigio deferūt. ⁊ inde in galliā in germaniā. in britāniā ⁊ hispaniā p occeanū deducunt

De guido. Capitulū. LXXII

G
Uidū est regio i insula 9 asiā inter siriā ⁊ italiā. respiciēs ꝯsus pāphiliā ⁊ ciliciā ex opposito ꝯtra cretā. vt pꝫ in glo. sup Act. xxvij.

De india Capitulū. LXXIII

I
Ndia oriētal est regio i asia dicta sic ab indo flumīe q̃ clauditur ex pte occidētis. h a meridiano mari porrecta vsq3 ad ortu sol a septētrione vsq3 ad mōtē caucasū pueniē hñs gētes mltas ⁊ opida. Insulā q̃3 taphanē vel taprobanē. gēmis ⁊ elephātib refertā. hꝫ etiā grisam ⁊ argētā insulas auro ⁊ argēto refertas ⁊ fecūdas. Sūt eč vites i arborib q̃b folia nūq̃3 cadūt. Hꝫ etiā īdia fluuios nobilissimos gangē ⁊ indū ⁊ hypanē regiões idicas illustrātes. Est aūt india fauonio vēto saluberrima. ī āno bis fruges nutrit. gignit q̃3 tincti coloꝝ hoīes. elephātes ingētes. monocerō bestiā. psitacū auem hebenū etiā lignū. cynamomū. piper ⁊ calamū aromaticū. Mittit ⁊ ebur lapides insuper pciosos. berillos. crisoprassos carbūculos adamātes margaritas ⁊ vniones q̃bus nobiliū ardet ambitio femīaꝝ. Ibi sūt mōtes aurei q̃s adiri ppt dracones ⁊ griphōes ⁊ diuersoꝝ hoīm mōstra īpossibile ē. vt dic̃ Ysi. cui9 sunt h ꝟba oīa sup dicta. vt pꝫ li. xv Est aūt india int oēs regiones orbis maior opulētior. potētior ⁊ spaciosior Unā mira d̃ indoꝝ mltitudīe ⁊ potētia recitat Pli. i li. vi. c. xix. Dic̃ eī q̈ fūt mlti reges i india q̃ꝝ aliqui hñt sub se. lx. cccc. milia armatoꝝ. aliq̃ hñt sexcētos cuneos eq̃tū. ⁊ ix. milia elephātoꝝ q̃ p oēs dies stipēdiāt. vñ mltaꝝ opū ē marti nia ꝯiectura. alij hñt peditū. lx. milia. ⁊ eq̃tū mille. elephātoꝝ septīgētoꝝ. ⁊ hi oēs ad pcētū belloꝝ sūt parati. vñ pꝫ q̈ tra ē potēs ⁊ opulēta. vñ vt dic̃ idē. Indoꝝ q̃dā tellurē exercēt. q̃dā militiā capessūt. alij merces suas euchūt. alij rēpublicā poptie tpant ⁊ regūt. alij regib assidēt. alij iudicia reddūt. q̃dam potissime religiōi vacāt ⁊ ītēdūt sapīe disciplinę. ⁊ cū īt oēs regiões sit vastior atq3 maior p oib ē mirabilior. Nā vt dic̃ Pli. li. vij c. ij. India inq̃t i lōgo ptractu sl9 ethyopiā i miracul abūdat In idia eīm gignunt maxīa aīalia ⁊ canes ceteris grādiores Arbores eī tāte pceritatis ibi crescere dicūt vt sagitt̄ supari neq̃ant Hec aūt faciūt vbertas soli. tēperies celi ⁊ abūdātia aq̃ꝝ. Fic9 arbor ibi tm se ptēdit vt sub vni9 latitudine multe turme militū pnt discūbere Arundines ibi etiā tāte sūt pceritatis. vt singla iternodia alueo nauigabili ternos hoīes iterdū ferant; Sūt āt ibi hoīes magne stature altitudine q̃nq3 cubitoꝝ excedētes q̃ nec expuūt nec dolore capitis nec dētiū nec ocloꝝ lāguorib afficiunt. nec ab imoderato calore sol eoꝝ corpa ledūt s3 pot9 idurāt. Phi etiā eoꝝ q̃s gimnosophistas vocāt ab ortu diei vsq3 i occasū stādo i calidissimis arenis. solē imobilib ocul intuēt. In q̃ꝝ eč mōtib sūt hoīes q̃ hñt auersas plātas ⁊ digiti i pedib sūt octoni. Sūt eč ibi canina capita hñtes q̃ ferarū pellib vestiūt. ⁊ latrāt vt canes ⁊ alit nō loquūt. venatu ⁊ aucupio viuūt. vnguib ⁊ dētib sūt armati. i mag sūt mltitudīe pl9 q̃3 cētū vigīti milia. vt dic̃ idē Sūt etiā i q̃dā gēte īdie femie q̃ nūq3 pariūt nisi sel ⁊ geniti ꝯtīnuo canescūt. Ibi satiri ⁊ cet hoīes monstruosi d̃ q̃b i tractatu d̃ aīalib mōstruosis dictū ē Sūt ⁊ q̃dā hoīes i fine oriētal indie circa ortū gāgēs sine ore vestiti frōdiū lanugine q̃ solo odore nariū viuūt nec aliq̃d comedūt l bibūt s3 solū odorē floꝝ ⁊ silvestriū maloꝝ narib attrahūt ⁊ ī viuunt. ī malo odore cito moriūt. Sūt ⁊ alij q̃ diutissime viuūt ⁊ nūq3 senescūt s3 q̃ ī etate media moriunt Sūt eč q̃ i iuuētute canescūt ⁊ ī senio nigrescūt. h ⁊ mlta alia recitat Pli. mira.

De yrcania
Capitulum LXXIIII

y Rcania est regio insula sub iugis caucasi mõtis ꝯstituta. regio q̄dē est latissima hñs multas gētes. lingua ⁊ moribus differētes. vt dicit Isidorus libro. xv. Dicit etiã Orosius ꝙ se extēdit a mõte caucaso vsqꝫ in scithiã hñs gētes. xliiij. q̄ ꝓpter terre infecunditatē lõge lateqꝫ euagant̃. ex q̄bus q̄dã agros incolũt. quedã de venatõibus viuunt q̄dã sũt vt crudeles ⁊ bestiales portentuose carnibus humanis viuũt ⁊ ipoꝝ sanguinē bibũt. vt dic̄ Isi. li. xv. vbi subdit. yrcania ē dicta a silua yrcana q̄ scithie subiacet habens ab oriēte mare caspiũ. a meridie armeniam maiorē. a septētrione albaniã. ab occasu sui yberiã. Est aũt siluis aspera copiosa immanibus feris pardis tigridibus ⁊ pãtheris. gignit etiã aues q̄ dic̄nt̃ hircane quaꝝ pēne nocte plucēt. ⁊ tales etiã aues in germania sūt inuēnt̃. vt dic̄ Isi. ibidē. Istius yrcania ꝓlos deuicit Johes yrcanus filius symonis summi sacerdotis tpe machabeoꝝ. a quibus deuictis Johes yrcanus noiat̃ est. vt dic̄ mgr̄ i hysto. in ꝓncipio hystorie euãgelice. Idem dicit Hieronymus.

De ydumea Capitulum LXXV.

y Dumea regio est in arabia ab edom id est ab esau filio Isaac nominata. Nã filij esau q̄ edom cognominatus est expulsis amorreis terrã illã inhabitauerũt. ⁊ eã terrã idumeã. i. terrã filioꝝ edom deinceps vocauerũt Est aũt idumea ꝑ quedam deserta a palestina sepata. cuius fines vsqꝫ ad mare rubꝝ se extēdũt. Est aũt terra fortis ⁊ mõtuosa sub forti calore solis cõstituta. ⁊ iõ incole terre ꝯtra sol' ardorem faciunt sibi domos subterraneas ⁊ speluncas. vt dicit glo. sup abdiã.

De iudea Ca. LXXVI

i Udea est regio in palestina ex nomine iude appellata. ex cuius tribu reges habuit. H̄ ꝓuo chanaan est dicta a filio cham siue a decē chananeoꝝ gētibus q̄bus expulsis iudei illã terrã possederũt. Initiũ longitudinis eius a vico arpha ⁊ vsqꝫ ad vicũ iuliacen porrigit̃. in quo iudeoꝝ ac tyriorũ habitatio est cõmunis. latitudo aũt eius a mõte libani ⁊ vsqꝫ ad lac' tiberiadis se extēdit. In medio aũt iudee est ciuitas hierosolymoꝝ quasi vmbilicus totius regiõis. terra variaꝝ opũ diues. frugibus ⁊ fructibus valde fertilis. aq̄s illustris. optima balsamis. abũdans in metallis. cedris. palmis. ⁊ cypssis ⁊ alijs nobilissimis arboribus insignis. plā vineis malogranatꝭ ⁊ oliuis. terra lactis ⁊ mellis. vnde s̄m gr̄am elementoꝝ iudei eã patribus repromissam terrã fluentem lacte ⁊ melle ꝑnt aucrũt. cũ hinc illis resurrectiõis gl'iam vel ꝓrogatiuã polliceret̃. vt dic̄ Isi. libro. xv. De hac dicit Plinius. v. c. xiiij. Iudea ꝑ est syrie q̄ late lõgeqꝫ fundit̃ que egypto ⁊ arabie ꝓxima. asperis dispersa mõtibus quã iordanis amnis ꝑfluit. ⁊ galileã a ceteris iudeis diuidit ⁊ distingnit. In iudea autem est ciuitas hierosolyma ciuitas clarissima vrbiũ oriētis. H̄z aũt iudea fontes calidos ⁊ salubres. h̄z etiã in fine mare mortuũ q̄d lac' asphaltes dr̄. sic dictũ eo ꝙ nihil gignit viuũ nisi bitumē. in q̄ nihil viuit. ꝫ si ꝑiectũ fuerit aliq̄d viuũ supnatat. Ab h̄ lacu iordanis amnis imbibit̃ ⁊ laudatas perdit aquas pestilētibus intermixtas

De iberia Capitulum LXXVII

i Beria est regio in asia iuxta põtum armenie iũcta. In hac nascunt̃ herbe que vtiles sunt tincture. vt dicit Isidorus libro. xv.

De italia Ca. LXXVIII

i Talia regio est magna in europa. a grecis populis occupata olim. etiã magna grecia appellata est. vt dicit Isiđ. li. xv. Deinde a rege saturno saturnia est vocata. eo ꝙ ibi saturnus a ioue de suis sedibus depulsus latuit. postremo ab italo siculoꝝ rege ibi regnãte italia est vocata. cuius fit' lõgitudine amplius ꝙ̄ latitudine a circius in euꝝ extendit̃ a meridie tirreno mari ab aq̄lone adriatico claudit̃. ab occasu alpium iugis finit̃. terra est in omnibus rebus pulcerrima. soli fertilitate. pabuli vbertate gratissima. nobiles habet lac' sicut vennacum auernũ atqꝫ lucernũ. multos alios fluuios nobiles. s. eridanũ siue padũ tyberim benacum ⁊ h̄mõi. gignit gēmas. s. ligurũ gagatem margaritas ⁊ corallũ. boam q̄ꝫ spentem ⁊ lincē ferã ⁊ multas alias auiũ spēs singulares. H̄ regio dr̄ hesperia a hespero stella sicut ⁊ hispania. eo ꝙ greci nauigãdo i italiã ⁊ in hispaniã ꝯsiderãt stellã illam. ꝫ hispania dr̄ hesperia vltima. quia in loco vltimo sub occasu est locata. Hucusqꝫ Isiđ. li. xv. Inter oēs ãt europe regiões occidētales italia obtiñet ꝓncipatũ Insulas ei h̄z nobiles

poꝛtᵘ marꝭ, insignes puincias cūctꝭ diuitijs
locupletes. ciuitates populosissimas. murꝭ
fossatꝭ ⁊ alijs apparatibꝫ bellicꝭ nimis forteſ
auri ⁊ argēti copiose abūdātes. duodecim
ſm Pli. li. ij. famosas ⁊ potētissimas ꝓuīcu/
lares ꝑter insulas ↄtinet regiōes. de qꝫ idē
diffusiᵘ tractat. Est āt ↄ oriētē septētrionē
⁊ occidētē altissimis alpibꝫ ⁊ mōtiū ingꝭ vn
diqꝫ circūcincta. ex qꝫ oriūt nobilia flumi/
na renᵘ scꝫ ⁊ danubiᵘ. q̄ germaniā ꝑfluūt. ⁊
rodanᵘ cū secana ⁊ multꝭ alijs q̄ galliā mari
me lugduneñ. ⁊ narboneñ. ⁊ belgicā ī locis
pluribꝫ circūfundūt

De hispania Capitulū. LXXIX

b Ispania ꝑus ab ibero amne fuit hy
beria nūcupata postea ab ispalo fili
tuo vt dr hispania ē vocata. ipsa ꝓ
hesperia a stella vesptina occidētali sic fuit
antiquᵘ noiata. Est āt sita int affricā ⁊ euro/
pā a septētrione pireneis mōtibꝫ clausa a re
liqs ꝑtibꝫ est vndiqꝫ mari ↄclusa salubrita/
te celi equalꝭ. oīm frugū fecūda. gēmarum ⁊
metallorꝫ copijs ditissima. Interfluūt autē
eā flumia nobilissima. s. betis. minᵘ. iberᵘ ⁊
tagᵘ. ⁊ aurū trahēs epactulᵘ. Sex hꝫ puin/
cias. s. terraconēsē. cartaginēsem. lusitaniā
galliciam. beticā. ⁊ trāsfreta ī regiōe affrice
tingitanā. Est āt duplex hispania. s. citeri/
or ⁊ vltior. Hucusqꝫ Isid. li. ix. Dic āt Oro.
hispania vniuersa trarꝫ sita trigona est ⁊ cir
cūfusiōe occeani tirreniqꝫ pelagi pene īsula
efficit. hᵘ angulᵘ ē prior q̄ spectat ad oriētē
⁊ a dextrꝭ est ei aqtānia puincia. a sinistrꝭ ba
leatico mari coartat ⁊ narbonēsiū finibꝫ in
terserit. Secūdᵘ eᵘ angulᵘ circiū intendit.
vbi beriginacia ciuitas gallie sita est ad spe
ctaculū britānie se erigit. Tertiᵘ eiᵘ angulᵘ
est q̄ gades insule intētē ad affricū athlantē
mōtē iteriecto sinu occeani ꝑspiciūt. Huc/
usqꝫ Oro. Hispaniā eē in mltꝭ cōmēdat pli
niᵘ. ⁊ maxie d metallꝭ. dic ei qꝫ fere tota abun
dat auro ⁊ argēto ere ferro ⁊ stāno ⁊ plūbo
tā albo qꝫ nigro. regiōes hꝫ plēs. gētes mul
tas bellicosas ⁊ fortes qꝛ qdā grecorꝫ dicū
tur fuisse sobolē alij ⁊ visigotorꝫ successo/
res. idē eē dic Isi. Nā mltas hꝫ puicias pri
ales nobꝭ notas vt galliciā q̄ grecā sibi vēdi
cat originē. vt dic Isi. li. ix. asturiā sic dictā.
eo qꝫ mōtibꝫ ↄ austuriū flumē sit vbiqꝫ circū
septa. hꝫ etiā celtiberiā a gallꝭ celticꝭ sup ibe
rū flumē residētibꝫ sic vocatā

De hibernia Capitulū. LXXX

b Ibernia occeani ē insula ī europa
britānice insule vicina spacio terrarū
angustior. sꝫ situ ē fecūdior. Hec ab
affrico ī boreā porrigit. vt dic Isi. li. xv. cuiᵘ
ꝑres partes ī hiberꝫ cātabricū occeanū rēdūt
vñ eē ab hibero occeano ē hibernia noiata.
Est āt insula frumētarijs cāpis vberrima.
fontibꝫ ⁊ fluuijs irrigua. ꝑris ⁊ siluis amēa.
in metallꝭ fecūda ⁊ gēmifera nā ibi gignit la
pis sexagonᵘ. s. iris q̄ soli oppositᵘ format in
aere celestē arcū. Ibi eē iuenit lapis q̄ gaga
tes dr Ibi margarita cādida iuenit. Quārū
ad salubritatem celi ē hibernia regio valde
tpata. modicᵘ ē ei ibi excessus lꝫ nullᵘ ī frigo/
re vꝫ calore. lacᵘ hꝫ mirabiles ⁊ fontes. nam
ibi ē lacᵘ ī q̄ si ꝑ aliqꝺ spaciū lōgū palᵘ ligne
us infigat ps q̄ ē terre infixa ↄuertit ī ferrū
ps ꝓo q̄ est ī aq̄ ī lapidē. sꝫ q̄ s aquā ē manet
ligniū. Est ⁊ aliᵘ lacᵘ ī quē si ꝓijcias ꝓgas co
ruli ↄuertūt ī ꝓgas fraxini. ⁊ ecōuerso si ꝓ
gas fraxineas imiciꝭ ī corulcas mutabunt
Sūt ibi loca ī qꝫ cadauera mortuorꝫ nūq̄
qꝫ putrescūt. sꝫ ibi sꝑ ꝑmanēt ī corrupta Est
etiā ī hibernia q̄dā insula ꝑua ī q̄ hoīes nō
moriūt. sꝫ qū nimio senio afficiūt vt moriāt
extra insulā deferūt. In hybernia nullᵘ est
serpēs. nulla rana. nulla aranea venenosa.
imo tota t̄ra adeo ē ↄria venenoꝭ vt terra i/
de velata ⁊ sparsa ꝫpentes ꝑimit ⁊ bufones
lana eē hibernica ⁊ aīaliū coria fugāt vene
nosa. ⁊ si ꝫpētes vꝫ bufones nauigio ī hiber
niā deferāt. stati moriūt. mltā alia sūt mira
bilia ī terra illa. De hibernia dic Solinus
Hibernia inqt ē insula q̄ ꝑximat britānie ī
magnitudie. inhūana. incolarꝫ ritu aspera.
ibi anguis nullᵘ. ibi auis rara. gēs ihospita
⁊ bellicosa. sanguie interemptorꝫ hausto ꝓᵘ
victores vultᵘ suos obliniūt. ꝑbas atqꝫ ne/
ꝑbas eodē loco ducūt. ibi nulla apis. ⁊ ad ue
ctū inde puluerē seu lapillos si qs sparserit
int aluearia examia fauos deserūt. Mare
aūt hibernicū ꝓsus britāniā vndosū ⁊ inqe
tū ⁊ toto anno vix ē nauigabile nisi paucis
diebꝫ. diffundit āt p. cxx. milia passuū ꝑ la/
tū ⁊c. Hucusqꝫ Solinᵘ d mirabilibꝫ mūdi
gēs hibernica ē habitu singularꝭ ⁊ inculta.
victu ꝑca. aīo seua. vultu ferox ⁊ forma. affa
tu aspera. erga suos tn̄ liberalꝭ ⁊ affabilis ac
benigna. ⁊ maxie illa gēs q̄ nemorosa et pa
ludes īhabitāt ac mōtana. Hꝫ carnibꝫ pomis
⁊ fructibꝫ p esu ⁊ lacte ꝑ potu ē ↄtēta. gens
dedita ludis ⁊ venatōi potiᵘ qꝫ labori

De ycaria   Capl'm LXXXI

y

Caria est insula vna d' cicladib⁹ ab occidēte q̄ ycario mari nomē dedit. ⁊ iacet iter samū ⁊ cinthonū ꝑ saxis ꝑminētib⁹ inhospitalis est ⁊ nullis finibus portuosa. Dicit aūt ycaria ab ycaro cretensi q̄ ibi submersus est. vt dic̄ Isid. li. xv.

De insula in salo sita
Capl'm. LXXXII.

i

Nsula aūt est terra mari vel flumie vndiq̧ circundata q̄si in salo sita. vt dic̄ Isi. li. xv. vndiq̧ aq̄ꝝ fluctibus insula illidit. attamē illisa sic nō frangit nec dissoluit q̄n poti⁹ ꝑ applicatōz fluctuū ad insulaꝝ ripā ꝑ cōpactiōz ptiū terrestriū insula ampli⁹ solidat. In extremis siq̄dē riparū ptib⁹ aquaꝝ alluuione aliquātulū subcorrodit ⁊ ɔsumit. sȝ circa ei⁹ iteriora ex ei⁹ consumptōe extrinseca forti⁹ adunat Insule etiam q̄nq̧ fluctib⁹ ⁊ aq̄ꝝ inundatōib⁹ cooperiunt. ⁊ ꝑ terre ⁊ limi cōportatiōz augmētāt ex aq̄ vicine circūdatōne ⁊ h'uoris ꝑ poros attractōe insule virescūt ⁊ fecundant

De karthagine   Ca. LXXXIII.

k

Arthago nomē est ciuitatȝ ⁊ ꝓuicie affrice i hispania. ⁊ est duplex maior ⁊ minor. ⁊ vtrāq̧ ɔdidit nardido ꝓficiscēs de fenicee littore affrico duplicē vrbē ɔdidit ⁊ eā ꝑmo carcadā lingua fenicea noiauit q̄ ꝑmone ꝓso kartago vocata est. et ab hac ciuitate tota ꝓuincia karthago i posteriū est vocata. ciuitatē aūt hāc cuȝ fuerat noiatissima ⁊ nō inferior roma. scipio cū romanoꝝ exercitu destruxit penitus ⁊ deleuit vt dic̄ Isi. li. xvj. q̄ aūt nūc est a romanis postea ɔdita est. vt dic̄ idē. Est aūt alia kartago in vera affrica int' bizantū ⁊ numidiā sita a septētrione mari siculo iūcta ⁊ a meridie vsq̧ ad getuloꝝ regionē porrecta. cui⁹ ps ꝑxima est valde frugifera. oleis ⁊ fructibus valde fecūda. metallis plena. ps ꝟo vlterior circa numidiā bestijs ⁊ ꝟpentibus est plena atq̧ onagris magnis in deserto vagātibus. vt dic̄ Isi. li. xv. Ibi est et̄ elephātoꝝ atq̧ aliaꝝ bestiaꝝ multitudo. vt dic̄ Plinius li. v. c. v.

De karinthia   Ca. LXXXIIII.

k

Arinthia ꝓuincia ē modica germanie i europa. hn̄s pannoniā ab oriēte. ab occidēte italiā. danubiū a septētrione. dalmaciā ⁊ sclauoniam a meridie. mōtib⁹ in vna pte cingit ⁊ in alia mari adriatico terminat ⁊ est terra fertil' in mult' locis abundās feris pecudib⁹ ⁊ iumētis. gēs bellicosa ⁊ fort'. munita opidis ⁊ castr'. Est autem terra ꝓpt' alpiū vicinitatē frigida niuib⁹ ⁊ pluuijs frequēs. vbi ꝓpt' frigiditatē aq̄ꝝ a niuib⁹ solutaꝝ circa mōtana plurimū vt h' sunt strumosi. Ibi vrsi m'lti bisontes ⁊ alie bestie mirabiles ⁊ siluestres. ibi etiā sunt glires comestibiles q̄ q̄uis videant esse de genere muriū. comedūt tn̄ q2 carnes hn̄t sapidas atq̧ pingues

De korsica   Ca. LXXXV

k

Orsica est insula a q̄dā duce sic noiata. distās a sardinia. xxx. miliū freto ɔtracta vel cincta ɔ aspectum italie. Et est insula pascuis fertilissima. cui⁹ fertilitatē ꝑdidit q̄dā thaur⁹ q̄ pabuli gr̄a d' grib⁹ liguriē ad illā insulā sepi⁹ trāsnatauit. nā cū quedā mulier korsa noīe illū thauꝝ cū alijs iuxta litt⁹ maris regeret in armēto. vidēs illum thauꝝ mare itrare ⁊ q̄tidie melius redeūtē redire ad armentū cupiēs scire icognita sibi pascua thauꝝ a ceteris egredientē est vsq̧ ad insulā nauigio ꝓsecuta. C⁹ regressu fertilitatē insule cognoscētes ligures nauibus vel ratib⁹ illuc ꝓfecti sunt. eāq̧ noīe mulieris autoris ⁊ ducis insulā korsicam deincep̄s vocauerūt. Est aūt multis ꝓmūctorijs angulosa gignēs letissima pabula ⁊ lapidem nobilē quē greci baccē vocāt. vt dicit Isid. li. xv.

De lacedemonia   Ca. LXXXVI

l

Acedemonia q̄ alio noīe dr̄ spartania in finib⁹ grecie iuxta traciā est ꝓuincia in europa. cui⁹ habitatores dicunt laccdemones a q̄dā lacedemone semele filio. Hi lacedemones i bello ɔ messenas timētes diuturnitate ꝑlij spēȝ ꝓlis amittere ꝑceperūt vt eoꝝ v'gines cū iuuenib⁹ domi relict' ɔcūberēt. sic ex ꝑmiscuo v'ginū cōcubitu iuuenes nati ex nota materni pudoris spartani vocati sunt. vt dic̄ Isid. li. xv.

De lectonia
Capitulum. LXXXVII

l

Ectonia scithie est ꝓuincia. cui⁹ populi lectuni sunt vocati hoīes robusti ⁊ fortes bellicosi ⁊ feroces. Est aūt lectonia regio cui⁹ gleba ē fructifera. palustris i m'lt' locis ⁊ valde nemorosa. flumib⁹ ⁊ aq̄s irrigua. ferȝ et pecudib⁹ valde plena. nemorib⁹ ⁊ paludib⁹ ē munita. paucas hn̄s alias munitōnes preter flumina nemora et

paludes. z ideo in estate vix pōt illa regio ex pugnari sz solū in hyeme qū aque z flumia ɔgelant

De liuonia Ca. LXXXVIII.

l Juonia est eiusdē regiōis z ideoma tis puīcia spēalis. q̄ lōgo mari oc ceani interiectu a finib; germanie ē diuisa. cui incole liuones antiq̄ vocabāt. quoꝝ ritus fuit mirabilis anteq̄ a cultura de monū ad vni dei fidē z cultū p germanicos cogerent. nā deos plures adorabāt. propha nia z sacrilegijs sacrificijs rūsa a demonib; exquirebāt. augurijs z diuinatōib; fruebāt mortuoꝝ cadauera tumulo non tradebant Sz pl9 facto rogo maximo vsq; ad cine/ res cōburebat. post mortē aūt suos amicos nouo vestib; vestiebāt. z eis p viatico eorū oues z boues et alia aīantia exhibebāt. ser/ uos etiā z ancillas cū reb; alijs ipis assign/ tes vna cū mortuo z reb; alijs incendebant credētes sic incēsos ad quandā viuoꝝ regi onē feliciter pringere. z ibidē cū pecoꝝ z suo rū sic ob grām dn̄i cōbustoꝝ multitudie fe licitatis z vite tpalis patriā inuenire. Hec patria tali errore demonū antiq̄ssimo tēpe fascinata mō i pte magna cū multis regiōib; subditis vel annexis diuīa p̄cedente grā et coopante germanoꝝ potētia iā credit a p̄/ dictis esse errorib; liberata

De licia Capitulū. LXXXIX.

l Jcia sin9 est maris z port9 ei9 ciuitas maior listra dr. a q̄ de syria iuxta pā philiā in italiā nauigat. vt pz Act. xxvij. Hec aūt regio p̄o noīe dr licaonia. cu ius ciuitates dicūt fuisse listra z derben ad q̄s paul9 z barnabas ab iconio fugierūt. vbi sanato viro i listris licaonice barnabam io uē. z paulū mercuriū vocauerūt. z eos ado rare voluerūt. vt dr Act. xiiij.

De liddia Caplm XC

l Jddia sedes ē antiqua regnoꝝ quā flum9 pactol9 extenuit diuitijs torrētib; aureis Hec aurea moenea dicebat. q̄ dū p̄ breuitate duos reges frēs. f. liddū z cirrenū ferre nō possz. hinc p sorte cirren9 cū ingēti multitudine pfect9 loca gallie occupauit et cirrenā noīauit. Liddia aūt a liddo fratre rege. s. q̄ remāserat i puīcia cognominata est. ɔiungit ab occidēte minori frigie. habēs smirnā vrbē ab oriēte quā helles flum9 cin/ git. c9 cāpos pactol9 z herin9 circūfluūt. ha renis aureis locupletes. vt dic Jsi. li. xv.

De libia Ca. XCI

l Jbia regio ē maxima i affrica sic di/ cta. eo q̄ libs. i. vētus affric9 inde flat vt dic Jsi. lib. xv. Alij dicūt epafum filiū iouis q̄ etiā mēphim in egypto cōdidit ex casona vxore sua filiā noie libiā pcreasse. q̄ postea in affrica regnū possedit. ex cui9 no mine illa terra fuit deinceps libia appellata Est aūt libia i p̄ncipio affrice posita cui ab oriēte est egypt9. ab occidēte syreos maiores z trogodite. a septētrione mare libicū. a me ridie ethyopia z barbaroꝝ varie natōnes z solitudines inaccessibiles pp̄ bestias fero/ ces s̄pentes dracones q̄ pcreant basiliscos. Hucusq; Jsi. li. xv. Est libia terra valdē fer uida z pusta multa generās in diuersis locis mōstruosa z venenosa z multa i diuersis p tib; p̄ciosa. vtputa gēmas p̄ciosas aurum z argentū in magna copia. frumētū z vinū z oleū z varia aromatū genera. pmā autē ori ginem ɔtraxerūt habitatores libie a phut fi lio cham. Un̄ fluui9 currēs p libiā z mariti mā phut dr. z oīs regio phutēs noīat. vt di cit glo. sup Geñ. xj.

De lothoringia Ca. XCII

l Othoringia germanie ē quasi vltia z final puīcia a rege lothario noia ta. Hec ab oriēte hz rbeciā siue bra/ banciā. a meridie renū z alsaciā. ab occiden te galliā senonēsem. a septētrione galliā bel gicā. Hāc mosa fluui9 pterfluit. in hac ciui/ tas metis ɔsistit. Est aūt regio in multis lo cis fructifera. vinifera. fontib; z amnib; ir/ rigua. mōtuosa. siluestris. nemorosa. feris. pe cudib; z armētis fecūda. gēs est mixta ex gal licis z germanis. fontes habet mirabiles z medicinales ex quoꝝ potu languores varij sanantur

De lusitania Caplm. XCIII

l Usitania hispanie est puīcia paa/ sim fluuiē z vagia opidū hn̄s. et est regio metall referta hn̄s auꝝ z argē tū. ferrū z plumbū albū atq; nigrū. vt dicit Pli. li. vij. c. lxij.

De mauritania Capitulū. XCIIII

m Auritania a colore pploꝝ ē vocata. quasi nigroꝝ hoim patria. greci eni nigrū mauron vocāt. sicut ei gallia cādore ppli sunt dicti. ita mauri a nigro co/ lore nomē sunt sortiti. cui9 pma puīcia sti/ phensis est que stiphi habuit opidū. a q̄ eti/ am vocabulū traxisse regio phibet Alia p̄o

— x

ꝓuincia mauritania cesariensis q̄ colonia cesaris ciuitatis fuit ⁊ nomē ꝓuincie dedit. vtraq; igit̃ ꝓuincia q̄ sibiynuicē sūt ꝯiūcte ab oriente numidiā hn̄t. a septētriōe mare magnū ab occasu flumē maluā. a meridie montem astrixim q̄ discernit int̃ fecūdā terrā ⁊ arenas iacētes ad occeanū. alia ē mauritania tingitana. q̄ sic a tingi metropolitana ciuitate ē vocata. Hec vltīa ps ē africe ⁊ exurgit a mōtib⁹ septē. hn̄s ab oriēte flumē maluā a septētrione fretū gaditanū. ab occasu occeanum athlāticū. a meridie gaulonū gētes vsq; ad occeanū hesperꝝ peri ātes. ⁊ ē regio gignens feras. symias. dracones. ⁊ strutiōes ⁊ elephātes. Hucusq; Isi. li. xv. Plini⁹ āt li. v. ca. ij. i mauritania inq̄t est gaulonū gēs q̄ inhabitat iuxta athlantē montē ꝑsus occeanū i loco nēoroso scatebris fontiū irrigua vbi sponte nascūt̃ oīa genera fructuū ne vnq̄ satietas desit voluptatib⁹ icolaꝝ. Est aūt locus clar⁹ sup nubila atq; i vicinia lunaris circuli ⁊ dicūt eundē locū noctib⁹ micare crebris ignib⁹ ⁊ egypanoꝝ satiroꝝq; lasciuia i tybiarū ac fistule cātu timpanoꝝ q̄z ⁊ cymbalorū sonitū ꝑstrepere sic celebrati autores ꝓdiderūt. crescūt aūt ibi arbores mire ꝓceritatis q̄ꝝ q̄dē sunt odorifere ⁊ sunt siles cipsso q̄ tenui lanugine sunt obducte de q̄ vestes cōficiunt̃ addita arte. sic de bombice. ibiq; crescit herba q̄ d̄r euforbia a suo īuctore sic appellata. c⁹ lacteū succū miris laudib⁹ extollit in claritate visus ⁊ ꝯ serpentū ict⁹ ⁊ venena. vt dic̄ idē ibidē.

De macedonia Ca. XCV

Macedonia ī exordio ab emacio rege emacia fuit dicta. sed macedo deucalionis nepos postq; ibi habuit ꝑncipatū mutauit vocabulū. ⁊ eā macedoniā a suo noīe nūcupauit. vt di. Isid. li. xv. Est autē ꝯfines ab oriēte egeo mari. a meridie achie. ab occasu dalmacie. a septētrione mesie. vt dic̄ idē. Fuit aūt patria alexandri magni ⁊ regio ī aureis venis ⁊ argēto optima. lapidē quē virē vocāt gignit. In eadē ꝓuincia est mōs olimp⁹ q̄ excellēti ꝟtice tm̄ extollit̃ vt in ei⁹ cacumine nec nubes nec vēti nec pluuie senciāt̃. vt dic̄ idē. De macedonia āt dic̄ Pli. li. iiij. c. xi. Macedonia antea emacia ē dicta. terraꝝ īperio est potita. h̄ asiā. armeniā. hyberniā. albaniā. capadociā. syriā ⁊ egyptū. thauꝝ. caucasum. ē trāsgressa. Hec ī bactris medis ꝑsis dn̄ata est. ⁊ possedit totaliter orientē. h̄ sez indie nutrix ꝑ vestigia liberi patris ⁊ hercul⁹ euagata ē. h̄ est illa macedonia cui⁹ vno die paul⁹ emili⁹ īpator. lxx. vrbes direptas vēdidit. vt dic̄ idē

De magnesia Ca. XCVI

Magnesia grecie est ꝓuincia int̃ thessaliā ⁊ macedoniā ītermedia. mltas ꝯtinēs gētes opida ⁊ ciuitates. vt dic̄ Pli. li. iiij. c. x.

De mesia Capitulū. XCVII

Mesia a messiū ꝓuētu est vocata. ⁊ est ꝓma ꝓuincia quā danubi⁹ vsq; ad mediterraneū mare recludit. vt dic̄ Isid. li. xv. h̄ ab oriēte ostiis danubij iungit̃ ab euro aūt tracie. a meridie macedonie. ab occasu hystrie copulat̃. vt dic̄ idē. Est āt regio ꝯtinēs plīa gētes opida ⁊ ciuitates. frugib⁹ ferax. abūdans ī venis mineralib⁹ ⁊ lapidib⁹ ⁊ metallis

De mesopotamia Ca. XCVIII.

Mesopotamia grecā ethymoloiā possidet. eo q̄ duob⁹ fluuiis ambiat̃. nā ab oriēte tigrim h̄z. ab occidente eufratē. Incipit āt a septētrione int̃ montē taurū et caucasum. cui a meridie seq̄t̃ babilonia ⁊ caldea. vt dic̄ Isi. li. xv. Est āt regio ī asya mltū ampla tā in latū q̄z in lōgū. abūdās in frugib⁹. pascuis. pecudib⁹. ⁊ armentis. locuples ī diuitijs ⁊ metallis.

De media Capitulū. XCIX

Media a medo rege ē dicta q̄ ꝓuintiā illā ꝓmu⁹ est aggressus. Hz aūt media ab occasu parthia reg̃. a septētrione armenia circūdat̃ ab ortu caspios vidz mōtes. a meridie h̄z ꝑsidā. hec regio sola medicā arborē ꝑturit quā alia regio nusq̄ gignit. vt dic̄ Isi. li. xv. Est āt regio valde opulēta. mults fluminib⁹ irrigua. ciuitatib⁹ ⁊ opidis p̄clara. mltoꝝ ꝑploꝝ dn̄a. cui⁹ reges magnā babiloniā ac chaldeoꝝ īperiū antiq̄tus deuicerūt. Isti⁹ āt regiōis incole vna cū ꝑsis nauigio i africā trāsuecti cū libijs se miscuerūt. q̄s libij corrupta lingua ⁊ barbara mauros vocauert̃. q̄uis mauris nigro colore sint greco ideo noīe sic vocati. vt dicit Isi. li. ix.

De melos Ca. C.

Melos ē insula vna ex ciclad. b⁹ q̄ omniū insulaꝝ est rotūdissima. ⁊ īdē melos. i. rotūda ē vocata. vt dic̄ Isi. li. xv. Est aūt insula multis bonis referta. vt dic̄ Pli. ⁊ spacij breuioris quātitatē soli fertilitas recompensat

De midia Ca. CXI

Idia est insula ī hibernie, puīncia q̄
m in pūctuali medio est, put dr̄ colloca
ta. sic dicta a q̄dā rege q̄ int̄ quīqȝ fili
os totā insulā in q̄nqȝ ptes eq̄les diuidens
illā ptē insule q̄si patrie meditulliū ad vsus
ꝓprios deputauit, ꝑpt̄ qd̄ illa hibernice puī
cie insula portio midia q̄si aliaꝝ terraꝝ ī cir
cuitu media hodie nūcupat̄. Est aūt illa pa
tria q̄ ad glebā fertil' in frumētis pascuis et
armētis abūdās ī piscibꝫ carnibꝫ ꝛ aliis vi/
ctualibꝫ butiri ꝛ casei atqȝ lactis. fluminibus ē
irrigua. fontibꝫ atqȝ lacꝫ multiplicꝫ effectus
vt dr̄ ꝛ fructꝫ sic dr̄ hēc aspectū delectabilem
aerē salubrē q̄ ad siluas ꝛ paludes. ī ciꝰ extre
mitatibꝫ hꝫ aditū valde fortē. ꝛ īoppt̄ ppl'i mlt̄
titudinē castroꝝ ꝛ opidoꝝ fortitudinē came
ra vocat̄ hibernie vulgarit̄ ꝑpt̄ pacē

De missena Ca. CXII.

Issena germanie ē puīncia ab vrbe
q̄ misse dr̄ sic vocata. cū bohemia cō
iūcta ꝛ polonia ī sol' ortu cum bauaria
ī meridie cū saxonibꝫ ꝛ thuringis. ī occi
dente cū rethia ꝛ terminis reni a septētriōe
Et ē terra ampla ꝛ spaciosa. nūc plana nūc
mōtuosa. fertil' multū ꝛ pascuosa. aq̄s opti
mis irrigua tā nobili fluuio albie ꝑ maiori
sui pte ꝑ ciꝰ longitudinē est ꝑfusa. ciuitates
hꝫ fortes ꝛ opida ꝛ castra fortia ꝛ munita.
cuiꝰ gēs locuples ē generalit̄ in diuitiis fru
gibꝫ scꝫ pecudibꝫ ꝛ metall'. ꝛ cū sit ꝑpl'us ma
gne fortitudīs ꝛ pulcritudīs ꝛ elegātꝫ, ꝑceri
tatꝫ. ē tn̄ gēs benigna ꝛ pacifica ex nat̄a mi/
nus germanicꝫ hn̄s in omnibꝫ feritatꝫ

De mithilene Capitulū. CXIII.

Ithilene ē insula in mari adriatico
m ꝑ quā de syria ꝛ cypro ī italiā naui/
gat̄ ad quā difficil' est accessus ꝑpter
bithalassum. ī. litꝰ ī mare ꝓtēsum. terre em̄
vel arene ītericctu diuidit̄ mare. ꝛ fit q̄si du
plex. vn̄ naues ipingētes ad arenas d̄ facili
ꝯstringunt̄. vt pꝫ ī Act. aploꝝ. c. xxviii. tam ī
textu q̄ ī glo. Et cōīnis icolciliꝰ insule sunt
barbari. circa m̄ ꝑiclitātes ꝛ ibidē naufra/
giū patiētes sūt būani. vt pꝫ ibidē. Ad hāc
insulā ꝑuenit paulꝰ qn̄ nauigauit ꝯ romam
vbi veniens vipere q̄ manui eiꝰ adheserat. ī
sarmēta ciasit. excussa bestia ī ignē In eadē
etiā insula multa miracula ꝑpetrauit. vt dr̄
Act. xxviii.

De nabathea.
Capitulum. CXIIII

Abathea arabie ē puīncia a naba/
n ioth filio ismael' dicta. ꝛ est int̄ ara/
biā ꝛ iudeā intermedia Surgit aūt
ab eufrate ꝛ porrigit̄ vsqȝ ad mare rubrum
vt dic̄ Isi. li. xv. Est aūt terra ꝑpinguis fer
tilis in frugibꝫ fructibꝫ pecudibꝫ ꝓciosis la/
pidibꝫ ꝛ metall'. De hac dic̄ Plinius. li. vi. c.
xxix. Nabathei inq̄t opidū incolūt petrā no
mine in cōualle. hn̄s fere duo milia passuū
ī latitudie circūdat̄ mōtibꝫ īaccessis. amne
interfluēte. ꝛ distat ab opido gaza sexcētos
passuū. a sinu ꝑsico. xxxii.

De norvegia Ca. CXV.

Orvegia latissima ē europe puīcia
n mari fere vndiqȝ circūcincta. ab aq̄/
lone distēta gothoꝝ regiōibꝫ termi
na. nā a pte meridiana ꝛ orietali ꝑ q̄ndā flu
uiū q̄ albia dr̄ a gothia ē diuisa. Est aūt re/
gio asprima ꝛ frigidissima siluestrꝫ ꝛ nemo
rosa. cꝰ icole plꝰ d̄ e piscatura ꝛ venatōne vi/
uūt q̄ȝ de pane. nā rara ē ibi annona ꝑpt̄ fri/
gorꝫ multitudinē. ibi fere ml'te vt albi vrsi.
ibi etiā sunt fibri q̄ ꝛ castores dicūt̄. mira sūt
ibi ml'ta ꝛ mōstruosa. Fōtes em̄ sunt ibi q̄/
bus oīe ipositū corū sine lignū statim ī la
pidē cōmutat̄. In ciꝰ aq̄lonari pte nō videt̄
sol occūbere in estiuali solsticio ꝑ pl'es dies
nec etiā videt̄ sol ibidē ꝑ totidē dies ī solsti/
cio hyemali. vn̄ tūc tpis oportꝫ icolas terre
opari cū cādel'. frumēti vini ꝛ olei expers ē
nisi aliūde deferāt̄. Gēs āt ingētꝫ corpis est
ꝛ stature ꝛ pulcre forme ꝛ magne fortitudi/
nis ac robuste. validi sunt pirate ꝛ aīositatꝫ
magne. ab oriēte hꝫ galaciā. a septētriōe yso
landiā. vbi mare ꝑpetuo ꝯgelat̄. ab occiden
te hibernicū occeanū ꝛ britānicū. a meridie
dacie ꝛ gothie finibꝫ terminat̄

De normānia Capitulum. CXVI

Ormānia q̄ ꝛ neustria a norīcꝫ ꝑpl'is
n est dicta. q̄ nauigio veniētes de nor
vegia litꝰ occeani gallici obtinue/
rūt. q̄ tādē puinciā in circuitu inhabitātes.
eā normāniā vocauert̄. hꝫ aūt occeanū bri/
tānicū ad eurꝫ sinū aq̄tanicū ad occidentē.
galliā ad meridiē. ꝛ occeanū ad aq̄lonē. est
aūt gleba eiꝰ frugifera ꝛ pinguis. portibus
marꝫ nobil'. ferꝫ ꝛ pecudibꝫ fertilis. nobilissi
mis ciuitatibꝫ ꝛ opidis valde fortꝫ. cuiꝰ me/
tropol' dr̄ rotomagū ciuitas nobil' sita sup
fluuiū q̄ secana ab icol' noīat̄. cꝰ gēs ꝑpl'osa ē
fortꝫ ꝛ bellicosa vrbana ī habitu. modesta ī
apparatu. pia affatu. pacifica in ꝯuictu

De numedia. Capitulū. CXVII.

n Umedia ē regio ī africa chartaginī ɔtigua ⁊ ɔuicina Incipit āt a flumine arnifiga alš aringa. ⁊ desinit i limite cogitanoꝝ hñs ab ortu sirtes miōꝛes a septētrione i mare tēdit i sardiniā. respicit ab occasu mauritaniā stipbēsem. a meridie ethyopū gētes. Et ē regio cāpi pinguis ī mltis locis. vbi āt siluestris est feras generat. vbi aūt iugis est ardua. eq̄s ⁊ onagros pcreat. cuius vlterioꝛa ſpētibꝫ ⁊ bestijs sūt plēa. marmoꝛ generat eximiū qd̄ numediū dr̄ vt d. Isi. li. xv

De narbonensi puincia Capitulū CXVIII.

n Arbonēsis est puincia. vt dic̄ Pli. libro. iij. ca. v. ⁊ appellat̄ pogalliaꝝ. q̄ mediterraneo mari alluit̄. q̄ mō gallia brochata dicta ē. q̄ amne narbo ab italia est discreta ⁊ alpiū iugis nulla ē ei puinciaꝝ pferēda in cultu viroꝝ. in dignatōe moꝝ. i plenitudine opū breuit̄ italia potius q̄ꝫ puincia est dicēda Flumia hꝫ nobilissima int̄ q̄ rhodanus galliarū fluui⁹ fertilissim⁹ de alpibꝫ se rapiēs pterfluit puinciā narbonēsem. stagna hꝫ mlta. ⁊ port⁹ plēs ⁊ pmūctoria mlta. int̄ q̄ marsilia obtinet pncipatū. Tocius autē puincie narbonēs lōgitudo ɔtinet. ccc. ⁊ septuaginta milia passuū. latitudo aūt. ccc. et lxviij. milia passuū. vt tradit agrippa. Huc usq̄ꝫ Plinius

De ophir Capitulū. CXIX.

o Ph. r nomē est prouintie i india ab ophir viro d posteris heber noīate. q̄ ⁊ terra aurea antiq̄s⁹ appellabat̄. eo q̄ꝫ mōtes aureos hēat q̄ a leonibꝫ ⁊ seuissimis bestijs incolūt̄. Ad q̄s null⁹ alit̄ accedere audet nisi nauī stāte iuxta lit⁹. q̄ cū terrā quā vnguibus leonū ceteraq̄ꝫ bestiaꝝ effossam inuenerit i suā nauē recipiūt. vt si bestie eos senserint facile i mare recipiāt̄. vt dic̄ Raba. super locū illū. Cū venissent naues salomōis in ophir sumpserūt inde auꝝ ⁊c. iij. Reg. ix. Idē fere dic̄ Pli. Mittit ab olim hec puicia auꝝ. lapide o pciosos crisoprassos ⁊ adamātes. lignū thynū ⁊ ebenū ⁊ aues psitacos et pauos. dentes eburneos. symias ⁊ bestias alias mōstruosas. vt dic̄ Pli. ⁊ Isi. Ad hāc aūt regionē de iudea p lōgos mar̄ rubri circuit⁹ puenit̄ ⁊ p insulā asiongaber qua in postea alexāder magn⁹ terre adeq̄uit ī ophir, p trāsit̄. Incole aūt terre ophir venientes de stirpe heber a fluuio caput e vsq̄ꝫ ad regionē indie q̄ nūc rethia nūcupat̄ habitauerūt vt refert iosephus ⁊ ab ophir nepote heber ophir totā puinciā vocauerūt. vt dic̄ Raba. sup. ij. li. Paral. c. viij. Fuit āt iste ophir fili⁹ iectā filij heber. vt pꝫ Gen̄. x. Est āt ista regio vicina terre euilath quā gyon circuit. vt dr̄ Gen̄. ij. ⁊ ei ī mōnibꝫ aureis ⁊ spēbꝫ aromaticis est silīs ⁊ in gēmis. vt dic̄ Pli.

De ollandia Ca. CXX.

o Llandia est q̄dā puincia medica sita iuxta hostia reni vbi intrat mare brabātie ɔtigua a meridie. vicinia frisie ab oriēte. ab occasu insule britānice ɔiūcta. ab aq̄lone inferioꝛi gallie belgice ē ɔtigua. atq̄ꝫ flādrie ab occidēte. Est āt terra palustris ⁊ aq̄sa. fere ad modū insule vndibꝫ maris brachijs atq̄ꝫ reni flumis circūfusa. hñs lac⁹ et stagna mlta ⁊ pascua valde bona. ⁊ iō armētis pecudibꝫ ⁊ iumētis est referta. ei⁹ gleba in locis pluribꝫ valde frugifera ⁊ i pluribꝫ etiā nemoꝛosa. plēs ⁊ vtiles hñs venatōes i pluribꝫ etiā est bitumiōsa ex q̄ formatur materia apta ad igniū nutrimēta. Et ē terra diuitijs que trāseūt p mare ⁊ p flumia plurimum opulēta. cui⁹ ciuitas capital̄ traiectū inferi⁹ nūcupat̄ in latino. vtrich ṽo dr̄ in idiomate germanoꝝ. nā ad germaniā ptinet q̄ad suū q̄ad mores ⁊ q̄ad dñiū ⁊ etiā q̄ ad linguam cui⁹ gēs elegās est corpe. robusta viribꝫ. audax aīo. venusta facie. honesta i moribꝫ. deuota deo. fida hoībꝫ ⁊ pacifica. min⁹ pdis intendēs ⁊ rapinis q̄ꝫ alie germanie natōes.

De orcada Capl̄m. CXXI

o Rcada occeani ē insula iuxta mare britānicū in europa. a q̄ ⁊ cetere insule mlte eidē ɔterminate ⁊ vicine orcades insule noīant̄. ⁊ sunt ī nūero. xxxiij. q̄ꝝ xx. deserte sunt. xiij. ṽo incolunt̄. vt dic̄ Isi. li. xv. de insulis

De paradiso Capitulū. CXXII.

p Aradisus ē loc⁹ in ptibꝫ oriētis ɔstitut⁹. cui⁹ vocabulū a greco i latinū ṽtit̄ ort⁹. Porro i hebraico eden dr̄. qd̄ apud nos delitie iterptat̄. vt dic̄ Isi. lib. xv. c. iij. Est eni ort⁹ delitiaꝝ. vt dic̄ idē. q̄ ex oī genere ligni ⁊ pomiferaꝝ arboꝝ est ɔsit⁹ hñs in se lignū vite. nō ibi frig⁹. nō ibi estus sꝫ ppetua aeris tēperies. ex c⁹ medio fons prumpēs totū nem⁹ irrigat. diuidit̄ i q̄ttuoꝛ nascētia flumīa. cui⁹ adit⁹ post peccatū pmi hoīs hūano generi iterclusus fuit. quia vndiq̄ꝫ flammea rūphea. i. muro igneo vndiq̄ꝫ

circūcīncta. ita vt eius pene cū celo incēdiuz ɔiungat. Presidiūqꝫ angelorum arcēdis spiritibus malis sup rūphee flagrantiā est a domino ordinatū. vt hoīes flāmea āgelos ꝓ malos boni āgeli submoueāt. ne alicui spūi vel carni peccatrici aditus pateat paradisi. Huc usqꝫ Isi. li. xv. c. iij. vbi tractat de regionibus Secūdū āt magistrum i histo. c. ij. sup Gen. dr sic. Plātauit inqt deus a pncipio creationis herbis ⁊ arboribus locū deliciarum aptauit ⁊ h in pncipio ipius mūdi scꝫ i oriēte. ⁊ ille locus est amenissimus lōgo terre ⁊ maris tractu a nostro habitabili segregatus adeo editus. i altus vt vsqꝫ ad lunarē globū attingat. vbi etiā ꝓpter situs altitudinē aq̄ diluuij nō ꝑuenerūt. vt dic idem De paradiso aūt dic Jo. damas. qꝛ ꝓo ⁊ visibili ⁊ inuisibili creatura ɔditurus erat deus hominē fm suā ꝓpriā imaginē ⁊ silitudinez. sic q̄uādā regē ⁊ pncipē ōis terre ⁊ oim q̄ sunt i ipa ɔstruxit an q̄si quandā regionē in q̄ conuersatus beatā duceret vitā. Et iste locus diuinus est paradisus. dei manibus i eden. i. in deliciis ⁊ voluptate plātatus. i oriēte q̄dē oi terra celsior penitus tpato ⁊ tenuissimo aere circūfulgēs plātis ꝑ floridis comatus ⁊ bono odore plenus. lumie replet᷒. pulcritudis vniuerse. gaudij ⁊ exultatōis pmptuariū. creature sensibil' excedēs itelligētiā. diuia regio ⁊ digna eo q̄ fm imaginē erat in q̄ nl' irrōnabiliū habitabat. sꝫ solus hō diuinarum manuum plasma. Itē strabus et be. dicūt q̄ paradisus est locus in oriēte positus iteriecto occeano ⁊ montibus oppositꝫ a regionibus q̄s incolūt hoies secretus remotissimus ē ptingensqꝫ altitudie vsqꝫ ad circulū ipius lune. Fuit locus summe cōueniēs hoi innocēti ꝓpter eius summā tēperiez. qꝛ nō frigus ibi nec estus sꝫ ꝑpetua tēperies. vt dic Isid. Itē ꝓpter oim bonorum abūdantiā. qꝛ vt dic Aug⁹. de ciui. dei. xiiij. ca. x. Quid timere aut dolere poterāt hoies in tātorum tāta affluētia bonorum. vbi nō aberat q̄cq̄ q̄ bona volūtas afficeret. nec inerat qd carnē et aīm hoīs feliciter viuētis offenderet vel i aliquo molestaret. Itē ꝓpter summā amenitatez nā vniuerse pulcritudis erat pmptuariuz. vt dic Damas. qd attestat tā arborum q̄ frōdium ⁊ florum inaccessibil' pulcritudo. Nā arbores comā nō pdūt flores non marcescūt. Itē ꝓpter sūmā iocūditatē qd attestat fructuum dulcedo. qꝛ ibi ē oē lignū pulcrū visu ⁊ suauissimū ad vescēdū. Gen. ij. Idē etiam attestat lucꝫ pulcritudo. nā puritati aerꝫ claritas lucꝫ ꝓportionat. vt dic Beda. Itē ꝓpter soli fecūditatē qd attestat fontiū irrigātiuz multitudo. Dr etiā Gen. ij. Fons ascēdebat ⁊ irrigabat paradisum q̄ in q̄ttuor flumia est diuisus Gen. ij. Itē ꝓpter loci securitatez. qd attestat situatōis eius altitudo. nā lunarē tangit circulū. vt dic Beda ⁊ Isi. id est ptingit ad aerē q̄etū post istū aerē turbulentū vbi fit ⁊ terminus exalationū ⁊ vaporum humidorū q̄rum fluxus ⁊ ꝓgressus lunari corpi assimilatur. sic exponit Alexā. qꝛ nō fm vitatē attingit i altitudine orbē lune. sꝫ circulū lunarez dr attingere yperbolice. vt eius maxia altitudo ⁊ incōpabilis respectu terre inferiorꝫ insinuaret. Itē ꝓpter eius incorruptibilitatē qd attestat ibi existētiū vite lōgitudo. nā ibi sunt helyas ⁊ enoch viui vsqꝫ hodie ⁊ icorrupti. sic dic mgr in histo. Nil enī pōt ibi mori qd est viuū. nec h mirandū est de paradiso cum i hybernia sciamus esse insulā in q̄ mortuoruz corpa nō putrescūt. ⁊ alia in q̄ hoies nō mori pnt. sꝫ oportet vt vltio senio extra insulaz deferant. q̄re s̄ de hybernia i lra J. De paradiso aūt ⁊ eius situ fuit opinio apd gētiles. vt dic Pli. vbi loquit de insul' fortunatꝫ. de q̄bus etiā loquit Isidorus. li. xv. int' q̄s est vna q̄ oīa fere gnrāt bona. vbi humus spōte ꝓferat oēo fructus vbi in iugis colliū arbores virore frondiū ⁊ dulcore fructuū sꝑ vestiunt vbi ad herbarum vicem messis ⁊ olus crescit. vbi ⁊ gētiliū error ⁊ seculariū carmia poetarū ꝓpter soli fecūditatē easdē insulas paradisuz esse putauerūt. qd q̄dā ponere est erroneuz cū ꝑdicte insule fortunate sint i occidēte cōtra leuā mauritanie i occeano collocate. vt dic Isi. li. xv. Paradisus aūt i oriēte i altissimo mōte. de cuius cacumie cadētes aq̄ maximū faciūt lacū. in suo casu actantū faciunt strepitū ⁊ fragorē q̄ oēs incole iuxta ꝑdictū lacū nascunt surdi. ex imoderato sonitu seu fragore sensum audit᷒ in ꝑuulis corrūpēte vt dic Basil'. in exameron. silr ⁊ Ambrosi᷒. Ex illo lacu velut ex vno fonte ꝓcedūt illa flumia q̄ttuor phison q̄ ⁊ gāges. gyon qui ⁊ nilus dr. ⁊ tygris ac eufrates. de q̄bus i li. Genesios fit mēno spēalis. q̄re supra in tractatu de fluminibus

De parthia Ca. CXIII

Parthia regio maxia est i asia q̄ ab indie finibus vsqꝫ ad mesopotamie fines est porrecta. ꝓpter inuictā enī parthorum ꝟtutē assyria ⁊ cetere regiones nomē

eiua traxerunt. Sunt aūt in ea puincie pti-
culares. scz aracusia. parthia. assyria. media
z persia. que regiones sibijnuicē ɔiuncte in-
itium ab indo flumine sumūt z tigri fluuio
claudūt. loca sūt nemorosa mōtuosa z aspe-
ra z flumina multa. Sunt aūt puincie fini-
bus suis discrete. nomina apprijs autorib⁹
trahētes ita. nā aracusia ab opido sua nū-
cupata est. parthiā autē a sithia veniētes oc-
cupauerūt. eamq; ex suo nomie vocauerūt
huic a meridie est rubrū mare. a septētrione
hyrtanicū solū ab occidēte media. regna in
ea. xviij. porrecta a caspio mari vsq; ad gen-
tem scitaꝝ. est parthia multa rebꝫ pdigiosis
z mōstruosis miranda. vt dic̄ Plini⁹ lib. v.
nam bestie sunt feroces pardi tigrides atq;
linces z aspides ibi z serpētes natura seuis-
simi z feroces. gens etiā dura est z cruddis
victu parca p oīm pulmēto z ɔdimento cō-
tenta sale z cardamomo. vt dicit idem. et dr̄
idem in glo. sup Dan. de persaꝝ regione et
parthorum. ca. vij. de bestia que similis vr-
so erat.

De palestina Ca. CXIIII.

P Alestina sirie est puicia dicta quon-
dam philistea. cui⁹ ciuitas metropo-
lis que nūc ascalona dicit̄ antiqui-
t⁹ philistijm vocabat̄ a qua ciuitate tota re-
gia palestina vel philistea priscis temporib⁹
vocabat̄. vt dic̄ Isi. libro. xv. Idem etiā di-
cit li. ix. c. de vocabulis gentiū. Philistei in-
quit ipi sunt q̄ z palestini dicunt̄. P litteram
sermo hebre⁹ nō habet. sed p eo greco vtit̄.
F. inde philistei p palestinis. dicunt̄ itaq;
philistei a sua ciuitate. pma aūt dicebantur
alophili. i. alienigene eo q̄ semꝑ fuerit filijs
israel alieni z longe ab eoꝝ societate z gene-
re sepati. vt dicit idē ibidē. Hec regio vt di-
cit Isi. li. xv. ab oriente habet mare rubrum
a meridiano latere iudea excipit̄. a septētrio-
nali plaga tyriorū finibꝫ claudit̄. ab occasu
vero egyptio limite terminat̄. vt dr̄ ibidem.
originē aūt pmā cōtraxerunt philistei a fi-
lio chanaan noie celluiz q̄ls pherrusim. a q̄
pmitus sunt egressi philistei z capturim. vt
dicit Gen. x. Gens vt narrat Herodot⁹ astu-
ta z callida. molesta sēp regno israelitico z
infesta. tum quia psperitati iudeoꝝ inuide-
bat. tuz etiā quia de soli sui felicitate z do-
minarū insulaꝝ suo dominio subditarū for-
titudine z potestate nimiū psumebat. vt dic̄
idem.

De panphilia Caplm. CXV.

P Anphilia que z ysauria dr̄. eo q̄ om-
ni flatui aure est exposita. vt dic̄ Isi.
libro. xv. puincia est in minori asya.
habet metropolim vrbē que seleucia nūcu-
patur. vt dicit idē. quā Seleuchus antho-
chus q̄ anthiochiā cōdidit fundauit. vt dic̄
Isid. li. xv. Est aūt regio maritima inter ci-
liciam z bitiniā a q̄ nauigat̄ in italiā p cypꝛ
insulā. vt p3 Act. xvij.

De pānonia q̄ etiā vngaria appellat̄
Capitulū. CXVI.

P Annonia europe est puincia que ab
hunis quondā occupata ab eodem
papulo vngaria vulgarit̄ est voca-
ta. que duplex est fm Orosiū. maior scilicet
z minor. Maior quidē est in vlteriori sythia
vltra meorides paludes ɔstituta a qua hu-
ni venationis grā pmitus exeūtes z per lon-
gissima paludū z terraꝝ spacia z ceruoꝝ z
bestiaꝝ vestigia insequētes. tandē solū pan-
nonie inuenerūt. q̄ reuersi ad ppria collecto
agmine in pannoniā redierūt. et expulsis in-
colis e pmeua sua origine nomē genti z pa-
trie indiderūt. vt narrat Herodot⁹. Est au-
tem hec puincia p9 mesie quā danubius p-
terfluit z psundit. vt dicit Isido. li. xv. z. xvij.
Habet aūt gallaciā ab oriēte. greciā a meri-
die. dalmaciā z ytaliā ab occidēte. et germa-
niā a septētrione. vt dic̄ idem. Est aūt terra
spaciosissima z fertilissima. montibꝫ z siluis
munitissima. multis fluminibꝫ et aquis in-
gua. venis aureis z alijs metallis ditissima
habēs mōtes maximos in quibus diuersa
marmoꝝ genera inueniunt̄. sal etiā optima
in quibusdā montibꝫ effodit̄. feris z pecudi-
bus ppter pascua vberrima adimplet̄. frugi-
fera etiam est gleba eius valde z vinifera in
multis locis. z intra se plures cōtinet gētes
nō solū lingua. veꝝ etiā moribꝫ. z vita i plu-
ribus differētes. sicut idē dicit Herados⁹.
Dicit aūt Isid. li. xv. pānonia a pēnnis al-
pibus est vocata quibꝫ ab italia secernit̄. re-
gio fortis est z solo leta. a tribꝫ fluuijs danu-
bio scz z sana ac tycia est vallata. Habet au-
tem ab oriente mesiā. ab euro hystriā. ab af-
frico autē pen ninos habet alpes. ab occasu
galliam belgicā. a septētrione danubiū li-
mitem q̄ z germaniaz pterfluit. Hic hyster
dr̄ z hystriā vocauit terrā quā intra panno-
niam circūfundit

De paron Capitulū. CXVII.

p Aron insula est a parato planti filio noiata q̄ de noie suo paron opiduz ⁊ insulā noiauit. vt dic̄ Isid. li. xv. gignit aūt marmor cādidissimū qd pariū dicunt. nutrit etiā ⁊ sardiū lapidē marmoribꝫ quidē p̄stantiorē ⁊ int̄ gēmas vilissimum. vt dic̄ Isid.

De pentapoli Capitulū CXVIII

p Entapolis regio ē in ɔfinio arabie ⁊ palestine dicta a q̄nqꝫ ciuitatibus hoim ipioꝝ q̄ celesti igne sunt ɔsumpte. terra eīm vberrima magis q̄ nūc hierosolyma nūc deserta est ⁊ exusta. nā p scelere incolaꝝ de celo descēdit ignis q̄ regionē in cineres eternos dissoluit. cuius vmbra et spēs quedā in fauillis ⁊ arboribꝫ adhuc videtur Nascunt aūt ibi poma virētia sub tāta specie maturitatis vt edēdi desideriū gignāt. q̄ si carpas fatiscāt ac resoluunt in cinerē fumūqꝫ exalāt q̄si adhuc ardeāt. Hucusqꝫ Isidorus li. xv. Hec puīcia añ eius ɔsumptionē ta fuit locuples q2 int̄ eius lapides saphiri ⁊ alie gēme p̄ciose inueniebant. ⁊ inter eius glebas auꝝ. sic iob tāgit. d. locus saphiri lapides eius ⁊ glebe eius auꝝ. Iob. xxviij. Sꝫ postea tota illa regio ī mare mortuū est ɔuersa. sic vocatū est q2 nec gignit viuū nec in se accipit ex genere viuentiū. nā neqꝫ pisces habet neqꝫ aues neqꝫ nauigia patit. q2 oīa vita carentia ī eo ad fundū mergunt. lucerna si fuerit accēsa supenatat. extīcto vo lumine demergit. vt dic̄ Isi. li. xiiij. q̄re supra de mari mortuo in tractatu mariū ⁊ aquaꝝ. In istius maris ripa circa vicinia sodome crescūt poma supradicta. aspectu q̄dē pulcra sꝫ gustu fetida ⁊ amara. vt dic̄ glo. sup secūdam epistolā Pe. c. ij. Est aūt alia pentapolis affrice ī puīncia libie a q̄nqꝫ ciuitatibꝫ sic nominata id est. beronice cerina apolonia poro ⁊ ptolomais ex quibꝫ prolomais ⁊ bernices a regibus sūt vocate. Est aūt h̄ pētapolis libie cirenēsis adiūcta ⁊ eius finibꝫ deputata. vt dicit Isi. li. xv.

De persida Capitulum. CXIX.

Ersida siue persia est regio ī asia int̄ parthoꝝ regna deputata descēdens ab ortu ad indos. ab occasu rubruz mare hꝫ. ab aq̄lone vero mediā tāgit. ab austro germaniā al's germaniā q̄ persideannectit qbꝫ est incussa opidū nobilissimū. In pside aūt p̄mo orta ē ars magica ad quā nemroth gigas post confusione linguarū abijt, ibiqꝫ persas ignē colere docuit. nā homies in ptibꝫ illis solē colūt qui ipoꝝ lingua hel dr. vt dicit Isidorus li. xv. Est dicta psia a pseo rege q̄ de grecia in asiā transiens ibi barbaras gentes graui ac diuturno bello edomuit. Nouissime aūt victor existēs nomē gēti subiecte dedit. vt dic̄ Isi. li. ix. in. c. de vobulis gentiū. nā perse p multa tpa ignobiles reputabāt ⁊ quasi nullius momēti in gentibꝫ habebant. medi sp potētissimi fuerūt vt dicit idē. Est aūt psida latissima ⁊ valde populosa. in qua ciuitas nobilis nomine elaz sic dicta ab elaz filio Sem a q̄ p̄mo pcessit gēs psaꝝ. vt dic̄ Isi. Et ab elam pse p̄mitus elamite sunt vocati. Est aūt in pside ciuitas nobilissima elimaida noīe que nūc persipolis nuncupatur. de qua dr. i. Mach. vj. ⁊ ij. Mach. ix. Erat aūt in perside ciuitas nobilissima ⁊ copiosissima in auro ⁊ argēto. templū in ea locuples valde. ⁊ illic velamīa aurea ⁊ lorice ac scuta. q̄ reliquit alexāder rex Macedo. ⁊c.

De pyrenea Capitulū. CXX.

p Irenea est puīcia in europa. terra alta ⁊ mōtuosa cuius mōtes pyrenei dicunt. ⁊ ptendunt a meridie v̄sus occidentē diuidētes ab inuicē maximas regiones. nā alpes pirenei diuidūt int̄ hispaniam ⁊ galliā tā narbonēsem q̄z etiā lugdunēsem. habēt aūt ab oriēte germaniā. a meridie italiā. ab occidēte hispaniā. ab aquilone galliā. Dicit aūt pyrenea a crebris fulminū ictibus. pyr eīm grece ignis est latine. Crebris eīm fulminibꝫ montes pyrenei q̄tiuntur. vt dic̄ Isi. li. xv. c. de montibꝫ. Est pyrenea multoꝝ ⁊ magnoꝝ fluuioruz origo ⁊ p̄ncipiū. mater nemoꝝ maximoꝝ. nutrix ferarū et iumentoꝝ multoꝝ. venas cōtinens metalloꝝ. fortes habēs munitōes ciuitatū et castroꝝ. multas ⁊ diuersas nutriens tam in lingua q̄z in moribꝫ nationes populoruz vt narrat Herodotus

De pigmea Ca. CXXI

p Igmea est regio ī india v̄sus oriētē in mōtanis ɔ̄ occeanū sita. in q̄ habitāt pigmei hoīes gui corpe vix bicubitales. vt dic̄ Pli. ⁊ Isi. q̄ in q̄rto āno generāt ⁊ ī septimo senescūt. hi collecto exercitu eq̄tāt sup arietes ⁊ pugnant ɔ̄ grues nidos coꝝ ⁊ oua ɔfringētes. ne ɔ̄ eos hostes mltiplicent. vt dic̄ idē Pli. li. v. c. de hoibꝫ indie mōstruosis. q̄re supra

De pictauia Ca. CXXII

p Ictauia gallie narbonēſ eſt puīcia quā picti angli ⁊ ſcoti nauigio ipetē tes antiq̄ꝰ inhabitauerūt ⁊ tandē regioni ⁊ gēti ex ſua antiq̄ ꝓſapia nomē i poſteꝝ reliq̄rūt. vt narrat Herodotꝰ q̄ de britānicis finibꝰ claſſem facientes orā occeani ſinus aq̄tānici inuaſerūt ⁊ tandē ꝯ incolas ſine belloꝝ diſcrimine locū in patria obtinētes. Pictanū opidū a pictis noiatū vt ab eodē herodoto dr̄. ꝯſtruxerūt ⁊ lōga patrie cōfinia pictauiā vocauerūt. Hec ꝓuīcia ꝑ lōgū maris occeani porrecta turoniā quā ꝑter fluit ligeris hꝫ ab oriēte hiſpanos. a meridie occeanū britānicū. ab aq̄lone ⁊ minorē britanniā i ſinu aq̄tānico ab occidēte. H patrie ꝓuinciola ē ꝑclara i multis. vt narrat idē. nā glebā dr̄ hr̄e multū fertilē. olim fere frugum feracē. ⁊ fructuū multiplicū altricē vinifera eſt ⁊ frugifera ⁊ i bonis q̄ gignit humus mltū opulēta. maris portibꝰ inſignis eſt. ciuitatibꝰ ⁊ opidis inclita. amnibꝰ ⁊ fontibꝰ irrigua. cāpis ꝑtis ⁊ nemoribꝰ ē ameniſſima. et circa ꝑtes maritimas ſaxis ⁊ rupibꝰ eſt munita. vt patꝫ i opido rupellēſi ſiue caſtro ad qd̄ acceſſus ꝓpt̄ ſitū loci ⁊ freti āguſtias vix habet̄. vt dr̄ idē. cuiꝰ gēs lingua ⁊ moribꝰ galliaꝝ ꝓuinciis ē ꝓmixta. ⁊ lō ꝯīnis a ꝓmis pictis h̄ habeāt illiꝰ gētis natōes vt ſūt natura fortes. corꝑe elegātes. h a gallicis tn̄ qbus mixti ſūt ꝯtraxerūt vt aio ſunt feroces. ⁊ ingenio ꝑaliis vicinis gētibꝰ acriores. nec mirꝫ. nā vt dr̄ Iſi. li. ix. ſm̄ diuerſitatē celi facies hoīm ⁊ colores. corpoꝝ q̄ntitates. ⁊ aīoꝝ diuerſitates exiſtūt. Jn romanos graues. grecos leues. affros verſipelles. gallos natā feroces. ⁊ ingenio acriores ꝓuidemꝰ qd̄ vtiq̄ natura climatū fac̄. vt dr̄ ibidē. Et lō gens pictauica robuſta corꝑe. facie venuſta. audax aio ē. vt dr̄ callida igenio ⁊ aſtuta. vt recitat Herodotus.

De picardia Capitulū. CXXIII

p Icardia gallie belgice ē ꝓuīcia a q̄dā opido ſiue caſtro pōticon ſic vocata. vt dr̄ idē i regionū deſcriptōe videlꝫ herodotꝰ. nā opidū qd̄ nūc pychen dr̄ i illo tre ꝯfinio vſq̄ ad occeanū britānicū antiq̄ꝰ obtinuiſſe dñiū ꝓhibetur s q̄ totꝰ ꝑſ illiꝰ patrie fuiſſe credit̄ i poſterū noiatꝰ. Eſt āt coꝝ terra frugū ⁊ fructuū valde ferax. irrigua fontibꝰ ⁊ flumībꝰ. abundans ꝑſ. munita nobilibꝰ ciuitatibus et caſtris. opidis fortiſſimis ⁊ famoſis. vt belgis eſt ſeu beluacū ⁊ ambianis atrabatum moꝛinū ⁊ tornacū. vt dr̄ idē. Hꝫ aūt ꝓuīncia iā dicta renū fluuiū germanicum ab oriēte. galliā ſupiorē a meridie. occeanū q̄ gallicum ab occidēte. britāniā maiorē ſiue angliā ab aq̄lone. Eſt aūt duplex picardia. ſ. ſupior q̄ gallie vicīq̄ magis eſt ꝓpiqua. aliq̄ inferior q̄ flādrie ⁊ reſbie finibꝰ ſeu brabācie ꝓpinquiꝰ eſt ꝯiūcta. ⁊ ē hānonia nūcupata. vtriꝰ q̄ patrie gēs eſt elegātis ſtature. faciei decentis ac venuſte. audacis aī. leuis ⁊ docil' ingenii. itellectꝰ clari. affectꝰ pii. idiomatis groſſi magis aliaꝝ gallie nationū

De ramathea Caplm̄. CXXIIII

r Amathea q̄ ⁊ rama ſora regio iuxta decapolim ſita a ramatha ciuitate ē appellata. in q̄ natꝰ eſt ſamuel ꝓpheta ⁊ alio noie arimathia ē vocata de q̄ ſuit Joſeph vir iuſtꝰ. q̄ cū nicodemo corpꝰ dñicum inunxit ac honorifice ſepeliuit. vt dr̄ gloſa ſup Luc. c. xxiii. Eſt aūt i tribu effraim iudea ſita ⁊ i altiſſimis mōtibꝰ collocata ꝓpter qd̄ ⁊ ramathea. i. excelſa ē vocata. nā rama excelſum ſonat. vt dr̄ Hiero. Eſt aūt terra ꝯītis mōtuoſa fertil' in fructibꝰ ⁊ i frugibꝰ. i vineis ⁊ oliuis. fontibꝰ irrigua. puritate aeris ſaluberrima. ſitꝰ altitudīe valdē firma. vt dr̄ Hiero. ⁊ ad remonſtrāme ſpeculādū valde apta

De reucia Ca. CXXV

r Eucia reuſio ē ꝓuīncia regio. ſ. quā renꝰ circūfluit ac ꝯfūdit ſic dicta eo q̄ ſit iuxta renū. vt d. Iſi. li. xv. ⁊ ē tra habēs mltas ciuitates ⁊ opida valdē firma. cꝰ gleba ē frugifera ⁊ vinifera i mltis locis. gēs foꝛtis et aioſa i vita ⁊ i moribꝰ ꝯueniētiā hñs cū germanis

De riualia Ca. CXXVI.

r Jualia ē ꝓuinciola q̄ndā barbara. diſtās mltū a dacia. cꝰ ꝑs vironia ē vocata. mltā hñs a udaciā. nūc aūt ē ſub fide xp̄i regno dacie eſt ſubiecta a viroreſic dicta. eo q̄ ſit graminoſa ⁊ paſcuoſa. i locis pluribꝰ nemoroſa. cuiꝰ gleba eſt mediocrit̄ frugifera. aq̄s ⁊ ſtagnis irrigua. piſcibus marinis ⁊ lacualibꝰ eſt fecūda. ꝑlꝰ habens greges pecudū ⁊ armēta. ſubiecꝫ ꝓpe ꝯbus ꝯiūcta ſolo fluuio q̄ narua dr̄ a noricorū ⁊ megardoꝝ regiōibꝰ ē diſcreta. vt dicit Herodotꝰ

De rinchonia Ca. CXXVII

r Jnchonia q̄dā ē terra modica a ciuitate moguntina ſita ſup ripā reni

Int mõtes, p̃cessa vsq3 ad opidũ qđ piguia dr
vñ z a reno q̃ p ei⁹ mediũ reffluit rinchouia
est vocata. Et ẽ tra q̃silis modica in vtroq3
reni littore vsq3 ad mõtiũ cacumĩa amena
mirabilr̃ z fecũda. tãte ei pulcritudis ẽ z tã
incredibil' fertilitatꝫ q̃ tã inhitãtes q̃ etiã p
ripã trãsitũ faciẽtes delectat z reficit q̃si or/
tus iestimabil' voluptatꝫ. tã dulcẽ ei hꝫ gle
bã z tã piguẽ q̃ fruct⁹ z fruges mira fecũdi/
tate p̃lr̃ z celeritate pcreat ac pduc̃. In eodẽ
agro arbores pomiferas diuersi generꝫ p̃ter
ẽt z nuces gignit. z eñ ppr̃ tãtã fructuũ mlti
formitatẽ fruges pere ñ omittit. Arborꝫ ẽc
diuersitas victa ñ ipedit. imo vin⁹ z idẽ agel
l⁹ pit fruges z vina nuces z poma corbas z
pira z mlta alia fructuũ genera pducere cõ
sueuit. Fõtes calidi z medicie corporꝫ neccl
sarij ibi d̃ tre visceribꝫ oriũr. mlta alia hꝫ cõ
moda vite mortaliũ necessaria q̃ recitare p
singula esset longũ

Depuincia romana Ca. CXXVIII.

Romanorꝫ puĩcia vt ait varro ẽ fere
totꝰ orbꝫ ptinẽtia vbicũq3 hitabiles
possidet regiões. nã singlas ptes or
bis romanorꝫ potẽtia edomuit. nec fuit ali/
q̃s orbꝫ ãgul⁹ q̃ romani exercit⁹ nõ psenserit
gladiũ. vt dic̃ idẽ. Fuit tñ q̃ndã p̃s italie ro
mulea ãtiq̃⁹ noiata. a noie romuli sic dicta
q̃ vrbẽ romã pdidit ciuitatiq3 z ipso nomẽ
dedit. vt dic̃ Isid. li. ix. vbi subdit̃ h̃ p̃mo sa/
turia a saturno rege fuit dc̃a q̃ icolas trã co
lere p̃mit⁹ iformauit z ipꝫ ppr̃ saturitatẽ no
pinatã saturnũ vocauerũt. z tãdẽ ipꝫ tãq3 de
um i stellarꝫ nũero coluerũt. A latio aũt rege
postea latini sũt vocati. q̃ p⁹ h̃ romani a ro/
mulo vrbẽ ampliãte z muniẽte romani dc̃i
sũt. z q̃rites postea sũt dicti eo q̃ q̃ris⁹ romu
l⁹ ẽ vocat⁹. q̃ sp hasta vtebat̃ q̃ sabinorꝫ ling̃
q̃ris dr. vt dic̃ Isi. li. ix. i. c. d̃ gẽtiũ noiatione.
Istius ãt regni z regũ laudes ad plenũ cala/
m⁹ describere ñ suffic̃ nec codex aliq̃s mag
nifica corꝫ romanorꝫ opa plenarie pphẽdit.
Romanorꝫ actũ pbitates si quẽ imitatõis
grã legere delectat legat in. j. Mach. viij. c.
vbi miris d̃ corꝫ p̃tutibꝫ breuit̃ recitant̃

De romania Ca. CXXIX

Romania dr romanorum gẽs noua.
Nec ei grece noua vl' nouũ dr latie.
Ab eo ei tpe q̃ pstãtin⁹ sedẽ romani ipij i cõ
stãtinopoli tracie vrbẽ d̃ roma trãstulit. oĩs
grecorꝫ regio romana. i. noua roma vocata
fuit. vt dic̃ raban⁹. Isi. vsq3 hodie greci ñ se
vocãt vulgarit̃ grecos sꝫ poti⁹ romanos. q̃
re s̃ d̃ grecia i lr̃a g. vbi d̃ greci mlta reptes

De rhodo Capitulũ. CXXX

Rhod⁹ insula ẽ cicladũ insularꝫ p̃ma
ab oriẽte vbi rhodos e capitoliũ dr ẽẽ
inuẽtũ dũ ibi ciuitas p̃mit⁹ pderet̃. In hac
vrbe sol⁹ fuit colossus ere⁹. lxx. cubitorꝫ alti
tudis. Alij fuerũt. f. miores colossi i insula ea
dẽ. vt dic̃ Isi. li. xv. ẽ aũt rhod⁹ isula eadẽ q̃
z cypr⁹. vt di. Isi. li. xv. c. d̃ noibꝫ ciuitatũ

De ruthia Ca. CXXXI.

Ruthia siue ruthẽa q̃ z mesie p̃uĩcia
i minorꝫ asie pfinio pstituta. rõanorꝫ
t̃minos ẽ hñs ab oriẽte. gothiã a septẽtriõe. pã
noniã ab occidẽte. greciã v̄o a meridie. tra q̃
dc̃ est maxie pcordãs cũ bohemis z sclauis
i idiomate z ling̃. h̃ ãt q̃dã ptẽsu galacia est
vocata z ei⁹ icole q̃ndã galate vocabãt̃. q̃bꝫ
dr paul⁹ apl's direxisse epl'ãz. q̃re s̃ d̃ galacia

De sabea Ca. CXXXII.

Sabea regio ẽ i arabia a filio ch⁹ q̃ sa
ba dict⁹ ẽ pgnoiata. h̃ agusto tre tra
ctu ad oriẽtẽ v̄sus psicũ sinũ ext̃edit̃. a septẽ/
triõe caldee appropinq̃t. ab occasu sinu arabi
co t̃miat̃ a meridie v̄o ethiopie ẽ vicĩa. est ãt
regio thurifera odores dãs. nã i ei⁹ saltibus
mirra cinamomũ th⁹ z cetã arõatica giaut̃
vt di. Isi. li. xv. regio siq̃dẽ locuples ẽ i spẽbꝫ
aromaticꝫ. i p̃ciosꝫ lapidibꝫ z metall'. Ibi fe
nix auis z alia mirabilia q̃ i regiõe arabie ab
autoribꝫ referũt̃. d̃ q̃bꝫ s̃ d̃ arabia Isti⁹ p̃ui/
tie dñaz regia fuit spẽalit̃ regia saba. q̃ tot⁹
tũ affrice suis tpibꝫ obtinuit p̃ncipatũ. vt d.
hero. nã regis ethiopie ac egipti vt di. glosa
sup li. iij. reg. x. z p pñs credit̃ q̃ ipsa alia reg̃
tũc tpis obtinuerit occidẽtꝫ

De samaria Ca. CXXXIII

Samaria vt dicit Isi. li. xv. regio ẽ pa
lestine a metropoli ciuitate l' opido
sic ãtiq̃ı⁹ vocata. nã samaria q̃ndã fu
it regal' ciuitas i isrl'. q̃ nũc ab augusto seba
stia noiat̃. h̃ regio media int̃ iudeã z galileã
iacꝫ. icipiẽs a vico cui nomẽ ẽ eleis c⁹ sit⁹ na
tura psil'is ẽ iudee ab ea ñ differẽs i p̃tute vt
di. Isi. a q̃dã mõte noie somer p̃mit⁹ nomẽ sũ/
psit. vtꝫ. iij. Re. ab ista tñ p̃ria samaritanorꝫ
gẽs i posterꝫ est exorta q̃ trãsmigrata d̃ assirijs
hitauit i samaria q̃ deinceps dc̃a ẽ samaria
. i. custodia eo q̃ captiuato ipso isrl' ipi fue/
rũt i eadẽ p̃ria p custodia ab assiriorꝫ regibꝫ
derelicti. vt dic̃ Isi. li. ix. i. c. d̃ vocabul' regi
onũ. q̃re s̃ in eodẽ d̃ samaria mõte in lr̃a S

De sambia Capl'm. CXXXIIII

s Ambia mesie ē puītīs i europa ī inferiori scithia collocata q̄si media inter prutenos. estenes. olsilanos. liuones ꝛ nirones. q̄ oēs antiq̄t⁹ gothoꝝ erant subditi p̄tāti. vt narrat varro. silr ꝛ herodotus. Inhabitāt littora occeani i faciētes promūctoria ꝛ sin⁹ flata aq̄lonis. vt di. idē Est āt sambia t'ra fertil' gleba ꝛ frugū ferax. t'ra palustrī ꝛ nēorosa. mlt'ī flumib⁹ ꝛ lacub⁹ circūuallata. gēs int' cet'as barbaras corp̄e elegās. mēte audax. īgenio arte ꝛ artificio alias natōes in circuitu p̄excellēs

De sabaudia Capl'm. CXXXV

s Abaudia ō ī fin' āti'q̄s q̄si salua ꝛ audax via eo q̄ ab antiq̄s tp̄ib⁹ illa via bō itrōte p̄cipua a gallicanis p̄tib⁹ ab italia p̄ill⁹ patrie de t'ra ꝛ mōtes fuit sp̄ tuta. nā sp̄ ibi fuit sūma iusticia. Et iō p̄ut clamat fama publica sp̄ fuert ibi trāseūtes in strata cōi securi ab oī spolio ꝛ rapina Est āut p̄s pyrene. c⁹ mōtib⁹ italia a gallia sepat' q̄re ō de pyreneis mōtib⁹ ī l'ra P. ꝛ alio nomine puincia puincie noiat'

De sardinia Capitulū. CXXXVI.

s Ardinia ē insula ī mari mediterraneo iuxta siciliā a q̄dā sardo hercule p̄creato noiata q̄ cū mag' mlt'itudie ō libia p̄fect⁹ sardiniā z occupauit. ꝛ ex suo vocabulo insule nomē dedit. h̄ in affrico mari ad sil'itudinē hūani vestigij tā in oriēte q̄ȝ i occidēte latior p̄minet ferme parib⁹ latib⁹. q̄ in meridiē ꝛ i septētrionē z ꝓtūt'. ꝛ iō p̄us nauigātib⁹ grecoꝝ icbos vocabat'. Patz āt t'ra in lōgitudie. m. cxl. ī latitudine. xl. In ea neq̄ʒ s'pēs g'gnit' neq̄ʒ lup⁹. s; solifuga tantū aial ē exiguū. hoib⁹ p̄niciosū. venenū q̄ʒ ibi nō nascit'. s; herba q̄ ō apiū risuo q̄ hoib⁹ rict⁹ ꝯhit ꝛ q̄si ridētes iterimit. Fōtes b; calidos infirmis p̄bētes sanitatē siue medelā. furib⁹ cecitatē. si sacro dato ocl'os tetigerit. vt dic̄ Isidor⁹ li. xiiij.

De sarmata Ca. CXXXVII

s Armata barbaroꝝ ē t'ra q̄ sarmate sūt dicti a studio armoꝝ. nā patētib⁹ cāpis armati īcedebāt ꝛ mltas p̄uincias spoliabāt p⁹ q̄ȝ eos lētul⁹ danubio p̄hiberz. vt dic̄ Isi. li. ix. Di ō gothis sic̄ ꝛ gipides orti sūt. ꝛ hi tā pedestri p̄lio q̄ȝ eq̄stri sūt vsi. et iō sic sūt dicti. vt dic̄ Isid. ibidē

De samo Ca. CXXXVIII

s Amo insula ē ī egeo mari vbi nata est iuno. et q̄ fuit sibilla samia ꝛ pictagoras sami⁹ a q̄ p̄hie nomē p̄mit⁹ ē inuētū. vt dicit Isi. li. xv. In hac īsula tradūt p⁹ vasa fictilia fuisse repta. vn̄ ꝛ vasa samia appellata sūt. et q̄ p; q̄ gleba ill⁹ īsule ē tenax ꝛ glutinosa. et iō ad talia vasa mag' ō apta. vt dic̄ Isi.

De saxonia Ca. CXXXIX.

s Axonia p̄uīcia ē i germania c⁹ icole a grec' dicūt' ꝯtrxisse originē ꝛ ad p̄ces vbi nūc hitāt nauigio aduenisse ꝛ expulsꝭ turingio q̄ tūc vsq̄ ad litt⁹ oceanū hitabant mlt'ī p̄lijs sedes obtinuisse ꝛ ī eadē p̄uincia vsq̄ hodie p̄māsisse. Gēs ei sp̄ fuit bellicosissima. elegāt' forme. procere stature. robusta corp̄e. audax mēte. Est aūt saxonia t'ra q̄d ad glebā fertilissima. frugū oīm ꝛ fructuū valde ferax. i mōtuos nemorosꝭ ꝛ i cāpestribus frugifera ꝛ pascuosa. fecūda i gregib⁹ et armēt'. opulēta i argēto cupro ꝛ alijs miera ac metall'. mōtes ei h; insignes ō q̄b⁹ effodiunt' lapides q̄ igne fortissime resoluti ī eris subaz ꝯuertūt' ꝛ flumia h; nobilissima ꝛ famosa s. ꝛ vesera liuiā albiā salā atq̄ oderā ꝛ mlt'a alia q̄ t'rā p̄terfluūt trāsalbinā. fontes h; salsos i mlt'ī loc' ex q̄b⁹ sal albissimū ꝛ optimū decoq̄t' ac parat'. ciuitates p̄limas h; fortissimas ꝛ mūitas. fortia opida et castra fortissima tā i cāpestrib⁹ q̄ȝ mōtanis. Iuxta mōtē āt vbi cupꝝ fodit' iuenit' mōs magnus c⁹ lapides redolēt sic̄ viole. i q̄b⁹ et mōtib⁹ iuenit' marmor valō pulcꝝ. ꝛ h̄ potissime iuxta cenobiū q̄ō lapis scī michael' nūcupat' in ill' mōtanis maxim⁹ ē ꝯcursus feraꝝ ꝛ bestiaꝝ aproꝝ ꝛ vrsoꝝ ceruoꝝ damulaꝝ. ꝛ iō i illis mōtib⁹ nemorosꝭ mlt'a venationum genera exercēt'. h̄ ꝛ mlt'a alia laude digna in saxonū regionib⁹ inueniūt'. q̄re ō de germania i l'ra G. ꝛ i l'ra A. de alemānia. H; et saxonia bohemiā et poloniā ab oriēte. ꝛ vestualiā ab occidēte. frisonicū lat⁹ ad occeanū. a septentrione ꝓ thuringoꝝ gentē. et frācoꝝ a meridie. Cui⁹ gens fort'. inclita ꝛ inuicta vsq̄ hodie p̄seuerat. vt dic̄ herodot⁹

De sclauia Capitulū. CXL.

s Clauia est p̄s mesie multas ꝯtinēs regiones. Nam sclaui sunt bohemi poloni metani. ꝛ vādali rutheni dalmati et charinti qui oēs mutuo se intelligunt ꝛ in mlt'is sunt sil'es q̄ ad linguā ꝛ q̄ ad mores. dispares tn̄ q̄ ad ritū. nā quidaz adhuc cultū paganoꝝ tenēt. q̄dā ꝓ retinēt ritū grecoꝝ. q̄dā aūt latinoꝝ. oēs aūt isti re-

giones sūt glebe optie ꝛ messifere ꝛ vinifere in multis locis. oēs eñ isti ꝑ maiori pte in coma lunt attōsi exceptis rutbenis ꝛ illis q̄ iniꝑi sunt cū teutonicis ꝛ latinis. Et est duplex sclauia. maior q̄ ꝛ sclauonia dr. q̄ dalmaciā sauiā carinthiā ɔtinet ꝛ mltas alias regiones. Isti⁹ incole q̄dā maritima occupāt. q̄dā iuga montiū ꝛ ɔdēsa nemoꝝ inhabitāt. q̄dā cāpestria excolūt ꝛ exarāt. gens seuera ꝛ aspera ꝛ inculta. circa diuinū cultū min⁹ pia piraticā ducēs vitā. exercēs p̄dā ꝑ mare ꝛ terrā. maxime illi q̄ habitāt iuxta mare. alia sclauia minor q̄ a finib⁹ saxonie p̄tēdit ad prutenos ꝛ vandalos. lingue sue ꝑles habēs ɔterminos ꝛ bohemos. H sclauia dr bohemitania q̄ a prutenia diuersis amnibus secludit. ꝛ a gothis atq3 danis q̄dā maris oceani ꝓmūctorio qđ mare paleū cū diuidi tur ad litt⁹ ei⁹ terminat minor sclauia ꝛ fuit Est aūt h regio valde frugifera ꝛ fructifera fluīs ꝛ stagnis irrigua. nemorosa. ꝛ pascuosa. melle abūdās atq3 lacte. gēs fortis corpe. agriculture dedita ꝛ piscature. magis pia ad deū ꝛ pacifica q̄ ad ꝓmū q̄z illi q̄ habitāt i maiori sclauia. ꝛ hoc est ꝓpter mixtionē ꝛ societatē quā quotidie ɔtrahūt cū germanis. vt dīc Hero.

De sparciata Ca. CXLI

Sparciata est regio iuxta greciā que alio nomīe lacedemonia nūcupat a lacedemone filio semele sic vocata. de lacedemonia ī lr̄a L. eosdē eñ dicūt antiq̄ lacedemones ꝛ sparcianos. vt dīc Isido⁹ li. ix.

De sere Caplm. CXLII

Seres ē ꝓuīcia ī oriēte. nom̄ sortita ēa q̄dā opido qđ seres etiā noiat. ibi d arborib⁹ lana colligit ꝛ iñ sericū ꝑpa rat. vñ de ei⁹ incol dīc poeta. Ignoti facie. sed noti vellere seres

De selandia Capitulū. CXLIII.

Selādia ē ꝓuīcia terra maritima ad modū insule flumīe ꝛ maris brachijs circūdata. hz āt ollandiā ad oriētē. flādriā ad meridiē. occeanū ad occidētē. britāniā ad septētrionē Sūt āt ibi ꝑles insule que ꝛ magne brachijs maris sepate ab īuicē distincte. ꝛ sūt ille insule fortissimis aggeribꝰ cincte ī circuitu ɔ maris īperū ꝛ munite. q̄z gleba est valde ferax q̄ ad segetes. sz q̄ ad arbores ē q̄si nuda. nō eñ pñt arbores ꝓpter maris salsuginē ꝓfūdare suas radices. ꝛ iō p⁹ plātatoꝝ cito deficiūt ꝛ arescūt. Est āt selandia valde ꝓplosa. diuitijs opulenta varijs. gēs magne stature. fortis corpe ꝛ audax mente. circa cultū dei deuota. int se pacifica ꝛ q̄eta. mltis bñfica. nullis molesta nisi qñ hostium insolētie resistere est coacta.

De semigallia Ca. CXLIIII.

Semigallia ē ꝓuīcia modica vltra mare baldicū ɔstituta iuxta osiliā ꝛ liuoniā sita ī asia īferiori sic vocata. q̄z a galatis ipa3 occupātib⁹ cū incol terre mixtis ē inhabitata. vñ semigalli sūt dicti q̄ ex gallis siue galatis ꝛ ill ꝓplis ꝓcesserīt. Terra bona et fertil in anuona ī pascuis ꝛ ī pratis. sed gens barbara ꝛ inculta aspa ꝛ seuera

De senonēsi Capitulū. CXLV

Senonēsis gallia frācoꝝ est ꝓuīcia hñs ab oriēte germaniā renēsem. a meridie burgūdiā supiorē ꝛ pēninos mōtes ab occidēte galliā lugdunēsem. a septētriōe galliā belgicā t̄ra frugū ꝛ vineaꝝ ꝛ fructuū diuersoꝝ fontiū ꝛ fluminū ꝛ riuoꝝ. Galli aūt senonēses q̄ndā zenones dicebāt. eo q̄ libꝝ hospitio recepissent. postea z. in s. lr̄am est mutata. vt dīc Isi. li. ix. a senonēsi ciuitate q̄ ciuitas ē eoꝝ capital. Est āt terra populosa hñs ciuitates mltas ꝛ opida mlta fortia ꝛ munita q̄ ꝓterfluit amnis q̄ secaua appellat

De siria Ca. CXLVI.

Siriā sir⁹ q̄dā nepos vt dr Abrae ex cethura ꝓhibet a suo vocabulo nūcupasse. vt dicit Isi. li. ix. ꝛ xv. Hec ab oriente fluuio eufrate ab occasu ꝓo mari mag ꝛ egipto t'minat. attigēs a septētriōe armeniā ꝛ capadociā. a meridie ꝓo sinū arabicū. vt d. idē. sit⁹ āt ei⁹ porrect⁹ ē ī īmēsa3 lōgitudinē. ī lato āt angustior ē. hz āt itra se multas ꝓuīcias. s. comageuā. feniciā. c⁹ ps est iudea absq3 saraceis ꝛ nabatheis. ē aūt regio ꝓplosissima. fertilissima ī frugib⁹ ꝛ fructib⁹. armētis ꝛ pecudib⁹. eq̄s asinis ꝛ camel. ditissima ī ceris ꝛ spēb⁹ aromaticis ꝛ metall. munitissima ciuitatib⁹ ꝛ castris. irrigua nobilissimis flumīb⁹ ꝛ lacub⁹ ꝛ stagnis. hñs nobiles port⁹ maris. ꝛ h ꝓcipue ī palestīa. maritimis ꝛ fenicis. gēs seua ꝛ belligera ꝛ ī mltis ptib⁹ diuersis mercimonijs occupata mltas ē hz gētes sūe faciesb⁹ sic ligua aīo ꝛ morib⁹ differentes q̄z q̄dā hitāt ī desertis vt nabathei ꝛ saraceni. q̄dā in mōtanis. ꝛ quedā in nemorib⁹ ꝛ in silius. q̄b⁹ abūdant illaꝝ natōes regionū vt narrat Herodi⁹

De sichima
Capitulum. CXLVII

Ichima est modica terra i samaria media aut int iudeā ꝛ galileā. a Sichem filio Emor q̄ eā edificauit sic vocata. Nā sichem dicta ē vrbs q̄ nunc neapolis nū cupat. cui⁹ ꝯfiniū in circuitu sichima appellatur. vt dic̄ Isid. li. xvi. Hec vt ait Hiero. sup. Gen̄. xviij. fuit portio terre quā dedit Jacob filio suo supra sortē. s. Joseph vnde ꝛ illa terra fuit in tribu effraim ꝛ ibidē sepult⁹ est Joseph ꝛ ei⁹ mauseolū ibi ondit vsq3 hodie. vt dicit Hiero. quā terrā pecunia grauit labore acq̄sita iacob ꝯparauit. emit em̄ centū agnis. vt patz Gen̄. xxxiij. ꝛ p illo labore dic̄ Hiero. iacob dixisse q̄ eā in arcu ꝛ gladio de amorrei manib9 abstulissz. Ibi erat ꝑpe terebint⁹ sub qua Jacob abscondit ydola filioꝝ suoꝝ. ꝛ tūc de sichima ascendit ad luzā cognoīe bethel. vt d2 Gen̄. xxv. In hoc loco pauerūt frēs ioseph greges. s3 aliquādo req̄sitī a ioseph nō in sichimis sed in dotaim sunt inuēti vbi ipm̄ spoliāteo egyptijs vēdiderūt. sichima autez post destruxit abimelech fili⁹ hieroboal. ꝛ interfect3 habitatorib9 sal ī ei⁹ ꝯfinio seminauit. vt d2 Judicū. ix. In hoc territorio fuit fons Jacob. iuxta quem dn̄s fessus ex itinere reqeuit. ꝛ vt mulier sibi de illi⁹ putei aq̄ daret ad bibēdū postulauit. vt d2 Joh. iiij. Est autē loc⁹ magne fertilitatis mire amenitatis et maxime firmitatis

Descithia Caplm̄. CXLVIII.

Cithia regio ē maxia. cui⁹ ps supior est i asia. inferior vo porest ī europa ꝛ h̄ inferior a meothidis paludib9 ī cipiēs int danubiū ꝛ occeanū septētrionalem vsq3 ad germaniā ptelaf. vt dic̄ Isidor⁹ li. xiij. H⁹ pima est alania. deinde meotides paludes. deinde gothia. dacia. rhetia. deide germania vbi plimā ptē sueui incoluerunt vt dic̄ idē. H3 itaq3 scithia pl'es regiōes. q̄ꝝ quedā sunt locupletes ꝛ q̄dā inhabitabiles nā in plerisq3 loc3 auro et gēmis affluūt sed griphonū imanitate rar⁹ hoim ē accessus. smaragd⁹ ibi optim⁹ est et cristall⁹ purissimus scithie. vt di. ibidē. mōstruosos ī int'fs ꝯtinet hoies ꝛ feras imanes. vt linces. tigrides. vrsos scuissimos ꝛ leones. ꝛ maxie ī desertis ꝛ regionib9 hircanoꝝ. quere supra de hircanis

De sicionia Capitulū. CXLIX

Icionia a sicione rege antiq̄t⁹ est, vocata. a q̄ ꝛ regnū sicionioꝝ dictū est qd regnū archas iouis ꝛ caliste filius pelasgis in deditionē redact3 ex suo noie arcadiā nū cupauit. Est aūt archadia q̄ ꝛ sicionia sita a chaie vt platani foliū inter ionium ꝛ egeū mare exposita. h̄ns flumē magnū scz erimātū. gignit q3 abeston lapidem q̄ semel accēsus nūq3 extinguit. Ibi cādidissime merule generāt. vt dic̄ Isi. li. xiiij.

De sicilia Capitulū. CL.

Icilia a sicano rege pmo sicania fuit noīata. deinde a siculo ytali frē sicilia est dicta q̄ antiq̄t⁹ trinacria dicebat ꝑpt tria acria. i. pmūctoria. s. peloꝝ pacheū ꝛ lilibeū. trinacria em̄ greeū est. qd latine triq̄drū d2. q2 in tres q̄dras est diuisa. h ab ytalia freto modico ē discreta. africū mare ꝑspectās. terris frugifera. auro abūdās. cauernis ꝛ fistul' penetrabil'. vēt3 ꝛ sulphure plena. vn̄ et ibi ethne mōtis estuāt incēdia in cui⁹ freto scilla est ꝛ caribdis q̄b9 aut nauigia absorbent aut colliduūt. fuit aūt q̄ndā patria ciclopū ꝛ postea nutrix tyrānoꝝ. frugū fertil'. ꝑus oib9 terris p cōmittēdis seminib9 aratro ē ꝑscissa. ꝑncipalē vrbē h3 syracusam. et fontē arecusam ꝛ albeū fluuium genitorē eq̄ꝝ. In ea pmo est inuenta insula comedia. achatē lapidē ex agathe flumie sicilia pmo dedit. et mare siculū corallū albū gignit ꝛ sales agrigētinos q̄ igne sunt solubiles. in aq̄s aūt crepitātes. oīs aūt ambit⁹ ei⁹ claudit spacio triū miliū stadioꝝ. dic̄ aūt Salusti⁹ italie fuisse ꝯiūctā siciliā. s3 medium spaciū diuisum fuisse p maris impetū atq3 scissum. Hucusq3 Isi li. xiiij. c. de insul' vbi recitātur omnia supra dicta. ꝛ eadē narrat Plinius.

De sirtib9 Capitulū. CLI.

Irtes dic̄ Isi. li. xiij. sūt arenosa in mari loca a tractu sic vocata. vt dic̄ Salusti⁹. eo q̄ oia ad se trahaut. cumulos em̄ arenaꝝ ad se trahūt. syren ei grece d2 tract⁹ latīe. et tal' attractio facit mare inequale vt vno loco sit pfūdū. ꝛ ī alio loco sit vadosum. ꝛ iō piculosum ē illac ire. ꝛ d2 hec sirtis. sunt aūt tales sirtes piculū inducentes iuxta mare egyptiū. ꝛ in plurib9 loc3 admiscent. vt dic̄ Isi. ibidē

De scocia Capitulum. CLII

Cocia a scotoꝝ gēntib9 a q̄b9 incolit appellat. ꝛ est ꝑmunctorium insula

britãnica. vñ z flumib⁹ z mari brachijs ab anglia aqlonari sepaŕ ex pte ĝo opposita vn dicq septa mari occeano q ab hybernia sco- cia est diuisa. Eadẽ gens ab initio q̃ q̃ndaʒ in hibernia. ci sup oia sil'is i lingua z i mori- bus z i natura. Hã gẽs est leuis. aio ferox. se- uiens i hostes. inuida. supsticiosa. nulli⁹ vir- tutis vel pbitatis aliquẽ reputão sitic audacie pter semet. hos tñ fere mortẽ diligẽs q̃ntũ fituturẽ. in lecto mori reputãs segniciẽ. i cã- po aũt ꝯ hostẽ interfici vt iterficiant gloriã arbitrãs z ꝟtutẽ. gẽs pci vict⁹. famẽ diutius sustinẽs. z raro añ occa sum sup cibũ se ef- fundẽs. carnib⁹ lacticinijs piscib⁹ z frugib⁹ magis vtẽs. panis vsus britãnicis min⁹ hñs min⁹ de frumẽto nisi aliũ de allaro. ʒ raro ẟ auena. z cũ ipl'i sit satis elegãtis figure z faci- e pulcre generaliŕ a natura. multuʒ tñ eos deformat ppri⁹ habit⁹ siue scotica vestitura Dicunŕ aũt scoti ppria lingua a picto corpe q̃ scissi eo ꝗ aculeis ferreis cũ attramento figuraꝝ stigmate annotabãŕ. vt dic̃ Isi. li. ix. y. c. de vocabul' gẽtiũ Mores aũt huiue gẽtis mlťi ex eis ex admixtiõe cũ an- glis in maria pte his tpib⁹ i meli⁹ mutauerũt atq; angloꝝ idiomate informãŕ. vñ q̃cquid decẽo z honesti⁹ i illis inuenitŕ ab anglicis est tractũ. Siluestres tñ scoti sic z hiberni ciun habitu z ĩ linguis z i victu z in alijs mo- rib⁹ paterna seq̃ vestigia gl'iam arbitrantur uno alioꝝ ꝯsuetudĩes respectu suaꝝ q̃dã mo- do aspernãŕ. vñ q̃libet sugesse laborat. etiaʒ oĩs detrahũt z vicijs sp̃ iuidẽt. cũctos de- ridẽt z mores alienos rephẽdũt. mẽtiri nõ verenŕ. nec queq̃ ex q̃cũq; natõne exortũ si pgenealic⁹ ꝟtutis reputãt vl' audacie pter se ipos. ipꝛijs gaudẽt. pacẽ nõ diligũt. coruʒ regio q̃ad humi fertilitatẽ. ueinoꝝ amenita tẽ. fluuioꝝ z fontiũ irriguitatem. gregũ z iu mẽtoꝝ mltiplicitatẽ. vbi lit⁹ gaudet culto- rib⁹ p sua q̃ntitate. nec etiã ipi britãnico so- lo par est vt dic̃ Herodot⁹. sit⁹ orbis trãꝝ sagacissim⁹ explorator. put recitat Plinius q̃re sup̃ de hibernia in lra I. infra q̃re eadẽ de scocia dic̃ Isi. q̃ ibi de hibernia in pluri bus referunŕ

De succia Ca. CXLIII.

Uecia regio ẽ inferioris scithie in eu ropa. a q̃ tota gothia q̃ inŕ danorũ z noricoꝝ aq̃lonariũ regna maria est regio hodie noĩata. hñs mare balticũ ab ori ente. occeanũ britãnicũ ab occidẽte. norico rum ꝟrupta z ipl'os a septẽtrione. a meridie ꝟo dacoꝝ ꝯfinijs terminaŕ. Est ãt succia que z gothia ẽ vocata. q̃ ad solũ frugifera. vine- arũ tñ expers. ʒ i pascuis vberrimis alios delecti⁹ recupat z metall'. nã pter diuitias q̃s ex mari illa regio mľtipliciŕ ꝯtrahit. in feris pecudib⁹ z iumẽtis i argẽtifodinis z alijs lu- cris inumeris. mľtas regiões alias ꝓcellit. gẽs valde robusta. cui⁹ militaris potẽtia q̃n- dam toti⁹ fere asie z europe ptẽ maximã mľ tis tpib⁹ edomuit q̃s aggredi tpe alexandri magni grecoꝝ audacia extimuit. Iulij etiã cesaris inuicta potẽtia sugatis gallicis alema nicis z britãnis cũ danis z gothis noricis z aq̃lonarib⁹ ipl'is alijs ꝯgredi formidauit. fm q̃d tradũt scriptores historie tã grecoꝝ q̃ romanoꝝ q̃ꝝ dictis pt z dʒ merito fides adhiberi. i q̃b⁹ nec religiõi fidei nec etiã rõi poterit ĩ aliq̃ obuiari. vt dic̃ Hiero. Illorũ inq̃ poetaꝝ z sc̃ptoꝝ scriptis z dictis fidẽ ad- bibere ꝯueuit q̃ꝝ relatio fidei morib⁹ nõ p- iudicat nec ꝟitati agnite ꝯdicit. ex istoꝝ pꝛa pia amazones pcesserũt. vt dic̃ Oro. z Isi- dorus. li. xiiij.

De suenia Capitulũ. CXLIIII

Ueuia germãnie renẽsis est puintia in europa. cui⁹ gẽs hẽt dñiũ maxim in germãnia ꝯsueuit. vt di. Isi. li. ix. Dic̃a ũt idẽ in. c. de vocabul' gẽtiũ. libro. ix. Sueui inq̃t sunt ps germanoꝝ i fine septẽ trionis. de q̃b⁹ et dic̃ Lucan⁹. Fũdit ab ex- tremo flauos. aq̃lone sueuos. q̃ꝝ fuisse cẽtũ pagos z ipl'os mľti crediderũt. dicti ãt sueui putãŕ a sueuo mõte q̃ ab ortu germanie or- tũ hʒ. z illi⁹ mõtis locos z ꝯfinia pmit⁹ coluerũt vt di. Isi. ibi. Itẽ vt dic̃ idẽ. ab ortu hʒ da- nubiũ cũ bauaria. ab occasu hʒ renũ cũ al- sacia. a meridie hʒ iuga alpiũ cũ italia. a se- ptẽtrione hʒ frãconiã cũ inferiori germãia. Et ẽ duplex sueuia. inferior ptẽdiŕ ꝯ renuʒ. supior ꝯ alpes z danubiũ. vtraq; ẽ terra op tima z frugifera z vinifera ĩ multis locis. hñs ciuitates munitissimas opida z castella cir ca cãpestria z mõtana. amnes z flumina. ne mora mľta. g̃mina z pascua. ouiũ greges et armẽta circa mõtana. etiã ferrũ hʒ z argen- tũ pcreat ac metalla. gẽs ipl'osa nimis. fortis audax z bellicosa. pcero corpe z flauo ctine venusta facie z decora.

De tanatos Capitulum. CXLV

Anatos insula ẽ occeani puula mo dico freti iterieccti a britãnia sepata

bno cāpos frumētarios ꝛ glebā vberē dē est tanatos a morte ꝑpetuū. qꝫ diu ipa nesciat asportata in terra. q̄ quo gentiū vecta fuerit angues ilico pimit. vt dic̄ Isi. li. xiiij.

De taprobana Capl'm .CLVI

Taprobana ē insula indie iacens sd eustꝝ. ex q̄ occean⁹ indic⁹ incipit. patēs i lōgitudine octingētis. lxx. milibus ꝛ q̄nquaginta passuū. in latitudine ꝟo lxxv. milia stadioꝝ. Scindit aūt amnis in fluuio tota repleta margarit ꝛ gēmis. ps ei⁹ bestijs ꝛ elephātib⁹ ē repleta. ptē ꝟo homies tenēt. In hac dicūt i anno duos eē estates. ꝛ duos hyemes. ꝛ bis vernare florib⁹ locuꝫ vtilissima insula ē indie virēs oi tpe. et folia ei⁹ sp sunt virētia ꝛ nūq̄ cadūt. vt dic̄ Isid. li. xiiij.

De tracia Capitulū .CLVII.

Tracia est ꝓuincia i grecia ad quam venīēs tyras fili⁹ iapheta suo noine vt dꝫ ipam traciā noīnauit. vt dicit Isi. li. xiiij. Alij a seuicia incolaꝝ traciā appellatā dixerūt. Huic ab oriēte ꝓpontidis ꝛ vrbs ɔstātinopol' opposita ē. a septētriōe ꝟo hyster obtēdit. a meridie ꝟo egeo mari adheret. ab occasu ꝟo macedonia illi subiacet cui⁹ regionē olim diuersi ꝑpli scꝫ massagete sarmate ꝛ scite ꝛ alie plīme natōes icoluerūt. ampla est ei ꝛ mltas natōes potuit ɔtinere. Ebrū fluuiū tracia fundit. q̄ eriā gētes barbaras mltas tāgit. vt di. Isi. li. xiiij.

De traconitida Ca. CLVIII.

Traconitida regio ē in iudea cui ꝑfuit philipp⁹ frat' herodis. nā totuꝫ regnū hebreoꝝ fuit diuisum i q̄ttuor tetrarchias. q̄ꝝ pma fuit galilea cui⁹ tetrarcha fuit herodes. Scda ꝛ tertia iturea ꝛ traconitida regio. cui ꝑfuit philipp⁹ vtriusq̄ꝫ regionis exn̄s tetrarcha. Quarta fuit abelina regio. cui ꝑfuit lisanias frat' herodis ꝛ Philippi. In tot ei ꝓncipat⁹ ꝑticulares fuit diuisa iudea a romanis ad domādā suꝑbiā iudeoꝝ. vt dic̄ glo. sup Lucā sup locum illuꝫ. tetracha aūt philippo ꝫ iturce ꝛ traconitidis regionis ꝛc̄.

De thessalia. Capitulum. CLIX.

Thessalia vt dic̄ Isi. li. v. grecie est ꝓuīncia a thessalo rege cognoīata. q̄ ad meridianā plagā macedonie cōiūcta est. Multa i thessalia flumia sūt ꝛ oppida q̄ꝝ caput thessalonica ē vocatū. ibi etiaꝫ mōs ꝑnasus q̄ndā apollini ɔsecrat⁹. fuit aūtem thessalia patria achill' ꝛ origo exercitus lapithaꝝ de q̄b⁹ fert' q̄ bi pmo eq̄s frenis domuerūt. sup dorsa coꝝ insidētes vnū corp⁹ esse videbāt. ꝓpt' qḋ milites thessaloꝝ cētauri ficti sunt. vt dic̄ Isi. li. x. c. de portēt. In thessalia aūt pmo solidi aurei inuēti sūt. dōmādorūq̄ꝫ eq̄ꝝ vsus pmit⁹ est rept⁹. vt dicit Isi. li. xv. ad h̄ dic̄ Isi. li. iiij. ꝙ moysi tpib⁹ In thessalia accidit q̄ddā diluuiū inq̄ aq̄rū ingluuies maiorē ptem ꝑploꝝ thessalie absumpsit pauc̄ ꝑ refugia montiū liberatis maxi mōte parnaso. i cui⁹ circuitu deucalion tūc tpis regno pottebat'. q̄ tūc ratib⁹ ad se ɔfugiētes suscepit. ꝛ sic parnasi iugo eos abluitatq̄ꝫ fouit. ꝓpt' qḋ dicūt grecoꝝ fabule deucalionē hoīm gen⁹ de lapidib⁹ reparasse. vt dic̄ idē ibidē

De tenedos Ca. CLX

Tenedos ē insula grecie vna ḋ ciclādib⁹. sita ad septētrionē in q̄ ciuitas thene olim ɔdita ē a q̄ ꝛ insula ē vocata. fuit aūt thenes q̄dā iuuenis in famat⁹ ꝙ suā nouercā cognouissꝫ q̄ fugiēs insulā vacuā cultorib⁹ obtinuit q̄ ex nomie suo ciuitati quā ibi ɔdidit ꝛ īsule nom̄ ḋdit

De thile Capitulū. CLXI.

Thile vltima est insula occeani īter plagā septētrionalē ꝛ australē vltra britāniā sita nauigatōe sex dieꝝ. a sole nomē hn̄s. q̄ꝛ i ea sol estiuū solsticiū fac̄ ꝛ null⁹ vltra eā dies est. ꝛ iō ei⁹ mare tardū est ꝛ ɔgelatū. vt dic̄ Isi. li. xiiij. ꝟm Pliniū aūt loc⁹ inhabitabil' est. q̄ꝛ in estate nihil pōt ibi crescere ꝓpt' nimiū calorē exurentē. i hyeme etiā nihil ꝓpt' frigiditatē ɔgelantē. nā ab eq̄noctio ꝟnali qn̄ sol est i ariete vsq̄ꝫ ad eq̄nocciū autūnale qn̄ est i libra sol illi insule nūq̄ꝫ occidit. ꝛ ab illo tpe vsq̄ꝫ ad eq̄nocciū vernale iteꝝ ad insulā nō accedit. vñ ꝑ dimidium annū hꝫ dic̄. ꝛ ꝑ dimidiū hꝫ noctē. vt dicit idē li. c. de insul. li. xiiij. ꝛ de solsticio. li. xv. Idē etiā dic̄ beda in li. de naturꝫ reꝝ. sūt et solinus

De tripolitana Capl'm. CLXII.

Tripolitana regio ē duplex. vna ē in fenice dicta a tripoli ciuitate famosissima q̄ tot⁹ patrie i circuitu ꝓpter nimiā sui fortitudinē est ḋfensio ꝛ munimē alia ꝟo ē tripolitana i africa int' pētapolim ꝛ bizanniū sita a trib⁹ magnis vrbib⁹ vocata ē. s. ozea. sabine vl' tabrace ꝛ lepꝫ magna. Hec hꝫ ab oriēte sirtes maiores ꝛ trogodi/

tas.a septētrione mare adriaticū. ab occa/
su bizantiū.a meridie getulos ⁊ garamātes
vsq̧ ad occeanū ethyopicū protendentes.
vt dic̄ Isi.li.xv.

De tragodea Ca.CLXIII

Ragodea ē regio ī ethyopia. cuꝰ icole
dicunt tragodite sic vocati q̄r tanta
celeritate pollēt vt feras pedū cur/
su assequāt. Hz aūt h̄ regio q̄ndā insulam
vbi crescit optīa mirre spēs ⁊ purissima. eiꝰ
gutta ibi iuenit ⁊ dr̄ mirra tragodites ab ī/
sula in q̄ crescit. vt dic̄ Isi.li.xvij. Cū sit h̄ p
uincia ī ethyopia iāgit tn̄ fines arabie. vn̄
aliq̄n dr̄ esse ī arabia. vt li.xvij aliq̄n in ethy
opia. vt pz li.ix.

De troiana Ca.CLXIIII.

Roiana puīcia in frigia pmiꝰ fuit
dardania a dardano rege nomīata.
nā dardanꝰ de grecia ꝓfectꝰ puenit
ad frigiā ibidē pmiꝰ regnauit. post quē filiꝰ
eiꝰ erictoniꝰ. deinde nepos eiꝰ tros. a q̄ ciui
tas troia patria ī circuitu ē vocata. vt dicit
Isi.li.ix. Multi aūt de troianis pꝰ troie exi
tiū facta classe p diuersas mundi ptes sibi se
des q̄sierūt. ⁊ mltas natōes expellētes p eis
habitauerūt. ⁊ ex eoꝝ ꝓgenie ꝓdierūt ī posteꝝ
potētissime seculi natōes sic̄ diuersaꝝ regio
nū verissime histoꝛie attestant

De tuscia Capitulū.CLXV.

Huscia italie ē ꝓuintia īter ligures ⁊
romanoꝝ territoꝛiū collocata q̄ dif
ficilibꝰ mōtiū iugis ⁊ accessibꝰ locoꝝ
valde altis ⁊ artis fortissime ē munita. Thus/
cia aūt vt di. Isi.li.xv. a sacroꝝ ⁊ thuris fre/
quētia ē vocata. nā in illis ptibꝰ ī mortuoꝝ
exequijs antiq̄ thura cremare ⁊ offerre reli
gionis ⁊ deuotōis grā ꝯsueti erāt maxīe. et
suos mortuos affectu lacrimabili deplāge
bāt. Thura etiā in aris deo potissime incēde
bāt. q̄r vt dr̄ in thuscia ars aruspicia pmiꝰ
est repta. vt dic̄ Isi. Hec zemilia fuit antiq̄
tus noīata plꝰes hn̄s inclitas ⁊ nobiles ciui
tates. ab occidēte ꝯ liguriā hz pisanā ciuita
tē. senas. lucā. florētiā ꝯ septētrionalē vrbez
veterē. ꝯ oriente arecū. ꝯ meridiē iburtbo/
nā. parusiū ⁊ assisiū q̄ valli spolitane ꝯtigue
sunt ⁊ vicine. ab oriēte hn̄s mare adriaticū
⁊ marchiā anconitanā. a meridie tyberiz ⁊ ri
pā romā. ab occidēte mediolanēsem ligu/
riā. a septētrione romaniolā ⁊ ꝓuinciam pa
duanā. Hec regio ē multū ꝓtēsa in longuz ab
ortu ꝓsus occasum minꝰ hn̄s latitudis ab
aq̄lonari termīo ad australē. Est aūt ē terra
mōtuosa satis ⁊ fortissima q̄ad sitū. fertilissi/
ma q̄ ad solū. saluberrima q̄ ad celū. quam
marcin duabus partibus locupletat. quaz
etiā fontiū ⁊ lacuū mltitudo irrigat ⁊ fecū/
datarnꝰ fluuiꝰ illā pterfluit ⁊ decorat croci
aromatici ibi crescētis abūdātia ipaz singu
larit nobilitat atq̧ ditat. fontiū etiā calido/
rū in ea scaturiētiū affluētia ipaz gratificat
⁊ sublimat

De thuringia Ca.CLXVI.

Huringia germanie ē ꝓuincia me/
dia inter gentē saxonū ⁊ frāconum et
⁊ vestualoꝝ. Hn̄t eīm bohemos ⁊ sa
xones ab oriēte. frācones ⁊ bauaros a meri
die. sueuos ⁊ alsatos ab occidente. renenses
⁊ vestuatos ab aq̄lone. Hec q̄dē fm nom̄ pa
me thuringia. i. dura ꝯ hostea marie ⁊ sene
ra. Est eīm ꝓplꝰs numerosus elegātis stature.
fortis corpe. durꝰ ⁊ ꝯstās mēte. hn̄s terrā mō
nibus fere vndiq̧ circūdatā ⁊ munitā. interiꝰ
ſo planā valde frugiferā ⁊ fructiferā. a vi/
neis etiā nō expertē. opida mlta. castra for/
tia. nō solū in mōtanis veꝝ etiā p plana. am
nibus ⁊ stagnis ⁊ lacubꝰ irrigua. aere saluber
rima pabuli vbertate grātissima. armētis ⁊ gre
gibus valde plena. In eiꝰ mōtibꝰ diuersa ine/
niunt mineralia ⁊ metalla. vt dic̄ Herodo/
tus. q̄ nulla tenꝰ pmissu secreta i germanie cō
finito inscrutata

De thuronia Ca.CLXVII.

Huronia gallie supioris est ꝓuincia
ꝑs aq̄tanie antiq̄ꝰ cōputata a thu/
ronū ciuitate iclita sic vocata. In q̄
gēma sacerdotū martinꝰ sanctissimꝰ
reḋenit. Est aūt sita sup amnē ligerim q̄ eaz
pterfluit ⁊ irrigat ⁊ mltipliciter locupletat.
Terra frugifera fructuosa vinifera ⁊ pascu
osa. aere saluberrima. nemoꝛosa. gēs robu/
sta corpe. elegātis forme. audax mēte. bn̄fi/
ca ⁊ efficax in ope. modesta ī fmone

De vasconia Ca.CLXVIII.

Asconia ē ꝓuincia ab aq̄tānia anti/
q̄tus cōphensa sita iuxta pyreneū a
vascea opido nūcupata vt di. Isi.li.
ix. hn̄s mōtes pyreneos ī vno solo latere ⁊ ī
alio occeanū mare. ī alia ꝑo planiciē ꝓuin/
cie tholosane. in alia ꝑo pictauoꝝ gētibꝰ ap/
propinq̄. Terra siluestris ⁊ nemoꝛosa saltu
osa ⁊ mōtuosa ī multis sui ptibꝰ vineaꝝ ferax
intm̄ q̄ vicinis ꝓuincijs ⁊ multis insulꝰ ma/
ris vini copiā admistrat. Het bona fluuiꝰ a

tholosana puincia hanc sepat q̃ vasconiam pterfluēs iuxta burdigalē metropolim vrbē vasconū occeanū mare intrat. vt d i. Isi. li. ix. in c. de vocabul' gentiū. Et vattei a vatta opido cognoiati p amplam iugꝫ pyrenei mōtis solitudinē inhabitāt q̃ et vascones q̃i vacconea dicunt. c in s. lrām cōmutata. q̃s pompei⁹ edomita hyspania ad triūphū venire festināa de pyrenei iugꝫ deposuit et in vnū opidū ꝯgregauit vñ ꝯuenarꝫ noīn vrbs accepit. vt dicit idē Isi. Pli. et Hero. q̃ recitat gētē vasconū fore corpe leuē et agilē. aio audacē ad bella pcipitē et ferocē.

De venecia Ca. CLXIX

Venecia venetoꝝ ab antiq̃ dicebat puincia q̃ a littore maris adriatici i cuius sinu vrbs venecia nūc est sita vsq ad padū fluuiū q̃ diuidit int ciuitates et fines supioꝝ liguriū et inferioꝝ. videlicet iter pgamēses et mediolanēses a pmit⁹ extēdebat vt narrat lōgobardoꝝ ac liguꝝ historie veriſſim⁹ recitator. mltas siqdē nobilea nunc obtinuit ciuitates. nā vt dic Isi. lib. xv. mātua q̃ a mānto vl' mancu o tiresie filia. q̃ post interitū tebanoꝝ venit in italiā. ꝯdita. sita ē in venecia q̃ gallia cisalpina est vocata. Venecie itaqꝫ italie est puincia q̃ multaꝝ terraꝝ et ciuitatū dñium habuit ab antiq̃ i mari et in terra. cui⁹ potestas hodie p lōgissimos maria tract⁹ et vsqꝫ in greciā se extēdit. germanoꝝ fines vsqꝫ ad aqlegiā tāgit. dalmatū et sclauoꝝ pirataꝝ pdā tyrannicā repmit et cōpescit. Insulas et port⁹ pmūctoria maris et sinus sub ei⁹ dñio existētes iustissime regit. subditos ptegit ab hostib⁹ potētissime ac defendit. rempublicā et ciuilē iustis legib⁹ subijcit. nullā sectā diuis ꝯtrariā in statuꝫ infra suos termios manere dissimulat aut pmittit. Cui⁹ gētis referre singulas pbitates esti mo supfluū cū de gētis venetoꝝ virtute et potētia circūspectōe et puidētia vtilitate et ciuium ꝯcordia. amore tot⁹ iusticie cū clemētia oib⁹ fere natōib⁹ iā sit notū. vt dic idē Eregius scriptor historie lombardoꝝ.

De vvestualia Capitulū. CLXX.

Westualia germanie inferioꝫ est puincia. hñs saxoniā ad orientē. eburingiā et hassiā ad meridiē. renū et coloniā ad occidentē. occeanū et frisiā ad aqlonem. nobilissimis flumib⁹ duob⁹ in ei⁹ extremitatib⁹ cingit̃. s. vvesera atqꝫ reno. nā renū tāgit ꝑsus occidētē et septētrionē. vveserā ꝑo versus orientē. Hec in q̃busdā libris dr antiqua saxonia. ob omī specie fornicatiōis se mūdā pseruās et stupra districtissime puniens ac honesta ꝯnubia summe colēs. licꝫ pagana supstitiōe vsqꝫ ad septingētesimū ānū dñi teneret implicita. vt scribit Bonifaci⁹ in epl'a ad regē anglie. Est eñi terra multoꝫ nemorosa pascuosa pl⁹ alēdia gregib⁹ q̃ serēdis frugib⁹ apta. multis fontib⁹ et amnib⁹ et irrigua. emosa. s. lippia atqꝫ rura et mltis aliis fontes hꝫ salia et mōtes fertiles i metall'. abundat fructib⁹ glandib⁹ n ucib⁹ atqꝫ pomis etiā feris porcis pecudib⁹ et iumētis. pl's cōmuniter elegātis stature est et pcere venuste forme et forts corpe et audax mēte. militiā hꝫ copiosam ac mirabilit' aīosam. pmptā adarma ꝯtinue et paratā. ciuitates habꝫ fortes et munitas. castra fortissima et opida tā i montib⁹ q̃ꝫ in plania

De vironia Ca. CLXXI

Vironia est puincia pparua vltra uaciam ꝑsus orientē a viroie dicta. eo q̃ sit gminosa et nemorosa mltis aqs et fontib⁹ pfusa. cui⁹ gleba est frugum fertil. gens q̃ndā barbara seua incōposita ac iculta. nūc ꝑo danoꝝ regib⁹ paret et legib⁹ ē subiecta. Terra ꝑo tota est a germania et danis pariter habitata. q̃re ē in lr'a Rō riualia Dec tra a nogardoꝝ gēte et rutheoꝝ p fluuiū maximū q̃ narua dr est sepata

De vvinlandia Capl'm. CLXXII.

Winlandia est patria iuxta montana norvegie ꝑsus orientē sita sup litt⁹ occeani ptēsa nō multū fertilis nisi in graminib⁹ et siluis. Gēa eius est barbara agrestis et seua. magicis artib⁹ occupata. vñ et nauigātib⁹ p eoꝝ littora vel apud eos ppter vēti defectū morā ꝯtrahētib⁹ ventū venalē offerūt atqꝫ vendūt. globū eñi de filo faciūt et diuersos nodos i eo ꝯnectētes vsqꝫ ad tres nodos vel plures ꝺ globo extrahi pcipiūt. fm q volucrint ventū hr̄e fortiorē q̃b⁹ ppter incredulitatē illudētes demones aerē ꝯcitant et ventū maiorē vel minorē excitant fm q plures nodos de filo extrahūt vel pauciores. et q̃nqꝫ intm̄ cōmouēt ventū q miseri talib⁹ fidē adhibētes iusto iudicio submerguntur.

De vitria Capitulū. CLXXIII

Vitria est insula modica in mari britānico sita distāa a britānia maiori pruo freto iterposito sepata. c⁹ gleba

ad frumēta ꝛ optima mltas hñs siluas ꝛ ne/
mora. mltas feras pecora ꝛ iumēta. fontes
ꝛ amnes insulā irrigātes q̄ ad tēperiē est sa/
luberrima ꝛ ī fructib⁹ vberrima ꝺ͛ esse. hec
ab anglis hodie inhabitat̄.

De ysclandia Capitulū. CLXXIIII

Ysclandia est regio vltīa in europa a septētrione vltra norvegiā sita. ꝑpetuo glacie ī remotiorib⁹ ei⁹ finib⁹ ꝯdēnata. ptēdit aūt sup litt⁹ occeani maris ꝟsus septētrionē. vbi mare ꝑ nimio frigore ꝯgelat̄. ab oriēte hñs sciebiā supiorē. ab austro norvegiā. ab occidēte occeanū hyber/nicū. ab aq̄lone mare ꝯgelatū. Et est dicta ysclādia q̄si terra glaciei eo q̄ ibi dicunt̄ eē mōtes niuei ī glaciei duriciem ꝯgelati. Ibi cristalli īueniunt̄. in illa eni regiōe sunt albi vrsi maximi ꝛ ferocissimi q̄ vnguib⁹ glaciē rumpūt ꝛ foramina mlta faciūt ꝑ q̄ in mare se imergūt ꝛ sub glacie pisces capiētes eos extrahūt ꝑ foramia ꝑdicta ꝛ ad litt⁹ deferē/tes inde viuūt. terra ē sterilis q̄ ad fruges. exceptis paucis locis in q̄ꝝ vallib⁹ vix crescit auena. gīmina tm̄mō ꝛ arbores ī locꝭ vbi habitāt boies ꝑturit ꝛ pducit. ꝛ ī illis ꝑtib⁹ feras gignit ꝛ iumēta nutrit. Uñ de piscib⁹ et venatiōib⁹ ꝛ carnib⁹ p maiori pte ppl's terre viuit. oues ꝑ frigore ibi viuere ñ pñt. ꝛ iō ī/cole de feraꝝ ꝛ vrsoꝝ pellib⁹ q̄s venatu capiunt ꝯ frig⁹ se muniūt ꝛ corpa sua tegūt. alia vestimēta hr̄e nō pñt nisi aliū de deferantur gēs mlτū corpulenta robusta ꝛ valde alba. piscationi dedita ꝛ venationi.

De zeugia Ca. CLXXV.

Zeugia siue zeugis ē ꝓuincia vbi est maior cartago vl' minor affrica. īter bisantiū ꝛ numediā sita. vt dic̄ Isid. li. xiiij. Hec a sepeētriōe mari siculo ē iūcta vt dic̄ idē. et a meridie vsq̄ ad regionē getuloꝝ porrecta. cui⁹ ꝑma sūt frugifera vlte/riora ꝟo bestijs ꝛ s͛pētib⁹ plena. Ibi onagri ꝛ fere siluestres ibi mira ꝛ mōstruosa īue/niunt̄. vt idem dicit.

Incipit liber. xvj. De lapidib⁹ ꝑciosis

Descriptis pro/

prietatib⁹ terre ꝛ ptiū ei⁹ ī ge/nerali. restat adiuuāte domino aliq̄ h̄ inserere de ei⁹ orna/tu in spēali. Eoꝝ aūt q̄ ornāt terrā q̄dā sunt simpl'r inaīata ꝛ insensibilia. vt oīa metheorica q̄ in venis terre generāt̄ q̄lia sūt lapides colores ꝛ metalla. ꝛ de illis ꝑmo ꝑ ordinē est agendum. Quedā ꝟo vegetabilia vt radices herbe et arbusta. Quedā sunt sensibilia. vt hoīes et iumēta. de q̄b⁹ vltīo est tractādū. ꝑmo ḡ ab his q̄ generāt̄ in terra ꝛ ī venis ei⁹ ꝑ ordinē alphabeti h̄ dicendū est

De arena Capitulū. I.

Arena ab ariditate est dicta q̄ si manu ꝑssa fuerit pre siccitate ꝛ daricia stridorē facit q̄ si in veste cādida ꝛ aspa fuerit nihil sordis post se relinq̄t. vt dic̄ Isi. li. xvj. c. iiij. Arena siquidē in aq̄s marinis ab oī limositate ꝛ lutea viscositate abluit̄. vt dicit Aristo. in li. de ꝓprietatib⁹ elemētoꝝ. ꝛ iō ꝓpter vincenē in ea siccitatē coagulari in lapidē pfecte nō ꝑmitit̄ Terra eñ pura vt dicit idē li. methoꝝ. iiij. lapis nō sit q̄z ꝯtinuationē nō facit. s; cōmutationez. ꝛ iō siccitas vincēs oēm humiditatē nō ꝑmitit eā totaliter ī lapidē ꝯsolidari. Iñ est q̄ arena terra eōi est substātialit̄ durior. s; lapide mollior ꝛ in ptes inumerabiles diuisibilior. vñ arena frigida est ꝛ sicca minuta cōpssa grauissima in pōdere q̄uis sit minuta ꝛ sterilis ex se ꝓpter caloꝝ ꝛ humoꝝ defectū ꝛ dñiū frigiꝺ siccitatis. imbre supueniēte nō dissoluit̄. s; poti⁹ diluta aut ꝯsumpta lutea in puritate magꝭ cōprimit̄ ꝛ ptc ptī forti⁹ adherēte amli⁹ solidat̄. Arena ꝑ etiā multitudine marꝭ īpet⁹ sustīt̄. ꝛ ad ei⁹ cumulos se ꝯstringēs ne vltra sibi assignatos a deo terminos effluat impedit̄. vt dic̄ Hiero. sup Iere. c. v. Posui arenā terminū mari ꝛc. H; etiā vniuersalit̄ naturā colatiuaz. vñ aq̄ ꝑ arenas colata dulcior ꝛ purior īuenit̄. vt dic̄ Cōstan. Itē ꝟtutē h; metalloꝝ purgatiuā ꝛ sua ꝯfricatione rubiginis ꝯsumptiuā. aurꝝ ei es ꝛ ferrū arene ꝯfricatōe clarificāt̄. Itē ꝟtutē h; infrigidatiuā. repcussiuā. opilatiuā. tumoris sedatiuā vt pz ī thimolia. .i. arena ex lapide fabrili resoluta q̄ valet ad omīa supradicta vt plane dic̄ Cōstan. Itē ꝟtutē h; mineralē vel salē ei sit̄em vl' affinē. vñ ꝛ int̄ arenulas tā fluuiales q̄z marinas auree arene sepi⁹ inueniunt̄. Lapides etiā politi ꝛ gēme ꝑciose in marino litore īueniunt̄ int̄ arenulas Itē arene tā fluuiales q̄z marine ex vētis ꝯtra ipsas arenulaꝝ ꝑticulas eleuātib⁹ sepi⁹ ī maris ostijs ꝛ littoribus cogceruāt̄ ꝛ ex arenis sic accumulatꝭ aq̄ fluuiales ne mare subin/

frentaliq̃tiẽs retardãť. vt dicit Piero. sup
Amos. viij. Ibi defluet sicut riuus egypti: τ
vbi expõe dr q aquã nili ꝑ obstãcs arena
rũ cumulos ꝯtingit īpediri. nã circa flumi-
nis descẽsuz parit aggregata arena aquã ni
li ī mare descẽdere ñ ꝑmittit ſʒ poti⁹ refluere
ꝑ plana egipti manifestissime coartať. sʒ q̃n
to illis cumul' arenos' aq̃ redire cõpelliť. tã-
to eisdẽ dissipatis cũ maiori īpetu in mare de
scẽdere ꝓfundi⁹ ꝓhibeť. vt dić Piero. ibidẽ
Itẽ arenaꝝ obstaculis ī mari sub aq̃ supfi-
cie occultatis occurrere vl' resistere maxĩe est
difficile τ ꝑiculosum. vt patʒ supͣ vbi de ma
ris ꝑiculis ptractať.

De argilla Capitulũ. II.

a Rgilla est terra tenax glutinosa τ vi
scosa ad varia figuloꝝ opa disposi-
ta atq; apta. Et ẽ fm Isi. lib. xvj. c. j.
ab argis sic vocata apud q̃s ꝑmo ex tali ma
teria vasa fictilia sunt effecta. τ vt ibidẽ dr
talẽ terra ꝑ actiõẽ caloris liq̃diores ptes ꝯsu
mẽtis τ terrestriores ꝯsolidãtis in laterẽ cõ
mutať. scꝫ ecõ ꝯtingit q talis terra lutea vn
ctuosa frigiditate aquã ꝯgelãte in lapidẽ cõ
mutať. Sepe eñ accidit tal' trãsmutatio. s.
luti vnctuosi ī lapidẽ ex calore coagulante.
Dicẽs eñ dr li. iiij. meth. Lutũ vnctuosũ ap
tũ est huic trãsmutatõi. s. in lapidẽ ꝑ caliditi
coagulatiõẽ. q̃re vnctuosum ẽ mediũ inter
viscosum τ vaporatiuũ hñs humidũ visco
sum. vñ gr̃a vaporatiui pt a calido coagu-
lari. gr̃a viscosi nõ pt ex toto educi sʒ ãplius
ꝯꝑmi τ ꝯsolidari τ sic ī lapidem trãsmutari
vt ibi dić cõmentator. Argilla ẽ frigiditate
sua sanguis restrictiua. vt dić Cõstã. Argil
la si cũ forti aceto fuerit distẽperata appoi-
ta frõti τ tpĩbꝫ ꝓhibet sanguinẽ de naribus
fluentẽ

De alabastro Capl'm. III.

a Labastrũ vt dić Isi. li. xvj. c. v. est la
pis cãdid⁹ īterlinct⁹ variis coloribꝫ
ex q̃ euãgelici illi⁹ vngẽti vasculũ fa
ctũ fuit. ex h eñ cauanť vasa vngentaria. q2
vngẽta custodit ꝑoptime īcorrupta. nascit
aũt circa thebas egyptias τ damascũ ceteris
cãdidior. sʒ ꝓbatissim⁹ d̃ india trãsportať. h
lapis a dyascoride nicomar dr. τ dić valere
huc lapidẽ ad victoriã obtinẽdã. τ dić etiaz
q generat τ ꝯseruat amiciciã

De auro Capitulum. IIII.

a Urũ ab aura ẽ dictũ. vt dić Isid. li.
xvj. eo q repcusso aere plus refulget
naturale eñ est vt metalloꝝ splẽdor pl⁹ ful
geat luce aliq̃ repercussus. Hinc τ aurari
sunt dicti q2 fulgor splẽdidos reddit. Aurũ
aũt radiãs τ fulgẽs dr obrisum. eo q splen
dore obradiet ac fulgore. Est eñ coloris op
timi qd hebrei opham. greci ꝟo dicunt cri
son. lamina ꝟo tenuissima ex q̃ incidũť fila
aurea brathea nũcupať. Hucusq; Isi. c. de
metallis. Scd'm Aristo. aũt li. methoꝝ. cir
ca fine dr. q auꝝ sic τ cetera metalla ma
terialiť pcreať ex sulphure subtili rubeo τ ab
viuo argẽto subtili τ albo. pl⁹ aũt ꝯcurrit
ei⁹ cõpositiõe de soliditate sulphureã q̃ de
aereo aq̃so viui argẽti. τ iõ auꝝ solidi⁹ est et
põderosi⁹ q̃ argentũ. in cui⁹ cõpositiõe pl⁹ d̃
argento viuo q̃ de sulphure albo ꝯcurrere
ꝯsueuit. sic idez dić. Auro q̃ inter metalla q̃
ad substãm nihil solidi⁹ est aut cõpacti⁹. τ iõ
igne positũ nõ euaporat. nec etiã in põdere
minorať. vñ in igne nõ cõsumiť. sʒ soluz q
vi caloris liq̃scit si q̃d tũc hʒ annexe impuri
tatis τ scorie deponiť. ꝓpter qd τ ampli⁹ de
purať τ fulgidi⁹ inueniť. nihil eñ inť meta
la est ductili⁹ q2 tãte est ductilitatis q inť in
cudẽ τ malleũ sine ruptiõe siue dissolutiõe
ptiũ in bratheas. i. tenuissimas laminas di
latať. H etiã inť metalla q̃ ad formã τ spẽm
pulcri⁹. τ iõ inter oẽs picturabiles formas
siue spẽs ꝑmũ τ precipuũ locũ auri obtinet
pulcritudo. vñ forma est τ decor tã coloꝝ q̃
metalloꝝ. Itẽ nihil inť metalla q̃ ad ꝟtutes
inueniť efficaci⁹. cui⁹ ꝟtutẽ describit Plat.
dicẽs. Auꝝ inq̃t tẽperati⁹ est oĩ metallo τ
puri⁹. τ iõ ꝟtutẽ hʒ ꝯfortatiuã τ supfluitatũ
coadunataꝝ ī corpe extersiuã. τ iõ valꝫ ꝯtra
leprã τ elephãtie passionẽ vtilr̃ emendãdã.
limatura aũt auri ī cibo τ in potu fuit me
dicina ad ꝓseruationẽ a lepra vel saltẽ ad
occultatiõẽ valet. q2 ei⁹ frequẽs vsus ab
ꝓseruat τ occultat. vt dić Auic. Itẽ eadẽ li
matura cũ succo boraginis τ osse de corde
cerui valet ꝯ syncopim τ cardiacã passionẽ
Itẽ lamine auree cãdentes ī vino extincte
vinũ faciũt vtile ꝯ vicia splenis τ alias passi
ones mlĩas vel melãcolicas. Itẽ vstura fa
cta cũ instrumẽto aureo melior est q̃ ex alia
materia vel metallo. locũ eñ adustionis cu
stodit īmunẽ a fetore. Itez puluis cadmie
auree ocul' imposit⁹ maculas oculoꝝ corro
dit. Cõfortat auꝝ mẽbra q̃uis eis nõ incor
poreť nec ea nutriat. valet aũt depurãdo τ
asperitate sua supfluitates q̃ mẽbra ledebãt

extergēdo. sic idē dic̄ Plat. Itē aur̄ calefa-
ctū tollit pilos a mēbro q̄d inde exustū fue-
rit aut fricatū ⁊ iter̄ crescere n̄ pmittit. vt d.
ɔstā. Itē aur̄ pcussum n̄ resonat sic es vł ar
gentū nec crepat nec findit. s; potius extēdit ⁊
equalit̄ dilatat nisi ei fuerit aliud metallū
adulterinū aliq̄ mō incorpatū. nā q̄ndiu es
vł auricalcū cū auri sub̄a est pmixtū sp sub
malleo scindit. ⁊ sp ad susceptiōz debite for-
me sub mallei ictu iobediēs inuenit. ⁊ iō ne
cesse ē vt ōe supfluū ab eo p excoctiōz au-
ferat vt efficiat ductile. ⁊ aliq̄d vas eū opta
ta forma exinde pducat. vt dic̄ Hre. Qñ aūt
lamīa ł brathea aurea cū argētea sub ducta
dz malleādo incorpari. necesse ē a tribo ma-
xime p̄seruari. s. a puluere. vēto. ⁊ hūore. q̄ si
aliq̄d hoꝝ int̄ aur̄ ⁊ argētū se pmiscuerit ne
quaq̄ vnū cū alio se tenebit. ⁊ iō opz vt in
loco valde mūdo ⁊ q̄eto h̄ duo metalla ad i
uicē vniāt. qñ āt mō debito sic vniūt inseparabilis fit vnio. ita q̄ ab īuicē nō pñt vlterius
separari

De auricalco. Ca. V.

Auricalcū. vt dic̄ Isi. est dictū. eo q̄
cū sit es siue cupr̄ resplēdet supficia
liter sic aur̄. es ei greco s̄mōe calcū
vocat. Auricalcū itaq; dz ⁊ duricie er̄ siue
cupri. ex mixtiōe aūt er̄ ⁊ stāni ⁊ auripigmē
ti ⁊ q̄busdā aliis medicamibo pducit ī igne
ad colorē auri. vt dic̄ Isid. Colorē itaq; dz
auri ⁊ silitudinē s; nō valorē. vasa eē diuer-
si gener̄ artificialia ⁊ pulcra insuꝑ nouitate
auri spēm p̄tēdentia ex auricalco pparant.
s; paulatim a fulgore p̄mo hebetāt ⁊ q̄si rubiginat. ⁊ sic tā colore q̄z odore cupreo suaz
materialē originē ptestat. In istis vas cibaria ⁊ vina diuti⁹ reseruata saporē horribilem
ɔhūt ex er̄ vicio ⁊ odore. collíria tñ q̄ ocłoꝝ
rū sunt medicamīa ī eis vtilit̄ reseruant. et ex
eris fortitudine acuunt. vt dic̄ Plat.

De auripigmēto Ca. VI.

Auripigmētū est vena t̄re siue genus
lapidis scissilis ⁊ fragił auri spēm p̄
tendēs ī colore. ⁊ vocat alio noīe la-
pis arsenic⁹. Et ē duplex. s. rube⁹ ⁊ citrin⁹. ⁊
dz s̄m Dyas. naturā sulphur̄ calefaciēdi et
desiccādi. q̄ si apponat eri ip̄z ī albū trāsmu
tat. ⁊ oīa corpa metallina p̄ter aur̄ exurit ⁊
deuastat. vt dic̄ Dyas. s̄m Plat. aūt auripi-
gmētū calidū ē ⁊ siccū in q̄rto ḡdu. ⁊ ē vena
t̄re. ⁊ duplex spēs rubeū. s. ⁊ citrinū. citrinū
āt ɔpetit medicie. dz āt v̄tutē dissoluēdi. at-
trahēdi ⁊ mūdificādi. vñ valz asmaticis ⁊ ma
lū anhelitū hñtibo ex hūiditate si iclinato ca
pite fum⁹ ei⁹ recipiat. Ex auripigm̄to fit psi
locraciū. i. vngētū depilatoriū. vt pili facilit̄
amoueāt qñ coq̄t cū calce viua. valz etiā ɔ
serpiginē ⁊ ipetiginē. si loc⁹ cū sapone ⁊ auri
pigmēto lenit̄ inungat. s; stati loc⁹ inunct⁹
abluat. q̄ si vngētū tale ibi diu maneret bo
nā carnē sic̄ ⁊ malā corroderz ⁊ excoriarz. na
turā ei dz īcisiuā ⁊ corrosiuā. vngues eē de-
turpatos ⁊ deformes fac̄ cadere vt crescant
meliores. vt dic̄ Plat.

De argēto. Ca. VII.

Argentū a greca appellatōe. vt di. isi.
est dictū. nā argiron argētū vocant
cui mir̄ ī modū accidit q̄ cū sit cādidū im-
p̄ssiuz corpi lineas nigras. vt dic̄ Isi. reddit.
In e⁹ ɔpositōe sūt viuū argētū ⁊ sulphur al
bū. pl⁹ āt est ibi d̄ aereo ⁊ aq̄o ⁊ argēto uiuo
q̄z sulphur̄. ⁊ iō nō est tāti pōder̄ sic aur̄. vt
dic̄ Rich. rufus. Est āt argētū duplex. s. sim
plex ⁊ ɔpositū. simplex āt est liq̄dū et vocat
argētū uiuū. ɔpositū āt argētū solidū. ɔposi
tū ex argēto uiuo puro ⁊ sulphure albo non
vrēte. vt dic̄ Aristo.

De argēto uiuo Ca. VIII.

Argentū āt viuū ē sub̄a aq̄a mixta eū
subtili t̄reno forti admixtōe ⁊ idisso
lubili. ⁊ dz h̄ ex maḡ siccitate t̄rea q̄ non liq̄
scit ī supficie plana. ⁊ iō nō adherer sic id q̄d
est aq̄suz. Est āt ei⁹ sub̄a alba ex claritate aq̄
subtił ⁊ ex albedie t̄re bñ subtiliate ⁊ digeste
dz eē albedinē ex admixtōe er̄ cū p̄dict̄. dz
aūt argētū uiuū h̄ sibi naturalit̄ pprium q̄ non
coagulat p se sine sulphure s; cū sulphure ⁊
eū plūbi sub̄a ɔgelat. Iō d̄r ibidē q̄ argētū
uiuū et sulphur sūt elemētū. i. materia ⁊ p̄n
cipiū oīm liq̄biliū. s. metalloꝝ. h̄ oīa dicūt ī
li. meth. expsse ⁊ etiā a Rich. sic exponit. Ar
gētū itaq; viuū oīm metalloꝝ d̄r eē p̄ncipiū
⁊ iō respectu coꝝ ē simplex elemētū. De sua
āt v̄tute ⁊ nat̄a diuersi diuersa posuert. q̄d
aūt d̄ h̄ sentiāt medici patere pt p h̄ v̄ba. Ar
gētū indic̄ Pla. viuū. calidū d̄r eē ⁊ hūidū in
ḡdu q̄rto. q̄uis a q̄busdā iudicet frigidū ⁊ ī
eodē ḡdu. et q̄ sit calidū oñdit p effectū. eo
q̄ dissoluit penetrat ⁊ īcidit. s; q̄ actualiter
sentit mītū frigidū. abusiue frigidū iudicat
D, olit aliq̄ dicūt argētū uiuū ex q̄dā vena
t̄re p excoctōz fieri falsuz eē p; eo q̄ p calorē
ignis facilime ī fumū extenuat. s; a t̄ragig-
nit ⁊ q̄ī aq̄ p fluct̄ pereat. diutissime eē ī vase

frigido ꝛ solido ꝯfuat. tāta aūt ipi⁹ est coherentia ꝛ fortitudo ꝙ nulli rei ꝑt admisceri nisi ꝑmix⁹ extinguat. extinguit aūt cū saliua q̄n cū ea fricat. ꝛ maxie q̄n cinis saliue additur. ꝛ maxime q̄n puluis ossis sepie sociat. est aūt argentūuiuū de facili ī fumū euaporatiuū ꝛ resolutiuū. cuius fum⁹ maxie obest astātibꝫ. induc̄ eñ palisim ꝛ tremorē relaxādo neruos ꝛ remolliēdo. Ore acceptū ꝉ auri imissum occidit membra ꝑfodiēdo. circa qđ ꝑiculū maxie valet lac caꝑnū in q̄ntitate maria epotatū cū ꝯtinuo motu patiētꝭ. Ad idē spēalit̄ valet decoctio vini cū absinthio ꝛ ysopo. Hucusq̄ꝫ Plat. Dr̄ aūt argētuiuum. eo ꝙ incidat materias in q̄s mittitur. vt dic̄ Isi. li. xvi. vbi etiā h̄ subiūgit. h̄ inq̄t liq̄dū q̄ꝛ ꝯcurrit. Inuenit aūt spēalit̄ in fornacibꝫ argētarijs guttaꝝ ꝯcretoꝝ. terrꝭ vꝉ tectis inherēs. sepe eñ in vetustissimo stercore cloacaꝝ vꝉ puteoꝝ limo iuenit. fit eñ ex minio iposito ꝯcbule ferree patens testeo suppolita. dꝫ aūt vasculū circūlinitū circū dari carbonibꝫ. ꝛ tūc argētūuiuū distillabit. sine eñ h̄ argēto neq̄ꝫ auꝝ neq̄ꝫ es inaurari pōt. Tāte aūt v̄tutꝭ est vt si sup sextariū argētuiui cētenariū saxū supponas oneri statim resistit. si v̄o auri scrupulū supposuerꝭ leuitatē ei⁹ in se statī rapit. Ex q̄ ptꝫ nō pōd⁹ esse. sꝫ naturā cui cedit. Poni datū interfic̄ pōderis cā. Serua t aūt meli⁹ ī vasis vitreis. nā ceteras materias ꝑforat ꝛ corrodit. Hucusq̄ꝫ Isi. li. xvi. c. de metallis. Argētū ḡ est albū clarꝝ sonoꝝ puꝝ ductilitatꝭ bñs multum nili⁹ m̄ q̄ꝫ auꝝ. Balsami potissime ꝯseruatiuū. v̄tutꝭ in iaspide iuuatiuū. Maiorē ei v̄tutē hꝫ iaspis in argēto q̄ꝫ in auro. vt dr̄ ī lapidario. liq̄bile ꝛ ī igne resolutiuū ꝛ liquefactiuū. colorē hꝫ igneū rubeū. infrigidatiuū v̄o tꝫ efficit solidūatq̄ꝫ duꝝ. ꝛ q̄uis grossum sit ꝛ materiale respectu auri. tñ p⁹ auꝝ in valore ꝛ ꝑcio obtinet int̄ metalla ꝑncipatū. Est eñ medicinale ꝛ m̄ltaꝝ egritudinū curatiuū. nā ei⁹ scoria siue spuma vulnera sanat atq̄ꝫ replet. ꝛ carnes sup̄fluas ī eis crescerē ꝑmittit. cicatricē inducit. sordes corporꝭ mundificat. cauteriū a fetore custodit. ꝯfortat fluxibilia mēbra ꝛ ꝯstringit. ex cōtactu terre rubiginē ꝯbit. sꝫ ex arene ꝛ salꝭ confricatōe colorē p̄stinū recipit ꝛ resumit

De adamante Capitulū. IX.

a Damas est lapis indic⁹ pu⁹ ꝛ indecor⁹ ferrugineū bñs colorē ꝛ splēdorem cristallinū. nūq̄ꝫ tñ vltra magnitudinē nuclei auellane ē rep̄t⁹. h̄ nulli cedit marie. nec ferro q̄dem nec igni. nec vnq̄ꝫ incalescit vñ a grecꝭ vis indomita appellat. sꝫ cū sit inuict⁹ ferro ignis ꝯtēptor. rūpit sanguie hircino calido ꝛ recēti. c⁹ fragmētis sculptores insignādis gēmis ꝛ ꝑforādis vtūt. Dic dissidet in h̄ a magnete. q̄ꝛ posit⁹ adamas iuxta ferrū nō patit illud attrahi a magnete. imo retrahit ꝑ q̄ndā violētiā ferrū a magnete lapide sic attractū. dꝫ h̄ lapis more electri venena dep̄hēdere. metus varios expellere et maleficꝭ artibꝫ obuiare. Hucusq̄ꝫ Isi. li. xvi ca. de cristallꝰ. Dic lapis ꝭm Dyas. gēma reꝯciliatōnis dr̄ ꝛ amorꝭ. q̄ꝛ si mulier a viro suo fuerit digressa. ꝑ v̄tutē adamātis ī viri grām facil⁹ reuocat. Adhuc dic̄ idē ꝙ si verus adamas capiti dormiētꝭ mulierꝭ supponat cauti⁹ scire poterit marit⁹ ei⁹ an sit casta nā si fuerit casta dormiēdo āplecti cogit virū lapidis maritū suū. si v̄o fuerit infidelis ab eo sbito resilit ꝛ velut lapidis pñia ia idigna subito de lecto cadit. Virt⁹ etiā h⁹ lapidis est. vt dic̄ Dyas. ꝙ cuꝫ in la certo sinistro gestat. valet ꝯ hostes ꝯ insaniā rixas ꝛ iurgia ꝯ incubos ꝛ fantasmata. ꝯ varia somnia et venena

De ametisto Capitulū. X

a Metist⁹ lapis ē indic⁹ q̄ int̄ gēmas purpureas obtinet ꝑncipatū. vt dic̄ Isi. Est aūt ametist⁹ colore purpureo ꝛ violaceo ꝑmixt⁹ q̄si rosa nitēs ꝛ leuit̄ fundēs q̄sdā flāmulas ꝛ emittens. Isid. Alteꝝ ei⁹ gen⁹ descēdit ad iacinctū nō ex toto igneū sꝫ vini colorē hñs. Et sūt spēs ei⁹ q̄nq̄ꝫ. Isidor⁹. Sꝫ vt dic̄ Dyas. purpure⁹ nobilior est ꝛ alijs vtilior. nā v̄t⁹ ei⁹ ꝯ ebrietatē ē ꝛ fac̄ vigilē ꝛ malā repellit cogitatiōēꝫ ꝛ bonū ꝯfert itellectū ꝛ iest ei mollicies adsculpendum.

De achate Capl'm. XI.

a Chates ē gēma nigra habēs albas venas. ꝛ dr̄ achates a flumine cuiusdē noīs existētis in sicilia iuxta qđ ē gemma ꝑmir⁹ inuēta. vt di. Isi. modo aūt ī pluribꝫ regionibꝫ iuuenit. Est aūt quoddā gen⁹ creticū. vt dicit Dyas. cum venis cerules. Aliud gen⁹ est indicū variū cū guttis sanguineis. Primū eñ gen⁹. vt di. Isi. creditur valere magicis artibꝫ. nam ipa tēpestatꝭ cōuertunt. sistunt flumina sic dicunt Idē etiā gen⁹ vtile est ꝭm Dyas. ad regum formas ꝛ simulacra mōstranda somniorū.

Creticũ aũt gen⁹ mutat pecula. gratũ facit ꝛ placentẽ ꝛ psuasorẽ ꝛ facũdũ, ꝛ vires cõfert. tertiũ gen⁹ scȝ indicũ visum fouet. ꝯ sitim pdest. ꝯ venenũ valet. ꝛ accẽsio ei⁹ odorifera est. vt dicit Dyas.

De abestone Ca. XII.

Beston archadie est lapis ferrei coloris. ab igne nomẽ sortitus. eo ꝙ semel accẽsus nunꝙ̃ extinguat᷑ d̓ quo fabricatũ est illud mechanicũ de q̃ gentiles capti sacrilegio mirabant᷑. In q̃dã em̃ templo veneris erat factũ cãdelabrũ in q̃ erat lucerna sic ardens vt nulla tẽpestate ꝛ nullo imbre extingui posset. vt dic̃ Isi. li. xvj. in. c. de gemmis

De absicto. Capitulum. XIII

Bsictus est gẽma nigra põderosa distincta venis rubentibꝫ. ꝙ calefacta igni septẽ diebꝫ calorẽ tenet. vt dicit Isi. c. de nigris gẽmis

De alabandina Ca. XIIII

Labandina est gemma dicta ab alabanda regione asie. cui⁹ color simil᷑ est calcedonio sȝ rarior. vt dic̃ Isid. ca. de cristall'. ꝺm Dyas. aũt alabãdina ẽ gẽma clara ꝛ subrufa vt sardi⁹. cui⁹ ꝓꝑ͛ est sanguinẽ ꝓuocare ꝛ augmẽtare

De argirite Ca. XV

Rgirites est gẽma argẽto simil᷑ hñs stigmata aurea cui sil'is est in colore andromaya. Est em̃ lapis cui⁹ color argẽte⁹ est. vt dic̃ Isid. cui est forma q̃drangula sic̃ tessere ꝛ fortitudo sic̃ adamãtis. huic putãt magi nomẽ impositũ ab eo ꝙ aioꝝ impet⁹ vl' iracũdias credit᷑ refrenare. vt dic̃ Isi. c. de gẽmis aureis.

De astrione Capitulũ. XVI

Strion est gemma indica cristallo ꝓpinqua in cui⁹ cẽtro lucet stella fulgore lune plene. sic aũt d̓r ab astris. eo ꝙ ex eis opposita fulgorẽ rapit. Isid. ca. de cristallis

De allectoria Capitulũ. XVII

Lectoria siue allector'⁹ est lapis q̃ i͂uenit᷑ i͂ vẽtriculis gallinaceis. cristallo obscuro sil'is. cui⁹ vltima magnitudo est ad fabe quãtitatẽ. hic in certamine ꝺm magos credit᷑ reddere hoĩes insupabiles ꝛ inuictos. vt d̓r in lapidario. De hac gẽma dic̃ Dyas. allector'⁹ lapis excitat venerẽ gr̃ũ fac̃ ꝛ ꝯstantẽ ac victorẽ discretũ ꝛ oratorẽ. amicos reformat ꝛ reꝑmit i͂ ore sitim

De asterite Ca. XVIII.

Sterites est gemma candida inclusam cõtinẽs lucẽ sicut stella int⁹ ambulantẽ. redditqꝫ solis radios candidantes.

De amatide Ca. XIX

Matides est lapis vl' gẽma a q̃ si vestis fuerit ꝯtacta ꝯ ignẽ resistit. ꝛ si igni i͂ponat᷑ nõ ardebit. sȝ splẽdore accepto nitidior apparebit. ꝛ est sil'is alumini scissibili. oĩbꝫ magoꝝ maleficijs obuiãs ꝛ resistẽs. vt dic̃ Isi. li. vij. c. x.

De bitumine Caplm. XX.

Itumẽ est terra a gleba limosa ꝛ viscosa in locis ꝑcipue palustribꝫ generata. Est aũt ꝺm Isi. li. xvj. c. ij. q̃dã terra glutinosa q̃ iuxta lacũ asphalti i͂ iudea reperit᷑. cui⁹ nãa est ardẽs ꝛ igni cognata. ꝛ est tãte tenacitatis ꝙ nec aq̃ nec ferro rũpit᷑ sȝ solũ sanguie mẽstruali. Est aũt vtilis ad nauiũ cõpaginatõẽ. De ħ bitumie d̓r i͂ Pla. asphalti. i. bitumẽ iudaicũ calidũ ꝛ siccũ in tertio gͣdu. ꝛ est terra nigri coloris ꝛ põderosa ꝛ fetida. ꝛ est terra vt dicũt aliq̃ d̓ spuma maris mortui generata ꝛ ad modũ terre i͂durata. hꝫ aũt ꝟtutẽ attrahẽdi ꝯsolidãdi ꝛ ꝯsumẽdi. ꝛ multũ valet ad vulnera ꝛ vlcera cõsolidanda si puluerisef. ꝛ sic vulneri supponat᷑. ꝛ si vuln⁹ fuerit multũ longũ ꝛ [illegible]. Valet etiã ad passiões matricis spũalia ꝯp̃mẽs. si ponat᷑ sup carbones. ꝛ fum⁹ ei⁹ q̃ est ferid⁹ sup os ꝛ nares ꝯtrahat᷑. Valȝ insup fleumaticis somnolẽtis litargicis. q2 fleuma d̓ capite multũ purgat. vt dic̃ Plat.

De berillo Ca. XXI

Eril⁹ est lapis indic⁹. in viriditate sil'is smaragdo sȝ cuȝ pallore. Polit᷑ ab indis i͂ sexangulas formas vt coloris hebetudo repcussu ãguloꝝ excitet᷑. aliter aũt polit⁹ nõ hꝫ fulgorẽ. Genera aũt ei⁹ sunt decẽ. vt d̓r. Isi. c. d̓ viridibꝫ gẽmis. vbi etiã stati subdit᷑. Crisoberil⁹ spẽs scȝ est berilli. cui⁹ pallida viriditas i͂ aureũ colorẽ resplẽdet. ꝛ hũc etiã india mittit nob̃. Berilli ꝟtutes describit Dyas. dicẽs. Int᷑ berillos q̃ magis pallet melior est. ꝟt⁹ ei⁹ ꝯ pericula bostiũ ꝛ ꝯ lites inuictũ reddit ꝛ mitẽ. ingeniũ bonũ adhibet. valet cõtra vicia epatis ꝛ cõtra suspiria ꝛ eructationes. humidos ocl'os sanat. manũ gestantis exurit si solis radio opponat᷑. hominẽ magnificat ꝛ amorẽ ꝯiungit ꝯiugalem

De calculo Ca. XXII

Calculus est lapillus terre admixtus rotundus atque durissimus. purus et ex omni parte lenissimus atque planus. dicitur autem calculus eo quod sine molestia sui breuitate et planicie a pedibus conculcetur. cui contrarius est scrupulus. lapillus scilicet asperrimus et minutus qui si inter pedem et calceum inciderit valde nocet. hec et saxa dicuntur scrupea. id est aspera atque dura. vt dicit Isi. li. xv. ca. iij. sepe autem lapillus in corpore alatur ex calidis et viscosis humoribus nunc in vesica nunc in renibus generatur. vt dicit Constan. quere in li. vij. de passionibus renum. c. de calculo

De cote Capitulum. XXIII.

Cos est lapis sic dictus eo quod ferrum ad incidendum acuat. cos enim greco sermone incisio dicitur. vt dicit Isid. Et ex his alie aquarie sunt. alie oleo indigent in acuendo sed oleum lene. aqua vero aciem acerrimam reddit. vt dicit Isi. li. eodem. c. iij. Habent autem cotes proprium hoc quod in hoc quod acuendo alteri seruit. paulatim se consumit. vt dicit Greg. puluis vero eius ab ipsius substancia resolutus congruit medicine. secundum quod virtutem habet desiccatiuam repercussiuam. et sanguinis restrictiuam. vt dicit Constan.

De calce Capitulum. XXIIII.

Calx est lapis adustus ex cuius admixtione cum arena et aqua fit cementum. Est autem calx dicta viua. vt dicit Isi. quia dum sit tactu frigida. intus tamen in occulto fermentem habet naturam vel continet ignem. Unde et perfusa aqua statim ignis erumpit latens. Cuius natura aliquid mirum habet postquam non arserit aquis incenditur. quibus solet ignis extingui. oleo vero extinguitur quo solet ignis accendi. Usus est fabrice necessarius. nam lapis lapidi non potest herere fortius nisi calce sit coniunctus. Calcis autem que fit ex lapide albo et duro melior est structuris. Ex molli vero vtilior est in tectio. Hucusque Isi li. xvj. c. iij. Calx autem secundum Plat. calida est et sicca in quarto gradu. que mixta cum oleo pustulas et vulnera putrida iuuat et incisiones bene consolidat. carnem superfluam corrodit nec in vulnere crescere permittit. Calx viua cum auripigmento et aqua ad modum pultis decocta pilos cadere facit. quia suo acumine poros aperit. vt di. Constan. et Plat.

De cemento Capitulum. XXV

Cementum est calcis et arene cum aqua temperate coniunctio et mixtura que ad lapides coniungendos et parietes liniendos et dealbandos summa est necessaria In picturis et coloribus parietum primum stramentum et precipuum est cementum. Melius autem adheret parieti bumefacto. et maxime si fuerit de plastro siue gipso. nam vt dicit Isi. gipsum calcis est cognatum. Optimum autem omnium lapidum est de lapide speculari factum cementum. qui lapis transtucet sicut vitrum et in tenuas crustas scissibilis. vt dicit Isi. et est idem quod plastrum. quod in greco dicitur gipsum. sed in teutonico spercetalonum nuncupatur

De carbunculo Capitulum. XXVI.

Carbunculus lapis est preciosissimus sic dictus quia vt carbo est ignitus. cuius fulgor nec nocte vincitur. lucet enim in tenebris adeo vt flammas ad oculos vibret. Genera eius sunt. xij. sed prestantiores sunt qui fulgent et emittunt radios sicut ignis. vt dicit Isi. li. xvj. ca. xiiij. Ibidem subditur. Carbunculus grece antrax dicitur. gignitur in libia apud trogoditas. Inter has duodecim species precellit antracites qui igneus est calore. sed candida vena precinctus. cuius est proprium quod proiectus in ignem velut inter mortuos carbones extinguitur. sed aqua perfusus exardescit. Alia est species carbunculi nomine scandasirus a loco inde vbi inuenitur sic dictus. in cuius specie velut intra lucidos ignes apparent quedam gutte quasi aurce et hec gemma est precij incomparabilis respectu aliarum. Alia est species que lignes appellatur a lucernarum fragrancia sic dicta. et hanc gemmam remissum carbunculum dicunt. Et est duplex. vna que vt purpura radiat. altera velut coccinei coloris seu ruboris. Hec a sole vel tactu digitorum calefacta paleas et cartarum folia ad se rapere dicitur sculpturis resistit. si vero aliquando sculpta fuerit dum signa in cera imprimit quasi quedam animalis morsu partem cere secum tollit. vt dicit Isid. ibidem. Ad speciem carbunculi reducitur balagius qui rubeus est et perlucidus. vt dicit Dyas. et dicitur quod hec species carbunculi in vena saphiri inuenitur. et ideo ex vicinitate saphiri quandam nebulam ad modum fauille circa ignem balagius contrahit. que circa eius superficiem se diffundit. et hoc patet sensibiliter si diligentius contempletur

De crisoprasso
Capitulum. XXVII

Crisoprassus est lapis ethyopicus qui lux celat et prodit obscuritas. de nocte enim est igneus. de die vero aureus. vt dicit Isid. ibidem. In die enim quasi euanescens et fulgorem emittens quasi aurum expallescit. Est autem alia species crisoprassi quam india nutrit. hic crisoprassus similis est prassio in colore siue porro. et respergitur quibusdam guttis aureis. vt dicitur in lapidario

De calcedonio Capitulū. XXVIII

c Alcedonı⁹ ē lapis pallid⁹ ⁊ hebetē p̄tendēs colorē q̄ſi mediū int̄ berillū ⁊ iacinctū. vt d̄r ī lapidario. Naſcit̄ aūt apud naſamos vt ferūt diuio imbre. ⁊ īuenit̄ ad repcuſſū lune plene. vt dic̄ Jſi. lib. xvj. Nō īuenı̄ t̄ niſi tricolor vt dı. lapid. Dia ei⁹ genera ſculpture reſiſtūt. caleſact⁹ paleā attrabit. Jſi. Dic lapis pforat⁹ ⁊ portat⁹ facit vincere cauſas. ⁊ valz ꝯ illuſiōes demonū ⁊ ꝟtutes ꝯſuat. vt dicit Dyaſ.

De criſolito Ca. XXIX

c Riſolit⁹ eſt lapis ⁊ ethyopic⁹. vt aurū lucēs. ⁊ vt ignis ſcintillās mariī colore eſt ſilis. declinās ad virorē ī auro poſit⁹ ⁊ ī ſiniſtro lacerto geſtat⁹ d̄r terrere demones ⁊ fugare. iuuat ꝯ timores nocturnos. ⁊ melācoliā minuit aut depellit et ꝯfortat intellectū. vt dic̄ Dyaſ. Criſolitı q̄dā ſpēs ē criſolimphis. c⁹ color d̄ die aure⁹. de nocte ꝟo igne⁹ indicat̄. Eſt ⁊ alia ſpēs criſolitı q̄ d̄r criſolēt⁹ colore aure⁹. ei⁹ aſpectus ꝯ mane palıdior ē. deinde hebetat̄ ei⁹ color ⁊ eſt ignis capaciſſim⁹. q̄ ſi iuxta ignē fuerit ei⁹ inflāmat̄. vt dı. Jſi. li. xv. c. d̄ gēmıſ aureıſ

De celidonio Ca. XXX

c Elidonı⁹ lapis ē modic⁹ tn̄ p̄cioſus Dui⁹ due ſunt ſpēs. ſ. niger ⁊ ruſus de vētre hyrūdinıo extrahūt̄. ꝑui q̄dem ſūt ⁊ deformes. ſz in ꝟtutib⁹ nō ſūt maiorib⁹ ipares. imo mult̄ alijs ſunt maiores. Valet eñ ruſus ꝯ lunaticā paſſionē ⁊ ꝯ inſaniā et antiquū lāguorē. facūdū fac̄ ⁊ gr̄uz ⁊ placētē. Niger ꝟo valet ꝯ noxios hūores. ⁊ febres ⁊ iras. ⁊ lot⁹ aq̄ ſanat oculos. h̄ oīa dicunt̄ in lapidario

De criſtallo Ca. XXXI

c Riſtall⁹ lapis eſt relucēs clar⁹ et colore aq̄ſus. credit̄q3 q̄ ſit nix vl' glacies p̄ multoꝝ annoꝝ ſpacia indurata. vn̄ ⁊ nomē ei greci dederūt. gignit̄ in aſia ⁊ cypro. maxie in ſeptētrionalib⁹ alpib⁹ vbi in eſtate ſol ferueñtiſſim⁹ inuenit̄. ⁊ iō q⁊ āno ſa ⁊ diuturna eſt ibi glacies. iō ſpēm reddit hāc que criſtall⁹ noiat̄ Dic ſi fuerit oppoſit⁹ ſolis radijs adeo capit flāmā vt aridis fungis ignē p̄beat. Vſus ei⁹ ad pocula deſtinatur. nihil alıd opa t̄q3 frigidū facere poteſt. Hucuſq3 Jſi. lı. xv. c. xiij. De criſtallo autez dicit Dyaſ. criſtall⁹ nō vi frigoris tantū ſed vi magis terreſtreitatı in lapidē induratur color aūt illı⁹ glaciei eſt ſilis. h⁹ ꝟtus eſt ꝯ ſitim ⁊ ardorē. q̄ trit⁹ melle ⁊ potatus lacte replet vbera ſi ex cauſa calida lac ꝑus ſit amiſſum. Et etiā ſumpt⁹ in potu valet ꝯ colicaz paſſionē ⁊ viſceꝝ ſi nō aſſit ꝯſtipatio. Lapis eſt luci pui⁹. vn̄ l̄ras ⁊ alia que in eo ponuntur manifeſtat. Q, aūt ex aqua materialiter fiat criſtall⁹. dicit Greg⁹. ſup p̄mū Ezechiel' Dabet in ḡt aq̄ ex ſe fluiditatē. ſz p̄ frigoris vehementiā in criſtalli ꝯuertit̄ frimitatem Vñ in Eccl'. ſcribit̄. Flauit vent⁹ aquilo ⁊ ꝯgelauit criſtallū ⁊c̄. Et h⁹ aſſignat Ariſto. rōem in li. methoꝝ. ſbi. lapidea d̄ ſubſtātijs mineralib⁹ materialit̄ ſunt aqua. vt dic̄ Richardus ruſus. lapides mineraliū ſūt d̄ aq̄ ſz tn̄ q⁊ habēt de terrea ſiccitate pl⁹ q̄3 liquabilia. iō nō ꝯgelant̄ ſolo frigore aquoſo. ſed etiā terrea ſiccitate que p̄mutat aq̄ſum terreum in vitreū q̄ñ ſup̄ aquā dn̄at̄. ⁊ vincit frigiditas ſup̄ducta. ex q̄ patet q̄ vera eſt ratio Grego. ⁊ Eccl'. q̄ dicūt q̄ ex aqua p̄t criſtallus generari

De cerannio Ca. XXXII

c Eraunı⁹ eſt lapis criſtallo ſil'is ceruleo colore infect⁹. ⁊ eſt apud germaniam. alter eſt hyſpanic⁹ rutilās vt flamma. hi cadūt d̄ e locis tonitrui. ⁊ dicuntur ꝯ vim fulgoꝝ opitulari. vt dic̄ Jſidorus ibidē. Jdē in lapidario vbı d̄r. Cum tonat horrendū cū fulminat igne⁹ ether. Nubib⁹ illiſus celo cadit iſte lapill⁹. Qui caſte gerit hūc a fulmine nō ferit̄. Nec dom⁹ aut ville q̄b⁹ affuerit lapis ille Virt⁹ vtriuſq3 eſt ad p̄lia ⁊ cauſas vīcēdas. ⁊ valēt ad dulces ſomnos. vt d̄r ibidē

De corallo Ca. XXXIII

c Orall⁹ naſcit̄ in mari rubro. ⁊ q̄3 diu tegit̄ aq̄s lignū eſt. ſz ſtatim q̄ñ extrahit̄ ⁊ tangit̄ aere in lapidē induratur Sunt aūt rami ei⁹ ſub aqua cādidi ⁊ molles. extracti cū retib⁹ rubeſcūt ⁊ lapidificantur. vt dic̄ Jſid. c. de rubris gēmis. Et ſeq̄t̄ ibidē quantū apud nos p̄cioſa eſt īdica margarita. tāto p̄cioſior eſt corall⁹ apud indos. hūc magi dicūt reſiſtere ꝯtra fulmen. Jſid. Jdē d̄r ī lapidario. Jp̄i⁹ eſt vt ait zoroaſtes mira p̄tās. Fulmina tiphones tēpeſtateſq3 repellit. A q̄cūq3 gerat̄ Eſt aūt duplex. alb⁹ ⁊ ruſus. ⁊ nūq̄3 vltra ſemipedem lōgior inuenit̄. ruſus maxime valet ꝯ oēm fluxū ſanguinis. ꝯ epilentiam. ⁊ ꝯtra dyabolica ⁊ varia mōſtra. m'tiplicat fruct⁹ ⁊ expedit fines et p̄ncipia negocioꝝ

De corneolo Ca. XXXIIII.

Orneol⁹ lapis est rufus ⁊ obscur⁹. vał' tñ est ⁊ ꝑciosus q̄ in collo suspē sus vł in digito portat⁹. In discep/ tādo surgētes mitigat iras. Sāguis ex mē bro sistit quecūq₃ fluorē. ꝑcipue talē patik si femīa fluxū. vt dr̄ ī lapida.

De dyonisio Ca. XXXV.

Jonisi⁹ lapis ē niger ł fusc⁹ rubēti/ bus venis sparsus. vocak aūt ita ꝙ si a q̄ mixt⁹ ꝯterak vinū al's nimium flagrat. ⁊ tñ qđ in illo mix̄ ē ebrietati resistit vt dic̄ Isi. li. xvj.

De diadoco. Ca. XXXVI.

Jadocos lapis ē pallid⁹ lucēs vt be rill⁹. ⁊ ē opt⁹ ad rñsa a demonib⁹ ob tinēda. excitat em̄ demones ⁊ fantas mata. ⁊ si defuncto q̄s forsan applicet illū ꝑ tin⁹ asserik solitas amittere vires. Nā sacer hic lapis est. ⁊ q̄ mors sternit abhorret. sicut dr̄ in lapidario

De ere Ca. XXXVII

Es a splēdore aer̄; ē vocata. vt dicit Isi. Apđ antiq̄s em̄ anteq̄₃ ferri co/ gnit⁹ fuit vsus. ere p̄mi ꝓscindebant terrā ⁊ belli certamīa pagebāt. tūc aur̄ ⁊ ar gentū reijciebāt. nūc ꝟo aur̄ in summo bo/ nore est. Sic voluēda etas cōmutat tp̄o re/ rū. ꝟba sūt Isi. li. xvj. Idē aūt es est ⁊ cupꝝ qr̄ vtrūq₃ ex eodē lapide ꝑ decoctiō₃ ignis resoluik. Lapis em̄ calore ignis resolut⁹ in es ꝯuertik. Job. xxviij. Cōponik aūt es siue cupꝝ sic̄ ⁊ alia metalla ex sulphure ⁊ argen to viuo. s₃ h̄ accidit q̄n pl⁹ est de sulphure q̄₃ de argēto viuo. ⁊ sulphur est terreū ⁊ nō pu rū rubeū h̄ns colorē adurentē Argentū ꝟo viuū mediocre nec nimis grossum nec ni/ mis subtile. Et ex tali cōmixtiōe es generak sicut dic̄ Aristo. Sic aūt dic̄ Isi. c. đ ere. Es si fuerit admixtū cū alijs metallis colorem mutat ꝑik ⁊ ꝟtutē. vt p₃ ī auricalco ⁊ in ere corinthio. q̄r cū diuersis metallis ē ꝯiūctū. vñ q̄ddā est albū ad nitorē argēti accedens aliud fuscū spēm auri exp̄mēs. terciū in quo cūctoꝝ est tēperies. Est ⁊ aliud gen⁹ eris qđ dr̄ coronariū. qđ sc₃ ex ductili ere ī laminas attenuak ⁊ fclle tauri tingik. spēm auri ꝑten dit ī coronis histrionū. vñ ⁊ coronariū ē vo catū. Es aūt qđ ductile ē ⁊ malleo ꝑducik. regulare appellak. ecōtra fusile qđ tm̄ fundi tur. s₃ qđ₃ fusile est sub malleo fragile est. q̄n aūt es bñ purgak ⁊ ab oīb₃ vicijs excoquik ductile efficik ⁊ regulare. Om̄e aūt es in fri gore magno meli⁹ fundik. Es celeri⁹ rubigi nem ꝯbit nisi oleo ꝑungak Itē int' omīa me talla est vocalissimū ⁊ maxīe potestat₃. Vnc vsq₃ Isi. li. xvj. maxīe ꝯuenit vsui tubaꝝ ⁊ cāpanaꝝ ꝓpt' suā sonoritatē ⁊ durabilitatē lapis vñ excoquik est maxīe duriciei ⁊ cōpa ctiōis. vñ ñ facile frāgik nisi ꝑus ī rupe igne fortissimo exurak. Octies aūt vł nonies cō burik añq₃ extrahak ꝑfecte de lapide et pur/ gek sicut mihi sepi⁹ certissime asseruerūt in loco vbi fodik eris purgatores. Vasa metł rubiginosa sunt ⁊ eruginosa. nisi sepi⁹ arena aspera ꝯfricenk. Olfactu etiā ⁊ gustu sūt ab ominabilia. nisi cū stāno sint linita. Es etiā si sine stāno fuerit de facili vrik ⁊ cremak. vt dic̄ Isi. c. de stāno. Es ꝟo exustū ⁊ pulueri satū. vt dr̄ in Plat. h₃ ꝟtutē dissoluēdi ⁊ cō/ sumēdi ⁊ extenuādi ⁊ hūores noxios expur gādi. vulnera sanat. caliginē oculorū pur/ gat. carnes supfluas corrodit ⁊ vlterius cre scere nō permittit. vt dicit Platear⁹ ⁊ etiā Dyasco.

De electro Capl'm. XXXVIII

Lectrū est vocatū eo ꝙ ad sol' radi/ um auro clari⁹ luceat ⁊ argēto. nam sola poet₃ electron dr̄. Efficaci⁹ aūt est h̄ metallū oīb₃ metallis ⁊ nobili⁹. Hui⁹ tria sunt genera. vnū qđ ex ꝑno arbore flu/ it qđ succinū dr̄. q̄n em̄ ꝑmo fluit de arbore est liquidū gūmi. s₃ post indurak calore vel frigore in duriciē lapidis ꝓspicui vt cristal li. Alteꝝ gen⁹ metallū dr̄ qđ naturalit' inue nik ⁊ in ꝑcio habek. Tertiū fit de trib₃ ꝑcijs auri ⁊ vna argēti. electrū ꝟo qđ naturale est illi⁹ est nature vt in ꝯuiuio ad lumina clari us cūctio metall' fulgeat ⁊ venenū ꝑdat. nā si eo in fundas stridorē edit ⁊ ī colores vari os in modū arc⁹ celest₃ se mutare subito cō/ sueuit. Hucusq₃ Isi. li. xv. de metallis. vlt. De electro aūt artificiali dr̄ sup Ezech. dū aur̄. inq̄t Grego. miscek cū argēto argētum a claritatē crescit. aur̄ aūt cū claritate ar/ gēti tēꝑatū ꝟtutē suā nō ꝑdit s₃ tantūmo/ do q̄ ad decorē coadmixti argēti aliq̄ntulū expallescit. Electrū etiā veꝝ a q̄busdā arpa go dr̄. eo ꝙ attritu digitoꝝ accepta calor₃ ḡ tia oīa folia ⁊ paleas ⁊ vestimētoꝝ fimbrias rapiat ⁊ attrahat. sic̄ magnes ferrū. vt dicit Isi. li. xvj. c. de rubeis gēmis. De facili autē quocūq₃ mō hō voluerit recipit colorem et tincturā. Vñ de radice auense et conchilio

de facili inficit. vt dicit idē ibidē.

De echite Ca. XXXIX.

e Chites lapis ē indic⁹ ꝛ ꝑsic⁹ q̄ ī lit-
toꝛib⁹ occeani ī sinu tā indici maris
ꝙ ꝑsici iuenit. Est aūt lapis colore
puniceo sicͣ dr̄ in lapidario. ꝛ est duplex. vt
dic̄ Isi. s. mascul⁹ ꝛ femīa. vn̄ ꝛ bini sp̄ in ni-
dis aq̄laꝝ iueniunt. nec sine his parere pōt
aq̄la. ꝛ iō aq̄la istos portat ī nido suo. Horuꝫ
mascul⁹ dur⁹ est ꝛ silis galle ꝛ subrutilano.
femine⁹ vo mollis ē. ꝛ hi lapilli alligati pari
enti faciūt part⁹ celeritatē. ꝛ etiā faciunt ali
quādo aboꝛtiri si nimis diu ibi dimittūtur
et aliq̄d excidit vulue nisi cito a parturiēti-
bus auferāt. vt dic̄ Isi. li. xvi. c. iiij. Hic etiā
lapis more ꝑgnantis aliū lapidē in se tenet
clausum. vt dic̄ Dyas. ꝛ in lapidario dr̄. Cō
tinet h̄ aliū more ꝑgnātis lapillū. Ei⁹ vtus
est ↄferre sobrietatē. diuinas auget ꝛ amo-
rē. ꝛ fac̄ victorē ꝛ fauorabilē ꝛ caducoꝝ ꝓhi
bet visum. si q̄ venenū fraude q̄s suspect⁹ fu
erit si re⁹ fuerit. h̄ lapis sub cibo ei⁹ posit⁹ ci-
bū deglutire nō ꝑmittit ꝙ si lapis subtract⁹
fuerit cibū deglutire nō tardabit

De emathite Ca. XL.

e Mathites lapis ē rufus ferruginē
us affric⁹ ꝛ indic⁹ ac arabic⁹. sic di-
ctus eo ꝙ cruoꝛe resolut⁹ ī coloꝛem
sanguinē mox erūpit. vt dic̄ Isid. Ualet cō-
tra vesice fluxū ꝛ oculoꝝ doloꝛes. ↄ venenū
ꝛ serpēns moꝛsum ꝛ vētris fluxū. oēm san-
guinē stringit ꝛ maxīe muliebrē ꝛ gīgiuarū
vt dic̄ Dyas. In Plat. aūt dr̄ frigide et sicce
esse cōplexiōis. ꝛ h̄z vtutē ↄstringēdi fluxuꝫ
sanguis. dr̄ aūt ab emath q̄d ē sanguis. ꝛ thi
tes q̄d est situs. t̄. vn̄ valet emo proīcis. i. san
guinē vomēntib⁹. ꝛ dissentericis singulare ꝓsi
dium est

De elitropia Capitulū. XLI.

e Litropia gēma est viridis cū guttis
puniceis venis sanguineis suꝑsper
sa. Et ē sic dicta ab effectu. q: si po-
nit in aqua radijs sol' opposita ebullire facit
ꝛ aquā in vase positā resoluit ī nebulā. et p⁹
paululū resoluit in guttulas pluuiales. hec
eadē etiā gēma videt posse facere mira. naꝫ
posita ī pelui in aq̄ clara radios sol' mutat ꝛ
ex aeris repcussione obūbrare videt radio-
rū solariū claritatē ꝛ q̄ndā inducere in aere
sanguineū coloꝛē ac si sol ex interpositione
coꝛpis lunaris ad solem eclipticas pati tene
bras videat Et iō q: illa videt sol' posse mu

tare claritatē. elitropia. i. solis auersio nūcu
pat. ꝛ h̄ exp̄sse dic̄ Isid. ꝛ Dyas. in lapidario
dr̄. Ex re nomē h̄ns ē elitropia gēma. Que
solis radijs in aq̄ subiecto vacillo. Sāgui-
neū reddit mutato lumīe solā. Eclipsimq̄
nouā terris effundere cogit ꝛc̄. Et dic̄ Isid.
ꝙ ita manifestat incātatoꝝ stulticiā ꝛ mago
rū q̄ in suis ꝓdigijs gl'iant. Illudūt em̄ ho
minū aspectib⁹ in his q̄ opant. sic facit gem
ma sup̄dicta de q̄ exēplificādo dic̄ ꝙ herba
eiusdē nois cū q̄busdā incātatiōib⁹ additis
fallēdo visuꝫ intuētiū. facit portantē hoīeꝫ
nō videri. In m̄tis alijs ē gēma h̄ cōmēda
bilis. q: sanguinē stringit. venena tollit. nec
falli poterit q̄ eā gesserit ꝛc̄.

De enidro Cap'm. XLII.

e Hidros parit⁹ lapis ē ꝛ modic⁹ ꝑpe
tuis distillat guttis. nec tn̄ liquefit
oīno nec efficit aliq̄ mō minoꝛ. vnde
dr̄ ī lapid. ꝑpetui flet⁹ lacrimis distillat eni-
dros q̄ velut ex pleni fontis scaturigīe manat
Et dr̄ ibidē ꝙ difficile ē h'mōi reddere rōēꝫ.
q: si gutta defluit d e lapidis suba. q̄re nō mi
noꝛ efficit vl' oīno liq̄scit. si vo ros vel aliud
ipm ingredit q̄d est ꝙ ingrediēs nō repellit
egredientē. Pōt tn̄ esse vt mihi videt ꝙ vtus
lapidis ↄdēsat in aquā aerē sibi vicini⁹ pro
pinquātē vt iā videat exire d e sua suba lapidis
q̄d egredit d̄ suba aeris circūstantis.

De epistide Capitulū. XLIII.

e Pistides est lapill⁹ rutilās ꝛ rubicū
dus. q̄ ex p̄te cordis gestat⁹ tutū ser-
uat. cōpescit seditiōes. coercet locu-
stas ꝛ volucres steriles nebulas ac grandi-
nea a fructib⁹ terre. ꝛ opposit⁹ soli ignē et ra-
dios emittit. Et si hūc lapidē in aquā feruē
tē piecer̄ cessat ei⁹ ebullitio. ꝛ post modicū
frigescit. vt di. Isi. ꝛ Dyas.

De exolicero Capitulū. XLIIII.

e Xolicetos lapis est sic dict⁹. eo ꝙ. xl.
colorib⁹ est distinct⁹. ꝛ est ꝑu⁹ valde
ꝛ efficit oculos intuētis hoīs tremu
los. in libia apud trogoditas inuenit

De ferro Capitulū. XLV.

f Errū a feriēdo ē dictū. vt di. Isid.
sua em̄ duricie frīt domat ꝛ ↄcutit
oīa genera metalloꝝ. q̄d q̄dē ꝙuis
de terra origīnē ↄhat durissimū tn̄ est ꝛ soli
dissimū. ꝛ iō oīa alia feriēdo cōꝑmit et dila
tat. ꝛ h̄ vt dic̄ Isi. iuxta terre gen⁹ nomen as
sumit. ꝛ ꝑ h̄ multipl'r variat. q: s'm h̄ mag'
duꝝ vel min⁹ iuenit. Generat aūt ferrū s'm

Aristo. ex argēto uiuo grosso nō mūdo necꝫ potoso terreo. ꝛ sulphure grosso in cui⁹ cōpositōe pl⁹ est de pdicto sulphure ꝙ̄ de argēto uiuo. vñ ꝓpter dñiū frigidi ꝛ sicci ꝛ terrei ferrū frigidū ꝛ siccū valde durꝫ est in suis ptib⁹ ꝛ cōpactū. ꝛ qꝛ min⁹ hꝫ in se aerei ꝛ aqi humidi ꝙ̄ alia metalla. iō ad resoluēdum i igne difficile ē ꝛ ꝗ̄ucad remolliendū. vt dic̄ Rich. Ferramēta ṽo cū oleo tpare mos est ne aq̄ frigiditate nimiū indureꝭ. vt di. Isid. Ferrū ex sanguis ɔtactu citissime rubiginē ɔtrahit. ꝛ dū ei⁹ subam sub intrauerit vix recedit. vt di. Isi. Rubigo ē viciū rodēs ferrū. qḋ ei accidit vl' siue sube ipuritate siue ex terre ɔtactu ꝛ vicinitate. siue ex sanguinis siue cuiuslibꝫ infecti aut huīdi vapoꝝ q̄litate Et subdit idē. a ferro inq̄t sanguis human⁹ effundiꝭ ꝛ de ferro se vlcisciꝭ. qꝛ de re nulla alia ita cito p rubiginē ɔsumiꝭ sic q̄n humano sanguie immūdaꝭ. Cū ferro magnes cōcordiā hꝫ vñ ꝛ magneo ipm attrahit ꝛ ipm attractū etiā mediāte vase argēteo vl' eneo ipm sequiꝭ eiqꝫ subijciꝭ ꝛ obedit. Si ferruꝫ bñ politū alumie vl' aceto linitū fuerit similiuꝫ sit eri. rubigine carebit politū ferrū. si cerusa vel medulla ceruina fuerit pliniuꝫ. Isid. Ferrū candēs si in vino vl' in lacte se pi⁹ extinctū fuerit ipꝫ vinū spleneticꝭ ꝛ alijs morbidis medicare faē. vt dic̄ Cōstā. Ferrū etiā vt dic̄ Isi. accēsum igni nisi indureꝭ ictib⁹ corrūpiꝭ. rubēs in igne nō est vtile ad cudendū añ ꝙ̄ albescere incipiat vel albere Usus ferri vtilior est hoi in plurib⁹ ꝙ̄ vsus auri. ꝛ ꝙ̄uis pl⁹ diligaꝭ auri spēs ab auaris sine ferro ei respublica tute nō agiꝭ. qꝛ sine ei⁹ metu securitas ab hostib⁹ nō habeꝭ. ferro cōis iusticia regiꝭ. tueꝭ innocētia ꝛ iproboꝝ audacia ferri metu coerceꝭ. sine ferro nullū fere op⁹ mechanicū vix pficiꝭ. nulluꝫ edificiū ɔstruiꝭ. agricultura nullaten⁹ exerceꝭ. Et iō fm Isi. ē dictū ferrū eo ꝙ farra. i. semia ɔdāt. qꝛ sine ferro nec panis ṽ terra acq̄riꝭ. nec etiā iā pat⁹ panis sine ferro cōgrue diuidiꝭ vt i vsum cibi ab hoie assumaꝭ. Itē ferrū ferro acuiꝭ. vt dic̄ salomō. nā ɔfricatōne mutua hebetudo ferri vtriꝫ attenuaꝭ ꝛ sic acuiꝭ vt inde facili⁹ qḋlibet icidaꝭ. Scoria ṽꝛ ferri immūdicia q̄in igne excoq̄ꝭ. ꝛ ē sic dicta eo ꝙ ṽ ferro ignis violētia sit excussa. vt dicit Isidorus

De ferrugine.
Capitulum. XLVI.

Errugo est limatura ferri sic squama est illḋ qḋ euolat ex pcussiōe ferri. ꝛ hꝫ ṽtutē siccādi ꝛ attenuādi. ꝛ iō valet ɔ̄ opilationē splenis. vomitū tñ potenter excitat intm̄ ꝙ aliq̄n ducit ad mortē nisi puluere adamātꝭ vel aq̄ in qua p noctē iacuerit ei⁹ violētia repmaꝭ. ɔtra emoroidas ṽꝛ esse puluis ei⁹ optim⁹. dissenteriā. i. fluxū vētris stringit. vt in Plat. Ferrugo etiā ṽꝛ ferri rubigo ꝛ corrosio dicta a corrodēdo. de tñ ꝓprie erugo ab erodēdo nō ab eramento. vt dic̄ Isi. man⁹ siq̄uidē tāgentꝭ inficit ꝛ maculā deformē post se relinq̄t. ꝙ̄to ferꝝ magꝭ puꝝ ꝛ politū est tāto euidēti⁹ ꝛ citi⁹ a rubigine defedaꝭ ꝛ difficili⁹ remoueꝭ. Nec ṽ facili deponiꝭ nisi trib⁹ modis. s. p ignis excoctiōꝫ vl' p ferre vl' p lime corrosionē. vl' p collisionē lapidis ꝛ durioꝝ arenule extersionē. hoc añt hꝫ ꝓpriū eruginis infectio ꝙ occasiōe leui reuertiꝭ ad locū in q̄ semel radicaꝭ

De gleba. Ca. XLVII.

Leba ex collectōe puluerꝫ est i vno glomere conduunata. vt dic̄ Isi. lib. xvi. c. i. Terra eñi ligata gleba est. soluta ṽo puluis. Indurata i globū terra semē nō recipit. ꝛ receptū erūpere in germē non pmittit. ɔfracta ṽo tegit semina atqꝫ nutrit. per pluuiā remollita q̄ndā pinguedinē in se recolligit quā ad semiuū pductiōꝫ radicibus circūfundat. vt dic̄ Gregꝭ. Aliq̄n etiā glebe naturā in se ꝓmuent mineralē. ꝛ iō ex glebis diuersaꝝ reꝝ spēs pducūꝭ. sic dic̄ Gre. sup illū locū Job. xxviij. Lapides saphiri loc⁹ ei⁹ ꝛ glebe illi⁹ auꝝ

De gemma Ca. XLVIII

Emma ṽꝛ eo ꝙ luceat instar gūmi. vt dic̄ Isi. gēme siq̄dē magnū decorē varietate coloꝝ pbēt auro. Ideo añt dic̄ Isi. dicūꝭ ṗciose. qꝛ rare sūt atqꝫ care. oīne eñi rarū magnū ꝛ ṗciosum vocaꝭ. sic scriptū est. erat fmo dei ṗciosus. i. rar⁹. Isidor⁹. nec alicui dꝫ videri dubiū aut falsum q̄n sua sit ṽt⁹ diuinit⁹ insita gēmis. qꝛ sic dic̄ lapidario. Ingēs est herbis ṽt⁹ ꝫ maxia gēmis. Quaꝝ q̄dā in venis terre inueniunꝭ ꝛ cū metall' effodiunꝭ. q̄daꝫ a pfundo maris euomūꝭ ꝛ generatōnis ipaꝝ loc⁹ ignoraꝭ. ꝛ tales gēme sepe i litorib⁹ marꝭ ꝛ fluuioꝝ glareis repiunꝭ. q̄dā in corpib⁹ aiuū ꝛ reptiliū sepi⁹ pereanꝭ Unicuiqꝫ añt gēme veneranti credibili ṽtute inueniunꝭ diuinit⁹ insignite. qū nobiles sunt ꝛ vere. Nā vt dic̄ Isi. c. de

gēmis aureis. ī quibusdā gēmaꝝ generibus veras a falsis discernere mag' difficultas est. nā sepe ille q̄ sunt false ⁊ sophistice veris videntesse simillime. ita vt vix pōt ꝑea sophisticꝫ depꝑhēdi. qꝛ q̄dā vt di. Isid. p smaragdis vitꝛ arte inficiūt ⁊ fallūt oclos subdola q̄dā viriditatꝭ silitudo. sine fraude eī nulla mortaliū est vita. Isi. oīs aūt nō trāslucidas gēmas cecas solem' appellare eo q' deficiēte sui obscurēt. Isid. sꝫ sepe fallūt sic iudicātes. qꝛ pl' ꝟtuiꝭ sepe latet ī paulo adamāte ferrugineo ⁊ obscuro q̄ ī sardio lucidissimo vel berillo

De gagate Ca. XLIX

Gagates est lapis rudis ⁊ tn̄ ꝑciosus q̄ ꝑmo in sicilia ⁊ gagāte flumine est rept' fluore flumīs ad ripā iact' vn̄ noīat'. q̄uis ī britānia sit plurim' et eximius. vt di. Isi. Est aūt duplex. s. glaucꝰ ⁊ niger. niger aūt est plan' leuis ⁊ facile cōbustibilis igni apposit' fere sic tħus. incēsus aūt odore suo ꝟpētes fugat. demoniacos ꝓdit. ⁊ demonib' ꝯtri' esse putat. ꝟginitatē ꝓdit qꝛ si ei' bibita si bibēs est ꝟgo. nō vrinabit. si nō est ꝟgo statim vrinā emittet. etiā ꝯ voluntatē. vt dic̄ Dyas. ⁊ sic ꝟginitas ꝑ lapidē ꝓperit. vt dicūt autores. Itē idē lapis iam niger q̄ glauc' attritu digitoꝝ calefactas paleas leuca sibi apposita ꝯhere ꝯsueuit. pot' tatem ꝯfert ydropicis. qꝛ nociuum ꝯsumit humorē. ⁊ dr ꝯfortare epar sua forsan siccitate ⁊ etiā occulta q̄litate. Itē puluis ei' apposit' dētes roborat. debiles ⁊ laxatos ꝯfirmat. Itē multum dr valere ꝯ fantasmata ⁊ nocturnas demonū vexaōes. Itē ei' suffumigatio ꝓuocat mēstrua qū casu aliq̄ sunt ablata. Itē dr sedare dolores vētris qn̄ stomach' patit casu aliq̄ subuersionē. Itē vincit ꝑstigias ⁊ carmia dura resoluit. vt dr in lapid. itē valet acceleratꝰ ꝑtū ⁊ adiuuat ꝑietē vt dr ī lapid. Vn̄ si lapis tā gross' ⁊ rudis tā mirabilia opat. null' ꝑꝑt exteriorē faciē vilipendēd' est q̄diu ꝟt' latēs interi' ignoratur De hāc lapide dic̄ Isid. in aq̄ accendit, extinguit ꝟo in oleo, qd est mir.

De galactile Capitulū. L.

Galactiles est lapis colore cinereus. gustu suauis. q̄ si attrit' fuerit q̄ddā lacteū de se emittit. vt dic̄ Isid. h lapis ī ore clausus turbat mētē. circūdat' collo vbera lacte replet. alligat' femori dat facilē ꝑt'. mixt' aq̄ ⁊ sale si circūspergat ouili. oues replēt lacte ⁊ scabies fugat ab eis. vt dicit Dyas.

De gelacia Capitulū. LI.

Gelacia gēma ē cādida hn̄s speciem grādinis ī figura. ⁊ ē tāte frigiditatꝭ q' nūq̄ ab igne calescit. Isi. ⁊ Dyas.

De geratice Capitulū. LII.

Geratices lapis ē niger sꝫ supat ꝟtute colorē q̄ ꝑus abluto sicq̄ gestauerit ore dicere mox poīt q̄d ꝺ se cogitat alr. sic dr ī lapid. dilectū reddit ⁊ amabilē eū sup quē est. sicq̄ ꝓbat ꝟt' ei'. nā si iunnctū fuerit corp' alicui' melle ⁊ muscis expositu relinquūt eū musce si ꝑn̄s fuerit iste lapis. sꝫ si lapidē subtraxeri sugēt corp' ei' et corrūpēt

De iaspide Caplm. LIII.

Iaspis est gēma viridis smaragdo similis sꝫ crassi coloꝛꝭ simpl'r est. Ei' spēs sunt. xvii. vt dic̄ Isi. nā ias viride. p in nasin gēma dr. q̄uis aūt ei' color ꝑcipu' sit viridis. tn̄ mlt'os hꝫ alios intermixtos. Ei' ꝟt' est reꝑmere febres ⁊ idropisim in his q̄ gestāt ipm caste. Iuuat etia ꝑtariētem. fugat fantasmata ⁊ int'picula facit hominē tutū interiorē refrigerat ardorē fluentē cōpescit sanguinē ⁊ sudorē. luxuriā cohibet ⁊ īpedit ꝯceptū. mēstrua ꝯstrigit ⁊ emorroides si puluerisēt dat' cū lacte vlcera īueterata sanat. sordes oculoꝝ purgat. ⁊ visum acuit ⁊ ꝯfortat. maleficiis ⁊ incātatōib' resistit. efficacior est ī argēto q̄ in auro. In capite aspidis inueniē lapill' iaspidi silis q̄ mire creditē esse efficacie ⁊ ꝟtutis. ⁊ iō q̄dā iaspidē q̄si aspidē dictū esse credūt. tot aūt credit hr̄e ꝟtutes q̄t hꝫ diuersas venulas ⁊ colores vt dic̄ Dyas. In mōtib' scithie inueniē optim' ⁊ a grifonib' custodiē quēadmodū smaragdus. vt dic̄ Isi.

De iacincto Capitulū. LIIII.

Iacinct' lapis ē cerule' ⁊ saphirei coloris aliq̄ multū ꝓpinqu'. ex colore suo nomē hn̄s vt dic̄ Isi. Lapis iacinct' q̄dā in ethyopia ē inueniē. Optim' ē q̄ nec nimis clar' nec etiā nimiū est obscur' vel obtusus. sꝫ ex vtrisq̄ ꝓpamēto mediocrit est refulgēs. Isi. Hic nō rutilat equalit In aere sereno em̄ grat' ⁊ etiā ꝑspicu' ī nubilo corā ocul' est marcid' ⁊ obtusus. Isid. In os missus sentit frigid' ad scalpendū ē durissim'. nō tn̄ ē iuict'. qꝛ ab adamāte scribit ⁊ signat. vt di. Isi. fm Dyas. iacinct' la/

pis ē. nūc colore ceruleꝰ. nūc subrufus. nūc purpureꝰ siue venetꝰ. Et sunt tres spēs. nā sunt granati citrini ⁊ veneti. s; int' istos granati. i. blaui sunt meliores. Iste lapis mirabilis ē q̄ aeri maxie se ꝯformat. vt in nubilo sit nubilꝰ. ⁊ in sereno sit serenꝰ. Istiꝰ lapidis est virtꝰ singularis f'm autores q̄ ꝯfert leticiam ⁊ ꝯtrariat melācolice q̄litati. Cōfortatiue est ꝟtutis sic̄ ⁊ cipiꝰ spēb; dr. Cōfortatiue cūcti virtutis habent'. Tristiciā q̄ fugāt ⁊ vanas suspitōes. Resistit etiā diuers' pestilentijs q̄ solēt in aere sepiꝰ generari. vigorē etiā dat mēbris. ⁊ vegetat vel ꝯfortat neruos et dulcē ac salutiferā dat saporē. vt dic̄ Dyas. maxie si sil'is est saphiro. q: f'm oēs q̄ de gēmis tractāt tāto in suis effectib; est efficacior q̄sto plꝰ in colore ⁊ sub'a saphiro appropinquat. ⁊ tal' iacinctꝰ veneno obuiat et tossico ꝯtrariat'. Dyas. Et etiā q̄dā assimilat' herba eiusdē nōis i colore ⁊ i multis est ei par q̄uis nō ꝑ oīa in valore. sic dic̄ Isid.

De iride Caplm̄. LV.

Iris est lapis exagonꝰ. i. sexangulus vt dic̄ Isi. q̄ ꝑmo i arabia iuxta mare rubꝝ ē inuētꝰ. nūc aūt in pluribꝰ locis inuenit'. s. in germania ⁊ i hybernia ⁊ in multis regionib; aq̄lonis. Est aūt in colore ꝑspicuꝰ. cristallo sil'is. vt dic̄ Isi. ⁊ dr iris ꝑ silitudinē arcꝰ celestis q̄ ꝑcussus sole sub tecto spēs ⁊ colores arcꝰ celestis in ꝓximos parietes oppositos repñtat. vt dic̄ Isi. easdē etiā credit' hr̄e ꝟtutes q̄s et berillꝰ. nisi quia tāte nō inuenit' q̄ntitatis vt dic̄ Dyas. Insup ħ lapis vt fert' coopat' parturiēti vt' vt citiꝰ pariat vt' saltē ꝯ dolorē partꝰ faciliꝰ sustineat ⁊ nō tantū de ꝑiculo ꝑtimescat.

De cenia Capitulū. LVI.

Cenia est gēma q̄ in oculis hiene bestie inuenit'. q̄ si sub lingua hominis subdita fuerit ip̄m dicūt ꝑdicere pl'ima iā futura. vt dic̄ Isid. ⁊ lapid.

De kame Ca. LVII

Kamē lapis est i colore nūc alb;. nūc subniger. nūc subrubicūdꝰ. nūc varijs colorib; distinctꝰ. est aūt sic dictus a cauma. tis. qd̄ est idē qd̄ incēdiū. nā i locis sulphureis ⁊ calidis inuenit'. cuiꝰ virtꝰ f'm Dyas. est curare hydropisim. diuers' imaginib; ⁊ figuris sculpit' ⁊ polit'

De kibrate Ca. LVIII.

Kibrates est lapis trāslucidꝰ cristallo sil'is q̄ credit' dare eloquentiā bonorē ⁊ grām ⁊ defendit a noxijs ⁊ venenos'. ⁊ curat tumorē epatis ⁊ splenis. vt dic̄ Dyas.

De kalcophano Ca. LIX

Kalcophanꝰ est niger lapillꝰ colore depictꝰ. q̄ gestatꝰ in ore dr clarificare vocē ⁊ defendere a raucedine fauces. vt dr in lapid.

De liguria Ca. LX.

Liguriꝰ lapis ē i colore electro sil'is dictꝰ. vt dic̄ Isi. a lince bestia. ex cuius vrina int' arenulas generat'. ꝟtꝰ eiꝰ est paleas attrahere. valet ꝯ dolorem stomachi. ⁊ stringit fluxū vētris. valet ictericis ⁊ discoloratis. quia ꝑditū colorē restituit. vt dicit Dyas.

De lipparia Ca. LXI.

Lipparia est gēma de sirticis ꝑtibus veniēs. cuiꝰ ꝓprietas est q̄ oīe genꝰ ferarꝝ ad ipsiꝰ ꝑñtiā ꝓperat ⁊ ip̄m intuetur. vñ venatores feras q̄s canū cursu capere ñ pñt. sol' lippare aspectu ad se ducūt. sic dr in lapid.

De margarita. Ca. LXII.

Margarita oīm gēmarꝝ cādidarꝝ est ꝑcipua. vt dic̄ Isi. q̄ inde margarite noīe est vocata. q: in cōchulis maris ħ genꝰ lapidis inuenit'. nascit' in carne coclee sic̄ in pisciū cerebro lapilli aliq̄n inueniunt'. gignit' ex celesti rore quē certo tēp anni coclee hauriūt. Ex q̄b; margaritis q̄dā vniōes nūcupant'. habētes aptū nomē. eo q̄ tantū vnꝰ ⁊ nūq̄ duo vel plēs simul repiūt'. Sūt meliores aūt margarite cādide q̄s que flauescunt. Illas aūt q̄s inuēcꝰ aut matutini roris ꝯceptio cādidas has senectꝰ vt' vespertinus aer reddit obscuras. Hucusq; Isi. lib. xvi. Inueniunt' aūt q̄dā ꝑforate naturalit'. ⁊ ille sunt alijs meliores. q̄dā ꝑforant' arte. vt dic̄ Plat. Sūt aūt eligēde q̄ sunt albe et clare speculares ⁊ rotūde. Hñt aūt ꝟtutem ꝯfortatiuā vt' a tota specie vt dicūt q̄dā vel q: specialitate q̄dā asp'gunt' mēbra a superfluis humorib;. eo q̄ ꝯstringēdo ⁊ coartādo ꝯfortāt. Valēt ꝯ cardiacā ⁊ sincopim cordis ⁊ ꝯ debilitatē q̄ ꝓuenit ex fluxu medicie. valēt etiā ꝯ fluxū sanguis ⁊ fluxū vētris. vt dic̄ Plat. Dr in lapid. q̄ cū margarite generāt' ex rore q̄sto rorātis plꝰ fuerit aeris haustuz tāto maiorē gignit roratio gēmā. naz vltra semiuncē crescere nulla putat'. Dr etiā ibidē q̄ si illo tp̄e q̄ exhaustu roris icipit gēma generari si superuenerit chorruscatio vel tonitrꝰ

ex subita formidine clauditur cōcha. et sic pa- titur abortiuū. Ab india aūt et antiq britānia nobiliores margarite trāsmittūtur. vt dr ibidē

De magnete Ca. LXIII

m Agnes lapis est indicus ferruginei coloris. In india apud trogoditas inuenitur. ferrum trahit. adeo enim vt dicit Isid. trahit ferrū vt cathenā faciat ānulorū. inde eū vulgus ferrū viuū appellat. Liq̄dum etiā vitrum creditur trahere sicut ferrū. Cuius tāta vis est vt dic Aug'. q si q̄s eundē magnetē tenuerit sub vase aureo vel eneo. ferrūq3 de sup posuerit ex motu lapidis subt' ferrū de- sup mouebitur et seq̄tur ibidē. Vñ factū est in q̄- dam tēplo simulacrū de ferro qd̄ ꝟtute ma gnetis i aere pēdere videtur. Est enim alia spēs magnetis in ethyopia q̄ ferrū respuit et a se fu gat. Idē etiā magnes aliqñ vno angulo fer rū trahit et i alio a se repellit. Ois autē ma- gnes tāto est melior q̄nto cerulior. Hucusq3 Isid. sm̄ Dyas. ꝓo et lapid. h̄ genus lapidis recōciliat maritos vxoribus. auget grām et de corē in s̄mone. Itē cū mulsa curat ydropy- sim et splene allopiciā et arsurā. puluis eius aspersus p̄ q̄ttuor angulos dom' sup carbo nes existētibus i domo videbitur subito domus ruere ex vertigie cerebri et cōmotione. Ma gnes etiā sicut et adamas capiti caste mulieris supposit' cogit eā subito amplecti virū suū. si adultera fuerit subito a lecto se mouebit ti- more fantasie. Hoc lapide malic vtunt ma gi. sm̄ Plat. lapis magnes calid' est et sicc' in tertio g̈du. ꝟtutē h3 attrahēdi ferrū. mon tes enim sunt ex hmōi lapidibus. vñ naues fer- ro cōpactas attrahūt et dissoluūt. vñ preci- pue valet vulneratis puluis ei' ꝯfect' cum apl̄icon appositus vulneri. Ferrū enim attrahit puluis etiā magnetis in q̄ntitate duorū dra- gmatū cū succo feniculi valet ydropisim et splenē et allopiciā. vt dic Auic. attrahit et fleuma et melancoliā

De melonite Capitulū. LXIIII.

m Elonites est lapis dict' eo q dulcē et melleū emittit succū. vt dic Isid. et est bicolor. s. viridis i vna parte et melli similis in alia

De menophite Capitulū. LXV

m Enophitis ē lapis a loco egypti sic dict'. geminā3 est nature. vt di. Isi dorus. Hic trit' ac sup loca q̄ vrēda sunt vl secāda posit' vel cū aceto linit'. ita facit obstupescere corpus q nō sentiat cru- ciatum.

De mirsite Capitulū. LXVI.

m Irites est gēma sic dicta eo q mirre in colore sil'is est q̄ cōpressus spirat odorē sicut nardus

De medo Capl'm. LXVII.

m Edus ē gēma vel lapis p̄ciosus in medorū regiōe rept'. q̄ q̄nq3 ē viridis coloris q̄nq3 nigri. vt dic Dyas. ꝟtus h' est ꝯ cecitatē oculorū. sanat podogram si cū lacte mulieris masculū p̄turiētis tempetur Sil'r mō valet ꝯ dolorē renū et freneticam passionē. si ꝓo lapis niger resoluatur sup cotē et in aq̄ calida et aliqui detur illa aq̄ ad bibēdū interficit vomitu et stomachi subuersione. si ꝓo frons iñ lauetur mirabilit' excoriat et ledit visum et aufert oīno. vt dr in lapid.

De merochite Ca. LXVIII

m Erochites gēma est viridis smarag do sil'is. spissioris tñ et grossioris ē vi roris q̄ smaragd'. vñ a colore mal ue nomē accepit. vt dic Isi. et nascitur in ara- bia. Et āt sibe valde moll' et tñ valde vtilis q3 sic dic Dyas. ꝟtute sua custodit infantū cunas et a nociuis casibus

De marmore Ca. LXIX.

m Armor greco sermone a viriditate vocatur. vt dic Isi. Sūt aūt marmo ra vt dicit idē lapides eximij q̄ macu lis et coloribus cōmedantur. nā marmorū gene- ra infinita sunt. nō tñ oīa a rupibus inciduntur s3 multa sub terra sparta sunt vt marmor la cedemonū viride et p̄ciosum. sil'r et marmor orphites. q3 macul' s̄pentū sil'e est vñ et vo- cabulū sumpsit. cui' duo sunt genera mol- le et candidū. nigrū et durū. Marmor purpu rites ex egypto est rubeū cādidis interueni entibus p̄ctis. et vocatur purpurites eo q ru- beat vt purpura. Sūt et alia multa genera vt alabastrū et pariū. de q̄ infra dicetur. Est et aliud gen'. s. corallitcū i asia reptū nō h̄ns vltra duos cubitos i mēsura. et est cādidū3 fere sic ebur. tñ h̄ns q̄sdā maculas q̄dā ppor tione e diuerso nigras. Est et thebaicū tin- ctū aureis guttis. inuenitur in p̄te egyptiorū. na- turalit' aptū vt sup illud collirta cōterantur Sūt et alia genera q̄ in officinis rupibusq3 gignūtur vt marmor chorinteū gutte aroma- tice simillimū. ex q̄ colūne ingētes fiūt limi na atq3 turres. Est et caristeū viride et opti- mū. nomē h̄ns ab aspectu eo q grani sit h̄ns q̄ gēmas sculpūt. h' ei viriditas reficit ocu

los Est ꝛ numidicū qḋ numidia mittit. qḋ fricatū succū silem croco reddit vñ ꝛ nomē accepit. Sūt ꝛ alie multe marmoꝝ diuersitates de q̄bꝰ exēplificat Isi. lib. xvi. sed h̄ ad p̄ns sufficiāt. Marmoꝝ itaq̧ alijs lapidibꝰ est solidiꝰ fortiꝰ ꝛ pulcriꝰ ꝛ vtiliꝰ. icꝰ venis diuersaꝝ gēmaꝝ materia inuenit. ꝑpt soliditatem sui difficilime sculpit ꝛ polit. ꝑpt sui frigiditatē ꝛ soliditatē ad sp̄es ꝛ vnguēta aromatica custodiēda vtilissimū inuenit. Super oia aūt admirari possumꝰ ꝙ marmorei lapides nec calibe nec ferro nec etiā serra l' malleo p potētiā aliquā edomant. sȝ p lamina plūbeā asseribꝰ nobilissimis intersertam. plūbo ei ꝛ nō ferro lapides marmorei diuidunt ꝛ serrāt tāq̄ʒ asseres ꝛ equant

De nitro Ca. LXX.

n Itrū ſm Dyaſ. ē lapis subalbidus scissilis ꝛ ꝑspicuꝰ cuiꝰ ꝟtꝰ est dissolutiua. attractiua. abstersiua. et hūorū supflui ꝯsumptiua. De nitro aūt dic̄ Isid. li. xvi. c. ii. nitrū a regiōe nitria egypti est dictū. ex q̄ medicine fiūt. ꝛ sordes corporū ac vestiū abluunt. hꝰ natura nō mltū a sale distat. hȝ ei naturā sal' ꝛ silr' orit canicētibus siccitate littoribꝰ cuiꝰ spuma afronitri nuncupat. Et colligit distillās i ꝑtibꝰ asie in speluncis. deinde sol' calore desiccat. ꝛ optimū fit. qḋ sic siccatū est mīme pōderosum. vt dicit Isi. ſm Plat. aūt nitꝝ ē vena terre. ꝛ ē calidū ꝛ siccū leue rubeū vl' albū vl' citrinum gustui ē amaꝝ acidū ꝛ subsalsum. pinguedinē extenuat si ore sit acceptū. humores viscosos minuit ꝛ ꝯsumit. puluis eiꝰ ī melle ꝯfectus faciē clarificat ꝛ decorat. mūdificat saniē stomachi ꝛ īestinoꝝ ex apostemate. ꝑcedentē. pediculos ꝛ saniē capitis detergit. vermes aurīū īterficit ꝛ coꝝ saniē mundissime extergit cū aceto spuma eiꝰ ex corrosionibꝰ ꝛ inflatōibꝰ subuenit ydropicis opilatis cū melle mixta caliginē detergit oclo'ꝝ. venenum mortificat ꝛ excludit. palisim lingue potent ꝓhibet ſm Plat. ꝛ Dyaſ. Est aūt nitꝝ calidū ꝛ siccū in fine tertij ḡdus. laxatiuū. colatiuū. vt dicit Cōstan.

De noser Capitulū. LXXI

n Oser. i. oropondinc lapis ē p̄ciosus subalbidꝰ aut variꝰ. q̄ vt ḋr ī bufonis capite est a q̄ extrahit ꝛ in forti vino ꝛ aq̄ mūdificat. vt dic̄ Dyaſ. ꝛ in eo aliquando apparet forma bufonis cū asperis pedibꝰ ꝛ diffusis. h̄ lapis valet ꝯ morsus reptiliū ꝛ venenū. Nā p̄nte veneno variꝰ lapis tāgētis digitū adurit. ꝛ sunt simul ambo includēdi vt dic̄ Dyaſ.

De onichino Ca. LXXII.

o Nichinꝰ lapis est indicꝰ ꝛ arabicus ꝑmixtū in se hȝ colorē ad silitudinē humani vnguis. vt dic̄ Isi. greci ei vnguē onicē dicūt. Indicꝰ aūt onix. ignis colorē hȝ. albis cingentibꝰ venis siue zonis Onix ꝟo arabicꝰ nigri coloris cū cādidis zonis. Genera eiꝰ sunt q̄nq̧. s. sardonix. que ex duoꝝ societate nomē sortit. s. ex cādore onicio ꝛ rubore sardij. vt p̄ȝ infra de sardonice h̄ gēma scȝ onix p'ces ḋr hr̄e effectꝰ notios. nā vt dic Dyaſ. collo suspēsus vl' digito portatꝰ excitat tristiciā ꝛ timores. mlt'iplicat lites. cōmouet aīos ad rixas. ī pueris excitat saliuā supfluā ꝛ nociuā. nō p̄t nocere ī p̄ntia sardij. specularē hȝ naturā ꝛ politaȝ. ꝛ iō ad modū speculi rep̄ntat imagies ꝛ figuras. sȝ obscure. Dyaſ.

De optallio Ca. LXXIII.

o Ptalliꝰ siue opalliꝰ ſm Isi. est lapis diuersaꝝ gēmaꝝ coloribꝰ distinctꝰ. Est ei in eo carbūculi genua ignis. ametisti fulgēs purpura. smaragdi nitēs viriditas ꝛ singuli colores sub q̄daȝ varietate sunt lucētes. nomē hȝ a patria. Hūc lapidē india sola parit. vt dic̄ Isi. tot eīn credit hr̄e ꝟtutes q̄t hȝ colores. De optallio ḋr in lapidario. ꝙ optalliꝰ lapis oculos se portātis seruat illesos ꝛ acutos sȝ alioꝝ oculos circumstantiū. obducta nube recōdit. vñ q̄dā acrisia ꝑcutit vt nō videāt vl' aduertāt q̄ fiūt corā eis. Et iō asserit furis tutissimꝰ eē patronus. vt ḋr in lapid.

De orite Ca. LXXIIII.

o Rites gēma est nigra ꝛ rotūda. alia est viridis maculas hñs. Tertia est cuiꝰ altera ps ē aspera. altera ꝟo plana. ꝛ eiꝰ suba est q̄si ferri lamina Hic lapis gestatꝰ custodit a morsibꝰ reptiliū ꝛ ferarum ꝛ aīaliū alioꝝ. Appensus etiā mulieri ꝓhibet impꝰgnari eā. ꝛ si ꝑgnās ē fac̄ eāꝰ abortiri

De petra Capitulum. LXXV.

p Etra grecū nomē est. ꝛ sonat idem qḋ solida siue firma. vt dic̄ Isi. Ex ꝑtibꝰ eīn terre solidis ꝛ cōpactis substantia petre sine lapidis generat. Ul' petra a penetrādo est dicta. penetrat eīn pedē q̄n fortiꝰ ꝑmit ꝛ calcat. Ab aquaꝝ etiā stillicidijs ꝛ guttis penetrat. Idē aūt est petra et

lapis. ꝫ lapis quasi ledēs pedē dr̄. quia sua duricie et acumine pedē ledit. vt dic̄ Jsido. Lapis cū vr̄aliter plan⁹ mollis et sparsus. Saxa vero adherēt ⁊ a mōtibꝫ excidunt. Silex vero dr̄ dur⁹ lapis ab eo dict⁹ ꝙ pcussus exiliat ignis. vt dic̄ Jsiđ. Quāuis em̄ petra ex se sit frigidissima. ferro tñ pcussa ex se mittit ignē. nā ex forti ⁊ violēta aeris collisione inẗ supficiē ferri ⁊ lapidū aer illisus subito ignit ⁊ scintillādo de silice egredit. Sm̄ Aristo. in. iiij. meth. ex sola terra lapis nō fit. vincens em̄ in ea siccitas nō pmittit eā coagulari. Fiūt aūt lapides vel p ꝯgelationē vel ꝯglutinationē. Ex cōmixtiōe em̄ aq̄ ⁊ terre fit lutū. qđ inter lapidē ⁊ terrā est mediuꝫ qđ paulatim p partiū coadunationē ⁊ ꝯstrictionē fit lapis. vñ tali trāsmutationi apt⁹ est lutū vnctuosum. qꝛ qđ nō est tale non est cōmutatiuū ꝫ pot⁹ cōminutiuū ex dn̄io siccitatis. Terra ergo p fortē ꝯglutinationeꝫ ⁊ cōmixtionē humorꝫ ꝯuertit in naturā lapidis q̄ ex diuersitate terre diuersoꝝ coloꝝ recipit qualitatē. Aliq̄ etiaꝫ pmunt lapides ex aque ꝯgelatōe. Jnueniunt em̄ quedā loca sup que aqua infusa ꝯuertit i lapides diuersoꝝ coloꝝ. ⁊ hoc fit ex quadā vi minera in locis illis existēte ꝯgelāte aquas q̄ sunt pncipia lapidū vt dic̄ Aristo. Fiūt autē lapides vel ex luto vnctuoso ꝟtute sol' occulte illud coagulātis ⁊ p ptiū coherentiam in subam lapidis cōstringētis. vl' fiūt lapides ex aq̄ ꝯgelata quadā ꝟtute minerali lapidis formeinductiua. Sm̄ ipam materiā lapiduꝫ efficiunt q̄dā rare sube ⁊ debil' cōpositiōis. ⁊ quidā fortioris. ⁊ q̄dā generant tardius. q̄dā citi⁹. q̄dā forti⁹ sm̄ fortiorē q̄litatū actiuaꝝ potentiā ⁊ debiliorē resistētiā passiuaꝝ. ꝑm em̄ cōmixtionē istaꝝ qualitatū in suba lapidis diuersificant lapides i natura ⁊ i ꝟtute. ꝟtus em̄ celestis influēs ad loca minera⁹ in eis suas imp̄mit actiōes ⁊ sm̄ ꝙ iuenit materiā aptiorē ⁊ sue actiōi obedientiorē in eis impssionē relinq̄t nobiliorē. Et iō q̄daꝫ lapides p̄ciosi naturā ⁊ vim planetaꝝ in suis effectibꝫ imitāt. vt patꝫ i topazio q̄ motuꝫ lune sentire phibet. vt dic̄ Amb. Basi. Jsi. Dyas. et alij vt post patebit. Note ergo ꝓprietates lapidis siue petre sunt iste. quia lapis vniuersaliter est frigidus ⁊ siccus. cōpact⁹. durus. grauis ⁊ ponderosus. suo pōdere cēt rum petēs. terrā cōprimēs. et eius ptes ne dilatent ad inuicē vniens et cōiungēs. Vñ dicit Ambrosi⁹ ꝙ lapides sūt ossa terre. qđ em̄ faciūt ossa in corpe. hoc faciunt lapides in diuersis ptibꝫ ipsi⁹ terre. ipam em̄ cōsolidant. et ne ptes ei⁹ nimia siccitate ab inuicē defluāt. ipam cōprimūt et adunāt. lapides p aquaꝝ supfusionē a sua duricia nō remolliunt. ex stillicidijs tñ guttatim descēdētibꝫ excauant. vt dicit Grego. Lapides etiam si candētes fuerint in vino extincti. vinū corrumpūt et in acetū cōuertunt. vt dicit Jsiđ. Jn lapidibꝫ etiā generaliter requirit materie puritas ꝟtus et p̄ciositas. coloris et figure diuersitas. et multiplex vtilitas Nam vtiles sunt in edificijs ꝯstruēdis. i plateis sternendis. p pontibꝫ faciēdis. p hostibꝫ expugnādis. p lupis ⁊ canibꝫ effugādis. p metallis ex eoꝝ suba extrahēdis. p metall' exornādis. p infirmitatibꝫ varijs ꝑsanādis. p turribus regū ampliādis. p castris et ciuitatibꝫ muniēdis. p feris ⁊ bestiolis defendendis. Lapides itaqꝫ p̄mo de minera extrahūtur extracti q̄drant ⁊ poliunt. politi in edificio ordinate collocātur. ordinate maiores sub minoribꝫ cōponūt. mediāte cemēto ad inuicē coaptant. obducunt cemēto ⁊ extrinsec⁹ cōplanant

De pario Ca. LXXVI.

p Ari⁹ lapis est gen⁹ marmorꝫ eximij ⁊ p̄ciosi. vt dicit Jsi. Hic apud paron insulā inuenit. vñ ⁊ pari⁹ nūcupat. magnitudo ei⁹ lāces ⁊ crateras nō excedit. et est apt⁹ ac vilis p ꝯseruādis spēbus ⁊ vnguētis. Jsi. Glosa aūt sup Hester. i. dicit ꝙ pariū est gen⁹ marmorꝫ cādidissimi. et iō signat castitatē ⁊c̄.

De prassio Caplm. LXXVII

p Rassius est lapis ad modū porri viridis. visum cōfortat debilem. aliq̄n inuenit cū guttis sanguineis. quandoqꝫ guttis candidis distinctus. de quo dr̄ i lapidario. Vtile nil affert nisi ꝙ viret et decet aurum

De pirite. Capitulū. LXXVIII.

p Irites vt dicit Jsiđ. est lapis fulu⁹ aeris simulans qualitatē cui plurimus ignis inest. de facili em̄ scintillas emittit qui tenētis manū si vehemētius pmatur adurit. ꝓpter qđ ab igne nomē accepit. de q̄ dr̄ in lapiđ. Tāgi vult leniẗ blāda ꝙ manu teneri. Nā pssus nimiū digitos tāgētis adurit

De plonite
Capitulū. LXXIX.

P Jonites est lapis q̄ dr̄ esse feminei se
xus. nā certo tp̄e ↄcipit ꝛ parit ↄsilē
lapidē ꝛ ↄfert p̄gnātibꝫ. vt dic̄ Dyas.

De pantero Ca. LXXX

p Anteron lapis est multoꝝ coloꝛꝫ
sparsoꝝ ꝛ pic̄ distinctoꝝ. nā niger et
rubeꝰ viridis pallensq̄ꝫ videt̄. pur/
pureꝰ roseusq̄ꝫ simul prassiniq̄ꝫ coloꝛꝫ. Dic
fac̄ hoīem audacē ꝛ inuictū illo die. q̄n videt̄
mane oriēte sole. vt dr̄ in lapid.

De plumbo Ca. LXXXI

p Lumbū vt dic̄ Jsi. de metall. li. xvj
est dictū. eo q̄ ex pilis de plūbo fa/
ctis marꝫ altitudo p̄mitꝰ ētemptata
Hꝰ vt dic̄ duo sunt genera. cādidū scꝫ et ni
grū. cādidū aūt meliꝰ est ꝛ p̄mo ī insul̄ athl ī
tici marꝫ antiq̄ꝰ est inuētū. ī multꝫ locis ho/
die. ī uenit̄ eñ in gallia ꝛ lusitania q̄dā terra
nigra arenosa ꝛ etiā calculosa. q̄ q̄dē ablui
tur ꝛ ex materia q̄ subsidet p̄ decoctionē in
fornacibꝫ plūbi suba eliq̄t̄. Jn aurifodinis
etiā cū materia auri q̄dā lapilli nigri repiūt̄
ꝛ dū auꝝ colligit̄ cū auro manēt. sed postea
q̄dē calculi ab auro sepati p̄ se ↄflant̄ ꝛ ī plū
bū albū totalit̄ resoluūt̄. ꝛ inde tāta est gra
uitas auri ꝛ plūbi. vt dic̄ Jsid. Nigrū vero
plumbū duplex ē. aut eñ ex sua vena p̄dit.
aut cū argēto nascit̄ mixtisq̄ꝫ venis cōflat̄. ꝛ
in illa ↄflatiōe p̄mo p̄cedit stannū. deinde ar
gentū. tertio qd̄ remanet p̄ ↄflationē eff. cit̄
plumbū nigꝝ. vt di. Jsi. Jn idia ꝟo neq̄ꝫ es
neq̄ꝫ plūbū īuenit̄. sꝫ gēmis ꝛ margaritis h̄
india recōpēsat. Jsi. Plumbū aūt nigrū in
opibꝫ laboriosis vt ī laminis ꝛ ī fistul̄ vtiliꝰ
fore tā hyspani q̄ꝫ britānici sūt expti. Huc/
usq̄ꝫ Jsi. Scd̄m Aristo. eñ li. meth. iiij. ex
sulphure grosso minꝰ depurato ac feculēto
ꝛ argēto viuo cōponit̄ plūbi suba. ī locꝫ mi/
neralibꝫ generat̄. vñ ex imūdicia sulphuris
tā p̄uri q̄ndā ↄhit humiditatē. ex cꝰ cōtactu
mat̄ tāgentꝫ coinq̄nat̄. h̄ immūdicia ad ho
rā p̄ abstersionē aliquātulū a plūbo remo/
ueri pt̄. sꝫ ex eo auferri nequaq̄ꝫ. pūt aūt ho/
mines immūdiciā plūbi abstergere. verūta
men p̄ erit plumbū. ꝛ si videat̄ argētū sꝫ ob
tinebūt ī eo q̄litates aliene vt errēt in eo ho
mines. sunt q̄ accipiūt sal armoniacum ꝛc̄.
vt dic̄ Aristo. ꝛ hꝰ imūdicie assignat causaꝫ
dicēs. Materia plūbi nigri siue argentum
uiuū est malū pōderosum luteū. sulphur eē
eiꝰ malū mali vapoꝛꝫ et fetidi. vñ nō bn̄ ge/
lat̄. in li. v. alchimie hermes dr̄. Si suspēde
ria plūbū sup acetū ↄdēnat ip̄m. nā acetuꝫ
penetrabit eiꝰ subam ꝛ ī puluerē ↄuertit. ac
in colorē albū ceruse ip̄m trāsmutat. sꝫ si su
per ip̄m acetū fudereꝫ albescit ꝛ destruit vim
aceti. plūbū adustū colorē vermiliū obscu/
rū generat. sꝫ si fortior fuerit ignis. ↄuertit̄ ī
citrinū ꝛ post calcinādo ꝛ desiccādo ip̄sum
cū aceto ī albū colorē ceruse transmutatur
Jgne ꝟo fortiori adhibito totū h̄ ↄuertit̄ in
materiā p̄niā plūbi ꝛ fit terra. vt dr̄ ibidem.
Jtē idē. plūbū q̄bꝫ misceat̄ p̄tes omogenias
ↄgregat. ꝛ etherogeneas sepat ꝛ mūdificat
ꝛ iō ponit̄ cū argēto ī fornace vt argētū fa/
ciliꝰ mūdificet̄. q2 p̄tes argēteas a ↄsumptō
ne p̄ſuat ꝛ ip̄o plūbo ↄsūpto ac ↄbusto ar/
gentū purgat Jdē di. Hiero. ī glo. sup v. c.
Hiere. ibi ↄsūptū est plūbū ꝛc̄. Jtē dic̄ her/
mes q̄ plūbū in sua ebullitōe oīm solidorū
corpoꝝ duriciā soluit. etiā adamātꝫ. Jtē di.
Arist. in li. meth. plūbū inq̄t liq̄tū p̄ ceulu/
bio est argētū uiuū. sꝫ nō liq̄t̄ nisi calefiat. et
tūc apparēt oīa rubea liq̄facta. Mirū aūt est
q̄ plumbū cū liuidi vl̄ subnigri sit coloꝛꝫ. tn̄
p̄ crustionē sine aceti resudatōꝫ pulcrū colo
rē generare ↄsueuit. vt miniū. stibiū. ꝛ hmōi
Est aūt plumbū ad vsum medicine. est eñ
frigidū ꝛ humidū in secundo gradu. vt dic̄
Cōstā. ↄ vsturā ignis ꝛ apostemata calida
valet multo mō. fluxū sanguinis vulneꝝ bn̄ cō
stringit. reuma oculoꝝ abstergit ꝛ cōpescit.
Jctꝰ scorpionū mitigat ꝛ draconū. venereꝫ
p̄hibet si plūbi lamia duobꝫ lūbis apponat̄.
alias hꝫ rōes medicinales de q̄bꝫ q̄re infra
de coloribꝫ. c. de stibio. qd̄ alio noīe cerusa.
id est flos plūbi noīat̄

De puluere. Ca. LXXXII.

Puluis dr̄ eo q̄ a vēto pulsat̄ vt dic̄
Jsi. Leuitate eī sua a vēto tollitur ꝛ
dissipat̄. vēti ↄtrarij puluerē subin/
trātes ip̄m circūagitāt ꝛ turbinē generant.
vt dic̄ Beda. Puluis ↄcussiuo naturā rei a
q̄ resoluit̄ oñdit. nūc p̄ odorē. nūc p̄ coloꝛꝫ
nūc etiā p̄ saporē. ꝛ iō puluerisant̄ spēs aro
matice vt coꝝ intrinseca ꝟtus se oñdat vi p̄
p̄riū cōmixtionē ꝛ vnionē ampliorē ꝟtuteꝫ
recipiāt. vt odoris sui fragrantiā diffusiꝰ cir
cumspergāt. ꝛ gustū suauiꝰ afficiāt. ꝛ vt vul
nera putrida desiccēt efficaciꝰ ꝛ abstergant.
vt carnē mortuā corrodant ꝛ auferāt. ꝛ vl/
teriꝰ crescere nō p̄mittāt sicut puluis plūbi

erusti purgat vulnera ꝛ desiccat superflua. carnē viuā generat ꝛ ꝯfirmat. vt dic̄ Cōstan. Et iō ex pulueribꝫ ꝯficiūt emplastra ꝛ cōponunt thimiamata. ꝛ varia efficiūt antidota ꝛ vnguēta. In puluerem resoluunt thus ꝛ mirra. ꝛ ex puluerꝫ crematōe deo offerūtur holocausta. Ex pulueribꝫ etiā fiūt salutifera electuaria qbꝫ infirma corpa sanitati restituunt. Ex pulueribꝫ insup fiūt inunctōes ꝛ malagmata qbꝫ mortuoꝝ corpa liniunt ꝛ custodiūt integ̃ ne ī cinerē aut puluerē redigāt. puluerꝫ ꝛ humorꝫ admixtōe lutū gignit ꝛ ex supueniēti desiccatiōe ī glebā cōpingit. vt dic̄ Isi. ex puluere pes polluit. ocul' ledit ꝛ mltiplex reptile ex puluere pducit ꝛ d' puluere pascit ac nutrit. Serpēti ei puluis est panis ei⁹. vt dic̄ Isa. lxv. Ex puluere oē corpus aiatū nascit ꝛ ī puluerē a q̄ incipit fuerit ꝛ finit. pꝫ hoī dictū est. Puluis est ꝛ ī puluerē reuerterꝫ ꝛc. Ex puluere aer inficit ꝛ ne claritatē sol' ocul⁹ videat aliq̄tiēs īpeditur. naꝫ ex puluere aeri hūido admixto sepe nebula gignit. ex c⁹ īterpositōe latꝫ sol ꝛ lumine nō videt Et resolutōe etiā pulueris in athomos sol' radi⁹ ꝑ fenestraꝫ intromissus nullaten⁹ intuet

De quirin Ca. LXXXIII

Quirin vt dic̄ Dyas. est lapis q̄ ī vpupaꝝ nidul' inuenit. Hic secretoꝝ pditor est ī somno. capiti ei dormiētꝫ supposit⁹ fac̄ hoīem loq̄ oīa que somniat dormiēdo. ꝛ auget mirabilit' fantasias. vnde et magi diligunt lapidē illū. q꞉ ꝑ eū maleficia opantur

De quandros Ca. LXXXIIII.

Quandros ē lapis colore q̄dē vilis. sꝫ eximie ꝟtutꝫ. vt dic̄ Dyas. Et īuenit ī capite vulturꝫ. valet ꝯ q̄slibet causas nociuas. ꝛ vbera lacte replet

De rabri Ca. LXXXV.

Rabri q̄ ꝛ alio noīe ꝛ cōi ōr bolus armenic⁹. est lapis siue vena terre ꝛ est nature frigide ꝛ sicce subrufuꝫ colorem hñs ꝛ īuenit ī armenia. naturā habꝫ ꝯstringēdi ventrē ꝛ sanguinē vñcūq꞉ fluat

De rostein siue reiben Capitulum. LXXXVI.

Rostein siue reibeꝫ ꝺm Auic. ē lapillus q̄ inuenit ī capite cācri. ꝛ est aliquādo albꝫ aliq̄ñ vergēs ī flaueū colorē Est aūt q̄d ad subam mollis paꝝ durior q̄ꝫ pupilla oculi piscis. q̄ ad formā ꝟo est exteri⁹ rotundus ꝛ plan⁹. interi⁹ ꝟo parū concauus. quo ad ꝟtutē aūt est naturalit' frigid⁹ et humidus. Et valet ꝯtra morsus scorpionū et mustelesi ꝯtrit⁹ more emplastri superponatur. Dicit etiā q̄ valet ꝯtra morsus canis rabiosi si pului⁹ ei⁹ in potu assumat Si comburatur puluis ei⁹ mundificat dētes et desiccat vulnera ꝛ cōfert scabiei ꝛ phibet lacrimas.

De saphiro Ca. LXXXVII.

Saphirus est gēma cerulea celo sereno ī colore simillima. optima est int' gēmas ꝛ summe p̄ciosa ꝛ regū digitis magis apta. In multis locis inuenitur. sed orietalis siue indica melior iudicatur. et maxime q̄ñ habet q̄si q̄sdā pulueres aureos intermixtos. ꝛ est h̄ saphir⁹ densus nō pluc̄idus. vt dic̄ Isi. Hic lapis maxīe ꝯmēdat ī lapidario. ita vt ꝑ sui excellētia gēmaꝝ gemma vocat. nā corp⁹ vegetat ꝛ integra mēbra ꝯseruat. stellā habet relucentē ꝑ cui⁹ refulgētiam ei⁹ ꝟtus indicat. Alia est spēs saphiri que sirtites ōr que iuxta sirtes inter arenas maris libici inuenit. vt dic̄ Dyas. Inuenit aūt aliq̄ñ in venis mineraꝝ vbi lasuriū etiā inuenit ꝛ in eisdē venis saphiri in medio velut in ventre quedā spēs carbūculi inuenit ꝛ ideo a multis saphir⁹ mater carbūculi credit. eo q̄ in ei⁹ venis gigni a pluribꝫ ꝑhibet. ꝛ ex natura saphiri carbūculus quasi q̄dam fauilla cerulea vt multi asserūt credit aliq̄ntulū obumbrari. vt dic̄ Dyas. Saphir⁹ itaq꞉ ꝺm Dyas. habet ꝟtutē discordiū recōciliatiuā. multū eñ valet vt ōr ad pacem reformandā. Itē habet ꝟtutē caloris innaturel' repssiuā. vñ d' saphiro ōr in lapidario. Corporꝫ ardorē refrigerat iteriorē. Nā ī febribꝫ multū cauimaticꝫ ꝛ incēsiuis refrigeriū prebet sophirus si iuxta venas cordis pulsabilea suspēdat. Vñ dic̄ Dyas. q̄ valet ꝯ periodicas febres tpe accessionis. Itē ꝟtutē habet ꝯfortatiuā. cordis letificatiuā. ꝛ ideo ōr valere cōtra cardiacā ꝛ q̄ālibet passionem melancolicā vñ ꝛ cardiacū ꝛ dyaforeticum fluorē repmit ꝛ sudorē. sicut scribit ī lapida. Sudorē stringit nimio torrēte fluentē. ꝛc. Itē dic̄ Dyas. Itē habꝫ ꝟtutē flux⁹ sanguīs restrictiuā. Vñ ꝛ saphir⁹ orieutal' si tpibus apponat solet restringere sanguinē d' naribꝫ ꝯfluentē. Item virtutē habet singularē tumoris ꝛ inflature sedatiuā. Certū eñ est q̄ apostematū repmit inflaturā si in pncipio

collectōis nociue cit⁹ apponatur. Itē valet ꝯ
antracē. nā ꝟtutē hꝫ malicie ꝛ venenositatꝭ
antracꝭ expulsiuā. ei⁹ cū furiositatē reꝑmit
ꝛ expellit ne ei⁹ malicia spūs inficiat ipi⁹ fu-
mū ad cor ascēdere nō ꝑmittit. vt dicit Dyas.
Itē vim hꝫ veneno ꝯtrariā ꝛ ipi⁹ penit⁹ ex-
tinctiuā. vñ ꝛ si araneā intra pixidē posuerꝭ
ꝛ vnū saphirū indicū siue aliū supra pixidis
orificiū aliquātulū diu retinuerꝭ aranea ei⁹
ꝟtute victa q̄si subito morietur. vt dicit Dyas. ꝛ
h idē vidi sepi⁹ ꝛ ī diuersis ac pluribꝫ experi-
ri. Itē hꝫ vim visus ꝯseruatiuā ꝛ sordiū ocu-
loꝝ sine grauamine purgatiuā. vñ scriptū est.
Tollit ex ocul' sordes. de frōte dolorē. in la-
pidario. Itē hꝫ vim vlceꝝ curatiuā. naꝫ vt
dicit Dyas. puluerisat⁹ ꝛ lacti admixt⁹ vlce-
ra sanat. ꝛ h etiā in vulneribꝫ est expertū. Itēꝫ
tāte autoritatꝭ fuit lapis iste apd' veteres. qꝫ
etiā apud deū nō modicū putauerūt valere
vñ ꝛ apollini fuit singulariter ꝯsecrat⁹. qꝛ cū
gētiles p respōsis apollinē sacrificioꝝ tpe ꝯsu-
luerūt certificari citi⁹ putauerūt si saphirū
tūc in pñtia haberēt. vt dicit Dyas. ꝛ h tāgitur
in lapidario vbi dr. Et pl⁹ q̄ꝫ reliquas amat
hāc ydromācia gēmas. Ut diuina queant p
eā respōsa mereri ꝛc. Itē hūc lapidē magi sin-
gulariter diligūt. qꝛ sm eoꝝ opinionē p ipsi⁹
ꝟtutē q̄dā mirabilia opari pñt. ꝛ h tāgitur siliter
in lapidario. vbi dr. Hic lapis vt perhibēt
educere carcere vinctos. Obstrusasqꝫ foresꝭ
ꝛ vincula tacta resoluit. Hec ꝛ multa alia d
singulari ꝟtute saphiri ab autoribꝫ sunt cō-
scripta. ꝛ ī h generaliter oēs ꝯsentiūt qꝫ saphi-
rus est gēma amatrix castitatꝭ. ꝛ ideo ne ei⁹ ef-
fect⁹ p imunditiā portātis aliq̄ mō īpediatur
oportet vt ille q̄ eā portat caste viuat. iuxta
illud. Sꝫ q̄ gestat eū castissim⁹ esse iubetur
Itē dr in lapidario. qꝫ tollit īuidiā ꝛ expellit
timorē ꝛ facit audacē ꝛ victorē. firmat in bo-
nis aīm. ꝛ mitē facit ꝛ hūilē ꝛ benignū. q̄ oīa
p mito esse dicta dispositiue poti⁹ q̄ꝫ effectiue.
sꝫ h nūc sufficiāt

De smaragdo Ca. LXXXVIII

s Maragd⁹ sm Isid. gēma p oīm vi-
rentiū obtinet pncipatū cui veteres
post margaritas ꝛ vniones tribuūt
tertiā dignitatē. Smaragd⁹ a nimia viridi-
tate est dict⁹. vt dr. ibidē. nā oē viride ama-
rū dr. nullis aūt gēmis siue herbis maior ī-
est viriditas q̄ꝫ smaragdo Nā herbas viren-
tes ꝛ frōdes supat inficiēs circa se viridita-
te nimia aerē repcussum. Isid. nec ei⁹ viror
in sole aliq̄ mō obumbratur. sculpentiū oculꝭ
nulla gratiosior refectio est. Cui⁹ corp⁹ si extē-
sum fuerit ꝛ extersum siue politū ad moduꝫ
speculi imagines reddit. Quippe cesar nero
gladiatoꝝ pugnas ī smaragdo aspicere cō-
sueuit. vt dicit Isi. Genera ei⁹ sunt. xij. sꝫ no-
biliores sūt scitici q̄ scꝫ ī gēte scitica ueniūtꝭ
scḋm locū tenēt bactriani. Colligūtur in cō-
missurꝭ saxoꝝ flāte aquilone. tūc eñ tellure
discoopta itermicāt. qꝛ arene mouētur maxie
in his vētis. tertiū egyptij hñt. reliq̄ ī metal-
lis erarijs īueniuntur sꝫ viciosi. nā aut eris aut
plūbo aut sali siles nata a hñt. Smaragdi
ꝟo q si vino vel oleo sunt puncti. pficiūt ī vi-
rore q̄uis viriditatꝭ grā naturaliter imbuatur.
Est etiā q̄dā spēs smaragdina q̄ degenerat
q̄uis sit viridis. eo qꝫ sit turbida ex eris venil
ꝛ est calcesmaragduo nūcupata. Hucusqꝫ
Isi. li. xvj. c. d viribꝫ gēmis. Hic lapis a gri-
fibꝫ excipitur ꝛ eripitur. Et ne possint smaragdi
in copia īueniri grifoꝝ īmanitate hominū
accessus ipedit. vt dicit Isi. li. xiiij. ca. iij. Dꝫ
itaqꝫ virorē sui multiplicatiuū. qꝛ se eñ gene
rat radiū q̄ virore tingit aerē circūfusū Dꝫ
ꝛ corp⁹ speculare ꝛ pspicuū obiectaꝝ figu-
raꝝ ꝛ imaginū ostēsiuū. Dꝫ tertio ex nature
dono ꝟtutꝭ bñficiū diuersaꝝ infirmitatum
curatiuū Nā sm dyas. ꝛ lapid. h auget opes
ꝛ in causis dat psuasoria verba. collo ꝟo su-
spēsus curat emitriteū ꝛ morbū caducū. vi-
sum ꝯseruat debilē ꝛ ꝯfortat. lasciuos motus
ꝯpescit. reddit memoriā. valet etiā ꝯ illusio-
nes ꝛ fantasmata demonū. tēpestates sedat
sanguinē sistit. ꝛ dr his valere q̄ solēt diuina-
re de futurꝭ. vt pꝫ ī lapid.

De sardio Ca. LXXXIX.

s Ardi⁹ est gēma rubei colorꝭ ad mo-
dū terre rubee sic dicta eo qꝫ ī sardis
pmit⁹ est repta. vt dicit Isi. ꝛ glo. sup
Apoc. Hec gēma q̄uis sit pciosa ꝛ pulcra
a multis tñ reputatur nouissima inter gēmas. qꝛ
vt dicūt pter fulgorē nil ferat vtilitatꝭ. exce-
pto qꝫ onix h pñte nequit nocere. nā onicbin⁹
q̄ q̄sdā dr nociuas hꝫ ꝓprietates nō pōt eas
in pñtia sardij pducere ad effectū. dicit tamē
Dyas. qꝫ pter illā ꝟtutē hꝫ sard⁹ lōge pluresꝭ
Sūt ei spēs ei⁹ q̄nqꝫ inter q̄s ille ē vtilior qui
trāsmittitur a sardis ꝛ valet qꝛ accēdit gaudiū
ꝛ repellit timorē audacem reddit ꝛ acuit mē-
tē ꝛ ipo pñte nō nocet onix Dicit etiā qꝫ sardi-
us totaliter sanguinei colorꝭ gestantē sic ab in-
cantatōibꝫ ꝛ maleficijs tueatur.

De sardonice. Ca. XC.

s Ardonix ex duorū lapidū societate. sardio scz z onice nomen sumpsit. vt dic Isid. Cōstat aūt ex trib9 colorib9. nā niger est in imo. cādid9 in medio. rubeus q̄si miniū in sup̄mo. H sola ī signando de cere suba nil euellit. Inuenit aūt apud arabes z apd indos. Scī era ei9 dnq3 sunt. colores hz pl9 distinctos. z ē dētior. hic est laudabilior. luxuriā repellere dr z humilem efficit ac pudicū

De sole Ca XCI.

s Olis gēma cādida est z trāslucens. z est sic dicta eo q ad sil'itudinē solis in orbe fulgētia radios gerat. vt dic Isi. c. de cādidis gēmis.

De silenite Capitulū. XCII.

s Ilenites ē lapis p'sic9 vt herba virēs cui9 color iaspidi silis ē. vt dr i lapidario. trāslucet āt cādida q̄dā macula q̄si fulgore ptinēs lune imaginē. Illa autē cādida macula i corpe silenitis crescēte luna crescit. z decrescente minuit z decrescit. vt dic Isi. z Dyas. potēs est aūt i amorē recōciliādū lāguētes z ptisicos iuuare putat

De stanno Ca. XCIII.

s Tannū vt dic Isi. est metallū a greca ethymologi i sic dictū. sepans. s. z discernēs. mixta eīn z adulterata inf̄e metalla p ignē dissociat. ab auro z argēto ea z plumbū diuidit ac secernit alia eē metalla ab igne desendit. Et cuz sit natura eris z ferri durissima si absq3 stāno fuerit vritur z cremat. Stannū aūt illitū vas eneis cōpescit vi9 eruginis. z saporē fac gratiosiorē Specula aūt ex eo tpant. cerusa etiā pficit ex stāno quēadmodū z ex plūbo. Vnctusq3 Isi. li. xvi. c. de metall'. fm Aristo. li. metho. stannū cōponit ex argēto viuo z bono z sulphure malo. z h duo n̄ sunt bn̄ mixta s3 tāq3 p iuxta pposita. z iō colorē imitat argēti. s3 n̄ ē soliditatē. In libro aūt alchimie hermes dic. stannū oia metalla z corpa frāgit q̄bus admiscet. z h ppt nimiā siccitatē ei9. z ductilem naturā in eis destruit. s3 si miscueris cū eo argētū viuū. stridorē ei9 aufert z albescit. s3 postmodū denigrat tpam z ɔdēnat. In eodē etiā dic q stannū adustū generat colorē minii vel vermiliū sic plumbū. z si ignis fuerit nimis fortis stāni materia pma redit. Itē cū stānū sit argēto molli9 z plūbo duri9 nō pt plumbū plūbo nec eri nec ferro de facili ɔsolidari sine stāno nec etiā ista pariē cōsolidant sine pinguedine aliq̄ sine sepo.

De sulphure Capl'm. XCIIII.

s Ulphur ē vena terre acritati3 multū hn̄s in sua cōpositōe z igneitati3 z iō vocat sulphur fm Isi. q̄si solū vrēs vr eēm ignis dr. nā ei9 vi ignea ab aq̄s seruētib9 sentit. nā aquar3 cursus p venas sulphureas trāsitū faciēs ex vi ignea ip'9 sulphuris cādorē l' calorē ɔhit. saporē. efficaciā z odorem hinc fontes calidi d terre visceribus sepe scaturiūt z q̄litates vene sulphuree secū ferunt. nulla ei res ita cito accēdit sic sulphur In insul' nascit colijs int' siciliā z italiā3 q̄s ardere dicūt. i alijs locis etiā effossum inuenitur. vt dic Isi. H9 q̄ttuor sūt genera. Vnū viuū qd cū fodit trāslucet atq3 viret. q solo int' oia genera medici vtūt. vt dic Isi. alter3 q3 appellāt glebā. qd tm̄ familiare vsib9 est fullonū. tertiū līq3 est cui9 vsus est ad lanas vtilis suffundēdas q̄m pstat molliciē z candorē. q̄rtū valet ad licinia lucernar3 pficiēda. vt dic Isi. z subdit ibidē. Sulphuris tāta est vis vt morbos comiciales dephēdat nitore suo. c9 flāma si directe ad vultū hois repcutiat. dur3 z horribilē pallorē i oculis aspicientiū generat ad silitudinē defūctor3 vt dic Isi. lib. xvi. c. j. fm Auic. po z Plate. sulphur calidū est z siccū in q̄rto gradu. z ē terra p eib9 aqueis z terrestrib9 i igneao trāseuntib9 i naturā sulphuris trāsmutata. z illō sulphur aliq̄d est grossium feculentū z rude aliq̄d est pur3 albū clar3 z subtile. aliq̄d inter hec est mediocre. z fm istā differētiā ex sulphure z argēto uiuo diuersa metalla generant. vt pat3 in li. meth. iiij. vbi ostēdit q sulphur z argētū viuū sūt materia oim metallor3. Sulphur aūt aliud ē viuū sc3 quale ē q̄d de terra est eductū. Aliud est mortuū vl extinctū. s. qd solet fieri artificiose. s. qd i calamos fundit vel i alia vasa. Eligēdū aūt ē p medicina viuū colore z resplendēs z lucidū z sine lapide albū vel viride. qd missum in ignē colorē facit viridē atq3 pinguē. Virtutē habet dissoluēdi. ɔsumēdi. attrahendi. subtiliādi. attenuādi. reformādi vel recuperandi. Et iō tussim phibet. epilēticos iuuat scabiē purgat venenis obuiat. letargicos excitat. artheticos podagricos paraliticos iuuat. si mō debito medicinalit' ips9 remedio q̄s vtat. vt dic Auicē. z Dyas. z Plat. et alij autores

De sale Ca. XCV

S Al a saliēdo dr̄ eo q᷑ de igne exiliat.
fugit eñi ignē cū sit igneū. vt d. Isi.
Aliq̄ sal a sole vl' a salo vocatū putāt
nā ex aq̄s marinis spōte gignit̄ spuma. i ex-
tremis littoribꝫ derelicta ⁊ a sole desiccata.
Aliq̄n ex puteis salsis haurit̄ ⁊ aq̄ decoqui
tur donec i sal' duriciē aq̄ pus fluida p calo
rē ipsaꝫ inspissantē ɔuertat̄. aliq̄n de ɔtractis
arenis colligit̄ crescēte luna p noctē. nam i
cirenea sal sub arenis sepi⁹ inenit̄. Alicubi
etiā rupes ⁊ mōtes sal' inueniunt̄ ex q̄bꝫ fer-
ro inciduntur lapides q̄ post in sal' materiam
ɔstringunt̄ ⁊ cōminuunt̄. sic est i arabia et in
pānonia. tāte duriciei etiā sunt illi lapides.
vt ex eis fiāt dom⁹. cōe ꝓo sal in igne crepi-
tat ⁊ de igne salit. sꝫ sal agrigentinum sicilie
ignē patit̄ ⁊ ɔ naturā sal' vulgaris in igne flu
it ⁊ de aq̄ exilit. Uariat̄ aūt sal in colore. q̄a
memphiticuꝫ est rufum. ⁊ in q̄dā pte sicilie
vbi est mōs ethne sal est purpureū. In eadē
sicilia i pachino adeo ē splēdidū ⁊ lucidū vt
imagines reddere videat̄ In capadocia sal
croceū effodit̄. vt dic̄ Isi. Itē variat̄ i sapo
re. vt dic̄ idem. q᷑ alicui suaue alicui salsissi
mū est. alicui amarissimū. ⁊ q̄nto est amari⁹.
tāto est calidi⁹ sue caltdius indicat̄. vt dicit
Auic̄. Sal aūt sūme est necessariuꝫ. q᷑ sine
sale oīs fere cibꝰ est insipid⁹ ⁊ insulsus. pul-
mēns ei saporē dat ⁊ excitat i oībꝫ cibariis
oppetitū ex eo oīs vict⁹ delectatio ⁊ sūma hy
laritas fit Hinc ⁊ sol' nomē accepisse credi
tur. q᷑ sole nihil est vtili⁹ atq̄ꝫ sale. Un̄ vide
mus pecudes ⁊ armēta q᷑ sale ad pastū ma-
xime ꝓuocāt̄ ⁊ sal' bñficio i lacte ⁊ i caseo pl⁹
abūdant Sal etiā corpa stringit ⁊ desiccat
⁊ etiā defūcta corpa a putrescēdi labe ligat
⁊ ɔseruat. Hucusq̄ꝫ Isi. li. xvi. c. ij. ſm Plat.
aūt ⁊ Auic̄. sal generalit̄ hꝫ ꝟtutē dissoluen
di mūdificādi putridos hūores ⁊ ɔsumēdi.
Itē ꝟtutē hꝫ vētositatē extenuādi ⁊ diuidē-
di maxie si puluerisatū ⁊ coctū calidū super
stomachi orificiū saccellet̄. Itē vim hꝫ hu-
miditatis natural' in corpe coadunādi ⁊ cō-
seruādi ⁊ inatural' resoluēdi ⁊ abstergēdi. et
iō aq̄ salmatiua tumores ⁊ inflatōes ec̄ ydro
picas soluit. vt dic̄ idē. Itē ꝟtutē hꝫ carnes
putridas corrodēdi ⁊ maxie qn̄ est exustum
q᷑ tūc maxie resistit putrefactōi. ⁊ maiorem
hꝫ vim i desiccādo ⁊ i mūdādo ⁊ ad interio
ra penetrādo. vt dic̄ idē. Itē potētiā hꝫ ven
trē remolliēdi ⁊ supflua educēdi ⁊ maxime
sal gēma. q̄d sic dr̄ q᷑ clarꝫ est sic gēma. i mor
dicādo eñi intestina mirabilit̄ coopat̄ vt re
soluant̄ indurata ⁊ supflua expellāt̄. ⁊ h̄ idē
facit tā armoniacū q̄ꝫ cōe. Itē virtutē hꝫ sal
venenosis hūoribꝫ resistēdi. ⁊ iō cuꝫ melle et
vuispassis. al's mica panis sal ɔiūctū sanat
carbūculū seu antracē. vt d. Aui. Itē ꝟtutē
hꝫ remouēdi maculas faciei si cū aq̄ ⁊ cam
phora distēperet̄ et inde facies liniat̄. Item
vim hꝫ pruriginē et serpiginēꝫ de corpe ab-
stergēdi ⁊ remouēdi potissime si cuꝫ sapone
miscet̄. Itē ꝟtutē habꝫ sanādi venenosos
morsus ⁊ pūcturas reptiliū ⁊ scorpionuꝫ si
cū melle ⁊ nucibꝫ ⁊ aliis q̄busdā cōponatur
vt dic̄ Auic̄. has ⁊ multas alias hꝫ ꝟtutes.
q̄s enumerare longū esset. sꝫ exempli gratia
hec sufficiāt.

De topazio Ca. XCVI.

T Opazi⁹ vel topazion indeclinabile
gēma ē vt ait Isi. li. xvj. Est ei exiui-
tēte genere oīq̄ꝫ colore resplēdēs In
uenta pmo in arabie insula in q̄ trogodite
fame et tēpestate fessi. cū herbaꝝ radices ef
foderēt gēmā istā erueruīt. quā insulā tectā
nebulis postea naute q̄sierūt. et inuenientes
topazim trogoditaꝝ idiomate vocauerunt
Iā lapis sic q̄sit⁹ et inuēt⁹ est topazi⁹ ab in-
sula vocat⁹. Topazimeñ idē q̄d q̄rere in
ipsoꝝ lingua sonat. Est aūt gēmaꝝ maxia et
amplissima Scripsit ei Pli. hāc gēmā tāte
magnitudis reptā vt ex ea philadelphi facerꝫ
statuā q̄ttuor cubitoꝝ. In glo. ꝓo sup finē
Apoc̄. dr̄ sic. topazi⁹ q̄ est rarior co p̄ciosior
est. et hꝫ duos colores et auro et etherea cla
ritate lucēs. maxie qn̄ tāgit̄ radio sol'. s. oīm
aliaꝝ gēmaꝝ supans claritatē. i aspectū su-
um ꝓuocās respiciētes. quā si pol' obscurat
si sue nature relinquis clarior est. ⁊ nihil co
clari⁹ i thesauris regū siue p̄ciosi⁹ inenit̄. ꝑ
sui p spicuitatē gēmaꝝ sibi obiectaꝝ in se re-
cipit claritatē. Dr̄ etiā q᷑ sentit motū et cur-
sum lune. et ɔ lunaticā valere passionē. vn̄
dr̄ maiorē vel minorē hr̄e effectū ſm q᷑ lūa
maius vel min⁹ recipit incrementū. vt dr̄ in
lapidario. Fluxū sanguis restrīgit. et emor
roidas patiētibꝫ subuenit. feruētes vndas
cōpescit et bulire eas nō pmittit. vt dr̄ in la-
pidario. ſm Dyas. irā sedat et tristiciā. et va
let ɔ noxios mor⁹ et ɔ frenesim ac ɔ mortem
subitaneā. formā habet specularē. idolū eñi
in eo receptū inuersum in speculo concauo
repsentat

De turchoge Ca. XCVII

Urchogis siue turkois est lapis flauus in albidū colorem vergens dictus a regione turchorū in qua nascitur. conseruat visum et confortat et hylaritatem generat.

De terra sigillata.
Caplm. XCVIII

Erra sigillata dr̄ specialiter quedā vena terre frigida singulariter et sicca. q̄ dr̄ sm̄ Platea. terra saracenica siue terra argentea q̄ quidē est subalbida aromatica atq̄ clara. potissima virt⁹ ei⁹ est cōstringere. Nam puluis eius cū albumine oui distem peratus fluxū sanguinis de narib⁹ sistit. valet enim contra inflationē pedū et contra arteticam si sup locū patientē cathaplasmetur vt dicit in Plate.

De tartaro Ca. XCIX

Artarū est vini feculētia in modum crete vel mollis lapidis circa partes dolei indurata. cui⁹ natura calida et sicca in tertio gradu. Valet contra scabiem serpiginē et impetiginē. contra capitis immūdicias. virtutē em̄ hz extenuādi. cōsumēdi. mūdificādi et laxandi. vt3 in Plat.

De vitro Caplm. C

Itrum vt dicit Auicenna est inter lapides sic stultus inter hoīes. declinat em̄ ad omnē tincturā. Est aūt dictū vitrū vt dicit Jsi. eo q̄ visui trāslucear. p̄ ep̄spicuitatē et sub e sue trāsparentiā vitrū luci diū est. in aliis metallis et terre venis. quicquid intrinsec⁹ cōtinet absconditur. in vitro aūt cuiuslibet liquoris spēs qualis est interi⁹ talis exteri⁹ declaratur. et q̄si clausis oculis intimū notificatur. vt di. Jsi. Fuit aūt p̄mo vitrū inuentū iuxta tholomaidā in litore iuxta belum fluuiū q̄ oritur de radice montis carmeli dum nautę ibidē applicarēt. Nam dū nante sup arenā eiusdē amnis ignē de glebis nitri facerēt. ex nitro et arenis lucidis p̄mixtis noui liquoris riuuli effluxerūt. qui vitrū vt di. Jsi. originē p̄buerūt. modo vero fit vitrū ex cineribus arborū et herbarū p̄ fortissima ligna cōflagratorū q̄bus cineribus nūc nitrū nūc res nūc vtrūq̄ admiscetur. et sic in massam vitreā cōmutatur. Massa aūt vitrea cū fuerit in fornace liquefacta et p̄fecte depurata sūmā obtinet subē puritatē et trāsparentiā siue p̄spicuitatē. et ideo hz potentiā cuiuslibet coloris susceptibilē. quolibz em̄ colore tingitur ita vt iacinctos smaragdos et alios lapides p̄ciosos in colore et splendore imitetur. tantā etiā recipit in subā ductibilitatē vt facillime ad flatum artificis in varias et cōtrarias formas ac figuras q̄si subito trāsformetur. aliqn̄ torno teritur. aliqn̄ argenti mō sculpitur et celatur vt di. Jsi. neq3 em̄ alia speculis aptior ē materia. neq3 picturis accōmodatior inuenitur. maxim⁹ tn̄ honor est in candido vitro. quia in colore p̄xim⁹ est cristallo vn̄ ad potandū argenti et auri metalla repellere cōsueuit vt di. Jsi. Item ibidē dicit idem q̄ in genere vitri lapis obsian⁹ numeratur. Est aūt virēs interdū et niger. aliqn̄ etiā translucid⁹ crassiore visu et vocatur specularis. ex h̄ lapide m̄lti gēmas faciūt. vt di. Jsi. hoc aūt hz p̄priū oīne vitrū cum sit liquefactū q̄diu est valde liquidum sūme est ductile. infrigidatum vo et induratū sūme est fragile et facile frangibile et cū fuerit fractū nō poterit nisi iterata liquefactione reparari. Quidā tn̄ fecerat vitrū flexibile et malleo repabile. vt refert Jsi. vnde et phialam corā Tyberio cesare de tali vitro factā in terrā piecit quā nō ruptā sz plicatā cum malleo reparauit vel emēdauit. quem iussit cesar decollari. ne du3 h̄ agnitū fieret aurū pro luto haberetur. et oīne metallorū p̄cium vile redderetur. quia reuera si vasa vitrea nō frangerentur meliora q̄ aurea putarētur. vt di. Jsi. Est g̃ vitrū specialiter purū et perspicuū luci puū imaginū et vmbrarū representatiuū. ductile q̄n̄ est liquidū. fragile q̄n̄ est frigidū et īduratū oīm colorū susceptiuū colore potius q̄ valore gēmarū nobiliū imitatiuū et immūdiciarū abstersiuū. vt di. Auic. puluis em̄ ei⁹ mūdificat dentes. et in oculis delet albugines. conuenit em̄ valde lapidi vesice et renum quando bibitur cū vino. vt dicit idem Auicen̄.

De ydachite Caplm. CI

Dachites est lapis p̄ciosus et colore fulu⁹. figura rotund⁹. intra se h̄ns aliū lapidem cui⁹ crepitu sonorus ē q̄uis tynnitū illū nō interiorē lapillū sz spiritū quendā interiorē sapientes dicāt vt di. Dyas. hic lapis exudat aquā ita vt videatur intra se fontanā scaturiginē cōtinere. Unde quidam dicūt hūc esse lapidē q̄ dr̄ enidros. quere supra eodem.

De yerachite.
Caplm. CII

A

Erachites est lapis qui gestatus ab homine nō mordet͛ a muscis nec apibus infestat͛. vt dī. Dyasco. et credit͛ valere ↄtra venenum.

De zimiech Ca. CIII.

Zimiech est idem qd' lapis lazuli. et est lapis vel vena terre. vnde fit lazurium. vt dicit͛ in lapid. Est autē lapis iste tanto melior q̄nto color celesti est similior. et habet quedā corpuscula quasi aurea interserta. ille autē qui est subalbid' pl' habet terrestreitatis. et ideo nō ita p̄ciosus. diutissime potest seruari sine corruptione. Valet cōtra multas passiones et cōtra sincopim et fumis melācolicis. si d̄bito modo detur patienti. Nunq̄ autē debet dari nisi prius subtilissime ↄteratur et multotiēs abluatur. et signū est perfecte ablutōnis quando aqua in qua abluit͛ parum aut nihil coloratur. miro autē modo purgat et soluit q̄rtanam. nec debet dari cū decoctione. q2 descenderet vsq3 ad fundū. sed ante vel post detur. et hoc cū sero vel aceto. vt habet͛ in Platea. et sicut ex laminis ferreis fit cerusa sic fit lazurium ex argenteis cū aceto. lapis autez lazuri sepe inuenit͛ in mineris argenti et auri fodinis et in suis venis sepe saphiri et iacinct et consimiles lapides blaui inueniuntur. vt dī. Dyasco.

De zingnite Ca. CIIII.

Zignites lapis est vitrei coloris q̄ gestatus in collo valet contra nictilopem. et sanguinem stringit et ment' alienationē repellit. et si tenetur ad lignum accensum extiguitur flamma eius. vt dicit Dyasco.

Incipit liber decimusseptim' de arboribus et herbis et eaꝝ ꝓprietatibus.

Postquaz adiuuante deo completus est liber vel tractatus de ꝓprietatibus rerum que in terra intrinsec' generant͛. scz de lapidibus et gemmis ac metallis et aliis que nascuntur in terre venis. dicendū est breuiter de arboribus et herbis et fructibus ac seminibus q̄ ex eis mediantibus radicibus procreantur solūmodo autem de illis arboribus et herbis aliqua sunt hic dicenda de quoꝝ nominibus fit mentio in sacra pagina in textu vł in glosa. et hoc ꝑ ut poterimus faciemus ꝑ ordinem alphabeti.

De arbore Capitulū. I

Arbor vt dicit Isidor' li. xvij. c. v. ab aruis nomen sumpsit. eo q̄ adherere terre fixis radicibus consueuit sicut herba. vtraq3 eīn similia sunt quoadortum. quia ex vno gignit͛ alteꝝ. Nam dum semente in terrā ieceris quasi herba pri' pullulat et erumpit. dehinc cōfecta surgit in arborē. et quod infra breue tempis spaciū herba videbat͛ indurat͛ in arbustam. i. in arborē nouellā et tenerā cōualescit et est dicta arbusta q̄si arboris hasta. nam arbustū dr̄ locus vbi arbores ↄcrescunt et vbi salices salictū. et carcetum vbi carices. vt dicit Isidorus. In li. aūt Aristo. de vegetabilib' ponūtur iste arboꝝ et plantaꝝ ꝓprietates. dicit eīn q̄ in arboribus et plantis est vita. i. vegetabil' virtus q̄uēadmodū in animalib'. sz differēter. quia in plantis est occulta. in animalib' manifesta ꝑfecta. s. et complera. arbores eīn nō mouent͛ motu volūtario nec progressiuo sicut animal. nec mouent͛ s̄m appetitū et delectationē et tristiciā sicut animalia. q̄uis aliter senserint aliq̄ui phī vt Anaxago. et aliꝫ. q̄s redarguit Arist. Vita itaq3 vegetatiua est in plantis ꝑ quā fit attractio humoris ad ipsi' arboris vel plante nutrimentū vł ↄseruatōz sed nullaten' hz sensitiuā animā vn̄ nō dolet q̄n incindit͛. nec delectat͛ q̄n nutrit͛ et cibat͛. nec vigilat nec dormit. nec spirat vł expirat. nec subiacet aliis conditōib' q̄ sūt ꝓprie sensitiue. nec generat arbor nec generat͛ per sexuū cōmixtionē. sed in se habet rōem seminalem ꝑ quā habet ex se ꝓducēdi potentiaꝫ simile sibi et suā spēm ↄseruādi. sed hanc potentiā nō potest ꝓducere in actū nisi ab extrinseco adiuuet͛. i. a tempib' anni. Indiget eīn hyeme ad humoris seminalis aggregationē. Indiget et vere tempato ad eiusdem emissionē. quia tūc nec est vehemēs frigus cōgelans vel exp̄mēs nec calor vehemenet adurens semen ac corrūpens. Indiget etiā sole resoluente partes ipsi' cōstrictas a precedente frigore. vt calor ingrediēs segreget humorē seminariū a nutritiuo. Indiget etiam terra plus q̄ aliud generans. q2 ex terra est materiale p̄ncipiū sui nutrimenti sic p̄ncipium generatōis sue est a sole sicut a causa efficiente. et ideo vt ait Arist. in li. de plantis. Terra est mater et sol est pater plantaꝝ.

quia terra nutrit more matris. et sol efficit
more patris. Quidaȝ vero ↄsiderātes in ar/
boribꝰ ꝛ plantis generatōem. cibatōeȝ. aug/
mentatiōem. duratione. et ex radice annuā
renouatione. et nullā penitꝰ ꝓximam vł se/
cessum ciectōem putauerūt plantā animali
ꝑfectiorē. Sed hoc reprobat Aristo. dicēs
ꝙ arbor que est alligata terre nō habet mo/
tum ex se. nec ex suo toto nec ex suis partibꝰ
nec habet formā determinatā in suis parti
bus. ita ꝙ diuerse partes determineꝫ diuer
sis operatiōibꝰ per formas diuersas. vt ocu
lus in animali ad videndū. et auris ad audi
endū. nec habet animā perfectā. īmo nō ha/
bet nisi partē partis anime. i. animā vegeta/
tiuaȝ sed animal habet opationes plures ꝛ
nobiliores ꝙ̄ planta. ideo animal nobilius
est omī planta. Diuersificaꝫ aūt arbor ꝙ̄ ad
substantiā virtutē et operatiōem. Nā vt dic
Aristo. li. de vegetabilibꝰ. ca. ij. Quedam ar
bores habēt gūmi et resinā. cuiꝰ ratio est. q̄a
humor supabundans a calore totaliter nō
digeritꝫ. nec etiā totaliter a regimine nature
dimitꝫ. et ideo depellitꝫ ad exteriora. et ibi
a frigido aere circūstante infrigidaꝫ. Item
quedā habent nodos: quia illis mediātibus
partes successiue generate ad inuicē colli/
ganꝫ. Item habet venas. i. rimulas in q̄bus
naturalis hūiditas custoditꝫ et a terra ad p
tes singulas deriuaꝫ. Item habet ventrē id
est. medullā in quo fit humorꝝ decoctio an/
teꝙ̄ trāsferaꝫ in substantiā foliorꝝ fructuum
vel ramorꝝ. vt dicit idem. Item corticē ha/
bet ad interiorē ligni defensionē. qꝛ qꝺ facit
corium vel cutis in corpis animalis super/
ficie. hoc facit cortex in arbore. vt dicit Isi.
Item habet generaliter lignū siue trūcum.
vt dicit Arist. et est dictū sm Isido. eo ꝙ in
censum de facili in lucē sit cōuersum. vnde
et licnus dicitur eo ꝙ pnībꝰ prestet lumen.
Lignū itaqȝ est pars arboris fortior ꝛ soli/
dior et substantialior ꝙ̄ a radice exiens vsqȝ
ad summitatē ipsius arboris se extendit Et
habet quedā intrinseca vt medullā ad quaȝ
est recursus nature cū substrahitꝫ humor ci/
balis extrinsecꝰ. sicut in cibatiōe animal' qñ
deficit nutrimentū in mēbris ad sanguineȝ
existentē in venis ↄtinue fit recursus. vt dic
Albu. et expresse Auicēn. et Constan. Ha/
bet insup quedā extrīsecꝰ sibi anneta arbor.
vt corticē ramos folia flores fructꝰ ꝛ summi
tatē. Et ibidē dicit Aristo. corticē habet ad
omniū interiorū defensionē. ramos ꝛ frōdes
ad sui dilatationē. folia ad fructuū nouello
rū ꝓtectōem ab extrinsecis corruptelis. fru
ctus ad sui speciei ↄseruatōem. rotunditatē
siue rotundā summitatē habet arbor in suo
cōplemento q̄si figuram colūnalē. q̄ vtiqȝ vt
dicit Albu. ei accidit ꝓpter vniformē extēsio
nem humoris ad partes laterales. ꝛ vnifor
mē caloris digerētis hūorē in tota sui sub/
stantia actionē. Habet adhuc oīs planta
vel arbor radicē. et in radice multiplicē no
dū. radicem quippe loco oris qua mediante
trahitꝫ humor ad totā substantiā arboris nu
triendā. nodi vero sunt similes neruis ī cor
pore animalis. q̄a ꝑ illos nodos partes ad
inuicē ↄtinuabiles colliganꝫ. Itē arbores
habent quasdā ptes supfluas q̄ nō sūt ptes
determinate a natura nec sūt necessarie ad
esse plante et habēt esse in arbore sicut pili ꝛ
vngues in corpe. Et ideo cadūt folia et fru
ctus ab arboribꝰ. s. ꝓpter subtractōem hūo/
ris sicut cadūt pili de corpe animal'. et hꝫ ac/
cidit. qꝛ qñ humor nutrimētalis minꝰ ē suffi
ciēs subtrahit ipm natura ab hmōi ptibus
nō necessarijs ne deficiāt in necessarijs. ꝛ iō
cadūt generaliter ab arboribꝰ tpe hyemali.
remanent tñ in aliquibꝰ vt in buxo ꝛ cōsimi
libꝰ. vel ꝓpter sufficientiā hūoris. vel ꝓpt hu
moris viscositatē et ligni cōpactōem et soli/
ditatē. Nam arbores que rarum substantiā
et porosam sūt habentes citius a suis folijs
depauperanꝫ et maxime qñ humor nutriti/
uus liquidꝰ est atqȝ paucus. Differūt autē
arbores in multitudine suaꝝ partiū et pau
citate. in magnitudine et paruitate. in forti/
tudine ꝛ debilitate. Cuiꝰ causa est humor q̄
in aliq̄bꝰ magnis arboribꝰ est lacteus. vt in
ficubꝰ. et humor talis abilis est ad se deferē/
dū in latū et in longū. In quibusdam vero
est piceus viscosus et insufficiens ad extēsio
nem. eo ꝙ partes adherēt ad inuicē ad mo/
dū picis. ita est causa paruitatis et paucita
tis in partibꝰ arborū et plantaꝝ. talis autē
viscositas nō est causa debilitatis in plantis
et arboribꝰ. nisi fuerit diminutꝰ calor insuffi
ciēs ꝛ impfectꝰ. In quibusdā etiā arboribꝰ
est humor calide et sicce complexiōis. et hic
in quibusdā est causa fortitudinis ꝛ vigoris.
calidū eñ est et leue et subtile ꝛ penetratiuū
et iđo talis humor se extēdit et crescit arbor
in magnā q̄ntitatē. Itē in partibꝰ arborꝝ at/
tēditꝫ equalitas ꝛ similitudo. qꝛ equalitas in

quantitate et similitudo in figura causatur
ex abūdantia materie cum equalitate calo-
ris agentia. ⁊ oppositū a causa opposita cau
satur. Eodem modo attendit in eis raritas
siue spissitudo q̄r raritas accidit ꝑter insuf
ficientiā caloris ad terminationē humoris.
spissitudo autē accidit ꝑter sufficientiā ca-
loris ad cōdensationē humoris ⁊ ei⁹ termi-
nationē. Item differūt arbores ⁊ plante in
modo fructificandi. nam quedā vt ibidē di
cit Aristo. producūt fructū sup folia sua. et
hoc accidit ꝑter fortitudinē fructus ⁊ indi-
gentiā caloris solis digerentis humorē ipsi
us. quedā vero sub foliis. et hoc accidit pro-
pter debilitatē fruct⁹ ne ab excellenti calore
vel frigore corrumpat. ⁊ quarūdā fruct⁹ est
suspensus a stipite suo. id est. prope stipitem
Et hoc accidit ꝑter insufficientē hūorē et
insufficientē calorē ipsum ad extremitates
expellere nō potentē. Item oīs arbor ge-
neraliter habet radicē que est mediatrix int
corpus plante ⁊ terrā a qua cibatur. vnde ⁊
radix vita plante dicit fm grecos. quia cau
sam vite plantis adducit. Item habz stipi-
tem a radice immediate procedentē. et hoc
fuit necesse vt dicit Albu. propter corporis
plante vel arboris sustentationē vñ assimi-
latur stature corp̄is animalis oīa mēbra
corp̄is sustentantis. vnde est stabile funda
mentū arboris sustinens ramos et fructus
eius. Item in duro stipite habet medullam
mollē. quā vt dicit Aristoteles quidam vo-
cant arboris matricē. quia in ipsa seminari
us humor plante nutrit. vt fetus in matrice
Quidam vero vocāt arboris viscera. quia ī
ipsa separat purū ab impuro. sicut fit in ani
maliū intestinis. Quidā etiā vocant eā cor.
quia ex ea procedit motiua vite vegetabilis.
sicut vita sensibilis pcedit de corde cuiusli-
bet animalis. Item corticē habet oīs ar-
bor ad suā terminationē ⁊ interiorū defen-
sionē ex humore subtili extracto ad exterius
et per calorē aeris desiccato sicut lignū inte
rius ex humore grosso sicco essentialiter et
accidentaliter humido procreat. vt di. Ari-
sto. et Albu. Item arborū sicut ⁊ plantarū
quedā sunt domestice ⁊ ortenses. quedā vo
sunt siluestres. Arbores vero ortenses sicut
sunt plante si nō fuerit culte erūt siluestres
vt dicit Aristo. Et harū arborū quedam fa
ciūt fructū ⁊ etiā oleum ꝑter humorē vn-
ctuosum et aereū sufficientē et quedam nō.

propter talis humoris defectū. et in quibus
dam cito folia cadūt ꝑter humorē rarū nō
vnctuosum cito siccabilē. et in quibusdā nō
ꝑter causam ɔtrariā. Item sicut est diuer-
sitas arborū ⁊ plantarū in magnitudine et
paruitate sic est diuersitas in pulchritudi-
ne et deformitate. Nam eis accidit pulchri-
tudo ꝑter equalitatē materie et elegantem
partiū ordinationē et calorē sufficient agen
tem ⁊ extendentē materiā in rectā ⁊ debitā
nature dispositōem. deformitas vero causa
tur ex cōtrario tam in arboribus q̄z in plantis.
Item differūt in bonitate fructuū ⁊ multa
malignitate. ⁊ hoc accidit ꝑter maiorē hūo
ris materialis dulcedinē vel minorē vl' ꝑt
caloris magis vel min⁹ correspōdentis ma-
terie vel humori materiali debitā ꝑportionē
Item dicit ibidē Aristo. q̄ arbores et plāte
siluestres magis fructificant q̄z ortenses. et
hoc vt di. Albu. accidit ꝑter maiorē abun
dantiā humoris parū vnctuosi et nodosi de
facili cedentis diuisioni expulsioni et ī sub-
stantiā fructus ɔuersioni. nihilomin⁹ tamē
fructus ortēses sunt meliores simpliciter q̄z
siluestres. vt dicit ibidē Aristo. cui⁹ ratio est
vt dicit Albu. maioris hūoris vnctuosita-
tis vel dulcis abundantia q̄ in materia fru
ctuū ortensiū pfectius inuenit. Item consi
derat arborū diuersitas sicut plantarū ex lo-
ci diuersitate in quo crescūt. nam quedā in
locis aridis crescūt ⁊ siccis. ⁊ ille sūt mino-
ris q̄ntitatis ꝑter defectū hūoris. q̄dā vo
in locis hūidis fluuialibus et maritimis ac
stagnosis. ⁊ tales solent esse maioris q̄ntita
tis. Nam ille q̄ crescūt iuxta ripas marium
salsorū nō multū crescūt ꝑpt abūdantiā are-
narū et hūoris attracti nimiā siccitatē. iux
ta tñ mare rubrū fallit hoc. vt dicit Arist. vbi
arbores sūt magne. ⁊ hoc vt dicit Albu. ꝑter
abundantiā hūoris et caloris. Itē attendit
diuersitas in foliorū ⁊ florū variatione. Nam
q̄dam habēt folia aspera. s. ꝑter dominium
terrestreitatis ⁊ siccitatis. q̄dam lenia ꝑter
equalitatē aquee hūiditatis et ꝑportōem de
bitā caliditatis. folia etiā habēt q̄dā scissa ⁊
tamē lata vt vitis. qd accidit ꝑter dominiū
terrestreitatis ⁊ ꝑportōem viscositatis ⁊ inequali
tatē caloris materiā inequaliter extendentis q̄r
in talibus humor vnctuosus ⁊ viscosus trāsit
in materiā fructuū. aquosus vo ⁊ terrestris
in materiā transit foliorū. vt di. Albu. Item
variant arbores ⁊ plante ī extremitatū grāā

suarum varia figuratione. nam quarundã extremitates sunt piramidales et acute. vt in spinosis in quibus calor subtiliorem humorem velocius attrahit ad exteriora et illum desiccãdo cõuertit in acumen. grossiorem vero partem cõiungit cum stipite et radice. vt dicit Albu. contrarie autem figure ex cã cõtraria generantur. et hoc idem patet in fructibus quod vt dicit Arist. sunt diuersorum modorum. nõ enim sunt omnes angulosi. id est figure angularis neque omnes super rectã lineam sunt protensi. imo quidã sunt circulares propter equalem materiã humoris et equalem actionem virtutis agentis et caloris per quem materie partes equaliter extenduntur. et a medio vsque ad circumferentiã vniformiter protenduntur. Angulares vero ex cã cõtraria simpliciter oriuntur. Item variantur in coloratione diuersa. nam tam fructus quam flores. tam rami quam stipites in arboribus variantur. vt dicit Arist. Ex humore enim frigido terrestri melãcolico nigrescũt et vilescũt. ex humido et frigido albescũt. ex calido rubescunt. et sic de aliis. vt dicit Albu. sub tali enim differentia dñantis humoris et agentis caloris subam digerẽtis in predictis omnibus saporum differentie generantur. Item differũt tam arbores quam plante in fructuum maturatione. Nam quedã maturescũt citius vt dicit Aristo. sicut mora et cerasa. et cõsimilia. et hoc accidit propter sufficientiã caloris. potentis super humidum. maturandum et digerendum et obedientiã humoris actioni caloris nullatenus resistentis. quedã vero maturos hñt fructus tardius propter grossiciem humoris aquosi inobediẽtis et insufficientiã caloris digerẽtis. et hoc accidit potissime in arboribus que sunt silvestres. Eadem est ratio quare quedã arbores citius frondescũt et quedã tardius. cito enim emittũt folia propter abundantiã humoris aquei indigesti non vnctuosi sed fluidi et de facili se extẽdẽtis ad arboris siue plãte extremitates. et ex cõtraria causa cõtrium accidere cõsueuit.

De arbore aromatica
Capitulum II

Arbor aromatica aliquando habet aromaticitatem in cortice. aliquando in flore. aliquando in fructu suo. vt patet in cinamomo quod est cortex et in mace quod est flos. et in musco quod est fructus. Est autem causa aromaticitatis. vt dicit Albu. siccum terreum subtile commixtum subtili aqueo et secundum eius dominium magis in vna parte arboris quam in alia est vna pars magis aromatica quam alia. alia vero arbor est tota aromatica secundum omnes sui partes vt arbor balsami cuius singule partes sunt odoris fragrantiã respirãtes vt post dicetur. Inter aromaticas vero plãtas et arbores quedam genera in quibus est ratio seminalis procreantur. quedã per sese cõpetenti cõmixtione elemẽtorum producuntur. quedam ex radicis vel stipitis plantatione multiplicantur. quedã per insertionem surculi in trũco esse debitum sortiuntur. vt dicit Albu. Inter omnes arborum insertiones ille sunt magis laudabiles quando similia similibus inseruntur. vt dicit Arist. quod dupliciter intelligitur vel in plãtis cõsimilis speciei vt insertio ficus in ficum. vitis in vitem. vel de illis que hñt humorem proportionabilem inter surculum et truncum cui inseritur. ita quod humor vnius sit aptus ad alium nutriendum. sicut quando surculus piri in trũco mali inseritur vel econuerso. Item notabile est quod surculus insertus alteri trũco totam virtutem trũci in suã virtutem conuertit et trãsmutat qualitatem. si enim fiat insertio oliue super radicem siue trũcum bete virtus oliue descẽdit in virtutem bethe et indurat eã et facit eam durare per aliquod tempus. et tandem humiditatem ibi existentem ad se attrahit et trãsmutat in suã similitudinem aut cõuertit vt dicit Albu. super finem primi libri. Item dicit idem. nõ proueniũt de facili ex semine malo plãte bone. nec ex bono semine vel radice arbores male. quamuis in aĩalibus sepius cõtrium videatur. cuius rõ est vt dicit Albu. quod planta est terre affixa et vniforme recipit a terra nutrimentum. Animalia vero nõ sic propter varietatem cõplexionis et etiam propter cõtrarietatem appetitus siue appetibilis voluntatis. et ideo aliud est in aĩalibus aliud in arboribus. Item in omni genere arborum sic est quod per culturam debitã siluestres cõuertuntur in ortẽses. et ponit Arist. ibi exemplum quod amigdali amari per culturã efficiuntur dulces. Similiter et malagranati acidi mediocres. Dicit etiã quod arbor habens grossum corticem cito fit sterilis. et hoc accidit vel propter defectum vnctuosi humoris qui est materia fructuum. vel propter duriciem corticis prohibẽtis euaporationem grossi quod in arbore est nociuum. Sed dicit ibidem quod si scindatur radix eius et illi scissure lapis imittatur rursum fecũda fiet. cuius rõ est vt dicit Albu. quia per istam scissuram fit nociui grossi euaporatio et caloris solis vel aeris circumstãtio introductio cuius virtute fiet ipsius humoris corrupti cõsumptio. Item dicitur ibidem amigdala et malagranata mutãtur a malicia per culturã. Nã malagranata stercore porcino simata et aqua dulci rigata meliorantur. cuius rõ est vt dicit Albu. quia per caliditatem et siccitatem huius fi-

mi sup̄fluitas aq̄sa rep̄imit in ḡnat᷒. sed ne p̄
excessum caliditat᷒ ⁊ siccitat᷒ fumi cōuertat᷑
fruct᷒ ī amaritudinē. ↄ̄petit apponere aquā
dulcē caloris ⁊ siccitat᷒ dn̄m ⁊ tp̄antē. Silr̄
amigdali vt dr̄ ibidē clauis ↄ̄fixe gūmi per
mlt̄ū tp̄s emittūt ⁊ aq̄sā sup̄fluitatē impedi
entē generatōē vnctuosi hūor᷒ q̄ ē materia
fructuū. ⁊ ita p̄ h̄ a sua malicia alterā᷑ vt di.
Albu. Itē ibidem arbores ⁊ plāte siluestres
p̄ artificiū ⁊ culturā fiūt ortenses fructifere
⁊ fertiles. ad h̄ aūt vt siluestris plāta fiat fru
ctifera vl̄ altere᷑ in bonitatē a malicia mlt̄ū
ↄ̄fert loc᷒ ⁊ labor in colēdo ⁊ maxīe tp̄s āni
in q̄ plantat᷑. sicut ibi di. Aristo. et ponit ex-
emplū de boleno. i. iusquiamo. q᷑ qd̄ est na-
tū in persia est p̄niciosū s᷒ trāsmutatū ⁊ trāf
plantatū in egyptū ⁊ in hierl̄m fit comesti-
bile. ⁊ h̄ accidit vt di. Albu. q᷑ p̄ tp̄amentū
loci a distp̄antia ad mediū reuocat᷑. Itē tali
trāsmutatōi maxīe coop̄at᷑ tp̄s vt di. Aristo.
arbores q̄ indigēt plantatōne plantā᷑ p̄les
in vere. ⁊ h̄ p̄p᷑ tp̄antiā caloris ⁊ hūiditatis
ↄ̄fortantiū caliditatē ⁊ hūiditatē arborū ⁊
plantaꝝ. In hyeme ṽo pauce p̄p᷑ sup̄abun-
dantiā frigiditat᷒ ⁊ hūiditat᷒. sed in autūno
p̄p᷑ frigiditatē ⁊ siccitatē. paucissime vero in
estate p᷒ ortū stelle canicule. ⁊ h̄ p̄p᷑ dn̄iū ca
loris ⁊ siccitat᷒ ↄ̄sumētiū hūidū naʇale ī pla
tis ⁊ p̄cipue ī radice. In egypto ṽo semel in
āno fit plātatio qn̄. s. terre illi᷒ siccitas tp̄at᷑ ex
fluxu nili vt di. Arist. ⁊ Albu. Itē ibidē dr̄
q᷒ arbores diuersimode p̄ducūt frondes su
as. Nam q̄dā ī ex radice. q̄dā ex stipite. q̄dam
iuxta terrā. q̄dā in ramis ⁊ s᷒gis iux a sūmi-
tatē q̄dā in medio. Causa diuersitat᷒ h᷒ in
p̄ducēdo est diuersitas hūoris aq̄si subtilis
leuis ⁊ non vnctuosi q̄ est materia folioꝝ. et
eq̄lit᷑ nō abūdat in omib᷒. ⁊ op̄atio caloris ē
dissilis ī diuers᷒. ⁊ ido dissimiliter ex illo hu
more p̄ducūt frōdes. silr̄ q̄dā fructificāt sel᷑
in anno ⁊ q̄dā pluries. ⁊ nō maturā᷑ fruct᷒
vltimi s᷒ crudi remanēt ⁊ indigesti. q᷑ p̄pter
vicinitatē hyemis calor nō sufficit ad matu
randū. semel āt fructificare p̄fecte magis est
ↄ̄suetū. q᷑ semel in anno semē colligūt. ⁊ sel᷑
sufficit calor ad extensionem hūoris ⁊ ad ex
tremitates arboris ⁊ ad ↄ̄uersionem eius in
subāz fruct᷒ ⁊ c᷒pletā maturatōē. Itē q̄dā ī
arbores sūt fertiles p̄ mlt̄a tp̄a p̄p᷑ abūdan-
tiā caliditat᷒ ⁊ hūor᷒ vnctuosi sic fic᷒. ⁊ q̄daz
vno āno fructificāt ⁊ alio requiescūt vt oliue.
cui᷒ rō est. q᷑ in seq̄nti āno reficiū᷑ restaurā-
do sibi hūorē. tantū em̄ emittūt vno āno ad
subam fruct᷒ q̄ꝝ tū req̄rit secūd᷒ ann᷒ ad hūo
ris restauratōem. l᷒ mlt̄os p̄ducant ramos
tp̄e refectōis. modicū tn̄ tūc tp̄is p̄ducunt
fructū. Itē q̄dam arbores sūt fertiliores in
iuuentute q̄ꝫ senectute. q᷑ in iuuētute plus
abūdant in calore ⁊ hūore. q̄dā ṽo econuer
so pl᷒ fructificāt in senectute q̄ꝫ in iuuētute.
cui᷒ rō est vt di. Alber. q᷒ in iuuētute pl᷒ abū
dant de hūiditate q̄ꝫ naʇalis calor possit di
gerere. ⁊ ita fit inobediēs calori. ī senectute
ṽo minorat᷑ hūor ⁊ fit obediēs digestiōi ca-
loris. ⁊ h̄ p᷒ in amigdalis ⁊ piris sic exempli
ficat ibi Arist. Itē di. Aristo. q᷒ tā arborꝝ q̄ꝫ
plātaꝝ siluestriū ⁊ ortēsiū diuersitas discer-
nit᷑ p̄ masculos ⁊ femīas. q᷑ arbor mascula ē
spissior durior ⁊ dēsior et ramosior q̄ꝫ feīa ⁊
siccior ⁊ fruct᷒ ei᷒ breuior et maturior. et fo-
lia diuersa ⁊ surculi. q̄ꝝ oīm rō est vt di. Al-
ber. q᷑ mascule arbores pl᷒ abundāt ī calo-
re ⁊ siccitate q̄ꝫ feīe q̄ p̄tes mascule vehemēt
ↄ̄stringant᷑ ad inuicē ⁊ faciūt arborē spissio
rem. Intensio em̄ caloris multiplicat᷒ hu-
morē ⁊ extēdentis in plēs p̄tes facit ramosi
orē. sic etiā intēsio siccitat᷒ ↄ̄sumēt᷒ hūorem
efficit sicciorē. Soliditas etiā ⁊ strictura re
naꝝ arboris mascule p̄hibet hūorē multū
emitti ad vnū locū arboris siue plāte. vt re-
uertat᷑ in subam fruct᷒. ⁊ iō fructū h᷒ breui-
orē. folia silr̄ h᷒ diuersa a feīa. q᷑ asperiora ⁊
minora ac strictiora p̄p᷑ dn̄iū siccitat᷒. silr̄ ⁊
surculos duriores h᷒ q̄ꝫ feīa. ⁊ h̄ p̄p᷑ maiorē
hūiditatē extendētē in feīa mag᷒ q̄ꝫ ī mascu-
la. Itē di. Arist. q᷒ si folia vel puluis folioꝝ
vel cortex mascule palme. folija femine cō-
ponant᷑ vt cohereāt cit᷒ maturabū᷑ fruct᷒
femine et p̄hibebūt casū folioꝝ et fruct᷒ do-
nec ↄ̄pleta fuerit digestio. Et h᷒ rō est vt di.
Alber. q᷑ mascula palma mediāte aere de-
ferente auget calorē femie. q̄ mediāte excita
tur calor ei᷒ ad op̄atōē digestōis. quā Arist.
pepēsim vocat in li. meth. Item dicit Arist.
q᷒ discernit᷑ masculus a femina p̄ pullulati-
onē velociorē folioꝝ. p̄us em̄ pullulat q̄ꝫ fe-
mina p̄p᷑ calorē fortiorē. ⁊ etiā p̄ odorē. quia
mascula pl᷒ odorat q̄ꝫ feīa p̄p᷑ maiorē subtili
tatē fumi sicci resoluti a mascula ⁊ nō a feīa.
Itē di. Arist. q᷒ vēt᷒ defert odorē masculi ad
feīaz ⁊ maturabū᷑ cit᷒ ei᷒ fruct᷒ simulq᷒ co-
herebūt p̄tes sc᷒ fructuū femīe ad matura-
tionē qn̄ folia masculi in illa sc᷒ ī femia sūt
app̄rehēsa. Dicit etiā Alber. q᷒ folia mascu-

le palme piūcta folijs femine ita ad inuicem coherebūt: q̄ vix poterūt sine scissura ab inuicē separari. Itē di. idē Arist. q̄ ficus silue stres ꝯferūt ficubꝯ ortēsibꝯ. qñ ex opposito cō plantant̄. q2 silvestres sūt calidiores 7 siccio res. et iō excitāt calorē ortensiū 7 cōfortant. Item humor siccꝰ silvestris resolutꝰ 7 dela tus ad radicē ficus ortēsis ipsū nutrit et cō fortat. Silr dic̄ ibidē Arist. q̄ balaustia q̄ ē flos malignati. s3 h ponit̄ p arbore. s. malag nata. oliuis ꝯferūt si cum eis plantent̄ eo q̄ balaustie abūdant in calore ꝯueniēte natu re oliuaꝝ. Hec de ꝓprietatibꝯ arboꝝ 7 plāta rum ꝯtrarimꝰ de ṽbis Arist. li. ij. vegetabiliū Et glo Alber. q̄ trāstulit et exposuit eundē In li. aūt aialiū. xviij. dicit Arist. oēs arbo res q̄ fructificāt omī anno sūt segnes. Ar bores inq̄t q̄ nimiū faciūt fructū cito desic cant̄ qm̄ cibꝯ trāsit in semen. i. hūor nutriti uus q̄ deberet nutrire trāsit i materiā semi nalē. Alias ꝓprietates notabiles et insignes tam arboꝝ 7 herbaꝝ q̄3 plātaꝝ possumꝰ eli cere ex ṽbis Arist. et Alber. in li. ij. vegetabi liū. vbi dr̄. plāta h3 tres vires. nā a terra h3 fixionē. ab aq̄ coadunatōem. ab igne ṽo ꝯso lidationē 7 ꝑuā terminatōnē3. ex aere 7 igne h3 raritatē 7 dilatatō3 ac extēsionē. fructuū ꝯpletōem ac maturatōem. Sine eīn calore et hūido aquoso nō terminat̄ et finit̄. vt p3 ibi in exemplo Arist. nam later nō coagulat̄ nec terminat̄ in esse latericeo sine igne ꝑtes aqueas ꝯsumēte. 7 terreas pariter ꝯiūgēte. Ex aere et aqua ꝑiter 7 ex igne h3 arbor rari tatē et porositatē ex qua h3 augmētādi possi bilitatē q2 qd̄ oīno solidū ē augeri nō p̄t. vt ibidē di. Arist. 7 iō lignū maxīm 7 pōderosū nō h3 mergi ī aqua. vbi modica ꝑticula au ri submergit̄ aut lapilli. 7 h accidit q2 lignū ē porosū. 7 ideo p aeris subintratōe3 intra po ros sup aque supficiē h3 ferri. ligna ṽo q̄ sūt vltime soliditatis 7 ꝯpactōis sic hebenꝰ 7 cō similia. in aq̄ subito petūt fūdū. vt di. Arist. ibidē. 7 iiij. meth. vbi dr̄. q̄ ex hebeno nigro expirauit aer. 7 iō submergit̄. Porosa aūt et vnctuosa supenatāt. q2 mltū hñt aereitatis materiā ꝯ aque supficiē eleuāt̄. vt3 in folijs 7 plumis vel pēnis et oībꝯ vnctuos̄. Nam vt di. Arist. Propriū est aque subaz aereā sub leuare 7 cōpacta deprimere. 7 iō rara 7 poro sa aeris susceptibilia supenatāt. ꝯpacta ṽo 7 ꝯpssa inferiora petūt 7 ad infima se ꝓfūdūt. Itē vapores terrestres 7 aquei p calorē co agulati sūt materia herbaꝝ 7 plātaꝝ q̄ ꝑmix ti p calidū igneū 7 p ṽtutē stellaꝝ recipiunt formas completiuas herbaꝝ 7 plātarū. et h q̄ ad semen 7 quo ad fructū. Calor itaq3 in clusus in coagulato sic hūore ad plante nu trimentū attrahit aquā dulcē. cui etiam co operatur extrinsecus calor solis. Actio aūt caloris exterioris cū ꝓpria caliditate natura li digerit naturalē humore3 in eodem loco 7 conuertit in subam plante. Unde fm̄ Ari sto. terram montuosa quia est dulcis dulcem ꝯtinens humore3. ideo in illa citꝰ nascūtur plante et maturant̄ fructus. Nam montes attrahūt humorē dulcē 7 subtilē. qbꝯ coope ratur claritas aeris tam in attrahēdo q̄3 in digerēdo. et sic cito ꝯuersio illꝰ humoris in subaz plante. vt dicit Aristo. Item dicitur ibidem q̄ qñq3 frigus. s. aer frigidus fugat calorem ad interius terre 7 aggregant̄ ꝑtes eius cum aqueo humido ex per calorem de pssum a com ꝑmente frigido ad iteriora de coquit̄ vapor sic coagulatus et in substanti am plante ꝯuertit̄ et scindit̄ locus p inten sionem caloris. et sic egreditur ex eo planta Item qñq3 aer mixtus cu3 terra et cū aqua in fundo aque coagulat̄ 7 p actionē caloris terminantis et digerentis illud mixtū cōfu sum generatur planta. vt patet in nemphar et in alijs herbis minimis que solēt cresce re in aquis et quarū folia tegunt aquam. et he nascunt̄ sursum nō expanse. tum ꝓpt̄ sub tilitatem aeris et aque dulcis sursum eleua tis. cum ꝓpter soliditatem terre radices infe rius sustentantis a qua planta recipit rigo rem radicis et stipitis sustentatōnem in sua erectione. Item Aristo. ibi. in locis essentia liter frigidis 7 accidētaliter calidis. vt ī q̄bꝯ aqua calida fluit multotiens nascit̄ planta. q2 calor aque ꝯbit frigidū humorē ad sup ficiē terre in locu3 mixtionis. vnde ex aere 7 vapore terreo cum humore aque imbibito per calorē aque et stellarū in plante subam coagulant̄. sed hoc nō fit nisi per multū tem pus. vt dicit Aristo. ꝓpter calorem aciden talem nō ꝯuenientē generatōi talis plante. Item ibidē dicit Arist. q̄ plante comestibi les melius crescunt in locis lenibus et altis et calidis q̄3 in hīs contrarijs. quia in locis planis et equalibus abundat humiditas 7 maxime quando dulcedo adest et aeris tē peries. similiter in locis bñ altis. q2 ibi etiā puritas aeris 7 abūdantia hūoris dulcis.

et ħpter spōgiositatē ꝛ vaporē dulcē attra-
bentē. ꝛ iō in mōtibꝫ frequēt melior est fertili
tas ꝛ meliores crescūt fruct⁹. in valle cū diffi
cile mouet aer. Vñ ex ꝯculcatōe ibi cito pu
trescit aer ꝛ vapor grossus. vñ seqꝛ praua di
gestio. Hinc est q ibi inuenit humor salsus
vt di. Albu aqua em̄ salsa grauior est q̄ dulcis
vt ꝫ in exēplo Arist. ibidē vbi dic̄. Quū poñ
cū in aqua dulci statim petit fundū. in salsa
ħo natabit. terrestreitate em̄ sua et grossicie
poterit pōd⁹ oui sustinere. ꝛ iō aqua dulcis
facili⁹ attrahit ad loca alta q̄ salsa. s. ꝓpt̄ suā
depuratōꝫ subtilitatē ꝛ leuitatē. Itē Arist.
lutū ignitū. i. firmū ꝛ tenax cito ꝓducit plā-
tā vnctuosā ꝓpter facilē trāsmutatōem calis
luti in vnctuositatē. vt dicit ibi Albu. Et ad
ħ vt durabilis sit plāta oportet vt habeat be
ne digestū hūorē et vnctuosū. vñ ille plante
q̄ habēt indigestū hūorē superueniēte frigidi
tate cito arescūt. vñ et caulis vltra trienniū
nō durat. tñ si ei inserat ex natura plante in-
site in stipite fiet decoctio et ꝯuertit in natu
ram insite. et durabit diu. Itē vt di. Aristo.
planta crescit q̄nq̄ ex lapide solido et duro.
Nam aer inclusus in lapide nititur ascēde-
re. sed cū nō inueniat exitū liberū ꝓpter lapi
dis soliditatem reflectit et mouetur ad lapi
dis partes et ex sua agitatione calescit. cale-
factus aūt aer attrahit sursū hūorē residuū
q̄ est in lapide. et exit vapor cuꝫ humore illo
cū ꝑua resolutōe partiū lapidis. ꝛ ex illo va
pore et hūore de lapide educto q̄nq̄ planta
generat adiutorio caloris solaris et aerem
prius calefactum vigorantis ac digerentis
humorē a lapide iam attractū et in sub͂am
plante trāsmutantis. sed nō diu durat plan
ta talis nisi terra circūstante et dulci aqua
irrigante ꝛ tēꝑato aere foueat. ꝛ ħ ꝓpt̄ hu-
moris paucitatē. Item Arist. Planta si fue
rit ꝓpe solem. i. versus orientē cit⁹ nascet. et
ħ ꝓpter sufficientiā caloris. tardius ħo si fue
rit ad occidentē ꝓpter caloris elongationē.
Item ibidē dicit Albu. ex temꝑie seruat
cuiuslibet plante incrementū. si em̄ nimia
fuerit humiditas opilant vie et pori per q̄s
deberet nutrimentū ascendere ad arboris
extensionē. Eodem mō si nimia fuerit sicci
tas constringunt pori et sic planta nō nutri
tur. Item Aristo. Quelibet planta quattu
or indiget. s. semine terminato et in sua spe-
cie ꝑfecto et maturo ꝛ a putrefactione ꝯser
uato. et ꝯuenienti loco. i. territorio generati
oni plante cōgruo. et aq̄ moderata humore
scꝫ tēꝑato. ꝛ aere ꝯsimili. s. mediocriter tē
perato. qꝛ vt dicit Albu. si aer fuerit nimis
calidus calor naturalis euaporabit apertis po
ris. si nimis frigid⁹ suffocabit plantam. ꝑme
duo sūt necessaria ad plāte generatōnē. se-
cūda duo necessaria ad ei⁹ nutrimētū ꝛ con
seruatōnē. Item spēa ꝛ plāte medicinales q̄
crescūt in mōtibꝫ ad vescēdū sunt minus de
lectabiles. ꝛ ad digerendū fruct⁹ hñt durio
res et ħ ꝓpt̄ vehementē coagulatōꝫ ꝑ calorē
agentē in hūiditatē. ꝛ iō tales fruct⁹ ñ mltū
sunt nutribiles. vt di. Arist. qꝛ vt dic̄ Albu.
Quanto plāta est magis medicinalis tanto
min⁹ nutrit. Itē loca a sole remota ñ erūt
plantaꝝ multaꝝ sicut nec animal fecūdita-
tis multe est in talibꝫ locis. vt di. Arist cui⁹
rō est vt di. Albu. quia illi q̄ sunt directe sub
septētrione habent diē ꝯtinuū ꝑ dimidium
annū. ꝑ reliquū aūt noctem. Ibi ḡ raro cre
scit planta vel animal. In estate em̄ non po
test ꝓpt̄ ꝯtinuatōꝫ caliditatis. in hyeme ħo nō
potest ꝓpt̄ ꝯtinuatōēꝫ frigoris. ꝛ iō di. Arist.
Planta ibi generata nō hꝫ vires foliū neq̄
fructū ꝓpt̄ defectū caloris agentis in tempe
anni. ꝛ ꝓpter supfluitatē eius in alio. Item
Aristo. Planta multarū spinarū multū ha
bet de humore vnctuoso. et cū se mouerit il-
le vapor vnctuosus per calorem ꝓprium to-
operante calore stellarū digeritur ꝛ conuer
titur in substantiam plante que ei inseritur
Unde illā digestionē operat calor vitalis i
planta cum calore extrinseco competente. ꝛ
crescit planta insita gracilis et extensa sur-
sum. Unde ꝓprium est plante multū spino-
se vt ī ea fiat insertio plante alterius speciei.
et ħ vt dicit Albu. quia habet multū humo
rem attractū ab exteriori calore vnctuosum
ꝛ ita conglutinatōꝫ expulsibilē a calore in-
teriori in pluribꝫ locis. ita q̄ pars eius sup
rior euꝫ expellit est subtilior ꝛ penetrabilior
ꝑ quā potest aperire multos poros plāte et
ipos ingredi. et ipam incorꝑare et ꝯsolida-
re plante inferiori. Ita planta q̄ inserit plā-
tā siue truncū cui inserit trāsmutat in suam
spēm. et nō ecōuerso. cui⁹ rō est vt Albu. dic̄
quia inferior planta mouet superiorē ꝑ hūo-
rem ꝛ calorem quem ei transmittit. sed supe
rior hūorē attractū vlteri⁹ digerit ꝛ deco-
quit ꝛ in naturā suā ꝯuertit et postea virtu-
tem suā in inferiorē transmittit. ꝛ alterat il-
lam cui inserta fuerit et cōuertit eam in suā

naturā ꝛ speciē. Itē q̄nq̨ sūt spēs generatio nis plante vt dicit Arist. scʒ ex semine et pu tredine. ꝛ ex humore aque et ex plantatione et exynius in aliā insertione. Item sunt ar-bores et plante que producūt fructū añ fo-lia. vt dicit Arist. sicut ille que habēt multū humorē vnctuosum materialem ad fructū quē vt digesserit calor naturalis simul cum calore solari cito maturabit fructum. et ille humor vnctuosus abūdans ꝓhibet humo-rem aquosum materialē ad folia ne ascēdat in folia aut ꝓrūpat ante fructū in tali plāta. Item quedā citꝰ ꝓducūt folia q̄ȝ fructuȝ. et hoc ꝓpter defectū ꝛ paucitatē hūoris vnctu osi et abūdantiā hūoris aquei materialꝭ ad folia quē calor solaris citius attrahit ad lo-cum ꝓductiōis folioꝝ. q̄ȝ vnctuosū humoreȝ ad ꝓductiōem fructuū. et ideo tardaꝛ matu-ratio vnctuosi hūoris materialis ad fructū ꝛ fit precessio folioꝝ. Item quedā simul ꝓ-ducūt folia cū fructu vt ille q̄ habēt ꝓdictos humores multos et ꝓporcionabiles ꝛ calo-rem interiorē cū exteriori calore solis i aere equaliter operanteȝ in v. roq̨ et vtrūq̨ scꝫ aquosū in folia ꝛ vnctuosum in fructꝰ equa-liter expellentē. Item Aristo. Antiqui sapi entes asserebant fructus ꝛ folia esse idem. ꝛ folia nō esse nisi ꝓpter fructū nec differre ab inuicē materia nisi ꝺm maiorē vel minorem digestionē aquosi ꝛ crudi hūoris. Hūor em̄ aquosus ꝛ subtilis cito attrahiꝛ a calore so-lis et cedit in folia. q̄ vero magis est vnctuo-sus et digestꝰ cedit in materiā ipius fructus Item dicit Arist. q̄ aliq̄ arbores sunt spī nose nō est de intentiōe nature plante sub-stantiā generantis. sʒ accidit ex raritate ar-boris siue plante ꝑ quā attrahiꝛ hūor frigi dus parū coctus ꝛ extēs ꝑ illā arboris rari-tatē a calore solis in spinā coagulaꝛ. et fit in spina forma piramidalꝭ incipiēs iuxta stipi-tē a grossor lato. ꝛ in ꝑte a nteriori terminaꝛ in acuto. nam hūor subtilis q̄ ad spinā est cā materialis elōgaꝛ paulatim a plāta et in lon gū ꝛ acutū se diffūdit. eodē mō faciūt oīs co arbores quarū ꝑtes piramidalis sunt figu-re. Item arbores exterꝰ generaliꝛ sunt viri des interꝰ albe. ꝑs em̄ interior hȝ materiā appropinquātē ad albedinē et ꝑs exterior ad virorē. nam materia q̄ attrahiꝛ ab interi ori ꝛ expelliꝛ ad exteriora in cortice aliq̄ntu lū digeriꝛ ꝛ in virorē transmutaꝛ. quia viror mediꝰ est color inꝛ ruborē q̄ ꝓuenit ex ꝑfecte

caloris actione. ꝛ inꝛ albedinē q̄ ꝓuenit ex i-ꝑfecta. Item Arist. Arbores variantꝛ i figu ris. nam quedā sursū. q̄dam deorsū. q̄dā ꝟo inꝛ hec tenent mediū. Ille em̄ in quaꝝ me-dulla viget hūor subtilis quē mouet ꝛ attra hit calor ad supiora piramidantꝛ. i. formam piramidalē ad modū flāme. q̄ ascēdit i com muni virtute ignea eleuantꝛ. Ille ꝟo in qua rū medulla viget hūor grossus ꝛ aquosus i ferius deꝓmūtur ꝛ angustantꝛ. Unde ꝛ ille ꝑtes sua grauitate inferius mouentꝛ ꝛ i gros sum in parte infima coartantꝛ. In quibꝫ ꝟo erit humor mediꝰ ꝛ inter grossum et subtile temperatꝰ. pars ascendet sursum et erit cau sa eleuationis. et pars deorsum que est cau sa ingrossationis. Unde ꝺm maiorē vel mi-norem digestionē illius humoris in radice et medulla solet magna apparere arbor in fi gura. nam necessaria est ꝓma digestio in ra-dice ad eius incrementū. secūda vero neces saria est in medulla ꝓpter completōnem ma turationē dilatationem ꝛ cōseruationē. Et sufficit ista duplex digestio ad plantarū cō-pletionē. ꝛ tertia in solis animalibꝫ reperiꝛ. vt dicit Aristo. et exponit Albu. Itē diuer-sificantꝛ arbores in foliꝫs et i ramis ꝺm mul titudinē hūoris vel paucitatē. ꝛ caloris for-titudinē vel remissibilitatē. nam si calor fue rit fortis ꝛ hūor multꝰ. multa in extra erunt folia atq̨ rami ꝛ ecōuerso. ꝛ ꝺm raritatē hu moris abilis ad ꝯsumptiōeȝ et desiccatiōem desiccāꝛ ipi rami. cadūt folia. remanebit ar bor vacua atq̨ nuda. ꝛ in ꝯtrarijs mō ꝯtra-rio se habebūt. Itē vt dicit Arist. nō solū pi ramidantꝛ spine in arboribꝫ. verȝetiā eadem figura inueniꝛ in foliꝫs ꝛ in fructibꝫ. quia si meatꝰ plāte ꝓmo fuerint ampli ꝛ valde rari in ꝓncipio hūoris. ꝛ post siccitate et frigidi-tate ꝯstringantꝛ. folia et fructus inferius in grossabunꝛ. et in superioribꝫ graciliabūtur et piramidantꝛ. et hoc propter attractionem leuioris partis hūoralis ad supiora vi calo-ris ꝛ repulsū hūoris grauioris ad supiora. Cōtingit em̄ tam foliū q̄ȝ fructū sepius acui in extremitatibꝫ piramidari. scʒ q̄n virtute caloris ꝛ raritate hūoris superior pars nebu-la leuigaꝛ. ꝛ parte inferiore calida etiā existē te humor in medio distendiꝛ. ꝛ sic substātia fructꝰ vel foliꝫ in medio dilataꝛ. ꝛ vtraq̨ ex-tremitas ꝑpter dūium ignee ꝟtutis in cōmuni q̄dāmodo duciꝛ ꝛ subtiliaꝛ. ꝛ sic i piramidē trāsformaꝛ. Itē ibidē dicꝛ Aristo. q̄ arbores

et plāte quedā faciūt flores ex hūore subtili et puro existente in medullis. nō tn̄ ꝑ oīa terminata nec digesta ſm vltimā fruct⁹ cōpletionē. disposita tn̄ ad fruct⁹ ꝓductōem. quedā aūt arbores ꝓpter nimiā hūoris viscositatez nō habēt flores. q2 ille hūor nō potest subtiliari et ꝓpter suā vnctuositatē in subtilitatez floridam dilatari. vt patet in ficu q̄ non habet flores ex causa iam dicta. quedā etiā nō habēt flores ꝓpter humoris liquiditatem. q2 nō potest in floris substantiā coagulari. vtz in palma et similib9. vt dicit Arist. z ido ſm diuersitatē materieꝝ qua diuersimode agit calor. diuersi colores in florib9 tam herbaꝝ q̄3 arborū generant᷑. sed ista prosequi nō est p̄ntis negocij. z ideo de eis ad presens ꝓpter tediū fore arbitror quiescendū. Tamē alias sup addit Aristo. ꝓprietates in fine. ij. libri. quas nō reputo ꝯtemnēdas. Dicit em̄ circa finem. Planta inquit habens grossum corticem multū extendit᷑ in altitudine. et h̄ ꝓpter extensionez humoris et impulsum caloris. Nam grossitudo corticis humorē recipiēs nō sinit illū defluere. nec etiā ꝓpter suā densitatē ꝑmittit calorē per poros euaporare. ex qua necesse habet se diffūdere et dilatare vt patet in pino z palma z ꝯsimilib9. vt di. Aristoteles. Item ibidē. Arbores habētes lacteū hūorem magnā habēt vnctuositatē z calorē fortē in radice et ideo resoluūt᷑ humores vsq3 ad exteriora arboris z generant᷑ gūmi aliqn̄ liquidi aliqn̄ ex exteriori aere frigido coagulante in modū lapidis vl̄ cōchule indurate. et h̄ accidit aliqn̄ ex frigiditate cōstringente. aliqn̄ ex caliditate liquidiores ꝑtes educente et ꝯsumente et grossiores compingēte. sicut ibidē dicit Aluredus. Itē ibidem. Arbores q̄dam alterant᷑ ſm ipis alterationē q̄ in estate virescūt. in hyeme pallescūt. et tn̄ folia sua nō perdūt nec proiciūt. fortē em̄ habēt calorē incorporatū. et iō calor fugit ad interiora arboris z etiā foliorū. a facie frigidi aeris hyemalis. z ideo exteriora pallida et glauca fiūt. tamē nō cadunt folia ꝓpter viscositatē hūoris z intensam fortitudinē caloris. Item ibidē. Arbores faciētes fructū i p̄ncipio faciūt fructus amaros. q̄n̄ scz nouiter sūt plantate. z in earū fructu eūc dominat᷑ amaritudo vel ponticitas sapor scz accidens ad amaritudinē. Cui⁹ causa est. q̄m p̄ma digestio acida est et pontica ꝓpter hūoris attracti grossiciem z terrestreitatē et ꝓpter caloris digerētis paucitatē z debilitatez. et ideo generatio taliū fructuū est preter dulcedinē. quia ipsorū hūor crud⁹ remanet et indigestus. sed post confortato calore. et augmentato humore depurato. calor digerēs hūorem ip̄m efficit sapidū atq3 dulcem. quia vt ibi subdit Aristo. etiā amarum in ignē missum dulcescit. z hoc accidit ſm Albu. propter illā quā recipit a virtute ignis digerentis immutatōem. Item ibidē In locis acidis frigidis scilz atq3 siccis aliqn̄ producūtur fructus dulces. quia calor innatus intra acetosuz humorem inclusus per calorē solis adiutus digerit illā acetositatem et cōuertit in dulcorē. et erit fructus dulcis q̄uis acida sint folia et etiā extremitates in quibus nō est tanta digestio et caloris operatio. queadmodū est in fructu. Cōtingit tamē aliqnādo q ꝓpter supuenientez nimiā adustionē ille fruct⁹ p̄mus fact⁹ dulcis cōuertitur in amaritudinez ꝓpter superfluū calorem et humoris residui paucitatē. Item ibidem. In locis temperatis z terris ante dies vernales fructus celerius maturescunt ꝓpter caloris sufficientiā et aeris exterioris dispositōem temperatā. Item ibidem. quedam sūt arbores que p̄mo faciūt fructus dulces. deinde pontici efficiūtur et amari. sicut arbores mirabolanorū. cuius causa est vt ibidem dicit᷑. q arbor talis habz fructus magne raritatis. et in hora digestionis cū sint meatus magni et ampli sequit᷑ calor sufficiens humorē materialē ad fructum et maturabit fructū. z ideo huiusmodi fructus in digestionis p̄ncipio erit dulcis. sed postq̄3 calor existens in meatib9 ꝯsumentibus humorē inducit siccitatē. quia cōstringit meatus et poros ita q nec calor nec humor potest ad locū fructus ꝓcurrere. mutit q3 frigiditas et siccitas calorē et humorē. ꝓpter qd alterat᷑ fructus in ponticitatē eo q ꝓhibet᷑ oīs ascēsus siue accessus caliditatis innati z hūoris ꝑ ꝯstrictōez inductā a siccitate. z sic erit frigiditas vincēs in fructu ꝓpter defectū caloris. et erit fortis ponticitas ꝓpter victoriā frigiditat᷑ z siccitatis. Sz tādez calor innat⁹ eleuat᷑ ad locū fruct⁹ z vigorat᷑ per calorē solis. ꝓpter qd vincit iterū frigiditatem z inducit intēsam caliditatē z siccitatē. et sic erit fruct⁹ amar⁹. In arborib9 plantādis pariter z serēdis etas lune maxime ꝯsiderāda ē. Nā q̄ plantat᷑ ſm plenilunio recto vl̄ irreto

nouilunio minꝰ ꝯualescunt. et si ꝯualuerint fructū faciēt ꝟmiculosū. ⁊ fructꝰ tūc plātate arboris citiꝰ putrescūt. Silr ⁊ arbores que tūc de terra ꝑscindunt minꝰ durāt ⁊ citiꝰ a ver mibꝫ corrodūt. sic di. ꝯstan. rōem quere sup li. viij. de effectibꝫ lūe. Itē int arborē et eius fructū est q̃ddā retinaculū q̃ fructꝰ adheret arbori. sic fetus ꝑ vmbilicū adheret matrici vt di. ꝯstan. et illud retinaculū ꝑmo ē debile et laxū et attracto hūori adhuc vicinum. ⁊ ideo fructꝰ tūc de facili excutit si fortioris vē impulsu tūc tpis arbor moueat. sꝫ pꝰ paulatim calore hūorē indurāte fortiꝰ adheret ⁊ fructꝰ ita de facili nō tūc cadit. sꝫ in fine fructu maturato et ad debitā q̃ntitatē ꝑducto arescit illud retinaculū vel putrescit. et ideo fructꝰ de facili mouent tūc ad casū. Et q̃nto arbor ꝑfundiꝰ figit ad radicē. tanto attrahit ꝑ hūoris. ⁊ si fructifera est plꝰ abūdat in fo fructibꝫ ⁊ ramis. Itē arbor supfluis ab scisis meliꝰ fructificat. nam trāsit humor in fructū q̃ transiret in nutrimentū supfluorū. De denata et ꝓprietate arboꝝ i generali di cta nunc sufficiant.

De amigdalo Ca. III

Amigdalus est arbor mature florēs. Et dr hec amigdalꝰ ꝑ arbore. et hoc amigdalum ꝑ fructu. Vn̄ q̃dam ait Sūt matura mora pyra. ficꝰ amigdala mora. Cū hec amigdala le. inuenit ꝑ fructu in sacra pagina Numeri. xvij. Sacra eīn scriptura vt dic Hiero. nō vult se sꝫ subijcere grāmatice legi. nec vult illꝰ arte regi. Isido. aūt li. xvij. sic di. Amigdala grecum est q̃ latine nux longa vocat. Hanc nucidā multi vocāt q̄ minorē nucem. de q̄ Virgilꝰ. Cū se nux plurima siluio induit in florē. Cūctis ei arboribꝫ prior floribꝫ se ꝯuestit. et ad poma nisi rēda arbusta seq̄ntia ꝑueuit. Hucusqꝫ Isi. De amigdalis dicit Arist. in li. de plātis. q̄ indigent cultura et maxime q̄ sūt antique. vi si clauis ꝑforent emittēt quoddā gūmi ⁊ depurabit humor in medulla q̄ materia est ipiꝰ fructus. et ideo plus fructificāt amigdale bene culte q̄ sunt antique q̄ nouelle. Duplicem autē fructū fert amigdalus. sꝫ dulcē et amaꝝ. vt dr in Platea. et dulcia amigdala vtilia sunt ad cibū. amara vo ad medicinā. sunt eīn calida et sicca. De dulci amigdalo di. Dyasco. q̄ si recens cū suo folliculo comedat ꝑdest stomacho. sꝫ caput grauat. cal ligīnē nutrit. venerē accēdit. somnum facit. ebrietati resistit. Itē dicit ibidē q̄ si vulpes comedat amigdala moriet. Sepe ei q̄d medicinale est homini. venenosū et mortiferū est alteri aiali. et econuerso. Item idē. Fere tota arbor amigdaloꝝ amaroꝝ est medicinalis. Nam radix eiꝰ elixata siue cocta ⁊ trita maculas vultꝰ tollit et purgat frōti linita dolorē capitꝭ mitigat. vulnera putrida mixto melle mūdificat atqꝫ sanat. cortex etiā et folia sunt mūdificatiua exterminatiua ⁊ sanatiua. oleū aūt de amigdalis extractū vermes et lūbricos in vētre necat mēstrua prouocat ⁊ purgat. ꝯ surditatē efficacit iuuat. et auriū saniē mūdat ⁊ desiccat si tepidū ou ri instillet. vt di. Dyasco. Itē flores eius decocti in oleo caducos et letargicos excitāt. cū melle triti morsibꝫ caninis obuiāt. vlcera sanant. gummi q̄d de amigdalis exudat mixtū potioni sanguinē reijciētes iuuat. et sic pꝫ q̄ paꝝ vl nihil est i amigdalo q̄d nō cōueniat medicinis vt di. Dyasco.

De abiete Ca. IIII.

Abies nomen est arboris sic dicte ab eundo. eo q̄ ꝑ ceteris arboribꝫ longe abeat ⁊ in altū altiꝰ se extēdat. Cuiꝰ nata est vt dicit Isi. li. xvij. q̄ est expers terreni hūoris. ⁊ ideo ꝓbilis est atqꝫ leuis. Ex abiete aūt dicunt abiegna ligna. vel olim que de abiete ꝯponūt. et abietariꝰ dr q̄ aliq̄ d abiete operat. vt dicit Isi. s̄m Aristo. autem abies est arbor in altū se extendēs plurimū habēs raritatis in substantia ⁊ subtilis humiditatis. et ideo calor eius naturalis a solis calore fortificat. ⁊ illam humiditatē de facili eleuat et ꝑ sursum mittit. et sic ipam in arborio substantiā conuertēs arborē altā facit. Est etiā arbor mire rectitudinis parū vel nihil habens tortuositatis. ⁊ hoc ꝓpt virtutem caloris et equalitatē hūoris oppositi caliditatꝭ obedientē. ⁊ ideo directe sursum sine aliqua tortuositate eleuat. Cuius eīn abies generet ex humore leui et subtili illiꝰ tn̄ hūoris supfluitatē reijcit nata ad eiꝰ supficiē. s. int lignū ⁊ corticē. et ibidē a calore exteriori inuiscat et i naturā resine cuiusdā odorifere trāsmutatur. ꝓpter eandē etiā viscositatē vnctuosā ligno abiegno incorporatā abies igni appo sita facillime inflāmatur. Varijs insup edificiorū structuris abies accōmodat et maxime propter suā rectā altitudinē et formā piramidalem edificationi nauium vtiliter adoptatur.

De aloa Capitulum V

a Loa arbor est aromatica q in india
generat. vt di. Papias. Et est arbor
odoris suauissimi atq fragrātissimi
cuiꝰ ꝑticula vice tymiamatis altarib adolet
vnd nomē extraxisse dr. De ligno aūt aloes
dr in Plat. Aloes est lignū calidū et siccū
qd recipitur in magno flumine babilonie
cui ɔiungit tygris fluuiꝰ paradisi. vñ a plu
ribus credit ꝙ ꝑdictum lignū inter paradi
si arborea oriat. et casu aliq vel impulsu de
paradiso ad flumē indie deducat. habitan
tes aūt iuxta fluuiū: missis retib in flumen
lignū intercipiūt ꝛ reseruant vsui medicine
multū est em̄ medicinale. Lignum aūt aloes
est triplex vt dicit Constan. in li. graduum.
Primū est valde ponderosū et qd est nodo
sum est valde aromaticū. et est subamari sa
poris et subnigri coloris et subrufi et cōtri
tioni dentiū nō omino resistens. Dicit etiā
ꝙ cum masticat statim odor aromaticꝰ vid
attingere cerebꝝ et q̄dāmodo replere. Se
cundū genꝰ est minus ponderosū nec adeo
aromaticū nec amaꝝ. Tertiū genꝰ est subal
bidū valde leue nec est aliꝰ saporis et parui
odoris nisi sit aliunde coaptatū. Sophisti
catur aūt lignū aloea cū quodā ligno sibi
simili in ponderositate ꝛ nodositate ꝛ modi
co aromaticitate. et a quibusdā lignū aloes
siluestris nūcupat. Hoc lignū confricat cū
plumbo vt color imutet. addita supfluitat
auriū vt fiat aliquantulū amaꝝ ꝛ subrufum
et ponit in decoctōne optimi aloes cū mu
sco vt fiat valde aromaticū. et sic fit vt vix ab
optimo discernat. cognoscitur tñ qz durissi
mū est. et masticatiōi dentiū omino resisti
et dum masticat sapor amarꝰ interiꝰ nō sen
tatur. Lignū aloes stomachū ɔfortat. dige
stionē ꝑcurat et debilitatē cordis ac cerebri
ɔfortat et singulariter ɔtra sincopim et car
diacam maxime passionē iuuat. Nam ɔtra
omēs cordis passiones et debilitates ex fri
giditate ꝑuenientes valet vinū decoctionis
aloes sed quia vinū inde fit amaꝝ modicū
apponat et pro delicatis cū aqua rosacea vi
nū temperetur. et tale vinū poterit diu reser
uari. quia a ligno multū immutat. et fumus
ꝑ nares receptus infrigidatū cerebꝝ calefa
citet debilitatū ɔfortat. Et vt laudes eiꝰ con
cludā in omnib corporis debilitatib sub
uenit et adiuuat si qs modo debito vti sciat.
Dicitq Plat.

De aloe Capitulum VI

a Loe etiā dr cuiusdā herbe succꝰ que
herba aloen appellat. hec herba i in
dia et persia et locis aliijs plurimis
reperit. cuiꝰ succus exꝓmit et ad ignem de
coquit et post soli exponit et exiccat. vt dicit
Plat. Aloe etiā tria sunt genera. s. cītrinum
epaticū et caballinū. vt di. Plat. Et differūt
iste tres spēs in bonitate. Nam bonū est ca
ballinū. melius est epaticū. sed optimū est
citrinū. et discernunt ex colore citrino ꝛ ru
fo. et ꝑcipue cū frangit puluis apparet ac si
esset puluis croci et est eiꝰ suba clara magis
qñ ɔfringit ꝑ minuta frusta. ꝛ qd frangit ex
eo minꝰ est fetidū et minꝰ amaꝝ. Epaticū vo
aloe assimilat epati in colore. colorē em̄ ha
bet epaticū. i. nigrū ꝛ foramina quedā velut
ora venaꝝ. obscurā etiā hz subaz et non cla
ram. et est amariꝰ ꝙ̄ est citrinū. Caballinū
aūt aloe nigrū est et obscurū. et feculentam
hz subam et amarissimū saporē et horribi
lissimū odorē. Sophisticat aūt caballinū
ita vt videat epaticū vel citrinū cum pulue
re croci et aceto si decies in illo intingatur ꝛ
desiccet. ꝛ tūc innouat eiꝰ color et odor vt ci
trinū vel epaticum videat. discernit tñ quia
cum frangit et digitis ɔfricat. statim fetidis
simū sentitur et amarissimū inuenit. qd nō
est in epatico et citrino. omē aūt aloe quāto
de sua natura est minꝰ amaꝝ et minꝰ fetidū
est magis laudabile. Aloe aūt q̄uis ex natu
ra sit amaꝝ. tñ multiplr est vtile et salutifeꝝ.
Nam flegma colerā et melancoliā mundifi
cat atq purgat. mēbra neruosa ɔfortat. sto
machū a viscosis humorib et nociuis eua
cuat. caput a dolore releuat. qñ fumositas
stomachi caput ɔuat. visum clarificat. sple
nem et epar deopilat. mēstrua ꝑuocat. i cor
pore discolorato bonum colorē generat. ab
idrope corpus preseruat ꝛ in ꝑncipio curat
Puluis eius cū melle datus lumbricos. i.
vermes ventris necat. fluxum capilloꝝ pro
hibet ꝛ a casu ꝑseruat. arteticos iuuat. pru
riginē oculoꝝ placat. membroꝝ genitaliū
vlcera sanat. putredinē oris et gingiuarum
mundat. recentia vulnera sanat. consolidat.
mūdificat et desiccat. amaꝝ est ori sed dulce
stomacho. stomachū em̄ infrigidatū et de
bilitatum cōfortat et digestionē adiuuat et
procurat. Hec om̄ia de Dyasco. et Plate et
Auicen. excerpta sunt.

De arundine Capl'm. VII.

Arūdo est media int herbā r arborē. herba q̄dē robustior r durior. sz arbore est fragilior. exteriꝰ plana r interiꝰ vacua et caua. nodosa. leuis. i paludibꝰ enutrita. vētis cedēs. De facili manū ledens De arundine di. Isi. li. xvij. Arūdo est dicta eo q̄ cito arescat. i indicis āt stagnis crescūt arūdines ex quarꝫ radice exp̄ssū suauissimū succū bibūt. Unī et Varro dicit. Indica n̄ magni arbore crescit arūdo. Illiꝰ e lētis p̄mitur radicibꝰ hūor. Dulcia cui nequeūt succo ꝑcedere mella.

De amomo Capl'm. VIII

Amomū vt dicit Isi. li. xvij. est vocatū eo q̄ hz odorē veluti cynamomū. Nascit in syria r armenia. cuiꝰ frutex botrosū semē reddit sibi ꝯnexū hn̄s florē albū silem viole. r folia similia brione. odore etiā suo prebono sōnos suauificat. Amomū est herba odorifera vt di. Dyasco. et ē colorís subrufi. folia hn̄s ꝯiūcta r semina copiosa habēs ad modū viole florem albū Est amomi triplex sp̄es. q̄dda ēni est armenicū. et illud ceterꝫ ē nobiliꝰ. fului q̄dez coloris. sz odoris optimi r ꝟtutis maxie ac valorꝫ. Aliud est q̄d crescit i locis hūidis r aq̄sis r est lene tactu. sapore etiā mēs atq; gerēs. Tertiū vocat ponticū rufum nō longū. Est āt eligendū q̄d est recēs r albū. semie plenū sup̄ vgas purpureas expassum maxie odoriferꝫ r ponderosum q̄d masticatū q̄dā acumie mordet linguā. Unī hn̄s colorē nō variū. nō diuersū. vt di. Auic. r Dyas. Omē amomū hz sm̄ easdē autores ꝟtutē calefaciēdi r etiā desiccādi. ictibꝰ scorpionū occurrēdi. sua decoctione in aqua oculos fouendi r a suis dolori bus releuādi. hz ꝟtutē dolorē viscerꝫ sedādi et ventositatē extenuādi r mēstrua ꝓuocādi. cuiꝰ cibatura siue decoctio sup̄ra hz ꝟtutem freneticis subueniēdi. epoticos adiuuandi. et etiā podagricis succurrēdi. in omibꝰ siq̄dē nobilibꝰ antidotis r receptōibꝰ r medici nis solet amomū sepius adhiberi q̄uis loco ipsiꝰ multi aliam herbā amonidē scz ei q̄ bene in colore silem. sed in odore r ꝟtute penitus dispare apponere sunt cōsueti. vt dicit Auicenna.

De aneto Capl'm. IX

Anetū est herba cuiꝰ semē ꝯsili noie ē vocatū. cuiꝰ semē p̄mo ꝯueit medicine. radix secūdario. sz tertio ipa herba cuiꝰ semē p̄t seruari ꝑ tiēniū in magna efficacia. vt di. Dyasco. Meliꝰ tn̄ est vt singul' annis r̄nouet. cuiꝰ radix adhuc viridis aliciꝰ est valoris. sz desiccata nulliꝰ. vt dicit idem. Habet ꝟtutē diureticā calidā scz r aptiuā r cōpactorꝫ diuisiuā. vētositatū r inflatōis extenuatiuā r torsionis vētris r viscerꝫ mitigatiuā. Itē ꝟtutē hz calculi ꝯfractiuā. mēstruorū ꝓuocatiuā. et meatuū vrinaliū apriuā. singultꝰ ex plenitudie amputatiuā. somni ꝓuocatiuā durarꝫ collectionū in corpe resolutiuā si coctū cū oleo ꝑ emplastri modū apostemati apponat. Itē flos eiꝰ cū vino coctꝰ dolorē capitis aufert si inde caput fomentetur Itē ciniseiꝰ vulue stillāti appositꝰ ipaz reprimit r desiccat. Itē decoctū anetū cū oleo rigorē neruorꝫ laxat multas etiā aliis subueīt passionibꝰ. sic idem dicit.

De aniso Capl'm. X

Anisum easdez hz ꝟtutes quas r anetū. sz saporē hz dulciorē. et eiꝰ semen est magis minutū r rotundū. r a mlt̄is vocat dulciniū alias dulcenniū. vt dicit i Plat. Uirtutē hz dissoluendi ꝯsumendi et ventositates destruendi. digestionē ꝯfortandi. oppilationes splenis et epatis aperiendi ꝯfringendi calculū. prouocādi menstrua et oēs meatꝰ interiores aperiēdi et emendādi. Et ideo q̄uis sit in q̄ntitate semē minutissimū. est tamen multū vtile in virtute. et plurimū salutiferꝫ.

De allio Capl'm. XI

Allium ab olendo est dictū eo q̄ olet vt di. Isi. li. xvij. Cuiꝰ odor est tam fortis q̄ oēs alios reprimit r supat fetores. Et ideo ꝑ loca corrupta necessario trāsituri siue putrida purgaturi fortissimis se muniūt alliatis sm̄ Dyasco. Alliū mlt̄as hz ꝟtutes r tam bonas q̄ malas ꝓprietates. quia ex diuersis ꝯponit ꝟtutibꝰ vt dicit idē. Uenerē siquidem r stomachū turbat et siccat. sitim amouet et corpi appositū corpꝰ vlcerat et vulnerat r si nimis a colericis sumatur in vsum. corpꝰ inflāmat r desiccat. leprā generat. maniā et frenesim excitat. visū ledit et hebetat. et ideo colericis nata nocet. nam colerā rubeā cito generat r adustā mlt̄iplicat r augmētat. flegmaticis et frigidis multū ꝯfert. Est oūt duplex eiꝰ genꝰ scz domesticum r siluestre q̄d scordeon a medicis nuncupat. cuiꝰ flos dz recolligi r in medicis apponi vel admisceri. nō em̄ ogat cum impetu

sic solet domesticuz operari Allij aũt domestici capitib9 maxie vtunť. in cui9 nata multiplex ẽm̃ caeta reperit. Nã pcipue h3 vtutẽ dissoluẽdi 7 ꝯsumẽdi 7 expellẽdi venenũ 7 oẽ venenosũ. vñ ñ sine cã vocatur ab antiq̃s autoribꝫ tyriaca rusticoꝝ. vt di. Dyas. maxie aũt valet ꝯ morsũ 7 venenũ canis rabidi. si cũ sale 7 nucibꝫ interi9 accipiat addita herba ruta. Hec ẽm̃ q̃tuor ad inuicẽ ꝯterant. 7 ad q̃ntitatẽ magne nucis patiẽti sepi9 offerant. 7 h cũ vino. ea dez etiã ꝯfectio sup morsuz canis rabidi exteri9 apponat. vuln9 ẽm̃ sanat 7 venenũ attrahit 7 ꝯsumit. 7 a piculo liberat 7 pseruat ita effica citer sicut tyriaca. Itẽ alliũ vtutẽ h3 aperiẽdi. diuidẽdi. 7 incidẽdi hũores grossos 7 cõsumẽdi. 7 ita valet calculosis 7 strãguiriã patientibꝫ. i. difficultatẽ vrinãdi. mẽstrua etiã puocat et emẽdat vẽtrẽ. lũbricos 7 alios vermes ĩ vẽtre interficit si cũ pipere 7 succo mẽte 7 aceto ad modũ salse offerat. dolorẽ illorũ 7 lũboꝝ alliũ mitigat. si mũdatũ ac tritũ 7 cũ oleo coctũ sup dolorꝭ locũ ad modum emplastri apponat Valet etiã ꝯ morpheã. i. leprã cutꝭ. si loc9 in q̃ ẽ morphea scarificat et p9 cũ allio trito fricet 7 cathaplasmet. Cõtra serpẽtũ morsus val3 si tritũ cũ laurino oleo apponat. vt di. Dyasco. Itẽ ydropicꝭ pdest. q2 hũorẽ intercutaneũ ꝯsumit 7 desiccat et tumorẽ sedat. grãdia 7 cruẽta vulnera 7 sordida purgat 7 ꝯglutinat 7 sanat si puluis allij cõbusti supponat. Coctũ etiã alliũ cũ aq̃ fontana 7 oẽm dolorẽ loci 7 tumorez tollit. cauendũ tñ est ne ꝯtinue ĩ cibis assumat q2 multũ noceret ocul9. Vñ v9. Allia vina ven9 puluis vẽt9 faba fum9. Ista nocẽt oculis. s3 vigilare magis. F Arist. aũt li. ꝯ plãtꝭ. alliũ m h3 silitudinẽ cũ lilio. cõmunicat cũ illo ĩ dispositõe capitꝭ 7 ĩ tunicellis. 7 h3 vtutẽ semẽ tinã ĩ tunicell9 radicꝭ sue. 7 in gn̄ib9 suis natꝭ in sũmitate baste sue. 7 iõ cepula allij posita in terrã pducit plantã silr 7 semẽ. 7 h3 tunicas mlta 7 folia piramidalis et bastã cauernosã 7 porosaz. Alliũ etiã sicut 7 liliũ pmũ facit semẽ stipitꝭ sui 7 ĩ tenui folliculo ĩ gn̄a ꝯiungit. cepa aũt nõ ꝯiũgit gn̄a sua. s3 ĩ pediculis siue pedibꝫ puul9 nutrit ea 7 emittit. Facit alliũ radices capillares sicut liliũ 7 sicut crocus 7 hmõi Sz in h differt radices allij a lilio. q2 nõ ramificant in allio sicut ramificat in lilio. 7 sicut alliũ renouat folia ita renouat radices 7 secũd tñ emittit semẽ sc3 ĩ scõo ãno postq̃ȝ seminat. iõ h3 alliũ tunicas plces 7 ramosas vt ille tunice sint cibꝫ 7 nutrimẽtũ secundis radicibꝫ 7 secũdis foliis 7 stipiti ei9. q̃ pr cre scẽtibꝫ secũdis folijs 7 stipite attenuant 7 euanescũt tunice ei9 ĩ terra. Et silr h9 in cepis inuenit. In h aũt alliũ differt a cepa q2 q̃libz allij tunica carnosa si plãtet crescit ex ea plãta sicut 7 liliũ qđ de tunica sua plãtata in terra emittit plantã. 7 h accidit q2 in suis tunicell9 est vt9 seminatiua sicut in carnosis ptibꝫ alliorꝫ. nõ sic aũt fit ex cepa. non ẽm̃ ex q̃libet ei9 pte plãtata crescit planta. s3 de toto capite cepa plãtata emittit plantã. q2 vt9 seminatiua nõ ẽ in q̃libet pte cepe s3 in toto In h etiã differt alliũ a lilio qm̃ ei9 ptes carnose q̃n plantant emitcũt gn̄ina sua et foliũ p mediuz carnis sue. s3 tunicelle lilij emittũt ab vno latere sui iuxta 7 nõ a medio. Hucu scꝫ Arist. li. ꝯ plãtis sm nouã translatõem.

De absinthio Capitulum XII

Absinthiũ est herba acerrima calida 7 sicca vehementer stiptica 7 amara.

a vt di. Dyas. Cui9 duo sunt genera. vnũ est ponticũ hñs colorẽ viridẽ 7 saporez ponticũ 7 amaꝝ. aliud est subalbidũ 7 min9 amaꝝ. 7 minorꝭ effecti9 q̃ȝ pmuz. in fine veris colligit in vmbra desiccat p annũ ĩ magẽ efficacia ꝯseruat. Dz aũt ꝯrias hẽre vtutes sicut Plate. di. s3 relaxatiuã 7 ꝯstrictiuã. ꝯstrictiua inest ei ex grossicie subẽ 7 põticitate. laxatiua inest ex caliditate 7 amaritudie. vñ q̃n recipit interi9 si inuenit materiã ꝯpactã pp ponticitatẽ su e sube 7 grossiciẽ reddit materiã ꝯpactiorẽ. 7 sic est cã maioris ꝯstrictõis. materia vero expũteabili 7 digesta caliditate dissoluit eaz 7 ponticitate su a ꝯpmẽte expellit eam syrop9 d absinthio fact9. epati subuenit 7 stomachũ ꝯfortat. appetitũ ĩuitat. ebrietati obuiat 7 repugnat. yctericiã curat et colorẽ euulsũ alterat 7 ĩmutat. succ9 eius cum puluere costi splenẽ deopilat. dolorẽ stomachi 7 intestinoꝝ ex ventositate pueniẽtẽ dissoluit 7 mitigat. succ9 eius auribꝫ instillatus hũiditates ab eis distillãtes desiccat eũ felle thauri tritũ absinthiũ 7 auribꝫ iniectum dissoluit sonitũ 7 auditũ roborat et emẽdat dolorẽ capitꝭ ex fumositate stomachi pceđetẽ succus ei9 sedat. liuorẽ 7 dolorẽ ex pcussione cũ puluere cimini 7 melle amputat si per modũ emplastri apponat. Lũbricos 7 vermes auriũ succ9 eius necat si instillet. succ9 ei9 pa tatus visũ clarificat. 7 oculis imposit9 ruborẽ et pannũ curat. si sepi9 infundat libros et

pānos a hōibꝰ ꝛ marībꝰ tutos faciat si cū eis i cistula reponaṫ. vt di. Macro. Itē morsibus migalis ꝛ draconis obuiat ꝛ sanat si bibaṫ. Itē eꝰ decoctio vētositatē vētris ꝛ inflatōnē sedat cū potaṫ. vt di. Dyas. Preṫ has virtutes q̄sdā hꝫ ꝯditōes ꝛ ꝓprietates minꝰ laudabiles. nā saporis amaritudīe ꝛ pōticitate ifiīc et ꝯstrīgit gustuꝫ. odoris horribilitate ledit olfactū in amaritudinē redigit lac ꝛ vinuꝫ ꝛ oē dulce cū admixtū fuerit seu adiūctuꝫ. et ideo apes q̄ freq̄ntāt flores absinthij faciūt mel amaꝝ vt di. Dyas. De absinthio di. Pli. li. xvij. Nō ē inq̄t dādū febricitāti. nauseas naribꝰ arcet si fuerit pꝰ potatū. somnū prouocat dormiēti inscio sub capite positū. capillos denigrat qū inungūṫ vngēto facto ꝯ eius succo ꝛ oleo rosaceo.

De apio Caplm. XIII

a Piū est cōis herba oibꝰ fere nota. et eo sic vocata vt di. Isi. li. xvij. ꝙ apicis. i. capiṫ triūphātiū q̄ndā fuit ornamētū. Hercules eī pmo hāc herbā capiti circūposuit. cuiꝰ radices efficacitˀ pugnāt ꝯ isidias veneni vt di. Isi. cuiꝰ mlte sūt spēs vt dicit idē. s. petrosū sic dictū eo ꝙ apio ē simillimū i foliꝭ. silenū eīm grece apiū dr. crescit āt in locis petrosis mōtibusq; p̄ruptis. ꝛ ido latini petrosiliū petrapiū vocāt vt dicit Isi. Sūt ꝛ alie maneries apij vt di. Dyas. s. apium ranaꝝ. apiū risus. ꝛ apiū emorroidarū. Apiū ranaꝝ dr. qꝛ in locis aq̄sis vbi rane sūt sepiꝰ inueniṫ. qđ decoctū cū vino ꝛ oleo ꝛ vētri ac renibꝰ cataplasmatū eoꝝ dolori mirifice opitulaṫ. apiū risus dr ab effectu ꝙ purgat melācolicū hūorē ex cꝰ abūdātia fit tristicia. Dicūt āt ꝙ iterꝰ receptū cū mag̃ q̄ntitate hoīeꝫ ridēdo iterfic̄ ꝛ occidit. valꝫ ꝯ calculū ꝛ strāguiriā ꝛ ad menstrua ꝓuocāda si decoctū fuerit i aq̄ l' vino ꝛ inde iferiora fomenteṫ. Apiū emorroidaꝝ ē dictū eo ꝙ eius puluis vl' cinis supposituꝰ fluxum sanguis desiccat. Apiū cōe splenis ꝛ epatis opilatōꝫ aperit. calculū frāgit. yctericiā soluit. ydropicis subueīt. freneticis ꝯueīt si eiꝰ succo et oleo rosaceo mixto cū aceto caput sepiꝰ inungaṫ. radix eiꝰ et semē morsibꝰ venenatis succurrit et veneno resistit vt di. Dyas. Epilēticis aūt nocet oē apiū. qꝛ dissoluit ꝛ mouet oēꝫ materiaꝫ ad supiora. nocet etiā pueris. illa eīm etas ꝓpt hūiditatis mltitudinē ꝛ ꝯtutis debilitateꝫ et mēbroꝝ ꝛ meatuū strictitudinē parata est ad morbū caducū. et ideo lactātes nutrices abstineant ab apio ne puer epilēticꝰ efficiaṫ. vt di. Dyasco. et Plate.

De aristologia Ca. XIIII.

a Ristologia ē herba mltū medicinal' q̄uis amara. Cuiꝰ due sūt spēs. s. lōga ꝛ rotūda. ꝛ vtraq; calida ē ꝛ sicca et ē radix magis medicinal' q̄ folia. In autūno dꝫ colligi ꝛ fuaṫ p biēniū. ꝓntē hꝫ dissoluēdi ꝛ expellēdi venenū et ꝯsumēdi. bonum anhelitū facit. splenē duꝝ remollit ꝛ eiꝰ opilatōes apit. vētris dolorē et lateris āpntat ac sedat. podagricis ac caducis subuenit ꝛ ꝯctis. ꝯ morsus venenosos ꝯfert puluis eiꝰ cū succo mēte. puluis eiꝰ carnē mortuā leniṫ corrodit in fistula et i plaga fetū mortuū dꝫ vtero expellit. radix eꝰ si cū vino decoq̄ṫ. Actenꝰ Dyasco. de aristologia dicit Pliniꝰ et Isid. li. xvij. ꝙ mulieribꝰ fetis optima sit. nam potata cū pipere ꝛ vino sordiciē parturientiuꝫ mūdificat ꝛ matricē expurgat ꝛ mēstrua ꝓuocat atq; purgat

De agno casto Caplm. XV

a Gnus castꝰ dr q̄daꝫ herba calida et sicca. cuiꝰ ꝟtus ē vt di. Pli. ꝯfuare in hoībꝰ castitatē. vn̄ ꝛ mulieres romane illiꝰ herbe frutices secū deferre ꝯsueuērt i mortuoꝝ exequijs. qn̄ ꝓpt honestatē publicā oportuit necessario ꝯtinētiā obfuare. Hec herba fm Dyas. et Plat. s̄p viret ꝛ eiꝰ flos potissime agnꝰ castꝰ nuncupaṫ. qꝛ odore et vsu reddit hoīes castos sic agnos. fm Dyas. et Plat. Dr apiēdo poros ꝛ spūs euaporādo et hūiditatē seīalē ꝯsumēdo. īducere castitatē. Dicit etiā idē autor qꝛ eꝰ decoctio valet ꝯ leucoflegmaticā. i. frigidā ydropisim siue albā si cū semine feniculi ꝛ modica esula decoquaṫ. Itē ibidē. Fomētū decoctōis agni casti matricis exiccat supfluitates. ꝛ ipiꝰ orificiū coangustat. mēstrua āt ꝓuocat. ꝛ litargiā sanat atq; soluit si cū apio ꝛ saluia decoquaṫ in salsa aq̄. et inde posterior ps capitis fortiter abluaṫ. vt di. Dyasco.

De artemesia Caplm. XVI.

a Rtemesia est mr herbaꝝ dicta. q̄ q̄ndā fuit a gētilibꝰ dyane q̄ grece dr artemis ꝯsecrata vt di. Isi. li. xvij. Est āt herba calida et sicca cuiꝰ radices et folia cōpetūt medicine. Valet āt maxīe ꝯ sterilitatē q̄ ex cā hūida pereṫ. In cauṫ āt calidis et siccis nō valet. vt di. Dyas. Mēstrua ꝓuocat. matricē mūdificat ꝛ ꝯfortat. dolores capitis decocta i vino vl' in aq̄ mitigat et sedat.

secūdinas ⁊ fetus mortuos enactat. calcu-
los renū ⁊ vesice frāgit. demonia ſm Pli. fu
gat. ⁊ malis medicamentis obuiat. trita cum
axumbia dolorē pedū ex itinere mitigat. Cu
ius sūt spēs plēs. quarū ꝟtutes dr̄ dyana ad
inuenisse ⁊ mortalib' tradidisse vt dr̄. Pli et
Dyasco. alias ei' ꝟtutes refert Auic.

De auena Ca. XVII

a Auena est herba cui' semen est boūm
⁊ equorū vsib' aptū. q̄ ſm Isi. est sic dic-
ta eo q̄ post q̄ꝫ seminat̄ cito adueni-
at atqꝫ crescat. hꝫ aūt ſm Plate. vires leuiter
relaxantes et ꝯ oc̄ꝫ tumorē facientes et duri-
cias relaxātes et faciei immūdicias depurā-
tes. vt dr̄ in Plate.

De balsamo Ca. XVIII

b Balsamū vt dicit Isi. li. xvij. Est arbor
siue frutex nūq̄ꝫ crescēs vltra altitu-
dinē duorū cubitorū. ⁊ est vitis similis. fo
liis aūt similis rute sꝫ albiorib'. sempqꝫ ma-
nentib'. cui' arbor dr̄ balsamū. lignum vero
xilobalsamum. fruct' siue semē carpobalsa-
mū. succ' opobalsamum nūcupat̄. eo q̄ fer-
reis vngulis cortex ligni pcutit̄ ⁊ p corticis
vulnera q̄si per cauernas gutte opobalsami
eximij effluūt ⁊ distillāt. cauerna eīn greco
sermone opo dr̄. e' guttas adulterāt admix-
to ciprio oleo siue melle. sed cognoscit̄ sophisti
catū ꝫ cū melle si gutta lacti instillata fuerit
coagulata. cum oleo v̄o si aque admitta faci
le fuerit resoluta q̄r vt oleū enatat sup aquā.
Si v̄o nō fuerit sophisticatū statim ī aqua
recenti petit fundū. vestem mūdaꝫ quā tan
git nō maculat neqꝫ polluit. Balsamū autē
si pura fuerit tanta vim hꝫ vt si sol excādue
rit sustineri ī manu nō possit. Hucusqꝫ Isi.
Pli aūt li. xij. c. xvij. sic dicit. oībꝫ odorib'
pfert̄ balsamū. vni terrarū iudee ꝯcessū q̄n
dā nec cimiterebat̄ nisi in duob' regiis ortis
quorū maior viginti iugerū erat. sꝫ post domi
nātib' roman' ꝯ vinea balsami p multos col-
les ꝓpagata est. viti quippe similior est q̄ꝫ mir
to. modo vinearū sic ꝯ vitis implet colles. sine
āminiculis āt e' rami se sustentāt. procerior
eīn altitudo ei' int̄ binos cubitos subsistit.
cauendū est āt ne cū ferro ad interiora ligni
ledat̄. ⁊ iō cauendū est ne vltra corticē violet̄
q̄r leso ligno interiori totū perit. Est autē
arbor totaliter medicinalis. cui' pcipua ⁊ p
ma gr̄a est in succo. scd̄a in semie. tertia ī cor
tice. minima est ī ligno. ex his est optimū qd̄ ē
odorifer ⁊ semie maxim et ponderosissimū
mordēs gustū ⁊ feruēs in ore et colore rufū
Hucusqꝫ Pli. li. xij. c. xvij. Dyasco. āt dic̄ q̄
quedā est spēs balsami q̄ crescit circa babi-
loniā vbi sunt septē fontes. si āt aliū in locū
transferat̄ nec flores nec fruct' facit. In tpe
estiuo lenit̄ inciduntur rami eius cū cultello
osseo vel alio nō nimis acuto ne lignū inte-
rius ledat̄. q̄r tūc periret. sub cortice āt icio
ponūt̄ vitree ampulle in q̄b' gutte stillantes
colligūt̄. si v̄o vna gutta ponat̄ in palato ce-
rebrū ita calefacit q̄ videt̄ succēdi. Hꝫ autē
ꝟtutē dissoluēdi ꝯsumēdi ⁊ corpa mortua i-
corrupta ꝯseruādi. q̄r q̄ncū dissoluit tantū
ꝯsumit. vt dr̄ in Plate. menstrua pꝛouocat et
educit fetū mortuū ⁊ molam de vētre eiicit
et excludit lapidē in renib' et vesica frangit.
yliacā passionē soluit. oēs inueteratas capi
tis passiones tollit si modo debito assumat̄
q̄tidianis febrib' ⁊ q̄rtanis subuenit. morsi-
bus venenosis occurrit. Has ⁊ multas alias
nobiles ꝟtutes hꝫ q̄s enumerare esset longū
sed h' de multis nūc sufficiant.

De bdellio Ca. XIX

b Bdelliū vt dr̄. Pli. li. xij. ca. x. est nomi
natissima arbor nigra similis oliue ī fo
lijs et in robore. cui' gūmi materie repe-
ritur in vsib' medicine. nam eius lacrima siue
gūmi est trāslucida. gustui amara. bn̄ odori
fera. sꝫ magis est aromatica q̄n vino est infu
sa. Idem tāgit glosa sup Gen̄. ij. vbi dr̄. Ibi
inuenit̄ bdelliū ⁊ lapis onichin'. ⁊c̄. Nascit̄
vt dicit Plinius. in ptib' orientis vt ī arabia
et india et caldea. ⁊c̄. Bdelliū aūt vt dr̄. Isi.
li. xvij est indie et arabie arbor. cui' lacrima
arabica melior est. aromatica eīn est lucida.
subalbida. lenis. pinguis. eq̄lit̄ cerea. ⁊ q̄ fa
cile remollit̄ ⁊ est amara boni odoris. ligno
vel terre nō mixta. Indica v̄o sordida atꝫ ni
gra. ⁊ adulterat̄ cum gūmi q̄ nō ita amarifi
cat gustū. Undecunqꝫ āt veniat glutinosam
valde hꝫ subaꝫ ⁊ astrictiuā ⁊ etiā attractiuā
Et iō vt dr̄. Dyasco. ⁊ Pla. repugnat disse-
terie facte ex acuta materia. ⁊ valet patiētib'
fluxū ex fortissima farmacia. i. medicina forti
ter laxatiua. valet etiā ꝯ apostemata interio
ra et exteriora si inde fuerint inuncta. calcu
lū rūpit. tussim ꝯpescit. morsib' reptiliū oc-
currit. intestinorū dolorē lenit. vt dr̄. Plate.
herniosis et in ptib' inferiorib' ruptis psit̄
ad interiorū ꝯsolidatōem cū gūmi bdellico
ꝯcordat vernix siue bernix qd̄ dr̄ gūmi arba
ris hn̄s ꝟtutē ꝯglutinādi clarificādi ⁊ ꝯser-

uādi.et iō pictores eo maie vtunt. mltū sīq
ē strigit sic ⁊ bdelliū. alteri⁹ tñ ē nate. q₂ fri
gida ⁊ sicca i scd̄o gdu. bdelliū ſ͠o calidu₂ ⁊
hūidū. vt d₂ in Plat.

De buxo Capl'm. XX

Buxus vt di. Isi.li.xvij. grecu₂ nomē
est. ₃₂ et pte a latinis ē corruptū. Nā
piros apd̄ eos appellat̄ ſp virēs. q̄ le-
nitate materie lr̄aꝝ formādis apicib⁹ ē apta.
Nā tabula buxia bñ polita colorē rcipit al-
bū in q̄ de facili figare ⁊ lr̄aꝝ caracteres in-
scribant̄. ⁊ etiā de facili p⁹ delent̄. Et d₂ ⁊ fm
Isi. hec bux⁹ p tota arbore. ⁊ h̄ buxū p inte-
riori ligno. Uñ dic̄ q̄dā. Hec bux⁹ crescit. h̄
buxū crescere nescit. Est āt arbor mltā soli-
de materie ⁊ ɔpacte. c⁹ hūor nutrimēal' mul
tū ē viscosus ⁊ ɔpact⁹ vt di. Alured⁹. li. vege
tabiliū. ⁊ iō lignū h₂ grossū ⁊ pōderosū. qd̄
missum in aq̄ petit fundū sic heben⁹. ⁊ h̄ ppt
ɔpactōꝫ ligni nō hn̄t poros apros vbi pos-
sit intrare aer p c⁹ subitratōꝫ possꝫ sup aque
supficiē eleuari. vt di. idem Alured⁹. Folia
etiā iō diu h₂ virētia. q̄ d̄ facili nō cadūt nisi
paulatim qñ vno cadēte aliud mox saccedit.
Multa q̄dē h₂ folia ⁊ spissa. sed modicū h₂
fructū siue nullū. Arboris buxi rasura eum
frigida sit ⁊ sicca decocta in aq̄ patcali con
stringit flauū vt Dyasco. di. Tingit etiā ⁊ ip
sos crines si de ei⁹ decoctōe sepi⁹ abluāt̄ sa-
por sīq̄dē ei⁹ est amar⁹. vt di. Pli. li. xvij. ca. et
odor grauis tñ q̄uis grauē saporē gustum. ni-
hilomin⁹ cū viror ɔtinuo delectat visū. omi
tpe ɔseruat virorē suū ⁊ maxīe i estate. ḡa in
hyeme ei⁹ folia aliq̄ntulū expallescūt. sed nō
cadūt vt di. Alured⁹. cui⁹ cā est q₂ h₂ viscosū
hūorē in se. in radice ſ͠o mltā hūiditatē liq-
dā. ⁊ iō nō cadūt folia. Uñ adueniēte calidi
tate puocat̄ hūor ad exteriora q̄ tac⁹ calore
fit viridis. ₃₂ adueniente frigiditate repcutit̄
hūor et abūdat siccitas ⁊ fit color pallid⁹ si-
ue glauc⁹. Crescit āt bux⁹ in locis calidis et
petrosis. ⁊ iō mltū h₂ duriciei ⁊ etiā nodose
soliditat̄. lignū tñ interi⁹ lene est. ⁊ ad planā
dū sāmeaptū. inscissuras ⁊ figuras ieo fac-
tas diu tenet. ⁊ iō imagies pulcre durabiles
inde fiūt. fiūt etiā ex buxo pixides abiles ad
mlsti ⁊ alioꝝ aromatū ɔsuatōꝫ Ad mltos
etiā alios vsus q̄s enumerare lōgū ess₂ val₃
bux⁹. ₃₂ hec nūc sufficiant.

De balaustia Ca. XXI

Balaustia est flos caduc⁹ maligrāti.
Cū eñ arbor fruct⁹ d₂ pducere flo-
res i quadā tuberositate ɔglutināt̄. ⁊ ab ar-
bore q̄nq₃ cadūt q̄ a medicis reſuāt̄ v⁹ui me-
dicine. ⁊ pñt fuari p hyemē in mag̃ efficacia
vt di. Dyasco. Est āt balaustia frigida ⁊ sic-
ca. ⁊ h₂ ſ͠tutē ɔstrigēdi ⁊ desiccādi hūorem.
Et iō valet ɔ̃ dissenteriā ⁊ sāguineū fluxum
vētris ⁊ ɔ̃ fluxū mēstrualē. Itē ſ͠tutē h₂ cō-
strigēdi vomitū colericū si decocta in aceto
cū spōgia sup furculā pectoris apponat̄ Itē
puluis vulnera ɔsolidat. gingiuas sanat. et
eaꝝ putredinē₂ amputat ⁊ emūdat. radices
dentiū ɔsolidat ⁊ ɔfirmat. vlcera etiā sanat
labioꝝ. h̄ omia facit psidia. i. cortex arboris
eiusdē ⁊ pcipue fruct⁹ siue pomi. ⁊ d₂ accipi
qñ pomū ē matuꝝ.

De beta Ca. XXII.

Beta ē herba cōis ⁊ ortulana fm dy-
asco. Duplex est spēs ei⁹ sc₂ alba ⁊ ni
gra. Et virtus sq₃ sucus narib⁹ instil-
latus purgat caput. auriū etiā dolorē miti-
gat. lēdes ⁊ alias capitis immūdicias ⁊ faciei
maculas emūdat. capillos reparat ⁊ ɔ̃suat
foliū ei⁹ tūsum ⁊ appositū ignē sacꝝ extingit
nascētia etiā vulnera ɔpescit. malos hūores
nuerit. si nimis sepe in vsu habeat̄ vt di. dya
sco. De beta di. Arist. sup ei⁹ radicē sic ⁊ sup
caulē pt plātari surcul⁹ q̄ tandē corroborāt
te radice in arborē trāsmutat̄. vt₂ ā de natu-
ra plantaꝝ.

De cedro Capl'm. XXIII

Cedrus ē arbor quā greci cedros vo
cāt q̄i ccomonea d₂ iosticō. i. arbor₂
hūor ardētis. c⁹ folia ad cipssi similitu-
dinem respōdēt vt di. Isi. li. xvij. vbi subdit.
Cedrus est lignum iocūdi odoris ⁊ diu du
rās ⁊ nūq₃ a tinea vl' teredine. i. lignorū ſ͠me
exterminat̄. Uñ ppt ei⁹ ppetuā durabilitatem
ex cedris fiūt lacunaria i regāl pala. ḡa et in
templis Hui⁹ arboris gūmi siue lacrima d₂
cedria q̄ ad ɔseruatōꝫ libroꝝ sūme ē necāria
Nam libri de hac lacrima liniti nec a tineis
corrodūt̄. nec tpe senescūt. Nascit̄ āt i terra
affrica ⁊ i syria. ⁊ maxīe in mōte libani. Est ḡ
cedrus arbor altissima oīm arboꝝ dñā ⁊ re
gina. vt di. Raban⁹ sup Ps. Est etiā aspectu
pulcra sp retinēs virorē suū. Est insup olfa
ctu odorifera. cui⁹ odor fugat serpētes et oīa
venenosa vt di. idē. Est ḡ fructu suauissima.
poma eñ cedrina sūt mag̃ oblōga citrini si-
ue glauci coloris. miri odoris. gūssimi sapo
ris. saporē eñ hñt triplicē. nā in medio cir-
ca gña sūt poma citrina ⁊ acetosa. In supfi-

cie iuxta corticē sūt dulcia In carne siue medulla interiori inf dulce ⁊ acetosū sunt media. Est etiā cedrus multe efficacie ⁊ ꝟtutꝫ ⁊ valde medicinal. Nam eius lacrima q̄ est gūmosa in sub͂a et aliq̄ntulū piramidalis siue pinea in figura a cremꝰ ꝟtutē hꝫ et feruentē. vñ vrit ⁊ siccat. vt di. Dyasco. Caliginē oculoꝝ detergit. vermes aurīū occidit. ꝯ dolorē dentiū subuenit. morsibꝰ serpētū occurrit. cū isopi succo sonitū aurīū tollit. tumorem fauciū sedat. vulnera pulmonis curat. molles carnes a putredine ꝟuat. corpa etiā mortua reposita in ligno cedrino ⁊ eius lacrima inuncta ꝟtꝰ cedrina a tabe ⁊ putrediē defensat. semen etiā cedri tussim sedat. menstrua ꝓuocat. et secūdinas excludit. matricē purgat. neruos spasmatos et ꝯctos remollit et relaxat. vrinā mouet. et arenulas i vesica et renibꝰ mūdat. Has ⁊ multas alias ꝟtutes ponit Dyasco. de cedro ⁊ eius succo seie atq̄ fructu. Plinꝰ aūt de q̄dā specie cedri sic dicit. Est inq̄t arbor q̄dā noīe medica a medoꝝ terra ꝑmiꝰ asportata q̄ a grecis cyrria ł cedronilla est dicta. eo q̄ eiꝰ pomū odorē et ꝟtutē cedri seq̄ videat et eiꝰ saporē imitetur. vt di. Isi. li. xvij. Eiusdē eñ arboris pomū vt dicit Plinꝰ ꝯtrariū est venenis et est arbor vt dicit idem q̄ in oībꝫ tp̄e fere est plena pomis. q̄ in ea partim sunt matura. partim acerba. partim in flore sunt posita. qđ i alijs arboribꝰ raꝝ est. hāc arborē multi assiriā vocāt. vt dicit idem.

De cypresso Ca. XXIIII

Cypressus grece dr̄ cyparisꝰ. vt dicit Isi. li. xvij. q2 caput eiꝰ a rotūditate in acumē erigit. vñ et conon alta rotunditas nūcupat. cuiꝰ fructꝰ talis est dispositōis. ⁊ io͂ conus appellat. eo q̄ conū imitet. vñ et cypressi conifere dicūt. Huiꝰ lignū hꝫ ꝟtutē ꝓximā pene cedro. aptūq̄ꝫ est turribꝰ tēploꝝ. sua eñ īputribili soliditate oneri nū q̄ꝫ cedit sed semꝑ in ꝑma remanet firmitate. suauissimi est odoris. et ideo antiq̄ solebāt facere rogum de ramis eiꝰ. vt odoris sui iocūditate reꝑmerent ferorē cadauerū mortuoꝝ. Hucusq̄ꝫ Isiđ. Est aūt cyꝑssus arbor calida in ꝑmo gđu et sicca in secūdo. cuius pomū lignum et folia ꝯpetunt medicine. vt dicit Plateariꝰ. sunt eñ stiptica et ꝯsolidatiua. et ideo valent ꝯ fluxū ventris ex debilitate ꝟtutis retentiue si eoꝝ puluis in cibis vel in potibꝰ assumat. valent ꝯ iliacā passionē et dolorem lūboꝝ si cum aqua pluuiali decoquant. deinde vinū limphet. Cypressi folia recentia vulnera purgant et sanant. sacꝝ ignem fugant. nares polipos as mundant. ⁊ fetorē amputant fluxū sanguis sedant. Semen q̄ eius mixtū cum caricis. i. ficubus siccis duricias soluit. reumatis fluxū stringit. contra antracem. i. apostema venenosum et morsum mortifeꝝ subuenit. et eius maliciā ne se diffundat reꝑmit et compescit. morsibꝰ venenatis occurrit. Has autem virtutes cypressi recitat Diasco. et multo plures. Plinius autem li. xvij. ca. xxxiij. Cypressus ē arbor ramosa. a fructu habēs vacuas baccas ꝑ fructu folia amara odore violenta. vmbra gratiosa. Cuius duplex dr̄ esse species. masculus scꝫ et femina. femina autem sterilis ē verum tñ aspectu pulcra. cuius rami in fastigio sunt densi et inuicē ꝯuoluti. masculi ꝟo rami sunt magis spissi. qui si precisi fuerint regerminant.

De cipro Caplm. XXV

Ciprus de quo dr̄ Canti. iiij. Cipri cū nardo ⁊c. ꝺm Plinium li. xij. cap. xxvj. est arbor in egypto silis oliue i folijs. sꝫ eius folia sunt viridiora et crassiora cum flore nigro ⁊ semine candido ⁊ odorato. qđ si cū oleo coctum fuerit aut ꝯfectū exꝑmitur in vngentū regiū. qđ odifeꝝ est et summe delíciosum et cyprus dr̄. Idem dic Isi. li. xvij. et glo. suꝑ Cañ. ꝺm Pli. autē dr̄ q̄ optima hꝰ generis arbor crescit in egypto suꝑ nilum in canopia regione. Secūda vero in ascalone. Tertia in cipro cuiꝰ est mira odoris suauitas. Arbori huic vt dicit idem ē alia arbor similis q̄ dr̄ aspalatos hñs similitudinē in flore cū flore rose. ex cuiꝰ radice ⁊ flore nobile fit vngentū. Dicit etiā idem q̄ i omi frutice vbi directe refulget arcus celestis eadem sit suauitas odoris q̄ꝫ din ibidē fulget arcus. sed si suꝑ eandē arborē fulserit inenarrabiliter eiꝰ odorem ampliat et decorem. et est similis spine candide. colorē hñs igneū siue rufum. ⁊ in parte redolet vt castoreum. a multis vocat sceptꝝ belizei. vt dicit idem. Dicit adhuc Dyasco. q̄ cyprus est arbor medicinalis ꝯuenientis et ꝯglutinatiue virtutis. cuiꝰ foliū masticatū tumorem oris compescit. eius elixatura siue decoctio vermes capitꝫ interficit. et inficit capillos si inde capilli fomentent. flos eius cū aceto decoctus dolorē capitis soluit. vt dicit idem.

cuius lentiscus dr alterius virtutis. Quere supra de littera A.

De cynamomo. Capitulum XXVI

Cinamomum de quo dr Eccl. xxiiij. et Exo. xxx. sic ibi dic glo. est virgultum qd nascitur in india et ethyopia duorum tantum modo cubitorum. Et dr cynamomum quia subtiles et replicatos habet culmos cerei vel nigri coloris. quia fracti reddunt visibile spiramentum. Cynamomum vero quanto gracilius et subtilius tanto carius est. et quanto grossius tanto despectius reputatur. secundum Isidorum autem li. xvij. Cynamomum eo est dictum quod cortex eius in modum canne est gracilis et rotundus et crescit stipite breui virgas tenues hns. qd cum frangitur ad modum nebule suauissimum emittit spiramen Sup Ecc. c. xxiiij. dicit glosa. Cynamomum est breuis arbor odorifera et dulcis cinerei coloris prestans plus duplo ad medicine vsum quam fistula. Plinius quoque li. xij. c. xix. de cynamomo inquit et casia fabulose narrauit antiquitas quod inueniuntur in nidis auium. et specialiter fenicis. nec haberi potest nisi qd cadit proprio pondere. vel qd excutitur cum plumbatis sagittis. sed ista fingunt homines vt rerum precia augeantur. secundum veritatem autem cynamomum crescit apud trogoditas in ethyopia que per vasta maria in ratibus deducunt illud ad portum gelbenitarum. et est frutex duorum cubitorum ad maximum vel semius palmi ad minimum. truncum habens in grossicie quattuor vel sex. alij habent vndecim vel duodecim digitorum. nec olet nisi quando arescit. siccitate enim gaudet et in semie sterilior efficitur contra arborum naturam aliarum inter vepres et rupes densissimas gignitur. et ideo non sine magna difficultate recolligitur. ante ortum solis aut post occasum nulla licentia colligendi conceditur. quod cum collectum fuerit sarmenta hasta diuidit sacerdos. deoque partem ponit. reliquum mercator emit. Precipua autem bonitas eius vel virtus est in densissimis virgultorum partibus ad longitudinem palmi et quod est in trunci medio vel quod est proximum radici parum vel nichil valet. quia ibi minimum corticis est. in quo est summa bonitas cynamomi. et ideo cacumina et superiores partes preferuntur. quia ibi cortex plus abundat. lignum vero interius respectu corticis nullius vel modici est valoris Hucusque Plinius li. xij. secundum Dyasco. vero et Plat. cynamomum calidum est in tertio gradu. et siccum in secundo gradu. Cuius duo sunt genera. grossum scz et subtile. et grossum est minus laudabile. et ponitur in vomitiuis medicinis. quod vero gracile est et subtile est laudabile et in aliqs antedotis magis vtile. Est autem eligendum quod est subtile acutum habens saporem. dulcedini intermixtum cum multa aromaticitate. et subrusum in colore. quod autem subalbidum est minus valet. ex aromaticitate habens virtutem confortandi cerebrum ex sua glutinositate habet virtutem consolidandi Habet autem cynamomum multiplicem virtutem. vt dicit Dyasco. Nam tussim et grossa humiditate sedat. tritum et cum aceto mixtum impetiginem extirpat. collirijs admixtum humiditatem oculorum desiccat. renum dolorem mitigat. ydropisim curat. morsus reptilium sanat. appetitum confortat. menstrua prouocat. opilationem aperit. cibum digerit. flegma dissoluit et consumit. potatum cum vino secundinas excludit. caliginem oculorum detergit. sincopi ac cardiace passioni subuenit atque succurrit.

De casia Ca. XXVII

Casia de qua dr Exo. xxx. species est aromatica. et nascitur secundum Isi li. xvij. in arabia. et est virga robusti corticis et purpureis folijs vt cortex piperis. et est silis cynamomo in virtute sz tamen potentia inferior. Unde in loco cynamomi duplex eius pondus ponitur. In medicinis epius admiscetur. vt di. Isi. Glo. autem sup Exo. c. xxx. Casia in locis aquosis nascitur. et in immensum crescit ac bonum odorem reddit. De casia dicit Pli. li. xij. c. xxi. Frutex inquit casie iuxta cynamomi campos nascitur. cuius amplitudo est trium cubitorum. cuius sarmentum est grossius sarmento cynamomi. Cuius est triplex color. Primo enim candescit. deinde rubescit. tandem nigrescit. et ista pars maxime est laudabilis. post nigram autem laudabilior est rubea et minus laudabilis est candida. Nam citius a vermibus corroditur et cauatur. et hoc accidit propter suam mollicie et minorem amaritudinem cortices et virtutem. Probatur enim casia cum est recens per odorem. per saporem. et per colorem. Nam casia nobilis subdulcis pauci et acuti est saporis. suauis et iocundi est odoris subnigri in sup vel purpurei est coloris et ponderis est grauioris. et maxime laudatur illa casia que de facili non frangitur sed reflectitur potius et plicatur. Alia autem est species casie que balsamo de saba silis est in odore. sed amara est Et ideo prima scz nigra que est subdulcis

z feruēt saporꝫ z boni odorꝫ a medicꝫ pꝫlau daf. Hucusqꝫ Pli. Scđm Plat ąt z Dyas. casia ē duplex. s. casia fistula z casia lignea q̄ ē fruticꝫ cuiusdā cortex nascētꝫ iuxta cōfinia babilonis. cuiꝰ diuerse sūt spēs. Una ē filꝰs cynamomo q̄ subrufa ē z rotūda solidamqꝫ hꝫ subāz. z cū frāgiꝫ vel teriꝫ nō plicaꝫ sꝫ resistit. acuta ē in sapore z paꝝ dulcis. z ista me dicitur vtiꝫ. Alia ē spēs q̄ est subamara partim hñs colores distinctos z hac vtiꝫ medici. et ē eligēda q̄ nō facile frāgiꝫ sꝫ plicaꝫ. et q̄ hꝫ acutū saporē mixtū dulcedini cū aromaticitate. cū āt frāgiꝫ colores hꝫ subalbidos interiꝰ z distictos z rufos intermixtos. So phisticaꝫ q̄nqꝫ cū admixtōe corticis caparꝫ. sꝫ cognosciꝫ q: subamari ē saporꝫ. ꝟ utē habet diureticā. i. diuisiuaꝫ ex subtilitate sue substantie hꝫ etiā ꝟtutē ꝯsumēdi ex q̄litatibꝫ suis. insup hꝫ vim ꝯfortādi ex aromaticitate. reumaticas z frigidas causas curat. epilēticos z caducos iuuat. cerebꝝ ꝯfortat. renes z vesicaꝫ purgat. apostemata maturat z sanat renes z epar z splenē deopilat. fetorē oris mastica ta palliat aut amputat. menstrua prouocat. et matricem ꝯfortat. ꝯ sincopim et defectuꝫ cordis iuuat si ex eius puluere et rosis z ossecrum syrupus fiat. Hucusqꝫ Dyasco. z Platearius.

Decasia fistula. Ca. XXVIII

c Asia fistula ē fructꝰ cuiusdā arboris q̄ lōga semia ꝑducit. sꝫ succedēte eqꝫ elōgaꝫ z ingrossaꝫ z calorꝫ actōe extraꝰ ꝯdēsaꝫ. medulla iteriꝰ existēte nigra z humida atqꝫ dulci q̄ mixta ē cū albis grano z q̄busdā cellulꝫ ad modū faui mellis interiꝰ est distincta. Est āt eligēda q̄ est grossa z pōderosa. q: mītā signat inesse hūiditatē. reiciēda est etiā leuis z sonora. q: sigꝫ vacuitatē et siccitatē. ꝟtutē hꝫ lenīēdi mollificādi z mundificādi z feruorē sāguis mirabiliꝫ mitigandi ac colerā z sanguinem depurādi. apostemata gule dissolute. visceribꝫ vtilis est. et vicijs pectorꝫ subuenit. mēstrua retēta ex pinguī hūore educit. tumorē viscerꝫ et itestinoꝝ dolorēꝫ potata tollit. Hucusqꝫ Dyas. Huius āt vsus siliꝫ in casia duplex s. ionat. cū simpli ci eni scribi et ꝑnunciari dꝫ vt casia dicaꝫ. vt dicunt autores. Un̄ Ouidꝰ. xv. methamorpho. Quo simul ac casias et nardi leuis aristas zc. Et sic vbiqꝫ dicit Plinius et Persiꝰ et alij.

Decalamo Ca. XXIX

c Alamus aromātic' de q̄ ē Exo. xxx a similitudine calami vsualis est vocatus. vt di. Isi. li. xvij. Et gignitur in india multis nodis geniculatus odore suauis. mira fragrans odorꝫ suauitate. q̄ sꝫ frangitur in multas ptes scindiꝫ et diuidiꝫ. et in gustu est filꝫs casie cū leni acrimonia remordente. vt di. Isi. fm Papiā ꝟo feruēns est cuius. In glo. sup Exo. xxx. dꝫ q calamꝰ aromaticꝰ est spēs q̄ crescit iuxta montē libani. Ubicūqꝫ āt crescit dic Dyas. Platc. Plinꝰ. spēs ē calida z sicca in scđo gdu. Et ē radix cuiusdā fruticis calamo valde silꝫs z mirī odoris. hꝫ āt ad modū canne ꝯcauitatē in q̄ lignū inueniꝫ. qđ q̄dē extrahi dꝫ cū nullius sit valorꝫ. eñ aliqñ intꝰ dimittiꝫ vt maioris pōderis videaꝫ. Est āt fm eosdē autores calamus duplex s. ꝑsicꝰ q̄ colore ē citrinꝰ. Alius est indicꝰ q̄ colore est subalbidꝰ. q̄ cū frangiꝫ facile nō puluerisaꝫ. et hꝫ ꝟtutē mirabilē cōfortādi. vñ stomachū ꝯfortat z digestōnē iuuat. maxie si cū absinthio tpeꝫ cardiacos et cordis defectū quē greci sincopim vocāt cū aq̄ rosacea multū iuuat. fm Pli āt calamus odorās est indicꝰ q̄ maxime valet q̄ est subrufus. nodis plenꝰ et spissus z q̄n frangiꝫ in ptes plurimas valde siccas. et ē valde medicinalis fere sicꝫ casia vel etiam cynamomū. quaꝝ ꝟtutes quere s. Nam mēstrua ꝑuocat.

Decalamo vsuali.
Caplm. XXX

c Alamus vsualis fm Isidoꝝ dꝫ canna stipule vel segetis. et sic dꝫ a calco. eo q̄ immisso flatu aliquātulū calescit. Et est ꝑpric stipes medius in segete inter radicem atqꝫ fructum siue spicam in qua fru nis continꝫ. alio etiam nomine vocatur culmus vt di. Isiđ. et est interius concauus. exterius planus et rotundus. nodis aliquibus munitur. multis tunicis circūuestitur quo mediante spica ꝑficit z nutritur quo deficiente deficit et spica z penitus destruitur. modico vēti impulsu hincinde agitatur et mouetur facillime frangitur et incuruatur. et vix erigitur vel reparatur.

Decalamo scripturali
Capitulum. XXXI.

c Alamus scripturalis de quo in ps. dicitur. Lingua mea calamus scribe. idē est qđ arūdo. q: antiq̄ arūdine vtebāꝫ i scribēdo añq̄ vsus pēnaꝝ haberēꝫ.

Nā arūdo vt dī. Pli.li.xvj.c.xxxiiij. vtilis est ad miltos vsus. Arūdines inquit int aqticos frutices obtinēt pncipatū. sunt qz necārie in bello z i pace. nā arundinibꝫ septētrionales pp̄li domos suas aptissime tegūt z eas i suis cauernis p delicijs z ornatu suspēdere ɔsue uerūt. calamis etiā oriētꝫ pp̄li bella agūt z ɔ eis spicula faciūt. Tāte ei lōgitudis sunt in multꝫ gnibꝫ qꝫ hasta ꝑvicē ꝑbēt radicē hñt vi/ uacē. vñ si carū frutices recīdāt fecūdiꝰ sur/ gunt. Sūt āt aliq̄ calami q̄daz medulla re plett. q̄dā ex toto ɔcaui q̄ ad fistulas facien/ das sūt mīrū apti. calami āt medullati habē tes lignū spissū z nodosū pugnātibꝫ plꝰ ɔue niūt. Sūt z mīores arūdines ī locis minus aq̄sis crescentes subaz hñtes tenuē z valde durā. et medullā q̄i nullā z eaꝝ sꝑficies est plana z relucēs ac polita nō nodosa. z tales calami sūt abiles ad scribendū. cuiꝰ gs ante ior ꝑcisa acuit z ad scribēdū adaptat. et vt ꝑfectiꝰ attramētū admīstret paꝝ scindit. et i pte dextra plꝰ q̄z ī sinistra aliq̄ntulū plongat Sūt et alij calami dulci medulla pleni q̄ p minuta frusta incisi pistant. z ad lentū ignē in lebete decoquūt vsqꝫ ad spissitudinē. et p̄mo videt totū trāsire i spumā sꝫ pꝰ facta resi dētia spissiꝰ z meliꝰ fundū petit. spumosū āt z vanuz sup manat et p aliud sophisticat. sꝫ discernit. qꝛ bonū crepitat in ore et ē valde dulce. malū ꝟo nō. sꝫ in ore euanescit. vt dꝛ in Plate.

De cappare Ca. XXXII

C Apparꝫ de q̄ Eccs. vl. ꝫm Pli.li.xiij. ca.xxiij. z ꝫm Isi. est frutex in oriēte nascēs. cuiꝰ cortex foliaz flores cōue niūt medicīe. z ꝑcipue cortices q̄ sūt ī radi/ ce. Et vt dī. Isi.li.xvij. Capparis a grecꝫ no mē sūpsit. eo qꝫ hꝫ rotūda in sūmitatibꝫ capi tella De cappari aūt dt. Diasco. qꝫ est herba vl frutex spinosus expāsus sup trā. vnctōe plenꝰ cuiꝰ ꝟtꝰ duriciā splenis sup omīa medi camina iuuat. nascit in locis aridis z siccis z duris. z maxīe in antiq̄s muris. vētrē re/ mollit comestū vrinā puocat z mēstruis em erat. dolorē dentiū mitigat. succꝰ eiꝰ auribꝫ instillatꝰ. ꝟmes necat. multas hꝫ radices et magnas q̄ꝝ cortices sūt vtiles ad ꝑdicta In Plate. dꝛ capparis vt volūt q̄dā est herba q̄ i ꝑncipio veris ē colligēda z desiccāda. z p se/ ptē annos ī magna efficacia ɔseruāda ē. Et est bona ac laudabil. q̄ cū frāgit nō pulnerisat. tal: q̄ntulū est subamara in sapore z subru/ sa in colore. et flores eiꝰ sunt calidi q̄n adhuc sunt clausi. qꝛ nihil valēt cū fuerint dilatati cū sale ɔdiūt. z sic vsui reseruāt. ꝟtutē habēt appetitū excitādi z digerēdi hūorē ī ore sto/ machi existētē. Sunt eñ cibꝰ z medicina. Iꝫ surditatē ɔfert puluis eiꝰ auribꝫ fistulatꝰ si i oleo decoquat z auri patiēti infūdat. Huc/ usqꝫ Platearꝰ

De cardamomo Ca. XXXIII

C Ardamomū de q̄ dꝛ super Ezech. vt dic Dyasco. est semē cuiusdā arboris q̄ ꝑ veris fructū pducētꝫ. fac ei q̄sdā tuberositates sicut botro vineaꝝ q̄bꝫ semen ɔtinet. z ē duplex. maiꝰ q̄d dꝛ domesticū. et minꝰ q̄d dicit silvestre Primū est melius. qꝛ magis est aromaticū. et est laudabiliꝰ quod est subrufum aliq̄ntulū acutū dulcedini in termixtū. ꝟtutē hꝫ ɔfortādi et ɔsumēdi. z iō valet ɔtra cardiacā passionē. contra stoma chi indigestionē. ad appetitus puocatōnem ad vomitus repressionem. ad cerebri debili tatis confortationem. vt dī. Dyasco. z Pla/ tearius.

De calamento Caplm. XXXIIII

C Alamētū est herba q̄dā mente simi/ lis. de qua sancti in glosa aliquādo faciūt mentionē. Et est duplex ꝫm Dyasco. et Plate. s. montanū. et illud simplr est me/ lius. aliud est q̄si domesticū nō ita siccuz sic ꝑmū. virtutē hꝫ consolidandi et consumen di cū calidū sit et siccum in tertio gradu vt dicit idem. Valet contra tussim et infirmi/ tatem pectoris ex causa frigida sicut et dya calamentū q̄d est electuariū quod ex illius herbe floribꝫ et pulueribꝫ z alijs est ɔfectum stomachi et intestinoꝝ dolorē sanat. contra reumaticas et frigidas causas iuuat. mor/ sus reptilium curat. et venenum ad exterio ra reuocat. succus eius auribus instillatus vulnerū et aurium etiā vermes necat. libi/ dinem domat. contra lepram adiuuat et re tardat. supfluitatē z humiditatem matricis anihilat z desiccat. vt dī. idem. Multas ali as ꝟtutes hꝫ sicut artemesia. sed hec iam suf ficiant.

De carice Ca. XXXV

C Arex vt dī. Isi. est herba durissima et acuta cuius stipes siue virgula est triangularis manū secās ipsā z violē tius ɔtractantis. folia habet in vtroqꝫ latere secātia z acuta. piramidalē formā ad modū

gladij representantia nunqȝ tamen carices acumen ali/ quem ledit nisi prius contrectantur. In loco palustri et molli crescit. et tamen non modicam duriciem pari ter et acumen habet in summa sua scondit. Secundum Pli. autem inter genera scirpi computatur. vnde et caricem scirpum nominat triangularem. de quo subdit quod radix scirpi trianguli est odoris boni et virtutis sicut calami aromatici sed hoc intelligo non in genera/ li sed multum in speciali sicut ipse memorat li. xij. A ca rice dicitur et carectum. locus scilicet vbi crescunt cari/ ces. sicut et a salice salictum vbi crescunt salices vt di. Isi.

De carduo Ca. XXXVI

c Arduus secundum Isi. grecum est. et est genus herbe vel frutices spinosi. cuius natura mordax est et austera. et ideo succus eius allopicias. i. capillo rum fluxus curat. De carduo di. Dyas. quod radix eius in aqua decocta cupiditatem potatoribus admi/ nistrat. matrici vtilissimus est. et ideo non est mirum si a mulieribus desideretur. quia iuuat vt masculos percent. vt di. idem. Est autem carduus herba multum aculeatas habens hastas et in summitate spinosa ha bens capitella in quibus semen cardui continetur. quod itaque exterius nigrum est hoc album est interius in medul la. et est semen diureticum et diuisiuum. et valet contra calculum in renibus et vesica. crescit in locis incultis et depascitur ab asinis et bestijs conculcatur. sicut dicitur. iiij Reg. xiiij. Transiuerunt bestie saltus et conculcauerunt carduum et cetera. De carduo autem di. Pli li. xx. c. xvj. Cardui folia et caulis spinosas lanugines ha bent. cuius semen et radix vesci possunt. Et est quoddam genus cardui quod sine interuallo tota estate floret. et vno flore cadente concipit alium. cuius aculei cre/ scente folio desinunt pungere. Sunt et alij car/ dui spinosi frugibus inimici. vt di. idem. et abun dant in semine. et ideo vix possunt extirpari vbi semel creuerunt nisi affuerit cultoris diligentia cardu os extirpantis. In ipsorum autem extirpatione sepe lesi onem patitur et puncturam.

De carica Ca. XXXVII

c Arica est ficus sicca et a copia sic voca ta. nam singulis annis ficus vt di. Isi. lib. xvij. ter quater ve fructum gignit. atque alio matu rescente alius oritur et succedit. Carice a senibus sumpte in cibo sepe feruntur defendere ipsorum rugas. vt di. idem. Secundum Dyasco. pro inter fructus carica est dulcior. et est vtilis in cibo et in medicina. multum enim nutrit et impinguat. sanguinem grossum et multum generat et debiles confortat. Secundum medici nam pro pectus mundificat. tussim sedat. vocem clarificat. faucium tumorem mitigat. renes et ve sicam et matricem purgat. cocte in vino cum absinthio idropicos curant. trite cum sinape pruriginem aurium purgant. tamen in cibo nimis vsi tate inflationem et ventositatem generant. pedicu los creant. vt di. Dyasco. Alias enim proprieta tes quere infra de ficu.

De cimino Ca. XXXVIII

c Iminum secundum Dyasco. et Macro. et Persium est semen aromaticum co/ lore pallidum. Vnde Persius Rugo/ sum piper et pallentis grana cimini. Calida et sicca in secundo gradu. virtutem habet diureti/ cam fumositatis subtiliatiuam et digestionis con/ fortatiuam et ventositatis mitigatiuam et doloris stomachi et inflationis repressiuam solutionis ventris restrictiuam. cum aceto infusum primo assatur et in sufflatum in naribus sternutationem prouocat. san guinem de naribus profluentem sedat. tumorem fan/ cium et dolorem mitigat atque sanat cum baccis lauri reumam frigidum compescit. sanguinem coagulatum oleo mixtum cum cera munda discu/ tit et dissoluit. liuorem ex concussione siue alio modo factum puluis eius cum cera bene commixtus sepius appositus totaliter tollit. et eius frequentius via facies discolorationem incurrit. Hucusque Dyasco. et Plate. Idem fere di. Pli. lib. xx. ca. xvj. vbi dicit quod ciminum aliud est domesti/ cum. aliud siluestre. et dicit quod multis conuenit remedijs maxime stomachi. cuius dissoluit infla tiones et intestinorum discutit dolores atque vi scerum torsiones.

De coriandro Ca. XXXIX

c Oriandrum de quo dicitur Exo. xvj. et Nu. xj. secundum Isi. li. xvij. est semen quoddam odo/ riferum a grecis corion dictum. cuius semen in vino dulci datum homines vt dicitur reddit ad ve/ nerem promptiores. cauendum tamen est ne nimis detur. quia absque dubio amentiam adduceret et fu rorem. canibus autem herba est cum semine venenosa nam interficit eos si ab eis aliquotiens assumatur. vt dicit Isi. et Papias. Et supaddit. est inquit coriandrum in cibo sumptum calefactiuum et constrictiuum. necnon et somni prouocatiuum. Secundum autem autores dicitur esse composite virtutis Dicit etiam sic Macer in libro suo. Frigida vis herbe coriandri dicitur esse. Austereque simul quiddam virtutis habere. Hanc Galienus ait plus quam depellere ventris. Lumbricos tineasque solent si trita bibatur Cum vino vel si mixto sumatur aceto Coriandri herba in se est odorifera quamdiu est integra. sed manibus fricata fetet. semen eius candidum et minu tum.

De coloquintida Ca. XL

Coloquintida de q̄ dr̄. iiij. Reg. iiij.
est gen⁹ herbe amarissime sc̄z cucur
bita agrestis. q2 more cucurbite fla/
gella tendit iuxta terrā fructu rotūdo et si/
milis cucumeri vsuali. hec herba q̄si vino se
diffundit in sepib⁹. fructu modico ꝛ rotūdo.
vt dī. Jsi. li. xvij. ſm Dyasco. ſꝫo coloq̄ntida
q̄ dr̄ cucurbita alexandrina aliq̄n inuenitur
sola et tūc est mortifera et venenosa. sic her/
ba q̄ dr̄ squilla. i. cepa marina. sꝫ q̄n cū mul/
tis inuenit̄ nō ita ꝑ oīa est nociua. hꝫ ōt me
dullā corticē atq̄ semē. medulla ē optima ī
medicina. semē secūdario. sꝫ cortex null⁹ vl̄
modice ē ṽtut̄. Uñ illa medulla ē laudabil̄
q̄ est alba et cui semīa bñ sunt inserta. illa āt
paꝝ anēdēda q̄ cū ꝯcutit̄ mult̄ū sonat. simi/
liter q̄n de facili puluerisat̄. ṽtutē hꝫ dissol/
uēdi ꝛ ꝯsumēdi. ex amaritudine etiā diuidē
di et penetrādi. ꝛ ſnōe sue subtilitate fleuma
purgat ꝛ melancoliā. vñ dr̄ valere ꝯ q̄tidia/
nā scabiē et q̄rtanā si mō debito patiētibus
offerat̄. dolori dētiū subuenit. lūbricos. i. lō
gos ꝛ lubricos vētris ṽmes excludit. Uer/
mes auriū puluis eius interficit. splenis ꝛ
epatis duriciā apit si succ⁹ eius cū feniculo
ꝯiūgit̄. eius decoctio emorroidas. i. sanguīs
venas apit et mēstrua ꝓuocat ꝛ educ̄. Has
et alias multas virtutes hꝫ vt dī. Dyasco. et
Plate. et etiā Pli.

De croco Ca. XLI

Crocus de q̄ dr̄ Cañ. iiij. et Threno
rū. vlti. herba ab vrbe corici sic di/
cta vbi maxime abūdat vt dī. Jsi. li.
xvij. est herba cū flore sic dicta. sꝫ flos in q̄ ē
potissima ṽt⁹ crocū dr̄. ꝛ est optimū q̄d ē re/
cēs odoris boni lōgū. paꝝ albū. integꝝ. ne/
q̄ in fragmēta cōminutū. in spiratōe bonū.
ꝛ cū carpit̄ inficit ꝛ tigit manū ꝛ lenit̄ ē acu
tū. q̄d si hmōi nō fuerit vetustū cogīsit̄ aut
infusū. adulterat̄ aūt admixto crocomag/
mate augēdi pōderis cā spuma argēti trita
addit̄. sed ꝓdit̄ si puluerulentū inuenit̄. et si
decoctū ab odore ꝓprio imutet̄. ꝛ dr̄ croco/
magma supfluitas q̄ relinq̄t̄ ex aromatibus
ex q̄b⁹ croceū sit vngentū. Hucusq̄ Jsi. ſm
Dyasco. ſꝫo due sūt spēs croci. Oriētalis dic/
tus ab orto in q̄ nascit̄. ꝛ oriētalis a loco vbi
crescit sic vocat̄. Et est iste nobilior q̄ ortē̄.
nec apponit̄ in vomitiuis medicinis. ꝓā .icie
ūt florē purpureū hñs caput ad modū viole
in cui⁹ medio tres vel q̄tuor flores producit.
Eligēdi āūt sunt subrufi vel oīno rufi. subal/
bidi ṽo abijciēdi sunt. ꝑ decē annos pñt ser/
uari. Est ōt crocū calidū et siccū in ꝑmo g̃/
du et in suis q̄litatib⁹ tpatū. ꝛ iō est ꝯfortati/
uū. vñ ꝯ debilitatē stomachi ꝛ defectū cor/
dis multū valet. ruborē oclōꝝ ex sanguie vl̄
macula tollit si tritū cū rosis et vitello oui
oculis apponat̄. Hucusq̄ Dyasco. et Plat.
Unā eciā ꝓprietatē hꝫ crocus. q2 in folijs per
totā hyemē retinet virorē nec deponit illū
q̄ntūcūq̄ frigus intendat̄. in estate ṽo defi/
ciūt eius folia penit⁹ ꝛ marcescūt. ꝛ post me
diū autūnū iteꝝ crescit et tūc flores ei⁹ in te/
nui stipite exeūt et ꝓrūpūt. Sic aūt dī. Ari
sto. li. vegetabiliū. crocus hꝫ magnā ꝯueni
entiā et silitudinē cum cepa et ascalonia in
radice. differt tñ ab vtraq̄. q̄m cepa siue ra/
dix croci est ꝯtinue carnis et nō facit semen
sicut ascalonia. sed etiā est tota rō ei⁹ semina
tiua in radice. et oēs tunice croci sunt ma
ere. et nō recipiūt tunice ei⁹ oriri ab vna par
te cepe sue sic̄ accidit in ascalonia ꝛ domesti
ca cepa. sꝫ incipiūt tunice croci a locis ger/
minationū venaꝝ cepulaꝝ. et hoc ē de ꝓprio
croci. vt dī. Arist. Habet aūt cepa croci ra/
dices capillātes q̄b⁹ adheret terre ꝛ attrahit
sibi nutrimentū vt lilium et alliū. et hmōi. ꝛ
q̄n cepa croci est grossa et iam matura inci/
pit diuidi et multiplicari in capita mīta ꝓ/
prias tunicas et radices habētia et ex singu
lis crescit planta. ex q̄ pꝫ q̄ in eius capite seu
radice est eius ṽtus semētina. q̄ est sui multi
plicatiua et sue speciei ꝯseruatiua. quemad
modū dicit Plin⁹. Siquidē crocū li. xx. c.
xx. sic cōmēdat. Crocū inq̄t cū melle nō sol/
uit̄ nec cū alīq̄ dulci. facillime āt cū vino vel
cū aq̄. Utilissimū est ī medicina. destruit eī
oēs inflatōes et dolores oculoꝝ. maxime
si cū vino fuerit mixtū. pectori stomacho et
epati summe vtile est. qui crocū ꝑus biberit
ebrietatē et crapulam nō incurrit. Corone
aūt ex eo facte ebrietati resistunt nec permit
tūt hominē inebriari. somnum facit ꝛ caput
mouet. stimulat venereꝫ. flos eius illit⁹ igni
sacro subuenit. De croco fit vnguentum ci
trinū et croceū quod greci crocomagon vo
cant. Et valet contra suffusiones oculoꝝ. ꝛ
est optimū. quod gustatum dentes inficit et
saliuā. vlcera capitis purgat. capitis tormē
ta et inflatōes sedat. serpentū ꝛ arenaꝝ mor
sus et scorpionū puncturas curat. Hucus/
q̄ Plinius.

De cepa Ca. XLII

Cepa vel cepe est herba cuius vis tota est in radice et in semine. Et ideo sic cepe vocatur vt dicit Isi. quia nõ hz nisi caput. De cepe dicit Arist. li. de plãtis. Cepe inquit et ascalonia bis faciunt folia. et hz cepe stipitẽ in q̃ facit semen. et hz radicẽ pluribus tunicis vestitam. et sub radice hz alias radices q̃si capillares quibus nutritur grossa radix. et per hanc ad totã herbam humor trãsmittitur radicalis. In pmo aũt anno nõ pficit radicem sz in secũdo postq̃ seminatur. Silr nec semẽ ante secũdum annũ facere psueuit. Nec facit semen in folliculo sicut alliũ et q̃dam alia. sed in sũmitate stipitis semen sup quosdã pediculos. i. pedes paruos se dilatat. Spẽs aũt cepe est duplex. s. domestica et siluestris que canina ab Aristo. nũcupatur. Canina autem cepa flores habet albos versus celum et virides q̃dammodo versus terrã. Et talis cepa valet ptra apostemata. habet autez cepa domestica stipitem pcauũ et sine nodo. et sic renouat folia ita et radices. vt dicit Arist. in pdicto libro. Sm Dyasco. cepe domesticum est vtile ad medicinaz et ad cibũ. Est autem viscose et frigide nature et maxie illud quod est oblongũ magis q̃ rotundũ. et magis rufũ q̃ album. et magis siccũ q̃ recens. et magis crudũ q̃ coctum. comestum fastidiũ tollit. oris fetorẽ diminuit. ventrẽ mollit cibos cõdit. succus eius cũ melle caliginẽ oculorum detergit. succus eius litargicis subuenit. auribus cũ lacte mulieris instillatus eius dolorẽ sedare psueuit. comestũ tempate pūt pducit viscosos humores incidit. ora venaꝝ aperit vrinam et mẽstrua pūocat. et educit venenũ morsus rabidi canis extinguit. et aliis venenosis morsibus succurrit et resistit. cutem clarificat. et poros aperit. et ideo sudorẽ pūocat et educit. et comestũ crudum nihil nutrimenti corpi tribuit. colericis obest. flegmaticis pūenit. sitim facit. inflatiõem gignit. et acumine suo caput pcutit atq; ledit. et nimis comestũ aliqñ maniam et insaniã inducit et terribilia somnia videre facit precipue si ab exeuntibus egritudinẽ comestũ fuerit. lacrimas solo odore pūocat et visum ledit. Hucusq; Dyasco.

De cepe Capl'm. XLIII.

Cepe caninũ dr squilla. et inuenitur iuxta mare. vñ a Plateario cepe marina appellatur. reperitur autem quãdoq; sola. et tũc mortifera ac venenosa est. si intus recipiatur nisi eius venenositas repmatur. Solẽt aũt salernitani eam diuidere in plures ptes et plantare in ortis sigillatim. et ita repmũt venenũ eius. repmitur aũt malicia si in vino et oleo aliquantulũ dimittatur. et sic in medicinis apponatur. Debet autem scindi ista cepa et interiora et exteriora abiici quia exteriora sũt mortifera p nimia calidtate. et interiora p nimia siccitate. sz media sunt tẽperata multũ pueniẽtia medicinis. De cepe aũt dicit Pli. li. xx. c. xvij. Cepe apud grecos multa sunt genera et eis omnibus est odor lacrimosus. et est optimũ qd est rotũdissimũ et acrius est rufum q̃ candidũ. et crudũ q̃ coctum. seritur et plantatur. sed qñ seminatur ante annũ sequentẽ nõ facit semen. et qñ facit corrumpitur ipm caput. vnde ex corruptõne iacti seminis gignitur ipm caput. et productio seminis capitis est corruptio. Vult aũt seri semen cepe in solo terre fosso herbarum aliaꝝ radicibus extirpans. semẽ eius nigrescere incipiẽs metitur anteq̃ totaliter maturescat. radices eius optime in paleis pseruãtur. et licet ptinget capita innetera[r]i. aqua salsa et tepida sũt capita intingenda et ita efficiũtur diuturniora et esui meliora. sed in siccis ad seminandũ vel plantandũ sunt vtiliora. multi etiã capita cepaꝝ sicut et allioꝝ suspẽdũt in fumo sup ignẽ. et sic ne germinẽt pseruatur qd sepe extra terrã facere certũ est sic et alliũ nisi p artificiũ caueatur. Item li. xx. c. viij. Cepe siluestres nõ sunt sapide neq; multũ comestibiles. sunt tamen multũ medicinales. Ipso eñi olfactu caligini medentur. magis aũt vnctione pūocant. oris vlcera sanant. morsus caninos enim melle et vino curant. morsus etiã serpentũ obuiant. auricularꝝ sonitũ et grauitatem emendant. cum adipe anserino aut cũ melle lumborꝝ dolores iuuãt. vulnera eum melle purgant et sanant. Hucusq; Plinius.

De cucumere Ca. XLIIII

Cucumer. eris q̃dam est herba de q̃ dic Isi. li. xvij. cucumeres sunt dicti eo q interdum sunt amari q̃ dulces nasci phibentur si lacti mellito eoꝝ semen infundatur. Diasco. aũt dicit cucumeris natura frigida repitur. ventrẽ soluit. stomacho accõmodatur. quibus animus deficit succurrit odore. folia eius trita vulneribus medentur q̃ impssit caninus morsus. semẽ eius tritũ cũ vino dulci

z potui datũ vesicã adiuuat laborãtem. ƒm Pli. ãt li. xx. c. ij. z. iij. ẽ q cucumer ortẽsis z siluestris cuꝰ radix ẽ magꝰ grossa et alba. ex cuꝰ succo fit electuariũ qḋ est necessariũ in multis medicinis.

De cucurbita Capl'm. XLV

Cucurbita ƒm Isi. nomẽ est grecum cuiꝰ origo lannis ẽ incerta. Eiꝰ genera sũt mĺta vt tãgit Isi. li. xvij. Et dicit idẽ Pli. Est ãt cucurbita alia domestica z ortẽsis. alia ẽo siluestris. domestica ẽo in tantũ folia ptert z flagella ad modũ vinee se diffundit z qbusdã ligamẽtis se ↄnectit sic vitis. z hꝫ qsdã flores albidos q̃s emittit potissime ↄ noctẽ. sine appodiatiõe florere pt. sꝫ fructꝰ eiꝰ vix pficit imo deficit ĺ putrescit qñ ad modũ vinee a terra nõ erigit z lignis vĺ virgulis ñ sustẽtat. Est ãt cucurbita ƒm Plat. frigide z hũide ↄplexiõis z in q̃litatibꝰ equate. In calidis regionibꝰ p̃cipue inuenit. cuiꝰ semĩa in terrã piecta herbã ↄcreãt ex q̃ pducunt albi flores. z tandẽ fructꝰ pleni semie et medulla cuiꝰ cortex p̃mo mollis. sꝫ qñ puenit ad maturitatẽ ad modũ ligni indurescit fructꝰ eius qñ noui sũt ↄueniũt cibis z semina medicinis. Sũt ãt semia eiꝰ diuretica et diuisiua ppt' sue subẽ subtilitatẽ. z iõ valẽt ↄ opilatiõz epatis z renũ ac vesice. acutã patientibꝰ cucurbita elixa vĺ assata cibꝰ ẽ z medicia. Nã materiã infirmitatis purgat p vrinã z aliq̃ntulũ laxat. calorẽ repmit alterat atq ↄfortat. semia eiꝰ post maturitatẽ colligũt abluũtur et ad solẽ desiccãt. ne ppt' hũiditatẽ superfluã corrũpant. In loco sicco p trienniũ reseruant. Hucusq Plate. ƒm Pli. ãt succus cucurbite valet ↄ ignẽ sacꝝ. z ↄ tumorẽ oculoꝝ. mitigat dolorẽ auriũ si tepidꝰ immittat. semẽ eiꝰ tritũ in puluerem et insparsũ replet cauata vulnera. Cinis cortic' valet ↄ cõbusturã. Dicit ãt adhuc Pli. li. xx. c. iij. ẽ cucurbita siluestris digitalis grossitudis nascens i sarosis locis. cꝰ succꝰ stõaco z visceribꝰ multũ pdest renũ z lũboꝝ. paralisi subuenit. medulla cũ absinthio z sale dolorẽ dẽtiũ tollit succꝰ eiꝰ cũ aceto calefactꝰ mobiles dẽtes sistit. caro eiꝰ sine semĩe clauis pedũ. i. apostemantibꝰ succurrit. vinũ cũ ea feruefactũ oculoꝝ impetꝰ tollit. folia eiꝰ cocta z trita vulneribꝰ subueniũt. semẽ eiꝰ potatũ cũ vino venenũ vincit z comedi nõ dꝫ. q2 inflatiões facit. Est ãt cucurbita agrestis ƒm Isi. li. xvij. idez qḋ coloq̃ntida herba mĺtũ amara quemadmodũ cucurbita ẽ sup terram flagella tẽdit. hñs folia magꝰ grauis odoris vt cucurbita. et fructũ rotundũ sacie sic cucumer vsualis. vt dicit Isi. querẽ ẽ de natũ coloquĩde

De celidonia Ca. XLVI

Celidonia est herba croceos hñs flores atq fructũ croceũ tãgẽtis manꝰ intingẽtẽ. sic dicta eo q in aduentu yrũdinũ videt erũpere vel florere vt di. Isi. li. xvij. Celidon enĩ grece yrũdo latine dr. et subdit Isi. vel dr celidonia. q2 pullis yrũdinũ si oculi ledãt matres eoꝝ illis ex hac herba medicant. Idẽ etiã recitat Pli. scꝫ q succo celidonie oculi yrũdinũ eruti siue lesi ad statũ p̃stinũ reuertũt. Alias siqdẽ notabiles hꝫ ↄtutes. Hꝫ enĩ ↄtutẽ dissoluẽdi attrahendi ↄsumẽdi vt di. Dyasco. dolorẽ dentiũ mitigat. caput purgat. mẽstrua puocat. et matricẽ mũdat. fistulã oris z cancrũ curat. ƒm Pliniũ Dyasco. et Plat.

De centaurea Ca. XLVII.

Centaurea ẽ herba amarissima calida z sicca i tertio gdu. z iõ fel terre ẽ vocata vt di. Isiḋ. q2 a chirone centauro eiꝰ ẽꝰ p̃mitꝰ ẽ inuẽta. vt diẽ idẽ li. xvij. Est ãt duplex. s. maior z minor. Prima maiores hꝫ ramusculos z flores. et ẽ maioris efficacie q̃ minor. vt dr i Plat. Et ibidẽ di. Cõstan. q radix maioris calida ẽ z sicca i secũdo gdu. z hꝫ q̃ndã amaritudinẽ cũ dulcedie. et iõ hꝫ ↄtutem ↄglutinãdi. z ex amaritudie hꝫ vim diureticã z diuisiuã. plꝰ valẽt flores z folia in medicina q̃ alia q̃ sũt in ea. dolorẽ ventris sedat. visũ clarificat. renes z splenez deopilat. paralisim curat. ↄmes vẽtris cũ mel lenecat vulnera radix eiꝰ ↄsolidat sic di. Pliniꝰ Dyasco. et Plate.

De daphni Ca. XLVIII

Daphnis grece laurꝰ dr latie. vt dicit Isi. li. xvij. Et est laurꝰ a vbo laudis dicta. Lauri enĩ ramis z folijs eum laudibꝰ victoꝝ capita coronabãt. Et iõ apud antiq̃s laudea vocabat. sꝫ pꝰ sublata lr̃a d. et surrogata. r. laurꝰ est dicta. sic q̃udã dicebat medidies q̃ nũc meridies solet dici. vt dicit Isiḋ. Hãc arborẽ greci vocãt daphnem co q nũq̃ deponat viriditatẽ. hyeme enĩ viret z estate. z iõ inde victores potissime coronãt. vt di. Isi. Et subdit. hec sola arbor a vulgo credit minime fulminari. vñ fuit appollini antiqꝰ ↄsecrata. de q̃ dicit nigr' in hiistoꝝ. sup illud ẽbũ Cõsuluit ysaac dñm. sup Geñ. xxv.

C

Rebecca ex more gentiũ quẽ viderat in parentibꝫ.spēcie lauri quã tripodẽ dicũt capiti supposuit.ꝛ ramis arborꝫ q̃ agnꝰ castus dr̃ incubuit vt visiones veras videret ꝛ fantasticas nõ sentiret. De lauro siqdẽ di. Pli. li.xvj.ca.xxx. Laurꝰ triũphis ꝓprie dedicat̃ q̃ gratissima ẽ domibꝫ cesaꝝ atq; põtificũ.qꝛ domos exornat. Et sũt duo genera eiꝰ.s.delphica et ciprica. Lauro delphica delphis ꝑmo coronati sũt triũphãtes. Cipꝛca ꝟo romani ꝑmo suos coronabãt.mõ ãt ml'te spẽs lauroꝝ inueniunt̃.sed differũt in viroꝛe ꝛ magnitudine et similitudine baccaꝝ. Est aũt arbor multiplicis speciei.et enumerat Pli.xij.spẽs eiꝰ arboris inter q̃s ponit q̃ndã spẽz lauri quã dicit fuisse magno Joui et appollini delphico dedicatã. Et iõ tellus laurifera ĩ domibꝫ et in satis a fulmine manet tuta.sine ãt lauri p̃ntia nõ solebat apollo dare rñsa sua. Et iõ qꝛ diuinis credebat̃ cõuenire honoribꝫ.honorem triũphis obtinuit nec licebat laurũ pollui vsibꝫ illicitis ꝛ ꝓphanis.qꝛ ꝓpt̃ ꝓpiciãda numina sup altare poni debuit et offerri Cesar aũt Tyberiꝰ celo tonante laurum in capite solitus erat ferre sic̃ ferunt ꝯ fulminũ metus. Narrat etiã ibidẽ Piniꝰ mirã rem. q̃ cũ Augustꝰ sederet in q̃dã orto tecta druſillã augustã deiecit aq̃la de alto gallinã miri candoris illesam in gremiũ cesaris.tenuitq; gallina laureũ ramũ in rostro suo onustũ baccis mult̃.gallinã et sobolẽ iusserunt aurispices obseruari.ꝛ baccas laureas seminari.ꝛ cũ diligẽtia custodire.ex q̃bꝫ ꝓuenit silua triũphãs cuiꝰ postea cesar laurũ ĩ manu tenuit ꝛ coronã in capite gessit ac deĩde alios cesares eodẽ mõ ex eadẽ silua post obtentũ triũphũ oportuit coronari. Huc vsq; Pli. De lauro siq̃dez addit Dyas. q̃ ẽ arbor elegãtis forme et magne aromaticitatis ac mire efficacie ac ꝟtutis. Nam folia eiꝰ viridia q̃ multũ odorifera sunt si ꝯtundant̃ mitigãt et sanant p̃ucturã apũ et vespaꝝ et omnẽ tumorẽ spargũt. libros ꝛ vestes cũ q̃bꝫ ponũt̃ a tinea ꝛ vermibꝫ custodiũt ꝛ a corrosione tutos reddũt. fructꝰ lauri dicunt̃ bacce lauri. et sunt ꝗna exteriꝰ nigra vel subrufa. interiꝰ alba et vnctuosa in figura sperica. in cõplexione calida ꝛ sicca in scdo gdu subtilem hñt subaz. et hñt ꝟtutẽ depurãdi ꝯfortandi et ideo in mult̃ ponũt̃ vtilit̃ medicĩs ex q̃bꝫ fit oleũ p̃ciosũ qđ valet ꝯ mltas ꝛ p̃cipue cõtra frigidas passiones.

De diptanno Ca. XLIX

D Iptannus est herba medicinalis.cuiꝰ radix maxĩe ꝯuenit medicinis. et dz eiꝰ subã esse solida non ꝑforata q̃ cũ frangit̃ nõ puluerisat̃. Uirtutẽ hꝫ dissoluẽdi attrahendi venenũ et ꝯsumendi. Uñ valet ꝯtra venenosos morsus. ꝛ supposita vulneri et potata vt di. Dyasco. et Plat. cũ paucis additis dr̃ in mulierib hĩc ꝟtutem tyriace menstrua ꝓuocat et educit secũdinas ꝛ fetũ mortuũ excludit. epilenticis et paralitic̃ cũ succo rute subuenit. vt dicit idẽ Dyasco. De hac herba dr̃ in Pli. li.xxv.c.viij. Ceruei ĩ q̃t diptannũ ꝑmo mistrauere. Nam eiꝰ herbam comedũt vt faciliꝰ pariant. et si sagittis fuerint lese diptannũ querũt quem comedẽtes ferrũ excutiũt in vulnere derelictũ. Itez dicit Basiliꝰ in exameron et Ambro. et expositor sup̃ Cañ. vbi loquit̃ de hinnulis ceruoꝝ. Hec herba fm Pli. crescit in pluribus locis. sed illa minus est laudabilis q̃ crescit in agris pinguioribꝫ siue crassis. que autem crescit in locis asperis et siccis melior ẽ cuiꝰ minima portio gustata accendit os vt dicit idez Isi. li.xvij. sic di. Diptannus est mons crete ex quo diptannꝰ herba nomẽ accepit. Unde virgilius. Cerua vulnerata saltꝰ pagrat diptannũ querit. tante enĩ ꝟtutis est vt ferrum a corꝑe excutiat ꝛ expellat. vñ ꝛ eius pabulo fere ꝑcusse eiciũt sagittas corpi inherentes hãc quidam pulegiũ mart̃ vocãt. quia habꝫ tela eiciẽdi bellica p̃tatem. vt di. Isidorꝰ.

De dragontea Capitulũ. L

D Ragontea est herba q̃dam sic dicta. eo q̃ hasta eius in modũ colubri sit maculis respersa: similitudinemq; imitet̃ vipere vel draconis. vel quia herbaz ipsaz vipere timẽt. vt di. Isi. li.xvij. Hec aũt a multis serpentaria vel colubrina nũcupatur. Nam florẽ hꝫ purpureũ diuisũ et aptũ sicut os serpentis de cuius medio procedit lingua q̃si serpẽtea acuta nigra et rotunda et in medio floris ipsius surgit q̃si caput semine grosso et rotũdo. ꝓus viride deinde rufũ efficitur q̃n incipit maturescere. Herba ista fm Dyasco. magne efficacie est et virtutis. Nam radix eius exiccata et puluerisata cuz aqua rosacea faciẽ mundificat clarificat et colorat. cũ sapone gallico fistulã sanat mundat et desiccat. et os eius dilatat. vt os fractũ vel putrefactũ queat extrahi. cum aceto

⁊ calcem aut cancerū curat. foliū eius cū vino decoctū apostemata maturat. succus eius auditū et frigida cā lesum sanat. visuz clarificat. menstrua puocat emorroidas. i. inferiores venas sanguinē fluentes ꝯsumit ⁊ desiccat. succus eius interius sūptus aborsuz puocat. odore suo serpētes fugat. nec ledit corpus a serpente si eius succo inunctū fuerit aut linitū. Hucusqȝ Dyasco. et Plat.

De dragāto Ca. LI

Dragantū fm̄ Plat. et Auicen. est gūmi cuiusdā arboris cuius humor vel actione caloris vel ꝯstrictione frigiditatis naturalis indurescit. cuius spēs est triplex. nam est albū purū et clarum. et illud melius est. Est etiā subrufum et citrinū qd̄ nō est adeo bonū sicut albū. cui nihil terre admixtū est. qd̄ albū ē ꝯueniēs frigidis medicis. subrufum et citrinū dz poni in calidis. Per. xl. annos seruari potest. virtutē hȝ infrigidandi humectandi ⁊ mundificādi ex frigiditate et humiditate ⁊ ꝯglutinādi ex sua gūmositate Valet ꝯ vicia pectoris in electuarijs ⁊ syrupis. nam pectus siccū humectat. humorē pditum restaurat. tussim sedat. scissurā labiorū et oris vlceratōnem conglutinat atqȝ sanat. faciem mundificat et dealbat. artheticos iuuat. contra dissenteriam prodest. vt dicitur in Plateario.

De ebeno Capitulum LII.

Ebenus est lignum ethiopicū colorē habens nigrū tactum lenē et planū durū et ponderosum. Unde ppter porox compactōem positū in aqua statim submergitur atqȝ petit fundū. vt dr̄ in li. vegetabiliū. Est aūt gustu stipticū ⁊ mordax qd̄ igni appositū cito rapit ignē et suauē fumū emittit et odorē. in coticula ꝯfricatū rufū ondit colorē. Uirtutē hȝ purgatiuā ⁊ ꝯfortatiuā. et ideo collirijs vtiliter adhibetur sic di. Pli. ⁊ Dyasco. De ebeno etiā ait Isi li. xvij. Ebenus inqt in india crescit ⁊ i ethiopia. qꝺ cesus diu indurescit i lapidē. Cortex lignū nigrū et cortex lenis vt lauri. Indicū maculosū est et variū sȝ melius est qd̄ in nullo est maculosum sȝ nigrū est ⁊ lene. Solet aūt poni iuxta crepūdia vt infantē visu nigra non terreant vt di. Isi. et Uirgilius. Ebenū cōmēdat Plinius li. xij. c. v. dicēs. ebenū esse arborē pciosissimā auro et ebori comparabilē. et ideo solebāt ethiopes lignū ebenū cū auro ⁊ ebore offerre imperatoribus p tributo. Unde et regina saba legitur talia ligna dedisse Salomoni. iij. Regum. x.

De edera Ca. LIII

Edera ab herendo est dicta vt di. Isi. co q arboribus adhereat. vel dicitur ab edo. q2 sūmpta in cibuz a capris lac multiplicat vnde nutriuntur hedi. radix eius durissima ꝯforat. frigide est nature et frigiduz indicat esse terrā vbi crescit. virorē diu seruat et nō pdit folia q̄ diu virent. amari et stiptici est saporis. Edere aūt fm̄ Pli. li. xvj. ca. xxxiij. sunt due spēs. s. alba et nigra. s. masculus ⁊ femina. masculus est maior et in folijs durior et pinguior. edera vero alba fructum habet albū. et nigra nigrū. Solēt aūt poete coronari folijs edere in signū viuacis ingenij et subtilis. quia edera semp viret Similiter edera coronati incedebāt illi qui in sacris liberi patris. i. bachi mīstrabant Uñ hec arbor deo vini sacrata fuit sicut et marti. Unde et Alexander magnus suos milites coronauit edera qñ de india triūphauit. vt dicit idem Plinius exemplo liberi patris q̄ galeas suox tirso edere adornauit. Est aūt ē arbor vt dicit idem multū in altū se extendens q̄ diu inuenit arborē vel murū p quez serpat radicosa seu ramoso. habēs brachia et baccas quasdā sed amaras. cuius vmbra est nociua et satis inimica frigori serpentū generi grauissima rumpēs muros ⁊ sepulcra. vnde mirum est q haberi in honore a veteribus fuerit consueta. folia habet intercisa et angulosa grauis odoris et plana. sed amara. sub quorum vmbra latent vermes. Itē ca. xxxiiij. mira pditur natura edere ad excipienda vina Nam si fiat vas ex ligno eius vina trāsfluere et aquā si qua mixta fuerit remanere certū ē Hucusqȝ Plinius. fm̄ Dyasco. ōt edera q̄uis sit amara vtilis tñ est medicine. Nam virtus eius inest stiptica et ꝯstrictiua. et ideo dissenterijs medetur. Succus eius naribus instillatus caput purgat et dolorē eius mitigat. Succus eius cū oleo tepidus auribus immissus cōtra surditatē iuuat. Item idez. Edera et cōtrarijs est ꝯposita. et ideo in causis cōtrarijs operatur. propter qd̄ virtutē hȝ maturatiuā. attractiuā. mūdificatiuā. et mitigatiuā. et ideo apponi sepius solent eius folia ad cocturos eius gūmi diureticū est et dissolutiuū. valet contra calculū. eius folijs nutritus hircus sanguiez hȝ acutiorē et ad frangendū calculū in renibus et vesica fortiorē. Est aūt q̄dā spēs ipsius

edere sup cuius folia cadit ros et innuscatur ac in ladanũ cõmutat̃. cuius virtus magna a medicis experitur. Nam fumus eius menstrua prouocat τ educit. secũdinas expellit. reuma ↄpescit. caput τ sensus ↄfortat. tussiẽtes iuuat fluxũ vẽtris sedat. τ in multꝫ medicinis adhibet̃ vtiliter

De elitropio Ca. LIIII

Elitropium est herba sic dicta eo ꝙ solstitio estiuo floreat. vl' ꝙ solis motibus folia circũacta ↄuertat. vnde et a latinis solsequiũ appellatur vt di. Isidorus li. xvij. Nam sole oriẽte flores suos aperit. et cũ sol occubuerit iterũ se claudit. τ hec verrucaria dr̃. eo ꝙ extinguit verrucas τ abstergat siue potet̃ siue cataplasmet̃. vt dicit Isidorꝰ. ſm Plate autẽ solsequiũ spõsa solis dicit̃. et est herba frigida τ humida in secundo. cuius succus bibitꝰ valet contra venenũ sumptũ interius. valet etiã cõtra morsum caninũ et venenosum si trita sup vulnꝰ ponat̃ ↄtra calefactionẽ epatis et opilatiões multũ valet.

De elleboro Ca. LV

Elleborus. vt dicit Isidorꝰ. ab elleboro fluuio sic dicitur. vbi plurimũ gignitur. Hunc romani veratrũ dicũt eo ꝙ sumptũ mentẽ motã in sanitatẽ reducit. Cuiꝰ duo sunt genera. s. albũ et nigrũ Albus dr̃ elleborꝰ. qꝛ radices habꝫ albos τ fleumaticos hũores purgat. Niger vero nigras hꝫ radices et nigros humores. i. melãcolicos purgat siue mũdat. Est aũt ſm Diasco. et alios autores herba multũ violẽta in virtute et recipiẽda medicinaliter cũ cautela. multũ eñ ledit et cito interficit qñ indiscrete aliqƀ adhibet̃. valet tñ ↄ multos morbos si debito mõ adhibet̃. vt di Dyas. qꝛ quartanas febres soluit. ꝯmes in aurib' τ alias interficit epilẽticis litargicis subuenit et' pulvis si cũ pane misceat̃. τ si a murib' comedatur mures interficit. vt di. Dyas. et etiã Pla. Inter aũt hꝰ herbe duas spẽs. melior est elleborus alb'. et est calide et sicce complexionis in tertio gradu. et crescit in locis montuosis et humidis. et habet folia simil'a plãtagini ſꝫ longiora et in fine acutiora τ stipitẽ vnius cubiti siue magis. cuius radix laxat multũ superi' et inferi' et n̄ sic ꝫ debemꝰ elleborum nisi materia fuerit digesta ꝑus τ ꝑparata. et tunc etiã cũ cautelaꝫ. et ideo ypocras dicit Si vis elleborũ ducere moue corpus. ne scꝫ sumẽs elleborũ sup dormiat. et hꝫ virtutẽ resoluẽdi humidũ in ventositatem. vñ sequit̃ suffocatio spirituũ et mors. vt di. Dyasco. et Plat. Elleborus aũt niger mltõ periculosior est.

De esula Ca. LVI

Esula q̃dam arbor est que a medicꝫ calida dr̃ in tertio gradu atqꜫ sicca. vt di. Dyas. cuius radix maxime valet in medicinis. cuius multe sunt spẽs. τ illarũ virtus nũc est in lacte et in humore. nũc in semĩe. nũc in radice. vnde dr̃. Lac anabtila parie cacapucia semine gaudet. Esula radicis cortice ꝑstat opem. Est eñ esula herba plana habens folia et rupta emittit lacteum humorẽ qui quidẽ est vlceratiuus et carnis siue cutis corrosiuus. fleumaticos purgat humores valet ydropicis τ aliꝭ patientib' ex humore fleumatico varias passiones.

De eruca Ca. LVII

Ruca ẽ herba alba domestica τ aliq̃ñ siluestris calida et humida diuretica et apertiua renes ↄfortat paralisim curat. vrinã ꝑuocat vesicã et renes purgat. vtilis est in cibo et in medicina. flores eius apes diligũt et frequentãt. vt dicit Plinius.

De enula Ca. LVIII

Enula est herba cuiꝰ maneries est duplex. s. ortulana et campana q̃ maioris est efficacie ĩ radice. Nã radix dꝫ colligi in ꝑncipio estatis et in sole exiccari. ne ex humiditate corrũpat̃. ꝟtutẽ hꝫ leniẽdi et mũdificandi τ neruos ↄfortãdi et viscosã hũiditatẽ ↄsumẽdi. valet mirabiliter in frigida causa contra tussim infrigidatã et spiritaliũ membrorũ frigidas passiones. vnde scriptũ est in Macro. Enula campana reddit ꝑcordia sana. τc̃.

De epithimo Ca. LIX

Epithimũ est flos thimi q̃ est herba cuiꝰ tota virtus in flore est. nam solꝰ flos ponit̃ in medicina. vt di. Dyas. Pliniꝰ et Plat. ꝟtutem hꝫ purgãdi fleumaticas vel melancolicas passiones. vnde valet contra quartanas et etiã quotidianes accessiones. valet etiam ſm Constan. cõtra strãguiriã et difficultatẽ vrinandi. et etiã cõtra splenis et epatis opilationes.

De ebulo. Capl'm. LX

Ebulus est frutex sive herba in folijs ⁊ ī stipite sambuco arbori simillima. cuius radices cortices frondes et flores sūt vtiles in medicina. habent etiam fm Dyasco. Plate. et Pli. ꝟtutē dissoluendi et ɔsumēdi grossum fleuma ⁊ viscosum. vnde succus ebuli valet ɔ̄ artetica ⁊ ɔtractōz neruoꝝ manuū atqꝫ pedū. valet ɔ̄ leucofleumā tiam. i. ydropisim ex fleumatica cā atqꝫ frigida siue alba. valet etiā ɔ̄ tumores et collectiones intercutaneas vbicūqꝫ in corpe colligant. Itē valet maxie ebul ɔ̄ cōcussiones corporis atqꝫ casus. si patiēs in eius decoctione frequēti fouea. Nam dolorē mitigat. tumorē sedat. ꝟtutē et robur neruis et iūcturis ossiū admīstrat. Odore siquidē est ebulus herba fetida et sapore minus grata sed in ꝟtute et efficacia ab antiqs medicis optima ad medicandū est apud veteres iudicata. vt dicit Dyasco. Pli. ⁊ Plate.

De fico Capitulum LXI.

Ficus ē arbor a fecūditate dicta. alijs eīm arboribꝫ feracior est. Nam terqꝫ quaterqꝫ p singulos annos fructū gignit. atqꝫ altero maturescēte aborit alter. Ficus aūt egyptia fecūdior fertur eius lignū in aqua missū illico mergit et cū in imo iacuerit. deinde ad supficiē rursū eleuaf. ꝑsa vice nasc qm madefactū debuit hūoris pondere residere aū tpa ꝟo pitagore alebāt fieu bus galatbe. als athlete aū qꝫ idē eos ad carnis vsū in q fortior est cibo trāstulisꝫ. A seni bꝰ āt in cibo sūpte ficus rugas eoꝝ diluendere fertinf. tauros qꝫ ferocissimos ad ficei arbores colligatos dicūt repēte māsuescere. Ficus āt cuiusdā arboris remedio q dr caprificas vtasserit fecūdaf. Hucusqꝫ Isi. li. xvij. ca. vij. fm Arist. āt li. vegetabil. humor corticis arboris q est q̄si sanguis i aīalibꝫ in quibusdā est lacteus vt in fico ⁊ in moro. sed fici lacvim hꝫ coaguli ad faciēdos caseos sicut flos cardui casealis. Est āt eius humor multū vnctuosus. et ideo ficus est multe fecūditatis. qd eīm est vnctuosū trāsit in fructū. ⁊ qd subtile ⁊ aqsum in folia trāsmutat. q qdē sūt lata et scissa ⁊ in extremitatibꝫ piriea et acuta. quorū lacte siue suceo mēbra genitalia plinita dicunt moueri ad pruritū et libidinis incendiū. sil' hꝫ glo. sup Gen̄. iij. ibi fecerunt sibi de folijs ficus pizomata. Contingit āt ficū arborē. vt dī. Arist. sterilescere aliqū ꝓpter humoris defectū. aliqū ꝓpter sugfluā humiditatis abundantiā. ⁊ in vtroqꝫ casu indiget medicina. vñ agricole ei subueniūt in defectu humoris p fimū ɔueniente et aquam dulcē. qn vero supabundat humor arborē clauis perforant et sugfluū humorē euacuāt. vt supra de arboꝝ medicina est ostensum. De fico autē arbore siue ficu dicit Pli. li. xiij. c. viij. omia q supra sunt de Isid. introducta ficus egiptia inqt est arbor fecūdissima moro silis in magnitudine i folijs ⁊ in aspectu. quater ī estate ꝓfert fructū sed pmū generat immaturū. cui similis est ficus cipria q quater germiat et fructus quaternos facit. sed grossus eius nō maturat nisi prius incidat et lactis superfluitas emittat. et emittit germina sua sine folijs in extremitate ramoꝝ. ⁊ hꝫ silitudinē fi radice cū ꝑplo et in folijs cū vlmo. et ē in qn titate sorbe silis magnitudo. Est āt ficus arbor tenera ⁊ delicata. et ideo a forti frigore de facili ledit et potissime qn incipit germinare Item idem Pli. li. xij. ca. vj. est ficus indica exilia quedā ferens poma vastis ramis trāsfusa. qui rami in terrā adeo curuant pondere suo vt terre infigant. et sic nouam ꝓgeniē faciūt in circuitu circa parentē vel circa stipitem et tantā faciūt vmbrā ⁊ densitatem qꝫ pastores sub eius ramis ab estu et a vēto se abscondūt. supiores aūt rami matris in altum valde se extendūt. collaterales ꝟo facto circuitu circa matrē se diffundūt et q̄si siluosa multitudine vmbrā magnā faciunt. folia sunt autem latissima ad modū pelte amonice disposita. poma facit multa sed modica q fabe magnitudinē vix excedūt. sꝫ inter folia calore solis ita decoquunt qꝫ p dulci sapore ad comedendū digna miraculo reputātur. Ad hꝫ dicit Pli. li. xv. ca. xix. qꝫ est qdam arbor q dr siluestris ficus q alio noie dr caprificus nūqꝫ maturescēs sed qd ipsa ex se non hꝫ alijs tribuit. Nam cultores solent aperire ora radicū vel corticis arboris ficus ⁊ illi intus infigere surculos ⁊ ramos caprifici ex quoꝝ insertione aperta radice attracto sene no nouo ꝑ humore ei congruo vigorē recipit et virtutē vnde et humor lacteus q est materia fructus in ipsius trāsit pastum sic patet in dictis Alvredi in tractatu de causa fructificatōis arboꝝ et herbaꝝ. Item idē etiā dicit qꝫ tales arbores debent taliter iuxta fructiferas ordinari vt venti flatus euolantis in ipm ficū ferāt. ad hꝫ vtilior est ventus australis q aq lonaris. qꝫ simpliciter plus nocet ille ventus

boreal' sicut q̄ʒ australis. q̄re in aq̄lonari pte
min⁹ pficiūt fici ꝛ pl⁹ arescūt. q2 eoꝝ humor
lacte⁹ facilime ꝯsumit ꝛ etiā ꝯgelat vbi ha-
bet dn̄ium talis vēt⁹. De effectu aūt fici vel fi
coꝝ q̄d ad radicē foliū corticē ꝛ fructū. Que
re s̄ in tractatu de carica in l'ra C. vbi exp̄ssi
us ꝯtinetur.

De fraxino Ca. LXII

f Raxin⁹ est arbor vt di. Isi. crescens
i locis asperis ꝛ montaneis ex qua
fiūt haste. q̄ frāgūt. vn̄ oui. et fraxin⁹
vtilis hastis. De fraxino aūt dicit Plinius li.
xvi. c. xiij. inter arbores quas materie causa
natura genuit vtilis est fraxin⁹ q̄ est arbor al
ta seu pcera et rotūda atq3 recta sine pinea-
ts folio. homericq3 pconio ꝛ achill' hasta no
bilitata. ꝛ cedro i aliq̄bꝫ ptibꝫ ita sil'is vt cor
tice ablato emētes fallat. cui⁹ folia ꝯ venenū
sūt vtilia. nā succo exp̄sso ꝛ potui dato ꝯ ser
pētes sūme opifex ē. tantaq3 ei vis est vt ser-
pētes ei⁹ vmbrā matutinam vel vespt'nā nō
attingant. q2 si int' ignē ꝛ folia fraxini ponat'
serpēs i ignē p⁹us q̄ʒ in fraxinū fugiet. sūt tn̄
folia ei⁹ iumētis mortifera in grecia. ceteris
aūt ruminātibꝫ sunt innocua. In ytalia ꝓ
iumētis nō obsunt. p̄mo aūt floret q̄ʒ frondet
nec ante flores cōditos folia emittat. Sunt
aūt duo genera vt dicūt greci. q̄dā est longa
nō nodosa. alia brevior est in folijs et duri-
or. s. lauro sil'is. aliꝫ ꝓo diuidūt fraxinū f'm si
tum scʒ in campestrē ꝛ in mōtanā. cāpestris
folia sūt mag' crispa s3 mōtane mag' spissa.
ꝛ ista folia sunt alijs meliora. Hucusq3 Pli.
f'm aūt Placeariū fraxin⁹ est arbor calida et
sicca in secūdo g̃du. cui⁹ corticeo et folia cū
auiso et fungio qui crescunt sup eam com-
petunt medicine. Nam fluxum vētris strin
gunt. vomitum et defectu virtutis reten-
tiue cohibent. si cum aqua pluuiali et aceto
decoquantur et super stomachum apponā-
tur.

De fago et eius p̄prietatibꝫ Capl'm. LXIII

f Agus est arbor cui⁹ materia i mult'
est neccāria. vt dicit Isidor⁹ li. xvij. et
Pli. li. xvj. fag⁹ est arbor glandifera.
sic dicta q2 fagoꝝ fructibꝫ q̄ndā vixerūt ho-
mines ꝛ ex eis sumpserūt cibū. Nā fage gre
ce comedere d'r latine. vt di. Isidor⁹ li. xvij.
ca. vij dicit eūi sic. fagi glans exteri⁹ triāgu-
la cute leni includit' silis nucleo. sed cortice
molliori. cui⁹ medulla muribꝫ est accepta et
glires impinguat turdis etiā ꝛ colūbis ꝯue
nit et eas nutrit. ei⁹ cortex multum est vtilis
marie apꝺ aq̄lonares pictos q̄ inde faciunt
vasa diuersis vsibꝫ valde apta. vt dicit idem
ca. x. Item d'r in eodē q2 glandes siue fruct⁹
fagi sunt multū dulces et nutribiles et car-
nes animaliū que inde nutriūt' facit corubi
les stomacho vtiles atq3 leues. nō ē autē in
suba arbor in l'eū solida s3 rara porr⁹ ꝛ poro-
sa. ꝛ iō nō multū durat vt dicit idē. verumtn̄
ei⁹ suba mult' ē apta ad asseres et alia fabri-
cāda. cui⁹ suba pura ac a v'mibꝫ non corrosa
arti vitree est sūme neccāria. q2 ex ei⁹ cinere vi
trū cum alioꝝ quorūdā appositione p ignis
ꝯflationē artificialiter p̄parat'. et pauca lig-
gna inueniunt' q̄ operi eam mirabili sint su
per om̄ia ita apta. lignū quidē leue est ac po
rosum. vt di. Pli. et aliq̄n tn̄ lū gūmosum in
multis locis. ꝛ ideo de facili incendit' ꝛ d' fa
cili corrodit' a vermibꝫ atq3 citi⁹ cōputrescit.
flores etiā q̄sdam emittit ad modum tilie s3
nō ita odoriferos. et tamē illos frequentant
apes mel silvestre in arboꝝ ꝯcauitatibꝫ col-
ligentes.

De faba. Ca. LXIIII

f Aba vt di. Isi. li. xvij. d'r a greca ethi
mologia q̄si faga. nā fage comedere
d'r. est eīn gen⁹ leguminis q̄ antiq̄ in
comedēdo solebāt vti. Hui⁹ spēs due sunt.
quaꝝ altera est egyptia altera est cōmunis
et illa aliq̄n d'r fresa. eo q2 hoīes frendant eā
molendo sepi⁹ ac ꝯfringāt. vt dicit idē. Est
aūt faba f'm Dyasco. herba in ortis et agris
seminata. cuius hasta surgit angulosa. gros
sa cōcaua et nodosa. foliū vel folia in singul'
nodis producens lata. plana et aliquātulū
acuta. florē p̄ducit albū in sūmitate par-
pureū siue nigrū. odoriferū et multū ab api
bus frequentatū. in hasta aūt p̄ducit diuer-
sas testas carnosas et oblongas q̄ interius
quasi sub diuersis domicilijs ab inuicē sūt
distincte in quibꝫ fabe p ordinē sunt locate.
ꝛ ille teste sūt p̄mo virides exteri⁹ et albe in-
terius atq3 molles et paulatim calore desic-
catē indurescūt. et tandem pariter conni-
grescunt. ꝛ h̄ maturitatis indiciū est. Est aūt
faba f'm Dyasco. et Pla. frigida ꝛ sicca nisi
sit viridis et tūc est hūida in p̄mo g̃du q̄ viri
dis comesta parū nutrit. humores grossos
generat. inflationē in supiori pte ventris fa
cit et ideo stomacho est nociua. sanguinē gros
sum et melancolicū creat et fumū grossū q̄

cerebrum offendit. somnia vana et terribilia in
ducit. p decoctõz ꝛ assaturã eius vetositas in
flanus dum minuit. sꝫ totaliter nõ aufert. Fabis
siquidẽ assidue ventres dolorẽ intestinorum pa
tiunt. splenẽ opilãt. ventrẽ stringũt. cũ corti
ce comeste ad digerendũ sũt dure ꝛ multũ
inflantes. Est tñ fabe medulla mũdificativa
vñ eius colatura faciem purgat. et potata pul
monẽ mũdificat. apostemata mamillarum cu
rat cũ rosis mixta. dolorẽ et liuorẽ ꝛ oculo
rũ lippitudinẽ abstergit. masticata ꝛ in tym
poribus apposita. humores ad oculos reumati
zantes compescit. scissa ꝛ sup venã inscisam
posita sanguinẽ restringit. lac effluẽs de mã
millis sistit ꝛ effluere nõ pmittit. podagricis
et artheticis cũ adipe ouis decocta subuenit
si sup doloris locũ cataplasmetur. tumores et
collectiones apostematũ repcutit si in pnci
pio decocta in aceto tumori apponat̃. De fa
be aũt natura ꝛ pprietate dicit Pli. li. xviij. c. xij.
Inter legumina faba dr optima quã multi
immiscẽt cũ pane siue cũ materia panis. vt
sic põderosior esse videat̃. Pitagorica tñ sen
tentia damnata ẽ. q̃r eius frequẽs vsus ebeta
re dr sensus et somnia etiã facere estimat̃. vt
vt alij tradiderũt quia mortuorũ aĩe sũt in ea.
qua de causa Varro tradidit flaminẽ scꝫ põ
tificem faba vesci nõ debere. sola aũt int̃ fru
ges etiã excisa crescẽte luna crescit ꝛ replet̃.
et in aqua marina siue alias salsa nõ decoq
tur. seminat̃ in occasu pliadũ ꝛ añ hyemem
recolligit̃. quã est in flore aquas maxie ꝯcupi
scit. cũ vero effloruerit diligit siccitatẽ et solũ
siue terrã in qua semiata est fecũdat sterco
rꝫ vice. et ideo in thessalia vertũtur agri in
quibus seminate fuerãt quũ pmitus sunt in flore
Crescit aũt faba p se in multis locis et ma
xime in mauritania et in insulis occeani se
ptẽtrionalis. sꝫ ita dura quod vix decoq potest.
nascit̃ etiã in egypto sed spinosa. et ideo co
codrilli eam refugiũt. timẽtes ne oculi eorũ
ledant̃ spinis eius. cuius longitudo est de
cem cubitorũ habens caput ad modũ papa
ueris coloris rosei in quo fabe includuntur
nõ supra tricenas. et est eius cumulus siue
calamus geniculatus habens folia ampla et
fructũ aliquantulum subamarũ radix eius in
comestibilis cruda ꝛ cocta in magnitudine
arundinũ similis radicibus. Hucusq̃ Pli. li.
xviij. ca. xij. Dicit idem in ca. xvij. Virgilius
inquit nitro et amurca fabam pfundentibus
grandescere eam promittit. Quidam etiã
dicunt fabas citius crescere ꝛ adolescere si
triduo antequam seminantur in vrine aqua ma
cerentur.

De frumento Ca. LXV

Frumentũ a fruendo est dictũ. id est.
a vescendo sicut et fruges. vt di. Isi
dorus. vñ et frumen supertor ps gu
le dr vñ potissime cibi sapor psentit̃ Est aũt
pprium frumenti habere aristas in summitate
spicarũ crescentes et grana latentia in folli
culis imminẽtes nam in omni specie frumen
ti de radice erũpit culmus ꝛ de culmo pce
dit spica quibusdã folliculis siue tecis ꝯtecta
in quibus grana recludunt̃. in extremo aũt spi
ce aristẽ tenues et acute imminẽt in modũ
spiculi a quibus spica noiat̃. quia illis aristis
quasi spiculis muniunt̃ ne auiũ minorum
morsibus spice a suis fructibus exuant̃ aut a
bestijs pteratur. cuius folia seu vagine quibus
fulcit̃ culmus ꝛ ambitur ne pondere frugis
incurvetur dr stipula quasi vstipula ab vsto
sic dicta q̃r collecta messe exurit̃ stipula ꝓpter
culturam agri. cuius pars ad pastũ pecorum
et animaliũ reservata palea dr. eo q̃ primum
sola pascendis animalibus prebebat̃. Cuius
natura tantũ est frigida q̃ obrutas nives
fluere nõ sinat. adeo calida vt poma matu
rescere compellat. Hucusq̃ Isido. lib. xvij.
Sũt aũt frumenti multa genera vt di. idem
Isi. et etiã Pli. li. xviij. vt puta triticum far.
ordeum siligo panicũ. et milium. ꝛ huiusmõi. de
quibus post dicet̃ in locis suis. sed hoc est gene
rale circa hec frumenta. attendẽda est soli si
ue terre qualitas vbi hec serantur. nam que
da n in vna terra pficiũt q̃ in alia deficiunt
ꝛ penitus marescũt. nam ordeũ in novalibus
pficit vbi triticũ deficit et arescit. vt di. Pli.
et sic de alijs intelligendũ. Itẽ attẽdit̃ semi
natõis q̃litas q̃r q̃dam citius quedã tardius
sũt seminãda. nam citius semina hyemalia.
tardius estivalia. q̃dã etiã in terra pfundius.
quedã superficialibus sunt terre finibus com
mittenda. vñ alio mõ est seminandũ triticũ
et alio modo sicut et alio tpe gith. milium et
ciminũ. sicut expresse dicit Hieron. sup Isa.
xxviij. Itẽ maxie attendit̃ ꝯgruitas tẽpis tã
in seminãdo q̃ in colligẽdo. q̃r fm Pli. lib.
xviij. hoc vtilius fit i interlunio q̃ in tempe
re alio. q̃r semiata sic collecta potissime a vicijs
ꝯseruant̃. Item attendit̃ tempis serenitas.
vt di. Isi. serere enĩ a sereno celo dr. q̃a tũc
serendũ est et nõ per ymbres. Vñ Virgilius.

Andus ara fere nud⁹. τ vt dī. Pli. ibidē. c. xvij. accidit frumēto viciū. q2 si tps fuerit nimis vētosum. τ h̄ trib⁹ vicib⁹ sen tpib⁹. s. qñ ē in flore. et qñ incipit deflorere τ qñ icipit maturescere. ex flatu em̄ nocio spica euanescit τ extinguit τ ifructu suo patit abortiuū. Itē nocet tps pluuiosū. q2 tūc totū vel extinguit ex frigiditate humoris vel i berbā τ foliū superfluū luxuriat. Itē nocet calor subitus et imoderat⁹ sub nube clausus. q2 d' tūc humor ad interiora radic' rapit vi caloris. tunc ex hūore calido τ viscoso nascunt q̄dā u̇miculi circa radicē ex q̄p̄ corrosione frugis substātia viciat. Itē in grano circa folliculos nascunt u̇miculi corrūpētes frumēti granum qñ spice in pluuiali tpe p⁹ calorē imoderatū corrūpūt et putrescūt. Itē in tpe nimis sicco vl' depauga frumētū ex hūore τ sic perit ꝓpt' defectū nutrimēti. vel crescūt in eo q̄daꝫ musce virides q̄ vocant cantharides virorē frumēti penit⁹ corrodētes. qñq3 et multiplicant locuste τ bruci quoꝝ dētes omīa deuastant. Itē exigit in ip̄o semine frumētali puritas. nam vt dī. Pli. ibidē ca. xviij. si semina cleopice aut adipe tangerent vniq3 semīa corrūperent. τ ideo cauendū sūmope ne talib⁹ misceant. q2 om̄ia semētia q̄ ab illo sunt infecta corrūpūt. Itē requirit in crescente frumento culture studiositas. oportet enim vt a supfluis caut⁹ et diligēt⁹ expurget. naꝫ vt dī ibidem int' optima frumēta aliqñ herba mortifera inuenit vt loliū lappaciū τ hmōi. qd̄ accidit ex vicio et malicia attracti humoris vel ex defectu u̇tutis seu caloris sufficiēter singula nō mutant. Itē ibidē dī. Ex rore corrupto adherēte folliculis τ granis accidit corruptio frugis. q̄ dī rubigo siue erugo. q2 spica corrūpit inde τ inanit. τ i colorē rubigineū trāsmutat. Inter em̄ is autē frumenti genera triticū obtinet p̄ncipatū. q2 nihil humane nature nihil est amicabilius. nihil nutribili⁹. nihil etiā salubrius inuenit. s3 de hoc quere infra littera L. quere etiā de messe et segete.

De farre. Ca. LXVI

Far antē est gen⁹ frumenti sic dictū eo q2 ab initio missum in pila frangeret anteq̄ vsus mole haberet. a farre aūt dī farrago vt dī. Isi. ē ei herba ordeacea adhuc viridis in qua grana ad maturitatē nō turgescūt.

De farina. Ca. LXVII

Farina q̄ panis est materia a farre est dicta. Nam far siue frumentū inter molas fractū farinaꝫ facit. vel dicit a farciēdo q2 in panē redacta farcit ventrē. vel dī farina ꝓprie qñ frumentū int' molas optime est ꝯfractū furfure nōdum a medulle substa separato. nam qñ flos medulle a furfure separat siue cortice. tūc simila siue similago nūcupat. et dī alio noīe pollen siue pollis. vñ deriuat hec polenta et h̄ pulmentuꝫ a pulte dictū. vt dī. Isi. li. xx. c. vij. q̄dā tñ dicūt polentā esse pultes de farina purgantissima factas. et dictā polentā a polline q̄ est farina delicata q̄ volat a mola in molēdino et alio noīe a molū dī q2 p̄ sui lenitate a mola eiicit sicut et simila. i. fine mola. Polenta tñ h3 alias significatōnes sic̄ dī in glo. super Iosue. v. comederūt polentā eiusdē anni. grana. s. cocta et manib⁹ ꝯfricata τ a folliculis separata ad modū grani in pilo tunsi. τ fm̄ h̄ dī polenta q̄si pilenta. s3 quocūq3 noīe vocetur farina vtilis est in cibo et medicīa. Inde em̄ fit panis p̄ aque admixtiōem τ ignis decoctiōem. aliqñ cibarius. i. seruis in cibū datus nō declinat⁹ qñq3 ꝓo panis fermētatus. fermēto mixtus qñq3 etiaꝫ azimus sine fermento sincerus. qñq3 subcinericius i cinere coctus τ reuersatus q̄ et focacius dī. qñq3 clibanari⁹ i clibano coctus siue furno. Dia τ multis modis de farina arte pistoria fiunt panes vt dī. Isi. li. xx. q̄ oēs eoꝝ hoīs ꝯfortāt et corpus nutriūt ac delectāt. deperdita reparāt τ restaurant. vires laborantib⁹ administrant. sed p̄ce om̄ib⁹ panis recens τ mundus de farina triticea ꝓparat⁹ vt dī. Cōstantin⁹. in dietis magis amicabilis et ꝯueniēs est nature. farina itaq3 mola terit et frangit cribro a furfure diuidit. calida aqua aspergit. fermentatur τ sapidior reddit τ tandem decoquit. et sic vltimo post multos labores vita hoīs inde reficit τ nutrit. vtilis ē insup farina in medicina qñ cū aliis ꝯueniētibus modo debito admiscet. nam farina cū melle mixta faciei pustulas sanat τ emundat. vt dī. Dyasco. mamille ex coagulatōe lactis in durate apposita farina videlicet triticea vl' siliginea cū adipe τ vino ꝯcocta duriciē spargit et locū mollificat. vt dicit idem. Collectiones τ apostemata maturat. neruos indurates et quasi spasmatos aut cōtractos relaxat. vt dicit idem.

De fermento Ca. LXVIII.

F Ermētū a feruore est dictū. q2 feruere ⁊ excrescere facit pastā. vt. di. Isi. li. xx. c. j. Est aūt fermentū cōpos. cū ex diuersis ꝟtutibꝫ siłez hūs subaz ⁊ ꝟtutē in ⁊ ꝟtutē hꝫ panis eleuatiuā ⁊ sui acetositate sapor. ipi⁹ paste munitiuā. ⁊ i ipi⁹ siłitudinē tot⁹ masse cui admiscet̃ ꝯuersiuā. Hꝫ etiaz sm Dyal. ꝟtutē hūoꝝ de corpe facilit̃ extractiuā ⁊ qū miscet̃ cū sale hꝫ apostematū vim maturatiuā ⁊ aptiuā. nā poros corpis apit subtilitate sue subē et hūores dissoluit. Fermentum aūt latine zima dr̃ grece. vñ farina pura ꝯspersione aque ꝯglutinata dr̃ azima quasi sine zima. et est zima inflatiua corrup tiua pforatiua et diuisiua partiū panis sine paste cui cōmiscet̃. vt dr̃ sup epłaz pme Co rinth. v. ⁊c̃.

De fumo terre Ca. LXIX

F Um⁹ t̃re est q̄dā herba calida i pmo ḡdu sic appellata. q2 ve fum⁹ i multa ḡnitate emittit̃ de t̃ra. vł sic dr̃ q2 ḡnerat̃ a q̄daz fumositate grossa a t̃ra resoluta ⁊ circa t̃re supficiē adherēte. vt dr̃ i Platea. q̄ q̄to viridior tāto melior. exsiccata vero nulli⁹ efficacie est. et est herba ḡuis odoris ⁊ horribilis saporis ꝫ maxīe tñ ē ꝟtutis. purgat em̄ melācoliā fleuma ⁊ colerā. valet cō tra scabiē ⁊ ꝯ ydropisim ex frigida cā. iuuat podagricos. et valet ꝯ splenis et epatis opilonē. vnū tñ viciū hꝫ ista herba quia in flatiua est et vētositatis generatiua. et iō ei⁹ ventositas debet repmi cū aneto. als aniso. et cū feniculo ne generet corrosiones. vt di. Platearius.

De feniculo Ca. LXX

F Eniculus est herba cōis. mire em̄ efficacie ⁊ ꝟtutis. Est em̄ herba calida ⁊ etiā sicca in scdo ḡdu. ꝟtutē habet diureticā aptiuā. s. et incisiuā ex subtili substā ⁊ ꝯlutatibꝫ sua. vt di. Plate. cui⁹ semis radix ⁊ folia ꝯpetūt medicine Vñ Isi. libro xvij. c. vltimo. Feniculū latini vocāt eo q2 e⁹ siue radicis succus gruat visuz oculoꝝ cuius ꝟtus esse tradit̃. vt senes serpētes an nā senectutē eius gustu deponant. Hanc etiam herbā greci maratrū vocant. Istd āt sumit Isido. ex certis dictis Plinij libro. xx. ca. xxiij. feniculū inquit nobilitauerunt serpentes. Nam gustu eius senectutez exuunt. oculorūq3 aciē ipsius succo recupando. vñ intellectū est oculoꝝ caliginem eo pcipue releuari. vnde et ex eius succo fit colliriū contra caliginē oculoꝝ valde aptum. Hui⁹ duplex est species. sez ortensis et siluestris. cui⁹ semen cū vino potatū contra morsus serpētum et ictus scorpionū valet succus ei⁹ auribus instillat⁹ vermes necat ac stomachum stringit ⁊ corroborat. nauseā sedat. calculū frāgit et vrinā excitat. lac in māmillis multiplicat. radix ei⁹ renes purgat. cū vino cocta ydropicos curat. canis morsum sanat. Hec omīa facit feniculus ortēsis. sed forti⁹ opat̃ hec eadem ypomaratrū. i. feniculus agrestis. vt dicit idem.

De ferula Ca. LXXI

F Erula est herba cui⁹ succ⁹ galbanuz dr̃ vt di. Isi. li. xvij. de q̄ fit mentio in Eccl' xxiiij. vbi dr̃ q2 storax et galbanū ⁊c̃. vbi di. glo. galbanū fm Pli. dat siria i mōte q̄daz vbi abūdat ferula a q̄ fluit resine modo. Dicit aūt Pli. li. xx. ca. xxiij. ferule semen est aneto simile. cui⁹ folia et rami cocti cū oleo et comesti cū melle stomacho cōueniūt. sed si nimis comedunt̃ dolorem capitis faciūt. cuius radix bibita ad pondus denarij in duobꝫ ciatis vini valet ꝯ serpentum morsiones. succ⁹ eius in magnitudine fabe deuoratus aluum soluit. cui⁹ medulla viridis immūdicias faciei tollit. semen ei⁹ vino bibitū sāguinē sistit patientibꝫ caducū morbū subuenit. Herba autē ferularū murene infestissima est. nam ei⁹ lacte statim cōmoriuntur. succus eius ꝯfert claritati oculorū. Hucusq3 Plinius.

De feno Capl'm. LXXII

F Enū ē dictū ex h' q2 eo flāma nutrit̃. flos ei ei⁹ flāma est. vt di. Isi. li. xvij. omnia em̄ berba mollis pcisa sicca feuū dici potest. et maxīe q̄ fetibꝫ aliq̄n apta est nutriēdis. nam fenū cib⁹ est ꝓprie iumentoꝝ. De feno aūt dicit glo. sup Isa. xl. fenum nascendo hꝫ virorē ⁊ crescēdo decorē deinde florem. tandem calore folia siccatuz redigit̃ in puluerē sic et homo per etatū successionē decorem amittit ac cadit in puluerem et in mortē. Fenum itaq3 diu viret et frōdet montes et prata vestit et ornat. et tam floꝝ diuersitate q̄ꝫ etiā viroris venustate ad sui aspectū intuētiū oculos allicit reficit ⁊ delectat. ꝓpter sue substantie autem viriditatē feruente sole eius humiditas de facili consumit̃. et herba que pmo florendo quasi ridere videbat̃. tandem a sua gloria spoliata pemi⁹ inuenit̃.

Nã fenũ q̃d'z qd̃ hodie orit et virescit. cras moritur ⁊ tũc ĩ clibanũ mittit. q2 q̃si subito de ficit ⁊ arescit. sic de impio p̃ silitudinē dr̃ in Psal. Fiat sicut fenũ tectorũ qd̃ p̃usq̃ ⁊c. vbi dicit glosa q̃nto fenũ alti9 stat ⁊ mĩn9 pfũde inferi9 dep̃mit radicē tanto mĩn9 crescere in mo citi9 deficit ⁊ arescit. Fenum itaq3 falcastro postq̃ maturatũ fuerit p̃scindit. ⁊ vt melius exiccet soli exponit. ⁊ ne ex humoris supflui tate cũ a terrã ꝯputrescat furcis ⁊ rastris se pius eleuat. tandē in cumulos et in aceruos colligit. et vltimo in plaustris ac vehiculis ad horrea deportat. et ibi ad diuersos vsus necessarios reseruat. Fena aũt crescentia in locis aliq̃ntulũ mõtuosis mediocrit siccis magis sunt odorifera etiã aĩalib3 magis sapi da q̃3 alia q̃ crescũt in pratis palustribus et aquosis. vt di. Plin9. quia ĩ illis humor nu trimentalis magis ẽst digestus in illis vero minus.

folia

De flagellis Ca. LXXIIII.

Flagella dicunt summe arbor ⁊ virgũ partes ab eo q2 crebros sustineãt vẽ torum flatus. vt di. Isi. li. xvij. quo rum comas aliqui crines vocant. aliqui fo lia. et dicunt folia quasi fila. nam foliũ gre ce filum latine dr̃. et hoc ideo q2 in foliis sũt quedam venule in eo2 substancia ad modũ filo2 protense. ideo translatiue dicũt folia. apud nos quasi fila. nodi aũt ex quib3 exeũt frõdes siue folia de virgulis et flagellis ocu li nũcupant. Nam humor aquosus subtilis parũ habens vnctuositatis ad ramos a ra/ dice attracti9 vi caloris eleuat in diuersis lo cis ⁊ ex acumie suo penetrat ad exteri9 ac ibi q̃si p̃ oculos exiẽs vi interioris caloris et ae ris exterioris trãsmutat in subam foliorum vt dr̃ in cõmento sup li. vegetabil. Aristo. et ẽm qualitatē humoris dominantis et forti tudinē vel debilitatē caloris humorẽ dige/ rentis folia in qualitate et figura multifor/ miter variant. vt3 ẽ eodẽ vbi agit de diuersi tate arbor q̃ ad figurã folio2. quere ẽ in eo dez ĩ lr̃a A. Folia itaq3 ornãt arborē et mu niũt tenellos flores ⁊ fructus ne a ventis can matib3 aut pluuiis iniuriã patiant. grandi/ nũ impetus ac vento2 impulsus et ymbriũ ictus intercipiũt et repellunt. folia sicut scu tum p̃pter sue sube raritatē et tenuitatē mo/ dico vento mouent sed de facili nõ cadunt p̃pter adherentē3 abundanciã humoris do/ nec fruct9 latitantes sub foliis maturescant

vnde in vere et in estate virẽt ⁊ in autũno pal lẽt. et sic ꝯ hyemē paulatim cõcidũt ⁊ tandẽ in terra cadẽtia ꝯputrescũt multũ insup cõ ueniũt folia medicine. multis etiã animãtib3 sũt in cibũ sicut folis edere q̃ a capris et be/ dis maxie diligunt vt di. Isi. Alias p̃prieta/ tes folio2 quere ẽ in codẽ li. xvj. ca. Flores vt di. Isi. li. xvij. dicũt q̃si fluores. eo q2 ci/ to defluũt et soluunt. in his em̃ multiplex ẽ gr̃a. s. odoris saporis et coloris lenitatis ⁊ vir tutis. nam odore recreant ac etiã delectant spũ. sapore quidem immutant gustũ. colore alliciũt visum. lenitate demulcent tactũ. vir tutē habent multiplicē. sanant morbum ze phiro generant austro dissoluũtur vt ibidẽ dicit Isi. arbores et herbas campos. ortos et siluas pulcritudine sua decorant ⁊ ornãt dulcedine quã ꝯcipiũt et celesti rore mel ad ministrãt. Et ideo apes flores mellificandi gr̃a visitant et frequentant. qñ apparent flo/ res mutatõz t̃pis significãt. ⁊ spem ɗ fructu generãt. Nã flores sp̃ fructũ p̃cedũt. ⁊ spem de subsequẽti fructu relinq̃re ꝯsueuerũt de puro et vnctuoso medulle arboris humore originẽ ꝯhũt et erũpẽtes de stipite frgēt q2 nõ violant nec deflorãt s3 poti9 ipsam p̃ficiũt mirabiliter et decorãt. Item flores in ortu solis se aperiũt sic in occasu sese sepius clau dunt. multi sũt q̃ ex paucitate humoris et li quidĩtate calescente calore humiditatẽ ꝯsu mente deficiũt et arescũt. Aliq̃ñ etiã flores ad solis faciẽ se ꝯuertũt ẽm tñ eius ortu3 se aperiunt et p̃cessum se diffundũt vt patet in elitropia q̃ alio noĩe dr̃ solsequiũ. ⁊ dr̃ a mĩ/ tis cicorea. vt3 ẽ in ca. Intempestiu9 aũt or tus floris signũ est defectus et carẽtie fruct9 viteri9 ꝯsequentis. nam tales flores subito fri gore vel etiã corrupto aere facillime corrũ/ punt vel si sũt nimis hyemales vel autũna/ les ad maturitatẽ debitã p̃pt caloris defectũ nullatenus p̃ducũt. vt di. Pli. li. xx. ca. v. Int alios flores p̃ponũt lilio2 flores. rosas et vi/ olas p̃cipue ad coronas nobilium adornã das. de quibus post est dicendum. Est flos campi flos specialis sic dictus quia p̃ se cre scit in locis incultis nec sulcat vomere nec stercore impinguatis. vt dicit idem Est ita q2 flosculus stipite quidem gracilis ⁊ modi cus flore rubicũdo et q̃si colore sanguineo insignitus. cuius flores nõ plus nec minus q̃3 p̃ q̃nq3 folia communiter distinguunt cu/ ius virtus centauree similis est nõ tamen ꝯ

cõpletione sua tante ẽ amaritudis q̃uis mi
nori centaure ei in folijs ⁊ ĩ stipite mĩtũ sibi s
videat̃ ⁊ i mł̃t; medicinalit̃ nõ ĩferior ab an
tiq̃s sapiẽnb; iudicetur. Centaurea ẽ herba
amarissima vñ ⁊ fel t̃re dr̃. Cui⁹ spẽs est du
plex maior ⁊ minor. h; itaq̃ cũ q̃dã amari
tudie dulcedinẽ in radice. c⁹ succ⁹ melli mix
tus visũ clarificat. inflatões sedat. morsi⁹ ve
nenosos curat. ⁊ ꝯ antracẽ apostema morti
ferũ iuuat. ⁊ venenositat; sue maliciã reprimit
⁊ refrenat ⁊ ĩpedit ne materie furiositas ad
nobilior membror intrinseca se diffundat.
Dncusq; Plinius. vt s̃ ⁊ c̃.

De fructu Ca. LXXIIII

Fruct⁹ a frumie nomẽ accepit. vt dic
Isi. q: frumine. i. eminẽtiori pte gut
tur; vescimur vt di. Isi li. xvij inde ⁊
fruges dicim⁹. Fruct⁹ ãt p̃p̃e dicũt̃ arborũ
⁊ agror q̃b; vtẽdo fruimur q̃uis a bui sĩue fe
rĩ ãĩalũ fructũ aliq̃n etiã nũcupem⁹. Est ita
q; general̃r attẽdẽdũ q; ꝑs arbor; siue pars
plãte q̃ q̃dẽ nobilior et vnctuosior est tam in
medulla q̃ ĩ radice solet attrahi nat̃al̃r a ca
lore y suo tpe p̃cedẽte flore ⁊ fruct⁹ originez
disponẽte inde fruct⁹ mat̃ia generet̃ hũor; ⁊
tñ ã calor; bñficio nutriat̃ ⁊ folior etiã coo
perculo defenset̃. solis ⁊ vent; celest; ĩfluẽcia
ad p̃fectũ deducat̃. Et tãdẽ maturato fruc
tu ⁊ collecto ad vsũ ⁊ esũ debitũ assumatur.
Fruct⁹ ãt crudi ⁊ indigesti corpib; maxie pue
ror ⁊ debiliũ sũt nociui ⁊ ĩflatiui lũbricorũ
⁊ aliorũ vmiũ generatiui. hũor malor nutri
tiui. gust⁹ nat̃al̃ corruptiui. vt; ĩ mulierib; ĩ
pregnati; q̃ maxie desiderãt fruct⁹ ĩmatura
tos vt di. Pli. s; fruct⁹ cõgrui ⁊ maturi tam
medicie q̃ esui erũt apti ita tñ q; q̃libet fru
ctu q̃lib; mõ vtat̃ debito. ⁊ poi⁹ ꝯgru⁹ p⁹ fru
ctũ ordie ꝯgruo subseq̃t̃. vt ĩ li. dietar plenı⁹
docet̃. Fruct⁹ p̃mo general̃r sũt crudi du
ri ⁊ indigesti stiptici põtici vel amari. s; calo
re exteriori interiorẽ ꝯfortante ⁊ hũorẽ pon
ticũ et terrestrẽ dissoluẽte ac digerẽte tanto
dulciorẽ saporẽ ⁊ ꝯuenietiorẽ accipiũt q̃to
ad maturitatẽ p̃fectã pl⁹ accedũt. citi⁹ ãt ac
cedũt ad maturitatẽ q̃ alti⁹ ĩ ramor sũmita
tibꝫ crescũt. ⁊ calori radior solariũ directi⁹
exponũt. Maturitati; signũ ẽ mutatio co
loris viridior t̃restr; ĩ colorẽ pallidũ vel ĩ ru
beũtẽ. Et mutatio sapor; ĩnsipidi põtici aut
acidi in saporẽ suauẽ gustui at; dulcẽ. p̃mo
eñi nascũt̃ fruct⁹ virides. s; q̃ñ tẽdũt ad ma
turitatẽ vincẽte calore in sub̃a fructuũ colo

res mutant̃ p̃iter ⁊ sapores. tãto etiã sũt me
liores ⁊ ĩ sub̃a sapidiores vl̃ latiores q̃nto re
laxata vi calor; terrestri duricia etiã dñãte
hũiditate aquea vl̃ aerea maturitati sũt ppin
quiores. ⁊ iõ p̃bat̃ fructuũ maturitas. nõ so
lũ ꝑ visũ q̃ ad colorẽ nec solũ ꝑ gustũ q̃ ad sa
porẽ. verũ etiã ꝑ tactũ q̃ñ ꝯp̃ssi digito tactui
cedũt ⁊ sensui offert̃ sub̃a; molliorẽ. vt dicit
ysaac in diet;. Fruct⁹ ãt arbor crescẽtib; in
mõtib; sũt puriores sapidiores ⁊ etiã suaui
ores q̃ illar q̃ in vallib; sũt crescẽtes. ⁊ h̃ ac
cidit ꝑpt̃ dulci⁹ ⁊ puri⁹ ⁊ tẽpanus q̃d ibi. s. in
mõtib; inueniũt nutrimẽtũ. vt di. Arist. vt
sup̃ eodẽ pt; quere de diuersitate arborum
q̃ ad fruct⁹. circa finez. Sũt autem quidam
fructus p̃mo dulces ⁊ sapidi. s; post efficiũt̃
pontici et amari sc; mirabolani. vt di. Ari;.
tales fructus et si nõ fuerit comestibiles sũt
tamẽ alijs medicinales. Fruct⁹ aũt dulces
vt dicit ysaac. in quatuor qualitatib; sunt tẽ
peratiores humidiores et calidiores ⁊ cete
ris nutribiliores. fructus vero frigidi scil; ⁊
pontici duri sunt et stiptici ac opilatiui siue
ꝯstrictiui. stomachi tamen ꝯfortatiui ⁊ appe
titus excitatiui maxime si comesti fuerit a ie
iunis. sed post prandiu; sumpti confortant
stomachi orificiũ. in vsum sumpti cõp̃munt
cibũ assumptũ ad inferiora. et sũt cã solutio
nis. s; si fuerint fruct⁹ acetosi ⁊ aq̃so modico
⁊ terrestri etiam cõpositi acumẽ colere extĩ
guunt. similiter ⁊ sitim mitigant stomachũ
ꝯfortant. humores grossos et frigidos dis
soluunt. diuidũt nõ deponunt. Dulces vero
acuunt eis vim ꝯferentes penetrandi totu;
corp⁹. fruct⁹ insipidi aũt in q̃b; dñat̃ aquosa
humiditas ceteris min⁹ sunt laudabiles. q̃a
stomachũ nõ iuuãt sed abominatõe; ⁊ fasti
diũ generant. Fructus itaq; si bene matu
rati fuerint erũt saporis boni odoris iocun
di si nõ fuerint putridi nõ ꝑniculosi humo
re vel corrupto aere nõ infecti. et tales fruc
tus in loco sicco et mũdo meli⁹ ⁊ diutius cu
stodiunt̃ et maxime si in feno vel palca conte
gant̃. vt di. Pli. nam iuxta terrã in loco hu
mido citius corrumpũt̃. Item fructus ina
turi citius cadũt de arbore q̃ non inaturi ⁊
facili⁹ de nocte q̃ de die. quia nocturno ro
re ꝑfusi efficiunt̃ ponderosi. et ideo ad casu;
magis proni. Hec de fructib; dicta sufficiãt.
quia multa de fructib; supra eodem in tra
ctatu de arborib; in generali sunt dicta. que
re ibi.

De germine Ca. LXXV

G Ermen ut dicit Isidor⁹. est pregnās surculus a gerēdo dictus. vñ et ger/minatio. Nam in germine gignitur humor nutrimentalis et ratio seminalis in eo etiā viget et operat calor naturalis et q̄uis sit modice q̄ntitatis in subā materie tñ ꝟtutis est et potentie in efficacia. Nam virtus radicis trahit et trāsit in subam germinis. et ideo herbe q̄diu sunt in germine et viget i eis humor trāsfusus a radice maxime cōue niūt usui medicine. itaq3 germen dr q̄nod p̄ mo erūpit de radice arboris aut herbe. Nā ꝯfortato calore naturali q̄ in radicē medul/la est inclusus radix humorē sibi necessariū attrahit vi caloris et qd̄ sibi non est necessa/rium ex se exterius reiicit. et illud a calore i/cluso sursum eleuante et acre intrinsec⁹ de/siccante in naturā germinis trāsmutat. et q̄r nō cessat attractiōis continuatio in radice. et ideo non cessat augmenti dilatatio i ger/mine quousq3 ꝯueniat ad debitum comple mentū. Calor itaq3 celestis penetrās ad me dullā radicis partes eius liquidiores ac pu riores ac vnctuosiores ad se trahit et coagu lata ac confligit. et coadunatas p poros terre insensibiliter inducendo eas in substantiā germinis conuertere nō desistit. vt dicit cō mentator supra librū vegetabil. Contrahit autem colorē viridem mediū scz inter rubē tem et nigrū s̄m dominiū equaliū partium terrestriū et ignearū. Nam generatio germi nis habz fieri ex terreo humore nigro et opa co. sed ꝓpter aerearū partiū et ignearum ad/mixtionē fit color eius viridis. q̄ color medi us esse dicitur inter rubeū atq3 nigruz. Est autem germen p̄ncipiuz culmi siue stipitis floris atq3 fructus. emittens p̄mo plures frō/des mutuo se tegentes. quos facit natura ad innati caloris in substantia germinis cō seruationē tenera eñ eius substantia frigi/do aere de facili lederet. nisi ab extrīseco no cumento tutela frondiū tueret. de facili eñ leditur ex aere frigido et etiā ex grādine et ex vento et etiā ex rore noxio et infectiuo. et ita ꝯtra hmōi nocumenta pluribus foliis con nectis quasi pluribus tunicis regit et mu nitur. ortuo itaq3 graminum ornatus terre est p̄ncipiū. Nam oīa terre virentia a ger/minib⁹ oriunt. mutationis temp͞is est indi/cium et signū vernalis nouitatis. finēq3 an/nūciat hyemis ac p̄conū est estiualis noui tatis et venustat. a brucis locustis et erucis corroduntur q̄nq3 germina et tunc spes vlteri⁹ de fructu nō habet

De gramine Ca. LXXVI

G Ramē est agrestis herba a beo q̄ ger minet sic vocata vt dicit Isidorus. beneficio siquidē caloris et humore terre oīs herba generat. Nam celestis ca lor terre supficiem penetrās partes ei⁹ sub/tiliores aggregat et in radicis spēm transfi/gurat. que terre insita calorem intra se clau dit cuius virtute humorē circūiacentis ter rea sui incrementū et nutrimentū attrahit et qd̄ simile est in sui naturam alterat et cō mutat vel cōuertit. et qd̄ sibi quo ad subam est supfluum ad generatōem folioꝝ germis trāsmittit. quia vero ꝓpter humiditatē mate rie multe extracto humore generat radices multe et diuerse fiunt graminū et herbarum ꝓductiones mutuo se colligātes et tot⁹ ter/re supficiem viroris gratia et floꝝ decentia vestientes. et q̄nto radices graminū inferi⁹ amplius se ꝓfundant: tanto diffcil⁹ grami na en limos suos et folia i terre supficie se di lacant. Pullulantia aūt gramina in princi/pio sue generatiōis se multiplicant si com/pressa fuerit aut mediocriter ꝯculcata. Qñ eñ in p̄ncipio nimis luxuriare ꝑmittut̄ ci/to ꝓrumpūt in semen et indurant de facili. et suā ꝑdunt pulcritudinē et virorē. vt dicit Pli. ex situ aūt terre vbi crescūt et qualitate humoris quo nutriunt diuersas qualitates et ꝟtutes generaliter sortiunt. vt dicit idem. et cōmentator sup librū vegetabiliuz. vnde ex humoribus cōplexiones ꝯtrarias habē/tibus q̄nq3 herbe et gramina imo oīa i ter ra nascentia diuersas ꝯsequunt efficacias et virtutes. vt di. Pli. et ysaac. et c. ꝓpter qd̄ s̄m autores ꝑdictos gramina montiū siue loco rum montuosoꝝ sunt rariora et breuiora q̄ gramina valliū siue pratoꝝ. alia tñ sūt oui⁹ ꝯuenientiora. quia dulciora et salubriora et mediocriter sicciora. i palustrib⁹ quidē cre/scentia sunt pinguiora et diffusiora. sed me liora sunt simpl'r que in montib⁹ et locis al/tiorib⁹ oriunt. Nam vt dicit Constan. et etiā ysaac. herbe palustres peioris sūt nutrimē ti. nam aquosum generāt sanguinē et cito se a mēbris dissoluentē. inflatōem et rugitum in viscerib⁹ generant sed in ꝯtrariis ꝯtrarie. Est autē regula vt dicit ysa. q̄ dicit sic. Di/sticū athenīēse dixit. cuius radix inter herbas

nutrit eiꝰ semē nō est nutritiuū. nec econver
so. cuiꝰ q̄dē semen nutrit eiꝰ radix nō nutrit.
gramē itaq͡ʒ vt dicit Palladiꝰ. gratū facit so
lū in aspectu. gratū q̄ʒ est aialibꝰ ī pastu. gr̄ū
etiā fit lāguētibꝰ in effectu. nā sic in radicibꝰ
sic in graminibꝰ latet virtꝰ m̄ltiplex medicine.
gramē etiā austri tp̄s pluuiosū. s. ꝛ calidum
diligit ꝛ virorē ex ymbriū abūdantia ī locis
desertissimis ex se diffundit sʒ ꝑualēte vēto
boreali ꝛ frigido deficit extrinsecꝰ ꝛ marce/
scit. vt di. Beda. Fm Dyasco. ꝓ gramen dr̄
q̄dā herba specialis hn̄s virgas nodosas. spar
sas sup terrā ꝛ folia lata aliq̄ntulū et acuta.
cuiꝰ radix nodosa est ꝛ dulcis. ꝛ hāc herbam
boues ꝛ alia aialia libēter comedūt ꝛ depa/
scūt. cuiꝰ virtꝰ est stiptica ꝛ vulnerū ꝯglutinati
ua. vētris ꝯstrictiua. vulnerū renū ꝛ vesice sa
natiua. doloris splenis mitigatiua. hāc her
bā noscūt canes ꝛ illā comedūt qn̄ se purga
re volūt vt di. Pli. tn̄ h̄ faciūt ita caute q̄ vix
ꝑt h̄ ad hūanā ꝑitiā deuenire.

De galbano Ca. LXXVII

Albanꝰ est herba cuiꝰ succꝰ galbanū
dr̄. et est herba ī ramis ferule silis.
īmo vt dicit Varro. galbanū succus
ferule est. vt di. Isi. li. xvij. inciditr̄ āt herba ī
estate ꝛ effluit inde lacrima q̄ recolligitr̄ ꝛ de
siccatr̄. Idem aūt galbanū est optimū qd̄ est
mūdissimū. ꝛ hʒ ꝑ les guttas sic̄ armoniacū
ꝛ est silis thuri ī colore hn̄s grana limpida.
cuiꝰ granū nō est nimis siccū. vt di. Plini. et
Dyasco. in estate circa fruticē desiccatr̄. In/
est āt ei virtꝰ ignea calida scʒ in tertio gd̄u. ꝛ
hūida in ꝑmo. vt dicit idē. sophisticatr̄ autē
cū puluere colophonie. i. picis grece. ꝛ cum
fabis fract͡ʒ corticibꝰ abiectis q̄ cū optimo
galbano ꝛ resoluto admiscetr̄. Galbanū aūt
purū diu ꝑt seruari. ꝟtutē hʒ attrahēdi dis/
soluēdi lentēdi relaxādi ꝛ mitigādi. fumus
eiꝰ litargicos excitat. dolores splenis ꝛ opi/
latiōes cū aceto sanat. fetū mortuū de mari
ce educit ꝛ matricē purgat. cū melle puluis
galbani lūbricos necat. fumꝰ eiꝰ mēstruis ī/
perat. serpētes et venenosa eiꝰ fumus fugat.
dolorē dentiū mitigat. vt di. Dyasco. ꝛ Pli.
et Pla. vbi subditr̄ q̄ si galbanum dʒ poni ī
medicina ꝑus dʒ ā supfluis emūdari. Prīo
igitr̄ sup ignē in testa dʒ liquefieri ꝛ in aqua
post infūdi et qd̄ purum est supnatabit. qd̄
ꝟo inutile est vt cortices ꝛ lapilli inferiꝰ resi/
debit. Dyasco. tn̄ dicit q̄ in aqua feruēti gal
banū dʒ poni. ꝛ qd̄ petit fūdū colligi. qd̄ āt
supnatat vt cortices ꝛ hmōi dʒ amoueri.

De gutta Ca. LXXVIII.

Utta ad modū galbani est cuiusdā
herbe vel arboris lacrima. q̄ alio no
mine armoniacū appellatr̄. istiꝰ āt ar/
boris vel herbe ramusculi dieb̄ estiuis ab
incolis īciduntr̄. ꝛ gutta q̄ inde distillat gut
ta siue armoniacū nūcupatr̄ a medicis vt di
cit Isi. et Pla. ꝛc̄. Istiꝰ gutte sp̄es ista est no/
bilior q̄ mūdior est ꝛ purior et t̄re feculētia
impmixtior q̄ q̄dē dʒ esse candida ꝛ pīguis
sic̄ thus et qn̄ frāgitr̄ apparet splēdida interiꝰ
ꝛ gūmosa vt di. Dyasco. et Pli. ꝛ hʒ odorē si
milē castoreo ꝛ saporē subamarū aliq̄ntulū
siue acrū. Est āt gutta calida ī tertio gradu
ꝛ sicca in secūdo hn̄s ꝟtutē dissoluēdi et re/
laxandi. vt dr̄ in Plat. cuiꝰ scrupulꝰ potatus
cū oximelle splenēticas curat asperitates et
immūdicias oculorū mitigat et curat. cum
succo absinthij lūbricos necat. ꝯ artheticam
et sciaticā passionē cū pice dura mixtū iuuat
vrinā ꝑuocat ꝛ mēstrua purgat. oēs tumo/
res ꝛ inflatiōes sedat. vt dr̄ glo. sup illū locū
mirra ꝛ gutta. ꝛc̄.

De gariophilis. Ca. LXXIX

Ariophili vt di. Dyas. q̄dā sūt pfecti
ꝛ saporis acuti coloris subnigri cali
di et sicci ī effectu. hūidi ꝟo interius
actu. q̄dā in suis q̄litatibꝰ magis sūt remissi.
Sūt aūt fructꝰ cuiusdā arboris in india q̄ ī
estiuo tp̄e colligūtr̄ qn̄ sunt maturi p̄ quinq͡ʒ
annos in m̄lta efficacia ꝯsuantr̄ in loco enī
nō nimis sicco nec nimis humido debēt ser
uari. qr in multū hūido putrescūt ꝛ multū
sicco arescūt. eligendi aūt sūt q̄ in supficie
aliq̄ntulū habēt planiciē q̄ acutū habent sa
porē et suauem odorē. ꝛ q̄ ex ꝑssione vnguis
aliquid emittūt hūiditatis. Sophisticantr̄ āt
cū puluere gariophili mixto cū aceto ꝛ vino
odorifero ex q̄ ꝯhūt hūiditatē ꝛ vix discer/
nuntr̄. quare in exteriori supficie magis sunt
acuti q̄ʒ alij. ꝛ iō acumē magis est ī exterioribꝰ
q̄ʒ ī interioribꝰ. sʒ sophisticati nō ꝑnt vltra vi
ginti dies ꝯsuari. habēt āt boni gariophili
ꝟtutē ꝯfortādi ex aromaticitate sua dissol/
uēdi ꝛ ꝯsumēdi ex q̄litatibꝰ suis. ꝯfortāt enī
cerebrū ꝛ ꝟtutē aialē. valēt etiā ꝯ defectum
cordis q̄re ꝯfortāt ꝟtutē spūalē. valent etiā
ꝯ indigestionē stomachi et dolorē ex frigidi
tate et vētositate q̄r ꝟtutē iuuant naturalem
Duculsq͡ʒ Dyasco.

De genesta Ca. LXXX

(G)enesta q̄ etiā ab amaritudine dr. q̄a
eiꝰ gustꝰ nimis hoīb; amarꝰ est. arbu
stū ē crescēs ī locis desertis incultis ⁊ saxo
sis. cuiꝰ pūtia infertilitatis ⁊ ariditatis ꝰ ubi
crescit testis ē. h; mltos ramos gciles duros
⁊ nodosos virētes hyeme ⁊ estate flores glau
cos spissos ⁊ inuolutos. gūis odoris. amari
saporis. s; tn̄ sūt maxie v̄tuis. vt di. Dyasco.
Nā flor ⁊ folior eiꝰ elixatura splenis tumo
rē ꝯpescit. dolori dentiū subuenit. mēstrua
stringit. fluxū dissenterie sistit. pediculos et
lendes succus eiꝰ pimit. semē facit amarū ⁊
nigrū. in q̄busdā teciis lōgis ⁊ nigris ad mo
dū folliculor vicie vel pise ꝯuolutū et valet
ad p̄dicta ⁊c̄.

De grano Ca. LXXXI

(G)Ranū est mīma tā seis q̄3 arbor pti
cula distīcta substantialr et diuisa. ī
q̄libz āt gno est cortex ⁊ medulla ī q̄
relinq̄ rō semīal vt ex gno tre ꝯmisso possit
pduci plāta. vñ in q̄libz gno ē relicta poten
tia a natā vt ex eo possit fieri plāta q̄ mediā
te sua spēs mltiplicet ⁊ in esse specifico ꝯser
uet. Uñ gnū q̄uis sit modicū in suba corti
cis et medulle. magnū tn̄ est in rōnis semīa
lis efficacia et v̄tute. ⁊ sic gna differt in spe
cie. sic differūt ī figura situ aut dispositōne.
vñ di. Arist. in pmo li. de plantis. Grana in
q̄r ⁊ semīa alia nascūt in plācis sine siliq̄ vt se
men aneti et feniculi. et hmōi. et alia nascūt
in siliq̄s ⁊ folliculi vt faba et alia legumīosa
⁊ alia in suba callosa emittūt vt seia piror ⁊
pomor. ⁊ q̄dā hñt gna et semē in testa et cal
lū extra testā vt nux ⁊ oliua. gna aūt ordīata
in siliq̄s ⁊ in folliculis variāt mltiplr ī situ.
q: q̄dam hñt gna mltiplicata in siliq̄ sua sic
accidit celidonie q̄ est herba valēs ad oclos
et q̄dā faciūt gna in folliculo clauso. vt faba
pisa ⁊c̄. ⁊ q̄dā in nō clauso. sic triticū ⁊ spelta
et silia. q̄dam aūt nō faciūt gna sua ī aliquo
folliculo vt gna ordei s; paleā suā q̄ ꝯtinu
ant cū gno suo. et q̄dā gna sūt duplicia p or
dinē absq̄ piete in siliq̄ sua vt gna celidonie
et q̄dā sūt duplata piete mediāte. vt; in gra
nis nasturcij. et q̄dā triplicant in diuersis p
ordinē cellulis folliculi vt; in mirto. in cuiꝰ
fructu sūt tres celle et in q̄libet cella tria gra
na vel q̄tuor sine pariete aliq̄ sūt ꝯiūcta. ⁊ qñ
q̄3 ē int grana paries ligneꝰ sic in cassia fistu
la. aliqñ paries carnosus. vt; in cucumere ⁊
cucurbita. et qñq̄3 int grana sūt parietes di
uersi generis et diuerse sube. vt accidit ī ma
lagranatis in q̄b; sūt q̄dā parietes carnosi in
ter grana ⁊ grana. silr et q̄dā tele tenues nō
carnose sūt int grana et grana. s; sic differūt
grana et grana int se in suba ita etiā ī figura
Habēt em quedā formā rotundā quedam
piramidalē et oblongā. quedā triangularē
vel multilaterē vt; in ciceribꝰ. grana autē q̄
sūt oblonga in vno latere videnē esse quasi
scissa vt; in grano tritici ⁊ ꝯsilib;. corticib;
aūt siue telis muniunt grana ppt interioris
medulle et caloris naturalis ꝯseruationē.
Hucusq̄3 Arist.

De gith Ca. LXXXII

(G)Ith genꝰ est legumīs silr cimino in
q̄ntitate. s; nigri coloris et in pane
spargit dulcorādo vt di glo. sup ysa.
xxviij. sm Plat. Arist. et Dyasco. git hēber
ba calida et sicca in scd̄o gdu. q̄ int frumen
ta nascit. hñs semē puulū nigrū et q̄si man
gulū diureticū et subamar. hñs v̄tutē dis
soluēdi et ꝯsumendi. opilatiōes etiā splenis
et epatis hñs dissoluēdi v̄tutē et aperiendi.
et ventositates extenuādi. et emorroidas in
flatas sedandi et ear fluxū restringēdi et lū
bricos vētris vermes cū melle interficiendi
hanc herbā dicūt esse nigellā. cuiꝰ decoctio
in aceto occidit vermes auriū. si aurib; tepi
da instillet apostemata rūpit si cū furfure ⁊
semine lini ⁊ fimo colūbar in vino decocta
cathaplasmet. ꝯ leprā etiā valere dr si cū ra
phano in vino decocta et modico sale appo
nat. mēstrua puocat. et aborsū pcurat simi
lier inde suffumiget. ꝯ strāguiriā et etiā pas
sionē yliacā vinū in q̄ p noctē nigella infusa
fuerit ppinet. nec d; decoq̄ ne nimis violēta
efficiat. Nā vt di. Constan. nigella in multa
q̄ntitate sumpta occidit.

De ilice Ca. LXXXIII

(I)Lex ilicis ē spēs quercꝰ arbor. l. glā
difera. et dr ab eligo eligis. q: vt dic
Isi. li. xiiij huiꝰ arboris fructū hoīes
sibi pmo advictū inuenerūt et elegerūt. priꝰ q̄3
em frumēti esset vsus antiq̄ vixerūt glande.
Inter āt arbores glandiferas honorabili
or iudicat ilex. cuiꝰ fructus vt di. Pli. li. xvj.
mltas reficit natiōes. Est siq̄dem ilex arbor
grosse et pfunde radicis solidissime ligni et
corticis durissimi spississimi ⁊ rugosi multe
ramositatis et rōne folior vmbrositatis iocū
de. et q̄ ad fructꝰ glandiferos nō modice q̄n
titatis et fecūditatis. lignū siq̄dē eiꝰ forte est ⁊
durabile imo fere imputribile. Nā eiꝰ fruct

in pfūdo sub aqs depssi qi in lapidis solidi/
tatē pueruut. 7 q̄to plōgiora secula in talib⁹
locis hūidis defigūt. tāto ampli⁹ indurant.
et iō talia ligna deoꝝ tēplis 7 regalib⁹ edifi/
cioꝝ structuris erāt apta. iō ꝑpt indissolubi
lē ligni naturā ex ilice deoꝝ simulacra sepi⁹
sculpebant. vt di. Pli.

De iunipero Ca. LXXXIIII

Uniper⁹ vt di. Jsi. sic dicta apō gre
cos. eo q̄ ab amplo ī angustū finit
sicē ignis. vel q̄ɀ ɔceptū diuti⁹ ignem
ɔseruet. adeo q̄ si prune ex ei⁹ cinere fuerint
oꝑte vsqȝ ad annū. vt dr̄ nullatenu⁹ extinguē
tur. pir siqdē ignis dr̄ apud grecos. vñ iuni
per⁹ q̄si gignēs ignē dr̄ Juniper⁹ alia ē mag
alia est pua vt di. Jsi. li. xvij. et vtraqȝ arbor
est aspera 7 q̄i aculeata 7 folia hñs m̄ta gra
cilia et acuta. et vtraqȝ est fructifera sed pua
magī. m̄ta em̄ fert grana pua et rotūda. pri
mo virida et post efficit quasi purpurea vel
q̄si subrubea qñ plenarie sūt matura. virorē
frutex et folia vix depōit. Est āt arbor cali
da et sicca in tertio gdu. vt di. Dyasco. cui⁹
fruct⁹ ɔgruūt medicine q̄ in vere colligūtur
et p bienniū reseruant. ꝟtutē habēt dissoluē
di ɔsumendi et ɔfortandi. ɔ̄ fluxū vētris ex
acumine medicine valet decoctio baccarū
eius in aqua pluuiali si inde patiēs balneet
Ex iunipero etiā fit oleū iuniperinū effica/
cissimū ɔ̄ q̄rtanā si q̄tidie in de pond⁹ drag/
me in cibo vel alio mō offerat. valet etiā con
tra iliacā passionē si ptes dolentes inde per
ungunt. epilenticis 7 caducis subuenit. lapi
dē frāgit si p siringā mictat siringa ē fistula
subtilis cū qua medicina mittit in vesicam.
vinū decoctōis iuniperi cū ficub⁹ siccis pe/
ctus purgat. tussim tollit. Nucusqȝ Platea.
et Dyasco. in locis saxosis et incultis crescit
et in desertis. eius vmbrā fugiūt serpētes vt
di. Pli. et ideo fruct⁹ eius credit valere ɔ̄ ve/
nenum.

De isopo Ca. LXXXV

Sop⁹ est herba breuis 7 modica int̄
petrosa crescēs et in radice petre so/
lide se infigēs. vt di. Cassiodor⁹ sup
Ps. hanc herbā dicit Dyasco. esse calidā 7
siccam in tertio gradu. hui⁹ ꝟtus ɔsistit ī flo
rib⁹ et folijs plus q̄ȝ in stipite vel in radice. in
estate aūt pducit flores q̄ debēt colligi et in
loco vmbroso mūdo et nō fumoso desiccari
Habent ꝟtutē dissoluēdi et ɔsumendi 7 at/
trahendi mūdificandi pulmonē. et oīa vi
cia pectoris ex causa frigida purgat 7 mun
dificat si cū ficub⁹ siccis in vino decoquat 7
patiēti ꝑbeat. dolorē stomachi et intestinoꝝ
tollit. fomentū ex aqua decoctōis ei⁹ a super
fluis hūorib⁹ matricē mūdificat 7 abstergit.
herba isopi in testa calefacta 7 capiti suppo/
sita catarrū frigidū ɔpescit. vuluā cadentē
reprimit. dolorē ex ventositate tollit. Dr̄ autē
hec isopus ꝟ isopū. 7 a q̄busdā autorib⁹ ei⁹
media corripit et a q̄busdā pducit. Dr̄ etiā
in aurora Est hūilis petreqȝ suis radicibus
herēs. Et vicus isop⁹ pectoris herba medēs
In auticlandiano aūt pducit alan⁹. Se ce
lū terre ɔformat cedrus isopo Et itē alius
dicit. Pectoris herba cauas rupes incidit
isop⁹. Et itē alias. Ad pulmonis op⁹ con/
fert medicamē isop⁹. Tante etiā autoritatis
fuit herba q̄uis modica apō veteres. vt di.
Pli. q̄ sine ipi⁹ aspersione se purificari non
posse in delubris reputarēt. vñ etiā apō he
breos fasciculo isopi mūdā di solebāt purifi
cari. vtz Exo. xij. et Leuit. xij. et Nūeri xv. in
sup eius puluis valet ɔ̄ ydropisim. vt dicit
Dyas. liuorē a corpe mūdat. et colorē vulti/
bus optimū admistrat dolorē dentiū miti/
gat. tinnit⁹ auriū sedat. et etiā lumbricos ne
cat. vt dicit idem.

De iacincto Ca. LXXXVI

Acinct⁹ ē herba hñs florē purpureū
Trarit āt nomē a puero q̄dā nobili
q̄ ī saltib⁹ int̄ flores purpureos mor
tu⁹ est repert⁹. deditqȝ nomē herbe casus fu
neris pueril̄. est etiā silis viole in floribus 7
radice vt di. Jsi. li. xvij. eiusdē noīs pariter 7
coloris est q̄dā lapis ꝑciosus q̄ int̄ duodeci
lapides ꝑciosos in apo. numerat. Jacinct⁹
itaqȝ est nomē bois lapidis atqȝ floris. ꝑpri⁹
itaqȝ color eius est aereus siue celestis. pur/
pura aūt hȝ colorē sanguinis siue ignis sed
bissus niuis. istis duodeci coloribus colo/
rata fuerūt sacerdotalia vestimēta in veteri
testamento.

De iusquiamo Ca. LXXXVII

Usquiam⁹ grece a latis dr̄ canicu/
laris eo q̄ in hasta ei⁹ ex vtroqȝ late/
re q̄dā crescūt capitella formata ī fi/
gura cātaroꝝ sic est videre in malispunicis
seu granatis vt di. Jsi. li. xvij qȝ ora sūt sepa/
ta 7 diuersa hñtia int⁹ semina silia papaueri
Hec herba insana vocat. q̄ vsus ei⁹ piculo/
sus est. nā si edat vel bibat insaniā facit vel
somni imaginē torpidam. 7 ideo hanc vocat

vulgus miliridium propter alienationem mentis quam inducit. hec autem cum sit herba venenosa habet semen nigrum rubeum et album vt di. Dyas. et Pli. nigrum pessimum est et mortiferum. rubeum est minus malum. sed album adhuc minus. vnde hoc vsus magis conuenit medicine. virtutem habet constringendi mortificandi et somnum prouocandi. habens semen nigrum habet folia nigra aspera et dura. et florem purpureum et folliculos duros et solidos et spissos. habens rubeo semen obrufum. flores habet melinos et folliculos molliores. sed habens semen album habet flores albos et folia pinguia et mollia succo plena. et est herba frigida in tertio gradu. et sicca in secundo. et ideo tumores repercutit. ventrem stringit. fluxum sanguinis sistit. dolorem dentium aliquando habent renum de calida causa tollit. reumata calidum compescit. Hucusque Dyas. et Pli. De hoc siquidem iusquiami dicit Aris. li. vegetabilium. semen hebem id est. iusquiami quod est mortiferum apud partes in hiberiam est comestibile de quo patet quod eius malicia et venenositas pro bonitate terre vbi crescit vel malicia diminuitur vel augetur. De iusquiamo dicit magister in hist. super Exo. quod in tiara summi pontificis corona stabat flos erectus similis herbe quam greci iusquiamos vocant. digiti vnius magnitudinem. sub illo autem flore in extremitate tiare circa frontem et occiput erat circulus aureus triplici ordine distinctus super quam stabant flores aurei siles plantaginis a tempore ad tempus protensi. vnde in hoc fuerunt priuilegiate iste herbe quod earum similitudo in cidari sacerdotis summi figurari meruit.

De castanea Ca. LXXXVIII

Castanea est arbor magna et procera sic a grecis vocata. vt di. Ysi. li. xvij. eo quod fructus eius gemini in modum testiculorum intra folliculum reconditi sunt. qui dum eiciuntur castrantur. et ideo tales arbores a castrando castanee greco vocabulo nuncupantur. hec arbor vt excisa fuerit tanquam silua expullulare consueuit. vt di. Ysi. hec arbor est multum vtilis. nam eius lignum valet ad edificiorum structuram ad ignium nutrimentum. eius fructus valet ad cibum et cortices et folia ad medicinam. fructus siquidem eius quamuis sub vili cortice aspero et duro in arbore abscondatur. tamen quando maturus extrahitur dulcis inuenitur. potissime quando decoquitur vel assatur. sicut autem subdit ysaac in dietis. castanee sunt calide in medio primi gradus. et sicce in secundo. et ideo ratione caloris habent dulcedinem. ratione vero siccitatis habent ponticitatem. Castanee tamen nimis comeste sunt inflatiue et doloris capitis propter inclusum fumum generatiue. sed vt ab eis nocumentum auferatur oportet quod assentur vt corpulentia earum et terrestritas rarificetur. vel vt in dulci aqua decoquantur vt ex aque humiditate et mollicie temperentur. et tunc bene nutriunt et laudabiles humores generant et corporis ac pectoris siccitatem generant. et maxime si cum zucara comedantur a colericis et flegmaticis cum puro melle. valent etiam secundum medicinam quia abominationis et vomitus sunt constrictiue et ieiunum intestini confortatiue. Item castanee cum modico sale trite et cum melle temperate rabidi canis vel hominis morsus sunt optime sanatiue. Item cum farina ordei et cum aceto cataplasmate tumoris mamillarum sunt efficaciter repressiue. Item earum cortices et folia vsta et pulverizata ac cum vino temperata adolescentis capiti ad modum cathaplasmatis apposita augmentant capillos et prohibent eorum casum. Hucusque ysaac in dietis.

De lauro Ca. LXXXIX

Laurus est arbor victorialis digna multis laudum preconiis propter singularem gratie sue excellentiam et virtutis propter quod victores quondam obtenta victoria sertis laureis coronati laureati dicebantur quam greci daphnem vocant. cuius virtuteo et singulares proprietates supra posuimus in hoc eodem libro in littera A. quere ibi et inuenies.

De lentisco Capitulum. XC

Lentiscus est arbor humilis et medicinalis que a grecis et hebreis scinus alio nomine nuncupatur. vt di. glo. super Dan. xiij. cuius foliorum succus sanat et conglutinat scissa labia siue alia vlcera. vt dicitur ibidem. et dicitur lentiscus eo quod eius cuspis mollis sit et lentus. nam quod molle est et flexibile lentum dicere consueuimus vt di. Ysi. li. xvij. Istius arboris fructus oleum desudat et cortex resinam que mastix appellatur. et est melior que in chio insula generatur. vt di. Ysi. li. xvij. folia istius arbor a secundum Dyasco. et Plate. et pli. sicut et tota arbor calida sunt valde et sicca et habent virtutem constringendi et consolidandi et confortandi. et ideo valent contra vomitum et omnem fluxum tam sanguinis quam humorum aliorum. similes virtutes habet gummi eius. scilicet mastix que a masticando sic dicitur eo quod masticata efficitur glutinosa et dura ad modum cere circa dentes. et tunc masticata gingiuas a putridis humoribus purgat dentes mobiles confirmat et dealbat. et eorum radices roborat et confirmat malum anhelitum amputat et emendat. Hec mastix

ita colligit in fine veris cortices scini siue lē
tisci inciduñt ₇ mūdificata tra vestea munde
supponūt ne liq̄r cadēs i terrā cadat. vñ que
clara ē ₇ mūda ac alba ē eligēda. q̄ vo hȝ trā
admixtā ₇ est obscura ē abijciēda. cerebrum
emūdat et depurat ₇ multū excreare facit. ỽ
tutē digestiuā ɔfortat. vētositatez attenuat.
liq̄factū sup tegulā calidā oīa fracta gēmas
scȝ ₇ alia miro mō ɔsolidat. Dicit etiaȝ Pli.
sic ₇ Dyas. scinus arbor est spinosa multū cū
radice alta. in plurimas ptes diuisa fructū
hñs silē mirto. sȝ minorē rubeū interi⁹ q̄ñ ē
matur⁹ ₇ asperā lanā int⁹ cui⁹ succus sanat
fluxū mulierȝ

De lilio Capl'm. XCI.

Liliū vt di. Isi. est lactei floris herba cui⁹ candor cum sit in folijs auri in spēs int⁹ fulget. De lilio āt di. Dyas. ₇ Platea. liliū calidū est ₇ hūidū. ₇ aliud est siluestre. aliō domesticū. et aliō gerit purpureū florē. ₇ aliō albū qō ē efficaci⁹. ₇ aliō croceū vl' purpureū. Est āt ỽt⁹ lilij maturatiua. vñ valet ɔ̄ apostemata si cū axungia ɔterat. Item ei inest ỽt⁹ remollitiua. vñ valet ɔ̄ splenis duricīā si ei⁹ succo oleo veteri admixto ₇ bñ incorpato splenis regio inungat. Itē ei inest vis mūdificatiua. vñ valet ad faciē coloñdā. si puluis ei⁹ cū aq̄ rosacea admisceat ₇ inde facies abluat. Itē mitigatiua. ₇ iō folia ei⁹ decocta ₇ iposita valēt ad loca q̄ sūt cōbusta. idē facit radix ei⁹ si trita cū oleo apponat. Itē vt⁹ ei⁹ est aptiua ₇ cōpactoꝝ dissolutiua. ₇ iō educit purgatōȝ mēstrualē. Itē ỽt⁹ inest ei tumoris repssiua. ₇ iō valet ɔ̄ apostemata ex vētositate inflatiua: si radix ei⁹ trita cū oleo sepi⁹ apponat. Hucusq; Dyasco. De lilio āt sic dicit Pli. Lilij radices multꝭ modis nobilitāt florē suū. nā potate cū vino serpentū ict⁹ sanāt. ₇ valēt ɔ̄ fūgoꝝ maliciam ₇ venenū decocte i vino oleo admixto clauos peduȝ ₇ nodos soluūt. pilosq; locꝭ adustis reddūt. in vino etiā decocte addito melle venis vl' neruis pscisis subueniūt. folia ei⁹ cocta i vino vulnera sanāt. semē ei⁹ ɔtritū igni apponat sacro. flos ₇ folia subueniūt vlcerū necessitati. Hucusq; Pli. li. xx. c. xix. Itē in eodē li. ca. v. Liliū rose nobilitati ꝓximū est et q̄dā vnguēti cognatōe unde fit nobile vnguentū siue oleuȝ qō lilioꝝ appellat. sicut de rosis oleū rosaceū fieri ɔsueuit. De radice ei⁹ pcedit hasta iterdū triū cubitoꝝ. deinde depēdet ab ei⁹ sūmitate flos declinio ab āgustꝭ

in latitudinē se relaxans ₇ dilatās ad modū cāpanelle resupin⁹ ₇ in circuitu labioꝝ intus hñs q̄si tenue filū ɔtinēs in se semē stātibꝫ in medio crocꝭ. vñ lilio nihil ḡnosi⁹ ē. q̄ ad decētiā coloꝝ odoꝝ redolētiā ₇ efficaciā corpis ₇ fructꝭ. ei⁹ color est triplex albus. rube⁹. ₇ purpure⁹ Hucusq; Pli. li. xx. c. v. hȝ āt liliū radicē ex multꝭ bullis ɔsistentē sic allium. vt dicit Arist. li. vegetabiliū. ₇ i singul' bullis est ỽt⁹ seminatiua. ₇ iō ex vnoquoq; crescit plāta q̄ñ ꝑ se plātat. De h̄ q̄re cō eodē de allio in lr̄a A. Dicit āt ad p̄dicta Aristo. q̄ hasta lilij q̄ nodosa est si incuruat in terrā ₇ coopiat aū q̄ a piat semē ei⁹ et radix ei⁹ siue cepa nō eradicet statim īfra paucos dies inuenies q̄ a q̄libet nodo stipitis sui emittit cepulā quaȝ q̄si esset illa de tunicis suis siue de bullis. cepulis scȝ radicis ₇ h̄ est mirū valde. Itē ibidem scḃt. flores lilij p̄us sūt virides post albescūt. ₇ si stipes siue hasta a radice totaliter abscidat q̄r tot⁹ humor stipitꝭ est iclusus naturalis calor in medullā se ɔuertit ad supiorē ptē stipitis ₇ digerit materiā ipi⁹ floris et tūc expādit se flosculꝰ ₇ albescit hu more primi⁹ tūc digesto. ₇ iō vt dr̄ ibidē versificatores compauerūt liliū intellectui humano q̄ in fine sollicitat de eternis. Item ibidez dr̄ q̄ liliū non hȝ rōnem sementinā in semine ₇ radice ₇ in h̄ differt a porro et alio q̄ habēt rōnem seminis in multis locꝭ. De h̄ quere ē de allijs ₇ cepis in lr̄a A. et C. Lilij insuper hasta noviter cū flore abicisa glebe argillose infixa in virore seruat diuti⁹ florem suum. flos lilij q̄ñ integer est ₇ intact⁹ pmanet multū. suauiter redolet. cōfractus vo manibꝫ et ɔfricatus multū fetet. ipsum quoq; florē cū semine solū ꝓ fructu hȝ. totam etiā virtutez quā hȝ liliū in stipite et radice totū ostendit in capite scȝ et in flore et in semine. et quāto flos ipi⁹ altius in hastili erigit tanto caput submissius inclinat flos insup eius exteri⁹ est planus suauis tactu et forma rotundus. aspectu delectabilis et iocūd⁹. interi⁹ āt granis aureis i sua ɔcauitate est respersus q̄ tingūt pl⁹ q̄ crocus et hec tingētia gna septem hastulis sustentāt. vñ ex sex folijs candidissimis simul ɔtiguis componit. et ex septē granis aureis intrinsecus decoratur. in quorū medio semen eius loco fructus miro decore collocat ₇ circūexpāsi floris bñficio tenerimo seminis a lesione frigidi aeris custoditur.

De lactuca Ca. XCII

Lactuca vt di. Isi. ex lactei humoris exuberantia est vocata. vel quia nutrices mulieres lacte implet. hec in viris veneris motu arcet cui⁹ duplex e spes. scz domestica z agrestis quā seraliā vocam⁹ eo q dorsum eius aculeos hz duros ad modū serre. vt di. Isi. li. xvij. c. vltimo. de q dic ysa. in dietis. lactuca agrestis domestice in forma est similis. sed longiores hz frondes. subtiliores. asperiores. et minus virides ꝓpt sue humiditatis paruitatē. et ideo multe est amaritudinis z ponticitatis respectu illius que domestica est. quia maioris est caloris et siccitatis. et ideo multi dicunt q mēstrua ꝓuocat et humores crudos expellit vt dicit Dyasco. lactuca ꝟo domestica frigida est et humida s; tpate ita q in neutro q̄litate excedit modū. et iō ei⁹ vsus ꝯgruit vsui medicīe. subtilē hz subam et maxie qn̄ erit recēs. z iō cito digerit et stomachi arsurā z morsuram ex colera rubea sedat. sanguinis ebullitōem refrigerat. insonnietatē placat capitis dolorem ex fumo colerico sanat lac in mulierib⁹ multiplicat et semen in viris generat z augmentat. z h accidit ꝓpter bonitatem sanguinis quē gignit in ꝑfecta q̄ntitate. z in ꝑfecta etiā q̄litate sed qn̄ antiquat et indurat minuitur eius humiditas et amaricat. ex vsu eius sanguis pessimus generat. virt⁹ visiua inde deficit et debilitat. cuius causa est sensus animalis mortificatio. q2 cū sua ponticitate sēsum suffocat naturalē. et ideo talis lactuca generare volētib⁹ maxime est nociua. nā materiā ꝯgelat. coagulat seminalē. et precipue semen eius si in cibo aut in potu sep⁹ assumatur. Hucusq3 ysa. in diet. Plinius autez li. xx. ca. viij. de lactuca di. Est spēs lactuce sponte nascētis quā caprinā vocant. qua ꝓiecta in mare ꝓtin⁹ necant pisces q sunt in vicino. cuius lac cū aceto z aqua et vino ydropicis medet. cuius caule z folijs ꝯtusis asꝑso sale nerui incisi sanant. alia est spēs lactuce q̄ nascit in aruis cuius folijs trita cum polenta illita vlcerib⁹ sanant. et hanc greci ysopon vocant. tertia spēs est q̄ crescit in siluis. quā ifereston vocant. cui⁹ folia trita cū polēta vulnerib⁹ ꝑsuīt. sanguinē sistunt et putrescentia vulnera sanant. radice et folijs mitigant ignē sacrū. est et alia spēs lactuce hn̄s rotūda folia et breuia quā multi heratiā vocāt. cui⁹ succū accipitres scalpēdo herbā extrahūt et inde tingentes oculos discutiunt obscuritatē z caliginē cū senescūt. cui⁹ herbe succ⁹ sanat oīa vicia oculoꝝ. z maxie qn̄ ei lac mulieris admiscet. serpentū morsib⁹ z scorpionū ictibus medetur. si succus ei⁹ cū vino potetur et folia trita super vulnera emplastrentur. oēm etiā inflationē discutit z compescit. semen etiā lactuce tam siluestris q3 domestice libidinis ymaginatōes isomnis compescit. et corpus pollui nō ꝑmittit si in cibo frequenter assumat. frequēs tamē eius vsus et nimius vsus oculoꝝ efficit obscuritatem. Multas alias laudes ei attribuit Plinius in eodem capitulo. sed hec sufficiant.

De lappa Ca. XCIII.

Lappa est herba habens folia lata et spissa circa terram habens in summitatibus hastularū quedam capitella spinosa et aculeata sed recurua q̄ vestibus transeuntiū solent adherere. Unde di. Isi. li. xvij. lappa est dicta eo q habeat caulez ingentē ꝑ terram dispositā in q̄ a grecis philātropos vocatur. eo q vestib⁹ hoim adhereat ob asperitatē sui. et nascit iuxta muros. z dr philātropos. i. amans hominē. quia quadā affectione videt hois adherere vestib⁹. Cu⁹ spēs duplex. acuta et rotunda ad similitudinem pedis caballi disposita. vn̄ z a multis vocat vngula caballina. et vtriusq3 folia ꝑmaꝝ horribilis sunt odoris pariter et saporis. vt dicit Dyasco. Sed Plini⁹ li. xx. c. xxij. lappe multe sunt spēs et oēs eo sunt medicinales. Nam ictibus scorpionū medent. nec feriūt hominē si inunctus fuerit succo eius. decoctio ī vino radicis iuuat dentes et etiā cōfirmat si tepida in ore teneat. semen ei⁹ inextricabilia vicia stomachi curat. reijcientib⁹ sanguinē ꝓdest disenterijs subuenit. nā3 radix eius cū3 vino sistit aluum. sed folia adiecto sale soluunt. semen ei⁹ potui datū3 adiuuat calculosos. tota herba trita cū axungia valet ꝯ strumā. Hucusq3 Pli. Sm̄ Plate. lappa sue lappaciū est herba calida et sicca habēs ꝟtutem dissoluendi. relaxandi. aperiendi et attenuandi. et ideo valet cōtra scabiem. pruritum. serpiginē et impetiginē. z intercutaneum ꝯsumit humorez. apostematū dissoluit duriciē et tumorē. valet contra frigidā ydropisim et splenis opilatōem. succus ei⁹ cū succo ruthe adimictus cerebrū purgat a fleumatica sugfluitate si in modica quanti/

tatenaribus in balneo vel in aere calido in/
stilletur.

De lappate Capl'm. XCIIII

Lappates cibus est ex quibusdã her/
bis domesticis recentibꝫ lappacijs si
milibꝫ composit⁹ aut ꝯfectus. vt dic̃
glo. sup Judicũ. ca. xv. vnde Alexander ne/
quã ait. Lappates cibus est et olus cõponit
eundẽ. fm alios lappatea genus caulis ha/
bens folia lata vt lappa. sed folia lappatis sũt
mollia ꝛ crassa subalbida plana inuoluta i/
ter semirabiliter ꝯnexa habẽs stipitẽ bre/
uem et grossum nodosũ exterius sed mollez
interi⁹ et carnosum. hec herba ꝯuenit medi
cine et esui. sꝫ inde fit cibus bon⁹ q̃ diu fua/
ri potest. si decocta cum aceto sinapi ꝛ melle
diligenti⁹ ꝯponat. et talis cibus vulgariter
compositũ nũcupat. cuius virtus est sugu
laris scꝫ resistere ebrietati. vt di. Pli. lib. xx.
ca. x. nam ante cibũ comesta cauet ne ebrie/
tas inueniat. post crapulam sumpta cõpel
lit crapulã vt recedat et vt clamat scola ra/
tis altis erasistratis. hac herba nihil est vti/
lius stomacho atqꜫ neruis. ꝛ ideo paraliticꝫ
et tremulis iubet eam dari et sanguinez ex/
creantibꝫ. lactis vbertatẽ prebet pueris. va/
let etiam succus aduersus venenũ et serpen
tum ictibus occurrit ꝛ maxime semen eius
similiter valet cõtra morsum canis. vt dicit
Jsi. li. xvij.

De legumine Ca. XCV.

Legumina ab eligendo sunt dicta q̃si
electa. veteres eñ meliora legebant
ꝛ inde sibi cibaria ꝯponebant et di/
cunt ꝓprie quedã grana tritico et ordeo ma/
iora et spissiora que non in follicul[illegible] sed po
tius in quibusdã siliquis grossis et clausis
oriunt vt patet in pisis ciceribus atqꜫ fabis
Differũt autem legumina in magnitudine.
colore et figura et sapore. Nam inter legu/
mina maiora sunt grana fabarum ꝛ lupino
rum mediocria cicerũ et pisoꝝ minima len
ticuloꝝ et viciaꝝ. in colore differũt. quia q̃/
dam alba quedã nigra. quedam rufa. ꝛ que
dam mixta. Jn figura quia quedã rotũda.
quedam oblonga. quedã triangula. quedaꝫ
plana. Differũt etiã in sapore. quia quedam
sunt stiptica et dura. sed ꝑ decoctõnez fiunt
molliora et ad esum etiã meliora. quedã eñ
in se sunt amara vt lupini. sed per adiectiõez
in aqua et madefactõem efficiunt dulciora.
Et vt dicit Plinius legumina quãdo inci/
piunt maturescere rapienda sunt quoniam
cito exiliũt. latentqꜫ dum deciderint vt lupi
ni sicut dicit Pli. libro. xviij. Est autem le/
gumen substantialiter grossũ frigidũ ꝛ sic/
cum ad digerendũ durũ et cõpactũ. vñ ꝓpt
suam compactõez difficiles sunt ad coquẽ/
duꝫ. nec etiã possunt bene decoqui in aqua
puteali. imo ad ꝑfectam decoctõem indigẽt
aqua fontana siue fluuiali. Cibus itaqꜫ ru
dis et grossus de leguminibꝫ fit. est succ⁹ cõ
ueniens hominibꝫ fortioris nature et com/
plexionis. nam leguminosa ex se ad digerẽ/
dum sunt dura. sed digesta multũ nutriunt
et ꝯfortant sed naturaliter sũt inflatiua. ꝛ vẽ
tositatis generatiua. sed coꝝ ventositas di/
minuitur ꝑ corticis decoctõem et assatõem
et ꝑ coꝝ q̃ vẽtositatis sunt exterminatiua ap
positõem vel assatõem vt ciminũ anetũ. ꝛ si/
milia. vt di. Dyasco.

De lente Ca. XCVI

Lens tis. genus est leguminis. vt dic̃
Jsidorus libro. xvij. sic dicta. qꜫ hu
mida est et lenta. potissime quando ẽ
in sua herba a qua diminutiue dicit lenti/
cula et debet scribi per t. ad differentiã ver/
mis capitis qui dicitur lens dis. et scribit
per d. vnde dixit quidam. Lens lendis ca/
piti. lens lentis ꝯuenit ori. Est itaqꜫ lens vl
lenticula sicut dicit ysa. frigida ꝛ sicca ex cõ
trarijs naturis composita. Nam vnam vir/
tutem habet in cortice et aliam in medulla.
Nam in cortice habet quoddã acumen ra/
tione cuius mouet ventrẽ ad solutionẽ. sed
medulla stiptica est et stomachi ꝯfortatiua.
et operat ad ꝯstrictõez. grossum ꝛ melãcoli
cũ gignit sãguinẽ. ꝛ cerebꝝ replet grosso fu/
mo. vñ est causa timidoꝝ ꝛ horribiliũ som/
nioꝝ ventositate stomachũ grauat ꝛ inflati
onẽ generat. oẽs meatus corpis et transit⁹
opilat et neruoꝝ ac pelliculaꝝ cerebri sub/
stantiã desiccat et maxĩe nocet pellicul' ocu
loꝝ qꜫ coꝝ humiditatez distempat ac desic/
cat. et vt dicit idem sanis nocet oculis: q̃to
magꝫ infirmis desiccatõis siue cã ꝛ eius fre
quẽs vsus pessimas ĩ corpore generat passio
nes potissime si cũ cortice comedat et corp⁹
sicce fuerit ꝯplexionis. humidis vñ ꝛ calidis
nõnqꜫ ꝑdest. vñ valet ydropicis si sine corti/
ce comedat. sꝫ cũ cortice nocet. qꜫ multũ ge
nerat inflationẽ et pelliculariũ extensionem
Lens aũt est eligenda que est grossior et re/
centior ꝛ ad coquẽdũ facilior. ꝛ h̃ tã ad escã

q̄ ad medicinā. lentis malicia tp̄at̄ si depo-
nat̄ cortex et eius medulla in dulci aqua de
coquat̄. z post abiecta cū oleo et pipere z ci-
mino z sil'ib⁹ ꝯditur. Dueni(?)sq̄ ysaac in diet.
Dicit aūt Pli. li. xviij. c. xij. lens amat terraȝ
tenuē et subtilē mag' q̄ pinguē. et celū. i. ae-
rem mag' siccū. oīa eīn legumīa diligunt
aquā an florē. sed postq̄ floruerint diligunt
siccitatem zc̄.

De lino Ca. XXVII

(l)Inū dr̄ tā herba q̄ semē z est sic vo-
catū eo q̄ molle sit atq̄ lene z pluri-
mū delicatū. vt di. Isi. li. xix. Linuȝ
aūt f'm Pli. li. xix. ca. ij. serit̄ in locis planis et
scrupulosis et h̄ in vere et colligit̄ in estate.
Erūpit aūt in stipitē siue culmē rectū ꝓdu-
cens flores flauos q̄b⁹ succedūt q̄dam capi
tella loco semis ac fruct⁹. z cū incipiūt capi
tella pallescere culmi integri euellūt̄ z cumul
ti a suis capitellis semē ꝯtinētib⁹ carpinant̄
deinde ptes lini in fasciculos colligāt̄ z lon
go tpe i aqua madidant̄ z extracti de aq̄ ad
solē desiccant̄. z p⁹ mlt'ꝭ tūsionib⁹ z carpina-
tōib⁹ a suis sup̄fluis expurgāt̄. et s̄e ptes de
secate in fila ꝯtorquent̄ et ꝑ multiplicē de-
coctōem ad albedinē deducūt̄. nō eīn linuȝ
a suo virore terrestri p̄t spoliari et ꝑfecto cā-
dore decorari nisi mlt'otiēs ꝯtundat̄ z deco
quat̄ et soli appositū aqua iteꝝ et iteꝝ asper-
gat̄. et cū sint multa genera lini illud p̄ualet
in decore qđ solet crescere in egypto. Nam
inde fit bissus niui cōꝑabilis in candore.
vt di. Pli. li. xix. c. ij. min⁹ tn̄ hȝ firmitatꝭ hoc
gen⁹ lini et pl⁹ lucri. q̄ȝ inde fiūt vestes gratis
sime sacerdotū. Est āt linuȝ necessarium ad
vsus mltos. nā ex lino fiūt vestimēta ad in-
duendū. vela ad nauigandū. retia ad venan
dū et piscandū. fila ad ꝯsuendū. funes ad li
gandū. cordule ad sagittandū. ligamina ad
ꝯnectendū. linee ad mensurandū. lintheā-
mina ad q̄escendū. cortine ad ornandū. sac-
culi et bursule ad q̄dlib; necessariū reponē-
dum. vñ nulla herba tam diuersis vsib⁹ ho-
minū est ita apta z necessaria sic̄ linū. cui⁹ se
men calidū est et hūidū. vel inc̄ humidum z
siccū tp̄atum et vnctuosum. vñ inde fit oleū
qđ alijs vsib⁹ mag' est necessariū q̄ ad esum
nā vt di. ysa. semē lini parū nutrit z durū ē di
gerere nociuū stomacho. z plurimū inflati-
uū diureticū tn̄ est. assumptū z cū melle ac
ceptū meli⁹ est. et valet ꝯ tussim. comestū etiā
cum melle z pipe venereȝ excitat z stimulat
ad amoreȝ valet ad apostemata q̄ȝ maturat
ea. hȝ eīn vim mitigatiuā. subtiliatiuā. rarifi
catiuā. siue maturatiuā. vñ soluit apostema
matricꝭ si panēs in ei⁹ decoctōe sepi⁹ foueat̄
vt dicit ysaac in dietis.

De malo Ca. XXVIII.

(m)Alus est arbor pomifera in sequidē
magna. ꝭ respectu lignoꝝ quidē ne-
moris modica et submissa ligno so-
lida rugosa cortice et nodosa frondiū densi
tate vmbrosa. floꝝ varietate decora. fructuū
suauitate iocūda. vsui et gustui granosa in
diuersis medicinis efficax et virtuosa. Dici
tur aūt malū ip̄m pomū siue fruct⁹. ꝭ h̄ ma
lus dr̄ arbor siue pom⁹. et est sic dicta eo q̄ ei⁹
fructus sit rotund⁹. vñ et illa sunt vere ma-
la q̄ maxime sūt rotūda. vt di. Isi. li. xvii. nā
malon in greco rotundū in latino dr̄. differt
aūt malus ab alijs arborib⁹ silue v'l nemoꝝ
q̄ȝ malus et maxie domestica duplicꝭ est na
ture. nam truncū hȝ a terra ꝓductū. surcu-
culū aūt aliūde venientē ip̄i trūco insertū z
vnitū. q̄ duo q̄n̄ ꝑ insertōem pariter sūt vni-
ta vnā arborē ꝯstituūt. surcul⁹ autē insertus
trūco totam virtutē trūci in suaȝ trāsmutat
q̄litatem. sicut di. Alfre. sup̄ finē p̄mi libri ve
getabiliū. Quere s̄ eodem in tractatu de ar
boꝝ insertione circa p̄ncipiū. Malus autē
nisi putet̄ et a sup̄fluis ramis exoneret̄ steri-
lescit. vt dicit idem. q̄ȝ humor attract⁹ a ra-
dice nō sufficit ad ꝓductiōem fructuū. quia
transit in ramoꝝ sterilium nutrimentū. quere
sup̄ de causa fructificationis arboꝝ. maloꝝ
sunt diuersa genera. nam quedā ferūt fruc-
tum ponticū atq̄ durū quedā acetosū. que
dam dulcem et iocundū. et hoꝝ fructuū di
uersitas ex diuersa qualitate humoris pro-
cedit et debiliori vel fortiori operatione ca-
loris existentis in radice sicut sup̄ in princi
pio tactum est.

De malogranata
Capl'm. XXIX.

(m)Alu granata est arbor ferēs malagra-
nata. arbor siq̄dē feminī generꝭ. fru-
ctus ꝟo neutri. z dr̄ malūgranatū eo
q̄ intra corticē rotūditatē ꝯtineat et multi-
tudinē granoꝝ. vt di. Isi. li. xvij. cuius cor
tex dr̄ psidia flos vero balaustia nūcupatur.
Floꝝ aūt alij sunt albi. alij purpurei. alij ro
sei reperiunt̄. hec poma malapunica sūt di-
cta. quia de regione punica p̄mitꝰ sunt dela-
ta. vt dicit Isi. Est aūt arbor multū durat et

nodosa ꝛ ramosa plus ĩ latũ ꝙ̃ in altũ se dif-fũdẽs. et est frigoris impatiẽs. vñ in pruina cito ꝑdit flores ei⁹. Dicit aũt Arist. ꝙ malus granata mutat a malicia sua ꝑ culturã. que re ĩ eodem. de arboꝝ cultura. Isti⁹ aũt arbo-ris fm Pli. multe sũt spẽs. ƺ de duab⁹ tãlo-qui sufficiat. Nam fm Dyasco. et ysa. ĩ diet. maloꝝ granatoꝝ duo sũt genera. alia eñi fe-rũt poma dulcia calida ꝛ hũida. alia aceto-sa q̃ frigida sũt ꝛ sicca ꝛ diuti⁹ pñt ceterꝭ obſ-uari. dulcia magꝭ ꝯueniũt vsui medicĩe. nã tota arbor medicinalis est ꝛ pars cõuenit ci-barijs fruct⁹ eius. Vñ dic̃ Pli. li. xvij. negãt ĩnq̃t medici corpa nr̃a mali puniti cibo nu-triri. ƺ putãt ꝙ pl⁹ ꝯgruãt medicamẽto ꝙ̃ cor-poris alimẽto. bƺ siquidẽ tota arbor sed po-tissime fruct⁹ eius v̾tutem ꝯstringẽdi ꝛ ꝯfor-tandi ꝯsolidandi et humores fluidos desic-candi. ꝛ fluxum sanguis intercipiẽdi. et vo-mitũ colericũ cõpescẽdi. vt expsse docƺ ysa. Dyasco. et Pli. si tñ more cõgruo et ordine debito exhibeanꝭ valẽt ꝯ singulas intrinse-cas vel extrinsecas corpis passiones. dulcia tñ magis sũt ventosa ꝛ inflatiua alijs et etiã sitis mĩ⁹ in febricitantib⁹ sedatiua. ꝛ ideo mi-nus ꝯueniũt febricitãtib⁹ ꝙ̃ acetosa. et quo-rũ succo fit pot⁹ q̃ dr̃ oxizacra q̃ calorẽ febri-lem mitigat materiã febrilẽ digerit ꝛ alterat appetitũ ꝑuocat et naturã ex calore deficien-tem reparat mirabiliter et ꝯfortat. et valƺ cõ-tra epatis calefactiõem et cordis defectum. siue cardiacam passionẽ flores eius ꝛ fruc-tus ac cortices si puluerisenꭍ ꝛ in potu assu-manꭍ v̾mes veteres necãt. gingiuas ꝛ den-tes purgant optime ꝛ ꝯfirmãt ꝛ ꝯtra m̃ltas alias subueniũt passiones. vt di. Dyasco. et ysa. mala punica in oĩbus predictis sunt efficacissima q̃uis eñi sunt crocea exterius in cortice. et discolorata stiptica insipida et desiccata. interius tñ sunt rubea humida et mollia iocunda et sapida et miro ac incredi-bili nature artificio ꝑ granuloꝝ cellulas or-dinata. vt di. Berñ.

De moro Capl'm. C.

Morus est arbor cuius fruct⁹ dr̃ mo-rũ vt di. Pli. li. xvij. morus a grecis est vocata. quã latini rubũ vocãt. eo ꝙ fruct⁹ eius ꝛ virgula rubẽt. Est autem du-plex morus domestica. s. et siluestris. cuius fructus in deserto pastoꝝ releuat famẽ. cu-ius folia supiecta serpentẽ ipm intermunt Jtẽ dicit Amb. sup' Math. xvij. fruct⁹ mori in flore albet. deinde viret. tertio rutilat siue rubet. vltimo nigrescit atqꝫ lucet. nam q̃nto est maturior tãto nigrior est. cuius fructus tingit manus ꝛ dẽtes comedẽtis. Fm autem Pli. et Dyasco. morus est arbor semen hñs ventrifluũ. i. solutiuũ cui⁹ succus expressus ꝛ ad ignem siue solem desiccatus fit stipti-cus et constrictiuus. vlcera oris et vulnera sanat faucium tumorẽ reprimit atqꝫ sedat. co-rium radicis coctum et potatũ ventrem la-xat et lumbricos latos necat folia eius con-tusa et imposita oleo combustiones sanant. decocta cum aqua pluuiali capillos deni-grant. morsus palãgionis et puncturas ara-nearũ curant. dolorẽ dentiũ placant. et pu-tredinẽ mundificant gingiuaꝝ. mora ĩma-tura frigida sunt et stiptica et ꝯfortatiua sto-machi et ꝯstrictiua. sed q̃nto plus maturan-tur tanto efficiunꭍ calidiora et etiã dulciora ꝛ humidiora comesta multũ post prandiuƺ in corruptiõem ꝯuertuntur. et stomacho ac capiti multum nocent. a ieiunis ṽo accepta bene digeruntꭍ. sed nutriunt valde parum. Folia mori celsi sunt valde magna et lata q̃ erucis et brucis sunt obnoxia et a vermibus libentissime comeduntꭍ. vnde et vermes se-ricum egerentes mori folijs optime nutriũ-tur. tota arbor medicinalis est p̃cipue quo ad cortices fructus folia et radices. Nam si radix ei⁹ incisa fuerit gũmi emanabit qđ va-let ad varias passiones nam ventrẽ emollit. dolorẽ dentium tollit. Hucusqꝫ Dyasco. et Pla. Ex moris fit potus optim⁹ siue nobilꝭ quẽ moretum vulgariter appellam⁹ quẽ ele-phantes cũ potãt animosiores efficiunꭍ. vt dicit Raban⁹ sup li. ij. Mach. v. ca. fit inde electuariũ diamoron dictũ. qđ valet cõtra squinantiã et gutturis ac fauciũ passiones. vt di. Plat.

De mirto Capl'm. CI

Mirtus fm Jsidoꝝ est dicta. eo ꝙ in litoribus maris solƺ sepius oriri. vñ Virgilius. Litora mirtetis letissi-ma et alibi amantes litora mirti. ꝛc̃. Hinc est ꝙ a grecis mirtetis dicitur. medicoꝝ aũt libri hanc arborẽ aptam scribũt mulierum necessitatib⁹ mulierum deputatã. Hucusqꝫ Jsido. Fm Pli. aũt vel Dyasco. mirtus ẽ ar-bustũ ad mod ĩ fruticis crescens potissime iuxta mare. cui⁹ fruct⁹ flores ꝛ frõdes cõue-niũt medicine. meliores aũt sunt fructus ꝙ̃ flores. ꝛ habent diutius ꝯseruari. ƺ melius

in folijs calore q̃ i aura vmbrosa hñt talia cõ seruari. τ q̃zo sũt simpl'r fruc⁹ recẽtiores tã to sũt meliores. τ hñt oĩa ill⁹ fruct⁹ substãtia lia ꝟtutẽ põticã τ ꝯstrictiuã τ ex aromatici tate ꝯfortatiuã etiã ex nã̄ ꝓpria flux⁹ super flui restrictiuã ce ꝟtut̃ reĩctiue in corpe coo patiuã. vñ valet ꝯ̃ fluxũ reumat̃ ad spũalia mẽbra defluẽtis si decoquat̃ in aq̃ pluuiali et inde pectus foueat̃. vomitũ etiaz re stringit si decocti ramusculi ei⁹ cũ aceto sup stomachũ apponant̃. de ea puluis fact⁹ vlcera et vulnera suauiter ꝯsolidat. Itẽ di. Plu. q̃ mirt⁹ alia est alba. alia nigra. τ vtraq̃ stipnica. s̃z nigra magis. vñ ꝯ̃ fluxũ sanguis vtiliter exhibet̃. vrinã ꝯmouet τ ꝓdest ꝯ̃ venenũ et puncturã scorpionis si potet̃. ei⁹ decoctio valet ꝯ̃ allopiciã et fluxũ sil'r capillorũ cũ farina tritici mixt⁹ valet ꝯ̃ tumores oculorũ. Fit aũt oleũ mirtinũ de folijs τ baccis eius q̃d est lenitiuũ ꝯsolidatiuũ τ mũdificatiuũ. et valet ad oĩa sup̃dicta. aures ãt mũdificat saniosas si tepefactũ instillat̃. Hucusq̃ Pli. sup ysa. aũt ca. xlj. dicit Hiero. Mirt⁹ ẽ aromatica τ impurtibilis fissa mẽbra ꝯsolidat τ reparat. τ ĩdo ꝯsolatores san. ecc'le. signat. est eciã tẽpatiue τ mitigatiue ꝟtut̃ ac refrigeratiue. vt dicit sup ysa. lx ca.

De mirra Ca. CXII

Mirra est arbor in arabia altitudinis q̃nq̃ cubitorũ sil'is spine quã achantum dicũt. cui⁹ gutta viridis ẽ τ multũ aromatica τ amara. vñ τ nomẽ accepit mirra vt di. Isi. li. xvj. cui⁹ gutta p̃ se manãs p̃ciosior est. q̃ ꝯo facto vulnere inciso cortice elicit̃ vilior indicat̃. cui⁹ sarmẽta arabes igne fouẽt. quorũ fum⁹ est valde noxi⁹ nisi odore storacis occurrat̃. aliter ꝯ̃hũt hoĩes morbos insanabiles tali fumo. Purior ãt mirra et melior colligit̃ apud trogodiias ĩ arabia vt di. Isi. et Pli. li. xvij. ca. xvij. vbi dr̃ q̃ mirra est arbor q̃nq̃ cubitorũ in filuis quidem arabie crescẽs. cui⁹ folia sunt similia folijs oliue. sed magis crispa ac aculeata. ramos hñs sil'es iunipero. Inciduntur aũt bis tẽporibus rami eius. sed p̃us sponte sudãt aũ q̃ incidant̃. et gutta q̃ sudando effluit stacrẽ dr̃. et h̃ generibꝫ oĩbꝫ mirre p̃fert̃. et mirra electa a pluribꝫ appellat̃. Sũt autem septez genera. vt dicit ibidem. idem ca. xvij. s. trogodit̃ca. et illa est magis electa. sc'da gelbanitica. tertia dyantrides. quarta collaticia. q̃nta empratena. i. sabbana. τ illa alijs mirtibus magis tenuio' est. sexta quã duratim et odoraceam vocãt. τ hec ceterĩ magĩ cãdida. et hec adulterat̃ bũmi τ glebis lenusci. septima est indica. et illa ceteris peior est. et cum illa alie sp̃ẽs mirre adulterãt̃. Hucusq̃ Pli. Mirra vt di. Dyas. est gutta arborĩ circa ramos calore solis indurata. τ ea eligenda citrina τ rufa interi⁹ aliq̃ntulũ lucida. τ h̃ alia est minuta. alia est grossa q̃ trogoditica appellat̃ ab insula vbi crescit. calida est τ sicca. et hꝫ ꝟtutẽ cõfortãdi et ex aromaticitate sua ꝯducendo partes in vnũ hꝫ vim dissoluẽdi τ ꝯsumendi mediocriter τ eq̃liter ex q̃litatibus suis. vñ cõseruat corpa mortuorũ q̃ ex mirre ꝯfectõibꝫ ꝯdiunt̃. reseruat̃ aũt i optia efficacia mirra fere centũ annis. valet ꝯtra oĩes causas reumaticas τ flux⁹ inordinatos digestionẽ etiã ꝯfortat. τ viscosos humores maxime in spiritualibꝫ mẽbris purgat. oris fetorẽ emũdat. τ oĩa gingiuarũ vicia sanat τ desiccat. vlcerã labiorũ putrida cõsolidat. ꝯsumit. τ ꝯglutinat. cerebrũ ꝯfortat et etiam matricẽ mulieũ corroborat et ꝯfortat et omnẽ eius suꝑfluitatẽ ꝯsumit et desiccat. τ conceptũ iuuat. vermes aurium necat. carnem suꝑfluam corrodit. et bonam ac viuã generat τ ꝯseruat.

De mirro Ca. CXIII.

Mirrum est vngentũ de mirra τ alijs speciebus aromaticis compositum et confectum. cuius virtute nerui et alia sensibilia membra ꝯfortantur. τ humores in iuncturis ac articulis existentes cõsumunt̃ eius aromaticitate spiritus animales reparantur. Interficiunt̃ vermes ac pediculi eius amaritudine et prohibet ne nascãtur sudores fetidi mirro compescunt̃. ꝯseruant̃ corpa integra in tumulis ne putredie dissoluantur.

De mandragora Capl'm. CXIIII.

Mandragora ẽ dicta eo q̃ habeat mala suauiter olentia in magnitudine mali maciani. vnde et latini malum vocãt terre. Hãc poete vocant antropomoros. eo q̃ habeat radicẽ forme hoĩs quodãmodo silẽm. cuius cortex vino mixt⁹ porrigitur ad bibendũ his quorũ corp⁹ est secandũ vt dolorez non sentiãt soporati huius sp̃ẽs sunt due. vna est femina in folijs sil'is lactuce mala generans. alia est masculus. cui⁹ folia sunt simillima folijs bete vt di. Isi. li. xvij.

Dyasco. aūt dič mādragorā esse herbā som
niferā cuius folia sūt sup terrā sparsa. radices
hʒ duas aut tres sibĩ nuicē cohercētes de fo
ris nigras intus vero albas cū corio grosso. ma
sculus hʒ folia alba et tenuia ꝛ radicē similem
alteri. poma nascūť sup folia sic galla sup fo
lia qrcus. et sūt colore crocea. odore suauia
tñ cū quadam grauitate. in sapore aūt sunt
insipida. et ideo nō ꝯueniūt esui. sʒ tñ medi
cine. Nā cortices eius decocti in vino dormi
re faciūt et omnes dolores cōpescūt. vñ et viri
tunc tpis ferri sentiunť passiones. Caute tñ
mādragora est vtendū. qꝛ si in nimia q̄ntita
te accipiť infert mortē. vt dič idē. nam vt dꝛ
in Plate. virtutē hʒ infrigidandi et aliq̄ntulū
mortificādi et somnū ꝓuocādi. et ideo succus
eius cū lacte mulieris tymporibus appositus
somnū ꝓuocat etiā in pacutis. et qꝛ ē herba
substantialiter frigida. dꝛ q fructus eius extin
guit ignē sacrū. cōpescit etiā colere impetū.
et vētris fluxū. Hucusq Plate. ibi tñ poniť
q sm naturā similitudo hoīs vel mulieris in
radice eius nullatenus inueniť. sʒ potius a rusti
cis vel maleficis sophistice sic formať. Dꝛ āt
hēe virtutē ꝓbitiuā mulieribus ꝯcipiēdi. quod
similiter abnuere videť Aug. sup Gen. ii. cap. xix.
vi. Aug. q occasione rachelis q̄ mādrago
ras desiderauerat. vidit phoꝝ libros q̄ de vir
tutibus herbaꝝ tractāt. et de eis dicit se nihil
taliū in eoꝝ scriptis tūc tpio reperisse salua
tñ autoritate beati Augu. Multi auctores
dicūt mādragorā multotiēs hāc hēe virtutē.
vñ di. Constan. Dyas. et Pli. et Pla. q mā
dragora sumpta mō debito matrices dispo
nit ad ꝯceptōez qñ ꝓmitus calor nimius ꝛ siccus
ꝯceptōis materiā impediuit. mulieres itaq
calidas et hūidas disponit ad ꝯceptiōez. cū
sit frigida et sicca vt dꝛ in Plat. et h̄ disposi
tiue sʒ mulieres frigidas et naturaliter siccas
impedit potius ab hmōi dispositōe. Multas
alias hʒ mādragora virtutes. q̄ vt di. Dyas. tu
mores corpis repcutit atq tollit. morsibus
venenosis occurrit. omnēq fluxū corpis in
ferius et sapius restringit. Omnia supius posita di
cunť in li. Pli. xxxv. ca. xvj. vbi dꝛ q mādra
gore duo sūt genera ꝛc. et sequiť. post multa
cauēt fossores mādragore in eius fossura ꝯtrariū
ventū. et tres circulos gladio circūscribūt.
et post expectāt effodere ad occasū. et ita cre
dūt eius ꝓcipuas esse vires succus eius colligiť.
et in sole desiccať. mala eius matura in vin
bra desiccāť. odor maloꝝ est grauis et infert
somniū. et ex odore soloris ei somnifica est
vt dicit idem.

De milio Capitulum. XV.

Miliū est herba hñs hastam longā et
nodosam ad modū canne. cuius semē
valde est minutū frigidū et siccū. vt
dꝛ in dietis. Et h̄ attestať eius leuitas et ꝯca
uitas absentia viscositatis et vnctuositatis. ꝛ
modici nutrimēti. ꝯfortat tñ stomachū gra
tia sue siccitatis et ꝯstipat ventrē. Est autem
sm Dyasco. diureticū. et affatū sedat vētris
torsionem sanguinē laudabilem non gene
rat. infrigidat stomachum et desiccat. vt dꝛ
in dietis.

De menta Capitulum. XVI

Menta ē herba odorifera calida ꝛ sic
ca stomachi ꝯfortatiua. et est duplex
eius spēs. s. ortēsis ꝛ domestica. et silue
stris seu mōtana. et ista hʒ maiorē vim cale
faciēdi q̄ ꝓma. et dꝛ grece collocasia. quam
latini neptā siue calamentū vocāt vt di. Isi.
li. xvij. c. penul. et herba est multū medicina
lis. Alie sūt spēs mente q̄ crescūt in palustri
bus et in pratis. sʒ nō sunt tante efficacie in
virtute vel calore. sunt etiā grauioris odoris
pariter et saporis q̄ menta domestica vł or
tensis. q̄ est herba se multiplicans et cito de
terra pullulans et ascendens. cuius hastu
la in terraʒ reflexa et ab humo tecta ꝯuertiť
in radicē et cito ex se nouam ꝑturit prolem.
Est autem menta ortensis magne efficacie si
ue sit sicca siue viridis. hʒ enim virtutem dis
soluēdi et consumendi ex qualitatibus suis. et ex
aromaticitate ꝯfortandi et ꝓuocādi appeti
tum. ex suo acumīe decocta in aceto fetorem
oris amputat. et gingiuas putridas et cor
ruptas purgat. vomitū ex debilitate virtutis
retēnue venientē cū aceto sedat. odore suo ꝛ
sapore ꝯ sincopim et debilitatē spūum iuuat
matricē mūdificat a supfluis ꝛ ꝯfortat. deco
cta in vino dolorem viscerum et renum placat.
cū vino et oleo decocta māmillas ex coagu
latione lactis induratas superposita sanat.
succus eius venenis obuiat et potatus lumbri
cos necat et vermes auris. in vino et oleo de
cocta frigida apostemata dissoluit ꝛ curat.
tussim mitigat. Hucusq Dyasco. et Plate.
similiter ysa. li. ii. in diet. dicit idē addēs q abomi
natōem amputat et singultū sedat. linguam
lenit asperā si ex ea fricetur assuefacta in cibo
venerem excitat.

De malua Capitulum. XVII

Alua est mollis herba a molliendo aluū dicta. vt dī. Jsi. li. xvij. sicut dicit idez vna cū Pli. si succo eiꝰ admixto oleo aliqs se inūxerit. a pūctura apū ledi nō poterit. mēbra etiā linita succo malue nō patiunt pūcturā neqꝫ morsū ab aranea vl' a scorpione. vt dī. Pli. Est aūt eiꝰ spēs duplex. minor. s. ꝛ maior q̄ altea dr̄. ꝛ ē vtraqꝫ herba humida inf frigidū ꝛ calidū tpata. vt dr̄ ī diet. ex hᵒ pꝫ peiꝰ ꝟtutē ꝛ actionē. q2 digerit apostema ꝛ maturat. maxīe radix eiꝰ ꝛ semē. cuiꝰ decoctio valet ꝯ fluxū sanguis. q̄ddā em̄ h₃ viscositatꝭ quod si cū vino potui det dissoluit grossos hūores renū ꝛ lapidē frāgit. duriciem splenis mollificat atqꝫ laxat. decoctio eiꝰ ꝓuocat somnū. si facies ꝛ extrema corporis inde abluant. seminis sui decoctio val₃ ptisicis. ꝛ ꝯ tussim semē eiꝰ in oleo decoctū duriciē soluit mollificat mūdificat ꝛ maturat. vt dr̄ in platcario.

De nuce Ca. CVIII

Nux est arbor cuiꝰ fructꝰ silī noīe nūcupat. ꝛ est sic vocata eo q2 vmbra eiꝰ vel stillicidia folioꝝ arboribꝰ vicinis noceāt. quā multi latini alio noīe iuglandē vocāt. q̄i iouis glandē. Fuit em̄ hec arbor q̄ndā ioui ꝯsecrata cuiꝰ fructꝰ h₃ tantā vim. vt in issua int' fūgos ꝛ cibos venenosos q̄cq̄d in eis virulentū est extrahat rapiat ꝛ extīguat. vt dī. Jsi. li. xvij. Cuiꝰ fructꝰ h₃ duꝝ ꝛ amaꝝ corticē. s₃ nucleū valde dulcē. vn̄ pomū omne corio vel cortice duro tectū dr̄ nux. vt dic idē. vt pinee. castanee. auellane. ꝛ hmōi. Est itaqꝫ nux arbor alta ꝛ ꝑcera hn̄s ramos ꝛ nodos diffusos. ꝛ folia lata ꝛ neruosa piramidalia ꝛ acuta. gūis odoris ꝛ saporis. ē ꝗꝫ vmbra dormiēti sub ea est nociua ꝛ diuersarū infirmitatū generatiua. Cuiꝰ tn̄ radix cortex fructꝰ ꝛ folia ꝯueniūt medicīe. Nā ꝫ vt dī. Dyas. succꝰ radicis ꝛ corticis nucis maioris extractꝰ ꝛ potui datꝰ ad q̄ncitatē vnꝰ oꝛagij subuenit difficultati vrinādi. potatꝰ etiā cū aceto repugnat febribꝰ venientibꝰ cū frigore ꝛ rigore. crines tingit ꝛ mūdat et ꝓhibet casus capilloꝝ. Est aūt multiplicis ꝟtutis et efficacie. fructꝰ eiꝰ ꝯuenit etiā esui ꝛ medicīe. et cū multiplex nux inueniat. tn̄ de maioribꝰ siue gallicanis ꝛ minoribꝰ siue auellanis plꝰ loq̄mur q̄ ad cibū ꝛ medicinā. Nux aūt vsualis ꝛ domestica q̄ a mlt̄ꝭ dr̄ gallica variat in sub̄a in ꝟtute ꝛ etiā figura. nā in sub̄a vt dī. ysa. in diet. aut ꝯsidera vt virides aut recēs aut matura. In pma dispositiōe. s. viridi h₃ exterius coriū siue corticē colorē q̄dē viridē s₃ ī sapore ponticū ꝛ amaꝝ. ꝛ manꝰ ꝯstringētis inficietez. interiꝰ aūt testā paulatim obtinet corio extrinseco duriorē. infra eiꝰ ambitū nucleꝫ ꝯtinet vnctuosū saporosū ꝛ mltū dulcē. nuclei tn̄ medulla q̄ īfra testā est ꝯtēta. q̄dā pelliculo velut q̄dā tunicula est vndiqꝫ circūtecta. ne tenera nuclei sub̄a a teste rigiditate seu duricia lederet. ꝛ illa q̄dē pellicula testa mollior est ꝛ medulla nuclei durior ꝛ amarior ab expientibꝰ inuenit. ꝛ q̄nto nux plꝰ ad maturitatē ꝑducit. plꝰ separat illa corticula a sub̄a teste ꝛ medulle nuclei ī corpat fortiꝰ et vnit. ita q2 nux ab ea vlteriꝰ non diuidit. nisi q̄n p aq̄ calide l' alteriꝰ hūidi infusionē casu aliq̄ artificialr̄ emollit. nux itaqꝫ viridis est minꝰ calida ꝛ etiā sicca natalr̄ q̄ antiq̄ ꝛ minus stōacho nociua. Et si cū ruta comesta fuerit ieiuno stōacho erit peniꝰ cuilibet veneno inimica. nuces ꝟo mature vt dī. ysa. q̄dā sūt recētes. q̄dā antiq̄. q̄daz int' has mediocres. recētes sūt magꝭ humorose. mediocres ꝟo sūt magꝭ sicce. s₃ antiq̄ ꝯsūpta hūiditate p caloris intēsionē hūorositatē digerēte magꝭ sūt generalr̄ vnctuose. ꝛ iō mltū comeste in hūores colericos de facili ꝯuertunt. ꝛ maxīe q̄n a calidis ꝯplexiōibꝰ ī vsū sepꝰ assumūt. q2 ī talibꝰ generāt adustionē ꝛ capitis vertiginē īferūt ꝛ dolorē. q̄ ꝟo ea tpate comedūt ꝛ tpate sūt ꝯplexionis bn̄ eas digerūt et eis ꝯgrue nutriūt. ꝟtꝰ aūt eaꝝ attēdit penes effectū medicīe. nā generalr̄ ꝯ rem venenosam corpa ꝯseruāt. q2 sua vētositate meatꝰ corporis opilāt ꝛ vim veneni ad viscalia penetrare nō pmittūt. Itē nuces cū sale ꝛ ruta ꝛ aliis mixte equalit' addito melle morsui rabidi canis subueniūt si interiꝰ sumāt. ꝛ exteriꝰ suplocis vulneris apponāt. venenū ei ad exteriora trahūt potencialit' ꝛ ꝯsumūt. Itē ꝯtrite cū melle melācolica apostemata ꝛ fleumatica mire dissoluūt. Cōtrite insup et cataplasmate sup vmbilicū īteriora apostemata interiꝰ in corpe nascētia destruūt vt dī. ysa. in diet. Figura aūt nucis est varia. q2 alia ē rotūda. alia piramidal' ꝛ oblōga. alia interiꝰ plana ꝛ cōcaua. vt₃ in auellanis ꝛ muscatꝭ. alia lateraliter diuisa. s₃ in summitatibꝰ ad modū crucis tecta gnomaliter. i. p formā triāguli distincta. vt₃ ī nucibꝰ maioribꝰ gallicanis. in q̄bꝰ generaliter forma crucis interiꝰ ē impssa vt p₃ sensibiliter intuenti ꝛc̄.

De nuce auellana
Capl'm. CIX.

n Ux auellana respectu nucis gallice agrestis et siluatica est. Nam sine cultura crescit in corulis. q̄ sunt arbores crescētes ī nemore siue siluā vt di. Isi. et iō q̄ in loco publico crescēs a trāseūtib⁹ auellit̄ ⁊ colligit̄. merito auellana nūcupat̄. Auellane āt vt dicit ysa. aliis nucib⁹ sunt mi nus calide ⁊ in sub̄a mag̃ pōtice atq̃ grosse. min⁹ rare in sub̄a ⁊ vnctuose. ⁊ iō ad digeren dū sūt dure ⁊ ad exeūdū de corp̄e mag̃ tar de. tn̄ qn̄ digerūt̄ m̄ltū sūt corp̄is nutritiue si sumāt̄ cū interiori pellicula m̄ltū sūt gene ratiue inflatōis. ⁊ iō vt eoꝝ nocumētū aufe rat̄ est vtile vt aq̄ calida p̄fūdant̄ ⁊ exteriores p̄llicule auferāt̄. ⁊ tūc erūt ꝯ̄ mltas passiōes vtiliter iuuatiue. quaꝝ succ⁹ melli admixtus valet ꝯ̄ alopiciā ⁊ fluxū capilloꝝ et facit pilos in corp̄e germiare. vt di. ysa. et Cōstan. Sūt ⁊ alie nucū diuersitates q̄ ꝯgruūt me dicine. sic̄ nux muscata. ⁊ nux indica. et nux vomica. et hmōi. Et est muscata fruct⁹ arbo ris ī india nascētis. crescēs infra testā durā. q̄dā corio siue folliculo tectā ad modū auel lane. cui⁹ cortex macis vocat̄ ⁊ ē m̄ltū medi cinal̄. maxie em̄ ꝯfortat cor ⁊ depurgat ī ce rebro sp̄m aialē. stomachū infrigidatū cale facit et ꝯfortat appetitū. ⁊ est cortex ille sub rufus h̄ns saporē acutū ⁊ aliq̄tulū sbama rū. q̄ āt niger est vl' terre⁹ nō h̄ns acumē ī sa pore abiicīd⁹ ē. Nux āt muscata a cortice ⁊ teca extracta circūdat̄ q̄dā pellicula tenuis sima ⁊ plana. q̄ q̄nto est pōderosior ⁊ ī odore suauior et sapore acutior. tāto melior. vn̄ eli gēda est q̄ grauia et solida est interi⁹. q̄ cum frāgit̄ nō puluerizat̄. ⁊ subrubicūdū colorē p̄tendit cū odore forti et suaui. v̄tutē h̄z cō fortādi et stomachū calefaciēdi et extenuan di ventositatē et auferendi dolorem capitis ex frigida causa. applicata em̄ narib⁹ ꝯfortat cerebrū et membra sp̄ūalia. vt dicit Plini⁹ Dyasco. et Pla.

De nardo Ca. CX.

n Ardus ē herba modica ⁊ spinosa ca lida ⁊ odorifera. vn̄ et a grecis nardi spica nardostactes appellat̄. vt dicit Isi. li. xvii. Est ⁊ ei⁹ sp̄ēs triplex. s. indica. syriaca et celtica. nō tn̄ crescit ī syria s₃ in q̄dā tramōtuosa q̄ in vno latere tāgit syriā et in alio indiā. melior āt est illa q̄ ē leuis ⁊ fusca comosa et sperica. qua odoratissima cipru₃ similās. q̄ masticata liguā desiccat. Nardus āt celtica a regione gallie vbi crescit ē dicta. ⁊ etiā ē sil'is nardo sine spice nardi. s₃ ē mag̃ alba. H₃ aūt vt di. Dyas. et Pla. v̄tutē ꝯfor tādi et aromaticitate sua. valet ꝯ̄ sincopim ⁊ defectū cordis ⁊ ꝯ̄ stomachi debilitatē. na rib⁹ applicata cerebꝝ ꝯfortat. frigidū reuma ꝯpescit. ꝯ̄ surditatē valet et auriū apostema ta malū odorē oris amputat. ⁊ gigiuas pu tridas mūdat. opilatōes splenis ⁊ epatis sol uit. p̄uocat mēstrua ⁊ matricē mūdificat et adiuuat ꝯceptō₃. lapidē frāgit in renib⁹ ⁊ in vesica. Est em̄ herba diuretica. vt dī. Plat̄. sc₃ incisiua ⁊ diuisiua ⁊ vsq₃ ad intima pene tratiua. Itē valet ꝯ̄ lingue palisim ⁊ ꝯfortat neruos ⁊ ꝯsumit h̄uōre lingue organa occu pantē. valere etiā dr̄ ꝯ̄ morbū epilenticū si debito mō patientibus mistret̄. Ad multa alia multū valet. ex qua fit oleū nardinū qd̄ ad om̄ia p̄us dicta et ad alia maxime est ne cessariū.

De olea Ca. CXI.

o Lea est arbor f̄m Isid. cui⁹ fruct⁹ dr̄ oliua. succ⁹ v̄o oleū nūcupat̄. vt dic̄ Isi. li. xvii. sepe tn̄ arbor oliua appel lat̄. Est āt arbor oliua pacis ⁊ insignis vt di. idē. Nā vt dicit romanoꝝ historia. sine oli uaꝝ ramis nō mittebāt̄ legati p̄ pace aliqua obtinēda siue aliis offerēda. Un̄ f̄m remigi um p₃ h⁹ arboris excellētia. q₂ in signū recō ciliatōis ⁊ federis dei cū noe columba nō cū alteri⁹ arboris ramusculo. s₃ solū cū oliue ī tersigno ad arche fenestram ē reuersa. imo f̄m Pli. li. xv. victores aquid athenas q̄dā olea coronabāt̄. greci v̄o tandē oleastro su os coronari iudicabāt. vt dic̄ ide₃. Est itaq₃ olea arbor coma ⁊ viror et ramoꝝ m̄ltitudīe spaciosa. frōdes h̄ns subalbidos et molles. viroris pulcritudinē in estate ⁊ in hyeme re tinētes. flores etiā h₃ minutos ⁊ m̄ltos sua uiter redolētes. durū corticē ⁊ radicē ama rā. fructū pinguē sapidū atq₃ dulcē. Na₃ vt dicit Isi. ex amaritudine radicis surgit oli ua in pabulū lūinis et medelā vulner̄ ac in refectionē esuriētis. In lucernis em̄ ponit̄ ad igne₃ nutriendū. mēbris lāguidis ponit̄ ad medendū. in cibo apponit̄ ad reficiendū et ad ꝯdiendū. vt dicit idē. Est ei oleū igniū et luminariū nutrimētū morboꝝ remedium et cibarioꝝ suauissimū ꝯdimentū vt di. Isi. Est g̃ oliua siue olea arbor fructifera ⁊ me dicinal̄. cui⁹ cortices folia et fruct⁹ cōueniūt

medicine. cui⁹ lignũ maxīe est soliditatꝫ ⁊ cõ
pactõis ⁊ q̃si impnībilis puritatꝫ q̃uis sit
multe duriciei in exteriori sub̃a. mltum tñ hꝫ
hũorositatꝫ ⁊ vnctuositatꝫ intert⁹ in medulla
De olijs aũt et de oliuis dr. Pli. li. xv. arborꝫ
oleaꝝ fructifera ꝝ mlta sũt genera ĩ regiõib᷒
non multũ calidis sic̃ ⁊ nec in regionib᷒ ni-
mis frigidis. ſꝫ potꝰ in tꝑatis. magꝭ tñ se ha
bentib᷒ ad calorẽ q̃z ad frigiditatẽ. et ideo iu-
bet Catho vt dic̃ idẽ Pli. oliuas seri in solo
calido non nimis pingui. nec nimis macro
radijs solis opposito. Nã celũ eis maxīe con
fert et multũ diligũt rorẽ celi ⁊ aeris serenĩ
tatẽ. vñ si fiũt copiosi ymbres qñ oliue ma-
turescũt viciat᷑ oleũ ⁊ ꝯsumit᷑. nisi seq̃t᷑ sereni
tas q̃ extenuet liquorem dr. Pli. ca. iij. nec ĩ-
diget olea falce vel rastro vt putet᷑ sic̃ putan
tur vites. ſꝫ soli ⁊ rori celesti cõmittit᷑ verno
gaudet tꝑe ⁊ incipit tũc florere. cui⁹ fruct⁹ pri
mo circa hyemẽ colligũt᷑. collectꝭ fructibus
solẽt oliuãtes terrã apire circa radicẽ. et q̃s-
dã tuberositates et adulterinos ramusclos
circa veras radices crescẽtes caute ꝑscinde
re. ⁊ hmõi sup̃fluitates circa radicẽ solẽt ali-
qui ytalici rustici podagram olee appellare.
vñ ꝑscisis illis radicib᷒ salsis meli⁹ fructifi-
cat olea ⁊ mirabiliter emendat᷑ nec vult olea
ꝑcuti grauiter cũ ꝑticis ꝓ suo fructu colligen-
do. sic faciunt aliq̃ min⁹ cauti. q² tal' ꝑcussio
cedit ad iniuriã ipi⁹ arboris ⁊ damnũ anni
subsequẽtis. min⁹ eñ fructificat sic ꝑcussa.
vt dr. Pli. Multe aũt sũt h⁹ arboris species.
q̃ ꝑ diuersitatẽ fructuum discernũt᷑. Oliua
itaq̃ꝫ ſm Isi. arboris olee designat fructũ.
cui⁹ multiplex differẽtia inuenit᷑. vt dic̃ ysa.
oliue aũt alie sunt domestice. ⁊ alie sũt silue
stres. domestice fruct⁹ faciũt qñq̃ꝫ maturos
qñq̃ꝫ imatᵒs. qñq̃ꝫ int᷑ hos mediocres. Int᷑
istos aũt fruct⁹ oliuares ꝑmi sunt terrestres
pontici ⁊ virides. secũdi sũt subrubei vl' ſm
Dyasco. iacinctini. vltimi ṽo vident᷑ esse ni-
gri. et q̃nto sũt nigriores exterius tanto sũt
maturiores et inten⁹ vnctuosiores ⁊ ad ex-
ꝑmẽdũ oleũ aptiores. ⁊ vt dr. Arist. nũq̃ꝫ ꝑ-
fecte maturescũt in arbore etiã si ꝑ multos
annos ibi essent. ſꝫ vt verã et ꝯpletã ꝯsequãt᷑
maturitatẽ. oportet vt bacce collecte de ar-
bore ꝑ plẽs dies in vna ꝯgerie coacerueñt᷑. ⁊
sic ꝑ ꝯpressionẽ inuitã ac nimiam ꝯfortato
calore ⁊ reuocato ad interiora ad plenã ma
turitatẽ ꝑducent᷑. ſm ṽo ysa. in dietis. oliue
cũ fuerint rubee nõdũ bñ mature nec dum

plurimũ vnctuose stomachi sũt valde ꝯfor-
tatiue ⁊ ꝯstrictiue ⁊ appetit⁹ excitatiue. maxĩ
me si cũ aceto vel aq̃ salsa fuerit ꝑparate. sũt
dure ⁊ difficiles sũt ad digerendũ ⁊ minus
alijs nutritiue. Nigre ṽo q̃ iã sũt q̃si mature
calide sũt ⁊ inter siccũ ⁊ hũidũ tꝑate. multũ
q̃dẽ nutritiue. ſꝫ stomachi mollificatiue. et
ad digerendum magꝭ dure. q² vnctuositate
sua in stomacho supenatãt ⁊ ad decoctõis
locũ infer⁹ nõ descẽdũt. ⁊ ĩdo ĩ hũoꝝ corru-
ptionẽ cit⁹ trãsducũt᷑ ⁊ min⁹ laudabiles sũt
alijs ad edendũ. vtiles tñ sunt in medicina.
q² et trite et posite sup̃ loca q̃ igne vel aq̃ ca
lida sũt excusta vesicã reꝑmũt ibi nascituraꝫ.
poros eñ aperiũt ⁊ exalare faciũt fumosita
tes q̃ incluse sub cute sunt causa vesice et tu-
moris. Hucusq̃ꝫ ysa. in dietꝭ. Dicit aũt Pli.
li. xv. c. iij. q̃ bacce siue grana oliue q̃zdiu sũt
in arbore nõ pereũt. ⁊ q̃nto diuti⁹ in arbore
ꝑmittunt᷑. tanto meliores fiũt. ſꝑ eñ nouas
vires resumũt ⁊ difficili⁹ cadũt. Cõstant aũt
oliue vt dic̃ idẽ. ex nucleo carne oleo ⁊ amur
ca q̃ sanies siue fex oliue dr. ⁊ amara valde
tñ in medicinis. ſꝫ nuclei cũ folliculis oleo eli
quato vtiles sunt ad ignẽ nutriendũ. porci
etiã dicunt᷑ inde impinguari.

De oleo Ca. CXII

O Leum succus est oliue vt dr. Isido.
⁊ tãto est nobili⁹ q̃nto recenti⁹ ⁊ faci
li⁹ a suis folliculis eliquat᷑. vt dicit
Pli. li. xvij. ca. ij. vbi dr̃ q̃ oleũ ꝑ vetustatem
viciat᷑. et dr̃ ibidẽ q̃ oleũ in torcularib᷒ extor
quendũ meli⁹ eliquat᷑ si oliue siue olee bac-
ce ꝑius cũ molari lapide vehementi⁹ cõtrite
feruẽtissima aq̃ ꝑfuse fuerint ⁊ respersa. Nã
ꝑ talẽ aquã calidaꝫ vnctuositas ab amurca
et nucleis sepat᷑. q̃ supenatãs tandẽ ab ipsa
aq̃ artificialiter separatur. Et vt dicit idem.
quanto oleum citius de torculari exit tanto
oleũ laudabilius iudicat᷑. nam pingui⁹ est ⁊
suaui⁹ q̃d min⁹ cũ terrestri sub̃a admiscetur.
Preter hec dicit papias q̃ si q̃s int᷑ aq̃s mer
sus oleũ in ore ꝑius inclusũ in aquam emise
rit clariora facit oĩa q̃ in fundo aque cõti
nent᷑. ⁊ patẽt oculis ipsi⁹ facili⁹ oĩa q̃ in aque
inferiorib᷒ abscondunt᷑. Cui⁹ natura est vt
cibos condiat ⁊ fomentũ luminũ administret
et corpa fessa recreet ⁊ ꝯfortet. neruos con-
tractos ⁊ induratos ac spasmatos remollit
⁊ relaxat. apostemata dura mollificat ⁊ ma
turat. ⁊ maxime oleũ lini. Multiplex eñ est
oleũ et ex multꝭ reꝝ generib᷒ ẽ expressũ. aliud

aūt est simplex. vt oleū oliuaꝝ. oleū nucum. oleū papaueꝝ. oleū amigdalinū. oleum raphani. oleū lini. oleū canopi. ꝛ hmōi. aliud ē cōpositum. et ex h genere aliud est frigidum aliud calidū aliud est stipticū et ꝯstrictiuū. aliud laxatiuū. Nam ex appositiōne calidoꝝ efficit calidū. et ex frigidis frigidū. ꝛ ex stipticis stipticū. ꝛ ex laxatiuis laxatiuū. et iō fm diuersas causas morboꝝ sūt adhibenda diuersa genera oleoꝝ. vt oleū laurinū nardinū puleginiū in causis frigidis oleū vero rosaceū siue violaceū in calidis causis apponatur. Potest aūt oleū ita fieri calidū vt febrē inducat si inde vene pulsatiles et nares ꝛ volemauum ac plante pedū inungant. vt oleū in quo decoquit caro leonina. vt dr in compendio salernitani. Potest etiā fieri ita frigidū ꝙ inducat mēbro inde puncto stuporē ꝛ insensibilitatē. vt pꝫ in oleo mādragorino qđ fit ex oleo in ꝗ poma mādragore sunt decocta vel diutꝰ reseruata. Sꝫ int᷑ olea sic cōposita magis laudabilia ꝛ magis in medicina vtilia sūt rpata Simplex aūt oleū ꝗ ad medicinā et ꝗ ad cibū pmū locū obtinet oleū oliuaꝝ. deinde nucium et amigdalaꝝ. tertio oleū papaueris. qđ tñ alijs oleis pdictis est magis frigidū atqꝫ siccū. maxīe qđ fit d semine eiꝰ nigro. et hꝫ virtutē inducēdi somnum valet ꝯ calida apostemata in pncipio. et cōtra epatis calefactiōem. vt di. Pla. Alia aūt olea minꝰ ꝯueniūt cibo ꝓpter odoris grauitatē ꝛ saporis horribilitatē. ꝯgruūt tñ vtilit medicine sicut di. ysa. in dietis. hꝫ aūt omne oleū generaliter multū acritatis et aeree leuitatis. et iđo omi liquori supfert et alijs liquoribꝫ subesse dedignatur. penetratiue est virtutis et sui diffusiue. et ideo in vasis vitreis vel vitreatis vasculis meliꝰ ꝙ ī ligneis vl' porosis vasculis alijs custoditur. vestes quas tāgit inficit ꝛ in eis odoris sui vestigiū ꝗsi inseparabiliter derelinꝗt diffusū in aquā in supficie in guttulas orbiculares se r̄colligit. ꝛ vt totalit ꝗ ad pinguedinē ꝛ saporē separet aberꝰ supficie eius ꝓmicit. Oleū autē sapore aspeꝝ et odore horridū cum amurca siue fece mixtū. ad cibū nō est aptū. nauseā eīn ꝛ vomitū ꝓuocat et stomachi officium corrūpit ꝛ īmutat. oleū etiam apes ꝛ aīalia anulosi corporis interficit ꝛ extinguit si inde ꝓfundant. vt dicit Aristo. sed aceto post infusa reuiuiscunt. Item oleū purum ferrū positum a rubigine seruat qñ ferrū inde inungitur. sꝫ si fuerit corruptū vel aquosum ꝛ cū fece mixtū destruit ferrū ꝛ corrūpit vt di. Plinꝰ li. xv.

De oleastro. Ca. CXIII

Oleaster est siluestris olea sic dicta. eo ꝙ in folijs silis sit oliue. sꝫ eius folia sunt latiora. et est arbor inculta sterilis ꝛ amara. cui insertꝰ oliue ramus vim mutat radicis et ꝯuertit in ꝓpriam qualitatem. vt dicit Isi. li. xvij. Cuius lacrimo ē duplex Alia est similis gūmi sine vllo ꝗlitatis morsu alia est mordax seu similis gutte ammoniaci. vt di. Isi. Et ꝗuis oleaster arbor sit siluestris. tñ eius cortices gūmi et frōdes ꝯueniunt medicine. nam eius folia cū sint stiptica et amara. melle addito sanant vlcera capitis atqꝫ oris. vt di. Dyasco. succus corticis et frondiū stipticus est et ꝯstrictiuus. vnde valet ad intercipiendū humoꝝ omniū fluxū. vt dicit idem Gūmi eius valent ad multa. et illud qđ est mordax maxime. nam vulnera mundificat et sanat. gingiuas corrosas ꝛ corruptas adiuuat. et dentes motos roborat et ꝯfortat. Erisipilam. i. sacrum ignē ex colera furiosa carnē et ossa corrodentē reprimit atqꝫ sanat. valet ꝯ allopiciā et fluxū capilloꝝ. ꝛ tingit crines ꝛ caniciē vel palliat vl' retardat. vt di. Pli.

Coles De olere Capl'm. CXIIII

Olus ab olendo est dictum. eo ꝙ fm Isidoꝝ hoīes pmo oleribꝫ alerent anteqꝫ fruges et carnes ad esum hominibus pberent. pomis eīn ꝛ oleribus nutriebant hoīes ante diluuiū. sic aīalia graminibꝫ atqꝫ herbis vt dr Isi. li. xvij. et ꝗuis omnia graminosa in terra nascentia que sūt coquibilia et esui hoīm apta generalit olera dicant. tñ vulgariter caules olera dicuntur quoꝝ frutices et tirsi amplꝰ crescere ceteris oleribus arbitrant. vt dicit idem. quoꝝ summitates dicunt̄ mue quasi come in quibus maxime est vigens virtus naturalis. et ideo in timio tam herbaꝝ ꝗ oleꝝ maxime consistit efficacia medicine vt dicit idem. Est aūt herba frigida ꝛ sicca turbidū quidē ꝛ melācolicū generans sanguinē. horribilē etiam odorē facientē. vt di. ysa. in diet. ꝛ sunt etiā quidā caules estiuales et ꝗdā hyemales. ꝗꝝ herbe sunt ꝯposite ex ꝯrijs. Nam substantia est grossa ꝛ dura ad digerendū. Ius vo succus est colatiuꝰ et inde desiccatiuꝰ et ventris humectatiuꝰ ꝛ laxatiuꝰ. sed suba sine iure est

ꝯstipatiua. Tollit aūt coꝝ nocumentū si in aqua elixent. ꝛ aqua ꝓiecta in alia decoquā tur ꝛ cū pinguedie optime ꝯdiant. vt dr in dietꝭ. Est āt herba q̄ ꝓficit ꝑ transplātatōez nam q̄n in vno loco fuerit seminata. si postq̄ creuerit in plantā ad humū meliorē transferat. multū crescit. ꝛ tam in q̄ntitate q̄ in q̄litate seu ỽtute meliorat. In estate q̄z folia eꝰ tenera ab erucis ꝛ ab alijs ỽmibꝰ corrodūt. in hyeme ỽo gelu et pruina cōstringūt et sic efficiunt magꝭ tenera ad coquendū ꝛ ad comedendū meliora. nam reuocato calore ad interiora folioꝝ meliꝰ digerit suba coꝝ. ꝛ sic efficiunt magꝭ sapida ee sūt meliora. Pli. ỽo li. xx. c. x. multis laudibꝰ extollit caulem q̄ ad vsum medicine. ꝛ dicit q̄ eiꝰ triplex est spēs. q̄dā est crispa vtilis stomacho aluū modice mollicēs. alia lata habēs folia spissa. ꝛ ista minus valz ad medicinā. tertia tenuia hz folia ee simplicia ꝛ ceteris amarior. ſz vtilior medicine folia eiꝰ trita ꝛ apposita bis in die sanāt canū vulnera recentia. ꝛ inueterata mire sanāt. caulis paꝝ cocꝰ soluit. mlꝰtū cocꝰ stringit. vinoꝝ ebrietati resistit. neruos ꝯfortat. ꝛ io vtilis est paraliticis ꝛ tremulosis. lactis vbertatē ꝓbet puerperis. succꝰ eiꝰ valz ꝯ̄ venenū. dicit etiam idem q̄ valet ꝯtra morsum canis rabidi. odorem seminis eius coeti fugiunt serpentes. Multas numerat alias eius ỽtutes quas ꝓ tedio hō omitto. dicit etiā q̄ bractea siluestris. s. caulis ꝑ se nascēs hz effecꝰ fortiores ꝛc̄.

De ordeo   Ca. CXV.

Ordeū est dictū eo q̄ cito fit aridum vt di. Isi. vel ab ordine. eo q̄ eiꝰ spica q̄nq̄ sex ordines ꝯtinens inuenit. Et illud genꝰ ordei meliꝰ pascit aīalia q̄ triticū. ꝛ salubriꝰ hoīes q̄ malū triticū vel siligo. vt dicit Isi. Aliud est genꝰ ordei hñs duos ordines in spica sua. Tertiū dr trimense eo q̄ iactū in terra verno tpe celeriter recolligit. vt dicit idē. De ordeo dicit Pli. li. xviij. ca. vij. ꝑmū int̄ frumenta seritur ordeū. apd ēm multas nationes panis inde fit ꝑcipuꝰ. et polenta fit ex ordeo apud grecos. et illi ꝑmo ordeū aqua ꝯfundunt. qd postea desiccāt. ꝛ sic molis ꝯfringūt et a cortice farinam purgāt. Alij vt ytalici ordeū siccū in subtilē farinā molūt sine ꝯfusione aque ꝑcedente. Ordeū frugū oīm mollissimū est i medulla ꝛ seri nō vult nisi in sicca ꝛ solida terra. vn̄ ꝓpter suē sube molliciē multū cito rapit ad maturitatē. nec videt aliqd semen minꝰ calamitosum q̄ ad corruptōz. q2 citiꝰ crescit ꝛ recolligit. et anteq̄ triticū inuadat corruptio vel rubigo. Inter oīa ỽo crescētia frumēta viliorē hz palcam ꝛ humiliorē stipulā. ſz multū hz laudabilē medullaz q̄n mō debito parat et farinam accuratissimā seu polentā. vt di. Plinius. Est aūt vt dicit ysa. in dietꝭ. ordeū granū frigiduz ee siccum virtutem habens colatiuā ꝛ mundificatiuā et exiccatiuam. et parum habet ventositatis respectu fabe minus tñ nutrit faba q̄ ordeū. q̄uis etiam sit magis naturaliter inflatiua. nec eīn hñ semꝑ corpus nutriūt que ꝑ ventris folliculos sine corporis se extendūt. vt dicit idem. Multi aūt sunt vt dicit Plinꝰ qui plꝰ vtūtur ordeo in medicina q̄ i cibo. Inde tamē fit potus mūdificās. corpꝰ nutricēs ꝛ restaurans. spūalia membra recreans et mundificans. de ordeo eīā contuso de cortice mundato et cū aqua munda decocto fit medicinalis potus. quam phisici ptisanam vocant cuius virtus est sitis extinctiua. sanitatis custoditiua. febrilis caloris alteratiua. sed de ptisana quere infra lr̄a T.

De palma   Ca. CXVI

Palma est arbor victorialis. sic dicta vt dicit Isi. li. xvij. q̄ manꝰ victricis siue obtinētis victoriā est ornatꝰ. vel q2 est ad modū palme hoīs habens ramos. Est aūt arbor nobilis et insignis sempiterne pulcritudinis et viroris. diuturna vestita frondibus sine vlla successione ꝯseruans folia sua tempe hyemis ee estatis. et quia est arbor annosa durans in virtute et virore ꝑ multa tempa. ideo ad similitudinē auis fenicis q̄ multis viuit annis. palma a grecꝭ fenix est vocata. et cū sit arbor fructifera fructua ferens delectabiles et suaues. nō tamen in oīn ibꝰ locis vbi crescit ꝑcipit fructꝰ maturitatem. frequēter tñ in syria ꝛ in egypto fructus eiꝰ dactili a similitudine digitorū sunt vocati. quoꝝ noīa variant. nam alij vocant palmule similes mirabolanis in forme dispositione. differūt tamē ꝑ penitꝰ in sapore cuz isti sint saporis dulcissimi et iocūdi. mirabolani vero saporis sunt horribilis et amari. alij vocāt thebaici qui ee nicholani. alij mutalco quos greci canaibos vocant Nucusq̄ Isidorꝰ. Est aūe palma vt tangit glosa super psalmistaz arbor magne procetitatis et altitudinis. sed tamen ad cedri altitudinem

nō ptingit. Cui⁹ radix est aspa ꝛ rotūda. ī p/
fūdo ipi⁹ tre valde fixa. trūc⁹ āt ei⁹ solid⁹ est ꝛ
opac⁹ ꝛ imputribilis firmitat̄. cortex ei⁹ cir
ca truncū dur⁹ ꝛ rugosus. ꝛ q̄dāmodo pūgi
tiu⁹ ꝛ maxie v̄sus terrā. ꝛ iō difficilis est ad
scandendū ꝛ cū difficultate ptingit̄ ad eius
fructū. folia ei⁹ piramidalē habēt formā ad
modū gladij. q̄uis aūt palma dura sit circa
stipitē ꝛ aspera. in supiorib⁹ tn̄ iocūdi ē aspe
ctus in ramoꝝ pulcritudīe ꝛ ī coma. ī sūmi
tate ramoꝝ portat fruct⁹ suos et nō ī medio
folioꝝ. vt dī. Pli. li. xviij. Cui⁹ fruct⁹ est tāto
vnctuosior dulcior ꝛ sapidior q̄nto ī media/
ti⁹ solis radijs appropinq̄t. In mltis sq̄dez
regionib⁹ crescit. s3 nō ita fructificat sicut in re
gione feruida solis spiculis ↄtinue repcussa
ꝛ leui tra fabulosa et vitrosa. ꝛ iō palmis iu/
dea est inclita. vt dī. Pli. li. xviij. ca. v. Item
idem. palmaꝝ duplex est spēs. masculus ꝛ fe
mina. Mascui⁹ pmo floret. feīa p⁹ in germē
prūpit. nec fructificat femina nisi ita sit ꝓpin
qua masclo vt saltē mediāte vēto odore ma/
sculi feīa pfund̄ it. Idem etiā dī. Arist. li. ve
getabil̄. Et qū seminant̄ oportet vt masculi
ꝛ femine semia pariter seminent̄ ꝛ bina et bina
sint ↄposita. ꝛ ex singulis erūpit planta. vn̄
quaterne plantule ex eo coalescūt q̄ ad in/
uicē iandē coadherēt. ꝛ ad modū alic⁹ retis
mutuo intro nature artificio se ↄnectūt. nec
bene crescit nec etiā fructificat feīa sine ma/
sculo. imo si arbor abscidat̄ mascula femia
postbiduū sterilescit. s3 aspersis folijs et flo
rib⁹ masculi circa radices femine. femina ex
vicinitate masculi q̄si ex coitu itez vires re/
cipit et resumit. nec diligūt hmōi plantaria
locū humidū pinguē ꝛ fumosū. imo potius
locū salsū ꝛ arenosū. ꝛ iō vbi nō est tale solū
oportet aspergi salē nō iuxta radicē s3 aliq̄n
tuluz in vicinio. vt salis siccitate humorosa
tre supfluitas ↄsumat̄. Et dī. Pli. q̄dā ē spe/
cies palme in meridiano orbe q̄ tradit̄ esse
vna ꝛ nō multiplicat̄ alia ex ipa. s3 qū p̄ ve/
tustate oīno perit ꝛ deficit. itez ex se renascit̄
ꝛ reuiuiscit. ꝛ iō putat̄ fenix auis arabie ex
h⁹ palme argumēto nomē accepisse. q2 mo/
rit̄ ꝛ renascit̄ ex se ipa sicut facit palma supradi
cta. vt dī. Pli. ibidē. Itē ibidem dicit idem.
In ethiopia sūt varie palmaꝝ spēs. nō rari
tate magis q̄3 suauitate mirabiles. int̄ q̄s sūt
ille q̄ dicūt̄ cariace meliores ꝛ succo et cibo
Ai eaꝝ fruct⁹ succo sūt vberrimi. vn̄ ꝛ ex eis
vina p̄cipua exp̄mūt̄. Huculq3 Pli. li. xviij.

cap. v. Est igit̄ palma arbor singularis gcilis
stipite ꝛ hirsuta respectu folia q̄ exit. pulcra
āt est dilatata in ramior comis respectu ce/
li ad qd̄ supi⁹ in cacumine se extēdit. cui⁹ fo/
lia sūt longa in supficie q̄dez plana ac spissa
ꝛ flexibilia. diuersis ↄnexionib⁹ reputa spor
tulis valde apta. vt dī. Hiero. nihilominus
in angulis lateralib⁹ sūt incidentia et pacu
ta. cui⁹ rami dicūt̄ elate se scz eleuantes sur/
sum seruātes virorē ↄtinuū et se nūq̄3 ad in/
fima inclinātes. Et sm̄ h̄ media h⁹ dictiōis
elate ī penultima pduci bz. vt Canti. v. vbi
dr̄ Come tue elate palmaꝝ. elate tn̄ sine ela/
tes grece. dr̄ abies latine. ꝛ sm̄ h̄ penultima
corripit̄. et sic videt̄ ponere alia lr̄a q̄ dī. Cā/
ti. v. Crines ei⁹ sicut abietes. ꝛ sic media corri/
pi bz non pduci. Variat̄ aūt fruct⁹ palmetā
in forma q̄3 in ꝟtute sm̄ diuersitatē ligni a q̄
exit. ꝛ sm̄ diuersitatē soli in q̄ palma crescit.
ꝛ sm̄ variā receptōem caloris celestis q̄ di/
uersimode sm̄ diuersos situs ad palma/
rū cacumina se diffundit. vt dī. Pli. li. xviij.
Primū p3. nam in multis palmis raro vel
nūq̄3 inuenit̄ fruct⁹ ꝓpter malā vel min⁹ suffi
cientē dispositiōe3 ipi⁹ arboris. vt3 ī palmis
ytalicis. in q̄b⁹ raro vel nūq̄3 fruct⁹ aliq̄s in/
uenit̄. ꝛ si crescat nūq̄3 tn̄ ptingere ad matu
ritatē ꝛ ↄpletiōem debitā repit̄. vt dicit Pli.
Scdm̄ p3 ex p̄dictis quare in humo siue so
lo nimis frigido ꝛ humido pigui vel fumo/
so de facili nō pficiūt. imo sine remedio nul
laten⁹ ↄualescūt. vt dicit idē. Tertiū aūt p3
q2 in locis vmbrosis a radioꝝ solariū p̄ntia
absolutis. nec crescere pn̄t palme. ꝛ si forte ali
cubi creuerint. nullaten⁹ tn̄ pn̄t fructificādo
ad palmaꝝ glia3 puenire. et h̄ est qd̄ tangit
ysa. in dieta. dactili inq̄t fruct⁹ scz palmiferi
calidi sunt et hūidi in scd̄o g̃du. et diuersas
habēt actiones sm̄ regionū varias q̄litates.
Nam q̄dam nascunt̄ in regione frigida. i. re
misse calida. q̄dam in feruida. ꝛ q̄dam int̄ h̄
tempata. q̄ ꝟo in regione feruida vbi sol cō/
tinu⁹ est fruct⁹ sūt dulcissimi sapidi ꝛ p̄ vise o
sitate q̄daz aliq̄ntulū vnctuosi. ꝛ tn̄ cum sint
dulces valde si q̄s eis nimis vtat̄ aliq̄ n̄ pote
rūt sic vtentib⁹ inferre corpis lesiones. Naz
tumores ꝛ inflatiōes generāt dolorē oris et
stomachi et etiā capitis p̄stant. splenis ꝛ epa
tis meatus obstruūt ꝛ opilāt. ex q̄ p3 q2 oib⁹
dulcib⁹ vti ↄtinue nō est bonū. imo sepi⁹ aie
et corpi est nociuū. Fructus ꝟo crescentes
in tra frigida siue remisse calida ad maturi/

tatē nō puenitūt. ꝛ ideo in sua ponticitate ꝛ sic/citate pmanētes velut crudi corpꝰ nō multū nutriūt. qm̄ potiꝰ obsūt multū. qꝛ sūt ad dige rendū duri ꝙuis aliqn̄ multū stomachū ꝯfor tent. tn̄ ð stomacho de facili nō recedūt. vn̄ diutiꝰ ibi facientes morā torsiones ibi gene/rāt sepiꝰ ac inducūt. vt dicit idē. In crescen tibꝰ āo in regione mediocriter calida ꝙuis sint maturi tn̄ tāta inest eis aq̄sa hūiditas su perflua q̄ nō possūt in maturitate ꝯsūari vn̄ ꝛ corpa replent crudis hūoribꝰ q̄ sūt ma teria diutine febris. vt di. ysa. in dietꝭ. Est aūt fructꝰ palme ꝯpositꝰ ex molli sūba ꝛ car/nosa. ex nucleo duro ꝛ q̄si lapidoso. i cuiꝰ me dio semē ꝯtinet. tn̄ aliq̄ dactili inueniunt in syria et in egypto om̄ino sine nucleo. ꝛ tales spadones nūcupant. qꝛ in eoꝝ sūba non est rō sementina. vt di. Pli. Quanto āt palma natura et genere annosioꝛ. tanto fructꝰ eiꝰ melior est. nō eīm fructificat an̄ centū ānos. ꝛ tūc pimo hꝫ completas vires ꝛ pfectas. va let eīm fructꝰ palme sm̄ dyas. vtiliter in medi/cina hūt eīm vtutē leniēdi asperitatē arteria rū. ꝛ clarificandi vocē. ꝛ maxīe qn̄ bn̄ sūt ma/ture. nā viirides sūt stiptici. vt di. Pli quosdā milites Alexādri fuisse palmis viridibꝰ strā gulatos. vn̄ qn̄ om̄ino sūt virides nō conue niūt cibo. sꝫ solūmodo medicine. valēt etiaꝫ ꝯ dissenteriā ꝛ alios fluxus qn̄ more debito apponuntur.

De palmite.
Capitulum. CXVII.

P Almes. tis. dr̄ ꝓprie ramus vitis. vn̄ dicit Isi. li. xvij. palmes est vitis ma teria mollis. q̄ per nouella brachia emissus fructus affert. cuius foliū pampi/nus dr̄. eius eīm subsidio palmes ab ardore ꝛ frigore defendit atqꝫ aduersus om̄em in/iuriā pmunit. Qui iō alicubi intercisus est vt solē ad maturādū fructꝰ admittat ꝛ faciat vt dr̄. Isi. totā aūt virtutē suā ꝛ nutrimentū attrahit a radice. ꝛ qꝛ ꝓpter inclusum calorē in sube sue porositate fortis est attractionis multū attrahit humoris quē transmutat in subam ipiꝰ palmitis. et quod residuū est cō/uertitur in materiā germinis frondis fruc/tus atqꝫ floris. vt dicit Pli. li. xvij. qualis au tem fuerit humor nutrimētalis in radice ta lis ostendit in palmite. vnde docet compen dium salernitanū facere vuas diuersi coloris ex eadē vite. Si eī duū vitis inserit viti i mar cio fiat insertio in tribꝰ ramis ꝓcedentibꝰ ex vno stipite ipiꝰ vitis. si cū vno surculo inser/tionis loco apposueris colorē rubeū. ꝛ i alio colorē blaudū. ꝛ in tertio colorē croceū. sin/guli palmites ex pdictis ramis ꝓcedētes. ta les pferūt fructꝰ quales in inserēdo appositi sunt colores. sꝫ qꝛ in his ptibꝰ raro vitis vitis inserit. ꝙuis aliquotiēs palmes vitis aliis arboribꝰ inseratur. ideo solet fieri fructꝰ ma tatio isto modo. In marcio qn̄ incipit hu/moꝛ ascendere de radice. aperit cortex vitis caute circa radicē q̄ aperto fit coloris inter missio in circuitu inter lignū ꝛ corticē. ꝛ tūc diligentiꝰ custodit ne humoꝛ ascendēs ð ra dice exeat in scissurā vn̄ humoꝛ quē paula/tim attrahit palmes a radice mutat trāsiēs p colorem. cuiꝰ ꝑs vnctuosioꝛ trāsiēs in fru/ctum. in fructu ipo coloris vestigiū dereliu quit. Eodem artificio potest imutari queli bet plantula in sapore ꝛ colore. et sic sūt ar/bores q̄ naturaliter sūt ꝯstrictiue artificia/liter laxatiue. et econuerso. vt dicit idem. hoc idē dicit etiaꝫ Alfre. sup li. v. plantaꝝ. sm̄ q̄ spēs varie eaꝝ corticibꝰ insertōis seu planta tionis tēpe artificiosius supponūt. Palmes aūt vitis vt dicit Isidorꝰ quedā ex se emittit vimina siue vincula quibus arboribꝰ se vin ciunt et cōnectūt. quorum adminiculo freti ventis ꝛ turbinibus resistūt ne laxati palmi tes ventoꝝ flatibus dissipent et vt sine lap/sus periculo suos fructus sustineāt et vaga ꝓceritate se diffundāt. multū eīm in princi/pio sunt fragiles. ꝛ ideo talibꝰ indigent tena culis quousqꝫ efficiunt successiue solis be/neficio fortiores. singulis annis indigēt pal mites resecatione a supfluoꝝ debita expur/gatione. sic eīm plus fructificant ꝛ diffusius se dilatant. nō amputati aūt degenerāt et in labrusce speciem se transmutāt. Dinoscitur autem palmes generosus p nodoꝝ ꝛ germi num vicinitatē. Nam vt dicit Pli. li. xx. ca. xxv. palmes raros habēs nodos et distan/tes signū est infecūditatis. dēsitas vero ger/minū fertilitatis indiciū est. Quere infra ð natura vitis.

De propagine
Capitulum. CXVIII

P Ropago ꝓpaginis est nouellus vitis ramusculꝰ prumpēs et surgēs ex fla gello ꝑus terre infixo et immerso sic dicit Isi. Dicunt aūt flagella vitiū sūmita/tes siue extremitates. eo q̄ vētoꝝ flatibꝰ agi/tent que vel ꝓpt vitis dilatationē vel ꝓpter

renouatõem terre imerguntur. ex q̃bꝫ noue
plantule egrediunt̃ ⁊ vitis ꝓpagines appellã
tur. Propaginare est idem q̃d flagellũ terre
imersum sternere et inde nouas vites ꝓdu/
cere. ⁊ sic vineã dilatare. Nã ꝓpagare extẽde/
re et ꝓducere idẽ est. vt di. Isi. palmites ita/
q̃ vinee siue rami ad terre ↄcauitatez incur
uati et in quibusdã foueis a terra cooperti
quandã ↄcipiũt vim germinandi et nouas
ꝓpagines ꝓducendi. vnde virtus germinati
ua existens in flagellis sursum vi calorꝫ erũ/
pens paulatim transmutat̃ exterius in ꝓpa/
gines. pars vero eiusdẽ virtutis depressa in
ferius admiscetur terre et cõuertit̃ in radi/
ces a quibꝫ nouelle ꝓpagines attrahunt nu/
trimentũ. et tandem radices totaliter effici/
untur a quibꝫ ꝓpagate vites velut filie a ma/
tre cõtinuo nutriunt̃. et sic fit q̃d ꝑmo a nu/
trice sez radice nutriebat̃ conuersũ per ꝓpa/
gationis artificiũ in radicem. habet vt vice
uersa nutricis officio fũgat̃. q2 palmes siue
flagellũ q̃d ꝑmo nutrimentũ a radice hau/
sit nũc per ↄuersionez in radicẽ om̃es alios
a se crescentes velut mater nutrit. vt dicit
Gregori⁹.

De platano Ca. CXIX.

Platanus est arbor a latitudine foli/
orum sic dicta. eo q̃ patula sunt ain
pla. nam platos greci patulũ vocãt.
vt dicit Isidorus libro. xvij. cuius pulchri
tudinem exprimit scriptura dicens. Quasi
platanus exaltata sum. Eccl' xxiiij. Mollia
quidem habet folia et tenera : vitis folio si/
milia. vt dicit idem Dyasco. ad ista addit q̃
platanus est arbor frigida et sicca. cuius fo
lia in causis calidis et humidis sunt vtilia.
Nam vt dr̃ reuma compescunt et tumorem
calidũ oculorũ. decoctio corticum eius ⁊ fo
liorꝫ reprimit dolorem dentiũ. et vt dicitur
ossium aliorꝫ. virtutẽ dicit̃ habere leniendi
et acutos dolores mitigandi. vnde valere di
citur ↄtra combustiones si cum aliis leniti
uis apponat̃. eius etiã decoctio i vino valere
dr̃ contra venenum. hanc arborem laudat
Pli. li. xij. ca. iij.

De populo Ca. CXX

Populus est arbor a multitudine di
cta. eo q̃ ex eius calce. id est. fine vel
radice multiplex ramorꝫ densitas ori
atur. vt dicit Isidor⁹ li. xvij. Cuius gen⁹ du
plex est. Nam altera est alba. altera autẽ ni/
gra. Alba quidẽ habet folia ex vna parte al/
ba. ex altera viridia. et h̃ est bicolor habẽs q̃si
diei et noctis notas. nam alio mõ variat co
lorez in solis ortu. ⁊ modo alio in occasu. vt
dicit idẽ. ab hac aũt arbore vt dicit idem ef/
fluit resina iuxta eridanũ fluuiũ in ytalia. et
etiã i syria. et hec resina a Dyasco. ⁊ ab aliis
iudicat̃ medicinalis. nam sanguinẽ stringit
sudores ⁊ alios fluxus noxios compescit. ex
eis siquidẽ summitatibꝫ et comis solet fieri
vnguentũ frigidum opilatiuũ et caloris mi
tigatiuũ. tumoris repressiuũ. somni prouo/
catiuũ. et hoc vnguentũ populeon a medi/
cis nũcupat̃. et in multis causis necessariuz
iudicat̃. Dixit etiaz Isidorus q̃ populus et
platanus et salix mollis sunt materie et ad
sculpturã apte. et tales arbores precisis ra/
mis plus crescũt et in latũ et in longuz am/
plius se extendũt.

De pino .Ca. CXXI.

Pinus ẽ arbor picea a foliorꝫ acumi
ne sic vocata. pinum eñ antiq̃ acu/
tum appellabant. hec arbor dicit̃ pi
cea. eo q̃ desudat picem. vt dicit Isidorus
libro. xvij. Ex pino in insulis germanie gig/
nitur lacrima siue gutta que defluens frigo
re vel calore indurescit et gemmã facit. ⁊ di
citur electrũ. vt dicit Isidorus ibidem. hoc
autẽ electrũ alio nomine dicit̃ succum eo
q̃ arboris sit succus Dicitur etiã ibidem pi
nus prodesse cunctis que sub ea seruntur si
cut omnibus dicit̃ nocere ficus. Est autem
pinus arbor procera et valde recta leuis et
porosa. et tamẽ multũ fortis. cum sit nodo/
sa. et ideo ex pino optimi in nauibꝫ fiũt ma/
li. pini etiã edificiis sunt valde apti. de facil/
li tamen inflamant̃ ⁊ incendũt̃ qñ igni casu
aliquo applicant̃. et h̃ accidit q2 multũ ha/
bent pinguedinis et vnctuositatis. q2 picez
desudat. Hec arbor corticem habet durum
extrinsecus et rugosum. sed interius habet
humorem pinguẽ et viscosũ. qui a calore so
lis attractus exterius in estate ↄuertit̃ in re
sinam que quidẽ ꝑmo ex se est subalbida et
per decoctõnem quando pix efficitur reddi
tur valde nigra. Est autem valde odorifera
et odoriferũ facit fumuz. sed per multaz de/
coctionẽ diminuitur odor eius. folia habet
multa sed gracilia et acuta . et viret hyeme
et estate. Et cũ sit arbor pinguissima. in locꝭ
tñ crescit montuosis valde aridis et lapido/
sis. et cũ sit arbor multe pullulatõnis tanto
plus i altũ crescit q̃nto iferi⁹ plures ramos

pdit. vñ ramis pcellis ꝑsuo terrã plus se dilatat: in coma ꝑsus celũ. lente crescit ꝓpt viscositatẽ hũoris ꝛ grossiciẽ q̃ cito se digeri nõ pmittit. a suis corticibꝰ spoliat ꝛ nudat vt plꝰ durec. nam int cortice ꝛ lignũ generant vermes qñ incipit desiccari. ꝛ illi vermiculi corrodũt lignũ. ꝛ iõ corticẽ extrahũt ne ex corrupto hũore generent ꝟmes ad ligni ꝯuationẽ dresse pcipua medicina. Dicit autem Pli. li. xvj. ꝙ pinus sicẽ et alnus sub t̃ra ꝓfunde coopertꝰ diu durat. ꝛ iõ si cauet pinus ad aqueducꝰ ꝛ obturat ꝓfunde in t̃ra multis durat annis. ꝛ sup terrã iacẽs ꝛ in loco hũido ꝛ pinniloso corrũpit citiꝰ ꝛ senescit q̃ totaliter in aqua occultata sub terra ex aq̃ fluxu indurescit. diu itaqꝫ durat sub tecto nec de facili admittit cariẽ nec teredinẽ nisi p stillãtẽ pluuiã corrũpat. sꝫ sub terra ꝓfunda diutissime ab omĩ putredine ꝯseruat. E cõuerso aũt abies sub terra in aqua cito putrescit firmissima ꝟo est infra tectũ. vt di. Pli. lib. xxj. cap. x.

De pinea Ca. CXXII.

Pinea dr pini fructꝰ. vt dicit Plinꝰ. in imo iuxta stipitem grossius et rotundus. in summo ꝟo piramidalis ꝛ acuꝰ. in pncipio est viridis. sꝫ qñ bñ maturꝰ est alterꝰ coloris efficit ꝛ colore castanee colorat. Et est pinea nux maxima ptinens i se p fructu grana multa. q̃ in testis durissimis sunt inclusa. q̃ q̃dem p ordinẽ sibi inuicẽ sũt ꝯnexa. ꝛ m̃ nevnũ tangat aliud testarꝫ suarꝫ folliculis quasi q̃busdã parietibꝰ miro nate artificio sunt distincta. Sunt aũt sic ordinata grana. vt maiora maiorẽ et grossiorem ptem occupent. ꝛ minora minorẽ teneãt ordinatissime ꝛ ad ḡcilioreꝫ locũ ꝛ acutiorem sub maiore pondere sese inclinẽt. nam para grossior supiꝰ p quandã candulã adberens arbori dep̃sso ad terraꝫ acumine inferiꝰ aliq̃ntulũ se inclinat. ꝛ est pinea fortis adberẽtie ꝛ magne ꝯglutinitatꝭ q̃diu recens est. et a sua pingui hũorositate nondũ vetustate aliqua desiccat. cõsumpta pinguedine siue humore viscosa desiccata pinea dissoluitur et sic pa a pte et nucleꝰ a nucleo separat. Et ideo ꝺm Dyasco. et Pla. qñ est vtendum nucleis pinee oportꝫ vt integra pinea ponatur sup̃ carbones et leniter exurat. et sic duplex cortex eiꝰ interior. s. et exterior auferat. et tũc valde medicinalia sũt grana ista. habent em̃ ꝟtutẽ leniendi et humectandi et aliq̃ntulũ apperiendi et mũdificandi membra spũalia. et tussim mitigãdi. et ethicis et ꝯsumptis subueniendi et sanguinẽ augmentandi. Cortices etiã eiꝰ sũt medicinales. habẽt etiam sua stipticitate ꝟtutẽ sistendi sangoinẽ maxime mẽstrualẽ. et etiã dissentericũ fluxũ ventris restringendi. vt dicit Plateariꝰ et Plinꝰ libro. xv.

De pice Caplm. CXXIII

Pix pini lacrima est p coctõem ignis cum nigredine indurata. vt di. Isi. Picis autem duplex est spẽs. scꝫ naualis quia naues inde liniunt. et earũ rimetie subintrent aque picis beneficio obstruũtur. et liquida et vtraqꝫ calida est atqꝫ sicca. Alio tamen modo componit dura. et alio modo liquida. et a multis colophonia vel pix greca dicitur. quia in grecia in quãutate moxima inuenit. Vtraqꝫ est medicinalis. virtutẽ em̃ habet dissoluẽdi et ꝯsumẽdi. vñ valet cõtra vicia splenis et eius opilatõnem et in multis alijs ponitur malagmatibus ꝛ emplastris. Et dicit etiam Dyasco. ꝙ valet contra venenum ꝛ morsibus venenatis succurrit cum sale trita. pix autem ignem infla mat. manũ tangentis inquinat maxime calefacta. vestes mũdas et candidas sordidat ꝛ maculat. cuiꝰ macula q̃ ad colorẽ ꝛ odorẽ vix a vestibus delet.

De piro Caplm. CXXIIII

Pirus est arbor fructifera. sic dicta. quia in specie ignis est formata. Nã eius fructus a lato incipit et ad modum ignis in angustum finit. vt dicit Isid. libro. xvij. Pirus dicitur arbor. sed pirum eius fructus est. ꝛ fructus eius est ceterꝭ fructibus ponderosior. vt dicit idem. Vñ pauca pira videntur ponderosiora esse q̃ multa poma. vt dicit idem. etiam si dorso iumẽti apponant. De piris autẽ sic loquit ysa in dietis. dicit em̃. Pirorũ due sunt spẽs: alia est siluatica seu agrestis. alia domestica ꝛ ortensis. vtriusqꝫ autem piri frondes et rami sunt stiptica ꝛ constrictiua. sed fructus inter se multum differũt. Nam pira agrestia magis sunt pontica et terrestria magis frigida et sicca q̃ domestica. magis insipida et dura gustui q̃ plus generaliter indigesta. ꝛ iõ cibo nõ conueniũt sed solũmodo medicine quia vehementer constringũt ventris fluxũ et reprimunt colericum vomitũ si decocta in aqua fluuiali super stomachũ apponant.

Domestica & pira immatura sunt pontica grossa & dura & ad esum insipida atq3 mala. tn̄ p ditatōem & decoctōem in aqua dulci & melius seu alteri⁹ dulcis appositiōem coꝝ potest terrestreitas aliqntulū digeri & aspitas tempari. nec sic tn̄ multū ꝯueniūt cibo: sed poti⁹ medicine. Pira domestica matura frigida sunt & sicca. quoꝝ stiptica subā cū aqsa dulcedine est admixta. Et ido ꝯueniūt cibo et medicine. meli⁹ tn̄ ꝯueniūt medicine. melius tn̄ ꝯueniūt vtroq3 modo post cibum q̄ ante. nam post cibū laxant & cōpmendo cibaria depellūt ad locū decoctōis. & neruos orificij stomachi ꝯfortāt. ante prandiū vero sumpta ꝯstipant. & si in multa q̄ntitate a ieiunis sepi⁹ assumant̄ vermes in vētre generant et colericā duram et intolerabilē aūs incurabilem prouocant passionē. et illa pira que sunt dulcia ꝓpationis sunt complexionis et minus sunt frigida alijs. ideo frigidis et siccis plus ꝯueniunt. Hoc autem pira habent ꝓprium q̄ cocta cum fungis maliciosis omnē ab eis auferūt lesionē. & maxime siluestria ꝓpter sue ponticitatis intensionem vt dicit ysaac. Puluis siue cinis piri siluestris valet bibit⁹ ꝯtra fungos. vt dicit idem Sempaūt post esum piri debet subsequi vsus vini. nam vt dicit quidam sine vino sūt pira virus.

De pruno Ca. CXXV.

Prunus est arbor quā latini prunum vocāt et cū illi⁹ arboris mlta sūt genera: melior est damascena a damasco opido ꝑmi⁹ asportata. vt dit̄ Isi. cuius fruct⁹ stomacho ꝯuenit et medet̄. Hec sola arbor gūmi glutinosuz & ꝯpactū distillat q̄ vtunt̄ medici & sc̄ptores. vt di. Isi. li. xvij. Fructus aūt pruni dicunt̄ pruna. quoꝝ quedam sunt alba. q̄dam rubea. q̄dā nigra. que nigra sunt & aliq̄ntulū dura et acida sūt stomacho vtiliora. qualia sunt damascena. frigida sunt eīn̄ & humida. q̄n bene sunt matura humectant ac infrigidant et dant̄ contra febrilem calorē et siccam ventris ꝯstipationez. Papias eīn̄ dicit q̄ prunus est arbor idē q̄ lentiscus. Sed glosa super Dañ. dicit q̄ prunus et lentiscus sunt eadem arbor. s3 cū ex lentisco nō fiat prun⁹. nō erit eadez arbor prunus et lentiscus.

De papiro CXXVI.

Papirus ē quedaz iuncus q̄ desiccat⁹ ad nutrimentū ignitū in lucernis et lampadib⁹ est valde aptus. et dr̄ q̄si pabulū ignis. pir eīn̄ ignis dr̄. q3 in cereis ponit̄ ad ardendū. et est herba viridis et rotūda et exterius valde plana. inter⁹ habēs mollē medullā albam siccā bibulam et porosam. decorticatur aūt papirus vsq3 ad medullam & sic desiccat̄. parum tamen derelinquitur de cortice in vno latere vnde medulla tenera sustentet̄ et quanto min⁹ habet de cortice tanto clarius ardet i lāpade. & facilius inflamatur Locus aūt vbi crescit in palustrib⁹ pratis et aquarū ripis h̄ papirio. onis nūcupatur. vt dicit Isidor⁹. et dicit̄ hec papirus De papiro autem fiunt vasa papiria. Nam papirium est quicquid potest fieri de papiro. tante autez sunt magnitudinis papiri circa mēphim et in india vt ex eis fiant naues sic dicit glosa super. xviij. cap. ysa. et hoc testat̄ Plinius. et idem testat̄ historia Alexandri. De papiris etiā fiunt carte in quib⁹ scribebantur epistole que per legatos mittebant̄. fiunt etiā sportule pixides et cipse de papiris in quib⁹ lr̄e & alia reponūt̄. sicut dīc glosa. fm̄ Plinium autez multū valet medulla papiri ad aquā de aure extrahendam. illam eīn̄ naturaliter imbibit et ad se trahit. et io aqua extrahit̄ a vino cum papiro. De papiris dicit Pli li. xiij. ca. papiri in ꝑte crescunt i palustrib⁹ egipti et alijs quiescentibus nili aquis. vbi aque in altitudine duos cubitos non transcendūt. habent autem radices papirorū in illis stagnis crescentia spiss. tudinem vnius brachij. et sunt triangularea in lateribus ex quib⁹ crescunt iunci non amplius in altitudine decem cubitorū. et illis radicib⁹ incole pro lignis vtuntur ad cōburendū. et ex ipso papiro fiunt varia vtensilia et ex eis nauigia texunt. et nauium vela funes et etiā vestimenta. et inde faciunt vsum carte. Hucusq3 Plini⁹.

De paliuro Ca. CXXVII

Paliurus est cardu⁹ asperrim⁹ et spinosus crescēs in terra aspera & inculta vt di. Isi. habēs quedaz capitella spinosa & ad tangendū difficilia. nam manū ledūt tangent̄. & in illis capitellis ꝯtinetur semen diureticū valens. vt di. Dyasco. morsibus venenatis & ad calculū ꝯfringendum Paliur⁹ itaq3 est herba aculeata pedes vulnerās transeūtis. cui⁹ bastule ita sūt spinose q̄ etiam ꝓ asperitate ꝯtingi se vel comedi ab asinis nō ꝑmittunt.

De papauere Ca. CXXVIII

p Apauer est herba somnifera. soporē ei lāguētib⁹ facit. et ē duplex. s. vsualis et agrestis ex qua fluit succ⁹ quē phisici opiū dicūt. vsuale aūt aliud albū qđ ē frigidū et humidū. aliud nigrū qđ est frigidū et siccū aliud est rubeū. et agnoscūtur he spēs p flores albos purpureos siue roseos et subalbidos. Capita hūt magna ad modū maligranati. in q̄b⁹ recolligitur semē suū. semen aūt est vnctuosum. vñ ex eo fit oleū ad vsus multos ex succo folioꝝ et capitelloꝝ fit opium. vñ somn⁹ febricitātib⁹ puocatur debz dari cū cautela qꝛ multū opilat et infrigidat et mortificat. et maxime papauer nigrū ī multis antidotis et medicinis salubriter adhibetur. vt dicit Platear⁹ Plinius Dyascorides et Macer.

De plantagine Capl'm. CXXIX.

p Lantago est herba frigida et sicca q̄ a grecis dr̄ arnoglossa. i. agni ligua vt dicit Jsido. li. xvij. Eius eñ folia sunt plana et aliq̄ntulū neruosa sūt sicut lingua. et cū rotūditate sunt oblōga. in quorū medio surgit vna hastula fortis et angulosa in cui⁹ sūmitate recolligitur ei⁹ semen ī modū claue. Et ad huius herbe similitudinē formatus erat ornat⁹ in infula sūmi sacerdotis sicut dicit mgr̄ sup Exodū in historia. Et ē herba maxime cōueniēs medicine. Nā vulnera sanat etiā canis rabidi et ei⁹ morsus sedat. ydropicos iuuat. veneno repugnat. et maxime aranearuz. eius succus lumbricos necat et vehementē dolorē ventris mitigat vulnera saniosa mūdat et desiccat. sanguis fluxū et menstruoꝝ amputat. tumores apostemarū in pncipio repercutit et dissipat. masticata gingiuas tumidas et sanguifluas reprimit atqꝫ mundat. vt dicit Dyascorides q̄ multiformiter laudat virtutes magnificas arnoglosse.

De petrosilino. Capl'um. CXXX

p Etrosilinū est herba ortēsis odorata. sic dicta eo ꝙ in petris et locis petrosis sepe oritur. Cui⁹ spēs sūt plīes. sꝫ optimū ē macedonicū suaue gustu et odore aromaticū. vt di. Jsi. cui⁹ vsus cōpetit esui et etiā medicine. Est eñ herba calida et sicca et multuz diuretica apertiua diuisiua et cōsumptiua. ac humoꝝ grossoꝝ subtiliatiua stomachi cōfortatiua et appetit⁹ excitatiua. et ideo lapidez frangit. menstrua educit. ydropicis subuenit. opilatōnes splenis et epatis aperit. et multas alias passiones vt di. Pli. Dyasco. et Plat.

De pipere Ca. CXXXI

p Iper est semen vel fructus arboris aut fruncis in meridionali pte caucasi montis crescentis contra feruidum estum solis. vt dicit Jsidorus lib. xvij. cuius folia iunipero sunt similia. Cuius siluas serpentes custodiunt sed incole regionis illius cum illuc mature fuerunt eas incēdunt et serpentes ignis violentia effugātur. et ex huius combustione grana piperis que naturaliter erant pꝰus alba efficiuntur nigra accidentaliter et rugosa. Cuius triplex est species vt dicit idem. nam est piper longum scꝫ quod est immaturū. et piper album scꝫ quod ab igne est incorruptū. et piper nigrū quod scilicet torrido calore ignis nigrū est superficie et rugosum. Piper autem nigrū efficacius est longiori tempe ꝙ̄ aliud potest in magna efficacia custodiri. et quanto est ponderosius tanto est recentius et etiā melius. vt dicit idem. Sophisticatur autē mercatoꝝ fraude. nam vetustissimo piperi humefacto superaspergūt spumam argenti vel plumbi vt sic videatur ratione ponderis esse recens. Hucusqꝫ Jsidor⁹. Plinius autē li. xij. ca. viij. dicit ꝙ piper per longā adustōem solis nigrum redditur et rugosum. et hoc non sine piperis iniuria cum deberet esse albuz. sed ex celi intemperie sic nigrescit. hoc etiaz permittūt incole vt possit diutius et melius conseruari. sꝫ Dyasco. dicit ꝙ sarraceni qn̄ de nouo colligitur illud ponunt in clibano. et sic torrent vt virtus germinatiua a pipere auferatur ne in alijs partib⁹ valeat fructificare aut iteꝝ pullulare. Est aūt piper calidum et siccū in quarto gradu vt dr̄ in Plate. habet aūt virtutē dissoluendi consumēdi attrahēdi. cui⁹ puluis habet vim sternutatōem prouocandi et cerebrū a supfluitate fleumatica expurgandi et carnē supfluā corrodēdi et pānum in oculo consumendi. et spūalia membra a frigidis et viscosis supfluitatib⁹ emūdandi. maxime si cū ficubus siccis assumatur habet insuper vim calefaciendi stomachū et cōfortandi et appetitū puocandi sanguineis tñ et colericis nō est vtilis vsus piperꝭ. nam sanguinē dissoluit et desiccat et exurit. et idē

lepiā ꝛ alias passiones pessimas generat et inducit. vt dr̄ in Pla. Piper itaqꝫ granū est vile in aspectu exteri⁹ atqꝫ nigꝝ interi⁹ albuꝫ saporeacutū. odore aromaticuꝫ. in q̄ntitate modicū in virtute maximū. actu frigidū potē tia calidissimū. cui⁹ virtus nō sentit̄ q̄diu ē in tegrū. sꝫ cū masticatū fuerit vel contritū. Cu/ius virtutes dicere ad plenū esset lōgū ꝛ q̄uis sit multū ponderosū apud nos p̄ciosūqꝫ ꝓpter eius raritatē ꝛ efficaciā apd̄ indos tn̄ ꝓpter eius copiā pulegio vili⁹ reputat̄. vt di. Isi. ꝛ etiā Platear⁹.

De pulegio Ca. CXXXII.

Ulegiū est herba multū aromatica a pullulādo dicta q̄ vt di. Isi. apud indos pipe p̄ciosior est. Est aūt fm̄ Plat. pulegiū herba calida ꝛ sicca in tertio gdu. cui⁹ vir⁹ consistit in folijs ꝛ in flore. ꝛ debet colligi qn̄ est in flore. ꝛ est duplex. s. domesti cum qd̄ vocat̄ sisin briū ꝛ agreste. et virūqꝫ ē multū vtile et medicinale. virtutē eīn hꝫ dis/soluēdi consumēdi ꝛ confortādi ꝛ reuma frigidū cōstringēdi et desiccādi et tussim frigidā am putandi et matricē mūdificandi et coartan di ventris valuā. mēstrua educēdi confortādi stomachū. et appetitū excitandi. ventositatē extenuandi. et dolorē interiorū scꝫ intesti/norꝫ ex frigiditate mirabilit̄ mitigādi frāgē di calculū et conceptū adiuuandi. vt dic̄ Pli/nius.

De porro Ca. CXXXIII

Porrū nomē est eteroclitū qd̄ in sin/gulari dr̄ hoc porrū ꝛ in plurali porri. Virgilius. Detraxitꝫ rastros porrūqꝫ fac̄ tibi porros. ꝛ etiā in li. nūerorꝫ. xi ca. dr̄. In memoriam nob venitū porri cepe et allia ꝛc Porrorꝫ āt duo sūt genera. s. capitatū et sec/tile. Sectile autem dicit̄ paruuluꝫ nōdum transplantatū. capitatū vero maius qꝫ de lo co ad locum translatū est vt dicit Isidorus li. xvij. porrum sectile plus cōuenit medici/neqꝫ esui. capitatū hō ecōuerso. Est autē ca put albū carnosum. pelliculis siue tunicu/lis circūuestitum habens in fine plures ra/dices loco capillorꝫ quib⁹ terre adheret ꝛ su scipit nutrimentū. de medio autem capitis erumpit planta vt dicit̄ in libro vegetabiliū habens i stipit̄ supficie caput in quo semi/na colligunt̄ et habent singula grana singu los pediculos. per q̄s adherēt plante. nō fa/cit semen pmo anno sꝫ secūdo. sicut etiaꝫ di citur in li. Dyas. et macri. ypocras in multꝫ medicaminib⁹ porro vtebat̄. nam illi⁹ succū dedit solū ille bibendū contra vomitū sanguinis vnde valꝫ contra sterilitatē si a puellis sepius comedat̄ succus ei⁹ cū vino bibitus valet cō tra morsū serpētis ꝛ cuiuslibet venenosi ani malis. contritum cum melle sanat vulnera si sup ea emplastret̄. succus eius cum lacte mixtus vetustā sanat tussim. et etiā sanat vi/cia pulmonis. succus ei⁹ cū felle capre mixt⁹ addita tertia pte mellis auri infusus tepid⁹ eius sanat dolorē et iuuat contra surditatē cum vino bibitus soluit lumborū dolorem vulnera recentia cū sale mixtū porruꝫ cito claudit et sanat duricias relaxat. et fractu/ras cito cōsolidat. porrum etiā crudum co/mestū valet contra ebrietatem. stimulat ve/nerem et mollit durum venerē. Hec omnia dicit Plini⁹ libro. xx. ca. vij. vbi multa iā di/ctis superaddit. dicit etiā q odore solo scor/piones abicit et serpētes sanat morsum ca/nis cū melle. valet etiam contra dentiū do/lorem et eorꝫ vermes interficit. somnū ꝓuo/cat morbū regiuꝫ interficit ꝛ ydropisim cu/rat habet tn̄ quedā vicia. quia aciem oculo rū bebetat et inflationē generat. grauat sto/machū sitim ꝓuocat sanguinem incendit ꝛ inflamat si frequenter et nimiū comedatur. Dyucusqꝫ Plini⁹.

De quercu Ca. CXXXIIII

Quercus est arbor glandifera. anno sa solida et compacta duri corticis medullam modicā habens interius siue nullā. super folia generans quandam stipticam et insipidā materiam quā medici vocant gallam. portans fructus qui vocan tur glandes. quibus porci et etiā aprioli in nemorib⁹ saginant̄. radicem habet fortem ꝛ tortuosam. in terra multū se profund anteꝫ et cifitione fortissima adherentē. cui⁹ corti/ces fructus et frondes eiꝰ sint frigidi stipti/ci et sicci. sunt vtiles medicine. dr̄ āt quercus a querēdo eo q in ea solebant dij gentium responsa dare. vt dicit Isi. li. xvij. vel ideo q in ea solebant antiqui querere glandes ad edendum sicuti etiā dicit poeta. Mortales primi ructabant gutture glandes. Fuit au tem hec arbor ioui antiquitus consecrata. Unde dicit Ouidi⁹. Et que desiderāt patu la iouis arbore glandes. Crescūt aūt quer/cus in locis montuosis et saltuosis ꝛ maxie in terra basau. vnde quercus glandifere in magnitudine duricia et fortitudine alias

arbores precellũt vt dı. glo. Hiero. super Amos ca. ij. Est aũt quercꝰ idẽ qꝺ ilex. quere sup eodẽ in lr̃a J. quercuũ fructꝰ glãdes dicũtꝗ̃ crescũt int̃ folia nullo flore pentꝰ ꝓcedente ꝛ sũt glãdes rotũde extertꝰ ꝛ oblõge et multũ plane. ꝛ specularesaliq̃ntulũ subluscide sic vnguis. et sicut ꝺr in dietꝫ. glãdes frigide sunt et sicce. et ideo difficiles sunt digestioni et inobediẽtes et ventrẽ ꝯstipant co. ꝛ tarde de stomacho descẽdẽtes. et dolorẽ capitis generãtes. ꝓpt̃ fumos grossos ex glandibus resolutos de stomacho ad cerebruꝫ ascendentes. Sũt aũt in ꝓncipio virides ꝫ efficiũtꝗ̃si fulue ad maturitatẽ ptĩgentes. crescẽtes in q̃busdã capsulis rotundissimis planis intertꝰ. ꝫ callosis extertꝰ aliq̃ntulũ et hirsutis. Habẽt aũt intertꝰ medullaꝫ spissam ꝛ plenã q̃dam pellicula circũdatã ꝗ̃ diuidit int̃ corticẽ et medullã et est cortex cum medulla et capsula sua magne stipticitatꝫ ꝛ siccitatis. et non boni saporis maxime adhuc viridis. sed q̃ñ bene maturant̃ et assantur ĩ igne vel in dulci aqua elixant̃ meliorantur in sapore ex aque dulcedine ꝛ calore. valent enĩ ꝯ venenũ qꝛ opilãt poros ne ad cor venenositas se diffundat. humores putridos desiccãt. ꝛ fluxũ mẽstrualẽ valde cohibẽt atꝫ sedãt. vt dı. ysa. in dietis

De quisquilijs.
Capl'm. CXXXV

Uisquilie dicũt̃ purgamẽta frumẽti sicut ꝺr amos ca. viij. que cadunt quando frumentũ purgatur. ꝗ̃ quidem inutiles sunt hominibꝫ ad comedẽdũ. porcis tñ et altilibꝫ ꝓbent cibũ. admixte frumento ipsum inficiunt et ei nihil afferũt nisi pondus. Quisquiliarũ tamẽ grana leuia sunt et vacua cauata a vermibus et corrosa quorũ medulla interius consumitur. ideo ipsorꝫ teca vacua inuenitur. propter qꝺ nõ enĩ ventrem satiant ꝗ̃ꝫ aggrauant atꝗ̃ inflant.

De rosa Ca. CXXXVI

Osa vt dicit Pli. est arbor spinosa et parua. cuiꝰ virtꝰ maxima est in flore. secũdario vero est in folijs ꝛ semine Nam arbor est medicinalis quo ad florem. quo ad folia. quo ad semen. Est autem rosa duplex. quia quedam est domestica siue ortẽsis. ꝛ q̃dã est siluestris. Ortẽsis plantat̃ et colit̃ sic vitis. ꝗ̃ si remãserit inculta ꝛ a superfluis nõ purgata degenerat ĩ siluestrẽ. Agrestis vo rosa ꝑ frequentẽ mutatõeꝫ ꝛ culturã efficit̃ vera rosa. differt aũt rosa ortensis a siluestri in florꝫ multitudine in odore in colore ꝛ in ꝟtute. quia folia siluestriũ sunt plana lata subalbida. pauco rubore admixta. minus odorifera et minꝰ operantia in medicĩa Folia aũt ortensis rose sũt multa mutuo coherentia et ꝯuexa. oĩno rubea vel omnino albissima mire redolentia in sapore stiptica et quodãmodo mordicantia et magne efficacie in medicina. q̃nto magis conteruntur et cõfringũtur tanto magis efficacia et aromatica sentiunt̃. De spina quadam dura et aspera oriunt̃ sed tñ spineã naturã nullatenus imitant̃. decore et odore nobilitant spinam suã. q̃ñ aũtẽ ꝓmo germinãt includitur flos in granosa cortice viridi seu virẽte. quo tumescente erũpũt q̃dam folia dura et acuta. in quoꝝ medio erũpunt alia folia mollia et se mutuo cõplectẽtia et paulatim rubẽtia ꝗ̃ completa ꝯtra solis ortum se expandunt. et qꝛ tenera sũt et adherentie debilis in ꝓncipio. iꝺ illis ꝓuio folijs virentibꝫ inferiꝰ rubea folia tenera et mollia in circuitu inuicẽ tur vel muniunt̃ in quoꝝ medio apparet semen minutũ et croceũ et valde odoriferum qꝺ adheret sup rose fructũ. ꝓmo aũt format̃ rose fructꝰ anteꝗ̃ꝫ folia ad plenũ se expãdent Et eiꝰ fructꝰ sunt q̃daꝫ noduli parui duriciẽ ꝗ̃ dã villositate q̃busdã granulis pleni q̃ primo sũt virides. ꝫ post casum semis et foliorum in autũno rubescũt q̃ñ pleue sũt matura et mollescũt circa hyemẽ et nigrescũt. et eorũ sapor stipticus est aliq̃ntulũ acetosus sicͥ sapor mespiloꝝ. ꝫ inutiles sunt ad manducandũ ꝓpter villaginẽ intertus latitantem. ꝛ comedentis guttur intertꝰ offendentẽ. nascitur aũt arbor rose q̃ñꝗ̃ꝫ ꝑ seminatiõeꝫ q̃ñꝗ̃ꝫ ꝑ plantatõem. q̃ñꝗ̃ꝫ ꝑ insertõem. ꝛ ꝑficiant rose ꝑ trãslocatõꝫ et ꝑ incisionem. Dicitꝗ̃ꝫ Pli. li. xx. ca. iiij. flos rose inter flores obtinet ꝓncipatũ. et iꝺo solet ꝓncipalia ꝑs hoĩs scꝫ caput rosaꝝ floribꝫ coronari. vt dı. Pli. et ꝺ rõne decoris odoris suauitatis et virtutis. Nam sua pulchritudine aspectũ reficit. suo odore olfactũ afficit. suauitatis mollicie tactũ elinit. sua ꝟtute multis lãguoribꝫ ꝛ morbis obuiat et succurrit. vt dicit ideꝫ. viridis enĩ ꝛ sicca ꝯpetit medicine. De viridibꝫ autẽ folijs rosarũ fiũt multa. vt ꝺr in Pla. nam rose minutatim icise decocte in despumato melle mel reddũt aromaticũ et medicinale.

Istud enim mel confortat et mundificat et mundificando dissoluit. et digerit humores viscosos fleumaticos atque grossos. cum frigida aqua stringit et constipat. cum calida laxat. De rosis autem bene contrito et cum zucara bene incorporatis fit zucara rosacea. que habet virtutem confortandi et constringendi. valet etiam contra fluxum dissenterie et contra vomitum colericum et contra sincopim et cardiacam passionem. De rosis etiam in oleo macerans fit oleum rosaceum in multis causis necessarium. valet enim contra calefactionem epatis si inde epatis regio inungatur. valet contra dolorem capitis ex calida causa si inde frons et tympora liniantur. et valet contra caloris distemperanciam in acutis etiam sompnum provocat et inducit. Ex rosis etiam viridibus fit aqua rosacea per decoctionem ignis sine foliis. et hec aqua valet ad supradicta omnia. valet etiam in collirijs oculorum et in vnguentis dictarum. quia pannum superfluum et maculas faciei abstergit et cutem subtiliat. Ex rosis etiam siccis fiunt plurime medicine. Nam odor siccarum rosarum cerebrum reparat confortat. eius decoctio in aqua celesti omnem fluxum ex calida causa sedat. puluis earum sanguinem sistit de naribus profluentem. desiccat et consumit putridum humorem gingiuas et radices dentium corrumpentem. confortat dentem mobilem casum comminantem. puluis eius cum croceo contritus et albugini oui mixtus sanat efficaciter dolorem oculorum et stringit humorem et sanguinem ad oculorum venas defluentem reprimit humorem vnde et ipsam releuat descendentem. Has et multas alias rose virtutes tangit Pli. li. xx c. xix.

De radice Ca. CXXXVII

Radix a radio dicitur. quia quasi quibusdam radijs fixa terre demergitur in profundum. Vel dicitur a rado dis. quia si eradatur non repullulat. Est quidem radix tam principium herbe quam arboris et est mollis in substantia porosa villosa tortuosa. mollis siquidem et pinguis est substantia propter faciliorem humiditatis attracte incorporationem. porosa est propter faciliorem et copiosiorem humoris ad nutrimentum foliorum et frondium transmissionem. villosa est propter abundantis nutrimenti attractionem. quod enim facit os in animalis corpore hoc facit radix in corpore arboris siue herbe. per villos enim adheret terre. et quod sibi conueniens est attrahit de humore. et attractum per poros quasi per venas transmittit ad nutrimentum plante. tortuosa est propter fortiorem adherenciam et in terra fixionem. variatur autem radix in figura et dispositionem secundum diuersam actionem caloris operantis in substantia li materia radicis. que aliquando est subtilis. aliquando grossa. aliquando mediocris. sicut dicit comentum Al. super li. de plantis. Nam si fuerit materia aquosa aerea subtilis et calor fortis erit radix oblonga et recta in figura et acuta. et si humiditas nutrimentalis fuerit grossa et terrestris erit radix dura et sicca. quia talis humor vi caloris fortius coagulatur. si vero fuerit materia mediocris et calor fortis equaliter ab omnibus partibus a calore attrahitur et propter partium equalium coadunationem rotundatur. et sic fit radix rotunda in figura. Si vero fuerit calor debilis et materia viscosa non potest multum materiam eleuare nec etiam dilatare. non eleuat partes eius leuiores. grauiores propter pondere. hic inde diffunduntur. Et sic etiam in eis relinquitur forma inequalis cum quadam nodositate et asperitate. radix ab humore terre actione caloris generatur. a calore celesti penetratur. cuius virtute nutrimentum conueniens sibi attrahitur et incorporatur. ex situ et dispositione terre radix dispositionem consequitur et complexionem. Nam que in terra dulci et mediocriter sicca nascuntur et aqua nutriuntur pluuiali sunt meliores et ceteris laudabiliores. que vero nutriuntur in terra molli et palustri vbi aqua stans est et putrida de qua hauriunt nutrimentum. propter malignitatem et corruptionem aque ceteris sunt deteriores et minus salubres tam in cibo quam in medicina vt di. ysa. Radix occultatur sub terra et latitat ab aspectu. et suam virtutem et efficaciam manifestat in fronde et in flore et in fructu. in terra occultata viuit proficit et melioratur. que extracta a terra moritur deficit et desiccatur. Totius arboris siue plante pars despectior est ipsa radix. et tamen sicut vtriusque mater est et principium. sic vtriusque nutrix est et maxime necessarium sustentamentum. et quanto profundius terre visceribus se infigit tanto efficitur solidius et firmius arboris fundamentum. Radix cum sit in sua substantia valde mollis. virtute tamen et subtilitate innati caloris lapides duros penetrat et vsque ad eorum intima se profundat. tempore hyemali calor naturalis fugiens frigiditatem aeris ad interiora radicis se recolligit et ibi multiplicatur. ad sui reparamentum et nutrimentum a ramis exterioribus ad se attrahit humorem et tunc hyeme ex attracto humore radix materiam accipit quam parturiendo frondes et flores verno tempore post emittit. vnde herbe que prius erant aride et sicce et quasi mortue in hyeme humore euaporante ad superiora in vere reuiuiscunt. Item

qualitas scȝ bonitas vel malignitas radicis ad ramos dertuat̃ ꝛ sepe ostendit̃ in fructu et flore. q̃d virtutis vel vicij lateat in radice. sepiusq̃ tñ põticitas siue amaritudo humoris radicis digerit̃ ꝛ dulcorat̃ beneficio aeris subtiliantis et caloris celestis materiã depurantis. vñ freq̃nter accidit q̃ radix amara fructum dulcẽ pereat ꝛ pducit. qd pȝ in radice vitis ꝛ oliue. Dicensq̃ ysa. in dictis vniuersalibȝ. Dicit etiã Arist. q̃ arbores q̃ infirmant̃ et nõ fructificãt solet eis mederi in radice. q̃ inciditur radix et lapis ponit̃ in scissura ꝛ sic effluit grossus humor ꝛ corruptus velut de coctura. et sic post humore extracto ꝛ aere nouo radicẽ interius subintrante renouat̃ arbor ꝛ sanat̃. Itez dicit ysaac ꝛ Galienus ꝛ muscũ als misticũ athenienseṁ dixisse. omis herba cuius radix est mulier nutrimẽti eius semẽ nõ est nutrimentũ. vtȝ in pastinaca in rapa. et huiusmodi. ꝛ ecõuerso. quaȝ semẽ nutrit radices eius nõ sũt nutritiue. Est aũt q̃daȝ herba cui radicis nomẽ appropriat̃. q̃ calida ẽ ꝛ sicca. ꝛ est siĺis raphano in frutice. hȝ aũt virtutez incidendi et dissoluendi et ↄsumẽdi ꝛ aperiendi poros. Vñ valet ↄ febres q̃ ex causa frigida perueniunt splenis opilatõem aperit. et eius etiã duriciẽ soluit. ydropicis subuenit ꝛ succurrit. redarguentẽ ꝛ acrẽ hȝ saporez. ꝛ idõ plus ↄuenit medicine q̃ȝ cibo. sicut rapa ecõuerso plus ↄuenit cibo q̃ȝ medicine. Est eĩ calida ꝛ humida et ceteris herbis ꝛ radicibȝ plus nutrit. vt di. ysa. in dietis. mollẽ ac dulcẽ ꝛ inflatã carnẽ facit ppt̃ sui ventositatẽ et inflatõnẽ. vñ cocta melius nutrit. cruda vel male cocta difficile digerit̃ ꝛ in venis et i poris facit opilatõem. valet etiã fm medicinã. nã in iure eius pedes podagricoꝝ et arteticoꝝ loti doloꝝ recipiũt mitigatõez. De semine aũt rape sicũt raphani fit oleũ vsibȝ multis necessariũ ꝛ maxime in lucernis. non tñ licitũ fuit tale oleũ apponere in lucernis cãdelabri i domo dñi. vtȝ in glo. sup Exo. xxvij. vbi dñs cũ distinctõe iubet̃ offerri oleũ nõ raphaninũ nõ mirteũ vel mirtinũ sȝ purissimũ de lignis oliuaꝝ. q̃ aliud offerre nõ erat licituȝ. sicũt nec accendere ignẽ alienũ q̃ȝ q̃ de celo descendit ꝛc̃. Cambronezas

De rampno Ca. CXXXVIII

Rampnus est arbor multũ dura ꝛ nodosa ramosa et spinosa. Nam folia hȝ aculeata. spinis acutissimis consita in lateribȝ munita. et ideo suis aculeis solet manũ ledere ↄtingentis. et pedes pungere ipsa folia ↄculcantis. in pncipio q̃n nascit̃ folia hȝ mollia et lenia et q̃nto plus crescit tanto asperior efficit̃ ꝛ in acutiorẽ aculeum indurescit. di. mgr̃ in historia sup Iudi. ꝛc. q̃ testante Iosepho rampnus hȝ singularem hãc virtutẽ ignẽ ex se pferẽdi. Nã eius folia q̃n cadũt ꝛ desiccant̃ multe dicunt̃ esse siccitatis et cuiusdã lente vnctuositatis. ꝛ idõ q̃n ad est ignis vel fortis in calidis regionibus passio caloris solaris. folia illa disposita inflamationi ad modicũ calidi ꝛ sicci venti flatu incendunt̃. cuius incensionis occasiõe aliq̃n vicina nemora mirabiliter exurunt̃. de rampno etiã dicit Pli. li. xxiij. Inter generanarbor frutex spinosus est rampnus. habens ramos ꝛ folia in quibus sunt aculei recti non adunci hũs in ramis quosdã folliculos habentes siue fruct⁹ in quibȝ est semen habẽs virtutẽ attractiuã. nam et secũdinas abortiuo trahit. Est aũt arbor magne amaritudinis tam in radice q̃ȝ in folijs ꝛ in ramis. est tũ vtilis medicine. Nam ex succo radicis ꝛ tirsoꝝ p decoctõem fit medicamen q̃d medicilicium vocant. et i quibusdã aculeis lucidũ dr̃. q̃ oculos reddit claros. nã maculã oculi delet et valet ↄ lippitudinẽ et alia vicia palpebraꝝ. et ad aures purulentas ꝛ gingiuas putridas ꝛ sanguis excreatões ꝛ ↄ mulierũ pfluuiũ q̃n abundant humores supflui imatrice quã optime purgat ꝛ inanit vt di. Pli. sanat vlcera labioꝝ ꝛ valȝ ad scissuras ligue vt dicit idem.

De resina Ca. CXXXIX

Resina vt di. Pli. li. xxvij. est lacrima sudore lignoꝝ exalata vt balsamũ ferule pini et lentisci et arboꝝ et ceterorum singuloꝝ q̃ sudare perhibent̃. reyn enĩ grece emanare dr̃ vel sudare sicut ligna odorifera orientis sicut gutta balsami aut ferularum. ꝛ ceterorũ gutta durescit in gemmam scilȝ in electrũ. Prima aũt resina dr̃ therebinthina ꝛ est pstantissima pre alijs et defert̃ de arabia indea sita cipro et affrica et ab insulis cicladis. Scd̃a est leutiscina q̃ mastix vocat̃. hoc ebyo insula deportat̃. Tertia est pinealis. ꝛ hoc nũc est liquida nũc dura inuenit̃. Ducis ꝛ Isi. Resina igit̃ dr̃ quodlibet gũmi liquidũ vel aridũ. liq̃da resina vt balsamũ ꝛ therebintina dura. vt mastix ebns et mirra. ꝛ bdel. Omis aũt resina pmo est mollis ꝛ liq̃da vel viscosa. in pma sui emanatione et aliqua re

manet liq̃da et aliq̃ calore vel frigore indu/
raẽ. Om̃is aũt resina est vtilis in medicina.
et ideo ponit in nobilibꝫ antidotis et vnguẽ
tis. Naturas aũt et ꝟtutes singuloꝝ quere ĩ
locis suis.

De rubo Ca. CXLI

Rubus est densitas spinaꝝ ꝛ vepriũ ꝛ alioꝝ fruticũ aculeos habentiũ, q̃ñ in aliq̃ loco crescũt sil'. vt di. Isi. ꝛ est rubetũ siue rubus nomẽ appropriatũ spinoso frutici ferenti mora agrestia. q̃bꝫ pa stores releuãt famẽ suã. Cuiꝰ fructꝰ p̃mo est rubeꝰ ꝛ iõ a rubore fructuũ est dictꝰ rubus. in ramos lõgos graciles et rotũdos spino/ sos et densatos subrubeos ꝛ in se reflectos se diffundit. cuiꝰ folia sũt breuia ꝛ ĩ lateribꝫ sũt scissa aliq̃ñtulũ et acuta. hñtia exteriꝰ q̃sdaꝫ aculeos paruulos. paꝝ curuos ꝛ aduncos valde pũgitiuos. Uñ totꝰ rubus a radice vſ q; ad summitatẽ aculeatꝰ est ꝛ spinosus. cu/ ius aculei ꝟsus terrã paꝝ recurui ad simili/ tudinẽ dentiũ sunt formati. cuiꝰ fructꝰ p̃mo est viridis durꝰ ꝛ valde stipticꝰ. deinde fit ru beꝰ paꝝ acetosus. vltimo efficiẽ niger ꝛ dul cis q̃ñ penitꝰ est maturꝰ. Cuiꝰ succꝰ est rubeꝰ ꝛ inficit sicͥ sanguis. ꝛ est fructꝰ exteriꝰ tenuis/ sima pellicula ꝛ molli circũdatꝰ folliculꝰ qui busdã distinctꝰ. et cũ q̃dam rotunditate pa rũ eleuatꝰ sꝫ plenꝰ est quadã carnositate hu mida interiꝰ ꝛ granosus. ꝛ est arbor medici/ nalis cũ fructu suo. Est eñi rubꝰ frigidus ꝛ siccus ſm Pla. vt dicit idem. Dicit etiã Cõ stan. similitates esse eiꝰ stipticas ꝛ valere ꝯ ca lida apostemata ꝛ vsturas. ꝛ ꝯ rubores ocu loꝝ si cime eiꝰ cũ albugine oui ꝯterant ꝛ ap/ ponanẽ. succus etiã turionũ eiꝰ ꝛ cimaꝝ va/ let etiã ꝯ dissenteriã cũ aqua ordei. Hucusq; Pla. De fructꝰ aũt eiꝰ vtilitate q̃re õ in lit tera M. de moris agrestibꝫ in terra quidẽ sterili crescit et est optimũ circa ortos ꝛ etiã vineas munimentũ. Nam sua spissitudine bestias ꝛ trãseũtes hoĩes arcet ab ingressu. lepoꝝ ꝛ hmõi minutoꝝ aĩaliũ est receptacu lũ. auiũ in eo nidificantiũ defensaculũ et la tibulũ. Nam ad h̃ dati sunt ei aculei a natu ra vt eis q̃si cũ mucronibꝫ se defendat. et iõ manꝰ inuadentiũ fructꝰ suos vulnerat et pũ git. et ad sua interiora aduersarios ingredi nõ p̃mittit. Rubꝰ etiã vmbrosus est ꝛ obscu rus sua densitate soli nõ p̃uius. ꝛ iõ colubri ꝛ talibꝫ venenatis reptilibꝫ est amicꝰ. ꝛ ĩbõ a rubo dꝛ rubeta q̃dam rana venenosa q̃ ru bos ĩhabitat ꝛ frequẽtat. vnde iuxta rubos dormire non est tutum, ꝑter eꝰ venenosa. vt dꝛ in historia sup Exo.

De ruta. Caplm. CXLII

Ruta est medicinalis herba dicta eo q̃ sit feruẽtissima. cuiꝰ duplex ẽ spẽs scꝫ agrestis ꝛ domestica. ꝛ vtraq; est feruida sꝫ agrestis mags. vt di. Isi. li. xvij. c. vi. Hãc venenis ꝯtrariari et repugnare do cent mustele. q̃ p̃mo rutã comedũt ꝛ eiꝰ odo re se muniũt ꝛ ꝟtute anteq̃ʒ dimicẽt tum ser pente vt dicit idem. immo mustela vim rute nosceñs post ipiꝰ esum inuadit secure ꝛ inter/ ficit basiliscũ. vt di. Pli. Dyasco. et Cõstan. Multis siquidẽ laudibꝫ eam extollit Pli. li. xx. c. xxviij. fere p̃ cunctis herbis. dicit eñi ꝟtutẽ hr̃e calidã scꝫ ꝛ siccã. stomachi ꝯfortatiuã si sepe potẽ. Item vim hꝫ partus mor tui expulsiuã. ꝛ imũdiciaꝝ matricis eductiuam et ꝯsumptiuã ꝛ ꝑ ꝯñs purgatiuã. Item ꝟtutẽ hꝫ hũoris venerei ꝯsumptiuã. et ipsiꝰ appetitus in masculis repressiuã. qꝛ in eis ĩ/ tendit siccitatẽ et calorẽ ꝯplexionalem ĩ ma sculis dñantem. et quaꝝ qualitatũ intensio ne desiccaẽ humor et ꝯsumiẽ qui solet esse ĩ viris causa venerei appetitꝰ. in mulieribꝫ aũt frigidis ꝛ hũidis opaẽ ex cã ꝯria ꝯriũ supra dicis. decoctio etiã rute sedat dura tormẽta ventris si potẽ. hec herba calida si sup ven tris regionẽ cathaplasmeẽ mundat ꝛ iuuat pulmonẽ ꝛ pectora a hoĩe cã hũida ꝛ frigi/ da mẽbroꝝ spiritaliũ infectiua. decocta cũ oleo vermes ventris necat. cruda comesta acuit visũ. oculoꝝ caliginẽ dissipat atq; cu/ rat. fluxũ sanguis ꝑ nares eiꝰ succꝰ naribꝰ in/ stillatꝰ desiccat ꝛ sedat. comesta vl' potata ve nenis oĩbꝫ potẽter obuiat. ꝛ oĩm venena/ toꝝ morsibꝫ cũ aliq̃ sale et nucibꝫ ꝯtrita pa riter curat. mire succꝰ eiꝰ naribꝫ instillatus a fleumate caput purgat. ꝛ epilẽticos multũ iuuat. dolorẽ dentiũ eꝰ decoctio releuat. mẽ bra galitica ad sensũ reuocat et poros ꝑus clausos deopilat. vẽtositatẽ intestinoꝝ po/ tẽter extenuat et omnẽ interiorẽ dolorẽ se/ dat. lippitudinẽ oculoꝝ et ruborẽ cũ cimino in aqua rosacea ruta mixta mũdat mirabili ter atq; sanat. Cuiꝰ odor oĩa venenosa de or tis fugat. et iõ plantaẽ circa saluiã quã ser pẽtes diligũt et bufones vt eos fuget. De ru ta q̃ꝫ di. Pli li. xix. c. ix. Ruta vult seri ĩ equi noctio autũnali. odit hyemẽ fimũ et hũorẽ. siccis gaudet tp̃ibꝫ. terra latericia ac cinere

vult nutriri. et cinis ei⁹ semini debet misceri vt careat erucis. mustū ruratū bibebāt anti qui romani ꝯ venenū ⁊ alias multas passio nes. Vim seminatiuā hȝ in sese in stipite in surculo ⁊ in radice. Nā incuruato rami ali cui⁹ cacumīe statim fixa in terra radicatur ⁊ difficilime arescit. amicicia est ei cū fico in tantū vt nusq̄ȝ lenior ꝯualescat q̄ȝ sub fico vł iuxta ficū. Itē dicit idem li. xx. Errauit pita goras q̄ putauit oculis noxiā esse rutā quia sculptores ⁊ pictores comedūt rutā cā ocu loꝝ ⁊ acuūt eoꝝ visus. ꝑcaueāt aūt grauide ne comedāt rutā. quia partus interficitur cibo tali. contra ꝑfluuiū genitale datur. ⁊ venerē crebro per somnia imaginantib⁹. succo rute iuuncti a scorpionib⁹ ⁊ araneis ab apibus ⁊ vespis nō pūgūt nec a succo cicute q̄ ē vene nū venenorū inficiūt. Hucusq̄ȝ Pli. li. xx. cap. xiij.

De saltu et eius proprietatibus.

Ca. CXLII

Altus est vast⁹ ⁊ siluestris loc⁹ vbi ar bores i altū exiliūt ⁊ crescūt vt dicit Isi. li. xiiij. Dicit etiā idē li. xiij. salt⁹ est densitas arborꝝ alta. vocatꝰ h̄ nomīe eo q̄ exiliat in altū ⁊ ꝯsurgat ⁊ differt a silua. Nā in silua crescūt arbores plres ⁊ breuiores et spissi⁹ ⁊ vicini⁹ sibiīnuicē ꝓpinq̄ores. In saltu ho arbores sūt pauciores sed altiores sūt ⁊ maiores. vñ silua est spissū nem⁹ ⁊ bre ue. ⁊ dr̄ a silen qd̄ est lignū q̄r multa ligna ibi ceduūt et nascūt. et est idem silua nem⁹ ⁊ luc⁹. sȝ silua dr̄ a silen qd̄ est vastitas vel silentiū. q̄r silua est vbi loca sūt vasta ⁊ deserta ⁊ silē tio plena. Nem⁹ ꝟo a numine nūcupat. quia ibi scȝ in siluis ydola statuebāt ⁊ ꝓ numine adorabāt. Sūt āt nemora arbores maiores vmbrose frōdib⁹. Lucus aūt dr̄ densitas ar borū solis lumē detrahēs. ⁊ dr̄ ꝑ antifrasim a luceo ces. luc⁹ q̄i lucēs minime. sic piscia dr̄ q̄i minime pisces hñs. vt di. Isi. li. xvij. Sal tus et silue sive nemora sūt loca vasta et de serta vbi crescūt ligna infructuosa multa et fructuosa pauca. et sūt infructuosa maiora ⁊ altiora generalit q̄ȝ fructuosa paucꝭ excep tis scȝ quercub⁹ atq̄ȝ fagis. a feris et auibus siluestrib⁹ freq̄ntanꝭ. gmina et pascua in sil uis et saltib⁹ generāꝭ. herbe medicinales in nemorib⁹ ⁊ siluis ꝑcipue mōtuosis reperiū tur. in estate virore frondiū ⁊ gminū decorā tur. in siluis ē loc⁹ deductōis ⁊ venatōis. nā venāꝭ in eis fere. et in eis multiplices isidie a canib⁹ ⁊ venatorib⁹ preparāꝭ. Idē est locus occultatōnis. nā in siluis sepi⁹ ꝑdones ⁊ la trūculi occultāꝭ in quoꝝ incidētes insidias trāseūtes spoliāꝭ sepi⁹ aut iugulanꝭ. Itē in siluis ꝑpt viaꝝ multitudinē ⁊ semitaꝝ incer titudinē sepi⁹ deuiāt ignoti. et viā incertā et ignotā ꝑcognite eligentes sepe ad latronū latibula nō sine ꝑiculo deducūꝭ. ⁊ ideo fiūt nodi ⁊ signa in arbustꝭ sive arboꝝ ramis vt vie tute ⁊ certe viatorib⁹ ostendanꝭ. a latro nib⁹ aūt in biuijs aliq̄ñ immutāꝭ hmōi no di sive signa. ⁊ sic ꝑ signoꝝ falsitatē multi de uiāt et a rectitudine vie abducunꝭ. Item ad siluas aues ꝯfugiūt ⁊ apes. ille vt nidificent iste vt mellificēt. aues vt ab aucupe tueanꝭ. apes vt mellis fauos in arboꝝ cōcauitatib⁹ ꝯponētes secreti⁹ abscondanꝭ. Item cū sil ue ꝑpt eaꝝ densitatē sint frigide consite ⁊ vm brose viatores estu solis fatigati in vmbroso vacare refrigerio delectanꝭ. Ex siluaꝝ autē multitudine vel magnitudine regionū ter mini ab inuicē distinguanꝭ. et ꝑ arboꝝ ma tuas compssiones et indagines ab hostib⁹ defendanꝭ.

De salice

Ca. CXLIII.

Alix arbor est q̄dā sic dicta. eo q̄ ce lerit saltat postq̄ȝ in aliq̄ loco figitur vel plātaꝭ vt di. Isi. li. xvij. arbor q̄ dā lenta est ⁊ mollis vitib⁹. i. vineaꝝ palmiti bus vinciēdis apta et colligādis vt dicit idē. Hec arbor fructū ñ hȝ sȝ solū semē sive flo rē. Cui⁹ seminis dicūt hāc esse ꝟtutē vt si q̄s illud in poculo hauserit filios non generet. imo etiā filias efficit infecundas. Hucusq̄ȝ Isi. li. xvij. De salice āt di. Pli. li. xvi. c. xxxvi. Salicū diuersa sūt genera. nā q̄daȝ ī mag nā ꝓceritatē virgas emittūt. crescūt q̄ȝ in al tū et pariūt perticas vineaꝝ quaꝝ cortices lōgi sūt ⁊ spissi ac fortes interi⁹ albi ⁊ exteri⁹ virides. ex q̄b⁹ vincula ꝯponūꝭ. ⁊ tales sali ces q̄uis sint fortes non tñ sūt ita flexibiles vt minores. ⁊ iō cin⁹ ꝯfringūꝭ q̄ȝ ad ligandū circūtorqueanꝭ. Sūt ⁊ salices minores et ceteris gciliores ductiles sup̄ modū ac flexi biles. ita q̄ ꝑ circūflectionē nō rūpunꝭ. imo ad instar funiculi torti fortificanꝭ et inde fiūt vi mina ad vites ⁊ ad dolia colligāda. Est ⁊ ter cia spēs salicis inter duas ꝑmas. ⁊ est in q̄n titate ⁊ in flexibilitate mediocris. nā maior inflexibilior cortice ⁊ rigidior ē minori. imo et illi⁹ rami cortice detracto sunt colore can didi et ꝯtactu lenes atq̄ȝ plani. nō nodosi et

quib⁹ fiũt varia suppellectilia. vt sedes spor/tule et canistra. ꝑ complexionē aũt et tonsu/ram densior fit in ramis. Omnis eñi salix q̃ꝫ/tuosit q̃ad fructũ sterilis tñ in frondibus ꝛ in ramis fertilis est. et maxime si tpe debito scz in marcio vel aprili tondeat. vt dicit idē. In libro āt. xvij. ca. xx. dicit idem. Inẜ acci/duas arbores q̃ plantant ꝓpter alias salices obtinet ꝓncipatũ. q̃ si binis pedib⁹ a tra pu/tent coercent ne in altũ crescant sꝫ latitudi/nem se diffundant vt vlteri⁹ sine scala cōdeā/tur ꝛc. Omnis ꝟo salix tanto in ramis est fe/cundior q̃to q̃dem terre est ꝓpinquior. Pro/cessu qꝫ tpis qñ multū antiquat salix defi/cit paulatim et putrescit. et eius putredo et corruptio incipit iteri⁹ a medulla. et iō rema/net interi⁹ sepe torta ꝯcaua et vacua. ꝛ tamē naturaliter exteri⁹ viridis atqꝫ pulchra. In cuius ꝯcauitate sepe latent venenosi ꝟmes. vt colubri et serpentes. et ideo dormire sub aliqua salice nō est tutũ. Hucusqꝫ Plinius. Quāuis autem inutilis arbor sit salix q̃ad fru/ctum. vtilis tamen est medicine. Est eñi fri/gida et sicca vt dr in Pla. et hꝫ vim ꝯstringē/di et ꝯsolidandi. et febrilem calorē mitigan/di si detur in potu succ⁹ folioꝝ eius. valꝫ eti/am cōtra dissenteriā puluis corticis ei⁹ cō/busti et in potu sumpt⁹. Idem etiā pulius ꝯsolidat vulnera vlcerosa. Idem etiā pul/uis curat verrucas interius in potu sūpt⁹ et exterius cataplasmat⁹. rami et folia aspersa aqua aerem infrigidant. circa febricitantes et eos recreant et ꝯfortant et somnũ ꝓuocāt. Hucusqꝫ Plate.

De sambuco Ca. CXLIIII.

Sambuc⁹ vel sambuca est arbor mol/lis et parua ex qua ꝯponiẜ quedam spēs simphonie q̃ dr tibia vel sambu/ca. vt di. Isi. li. iij. in tractatu de musicis in/strumētis. Arbor eñi est hñs lōgos ramos rotūdos ꝛ planos. exteri⁹ valde solidos ꝛ cō/pactos. int⁹ ꝟo valde ꝯcauos q̃dā molli me/dulla plenos. c⁹ folia sunt plana et crassa ac grauis odoris. flores aũt hꝫ multos candi/dos valde aromaticos et minutos. corticē3 etiā hꝫ duplicem exteriorē fuluũ. et interio/rem viridem. et ille cortex viridis valde hu/midus est actualiter. ꝛ eius succus cōuenit medicine. plures in anno flores et fruct⁹ fa/cit. nigri est coloris et odoris horribilis ꝛ sa/poris. et iō inutilis est ad comedendũ. Est autē sambuca arbor calida et sicca. cui⁹ cor/tices folia et flores cōueniunt medicine. vt dr in Plate. diureticā habet virtutē et diui/siuam et attractiuā et fleumatis purgatiuā. et ideo valet cōtra quotidianā febrē ex fleu/mate ꝓcedētē. succus eius per se vel cū mel/le lumbricos interficit. decoctio cortic3 me/diani cum vino duriciē splenis et epatꝫ sol/uit. Idem faciũt folia in oleo decocta et ca/thaplasmata. folia eius et cortices ac fruct⁹ decocti in aqua salsa tumorē pedum dissol/uũt si pedes inde fomenteñ. succus valet ꝯ ydropisim ex frigida causa. decoctio etiam florum et fructuũ in vino fortissimo multū confert contra leprā ex fleumate si frequen/ter fiat. nam fleumaticos humores corrup/tos vel corruptioni dispositos mire purgat. Mirũ aũt est videre in sambuco. nam si cor/tex medianus stipitis vel radicis radaẜ ver/sus sursum ꝑ regionē superiorē purgabit. et si inferius ꝑ ptes inferiores soluet. vt dicit Pli. Dyasco. et Plate.

De saliunca.
Caplm. CXLV

Saliunca est herba ſm Hugui. spi/nosa et modica a saliendo dicta. eo q̃ facit saltare se calcantes. et ideo di/citur gallice cauchetrape. quia capit ꝛ ledit pedem se calcantē. Et hoc videẜ dicere Vir/gilius dicens. puniceis quantũ saliunca ro/setis. Et ſm hoc est herba cuius radix ē ma/gna et longa pinguis mollis et carnosa sicꝫ pastinaca. et solet poni in electuarijs. et dici/tur alio nomine yringis. et emittit quasdā hastulas duras et angulosas in quaꝝ sūmi/tatib⁹ crescunt quedam capitella circūqua/qꝫ aculeata sicut calcaria. et crescit in terra sicca sterili et arenosa. et ab aliquib⁹ scorpio vocaẜ. quia ad modum scorpionis pungit se tangentē. ſm Pli. autem libro. xx. ca. vij. sa/liunca est breuis et modica. foliosa et ramo/sa. et densa quasi manu pressa. multum aro/matica fere vt nardi spica. et quibusdā radi/cibus minutis adheret terre. In pannonia regione nasciẜ in locis duris et lapidosis. et est herba calida ꝛ sicca subtilis in substan/tia et multum diuretica. Cuius radix de/cocta in vino sistit vomitum. et stomachū multum confortat. vt dicit Plinius lib. xxj. caplo. xx.

De stacte.
Caplm. CXLVI

Tacte dr gutta mirre arbor̃. ⁊ ē idē q̃ ipa mirra. vt di. glo. sup Gen̄. xxxvij. Et dclinat̃ h stacte. h⁹ stactes. inuenit̃ at̃ stacten indeclinabile. Un̄ ysa. c. iij. vbi loq̃t̃ de odorib⁹ dic̄. stacten ē incēsū q̃d ex pcissura manat. et est grecū nomē. q̃re ̄ de mirra in lr̃a M.

De storace Ca. CXLVII.

Torax vt di. Jsi. li. xvij. est arbor arabie silis malo citonio. cui⁹ frōgule circa canicule ortū cauernatim ⁊ lacrimatim lacrimā fluūt. cui⁹ distillatio ī terrā cadēs mūda nō est. sz cū cortice ꝓpo seruat̃. Jlla āt q̄ frōgis ⁊ calamis inheserit albida est atq; mūda. sz pmo efficit̃ fulua calore solis. q̄dā aūt ei⁹ spēs dr calamites. q̄ est pinguis et resinosa humecta ⁊ velut mellosū odoris iocūdi liquorē mittēs. cui⁹ gutta pflucēs ⁊ coagulata sui noīe appellat̃. nā greci stiriam dicūt guttā grece ꝑo stirax latie storax appellat̃ vt di. Jsi. Jdē dic̄ glo. sup Eccl̄. xxiiij. Storax itaq; arbor̄ stiracis est gutta ⁊ est multū efficax in medicinis. Nā f̄m Dyasco. ⁊ Pla. calida est ⁊ sicca. subaz hn̄s glutinosā. ⁊ virtutē hz attractiuā. cui⁹ triplex est maneries. scz calamita .i. bona gutta et pma. q̄ pus ab arbore effluit et emanat. Alia ē storax rubea q̄ fluit post pmā q̄ est purior. Tertia est storax liq̄da in colore rufa. in odore suauis. i sapore poutica. in suba magna. ⁊ in manibus malaxari potest. Que aūt dulcē hz saporē sophisticata est. discernit̃ āt sophisticata. q̄a si vetus est dū malaxat̃ puluerizat̃ ⁊ i frusta cadit. si recens est humectat̃ nimiū inde manus et nō satis inuiscat̃. et pl⁹ hz dulcedinis q̄az deberet. liquida non sophisticat̃. Jnt̃ has tres spēs calamita maxie est ꝯfuns. cerebrū mire ꝯfortat. sumus ei⁹ omnē reumaticū fluxum sedat. Capbala ex ea facta gingiuas et dentes motos roborat ⁊ cōfirmat. menstrua impat. ꝯ tussim ⁊ raucedinē bene iuuat. vtiliter ꝑo ponit̃ storax in emplastris ꝯ tineam et pustulas capit̄. et multas alias passiones. Hucusq; Dyasco. et Plat. sum⁹ storacis vt dicit Jsidor⁹ purgat aerem corruptum et fugat omnē vaporem et fumū pestilentem.

De sicomoro Ca. CXLVIII

Icomor⁹ est ficus fatua i folijs moro similis in alijs ficus spēm tenet. vt dicit mgr̄ ī histor̄ijs li. xxvi. Sicomorus ⁊ morus greca noīa sūt. Et dicta est siccomor⁹. quia in folijs moro est similis. Hanc latini celsam vocāt. moro em̄ lōge ꝓcerior ⁊ maior est. Uel f̄m alios dr a sile q̄d est ficus. et moros q̄d ē fatuitas quasi fatua ficus sicut dicit glosa sup Luc. xix. Et ē f̄m Dyasco. sicomorus ficus siluestris fructus quosdā pferens subdulces. sed nūq̄ puenium ad maturitatē sicut de caprifico. di. Plinius libro. xv. ca. xix. siluestris ficus nunq̄ maturescit. aliqui tamen comedunt tales fructus. dicit etiam Dyasco. q̄ sicomor⁹ lapide contusus emittit lacrimā ad modū gūmi. et idem est medicinale. Nam succumt morsibus venenatis si bibat̃. tumoresq; splenis compescit. dolorem stomachi tollit.

De spina.
Caplm̄. CXLIX

Pina dr arbor aculeata sic dicta. q̄ spinarū acumine velut quibusdam spiculis contra tangentiū iniurias est armata. vt dicit Jsidor⁹. a cui⁹ similitudine dr spina dorsi ꝓpter radiolos ossiū que sunt acuta sicut spine. Spina aūt ꝓprie dicitur ipse aculeus. qui a stipite exiens spissus et grossus in sua extremitate piramidalis efficitur et acutus. Cuius rōnem potes inuenire supra eodem libro vbi dr de arbore in generali et dispositione arbor̄. vbi dr q̄ nō est de intentione nature. q̄ arbores sint spinose sed accidit ex raritate plante ꝑ quā attrahitur humor frigidus parū coctus q̄ ꝑ poros ad exteriora attract⁹ calore solis ad spinam coagulat̃. et ꝓpter paucitatē materie q̄ attrahitur in fine acuitur et piramidali figurat̃ et hoc aliquando cū quadā inclinatione. vt est videre in rubis et in rosetis. aliquando in erecto acumine ad modū spiculi siue teli. Spinaꝝ aūt frequentia signum est terre sterilis vel inculte. et est quasi generale q̄ omnes frutices et arbores que multum sunt spinose mutuo se cōnectūt ⁊ alterutruz se muniunt et defendūt. et contra man⁹ sibi resistentium pugnant et vulnerant. nūq̄ tamen inuicem sese ledūt ꝓpter suam densitatem radios solares intercipiūt et roriffluas celi guttas ad ea que sub eis sunt descēdere nō permittūt. et ideo que iuxta spinas vl̄ infra semināt̃ nō de facili cōualescūt. spinaꝝ pūctura manus vel pedes sepius vulnerantur et nō cessat dolor nisi de locis lesis totaliter extrahant̃. propter sui acuitatem ⁊ pūcturam vix sine falce vel sarculo ferreo eud-

untur.et cũ fuerint auulse alligate p fasci/ culos in clibano coquunt.sepe etiã inter spi nas apparent flores et etiã fruct⁹ multi. Sz ppter florũ mollitiẽ nõ mollificant spine.imo deficientibus folijs remanent spine et am plius indurant.ppter corũ naturalẽ siccitatẽ de facili in igne accendunt et vehemẽter in flamant et scintillãtes ac crepitantes soni/ tũ nõ modicũ faciũt.sz statim postmodũ ad nihilant.sic dicit glosa sup. vij.ca. Eccõs. nõ tñ spine penit⁹ inutiles sunt.imo multis vsibus ɔgruẽtes. Nã ex spinis fiũt sepes qbus hoies et sua muniũt.multiplices etiã generant fructus vtiles quos defendũt.quere ĩ ru bo infra R.

De lignis sethin.
Capl'm.CXL.

Ligna sethim esse dicũt quedã arbo res spinose leues imputribiles simi les albe spine que grece achantus di citur.sicut dr sup Exo.xxv.vbi dicitur. Se thim nomen est regionis montis et arboris que albe spine in folijs est similis et est leuis simĩ lignũ imputribile incremabile. Unde dicitur i aurora. Ligna sethim torpent nul la putredine iustos. Signat in celis q̃ sine fine nitent. Spinam sethim vocant.quia vi tã penis acerbis. Et quia tormẽtis itur ad astra dei.fm Dyasco.et Pli.virtus ẽ illi str/ ptica et cõstrictiua et fluxus sanguĩs sedati/ ua.folia aũt aspera spinosa et albida florem hz purpureũ et virgulas lõgas ad grossitudi nẽ unius digiti in quarũ summitatibus habet capitella spinosa semine rotũdo plena z va/ let ɔ venenũ et fugiũt serpentes odore eius et potatũ valet quia putrida membra fouet et sanat 7c.

De sentice Ca.CXLI.

Sentix cis.genus est herbe vel fruti cis habẽtis aspera folia pinguia et diuisa vt eruca virgas habet duorũ cubitorũ.et dr sentix a situ vbi crescit.quia i/ ter dura et inculta crescũt sentices sic spine vt di. Isi.capitella hz vt carduus cuius ra/ dix est rufa longa pinguis.et est etiã medici nalis et subuenit cõbusturis.vt di. Dyasco. et valet ɔ intrinsecã compuncturã.vbi alij habent.contra venarũ intrinsecam cõpac/ tionem.

De sepe Ca.CXLII

Sepes pis.est gen⁹ munitõis facte ex sentibus spinis atq₃ lignis. Nam su des siue pali in terra figunt.circa quos spi/ ne et virgule circũnectũt.et sic dom⁹ vel se/ getes sepis beneficio muniunt.7 dicitur hic sepes.hui⁹ sepis. Unde Eccl'.xxxvj.vbi nõ est sepes diripiet possessio. Circa sepes etiã latitant venenosi vermes vt rane colubri et serpentes. vnde a sepi dr seps serpens.cui⁹ venenũ non solũ corpus verum etiã ossa de/ struit et cõsumit. Unde Lucanus. Ossaq₃ dissoluens cũ pectore tabificus seps 7c.7 iõ iuxta sepem dormire periculosũ est ppter la/ tẽtia venenosa. Sepes ymbribus 7 caumati/ bus exponunt cito deficiũt nisi renouẽtur. 7 dũ res alienas custodiũt soli expositi pau/ latim se ɔsumũt.et tandẽ exiccati et putrefa/ cti nõ nisi incendiũ promerent. A sepi autẽ siue a sepis sepis dicit septũ septi.id est. am/ bitus locus scz circũclausus. dicitur enim intra septum templi.id est.intra ambitũ seu clausuram.

De sude Ca.CXLIII.

Sudes sudis est palus vtraq₃ extre/ mitate exacutus a suo fuis dict⁹.q̃a sepes quasi consuta sudibus videt. eo q̃ sudes per eam et transuerso figuntur. vt dicit Isi.fm Hugui.vero sudes dr a su/ do sudis. vel a sudus da.dũ.qđ est mũdus 7 purus . eo q̃ sudes mũdant et purificantur prius q̃ terre infigant que tanto fortiorez fa/ ciũt sepẽ quanto plus in terra ,pfundant.et virgis eas cõsuentibus fortius ɔstringuntur Et est sudes feminini generis.et dr h sudes h⁹ sudis. vt di. Hugui.et Ouidius met.dic. que ɔiũcta est humeris ceruix sude figit cõ/ busta 7c.

De siliqua Ca.CXLIIII

Siliq̃ est gen⁹ legumĩs sonoꝝ follib⁹ 7 vacuis qđ mag₃ onerat q̃ refic.vt di.glo.sup Luc.xv.fm Hug siliq̃ dr follicul⁹ cuiuscũq₃ legumĩs 7 purgamẽtũ ex q̃ porci nutriũt. Isi.aũt li.xvij.dicit.siliquon quã latini icorrupte siliquã vocãt.iõ taleno mẽ a grecis accepit.q2 est arbor cui⁹ fructus est dulcis. Xilon quippe lignũ dicũt liquon dulce et huic snĩe ɔcordat glo.sup Exo.ca. xxiij.vbi dicit q̃ fructus silique sũt p̃dulces et habẽt longitudinẽ vni⁹ digiti et pollicarẽ latitudinez quoꝝ cortex in anducat. vt dicit idẽ li.xiij.ca.xx.q̃ alij dixerunt eã esse ficum egyptiã.sz h est error manifest⁹.q2 in egypto nõ crescit sed in syria.

De sinapi   Ca. CLV

s Inapis dr a sin qd est simul et napus eo q in folijs napo sit silis. vt dicit Isi. li. xvij. De sinapi di. Pli. li. xx. c. xxiij. Inter has qs pitagoras laudauerat herbas asserit pma laude tribuisse sinapi. et dicit eã inter herbas obtinere pncipatũ. calida ẽ et sicca in q̃rto gdu. hũores grossos z viscosos extenuat atq3 purgat. serpentiũ z scorpionũ ictus addito aceto sanat. sugo venena supat. dentiũ dolorẽ mitigat ad cerebrũ penetrat et ipm mirabiliter purgat. pstringit lapidez z mẽstruis impat. appetitũ puocat z stomachũ pfortat. epilẽticos iuuat. et ydropicos curat. litargicos excitat. z eos multũ iuuat. capillos mũdat z coru casũ pcescit. incõgruos aũt sonos auriũ z tinnitus tollit. oculorũ caliginẽ detergit z aspitatẽ palpebrarũ lenit. paraliticis subuenit. q2 poros apit z hũorẽ infundentẽ neruos z laxantẽ z insensibilitatẽ inducentẽ dissoluit z educit z psumit. Has z multas alias ei laudes pdicat Pli. z auctores. et dicit q maior est virtus in seie. semẽ tñ minimũ in q̃ntitate z maximũ in ptãte. multũ ei est calefactiuũ aptiuũ z psũptiuũ z sui mltiplicatiuũ. ex vno enĩ g̃no mimo maxia plãta pducit q̃ frõde flore z germie in imẽsũ dilatat. semẽ eius in qbusdã folliculis siue tecis oblõgis z rotũdis crescit. z illa tecarũ bñficio vsq3 ad maturitatẽ pseruat. flores aũt sũt mltũ crocei z odoriferi. z cũ tota herbe substa feruida sit et austera flores eius maxime ab apibus diligũt z freq̃ntant. vt di. Pli. z tñ nũq3 pstringũt flores oliuarũ. vt di. Pli. li. xx. c. xij. ita eciã se mltiplicat. vt vbi semel semiat vix locus inde vlterius liberat z vbi semel cadit ptinus viret. vt dicit idem. li. xix. ca. ix.

De semine   Ca. CLVI

s Emẽ est qd i agro spargit ad gignendũ fructũ. Cuius p q̃dã approbatõz dicat aĩaliũ qd emittit ad pcreãdũ fetũ. vt di. Isi. semẽtis p̃pe est semẽ frugũ qñ ẽ tps seminãdi. s. ac9 semiatõis. a mltis etiã dicebat q̃ndã dea vel dña semiationũ. Seminariũ p̃prie est vnitis cuiusq3 rei exordiũ vl vas in q̃ semẽ ponit seminãdũ. s3 seminiũ dr qd a semie est lucratũ. ita di. Hug. Et ponunt p̃sus differẽtiales i grecismo. Est aiatorũ semẽ campiq3 satorũ. Semẽtis p̃pe sementiuũ qd in archa. Claudit atq3 suo sparget tpe i agro. Seminiũ cuiusq3 rei dicat origo Semẽ aũt vt di. Pli. li. xviij. c. xxiiij. Semẽ bonũ est anniculũ bimũ vel trimũ. s3 vlterius parũ valet. et iõ illd g̃nũ qd i area subsedit semini seruãdũ est. est enĩ optimũ q̃m g̃uissimũ. z ẽ illud semẽ optimũ qd est magis ponderosũ z interius magis albũ. Fm q̃litatẽ aũt terre est semẽ densius vel rarius seminãdũ. s3 cicius t tardius. Nam i locis humidis celerius ne semẽ ymbre putrescat. in siccis vero tardius replãte sequant. ne diu iacẽs semen vltro euanescat. Est aũt serendũ minus de semine i terra pingui z humida q̃3 in macra. q2 in terra pingui in pncipio nimis crescit et p sui multiplicatõem nimiã in fine mutuo se destruit opprimit z pfũdit. Qd celerius z cicius semiat debet esse densius q̃3 qd tardius solo cõmẽdatur Semẽ cñ serotinũ dz esse rarũ ne nimia densitate necet. Artis q3 est semen equaliter spargere nam manus pgruere debet cũ gressu semp. quia cũ dextro pede. nec ẽ trãsferendũ semen de locis frigidis ad calidiora. nec ecõuerso. nihilo9 in contrariũ p̃rip ẽ dum est. Semen seminatum in macro solo raro facit culmũ. spicã minutam generat et inanem. pinguia p̃o arua ex vna semis radice fundãt segetẽ numerosam. In autũno vero circa equinoctiũ est temp9 pgruũ seminationi. similiter et in vere. sed in recta pruina serendũ nõ est. qd patz p hiberna semina cũ ante pruinã seminant septima die erumpũt sed post pruinã vix infra quadraginta Duc vsq3 Pli. ca. xxiiij. Semen itaq3 est granum modicũ et rotundũ habẽs in se virtutez sue speciei multiplicatiuã et pseruatiuã. vñ cũ semẽ terre pmittit ex hũore turgescit. z ex calore terre incluso ptes rarificante et hũorẽ circũstantis terre ad sui tpamentũ attrahẽte inualescit ergrandescit. et sic cuticula seminis scissa germẽ paulatim emittit. et radices inferius in terra figit qbus pnue nutrimẽtũ sibi haurit et sic tandẽ vi caloris terrã insensibilit apit z erũpit. ex se pducens culmũ frondẽ florẽ semẽ z fructũ. et q̃3uis modicũ sit qd seminat maximũ tñ est qd ex semie generat. a stultis putatur perdi semen quãdo seritur. et tñ meliori modo q̃3 p seminatõem nullatenus custodit. In semine etiã viget seminalis ratio in qua operat calor natural. et ad eius augmentũ pariter z nutrimẽtũ humor nutrimentalis attrahit vi caloris. De semine aũt mediãte culmo surgit spica q̃m Isi. li. xvij. a spiculo dicta est. eo q i spica pducãt aristarũ culmia q̃ ad modũ spiculorũ

sūt acuta.ad h̄ em̄ facit natura aculeos i spicis spicia vt ꝯ subitos auiū minutarū ꝑmiculo rū morsus in spicarū sūmitatibꝫ essent arma vt dicit idem. Spica aūt f̄m diuersorū semi nū naturā se diuersificat in figura. Nā qñq3 est lata vt in ordeo qñq3 triangula vt in spel ta.qsz tetragona seu q̄drāgula vt ē i tritico. aliqñ ē rotūda vt di. Pli. ꝛ Arist. Est āt spi ca i culmi sūmitate mltis folliculꝰ circūdata. in q̄bꝫ velut i matrice g̃na semialia nutriūt. et vsq3 ad maturitatē tpa ꝯseruāt. Qui q̄dez folliculi erūpētes cū g̃no ꝑmisꝰ manēt clau si deinde paulatim turgescētibꝫ g̃nis maxie in tritico fiūt scissi .vt dr super lib. Arist. de plātis. Spicarū capita generalr̄ in ꝑncipio calore eleuāte sursū eleuant.sz qñ tendūt ad maturitatē ex g̃norū pōdere inferiꝰ aliq̄ntulū inclināt.ꝑterea qñ sūt spice in virore ex cor rupto aere ꝛ rore ꝑfuse in corruptelā ꝛ auru ginē ꝯuertūt.ymbre ꝑo et rore ꝯgruo ꝑfuse et calore celesti mō debito circūfote citiꝰ ma turescūt ꝛ ꝑpt rores bīrectatōz g̃na sua ꝺ fol liculis cadere nō ꝑmittūt. vt di. Pli.li.xvij. Idē dicit Cōstan.et ysa.et Alfre. Ex boni tate āt t̄re cognoscit bonitas spice q2 i terra bona ꝛ pingui generat spica bona. q̄ntitate mag̃ et g̃norū numerositate multiplex ac re ferta.in t̄ra ꝑo sicca ꝛ macra ecōuerso. vt di. Pli.libro eodem.

De stipula Ca. CLVII

s Tipula ab vsto ē dcā q̄r ꝟ stipula.col lecta ei messe stipula vritur ꝑpt culturā agri vt di. Isi.li.xvij. vel stipula dr a stipulo siue a stipo pas. q2 stipula fac̄ culmū q̄d stipat. vt di. Hug. Est ꝑpe stipula idem q̄d stramē vel palea cū folijs ꝛ vagis q̄ re linq̄t in agro spicarū multitudi ē ꝑci a falci bus ꝛ a messoribꝫ collecta. ꝛ h̄ stipula a mltis recolligit ad diuersos vsus. Nam q̄dā inde domos ꝯtegūt. q̄dā loco stramis stipulā si bi sternūt.alij palearū vice aialia inde reficiūt.alij ꝑo stipula ignes nutriūt ꝛ panes et cibaria inde coquūt vt di. Pli.li.xviij.c.xx. q̄re s ꝺ palea in lr̄a P. stipula q̄dē est res le uis ꝯcaua ꝛ sicca ꝛ hispida. ꝛ ꝟ ēo subdita ab igne facillime inflamata. vt dicit idem.

De simila Ca. CLVIII

s Jmila tritici est medulla. farina sz purissima ꝛ delicata vñ fit panis no bilis q̄ similago ꝯ pue nūcupat. et est flos tenuissime forme mūdissime et albissi me et mollissime ac diuersis cibis apte ꝛ cō

am medicinis. Quere s ꝺ farina in lr̄a F. et de polenta in lr̄a P.

De scopa Capitm. CLIX

s Copa ē arbor a scopādo dicta a sco po pis. ꝟ a scopo as.q̄d idem ē q̄ pur go as.co sic dicta q2 ex eo scopēt tecta. vt dic ysa.li.xvij. h̄ a mltis dr birck. et hꝫ folia leuia sic tremulꝰ eo q2 eiꝰ folia cū sint tenuissima leuissimo ventorū agitatu tremere videt̄. mul tas hꝫ ꝟgulas duras et nodosas. q̄bꝫ pueri dorsis denudatis sepiꝰ castigāt. Ex eiꝰ etiā ramusculis fiūt scope q̄bꝫ purgant domꝰ a puluere et alijs sordibꝫ euacuāt. semia q̄dā facit vacua ad modū q̄squiliarū siue siliqua rū q̄bꝫ vtunt̄ hoīes siluestres loco panis. hꝫ āt h̄ arbor multū de succo acido aliq̄ntulū ꝑugitiuo. vñ solēt homīes in vere ꝛ autūno cortices incidere ꝛ hūorē effluentem recolli gere quē bibūt loco vini. talis siq̄dez potus sitim sedat et ꝯpescit. multū inflat. vt dicunt sz nō reficit nec inebriat neq3 nutrit. Idē etiā om succꝰ ī aliq̄ vase sub diuo diu a calore so lis decoctꝰ corrūpit̄ ꝛ putrescit. ꝛ ꝯuertitur in pinguedinē ꝛ efficit̄ vt vnguentū. Multi etiā detrahūt ꝑ ignis decoctōz ad modū pi cis ꝛ q̄uis sit horribile ꝛ nigrū fetidum q3 in multis vsibꝫ est necessariū. ꝛ iō siluani hoīes in desertis semie et succo istiꝰ arboris vtunt̄ p annona. ꝑ vinea ꝛ etiā ꝑ oliua. vt tāgit Pli. vbi agit de arborū succis.li.xx.

De stuppa Ca. CLX

s Tuppa est purgamentū canapi siue lini. Et dr f̄m antiquos stipa .eo q2 ex ea rime nauiū stipent̄. vnde etiā et stipatores dicunt̄ qui eam preparāt i val libus et cōponūt. vt dicit Isi.li.xix. vbi agit de lanis. ꝑ multas aūt carpinatiōes et pecti nationes stuppa a lini vel canapi fibra sepa ratur. separata grossior nodosior hispidior et breuior inuenit̄. et ideo ad vendendū et filū ꝯponendū nō est multū apta. fiūt tñ in de fila multū grossa et ineq̄lia et nodis ple na. ex q̄bꝫ fiūt licinia necessaria vsibꝫ cāde larū. Nā cū sit magne siccitatis de facili infla mat̄ vñ subito accendit̄ ꝛ citissime redigit̄ i cinerē ꝛ favillā. et qñ extinguit̄ amarū reddit fumū. ꝛ t̄rū oculis ꝛ naribꝫ nociuū. vtilꝰ aūt est stuppa medicine qñ a suis hastulis est be ne purgata. valet em̄ ad vulnera desiccāda et sananda ad mitigandū arsuram et repri mendū humorem oculorū. vt dicit Plinius li.xix.ca.x.

De taxo Ca. CLXI.

Axus ē arbor venenata. ex cuius succo venena toxica exprimunt. Arbor est fortis ꝛ procera hñs ramos grossos flexibiles ꝛ lōgos ex q̄bus faciūt parthi arcus. sic di. Isi. li. xvij. Unū poeta Taxi torquentur ī arcus eius vmbra est nociua et dormientibus sub ea mortifera. Cuius succus nimis laxat. cuius carbo ignē grecū seruat inextinguibilez. vt di. Dyasco.

De tabula Ca. CLXII

Tabula a teneo. nes. est dicta. ꝛ est in vna significatiōne mēsa diuitū q̄ tenabula eo q̄ bolos teneat et vasa et mensalia q̄ desup apponūtur. sup pedes erigitur ꝛ q̄daz limbo circūducitur et ambitur. Alio mō dr̄ tabula alea in q̄ luditur. ꝛ h̄ duplicatur et diuersis coloribus insignitur. Tertio mō dr̄ lignū planū et tenue in q̄ posito colore lr̄e inscribūtur. Quēq; cōplanātur breues asseruli ꝛ attenuantur aliq; cōcauātur extraq; p̄te parꝝ. ꝛ artificialiter cōpaginantur et replētur cera nigra viridi vl̄ rubea ad scribenduz. Et dicūtur tales asseres tabule eo q̄ teneāt lr̄as. q̄ in eisdē tabul' sūt cōscripte. Tabule āt tanto sūt meliores q̄nto ex ligno planiori ꝛ leniori et duriori cōponūtur. Alio mō dr̄ tabula a tegēdo q̄si tegula. asser lōgus latus serris diuisus ꝛ sectus cū securibus vel dolatus. Nā h̄mōi ligna ad domoꝝ tecta sūt vtilia. q̄r ex eis fiūt tabulata. s. laquearia et alia edificia ex talibus tabulis artificialiter cōposita ꝛ cōpacta arte mira et mltiplici castratura disponūtur post multiplicē supfluoꝝ resectiōez. vt alea tabule inuicez equaliter cōiūgantur. Domus ornāt et tn̄ posite in solarijs cū omnibus deseruiāt. ab eisdē tn̄ q̄bus seruiunt cōtinue cōculcantur. trabes q̄dēꝝ latū sibi nuncupant q̄ equali distantia suppositas q̄ꝝ sustētaculo se defendāt vt minus incurtētur q̄n a pauimēto vel alijs rebus suppositis ip̄a tabulata nimiū onerantur. nauibus cōponendis. pontibus cōstruēdis cistis et alijs vtēsilibus fabricādis. tabale necessario reparantur et dolantur. clauiculis et alijs artificijs cōpaginātur. ad tabulas etiā cōfugiūt naufragātes et a p̄iculo sepius liberantur.

De trabe Capl'm. CLXIII.

Trabs est lignū transuersale q̄d ponitur p latitudinē domus extraq; extremitate parietes tāgēs ꝛ tenēs ne lapsū vl̄ incuruatōez p̄pt suā altitudinē patiantur. Et dr̄ h̄ trabes vel trabs a trabo bis. q̄a ab vno p̄iete ad aliū trabitur cui infigitur et vnitur vt di. Hugutio. Oportet aūt vt trabs sit longa fortis et spissa et maxime circa mediū. ne forte si fuerit nimis gracilis ī medio īcurnetur. vñ p̄pt incuruatōis p̄iculū sepe oportet vt colūna vel stanta sustineatur. Nam lignū si ponitur p transuersum sustētaculo indiget. quod erectū alia sibi superposita d̄ facili sustineret.

De therebintho Ca. CLXIIII

Therebintus vt di. Isi. li. xvij. arbor ē resinā sudās omibus alijs p̄stantior. cuius resina dr̄ therebintina. ꝛ est maltū medicinalis. Nā s̄m Dyas. cius folia fructus cortices ꝛ semia stiptica sūt ꝛ sicū diligentia colligūtur sic tn̄. et sunt cōtraria morsibus venenosis. Eius resina est bona q̄ est mūda limpida et aromatica. in colore rufa. et h̄z virtutē dissoluēdi ꝛ laxandi et maturādi. et iō p̄dest cō apostemata dura et alias collectiōes tā in capite q̄ī in mēbris. De therebinto aūt dicit Pli. li. xiij. Syria inq̄t therebintū h̄z. et est spēs eius duplex. s. mascula ꝛ illa q̄ est sine fructu. s. femia. et hec est duplex. vna h̄z fructū rufū magnitudine lenticule. alia pallidum magnitudine fabe. et est fructus odore iocūdus et tactu pinguis et resinosus. Et est in syria arbor magna et ē ei materies lēta admoduz et durabilis q̄n vetustate nigrescit ꝛ splendescit. Eius folia sūt densa ꝛ h̄z q̄sdā folliculos q̄daz aīalia vt culices emittētes q̄ corticē terebāt. et sic cortice p̄forato gutte resinose effluūt et emanāt. Itē Pli. li. xxiiij. ca. vj. therebintinus radix et folia in vino decocta stomachū cōfortāt. cō dolorē capitis iuuāt. placz therebintina odoratissima tā syriaca q̄ cypria pura p̄lucida ꝛ subalbida cū aliq̄ rubore. et illa q̄ est mōtana potius q̄ cāpestris vulnera sanat et purgat.

De thyna. Capl'm. CLXV

Thyna sunt ligna q̄dam p̄ciosissima ad modū hebeni ex q̄bus Salomō fecit gradus ꝛ fulcra in domo dn̄i. Un̄ dicit glo. iij. Regū. x. ca. sup illū locū. Attulit āt hyrā ex ophir ligna thyna. et ligna thyna sunt imputribilia et spinosa in similitudine albe spine rotūda et candida et valde fulgentia et polita instar speculi siue vnguis. vñ in eis resultāt imagines sic in vngue. ia igne nō comburuntur neq; in aqua resoluūtur. sicut nec ligna setbim et multi crediderunt eadem esse ligna.

De tirso Capl'm. CLXVI

Tirsus est tā arbor ꝗ̄ oler̄ z herbar̄ frutex medi⁹. sic dict⁹ ꝗ de t̄ra sursū est erect⁹ vt di. Papias. Est itaq; ꝑs plāte suprior tenerior viridior et mollior ac pulcrior. celo vicinior. a t̄ra r̄motior. rore cc lpsuflor. folijs z ramuscul' tenerrimis ple/ nior. z est melior in medicina. Nā ī tirsis ma gis viget virtus herbe.

De tigno Ca. CLXVII.

Tigna sūt ligna q̄ a parietib⁹ vel mur̄ vsq; ad cacumen edificij sunt erecta supportantia totū tectū ad modū co ni vel piramidis sursū tendūt z paulatim se inclināta ad alterutr̄ ī cacumine mutuo se cōiungūt. Et dicūt tigna a tegēdo vl' a tegula q̄ tegulis ad sustētatōz tecti supponūt. tegu le āt dicūt ligna q̄dā lōga valde z aliq̄ntulū lata plana z tenuia q̄ ex trāsuerso tignis ml' tis clauiculis affigūt et ī eis etiā asseres vel lateres suspēdūt. Sūt āt tigna fortia dola ta z q̄drata z cōplanata. sūt aūt tigna fortia z grossiora ꝑ̄ius dom̄ z exil'ora z min⁹ for tia ꝑ̄sus tectū. exteri⁹ lateribus z asserib⁹ l' stra minib⁹ onerant. interi⁹ ꝟo pulcris laq̄arib⁹ decorāt et in ipis laq̄ant z figūt. Et dicūt laq̄aria asseres q̄ interi⁹ ad decorē camere cōiūgūt. z a tignis d'r tignari⁹ q̄ tecto/ ria tignis inducit. vt di. Papias.

De tritico Ca. CLXVIII.

Triticū a tritur̄: e' dictū vt purissi/ mū in horreo seu g̃nario recondat. vel q: g̃nū ei⁹ cōmollit' vel teritur vt d'. vt di. Is. li. xvij. Est āt duplex triticū: sz rube ī exteri⁹ in vtraq; extremitate acutū et latere scissū. interi⁹ albissimū g̃ne et pōde rosū. z illud gen⁹ est optimū vt di. Pli. Altr̄ est colore croceū exteri⁹. interi⁹ ꝟo albū. ī su ꝑficie lucidū z leue frāgi difficile. De pro prietatib⁹ āt z generib⁹ ei⁹ querēs de frumē to in li. F. Sic di. ysa. ī diet'. diuersificatur triticū ex diuersitate soli in q̄ semiat'. Nā qd̄ crescit in t̄ra pingui atq; putribili crassius est pingui⁹ atq; pōderosius z nutribili⁹ ꝗ̄ id qd̄ crescit ī terra macra siue sicca. vñ bo nitas tritici intendit' ex bonitate soli. z ccon uerso. Triticū aūt ex diuersitate tp̄is variat'. Nā qd̄ nascit' tp̄e moderato in q̄ntitate z q̄/ litate erit pfectū ac medulle multe z cortex valde pauci et poptimi nutrimēti. Immo/ derato ꝟo tēpe exortū imꝑfectū. Itē differt ꝑ vetustatē et nouitatē et mediocritatē. nā qñ est vetustū lōgo tp̄e ꝯseruatū nimio effi/ cit' siccū z dur̄ ad digerendū z modice nu/ tritiuū. q: tunc ei⁹ hūiditas subalis a calore aeris minuit' z nimiū deficcat'. Nouū z vero quo tp̄e reseruatū ꝑ hūiditate sup̄flua z vi/ scositate terre hūidū est ac viscosū densū ad digerendū durū et inflatiuū ventositatis et rugit⁹ vētris generatiuū. Mediū ꝟo inter ni/ mis nouū et vetustū int' multā hūiditatē z paucā. tempatū magis laudabile est et am/ pli⁹ nutritiuū. Nam exhausta hūiditate acci dentali subalem hūiditatē in pte calor aer̄ tpat. et ideo tale triticū magis est laudabile z meli⁹ nutrit et bñ digerit'. ꝑdit q; viscositatē terre z den'itatē. Est aūt triticū vt di ysa. ca lidū et inter humidū z siccū tempatū. Sed panis ex eo fact⁹ est calidior ꝓpt' calorē ignis et coctionē. Intendit' eñ in eo calor natura lis ꝑ calorē ignis actualē. Itē hāc ꝓprietatē h; triticū ꝑ cunctis g̃nis q' nutribili⁹ est ce/ teris. et ꝓpter similitudinē hūane cōplexio nis. vt dicit idem. Itē triticū est colatiuū et mūdificatiuū z lauatiuū. z ideo ius de eius farina factū purgatiuū est pectoris et pul/ monis. Idē facit tisanā de eo factū sicut de ordeo. q: mūdificat et plus ꝗ̄ de ordeo. va let etiā ꝯ tussim z sanguīs fluxū. Itē triticū coctū cū oleo et positū sup durū apostema dissoluit illud. Itē coctū triticum in succo rute dissoluit coagulatōem lactis si māmil le inde liniant'. Itē tpatū cū succo iusquia/ mi et positū sup neruos ꝓhibet hūores no/ ciuos ne descendāt. Itē eius granū ma sticatū valet ꝯ morsū rabidi canis. Nā venenū extrahit vt dicit idē. De tritico aūt fit oleū qd̄ valet ad multa. s; maxīe ꝯ pruritū z serpi ginē z impetiginē si cū pāno albo bñ confri cetur. qd̄ fit vt virt⁹ olei possit meli⁹ subītra re. Itē cortex tritici siue furfur h; ꝟtutē z co latiuā z mūdificatiuā pl⁹ ꝗ̄ farina eius sed modicū vel nullū exhibet nutrimentū. Itē vt dicit idem triticū recens et nouū paruī est nutrimenti et qñ comedit' crudū flegma ticū est et inflatiuū. et in laterib⁹ dolorē cō/ mouet et rugitū. cito etiam cōuertit' in pu/ tredinē. et ideo lumbrici et alij vermes no/ ciui ex tali cibo sepius gene. aut'. Assatū au tem magis nutrit et min⁹ ventositatem facit et multū constipat et constringit. In aqua coctum grauissimū est et multū inflatiuū et viscosi humoris generatiuū. Vtrusq; ysa. in dietis.

De tisana QLXIX

Tisana sicut dicit glosa sup. ij. Reg. j. ordeũ dr̃ siccatũ pilaminsum et decorticatum z. et sit indecibus apt⁹ illis q̃ carent dentibꝰ. ex tisanis fit etiaz pot⁹ vtilis patientibꝰ febres et alias calidas passiones. Quere s̃ de ordeo in lr̃a O. Calorē mitigat et alterat. sitim sedat. Et declinat̃ hec tisana. h⁹ tisane. et penultima est producta. Unde Alexander nequã sic ait. Cortice nudato tisanas ordea dicas. et dr̃ a tipeon qđ est pcutio. quia percutit̃ ĩ pila dum decorticatur. potus aũt inde factus tisanum dicitur ab ysa. in dict̃.

De tribulo Ca. QLXX

Tribulus est frutex spinosus q̃ mollior est q̃z sit arbor. z durior q̃z sit herba. Cuius due sunt species. s. maior que crescit iuxta sepes. vt di. Pli. li. xxj c. xvj. Tribulus dura res est sepia villarum obtinet. in altum cresci. sed cũ non habeat vires vt directe se extollat incuruat̃ et versus terraz se reflectit. dentea habet acutissimos aculeos acutos et dentatos. et singule eius virgule a summo vsq̃z deorsum ad radicez aculeis sunt munite. Alia est species tribuli minor et crescit in locis palustribꝰ et in cãpis. et est minor in longitudine et grossitudine q̃z sit maior. Folia habet minuta et rotũda bastulas. p̃jicit longas teneras rubeas sparsas per terrã diffusas aculeatas p totum et spinosas. Florem faciũt album et fructũ p̃mo viridem deinde rubeũ tandem nigrum. et hũc fructũ diligũt serpẽtes colubri z bufones. et ideo talem fructũ comedere hominibus non est tutũ. et cũ ipm comedere libuerit eligere debet illũ qui a terra mag⁹ est eleuatus et nõ nimis maturus qui integre est et intactus a muscis vel a vermibꝰ nõ corrosus. Tribulus aũt campestris. vt di. Pli. aratro et frugibus est inimicus. viuax em ẽ et multum semi̾uplicat. et vix eradicari potest quando in aliquo radicat̃ agro. et ideo messem comp̃mit et cõfundit pedes z crura transeuntiũ z manus se tangentiũ multum ledit. et transeũtes sepe cadere vel cespitare facit. vestes hominũ dilaniat z discerpit et omiũ iuxta se pascua querentiũ lanã rapit. z idõ dr̃ tribulus a tribulando. quia tribulat et ledit sibi appropinquantes.

De thimo Ca. QLXXI

Thimus est herba valde aromatica. Unde Uirgilius. redolẽtq̃z thimo fragrantia mella. cui⁹ flos dicit̃ epithimũ. et est flos medicinalis. habet eñ virtutem melancoliã purgandi et flegma. et idõ valet ꝯtra quartanã et alias melancolicas passiones.

De thimiamate.
Capl'm. QLXXII

Thimiama est quedam cõfectio p̃ciosissima exonica et stacte galbano et thure p̃pata. sicut dr̃ Exodi. xxx. et est dicta a thimo flore odorifero quia olet singuliter sicut thimus. sicut dicit Isid. li. xiij. vbi tractat de odoribꝰ. talis aũt cõfectio in vsus hominũ nõ debuit fieri qz domin⁹ afferre in templo sup altare thimiamaz bene p̃cepit. et ideo in ecclesia nõ debet sponsus z sponsa thurificari odore thuris. Inde etiã est q̃ allato thure benedicto super altare. si descendat thuribulum ad chorũ aliud thus sine benedictione apponendũ est et offerendum hominibꝰ.

De thure Ca. QLXXIII

Thus est nomen arboris et etiã gũmi inde emanãtis. Unde Plin⁹ li. xvij. dicit. Thus est arbor arabie immensa atq̃z ramosa leuissimi corticis ad aceris q̃ntitatẽ. succũ aromaticũ et album mõ amigdale generans et effundens z masticatione in puluerẽ resolutũ est intus pingue z igni appositũ facile ardens. et appellat̃ apud nos masculus eo q̃ natura sit rotunduz ad modũ testiculorũ reliquũ ṽo est planum et plene scabiosum. et est masculo min⁹ bonũ. adulterat̃ aũt admixtũ resine albe sine gummi. sed sua cognoscit̃ p̃pria qualitate. nã th⁹ igni appositũ ardescit. resina vero fumescit. gũmi aũt calefactũ resoluit̃ et liquescit. Arbor aũt vnde fluit thus dr̃ libanus. et ei⁹ gũmi a naturalibꝰ ac medicis olibanũ nũcupatur a mõte arabie sic vocato. seď a libano arbore fluens olibanũ libanus nuncupat̃. vt dicit Isid. Et dicit glosa sup Eccl'. xxiiij. sup illum locũ. Ego quasi liban⁹ non incisus zc. Libanus vt aiũt arbor est in arabia cortice et folio lauro similis. fructũ emittẽs bis in anno. s. in vere et in autũno. sed quod p se fluit in p̃ncipio estatis melius est. quod vero in estate cortice inciso paulatim exire cogit̃. in autũno ṽo nec ita candidũ ẽ nec ita purũ. s; h̾ qđ p̃mo adheret ramis z corticibꝰ

in estate induratur et a ramis ferro recolligitur. Thus optimū est qđ albū solidū et mundū odoriferū et rotundū ad modum testiculi ac oblongū. et ideo dr̃ masculinū. Thus vero qđ apertis corticibus in autūno vel hyemis principio effluit non est alteri simile in virtute nec etiā in colore. quia illud albū est et trāslucidū odoriferū valde atqꝫ mundū. Thus vero secundariū et rufum est tenue et scabiosū. vt dicit Isi. Regio aūt vbi crescūt thura est montuosa et paludinea rupiū et scopulorū q̄ innumera inaccessa. vt dic̄ glo. Eccl. sup̄ dictā. Hec omnia di. Pli. li. xv. c. x. et dicit glo. qꝫ Arabia est regio thura gignēs sabea eiusdē regionis prouincia maxīe thurifera. et est terra extra pte mari et scopulis et altera vero montibus et rupibꝫ vix accessa. vbi thuris arbor sine cultore crescit et terrā argillosā diligit. Dicūt aūt arabes qꝫ thus nō dꝫ recolligi nec eius arbor incidi. nisi a sacris et religiosis tpe collectionis contactu mulierū nō pollutis. et sic pro religionis obseruantiā merces augeri. Item idem ibidē ca. xvi. prima naturalis vindemia est circa canis ortū in fortissimo estu. Nam tūc eius cortex tenuissim⁹ laxatur et psilit inde spuma pinguis q̄ cōcreata densatur vbi loci natura poscit. hoc purissimū est et candidū. Secūda vindemia versus hyemē corticibus incisis rufum hꝫ erit nec cōparabile ē priori. Creditur aūt nouelle arboris gūmi esse candidi⁹ z veteris efficaci⁹. et q̄dam putant in insulis meli⁹ gūmi. Alij negant in insulis nasci. Colectū thus in camelis defertur in ciuitatē que sabotam dr̃. porta ad hoc patente nec p aliā viā digredi licet ibiqꝫ decimātur deo quē inuocāt ibiqꝫ in mensura et pondere recipiūt sacerdotes. nec ante inde lꝫ mercari nisi prius deo debita portio offeratur. candore pbatur. et carbone si statim ardeat et inflametur. si dentē nō recipit sꝫ statim frangitur vel redigitur in puluerē vel in micā. Hucusqꝫ Plinius. fm Dyasco. vero et Plate. Thus est gumi cuiusdā arboris in Alexandria. et dr̃ olibanū alexādrinū. qđ est puri⁹ et meli⁹. aliud inenitur iuxta damascū z dr̃ damascū. et nō ē ita bonū nec ita purū sic pmū. Est aūt calidū z sicca. multū aromaticū multū pingue z glutinosū. virtutē hꝫ confortādi et aromaticitate sua consolidandi z constringēdi z conglutinā di ex gūmositate sua. propter stringit lachrymas z fluxū humorū descendentiū de capite precipue qū fluūt p venas exteriores faciei si

circa tpa ei⁹ puluis cū vino albo et cū albugine oui emplastretur. sic etiā sedat dolorē dētiū et gingiuarū. masticatū thus phibꝫ fluxū humorū a capite ad mēbra spūalia ad pect⁹ videlicet z pulmonē contra indigestionē z acidā eructuatōem multū valet vinum in q̄ fuerit thus decoctū. matricē confortat z mundificat et conceptū iuuat sum⁹ eius. mixt⁹ puluis eius cū aceto graciliat et attenuat mām̄as turgidas puellarū. conquassationibꝫ cū pice subuenit. dolorē auriū mitigat. mictū cū vino rumoribꝫ intestinorū subuenit si cū vino bibatur Hucusqꝫ Dyasco. et Plate. Dicitur aūt thus fm Isi. a theos qđ est de⁹. quia in deorū sacrificijs adoletur. z fm hoc hꝫ aspiratōem. vel dicitur a tundo dis. quia abile ad tundendū et sepe tunditur. et q̄nto plus tunditur tanto pl⁹ redolet et facilius inflamatur z tūc caret aspiratione. ex thure incenso pcedit aromatic⁹ fumus ad modū virgule et est inferius gracilis multū mobilis multis circūuolutionibus amfractuosus. et se ad partes appositas motu leuissimo circūuoluens. prius superiora se dilatāo īmutans aera et obumbrās odoris sui fragrantia fetorē cadauerū auferens. ad cerebrū directe penetrās. spm aīalē confortat et recreat p cerebri ventriculos se diffundens

De vimine Ca. CLXXIIII

Vimen viminis dr̃ virga mollis. et dr̃ vimen eo qꝫ habeat vim multam viroris Nam eius natura est talis vt etiam arefactū si in aqua abluatur iterum reuirescat vt di. Isi li. xvij. ex viminibꝫ fiūt necessaria vitibꝫ vinciendis et doleis religādis ligamenta. vt patet eodem in lr̃a S. quere de salice

De virga Ca. CLXXV

Virga pprie est q̄ de ramis nascitur. z dr̃ a virtute eo qꝫ in se vim multā habeat. et dr̃ a virore. nam virtus q̄ latitat in radice se pdit in virore virge. Et dr̃ virga quasi vi regens. virga enim vtuntur magi ad placandos serpētes et idcirco in virga sustinent hos alligatos virga etiam vtuntur phi reges et mgr̃i. vt di. Isi. li. xvij. virga etiā vtūtur viatores agrorū et arearū seu p̄corū dimensores. legati et nūcij ac pastores. Virga siq̄dē ex triplici cōponitur suba. s. ex cortice ligno et medulla. mediante medulla nutritur z vegetatur. mediante ligno erigitur et sustentatur. cortice vero būficio tegitur. et ab exterioris aeris

iniuria defensat. Nam vt dicit cõmentator sup libr̃ de plantis. Cortice habet p pelle arbor. lignũ p osse. medullã loco vene. Nã calor naturalis existens potissime in medulla virge mediante ramo a quo pullulat hũorem attrahit a stipite et radice. et qđ grossi⁹ et terrestri⁹ est in attracto humore trãsmutatur in lignũ ꝛ in corticẽ. qđ ꝟo aquosi⁹ est cõuertit in frondiũ multitudinẽ. ꝛ qđ vnctuosius est ꝛ puri⁹ trãsmittit ad ꝟge supficiez vt inde pducat florẽ vt tandez fructũ generet atq3 semen. Nascit autem tam flos ꝙ3 fruct⁹ de suba virge sine ipsi⁹ corruptione ꝛ aliq̃ violatione. Nam flos insensibiliter de ꝟga egrediens ꝛ erũpens virgã nõ violat nec deflorat. s3 fecũdat eam pot⁹ ac pficit ꝛ decorat. ꝟga itaq3 nõ pficit fecũdatiõis gratiam nec potentiã generandi ex cõmixtione seminis sicut animantia sed ex rore celesti pariter et calore solis. Virga autem ex quo ascendit sursum semp tendit et suã summitatez ꝟsus celũ erigit quousq3 pueniat ad pfectum incrementũ. et est media inter ramũ et stipitẽ seu radicẽ a qua cõcipit fructũ. et inter fructum quem pducit ex sube sue teneritudine flexibilis est valde. ꝛ de facili inclinabilis in q̃libz pte. Itẽ ꝟga extrinsec⁹ est arida ꝛ sicca aspera ꝛ nodosa. sed interius mollis ẽ ĩ medulla. et sub cortice humorosa. q̃nto autem virga plus crescit tanto a terra plus recedit et q̃nto sursũ ali⁹ sustollit tanto in eius acumine gracilior ꝛ acutior inuenit. Item virga ex se debet esse erecta. s3 q̃n est nouella si casu aliquo ad terrã incuruet difficile est vt indurata in illa curuitate ad rectitudinẽ reuocetur. immo sepe facili⁹ frangit ꝙ3 rectificet. q̃n ꝟo virga inuenit curua in igne ponitur et per calorẽ eius rigorem et duriciem resoluentem et remollientem ad formã rectitudinis facilius reducit. Item virga canibus ẽ odiosa et puulis. q2 virga eoꝝ insolentia coercetur.

De virgulto
Capl'm. CLXXVI

Virgultũ a virga est dictũ fm Hug. est eñ locus vbi multitudo crescit ꝟgarum. fm aũt Isi. li. xvij. virgultuz est ramus q̃ de robore ipi⁹ arboris pullulat Sed virga dicit q̃ de ramis oritur et procedit. Virgultũ aũt sine cõmixtione seminum procedit. In hyeme vilescit. in vero ꝟo placet. quia tũc virescit et florescit p̃cisum rursum pullulat ꝛ reuiuiscit a terra in suo ortu elongat. et q̃nto plus crescit tanto plus versus celũ eleuatur. Aliq̃n dicit virgultũ viridariũ vel virectũ locus sc3 viridis ꝛ amen⁹. plantis ꝛ herbis virẽtibꝫ cõsit⁹ sic sup de orto patet. quere in lr̃a O.

De vite Ca. CLXXVII

Vitis dr̃ a vinciẽdo. q2 vincit ꝛ ligat fm Isi. aũt vitis est dicta. eo ꝙ vim habeat cit⁹ radicandi. vel iõ dicunt vites eo ꝙ vim habeant vt inuicẽ vitis se innectant vicinisq3 arboribꝫ reptando religẽt. Est ei eaꝝ natura flexibilis quasi. s. brachiis quibusdã q̃cq̃d cõprehenderint vi teneãt et ꝯstringãt. et illa ligamina q̃bꝫ arbores vel palos capiũt. capreoli dicunt. sic dicti eo q' arbores capiũt vel mutuo se cõnectũt quorũ adminiculo freti palmites vẽtos sustinẽt et turbines ne frangant Dicunt etiã corimbi. q2 sũt sicut anuli q̃bꝫ ꝓxima queq3 ligant ne longius laxati palmites ventoꝝ flatibꝫ dissipent ꝛ sine piculo fruct⁹ suos sustineãt. Vinibus aũt ista maxime ꝯueniũt. oblaqueatio Oblaqueari aũt est terrã circa radicẽ aperire et velut lacus efficere vt radix hũore abũdantius hũectet ꝛ caloris solaris radio facili⁹ penetret. Item ꝯuenit eis putatio ꝛ est putare virgam ex vite supuacuã resecare. cuius flagellũ luxuriat. Itẽ eis ꝯuenit ꝓpagatio. ꝛ est ꝓpaginare flagellũ vitis supsternere ꝛ dĩ porro pangere. ꝛ hinc ꝓpagines dicũt palme. i. vitis extẽsiones. Itẽ eis ꝯuenit fossio. et est fodere terrã mouere fossorio vł ligone vt radices et herbe supflue amoueant. et sic vites meli⁹ foueant. Item eis cõuenit pastinatio. pastinare aũt est paxillare. i. palos figere circa vites vt sustineant. vt dic̃ Papias et dr̃ a pango gis. ꝑ qđ idem est ꝙ palos figere vel plantare vt di. idem. fm Isi. autem pastinare est fimo vel terra pingui vitẽ pascere vel nutrire vt ampli⁹ fructificet. Item eis ꝯuenit põpinatio Est aũt pampinare pampinos. i. folia supflua de vite amouere vt vue liberi⁹ aerem purũ capiãt. ꝛ folijs nõ obumbrate citi⁹ maturescãt. Pampini autẽ vt di. Isi. sunt folia q̃ eorũ subsidio fructus vitis ab ardore et frigore defensat ꝛ aduersus oẽz iniuriã p̃muniť. q̃ pampini vt di. I. i. iõ sũt intercisi vt solaris radi⁹ ad maturitatẽ fructuũ facili⁹ admittat. et sunt dicti pampini eo ꝙ de palmite pendeãt vt dicit idem lib. xvij. Itẽ eis ꝯuenit vindemiatio. et ẽ vindemiare

deviternas demere. qd fit qn fruct⁹ vinee p̄ cidūt ⁊ recolligūt. De vitib⁹ aūt di. Pli. libro xvij. c. xxij. Uitis qn̄ p̄cidit tpe cōgruo ⁊ mō debito. et p̄cisione vires recipit ⁊ ꝯcipit materiā ex q̄ fruct⁹ vel flores impostez̄ pariunt nisi em̄ p̄cisione castigaret̄ supfluoz̄ tota in fecūda ⁊ sterilis redderet̄. nihil em̄ auidius nascit̄. ⁊ iō nisi vires ad pariēdū seruet̄ n̄ est paritura fruct⁹. Jn vite aūt ē nāa vt malit pa rere q̄ viuere. ⁊ iō q̄cq̄d de materia supflua a vite demit̄ fructui accedit. vites ꝟo putari oꝫ tpe q̄nto cit⁹ putāt̄ tāto pl⁹ effundūt d materia. ⁊ q̄nto seri⁹ tāto ferūt fructū vberiorē. ita tn̄ q̄ putatio tps debitū nō excedat. vites g̈ciles ⁊ tenues cit⁹ oportet putare validas aūt nouissime. Debet aūt p̄cisio fieri obliq̄ int duas gēmas. ita vt in p̄te opposita gēme p̄cisionis fiat vulu⁹. Jdō aūt dꝫ fieri oblique ⁊ nō directe vt cito descēdāt ⁊ defluāt guttule pluuiales p quartū frequētiā ⁊ p̄ma nentiā sup planā incisurā vitis summitas lederet̄. ⁊ q̄nto vitis est g̈cilior ⁊ macrior tāto plus de ea putandū. qn̄ aūt pampinatōe idi get iō dꝫ remoueri foliū qd est circa vuam nisi vinea sit nouella. s; poti⁹ alia q̄ magis sūt remota h̄ eni vuā supplantaret. Quicq̄d ꝟo erūpit et pullulat alias q̄ ab oculis siue gē mis spuriū ⁊ inutile iudicat̄ et statim est rūpendū. Jtē idē ca. xxiiij. Uitib⁹ accidit morbus p̄calis. s. qn̄ germina nimis tēpestiue aut aut qn̄ in supinū inciduut. aut quādo rore vel ymbre florat̄ōis tpe pfundūt̄ aut qn̄ nouella germina pruina aut frigore decoquūt̄. aut qn̄ ab imperitis cultorib⁹ aut circūfossorib⁹ radices vulnere iniuriosledunt̄ et qn̄ desquamant̄. s. a suo cortice totaliter spoliant̄. Jut oīa aūt marie ledit̄ qn̄ sol ymber p̄cutit palmitē florescētē q̄ sic desinit ipe fruct⁹. Ex aere aūt corrupto et rore vel ymbre noxio crescūt q̄dā vermes vt eruce testudines vitis germia ⁊ folia depascentes. ⁊ eā sic depastā facile derelinquunt. Nascit̄ aūt h̄ malū in tpe nimis hūido atq̄ leto. Accidit etiā eis ali⁹ morb⁹ quē araneū vocāt viniitores. q̄ ex flatu vēti noxio et ymbre corrupto generāt̄ q̄dā tele q̄si aranearū q̄b obuoluūt̄ fruct⁹ ⁊ ꝯsumūt̄ ⁊ adurūtur. Odit etiā vitē raphan⁹. odit etiā ⁊ caulez ⁊ olus odit etiā ⁊ corulū. vn̄ qn̄ talia viti⁹ sūt vicina tristes ⁊ egre efficiūt̄. Nitruz q̄dē ⁊ alumē et aqua marina ⁊ fabe ac vicie putamina vlcima et maxie intermētia viti⁹ sūt venena. Hucusq̄ Pli. lib. xiiij. c. ij. Dicit idē vt apud priscos vites int magnas arbores nūerabant̄. Jn aliq̄b⁹ em̄ ptib⁹ sūt vites ita magne vt ex eaz trūcis statue fiāt ⁊ colūne. vtz in simulacro iouis ī vrbe populonia Sup tectū etiā tēpli ephesie diane vna vite antiq̄⁹ scādebat̄. Colūne q̄z de talib⁹ vitib⁹ facte diutissime p̄manēt. incorrupte in paucis em̄ lignis nāa eternior est q̄ in vite nllo fine crescūt. ⁊ circa domos ⁊ villas circūdunt p̄nt. leuant̄ etiā in multis ptib⁹ ad vlmi vel populi arboris sūmitates ⁊ eoz ramī quasi maritali affectu suis brachijs secōnectunt. Arbor est vtilio et medicinalis tam in folijs q̄ in fructu ⁊ emittit ⁊ reddit liquorē succis oīm arboz meliorē. qn̄ p̄cidit̄ lacrimā emit tit purissimā. et illa lacrima vtiliter collirijs adhibet̄. p illi⁹ lacrime emulsionez depurat̄ eius subalis humor in radice. vn̄ fruct⁹ postea surgit dulcior et purior ex ip̄a vite. Folia vitis sūt lota inferi⁹ plana viridia ⁊ mollia exteri⁹ aūt vallicularis ⁊ villosa in extremitate. lateribus intercisa ⁊ acuta multū obūbrātia. quoz ymbra estuātib⁹ ⁊ q̄escere cupientib⁹ est iocūda. ⁊ sūt multū medicinalia. Nā vulnera mūdant ⁊ mūda sanant in aqua de cocta refrigerāt. calorē febrilē mitigāt. estuationē et tumorem stomachi cataplasmata mire sedant. p̄gnantē adiuuāt. sonum ꝑuocant ⁊ cerebz recreāt ⁊ ꝯfortant ei⁹ lacrima pot ita sepe calculos frāgit vt di Dyosco. vi sum acuit. lippitudinē oculoz tollit. morsib⁹ venenatis ⁊ vexatōib⁹ succurrit ventrez sistit. cinis etiā ei⁹ valet ad p̄dicta q̄ succo ruthe et oleo admixt⁹ tumorez splenis spargit. vt dic idē. Pli. li. xxiiij. c. j. vbi dicit folia vitiū dolores capitis amputāt. inflatōes sedāt. cū farina ordei calidā artericā curāt. dissentericos valde iuuāt si eoz succum bibāt patiētes. lacrima eius cū oleo sup locum pilosuz illita modo psilotri. pilos amputat. et h̄ facit maxime lacrima quā ram⁹ vitis viridis emittit et resudat. verrucas tollit. cortex viuū et folia arida vulneꝝ sanguinē sedāt ipm̄q̄ vulnus ꝯglutināt ⁊ sanāt. cinis vitiū mox filtulā purgat atq̄ curat. neruoz dolores et contractiones mitigāt. scorpionū et canuz plagas cū oleo sanant cinis etiā eius corticis p se pilos ablatos restaurat ⁊ multiplicat. Hucusq̄ Plinius.

De vite agresti.

Capl'm. CLXXVIII.

(v) Itis agrestis est labrusca. sic dicta q2 i terre marginibus crescit. a labro em dr labrusca. s. ab extremitate tre vbi nascit. sic di. Isi. li. xvij. Est aut silvis vitis vini/ fere i folijs s3 nō i fructu. nā fructū facit mo dicū autūnalē. z si quē fecerit ille dur' est et stiptic' z amar'. Uitis vinifera degenerat se pe in labruscā qn nō colit nec putat. z econ uerso de labrusca fit vitis vinifera p culturā debitā z tonsuram. vt di. Pli. et q̄uis labru sca nō sit q̄ ad cibū vtilis est tn̄ q̄ ad medici/ nā. Nā ei' radix elixa in aq̄ pluuiali et mixto vino ydropicos curat. oēs maculas tollit. tussim ɔpescit puluis radicis ei' ɔ̄ defectuz stomachi mire subuenit. vt di. Dyas. Pli. aūt lib. xxiij c. ij. dic sic. Labrusca grece ampeloe sargie appellat. spissis folijs vinoso cortice fert vuas rubētes mō cocci q̄z succo mulie res cutē faciei purgāt. z illevne cum folijs z succo trite vtilit' apponūt. vicijs coxarū et isi/ bor̄ trite cū aceto scabiē hoīs z q̄d nipeduz curāt. Hucusq3 Pli.

De vitulamine Ca. CLXXIX

(v) Itulamen a vite dr illa plāta bastar da siue spuria et infructuosa q̄ nasci tur a radice vitis siue al's. nō pced ēs ex ipsis gēmis. z tales plāte degeneres sūt et innaturales. z iō nō fructificāt. s3 vitē onerāt et grauāt. z fructū impediūt ac retardāt. nam huōrē attrahunt a radice q̄ deberet trāsferri ad fructū nutriendū z augmētandū. z iō de bēt citi' extirpari ne diuti' crescētes diminu ant fructū vit'. z iō tales plāte adulterine di cūt spuria vitulamīa. i. degenerātia z nō na turalia. vt hēt. li. sap. c. iiij. et ē h lr̄a rabani z antiq̄r. q̄uis Aug. i li. de doctrīa xp̄iana di cat q' meli' diceret adulterine plantatōnes qō q̄dē ver̄ est q̄ ad simpliciū intellectū. ve/ ra tn̄ lr̄a est z bona q̄ ad intelligētes sc3 spu/ ria vitulamina.

De vinea Ca. CLXXX

(v) Inea vt di. Papias est loc' vbi plan tāt vites. vn̄ z vinetū vocam' locuz vbi ɔsita est multitudo vitiū. Uinea diligēter excolit z ab oībus supfluis expurga tur z a cultoribus sepe visitat. z ne ledat a be/ stijs macerijs z sepibus circūdat. et ne diripi/ ant fruct' ei' custos ī ea sup speculā ordinat in hyeme sine custodia relinqt. s3 ī autūno a m'tis freq̄ntat. in hyeme valde pallet. ī vere z in estate viret floret ac redolet. s3 in autūno fructu gaudet. odor florētis vinee oīm vene noso ɔ̄riat. et iō ipa florēte fugiūt colubri et bufones sustinere ei' fragrantiā nō valētes. virore z amenitate delectat visū fragrantia z aromaticitate afficit olfactū. sapor̄ suaui/ tate reficit gustū. folior̄ lenitate demulc3 ta ctū. aerē diligit pur̄ serenū vt di. Pli. et mi/ nus diligit ips nubilosū. terrā diligit cali/ dā z siccā mediocriter pinguē ac dulcē. Nā qū t̄ra est nimis pinguis vel nimis humida luxuriat in ramos z in folia. z paucos hab3 fruct'. qū v̄o t̄ra est arenosa z nimis macra cito deficit z arescit cū nō inueniat sufficiēs fundamentū seu nutrimentū. sil'r si fuerit i terra amara vel salsuginosa corrūpit radix ei' malicioso hūore radicē subaz subintrāte. z iō non diligit terrā dulcē z in suis q̄litatibus tpatam. et iō mōtes alti soli bn̄ expositi sunt optia loca ad vineā. q2 in eis est humor dul/ cis z calor fortis. z q̄nto vinea soli magis ex/ posita. tāto fruct' reddit dulciores. Pr̄io āt est fruct' viridis dur' stiptic' z acetosus de/ inde p decoctōem solis dulcis efficit z deli ciosus. sub folijs ei' ipi' vinee latitāt vulpes vuas vinee corrodētes auide et deuastātes. et maxīe vbi custodes sūt negligētes. nec p/ dest q' aliq̄ min' sapiētes ponūt z claudunt vulpiū aduersarios. i. canes intra vitiū ma cerias sine sepes. nā pl' demoliūt z destru/ unt vuas vinee sic inclusi pau et canes q̄s fur tiue facerēt p'les vulpes vt di. Isi. et iō sapiē tes vinitores sūma studēt diligentia ne sub/ intrēt porci seu canes domestici seu vulpes s muscar̄ aūt z vermiū corrosione nō pt ser uari vinea nisi p ipi' manū qui oīa in sua ɔtinet ptāte. vt di. Isid. et saluat magnifice vniuersa.

De vua Caplm. CLXXXI

(v) Ua ab humore ines dr. z est dicta q̄ hūida co q' intrinsec' hūor̄ ē plena. vt di. Isi. li. xvij. Extrīb3 āt ɔponit vua. s. ex folliculis glarea et arillis. folliculi dicūt vinaria siue tece in q̄bus glarea ɔtinet. z est glarea succ' siue humor pinguis ipsius vue. Arilli āt dicunt puula gn̄a q̄ sūt in ra/ cemo. et dicūt alio noīe acini ab acco ces. et d3 dici h acin' ni. sic p3 in maiori volumine ɔstaui. vbi dr illō verbū paulini. Exprimit humētes acinos succūq3 liquentē aliquādo dicūt h acinū. Uua eīn est generale nomen ad botros z racemos. nā vua ɔprie est mltor/ rū gn̄or̄ coadunatio. racem' āt dr vnū gnū. Botr' āt vuar̄ ɔgeries vel ɔgregatio q̄ gal/

lice dr̃ mollis sine. Fm aũt Papi. z Isi. racem⁹ est botrio nis ps sine ramuscul⁹ cũ vuis pci sis. vñ a ramo dr̃ racem⁹. Fm Isi. Uue aũt a multis dicũť suburbane eo q̃ in vrbibꝫ ven dunť ad comedendũ. cõmẽdat eñi eas z spe cies z iocũditas saporis. quaꝶ multe sũt spe cies. sicut p̃coque sic vocate q2 cito mature/ scũt z añ oẽs calore solari decoquũť q̃s gre ci lageos dicũt. q2 festinãt ad maturitatẽ sic lep⁹ Itẽ sũt purpuree a calore purpureo sic vocate. Itẽ sũt friciarie vel p̃nacie sic dicte a magnitudine. sic dactili a lõgitudine. Itẽ sunt stephanite a rotũditate nũcupate. Itẽ sunt cerau nee sic dicte eo q̃ rubeãt velut ig/ nis. Sũt aũt et aminee vue. s. albe mineo. i. colore rubeo nõ pmixte. Itẽ sũt apiane faci entes vinũ dulce. q̃s nisi cito colligas pluui es et venťs z maxĩe apibꝫ infestanť. p q̃ꝶ dep/ datione apiane sũt vocate. Itẽ sũt z butilla/ ca's biturice a regione nomẽ sortite. turbi nes et pluuias z calores optime sustinent z in terra macra nõ deficiũt hmõi. z dr̃ esse ba silica. Itẽ sunt argite q̃s nisi p̃mo tpe colli/ gas aut ĩ terrã cadũt aut hũore ꝯputrescũt Itẽ sũt z elbolie. i. varie q̃ neq̃ purpuree sũt neq̃ nigre a b elbo colore sic dicte. elbũ eñi in ter albũ et nigrũ ẽ mediũ. Sũt aũt m'te alie differẽtie vuaꝶ q̃ꝫ q̃ dicta sũt. q̃ differt ab in uicẽ in sapore z colore in magnitudie z q̃tu/ te. sꝫ he sũt magis famose vt di. Isi. li. xvij. Fm ysa. fo in diet. Color vuaꝶ q̃druplr variať Sũt eñi vue omĩno albe clare z aq̃se. modi cuꝫ carnis hñtes. cortices subtiles. ossa exi/ gua. Sũt iteꝶ vue oĩno nigre grosse carnis qui hũoris z corticis. z ossiũ magnoꝶ. Sũt z citrine q̃ magis pticipãt cũ albedie q̃ꝫ cum nigredie. Sũt insup rufe q̃ magis accedunt ad nigredinẽ q̃ꝫ ad alborẽ. Albe leuiť nutri/ unt facile digerũť. venas penetrãt z vrinã p uocãt. Nigre sũt dure digestiõis. tñ stoma/ chũ pl⁹ ꝯfortãt. z etiã pl⁹ nutriũt qñ bñ dige rũť. Citrine aũt z rufe sũt medie in potẽtia. et sic dic idẽ ysa. Quãto vue sũt maturiores tãto sũt laudabiliores z ad nutriẽdũ z gene randũ bonũ sanguinẽ meliores. Uue q̃ minꝰ hñt carnis q̃ꝫ hũoris laudabiliores hũores generãt q̃ꝫ ille q̃ sũt pluris carnis q̃ꝫ hũoris nõ tñ sũt tãti nutrimẽti.

De vua immatura.
Caplm. CLXXXII.

Ua imatura ẽ frigida z sicca z mul tũ acerba. z pcutit neruos sua frigi/ ditate. dentiũ z radices sua stipticitate ĩtan tũ q̃ obstupescũt z videť q̃dãmodo ꝯgelari Uirtutẽ aũt hꝫ ꝯstringẽdi z colericũ vomi tũ repmẽdi et calorẽ epatis extiguẽdi. sitim auferẽdi. acumẽ colere mitigãdi. humores grossos in oculis in palpebris desiccandi z pruriũ oculoꝶ z asperitatẽ abstergendi. vt di. ysaac.

De vua passa Ca. CLXXXIII

Ua passa m'tis modis fit. Aliqñ eñ torqueť illõ p q̃õ vua depẽdet a vite ita q̃ nõ possit hũiditꝰ vlteri⁹ ad vuaꝫ ascẽdere. z sic pmittiť a sole p dies aliq̃s de/ siccari. z h̃ dr̃ vua passa ꝑpt calorẽ solis queꝫ patiť. z h̃ est optima ad comedendũ. Aliqñ racemi inuoluũť in pãpinio vitis z colligãť folia sit ne racemi dispergãť. z postq̃ꝫ panis est extract⁹ de clibano qñ calor est tpat⁹ im/ ponũť ibi racemi inuoluti z exiccanť. Sil'r mõ dicũť iste vue passe. q2 quandã violentiã a calore clibani patiũť. sil'r mõ q̃nq̃ in fuma rio fit vua passa. vñ di. Alexãder nequã Dãt vuas passas cliban⁹ fumaria seu⁹ De vua pas sa dič ysa. in diet. Uua passa ꝑfecta in dulce dine est calidior maxĩe si nigra est. nec est ni mio mollificatiua nec nimis ꝯstipatiua sed media. malos hũores tpat z mitigat morsio nẽ. maxĩe qñ est pinguis z carnosa z cortex est tenuis et ei⁹ ossa sine granula sũt exigua atꝫ pauca. hmõi vua passa ꝯ dolorẽ pectoꝶ ad/ iuuat. pulmonẽ mũdificat. tussim sedat. ve/ sicã z renes purgat. splenĩ z epati nõ ꝯuenit si habuerit duriciẽ z grossiciẽ Uua aũt passa hñs acerbitatẽ cũ q̃dã põticitate min⁹ est ca lida q̃ꝫ sit dulcis z min⁹ hũida maxĩe si sit al ba. z iõ paꝶ nutrit. calorẽ extiguit. ventrẽ cõ stipat z ꝯstringit.

De vino Ca. CLXXXIIII

Inũ dr̃ q̃si in vite natũ. vel a vena eo q̃ potus eius venas sanguie cito re plet. vt di. Isi. li. xx. vbi tractat d̃ po tu. Temetũ aũt dr̃ forte vinum eo q̃ teneat mentẽ z temerarie agere sepe facit. Dr̃ z me rũ qñ est purũ et aque nõ admixtũ. dr̃ et ba/ chus. a libero p̃re q̃ vocabať bachus. z diciť fuisse p̃m⁹ repertor vitis. vel bach⁹ dr̃ ab effe ctu. q2 fortitudie sua facit bibẽtes furere z ĩ alios debachare. Laudes aũt vini nõ posset ad plenũ describere etiã si viueret bach⁹ ipe. Inť oẽs eñi liq̃res z succos arboꝶ vinũ ob tinet p̃ncipatũ. nã p̃ oĩbꝫ liq̃ribꝫ vinũ mode/ rate sũptũ corpa pl⁹ ꝯfortat. corda letificat.

morbos et vulnera euacuat atq sanat. vnde dicit ysa. in vltio diet. Uinũ dat bonũ nutrimentum corpi. sanitatẽ reddit pditã ac custodit. calorẽ naťalẽ p oibꝫ cibis ꝛ potibꝫ cõfortat ꝛ augmẽtat ꝓpť familiaritatis ꝯsortiũ qd hꝫ cũ naťa. vñ sanguinẽ purissimũ generat: et turbidũ purificat ꝛ clarificat. venaꝝ ora apit. ꝛ ad īteriora mũdificãda sua subtilitate penetrat. ꝛ tenebrosaꝫ fumositatẽ tristicie inductiuã illuminat atq fugat. totiꝰ corpis membra corroborat. ꝛ vigorẽ singulꝭ administrat. vini eñ bonitatẽ actio sic maifestat facit in ea tristicie ꝛ doloris obliuionẽ. nec pmittit eam sentire angustiã vl' dolorẽ. acuit intellectũ et facit eũ docilẽ ad inuestigandã rem difficilẽ ꝛ subtilẽ. animosã etiã ipsaꝫ efficit ꝛ audacẽ. vñ pꝫ vini excellentia cuius vsus ꝯuenit oibꝫ hoibꝫ. etatibꝫ. tpibꝫ. ꝛ regionibꝫ si debito mõ ẽm vires bibẽtꝭ a singulis assumať. senibꝫ eñ ꝯuenit qꝛ calor vini corũ repugnat frigiditati. iuuenibꝫ ꝯuenit ẽm cibũ qꝛ in natura similis est nature ꝛ etati iuuenũ ꝛ adolescẽtibꝫ pueris est cibus ꝛ medicina. ꝛ corꝝ calori adhuc impfecto nutrimẽtũ exhibet ꝛ augmentũ ꝛ ipsaꝫ hũiditatẽ puerilẽ supfluaꝫ ꝯsumit ꝛ desiccat. in frigida eciã regione ꝛ in hyeme vinũ forte ꝛ multũ purũ ꝯuenit. in estate vͦo et in calida regione vinũ purũ ꝛ multũ mixtum vale est. corpus eniꝫ humectat et refrigerat ꝓpter mixturaꝫ aque que subtilitate vini ad remotiora mẽbra reducitur valde cito. ideo antiqui vocauerũt vinũ tiriacam magnã. quia inuenerũt illud duaꝝ rerũ esse iuuatiuũ. calefacit eñ corpa frigida ꝛ infrigidat calida. ꝛ hũectat sicca. ꝛ humida extenuat ꝛ desiccat. sꝫ eiꝰ calefactio et siccatio est naturalꝭ. humectatio vͦo ꝛ infrigidatio est accidentalꝭ. qꝛ subtilitate sua portat aquã ad membra q̃ nec esse habẽt infrigidari et humectari. vt dicit idem. In vino aũt ꝯsideranť ista substãtia siue liquor calor sapor atq odor. Nam ẽm substãm vini attenditur subtilitas et terrestreitas siue grossicies atq medioeritas. vinũ subaliter tenue ꝛ subtile albũ est claꝝ ꝛ ꝯuenit stomacho. qꝛ cito digeriť et venas pforat. mentẽ nõ pcutit neq ledit. nec neruis nec cerebro aliqd infert nocumentũ. vinũ aũt terrestre atq grossuꝫ subtile est et optimũ. stomachũ eñ grauat ꝛ difficile penetrat. Color aũt vini est quadruplex. s. albus. niger. glaucꝰ. citrinꝰ. et roseus siue rufus. albũ vͦo et nigrũ vinũ ceteris est minus calidũ. et albũ est magꝭ humiduꝫ q̃ nigrũ ꝓpť subtilitatẽ et aq̃sitatẽ dñantem. nigrũ vͦo magꝭ siccũ est ꝓpť grossiciem et terrestreitatem ei magꝭ subaliter dominantẽ. vina vero mediocres colores hñtia sunt aliis calidiora. s. vinũ citrinũ seu aureũ et vinum rufum. et hoc ẽm qꝛ magis ab illis extremitatibꝫ sunt remota. ꝛ q̃nto illis sunt viciniora tanto sunt minus calida

De vino rubeo

Capitm. CLXXXV.

Vinũ rubeũ valde intẽsuꝫ in rubore sicut sanguis fortissimũ est. ꝛ multũ ledit caput ꝛ pcutit mẽteꝫ ꝛ fortẽ facit ebrietatẽ. ꝛ iõ optime indiget aq̃ cõmisceri. vñ si cõmisceať qñ oportet ꝛ bibať ꝓut etatibus ꝛ tpibꝫ ꝛ regionibꝫ ac ꝯsuetudini ꝯuenit atq decet. multũ ẽ laudabile qꝛ grossos dissoluit humores. vias venaꝝ a putredie mũdificat ꝛ sanguinẽ purificat. maxie si vinũ fuerit puritati. ꝛ iõ ꝯueit senibꝫ qꝛ corꝝ calorẽ ꝯfortat et frigidoꝝ hũoꝝ dissoluit abundantiã i senũ corpibꝫ collectoꝝ. Uinũ rubeum necesse est hře saporẽ ponticũ siue dulcẽ et liquorẽ inť grossuꝫ et subtile mediocrẽ. et odor eiꝰ inter aromaticũ ꝛ grauẽ. ꝛ tale vinũ est ceterꝭ tpantius ad nutriẽdũ et mutaťfacilꝰ in sanguinẽ ꝓpť siliťudinẽ quã hꝫ cũ eo in liquore i sapore ꝛ colore. vinũ dulce ꝛ mľtũ rubeũ iuuat ad mũdificandũ vicia pectoris ꝛ pulmonis. valde eñ est solutiuũ viscosi hũoris ꝛ lenitiuũ ꝛ immũdicie abstersiuũ vini aũt ꝯsideratur odor. nam si vinũ fuerit aromaticũ signat suũ liquorẽ subtilẽ esse et tpatũ. omiq sordicie emũdatũ ꝛ optime digestiuũ. ꝛ ideo claꝝ generat sanguineꝫ atq mundũ. ꝛ est cordis ꝯfortatiuũ. letificatiuũ et fumi grossi ꝛ obscuri et turbidi expulsiuũ. Uñ ypo. vinũ inqť odorifeꝝ subtiliꝰ ceteris est et leuiꝰ ꝛ digestibilius ac nutribilius. qꝛ natura in eo suã ꝯpleuisse se signat actionẽ. vinũ vͦo qd nulliꝰ est odoris siue ventositaťs grossiciẽ insinuat. ꝛ iõo est illaudabilꝭ nutrimenti nec clarificat sanguinẽ nec etiã cõfortat sꝫ generat hũores grossos ꝛ fumũ turbidũ et obscurũ. vñ horribilissimũ hñs odorẽ ꝛ saporẽ ponticũ pessimũ est qꝛ infert corpi maximũ nocumẽtũ. pessimũ generat sanguinẽ ꝛ noxiũ ꝯfert corpi nutrimẽtũ. ꝛ maxie si vinũ fuerit valde nigꝝ. ad qd ptinet grossicies liquoris et ĝuitas odorꝭ ꝛ ponticitas saporis. vinũ itaq pdictꝭ q̃litatibꝫ tpatũ sit ꝛ

peratec et mō debito bibat. naturā adiuuat. laudabilē sanguinē generat. saporē cibis et potib' admistrat. desideriū et appetitū exci/tat. vitalē naturā et naturalē stomachū con fortat. ad cibū appetendū et recipiēdū ac di gerendū iuuat. virtutē expulsiuā ad expellen das feces excitat. sitim sedat. passiones aīe de malo in bonū alterat et imutat. nam a iaz sūt ab impietate ad pietatē. ab auaricia ad largitatē. a supbia in hūilitatē. de timore in animositatē. et vt breuit' dicā vinū moderate sūptū corpis et aīe sanitas est. Hucusq3 ysa. in diet. et Pli. li. xiiij. ix. c. vbi dr. vini natura est ipō hausto accēdere viscera int'. fori' ipso suso infrigidare mēbra q̄ ab ipō pfundunt. Uirib' autē corpis nihil vino vtili' ē si adsit mod'. nihilq3 pniciosius si mod' in sumēdo non teneat. vñ andronides sapiā clar' scpsit ad Alexandrū magnū cohibēs intēpantiā vini in bibendo. Rex inqt memēto te bibere sanguinē t're. nā bibere intēpate vinū cicuta est homini seu venenū q̄b' pceptis si ille ob/tempasset pfecto amicos in temulētia nō in teremisset vt di. Pli. Itē mala q̄ facit vinū intēpate et imoderate sumptū tangit ibidem in eodē li. ca. vi. mentē inqt mutat in furorē in mali impetū et obliuionē boni. Ebrioso siquidē inest pallor in facie et gene pendule ocl'oz assūt vlcera et lippitudo. man' tremu la ligua q3 ligata. postera die eructuant. ali/na sedi velut de sepulcro et grauissime sentiūt ur in capite pūctōnes. amaricat frumen. s. palati summitatē amica bilis. i. colere q̄ incē dit ex calido sumo vini et estuans sitis tor/quet guttur. Nam hec necessitas vinū seqt et bibendi ɔsuetudo auiditatē parat rebi/bendi. vñ more sanguisuge vinolenti quāto plus bibūt tanto plus sitiūt. Ad hec verba Pli. addit ysa. dicens sic. si vinū vsq3 ad ebri etatē sepe sumptū fuerit rōnis lumē extīguit et vim brutalē ɔfortat. vñ pmanet corp' ve/lut nauis in mari nō habēs gubernaculum aut rectorē. et sic milicia nō habēs pncipem neq3 ducē ppter qd fauet ebrius rei abnuēde et laudat qd in se est illaudabile. de sapienti bus facit stultos. de beniuolis puersus effi/cit et malignos. nam ebrietas est oīm vicio rū fomes atq3 causa. incidūt em̄ ebriosi i ho micidia. adulteria. et furta. et ido volētes cu stodire familiā oportet eos a vino custodi/re ne vinū plus bibant q̄ eoz virtuti expedit et nature.

De vino novo

Caplm. CLXXXVI

Vinū nouū qd de lacu. i. de cuppa no uiter est sublatū vocat mustū qn̄ scz de torculari pmo est expssum. et ē sic dictū quasi tenens mus. i. terrā humefactā siue lutū. mus em̄ grece terra dr latine. vñ et humus terra dr humefacta. in musto autez partes terre et feculēte partib' aqueis et ae/reis sunt admixte in quas a genere virt' ignea fortissimā facit ebullitōem. Nam ptes ignee et aeree mouent' sursū. ptes vo terree deorsū et ex tali pturbatione et repugnantia fortis fit ebullitio donec vincente calore puri ab ī/puro fiat sepatio et ɔpleta digestio. Inest āt musto tanta vis feruoris vt vasa fortia ex eo plena et absq3 spiramine mox dirūpat vt di. Cōstan. et Gre. sup Job. vnde p spiraculi aperturā spumosa vini immūdicia ad vasis supficiem vi caloris electa continue euapo/rat donec purissimū vinū fiat. In pncipio autē qn̄ mustum eliquat' valde est turbiduz atq3 spissum. et ideo vt dicit ysa. bibitū gros sum generat sanguinē et fumum terribiliū somnioz inductiuum. malos generat hūo/res. rugitum facit et inflationem in intesti/nis. Mustum em̄ nouum valde ventosum et spumosum est ppter resolutionē partium vi caloris. Unde Gal'. vinū quodcūq3 dū est recens non habet vim ducendi cibum p corpus. vnde ventositatem et inflatiōem ac fastidium generat. quanto plus autem du/rat post expressionem a torculari tanto plus clarificat' et depurat' et ampli' intēdit' calor eius quando em̄ adhuc est mustū ab ebulli/tione nō quiescit nec terrestria ad suū locuz descendūt. nec aerea et ignea suū locū sursū petunt et remanet adhuc indigestū. et ido qn̄ bñ est vinū defecatū et lucidū atq3 clarū lau dabile est et amicū nature. qr tunc ɔfortatur calor eius quotidie tam in odore et sapore q̄3 in virtute melioratur. nisi forsan a corrup to aere vel ab aliquo corrupto vase casu ali/quo corrumpatur. Nam si vas ipm conti/nens corruptum fuerit et ipsum vinum cor ruptū erit. ex aere corrupto et calore vel hu/miditate nimis distemperata vinū sepe cor rumpit'. et ideo nūc acescit nunc pinguescit vel totaliter cōputrescit. et tūc nauire hoīs est pessimū et maxime inimicū et est fugiēdū simpliciter vt venenum. Uinum etiā vetu/stissimū in calore excedit tēperamentū. et iō

saporē mutat ꝛ calorē. ꝛ tale vinū suo acumi
ne ledit cerebꝝ ꝛ ꝑcutit mentē. ꝛ sua siccita
te ꝛ caliditate inflamat subalez būiditatē. ex
tinguit calorē natalē. ꝛ iδo nec nimis recēs
nec nimis antiquū est laudabile. sꝫ posit⁹ inꝛ
duo extrema ē mediocre ſm ꝙ ab extremita
te noui ꝛ veterꝭ magꝭ ē remotū. q̄ illδ ē ma
ꝑime tēꝑatū. Hucusq̄ ysa. in diet.

De vino condito
Caplm. CLXXXVII

Vinū ꝯditū fit artificialiꝛ ex admixti
one aromatū tā speꝝ ꝙ̄ herbaꝝ. vtꝫ
in vino salviato. in vino rosato ꝛ ga
riophilato. ꝛ est illud vinū ꝯueniēs tā in po
tu ꝙ̄ in medicina. vt⁹ eīn tam speꝝ ꝙ̄ herba
rū immutat vinū. ꝛ sibi ꝯfert ꝟtutē singula
rem. et ideo talia vina sunt salubriora et de
licatiora q̄n eis salubres spēs debito modo
incorpantur. virtus eīn specieꝝ cōseruat vi
na ne de facili corrumpant. vnde talia vina
suo sapore delectāt gustū. excitāt appetitum
sua aromaticitate ꝯfortāt tam cerebꝝ ꝙ̄ sto
machum mūdificant etiā sanguinē et pene
trant ad interiora tam venaꝝ ꝙ̄ membroꝝ.
vt dicit ysa.

De vino acetoso.
Caplm CLXXXVIII

Vinū ꝑmo dulce ꝛ etiā tēꝑatū ī sapo
re ꝑ solis vel aerꝭ decoctiōꝫ ꝛ longaꝫ
ebullitiōeꝫ corrūpit ꝛ in acetositateꝫ
ꝯuertit q̄n nō hꝫ vim q̄ custodiat. vt di. ysa.
in diet. in ca. de aceto. Nam ꝑ accidentalez
calorē ꝟtutē caloris naturalis excedentē ex
tenuantē ꝛ vincentē subtilis substa liquoris
ꝑ caloris accidentalis ebullitōeꝫ ꝛ extinguit
calor naturalis. vn̄ δ vinū qδ ꝑmo erat sub
stantialiter vel naturaliter calidū ꝑ corrum
pentē calorē efficit essentialiter frigidū ꝛ cō
uertitur in acetum. magis aūt siccum est ꝙ̄
sit frigidū. moderate eīn infrigidat. s. i ꝑmo
gradu. sed fortiter desiccat. quia in tertio
ḡdu. vt dicit idem. vn̄ ꝓpter subtilitatem sue
subē ꝛ frigiditatis debilitatē ꝑforat de faci
li corp⁹ et penetrat ad loca q̄ valde sūt remo
ta. vnδ nullus alius liquor acetosus vt ma
li granati et similiū hꝫ vim penetrandi ad lo
ca tam ꝓfunda. quia talis liquor in locis vi
cinis operatur efficacius ꝙ̄ in remotis. vn̄
qui vult īfrigidare calorē stomachi aut alia
sibi vicina membra vtilius vtit granatorꝫ
succo ꝙ̄ aceto. sed ad loca remota infrigidā
da vtilius est acetū ꝙ̄ succus granatorū vel
agresta. habet eīn vim viuacem qua dirigit
ad longinqua. Idcirco est dissolutiuū ꝛ ex
tenuatiuū et incisiuū. et ideo sanguinē ꝛ lac
coagulatū calefactum in stomacho dissol
uit si bibat. Est etiam acetum vt dicit idem
stomachi confortatiuuꝫ. appetitus excitati
uum et augmentatiuuꝫ et maloꝝ omniū ad
stomachum descēdentiū potent represiuū.
Est etiam contra venena et venenosa mor
tem inferentia vt est ipm opium insquiamū
et euforbiū iuuatiuū. Hucusq̄ ysa. ſm Pli.
ſo ꝛ Dyas. acetū forte positū super ferrū vel
frigidam humū mox ebullit. fluxū ventris ꝛ
sanguinis sistit. si inuenit ventrē plenuꝫ sol
uit. si vacuum ipm stringit. letargicis et fre
neticis subuenit. vulnera recētia mūdificat
et abluit ꝛ ipa tumescere nō ꝑmittit. fetorē
oris ꝛ gingiuarū abluit ꝛ abstergit. neruos
dentiū ꝑcutit ꝛ ipos ebetes ꝛ stupidos cito
facit. vomitū et nauseā reꝑmit et compescit
gargarizatū. auribꝫ surdis subuenit et vias
auditꝰ aperit. oculoꝝ acieꝫ exacuit. corrodit
metalla. et ex eis diuersi colores gignuntur
vt cerusa ex plūbo. eā viride ex eū pro. lazuri
um ex argento. ouū in aceto dimersū ꝑ plen
dies mollificat in testa. ꝛ eam ad modū pel
licule mollē facit. Fex aceti valet ꝯ morsū
serpētis cornuti q̄ dr cerastes silr ꝯ morsus
rabidi canis et cocodrilli. Hucusq̄ Pli. li.
xxiiij. ca. x.

De vinacio Ca. CLXXXIX

Vinaciū et vinariū dicunt posterius
vinum quod compressis vuis vlti
mo eliquatur. et est quasi fex totius
vini. Vinacia dicunt pellicule et acini que
remanent expsso vino et post collectionē vi
ni extra ꝓiciunt. vn̄ dr in grecismo. Pelles
vuaꝝ vinacia dic fore tm̄. Et dicas acinuꝫ
qδ in vua cernis neutrum. Vinacia ꝟo libē
ter comedūt sues ꝙ̄uis modicū aut nulluꝫ
prebeant eis nutrimentū. nam plus inflant
ꝙ̄ nutriant.

De vinaria.
Capitulum. CXC.

Et vinaria rie dr cellariū vel locus
vbi vinū occultat ꝛ reponit. vn̄ ꝙ̄to
locꝰ ille frigidior est ꝛ siccior. tāto est
aptior ad vina in doliis reposita ꝯseruāda.
et iδ excauant loca lapidosa et subterranea
vt in eis vina meliꝰ ꝯseruent a corruptione
calidi aeris ne acescant vel alio modo cor
rumpātur.

De viola. Capitulum CXCI

Viola propter violentiã odoris sic ẽ nominata. vt dicit Isidorus. Cuius tres sunt species. scz purpurea alba et melina. Sed omniũ folia nature frigide sunt et aquose. et ideo solutiue. vnde viole cũ mel et aqua decocte soluũt ventrem. similiter si cum zucara macerentur et in vase vitreo diu soli exponant. Aluũ laxant. inflationez mitigãt. calorem febrilem alterant. sitim sedant. semen earum partũ mulierum eijcit et excludit. lumbricos occidit. calefactiõi epatis subuenit. herba quidem modica est viola in substantia que recens est melior q̃ antiqua. cuius flos maximi est odoris. Unde odor eius cerebri calorẽ mitigat. et spiritus animales recreat et confortat. somniũ prouocat. quia cerebrum refrigerat tẽperat et humectat. quanto flos eius est virtuosior tanto plus inferius caput deprimit et inclinat. Item flores vernales prius oriunt et se citius manifestant paruitatẽ eius in substantia magnitudo odoris pariter et virtutis nobiliter recõpensat. vt dicit Drasco.

De vlmo Ca. CXCII

Ulmus nomen accepit. eo quod in locis vliginosis et humidis melius proficit. Nam in montanis et asperis minus leta est. vt di. Isi. li. xvij. radices in terra profundius figit et de profundis terre visceribus ad nutrimẽtu ramorum et frondiũ huiorẽ sugit. ramos multos et nodosos ex se mittit et foliorum suorum densitate vmbrã viatoribus gratã facit. Est aũt arbor sterilis etenim inter glandiferas a Plinio computaf. flores hz subalbidos et odoriferos ad modũ tilie. et q̃dam grana vt cubebe. Sed ille fructus est inutilis. eius flores frequẽtant apes et eis mellis dulcedinẽ colligentes. et q̃uis q̃ sterilis sit in sertis vlis est viti fructifere cuius fructus et palmites sursum erigit et sustentat. corticem hz durũ et rugosum. sed lignũ molle interius lenissimũ ad sculpendũ valde aptũ sic tilie. vt di. Isi.

De vrtica Ca. CXCIII

Urtica ex eo ẽ vocata quod tactus eius corpus adurat. Est eni ignee nature vt dicit Macer. Feruida non modice illi dicitur esse. Unde nec immerito nomen sumpsisse videt. Tacta quod exurat digitos vrtica tenentis. Urtica aũt est duplex s. viens et mordẽs pustulas et pruriginẽ etiã gignens aspera quidem habet folia et acuta et subrubea. hastulas habz angulosas et villosas. et manus tangentis vrit. Et est grauis odoris et subamari saporis. Alia est vrtica mortua folia habens albiora. et molliora magis rotunda. et tangentes nõ exurit florẽ habz nũc rubeũ. nũc albũ. et valde grauis odoris pariter et saporis est. Utraq̃ vrtica est medicinalis. Nam succus eius cum vino bibitus valet contra ictericiã et contra colericam passionem et cũ melle curat antiquaz tussim. et mundat pulmonẽ et ventris inflationẽ sedat et tumorẽ. folia eius cũ sale contrita vulnera sordida mundãt et curant similiter morsum canis. sanat etiam cancros radix eius contrita cũ vino et cocta in oleo. valet contra tumorẽ splenis. succus eius fluxum sanguinis de naribus sistit cum mirra menstrua stringit semen eius cũ vino bibitũ precipue mixtũ melli et piperi mouet venerez et prouocat vrinã herba recẽs cocta venerẽ mollit si comedaf. vñ di. Pli. et precipit vrticã recentez cũ primo crescit in marcio decoquere p modũ oleris et comedere contra multas corporis passiones. vtilior tñ est in medicina q̃ in esca.

De zizania Ca. CXCIIII

Zizania herba quedam est de q̃ Isidorus libro. xiiij. quam poete infelix lolium dicunt. eo quod sit inutile et infecundum. et est feminini generis in singulari et neutri in plurali vt dicit idem. Nascit autem inter triticum temporibus corruptis atq̃ siccis q̃diu est in herba similis est tritico et ab eo poterit vix discerni. suffocat aũt ipsum triticum atq̃ ledit nisi ab eo cautius separetur. cum cautela magna est zizania quando adhuc recens est eradicanda ne propter similitudinem quam habet cum tritico. vel zizanijs parcatur vel triticũ sub zizanie specie euellaf. Cautius est ergo vt quando triticum a zizanijs non discernit vsq̃ ad messem vtrumq̃ crescere permittatur. Et tunc zizania per semen cognita a tritico discreta p fasciculos colligaf. et tritico q̃dez in horreis collecto zizania per fasciculos cõburanf. Habet autem zizania vim acutam et quodammodo venenosam inflatiuam et ventosam. et ideo inebriat et mentẽ percupit et caput ledit. immutat saporẽ panis cui admiscef et inficit. et si in multa q̃ntitate comedaf valde ledit. imo q̃nq̃ interimit et occidit. Q̃uis

aũt noxia sit interi⁹ in corpe ad edendũ vtilẽ tñ extrinsec⁹ est ad medendũ. nã si cũ farina ordei ꝛ puluere thuris ac croci imisceaẽ cõceptũ adiuuat in mulieribꝫ atqꝫ ptuz. mixta cũ sulphure ꝛ aceto valet ꝯ impetiginẽ serpiginẽ ꝛ pruritũ. mixta cuz semie lini ꝛ in vino cocta dissoluit apostema sclirroticũ sine durũ decocta cũ semine cortice ꝛ radice sanat vuln⁹ ꝛ mũdificat putrefactũ. valet etiam ꝯ fistulã ꝛ ꝯ cancrũ. mire ꝓuocat menstrua et mũdificat matricez ꝛ disponit ac ꝑparat ad ꝯceptũ vt dicit Pli. et Dyasco.

De zinzibere Ca. CXCV

z Inziber est radix herbe ꝛ ẽ calidũ et hũidũ. vt dr in Pla. Et est aliud domesticũ aliud siluestre. Siluestre acutiorẽ hꝫ saporẽ domestico ꝛ ẽ solidi⁹. colore nõ adeo albũ sꝫ facil⁹ frãgiẽ. valet ꝯ frigidas causas pectoris ꝛ pulmonis. stomachi dolorẽ ꝛ intestinoꝝ ex inclusa vẽtositate venientẽ mitigat ꝛ dissoluit si vinũ decoctõis ei⁹ cũ cimino calidũ assumaẽ. stomachũ ꝯfortat ꝛ digestionẽ ꝓcurat. visũ acuit ꝛ pannũ siue telã in oculis extenuat ꝛ ꝯsumit. ꝛ hꝫ meli⁹ facit domesticũ ꝙ siluestre. ꝗnto albi⁹ est ꝛ recenti⁹ tãto est acuti⁹ et meli⁹ ꝑ duos vel tres annos ẽuaẽ in bõa efficacia. sꝫ p⁹ arescit et a vermibꝫ ꝑforaẽ. Propẽ hũiditatẽ em̃ suam putredini ẽ apparatũ vt di. ysa. vñ q vult illõ diuti⁹ reseruare oportet vt ponaẽ inter ꝑipꝫ vt ꝑipis siccitate humor zinziberis tpeẽ. vt dicit idem.

De zedoario Ca. CXCVI

z Edoariũ est calidũ ꝛ siccũ. ꝛ ẽ domesticũ magꝭ eligẽdũ. et illõ qd ẽ magꝭ citrinũ tenue ꝛ longũ in sapore acutũ nõ ꝑforatũ. Siluestre est subalbidũ ꝛ stipticũ cũ acumie modico valet ad illa q̃ zinziber. sꝫ stomachũ et corp⁹ ꝯfortat et appetitũ ꝓuocat vt di. Plat.

De zucaro Ca. CXCVII

z Ucarũ vel zucara fit de q̃busdã cannis ꝛ arũdinibꝫ q̃ crescũt in stagnis iuxta nilum ꝛ illaꝝ cãnaꝝ succus dr canna mellis de qua fit zucarũ ꝑ decoctõez sicut solet fieri sal de aqua. Cãne em̃ pistate ponũẽ in lebete ꝛ decoquũẽ ad lentũ ignem vsqꝫ ad spissitudinẽ. ꝛ ꝑmo videẽ ex toto trãsire in spumã. sꝫ p⁹ facta residẽtia spissi⁹ ꝛ melius petit fundũ. supi⁹ ãt manet qd est vacuum et spumosũ et est min⁹ dulce ꝛ foraminosum ꝛ inẽ dentes nõ crepitat qñ masticaẽ sꝫ euanescit subito. bonũ aũt ecõuerso. bonuz em̃ positũ in vasis rotũdis ad solẽ durũ efficit atqꝫ albũ. Aliud ãt citrinũ. ꝛ est calidius alio. et tñ nõ dꝫ in acutis febribꝫ exhiberi. zucara aũt bona est tẽpata in q̃litatibꝫ suis. ꝛ iõ vt di. ysa. in dieẽ. hꝫ ꝟtutẽ colatiuã dissolutiuã extenuatiuã. et ventris absqꝫ vlla molestia humectatiuã. ꝛ stomachi mũdificatiuaz. asperitatis pectoꝝ ꝛ pulmonis lenificatiuã vocis clarificatiuã. tussis et raucedinis ablatiuã. hũiditatis ꝯsũpte restauratiuã. ponticitatꝭ ꝛ amaritudis specieꝝ aromaticaꝝ tẽperatiuã. ꝛ iõ sũme vtilis est ĩ medicina. vt in electuariis in pulueribꝫ. in syrupis. vt dicit ysa. tñ aliq̃ntulũ vẽtrẽ inflat ꝑcipue ꝑ⁹ cibuz sũpta. q꞉ oĩe dulce est inflatiuũ de nat̃a. de facili etiã in rubeã colerã trãsmutaẽ si colericis tribuaẽ. sic em̃ acetositas acumen colere rubee reꝑmit ꝛ extinguit. sic dulcedo q̃ ei cõtraria colerã excitat atqꝫ nutrit. vt di. ysa. in eodem caplõ.

Incipit liber decimusoctauus de animalibus.

Ompleto tra-

c ctatu d̃ terre ornatu quo ad mineraliũ et vegetabilium ꝓprietates. quaꝝ facit mentionẽ scptura diuina. vltimo de ꝓprietatibus rerum sensibiliũ et precipue animaliũ est tractandũ. et primo in generali. deinde in speciali de singulis animalibus bestiis. s. iumentis et reptilibꝫ. quoꝝ nomia in textu et in glosis inseruntẽ. Diciẽ autẽ animal oĩe quod ꝯsistit ex carne ꝛ spũ vite animatũ siue sit aereũ vt volatilia. siue aquaticũ vt natatilia. siue terrenũ sicut sũt agrestia ꝛ gressibilia. s. homines. reptilia. bestie ꝛ iumẽta. Ponit autẽ Moyses tria animantiũ genera. s. iumẽta. bestias ꝛ reptilia. vtꝫ i Geñ. j. Vñ dicit Basili⁹ in exameron. Iumẽta sũt animalia in vsum ꝛ adiutoriũ hoim mancipata. et quedã sunt deputata ad laborandũ vt equi. boues. et cameli. et hmõi. quedã ad lanificiũ. vt oues. et hmõi. quedã ad vescendũ. vt sues et porci. Reptilia aũt sunt illa q̃ corporis ꝯtractione et extensione nituntẽ ꝛ mouentẽ in anterius. vt vermes serpentes et colubri. ꝛ sũt tria genera. s. trahẽtia ore vt vermiculi q̃ se ore trahunt. et sunt serpẽtia vt colubri q̃ vi costarũ sese rapiunt. sunt etiam et

repētia q̄ in pedib⁹ repūt. vt lacerte ⁊ botra/ci. ⁊ hmōi. Bestie aūt dicūt̄ q̄ı vastie q2 natu/rā habēt feritatꝫ. nūc eni vngue seuiūt. nunc cornu. nūc dente. vt apꝫ. leones. lupi atꝫ ti/grides. cōiter tñ dicūt̄ bestie aīalia indome/stica q̄ iumētis sūt ferociores naturalit̄. sed ſerpentib⁹ bestijs miñores. vt ceruı. ⁊ hu/iusmodi. Inest aūt cūctꝫ aīalib⁹ vt⁹ motiua ⁊ sensitiua ſꝫ magꝫ ⁊ min⁹. Nā fm puriorē sā/guinē ⁊ subtiliorē q̄dā ꝫ sūt viuaciorꝫ sensus et fortioris estimatōis ⁊ pluris sagacitatis. hinc est q bos piger ē ⁊ stabilis. asin⁹ stolid⁹ equ⁹ seruēs in ɔcupiscentia femiaꝝ. lup⁹ in/domit⁹. leo audax. vulpes astuta et dolosa. canis gratificus et memor amicicie. ⁊ sic de alijs. vñ bonitas vel malicia moꝝ in aīalib⁹ bonitatē vel maliciā seq̄t̄ ɔplexionis vt dicit Basili⁹. Idē etiā affirmat Arist. in li. de ani/malib⁹. dicit em̄ q differūt aīalia fm mores q̄ q̄dā sūt magne māsuetudis vt vacca ouis ⁊ q̄dā idomite feritatꝫ vt tigris ⁊ aper agre/stis. ⁊ q̄dā magne audacie ⁊ magnanimitatꝫ vt leo. et quedā magne fortitudis et astucie ⁊ malaꝝ opationū vt lup⁹. vulpes et hmōi. Et ista diuersitas accidit ex diuersitate vir/tutis agētis dissimiliter in diuersꝫ nā. vt di/cit idē in li. j. aīalia q̄dā hñt sanguinē ⁊ q̄daꝫ nō vt apes. ⁊ oīe aīal rugosi corpis. ſꝫ aliuꝫ hꝫ hūorē loco sanguis. habētia aūt sanguinē sūt maioris corpis et ℣tutis. hinc est q q̄dā aīalia diligūt societatē ⁊ gregatim incedūt. vt cerui et onagri ⁊ cameli. ⁊ q̄dā societatēꝫ fugiūt ⁊ simul socialiter habitare non pūt. vt an⁊s vncoꝝ vnguiū. ⁊ bestie q̄ de preda vi/uūt. ad h̄ di. Auic. j. li. aīalia q̄dā sūt vrbana. q̄dā agrestia ⁊ int̄ oia aīalia hō nō pt̄ viue/re solus et grues ⁊ apes ⁊ formice cōmuni/cant homini in h̄. Discrepāt etiā aīalia plu/rimū in nutrimēto vt dic idē. q̄dā vescunt̄ so/lis carnib⁹ sic leo. tigris lup⁹. ⁊ hmōi. q̄daꝫ vescunt̄ indifferēter omnib⁹ vt canis. muri/cep⁹. ⁊ hmōi q̄dā ḡminib⁹ ⁊ frugib⁹ nutriūt̄ vt cq̄ ceruı. ⁊ hmōi. Et vt di. Arꝫ. li. j. q̄dā aia/lia hñt pꝓriū gustabile sic apes q̄ꝝ gustabile est mel. et pauca quedā de numero dulciuꝫ sicut aranee gustabile est musca. viuit em̄ d̄ venatione muscaꝝ. et q̄dā sunt venātia alia aīalia. vt leo lup⁹ ⁊ silia. et quedā sūt acumu/lantia suū nutrimentū sic berici⁹ ⁊ formica Causa aūt quare oē aīal indiget nutrimen/to. vt di. Auic. est hūiditas subē et calor dis/solués humiditatē ⁊ aer calid⁹ circūstās. vñ

quia ɔtinua fit p calorem humidi deꝑditio necessaria est bñficio nutrimenti deperditi restauratio. ⁊ q̄dam querūt victū suū de no/cte vt aues lucifuge. et q̄dā de die. Dicit aūt Arist. sicut et Auic. q q̄dam aīalia oī tpe sūt silnestria. et q̄daꝫ semp domestica. vt hō mulus et capra. et q̄dam cito domesticātur vt elephas. De oī aūt genere aīaliū dome/sticoꝝ inueniunt̄ agrestia sicut siluestris hō siluestris bos. siluestris equus siluestris ca/nis. agrestis porcus. Et q̄dā aīalia sūt ma/gne impetuositatꝫ ⁊ bellicositatis et maxime tpe coitus et amoris. In oīb⁹ eī aīalibus est appetit⁹ delectatōis. et tūc masculi zelant et pugnant p feminis. et q̄dā aīalia ingeni/ant. vt sint illo tpe coꝝ coria dura. vt porci agrestes q̄ ɔfricantes se arborib⁹ intrant lu/tum et desiccant. et ido tūc pugnāt. vt dicit Arist. et q̄dā aīalia sūt magne refrenatōnis et q̄dam magne ire ⁊ tenacis memorie sicut canis camelus ⁊ asin⁹. et q̄dam sūt debil' me/morie. vt strucio et colūba. et solus hō me/morat oblita. vt di. Auic. multa tñ aīalia re/tinent memoriā coꝝ q̄ videntꝫ et addiscūt. vt di. Arist. li. j. In solis aūt hominib⁹ est me/moria pūt memoria subiacet rōni. Et ideo dicit Aug⁹. li. de ci. dei xj. Est in q̄tadmirā/da q̄dam in brutis prudentia in q̄b⁹ tñ nl'la sit ꝓprie loquendo scientia. q̄dam tñ in eis si/militudo sciētie reperit̄. euidentē em̄ hūt so/lerciā in educatiōe fetuū. in edificatōe lati/buloꝝ et mansionū. in inq̄sitōe nutrimētoꝝ in medicatione vulneꝝ. in fuga nociuoꝝ. in ꝑsagio mutationis tempoꝝ futuroꝝ. in cog/nitione et amore partū suoꝝ. Nam ceru⁹ cer/uam diligit. et leo leenam. et vrsus vrsam. et sic de alijs. Dicit aūt Aristo. q̄ in oī aīali est radicabile membꝝ qd̄ ꝑncipiū est omni/um virtutū naturaliū et spūalium ⁊ aīaliū. et hoc est cor vel aliq̄d loco eius. a cuius ra/dice vt dicit Auiceñ. incipit omniū aīaliuꝫ creatio. formatio et figuratio formato aīali bruto et pfecto. facie habet resexam ad suū materiale et originale ꝑncipiū. s. ad ipā ⁊ ter/ram. Sola enim statura erecta est a nature ꝑncipio homini r̄seruata in quo natura ho/minis supra cūcta animantia est nobilitata ⁊ mirabiliter sublimata. vt dicit poeta. Os homini sublime dedit celūq̄ꝫ vide rē. Pro/pter qd̄ dicit Basili⁹. si homo corpis volup/tate fedat̄ obediēdo ventris luxurijs compa/ratus est iumētis insipientib⁹ et silis factus

est illis. Itē dicit Basili⁹. oīa fere terre animantia genitali calore stimulātē ad ꝓpagationē sui generis et successionē ꝓlis animantē et h̄ potissime accidit tpe vernali qn̄ ꝟtus caloris celestis incipit in animantiū corpibus q̄dāmodo dn̄ari. Sīt'r di. Arist. z etiā Aui. Oīe inq̄t aīal hn̄s semē generat anīal sibi sīl'e. et ideo aīali nō valenti seruare seu saluare spēm suā in se dedit natura mēbꝛ vt semē expellat. z aliud mēbꝛ vt semē recipiat sicut in femina est matrix. et h̄ est generale oīb⁹ aīalib⁹ in q̄b⁹ est discretio sexus. q2 mascul⁹ h3 se p modū forme. femīa p modū materie. et ideo oīe femininū h3 matricē vel aliō locō matricis in q̄ suscipiat fetū suū. et h̄ accidit diuersimode in diuersis q2 alio modo i ouantib⁹ z alio mō in aliȷs aīalib⁹ interius pfecta aīalia ↄcipiētib⁹ sicut de multis exemplificat Auic. Prefert aūt Auic. seq̄ns Aristo. oīa aīalia hn̄tia sanguinē nō habētib⁹ et dicit q2 illa simpl'r sūt nobiliora z maiora in q̄ntitate et ꝟtute exceptis paucis beluis aq̄ticis et marinis. et subdit q2 oīe aīal habēs sanguinē nobilē q̄ttuor mouet instrumētis q2 q̄ttuor pedib⁹ vt3 i brutis. aut duab⁹ maib⁹ z duob⁹ pedib⁹ vt3 in hoīb⁹. sīl'r z duab⁹ alis et duob⁹ pedib⁹. vt3 in auib⁹ pēnatis. multa tn̄ inueniūt animantia pl'es pedes hn̄tia. vt3 in cancris et in erucis z in aliȷs similiter et pl'es alas. vt3 in papilionib⁹ apib⁹ z locustis in istis minus viget sanguis. q̄ nature ē thesaurus. ꝓp̄ qd̄ plus et efficaci⁹ opantur quatuor organa in p̄mis q3 multiplicia i secundis. et abiliora sunt membra et efficaciora multū animaliū ad opandū in pte anteriori q3 in posteriori. q2 calori sanguinis cordis plus pticipāt et eis vicini⁹ appropīquāt. generales āt aīaliū ꝓprietates tāgit Auicen. sic dicēs. Cōmunicāt āt q̄dā aīalia in membris vt hō. et equ⁹ in carne et ī neruo. Discrepant aūt inter se multis p̄mo in qualitate z habitudine membroꝝ tam simpliciū q3 cōpositoꝝ. vt testudo h3 conchas z herici⁹ spinas. et hō nō. et equ⁹ h3 caudā z homo non. Item discrepant in q̄ntitate vt os siue apertura oculi noctue est magna z aptura oculi aq̄le pua. Itē discrepāt in nūero. q2 q̄dā sūt bipedalia q̄dā q̄drupedalia. z quedā3 multipedalia. vt3 in araneis quaꝝ q̄dā hn̄t pedes octo et q̄dam hn̄t decē. Itē in q̄litate in colore et in figura. aut in mollicie z duricie. vt pes bouis est valde dur⁹. pes ꝟo hoīs valde mollis. Itē discrepāt in situatōe. vt patz in mānillis eque z elephantis. nam mānille elephātis sub pectore et eque sub inguine sitū hn̄t. Itē discrepāt in actione. vt3 in naribus elephantis cū q̄b⁹ pugnat. et in naribus suis quib⁹ etiā pugnat. Itē differūt ī passione. vt3 in oculis vespertilionis q̄ sūt valde debiles. et yrūdinis e cōuerso sūt valde fortes. vt dicit Auic. Item differūt in animi appetitu. Nā q̄dā sunt fortis appetit⁹ ad coitū. z q̄dā debilis vt turtur z elephas. z q̄dā appetūt cū oīni specie et q̄dā cū eā sua. z q̄dā sūt sp ↄtinentia vt apes. Itē q̄dā sūt magne auiditatis z voracitatis in edendo. z lō q̄dā venant de nocte. vt lupi q̄ dicūt bubaba. et q̄dam de die vt accipiter z aquila. et quedam vtroq3 tpe sc3 de die z nocte sic catti. Itē in oīni aīali necessaria sunt diuersa mēbra sibi inuicē subministrantia. ꝓp̄ diuersitatē opationū. Vn̄ et ossa sunt necessaria vt sint totius corpis sustentamentū. Cartilagines necessarie sūt ad defensionē carnis ab ossium lesione. Nerui etiā necessarȷ sūt ad mēbroꝝ ↄiūctionē. z sensus ac mot⁹ p mēbra deportatōem. et sunt duri ad incisionē z flexibiles ꝓpter incuruatōem. Caro fuit necessaria ꝓp̄ vacui impletōem et caloris vitalis ↄseruationem. Cor necessariū est ꝓpter p̄ncipiū vite et spirituū generatōem. Pulmo ꝓpter necessitatē respirandi et frigidi aeris attrahendi ad caloris cordis mitigatōem. Stomach⁹ ꝓpter ciboꝝ p̄mā digestionem. Epatis substā necessaria ad sanguinis generatōē3. Vene sunt necessarie ad sanguis p membra deportationem. Intestina fuerunt necessaria ad fecis deputationem et euacuatōem. Renes et genitalia ad speciei conseruationem. Fel necessarium est propter digestionis cōfortatōem. Splen propter superflui humoris melancolici recollectionē. Caput cum suis contentis fuit necessariū ad totius corporis sensificatōem et gubernatiōem. Collum fuit necessariū ꝓpter corpis et capitis cōiunctionē et vocis formatōem et ad cibi ac potus ad stomachū trāsductōnem. Pectus necessariū est ad cordis et spiritaliū mēbrorum defensionē. Brachia et manus ad operationē. Latera et coste ad naturaliū membrorum conseruatōem. Crura et pedes ad corporis supportatiōem et voluntariā de loco ad locum corporis motionē3. Cutis est necessaria ad omniū interioꝝ ab extrinseco

nocumētomunimē. Et pili necessarij sunt
ad cutis cōseruationē. Ungule fuerunt ne
cessarie ad extremitatū custoditionē. ⁊ etiā
in multis aīalibꝫ ad defensionē. Ingeniata
est in natura ī singulis animālibꝫ vt aliqḋ
haberēt munimētū ꝯtra lesionē. ⁊ ideo cerui
habent cornua. apri culmos. ⁊ leones vtunt
vnguibꝫ p mucrone. ⁊ sic patet ꝙ in aīalibꝫ
nihil supfluū. nihil diminutū. minora autē
aīalia que carēt dētibꝫ acutis ⁊ vnguibus ⁊
cornibꝫ agilitate ⁊ membrorū abilitate ad fu
gā muniunt. vt patet ī leporibꝫ ⁊ damulis ⁊
hmōi. Itē omē aīal generās aīal aliud. ha/
bet oculos. pter talpaꝫ que oculos clausos
tela. ⁊ hec tela data est ꝓpter debilitatē vi/
sus. Et omē aīal habēs aures mouet eas p
ter hoiem. Et omē aīal spirat. sꝫ quedā p vi
as manifestas vt p os ⁊ nares ⁊ quedā p vi
as occultas s. p occultos poros vt apes et
musce. ⁊ aīalia anulosi corpis. Et omē aīal
quadrupes habēs sanguinē habꝫ medullā
⁊ maxime hō multū habꝫ de medulla respe
ctu sui corpis. ⁊ hoc fuit necessariū ꝓpter eiꝰ
multiplices opationes. Et omē aīal habēs
cornua habet soleas pedis scissas. excepto
aīali vnicorni qḋ vnū cornu habet in frōte
⁊ vnā sole ī in pede sicut equꝰ. Et omē aīal
cornutū habet cornu vacuū pter ceruum ⁊
vnicornē. Et omē aīal cornutū est quadru
pes habēs scꝫ cornua naturaliter. excepto
serpēte quodā in egypto ꝙ cornutꝰ inuenit.
⁊ cerastes a multis nūcupat. ⁊ dico de aiali
bus cornua habētibꝫ que sunt de natura os
sis. nā testudineo quedā habēt cornua mol
lia ⁊ viscosa. cū cornua nō sunt. sꝫ potiꝰ qdā
additamēta cū quibꝫ testudines qꝛ debilis
sunt visus vias sibi querūt. ⁊ si qua occur/
rerint eis dura statim cornua retrahūt. ⁊ in
ter suas cōchulas se recōdunt. nā suis con/
chulis vtunt p domibꝫ ⁊ p castris Itē qdā
aialia habēt dētes in vtraqꝫ mādibula. ⁊ q̄/
dā inferiꝰ tantū. ⁊ que nō habēt dētes ī su
periori mādibula sunt cornuta. qꝛ materia
illa trāsit ī cornua. Nullū aīal hñs dentes
recuruos siue culmos vt aper habꝫ cornua
qꝛ materia illa trāsit ī culmos. culmꝰ em̄ et
cornua simul nō cōueniūt. Et aīalia depu/
tata pde hñt dētes diuisos ⁊ acutos vt me/
lius possint intrare pdā ⁊ euellere frustum
vt lupi ⁊ leones. Aīalia vero domestica vt
vacca ⁊ domesticabilia vt elephas ⁊ camelꝰ
habēt dētes equales ⁊ ꝯiunos ꝗsi sint vnū
vt meliꝰ comedāt herbā ⁊ equaliꝰ pscindāt
eam circa terrā. Nec habet aliqḋ aīmal plu
res ordines dentiū in ore ꝗ̄ꝫ duos exceptis
piscibꝫ ꝗ pter dētes maiores quos hñt serra
tos ⁊ dilatātos in mādibulis habēt interius
dētes qḋammodo insitos. qbꝫ vt dic̄ Arist.
recolligūt cibos ne aque liqditate de ore ci
tius diluant. vt patet in lupis aquaticis. id
est. lucijs. ⁊ etiā in multis alijs. In india tū
dr esse animal mōstruosum similē corpe vr
so ⁊ in crine boi ⁊ in facie. ⁊ habet caput ru
beū sicut miniū. os maximū ⁊ horrendū ⁊ ī
vtraqꝫ mādibula tres ordines dentiū inui/
cem distinctorū. cuiꝰ extremitates sunt vt le/
onis. ⁊ cauda eiꝰ est similis caude scorpiōis
agrestis habētis aculeū. ⁊ ꝑcutit pilis suis
sicut porcꝰ agrestis suis setis. ⁊ habet vocē
horribilē sicut vocē tube. ⁊ est velox cursu ⁊
comedit hoies. ⁊ inter omēs bestias terre
nulla crudelior. nulla mōstruosior inuenit.
vt dicit Auic. et hec bestia grece vocat bari
cus. vt dicit ide. Plinꝰ aūt li. viij. c. xxj. apō
medos indē vt scribit hesyas est bestia pni/
ciosissima quā manticorā vocāt. habēs tri/
plicē dētiū ordinē pectinatim sibi alterutrū
coeuntē. auriculis ⁊ facie hoi similis est. glau
cos habet oculos ⁊ colorē sanguineū. leonī
similis. cauda scorpionis modo spicula in/
gerest infigēs. ⁊ vocē habet voci hois silꝫ
vt si misceat voci hois fistule ⁊ tube videt ī
ꝯcentibꝫ ꝯuenire ⁊c̄. Un̄ idē est animal de ꝗ
Auicē. loquit ⁊ Pli. Itē omē aīal generans
animal habet duos renes ⁊ vesicā sꝫ anima
lia ouātia nō habēt renes vel vesicā. supflui
tas em̄ humidi in auibꝫ trāsit in vngues ⁊ ī
pennas. in natatilibꝫ transit in cōchulas ⁊ ī
squamas. et ideo nō indigēt mēbro supflui
humidi receptiuo. Itē omē aīal hñs cornu
⁊ nō habēs dētes supius ruminat. et habet
plures vētres. vnū valde magnū ⁊ aliū mi
norē. vnū longū ⁊ aliū amplū. Et causa ꝗ/
re habēt multos vētres est multiplex dige/
stio. qꝛ suꝰ cibꝰ est siccus ⁊ nō bene mastica/
tus. in pncipio ꝓpter auiditatē comedēdi. et
ideo debet iterū masticari. de maiori aūt vē
tre attrahit cibꝰ ad os vt iterū masticet. et sic
masticatꝰ transmittit ad secundū ventrē. vt
ibi digerat. ⁊ sic masticare vocat ruminare.
vt dic̄ Auic̄. Itē dicit Auic̄. li. ij. c. j. Ego di
co ꝙ omē animal hñs sepū habet cerebrū
pingue. ⁊ qḋ nō habet sepū nō hꝫ medullā
vnctuosam Et oē spirās habet pulmonem

vel aliquid loco pulmonis sicut piscis bran
chos p quos aquã cum aere attrahit ⁊ post
emittit. Et omne aial habẽs sanguinẽ habet
cor ⁊ epar. que vero carẽt sanguine carẽt cor/
de habẽt tñ loco cordis aliqd in quo est se/
des vite. Itẽ oĩa aialia generãtia habent fel
quedã occulte vt cerv⁹. equus. mul⁹. ⁊ qdã
manifeste. Sol⁹ delphin⁹ caret felle. licz ge
neret ⁊ spiret. Animalia aũt ouãtia habent
fel magnũ vel pũũ. sicut pisces ⁊ serpentes
Itẽ dic̃ idẽ q̃ omne animal hñs sanguinẽ ha
bet semẽ. ⁊ omne sanguinosum generãs ali/
ud habet qnqz sensus. nisi qddã gen⁹ muris
cui⁹ oculi sunt coopti. ⁊ hz pupillam sub co
rio. Et vře sensuũ in aliqb⁹ sunt occulte. vt
aures ⁊ nares in piscib⁹ q audiũt. vt patz qr
fugiũt strepitũ. ⁊ olfaciũt. aliter nõ venirẽt
ad rethe ꝑpter lac ⁊ carnes assas ꝑpter quas
cancri intrãt sporculas piscatoꝝ. Et iõ dic̃
Aristo. vt dic̃ Auic̃ q̃ delphini ⁊ vnũ aliud
gen⁹ pisciũ ad tonitruũ ⁊ aliũ motũ magnũ
⁊ sonitũ repentinũ cadũt ad fundũ sic ĩ eis
esset epilẽtia. ⁊ tũc capiunt̃ ac si essent ebrij.
⁊ fugiũt a loco ablutõis l' habitatõis alteri
us piscis intersecti ⁊ fugiũt a sanguine alte
rius piscis ⁊ fugiũt sordida rhetia ⁊ sportu
las immũdas ⁊ libẽter subintrãt nouas. et
aialia anulosi corpis habẽt acutos sensus.
tñ✝ occultos vt apes ⁊ formice. vñ audi/
unt a remotis ⁊ olfaciũt ⁊ in qbusdã odori/
bus delectant̃. ⁊ in qbusdaz interficiunt̃ vt
odore sulphuris ⁊ cõbuste pellis ⁊ combusti
cornu cerui. vñ apes nõ manẽt i loco mali
odoris. sz qescũt in loco odorifero ⁊ vbi est
dulcedo vt dic̃ idẽ. Itẽ vt dic̃ idẽ differunt
aialia in modo vociferãdi. qr quedã hñt vo
cem fortẽ ⁊ acutã. quedã debilẽ ⁊ remissam
quedã aũt valde modicã siue nullam. ⁊ sola
aialia hñtia tracheã arteriã ⁊ pulmonẽ ⁊ re
spirãtia dant vocez. Sz que nõ respirãt ali
quãdo faciũt sonitũ. aliqñ sibilũ. ⁊ aialia sa
ciẽtia vocẽ faciũt tonos. ⁊ alia maxime vo/
ciferãt et garriũt tpe coitus et amoris. ⁊ p p
prias voces se cognoscũt. ⁊ ad amplexus se
inuitãt. Itẽ idẽ. oĩe aial hñs sanguinẽ qd
ambulat vigilat ⁊ dormit. ⁊ oĩe habẽs pal
pebras claudit eas cũ dormit. ⁊ oĩe aimal
ouãs facit somnũ tenuẽ. Itẽ oĩe aial indi/
get nutrimẽto sibi ꝯueniẽte ⁊ sue cõplexõi
rñdente. ⁊ hoc est necessariũ ꝑpter idiuidui
sustẽtamentũ. vl' ꝑpter ei⁹ augmẽtationẽ. vl'
ꝑpter deꝑditoꝝ p calorẽ ꝑhabitũ restaurati

onem. Sz in modo sumẽdi cibũ est magna
differẽtia. similit̃ in sumẽdo potu. Nã aima
lia gressibilia q̃ sunt cõpleti et equalis labij
sugẽdo bibũt. vt homo equ⁹ vacca ⁊ mulus
⁊c̃. Aialia vero q̃ sunt inequalis labij in qb⁹
scz labiũ inferi⁹ nõ respõdet eqnalit̃ supioꝛi
sz est breui⁹ lambẽdo bibũt. vt canis catt⁹ ⁊
hmõi. vñ s̃m dispositionẽ labioꝝ p equali/
tatẽ vel inequalitatẽ. quedã sugũt ⁊ quedaz
lambũt. Et iõ ingeniata est natura vt canis
et cetera lambẽtia teneriorẽ ac longiorẽ ha
beant linguã ac flexibiliorẽ vt sit abilior ad
aque cõphensionẽ et ipi⁹ ad os deportatõez
Multa tñ sunt aialia quadrupedalia q̃ nõ
bibũt nisi raro. vt lepores ⁊ cuniculi ⁊ hu⁹
modi. qr taliũ animaliũ cib⁹ est valde humi
dus. et ei⁹ humiditas ẽ eis loco pot⁹ ⁊ suffic̃
ad cibi deportationez p mẽbra ⁊ ad caloris
phisici mitigationẽ. Cetera vero animãtia q̃
sunt multe caliditatis et siccitatis cõpletio/
nalis vel accidẽtalis ⁊ vtunt̃ cibo sicco aut
calido potu indigẽt ad pdã. et hec est causa
q̃re colũbe ⁊ cetere volucres q̃ nõ sunt ra/
paces pde bibũt qr comediũt grana ⁊ hmõi
et eaꝝ cib⁹ est grossius calid⁹ atqz sicc⁹. Aues
eñ pde vtunt̃ cibo humido actualit. Et iõ
nõ bibũt nisi raro. ⁊ qñ bibũt signũ est infir
mitatis. et q̃ in eis est excessus caloris ina/
turalis. vt di. Aristo. et Auic̃. Itẽ dicit etiã
Auicẽ. q̃ aialia parui corpis magis sunt inge/
niosa q̃ illa q̃ sunt magni corpis. vt patz in
araneis apib⁹ ⁊ formicis quoꝝ opa sunt ita
subtilia q̃ ad similia faciẽda sensus hominis
nõ attingit. Supplet eñ in eis natura i sen
su et ingenio qd illis videt̃ deficere in forti
tudine et s̃ture. vt dic̃ idẽ. Itẽ vt dic̃ Soli/
nus in li. de mirabilib⁹ mũdi circa finẽ. Oẽ
animal hñs dẽtes serratos est gulosũ et bel
licosum. vt ptz ĩ cane. panthera. leone. et vr/
so. et femine taliũ animaliũ filios generant
incõpletos. vt canis cecos et vrsa generat
frusta carnea p liniamẽta nõ distincta q̃ cu
bat illo sub ascellis suis sicut gallia sup oua
et lambẽdo paulatim format ea donec for/
mã recipiãt debitã et figurã. Pãthera silr et
leena filios pereãt sz non pfecte effigiatos.
nec cõpletos. Itẽ oĩe aial faciẽs mltos fi/
lios pmo nascentẽ magis diligit et magis si/
bi reputat naturalẽ. et iõ quedã aialia deuo
rant fet⁹ suos pter pmũ sicut qdã porce fa/
cere sunt ꝯsuete. vt dic̃ idẽ. Itẽ idẽ in oibus
animalib⁹ faciẽtib⁹ filios incõpletos causa

incōpletionis est gulositas. q2 si expectaret natura vsq3 ad cōplementū sugēdo interficerēt matrē ꝓpter imoderantiā appetit⁹. z iō celer in talib⁹ est natura vt citi⁹ nascantur z vt citi⁹ oriant ne parietes nimis aggrauet. Itē q2 aīalia talit generata sunt bellicosa z ꝓpter victū vt dic Auic. sibi īuicē odiosa. iō geniata est natura remediū ad speciei saluationē vt multi filij pariter parianf. vt si forsitan multi pereāt ī bello saltē in paucis spē cies ɔ̄ſuet z saluet. z iō lupa parit m̄ltos filios sicut z canicula. sicut z vipera dr̄. xx. filios parere sil̄. vt dicit idē. z iō cū filij vipere multi simul viuāt in vētre ex auiditate numerositate multū sugūt z attrahūt de humore. Vñ mat tot nutrire ñ sufficiēs deficit z moritur añq3 possit ad plenū filios suos pduire. Itē dic Aristo. z Auic. q2 aīalia h̄ntia dentes ɔiūctos z sotulares sunt paucoꝝ filioꝝ. h̄ntia vero dētes diuisos z acutos z pedes multe fissure sunt multoꝝ filioꝝ z m̄lti spermatis. z aīalia habētia puū corp⁹ pluris generatōis sunt q3 aīalia magni corpis. z aīalia q̄ pauciora sunt generatōnis pauciora h̄nt vbera z differētia q̄ ad sitū. z iō canicula h3 multas mām̄illas sil̄r z porca que sūt multoꝝ filioꝝ. Itē aīalia supflui coit⁹ z cōtinui sunt breuioꝝ vite q3 illa que raro coeūt tpāte. z ꝓpter h̄ eunuchi diuti⁹ viuūt q2 neruus eis ꝑscindit p quē descēdit semen. Idē dic Gal. li. de spermate. z hm̄ōi rōem assignat Auic. in li. de aīa lib⁹ vbi dic. Sperma inde est de sanguie bono z plene digesto qd iam est ɔuertibile in mēbroꝝ nutrimētū. z iō qñ homo eijcit illū humorē seminalē. multum discoloraf z debilitaf corp⁹ ei⁹ magis q3 si q̄tragesies extr3 tāt⁹ sanguis d̄ corpe q2 sperma est res abilitata ad trāsfundū in mēbra. z ideo qñ exit aufert mēbroꝝ nutrimentum naturale. et fit magna deꝑditio spirituū z fa tuū in corpe aīalis. vñ freq̄ns coit⁹ z īmoderat⁹ est causa quare corp⁹ dissoluit z sic vita p ɔ̄seq̄ns breuiaf. z ideo elephas diutissime viuit q2 castitatē amat z libidini raro vacat. vt dicit idē. Hucusq3 Aristo. z Auic. z Solin⁹. Isaac aūt in diet. vniuersalib⁹ tractat de aīalib⁹ q̄ sunt humani corpis nutrimenta. nā quedā aīalia ɔueniūt h̄ūa necc̄ō plexioni vt agni. hedi. oues z porci inter domestica. cerui z capreoli inter siluestria. et q̄dam oīno ɔtrariant. z hoc in nimio calore. vt tiri z serpētes. vel in nimia frigiditate vt aranee z scorpiones. quedā v̄o nature hoīs dissimilia sunt. s3 tñ nō omino repugnātia nec mortifera sicut sunt hericij lepores atq3 vulpes z cetera aīalia habētia ꝑuis odoris carnes. talia eñi aīalia pessima ꝑbēt humano corpi nutrimēta. siluestria aūt aīalia sunt calidiora z sicciora z macillentiora q3 domestica. tū ꝓpter mot⁹ ɔ̄tinuitatē et ꝓpter inhabitati aeris caliditatē. tū etiā ꝓpter nutrimēti sui siccitatē z ideo carnes h̄nt duriores z indigestibiliores. qd patet q2 eaꝝ carnes occise nō ita cito putrescūt sicut domestice. Vñ omīa siluestria min⁹ sunt sapida z min⁹ nutribilia q3 domestica exceptis capreolis siluaticis q̄ ceteris saporosiores sūt laudabiliores z nutribiliores. Corpa eñi eorū ex motu rarificanf z humores subtiliantur z pori aperiunf z humores q̄ sunt causa grauitatis odoris dissoluunf. et sic saporosiores rōe motus z laboris accidētaliter efficiunf. nā p hm̄ōi discursus tpaf eoꝝ naturalis frigiditas z iō in aīalib⁹ siluestrib⁹ magni exercitij z multi mot⁹ grauitas saporis z odoris amputaf. et tenerior efficif caro a ꝑ̄ poris et resolutis humoribus. z eoꝝ facilius z citi⁹ digerif z mēbris incorpaf et rōe sue siccitatis naturalis tardi⁹ a mēbris dissoluit. Inter ista aūt aīalia quedā nutriunf in locis humidis z aquosis. z coꝝ carnes multū sunt nutritiue z velociter digeruntf. sed cito a mēbris dissoluunf. quedā v̄o pascunf in locis siccis z mōtuosis z ideo eorū carnes sunt laudabiliores in custodiēda et regēda sanitate ɔuenictiores z in fortitudine et duratiōe in mēbris ꝑfectiores. Aīalia aūt que domesticanf et pascunf in domib⁹ carnes h̄nt viscosiores z grossiores ꝓpt m̄ltas comestiones z cibi sui corruptionef. Et ideo duriores sunt nutrimēti et ad digerendū in stomacho z epate tardiores. Nā vt dicit Ipo. ad cognitionē bonitatis nature aīalium q̄ ad corpis nutrimentū ɔfert scire locū et pascua vbi nutriunf. aerē humidum vł siccū in q̄ ɔuersanf et quantitatē mot⁹ et q̄ctis. qualiter sc3 in exercitio vel ocio natura liter vł accidētaliter disponunf. Aīalia aūt que naturalit̄ sunt domestica minoris caloris sunt z maioris hūiditatis q3 siluestria. et ideo eoꝝ carnes sunt molliores z ad digerēdum faciliores. Ex m̄lta eñi q̄ete pori claudunf et p inclusum calorē humores grossi dissoluunf vñ carnes mollescūt z attenuāf

τ q̄: nimiū comedūt τ bibūt augmētāt eorū
suplfluitates et pinguedinē multiplicant.
τ iō taliū aīaliū corpa sunt multū nutritiua
τ sapida. et p corp⁹ τ venas facile penetrati
ua. ex multitudine eñ viscositatis τ hūidita/
tis corruptōni τ putrefactiōi sunt vicina et
humoris suplflui generatiua. τ q̄uis natu/
raliter nutriāt tñ pter excessum hūiditatis
cito a mēbris dissoluunt. Et sic accidētalit
min⁹ q̄ silvestria nutriūt corpi ad mīstrāt
q: silvestria τ si paꝝ nutriāt veꝝtñ q: dura
sunt τ ad dissoluendū tarda. in mēbris in q̄
bus assimilat diu⁹ pseuerāt. τ iō accidēta
liter antiq̄ ea nutrire asserebāt. In omī etiā
genere aīaliū masculina sūt calidiora femi/
nis τ minoris hūiditatis. τ iō subtilioris et lau/
dabilioris nutrimēti sunt carnes masculorū
q̄ feminaꝝ excepta capꝛna que in femīa lau
dabilior est naturalit q̄ in mare. nā in femi
na ei⁹ humiditas tpat siccitatē cōplexionalē
sꝫ masculina calidius intēdit siccitatē ma/
sculi naturalē. τ ideo laudabilior est caro fe
minea i hac specie q̄ masculina q: magis est
tpata. τ a siccitatis excessu elōgata. eam plus
τ h̄ sine sit recēs siue antiq̄. τ maxīe q̄n lacti
adhuc est vicina. q: tūc ei⁹ naturalē siccita
tē tpat. τ laus lactis τ laus feminitatis. Aīa/
lia v̄o castrata int cōplexionē maris τ femie
sunt mediocria. nā carnes castratoꝝ minus
calefaciūt masculis. pl⁹ feminis tard⁹ mari
bus τ citi⁹ femīa digerunt. τ iō minoris sunt
nutrimēti τ deterioris masculis τ maioris fe
minis bonitatis Et est regula q̄ inter aīma
lia naturalit humida meliora sunt mascul
na feminis τ meliora sunt etate pfecta q̄ im
pfecta. In siccis aūt naturalit feminea sūt
meliora masculis. τ h̄ in etate impfecta poti
us q̄ pfecta. vt dic̄ ideꝫ. Itē variat bonitas
aīaliū ex diuersitate etatū. nā aīalia valdē la
cti vicina sunt magne hūiditatis τ viscosita/
tis τ lubricitatis. et iō eoꝝ carnes flegmati/
cas suplfluitates generātes sūt nisi sicce sint
naturalit sicut bouine et capꝛne. τ taliū aīali
um carnes i tali etate sūt laudabiliores. ma/
xime si nutrita fuerint bono lacte. Melio/
res sunt aūt carnes aīaliū a lacte sepatoruꝫ
q: minoris sunt hūiditatis τ viscositatis τ tēpe
rate soliditatis. In etate v̄o iuuēcula q̄ñ aīa
lia sunt i statu tūc sunt eoꝝ carnes duriores
τ sicciores. et maxīe si aīalia sicce fuerint cō
plexionis. et iō ad digerendū sunt eorū car/
nes duriores. in mēbroꝝ tñ ꝯfortatiōe sunt
laudabiles. et in duratiōe pl⁹ q̄ in regēda sa
nitate. vt dic̄ idē. In q̄rta v̄o etate s. i decre
pita q̄d ad esum pl⁹ sunt inutilia duplici cā
q: vicina sunt caloris natural extinctioni et
humiditatis subalis ꝯsumptōi. τ iō eoꝝ car/
nes sunt durissime et omino indigestibiles
maxīe si sicce fuerint cōplexiōis. Et iō est ge
nerale inter oīa aīmalia volatilia τ gressibi
lia. vñ sunt crescētia q̄ sunt q̄d ad nutrimētū
laudabiliora q̄ q̄ñ post declinationē ad se/
niū magis sunt annosa. vt dic̄ idē. Itē est di/
uersitas ex pte nutrimēti. nā q̄ pascunt i mō
tibꝫ sunt melioris sanguīs τ subtilioris τ acu
noris pter paucitatē cibi. q̄ v̄o nutriuntur
in palustribꝫ sunt sanguīs grossioris τ maio
ris pinguedīs et minoris caloris τ amplioris
opilatōis. Aīalia aūt pascētia maiores her
bas vt boues macilētiora sunt i hyeme q̄ i
vere vl estate. q̄m in hyeme eis deficiūt nu
trimēta. τ iō post mediū veris l aū incrassan
tur vl augmētant. et eoꝝ carnes saporosio/
res et laudabiliores efficiunt pter abūdan
tiā ꝯgrui alimēti. aīalia v̄o minutas herbas
pascētia ab initio veris vsqꝫ ad mediū estatis
sunt crassiora τ teneriora. bonitate carnis
laudabiliora q: tūc cōpetētia inueniūt nu/
trimēta. Sūt τ alia aīalis pascētia ramorū
et virgulaꝝ extremitates. et ista sunt bōa ab
initio estatis vsqꝫ ad hyemē. q: tūc sunt rami
teneriores τ hūidiores. vñ aīalia q̄ minutis
viunt herbis τ siccis meliora sunt q̄ illa q̄
hūidis herbis nutriunt. τ illa q̄ teneros ra
mos comedūt atqꝫ frondes meliora sunt q̄
illa q̄ domi fructibꝫ alūt. et q̄ paꝝ comedūt
vel bibūt sunt multū comedētibꝫ τ bibētibꝫ
meliora. Nā tā mōtuosa q̄ cāpestria aīan/
tia ex frequētia sui exercitij atqꝫ mor⁹ domi
nutritis sunt meliora Nā subtilior aer et sic/
cior a talibꝫ attrahit rōe discursus unde mi
nuunt hūoꝝ suplfluitates et desiccant. et sic
sue ꝯplexiōes tpant. E cōuerso aīalia q̄ do/
mi nutriūt ex puitate puri aeris et defectiōe
mot⁹ et multitudīe cibi et pot⁹ in cibi cōple
xione min⁹ laudabilia iueniunt. Diuersifi/
cant ueꝛ aīalia s̄m pinguedinē maciē τ me
diocritatē. Nā q̄ sunt crassissima q̄d ad esum
sunt pessima. nocēt eñ digestiōi. q: super ci
bū natāt et cibum inflāt et villos stomachi
emolliūt. et lubricitatē τ viscositatē tribuūt
stomacho et inducūt. et iō nimia pinguedo
humidū stomachū dissoluit deficiēte ꝯtēti
ua et ꝯfortatiua et v̄tute expulsiua. stōacbū

tos calidū nimis incēdit sic ignis exteri⁹ ac-
cēdi pinguedie ꝯsueuit. Et iō ꝑcepert anti-
qui vt etiā d̄ crassissimis aīalibꝫ sola caro ru
bea pinguedie denudata cōit comedat̄. Aīa
lia ꝟo macerrima sunt neruosa paꝝ sangui
nis hn̄tia ꝛ paꝝ hūida. ꝛ iō etiā paꝝ nutrimē
ti corpi hūano ministrantia. ſꝫ aīalia q̄ int̄ ma
ciē ꝛ crassiciē sūt media sūt tpatiora ꝛ lauda
biliora. cū nō tm̄ pinguedīs habeāt vt calo
rē incēdāt ꝛ villos stomachi lubricēt. nec tā
tū maciei vt naturā infrigidēt ꝛ a sanguine
eā depaupent sine pucē. Itē inuenit̄ diuersi
tas in aīalibꝫ fm̄ tēpoꝝ mutatiōꝫ. Nā q̄daꝫ
aīalia ī vno tpe a medulla ꝛ sanguie depau
perāt̄. q̄ in opposito tpe plena iueniunt̄. et h̄
sensibilit̄ ptꝫ ī cōchilibꝫ mariſ ꝛ ī cerebro ho
minis ꝛ forsan cuiuslibꝫ aīalis. vt exp̄sse dic̄
Aristo. li. de ꝓprietatibꝫ elemētoꝝ. ꝛ iō multi
in vna ꝑte mēsis vl' anni infirmāt̄ q̄ ī tpe op
posito tunc ab oī infirmitatꝫ ipetu cognoscū
tur. vt pꝫ ī lunaticꝫ maniacis ꝛ caducꝫ. de h̄
dr̄e s. in. c. de luna. sic dic̄ Auic. de symea q̄
fm̄ mutatiōꝫ tēpoꝝ ꝛ marie fm̄ lune cursuꝫ
letat̄ vel tristat̄. sic ꝛ q̄daꝫ aīalia in vno tēpe
macerāt̄ quātūcūqꝫ victualia tūc abūdāt. ꝛ
eadē in tpe opposito dormiēdo ipinguāt̄. sic
dic̄ Auic. glires inq̄t tpe hyemali n̄ mouent̄
ſꝫ iacēt sic mortua ꝛ nihil comedētes dormi
endo ipinguāt̄. repūt ꝟo in tpe estatꝫ ꝛ se mo
uēt in estate ꝯ estū sol. sic enarrat de hyrūdi
nibꝫ ꝛ q̄busdā aliꝫ auibꝫ q̄ q̄si mortue inue
niunt̄ i arboꝝ ꝯcauitatibꝫ tpe hyemali que
postea vires resumūt ꝛ q̄si dormiēdo fortio
res effecte agiles se ostēdūt tpe estiuali. et sic
vrse fm̄ Auic. Aristo. ꝛ Solinū. p⁹ ꝯceptū
in multo tpe in locꝫ abditis se abscondūt. ꝛ
tūc ipis penit⁹ cibū nō assumunt. q̄re infra
eodē de vrso. Sic ꝛ pisces vno mēse impig
uāt̄ ꝛ stati ī seq̄nti tpe macerāt̄. ꝛ q̄dā iping
uāt̄ vēto septētrionali vt pisces lōgi ꝛ q̄dam
meridionali vt pisces āpli. ꝛ q̄dā in tpe plu-
uiali sic ibidē dic̄ Arist. Aq̄ inq̄t pluuie ꝯue
niūt oībꝫ testei corei ꝑter piscē q̄ d̄r koyteam
q̄si gustauerit de aq̄ pluuiali ipo die morit̄
Itē q̄busdā nocet pluuia q̄n excecat eos si
fuit multa. Silr̄ q̄dā aīalia vno tpe se reno
uāt ꝛ sua etiā sup̄flua deponūt ꝛ imutant vt
cācer deponit ꝛ imutat suas testas. cerui
cornua. ꝛ accipitres plumas suas. Sic etiā
dic̄ Isaac. Carnes aīaliū in q̄bꝫ dnāt̄ sicci-
tas ꝛ etiā caliditas vt cameline ī estate sūt il
laudabiles. ſꝫ ī hyeme sūt ꝯuenietes. Et car
nes aīaliū q̄ sunt calide ꝛ hūide vt pecorine.
in vere sunt bone ꝛ ī autūno cōpetētes. frigi
de aūt ꝛ sicce sunt illaudabiles vt capne. fri
gide ꝛ hūide vt porcine a medio estatꝫ vsqꝫ ī
finē sūt optime. in hyeme pessime. ī vere ꝟo
ꝛ autūno sunt mediocres. vn̄ dic̄ Ipo. caro
inq̄t porcina ī estate est bona in vere ꝛ autū
no min⁹ bona. Sꝫ ī hyeme marie illaudan
da. capna in estate bona. pecorina ī vere. bo
uīna in fine verꝫ ꝛ ī pncipio estatꝫ est lauda-
bilis. Carnes aūt aīaliū put sunt ordinate
ad hūanū esum variāt̄ fm̄ diuersam ꝑpara
tionē. nā vt dic̄ Isaac. aīaliuꝫ carnes aliq̄n
assant̄ aliq̄n frixant̄ aliq̄n cū sale ꝛ aq̄ elixāt̄
assate ꝛ frixe sunt grossiores ī nutriēdo ꝛ sic
eiores ad digerendū duriores. q2 hūiditate
eaꝝ ꝯsumpta ab igne ꝯhūt siccitatē. vn̄ non
sunt carnes multū pingues comedēde nisi
asse vt hūiditas illaudabilis ab eaꝝ suba ex
trahat̄. Carnes aūt elixe sūt hūidiores ꝛ ad
digerēdū faciliores. q2 aq̄ tpat eas ꝛ hume-
ctat. aliq̄n aūt in aq̄ in q̄ elixant̄ apponuntur
spēs ꝛ fiūt diuersa ꝯdimēta q̄ carnes custo
diāt ī natura ꝛ bonitate sua. ꝛ eas reddāt tā
in odore q̄ꝫ ī sapore meliores ꝛ ad diuersos
morbos expellēdos ampli⁹ efficaces. decet
aūt carnes aīaliū siccoꝝ ꝛ macroꝝ elixari.
hūidoꝝ ꝟo ꝛ pinguiū assari. mediocriū aūt
int̄ istas diuers̄ ꝯdimētis ꝑparari. Fit autē
ista ꝑparatio multiplicit̄. q2 aliq̄ inueniunt̄
carnes aīaliū q̄ sunt salubres ꝛ ꝯuenientes
assature ꝛ sūt illaudabiles elixate. melior est
eīn caro capna ꝛ bouina elixa q̄ꝫ assa. porci
na ꝛ pecorina est melior assa q̄ꝫ elixa. nam ꝑ
elixationē sicce carnes humectāt̄ ꝛ ꝑ assatō
nē humide desiccāt̄. ꝛ iō porcinā ꝓpt̄ suā hu
miditatē bonū est assare ꝛ capnā seu bouinā
ꝓpt̄ siccitatꝫ excessum elixare. Eorundē etiā
aīaliū carnes fm̄ hmōi accidētia variāt̄. nā
caro porcina assa ꝛ ꝑ assationem melioraṫ
ꝛ min⁹ bona efficit̄ ꝑ elixationē. Capna ꝟo
melior est elixa ꝛ peior q̄n est assata. et sic de
aliꝭ est vidēdū. Huiusqꝫ Isaac ī dic̄. Itē
ordināt̄ aīalia nō solū q̄ ad corpis nutrimē
tū. veꝝ etiā q̄ ad remediū morboꝝ ꝛ multi-
plicē medicinā oīm aīaliū tā iumētoꝝ q̄ꝫ re
ptiliū ꝛ bestiaꝝ genera creata sunt ꝓpt̄ opti
mū hoīs vsum. vt dic̄ pli. ꝛ Io. damas. ſꝫ ho
rum q̄dā ꝓpt̄ esum vt pecudes cerui ꝛ hmōi
ꝛc. q̄dā ꝓpt̄ hoīs misteriū vt aq̄ asini boues
ꝛ cameli ꝛ hmōi. alia ad hoīs iocūditatē. vt
symie merule atqꝫ pau. alia aūt creata sunt

ad hoīs exercitatōꝫ vt suā cognoscat hō īfir
mitatē ⁊ dei timeat ptātē. Jō ei creati sunt
pulices ⁊ pediculi sic̄ leōes tigrides atqꝫ vr
si vt i p̄mis recurrat hō ad p̄prie infirmitatis
recognitōꝫ ⁊ territ⁹ a sc̄dis .s. reptilib̄ ⁊ ferꝭ
refugiū habeat ad dei noīs īuocatōꝫ. Sūt
insup creata aīalia ad subleuādā m̄ltiplicis
infirmitatꝭ hūane necessitatē vt carnes vi
pere ad tyriacā ⁊ fel thauri ⁊ aliorꝫ aīaliū et
aiuī ad oculorꝫ caligīnē amouēdā. Pellis
serpētis decocta in oleo dolorē auriū miti
gat miro mō. vt dic̄ Dyas. in li. esculapij ō oc
cultis mēbrorū v̄tutib̄ d̄r. patiēs emorroy
das si sederit sup pelles leonis recedent ab
eo. ⁊ q̄ linit corp⁹ suū sepo renū leonis. aut q̄
inungit ei⁹ fimo fugiūt ab eo lupi. Jtē ibidē
dic̄ idē. si q̄s suspēdit caudā seniꝭ lupi ad p̄
sepe vaccarꝫ nō appropinquāt ei lupi. Jtem
dic̄ Dyas. oculi visi eruti ⁊ sup dextꝝ brachi
um hoīs ligati mitigāt q̄rtanā ei⁹. Jtē den
tes canini lupi curāt illos in p̄ncipio q̄ lu
naticā sustinēt passionē. vt dic̄ idē. Sil'r di
cit pitagoras ⁊ plini⁹. ⁊ dicūt q̄ si oculū lu
pi eruiꝫ viderint q̄drupedalia domestica
fugiūt atqꝫ timēt. Jn li. viatici dic̄ Cōstan.
Pili canis albi nullā maculā nigredīs in se
habētis si fuerint suspēsi circa collū patiētꝭ
iuuāt epilenticū ⁊ p̄hibēt ei⁹ casum. Simi
le dic̄ pitago. in li. romanorꝫ. fiat in q̄r anul⁹
ex vngula sinistr asini nigredinē nō habētis
⁊ induat eū epilētic⁹ p̄hibet ei⁹ casum. ⁊ dic̄
fel thaurinū sub vmbilico iunctū soluit vē
trē. dic̄ eti i idē. dēs serpētis eradicat⁹ dū vi
uit suspēsus sup q̄rtanariū soluit q̄rtanā
ei⁹ ⁊ si subfumigauerꝭ domū cū pulmōe asi
ni mūdas eā ab oī̄ reptili ⁊ s̄pēte. Has ⁊ mul
tas alias ꝑtates admirādas dic̄ Pli. ī mem
bris aīaliū latitare sic̄ in naturꝭ aīaliū ꝑticu
lariū p⁹ dicet̄. q̄ nihil ē in corpe aīalis q̄ō
careat manifesta vl' occulta medicina. nam
pellis ⁊ pil⁹. ⁊ cornu vngulis caro ⁊ sanguis
nō sunt sine remedio nec etiā ip̄e fim⁹. sꝫ hec
ad p̄ns dicta generaliter hic sufficiāt

De animalib̄ in speciali. Ca. I.

D Escriptꝭ aīaliū p̄prietatib̄ ⁊ naturꝭ
i generali restat coopāte dei grā q̄rū
dā aīaliū ⁊ reptiliū recitare p̄prietates ī sin
gulari. ⁊ h̄ p ordinē alphabeti

De ariete Capl'm. II.

a Ries ē pec⁹ lanigerꝫ aīo placidū na
turalit' mā suetū. vt dic̄ Jsi. li. xij. c. j.
Est aūt dux ⁊ p̄nceps auiū. ⁊ iō dedit ei na
tura fortitudinē ceterꝭ ouib̄ p̄stātiorē. vt eū
it ei arietē ducē ceterarꝫ ouiū ⁊ tutorē alys
esse virib̄ fortiorē. ⁊ iō vt dic̄ Jsi. aries aut
veruex a virib̄ ē dic⁹. eo q̄ tāqꝫ vir oīuū cū
sit mascul⁹ ceterꝭ bidētib̄ sit āpli⁹ v̄tuosus.
Vl' vt dic̄ idē Jsi. v̄uex a v̄me est dic⁹. eo q̄
habeat v̄mē in capite. c⁹ pruritu excitat⁹ ca
put ꝯcutit fortissime. ⁊ q̄dq̄d sibi obuiat du
re ferit. ⁊ iō aries ab ares grece q̄ō d̄r v̄r⁹ la
tine ē vocat⁹. q̄ ī gregib̄ masculi dicūt ari
etes. q̄ ad fecūdādas oues v̄tuosi sunt atqꝫ
fortes nā corpꝭ magnitudīe ⁊ viriū fortitu
dine ⁊ aī v̄tute oues alias p̄excellūt. D̄r etiā
aries ab arꝭ. q̄ vt di. Jsi. h̄ pec⁹ p̄mū fuit in
arꝭ a gētib̄ imolatū. vn̄ d̄r iō aries q̄ macta
tur ad arā. Vn̄ s̄m legē mosaicā aries fuit
aīal potissime mūdū. ⁊ ad sacrificiū ⁊ adesū
nā p pctō p̄pl'i cōit' ⁊ cōuenient' offerebat'. et
q̄ findebat vngulā pit' ⁊ rumīabat indiffe
rent' a p̄pl'o comedebat'. vt di. Jsi. li. xij. bidē
tes q̄ndā dicebāt' eo q̄ īnt' octo dētes q̄s ha
bēt duos hūt altiorꝭ. ⁊ iō eos gētiles maxie
in sacrificiū offerebāt. vt dic̄ idē. De ariete
aūt singularit' dic̄ pli. viij. c. xlvij. arietꝭ inde
naturale ē agnos fastidire ⁊ oues senectas
sibi obuias ꝯsectari. nā ip̄e melior ē ⁊ vili
or i senecta. ⁊ cū respectu ouiū ferox sit aio.
ei⁹ ferocitas cohibet' si cornu ei⁹ iuxta aricu
lā ꝑforet'. dextro teste p̄ligato feminas sini
stro v̄o p̄ligato mares gignit. ī v̄to aq̄lona
ri mares percat. ī flatu austri femīas generat.
⁊ q̄les venas aries sub lingua gestat tales fe
tus i vellere generat. naꝫ si nigras h̄ꝫ venas
fetus i vellere erit niger. ⁊ si albas alb⁹. et si
varias vari⁹ i vellere apparebit Jdē di. artꝭ.
⁊ aiuē. q̄r e infra d̄ oue. frōtē h̄ꝫ aries durissi
mā corneā duricie fere p̄stātē. sꝫ timpora h̄ꝫ
debilia ⁊ q̄āmō cartillaginosa. ⁊ iō ad muni
mē ptꝭ debiliorꝭ dedit nāa cornua magar
ca timporꝫ loca ad modū scuti rotūdi reuo
luta. q̄ tn̄ in extremitate aliq̄ꝫtulū sūt acuta.
vt cornuū duricie ⁊ fortitudīe caput defen
set ⁊ corūdē acumīe aduersarios ipetat et i
pugnet. vt di. idē Sine ei armorꝫ defensiōe
n̄ decebat naturā gregꝭ relinq̄re defensorē
⁊ iō duo d̄dit nāa sibi cornua ad modū cir
culi replicata. vt caput p̄priū q̄ō ex se ē infir
mū p̄tegat. ⁊ ꝯ aduersarios armis munit⁹ e
audaciorē ex armorꝫ ꝯfidētia exhiberet. ⁊ iō
securi⁹ p̄cedit gregē. ⁊ erecto capite ⁊ sito pe
de vngula diuisa vestigio firmi⁹ terā premit.
vell⁹ h̄ꝫ pingui⁹ ⁊ i vill' plixi⁹ pilos diffundit

fortiori corio siue spissiori cute ꝫ extrinsecaſ acr' calidi vl' frigidi iniurias se defendit. ꝛ iõ sue cutis supficies rõe sue fortitudis coriario rū violētias artes p ceterꝭ ouiū pellib' susti net. ꝛ ad diuersoꝝ teloꝝ recipiēdā impsiliōꝫ habiliorē se pbet. vt dic idē. Tēpe amorꝭ pu gnat p vxorib' suis ꝛ aduersarios cornib' i petit. ꝛ vt meli' pugnet ꝛ forti' ꝫ resistentē in currat retrocedit ac resiliendo cū ipetu bo stē ferit De arietib' ēc dic Aui. li. viij. Arie tes inqt ꝛ cap vadūt mltū in vanū. ꝛ in hye me cū se abscōdūt ppt frig'. ꝛ aliqn excūt d lo co calido ad locū frigidū. ꝛ qn pluit ū fugi unt a pluuia q̄usqꝫ moriāt. ꝛ arietes natura lr sequūt capꝭ ꝛ descūt oēs q̄usqꝫ pastor ac cipit vnū ex eis ꝛ fac ipm añcedere ꝛ sequūt eū. ꝛ timēt naturalr tonitrua sic oues. q si i pgnate fuerit ꝛ audierit tonitrua abortiūt p timore. ꝛ añ mediā noctē stāt sil cū ouib' ꝛ dormiūt ꝛ p' sparsim. ꝛ i dormiēdo sup lat' alternāt vices nā a vere vsqꝫ ad autūnū dor miūt i vno latē. deinde vsqꝫ ad ver dormiūt i latere alio ꝛ dormiūt erecto capite nisi qn i firmāt ꝛ ruminat cibū ꝛ masticāt dormiēdo ēt ꝛ vigilādo. et si ꝯtigat eos errare n̄ redeūt nisi a pastore reuocēt. Dic ad h' ysa. i diet. q arietes i iuuētute manētes minorꝭ sūt hūidi tatꝭ ꝛ viscositatꝭ q̄ꝫ agni lactētes. ꝛ h ppt eta tē coꝝ ꝯpletōi d'ñantē. ꝛ iõ ipoꝝ carnes sūt carnib' agnoꝝ ꝛ ouiū meliores. ꝛ meliorem sanguinē generātes maxie si sint castrati qꝛ eo rū caliditas hūiditate accidētali tpata ē. vn̄ sūt boni saporꝭ. sꝫ qn̄ sunt decrepiti i calore sic dfecti si n̄ sūt castrati ex etate. si dō sūt ca strati ꝛ decrepiti. duplici carēt cā calorꝭ. s. te stiū ꝛ etatꝭ ꝛ iõ eoꝝ corpa sūt frigida ad mo dū ligni ꝛ duriora ꝛ isipidiora r̄spectu capꝝ ꝛ bou ꝛ hmōi. q i decrepita etate sūt pessima corpa arietū q̄ naturalr sūt calida ꝛ hūida. ceterꝭ decrepitꝭ naturalr frigidis ꝛ siccꝭ sim pliciter sūt meliora. Huiusqꝫ ysa. Idē dic. Ite d. aris. ꝛ aui. li. vj. q arietes ꝛ cap sic ꝛ cetera aia lia pprīā hñt vocē p quā se clamāt ꝛ vocant certas tpe coit' ꝛ amorꝭ ꝛ potātes aq̄m salsaꝫ anticipāt coitū ꝛ citi' mouēt ad amorē. ꝛ qn̄ arietes senes mouēt citi' ad amorē ꝛ coituꝫ q̄ iuuenes i tpe determiato signū ē bōitatꝭ tpisi āno illo. ꝛ si i illo tpe excitent iuuenes ad amorē signū ē pestꝭ futē sup oues i anno illo vt dic idē

De agno Ca. III

a Gn' vt di. Ysi. a greco vocabulo dr. q̄si pi'. nā int oia tres aiantia maxie iuenit in nocēs ꝛ mansuet'. nulli n̄ ei ledit dēte nec cor nu nec vngue. ꝛ q̄cq̄d i eo repit totū vtile ē. qꝛ caro ad cibū. pell' ad variū vsū. pil' ad in dumētū. fim' ad tre ipinguatōēꝫ. vngula et cornu ad medicatōēꝫ ꝛc. vl' vt di. Ysi. li. xij. la tini agnū ab agnoscēdo putāt dictū. eo q p ceterꝭ aialib' mrē ꝫ suā noscat adeo q si i mag no grege errauerit stati balatu vocē noscat parentꝭ. fm aris. ꝛ auic. Agni q̄dā nascūt i tpe hyemali. q̄dā i tpe autūnali. hyemales sunt corpe maiores robustiores virib' ꝛ pīguiores q̄ꝫ sūt autūnales l' hiemales. i aliq̄b' tñ regiōi b' mlti hibnos agnos pfert hyemis. ꝛ dicit h solū aial vtilit nasci bruma. vt di. pli. li. viij. c. xlvij. et dr ibidē q agni ꝯcepti flāte vento aqlonari sūt meliores q̄ꝫ ꝯcepti flāte vēto au strali. ꝛc ei mares generāt. talē āt colorē hñt agni i lanificio seu i vellere q̄le hñt pētes in venis ligue. nā si vene fuerit albe ꝛ agni erūt albi. ꝛ si nigre nigri. ꝛ si varie varij. Ju su gēdo āteriores poplites flectūt. et vt mrē cel pl' lactē conat. capite mr̄i obuia pmit. balatu q̄rit mr̄ē ꝫ q̄ iuēta cauda mt̄i blādiēdo ere cto capite māmas q̄rit ꝛ nisi caput p' erigat nūqꝫ sugit. pilū h' ꝫ subtilē ꝛ crispū mltiplr i se reflexū mltū nocꝫ agnis frig' ꝛ maxie tpe pluuioso. d societate gregꝭ gaudꝫ qn̄ solita riꝰ ē dolꝫ plimū atqꝫ timet. i n̄ gregē salit ꝛ sa liēdo ludit. qn̄ vidꝫ lupū tūc vehemēter su bito fugā arripit. sꝫ p' p timore stupid' subito gdū figit et fugere vlteri' n̄ audēs sibi n̄ ba latu sꝫ potꝭ simplici vultu pci pente capt' ab hoste. ligat' a carnifice nec cornu nec dēte se dfendit. et siue spoliet vellere siue cute. sicut aial inocuū obmutescit. siue ei ducat ad pa scua siue deferat ad victimā n̄ gemit nec re murmurat nec calcitrat sꝫ obedit. ꝛ vt d. pli. agnos dimitte solitarios ē piculosū qꝛ si sīu pueneris forte tonitruū d facili moriūt. naꝫ agn' naturalr debile h' ꝫ caput. ꝛ iõ remediū ē eos sil' aggregare vt ex ꝯiūctōe mutua ani ment. ꝛ p n̄tia pluriū ꝯfortēt

De agno anniculo Ca. IIII

a Gn' ānicul' etate vni' āni ē ꝯplet'. q̄ i sta vni' āni spaciū tanto ē melior q̄sto a lacte r̄motior ē. nā a lacte e' hūiditas ꝯplexional' augmētat. sꝫ p separatōēꝫ a lacte itē dicet e' calor ꝛ supflua hūiditas tpat. maxie si masc' fuerit adhuc n̄ castrat' vt d' agrissime i diet. Agn' ei ānicul' corpe integer et carne mūd' apt' ē ad sacrificium ad esū eē si fuerit vellere maculos' n̄ ei r ep bat a sacrificio agnū

macula vellerꝫ nisi sit feditas vł corruptio in carne interiꝰ vel ī cute. vt dic glo. sup Exo. xii. ⁊ sup Malach. dic Hiero. ⁊ sup Leuit. Nō īpedit inqt sacrificiū varietas maculo- si vellerꝫ si corpꝰ fuerit integꝝ ⁊ nō subsinerit scabies ī supficie ipiꝰ cutꝫ. Agnꝰ ē anniculꝰ vt dic Pli. li. viii. c. xlvii. deoꝝ arꝫ fuerat ap tus. et tā in vsu velleꝝ ꝙ̄ ī vsu carniū vsibus hoīm ē necessariꝰ. et iō sic ꝑpt' sumptꝰ hoīum excolūt ⁊ custodiunt corpa boū. sic oportet vt habeat diligētia circa custodiā ouium et agnoꝝ. Dic etiā Dyas. ꝙ agnꝰ fimū hꝫ nigꝝ ꝙ si cū aceto dissoluat ⁊ cataplasmetur ni- gras emūdat maculas. clauos corpis tollit ignē sacrū curat. mixtꝰ cū cera ⁊ oleo cōbu- sturas sanat

De agna Ca. V.

Agna est arietꝫ filia ꝙ̄ minorꝫ ē corpis parit' ⁊ roborꝫ ꝙ̄ sit agnꝰ ⁊ minoris calorꝫ ⁊ maiorꝫ hūiditatꝫ ꝙ̄ sit agnꝰ rōe feminee cōplexiōis. vt dr in dieł. cuiꝰ ca ro dū est lac'ās maiorꝫ ē viscositatꝫ ꝑpter hu miditatꝫ supfluitatē tā ex etate ꝙ̄ ex cōplexio neeiꝰ corpi dn̄ante. ⁊ iō qđ ex eiꝰ carne gene rat fleumaticū est et viscosum ac difficulter digerit ⁊ digestū a mēbris vix dissoluit rōe viscosi ⁊ glutinosi hūorꝫ ꝙ inde generatur. a stomacho tn̄ facile descēdit rōe sue lubri- citatꝫ ⁊ humorꝫ. vt di. Jsa. ⁊ eiꝰ carnes meli- ores sūt assate ꝙ̄ elixe. q2 ꝯsumit supflua eaꝝ hūiditas vi calorꝫ. Maiorꝫ tn̄ simplicitatꝫ ⁊ timiditatꝫ est agna ꝙ̄ agnꝰ q2 minꝰ hꝫ calo ris naturał femina ꝙ̄ masculꝰ. ⁊ iō minꝰ est aīosa ꝑpter qđ etiā caret cornibꝫ q2 essent ei supflua cū ꝑpter defectū audacie eis nesciret vti. vt dic Aui. dic etiā Aristo. li. iii. Agnis accidit egritudo qn̄ nimis īpinguāt circa renes. q2 tūc opīant sepe renes moriūt ⁊ mul tiplicat sepiꝰ ꝑpt' bona pascua. ⁊ iō arcent a pascuis ne nimis īpinguēt. q̄re s̄ de oue.

De apro Capitulū. VI.

Aper est porcꝰ silnestris vł agrestꝫ ꝙ̄ ferissimꝰ est ⁊ imitis. vt di. Jsi. li. xii. c. j. et dr aper ꝙ̄si afer a feritate. quia fm̄ qntitatē sui corpis ferꝰ est ⁊ crudelis. vn̄ et apud grecos aper siagres. i. ferꝰ vulgarit' nūcupat. Drr aūt a latinis verres eo ꝙ grau des habeat vires. sic idē dic ibidē. Scđm aūt Pli. et Auic. Aper est aīal valde seuum q2 vix castratꝰ se exhibet mansuetū. cū cetera aīalia ablatis testicul' ampliꝰ mansuescunt. Aper igit' in ps. lxxix. dr singularis ferꝰ. ꝙ culmis pfecte pductꝫ audacior factꝰ segre- gat ⁊ seorsum se a grege. singularit' querens pastū. Est itaqꝫ aper tāte feritatꝫ ꝙ etiā mor tem ꝑuip endēs ꝯ venatorꝫ ferrū intrepide se infigit. et etiā iā trāsfixꝰ ꝯtra sibi resistentē vires recolligit vt culmis vindicet se d' ad- uersario. etiā in mortis ꝑiculū cōtra hostis venabulū mira audacia se exponit. culmos duos habet in ore aduncos fortes ⁊ acutos cū quibꝫ oīe sibi resistēs secat crudeliter et dilaniat. Culmis aūt vtit' pro gladio ad pu gnandū. in latere dextro hꝫ os durissimum latū ⁊ spissum qđ sp opponit venabulo pse- quētis. nā osse illo ꝑ clipeo ad se ꝑtegendū vtit'. sentiēs sibi īminere bellū acuendo cul mos ꝯtra arbores eos fricat. et sic an hebe- tatā aciē habeāt ꝯfricādo ad arborē ipos ꝑ bat. si senserit hebetatos origanū ꝙ̄rit et ma sticat cuiꝰ ꝟtute culmoꝝ radices mūdificat ⁊ ꝯfortat. vt dic Auic. Pli. in li. xxviii. c. x. di cit ꝙ vrina apri medetur viciis auriū sicut oleo rosaceo misceat'. Simili t' eiꝰ fel valꝫ ꝯ calculū. vt dr li. xxviii. c. xl. Et est ei ita ꝑuis sua vrina vt nisi egesta fuerit. surgere ū pas- sit. imo opprimit' vt defunctꝰ. nā exurinadū tur ex vrina Jtē idē ad coitū stimulat se lap- num. Dicit etiā idē li. v. porcꝰ agrestis mul tum diligit radices ⁊ culmis incidit terrā ⁊ fodit et scindit radicē ꝫ culmo et impinguat' qn̄ quiescit ꝑ septē dies et maxie cū paꝝ po- tat et pliat' cū lupo. q2 tp̄m odit naturaliter nā lupus insidiat' filiis suis et sepius rapit eos. Et ideo vt dic idem li. xiiii. Dedit natu ra apro culmos ad defendendū feminas et filios suos. q2 femie sunt debiliores ī se ꝑe ioris cōplexionis. nā mares sūt audaciores et vires hn̄t femis fortiores. Femina tn̄ se- nit irata et fodiēdo ledit et dētibꝫ mordēdo et dilaniādo Aper ꝟo ledit culmis sursū fe riendo. et iō paꝝ potest ledere ꝓstratū et ia centē. et femina paꝝ ledit stantē et duꝫ aper irascit' et pugnat spumat ore. Silr dū luxu riat cū vxore. Oīa supradicta recitat Pli niꝰ. et addit iā dictis in li. viii. c. ii. vbi dicit. Apros et alios porcos dentatos nasci cui- gidius tradit. Jnest aūt maribꝫ apris maxi ma aspēritas et feritas animi qn̄ sunt ī amo re q2 tūc ꝑ vxoribꝫ atrocit' pugnāt vngulis terrā scalpunt. setas erigunt. culmos vibrāt et quatiunt et horrendo gemitu furiam pe ctoris tūc ostendūt paꝝ etiā tunc comedūt discurrunt post feminas. et ideo attenuant'

plurimũ ⁊ macrescũt. In horrẽdis et vm/
brosis vallibꝫ ⁊ nemoribꝫ mãsiones querũt
vbi custodiũt fet⁹ suos. de radicibꝫ ⁊ arborꝫ
silucstriũ fructibꝫ viuũt. qñ venatorꝫ insul/
tus vel lupoꝝ ipe⁹ ꝓsentiũt filios suos ꝑce
dunt. ⁊ eis nõ patet loc⁹ fuge. p filioꝝ defen
sione piculo se exponũt. qñ debẽt dimicare
attritu arborꝝ indurãt costas suas et se inol
uant in luto ⁊ desiccãt ad solẽ ⁊ inc pilos in
ũ cõglutinãt ⁊ inuiscãt. vt sic securi⁹ aduer
sarioꝝ ict⁹ sustineãt ĩ cõflictu. Aristo. lib. vj.
Femĩe aproꝝ post partũ sunt aspere et cru
deles. et crudeli morsu filioꝝ suoꝝ dilaniãt
inuasores. Hucusq Pli. Est aũt caro apina
vt dĩc Isi. magꝭ sicca ⁊ min⁹ frigida q̃ por
cina domestica. et hoc est ꝓpter mot⁹ sui cõti
nuitatẽ et vicc⁹ siccitatẽ. et aeris cui cõtinue
exponit caliditatẽ. idõ ei⁹ pinguedo est duri/
or et caro delicatior ad edendũ et ꝓpter hoc
uertes domestici vehementer agitãt et ver
berant anq̃ occidant vt eoꝝ carnes teneri
ores ⁊ sapidiores et mot⁹ violẽtia efficiant
De apro etiã dĩc dyas q ei⁹ fim⁹ desiccat⁹ ⁊
cũ vino ⁊ aq̃ bibit⁹ eiciẽtibꝫ sanguinem sin
gulare est remediũ. Laterꝭ dolores cũ ace/
to curat. fracta ossa cõsolidat ⁊ cõstrinat. q̃re
infra de porco.

De asino Capitulũ. VII.

Sin⁹ a sedẽdo ẽ dict⁹ q̃si assed⁹. qꝛ
a homĩes sup asinos sedebãt anq̃ vsũ
eq̃ꝝ haberẽt. vt dĩc Isi. li. xij. aial q̃d
est simplex ⁊ tardũ. ⁊ idõ fuit de facili sub/
iectũ humanis viribꝫ et pitratũ. vl' dr ab a
q̃d est sine. ⁊ sinos q̃d est sensus q̃'i aial sine
sensu. inde dr asell⁹ i. iuuenis asin⁹ q̃ pulcri
oris est forme ac dispositiõis. qñ etate est re/
nell⁹ q̃ qñ senex efficit ⁊ antiqu⁹. nã quanto
magis fit annosus tãto pl⁹ quotidie fit dfor
mis hispidus ⁊ villosus. Est aũt aĩal me
lancolicũ frigidũ scꝫ ⁊ siccuꝫ. ⁊ idõ naturalit
põderosum tardũ atq pigrũ stolidũ ⁊ obli
uiosum. tñ oneris fer est ⁊ patiẽs laboris vili
⁊ modico vtẽs cibo. Inter tribulos enim ⁊
spinas ac carduos carpit cibũ suũ. ⁊ idõ dĩc
Auic. li. viij. Sil'r Aristo. q asin⁹ minutis
auibꝫ inter spineta ⁊ cardineta nidificãtibꝫ
est erosus. ⁊ idõ minuti passeres pugnãt 5 eũ
quia comedit spinas in q̃bꝫ nidificãt passe/
res illi. ⁊ cõfricat se ad spinas illas vñ cadũt
pulli eoꝝ passerũ sine ona. ⁊ qñ asin⁹ rudit
ex eleuatõe capitis ⁊ forti flatu mouet spine
⁊ ex horrẽdo sonitu seu rugitu terrent aui/
cule ⁊ fugiũt de nido suo ⁊ ꝓpter ista saltant
matres sup ipsi⁹ faciẽ. ⁊ impetũt ei⁹ oculos
atq ꝑcutiunt rostro suo. ⁊ si habet asin⁹ vul
nus in dorso vel in latere ex spinaꝝ punctu
ra vel quacũq alia de causa pungũt eũ cuꝫ
rostro suo in vulnere vt recedat a loco nidi
sui. ⁊ eũ talis passerul⁹ habeat corpus minu
tissimũ vix potest asin⁹ se defendere cõtra ei⁹
impetũ atq morsum. dicit etiã Aristo. sicut
⁊ Auic. q coru⁹ valde odit asinũ. ⁊ idõ volat
sup ipm ⁊ temptat tangere oculos suos ro
stro suo. sed iuuat asinũ ꝓfunditas oculoꝝ
⁊ spissitudo coꝛi ciliorꝫ quibꝫ cõtra morsus
auiũ claudit ⁊ tegit visum suũ ⁊ etiã coope/
ratur ꝑceritas auriũ ⁊ mobilitas eꝛꝫ quibꝫ
terret auiculas quãdo infestãt visum suum
Itẽ Aristo. li. viij. Ursus pugnat cũ asino
⁊ thauro. qm̃ comedit crudas carnes ⁊ hec
est causa quare pugnat cõtra eos. quoniam
eoꝝ carnibꝫ appetit satiari. De asinis autem
dicit Pli. li. xxviij. c. vlt. vngule asinine su/
migate partũ adiuuãt intantũ vt etiã abor/
sus euocet. nec aliter debet addi quia viuũ
partũ necãt si diu ⁊ frequẽter appon it. eius/
dem aĩalis fim⁹ recẽs sanguinis ꝓfluuium
mire sedat. Ei⁹ iecur valet 5 caducos mor/
bos ꝑuuloꝝ. Pli. li. xxviij. c. x. lac asine sicut
⁊ sanguis valet contra morsum scorpionis
Si q̃s etiã asino dixerit in aure se ꝑcussum
a scorpione trãsire ꝑhu⁹ malũ dicũt. a facie
etiã fumigatõis pulmonis asini fugiũt oĩa
venenata. Dr etiã in eodẽ. c. ix. lac asininuꝫ
valet 5 gipsum venenosum. 5 cerusam vel
argentũ viuũ. Itẽ li. ix. ossa asini cõtrita ⁊ de
cocta valẽt cõtra venenũ si eoꝝ decoctio bi/
bat. Itẽ vrina marꝭ asini cũ nardo capillos
multiplicat ⁊ cõseruat. De asinis autẽ dicit
Pli. li. viij. c. xliij. asin⁹ est aĩal magni frigo/
ris impatiẽs ⁊ ideo ĩ frigidis regionibꝫ vt ĩ
ponto nõ generant. Itẽ dĩc Aristo. cũ asin⁹
sit multe frigiditatis ⁊ siccitatis mulre tñ est
luxurios⁹. sꝫ nõ mouet ad coitũ anq̃ sit trigin
ta mensiũ etate. sꝫ nõ generat anq̃ sint tres
anni cõpleti aut duo ⁊ dimidi⁹ Unde dicit
Pli. ibidẽ. part⁹ asini a. xxx. mense est ocissi/
m⁹. sꝫ a trimatu legitim⁹. Idẽ dicit Aristo.
li. v. ⁊ subdit Pli. Raro geminos parit ⁊ qñ
fetũ est paritura lucẽ fugit ⁊ tenebras que/
rit. ne ab hoĩe videat. partũ suũ amore ni
mio diligit intantũ q etiã per ignes ad se/
tum vadit. aquas transire ⁊ pedes in eis tin
gere multũ horret ⁊ qñ cogitur aquam vel

riuū euadere in ipo mingit. nec trāseunt asi
ni voluītarie ꝑ pōtes vbi ꝑ planicieo pontis
pñt videre aquā defluentē. debile em̄ habꝫ
cerebꝝ et patiunt̄ de facili ꝟtiginē ꝓpter qđ
timēt ꝑ rimas pōtis cadere in aquā quā cō
spiciūt sub pōte transeuntē. nec bibūt de fa
cili nisi a ssuetos fontes q̄ sunt in pecuarija.
ad quos pñt ire sicco pede. et qđ mirꝫ est di/
ctu q̄uis multū sitiāt si mutent̄ aque ei vix
potant nisi sint illis siles q̄s frequētāt. Itē
Pli. li. xxviij. c. vij. si asina comederit ordeū
intinctū sanguine mēstruali tot annis nō cō
cipiet q̄t grana comedit sic intincta. ꝛ ex asi/
no et equa mul⁹ gignit̄. sꝫ ad tales ꝑtos eli/
gunt̄ eque q̄ neqꝫ quadriēnibꝰ sint minores
neqꝫ decēnibꝰ maiores. nec cōmiscent̄ passim
ad inuicē. Horꝝ aīaliū duo sunt genera. scꝫ
equ⁹ cū asina. ꝛ asin⁹ cū ipa equa. imo vnuꝫ
gen⁹ ab alio se coberꝫ nisi in infantia lacte
hausto mutuo nutriant̄. ꝛ ꝓpter h̄ pastores
mulos vel burdones ex disparibꝰ aīalibꝰ gi
gni cupiētes dicunt̄ vti ista arte. nā iuuenes
equaꝝ pullos i tenebris subijciūt vberibus
asinaruꝫ ꝛ enutriūt eos lacte asinino. ꝛ ites
pulli eq̄ꝝ adulti iā effecti ad asinaꝝ ꝯiūctio
nē tpe coit⁹ cōmouent̄. silr̄ pullos asinaꝝ in
tenebris subijciūt mām̄is equaꝝ ꝛ aselli ta/
li lacte iumētino nutriti eq̄s inuadūt quan/
do adolescūt. Ex tali asini et eq̄ cōmixtione
generat̄ aīal q̄ddā qđ antiq̄ vocabāt hinnu
lum al'a humiliū. nos aūt dicim⁹ eū burdū.
sic genitū ex asino ꝛ equa dicūt mulū. Ari/
sto. aūt li. xv. si asin⁹ coeat cū equa impgna/
ta eq̄ corrūpit̄ ꝯcept⁹ ꝓpter frig⁹ spermatꝫ sui
sperma em̄ asinoꝝ ē frigidissimū naturalr̄
et materia coꝝ. materia aūt eq̄ est calida. et
iđ qñ miscet̄ calidū cū frigido fit tpamētuꝫ
tūc ex eis pōt fieri ꝯcept⁹ ꝛ saluari fet⁹. qñ. s.
equi asinoꝝ femis cōmiscent̄. silr̄ qñ eq̄ asi/
nis maribꝰ supponunt̄. sꝫ fili⁹ aselli et eq̄ scꝫ
mulus nō ꝯuenit generatōi. nā vtriusqꝫ pa
rētis frigiditas. s. naturalis et cōplexionalis
in ipo dñat̄. ꝛ ideo ex mulis aliud non gene
rat̄. vt dic̄ idē. Itē ibidē dic̄ idē. si asina cōci
pit ab equo subsequēs asini coit⁹ cū eadem
facit eā abortire. Cui⁹ rō est vt dic̄ Auic. q̄a
frigiditas semis asinini superueniētis corrū/
pit ꝛ destruit tpantiā seminis eq̄ni p̄cedēt̄.
et semē asini frigidū est ex cōplexiōe ꝛ ex sexu
et corrūpit semen eque ad tpantiā dispone
tis. vnde quādo superuenit subito asini semē
naturaliter siue cōplexionaliter frigidū cū
frigiditate sexuali intensa frigiditate corrū
pitur p̄cedēs tpantia ex calido equi semie ꝛ
frigido asine introducta. ꝛ ista est rō quare
oīs mul⁹ vel mula est sterilis. vt dic̄ Aui. q̄r
in patre muli scꝫ in asino est excessus frigi/
ditatis cōplexional'. et in matre scꝫ in equa
remissus est calor rōe sex⁹. ꝛ iđ q̄uis calor se
minis matris. scꝫ eque tēperet semē frigidū
asini vt aīmal generet̄. in genito tñ remanet
generantū p̄dominās frigiditas q̄ natura
liter disponit ad sterilitatē. Est aūt q̄dā spe
cies asini q̄ dr̄ indic⁹ asin⁹ hñs in capite in
medio frontꝫ cornu vnū. ꝛ nō hꝫ nisi vngu/
lam vnā in q̄libet pede. Om̄e em̄ aīal hñs
duo cornua habet i pedibꝰ vngulā scissaꝫ. ꝛ
ideo asin⁹ indic⁹ nō habet nisi vnum cornu
q̄r vngulā nō findit. vt dic̄ Aristo. li. ij. non
tñ om̄e aīal findēs vngulā habet cornua sꝫ
pot⁹ ecōuerso si habet cornua findit vngu/
las. vt patꝫ i thauro. ceruo. oue. et hmōi. vt
ibidē dic̄ Aristo. Itē dic̄ Aristo. li. xij. asin⁹
et mul⁹ sic̄ equ⁹ comedūt fruct⁹ et pascūtur
herbis ꝛ impinguant̄ ab aq̄ ꝛ diligunt plus
aquā turbidā q̄ꝫ clarā. Vacca aūt ecōuerso
plus diligit aquā clarā q̄ꝫ turbidā. Itē Ari
sto. li. eodē. asini i maiori pte infirmant̄ vna
infirmitate. ꝛ dr̄ mulide. et est h̄ infirmitas p̄
us in capite et currit a naribꝰ fleuma mul/
tū calidū. et si descēderit ad pulmonē asin⁹
morit̄. et h̄ aīal sentit frig⁹ pl⁹ om̄i animali.
et ꝓpter h̄ nō inuenit̄ in terra septentrionis.
Sūt aūt vt dic̄ idē spōdilia dorsi asini for/
tiora et neruis fortioribꝰ cōpaginata. a pte
posteriori circa clunes. i. renes q̄ꝫ a p̄te ante/
riori. et iđ in ipsi⁹ dorso pon⁹ circa renes q̄ꝫ
circa humeros grauiora onera iponunt̄ post
equinoctiū vernale mouet̄ ad libidinem et
tūc rudit horribilit̄ et terribili sonitu femi/
nā excitat ad amorē. ventū aūt odorē femie
ei⁹ naribꝰ deferentē attrahit. ꝛ ei⁹ attracta
ad libidinis desideriū inardescit. vt dic̄ pli.
Alias siquidē hꝫ asin⁹ ꝯditōes miseras oībꝰ
fere notas. nā supra vires laboribꝰ exponit̄.
fuste cedit̄. stimulo pūgit̄. chamo oꝫ ei⁹ con
stringit̄. hincinde circūducit̄. ꝛ eiusdē cha/
mi refrenaculo ab ill' pascuis p q̄ trāsit sepi
us coercet̄. post labores cassos in fine mori
tur. nec p p̄cedētia laborꝫ fructu post mortē
saltē ei cutis dimittit̄ sꝫ auferet̄ et cadauer si
ne sepultura aeri exponit̄ nisi in quantū i ca
nū et lupoꝝ vētribꝰ deuoratōis grā aliquo
tiens sepelitur.

De angue
Capitulũ. VIII.

a Anguis vocatur omne serpentinũ genꝰ qđ torqueri ꝛ plicari põt. Ex h' eñ anguis est dictꝰ. q᷑ est angulosus et nunq̃ incedit rectꝰ. vt dic̃ Isi.li.xij. ꝛ dr anguis serpẽs eo q᷑ in occultis accessibꝰ serpit nõ ei aptis passibꝰ sꝫ minutissimis squamarũ nisibꝰ siue ꝯtractibꝰ repit. ꝛ cõputatur iter reptilia eo q᷑ pectore ꝛ ventre repat. vt dicit Isid.lib.xij. Dr etiã coluber eo q᷑ colit vmbras. vel q: in lubricos ꝯtractꝰ ꝛ flexuosos labitur. nã anguilla labitur dũ tenetur. Sũt anguiuꝫ seu serpẽtũ multa genera ꝛ q̃t sunt genera. tot sũt venena. tot pnicies q̃t spẽs. tot dolores q̃t colores. vt dic̃ Isi.li.xij. Et sic differũt angues in quãtitate. ita i veneni malignitate. sunt eñ quidã angues maximi. vt dicit Pli.li.viij.c.xv. Scribit inq̃t megestenes in india serpentes in tãta magnitudine coalescere vt integros deuorẽt ceruos atq᷑ tauros. vñ ꝛ i punico bello iuxta fluũ bragadã a regulo imꝑatore interfectꝰ est cũ balistis ꝛ tormẽtis vnꝰ anguis. cxx. pedes ꝓ̃ns longitudinis cuꝰ pellis ꝛ maxille fuerũt suspẽse ĩn quoddã tẽplũ rome ꝛ durauerũt vsq᷑ ad bellũ numãnũ sub claudio cesare. In italia fuit q̃dã serpens interfectꝰ in cuꝰ aluo q̃dam puer integer est reptꝰ. ꝛ tales serpẽtes maxime ledũt nũc morsu. nũc flatu. nũc cande ictu. nũc tortura. nũc pũctura. nũc aspectu Sũt ꝛ alij serpẽtes ita exigui q̃dẽ corpe sed maximi sunt nocẽdi potestate. dipsas ei serpens est vt dic̃ Isi. tãte exiguitatꝭ vt cũ calcatur vix videtur cuꝰ venenũ extinguit anteq̃m sentiatur nec inducit tristiciã morituro. Unde poeta Lucanꝰ. Signifer iuuenẽ tirenti sanguinis albũ. Torta caput retro dipsas calcata remordit. Uix dolor aut sensus dentis fuit ꝛc. Ita dic̃ Isid. silr ꝛ minimꝰ est serpentulꝰ. ꝛ tñ vt dicit Aristo.li.vij. ꝯtra eius morsum vix inuenitur remediũ. ꝛ differũt i figura ꝛ dispositõe. nã alij hñt duo capita. vt amphibena. de q̃ Isid.li.xij dic̃. Amphibena est dicta. eo q᷑ duo habeat capita. vnũ in ꝓncipio. aliud i cauda. currẽs ex vtroq᷑ capite tractu corpis circulato. hec sola serpẽtũ frigori se cõmittit prima oĩm ꝓcedẽs. Idẽ etiã dic̃ Pli.li.viij.c.xxiij. Dꝫ inq̃t amphibena duplex caput tãq̃ parꝫ esset vno ore venenũ fundi. sunt etiã aliq̃ serpẽtes habentes plura capita vl' duplicata vl' triplicata vl' q̃druplata. sic idẽ dicit Isid. Idra est serpẽs multorũ capitũ q̃lis apparuit in ꝓuincia archadie in palude. ꝛ dr q᷑ vno ceso tria capita crescebãt. sꝫ h' fabulosum ẽ. nã ꝯstat ydrã fuisse locũ euomentẽ aq̃s vastãtes vicinam ciuitatẽ in q̃ vno meatu clauso multi erumpebãt. Qđ hercules vidẽs loca exussit. ꝛ sic clausit meatus aq̃. ꝛ ꝓ tãto dr hercules idrã serpentẽ quinq᷑ capitũ occidisse. vt dic̃ Isid. li.xij. Itẽ differũt serpẽtes in colorꝭ varietate nã quidã sunt nigri. ꝛ q̃dã sunt rufi vt tirus ꝛ illi sunt pessimi. ꝛ q̃dã maculosi sic scitalꝭ serpẽs. q̃ vt dic̃ Isido. tãta ꝓfulget tergi varietate vt notarũ grã in sui admiratione inducat intuẽtes. ꝛ q: reptãdo est pigrior ꝛ q̃s assequi nõ valet miraculo sui stupentes capit ꝛ quãto magis est discolor tãto est deterior. q: eiꝰ venenũ acutissimũ ꝛ calidissimũ dr ec̃. Nã ille idẽ anguis tãti est feruorꝭ vt etiã hyemis tpe exuuie eiꝰ de corpe deposite sint feruẽtes. Unde Lucanꝰ. Et scitales sparsis etiã nũc sola pruinis. exuuias positura suas. vt dic̃ Isi. ꝛc. Silr ophites ẽ serpẽs maculis depictꝰ q̃ tot hꝫ nocẽdi modos q̃t habet colores varios ꝛ distinctos. Unde Luca. Quã paruus pictꝰ macul' thebanꝰ ophites. Cõcolor exustis ꝛc. Itẽ differũt in loci ꝛ sitꝰ diuersitate. nã quidã latitãt i cauernis terre ꝛ lingunt puluerẽ ꝛ sugũt terre humorositatẽ vt dic̃ Pli. Alij sunt aq̃tiles q: in aq̃s ꝛ aquarũ ripis cõmorantur vt cuidris serpẽs aquatilis a q̃ ꝑcussi obturgescũt in ydropisim. quam multi bonã vocãt. q: fimo bouis remedietur. vt dic̃ Isi.li.xij. Silr est rinatrix serpẽs dictꝰ veneno aq̃s inficiẽs. oĩu eñ fontẽ inq̃ fuerit veneno inficit vt dic̃ Lucanꝰ. rinatrix violatrix aq̃ ꝛc. Isi.li.xij. Alij morantur i silvis ꝛ speciibꝰ vmbrosis q̃ꝛ venatões sunt volucres ꝛ bestiole minores quarũ sugũt humiditatem. vt dicit Aristo.li.xiiij. ꝛ tales serpẽtes insidiantur dormientibꝰ. ꝛ si aliquorũ hominũ vel aliorũ animaliũ orificia inuenerit apta illa subintrãt diligẽtes calorẽ quẽ inueniunt ibi pariter et humorẽ. sed cõtra tales angues pugnat saura bestia scꝫ modica. i. lacertula. Nam sentiẽs saura serpẽtis ꝓsentiam saltat super faciẽ dormiẽtis scalpens pedibus. vt eũ excitet ꝛ premuniat cõtra anguẽ vt dicit Auicẽ. Et est saura vt dic̃ Isido.li. xij. lacertus qui quãdo senescit eiꝰ oculi excecantur ꝛ tũc intrat foramẽ parietꝭ aperiens oculos cõtra orientẽ ꝛ orto sole intẽdit ꝛ il

luminatur. Dicuntur autem quedam anguium species
habitare in igne. vt patet in salamandra que no/
minatur ab Isi. et Pli. inter venenosa. Sala/
mandra enim vt di. Isid. li. xii. est nominata eo
quod valens sit et potens contra incendia cuius inter om
nia venenosa vis maxima est. Cetera enim ve
nenosa singulos feriunt. hec plurimos simul
interimit. nam si arbori irrepserit omnia poma in
ficit. et eos qui ea ederint perimit et occidit. si
etiam in puteo cadat potantes inficit vis vene
ni. Ista quidem contra incendia repugnans sola
inter animalia extinguit ignes. viuit etiam medi
is flammis sine consumptione parite et dolore. nec
adustionem ab igne recipit. sed ipsum incendium
mitigat vel extinguit. vt dicit ibidem Isidorus
Idem per omnia dicit Pli. li. x. c. xlvii. Salamandra
inquit est similis lacerte in figura. nunquam appa/
ret nisi quando multum pluit in serenitate desi
cit. huic est tantus frigiditatis rigor vt ignem ex
tinguat sicut glacies. Lacteam de ore saniem
euomit. ex cuius contactu corpus hominis pilos
perdit. quod inde contactum est in colorem vergit tur
pissimum. Item differunt in incessus qualitate. nam
quidam serpunt flexuose semper siue tortuose. et
quidam semper recte sicut dicit Isid. li. xii. ceteris
inquit est serpens inflexuosus qui semper rectum
efficit iter. sicut dicit Lucanus. Est semper recto
lapsurus limite centris Similiter aliquis
incedit curuus super pectus et aliquis incedit a pe/
ctore sursum rectus. sicut quidam serpens aqua
tilis et terrenus nomine chilidros. qui per locum per quem
labitur expirat virus et fumare facit sicut dicit
Lucanus. Tractique via fumante chelidri. hic
semper ambulat directus et erectus capite. nam si
torserit dum cucurrerit statim crepat vt dicit
Isi. li. xii. Item differunt in velocitate et in
tarditate Nam quidam sunt valde tardi motus
vt scitalis. de quo supra dictum est. et quidam
sunt ita velocis accessus et leuis motus quod vo
lare videntur. vt serpens qui dicitur iaculus volat vt ia/
culum. exilit enim de arboribus et dum aliquod ani
mal obuium fuerit iactat se super ipsum perimitque.
Unde et iaculi sunt dicti. vt dicit Isi. Simi/
liter in arabia sunt serpentes cum alis qui a mul
tis syrene vocantur. que plus currunt quam equi. et
ideo volare dicuntur quorum tantum est virus vt
morsum ante mors sequatur quam dolor vt dicit idem
Item differunt in maligna sagacitate. vt patet
in ceraste serpente cornuto qui se abscondit sub
arena et ostentat cornua sua vt ex eorum ostenta/
tione alliciat velut ad escam bestias siue aues
cornua enim habet ad modum arietis que nuda
sup arenam et directa dimittit. ad que dum vo/
lucres vel animal accesserint non ipsum arietem
sed virulentum anguem per experientiam comproba
bit. Similiter boas anguis vt dicit Isid. im/
mensa mole in italia sequitur greges armento/
rum. vt bubalos et assilit de vberibus irriguis
lacte se innectit et sugens interimit atque inde
a boum depopulatione nomen accepit boas. vt
dicit Isi. Multa sunt alia nomina serpentum et
genera vt aspides vipere et dracones de quibus
postea dicetur Sed vt dicit Isi. li. xii. tantus est nu
merus morsuum quantus et nominum. Generaliter
omnes angues pro maiori parte frigide sunt na/
ture. nec de facili percutiunt nisi cum calescunt.
Nam quando sunt frigidi nullum tangunt. et ideo
eorum venena plus nocent de die quam de nocte. tor
pent enim noctis algore et merito quia frigidi sunt
nocturno rore In hyeme in nodos se con/
uoluunt et torpent. in estate se dissoluunt et in ma
licia multum vigent. Unde est quod quicunque veneno ser
pentis percutitur. primo obstupescit et postea vbi
in eo calefactum virus exarserit statim interficit
et extinguit. Et ideo dictum est venenum quia
per venas vadit. cuius pestis diffusa per corpus ani
mam exigit de corpore et expellit nec potest ledere
nisi quum sanguinem tangit. Unde Lucanus. Noxia
serpentum est admixto sanguine pestis. vt dicit
Isi. et subdit. omne venenum frigidum est. et ideo
anima que est ignea fugit venenum frigidum. In/
ter dona autem nature que hominibus et brutis sunt
communia viuacitate quadam sensus anguis
precellit. Legitur in Gen. serpens erat callidior
omnibus animantibus terre. Dicit autem Pli. vt idem
recitat Isid. quod caput serpentis si cum duobus di
gitis euaserit nihilominus viuit. vnde et totum
corpus obijcit ferientibus pro capite defensando.
Item idem Isi. Anguibus vniuersis hebes est vi
sus. ex aduerso contuentur. Nec mirum cum oculos
non in fronte habeant sed in temporibus adeo vt ci
tius audiant quam aspiciant Item ibidem. Nullum ani
mal cum tanta celeritate linguam agitat sicut an
guis. ita enim cito mouet eam vt triplicem videa
tur habere linguam. cum tamen non habeat nisi vnam
Item idem. Serpentum humida sunt corpora. adeo
vt vbicunque ierint viam cuiusdam viscosi et limo
si humoris inficiant et designent. nam vestigia
serpentum talia sunt vt cum pedibus carere vide
antur. costis tamen et squamarum repunt nisibus. quas
a summo gutturis vsque ad imum alui disposi
tas parili modo habent. Nam squamis quasi
vnguibus repunt. costis quasi cruribus innituntur
vnde vbicunque leditur in corpore ab aluo vsque ad

caput. debilior reddit ad suū cursum ꝛ mo⸗
tus circuitū pagendū quia vbicūq3 ille leti⸗
tudo erit ꝛ spinā solum p quā costaꝝ pedes et
motus corporis agebant. vt dicit idem Isido.
ibidē. Itē ibidē. Serpētes diu viuūt etiaz
sine cibo vt dicit Aristo. ꝛ tāte efficiunt lō⸗
gitudinis dieꝝ vt deposita veteri tunica se⸗
nectā deponere ꝛ in iuuentutē redire perbi⸗
bent. Vñ ꝛ serpentū tunice nuncupant ex⸗
uuie. eo ꝙ quādo senescūt eas exuūt ꝗbꝰ ex⸗
uti in pristinā redeūt iuuentutē. ꝛ ideo eorū
pellicule sic exute dicunt exuuie et induuie.
eo ꝙ exuunt ꝛ loco ipaꝝ alie iterū induunt.
vt dicit Isi. li. xij. Modꝰ aūt renouatōis ipiꝰ
anguis satis videt mirabilis. nam vt dicit
phisiologꝰ. Anguis se sentiēs morbo vel se⸗
nio aggrauatū pluribꝰ diebꝰ abstinet a cibo
ꝛ ieiunat vt sic pellis eiꝰ a carne faciliꝰ relax⸗
etur deinde gustata herba quadā amara vi
herbe puocat ad vomitū ꝛ sic euomit huo⸗
rem virulentū ꝗ fuit causa sue infirmitatis
ꝛ defectꝰ. tandē vt cutē rigidā tpet ꝛ mollifi⸗
cet in aqua se balneat ac humectat. ꝛ sic an⸗
gustā rimā alicuiꝰ petre seu cauernā querēs
per mi angustiā intrat ꝛ cū quadā violentia
transiēs ab exuuiis penitꝰ se decorticat ac de⸗
nudat. ꝛ tandē soli expositus se desiccat ꝛ in
carnis superficie nouā cutē recupat. sumptis
viribꝰ clariꝰ videt. incedit ac repit fortiꝰ. ac
comedit auidiꝰ ꝙ̄ ante depositionez exuuie
faciebat. istā renouatōis formā exprimit Pli.
et cū Auic. ꝗ dicit cū Aristo. ꝙ totꝰ serpens
deponit senectutē. i. senectā pellē. pmo vsq3
ad oculos. deinde vsq3 ad collū. ꝛ sic paula⸗
tim se expolit ꝛ totalit infra diē. vt di. li. xiiij.
Itē Isi. li. xij. c. iiij. pitagoras inqt asserebat
de medulla hoīs mortui ꝗ est spina dorsi
anguē pcreari. qđ ꝛ Ouidiꝰ tāgit dicēs. sūt
q cū clauso putrefacti spina sepulcro. Mu⸗
tari credant humanas angue medullas ꝛc.
qđ si credit merito euenit. vt sicut p serpen⸗
tem mors hoī accidit. ita p hoīs mortē mo⸗
ritur serpēs pereet vt dicit Isi. Itē dicit Pli.
li. x. c. xlvj. anguē inqt ex medulla spine hoīs
gigni accepimꝰ. multa enī occulta ꝛ ceca ori⸗
gine pueniunt etiaz in quadrupedū genere
ꝛc. Itē dicit Isi. ibidē. Fert aūt ꝙ serpens ti⸗
meat hoīem denudatū nec eū audet contin⸗
gere ꝗuis insiliat in vestitū. Itē fm Plini⸗
um Ieiuni hoīs sputū serpentibꝰ ē venenū
ꝗ sinde gustauerint moriunt. Sunt ꝛ alie
pprietates anguis mirabiles ꝛ insignes que

ab aliīs auctoribꝰ assignant. specialit a dyas⸗
cristo. ꝛ aliīs aliquas ex eis hic interserere vti⸗
le iudicaui. Dicit itaq3 Dyas. ꝙ in hyemali
tpe latitāt serpentes in tenebris ꝛ cauernis
vbi ex diuturna obscuritate loci eorū visus
hebetat. vernali ergo tpe qñ incipiunt exire
de cauernis sentiūt caliginē. sed p remedio
querūt herbā feniculi vel radicē cuiꝰ pastu
ptractā excutiūt cecitatē. Nec fraudat a re⸗
medio. testudo visceribꝰ pasta anguis vł tor⸗
tuca. cū ei aduertit venenū serpe querit ori⸗
ganū. cuiꝰ gustu cōtra virus anguis iuenit
medicinā. Idē dicit Pli. Auicēna ĝo de spē
ait sic li. ij. Serpēs inqt quādo est vorax
paꝝ bibit ꝛ odit odorē rute. ꝛ ideo fugit mu⸗
stelam qñ sentit eā ruta fore pastā. ꝛ quādo
olfacit rutā nō potest fugere. Comedit autē
serpēs libēter carnē ꝛ sugit eiꝰ humiditatē sic
aranea sugit muscas. et trāsglutit oua auiū
ꝛ pullos viuos. ꝛ quādo trāsglutit ea redu⸗
cit ad posteriora ꝛ expellit ipsa ꝛ nō pmittit
vt in ventre moreant. Itē dicit Aristo. libro. ij.
Interiora ꝛ intestina serpentū sunt silia in⸗
testinis animaliū ouantiū quadrupedū. nō
tamē habēt testiculos ꝫ hñt vias. sicut sunt
vie piscīū. et matrices habēt longas ꝛ diui⸗
sas. ꝛ sunt eiꝰ interiora lōga fm lōgitudinez
corporis sui. ꝛ lingue serpentū sunt nigre lon⸗
ge subtiles ꝛ in duo scisse et aūt ac nte. ꝛ pter
hoc multū exeūt ꝛ sunt faciles ad motum. ꝛ
veter serpētis est longꝰ ꝛ strictꝰ ꝛ similis in⸗
testino amplo. ꝛ illud intestinū assimilat in⸗
testino canis. ꝛ habet post ventrē paruū in⸗
testinū pueniēs vsq3 ad exitū supfluitatis. ꝛ
habet cor puū iuxta collū simile reni i aspe⸗
ctu ꝛ post cor est pulmo i quo sunt ptes ner⸗
uose subtiles ꝛ volute depēdentes a corde.
ꝛ post pulmonē est epar longū ꝛ extensum.
ꝛ sup illud fel sicut in piscibꝰ maioribꝰ. sed i
minoribꝰ est fel sup intestina. ꝛ splen in spē⸗
tibus paruꝰ est ꝛ rotūdus. Dētes aūt serpē⸗
tum sunt acuti recurui aliquātulū ꝛ piun⸗
cti. dimisi nī fm serrā. et habēt serpentes co⸗
stas triginta fm numeꝝ dieꝝ mēsis. ꝛ dicit
ꝙ accidit serpētibꝰ idē qđ accidit pullꝰ yrun⸗
dinū. vt si aliquis pforauerit eiꝰ oclos ꝛ eru⸗
erit eos visus ieꝝ reuertet ꝛ eadē serpētū
sicut et lacertoꝝ crescūt postꝙ̄ sunt ampu⸗
tate. Itē oēs serpētes ouāt pmo interius.
deinde nō simul ꝫ paulatim eiciūt oua ex
quibꝰ generant aīalia exteriꝰ excepto tyro ꝛ
vipera. Tyrꝰ enī serpēs vt dicit Aristo. li. iij.

nō generat aīalia interi⁹ ſ; pmo ouat interi
us. et ex illis ouis aīalia generant. et ideo dr
ibidē q matrix aliorū serpentū est longa fm
creationē corpis et incipit matrix eorū a pte
inferiori et pcedit supi⁹ et vtraqz pte spine. et
diuidit in duas ptes quasi porrectē hns iter
illas. et ideo sunt oua fm acies i matrice et nō
ouat serpēs oīa simul ſ; successiue. Itē Ari
sto. li. v. Serpētes tpe coitus ita ad inuicem
se applicāt et inuoluūt. vt potet aspicienti quasi
si sint vnū corp⁹ habēs duo capita. Itē ari
sto. li. iiij. serpēs et maxime tyr⁹ qn trāsglutit
aūē vel aliqd pmo se erigit et postea se restrī
git quousqz pueniat interi⁹ qd trāsglutit. et
hoc est. qr ei⁹ stomach⁹ paru⁹ est et subtilis. et
possunt serpētes diu viuere sine cibo qd pz
ex serpētibus quos custodiūt vēditores. Itē
Aristo. li. viij. Migalis. id est mustela pu-
gnat cōtra serpētes et munit se pastu rute. et
maxime pugnat ɔtra serpētes comedentes
mures. qr ipa venat mures et mādu cat eas.
Itē li. vij. dicit. q serpētes multū diligūt vi
num. et ideo venant cū eo. Similit diligūt
lac valde et sequunt odorē eius. et ideo si ali
cuius ventrē serpens subintrauerit extrahi
potest lactis odore. vt dic idē. et etiā Dyas.
Itē Aristo. li. xiiij. serpētes habēt propriū
q possunt mouere caput ad posteri⁹ corpe
quiescēte. et causa hui⁹ est q armille spondi
lium serpētū creant ex cartilagine. et pter hoc
sunt bone flexionis. et hoc fuit necessariū
ad aspiciēdū retro vt possint vertere caput
ad aspiciendū corpus suū longū atqz stri-
ctum. alit enī nō possent regere corp⁹ suū nisi
si iuuarent eleuatōe capitis ad toti corpi p-
cauendū. Itē idē in eodē. Serpētes natāt
in aqua p corpis inflexionē sicut repūt i ter
ra. nō enī dedit natura serpētib pedes ad gra
diendū. cui⁹ causa est corpis nimia longitu
do qm si habuissent mltos pedes essent ma
li motus qū essent sup pinnulas. similiter si
plures alas dedisset valde ppinquas essent
grauis mot⁹. et si ab inuicē essent remote ad
sustentandū residuū corp⁹ longū et flexibile
nō sufficerēt. et ideo qd faciūt pisces haben
tes pinnulas ipsarū ɔtractiōe et aues alarū
extēsione. hoc faciūt serpētes sola corporis
flexione. Sunt et quidā pisces siles serpen
tib in longitudine q eadē de causa habent
pinnulas paucas vel nullas. natāt corporis
sola inflexione sicut murene et pisces fasta-
ros q a nobis dicunt congri q marine sunt
anguille. et hmōi. et ideo qr tales pisces sunt
serpentib in creatōe siles. habent tantū mō
duo duas alas vel pinnulas añ et viuūt cor
poris flexibilitate loco pennarū et alarum. et
pter hoc repūt in terra et viuunt longo tpe
etiā sine aqua sicut viuūt serpētes sine cibo.
Itē idem in eodē. serpētes aūt habent vias
et itestina a quib aliqn exit supfluitas sicut
habēt alia animalia generātia. ſ; nō habent
viā exit⁹ vrine. quia carēt vesica. Itē ibidem
in eodē. serpētes inuoluunt ad inuicē quā
do ɔueniūt ad coitū et amorē. qr nō habent
virgā neqz testiculos. carent enī virga quia
nō habēt crura. et carent testiculis pter lō
gitudinē corpis. et si haberēt eos infrigida
retur sperma pter tardationē sui cursus. et
sic esset min⁹ cōueniens generatōi. Itē idē
xviij. Nō accidit generatōi serpentū error et
mōstruositas nisi raro. et hoc accidit pter
figurā matricis que lōga est et recta atqz stri
cta. vnde et oua serpentū sunt disposita fm
aciē pter longitudinē in matrice Has et mltas
alias pprietates anguiū et naturas reci
tat Aristo. qs psequi p ordinē esset longū. ſ; h
dicta in generali nūc sufficiāt. De visualibus
pprietatib et oib fere notis infra dicet in lit
tera S.

De aspide Capl'm. IX.

a Aspis est anguis morsu et veneno p
niciosissim⁹. ab aspergēdo aspis di
ctus eo q morsib venena immittat
mortifera atqz spargat. ios ei greci venenū
dicūt. vt dī. Isi. li. xij. c. iiij. et seqit. aspidis
diuerse sunt spēs. et habēt dispares effectus
ad nocendū. scz dipsas qui latine situla dici
tur. qr quē momorderit siti interimit et occi
dit. ypnalis est gen⁹ aspidis qui somno necat
hūc cleopatra sibi apposuit et ita morte quasi
si somno resoluta est. Itē emorrois est aspis
sic dictus. eo q ille⁹ sugit sanguinē quē per
cutit et q ab eo morsus est dissolutis venis
fluxu sanguinis vitā finit. grece enī emar
sanguis dr. Itē prester est aspis horribilis
semp ore patēte et virus euaporāte incedens
de quo Lucan⁹. Oraqz distendēs auid⁹ spu
mantia prester. Quicūqz ab eo pcussus fue
rit distendit et enormi infectione corpis ne
catur. vt dic idem ibidē. Itē seps est mon
ferus aspis et exbisic⁹. q cū hominē momor
derit statim eū destruit et ɔsumit ita vt mo
tu serpētis totaliter liquefiat. nec solū cor
pus scd etiā ossa veneno dissipat et euacuat.

cui⁹ poeta sic meminit. Ossaq₃ dissoluens cū corpe tabisic⁹ seps. vt dic̄ idē. Sūt ꝛ alia genera aspidis multa quoꝝ tāta est virulentia ꝙ etiā mediāte lācea venenositate sua perimūt se tangentē. Itē dic̄ Auic. in li. de venenio. quere sup̄ li. v. c. de venenis. De aspide etiā in genere dic̄ Isi. li. xij. fert inquit ꝙ aspis cū ceperit pati incantatorē qui eā quibusdā carminibꝫ ꝓprijs euocat. vt eā d̄ cauerna pducat. illa cū exire noluerit vnā aurem in terrā pmit. alterā vero cauda obturat et operit. ꝛ sic illas voces magicas nō audiēs ad incantatorē nō exit ꝛ ei⁹ imperio nō obedit. Hucusq₃ Isi. De aspide vero dicit Pli. li. viij. c. xxiij. pcussa mēbra ab aspide intumescūt ꝛ vix sine partiū amputatōe que sūt cōtacte aliquo remedio ꝯualescūt. vn⁹ autē huic pestifero angui est sensus vel effectus. cōpares suos ꝯiugali affectu diligūt nec sine cōpar̄ cōsortio bene viuūt. vñ altervtra interfecta incredibilis vltionis cura altera ꝓsequit̄ interfectorē ꝛ illū solū in quātulibꝫ populi agmine agnoscēs infestat. nitit̄ interrumpere om̄s difficultates. permeat spacia nec nisi vt oct fuga aut amnibꝫ aut fluuijs coercet̄ qn̄ vltio de morte cōparis assumat̄ sed ꝯtra ei⁹ maliciā natura dedit remediū ꝛ medelā hebetē em̄ dedit ei natura visum. nā oculos habet in timporibꝫ ꝛ nō in frōte ꝛ ideo nō potest videre aduersariū directe sed oblique. ꝓpter qđ nō potest bene ꝓsequi hostē visu sed poti⁹ auditu sequit̄ vl' olfactu nā in his duobꝫ sensibꝫ magis viget. vt dicit idem. Itē dic̄ Marcian⁹ ꝙ aspis nō nocet indigenis afris ꝛ mauris. naꝫ ꝛ illi pueros suos quos de senatoꝝ habēt suspectos aspidi obijciūt. ꝛ si de eorū semine fuerint nihil ipsis penit⁹ nocet aspis. sꝫ statim moriunt̄ ab aspide si fuerint adulterini. Et hoc expresse dic̄ Pli. li. viij. c. vlt. Dicit em̄. sicut quedaꝫ animalia indigenis sunt innoxia q̄ interimūt alienos. sic serpētes parcūt mirifice illis q̄ de terra oriunt̄. sic angues circa eufratē terre incolas nō ledūt nec infestāt dormientes aliosaūt cuiuscūq₃ gētis hoīes cruciāt eos quide occidētes. Dicit etiā ibidem Plini⁹ ꝙ Aristo. tradit in quodā mōte a scorpionibꝫ hospites non ledi. sed indigenas interimi et occidi

De aranea Ca. X.

Aranea vt dicit Isid. li. xij. vermis ē aeris ab aeris nutrimēto nomiata. que exiguo corpe lōga fila deducē ꝛ tele semper intēta nunq̄ꝫ desinit a labore ppetuū sustinet in suo ope dispendiū. qꝛ sepe ad modicum flatū vēti aut pluuie stillicidiū ruin patē tela sua. et tūc totaliter pdit laborē suū. Dicit nūc Auic. ꝙ aranea est modicū aīal reptile multipes. sex vel octo hñs pedes quos semp habet pares ꝛ nunq̄ꝫ impares. ꝛ hꝫ fuit necesse vt sp esset ei⁹ incessus equ⁹ sic et ipm onus. ꝛ hoc est generale in habētibꝫ duos l' plures pedes. habet aūt aliquos pedes longiores ꝛ quosdaꝫ breuiores. ꝓpter diuersas quas facit opatōes. nā cū quibusdā fila sua subtiliat ꝛ in longū ꝓtrahit. cū quibusdam ꝑo parit̄ fila nectit. cū quibusdā fo p fila repit et qñ vult in tele supficie immobiliter se suspēdit. maxime aūt inter aīalia anulosi corpia viget in aranea sensus tact⁹. Vñ residens in tele sue medio subito sentit muscaꝫ telā in pte remotissima ꝯtingentē quā subito inuadit ꝛ aggredit̄ tanq̄ꝫ hostē. de qua si triumphare potuerit eā ne euadat inter tele sue fila multipl'r circūuoluit. ꝛ pmo capiti insidēs ei⁹ humiditatē sugit. ꝛ de tali musca rū venatōe viuit. nā ei⁹ gustabile ꝓpter est tal' humoꝝ sicut gustabile apis est mel sicut dic̄ idē ꝛ Aristo. Itē in genere araneaꝝ ē diuersitas sexus vt dic̄ Aristo. li. v. ꝛ est femina maioris corpis q̄ꝫ mascul⁹. ꝛ pedes habet lōgiores flexibiliores ꝛ abiliores ad motū ꝛ etiā ad texturā. Et sicut dic̄ idem li. v. Tpe coitus ꝛ amoris femina attrahit marē p fila tele. ꝛ post mascul⁹ feminā ꝛ nō cessabit attractio donec ꝯiungant̄. ꝛ mascul⁹ ponit̄ super ventrē femine. ꝛ iste mod⁹ est eis necessari⁹ ꝓpter vētris rotunditatē. ꝛ ista ꝯiūctio maxime est in fine veris ꝛ in pncipio estatis. ꝛ aliquādo i autūno ꝛ in pncipio hyemis. ꝛ tūc maxime sunt nociue ꝛ eaꝝ puncture ampli⁹ venenose. Itē Arist. li. viij. Genera araneaꝝ sunt multa. nā quedā sunt pue ꝛ diuersi coloris ꝛ sunt acute ꝛ velocis motus. alie sunt maiores ꝛ colore nigre. ꝛ eaꝝ crura anteriora sunt lōgiora ꝛ sunt tardioris motus nisi qñ coitu stimulant̄. ꝛ nigre solēt texere iuxta terrā inter foramina ꝛ manēt in textura sua quousq₃ aliq̄ inciderit bestiola. sicut musca quā dephendūt. et si habēt famē sugunt ei⁹ humiditatē. ꝛ tūc deferūt ad locuꝫ suū vbi deponūt ꝛ reseruāt eā donec iteruꝫ esuriē paciant̄ ꝛ qñ totā hauserit hūiditatē. deijcit residuū ꝛ reijcit̄ ad venandū ꝛ non

venat quousq; repet qd ruptū est de textu-
ra. et si qs rupit texturā incipiet ipsam reparare
circa occasum solis vel circa ortū. et tūc ma-
xime laborat qr tūc plures bestiole incidūt
in texturā. et femina parit et venat et mascu-
lus iuvat eā. Abscōdit aūt se in texturis vel
sub tela ne a bestiolis videat. et maxime qñ ē
magna. qr ppter ei9 magnitudinē nō de faci-
li operit. Facit etiā femina ova pmo ex qbs
modice aranee post formant et statim qñ pa-
riunt ponit eas in textura. et statim se mo-
uent et disponūt ad texendū ac si i vtero ma-
terno sint instructe ad venandū vn̄ statim
spāt rhetia cōuenientia pde sue. Et est spēs
quedā araneaꝝ q̄ venant lacertū paruum et
incipit texere sup ipm quousq; liget ei9 osti
cum ligatiōe forti et tūc saltat sup eū et pun-
git quousq; moriat. Itē in eodē dicit idē. q
sepe inueniunt quedā aranee in aluearibus
apū et ille corrumpūt mel et sugūt liquorē et
sic circa fauos faciūt texturas et corrūpunt
eos. Itē dic Aui̅c. et Pli. de generatiōe ara-
neaꝝ. li. xi. c. xxv. Araneaꝝ natura precipua
admiratiōe est digna. cui9 plura sunt genera
inter q̄ est quedā que dr̄ spalangio. cui9 cor-
pus est exiguū. variū. acuminatū. velox ad
saltū. noxiū habēs morsum. Alia est species
maioris corpis et nigri coloris et cruris lon-
gioris cauernas sibi texēs in angulis iuxta
terrā. Tertia est spēs que erudita cōpositio-
ne cōspicuas texit telas. Admirandū est m̄
qualiter tāto opi sufficiat materia lanigera
que de aranee vtero ad tāte tele texturā pau-
latim vt credit extrahit. et tm̄ ei9 vter9 vix a
tali materia vacu9 inuenit. Nec videt eē ve-
rum qd dixit democrit9. q tāta esset vētris
aranee corruptela. vt ex eius egestione tāta
fertilitas lanifera generet. vn̄ et democritū
reprobat Aristo. li. viii. q dic cū in hoc veri-
tatē nō dixisse. Cui9 videt esse rō. q2 aranee
et alia huiōi anulosa modici sunt nutrimēti
et parui cibi ppter defectū sanguinis et calo-
ris. vn̄ cū aranea nō tantū cibi capiat q̄n in-
cōparabiliter ad pparationē tele ptinue pl9
emittat. maior esset suփflui emissio q̄ cibi sū-
ptio. et maior est egestio suփflua q̄ digestio
necessaria ad pseruationē debitā animalis
vt dic Aristo. vel Alb. Itē Pli. dic. Mode-
rato vngue rotundū et teres educit filum et
miro artificio deducit stamia ab imo ad su-
pinum. et iterꝝ deducit trāsuersaliter d puncto
ad punctū lineari distātia filū suū. et om-
nia lineares tract9 quasi i punctuali medio
in equali distātia a cētro copulat et pnectit.
deducto aūt stamine vt ibidem dic Plini9
texere incipit a medio circinato orbe adne-
ctens subtegmina et maculas adnectēs sp.
et quasi reticulariter p paria interualla que i-
terualliculata foramina miro artificio sunt
nūc quadrata. nūc oblonga. nunc rotunda
tāto strictiora quāto sunt viciniora medio.
et tāto laxiora quāto remotiora sūt extremo
Quo aūt medio filū filo tā indissolubiliter
iungat et nodū nodo applicet et cōnectat vi-
sus nō indicat et rōnis iudiciū vix affirmat.
Mira aūt leuitate p fila sua que humanis
visibus vix sunt puia se eleuat et quasi volet
hinc inde se trāsferēs locū mutat. Itē dicit
idē. q q̄diu extrema tele fila durant si casu
aliquo rūpat ipa tela. semp a medio incipit
resartire qd ruptū est quasi nihil iudicās in
corpe tele esse integꝝ q̄diu mediū nō est fir-
mū. Itē dic idē. q in eis sunt auguria. Naꝫ
fm q tpa sunt futura alti9 vel sublimi9 solēt
pponere fila sua. Itē ibidē dr q multitudo
araneaꝝ signū est inundatiōis pluuieꝝ. Itē
li. xiiii. c. iii. de lesione ficuū dicit q aranee
quedā circa germina vineaꝝ et etiā flosculos
arboꝝ faciūt texturas ex quaꝝ circūuolutiō-
ne percūt arbores et vinee qñ sunt in germi-
ne vel in flore. Morsus spalangionis ē mor-
tiferus et venenosus nisi ei citius succurrat.
Sꝫ ei9 venenū extinguit vis plātaginis si
debito modo apponat. et iō vermes alii vt
lacerte et botraces puncturā araneꝝ formi-
dantes succo plātaginis se tuent. vt di. pli.
Dyas. et Auic. in ca. de venenis et mat. Ara-
neaꝝ aūt tela vt dic Aristo. et Pli. ex earum
visceribus q̄dammodo nature artificio gene-
rat. subtilissima cōpositiōe ptexit motericis
cōponit parat. filis subtilissimis cōnectit
et hoc ne a muscis et aliis bestiolis quibus in-
ditur ppter grossiciē videat. Cū labore qui-
dem cōponit sꝫ miro modo faciliter dissipa-
tur. ignē nō sustinēt. ventū timēt cui9 impetu
tela rumpit et subito denudat. Et q̄uis ve-
nenosa sit aranea de cui9 egredit visceribus
tela venenosa nō est q̄m multis vsibus medi-
cine vtilis reputat. Nā vt dicit Dyas. Tela
araneaꝝ alba et mūda puluerulētis sordibus
nō admixta vires habet cōstringētes. cōglu-
tinatiues et refrigerātes. iō sanguinē restrin-
git a vulnere defluentē supposita vulneri. p
hibꝫ fieri saniē et sanat plagā recētē et phibꝫ

infatur ī sanitatē vulneris retardantē. Est autē genus aranee quā spalanā vocāt. vt dicit Pli. li. xxix. c. iiij. ⁊ est hec aranea simil' formice sed longe maior corpe. rufum habens caput. reliquum corpis nigri est coloris. respersum albis guttulis. acerbior est eius ictus ꝙ vipere. Viuit aūt iuxta furnos et molas. cuius cōtra ictū est remediū aliam eius generis ostēdere sic percusso. ⁊ ad hoc cōseruantur cū mortue inueniunt͛ quaꝝ cortices contriti ⁊ potati medent͛ morsui mustele. Est autē aliud genus lanuginosum grosso capite. ⁊ dolor puncture eius sicut scorpionis. ⁊ eius morsu genua labefactant͛ ⁊ accidit caligo ⁊ vomitus. Est etiā aliud genus aranee noie mirmicaleon siue mirmiceon. quod alio nomine dicit͛ formicaleon formice similis capite albo habēs nigrū corpus distinctū macul' albis. cuius morsus vespaꝝ dolore torquet. ⁊ dicit͛ formicaleon. quia formicas venat͛ vt leo. et eaꝝ fugūt humiditatē. sed a passeribus deuorantur ⁊ ab aliis auibus vt formica. Remediū aūt ꝯtra morsus omniū aranearum est cerebrū gallinaceū cū exiguo piperis bibitū cum vino dulci. Item coagulū agni potatū cū vino sanat morsus araneaꝝ. Idē facit cinis vngul' caprine cum melle. Item musce cōtrite ⁊ posite sup morsum extrahūt venenū ⁊ mitigāt dolorē. Sunt ⁊ alia remedia ꝙ enumerat. sꝫ hec sufficiāt. Dicit tamē Isi. eodē. ca. vj. aranea lōga ⁊ cādida tenues habēs pedes ꝯtrita i veteri oleo dr soluere albuginē oculoꝝ ⁊c.

De ape Ca. XI.

Apes est animal multipes ⁊ breue inter omnia animātia anulosi ⁊ infecti corpis. in multis obtinēs ꝑncipatū vt dicit Pli. li. xj. c. vj. paruitatē sui corporis recōpensat ingenij magnitudo. Quas autē possit inter volatilia cōputari. tamē qꝛ pedū vtit͛ in quibus est vis ꝓgressiua merito potest inter gressibilia numerari. Preter ꝓo ꝓprietates superius li. xij. positas sub littera A alie sunt hic ponēde quas recitat pli. libro. xj. ca. vj. sic dicēs. Inter omnia est admiranda apū solertia qua mella cōtrahunt succūqꝫ dulcissimū subtilissimū ⁊ salaberrimū in fauos cōponūt. ⁊ ceram ad vsus vite humane putilē operādo cōficiunt hieme latent ⁊ recōdunt͛. quia vires nō habent vt niuibus pruinisqꝫ resistant ac flatibꝫ aquilonis. In vere aūt cū lentiūt fabaꝝ florētes ad opera exeunt ⁊ laborē. nullūqꝫ licet vacare ocio p hos dies. Primo fauos cōstituūt ceraqꝫ fingūt. domosqꝫ ac cellulas faciunt. deinde sobolē ⁊ postea mella cōficiunt ⁊ cōponūt. teciū aūt a lucaris sui lacbrymis ⁊ succis arborū gummosam vim habentiū p totū liniunt. et cōtra aliaꝝ bestiaꝝ auiditates se muniunt ꝓut possunt. feces si fuerint nimis lata ꝯfringunt ⁊ eas succis ꝑdictis liniunt. ꝑmo aūt ꝓ fundamēto sui opis crustulā quādam ponūt amari saporis quā multi cōmosym vocāt. deinde faciūt aliā dulciorē ꝙ cere est initiū quā multi dulceros vocant. tertio ponūt materiā grossiorē que fortior est stabilimentū. ⁊ illā materiā ꝓpolim mel'n vocant. ⁊ ista triplici tela a frigore ⁊ aliis iniuriis muniūt fauos suos. Nō insident fructibus. sed a floribꝫ nō marcidis sed recētibus recolligūt materiā ex qua mel ⁊ cerā cōponunt quādo aūt flores vicini sunt ꝯsumpti mittūt speculatores ad vlteriora pabula requirenda. et si apprehēderit eas nox in expeditione excubāt supine vt alas suas ꝓtegāt a pluuia ⁊ a rore. vt facto mane expeditius volent ad opus suū habētes alas suas siccas ⁊ expeditas ad volatū. Ordināt excubias saltem more castroꝝ de nocte qͥescūt vsqꝫ mane donec vna omnes excitet. gemino aut tripli ci bombo vt buccino aliquo tunc vniuerse prouolant si dies fuerit mitis futurus. ꝑdiuināt enim imbres ⁊ ventos ⁊ tūc se ꝯtinēt infra tecta. Quādo ꝑsciunt celi tēperiē futurā cum agmine ꝓcedūt ad opa. ⁊ tūc alie flores aggregāt pedibꝫ. alie aquā ore guttasqꝫ lanugine totius corpis simul portant. adolescētiores ꝓo ad opa exeūt ⁊ ꝯuehunt ⁊ afferūt supradicta. seniores ꝓo intus opant͛. Que flores cōportant ꝑmo onerant pedes anteriores ⁊ post alios donec rostro pleno remeēt totaliter onerate. Excipiūt aūt sic onustas trine vel quaterne casqꝫ exonerāt scḋm qꝫ intus sunt ordinate. eorum eīm officia sunt diuisa alie eīm domos cōstruūt. alie poliūt. alie cibum parāt ex eo qḋ allatū est. nō eīm separatī vescunt͛ ne inequalitas cibi et opis fiat inter eas. Fauos linealiter ⁊ ordinate componunt ⁊ in supiori pte suspendunt. Ceras cadētes fulciūt ꝑmas lineas paꝝ replēt de melle. nouissimas autē maxime solērādimplere. Apes aūt gerule ꝙ necessaria ꝯuehūt timent vēti flatus. ⁊ ideo volant iuxta terrā ⁊ quādo sunt onuste redeūt in aliquo flatu

impediant⁊ quãdoq3 lapillis se onerant vt lapilloꝝ grauitate sint cõtra venti impetum magis fixe. Mira aũt inter eas est obseruãtia discipline. nã inertiã cessantiũ ab opere notãt. et eos mox castigant. imo morte puniunt opari nõ curantes. Mira inter eas est mũdicia. nulleq3 inter opa sua spurcitie permittunt. Egestiones apũ que opant intus ne longe recedãt alie cõgerunt in locũ vnũ ⁊ eiiciunt de aluear. Quãdo aduesperascit intrãt in domos suas ⁊ strepunt donec illa eadẽ que eas excitauit circũuolet. et eodem quo excitauit bombo eas inuitet ad quietẽ. ⁊ tũc oĩes repẽte cõticescũt Idem in eodẽ ca. xiij. Itẽ p apes summa equitas exercet. feriũt eñ oĩes eaꝝ pacẽ dissoluẽtes. et eaꝝ melle diripere cupiẽtes. Regẽ siquidem habent apes q̃ nõ aculeo armatus est. sed potius maiestate. vt dic̃ idem. c. xviij. vel si habz aculeũ vsum feriẽdi natura sibi negat. noluit eñ natura ipm seuũ esse ne cito peteret vltionem. ⁊ ideo ei telũ detraxit ⁊ inermẽ dereliquit. vnde cõstat apũ imperatorẽ aculeo nõ vti. miranda est aũt circa regẽ plebis obedientia. nã cũ procedit totũ examen circa ipz conglobat. ⁊ ab ipo agmine velut acie militum cingit ⁊ vallat ⁊ pre multitudine obsequentiũ tũc ipis vix videt. Cũ popul⁹ apũ in labore est ipe intus est ⁊ circuit similis excitãti sol⁹ a labore est immunis. Circa quẽ ⁊ apes assunt quedã habentes aculeũ tanq̃ lictores qui autoritate assidua regis sũt custodes. et ipe raro ꝓcedit foras nisi quando examen totũ debet exire. cui⁹ exitus intelligitur ante dieb⁹ aliquot exercitu murmurãte ⁊ quasi ad exitũ se p̃parante. vnde si q̃s tunc regi apũ prescinderet alam. totũ examẽ tũc temporis nõ exiret. ⁊ quãdo ꝓcedunt singule regis obsequio se offerunt ⁊ ei proxime esse volũt regẽ fessum humeris subleuant ⁊ fatigatũ totũ portant. si qua lassa defecerit vel ab acie errauerit odore ꝓsequit vbicũq3 rex ꝓcedit ⁊ vbicũq3 rex p̃sederit ibi cetere figũt castra. rege viso totus animat exercit⁹ ipoq3 amisso totũ agmẽ dilabit ad aliũ. quia sine rege esse nõ possunt. ad aluearia subintrãt quedã false apes que fuci nuncupant habẽtes magnũ ventrẽ. furtimq3 deuorãt mella ⁊ has apes interficiũt quãdo eas deprehendunt Quãdo ver est humidũ fetus apũ multiplicant. et mella depauperant. ⁊ ecõuerso quando ver est siccũ deficiunt in prole et in melle multiplicãtur. Si aũt defecerit in aluearib⁹ cibus impetũ faciũt in proximas ꝓposito rapiendi. et cõtra eas alie aciem dirigunt si rectorẽ habent. et si que fuerint apes fauentes inuadẽtib⁹ parcunt eis inuasores nec eas impetũt sed potius eas sibi associãt ⁊ defendunt. Multis aliis de causis acies cõtrarias cõstituunt duo impatores cũ multa rixa que dimicatio in iactu pulueris aut fimo totaliter dissipat. Itẽ idem caplo. xix. Apes quedã sunt rustice ac siluestres horride aspectu ⁊ ceteris iracũdiores. sed labore ⁊ opere sunt p̃stantiores. Alie sunt vrbane. quaꝝ quedã sunt breues ⁊ varie ac rotũde. alie sunt longe sicut vespe ⁊ ille sũt aliis deteriores ⁊ sunt pilose. ⁊ quedã ex his sunt albe que in messe mella faciunt. siluestres ꝟo in arboꝝ cõcauitatib⁹ mellificant. aliquando in aliquo terre specu quib⁹ natura dedit aculeũ ventri consertũ ad vnũ ictũ. quedaz autẽ ex vindicãdi ardore ita ꝓfunde figunt telũ q̃ cõsequitur subito intestinũ. ⁊ tales cito moriunt. alie quidẽ aculeũ perdũt ⁊ viuentes vlteri⁹ mellificare nõ possunt. q3 castratis virib⁹ nocere parit ⁊ ꝓdesse desistũt Odores fetidos ⁊ ceteros fumos maxime odiũt ⁊ fugiũt. in reb⁹ aũt odoriferis iocundant. Cancroꝝ odore si q̃s eos iuxta decoquat examinant. qñ rex eorũ morit tristicia torpent funeraniq3 more cõcomitant exequias ⁊ meret plebs magno dolore rege peste cõsumpto. nõ cibos tũc cõuehũt. non ꝓcedunt tristi tamẽ murmure glomerantur. Circa corp⁹ eius luctũ nõ minuũt. imo nisi subtrahat mortu⁹ fame ⁊ dolore moriuntur hilaritate ergo apũ ⁊ nitore sanitas estimat Dicit etiã idẽ apes incurrere multas infirmitates. nã vt dr. c. xx. egrotãt qñ nõ pficiũt fetũ suũ. Inimicat etiã vel aduersat eis resultans son⁹ echo. nimis eñ facit eas timidas inopinato sonitu terrens eas. inimicat etiaz eis corrupta nebula corrũpens flores quos depascũt. aduersant ⁊ eis aranee qñ se sociãt eis ⁊ in aluearib⁹ faciũt intexturas. pestifera est eis etiã musca quedã filis papilioni q̃ insilit in cãdelas. naz papilio depascit ceras ⁊ relinq̃t stercora ex q̃b⁹ generant teredines q̃ ceras p̃cipuas appetũt. nocet etiam eis auiditas past⁹. q2 nimia floꝝ satietate replent. et maxime h̃ accidit in vere. oleo q̃dẽ exanimant sicut ⁊ oĩa anulosa ⁊ insecta. p̃cipue si capite vncto in sole ponant⁊ asperse

aceto reuiuiscũt. aliqñ etiã ↄtrahũt sibi mor/
tẽ z morbi causas qñ sentiũt sibi subtrahi
mella nimis auide deuorãtes. Vnicuiqȝ pli
nius. Insignes etiã ꝓprietates z notabiles
recitat Auic. li. viij. c. iij. Apes inqt cibãtur
et melle z comedũt inde paꝝ. sȝ qñ infirmãt
tũc comedũt mel z nõ exeũt de domibꝰ suis
z qñ inueniũt domos mũdas siue aluearia
faciũt in eis domos sextiles ceras. z qñdo
orificia aluearis sunt nimis ampla. diminu
unt amplitudinẽ cũ quadaȝ viscositate nigra
quei odore est acuta. z edificãt ꝑmo domũ
regis. z illa domꝰ similis est foramini. z post
alias domos ſm diuersitatẽ maioꝝ vel mi/
noꝝ. masculi aũt tantũmodo opant domos
suas. z post nõ est operatio nisi ad comedẽdũ
mel z mellificandũ. z apes ꝑmo morant in
fauis suis. z quãdo est tps exeũdi ascẽdunt
in altũ ſm formã piramidis. z postea rede/
unt z comedũt mel. z rex nũqȝ exit nisi cũ ex
ercitu z masculi nõ habẽt acũ nisi forte pau
ci. z sic appetũt pũgere sed nõ possũt. z reges
apũ sunt duoꝝ modoꝝ. vnus rubeꝰ et alter
niger fere sicut carbo. et est in duplo maior
ꝙ̄ apis que mellificat. et sunt apes masculae
magis pigre ꝙ̄ femine. et meliores sũt apes
minores z rotũdiores habẽtes varios colo
res. z apes que pascunt in mõtibꝰ pratis et
otijs sunt minores z meliores z faciunt mel
ꝯsimile in ptibꝰ z leue. apes aũt que nõ sunt
bone nõ faciũt mel equale nec ꝯsimile. Sȝ
apis q̄ sp adheret foramini mellis efficit mel
meliꝰ. aliter eiũ corrũpit de facili z generãt
in eo aranee q̄ corrũpunt mel. Duplici d cã
vtunt apes mellificãtes aculeo scȝ ad ↄ̄fen/
sionẽ. et ad humiditatis supflue ↄ̄sumptiõẽ
via eiꝰ ignea est in acu. z ideo coopat valde
ad ↄ̄sumptionẽ supflui humidi z mellis im
mutationẽ z ↄ̄seruationẽ. Itẽ subintrãt se/
pe aluearia quedã musce male que faciunt
alias muscis plus tedij quas multi vocant
grisances et illi grisances pforant z corrodũt
alas aliaꝝ. sed vere apes ꝓsequunt illas mu
scas z pungũt eas nec ꝑmittant eas cadere
sup domos suas. Et apes mellificãtes iter
ficiũt masculos nocẽtes eis. z reges malos
qui eis nõ bñ regũt sȝ tãtummodo de melle
nimis comedũt. z ꝑcipue hoc faciũt quãdo
mel erit paucũ. z apes que pugnãt cũ lõgio
ribꝰ qñ nõ opant nec laborãt. z nitunt eas
eijcere de aluearibꝰ. z ꝑ taliũ electionẽ meli
orat mel z augẽt. Est autẽ vnum genꝰ apũ
quod dicit labion z interficit apes mellificã
tes. z destruit eaꝝ domos. et hoc est qr sunt
vigiles z bone custodie et quãdo intrant al
uearia. in melle subito se infigunt causa de/
uorandi intm̃ ꝙ nõ possunt euadere. z tunc
statim a veris apibꝰ huiõi interficiunt. z an
teqȝ rex exeat rationabiliter ꝑ duos dies añ
sciunt alie q̄d rex sit facturꝰ. vt obedire illi
parate sint z quãdo reges creant quilibȝ hȝ
cateruã vnam. et illa caterua nõ vult habe/
re aliũ regẽ nisi quẽ ꝑmitus acceperunt. z si
alius rex voluerit esse rex illiꝰ comitatꝰ ipm
interficiũt. z postqȝ exierint pulli et fuerint
pauci expectabũt societatẽ alteriꝰ examinis
z sic simul securiꝰ ꝑficiscunt. et postqȝ cepe/
rint volare pulli z fuerint equales magnis
festinãt opus suũ z senioribꝰ plurimũ coo/
perant. Nulla aũt creatura ardẽtior est ad
vindictã ꝙ̄ sit apis qñ ad iracundiã puoca
tur. z ideo sepe grandes ꝓsternit exercitꝰ mul
titudo apũ. quãdo ↄtra diripiẽtes mella re
sistere cõpellunt. fimũ z fumũ super omnia
abhorrent apes. z ideo laborant ꝓijcere fe/
ces z squibala sua quãdo volant. quia eaꝝ
fecces fetent valde. z ideo ab eis domos suas
valde purgãt. virgines apes z iuuenes me
lius opant z faciũt melius mel ꝙ̄ seniores.
z nõ tantũ ꝑeatiũt nec tantũ ledit eaꝝ ꝑcus/
sio sic senũ. Potãt aũt apes z bibũt sȝ aquã
tantũ clarã siue ꝓpe siue a remotis hauri
antur. nec potant nisi prius ꝓiecerint secẽ su/
am. z maxime mellificant in autumno et in
vere. z mel veris meliꝰ est ꝓpter floꝝ nouita
tem z ampliorẽ puritatẽ. z apibꝰ placet armo
nia. s. sonitꝰ cãtus z ꝑcussio palmaꝝ. z iõ cũ
cantu z peluiũ aut cymbaloꝝ tinnitu ad al
ueare reuocant. z qñ dimittũt apibꝰ multũ
de melle pigrescũt z minꝰ opant. z iõ oportȝ
vt in aluearibꝰ eis mediocriter dimittatur.
Vnicuiqȝ Auic. li. vij. Multa alia ponit in
quibꝰ ↄcordat cũ Aristo. li. viij. Plini. in. xj
q̄re supra li. xij. in lrã A. vbi inuenies mlta
que ab Aristo. z Señ. z alijs autoribꝰ sunt
excerpta. sȝ hec sufficiant.

De boue
Capitulũ. XII

b Os grece boces nũcupat. que lati
ni trionẽ vocãt eo ꝙ terrã terit. cuiꝰ
latitudo pellis a mẽto vsqȝ ad crura pallea
na dr a pelle ipa. s. dicta ꝙ̄si pellearia quõ ge/
nerositatis i boue ẽ signũ. vt dic Isid. li. xij.
boũ ãt vt di. idẽ circa socios eximia pietas z

Nam alter alterum inquirit cum quo collum aratrum ducere consueuit. et frequentum mugitu pium testatur affectum quando ipsum cuius inueniri non contingit. De bobus ĩo dicit Plinius lib. viii. c. xlv. bobus indicis camelorum traditur esse altitudo quorum cornua sunt in latitudine quattuor pedum. et sequitur ibidem. Soli boues inter animalia retro ambulantes pascuntur aque calide ablutione dicuntur pinguescere. qui cornibus capitis coniunguntur plus laborum possunt sustinere quam quando ceruice inuicem copulantur. In syria sunt boues qui non habent palearia sub gutture sed gibbos in dorso. boues quoque larata habentes cornua dicuntur esse in opere excellentes. boues nigri coloris parua habentes cornua minus reputantur viles ad operandum. maiora cornua et spissiora habent boues quam thauri. et post castrationem bos in corpore et in cornibus augmentum recipit. pariter etiam proficit in robore et statura. non tamen est tante animositatis nec audacie sicut ante. magis autem est cicur domesticatus et quietus patiens laboris et motus tardioris et incessus grauioris. Item Pli. ibidem Natura optima boum sit in trimatu. post trimatum autem nimis est sera. sed ante prematura. optime ĩo cum boue iuuencus imbuitur socium enim laboris agriculture habemus hoc animal. tanta etiam fuit cura apud priores boues non ledere vt qui per acciam mortuo boue occideret sine causa. puniretur grauiter tanquam colonum suum interemisset vt dicit idem Est enim animal mite et mundum non solum vsibus hominum necessarium. verum etiam ad immolandum in ario deorum est congruum et aptum. nam ex bobus optime fiunt victime et laudatissima fit ex eis placatio deorum. bos aperit terram vomere et incidit et colit arua et ea gignendis fructibus apta reddit. Bos carnibus reficit et nutrit. pellis eius multis vsibus conuenit. eius etiam fimo terra impinguescit. eius cornua calefacta remolliuntur et rectificantur ex quibus vascula diuersa et varia vtensilia preparantur. Ex cornibus enim bouinis fiunt arcus baliste quibus tela contra hostem iactantur. fiunt et toraces et arma quibus infirmiora homines contra hostium iacula defensantur fiunt et lucerne quibus fugantur tenebre. fiunt et pectines quibus capita a sordibus emundantur bouinis etiam cornibus vtuntur venatores. nam cum eis terrent feras et incitant canes venaticos vt fugientia animalia insequantur. cornibus insuper vtuntur scriptores et pictores in quibus varii colores optime conseruantur. vtuntur etiam cornuum vsu bellatores quibus buccinando socii animantur tam pugnantes quam fugientes ad aciem reuocantur. cornibus etiam vtuntur custodes turrium et castrorum siue speculatores qui ipsorum sonitu ad vigilandum mutuo se hortantur ad multa alia cornua bouina sunt necessaria. Unde nihil est in boue quod diuersis vsibus non sit vtile et etiam eius fimus. vt dicit Pli. li. xxviii. c. q fimus inquit bouis cum aceto iuuat contra dolorem articulorum. hydropicis etiam remedium singulare est si inde ad solem panguntur. intercutaneum enim consumit humorem et sedat ac reprimit inflaturam ydropicam et tumorem Dicit preterea Pli. libro. xxx. c. iii. est inquit animal paruulum sile scarabeo nomine burestis. hoc inter herbas fallit bouem et ideo sic est dictum quod premit eum. nam inter herbas quas bos diligit illud animal se abscondit. quod animal bos deuorat dum herbas incaute capit. burestis autem deuoratus iecur bouis subito sic inflammat vt ipsum cum cruciatu maximo tandem rumpat. vnde propter onus quod bouis ceruice premitur et propter dolorem stimuli quo pungitur bos burestis veneno dum eius ventrem subintrat intus bos cum interitu cruciatur

De bubulco Ca. XIII.

b Ubulcus dicitur boum custos. qui ipsorum est custodie ex officio deputatus. hic boues pascit et nutrit et ad pascua eos ducit ac reducit. et dum sunt in pascuis per pedes eos colligat et concertorum ceruices iugo premit et aratro eos iungit. cum stimulo pigritantes compellit ad labores. et vt vniformiter aratrum trahant stimulando eos cogit sibilo. et cantilena eos demulcet. et vt libentius iugum ferant vocis melodia allicit ipsos et inducit. naturaliter enim boues sicut et cerui diligunt melodiam. vt dicit Auic. cum virga eos dirigit et vt rectum faciant sulcum ipsos instruit. nec solum cogit ad arandum verum etiam ad triturandum compellit. et ad confringendas fruges in area circumducit. finito labore a iugo eos soluit et ad presepe vt reficiantur eos ducit

De bubalo Ca. XIIII.

b Ubalus est a boue diminutiue dictus. eo quod filius sit bobus. Est autem animal ita indomitum quod pro feritate iugum non recipit in ceruice. bubalos africa procreat In germania autem sunt boues agrestes habentes cornua in tantum protensa vt regiis mensis propter insignem eorum capacitatem ex eis pocula fiant. vt dicit Isi. est autem animal magne fortitudinis. vnde domari non potest nisi circulo ferreo naribus eius infixo quo circumducitur. nigri autem vel fului est coloris

paucos & raros habēs pilos. cornua habet frōte cornibꝰ validissimis circumseptam cuiꝰ caro nō solū est vtilis ad escā verū etiā ad medicinā. nā vt dī. Pli. li. xxviij. c. x. caro bubali cocta vel assa hominis morsum sanat cuiꝰ medulla cū dextro crure assumpta aufert pilos palpebrarū & medetur vicijs oculorū sanguis eiꝰ cū aceto sumptꝰ reijcientem sanguinē mire sanat. cuiꝰ vngule vel folce bubaline cū mirra cōfirmant dētes motos. lac bubalinum valet cōtra viscerū torsiones. Nā sua pinguedine delinit ea. vnde cōtra dissenteriā multū prodest. valet cōtra ictus serpentū & scorpionū. et cōtra venenū salamandre et cicute. vulnera recētia sanat. fimꝰ bubali calefactus sanat apostemata dura & corpus durities spargit. fel eius valet cōtra caliginē oculorū. Sūt & quidā boues agrestes mire magnitudinis & tamē summe sunt agilitatis. inimicū sunt agiles vt simul quē pijciunt citiꝰ cleuent sup cornu quā possit decidere sup terrā Hi boues odiūt & psequunt omne rubeū sicut rufum. & ideo venatores rubeis se induunt vt eos prouocent ad eos insequendū. venator iam vidēs bestiā appropinquantē retro magnā arborē & fortē se abscondit. bos vero cornibꝰ ita fortiter impingit in arborē & proprijs cornibꝰ ab arbore detinet. & sic detentus venatoris iaculis cōfodit psternit et necatur. Est aūt aliud animal sicut boni agresti. sed nō tāte magnitudinis. maxima habz cornua multū alta & acuta cū quibꝰ deijcit arbores & arbusta sz & si parua est quercꝰ robore suo deponit vsqz ad terrā. qui gratia pastus tandē caput submittit iter frutices subtilia & plixa virgulta siue vimina habentes quarū cōplexione & adherētia cornua bestie circūligant & obligant. vnde diu luctās cōtra illas cōplexas virgultorū obuolutiones magis ac magis se intricat atqz ligat. cumqz diu luctans ab illis ligaminibꝰ se non expedit. imo fortiꝰ se inuoluit pre indignatione alte mugit. cuiꝰ vocē horridā audiēs venator scit bestiā illaqueatā fore & detentā. vnde ipsam secure venabulo impetit & occidit bestiam acerrimā in virgultis quā in nemoribꝰ magnis inuadere nullatenꝰ ausus fuit. et hanc bestiā vocat phisologꝰ aptaleonē. Cuiꝰ dictis si fides adhibēda est mirū videt qualiter iam fera bestia de virgultis & nemoribꝰ modicis cornua nō eximit quē eisdē cornibꝰ ingētes arbores deijcit & psternit. Est preterea quēdam spēs bouis siluestris quā Aristo. in li. viij. circa finē vocat bonkur. & dī. quia magnꝰ est sm quātitatem thauri. & ē silis thauro. & habet crines descēdentes ad duas ptes spatularū sicut in equo est videre. & eiꝰ pili sunt magis molles pilis equi & breuiores. & crines eiꝰ cōtinui vsqz ad oculos. & est color eiꝰ vergens ad rubeū colorē vel citrinū. & vox eius assimilat voci thauri. & habet cornua aliq̄ntulū incuruata & in vnoquoqz cornuū suorū cape pōt medietatē mēsure. quē dr bos & nō habet dētes supiores sicut thaurꝰ. nec crura eiꝰ sunt multorū pilorū & assimilant lane. & findit vngulas hns in pedibꝰ duos sotulares. & cauda eiꝰ est breuis respectu corporis & ipse cauat terrā & erigit in cauādo sicut thaurus. & hz durā cutē multos ictꝰ patientez. et carnē habet valde dulcē. & propter hoc venat & perit. & qn venat fugit & deficit. & cū debilitat pugnās pijcit stercꝰ p quattuor passus. & hoc facit qn timet. Canes aūt venatici odorant sup stercꝰ & dū circa talē odorē occupātur. bestia fugiēdo elōgat. Itē dic Aristo. de vacca agresti. lib x. & qn appropinquat aial partꝰ adunabunt exeis multi. & pus cōgregabūt stercꝰ circa ipm & ponūt sicut murū & hoc est aial multi stercoris. vt dic Aristo. idē & etiā Auic.

De basilisco Capl'm. XV.

Basiliscus grece. latine dicit regulus eo q sit vt dicit Isid. rex serpentum ipsum enim videntes fugiūt & timēt etiā serpētes ipsi. olfactu eīm suo eos necat. flatu & etiā aspectu interimit omne viuū ad eius siquidē aspectū nulla auis illesa trāsit & quāuis pcul sit eius ore cōbusta deuorat. a mustelis vincit quas hoies ad cauernas deferūt. in quibꝰ reguli delitescūt. Nihil eīm sine remedio ille parēs oim dereliquit. vnde visa mustela basiliscus fugit quē illa psequit et occidit. Est aūt in lōgitudine semipedalis. albis maculis lineatꝰ. reguli aūt sicut scorpiones arentia quēqz sectāt. & postq ad aquas puenerint ydrophobos & limphaticos faciunt. intoxicāt eīm ipsas aquas & mortiferas reddūt eas. vocat quoqz regulꝰ a multis sibilus. nam sibilis occidit anteqz mordeat siue pungat. Hucusqz Isi. li. xij. c. iiij. Pli. aūt li. viij. c. xxij. dic sic. Apud inqt hesperios et ethyopes fons est q a multis estimat caput nili iuxta quē est quedā fera que catoblefas appellat corpore quidē modica. omnibusqz

membris incro ꝑ graue caput gerens et ſu habet deiectũ ſup terrã. alias eſſet internecio humani generis ꝙ oĩes ꝗ eiꝰ viderint oculos expiraret. Eadẽ baſiliſci ſerpẽtis eſt vis quẽ ſirenſ puĩcia gignit. habẽs in longitudine magnitudinẽ .xx. digitoꝝ candida in capite macula velut dyademate inſignit. Sibilo oẽs fugat ſerpẽtes nec flexu multiplici reliquũ corpus ĩpellit. ſʒ celſus ꝛ erectus in medio gradit ꝛ incedit. deſiccat frutices. ꝛ herbas exurit. nõ ſolũ tactu verũ etiã ſibilo ꝛ afflatu circũadiacẽtia oĩa deſtruit ꝛ corrumpit. tãte etiã eſt venenoſitatis ꝛ perniciei ꝙ tãgentẽ ſe cũ haſta lõgiſſima ſine mora interficit ꝛ ↄſumit. hũc muſtela domat ꝛ vincit. Quia deo nature nihil placuit eſſe ſine pari. modo tamẽ baſiliſci morſus ẽ muſtele. ꝛ tandẽ mors muſtele dr̃ eſſe feroꝛ baſiliſci. ꝛ hoc quidẽ verũ eſt ſʒ niſi muſtela paſtu fricatione rute herbe ↄtra male mortiferũ pmitus muniat. vt dic̃ Ariſto. ꝛ etiã Auic. Primo igit muſtela rutã herbã q̃uis amaram comedit. ꝛ ſic ꝟtute ſucci hei be amare. nature hoſtẽ intrepida aggredit ꝛ deuincit q̃uis baſiliſcꝰ irremediabiliter ſit venenoſus q̃diu viuit. in cinerẽ tñ cõbuſtꝰ veneni maliciã pdit cuiꝰ cinis operatõibꝰ alchimie vtilis credit. ꝛ maxime in tranſmutatõibꝰ metalloꝝ.

De botrace Ca XVI.

b Botrax que rubeta dr̃ genus eſt rane venenoſe habitãs in terra pariter ꝛ humore. vt dicit Pli. li. xviij. ſenectutem. id eſt. vetuſtã ꝛ ſenẽ pellẽ dicit eas deponere aſſiduo paſtu quorundã herbarum venena tñ ſibi ſemp reſeruãtes pugnãt ↄtra araneã ꝛ ſpalangionẽ ex beneficio plantaginis cap venenũ ſugant ꝛ puncturã. cuiꝰ venenũ credit eſſe frigidiſſimũ. Et ideo omne mẽbrũ qḋ tãgit reddit inſenſibile ꝛ ſtupidũ ac ſi eſſet cõgelatũ. Animal ſiquidẽ eſt virulentũ. ꝛ ideo ad irã ſe animat ad oẽm tactũ vnde quãto plꝰ tãgit tãto turgeſcit ampliꝰ ꝛ inflat. quot maculis ſub ventre reſpergit tot nocumẽtis venenũ eiꝰ obnoxiũ fore pbibetur. oculos habet quaſi igneos ꝛ lucẽtes et tãto pniciosior quãto eius aſpectus ardentior inuenit. et q̃uis claros habeat oculos odit tamẽ ſolis aſpectũ ꝛ q̃rit latebras ac fugit ad cauernas quãdo ſol orit ꝛ ipſius radijs terre ſupficiem refouet. Herbas dulces diligit. ꝛ earũ radices comedit. ſed comedendo eas inficit ꝛ corrumpit. ꝛ ideo in ortio ruta que bufonibꝰ ꝛ ceteris venenoſ eſt inimica plãtari cõſueuit. cuiꝰ virtute arcent ne accedant ad alias herbas et radices que ibi terre cõmendant. loca fetida nũſcida ꝛ fimoſa bufo diligit. odorifera aũt loca multum odit. vnde dicũt ꝙ vineis incipiẽtibus florere fugiũt. qꝛ odorẽ ipaꝝ nõ poſſunt ſuſtinere. De bufone aũt dic̃ Piniꝰ libro xx c. iij. ſunt rane multũ venenoſe q̃ dicuntur rubete que viuũt in vepribꝰ ꝛ rubetis que ſicut ſunt grandiores ſic ꝛ ceteris ſunt perniciosiores. ꝛ ſunt coloris altere ſubnigri. altere ſubrufi vel pallidi et ſubcitrini. Iſtas autẽ rubetas dicũt habere duplex iecur. vnũ eſt ſumme venenoſum. ꝛ aliud eſt remediũ ꝛ datur p antidoto ↄtra toxicũ ſeu venenũ. Oportet aũt ipa experiri. pijcitur aũt iecur in nido formicaꝝ ꝛ pte venenoſam formice fugiũt. aliã partẽ appetũt ꝛ illã oportet retinere ꝛ vſui reſeruare. Mira de his certaꝫ tradũt autores. vt dicit Pli. Dicũt enĩ iecoris latere dextro eſſe os occultũ qḋ piectum in aquã feruẽtẽ facit eã ſubito refrigerari. nec vas feruere poſtea niſi os pmiꝰ eximat. ꝛ illo oſſiculo vtunt magi ad amorẽ ꝛ odiũ cõcitandũ. Dicunt etiã inde quartanas poſſe ſaluari. Quãtũcũq3 aũt vermis ille ſit venenoſus. p incinerationẽ tñ ꝛ ↄbuſtionẽ amittit vim veneni ꝛ recipit maximã ꝟtutẽ medicine. Valet enĩ miro mõ ad carnis et cutis aliq̃ caſu pdite recuperatõẽ ꝛ neruoꝝ ↄſolidationẽ ꝛ vulneꝝ deſiccationẽ ꝛ curã ſi debito mõ illo cinere q̃s vtat. Quere infra d rana in lr̃a R.

De bombice Ca XVII.

b Bombix eſt vermis quidã naſcẽs in frondibꝰ cypreſſi fraxini mori ꝛ terebinti. vt dic̃ Pli. li. xi. c. xxiij. Iſi autem dicit ſic. bombix eſt frondiũ vermis. ex cuiꝰ textura bombiciniũ cõficit. appellat aũt hoc noĩe eo ꝙ euacuet dũ fila egerat ꝛ in eo remaneat ſolꝰ aer. vt dic̃ idem. Mirã aũt recipit h vermis ĩmutationẽ. nã pmo naſcitur ſic̃ vermis ſimilia eruce q̃ rodit folia olerum ꝛ pãpinos vineaꝝ. h vermis frigoris ĩpatiẽs bõbiceas telas arancaꝝ mõ texit et pmo ſibi intexit corticẽ ſiue domũ in q̃ habitet. ꝛ ↄtra horrorẽ hyemis ſe defenſet. texturam aũt ſuã facit pedũ ſuoꝝ miniſterio q̃bꝰ ſubtiliat filũ ꝛ pectinat. ꝛ ſic id in telã ordinat ꝛ cõponit

De camelis Ca. XVIII

Cameli vt dic Isi. li. xij. a greco nomen sunt sortiti. eo q quãdo onerant se inclinãtes et accubãtes corã oneratibus humiliant. greci eni came humile et breue dicũt. vel dicunt a camur qd grece curuus sonat. quia in tpe quãdo recipiũt sup se põdera sup anteriores poplices incuruantur. Cameli itaq animalia sunt onerifera et mãsue ta ad portanda hominũ põdera deputata et inueniunt in multis regionibus. s3 potissime in arabia. et differũt cameli arabici a camelis aliaꝝ regionũ. nã arabici duos habẽt in dorso gibbos. Sed reliquaꝝ regionum camelu in dorso habẽt vnũ tantũ. vt dic Isi. i eodem. Pli. li. viij. ca. xix. dicit sic. Cameles inquit inter armẽta pascit oriens. quoꝝ duo sunt genera. bactrici sc3 et arabic. arabici cameli bina habẽt tubera in dorso. bactrici vnũ habẽt in dorso in quo portant. et aliũ in pectore cui incubãt. Cameli supiori ordine dentiũ vt boues carẽt et ruminãt sic boo ouis. vt di. Isi. li. xij. vngulã tamẽ nõ diuidũt vt post dicet. veloces sunt multum vt dic Pl'i. et ideo valẽt in pluꝝ cõmittendis et etiã in mercibus deferẽdis. vltra assuetũ cursus nõ pcedit spaciũ. nec pl' ɔsueto onere recipit ad portandũ. odiũ hñt naturalit' ad equos. et sitim etiam p quatriduũ tolerant et qñ bibũt turbãt aquã. alit' potu non gaudẽt. Viuũt quinquagenis annis. quidã etiam centenis et aliqñ etiã rabiẽ incurrunt. Castrant cameli q bello pparant. fortiores enim sunt coitu penit' denegato. Hucusq plinius. De camelo sic dic Auic. sic. Camel' mouet pmo pedẽ dextrũ sicut et leo. et sol' habet sup dorsum additamẽtũ. et habet pedes scissos. et in scissura habet pellem ad modũ pedis anserini. et ille scissure sunt carnose sicut scissure pedis vrsi. Et ideo etiã faciunt eis hoies sotulares et abluunt eis pedes ne pedũ teneritudo subt' ledat. et aliqñ in corde illi' inuenit os sicut etiã inuenitur in corde ceruii. et habet quatuor conos in duabus mã millis sicut vacca. et camela se inclinat et vadit sup genua quãdo appetit cum masculo copulari et desideriũ ei' est feruẽs tpe amoris. et tũc paꝝ comedit. et sem p appetit coire iuxta locũ illũ vbi pmo coiuit. et vt dic Aristo. li. v. Appropiat camelis q sociũ sunt in mõtibus amoris tẽpe et null' põt appropinquare eis nisi pastor. et virga came lorum est neruosa et valde dura. et ideo siũt ex ea corde arcuũ. Itẽ idem in eodẽ. Cameli habẽt tps determinatũ ad coitũ et amorẽ. Femina alit fetũ in vtero p. xij. mẽses. et nõ coeũt ante trienniũ et post partuz quiescit p annũ. Itẽ dicit idem li. viij. q sunt quedam genera cameloꝝ que castrant vt sint ad fuge cõmodũ aptiores. et dicit q tales cameli sunt velociores equis. et hoc accidit ppt amplitudinẽ passus. s3 de hoc q̃re infra de dromedario Item nota ɔtra incestuosos de camelo. q2 camel' vt dic Aristo li. viij. nõ coit cũ matre sua. cooperiebat eni mater cuiusdam cameli pallio in quadã ciuitate et saltauit sup eam fili' eius q sentiẽs eã matrẽ suã descendit anteq coit' cõpleret et momordit ingeniatorẽ et occidit ipm. exemplũ ẽ Arist. et ponit simile de equo cuiusdã regis. De camelo insup dicit Pli. li. xi. c. xxxvij. Cameli caluescũt inter quadrupedia sicut homo et sicut strucio et quedã alia inter volatilia Dicit etiã idẽ. q inter animalia non cornigera camel' in supiori maxilla nõ habet pores dẽtes. et ideo ɔcordat cũ animalibus ruminanti bus in dẽtibus et in dispositiõe vẽtris. s3 non in cornibus. Idem dic Aristo. l. b xiiij. Animal cui' cibus est materia spinosa habet multos ventres vt camel'. et animal habẽs cornua nõ habet dentes in vtraq mãdibula. et propter hoc camel' nõ habet dentes in vtraq mandibula sed i vna tantũ quãuis careat cornibus. necessario igit' fuit venter cameli carnis dispositionis. et assimilat' ventribus aĩalium carentiũ dentibus in mãdibula supiori. et fuit creatio dentiũ eius sicut animalis habentis cornua et sequit' ibidẽ. Et quia cibus cameli est spinosus necessario fuit lingua ei' carnosa ppt duriciẽ palati. natura ergo palato vtitur sicut pte terrestri dentiũ. et ppter hoc ruminat camel' sicut habentia cornua quia ventres ei' ventribus habentiũ cornua assimilant. Recipit itaq cibum in pmo ventre penitus indigestũ. in secũdo autẽ incipit digeri. in tertio melius i quarto digestio penitus complet. et ista ventriũ diuersitas fuit necessaria propter grossiciẽ nutrimenti siue cibi. quia parũ dentibus molit cibũ. Item Aristo. libro. xiiij. Camelus non habet fel distinctũ super epar sicut nec elephas. quia epatis naturã habet valde sanatu et sanguinẽ naturaliter dulcẽ et in talibus animalibus nõ inuenit' fel. aut si inuenit' in venis valde

gracilib⁹ innectit. Et ideo dixerūt antiq̄ sic̄ anaxagoras ꝙ cameli ꝓpter ꝓuatione͂ fellis sunt vite longioris. q̄z diuti⁹ viuūt aīalia parum habētia fellis ꝗ̄ illa que habēt multū. ꝛ ideo posuit anaxagoras ꝙ fel esse causa īfirmitatū oīm acutaꝝ q̄n̄ fel multipliciter ad pulmone͂ ꝛ ad alias p̄tes corporis se diffundit. Sz dic̄ Aristo. hoc esse falsuz. q̄z multa animalia in q̄b⁹ nō inueniť fel acutas ꝛ mortiferas aliquādo sustinent passiones. vt patet in camelis quib⁹ accidit aliquādo podagra ꝛ rabies. vn̄ ꝯstringunť pedes sui ꝛ interficit eos ista infirmitas. et tamen carent felle. vt dic̄ idem. Hucusqꝫ Aristo. De camelo etiā dicit Cōstan. in diet. vniuersalibus. Camel⁹ est animal calidissimū ex natura. et ideo naturaliter est macilentū. Calor enī totā trahit sanguinis vnctuositate͂. et iō remanet sine multa crassicie. ꝛ camelinum lac subtili⁹ est lacte alioꝝ animaliū ꝛ minus vnctuosum ꝛ mīn⁹ nutritiuū. magis aūt est calefactiuū diureticū. id est. apertiuū ꝛ diuisiuum. lac enī nihil aliud est ꝗ̄ sanguis s̄cd̄o coctus. et iō lactis sapor camelini salsus est ꝛ acu⁹. vn̄ humoꝝ grossoꝝ est incisiuū ꝛ attenuatiuū. cui vaccinū lac est ꝯtrariū. est enī grossum vnctuosum ꝛ multū nutritiuū. alias ꝓprietates quere infra de dromedario

De cameleopardo
Capitulū. XIX.

Cameleopard⁹ vel cameleopardul⁹ c est animal ethyopū. vt dicit Isid. li. xij. et Pli. li. viij. ca. xix. caput habēs cameli ꝛ collū equi crura ꝛ pedes bubali ꝛ maculas pardi. Est enī bestia maculis albis rutilū colore͂ distinguētib⁹ sup aspersa. et iō a capite cameli ꝛ maculis pardi cameleopardul⁹ est vocata. vt dic̄ Pli. Est autez bestia magis aspectu ꝗ̄ feritate cōspicua. intantum mā̄sueta ꝙ etiā ouis fere nome͂ accepit vt dicit idē. Hoc aūt animal fuit mūdū ꝑ mosaycā lege͂ q̄ ad esum. sz nō q̄ ad sacrificiu. nā vngulā findebat vt bubal⁹ ꝛ rumiabat vt camel⁹. et iō ip̄m comedere erat fas. vt patet Deut. xiiij. ꝛc̄.

De cameleonte Ca. XX.

Cameleon hui⁹ cameleontis. est be c stiola ꝑua diuersa varietate coloꝝ cōspersa cui⁹ corpusculū ad varios colores quos videt facillima ꝯuersione variatur nō inueniť aliqꝺ̄ aliud animal cuius corpusc[illegible] recipiat coloꝝ oppositoꝝ immutatione͂. vt ibide͂ dicit Isid. Sc̄d̄m aūt Auic. cameleon idē est ꝙ stellio. q̄z lucet vt stella et immutat colores. quia est aīal timidum ꝛ pauci sanguīs. ꝛ ideo colores mutat ꝛ est quadrupes habēs facie͂ lacerte et vngues acutos ꝛ recuruos ꝛ corp⁹ asperū ꝛ duram cute͂ ad modū cocodrilli. Aristo. sic dicit li. ij. Cameleon inquit est aīal in corpore simile lacerto. cui⁹ latera sunt oblōga puenientia ad inferi⁹ sui vētris sicut piscis ꝛ medium spōdiliū dorsi eius ꝓminet sicut spondilia piscis. ꝛ facies eius est sicut animal ex porco ꝛ symia. et habet caudā valde longā ꝛ eius extremū est gracile. et habet pedes reflexos sicut lacertuli. ꝛ quilibz pedū diuiditur in duo. et compatio vni⁹ ad alterū est vt pollicis hoīs ad residuū man⁹. ꝛ q̄libet istarum partiū diuidiť in digitos. ꝛ habz vngulas similes vnguib⁹ auiū totū corp⁹ eius est asperū sicut corp⁹ pardan. oculi ei⁹ ꝓfundati et sunt magni rotūdi et cōtineť a consimili corio toti⁹ corpis eius. et nō coopiunť ab ipso. et girat oculos suos freque͂ter circūquaqꝫ et alterať color ei⁹ quādo inflať corium ei⁹. et habet colore͂ declinante͂ ad nigredine͂. et sunt in eo macule nigre. et hec variatio est in toto corpe eius ꝛ maxime ī oculis et in cauda. et ei⁹ motus est grauis valde. et in morte ei⁹ turpis coloris. et id qꝺ̄ est i corpore suo est modice carnis. paꝝ enī habz nisi in capite ꝛ radice caude vbi paꝝ habz sanguinis. similiť in corde ꝛ in venis exeuntib⁹ ab eo et in circuitu oculoꝝ. ꝗ̄uis sit parū et ei⁹ cerebꝝ est ꝓpe oculos si q̄s diuiserit corpus ī duo ꝑmanebit in opatōib⁹ suis ꝑ suū spūm et remanet modic⁹ mot⁹ circa corpus et nō habet splene͂ et manet in cauernis sic̄ lacerta. Hucusqꝫ Aristo. Pli. ꝟo lib. xxviij. c. viij. sicut dicit. Cameleon est aīal sīle cocodrillo sola curuatura dorsi et caude amplitudine distās. nullū aīal eo pauidi⁹ estimať. et iō īmutať color e⁹. vis eius maxīa est ꝯtra accipitrū gen⁹. detrahit enī accipitres ad se volātes et ꝑbet ceteris animalib⁹ voluntarie lacerādos. Caput ei⁹ et guttur eius si cū quercinis lignis accendať imbres facere et tonitrua democrit⁹ asserit. sz hoc deridet Pli. Qualecūqꝫ sit animal inter munda cōputať. vn̄ sup Leuit. xj. dic̄ esici⁹. Mitescit et ꝓ infirmitate mā̄suetū se fingit cū sit crudelis. Diciť aūt cameleon viuere solo aere sicut talpa ex terra. et allec ex aqua. ꝛ

salamandra ex igne ꝓsus. Quattuor ex pu‑
ra vitā ducūt elementis. Cameleon talpa
marinus allec ꝛ salamādra. Terra cibat talpā
flāme pascūt salamādrā. Unda fit alleci ci‑
bus aer cameleonti

De caprea Ca. XXI.

Caprea est silvestris capra a carpēdo
c dicta. Unde Isid. li. xij. capros ꝛ cap‑
reas a carpēdis virgultis quidā dicūt
aliq̄ ꝓo ꝟ eas dictas putāt ꝙ carpāt aspe‑
ra. nōnulli ꝓo dicunt eas sic vocari a strepi
tu cruriū. vnde vocant̄ capree silvestres ca
pre quas greci p̄ eo ꝙ acutissime videāt dor
cas appellauerūt morant̄ eīn in excelsis mō
tib. ꝛ q̄uis de longinquo videāt nō vident
tamē venientes venatores. eedē dicūt̄ ꝛ ybi‑
ces quasi auices eo ꝙ ad instar auiū ardua
loca petāt. ita vt de sublimitate vix obruti‑
bus humanis pateāt. vt dic̄ Isi. li. xij. ꝛ sub
dit. Hec itaq; animalia in petris abruptis
cōmorant̄. ꝛ si aliquā hominū approximatōz
ꝑsecutionē seu ꝑuersitatē ꝑsenserint vel se
ꝑ de altissimis saxoꝝ cacuminibus sese ꝑci
pitātes in suis se cornibus suscipiūt illesas
vnde dicunt̄ etiā ꝛ dame siue damule. vt di
cit Pap. q̄re infra in lr̄a D. de damula. Est
itaq; caprea velocissima i cursu. leuissima i
saltu acutissima in aspectu. dulcissima q̄ ad
gustū tenerrima ꝛ suauissima quo ad esum
sagacissima quo ad pastuz. nā visu gustu ꝛ
olfactu discernit inter herbas ꝛ arborūz ra
musculos quoꝝ extremitates teneras come
dit ꝛ depascit. dicit etiā Plini⁹ Leopardus
capre silvestris bibit lac vt viuī languoris
careat

De capreolo Ca. XXII.

Capreolus vt dicit Auic. est animal
c in india simile hinnulo siue ceruoꝝ
filio q̄ apud nos etiā n̄ mutat dētes.
ꝛ qm̄ eius dētes sunt magni signāt vite diu‑
turnitatē in eis ꝛ habet pulcros oculos et
acutos. ꝛ Aristo. li. viij. Capreoli silvestres
habēt sapiam quādo vulnerant̄ querūt pu
legiū ceruinū ꝛ comedūt ipm̄ vt extrahant
sagittas de corpe si que in ipsis sunt infixe.
ex velocitate mot⁹ ꝛ assiduitate discursus.
caro capreoli a sup̄fluo humido exoneratur. ꝛ
eius caro tenerior ꝛ digestibilior efficitur. ꝛ
saporis ac odoris ei⁹ grauitas amputatur.
vt dicit Cōstan. past⁹ gratia de locis alijs ad
altiora tēdit ꝛ inter herbas salubres ꝛ noxi‑
as odore diiudicat ꝛ discernit. Ruminat ei

bos ꝛ vngulā findit. Nā vngue non cornu
nō dente s; sola velocitate fuge a canibus ꝛ
venatoꝝ insultibus se defendit. Unde qn̄ i cam
pestribus ꝓsequit̄ ad montana fugiēs alta pe
tit. In mōtibus indie sunt quidā capreoli qui
ab herbis aromaticis ꝛ odoriferis pascunt̄
in quoꝝ vmbilicis sunt quedā ꝯcauitates i q̄
bus humores quidā ad apostemata colligūt̄
que ꝑmo ad maturitatē p motū ꝛ ꝯfricatōz
rumpunt̄ ꝛ a corpe eiꝰ pilosis folliculis ab‑
strahunt̄ ꝛ substā que infra pelliculā cōtinet̄
summe est odorifera ꝛ iter aromatica mari
me ꝑciosa. in medicinis plurimū vtilis ꝛ ꝑ‑
niosa. vt dic̄ Dyas. ꝛ Plat. ꝛ illō muscū vul
gariter nominamus

De capra Cap. XXIII.

Capra sicut ꝛ caprea a carpēdis ꝟgul
c toꝝ ꝛ herbaꝝ summitatibus est dicta.
q̄ semꝑ sursum tēdit vt summitates
caplat carpat ꝛ comedat folioꝝ. vt dic̄ Isi.
De capris aūt dic̄ Pli. li. viij c. j. Capre in‑
que pariunt fetus plures s; raro quattuor.
ferunt in vtero q̄nq; mensibus sicut oues. ca‑
pre etiā pinguedine sterilescūt. an̄ trienniū
min⁹ vtiliter generāt. et in senectute vltra q̄
driennium. cōcipiūt in nouēbri vt in marcio
pariāt vel in aprili turgētibus virgultis. non
omnibus sunt cornua. sed q̄busdā sunt in his
indicia annoꝝ p incrementū nodoꝝ. auribus
eas spirare ꝛ nō naribus archelans ē autor ꝛ
raro sunt sine febre. ꝛ ideo tā capris q̄ⱥ oui‑
bus ardentior ꝛ calidior est ꝯcubit⁹. vt tradit
idem nec min⁹ dicimus eas videre d̄ nocte
q̄ⱥ de die. ꝺ cpēdet omnibus de mēto vill⁹ quē
aruncū vel aruncū vocāt Hoc villo si quis
vnā ex grege trahat cetere stupēres expectāt
Id etiā dicūt euenire cū quandā herbā ali‑
qua ex his momorderit. morsus caꝝ est ar‑
bori oliue maxime exitialis. Nā oliuā lam‑
bendo sterilē faciūt. ꝛ hac de causa quedam
nō immolabant̄. Capre sole declini ad oc‑
casum vt dicūt simul nō edūt s; post auerse
ab inuicē iacēt. In alijs aūt horis auerse se
ꝯuertūt ꝛ versis vultibus ad inuicē in grami
nibus depascunt̄. Huc usq; Pli. De capo aūt
dicit Aristo. li. iij. in fi. In mulas regionibus
bene lac sine impgnatōe. nec expectat̄ impre
gnatio. s; accipit̄ vrtica ꝛ cū eo ꝯfricat̄ mā‑
milla. ꝛ exibit ꝑmo sanguis deinde erit simi
le sanici ꝛ postea erit lac bonū nō peꝰ q̄ⱥ im
pregnataꝝ. Itē idē li. vj. Capre viuūt p. x vel
p. xj. ānos ꝛ frequētāt coitū vsq; ad senectu

tem ⁊ aliquādo pariūt gemellos si habue-
rint cibū ɔueniētē. et maxime si caper be-
ne nutritꝰ erit. Et si impḡnata fuerit capra
cōtra impetū venti septētrionalis ṗiet ma-
res. ⁊ si ɔtra meridionalē feminas ⁊ debent
vertere facies ɔtra partē septētrionalē qn̄
debēt coire. Itē ibidē li. vij. Capre sicut oues
comedūt herbas sed oues carpunt herbas
vsq3 ad radices ⁊ manēt stabiles in pascuis
capre ħo cito mouent a locis ⁊ accipiūt tan
tū modo herbaꝝ extremitates ⁊ meliꝰ impre
gnant post potū aque salse. ⁊ qn̄ mouent ca
pre post meridiē potabūt plus aque. ⁊ qn̄-
do comedūt sal añ partū habebūt multum
fluxū a mamillis. Itē li. viij in capris sicut
in ouibꝫ est ṗuatio intellectꝰ inīm qꝛ nō sci
unt egredi ad pascua vel regredi nisi ab ali-
quo deducant. et si quis acceperit quandā
caprā ⁊ subito erexerit. erigunt ⁊ alie ⁊ respi
ciunt eā solido aspectu. vsus aūt capraꝝ sicut
⁊ ouiū hominibꝫ est necessariꝰ. nā lacte car
nibꝫ pascit capra famelicos. pelle ⁊ pilis ve-
stit nudum fimo ⁊ lotiō. i. vrina impinguat
humū. nihil itaq3 est in corpe capre qđ non
sit vtile vel ad victū vl̄ ad vestitū vel ad vsū
necessariū medicine. naꝫ vt dič Pli. li. xviij.
ca. x. cornu caprino incinerato ⁊ pilis accen
sis serpētes effugant. coꝝ remedio mlt̄a ve
nenoꝝ genera supant. corrodunt carnes su
perflue et recētes ac viue generant. restrin-
gunt humorū inmoderati fluxꝰ ⁊ vulnera
putrida corrosiua ⁊ incancrisata vl̄ fistula-
ta coꝝ beneficio remediant. pelle capina re-
centi obducunt vulnera ⁊ sanant sanguine
caprino cū medulla decocto. toxicata vene
na excludunt. ⁊ morsus reptiliū ⁊ ictꝰ scor-
pionū curant. pulmone calido capre super
morsum venenosum posito venenū extrahi
tur. dolorisq3 angustia mitigat. eius felle ca
lido oculoꝝ depellit macula ⁊ corrodit. vi-
sus acuit ⁊ oculus clarificat. Jecur capinū
assum ɔtra elephantiā adiuuat. si in cibis se
pius assumat. eiꝰ simꝰ cōtra multas infirmi
tates opitulat. Nā vt dicit idez. fimo capino
podagrici alleuiant. si sepiū hircoꝝ cum suc
co edere misceat. vrina etiā capraꝝ calefctā
tepida auribꝫ instillata dolētes aures sanat
Has ⁊ multas alias ponit medicinales ṗ-
prietates. Vñ dicit Pli. ibidem. Mille
remedia ex hoc aīali demonstrant qꝛ qdam
vt ait. miror cur febre nō dicat carere Ad ħ
dicit Aristo. qꝛ est quoddā animal qđ sugit
lac capraꝝ ⁊ quādo sugit mā̄millas lac āñ
bilatur vl̄ corrūpit qđ est in eis ⁊ exiccat. ali
as exiccat inde capra. De capra quere itra
de hirco.

Decane Ca. XXIIII.

Canis a greco nomen sumpsit vt dič
Isi. grece eñ cinos dr̄. qui dā eñ cū
a canore latratꝰ dicunt sic vocatum
Nihil aūt vt dič idem sagaciꝰ est cane. plus
eñ sensus ceteris animātibꝫ habꝫ. nam sua
noīa canes recognoscūt dños suos diligūt
dñoꝝ tecta defendunt. ṗ dñis suis morti se
subijciūt voluntarie cū dño ad ṗdam currūt
Corpꝰ dñi sui etiā mortuū nō derelinquūt
Odore ⁊ sanguīe ṗde vestigia deṗhendūt.
humanū cōsortiū diligunt sine hoībꝫ etiaꝫ
esse nō possunt. vt dič Isi. vbi subdit. So-
lent aliquotiēs canes lupis admisceri ex q-
bus nascunt canes seui qui licisci a qbusdā
nominant. Solēt etiā indi caniculas nocte
in siluis dimittere alligatas q̄ a tygridibus
insiliunt. et quibꝫ nascunt canes acerrimi.
tā fortes vt ṗsternāt feroces bestias. vt leo-
nes. Hucusq3 Isi. li. xij. c. ij. De cane autem
dicit Pli. li. viij. c. xl. de animantibꝫ que no-
biscū degūt fidelissimi sunt canes hoī atq3
equi. Pugnasse eñ canes ṗ dñis suis ɔtra
latrones accepimꝰ ⁊ cōspeximꝰ. cōfectosq3
plagis audiuimus eos volucres ac feras a
dñoꝝ suoꝝ corpibꝫ abegisse. lamatu atq3 la
tratu homicidā dñi sui scelus ɔfiteri coegis
se. Legimꝰ etiā garamantū regē ducentos
canes ab exilio reduxisse. et cōtra resistentes
mira audacia ṗliasse. Canis etiā iasonis ci-
licie noluit cape cibū dño suo interfecto. et
sic dolore pariter ⁊ inedia ɔsumpꝰ est. Le-
gimus etiā colonū qł̄s celiū senatorē placē
tie ab armatis oppressum canem defendisse
nec ṗꝰ vulneratū q̄3 cane pemṗto. sic canis
tycij sabini eū nec ī carcere nec in morte de-
reliquit. s3 mestos edēs vlulatꝰ cuz mortuo
mā̄sit. cui cū quidā cibū adiecisset ad os de
functi cibū tulit. et cadauere in tyberim ṗ-
iecto vt corpꝰ sustentaret saliens intra flu-
uium innatauit accurrēte multitudine ad
spectaculū fidi animalis. Itinera q̄uis lō-
ga ad memoriā reducūt. et amissis dñis ad
eoꝝ domicilia soli ṗ lōga terraꝝ spacia re-
dire ɔsueuerūt. Canis mitigat seuicia hoīe
humi cōsedēte. in venatu eiꝰ ṗcipua sagaci-
tas inest. nā vento ⁊ odore etiā ṗ quas feras
fugiētes ṗsequunt ⁊ eorum deprehendētes

ve'l gia latratu ⁊ rostro ferarũ latibula ab/ dita pdunt. Ex tygridibꝰ ⁊ canibꝰ tā fortes generant canes vt leones vincāt ⁊ elephan tes. sicut expertꝰ est Alexāder magnꝰ in cane qui sibi a rege albanie est trāsmissus q̄ primo leonē pscutiā leonē ꝯfregit. deinde adducto elephāte canis visa belua horrētibꝰ ꝑ totū corpus villis ingēti latratu primo intonuit deinde artificiali dimicatōe elephautē tam diu afficit q̄ in terrā cadere coactꝰ fuit. Pꝰ annuā etatē canis gignit octogenis diebus in vtero gerit. cecos catulos parit. qui q̄sto longiori nutriunt lacte tāto tardius visum accipiūt. nunq̄ tamē visum accipiūt nisi pꝰ vicesimūprimū diē. nec ante septimū. Qui daz dicūt q̄ quādo vnꝰ solus nascit die no no videt. quādo gemini decimo die. quādo trini die vndecimo. ⁊ ita quāto plures pari untur tāto tardiꝰ oculi coꝝ ad videndū ape riunt. Quot eni vni catulo numero adijciū tur totide ad lucē diebꝰ vt videāt retardant optimꝰ est fetus q̄ nouissimꝰ cernere incipit. vel que primo defert mater in cubile. Hec usq̄ Pli. li. viij. c. xl. vbi multa alia dicitur De canibꝰ aut dic Aristo. li. ij. Canes nō eij ciunt dētes nisi forsan duos. ⁊ quāto sūt mi nores. tāto habēt dētes albiores ⁊ acutiores ⁊ p hoc cognoscunt canes antiqui a iuue nibꝰ quia senū dentes sunt nigri ⁊ obtusi. iu uenū vero ecōuerso. Item ibidē libro q̄nto Canes masculi mouent ad generationem ⁊ cetū citꝰ q̄ femine. et citꝰ generāt lepora rij q̄ alij. vt dic idem li. xj. cuiꝰ femina q̄n i pregnat ꝑ septā pat tē anni. i. ꝑ sexaginta di e alit in vtero. et sunt eiꝰ filij ceci ꝑ duode cim dies. ⁊ non accedit ad eā masculus nisi sexto mēse post partū. ⁊ quedā impregnant in. lxxij. diebꝰ qd est fere q̄nta pars anni. et filij istaꝝ remauēt ceci. xiiij. diebus. etiā q̄dā p tres mēses ⁊ est quarta ps anni. ⁊ filij ista rum erūt ceci ꝑ. xvij. dies. Vn̄ patet q̄ q̄sto fetus citꝰ in vtero pficiunt tāto citius gau dent visu q̄n sunt editi huic mūdo. ⁊ mascu li mouent ad coitū citius. q̄ q̄n incipiunt leuare crus ad mingendū. qd fit post sex vl' septē menses q̄n vigorescūt. ⁊ accedit cani bus leporarijs quoddā ꝓprium q̄ plus pn̄t generare q̄n sunt in labore q̄ q̄n sunt in q̄e te. ⁊ possunt viuere masculi decē annis. ⁊ mi nus viuūt leporarij masculi q̄ femine ꝓpter laborē masculoꝝ. ⁊ sic nō est in alijs. q̄ ma gis viuūt mares q̄ femine. vt dicit ibidem.

Alij āt canes vt custodes domoꝝ ⁊ ciuium viuūt diutius quia quattuordecim annis. ⁊ aliquādo viginti vt dic Homerꝰ. Itē li bro. viij. canes q̄n infirmant comedunt ra dices herbe cuiusdā vt vomāt. et sic sibi me dent. Itē dic Plinꝰ li. xviij. Vomitiones inquit. id est. medicinas ⁊ purgationes vo mitiuas. primo ostēdit canis q̄ repletꝰ cibo notio gramen comedit ⁊ per vomitū libe ratus fuit

De canicula Ca. XXV.

Canicula dr esse mater canū cuiꝰ ma trix est oblonga ꝑ longitudinē ven tris collocata. habēs ꝑ longitudinē vbera plura ꝯtra se inuicē ordinata que im pregnatōis tpe intumescūt que parit plures filios sed ꝑ cecos. quos tamē tenerrime di ligit ⁊ morsu ac latratu eos defendit. et si de latibulo filij exierint eos inter dētes sine oī lesione referre ꝯsueuit. ⁊ ꝑmo meliorē ⁊ for mosiorē reportat. q̄ cuz tenerꝰ diligit. et ei mamillā citius porrigit ⁊ extendit. Ad tē pus coitus ⁊ cōceptus vt dic Aristo. lib. v. ꝑ dies septē quandā mēstruosam immūdi ciam eijcit ⁊ tūc infirmat ⁊ apostemat ei ma trix. ⁊ tūc nō appetit coitū sed fugit. sed post purgationē meliꝰ cōcipit salubriusq̄ parit post partū etiā multū humorē fleumaticū ⁊ grossum eijcit. ⁊ ideo corpꝰ canicule tunc marcescit. vt dicit idē. Itē inuenit lac in ca niculis ante partū ꝑ plures dies ⁊ citius in leporarijs q̄ in alijs. ⁊ ꝑmo est lac spissum ⁊ postea subtiliat. ⁊ post partū est ꝯueniens. ⁊ viuūt minꝰ canicule q̄ canes cōmuniter. sz canes venantes masculi ꝓpter laborē nimiū ⁊ discursum minꝰ viuūt. ⁊ q̄n ab vrine gra uamine se exonerare desiderat crus non eri git sicut masculꝰ sed residēs inferius se icli nat. Canicula igit mare est minor corpore. ⁊ gracilior viribꝰ debilior circa fetus educa tionē sollicitior. animo māsuetior. nisi quan do nutrit fetus. Est aūt ad instruendū ma sculo abilior ⁊ etiā corpe ꝓpter membroꝝ fle xibilitatē agilior. sz ꝓpter debilitatē neruorū in cursu minus durat. Canū igit ⁊ canicu laꝝ nobilitas attēdit in facie ⁊ rostri protē sa lōgitudine ⁊ amplitudine pectoris ⁊ ilio rum sue inguinis strictitudine. nam canis nobilis circa renes ⁊ ilia ⁊ etiā ventrē restri gitur. sz circa anteriora pectoris dilatat. au res etiā lōgiores habet ⁊ flexibiliores. tybias aūt aīt habet exiliores ⁊ graciliores ⁊ etiam

gratiores. ⁊ hoc fuit necessariū vt essent ad mo/
tum ⁊ ad cursum agiliores. caudā etiā hūt
ceteris canibꝫ plixiorē ⁊ recurviorē. minus
etiā habēt de carne q̄ȝ canes rurales. et hūt
etiā pilos breviores ⁊ rariores ⁊ planiores
nā si essent multū pilosi ⁊ villosi i cursu ni/
mis incalescerēt. si nimis carnosi mole car/
nis oppressi minꝰ currerēt. ⁊ si caudas habe
rent lōgas inter crura depēdentes eorū cur
sum nō modicū impedirēt. ꝓ hꝰ etiā caude
depēdēnā nō aiosi sȝ potiꝰ timidi apparerēt
Sunt adhuc canes nobiles circa bestias ⁊
feras silvestres insequēdas ⁊ capiendas fe/
roces et seui. circa ꝓ homines sunt valde
māsueti. ⁊ si aliquādo ꝯtra homīes extrane
os exilierint. statim a suo impetu se ꝯpesceūt
Canes etiā nobiles cū ceruū vel leporē ce/
perint nō statim devorāt qꝺ capiūt sȝ potiꝰ
ꝑdā suā dn̄o suo derelinquūt. v. liori pte ꝑ
sua portiōe vꝑ ut a ossibꝫ et sanguie cōtenti
sunt. imo si nihil portionis penitꝰ habuerit
ꝓpter hoc ꝑdam aliā insequi ⁊ invadere nō di
mittunt

De alijs ꝓprietatibus canum

Ca. XXVI.

Unt ⁊ alie canū ꝓprietates minꝰ lau/
dabiles. nā canes bolismū ꝯtinuū .i.
appetitū immoderatū patiunt. ⁊ tan
tum aliquādo ꝑ famē cruciant q̄ insani et
rabidi fiūt. Nā canibꝫ accidūt infirmitates
sicut canicies. squinantia. ⁊ rabies. vt dicit
Aristo. lib. vij. Oīa animalia q̄ sunt morsa
a cane rabioso in furiā rapiunt. ꝓpter hoiem
qui aliquādo evadit bn̄ficio medicine. Dicit
aūt Cōstan. in viat. li. vltimo. Canis est na
turaliter frigidꝰ ⁊ siccꝰ cui nigra colera do/
minatur q̄ supabundās ⁊ putrefacta vł cor
rupta ipm rabidū facit. et hoc ꝯtingit maxi
me in autūno ⁊ in vere quē alij canes fugi/
unt tāq̄ȝ pestem. ⁊ semꝑ est ꝓsugꝰ ⁊ solivagꝰ
⁊ vadit nutādo ⁊ cancellādo sicut ebrius. ⁊
currit ore aperto ac lingua dependēte. sali
va nimia ⁊ spumosa de eiꝰ ore fluente ꝓfluente
oculos habet reuersos ac rubicūdos. ⁊ au/
res retractas. ⁊ caudā involuit inter coxas
⁊ q̄uis oculos habet aptos. tn̄ offendit ad
omne obiectū pedē suū. ꝯtra quālibet rē pu
gnat. ⁊ ꝯtra vmbrā suā latrat quē timentes
canes fugiūt ⁊ latrāt ꝯtra ipm. Carnē autē
intinctā in sanguine morsure eiꝰ nullꝰ canis
attingit. Et qui ab eo mordent somniāt ter
ribilia. ⁊ in somnio ex putrefactōe sunt timo

rosi. ⁊ irascunt sine causa. stupidi fiūt. vndi/
q̄ circūspiciētes ⁊ inspici a nullo patientes
⁊ si invaluerit passio icipiūt abhorrere om/
nem potū ⁊ timere aquā ⁊ latrāt vt canes. ⁊
ita timēt aquā q̄ cadūt ꝑ timore. ⁊ hi moriū
tur nisi medicādo eis citiꝰ occurrat. Curas
aūt ⁊ remedia quere supra li. de morbis ca.
de venenis. Dicit aūt Pli. li. xxix. q̄ sub lin/
gua canis iacet aliq̄n vermiculꝰ q̄ grece dr
lieta. qui facit canes rabidos. quo extracto
cessat morbꝰ Itē dicit idē. Tāta est violētia
morsus canis vt eiꝰ vrina calcata nocet ho
mini ⁊ maxie si habet vlcꝰ vel vulnꝰ. Itē ibi
dem. Qui vrinā suā eiecerit sup vrinam ca
nis rabiosi dr statim sentire dolorē ilium et
lumbor̄. Itē canis est iracūdus ⁊ malicio/
sus. ⁊ iō vt se vindicet lapidē de quo ꝑcutit
sepe mordet. ⁊ tāto furore ⁊ morsu lapidē ar
ripit q̄ dētes ꝓprios in se frangit ⁊ non lapi
dem sȝ ꝓpriū dentē valde ledit. Itē fraudu/
lentꝰ est ⁊ dolosus vn̄ ⁊ sepe trāseuntibꝫ blā/
diendo cū cauda q̄si arridet q̄s retro mordȝ
q̄n minime ꝯsiderāt. Itē odit baculos ⁊ lapi/
des ac virgas timet. Inter notos audax et
animosus est ⁊ oēs mordere nitit. oīs ter
ret sȝ transiens inter extraneos nihil audet.
Itē auidꝰ est ⁊ gulosus. ⁊ iđo sepe cadavera
ita avide comedit q̄ vomitu ea reicit. sȝ pꝰ
cū esurierit qꝺ turpiter evomuit. turpiꝰ re/
comedit ac resumit Itē canis invidiosus ē
⁊ ideo dicit Avice. q̄ occulte herbas colligit
q̄bꝫ vomitu se purgat invidēs ⁊ dolēs q̄ hēr
be efficaciā q̄s recognoscat. dolēs etiā per/
versus canis si q̄s aliꝰ canis ignotꝰ hospiti
um subintroeat. timēs ne ꝓpter eiꝰ ꝑsentiam
sibi aliq̄d depereat. ⁊ iō pugnat ꝯtra eū. Itē
cupidꝰ est ⁊ parcꝰ ⁊ ad reponendū supflua
studiosus. ⁊ iđo ossa carnosa ⁊ medullata q̄
devorare nō potest canibꝫ nō cōferat sȝ cū di
ligentia reponit in abscōdito ⁊ occultat que
cū esurit solꝰ vorat. Itē immūdus est ⁊ libi/
dinosus. Vn̄ dicit Arist. li. vj. Canes tam fe
mine q̄ȝ mares coitu vtunt q̄ȝdiu vivūt. ita
eñ immūdicie libidinis se exponūt q̄ inter
matrē ⁊ sororē nō discernūt quo ad coitum
Et iō ꝑ in legē mosaycā equali immundicie
subiacet oblatio de ꝑcio canis vel camelle
⁊ de ꝑcio meretricule ꝓstitute. nā tales mi/
sere ꝑsone oīm i libidini indifferent dediūt
canino more Itē antiquꝰ canis piger solȝ eē
⁊ desidiosus. vn̄ dicit Arist. li. vij. q̄ canibꝫ i
senio accidit podagra ⁊ pauci ex eis evadūt

quin podagrici efficiāť. ⁊ ideo tota die dor/
mitāt sup̄ fimarium inter muscas ⁊ vermes
maxime aūt a muscis tūc infestāť circa ocu
los lippiēscẽs ⁊ circa aures in q̄b⁹ ē potissime
vlcerosus. ⁊ q̄uis aliqñ terebrādo pforant
e⁹ aures p̄ pigricia nō resumit vires vt sece
cutiēdo eos abijciat ⁊ expellat. ſ; vix aliqñ/
cũ eas qñ ↄtra faciē ei⁹ volitāt post eas captā/
do cũ ore crepitādo dētib⁹ eas fugat. Tan/
dē canis vlcerosus reste vel fune collo eius
alligata violent⁹ d̄ fimaria trahiť. in fluuio
submergiť. ⁊ tūc terminaťsic ei⁹ misera vi
ta ac finiť. nec ei⁹ pellis detrahiť. nec ei⁹ ca/
ro comediť. ſ; sepulture cōmittiť. ſ; muscis
⁊ vermib⁹ finalit̄ derelinquiť

De catulis Ca. XXVII.

Catuli sunt canis filij diminutiue sic
dicti sic̄ ⁊ catelli. Nā ab his sic̄ vo/
canť filij aliaꝝ bestiaꝝ. vt dic̄ Isid.
li. xij. Di catuli nascunť generaliter ceci ⁊ q̄
ad videndi actū impfecti. nā catuli canū na
scunť cū dentib⁹ serratis q̄uis valde paruis.
Omne aūt aīal habēs dētes p modum serre
dentatos est gulosum ⁊ bellicosum vt canis.
lupus. leo. panthera. ⁊ h̄mōi. ⁊ oīa talia ani
malia generāt fet⁹ impfectos. vt patz supra
libro eodē de aīalib⁹ in generali. ⁊ in oīb⁹
facientib⁹ filios incōpletos causa est gulosita
tis. q: si expectaret vsq; ad cōplementū fet⁹
matrē sugēdo interficeret. et ideo oportz vt
festina sit in talib⁹ natura. q̄re supra li. eodē
Nā sicut dic̄ Solin⁹. Catuli canū q̄ndam
apud veteres erāt in summo honore habiti
vt dicit Pli. li. xxix. Catulos inq̄ lactentes
adeo puros estimauerūt ad cibū antiqui vt
etiā eos placandis numinib⁹ offerrent loco
hostiaꝝ quoꝝ sanguie nihil ↄtra toxica pu
tabaťvali⁹. ⁊ adhuc in p̄nti iubēt auctores ↄ
morsus venenosos vulnerib⁹ salubriť adhi
beri. nā catuli apti ⁊ ictib⁹ serpētis appositi
calidi venenū extrahūt. dolarē mitigant. et.
adhibitus remedijs membꝝ sauciū tutū red
dunt. vt dic̄ idē. Et hi catuli q̄to nascuntur
cit⁹ tāto visum vidēdi recipiūt tardius. vt
sup̄ dic̄ Aristo. Silr̄ quanto vberiori lacte
nutriunť. tāto tardi⁹ i vidēda pficiūť. Ma
trem adhuc ceci diligūt. voce ⁊ odore eā re/
cognoscūt. mā mas eius requirunt. ⁊ si mater
ex aliquo casu oppresserit a custori dēte pa/
pillam cōp̄munt ⁊ lac vberi⁹ effundere d eā
tium acumine matrē cogūt. qñ esuriūt que
rulando ⁊ clamitādo vbera materna q̄runt
⁊ ita dicunť sugere mā mas in ordine prout
iacuerāt in matrice. ⁊ ille catul⁹ q̄ fortior est
ac melior p̄ius ad lac admittiť. et a matre di/
ligiť teneri⁹ ⁊ foueť. a catulis venaticis cib⁹
ex industria debet subtrahi ne eas cōtingat
ex pastu sup̄fluo impinguari. Ex nimia cm̄
crassicie ⁊ impinguatiōe ad p̄dam segniores
⁊ ad cursum fierēt tardiores. Quāuis aūtē
animalia sint melācolica ex cōplexionabili
qualitate. ex dispositiōe cm̄ mēbroꝝ sunt agi/
les. Sūt cm̄ leti plurimū ac ludētes. ⁊ hoc
accidit ex etate. qñ ꝯo sunt sepabiles a lacte
tūc sunt abiles ad instruendū ⁊ hoc tam ad
venandū q̄ etiā ad ludendū ⁊ ad gregē cu/
stodiendū a lupis ac tuendū. Qui ꝯo ad cu
stodiā dom⁹ sunt deputādi debēt de die i lo
co obscuro ēcludi ⁊ vinciri. ⁊ sic d̄ nocte erūt
ↄtra fures magis seui. nā taliū canū est offi
ciū de die quiescere ⁊ dormire. de nocte ꝯo
vigilare. ⁊ ↄtra fures curiā circuire. Vitu/
perabilis cm̄ est canis q̄ d̄ die vigilat latrat
⁊ circuit. d̄ nocte ꝯo dormitat ⁊ latitat ⁊ ob
mutescit. Mal⁹ etiā est canis siue sit senex
siue iuuenis. q̄ de die custodit aues a lupis
dū sunt in pascuis. d̄ nocte eas strāgulat dū
sunt in caulis

De castore Capl̄m. XXVIII.

Castor est bestia mirabilis que cum
quadrupedib⁹ viuit ⁊ gradiť i terris
sub aquis aūt natat ⁊ cōmoraťcum
natatilib⁹ sicut piscis. ⁊ est castor a castrādo
sic vocat⁹. vt dic̄ Isi. li. xij Nā eoꝝ testiculi
medicine sunt apti. pp̄ter quos cū p̄senserit
venatorē ipi se castrāt ⁊ morsib⁹ sua virilia
amputāt ⁊ detruncāt. vt dic̄ idem. de q̄bus
cicero ait. Redimūt se ea pte corporis p̄pt quā
maxime expetunť. ⁊ iuuenalis Qui se eunu
chum facit cupiēs euadere damno testiculi
dicunť aūt castores fibri q̄ ⁊ pontici canes
dicunť. Hucusq; Isi. De castorib⁹ aūt dic̄
Plini⁹ li. xi. c. iij. Ponto inq̄t vnū dicūt ge/
nus animaliū esse q̄d nūc terrenā nūc aqua
ticam ducit vitā in extremis aquaꝝ et flu/
minū ripis domas ⁊ cauernas sibi edificat
miro artificio in extremia aquaꝝ ⁊ fluminū
ripis p̄paratas. Nā hec aīalia pariter ī gre
ge viuūt. suā spēm diligūt. pariter etiā ↄgre
gati fibri dentib⁹ ligna p̄scindūt. ⁊ p̄scisa de
silua ad latibula sua miro modo deferūt et
deducūt. nā vnū p vehiculo pedib⁹ eleuaťs
supinū in terrā sternūt. inter cuius coxas ⁊
crura abscisa ligna ordināt ⁊ cōponūt. ⁊ cū

trahētes ad suas māsiunculas a lignis ipꝫ cconcrant ꝛ multa subtilitate ex compor̄ta/ ta materia habitacl'a fortia sibi parāt. Sūt aūt eaꝝ domūcule bicamerate vel tricame rate que quasi p̄ tria tabulata seu solaria sūt distincte. Aqua crescēte loca superiora īha bitāt. decrescente aūt in inferiori p̄te habi/ taculi sese locāt ꝛ p quoddā foramē ī solario quolibet ex industria p̄parato caudā suā q̄ piscee est nature submittit aque sine cui⁹ p̄/ sentia nō potest cauda ei⁹ sine corruptōe ali qua p̄manere. Animal est mirabile ꝛ mon/ struosum cui⁹ cauda tm̄ piscis ꝛ totum resi duū sui corp̄is naturā habet quadrupedis animalis. Est aūt in magnitudine ad mo/ dū parui canis habēs pedes quasi caninos a p̄te posteriori cū quib⁹ p̄ncipaliter ambu lat a p̄te vero anteriori duos habet q̄si anse rinos cū quib⁹ p̄ncipaliter in aquis natat. pellē habet valde p̄ciosam p̄ qua venat̄. dē tes aūt habet acutos ꝛ serratos ad modum canis. nec est velocis mot⁹ quia habet tibi/ as valde breues. habent aūt castores duos testiculos in magnitudine p̄portionē cū p̄/ uo corp̄e nō habētes. ꝛ hos castoreū noīa mus. Et de his dicit Plin. li. xxxij. ca. iij. sic Castores inquit sibi amputāt testiculos q̄s castoreū dicim⁹ ne capiant̄ a venatoribus. Negat sextus diligentissim⁹ medicine per/ scrutator. imo dicit eos sic esse obstrictos et spīe dorsi sic adherētes vt adimi nō possint sine vita animalis. Item idē dic̄ Plat. ꝛ eti am Dyas. q̄ nō est tāte discretōis q̄ sciret se liberare taliter ꝛ hoc quotidie patet ī casto/ ribus qui in diuersis locis inueniunt̄. vnd' qd̄ dic̄ Isid. ꝛ phisiol'. de eoꝝ castratiōe nō de visualib⁹ fibris. sꝫ de aliquib⁹ alijs aīma lib⁹ que castorib⁹ assimilant̄ in testiculis est forsitan intelligendū. Valet aūt castoreum veꝝ ꝛ nō sophisticū ꝯtra maximas corporis passiones. vt dic̄ Pli. ibidē. maxime si fuerit castoris nec nimis iuuenis nec nimis senis ꝛ sic sunt eligēda castores duplicata. ex vno nexu dependētia. ꝛ vno neruo copulata. q̄a talia nō possūt de facili adulterari. Mul/ ti eīn accipiūt vesicā animalis ꝛ replent eā sanguine castoris addito modico vō casto/ reo p̄pter odorē. ꝛ modico piperis p̄pt' sa/ porē acutiorē. et colligāt collū vesice vt vi/ deatur esse neru⁹. Sed ab vno collo duas vesicas depēdere est impossibile. ꝛ ideo illō castoreū est meli⁹ qd̄ duplicatū depēdet ab vno neruo. Est eīn eligendū qd̄ mediocrit' in sapore est acutū quia si nimis est acutum ꝛ quasi terrenū. sophisticatū est maxīe si nō habet neruos intricatos. vt dicit Dyas. vn̄ laudabile est qd̄ mediocriter est acutū ꝛ glu tinosum nō hūs saporē horribilē neqꝫ salsū quia cū sale aromatico frequenter sophisti cat̄. vt dic̄ Pli. ibidem. Quāto aūt est recēti us tāto est meli⁹ ꝛ efficacius in medicina. et est signū q̄ nō est adulteratū qn̄ duo testes habēt quasdā pelliculas vel folliculos sibi essentialiter adherētes plenos pinguedine vnctuosa. Per septē annos potest in multa efficacia cōseruari. ꝛ debet poni in medicia sine pellicula exteriori ꝛ modo debito pōde rari. Virtutē eīn habet dissoluēdi. ꝯsumēdi. et attenuādi. et loca neruosa maxīe cōfortādi. Vn̄ valet ꝯtra multa mala. nā epilenticꝭ cō uenit. ꝛ subuenit ꝯtra capitis frigidas passi ones. paralisim lingue soluit ꝛ loquelā red dit subito ablatā. si tantū sub lingua ponat̄ ꝛ resoluat̄. cōtra vniuersalē corpis palisim valet si decoctū in vino cūꝫ ruta ꝛ saluia in potu sepius assumat̄. excitat cerebrū ꝛ com mouet ꝛ cōfortat. sternutationē p̄uocat. p̄t' qd̄ inde etiā litargic⁹ excitat̄. somnū p̄uocat ꝛ ꝯcilīat. si cū oleo rosaceo caput d' castorea p̄ungat̄ ꝯtra venena fortissima vt scorpiōis aranee ꝛ ceraste serpētis ꝛ p̄stere oppitulat̄. vt dic̄ Pli. li. viij. c. iij. Eius etiā vrina valꝫ ad quelibet p̄dicta. vt dicit idem ꝛ p̄uocat menstrua. adiuuat cōceptionē ꝛ multa alia ꝛ eius pinguedo maxime est efficax in vng/ uentis

De ceruo Capitulū. XXIX.

Eruus a ceraston grece. i. cornu dr̄ latine. vt dic̄ Isid. li. xij. vbi subdit di cēs Cerui inīq̄t s'pentū sūt inimici. q̄ cū se grauatos aliqua infirmitate p̄senserit spū nariū eos extrahūt de cauernis ꝛ supe/ rata pernicie veneni eoꝝ pabulo reparant̄. Diptannū herbā ipi p̄mitus p̄diderunt. nā eo pasti excutiūt sagittas. qū a venatoribus vulnerant̄. mirant̄ aūt fistulaꝝ sibilū ꝛ ī ar monia delectant̄ Erectis aurib⁹ acute audi unt. submissis nihil. flumina immēsa ꝛ ma/ ria trāseunt ꝛ fortiores sūe in natādo prece dunt. quoꝝ clunib⁹ debiliores in natādo ca pita supponūt que sibiīnicē succedētes la bores leui⁹ pōdus ferūt. Hucusqꝫ Isidor⁹. Eadē verba dicit Pli. li. viij. c. xxxij. vbi ad dit ad hec verba. Ceru⁹ inquit est aīal pla/

idissimum qui vigēte vi canū ad hominez
ltro fugit. Et quādo cerua est paritura mi
ius cauet semitas tritas ab hominib⁹ q̄s se
nitas feris cognitas ꝛ secretas. Post ortuz
returi sideru cōcipiūt ꝛ octonis mēsibus
artus ferūt Interdū etiā geminos in pari
ndo edūt. A tpe cōceptus femine a marib⁹
sepant ꝛ discedūt. sed mares retēta rabie
bidinis seuiūt. glebas ꝛ scrobes vngul' fo
innt. ꝛ coꝝ rostra tūc nigrescūt donec ab i
rib⁹ aliquib⁹ abluant. Femine autē ante
artū purgant ꝛ vtunt quibusdā herbis q̄/
us fet⁹ in vtero meli⁹ retinet ꝛ in partu fa/
liuo liberat. post partū duab⁹ herbis. s. ca
io ꝛ sisolis paste redeūt ad fetū ꝛ illaꝝ her
arum succo imbute. filijs lactis exhibent
utrimentū. part⁹ editos ad cursū exercēt.
se parare eos ad fugā docēt. ad ꝓrupta eos
ucūt. et saltādi modū eis indicāt ꝛ ostēdūt.
tūc mares solati desiderio libidinis pabu
auide petūt. ꝛ vbi nimis pingues se sense
nt latebras querūt. quia incōmodū pōde
s corpis p̄mescunt. ꝛ quādo fugiunt cur
im nō cōtinuāt. sed statim respiciunt et q̄n
l eos prope ventū fuerit rursus p̄sidia fu/
querūt. aurib⁹ erectis vocē canū audiūt
fugiunt. quib⁹ submissis p̄iculū non p̄sen
unt. tante sunt simplicitatis vt omnez mi
nt ꝛ stupeāt nouitatē. vnde equo vl' buba
ad eos accedēte ita in ip̄m respiciūt q̄ ho
inē p̄us iuxta se venientē ꝛ sagittis īpete/
volentē nō attendūt. Quādo trāsnatant
aria gregatim ꝛ recto ordine incedunt et
pe vicaria se innātes. nō visu sed odore ter
is petūt. et cū ceru⁹ animal sit cornutum.
oc inter alia aīalia habet ꝓpriū q̄ ānis sin/
ulis in vere mutat cornu suū. ꝛ tūc quia ē
iermis. de die sibi querit latibula ꝛ latet q̄
sq̄ crescentib⁹ cornib⁹ iterato noua sibi ad
eniat armatura. Quādo aūt deijcit cornu
extrū ob inuidiā abscōdit illud dolens ne
uis inde accipiat medicinā. Deprehenditur
uoꝝ etas p̄ cornuū ramos. qui ānis sin
ulis sibi addit ad viuendū singaddit vnū
sq̄ ad septē annos. et ab eo tpe annis sin/
ulis similia renascunt. nec pōt etas discer
i. Simili modo senecta dentib⁹ declarat.
nt eñ paucos aut nullos habet nec tn coꝝ
ib⁹ inus ramos imo ante frontē preminēt
tinorib⁹. Si fuerint castrati āteq̄ habeant
ornua vlterius nō nascunt. ꝛ si post nunq̄
mittunt. Quādiu carēt cornib⁹ nocte p̄ce/
dunt ad pabula nō de die. calori solis ea ex/
ponunt vt indurent. Ad arborē ea postea lē
niter fricant coꝝ fortitudinē experientes. ac
pruritū quē ibi sustinēt cortices durities amo
nentes ꝛ cū ea senserint roborata p̄deūt ad
pabula in aperto Quīq̄ ex attritu arboꝝ ab
edera arbori inherēte innodant eoꝝ cornua
ꝛ sic facilius capiunt. Serpētib⁹ ꝯtrariant
intantū q̄ odore cornu coꝝ exusti edes fugi
unt. c⁹ coagulū oīm anguiū sanat morsus.
Diutissime viuit plus q̄ centum annis. qd̄
cōpertū est p̄ ceruos captos. p̄centū annos
post mortē Alexandri ab eorundē torquib⁹
aureis adoptos ꝛ insignitos. Febriuz mor
bos non sentit hoc animal quoniā sibi me/
detur ꝯtra morbū. Huiusq̄ Plini⁹ li. viij.
ca. xxxij. Scdm aūt Aristo. ꝛ Auic. Ceru⁹
est aīal nō hñs fel nisi in intestinis. ꝛ ideo hz
intestina amara ꝛ fetida ꝛ iō nō comedūt ea
canes nisi sint famelici supra modū. Itē di
cit Arist. li. ij. aliqui putāt ceruos habere fel
in aurib⁹. vt dic̄ Aristo. s3 hoc est falsum vt
dic̄ Auic. s3 habēt quandā humiditatē silēz
humiditati splenis Itē idem sanguis ceruī
sicut ꝛ leporis nūq̄ coagulat. s3 semper ma
net liquid⁹ contra naturā aliū bestiarum. ꝛ
nullū animal mutat cornua nisi ceru⁹. cu⁹
cornua sunt solida. et ideo ponderosa. vnde
ip̄a abijcit ꝓpter pōdus. ꝛ hz conos q̄tuor.
magnos dētes in vna pte coni. ꝛ q̄tuor in
alia q̄b⁹ molit cibos. ꝛ duos dētes altos q̄s
calmos. ꝛ mas habet maiores q̄ femina. et
declinat ad inferi⁹. vt dic̄ Auic. Itē Arist.
li. viij. opinant inquit de ceruo q̄ inter oīa
quadrupedia siluestria sit discretissimuz. ex
hoc q̄ parit iuxta viā vbi aīalia ꝓpter hoīes
non accedūt. Et fugit lumen solis cū filijs
ꝛ querit loca densa sicut cauernas lapidiz
q̄ nō habēt nisi vnū introitū. q̄n ibi pōt pu
gnare cū alijs aīalib⁹ Nā vt dicit ibidē Cer
ui pugnāt etiā ad inuicē pugna forti ꝛ vict⁹
obedit obediētia forti. et timet maxie vocez
vulpis ꝛ canis Et ceruus q̄n impinguat la
tet ne inueniatur a venatorib⁹ ꝛ propter pin
guedinē interficiat. et subdit ibidē. Uenatō
aūt ceruoꝝ sic fit. vnus venatoꝝ sibilat ꝛ ca
nit. ꝛ ceruus delectat in cantu ꝛ seq̄t ipsum
cantū et interim ali⁹ eū trahit cū venabulo
ꝛ occidit. ꝛ q̄n agitat ceruus fugit ad fluuiū
vel ad stagnū si potest transnatare aquā. re
sumptis virib⁹ ex aque frigiditate euadit ve
natores. q̄n aūt capitur ingit ꝛ lacrimatur

Itē qn̄ canes ipm insequunt̄ ꝛ inuenit biui um nō directē currit vestigijs. ſꝫ nunc istac nūc illac trāsuersaliter mutat salt⁹. ꝛ tūc cona tur trāsilire ꝑ multos passus vt sic ꝑ ꝯtrari os ꝛ ambiguos salt⁹ ei⁹ vestigia a canibus odore ipm insequētibꝫ difficili⁹ sentiat̄. Itē vt dic̄ idē. cerue difficiliter pariūt fet⁹ suos qđ cognoscit̄ ꝑ incuruationē corꝑis ꝛ rugi tum. ꝛ iō comedit draconteā vt facili⁹ a ꝑtu liberet̄. ꝛ cū pariūt subito comedūt secūdi ná anteq̄ȝ in terrā cadat. ꝛ opinant̄ de ista se cūdina q̄ sit venenū. vt dic̄ idē. Alias cerui ꝓprietates ꝓsequit̄ Arist. li. viij. quas supra Plini⁹ recitauit. Dīc aūt Pli. li. xxviij. Cer ue cū senserint grauatē lapidē deuorāt cu ius bn̄ficio adiuuent̄ ꝛ idē lapis in ipa mor tua q̄nq̄ȝ in eis exteramētis reꝑit̄. ꝛ h̄ lapis miro mōdo iuuare mulieres q̄ sunt ꝑgnā tes. Idē faciūt officula q̄ in ei⁹ corde inueni unt̄. vt dic̄ idē. ꝛ est illud os qđ inuenitur ī corde ceruoꝝ supra modū vtile ꝯtra multas corꝑa passiones. ꝛ in omnibꝫ nobilibꝫ cōfe ctionibꝫ admiscet̄. vt ait Dyas. Plini⁹ ꝛ etiā Cōstantinus

De ceraste Ca. XXX.

Cerastes est serpēs cornut⁹. vt dicit Isid. li. xij. habet eīm quedā cornua ex vtraq̄ȝ parte capitis ad modum cor nuū arietis circūuflexa. totum autem cor pus suū occultat sub arena. sol' cornibꝫ sine cooꝑculo derelictis que videntes auicule cre dūt de cornibꝫ q̄ sint ſm̄es. ꝛ dū aues ea ca pere ꝛ inde refici nitūt̄ a doloso serpēte ex i ꝓuiso subito rapiūt̄. obsidet eīm vias ꝛ se mitas occultas ꝛ tā hoīes q̄ȝ equos quos ī caute ꝑ semitas ambulare cōspicit occulto morsu interficit ꝛ occidit. Glo. aūt sup penlt̄. ca. Gen̄. videt̄ dicere q̄ cerastes aspēs ē regu li q̄ tāte est ꝑniciei q̄ si ei⁹ venenū solummō vngulā eq̄ tetigerit ꝛ equū ꝛ equitē subito ꝑimeret ꝛ necaret. ꝛ iō vbi nos habem⁹. fiat dan sicut coluber ī via. cerastes ī semita. di cit alia lr̄a. fiat sicut coluber ī via. ꝛ sicut re gulus in locato. Alij aūt dicūt q̄ genus est aspidū summe virulētie ꝛ malignitatis. q̄re supra in littera A. d caspide. quia ibi fit mē tio de ceraste

De cornu Ca. XXXI

Cornu vt dic̄ Aristo. li. iij. est d natu ra ossis osse molli⁹. cartilagie duri⁹ sicut ꝛ vngule aialiū. ꝛ oīa talia pn̄t mollificari ad ignē. vt dic̄ ibidē. q̄ colores cornuū sicut ꝛ soleaꝝ erūt ſm colorē ꝑiloꝝ corꝑis aīalis. vn̄ si coriū est nigrū tūc pili ꝛ cornua erūt nigra. ꝛ sic de alijs. Dant̄ autē aīalibꝫ cornua ad sui defensionē loco armo rum. ꝛ iō ponūt̄ in extremitate capitis vt sem per sint parata ad resistēdū iniurie impug nātis. ꝛ oīa cornua sunt vacua ꝛ cōcaua ꝛ ro tunda p̄terq̄ȝ cornua cerui q̄ dura sunt ꝛ so lida. ꝛ sunt multe ramificatōis. Et nullius aīalis cornua mutāt̄ nisi sol⁹ cerui. q̄ omni anno sel' ꝓijcit sua ꝛ vnū abscōdit qđ vix pt̄ inueniri. vn̄ dr̄ in ꝓuer. vade vbi ceru⁹ ꝓijc cornu suū. vt dr̄ li. viij. Itē dr̄ li. iiij. fortior est ꝯtinuatio cornuū cū cute q̄ȝ cum osse. et iō dic̄ Arist. q̄ quedā aīalia mouēt cornua sicut auriculas ī regione q̄ dr̄ austrage. Et idē dic̄ Auic. q̄ hoc dic̄ Aristo. de sua terra que dicebat̄ sic. Eadē aūt est materia cornu um ꝛ vnguiū ꝛ soleaꝝ. q̄ fumi⁹ vaporosus a cordis calore resolut⁹. vt dic̄ Cōstan. ꝛ ideo aīalia magni fumi a natura forti calore cor dis resoluti vi caloris ad extrema corꝑis trās fusi mag̃ habēt cornua ꝛ fortia ꝛ maxime si ista fumosa materia vel ꝓpt̄ nimiā sui sa[...]li tatē trāseat in pilos. vl' si nimis fuerit [...]re stris ꝛ grossa in dētes transeat ꝛ [...] os. ꝛ iō optime dic̄ Aristo. li. iij. c. de dētibꝫ q̄ aīa lia habētia in vtraq̄ȝ mādibula dētes ꝛ cul mos. nō hn̄t cornua. vt patet ī elephātibꝫ ꝛ ī oꝑis. Oīa etiā quadrupedia dētes habētia in inferiori mādibula tm̄ ꝛ vngulas scissas hn̄t cornua ꝛ rumināt. ꝛ hn̄t duos ventres. imo plures vt sup̄ dictū est. vn̄ pluralitas cornuū se habet ꝯsequent̄ ad scissurā solea rum. ꝛ iō asin⁹ indic⁹ hꝫ cornu vnū tantū ꝛ soleā integrā sic equ⁹ ſꝫ nō ruminat. vt dic̄ Aristo. ꝛ Auic. Tāta aūt est affinitas inter vngulas ꝛ cornua q̄ iubet Arist. vaccā pa tientē dolorē in vngulis pedū. vt cum oleo ꝛ alijs medicinis inter cornua inungat̄. De vtilitate aūt cornuū ꝛ vnguiū dictū est sup̄ lr̄a B. de boue.

De cocodrillo. Ca. XXXII.

Cocodrillus a croceo colore ē dict⁹ vt dic̄ Isi. aīal quadrupes. vt dicit Isi. li. xij. in. c. de piscibꝫ. In terra ꝛ ī aq̄s valēs lōgitudine fere. xx. cubitoꝝ. den tiū ꝛ vnguiū imanitate armatū. tāta ē ei du ricia cutis q̄ȝuis fortiū lapidū ictus ī tergo recipiat nihil oīno curat. nocte ī aq̄s. die in terra q̄escit. oua ī terra fouet q̄ ouis anseris sūt maiora. mascul⁹ ꝛ fēia vices seruāt. hūc

quidã pisces serratã cristam habẽtes tene-
ra ventris desecãtes interimũt. Et dr ꝙ so-
lus inter animalia superiorẽ mandibulam
mouet. Hec oĩa dic̃ Isid. Et dic̃ Pli. li. viij
ca. xxvj. Cocodrillus est aĩal nilũ inhabi-
tãs lingue vsu inter aĩalia terrestria caret
sola supiori mãdibula existẽti mobili mor-
sum imprimit venenosum. Dẽtes habet hor-
ribiles ad modum pectinis siue serre ꝛ eul-
mos ad modũ apri. Nullũ aũt aĩal ex tã par-
ua origine crescit in tã magnũ aĩal sic coco-
drillus. Aĩal est valde gulosum ꝛ multũ co-
medit. vñ qñ est sacur iacet iuxta litꝰ ructãs
ꝓ repleuõe. superuenit aũt auis modica q̃ di-
cit apud eos grienschilles. apud italos aũt
dr oim auiũ rex. ꝛ volat ante os eiꝰ quã ali-
quotiẽs a se repellẽs tãdẽ fauces aperit ani
ꝛ eã intrare pmittit. ꝛ hec auicula pmo eum
leniter vnguibꝫ scalpit ꝛ facit quẽdã pru-
ritũ in cuiꝰ dulcedine delectatꝰ statĩ obdor-
mit. auicula aũt cũ sentit eũ dormire. statim
illabit in eiꝰ ventrẽ ꝛ quasi telũ statim eum
pforat ꝛ corrodit. In ventre eñ ẽ valde mol-
lis. ꝛ ideo a piscibꝫ spinas ꝛ cristatas pinnu-
las in dorso habentibꝫ de facili superat. Et
hũ dic Pli. Hec belua insequit fugientes ꝛ
is est terribilis. sed est fugax ↄtra serpẽtes.
hebetes aũt habet oculos q̃diu est ĩ aqua.
sed extra aquã nimis acute vidꝫ. In hyeme
ꝑ quattuor mẽses maxime se abscõdit. sed ĩ
vere exit. ꝛ q̃diu viuit semꝑ crescit vt dicit.
Huiusqꝫ Pli. li. viij. c. xxvj. Dicit aũt phisi-
ologus. Cocodrillus si quẽdã inuenit ho-
minẽ iuxta litꝰ interficit eũ si potest. ꝛ pmo
plorat sup eũ ꝛ postea deuorat ipm. et dicit
ꝙ de eius fimo fit vnguentũ vñ facies mu-
lierꝝ sophisticant vt senes ꝛ rugose. iuuencu-
le ꝑ tempꝰ videãt. Herbas libẽter comedit
inter quas enidros serpẽs paruulꝰ q̃ ei ini-
micat caute se inuoluit. ꝛ dũ cocodrillꝰ her-
bas carpit serpentẽ transglutit q̃ intrãs ven-
trem eiꝰ oĩa interiora carpit ꝛ sic interimit eũ
ꝛ occidit. et sic illesus exit. Item Isid. li. xij.
dicit ꝙ idẽ vermis insidiat cocodrillo quã-
do dormit ꝛ tũc inuoluit se in luto ꝛ intrat ꝑ
ventrẽ eiꝰ. Dicit ad hoc Solinꝰ ꝙ insidiat
quibusdã paruis auibꝫ que generant inter
herbas nili. que euolãt ꝑpter calorẽ solis ꝛ ĩ-
trant ventrẽ cocodrilli ꝛ comedũt ꝑmes vẽ-
tris auis. et sic purificat belua a vermibus.
Habet aũt coriũ ita durũ ꝙ vix gladio pfo-
ratur. habitat in aqua tã de die q̃ de nocte.
quia aqua calidior est de nocte q̃ de die. re-
tinet eñ radios solis ꝛ ibi agitat ꝛ sic fit ca-
lida ipa aqua. et nõ habet linguã ꝓminentẽ
ad vociferandũ. sed habet paruã linguã in
parte inferiori sicut habent pisces ad gustũ
vt dicit idem Solinꝰ ꝛ etiam Aristoteles ꝛ
Auicẽna ꝛc̃.

De colubro Ca. XXXIII.

Coluber dr quasi colẽs vmbras. vel quia labit in lubricos tractꝰ flexibꝫ sinuosis. Nã lubricũ dr quicqd labitur dũ tenet. vt dicit Papi. Coluber cer-
uam fugit. leonẽ interficit. vt dic̃ Isidorꝰ. ꝛ
rutã odit. pellẽ deponit. neruorꝝ ꝛ arborꝝ cõ-
cauitates diligit. lac libẽtissime bibit. dẽtibꝫ
ꝛ cauda ledit ꝛ venena infundit. iuxta sepes
soli se exponit. canes fugit. muscas comedit
ꝛ puluerẽ lingit. quere de angue supra. Di-
cit aũt Pli. li. xxx. ca. iiij. Pinguedo colubri
aquatici valet cõtra morsum cocodrilli. et
si quis secũ habuerit fel colubri a cocodril-
lo nõ ledet ↄtra ipm belua nil audẽte

De Damula Ca. XXXIIII.

Damula siue dama sicut ait Papias capreã est agrestis. vt dic̃ Isid. li. xij. damula est vocata eo ꝙ de manu ef-
fugiat. timidũ eñ est animal ꝛ imbelle ac im-
becille. vñ nescit se defendere nisi fugiendo
habẽt eñ ꝑ armis abilitatẽ membrorꝝ ꝛ ad
fugã leuitatẽ. Vñ dicit Marcialis. Dente
tuet aper. defendũt cornua ceruũ. Imbel-
les dame quid nisi preda sumꝰ. Mõtuosa
loco ꝛ nemorosa diligit. gramina medicina-
lia ꝛ aromatica comedit. ramusculorũ ter-
sos ꝛ extremitates carpit. quãdo est vulne-
rata dracontea comedit. et sic de corpe telũ
extrahit. vt dic̃ Isi. li. v. Sanguis eiꝰ est medi-
cinalis s̃m Pli. li. xxviij. neruos cõtractos
remollit ꝛ articulorꝝ dolorẽ soluit. venenũ
excutit ꝛ expellit. damulã odiũt serpentes ꝛ
fugiunt ꝛ eius anhelitũ sustinere nõ possũt
vt dicit idẽ. acutissimi est visus et velocis
cursus. quere supra de capres agresti

De dromedario
Capitulũ. XXXV.

Dromedariꝰ est dromedorꝝ vel dro-
medarꝝ custos. dromedꝰ aũt est q̃-
dã genꝰ cameli. vt dic̃ Isi. li. xij. dromedꝰ in-
q̃ est genꝰ camelorꝝ minoris stature q̃ came-
lus. sꝫ lõge velocioris cursus. vñ ꝛ nomẽ ac-
cepit. nã dromos grece cursus velox dr. Ce-
tum eñ miliaria ꝛ amplius pergit vno die

Et ſdem aīal ruminat ſicut bos ⁊ camelus
vñ dromedarij ꝓprie ſūt magiſtri dromedo/
rum. vt dicē Pap. tñ glo. ſup Iſa. lx. drome/
darius aūt vel dromas. vtrūqꝫ dr. eſt aīmal
camelo minꝰ ſed velociꝰ. Madyan enim ⁊
epha regiones ſunt trans arabiā camelis ⁊
dromedarijs abūdantes ⁊c. Caſtrant᷑ in iu
uentute vt ſint ad curſum aptiores. vt dicit
Auič. ⁊ ne moti cupiditate feminaruꝫ a ſuo
curſu retardent᷑. Tāte em̄ ſunt velocitatꝭ ꝓ
pter paſſus amplitudinē. maximū em̄ hñt ⁊
latiſſimū paſſum. vt dicit Ariſto. ⁊ Auič. et
Pli. li. iij. ⁊ etiā ꝓpter ītēſam caliditatē. Ani
mal em̄ eſt calidiſſimū ex cōplexione natu/
rali. vñ caloris fortitudo ꝯſumit in eis vn/
ctuoſitatē omnē ⁊ pinguedinē ⁊ nō ꝑmittit
eos mole carnea nimiū onerari. Item velo
ces ꝓpter mēbroꝝ abilitates ſunt. nā graci/
lia ⁊ longa habēt crura ⁊ multū neruoſa. et
ideo abiles ſunt ad motū ⁊ fortes ad ꝯtinu/
andū curſum ſuū. Itē leues ſunt ꝓpt̄ victꝰ
paucitatē. nō em̄ animalia ſunt magni cibi
imo pauciſſimo cibis ſunt cōtenta. Fenuꝫ
em̄ ⁊ cortices comedūt ⁊ dactiloꝝ oſſa val
de diligūt quibꝰ etiā poſt longiſſimos terre
circuitus de veſpere cōtenti ſunt. vt dič pli.
Eoꝝ em̄ ſanguis valde eſt calidus acutus
⁊ ſubtilis. et ideo eorū lac valde ſubtile ⁊ li/
quidū eſt plus ꝙ̄ alioꝝ animaliū. vt di. Cō
ſtan. ⁊ minus nutritiuū ⁊ magis calefacti/
uum ⁊ groſſoꝝ humoꝝ inciſiuū. quere ſuꝑ
de camelo. Eedē em̄ fere ꝓprietates ſunt iſti
us ⁊ illius

De dipſade Ca. XXXVI.

Dipſas ⁊ dipſades feminini eſt gene
ris. ⁊ eſt idē ſerpēs qui latine dr̄ ſitu
la. ſic dicta eo ꝙ quē momorderit ſi
ti pereat. vt dič Iſi. li. xij. Adeo aūt ſūt dip/
ſades paruule vt cū calcant᷑ vix videantur.
quaꝝ venenū ante extinguit ꝙ̄ ſentiatur ita
ꝙ vix ſentit triſticiam moriturus. Eſt autē
ſpecies aſpidis. vt patet ſupra de aſpide. q̄/
re ibi.

De dracone Ca. XXXVII.

Draco maiorꝰ eſt cunctoꝝ ſerpentuꝫ
vt dicit Iſid. lib. xij. Hūc greci dra
conta vocāt. vt qui ſepe a ſpeluncis
abſtractꝰ fert᷑ in aerē. excitaturqꝫ ꝓpter eum
aer ſimiliter ⁊ mare cōtra eius ventū intume
ſcit. Eſt aūt criſtatus paruo ore. et artis fiſtul'
ſpūm trahit ⁊ linguā exerit vel erigit. dētes
habet acutos ⁊ ſerratos. vim aūt habet nō
in dentibꝰ ſed in cauda. ⁊ verbere plꝰ ꝙ̄ ictu
nocet. Nō habet aūt tantū de veneno ꝙ̄tū
⁊ alij ſerpentes. quia ad mortē alicui inferē
dam nō ſunt illi neceſſaria venena q2 ſi quē
ligauerit occidit. a quo nec elephas tutꝰ eſt
corꝑis ſui magnitudine nam circa ſemitas
delitēſcens ꝑ quas elephantes gradiuntur
crura cauda ſua alligat ⁊ innodat ⁊ ſuffoca
tos perimit atqꝫ necat. Gignit᷑ aūt in india
⁊ in ethyopia in ipo incēdio iugis eſtus. vt
dicit Iſi. li. xij. De draconibꝰ aūt dicit Pli.
lib. viij. c. xiij. Draco inquit. xx. cubitoꝝ ma
gnitudine naſcit᷑ apud ethyopes. Solēt au
tem quattuor vel quiqꝫ decē vel vndeci mu
tuo ſe cōplecti ⁊ erectis capitibꝰ veliſicare ꝑ
mare ⁊ flumina ad pabula meliora. Itē. ca.
xij. Inter elephātes ⁊ dracones ꝑpetua eſt
dimicatio. Nam draco cauda ꝯſtringit ele/
phantē. ⁊ elephas pede ⁊ ꝓmuſcida ꝓſternit
draconē. draco aūt nexu caude innodat pe
des elephātis ⁊ cadere eū facit. Sed nō im
pune. q2 dū interficit elephantē interficitur
caſu eius. Itē ca. xiij. Elephas videns dra
conem ſuꝑ arborē nitit᷑ eam frangere vt per
cutiat draconē. draco aūt inſilit in elephan
tem ⁊ captat eū mordere inter nares ⁊ ipe/
tit oculos elephātis ⁊ qñqꝫ excecat eū. ⁊ qñ
qꝫ inſilit ſuꝑ eū a tergo ⁊ mordet euꝫ ⁊ ſugit
ſanguinē eꝰ. tandē ṽo poſt longū ꝯflictū ele
phas ex ſubtractiōe ſanguinis debilitat᷑ in/
tantū ꝙ cadit ſuꝑ draconē ⁊ moriēs interfi
cit ſuū occiſorē. Cauſa q̄re ita appetit eꝰ ſan
guinē eſt frigiditas ſanguis elephātis quo
draco appetit infrigidari. vt dič Iſid. Suꝑ
illū aūt locū Ihere. xiiij. attraxerūt ventuꝫ
ſicut dracones. dicit Hiero. Draco eſt aīal
valde ſitibundū intantū ꝙ vix poteſt aq̄ ſati
ari. ⁊ iō aperit os vēto vt ſic extinguat ardo
rem ſitꝭ. vñ cū videt naues ī mari ⁊ maximꝰ
eſt vētus ꝯtra velū volat ad velū vt ibi hau
riat ventū frigidū. et qñqꝫ ꝓpter magnitudi
neꝫ corꝑis ⁊ ꝓpter eius fortē impetū ſubuer
tit nauem. ⁊ nauteqñ vidēt appropinquare
draconē qō ꝑciplūt ex timore aque contra
ipm ſtatim deponūt velū ⁊ ſic euadūt. Idē
dicit Solinꝰ Itē dicit idē ꝙ ethyopes vtū
tur ſanguine draconū ꝯtra feruorē eſtus et
veſcunt᷑ eius carnibꝰ ꝯtra diuerſos morbos
ſciunt em̄ ſeparare venenū ab eius carne. naꝫ
ſolū habet venenum in lingua et in felle. et
ideo amputant eis linguas et fella que rece
ptiua ſūt veneni ⁊ ſic abſtracto veneno vtūt᷑

corpe reliquo tā in medicina q̄ in cibo. z h videt tāgere David vbi dicit. Dedisti eum escā populis ethyopū. Dic etiā Pli. q vi veneni semp erigit ei⁹ lingua z qnqz ex calore veneni inflāmat aerez ita q videt spirare ex se igne. aliqn etiā emittit du sibilat flatu ꝯtagiosum z inde corrūpit aer z inficit et morbus pestilēs inde sepi⁹ generatur. In mari qnqz habitat. qnqz in flumib⁹ natat. in speluncis z antris latitat. raro dormit. imo fo sp vigilat. aues z bestias deuorat. acutissimu habz visum. vn in altissimis mōtib⁹ manens a remotis videt pdā suā. morsu z ictu pugnat. de oculis z narib⁹ animalis in pugna maxie captat. vn dic Pli li. viij. q ita ledit in oculis z ore elephātes q qnqz ceci inueniūt nec possunt comedere z ita moriūt Itē de dracone dic Arist. li. vij. q illoꝝ draconu morsus est mal⁹ z piculosus q comedunt aīalia venenosa sicut draco q comedit scorpiones. qz ꝯtra illoꝝ morsuz vix inuenit medicina. Itē Pli. lib. xxviij. Draconum adipē oīa fugiūt venenosa. adeps etiā eius cu melle curat caliginē oculoꝝ. Item Aristo li. vij. Pisces qn mordent a dracōe moriunt

De equo Ca. XXXVIII.

EQui sunt dicti eo q qn quadrigis iugunt pares equant. qz in forma et i cursu siles copulant. Est aūt dictus caball⁹ a pede cauo eo q gradiēs impressa vngula terrā cauet q reliq aialia nō habēt. vt dic Isid. li. xij. A multis etiā sonipes nominat eo q pedib⁹ sonet. Viuacitas equoꝝ multa est vt dic idē. Exultāt eī in cāpis cuz odorāt belli sono tube excitāt ad pliu voce accēsi puocant ad cursum. dolēt cu victi fuerint. gaudēt cu vicerint. Quidā i bello hostes suos sentiūt z cognoscūt adeo vt aduersarios suos morsu petāt. aliq etiā ꝓpriu dn̄m cognoscūt. obliti māsuetudinis ī mutētur aliqn etiā p̄ter ꝓpriu dn̄m in dorso aliquem nō pmittūt. multi etiā morientib⁹ dn̄is suis lachrymas fundūt. Equū eīm sicut z hoiez lachrymari z affectu doloꝝ sentire dicunt. vn z natura in cētauris equoꝝ z hominu ē pmixta. Solēt etiā ex equoꝝ mesticia l' alacritate euentu futuru dimicaturi colligere. Etas lōgena inest eqs psicis z siculis in annis vltra qnquaginta. breuior aūt inest eqs gallicis numedis z hyspanis. Subdit aūt Isido. Adhuc in generosis inquit equis vt siunt veteres quattuor spectant. scz forma. pulcritudo. meritu. atqz color. Forma vt sit validu corp⁹ atqz solidu z robori ꝯueniens altitudo. lat⁹ longu z substrictuz. maximi et rotundi clunes. pect⁹ late patēs. z totu corpus musculoꝝ densitate nodosum. pes siccus z vngula ꝯcaua solidatus. Pulcritudo attendit vt sit exiguu caput z siccu. pelle ꝓpe ossib⁹ adherēte. aures breues z acute. oculi magni. nares patule. erecta ceruix. coma densa z cauda vngulaꝝ soliditate fixa rotunditas attendit. Meritu vt sit animo audax pedib⁹ alacer. trementib⁹ mēbris quod fortitudinis est indiciu. q ex summa quiete facile cōcitet vel excitata festinatione non difficile teneat. Color etiā spectat. qz color tu pilis nūc est roseus. nūc niger. nunc albus. nūc canus. nūc vari⁹. nūc guttat⁹. hic varius color equos multu decorat vl' deformat Vires etiā equoꝝ z animos manifestat. sed de singulis p se q nimis foret lōgu Ducu sqz Isi. li. xij. De equis aūt dicit Pli. lib. vij. ca. xliij. Equi inquit scitic⁹ dn̄is suis pugnāt. coitu maternu refugiūt. nam in eis quedaz cognationis agnitio est. vn narrat Aristo. li. viij. Rex inquit septētrionis habuit equā pulcrā z peperit equu pulcru. z voluit ex illo equo z matre extrahere pullu aliquem z ingeniabant vt equ⁹ saltaret supra matrem cooperiendo vultu eius z cu discooperiebat facies matris z vidit ipam equ⁹ fugit z eiecit se ab alto p dolore z est mortu⁹. Atqz in grege equ⁹ cu sorore libenti⁹ gradit q cum matre. ad voce simphonie z tube clangorez delectat. saltat in hoste. ꝓ aliqua pugnam. et amissos deflēt dn̄os suos z lacrimas interdum fundūt. Dicūt aūt illos equos ad bella viliores q in bibendo ꝓfundius infigūt nares suas. quia tales equi vt dicūt in cursu vrine granatiōe nō impediunt. Itē dicit Pli. li. viij. ca. xl. fel inter eq cōputat int' venena. et ideo sacrato flamini equu tāgere non licebat. ei⁹ sanguis recēs z crudus malus z pniciosus est vt thaurin⁹. spuma equi data cu lacte asinino vermes interficit in ventre venenosos. Itē de equis dic Aristo. z Aui. Equ⁹ ꝓiicit dētes suos z qnto est senior tanto habet dētes albiores. Itē Arist. li. v. equ⁹ mascul⁹ viuit. xxv. annis. z generat tertio anno vsqz ad. xx. annos. Femina aūt diuti⁹ viuit z generat vsqz ad. xl. ānos. z qn incipiunt eq generare. erit vox eoꝝ maior z seic. alr' z

multū diligūt coitū plus q̄ alia animalia. vt dicit li. v. Itē li. vij. dicit idē. Equis etiaȝ pascētibꝰ accidit aliquādo podagra ꝛ eijciunt sotulares ꝛ generant eis noui. Et signū huiꝰ est tremor om̄i testicularis dextri. ꝛ eq̄s q̄ pascunt in domibꝰ accidit dolor iliorūȝ. ꝛ signū huiꝰ est q̄ mēbra posteriora adunant ꝑ constrictionē. Et equꝰ abscindat a comestione. ꝛ si ei minuat iuuabit. Et equis accidit ↄtractio neruoꝝ. et signū huiꝰ est q̄ om̄s vene extendunt. ꝛ similr caput ꝛ collū et grauiter cōambulare. accidit etiā equis aggregatio veneni. ꝛ accidit etiā eis alia infirmitas in ore que dr̄ foren. et signū huius infirmitatis est q̄ cadit ei palatū ꝛ fit eiꝰ anhelitus calidꝰ. et hec infirmitas caret remedio. nisi curet ꝑ se Et accidit equis rabies cuius signū est q̄ declināt aures eius ad ptes colli. et hec infirmitas nō habet medicinā. Et accidit ei infirmitas vesice. et huiꝰ signū est quia nō potest mingere equꝰ. ꝛ trahit suas coxas ꝛ etiā sotulares ꝛ morsus animal' qđ dr̄ mugelis valde nocet equis ꝛ mulis. quoniam facit in eis ampullas siue pustulas et multonēs moriunt ex veneno. et equus cognoscit hinnitū illius qui cōtra ipm̄ vult ꝓliari delectant stare in pratio ꝛ natare in aq̄ ꝛ potant aquam turbidam. et si fuerit aqua clara turbant eā pede Hucusq; Aristoteles libro. vj.

De equa Ca. XXXIX

Equa p deriuationē ab equo ē dicta nā equoꝝ femina equa est vocata. De qua Aristo. li. vij. Equa impregnata si olfecerit candelā extinctā abortiet. Item idē. Eque pascunt simul ꝛ si morit aliqua alia mater pullū nutriet eū alia. qm̄ genꝰ equarū diligit speciem suā. Itē dicit Pli. li. viij. ca. xlij. Equa stans parit ꝛ suā plem p̄ ceteris animalibꝰ diligit ꝛ amissa parēte alienū pullum nutrit ꝛ diligit tanq̄ꝫ suū. Itē dic idem q̄ in frōte pulli equi nascit quidā folliculus niger ad quātitatē caricę qđ mater lābit lingua ꝛ abscindit. ꝛ nūq̄ꝫ pullū admitteret ad vbera nisi illud ꝑmo abscindat. ꝛ vocat illđ Plinꝰ veneficiū amoris. q2 mulieres incātatrices vtunt illo in ꝑstigijs suis qn̄ volūt aliquē stimulare ad amorē. Itē dic Aristo. lib. vij. Itē equa vt dic idē gloriat in iubis suis ꝛ dolet qn̄ ei ꝑscindunt. ꝛ tetonsa iuba extinguit libido eaꝝ q2 sit in eis esse via amoris. Itē dicit Aristo. li. viij. q2 bos pugnat cū equis qn̄ equi eijciūt eū a pascuis. q2 comedit herbas. ꝛ est ibos debilis visus ꝛ imitatur vocē equi ꝛ qn̄ volat sup ipm̄ stupefacit ipm̄ ꝛ cogit ipm̄ fugere ꝛ q̄nq̄ꝫ interficit ipm̄ ꝛc.

De poledro Capitulū XL.

Poledrus dr̄ eque filiꝰ siue pullꝰ equinus q̄diu matris vberibꝰ est subiectus. In cuiꝰ frōte vt dic Aristo. li. vij. inuenit ꝓ concinor. i. amoris veneficium qn̄ nascit. ꝛ lambūt matres coꝝ lingua ꝛ comedunt illud. ꝛ mulieres incātatrices ꝑturbiant ex hoc. vt dic idem. Itē li. xiiij. Posterior ps pulli equi est maior pte anteriori. et cū iuuenescit crescit ps superior. et ꝓpter hoc erit eleuatio anterioris ptis corpis multoꝝ equoꝝ maior q̄ꝫ posterioris. ꝛ ideo quando est pullꝰ potest pede posteriori tāgere caput suū. qđ facere nō potest qn̄ ꝑuenit ad etatē. Q̄diu aūt pullus est matrē miro affectu diligit. et sequit eā quocūq̄ꝫ vadit. ꝛ si matrē ea sīu aliquo ꝑdiderit. hinnitu eā querit. pullꝰ equinꝰ stramētis nō sternit. sigillo non tergitur. phaleris nō ornat. calcaribꝰ nō pcutitur. selle nō subijcit. freno nō domat. matrē lib. tē sequit gramine depascit. clanculis ī pedibꝰ nō clauat. libere discurrere pmittit. Sȝ in fine labori exponit ꝛ loris ꝛ capistris coartat. a matre subtrahit. vbera sugere nō pmittit. suaueo cursus facere multipliciter informat. Et vt dic Isi. li. xiiij. aurigis exponitur. quadrigis ꝛ curribꝰ subijcit. equestri milicie deputat. varijs fortutie sortibꝰ paup equi filiꝰ ꝓpagat. Et ideo dicit Isi. in codeȝ libro. q̄ equi fuerūt quondā diuersis nūibꝰ deoꝝ ↄsecrati. nā equos q̄drigales soli deputabāt ꝓpter q̄ttuor solis in anno mutationea. s. veris. estatis. autūni. ꝛ hyemis. ꝑ que solis alterātis oīa. Equos aūt bigales dedicabāt lune. q2 bino tp̄e scȝ nocte ꝛ die videtur. et ideo cultores lune duos equos ↄiungūt. s. albū ꝛ nigrū. Equos ꝟo trigales inferis dijs ascribebāt. q2 demones p tres etates hoīes ad se trahūt. s. p infantiā. ꝛ adolescentiā et senectā. hi diuersoꝝ colorū eq̄s pariter cōiungebāt. Ultra aūt septē equos simul copulare de facili nō audebāt referētes hoc ad cursum septē sideꝝ quoꝝ motu mundū regi generaliter supponebāt. vel ad numeꝝ septē dieꝝ quoꝝ circulo vite ꝑsentis terminū pagi ↄcernebāt. Ideo etiā colores equoꝝ mirabiliter discernebāt vt dic Isid.

ibidem. Nā equos rosei coloris dedicabāt igni siue soli. albos aeri. prassinos et fuscos terre. venetos aque siue mari. Itē eq̄tabāt equos roseos in estate. qm̄ tūc omnia calescunt. albos aūt in hyeme quia tunc glacie frigore oīa canescūt. prassinos in vere. quia tūc omnia virescūt. fuscos vel nigros in autumno quia tūc oīa desiccant̄ ⁊ quasi a p̄ma pulcritudine deficiūt. Itē dicit idē ibidem. equos roseos marti deo belli cōsecrauerunt. vel quia romanoꝝ vexilla decorabantur cocco. vel q̄r mars gaudet sanguine albos aūt equos ꝯsecrauerūt zephiris par ibus ⁊ serenis. prassinos flori ⁊ terre. venetos aeri atq̄ȝ aque quia cerulei sunt coloris glaucos aūt ⁊ varios ⁊ purpureos deputauerūt iridi queȝ arcū dicūt. quia iris habet colores plureo. Hec omīa sup̄sticio hominū p̄curatione demonū circa elementa mūdi aliq̄n antiquit⁹ obseruabāt. vt dicit idē Isid. Et ideo mūdus iste ꝯtemnendus est. quia plurimiū ieȝ specie sathane repleuerāt. Dicitq̄ȝ Isi li. viij. Circa aūt pullū equinū h̄ vltimo aīaduertes q̄r passum suaueȝ vel duꝝ quē assuescit ī iuuētute vix pōt dimittere etiā in senectute

De elephante Ca. XLI.

Elephas. tis. ⁊ elephant⁹ d̄r p codeȝ animali. dicit̄ aūt sic ab elphio grece quod mons d̄r latine. et hoc ē vel p̄pter corporis maximi quantitatē. ſȝ apud indos barro vocat̄. vnde ⁊ vox eius barrit⁹ vocat̄. cui⁹ dentes dicunt̄ ebur et rostrū p̄muscida nuncupat̄. nā illo ori cibū admouet vt dic̄ Isi. li. xij. ⁊ subdit. hoc ḡ animans in reb⁹ bellicis aptū est. In his enī animalibus medi ⁊ perse ligneis turrib⁹ collocatis tanq̄ȝ d̄ muro iaculis dimicāt. in intellectu ⁊ memoria p̄ ceteris animalib⁹ vigēt. gregatim incedūt. nutu quo valent salutāt homines. murē fugiūt. auersi coeūt. in aquis pariunt vel in siluis. ⁊ vbi fetus pariūt ibi fetus dimittūt p̄pter dracones quia eis inimicant̄. ⁊ ab ipsis implicanti necant̄. biennio fetus portāt nec amplius q̄ȝ semel gignūt. nec plures q̄ȝ tm̄ vnū gignūt. viuūt aūt trecētis annis. vt dicit Isid. li. xij. Sed Plini⁹ lib. viij. c. j. Elephas inquit inter omnia animalia maxime est ꝯtutis ita q̄ vix in hominib⁹ tāta p̄bitas inuenit̄. Nam vt dicūt in noua luna cōueniunt gregatim ⁊ ī flumine se abluunt ⁊ balneāt ⁊ nouo sideri communiter post inclināt. ⁊ sic redeūt ad locū suū. Iuuenes suos eundo ⁊ reuertēdo ante se ire faciunt quos diligēti cura custodiūt ⁊ instruūt ad similē faciendū. Itē quādo egrotāt quasdam herbas salub̄res eis ꝯgregāt ⁊ anteq̄ȝ eis vtant̄ supino capite eas ad celū leuant. ⁊ quadā religione a numinib⁹ sibi adiutorium postulāt. Itē boni intellectus ⁊ animalia ita docilia q̄ regē cognoscere ⁊ q̄si adorare instruunt̄ ⁊ nutunt̄. quia reuerētie ḡtia sua genua incuruāt. Item d̄r li. v. si elephātes hoīem errantē sibi obuiū viderint in solitudine p̄mo ne ip̄m terreāt aliquantulum de via se subtrahūt. ⁊ tūc gradū figūt ⁊ paulatim ip̄m p̄cedentes viā ei ostendūt. Et si draco eis occurrerit p̄ homine defendēdo cū eo pugnāt ⁊ virilit̄ se opponūt. ⁊ hoc potissime dicunt̄ facere q̄n habēt iuuenes. timent enī q̄ homo querat fet⁹ suos. ⁊ ideo se expedire de hoīe p̄mo desiderant vt sic securius possint nutrire filios ⁊ eos cautius custodire. Itē li. viij. c. vj. semp gregatim incedunt. ducit agmē maxim⁹ natu. cogit ⁊ cooperatur etate p̄xim⁹. Aquā vel amnē transituri iuuenes p̄mittūt ne maioꝝ īgressu impediat̄ alue⁹. ⁊ sic nō possent ꝯuenienter pertransire. vt dic̄ ibidē. Itē mirādus est in eis pudor. nā q̄n vnus ab alio vincit̄ victus vocem fugit victoris. In abdito coeūt. masculus q̄n est q̄nquennis. ⁊ femina quando est decēnis. ⁊ hoc nisi duob⁹ annis vt dicunt. ⁊ in istis duob⁹ annis nō nisi q̄nq̄ȝ diebus tm̄ sexto die raro supaddito. vt dic̄ idem. Tempore coit⁹ sunt p̄iculosi valde ⁊ maxīe agrestes. nā tūc domos indoꝝ ⁊ stabula prosternunt. ⁊ iō domitas feminas tūc abscondūt ⁊ q̄n domiti sunt optimi sunt ī milicia. nam ferūt turres ligneas. acies p̄sternūt conuertuntq̄ȝ armatos. Sed q̄d miꝝ est q̄ armatas acies nō timēt. vocē mūris fugiūt ⁊ formidant. Itē ca. xl. fronte ⁊ rostro altas prosternūt palmas. ⁊ sic comedūt fructus eaꝝ. Itē inter elephātes ⁊ dracones est p̄petua dimicatio. vñ vn⁹ inuidȝ alteri p̄pter magnitudinē viriū ⁊ corporis q̄titatē. draco eī sitit sanguinē elephātis q̄r frigidissim⁹ est vt suaȝ refrigeret estuantē caliditatē. vt pȝ ī eodem vbi agit̄ de dracone vide ibi

De naso elephantis

Capl'm. XLII.

Secundū Aristo. li. j. ⁊ Auic. Nasus elephātis est lōg⁹ ⁊ fortis ⁊ bolȝat⁹

quasi calceus. ꝛ vtitꝰ illo loco manꝰ. ꝛ ꝑ ipm
accipit cibū ꝛ potū ꝛ reddit ori suo qḋ nul-
lum facit aliud animal. Habet aūt elephas
māmillas in pectore ꝛ habet in ore culmos
fortes ꝛ eiꝰ lingua est valḋ modica respectu
sui corpis ꝛ apparet intꝰ. et raro videt̄ extra
nisi qñ lambit labia post cibū ꝛ potū suū. et
nō inuenit̄ in eo nisi vnū intestinū inuolu-
tum multiplicit̄ ꝛ cōiunctū est sibi ꝑ stoma-
cho. vñ post id nō est aliud nisi vnū ꝑ quod
eiicit superfluitatē. ꝛ habet epar magnū q̄druplum
ad epar bouis. Sed splenē habꝫ par
uulū respectu sui corpis. ꝛ hoc est vt dicit
Auic. quia melancolia transit ei in nutrimē-
tum. Itē Aristo. li. ij. quādo generant̄ appa-
rent dētes generati in eo. cū rostro suo era-
dicat arbores ꝛ cū natat spirat cū eo ꝛ eiicit
aquā ꝛ ille calceus creat̄ cū cartilagine. Ele-
phas aūt qñ sedet flectit pedes suos. sed nō
potest flectere pedes q̄tuor ꝓpter pōdus cor-
poris. sed fulcit̄ sup latus dextrū vel sinistꝝ
ꝛ dormit stāte corpe ꝛ pedes posteriores fle-
ctit sicut homo. Itē lib. v. masculꝰ coit post
q̄nquenniū sed femina post decenniū vsqꝫ
ad. xl. ꝛ postq̄ꝫ parit femina q̄escit post trien-
nium. ꝛ postq̄ꝫ fuerit impgnata oīno a ma-
sculo nō tangit̄. ꝛ trahit in vtero ꝑ bienniū
ꝛ quādo parit parit simile vitule duoꝝ aut
triū mensiū. Itē li. vij. elephāti accidit infir-
mitas ex ventositate. ꝛ ꝓpter hoc non potest
eiicere vrinā aut stercꝰ. ꝛ si nō comederit ter-
ram morit̄ nisi ad hoc fuerit assuetꝰ. quan-
doqꝫ tamē degluti lapides. Accidit etiā ei
dolor iuncturaꝝ ꝛ iuuat ꝯtra hoc potus aq̄
calide ꝛ herbe submerse in melle. quoniam
iste dñe res ꝓhibent fluxū vētris. ꝛ qñ vexa-
tur dolore q̄ nō pōt dormire inungunt̄ spa-
tule cū oleo ꝛ aqua calida. ꝛ sic curat̄. idē fa-
cit caro porcina assata sup dolētes spatulas
colligata. Et si habuerit ferrū in corpe dat̄
ei bibere oleū ꝛ extrahit̄ ferrū cū potu olei.
ꝛ si nō potest bibere oleū ponunt̄ medicine
in oleo ꝛ decoquunt̄ ꝛ dat̄ eis ad comeden-
dū. Itē ibidem. li. viij. Masculꝰ est maioris
corpis ꝛ animositatis q̄ꝫ sit femina. tamē do-
mat̄ masculꝰ ꝑ verbera qñ ꝑcutit̄. obedit q̄ꝫ
diu sedet sup eū venator ꝛ cū descēderit li-
gant̄ pedes anteriores eius donec domesti-
cetur. Et sequit̄ in eodē libro. domesticabi-
lior est ꝛ obediētior oībꝫ animalibꝫ agrestibꝫ
hñs sensum meliorē ꝛ sentit frigꝰ in hyeme ꝛ
frigidū ventū. ꝛ est aīal valde fluminale et
manet circa fluuios ꝛ mergit se in aqua vs-
q̄ ad mentū ꝛ natat. sꝫ non potest diu dura-
re in natādo ꝓpter corpis pōderositatē. Sūt
aūt elephātes natural̄r benigni. q̄r carent
felle. vt dic̄ Aristo. li. xiiij. accidētaliter tamē
efficiunt̄ seui qñ nimis ꝓuocant̄ vel quādo
inebriati vino ad pliandū acuunt̄. Itē dic̄
Aristo. li. vij. nullū aīal viuit ita diu sic ele-
phas. ꝛ hoc ꝓpter suā cōplexionē q̄ assimila-
tur aeri ꝯtinuēti. ꝛ ita oportet q̄ impregnetur
ꝑ bienniū ꝓpter magnitudinē cōcepti fetꝰ q̄
citiꝰ nō pōt ꝑfici nec cōpleri

De elephantibꝫ Ca. XLIII.

De elephātibꝫ aūt dicit Solinꝰ. Si-
derū inq̄t seruāt disciplinā elephan-
tes ꝛ luna crescēte petunt amnes et
sparsi liquore solis exortū salutāt motibꝫ q̄-
bus ꝑnt. deinde in saltꝰ reuertūt̄. Candore
dentiū intelligit̄ iuuētꝰ quoꝝ alter semꝑ in
ministerio est ꝛ alteri ꝑcit̄ ne assiduo repcus-
su hebetet̄. Sꝫ qñ a venatoribꝫ ꝓmūt̄ simul
ꝑcutiunt ambos ꝛ eos ꝯfringūt. vt dānato
ebore ꝛ deturpato vlteriꝰ nō ꝑsequāt̄. Hāc
enī periculi sibi sentiūt esse causaꝫ. Raro co-
eunt ꝛ tūc in aquis viuis se abluūt nec ante
ablutionē ad gregē reuertūt̄. ꝑ feminis nū-
q̄ꝫ pugnāt. Nulla enī nouerūt adulteria. et
quādo casu aliq̄ dimicāt nō mediocrem ha-
bēt curā sauciorꝝ. nā fessos ꝛ vulneratos in
medio sui recipiūt ꝛ ipos plꝰ q̄ꝫ se ꝑcgunt
defendūt. Quādo capiunt̄ pastu ordei mā-
suescūt. fit enī fouea subterranea in via ele-
phantis in quā incidit ignorāter ad quā ve-
niens vnꝰ venatoꝝ ꝑcutit ꝛ pūgit ipm alter
aūt venatoꝝ superueniēs ꝓmū ꝑcutit venato-
rem ꝛ amouꝫ eū ne ꝑcutiat elephantē. ꝛ dat
ei comedere ordeū. qḋ cū ter vel quater fe-
cerit diligit se liberantē et ei deinceps obe-
diēs māsuescit. Si casu aliquo vorauerit
vermē q̄ cameleon dr̄. sumpto oleastro me-
det̄ pesti. Uentrē habet mollē ꝛ dorsuꝫ du-
ruꝫ. ꝛ tō pugnās cū vnicorne opponit ei dor-
sum. cauēs ꝑnt pōt ne ꝑ mollē ventris ptez
fodiat̄. Pilos habet paucos ꝛ setas nullas
Aures habet amplas tenues ꝛ lōgas inferi-
us dependētes quas erigit ꝛ extēdit et inde
grauissime ꝑcutit quādo irascit̄ ꝯ draconē
quē odit. nec miꝝ. sitit enī sanguinē eiꝰ ꝛ eū
bibit qñ potest. Quēobrem ipm nunq̄ꝫ inua-
dit draco nisi qñ potu elephas est repletus
vt ꝓpensius irrigatꝰ maiorē sumat de oppres-
si sanguine satietatē. Huicusq̄ꝫ Solinus. q̄

multa alia ponit que supra dic̄ Pli. In li/bro aūt phisiologi de elephāte memini me sic legisse. Elephas inquit est animal quod magnitudine inter oīa animalia quadrupedia precellit. intellectu ⁊ memoria multum vigēs. nā elephātes inter alia coꝝ facia nūq̄ dormiēdo totaliter se inclināt. quādo fessi sunt arbori ⁊ maxime palme quietis grā accubāt. ⁊ sic qualitercūqꝫ se sustētant q̄ruz quieti hoīes insidiātes occulte arborē ꝯcauant. cui se appodiās elephas ⁊ nesciēs fraudem pondere corꝑis arborē frangit ⁊ frangendo cadit subito ⁊ succūbit q̄ casum suū vidēs irreparabilē miro modo barrit. id est clamat ⁊ rugit. ad cuiꝰ barrituz multitudo iuuenū subito accedit elephantū. q̄ paulatī seniorē ꝑ viribꝫ eleuāt ⁊ vt eū releuent miro affectu se totis viribꝫ inclināt. Coitū abhorrent nisi ꝑ sola ꝓle. vñ dr̄ idē q̄ qñ elephātes indicos luxuria stimulat. via morꝫ femina p̄cedit versus orientē. q̄ uā sequit masculus quousqꝫ ī abscōdito deueniāt qualitercūqꝫ poterit mādragorā querit cuiꝰ fructuz p̄mo femina gustat. deinde masculꝰ eundē fructū comedēs eā impregnat ⁊ fecūdat. vt dr̄. sed diu ꝓpter magnitudinē fetus femina in vtero fetū gerit. ſꝫ tempe partꝰ in aquis ⁊ in insulis fetū pereat ꝓpter draconis metuz ne ipm tenellū fetū sorbeat aut deducat. et dū mater filiū parturiēdo laborat. masculꝰ ꝑ viribꝫ ipam ꝓtegit ⁊ defendit. Item dicit ibidē q̄ ossa elephātis cōbusta fugāt serpentes ⁊ oīa venenosa. Itē aliud dicit ibidem valde admirandū. Dicit eīn q̄ apud ethyopes in aliquibꝫ regionibꝫ sic venāt. accedit ad deserta vbi due virgines omnino nude habitāt ⁊ crinibꝫ resolute. quaꝝ vna fert alucolū. alia gladiū. incipiūt ast alte cantare quaꝝ cantū audiēs bestia venit ad eas ⁊ lingit eaꝝ mamīnas. de dulcedine aūt cantus mox obdormit elephas. ⁊ tunc vna ꝑforat gladio guttur vł latus. altera vero colligit sanguinē eius quo tingit pannus q̄ purpura appellatur

De hedo. Ca. XLIIII.

Edus ab edēdo est dictus. parūꝰ eī est ⁊ pinguis ⁊ iocundi sapoꝛꝫ. vt dicit Isi. li. xij. eius naturalis siccitas ex hūiditate etatis tpāt. vt dic̄ Isaac in diet. vnde melior ⁊ digestioni est ꝯpetentior maxime si est masculꝰ. vñ eius caro bene nutrit ⁊ sanguinē bonū gignit. Caloꝛē habet vehementioꝛē ꝓpter etatis beneficiū. ⁊ iō carnes heduline exeuntí egritudinē ꝓpter suā tēperiem sunt cōmode. ⁊ ideo ꝯueniūt maxīe humane nature. maxime his q̄ delitiose viuūt ⁊ quiete. Pilū habet longioꝛē ⁊ hispidioꝛē q̄ habeat agnꝰ. sed habet carnē meliorem ⁊ digestioni obedientioꝛē ꝓpter eiꝰ temperiē ī humiditate ⁊ caloꝛe. vt dic̄ Cōstan. Habet aūt hedus visum valde acutū ⁊ simplicem aspectū ⁊ obliquū ⁊ balatu cognoscit quecūqꝫ parentē. vt dic̄ Plinꝰ li. viij. c. j. Eiꝰ iecur si comedat dicit sanare vespertinā aciē oculoꝝ his quos noctilopos vocāt. Itē idē li. xxviij. c. x. dicit. pelles hedoꝝ sanant morsus venenosos si calide desuꝑ alligēt. pili hedorum exusti suo odore fugāt serpētes. vtunt pelle eiꝰ recente ad plagas. sanguis eius valet cōtra venenosa. eius etiā coagulū valz ꝯ virus bibitū ⁊ ꝯtra sanguinē thauri bibitū siue sumptū. Hucusqꝫ Pli. Est aūt animal imbelle ⁊ innocuū ruminās ⁊ mundū sacrificiis antiq̄tus deputatū petulās saltans et lasciuū. intrinsecꝰ pingue ⁊ carnosum. extrinsecus hispidū ⁊ macilentū. tirsos carpens ⁊ corrodēs ramusculoꝝ ⁊ diligit p̄cipue folia edere ⁊ ꝯsimiliū virgultoꝝ

De eruca Ca. XLV.

Ruca est vermis multipes crescēs ī folijs oleꝝ ⁊ pampinoꝝ. frōdes fructus ⁊ flores corrodēs et depascens Et est eruca ab erodendo dicta. quia rodit folia arboꝝ ⁊ herbaꝝ. vt dic̄ Isid. lib. xij. de qua meminit Plautꝰ. imitat inquit nequaz bestiā ⁊ maleficā inuolutā in pampino. cui se implicat nec aduolat vt locusta. Huc illucqꝫ discurrēs semipasta dimittit. ⁊ remanet suꝑ frondes ⁊ tardo lapsu pigrisqꝫ morsibus vniuersa ꝯsumit. Hucusqꝫ Isi. li. xij. ſm Plini. lib. viij. Eruca est aīmal villosuz ⁊ quasi lanuginosum. nā in arboꝝ extremitatibꝫ corrosis frondibꝫ viroreqꝫ cōsumpto texit d̄ suis visceribꝫ qn̄ asdā telas more araneaꝝ ex quibꝫ se inuoluit ⁊ ꝑ totā hyemē custodit pestiferꝝ semē suū. Egerit eīn quedaz oua ex quibꝫ in vere erumpētibꝫ gēmis nascitur multa ꝓles. ex cuiꝰ ingluuie ledunt et pereūt a suis fructibus arbores atqꝫ herbe Est aūt eruca vermis mollis ⁊ saniosus diuersis coloribꝫ distinctꝰ d̄ nocte vt stella lucena. de die deformia ⁊ multicolor apparēs nō caret peste aliqua virulēta. Nam qn̄ per membrū hoīs calefactū serpit cutem exurit

z post se pustulas derelinquit. ad modū au
tem bombicis sericū faciētis formā suā mu
tat z se in formā volatilis de reptili transfi/
gurat. nā alas tenues z latas suscipit qb9 his
hinc inde volitando libere p aera se extollit
Quot aūt colores prius in corpe habuerat
totidē in oculatis alis colorꝝ differentias re
presentat. et tale volatile papilio nuncupat
vt dic Jsidor9. lib. xij. Papiliones dicuntur
auicule que maxime abundāt i floribꝫ mol/
ue que ex suo fetore faciūt vermes nasci. vt
dicit idē. Nā et erucis papiliones efficiunt
ex papilionū stercoribꝫ sup folia derelictis
eruce iterū generant. minus aūt ledunt cor
rodenda quādo volāt q̄ quando repūt Et
dicit Papias. Papiliones sunt minuta vo
latilia que de nocte cōueniunt accēso igne
in candelis. quarū lumen cū extinguere ni/
tuntur igne exurunt. z sic cū alienū lumen
volunt interimere ipsi in proprio corpe pu/
niuntur

De faunis z satiris
Capitulū. XLVI.

Fauni quidē z satiri dicunt quedā
beste mōstruose effigiē quidē hoīs
habētes. sꝫ ad plenū nō sunt huma/
ne pticipes rōis. vñ nec arte nec natura sūt
dociles ad loquendū. ferū z beluinū habēt
animū z bestialē appetitū. vñ hmōi aīalia
sunt in venerē valde pna. intantū vt mulie/
res coitu interficiāt. si quas errātes i nemo/
ribꝫ cōphendāt. Jdeo dicunt satiri. q2 nō
possunt libidine satiari. vt dic Jsi. q̄uis aūt
talia rōe humana nō vtant. in multis tamē
actibꝫ z etiā in voce hoīes imitant. vt dicit
Jsi. li. xj. c. de portētis. Satiri inqt qui sunt
homūciones aduncas habētes nares z cor
nua in frontibꝫ. z in pedibꝫ sunt similes ca/
pris. Talē vidit sanct9 Anthoni9 in solitu/
dine. z interrogat9 q̄s esset. fert anthonio re
spondisse. mortalis ego sum vn9 ex accolis
heremi. quos vario delusa errore gētilitas
faunos z satiros ac icubos colit. Satiri au
tem q̄ z fauni fatui dicti sunt. a q̄busdā ere
dunt esse hoīes silvestres vt in eodē. c. dicit
Jsi. Ethi mōstruose variant. nā quidā sūt
cenocephali ex eo q2 caninis capita habeant
quos ipse latrat9 magis bestias q̄ hoīes ↄsi
tetur. Alij dicūt ciclopes. sic dicti qm vnū
oculū habere dicunt z hūc in medio fronte
habere phibent. Alij oīno capite carēt z cer
uice quorꝫ oculi sunt in humeris. Alij hūt
faciē planā sine naribꝫ labiū inferi9 ita pmi
nens habētes vt in solis ardoribꝫ totā ex eo
ↄtegāt faciē dormiētes Alij ita ↄstricta hūt
ora q2 sup pectus vno tm̄ foramine auenarꝫ
calamis potū haurientes z hi sine linguis di
cunt esse. loco sermonis vtunt nutu. Jtem
sunt etiā alij in scithia ita magnas habētes
aures vt ex diffusa earū magnitudine ipsis
cōtegant totū corp9. et hi panthios dicunt.
pan em̄ grece omne. othi auris nominatur.
Sunt z alij in ethiopia pni ambulātes vt
pecora nequaq̄ sursum erigere se valentes
z hi artabantes nominant. Sūt z alij i ethi
opia habētes tantū vnū pedē ita magnū q2
resupini in terra iacētes adumbrent pedis
magnitudine ↄtra estū. z cū hoc sunt tāte ce
leritatis q2 canibꝫ in cursu cōparent. et ideo
a grecis cinodopes appellant. Jtē sunt alij
q̄ habēt plantas versas post crura et senos
digitos in plātis. z tales i desertis libie eua
gant. Jtē in scithia sunt aīalia formā huma
nā habētia z pedes eq̄nos. z hmōi mōstra a
multis lamie nūcupant. vt dic Pascasi9 su/
per trenos. Multa alia ponit Jsid. mōstra
talia li. xj. z omia accepita Pli. li. vj. z. vij. z
etiam a Solino.

De feminis Ca. XLVII.

Femine a ptibꝫ femorꝫ vel feminum
sunt dicte vbi spēs sex9 distinguunt
ab ipo viro. vñ d2 a fos qd est ignis
q2 vim habet femina igneā qua vehemēter
ↄcupiscit. Jn omi ei genere animaliū pl9 cō
cupiscit femina q̄ mascul9 z ardenti9 moue
tur ad amorē. vt dic Jn. li. xj. Femine aūt p
prietates generales ponit Aristo. li. viij di/
cens. Femīe maribꝫ sunt debiliores pter vr
sum z leopardū. nā horꝫ femīe sunt audacio
res z fortiores. Et sunt femie leuiores ad in
struendū z sunt magꝭ solicite circa fetū. sūt
etiā maioris pietatis zc. q̄re supra residuū
li. vj. c. j. de puella. ibi cū multa inuenies d̄
hac materia. Est ei femina naturaliter ma/
ioris ire q̄ mascul9. vñ de facili pugnat cō/
tra masculū. z ponit Aristo. li. viij. exemplū
de foca. nā foca semp manet in eodē loco. z
pugnat mascul9 cū femina quousq̄ vn9 in/
terficit aliū. Et est femia minoris ↄstātie et
fidelitatis ei9 masculo q̄ econuerso. et ponit
Aristo. exemplū de sepia. nā qñ femina pcu
titur iuuat eā mascul9 sꝫ femia fugit marē
qñ pcutit z psequit illū Jtē Aristo. dicit li.
xv. Femina in generatōe se9 ē sicē materia.

sed mascul⁹ sicut forma. erit ei semē ab ambobus ex quoꝝ cōmixtione creatura fit. et ꝓpter hoc dico ꝙ mascul⁹ et femina sunt principia generatōis. ⁊ mascul⁹ vt forma. femia vt materia. ⁊ ideo datū est masculo vt generet in altero. femina generat ex alio in se ipa. Item femia generalit' est nature infirmioꝛis ⁊ fluxibilioꝛis ꝙ̄ mas. ⁊ hoc accidit ꝓpter remissionē caloꝛis ⁊ intēsionē frigidi humoꝛis q̄ plus abundat in femia ꝙ̄ in mare. ⁊ iō accidit mulierib⁹ ⁊ etiā quibusdā quadrupedib⁹ supfluitas menstrual'. vt dicit idē. sed nulli⁹ animalis femia inranū subiacet illi morbo sicut mulier. De his aūt ⁊ alijs ꝯditionib⁹ feminarū bonis ⁊ malis. quere sup libro. vj.

De fetante Ca. XLVIII

Fetans est pariēs vel generās ī quolibet genere animaliū. vñ idem est fetans tis. ⁊ pecus pecudis. vñ illud ꝑ post fetātes ac. eū. Habet aūt omnia fetans membrū ꝓpriū in quo cōcipit ⁊ nutrit fetuz suū. ⁊ ad fetandū. i. ad generandū ⁊ pariendū disponit ⁊ coopat' reuolutio oꝛbiuz ⁊ influētia sideꝝ seu stellaꝝ. vt dic̄ Aristo. lib. xviij. in fine. Naturalit' inq̄t erit terminus numer⁹ generatōis ⁊ cōplemēti ſm reuolutiones stellaꝝ. de h̄ quere supra li. vi. ca. iij. de muliere pariēte.

De fetu Ca. XLIX.

Fetus. tus. tui. dr̄ part⁹ fruct⁹. s. vteri hoīs vel cui⁹libet animalis. sed ꝓprie est in vtero adhuc subsistēs in q̄ fouet'. vñ dicit Isid. li. xj. Fet⁹ vocat'. qꝛ adhuc in vtero fouet'. cui⁹ secūdine dicunt' folliculi. q̄ simul cū infante nascunt'. ꝯtinentq3 ipm fetū sunt sic dicti eo ꝙ fetū sequunt'. moritur enī mater qñ casu aliq̄ cū fetu de eius vtero nō ed unt'. A fetu aūt dicunt' semie feꝛose q̄ ad ꝯcipiendū ⁊ ad pariendū fetū suū fuere ⁊ fecūde ⁊ que fetu solent esse plene. vt dic̄ Isi. Distinguit' aūt fet⁹ eiusdē vteri a fetu potissime p sex⁹ diuersitatē. vel qꝛ est mascul⁹ vel femia. nisi in his in q̄b⁹ vterq3 sex⁹ inuenit' vt in hermofroditis s3 sp imꝑfectus vt dic̄ Isid. li. xj. de fetu aūt q̄re supra lib. vj. vbi agit' de hoīs generatōe

De ficario Caplm. L.

Ficari⁹ in vna significatōne dr̄ ille q̄ colligit vel vēdit fic⁹. alio noīe dicūtur ficarij hoīes siluani de ficub⁹ viuentes. ⁊ sic sumit' ficari⁹ in hieremia. ca. l. vbi dr̄. habitabūt dracones cū fatuis ficarijs. ibi glo. i. cū hoīb⁹ siluanis. Alio modo dicunt' fatui ficarij fauni ⁊ satiri q̄ int' agrestea ficus ⁊ alias arboꝛes moꝛant'. q̄les sunt pilosi onocentauri ⁊ alia animalia mōstruosa. de quib⁹ dic̄ Isid. li. xj. in ca. de faunis. vide supra codē de faunis. Et dicunt' sic fatui ficarij hoīes beluini in q̄busdā cōmunē formā cū hominib⁹ habētes. in alijs vero in formā bestialē degenerātes. vt iste videre in lamijs simeis ⁊ in sirenis. ⁊ hmōi sunt ficarij. quia sic hoīes de fructib⁹ victum habēt fatui tamē sunt qꝛ rōis vsu carēt. ⁊ ideo nō approbat' littera aliquoꝝ libroꝝ qui sic hūt cū fatuis ficarijs. Nā ficarij sunt quidā3 latrones dolosi q̄ cū sica. i. breui gladio interficiunt improuisos sicut aioth q̄ cū sica pendente in dextro latere regē eglon pinguissimū interfecit. vt Iud. iij. S3 tales in babilone destructa nūc nullaten⁹ imoꝛant' cum nō sit habitaculū hoīum loquēdo ꝓprie. s3 potius mōstroꝝ. vt dic̄ Hiero. sup Isa. posset tñ dici ꝙ ficarij sunt sicarij. nā sica grece ficus dr̄ latine. ⁊ ſm h̄ reddit ꝓmā expositōez ſm latinos q̄ meli⁹ dicunt' hmōi hoīes mōstruosi ficarij ꝙ̄ sicarij. vt supra patet d̄ faunis ⁊ satiris

De formica. Ca. LI.

Formica dr̄ quasi ferēs micas. id est grana farris. Vñ Ouid. meth. Grāde opus exiguo formicas oꝛe gerentes. vel dr̄ formica q̄si ferens micas. i. farris grana que cōgregat. Granoꝝ enī prescindit cacumina vl' extrema ne germinēt quaꝝ fertia multa est. puidet enī sibi in futurum. Nam in estate ꝯgregat vñ in hyeme viuat. vt dic̄ Isi. li. xij. Cōgregat aūt triticū ⁊ non curat oꝛdeū. quādo pluuia sup triticū coaceruatū descendit. formica totū eicit ⁊ soli exponit vt iteꝝ desiccet'. In ethyopia dicūt' esse foꝛmice ad formā canis q̄ arenas aureas pedib⁹ eruūt quas custodiūt ne quis auferat capientesq3 ad necē ꝑsequunt'. vt dicit Isi. li. xij. in c. de minutis animalib us. De formica etiā dicit Solinus. Formice inq̄t nigre sunt valde parue ⁊ tamē plus ꝙ̄ magna animalia sunt solertissime discipline. nā ꝓuident sibi sapiēter imposteꝝ vnde viuant. gregatim viuūt. ⁊ cumulos cōponunt in q̄bus habitāt. grana solicite ⁊ solerter recolligunt. solertius decoꝛticāt que in secretiorib⁹ domūculoꝝ ne ab auib⁹ rapiant' vl' etiā

vento dispergant reponūt cantissime. Oc/
cultas vias faciūt rectas in domos in qui/
bus habitāt. ꝛ sapientiores semꝑ stant i vijs
illis ne stulte deuient vel aberrent. Cum in
domibꝫ suis coangustant ad capturā ꝓfun
dunt hoies aqua venenosa. ꝛ ideo vulgari
ter dr̄ ꝙ mingūt ꝛ illa aqua manū vrit tan/
gentis ꝛ in ea pruritū gignit. nā illā aquam
habet loco armature. Hucusqꝫ Solinus.
Plini⁹ li. xj. c. xxxj. dicit sic de formicis. Labo
rem sibi inuicē cōicant ꝛ cibos querūt. qbꝫ
viliores sunt apes ꝙ cibos vtiles faciūt. sꝫ
he cōdunt. maiora ferūt pōdera ꝙ̄ eaꝝ sint
corpa. vñ paruitatē corpis recuperant ma/
gnitudine virtutis. pondera sua gerūt mor/
su. ꝛ que p̄ magnitudine i ore ferre non pñt
auerse pedibꝫ posterioribꝫ obuoluere moli/
untur. De re sua publica eis ē curatio ꝛ me
moria. nā semina abrosa ꝯdunt ne sursū ger
minent in fruges, ꝛ grana dispersa recolli/
gunt cū diligētia ne ꝑdant. et grana maiora
diuidūt in introitu vt sic ea facilius i sua re
positaria introducāt. In plenilunio nocti
bus opant. cessant aūt in interlunio a labo/
re. ꝛ qꝛ de diuersis locis cibū ꝯuehunt. hñt
certū tps ad mutuā recognitionē datū sibi
ꝛ tūc maxia fit recōcursatio. ꝛ fit cū obuijs
quasi quedā collocutio ꝛ diligēs ꝑcūctatio
redeūt ꝑ semitas tritas ꝛ expeditas. ꝙs etiā
ꝑ silices elegerūt. Sunt aūt formice pulle
stricte circa ventrē ꝛ quasi cincte. ꝙ tandem
crescentes efficiunt pennate. ꝛ sic in fine ad
modū muscaꝝ in minuta volantia transfor
mant. Itē ibidē ca. xxxj. Sunt quedā for
mice indice maxime ꝛ cornute ꝙ mira cupi/
ditate gēmas ꝛ auꝝ custodiūt. sed hoc indi
furant estiuo tpe qñ formice in tumulis ꝓ/
pter feruorē nimiū abscondunt. Sꝫ formi
ce odore sentiūt ꝛ sollicite ꝓuolāt. ꝛ aurū de
ferre cupiētes crebro lacerāt ꝙuis velocibꝫ
camelis formicas fugiāt. tantaqꝫ inest eis ꝑ
niciosa feritas cū amore auri. Aristo. ait de
formicis li. viij. In formicis sicut ꝛ in apibꝫ
est sensus olfact⁹. odit em̄ oīne fetidū. vñ si
qs suffumigauerit domos formicaꝝ cū sul
phure vel origano agresti vel cū cornu cer/
uino cōbusto. fugiūt ꝛ dimittūt domos su/
as. ꝙuis aūt forte in grege viuāt ꝛ sibi mu/
tuo obtēperēt. tñ regē nō hñt. vt dicit Arist.
li. j. Et Salomon idē dic̄ Prouerbioꝝ. vj.
Formica ducē nō habet nec ꝓceptorem ꝛc̄.
vbi dic̄ glo. Si tantillū aīal ꝑncipe carens

rōe expers natura duce sibi imposterū ꝓui
det multo magis tu ad imaginē dei ꝯditus
ad videndā eius gloriā vocat⁹ cū tanto ma
gisterio adiut⁹ ip̄m deū creatorē hñs ducē
in pñti debes fruct⁹ colligere quib⁹ possis
viuere in futuro. quere glo. Solertiā autē
formicaꝝ quā supra cōmendāt autores. ap/
probat Arist. li. viij. vbi dic̄. Operatio formi/
caꝝ est manifesta volēti ipam intueri. qm̄ oēs
formice sꝑ ambulāt vna via ꝛ deponunt ci/
bum suū. ꝛ laborāt in nocte apud cōplemē/
tum lune ꝛc̄. Aliquas tñ habēt minus lau/
dabiles ꝓprietates. qꝛ arboꝝ ledūt radices
iuxta quas nidificāt. man⁹ tangentiū coinq
nant. ad summitates arboꝝ scandūt. flores
ꝛ germina eaꝝ corrodēdo violāt. imo fruct⁹
si ꝑmittant ꝯcauāt ꝛ manducāt. hoibus no
cent. attamē visos iuuāt. Nā vt dicit Plini
us. li. viij. ꝙ vrsi qñ egrotāt ꝙ̄runt formicas
quas deuorāt. ꝛ sic coitiscūt eos sanāt. i aliq
bus tñ casibꝫ medicinalia sunt oua formi/
caꝝ. queri in sequēti libro de ouis.

De formicaleone
Capitulū. LII.

Formicaleon a formica ꝛ leone reci
pit denominationē. vt dic̄ Isidor⁹.
li. xij. formica est leo. Est em̄ animal
paruū formicis infestū. nā furtiue earū pm
ptuaria subintrās granū comedit formica/
rum. ꝛ sic ꝑ subtractionē vict⁹ causa est ꝙre
simplices formice i fine necessario moriunt
Ab alijs aūt animalibꝫ deuorant vt formica
nec potest sꝑprijs viribꝫ ꝯtueri. ꝛ est species
aranee. ꝙre supra de aranea de lr̄a A ꝛc̄.

De fuco Ca. LIII.

Fucus fuci est apes maior. minor sca
brone. dictus aūt est fucus eo ꝙ co/
medit labores alienos quasi fagus.
a fagin qd̄ est comedere. depascit em̄ qd̄ nō
laborauit. qꝛ nec mellificat sꝫ alioꝝ mel mā
ducat. de quo Virgil. Ignauū fuc⁹ pecus
a ꝑsepibꝫ arcet. vt dic̄ Isi. li. xij. De his fucis
dicit Pli. li. xj c. xij. Cū largior inq̄t mellis ꝓ
uent⁹ adducit in aluearibꝫ ex ꝯtubernio fu
coꝝ depascit. Sunt aūt fuci sine aculeo ve
lut imꝑfecti apes. ꝛ sunt seruitiales veraꝝ
apū. ꝛ ideo eis imꝑant vere apes primosqꝫ
expellūt ad opa. tardātes autē sine clemētia
pungūt ꝛ puniūt. neqꝫ in ope tm̄ sꝫ etiā in fe
tu adiuuāt apes. Certe em̄ quo maior eoꝝ
fuerit multitudo. eo maior fiet examinū ꝓ/
uentus. Cū mella ꝓo ceperint matura esse

bigũt eas a melle. q2 singulas agresse eas trucidãt atq3 fugant. nec vident nisi in vere. Jm patoribꝫ apũ fuci extruũt regias mãsio nes amplas. magnificas. sepatas. coopculo eminẽtes. ⁊ fiũt sexangule oẽs celle singlo rũ. ⁊ q̃uis fuci sustineãt tot laborꝫ. come dere tñ de melle vix pmittunt nisi q̃ntũ capi unt ⁊ furant. vt dic̃ Pli.

De griphe Ca. LIIII.

g Riphes est animal pennatũ ⁊ q̃drupes in yperboreis ptibꝫ siue mõtibꝫ nascẽs oĩ i pte corpis sunt leones. alis tñ ⁊ capite aquilis assimulant. Eq̃s vehemẽter sunt infesti ⁊ viuos hoĩes discerpũt. vt dic̃ Jsi. li. xij. Adeo aũt infesta t equũ vt ait Hug. q̄ equitẽ armatũ cũ eo rapiat i sublime. vt dic̃ glo. sup Deut. xiiij. Custodiunt aũt griphes mõtes in q̃bꝫ sunt gẽme preciose vt smaragdi ⁊ iaspides. nec pmitunt eas auferri exinde. Vñ dic̃ Jsid. li. xiiij. c. iij. Partes quedã in scithia auro ⁊ gẽmis affluunt. sed griphorũ immanitate accessus hominũ est rarus. Jbi smaragdi optimi ⁊ cristalli ⁊c. Tã magnos habẽt vngues et tam amplos q̄ inde fiũt cyphi qui mẽsis regum apponunt

De glire Ca. LV

g Lires sunt quedã bestiole q̃si maiores mures. sic dicti q2 somn⁹ efficit eos pingues. nã glišcere idẽ est q̄d crescere. vt dic̃ Jsid. li. xij. Tota eñi hyeme dormiũt ⁊ imobiles q̃si mortui requiescũt. estiuo tpe reuiuiscũt. vt dic̃ idẽ. De glire autem dic̃ Pli. li. viij. c. lviij. q̄ glires in siluis libẽter habitãt ⁊ socios sibi notos amant. cõ alienos dimicãt ⁊ pugnãt. Jnsigni ꝓ pietate genitores suos i senectute nutriũt. ⁊ eis alimẽta iuuenes administrãt

De grillo Ca. LVI.

g Rillus sicut ⁊ cirogrillus est aĩal paruũ debile ⁊ infirmũ rapax ⁊ mortiferꝫ spinosum min⁹ ericio. vt dicit glo. sup Leuit. A sono aũt voc̃ nomẽ sumpsit. vt di. Jsi. li. xij. hoc retro ambulat ⁊ terram terebrat. noctibus stridet. venatur cum formica circumligata capillo in cauernam eius cõiecta. afflatu prius puluere ne se abscondat. ⁊ ita formice amplexibus trahuntur vt dic̃ Jsid.

De hinnulo Capitulũ. LVII.

b Jnnulus cerui est filius ab innuendo dictus. q2 nutu matris abscõdit vt dicit Jsid. li. xij. animal quidẽ est debile ⁊ imbelle sicut damula. ⁊ est acutissimi visus ⁊ velocis cursus. mater aũt ei⁹ ipsum in specubꝫ ⁊ antris ⁊ locis vmbrosis abscõdit ⁊ illũ vltra spineta ⁊ rubeta saliare instruit. vt dic̃ Pli. li. viij. c. de ceruis. vide supra lr̃a C. carnes habẽt teneras ⁊ digestibiles ꝓpt mot⁹ frequentiã ⁊ discursum. vt dic̃ Cõstã. ⁊ Jsaac in diet. ⁊ si fuerit castrat⁹ anteq̃3 crescant ei⁹ cornua. caro ei⁹ melior ⁊ tẽperatior in siccitate ⁊ calore est. vt dic̃ idẽ. ⁊ si fuerit castrat⁹ anteq̃3 cornua habuerit nũq̃3 ei vlterius crescẽt. ⁊ si post nunq̃3 ea abijciet nec mutabit. vt dic̃ Aristo. li. viij. et Plin. Hinnuli serpẽtibꝫ ꝯtrariant miro mõ. q̄ eñi fuerit iniunct⁹ ei⁹ sepo vel sanguĩe a serpẽte illo die nõ tãgit. vt dic̃. xxviij. li. c. ix. ⁊ ei⁹ coagulum est summũ remediũ in venis. vt dicit idem.

De hirco Ca. LVIII.

b Ircus est animal petulũ ⁊ lasciuũ. semp feruẽs ad coitũ. vt dic̃ Jsi. lib. xij. cui⁹ oculi ob libidinẽ in trãsuersum aspiciũt. nã hirci dicunt oculorꝫ anguli. vt dicit idẽ. Eius natura est calidissima. adeo vt adamantẽ lapidẽ quẽ nec ignis nec ferrũ domare valet eius cruor calidissimus remollit. vt dicit idẽ. Hic caper est dict⁹. eo q̄ capenit arborꝫ summitates. vt dic̃ idẽ. Jncipit aũt hircus ad generãdum moueri post vnũ annũ. vt dic̃ Aristo. li. v. Et fili⁹ q̄ primo generat est grossior ⁊ pinguior post generatis. Jtẽ idem li. vij. Quidã hirci habent notabilẽ magnitudinẽ in auriculis sic̃ quidã arietes in caudis suis. nã quidã hñt in latitudine plus q̃3 latitudinẽ palme. ⁊ habent plixã barbã et caudã extenuatã in longitudine vsq3 ad terrã. et habẽt cornua multa ⁊ fortia atq3 grossa. ⁊ sunt hispidi et duri odoris ⁊ fetidi. pinguedinis multe. ꝑcipue interi⁹ circa renes. ⁊ tũc de facili moriuntur nisi in pinguedine attenuent. ⁊ q̃nto sũt pinguedĩs maioris tãto sunt minorꝫ seminis ⁊ paucioꝝ generatõis. vt dic̃ idẽ li. viij. ⁊ non coeũt nisi raro. ⁊ ꝓpt hoc interficiũt eos pastores sapiẽtes an̄ coitũ. aut eos macrificãt si fuẽt ad vitã ⁊ si apparẽt macri exteri⁹ q̃nq3 interi⁹ sunt valde pingues. Et accidit eis sepe mõstruositas. vt dicit Jsi. li. xviij. vñ aliq̃n visus est hirc⁹ hñs cornua in cruribꝫ q̄d valde erat mõstruosum. Carnes aũt hircine inter oẽs carnes pecorinas sũt deteriores

duriores ⁊ indigestibiliores. vt dic̄ Ysaac i diet. ⁊ maxime qñ hircus est decrepitꝰ. cuiꝰ aūt decrepiti est melior ⁊ fortior. sȝ odor est grauior ⁊ caro peior. Cū aūt castratꝰ fuerit caro eius erit humidior ⁊ tenerior ⁊ minus dura ad digerendū ⁊ minꝰ mala ad edendū. Dicit aūt Pliniꝰ li. xxviij. democritū dixisse hircū siue caprū nunq̄ȝ sine febre esse. Sanguis aūt hirci cū edera nutriti miro mō dissoluit calculū in renibꝫ ⁊ vesica. vt dic̄ Isi. Cornuciꝰ exustū fugat serpētes ⁊ sanat fistulas ⁊ cancros ⁊ alios morbos vlcerosos polipū etiā corrodit ⁊ emendat. Jecur hircinū valet ꝯtra morsum rabidi canis. fel eiꝰ visum clarificat. pannū ⁊ telā corrodit. hircina vrina mixta cū felle eiꝰ leprosis ꝯfert ⁊ lentigines tollit ⁊c̄.

De hiena. Ca. LIX.

b Hiena crudelis est bestia silis lupo in voracitate ⁊ in gula. etiā in mortuos seuit ⁊ eorū cadauera de terra extrahit ⁊ corrodit ⁊ ita hiena ab hiando est dicta. qꝛ ꝑ auiditate rictibꝫ patulis ibiat ad ꝑdam suā. Natura eiꝰ est vt mutet sexū. nūc eñ masculꝰ. nūc femina inuenit̄. ⁊ ideo immundū aial est. vt dic̄ Isi. circuit domos d̄ nocte. ⁊ humanaȝ ꝑut potest fingit vocē vt ita suspicet̄ esse homo. De hiena dic̄ Pli. li. viij. c. xxxj. hienis vtrāq̄ȝ inesse naturā. qꝛ alternio annis marē. alternis feminā esse dicunt. parit aūt sine mare vt credit vulgꝰ. sȝ Aristo. negat. vipe hȝ collū ⁊ dorsuȝ dephātis. flecti nō pōt nisi totū corpꝰ circūcingat̄. Tradūt pastores inter stabula sermonē humanū fingere. alicuiꝰ nomē adducere queȝ euocāt foras vt laceret̄. Nominationē hoīs solēt fingere ad solicitandū canes quos inuadant. multas ⁊ innumerabiles hȝ coloꝝ in oculis varietates ⁊ oculos valde mobiles. eiusq̄ȝ vmbra fac̄ canes obmutescere q̄s ꝯtingit. ⁊ oē aial qđ ter lustrauerit in eiꝰ vestigio figit gradū. Hec bestia coit cuȝ leena ethyopica. ⁊ generat aimal qđdā crudelissimū. voces hoīm ⁊ pecoꝝ imitās. plures dētiū acies vel ordines i vtraq̄ȝ pte oris habēs. Hienas plurimas africa gignit sicut ⁊ onagros ⁊ fibros ⁊ multa alia mōstruosa. vt dicit Pli. Itē ibide. Hec bestia gignit lapidē q̄ hiena d̄r. quē q̄ portauerit sub lingua fac̄ eū futura ꝑdicere ⁊ diuinare. vt dic̄ Soli. Itē dic̄ Pli. li. xxviij. hiena odit pantherā. ⁊ si pelles vtriusq̄ȝ bestie suspendāt̄. dicūt decidere pilos pātherē. Cū fugit hiena ꝯ venātem. declinat ad dexterā vt ꝑgressi hoīs vestigia occupet. qđ si nō successerit dicūt mēte alienari vel ex equo hoīem decidere. aut si in hienā torserit de facili capitur bestia vt magi tradūt. Itē vt dicit idē. fel eiꝰ est valđ medicinale. valet maxīe ꝯ caliginē oculorū qꝛ in multis etiaȝ maleficiis corde ⁊ iecore hiene vtunt̄ magi vt d̄r ibidē. Aristo. ꝟo dic̄ li. vij. q̄ quātitas hiene est sicut q̄ntitas lupi. ⁊ in eiꝰ collo sunt pili sicut in collo equi. ⁊ hȝ pilos sup oīs spōdilia. ⁊ deludit hoīes ⁊ ꝑdat eos. ⁊ capit canes ⁊ deuorat ita libēt sic hoīes. ⁊ cauat sepulturas vt comedat carnes mortuoꝝ.

De hericio. Ca. LX.

b Ericiꝰ est aial spinosum spinis hispidis ⁊ asperis coopertū. corꝰ eñ hȝ vndiq̄ȝ aculeis circūseptum. ita q̄ se clandit q̄bꝫ vndiq̄ȝ se ꝓtegit ⁊ defendit. Nā statim vt aliq̄d ꝑsenserit post se. surgit atq̄ȝ in globū ꝯuersus in sua se arma ꝯtra insidias recolligit. huiꝰ quidē ꝓuidētia est. ascendit eñ in vitē siue in aliā pomiferā arboreȝ ⁊ vuas excutit. poma deicit. ⁊ cū poma i terrā occiderint inuoluit se sup fructꝰ vt spinis infigant̄. ⁊ sic portat escaȝ filiis suis. vt dicit Isiđ. li. xij. vñ ⁊ ab hispiditate ⁊ rigore spinaꝝ hericius vel herinaciꝰ est vocatus. habet eñ vt dic̄ Aristo. spinas loco piloꝝ. ⁊ cooperiūt eū sic pili. ⁊ sunt sibi arma. qꝛ pūgit ⁊ ledit se capientē vel tangentem. Item Aristo. li. iij. Hericii alii sunt siluatici ⁊ alii terreni ⁊ alii sunt aquatici ⁊ faciūt oua multa q̄ nō comedūt̄. ⁊ sunt hericii paꝝ habētes de carne. ⁊ hoc est eisꝓpriū. hȝ hericiꝰ caput ⁊ os inferiꝰ ⁊ iñ exitꝰ supfluitatis supiꝰ. q̄nia pascunt̄ ꝑ pte inferiori. ⁊ ꝓpter hoc hȝ orificium in alia pte. supfluitas ꝟo est in dorso supius. et habet hericiꝰ q̄nq̄ȝ dētes. ⁊ intus los habet ptes carnosas loco lingue. et hȝ ventrē diuisum in q̄nq̄ȝ plenas supfluitates vñ etiā est genꝰ hericii albe teste ⁊ spinaꝝ albaꝝ. ⁊ est multoꝝ ouoꝝ. Itē hericiꝰ est debilis auditꝰ magis q̄ȝ alia aīalia duretestē ⁊ ambulātia sup q̄ttuor pedes. Ite li. v. Hericii agrestes coeūt stātes dorso applicato ad dorsum. qꝛ in illa pte vbi eiiciunt̄ supflua se ꝯtingunt. Itē li. viij. ⁊ multotiens apparet sensus i hericiis ꝯ ventos septētrionales ⁊ meridionales. qñ faciūt foramē i terra ad qđ fugiūt ⁊ qñ ꝑsentiūt tales vētos iminere

Unde quidā fuit in cōstantinopoli q̄ habuit hericiū p quē cognouit z p̄dixit vētos futuros. et nō intellexit aliq̄s vn̄ talē noticiā habuisset. Itē dicit idem li. xlij. q̄ tot hz ventres quot dētes. et in illis ventrib' generāt oua q̄nq;. et q̄dā hericij sunt alijs meliora et oua q̄rundā maiora. z quedā sūt minora quoniā quedā meli' decoquunt et digerūt q̄ alia. Itē li. xix. Hericij hn̄t modicū corpus z mltas spinas maiores corpe. Et cā illa magnitudinis spinaꝝ z puitatis corpoꝝ ē q̄m nutrimentū corpis trāsit in cas ꝑpter carnis paucitatē. z q: cib' nō digerit bn̄. vnd generat in corpib' eoꝝ multa suꝑfluitas. et illa suꝑfluitas trāsit in nutrimētū spinaruz. Hucusq; Aristo.

De herinacio. Ca. LXI.

Erinaci' idē est qd cirogrill' aīal paruū z spinosum habitās in cauernis. sil' hericio. sz dr esse mai'. de q̄ Plini'. li. viij. c. xxxviij. herinacij inq̄t more hericij se volutāt sup poma. que spinis infixa deferūt in arborꝝ cauitates. z pter illa q̄ gestat in dorso vnū sp gestat in ore. quādo venat in modū pile se voluit ne q̄n possit ꝑ aculeos cōprehēdi. qn̄ aūt posse euadere se desperat. herinaci' vrinā ex se emittit tabificam z venenosam z illa vrina p̄mo nocet sibi si ei' dorsum vel spina inde aliqualit asp gatur. nā tali fluxu dorsum suū ledit z euellunt spinule dorsi sui. z ið ignorat q̄ inde facili' capiat vn̄ alios ledere ꝑponebat. z ið aīrs est q̄ tūc venet tal' bestiola qn̄ vrina tal' bestie penit' inanita est. q: tūc fracto dorso z laxatis spinis ipi minime valet fuga. Et ideo quia odore suo naturaliter ꝑcipit tāta ī vrina sua latescere venena. sp vrine sue pcit ne eius virulentiā a se moueat aut diffundat quousq; captiuitatis necessitas vltima hāc compellat. Hec bestiola q̄uis puula. tanta se cōstringit fortitudine quādo timet q̄ vix saluo cortice poterit aperiri. In aqua igit calida ponit. qua aspersa quasi subito aperitur. z tūc ligatis pedib' posteriorib' suspēditur. et sic suspēsa fame tandē interficitur. nec aliter bono modo interficit vt eius pellicula aculeata portet. Et q̄uis ill' anima lis corpusculū humanis vsib' non multū sit necessariū. tam ei' pellicula tā spinata ita mortalib' est necessaria q̄ si nō essent aculei frustra vellerꝝ mollicies in pecudibus mortalib' esset data. cute eni hericina vestes po

liunt. Hoc autē dicit habere propriū herinacius. q̄ postq̄ pomis z racemis est onератus. si ceciderit pomū de suis spinis casu aliquo pre indignatione omnia de dorso excutit. z vt se iterꝝ oneret reuerti ad arborē cōsueuit.

De iuuenca Ca. LXII.

Iuuenca vel iuuenc' est iuuenis vacca que ad terrā excolendā iugo subijci est apta. vt ait Isið. vel ideo sic dr quia antiq̄tus ioui iuuenc' immolabatur z nō thaur'. vt dic idē. Animal est petulus z lasciuū propter iuuētutē. z ideo fortiori iugo p̄mitur vt domet. stimulo etiā pungitur vt rectius sequi boū vestigia coartetur. Iuuenca thauroꝝ copule solet esse apta. quia ī tali etate eis cōiungitur vt impregnet. Impinguat in pascuis vt pro varijs hominū vsibus ducta ad macellū a carnifice immoletur seu mactet. carnes sicciores z solidiores habet q̄ vituli lactētes ꝑpter remotionē a lacte. sed teneriores calidiores z humidiores q̄ habēt boues decrepiti siue vacce. q̄ iacenti etati magis sunt vicine. vt dicitur ī dictis

De leone Capitulū. LXIII.

Leo grece rex latine. eo q̄ rex sit z princeps oīm bestiaꝝ. vt dicit Isið. li. xij. Leonū aūt quidā sunt breues z iuba crispa. z hi sunt imbelles. quidā lō gi z coma simplici. z hi sunt acriores. animos eoꝝ frons z cauda indicat virtus eoꝝ in pectore. firmitas eoꝝ in capite sepēa venatoribus terrā cōuenit vt min' circūspecti venatorib' vel venabulis terreat rotaꝝ timent strepitus. sed ignes magis cū dormierit vigilant oculi eoꝝ. z cū ambulāt cooperiunt vestigia sua ne eos venator possit inuenire. Cū genuerit catulū trib' dieb' z tribus noctibus dormire credit. tūc demū patris fremitu vel rugitu velut tremiscēs cubili loꝯ cus suscitare dr catulū dormientem. Circa hoīem natura leonū est. vt nisi lesi irasci nequeāt. Patet etiā eoꝝ misericordia assiduis exēplis. nā pstratis parcūt. captiuos obuios repatriare ꝑmittunt. hoīem nisi ī magna fame nec comedūt nec interimunt. Hucusq; Isið. li. xij. De leone aūt dicit Pli. li. viij. ca. xvij. Leo ī sūma generositate ē qn̄ iubio colla z humeri vestiūt. q̄s pardi gignūt sp carēs h insigni. coitū aūt pardi cū leena odore cognoscit leo. z tot' in adultere surgit penam.

Sed si in flumine abluit tegit̄ eı⁹ culpa et a
mare nō ꝑcipit. In pariēdo vnguib⁹ filioꝝ
laniat̄ vterum pariētis. ⁊ ideo nō sepe parit.
Aristo. aūt vt dic̄ Pli. dixit leenā ꝑmo quin
q̄ catulos parere. deinde q̄ttuoꝛ. ⁊ sic ꝑ an-
nos singulos ad min⁹ vno sterilescere. parit
q̄ informes catulos ⁊ ꝑuos. magnitudine
mustelaꝝ in ꝑncipio dic̄ etiā catulos sex mē
sium vix posse nasci ⁊ duoꝝ mensiū vix mo
ueri. Urinā ēicit leo leuato crure more ca-
nis. ⁊ vrina eiecta valde fetet. qū semel satia
tur. duob⁹ dieb⁹ vl̄ trib⁹ cibo caret. ⁊ si i sati
etate fugiendū est. cibos ad fauces reiicit ⁊
cū vnguib⁹ eos extrahit vt sic sit leuioꝛ ad
fugiendū. diutissime viuit qd̄ cognoscit̄ per
dentiū ꝯsumptionē. ⁊ tūc in senecta hoīem
impetit. q̄ ad ꝑsequēdas bestias l̄ beluas ꝟ
tus iā deficit. ⁊ tūc obsidet ciuitates vt ho-
mines rapiat. s̄ qū capiunt̄ tūc suspendun
tur vt metu silis pene ceteri terreant̄. In vi
ros seuit. ꝯtra femīas tm̄ fremit. infantes ra
ro inuadit nisi in magna fame. Animi leo-
num index cauda est sicut equoꝝ aures. Naz
qū irati sunt animi. ꝑmo terrā cauda verbe
rant. deinde decrescēte iracūdia ꝑꝛimum ter
gū ꝑcutiūt ⁊ flagellāt. Ex oī vulnere illato
a leone siue impsso vngue siue dēte ꝑfluit
ater sanguis. vt dicit Isid. Itē in pericul̄
maxim ꝯpparet generosus. vn̄ qū ꝑsequit̄
a canib⁹ aut venatorib⁹ nō latitat nec se oc-
cultat s̄ sedet in cāpis. ibiq̄ vbi videri pōt
ad ōfensionē se parat. vbi virgultū siluasq̄
penetrauerit. acerrimo fert̄ cursu velut re-
putans turpē absconsionē. Nō eīm se abscō
dit eo q̄ timeat. s̄ solū ne timeat̄ aliquotiēs
se occultat. Dū aliquē insequit̄ saltu insilit
quo nō vtitur quādo fugit. quādo vulnera
tur mira obseruatione notat ꝑmo se tangen
tem. ⁊ in quantalibet multitudine primum
impetit ꝑcussorē. ⁊ cū quis telū miserit ⁊ cū
nō tetigerit correptū rotatū sternit. sed neq̄
tū ipm vulnerat neq̄ ledit qū morit̄ humū
mordet. lacrimasq̄ fundit. quādo egrotat
sanguine simee medet̄. cristā galli ⁊ cantū
valde timet Animal est gratū cognoscens ⁊
diligēs sibi benefacientē. vt patet in exēplis
q̄ ibi ponit Pli. Hucusq̄ Pli. li. viij. c. xvij.
De leone aūt dic̄ Aristo. li. ij. sili̇ Ani. Leo
habet collū quasi immobilē multū rigidū.
⁊ interioꝛa habet ad modū canis. ⁊ sꝑ ꝑmo
mouet dextrū pedē ⁊ post sinistꝝ sicut ⁊ came
lus. ⁊ paꝝ habet de medulla in ossib⁹. et eı⁹
ossa ita sunt dura vt ex coꝛūz collisione exit
ignis. Itē li. xvj. Leo habet multas fissu-
ras i pedib⁹. et iō generat filios cecos sicut ca
nis vel lup⁹. nā serratos h̄z dētes. ⁊ iō filios
generat imꝑfectos. sic dicit idem ⁊ etiā soli
nus. q̄ dicit leonē timere qū videt vel audit
catulū verberari. cui⁹ filij nascunt̄ ceci sicut ⁊
oim aīaliū habentiū dētes diuisos. ꝑpter in
gluuiē nascunt̄ filij imꝑfecti. In altissimis
mōtib⁹ occultat se. ⁊ inde ꝯtēplat̄ ꝑdā suam
quā cū viderit alte rugit. ad cui⁹ vocē terrē
tur aīalia ⁊ subito figūt gradū. circa q̄ cum
cauda in orbē lineā ducit. ⁊ illius lineature
circulū transire quodlibet aīmal ꝑtimescit.
⁊ stant animalia stupida q̄si edictū expectā
tia regis sui. Trāsiens ꝑ loca asperioꝛa vn
gues intra pedē ꝯtrahit ⁊ recōdit. Nā illis
vtit̄ ꝑ mucrone. ⁊ ideo infra carnositatem
ipsos abscōdit ⁊ eis parcit ne ledant̄ vl̄ hebe
tent̄ ꝑdā suā quā arripit sol⁹ comedere eru-
bescit. ⁊ ideo sepe ipm a remotis sequētibus
alijs bestijs de ipa ꝑda liberalitatis grā de-
relinq̄t. vt dic̄ idē. tāte aūt est caliditatis q̄ fe
bres ꝑ quartanas patit̄. ⁊ hūc morbum na
turalit̄ sustinet vt eı⁹ feritas edomet̄. cui⁹ ca
ro cū excedat in caloꝛe ad esum ē nociua. vt
dic̄ Dyas. ⁊ Pli. li. xxviij. valet etiā in medi-
cina m̄ltiplicit̄. cui⁹ adeps venenis ē ꝯtrari
us. q̄ quicūq̄ punct⁹ fuerit. alioꝝ aīaliū vl̄
reptiliū morsus illo tp̄e nō timebit. eı⁹ etiaz
adeps mixt⁹ cū oleo rosaceo cutē faciei cu-
stodit a vicijs candoꝛēq̄ seruat ⁊ sanat. adu
sta oculoꝝ sedat tumores. fel eı⁹ aq̄ addita
oculoꝝ acuit claritatē. valet etiā ꝯ comitia-
les morbos ⁊ caducos. Coꝛ eı⁹ in cibo sum
ptū soluit quartanā febrē. Huc usq̄ Plin.
li. xxviij. c. viij. Uenat̄ aūt leo sic. duplex fit
fouea. vna ꝯtinue iuxta aliā. in secundaria
fouea ponit̄ vna cauea siue cista q̄ de facili
claudit̄ quādo tāgit̄. ponit̄ aūt agn⁹ l̄ ouis
in fouea prima in quā salit leo quādo esurie
ꝑ onicula rapienda cupidus. videns aūt se
non posse de fouea erumꝑe. erubescēs se de
ceptū ⁊ foueā volens intrare secundā vt ibi
lateat. incidit in cistulā siue caueam ibidē ꝑ
paratā que post eius introitū subito se clau
dit ⁊ ipm vlterius nō ꝑ̄mittit exire. sed in
cauea extra foueā extrahitur ⁊ in illa tene-
tur captus ⁊ catenatus donec edometur. et
hoc tāgit Hieronym⁹ super Ezechiel̄. xix.
capitulo. super locū istum. miserunt eum i
caueam ⁊c̄.

De leena
Capitulū. LXIIII.

Leena leonis dicit femina. q̄ bestia ē multū libidinosa. semꝑ em̄ gestit in coitū. et ideo leone crudelioꝛ ē. ⁊ maxime quādo habet fetū. Nam p filiꝭ morti se exponit. ⁊ p ipoꝝ defensione venatorū iacula nō ꝑtimescit. plures parit filios in primo partu q̄ꝫ in sequētibꝰ. nā ꝓpter acumē vnguium filioꝝ ledit matrix. ⁊ sic annuatī sterilescit. vt dic̄ Aristo. ⁊ Plinꝰ. qui dicit sicut ait Jsid. li. xij. animalia cū acutis vnguibus frequēter parere nō possunt. viciantur em̄ eaꝝ matrices vnguibꝰ intrinsecꝰ mouentibus se catulis. ⁊ ideo nō potest leena expectare cū partu vsq̄ꝫ ad filioꝝ ꝑfectā ꝯpletōꝫ sed postꝰ dimittit partū dolore cogente ⁊ effundit añq̄ꝫ filij cōpleant. ꝑ feruore libidīs pardis se cōmiscet. Sed post coitū leonē timet. nā turpē cōmixturā sentit leo p odoreꝫ nisi ꝑus post adulteriū in flumine abluatur vt dic̄ Pli. ⁊ qñ ipam dep̄hendit reā statim punit. et ideo ipa statim fugit. ⁊ nisi fuerit p̄us abluta nō reuertet̄ ad maritū. Est auteꝫ parua bestia vel bestiola quā miro modo timent leo ⁊ leena. que vocat̄ leonzofones. nā quoddā portat venenū quod leonē interficit ⁊ leenā vnde capta bestiola exurit̄ eiusq̄ꝫ cinere asperse carnes ⁊ posite ꝑ compita feminaꝝ leones necāt. vt dic̄ Jsi. li. xij. Scḋm aūt Auic̄. li. vij. c. j. dr̄ Leo est aīal cibi auidum ⁊ gulosum. ⁊ iō sine masticacōe deuorat cibuꝫ suū. et ꝓpter hoc euomit comestuꝫ. ⁊ iterato comedit reiecta. ⁊ comedit multū ita q̄ꝛ d̄ ci bo sit pōderosos. ⁊ post stat ieiunꝰ per duos dies ⁊ duas noctes. ⁊ nō eijcit stercꝰ a se nisi semel in duobꝫ diebꝫ vel tribꝫ. ⁊ est id siccuꝫ sine humido. ⁊ est valde setena. silr ⁊ vrina sua. ⁊ qñ scindit̄ venter eiꝰ exit malꝰ odoꝛ. et anhelitū habet fetidū ⁊ infectiuū ac morsuꝫ mortiferꝫ ⁊ venenosum. ⁊ maxime quādo ē rabiosus. Fit autē rabiosus sic con. s. vt dicit Aristo. ⁊ Auic̄. ⁊ est crudele qñ irascit̄ ⁊ furibundū. ꝑ indignacōe ꝑberās semetipm. Fremit p̄ ira ⁊ frēdit dētibꝫ maxīe qñ esurit ⁊ aīalibꝫ trāseuntibꝫ vt ea capiat insidiana in specubꝫ ⁊ antris abditis se abscōdit. ac super trāseuntes bestias ex iprouiso insilit. et eas dēte ⁊ vngue crudeliter dilaniat ⁊ etiā occidit. carne ossa ⁊ pelē cōminuit ⁊ ꝯfringit ac ꝯfracta frustatim dilaniat deuorat et strangulat. ⁊ si videris quēpiam ventre ꝯtra se vt predam eruat quā rapuit. predā amplexat̄ ⁊ frendit ⁊ terrā cauda percutit. ⁊ si appropinq̄uerit in ipm insilit. q̄ deuicto iterꝫ ad p̄dā redit. sanguinē aīal̄ occisi ab eo p̄mo bibit ⁊ lābit. deinde residuū discerpēs mēbratiꝫ diuidit deuorat ⁊ deglutit

De leopardo Ca. LXV

Leopardus est bestia seuissima de leonis ⁊ pardi adulterio generata. vt dic̄ Jsidorꝰ. lib. xij. Nā vt dicit Pli. leone cū parda aut pardo cū leena ꝯcumbēte. ex tali coitu degeneres pardi ꝓcreant̄ sicut ex equo ⁊ asina vel ex asino ⁊ equa gignitur mulus siue burdo. vt dicit Jsi. Est aūt aīal valde p̄ceps ⁊ sitit sanguinē. Est ⁊ fem̄a maior ⁊ crudelior q̄ꝫ mascul. vt dic̄ Arist. Colorē habet variū sic pardꝰ. saliēdo nō currēdo insequit̄ p̄daꝫ. ⁊ si in tertio saltu p̄dā nō rapit vel in quarto. p̄ indignatiōe sistit ⁊ q̄si victus retrocedit. corpus cū cauda ⁊ pedibus leoni assimilat̄. sed in capite formā pardi imitat̄. leena aūt corpe est minor. ⁊ leoni masculo mirabiliter est exosus. vñ timēs leonem facit foueā subterraneā duplex orificium habentē. vnū p quod intrat. ⁊ aliud p̄ qd̄ exit. est auteꝫ fouea illa in vtroq̄ꝫ orificio valde ampla ⁊ in medio magis stricta. veniente itaq̄ꝫ leone in foueā se mergit. quē persequens leo foueā cum impetu subintrat vbi triumphare putat de leopardo. s꜀ ꝓpter magnitudinē corpis p mediū fouee vbi strictior est libere transire nequit quē sciens leopardus ita in strictura impeditū. illā foueā egreditur. et tūc in parte opposita foueam intrans leonē a tergo morsibꝫ ⁊ vnguibus aggreditur. et sic sepe arte nō viribꝫ de leone obtinet victoriaꝫ leopardus. et sic degener bestia de fortiori sepe per astutiā in antro victoriam obtinet. quē p potentiā in publico inuadere nō audet. sicut narrat Dom crus li. de pugnis ⁊ astutijs bestiaꝝ. Aristo. li. viij dicit de bestia que dicit̄ ferculeo quādo comedit aliquod venenosum ⁊ tunc q̄rit stercus hominis ⁊ comedit ipsum. Et ideo venatores fimū illum in vase aliquo suspēdūt super arborē. ⁊ cū venit leopardus ad arborem saltat vt accipiat stercus ⁊ interim ipm interficiunt venatores. Idem facit panthera ⁊ pardus. vt dicit̄ ibidem. De leopardo etiaꝫ dicit Pli. Leopardus qñ egrotat sanguinem capre agrestis bibit. ⁊ sic inde lāguores euadit

De lepore.
Capitulũ. LXVI.

l Epus dr̄ q̄si leuipes q2 velocit᷑ cur-
rit. vñ ⁊ grece legos p velocitate cur
sus dr̄. Jtē dic̄ Jsi. li. xij. Om̄e aimal
velox est timidũ ⁊ imbelle. vt dic̄ idē. nullũ
habēs armoꝝ gen⁹ nisi mēbroꝝ leuitatē. de
bilis est visu sicut ⁊ cetera aialia q̄ nō clau
dunt palpebras in dormitādo. melior̄ aūt
est audit⁹ q̄ꝫ visus potissime qũ aures eius
sunt erecte. cui⁹ aures sunt longe valde ⁊ fle
xibiles. qd̄ fuit necessariũ ꝑpter oculoꝝ aper
turā. nā auribꝫ oculos defendit apertos q2
nullo coopercuło sunt muniti ab infestati-
one cinifum ⁊ muscaꝝ. nā ꝯtra omne noci-
uum dedit natura remediũ creature. vt dic̄
Auic̄. ⁊ ideo data est lepori mēbroꝝ leuitas
⁊ cursus agilitas ꝯ canes ⁊ alias bestias ip̄ꝫ
insequētes. data est etiā auriũ pceritas ꝯtra
muscas ⁊ cinifes ip̄ oīmne ei⁹ oculos debi-
les infestātes. vt dic̄ idem. data est etiā sub
pedibꝫ multa piloꝝ villositas vt pili pedis
carnositatē currēdo a lesione defendāt ⁊ p-
pter sui leuitatē pedes i cursu nullaten⁹ im
pediant. ⁊ idō dic̄ Aristo. lib. iij. q̄ꝫ pedes lepo
ris sunt subtus pilosi qd̄ in alijs animalibꝫ
rari⁹ inuenit᷑. crura ei⁹ posteriora sunt ante
rioribꝫ lōgiora. qd̄ fuit necessariũ ad facile
corp⁹ ei⁹ eleuandũ in cursu qñ fugeret ꝯtra
montē. vñ difficili⁹ capit᷑ ꝯtra montē q̄ꝫ cō-
tra vallē. ⁊ hoc accidit ꝑpter anterioꝝ crurī-
um breuitatē. Nā ꝑpter depssionē anterior̄
ptis corpis ꝯtra vallē de facili cadit. nec p̄t
equaliter cōtinuare cursum suũ ⁊ idō vt fugi
endo vitet casum. cũ descēdit oblique mon
tis latera circuit ⁊ qñ potest ꝯtra mōtis al
titudinē crura anteriora erigit ⁊ sepius ca-
nibꝫ insequētibꝫ sic illudēs euadit. De lepo
ribꝫ aūt dicit Pli. li. viij. c. lx. Lepoꝝ inquit
plura sunt genera. nā in alpibꝫ sunt quidaꝫ
⁊ in siluis habitāt quidā quātitat̄ maioris
grossioris pili ⁊ velocioris cursus q̄ꝫ ipsi q̄
cuniculi dicunt᷑. Naꝫ cuniculi lepores sunt
parui ⁊ imbecilles q̄ vnguibꝫ terrā ꝯcauāt.
⁊ foueas subterraneas quas inhabitēt sibi
formāt ⁊ sunt fecūditatis nimie. et sunt tot
in quibusdā siluis hispanie q̄ aliqñ p̄ eorũ
multitudine deuastāt messem ⁊ puincie in
ducũt famē. quoꝝ fetus in balearic̄ insulis
ita sunt accepti. vt etiā ipsi fet⁹ sine matribꝫ
vix purgans visceribꝫ in esuꝫ ab incolis pa
trie assumant᷑. Et sequit᷑ ibidē Archela⁹ au
tor est quot sunt cauerne ad excremēta lepo
ri totidē annoꝝ sunt etatis. Totidē cũ sunt
illius ptis corpis foramina quot annorum
curricula habuisse phibent᷑. ⁊ idō dicunt᷑ gi-
gnere sine mare ⁊ hr̄e vtrūq̄ꝫ sexũ. ⁊ idō mul-
ti pntauerũt leporē gigni. ⁊ gignere sine ma
re. vt dic̄ idem. Sunt aūt lepores animalia
ita fecunda q̄ vno fetu nascēte statim nouo
fetu altero vter⁹ grauidat᷑. vñ vtile est aial
quo ad esum ⁊ q̄ ad vestitũ. ⁊ quo ad multi-
plicē medicinā. Nā ei⁹ coagulũ valet ꝯ ve-
nenũ. restringit ventris fluxũ. sanguis eius
mitigat dolorē oculoꝝ. vt dic̄ Plini⁹ ⁊ Dẏa.
nec inuenit᷑ coagulũ in aliq̄ aiali habente i
vtraq̄ꝫ mādibula dētes nisi in lepore. vt dic̄
Aristo. ⁊ quāto ei⁹ coagulũ est vetusti⁹. tāto
melius. vt dic̄ Pli.

De lince ⁊ ei⁹ proprietatibus
Ca. LXVII.

l Jnx lincis est dict⁹ q2 i lupoꝝ gene
re ⁊ numero numerat᷑. Est āt bestia
silis lupo dorsum hñs maculis di-
stinctũ sic̄ pard⁹. vrina ei⁹ ꝯuertit᷑ in gēmā
p̄ciosam q̄ ligurri⁹ appellat᷑. ⁊ h̄ p̄sentit lincē
ue lincis. ⁊ h̄ inuidēs ac dolēs q̄ transire de-
beat in hūanũ vsum. vrinā egestā abscōdit
sub humo. ꝫ ibi eiꝰ in lapidē solidat᷑. vt di-
cit Pli. li. viij. c. xxxix. ⁊ Jsi. xij.

De limace Ca. LXVIII.

l Jmax est vermis limi. sic dict⁹ eo q̄
in limo nascit᷑ vel ex limo. ⁊ ideo sp̄
sordid⁹ ⁊ immũd⁹ habet᷑. vt dic̄ Jsi.
li. xij. Et est vermis valde tardi mot⁹ i dor-
so sp̄ gerēs cōchā durā. infra quā se includit.
⁊ est vermis cornut⁹ habēs duo additamē-
ta aūt os cũ quibꝫ viā q̄rit. ⁊ qñ aliq̄d aduer
si senserit. statim cornua retrahit infra testā
⁊ infra domũ sese resumit. Jn corrupto ae-
re ⁊ imbre maxime nascunt᷑ tales vermes q̄
serpunt q̄ꝫuis lente passu ad arborũ summi
tates earũ germina depascentes. vbicunq̄ꝫ
autē serpit post se immũdicie vestigium de
relinquit

De lupo Ca. LXIX.

l Upus vt dic̄ Jsid. quasi leopos est
dictus eo q̄ vel q̄si leonis fit⁹ sit i pedi
bus. vñ qd̄ pede p̄sserit nō viuit. ra-
pax aūt est bestia ⁊ cruoris appetēs. q̄ rabie ra
pacitat̄ quecũq̄ꝫ inuenerit trucidat. de q̄ di
cunt rustici vocē hoiem pdere si eũ lup⁹ pri
or viderit. ⁊ idō subito tacēti dr̄ lup⁹ ē i fabu-
la. certe si se p̄uisũ senserit deponit audacia

feritatis. Lupi toto anno nō amplꝰ q̄ȝ duo-
decim diebꝫ coeunt. famē diu portāt. ꝛ pꝰ lon
ga ieiunia multū deuorant. Lupos etiā nu-
trit ethiopia ceruice iubatos. Et ita varios
vt nullū colorē eis deesse dicāt. huiusq̄ȝ Isi.
Pli. aūt li. viij. c. xxiij. idem sentit. ꝛ dicit q̄ lu
pi africani sunt inertes ꝛ parui. q̄ v̄o gignūt in
frigidis regionibꝫ corpe fiunt minores ꝛ ma
gis asperi ꝛ feroces. Aristo. li. ij. dicit q̄ in in-
dia est q̄dam lupus hn̄s tres ordines dentiū
supius. ꝛ inferius h̄ȝ pedē leonis ꝛ faciē hois
ꝛ caudā scorpionis. ꝛ vox eiꝰ sicut vox hoīs.
terribilis est sicut vox tube. ꝛ est velox sic cer-
uus. ꝛ est valde seuus comedēs hoies. Item
Aristo. li. vj. Lupi tpe coitꝰ sunt seui. et q̄n ha
bent catulos sunt magis mali sicut ꝛ femine
canū. Itē li. vij. Lupi serratos hn̄t dētes. co
medūt carnes et nō comedūt herbas nisi q̄n
infirmant. q̄ tūc comedunt aliquā ꝑter me
dicinā. Nā q̄n lupus sentit se repletū q̄rit q̄n
dam herbam ꝛ comedit eā vt euomat q̄d co-
medit. Item li. viij. q̄n fugiunt ferunt filios
suos secū. ꝛ cum exeūt de cauernis comedūt
origanū ꝛ masticant vt acuant dentes suos
Item idē de eodē. Lupus q̄n comedit ē val
de malus. ꝛ q̄n nō habet famē q̄escit multuȝ.
ꝛ est valde audax ꝛ valde diligit ludere. ꝛ si ꝑ
rape puerum ludit cum eo. ꝛ post occidit eū
ꝛ comedit. Et sicut dicit Homerus Lupus
est valde vigil ꝛ multū timet ignē. et d̄r q̄ si la
pidet ꝯsiderabit ꝑmuȝ iactantē. ꝛ si ille lapis
nocuerit ei. si poterit ipm̄ interficiet. si v̄o nō
noceat ei. si dep̄hēderit ipm̄ nō multū ledet
eum. sed paꝝ q̄si irascēdo deinde eū dimittit
Et lupi q̄nto sunt seniores tanto deteriores.
ꝛ nocent hoibꝫ q̄ nō p̄nt venari bestias ꝓpter
etatē. ꝛ q̄ coꝝ culni iam sunt debilitati ꝛ vi-
uunt multo tpe. ꝛ eiꝰ senectꝰ app̄hendit in de
tibꝫ. q̄ ꝯstringunt in senectute. Iteȝ ibidem
Sunt aūt lupi duplicis modi. q̄daȝ eīn sunt
q̄si rotundi. ꝛ q̄dam q̄si longi. ꝛ illi sunt aspe-
rioris pili ꝛ audacioris animi. ꝛ lupoꝝ interi
ora sunt valde debilia ꝛ de facili recipiūt cor
ruptionē q̄n vulnerant. Residuuȝ v̄o corpis
eoꝝ patit mltas percussiones. ꝛ hn̄t magnaȝ
fortitudinē in collo ꝛ i capite. ꝛ vulnera q̄ ac-
cidunt ex morsu eoꝝ sunt valde mala. q̄niam
exit ex eis virꝰ. ꝛ curant ista vulnera s̄c̄ mor-
sus canis rabiosi. vt dicit Aristo. Itē idē lib.
viij. Os lupi maxime est apture. ꝛ maximum
vigorē habet in orificio suo. ꝛ est aial valde
vorax. Item de lupo dicit Auic. li. vij. Sūt

q̄dam lupi q̄ naturaliter habent appetitū co-
medendi pisces. ꝛ comedunt vilia que de su-
is retibꝫ eijciūt piscatores. ꝛ q̄n nō inueniunt
q̄d comedant de piscatoꝝ reliquijs. vadunt
ad retia ꝛ dilaniant ea. De lupis aūt dic̄ phi
siologꝰ. Virtꝰ lupoꝝ in pectore et in vnguibꝫ
viget ac in ore. in posterioribꝫ v̄o minime. col
lū retroflectere nō valet. ꝛ in nullo mēse nisi i
maio q̄n fiūt tonitrua. cuiꝰ astucia est vt non
capiat p̄dā iuxta loca vbi nutrit fetus suos.
ꝛ nūc tpis venat a remotis. q̄n aūt nocte p̄de
gratia ꝑgit ad ouile. ne canes eiꝰ sentiāt odo-
rē vadit ꝯtra ventū. et si aliq̄ casu pes eiꝰ cal-
cando sup aliq̄d strepitū fecerit ip̄m pedeȝ ca
stigat duro morsu. oculi eiꝰ lucent ō nocte vt
lucerne. ꝛ vt dic̄ Solinꝰ. multū amoris exci
tamentū in cauda portat q̄d dentibꝫ euellit q̄n
timet capi. lapides mltū timet. vn̄ si q̄s duos
lapides pariter collit erit. lupus audaciaȝ ꝑ-
dit. fugit si strepitꝰ lapidū ꝑuenerit ad aures
eius. filios generat cecos q̄s tenerrime dili-
git atq̄ȝ nutrit. terram comedit q̄n mltū esu-
rit ꝛ aliquā p̄dā nō inuenit. vt captas volen-
tes folia carpe in ruberis facilꝰ rapiat sub her
bis ꝛ folijs latitās se abscōdit. plus astutia q̄ȝ
potentia oues decipit. sed q̄n ꝑualet si ꝑmit-
tit toni gregē strangulat et occidit. ꝑtem p̄de
quā deuorare nō potest in terra sepelit et ab-
scondit. ꝛ q̄n esurit ꝑtem sepultā extrahit ꝛ ef
fodit. ꝛ lanam ouis quā occidit inficit ꝛ mor
sus eius et lana tali vesteȝ factā pediculosaȝ
reddit. vt dicit Isi. Itē idē dic̄ Aristo. Ex to
ta specie natura lupoꝝ nature ouiū aduersat
Vn̄ legi in li. q̄ cordula facta de intestinis lu
pi adiūcta cordis cithare factis de intestinis
ouinis eas ōstruit ꝛ corrupit sicut pluma aq̄
le adiūcta plumis colūbe eas excoriat ꝛ cor-
rodit si diu ꝑiter i loco aliq̄ dimittant. vt di-
cit idē. Vide supra de aq̄la.

De mulo Cap̄ LXX

Mulus a molendo est dictꝰ. eo q̄ iugo
pistoꝝ subactus ducat in giro mo-
las. vt dic̄ Isi. li. xij. Asserunt aūt iu-
dei q̄ ana abnepos esau greges equaꝝ ab asi
nis ꝑmo fecerit ascendi vt inde ꝯtra naturā
muloꝝ ꝓgenies nasceret. vt dicit idem. ꝛ ideo
sequens mulus mr̄is naturā asino est maior
pulcrior ꝛ velocior. sed equo pigrior deformi
or atq̄ȝ minor. Vn̄ nascit ex equa ꝛ asino mu
lus ex equo v̄o et asina burdo ꝓcreat. Et est
mulus animal sterile. ꝛ tn̄ eximiū ad labores.
vt dicit Pli. li. viij. ca. xliiij. Nunq̄ȝ aūt h̄ia-

lia.s.asinus et equa mutuo appetunt coniugia. ni/
si etiā in infantia lacte mutuo nutriant. vnde
pastores pullos equorum subijciunt asinabus et asi/
norum pullos subijciunt equabus quando volunt tales
creaturas ex disparibus procreari. vt dicit idem.
Item idē. Mule calcitratus potu vini inhi
bet. Ex onagris aūt et equabus nascunt veloces
mule pedes hūtes duros et aptos ad cursuz.
sunt aūt rigosi corpe et indomito animo z ge/
neroso. qui aūt sunt geniti ex onagro et asina
oēs precellūt. De mulo etiā dicit Aristo. li. vij.
quanto mulus plus potat de aqua tanto plus proficit
eius cibus. Itē li. xiij. mulus non habet fel mani/
feste sup epar. Itē idem li. xvj. Mulus qui na
scit ex equa et asino nō pueniunt generatiōi. quoniam
natura vtriusque asini et eque est frigida. vnde
frigiditas generantia dicit generato et ideo
mulus est sterilis. nec eius spermate aliquid genera
tur propter excessum frigiditatis in ipso domi/
nantis. Itē ibidē. et accidit quod corpora mularum
sunt magna quoniam supfluitas menstruosa trāsit i
creationez et cibū corporis. Sanguis aūt quo
natura nō indiget exit cū supfluitate vesice. i.
cum vrina. et propter hoc nō olfaciūt muli vri
nas mularum sicut alie bestie habentes soleas.
residuū vero supfluitatis transit in crementuz
corporis et in eius magnitudinē. Non impregna
tur ergo mula nisi forte valde raro. mulus aūt
quia rōnes eius calidior est in aliquibus temporibus et
regionibus forsan generat. sed generatū erit ex
traneū et occasionatū sicut quod generat ex equo et
asina. et dignū est omne tale esse sterile. quia ge/
nerat contra naturā. Hucusque Arist. li. xvj. Scdm
ysa. in diet. carnes muli sunt peiores quam car/
nes asini. et ad nutriendū et ad digerēdū. cuius
fimus tritus et combustus restringit sanguinē si cū
acero fuerit tpatus. vt dicit Dyas. Valz etiā
idē fimus contra ictus scorpionū

De mure Ca. LXXI

Mus scdm Isi. est anial pusillum ab hu
mo dictū. eo quod ab hūore terre nascat.
Nam mus terra dr. vnde et humus. Mus
in plenilunio iecur crescit. sic et quedaz marina
tūc augent. que rursus decrescēte luna dimi
nuunt. dicūt aūt mures sorices eo quod ad mo/
dū serre rodant et pscindāt. hucusque Isi li. xij
Mus aūt scdm Arist. li. vij. non potat. et si po/
tauerit moriet. Anial quidem est gulosum. et ideo
cū modica esca decipit quando odore ad eius gustū
puocat. eius vrina fetida est et cōtagiosa et mor/
sus venenosus. cauda etiam eius dr veneno
sa. De muribus etiam dicit Pli. lib. xviij. capi.

xviij. Sunt quidam mures potētes qui cōgre
gant pabulū i foueis suis et etiā in hyeme ab
scondūt et latitāt in cauernis. quorum palatū i gu/
stu sagacissimū ē. sicut narces sagacissimos ha/
bent in olfactu. In autūno masculus et femina
spicas congregant et mutuo se onerāt sup vē
trem. p caudam masculus feiam sic onustaz ad
specū trahit. qua exonerata et fasciculo in ca/
uerna collocato iterum redeūt ad laborem. et cō
gregato fasciculo masculus sup dorsuz se po
nit. quā femina viceuersa onerat et caudā eius
ore cōphendens masculū ptrahit ad cauernā
et sic onera deserūt alterantes vicibus. Itē vt di
cit idem. Murium diuerse sunt spēs. Nam qui/
dam murium viuūt in domibus. quidā in cāpestri
bus quidaz in aquis et fluuiorum extremitatibus cō
morant. quidaz annū in dormiēdo dimidiant
quia per dimidiū annū dormiunt et p dimidiū
vigilant vt glires qui sunt scdm Pli. quidā mures
Et quamuis mures sunt bestie valde nocibiles
in pluribus tamen vtiles sunt in medicina. Nā vt
dicit Pli. li. xxix. c. xvij. Murium cinis cū mel
le et oleo auribus instillatus earum sedat dolorē. et si
quod anial aures subintrauerit precipuū remediū
est fel murium cum aceto tepido temperatum
auribus instillare. Fimus eius scdm Diasco.
cū aceto tritus mūdat allopicias et custodit
caput a casu capillorū. tritus etiam et cū vi/
no in potu sumptus miro modo ventrē soluit.
pellis eius recēs calcaneo subducta eius vul/
nera ad sanitatē pducit

De mustela Ca. LXXII

Mustela quasi mus longus est dicta.
vt dicit Isid. li. xij. Nam telon grece
longum latine. Hec ingenio est sub/
dola. in domibus cum nutrit catulos. eos trās/
fert de loco ad locum. sedem mutat ne eius ni/
dus ab aliquo dephendat. psequit serpen/
tes et fugat. mures odit. et eos māducat. Et
sunt duo genera mustelarum. Aliud enim est sil
uestre distans ab alijs magnitudie. quā gre/
ci locides vocant alterum in domibus errans
Falsa autem est illorum opinio qui dicunt eaz
ore concipere et aure partum effundere. huc
usque Isi. li. xij. Passeribus et alijs auibus
insidiatur et eorū oua transglutit. filios suos
casu aliquo in latibulo lesos vel mortuos quī/
dam herba sanat. imo vt dicitur suscitat. vt
dicit Pli. Rutam comedit et eius succo se per
linit. et tūc basiliscū inuadit intrepida et oc/
cidit vt dicit Pli. li. viij. capitulo. xxij. vbi di/
cit mustelarū virtus basiliscis exitio est. nihil

cũ deo nature placuit esse sine pari. cauernã basilisci facile cognoscit. quã subintrans ipm interimit. animal est multũ dormiẽs et per somnũ impinguat sicut glires vt dicit idẽ. Itẽ idem. libro. xxix. cap. j. Mustelarũ inqt duo sunt genera. scz domestica. z siluestria. z vtriusqz fel valet cõtra aspides. Nam cap puden da multũ ferent z serpẽtibus fetidis cõtrariãtur carũ etiam carnes dicim9 valere cõtra venena. Mustela combusta z in cinerem redacta adhibet salubriter medicine que est cõueniens contra letargicam passionẽ. Unñ si ex veneno aspidis aliqs incurrit letargiã cinis mustele inundanti aq distemperat9 vim somniferã dissoluit. vt dicit idem. Dicit etiam ibidem puluis valere contra fistulam. nihil cum illa rerũ omniũ mater. s. nata. sine ingẽtibus causis genuit vt dicit ibidem. Dicit aũt Aristo. li. viij q mustela pugnat cõtra serpẽtes. qr vtqz mures comedit. Et est aial velocis motus z flexibilis corporis ac valde mobilis z instabil. odore sagax. dorsum habens rubeũ z ventrẽ albũ. Mutat aũt colorem. Nam in aliqbus regionibus aliquo tempore anni tota pellis eius fit cãdida preter caudam. morsus ei9 maliciosus est z virulẽt9. et ei9 vrina ẽ fetida ad modũ vrine muris.

De migali. Ca. LXXIII

Migale est modicũ aial ad modũ mustele. gulosum. rapax. z dolosum. Nã cũ dolo rapit qd postea ventri committit. vt dicit glo. sup Leuit. xj. Mansuetũ se fingit cũ ei aliqs appropinqt ex timore. sed statim mordet z veneũ infundit. Dicit ibidẽ. De migali dicit Aristo. q equos z mulos infestat. et eque pregnãti maxime isidiat. pugnat cõtra serpentes. z tunc se armat ruta vt dicit idem.

De muriligo Cap. LXXIIII

Murilegus idem est qd musio siue cattus. sic dict9. eo q muribus sit infestus. Hũc vulg9 cattũ a captura vocat. vl ideo sic dicit. q catat. id est videt. Nã ita pacute videt vt fulgore lumis noctis tenebras superet. Unñ a greco venit cat9. i. ingeniosus. vt dicit Isidor9 li. xij. Est aial nõ determiati pili z colorz. nũc est albũ nũc nigrũ. nũc flauũ nũc variũ. nũc etiã macl'osum. in pedibus et in facie z i auribus leopardo simillimũ. orificium habẽs magnũ. dẽtes habens serratos z acutos. z liguam lõgam z flexibilem tenuẽ z subtilem. cum qua bibẽdo lambit sic talia aialia q habẽt labiũ inferi9 superiori labro inequale. Talia eñ aialia propter labiorz ineqlitatẽ potiũ nõ hauriũt. sed lambũt. vt dicit Aristo. z etiam Pli. Est aũt aial in iuuẽtute valde lasciuũ z agile z iocũdum. impetũ faciẽs ad oẽ qd coram se mouet. ludit cum calamo ante se protracto. In senectute aũt est aial põderosum z multũ somnolẽtuz. cautissime insidiat muribus. z eos pl9 odore qz visu presentiens inuadit in abscõdito ac venat. capto mure cuz eo ludit. sed finito ludo ab ipso deuorat. tempore coit9 qsi siluestris efficit z euagat. Inter catos amoris tempore grauis pugna pro-ribus committit. z vn9 ab alio morsibus z vnguibus grauissime lacerat. z tũc vox horrẽda emittit qndo ad pugnam mutuam vn9 ab alio puocat. Bestia fit seuissima qndo siluestris efficit z in nemoribus commorat. Minores feras vt cuniclos z lepores tũc venat. qndo cadit ab alto pedibus excipit z vix p casũ aliquẽ ledit qñ deorsum pcipitat fim9 quẽ egerit valde fetet. z ideo sub terra abscõdit z pedibus occultat. qndo pulcrã habet pellem qsi de ipsa gloriãs vag9 efficitur. sed qndo pellis ei exuritur tũc intra tecta commorat. sepe enz pro pellis pulcritudine capit a pellisicea quo decoriat.

De noctiluca Cap. LXXV

Noctiluca est modica bestiola multipedes alata. et ideo qũqz inter volatilia computat. In tenebris lucz vt cãdela z maxime circa posteriora. in luce autez plena deformis est z obscura. man9 inficit tãgentis. z qũuis lateat in tenebris tamẽ lucifuga est. odit eñ lucẽ et solũmodo de nocte ambulat. et onige als musce contrariat que est lucipeta. vt dicit Aristo. li. xij. de minutis volatilibus.

De onagro Cap. LXXVI

Onager vt dicit Isidor9. asin9 fer9 interptat. hos africa habet magnos et indomitos in desertis vagantes. singuli aũt feminaz gregibus presunt. nascentibus masculis zelant masculi z testicl'os eorũ morsu detrũcant. qd cauentes matres in locis secretis eos abscondũt. Et vt dicit Pli. li. viij. Ex onagro et asinis domesticis velocissimi asini generant. Animal autẽ est liberũ. indomitum z lasciuum. frequentare montes z nemora consuetum. z cũ sit animal ex se imbelle z innocuũ. solius fuge beneficio leonez superat in heremo atqz lupum. est animal valde

patiens sitis diu expectans quousq; potū inue niat sibi aptū. De quo dicit Phisiologus .q. xxv. die marcij duodecies in die et totiens i no cte rugit. p eius rugitum equinoctiū apd afros discernit. et dicit q totiens semper rugit ĩ die quot dies habet horas. sīlr et de nocte. vnd et siluani in montib; africe ab onagris in qbus abundant per numerū rugitus eoꝝ numeꝝ horarū. dieꝝ et noctium computant et diuer sificant sagax et viuidus est in olfactu Unde qñ amor exercuet et nescit vbi eius femia euagatur. rupem ascendit et patulis narib; ventum attrahit. per cuius flamin vbi sit eius femina diiudicat et discernit. in montibus altis et pascuosis herbas virentes quas multū diligit cum diligentia querere consueuit. quas cum inuenerit pre gaudio stanim rudit. et vbi psenserit bestiam vel hominē ipm venari cupientem. q̃diu inuenit gramina virētia a pascuis non recedit. hominū frequentiā valde odit atq; fugit. solitudines et deserta multū diligit.

De onocentauro

Capitulum LXXVII

Onocentaurus fm glo. sup Isa. xxxiiij. est animal mōstruosum ex tauro et asina pcreatum. Onos eñ in greco dicit asinus latine. Vñ est animal lasciuum ad modū asini. ceruicosum ad modū tauri. Sz alio modo sentit phisiologus. qui dicit onocentauꝝ esse compositū ex humana effigie et asinina. nam ab vmbilico et sursum figuram habet hominis. et ab eodem inferi formā obtinet animalis Huic rōni videt concordare Pli. lib. vij. cap. ij. Ludibria inquit mirabilia nobis fecit ingeniosa natura ad detegendum eius potentiam satis i prodigiosas po fuisse gentes. Et ponit in eodem cap. exemplū de multis monstris et pdigiosis bestijs q̃s india gignit. sicut de faunis et satiris et d onocentauris et de ypocētauris. et hmōi. quas dicit esse bestias humanā effigiem mentientes Et alij dicūt centauros fuisse equites thessaloꝝ qui pp eo q in eis discurrebant. q̃dā vnū corpus equoꝝ et hominū iudicabant. vñ cētauros fuisse fictos asserūt vt dicit idem li. xj vbi dicit de portentis. Dicit eñ centaurus grece homo latine. vñ centaurus dicit homo. et a centauro p additionē dicit onocentaurus qui sic dicit est eo q i media hominis specie et in media asini dicat esse. sicut ypocentaurus dicit monstrum i quo hominū equorūq; natura esse coniuncta putatur. vt dicit Isidorus ibidem.

De orice

Cap. LXXVIII

Orix vt dicit glo. super cap. lj. Isa est animal immūdū nec sacrificijs aptū Septuaginta aūt interpretes transtulerūt quasi beta semicocta ceteri interpretes omnes sicut orix illaqueatus transtulerūt. qui hebraice dicit tho. Et inter animalia immūda i lege reputat Est aūt bestia sicut mus aquaticus. vel sicut glires q̃ sunt mures q̃dā sic dicti eo q somnus efficit eos pingues. byeme ẽ tota dormiunt. et imobiles quasi mortui fiunt. in estate reuiuiscunt. Unde orix est animal qd hmōi muribus assimilat Et hoc videt tangere littera ysa. et concordat cum Plinio q̃ dicit sic. Orix quem vocat egiptus feram q̃ in ortu canicule. viij. kal. iunij. quando incipit esse stat contra stellam et ptuet cōtra eaz acsi vellet adorare eam. et hoc facit cum sternuerit. id est cum post longam dormitionem euigilauerit. Et declinat hic orix. huius origis fm hoc dicit sorex. cis. et onix. nicis. et hmōi. Scdm iuuenalē vo orix est quedā auis pinguissima ita q sua pinguedīe hebetat cultellum. vt dicit idem. lib. iij. vbi dicit Jecur eius orix hebetissima ferro et c. supra quem locum dicunt expositores q est auis similis galline africane vel ipsa gallina Scdm butonē aūt dicit orix. gis. fm illam regulā Grecismi. Nomen in x. donat in cis. vel in gis. vt fex. fecis. lex legis. geminū. Quattuor exceptis nox nix senex q; suppellex Unde dicit q orix est idem animal qd in lege immūdū reputat. quo ad esum Deut. xiiij. vbi dicit. Comedetis origez et camelopardulū. immūdū tñ reputabat quo ad sacrificiū Pli. aūt li. viij. c. iij. de aialibus somniferis dicit. Capree inq̃t in plurimas similitudines trāsfigurant. nā inter eas sunt ibices mirāde pnitatis. q̃ supra cornua vasta et magna q̃b; earū capita onerant saliēdo de rupib; se excipiunt. Sunt et origes quoꝝ vel li ↄtra naturam alioꝝ aialiū ↄtrint versus caput. Sūt et dame et pigrasti et mlta alia aialia his similia q̃ alpes trāsmittūt et sinus transmarim. Unde fm h orix. gis. est spēs capre silvestria. et fm istam significationē vt puto nō sumit i ysa. vbi loq̃tur de aialib; q̃ somno dānabili sopiunt. q: nō bñ ↄueniret metaphorice cū ois caprea fm Arist. sit aīal valde vigil naturalr. parum eñ dormit et de facili excitatur. cū sit aīal valde timidū. Et sic p alio aīali

ſupponit orit in Deut.et p alio in ſimilitudie ria.ſic dicūt multi.

De oue Cap. LXXIX

O Uis eſt molle pecus laniferū.corpore inermie.aio placidū.ab oblatione dictū.eo q apud veteres in initio nō tauri ſed oues offerebant in ſacrificio.vt dicit Iſidor' lib.xij.Ex his q̄dam bidentes vocātur.eo q inter octo dentes duos altiores habent.q̄s gentiles in ſacrificio maxime offerebant vt ibidem dicit Iſidor'.Uel dicunt bidentes ſm ſenectutem.q̄ſi biennes.i.duorū annorū.q2 talis erant etatis q̄n ad ſacrificiū eligebant.Sed poti' vocant a duob dentibus q̄ preminent et cū q̄b nasci dicunt.Dic bidens.grō h'bidentis dicit.vt dicit Beda. De ouib dicit Ariſto.li.v.q pariant vſq3 ad octo annos Et lib.vij.Si impregnent oues verſus ventū ſeptentrionalē faciunt mares ſi in meridionali tūc femine naſcent.et q̄les vene fuerūt ſub lingua ouis talis coloris erit fet'.Quere ſupra de agnis z ariete. Et q̄ndo oues ſenes ad coitū mouent in aliq tempore determinato.dicūt paſtores q eſt ſignū bonitatis in eis.z ſi iuuenes ſic mouent.dicūt q e ſignū future peſtis in ouib in anno illo. Itē Ariſto.li.vij.Oues īpregnant bibēdo aquā z ꝓpter hoc dāt eis paſtores comedere ſal.vt plus bibentes impregnētur z magis conſeruent.Dāt etiam eis in autumno cucurbitas paratas cum ſale ad mltiplicatiōem lactis.z ſic fluit pl' lactis de mamillis.z oues impinguant lēticula cum ſale.et ſi oues per triduū abſtineāt a cibo z poſt accipiant cibum multū impingnabunt.z in eſtate valet eis aq̄ ſeptētrionalis frigida.z in autumno aq̄ meridionalis tepida.et iuuat eos paſtus in fine diei z mor'.per nimia em̄ itinera z per fortes labores macreſcūt.z paſtores cognoſcūt que pñt pati hyemē.q̄nıam ſuper quaſdam inuenit glacies z ſuper quaſdam nō.z que ex eis ē debilis a ſe nō excutit glaciē nec repellit. Et carnes ouiū ſicut z aliorum quadrupedū q̄ in loco multū aquoſo nutriunt ſunt male.et q caudam habent lōgam minus patiunt hyemem q̄ q̄ amplam. Et que habēt pilos paucos z criſpos grauiorem hyemem patiūtur. Et lana ouiū q̄s comedit lup' inficit.z pān' inde fact' recipit pediclos Item ibidem lib. viij. In ouib pl' abūdat priuatio intellect' q̄ in aliis aīalib q̄drupedib.Et noc3 eis tonitru'.z ſi remāſerit vna ſola et fuerit impregnata abortiet pre timore forſan. Item dicit Pli.libro.viij.cap.xlvij.tonitrua inq̄t ſolitariis ouibus inferūt abortiū. Remediū ē vt in vnū pariter congregent.Quere ſupra in litera a.de ariete z de agno.

De panthera Cap. LXXX

P Anthera vt dicit Iſidor' lib.xij ſic ē dict'.ſiue q2 omniū aīaliū eſt amicus excepto dracone quē valde odit ſiue q2 ſocietate generꝭ gaud3.z ad eandē ſilitudinem q̄c q̄d accipit reddit.Pāthera eni grece totum dicit latine Eſt aūt beſtia minutis orbiculis ſuperpicta.ita vt ex maculaꝝ nigraꝝ z albarū z flauarū varietate tota pellis ocl'a exteri' videat.vt dicit idem Dec beſtia vt dicit Iſidor'.ſemel tantūmodo parit Cui' ratio eſt aperta.Nam cū in vtero matris cōualuerint catuli z ad naſcendū iam receperint vires oderunt matres.lacerantq3 vnguibus matris aluū tanq3 ſuo partui reſiſtentem.vñ z mater partū dimittit dolore vteri compellente.Et ideo dicit Pli.aīalia cū acutis vnguibus freq̄nter parere non poſſe Nam mouentib ſe catulis viciate intrinſecus ſunt matrices.hucuſq3 Iſidor' lib.xij.De panthera dicit Phiſiolog' Panthera inq̄t odit draconē z draco ipm fugit.cū aūt comederit et ſaturata fuerit ſe recondit in ſpelūca z dormit continue fere tres dies.Poſt triduū vero a ſomno ſurgens emittit vocem.z ab ei' ore exit odor aromatic' ſupra modū ſuauis propter cu' ſuauitatē ipm omnia animātia ſequūt.Solus aūt draco audiēs vocem ei'.timore pter rit' fugit in cauernam.nec ferēs odorem in ſemetipſo deficit z torpeſcit.odorem em̄ ei' reputat pro veneno De panteris aūt dicit Plini' libro.viij.cap.xviij. Panthera ſic z tigris maxime colorū z macl'arū varietate decorat alia anialia proprio colore gaudent. Sūt tñ leones nigri in ſiria q̄ pantheris in candidis maclis ſunt ſimiles.In colore aūt vario panthere z tigris omnia animalia q̄drupedia ſolicitant videre eos.ſed toruitate capitis terrent.q̄obrem caput occultant z pulcritudie reliq̄ partis corporis beſtias ad ſe inuitāt.et ſic inuitatas arripiūt z mādūcant. Et q̄uis ſit beſtia valde ſeua.tamen illis q̄ ſibi in aliq̄ ſubuenīūt nullatenus eſt ingrata.vt ibidem exemplificat idem Pli.de quodam q̄ liberauit catulos panthere collapſos in quandam foueam quem panthera eduxit extra ſolitudinem leta z blandiēs vt ſibi grās referre ap

parceret.

De pardo
Capitulũ. LXXXI

p Ardus vt dicit̃ est bestia velocissima colore vario orbiculata. ꝓcepa ad sanguinem. ⁊ saltu ruit in mortẽ. Et habet talem dispositionẽ sicut panthera. nec habet ab eo aliquã differentiam nisi ꝙ panthera habet maculas albiores. ita dicit Pli. lib. viij. De pardo aũt dicit Aristo. lib. viij. ꝙ qñ pardus infirmat̃ comedit humanũ fimũ gratia medicine. et ideo venatores suspendũt stercus super arborem ad qđ dũ ascendit a venatoribꝫ interficit̃. Est aũt animal libidinosum ⁊ coit cum leena. et cum a adulterio generat̃ leopardus. Quere supra de leena. Pard' raptis catulis est nimis seuus. vt dicit glo. sup Osee. xiij.

De pilosis ⁊ eorum ꝓprietatibꝫ
Capitulũ. LXXXII

p Ilosi sicut innuit glo. super Jsa. xiij. monstra sunt ad similitudinẽ hominũ. Et dicunt̃ siluestres homines q̃ et satiri dicunt. Jsidor' aũt lib. viij. c. x. dicit Pilosi sunt qui grece panitc. latine incubi appellant̃. siue inui ab ineũdo dicti passim cũ aĩalibꝫ. Unde incubi dicunt̃ ab incumbendo. id est coeũdo. Sepe enĩ improbi existunt mulieribꝫ et earũ peragũt cõcubitũ q̃s demones galli ducios appellant. qꝛ sep' hanc imũdiciam peragũt. quem aũt incubonẽ vocant hunc romani faunũ ficariũ vocãt. Jtez dicit Papias. Pilosi a grecis panites. a latinis incubi vocant̃. q̃rũ forma ab humana effigie incipit. sed bestiali extremitate terminat̃. Jdez dicit glo. super Jsa. xxxiiij. Sed idem dicit alia glo. ꝙ pilosus dicit̃ simea. q̃ enĩ bestia mõstruosa. pilosa multũ et villosa. figurã humanam in multis representat. Quere infra de simea.

De pigargo Ca. LXXXIII

p Igargus est aĩal mũdũ quo ad esum vt patet Deut. xiiij. Est anim al cornutũ ⁊ barbatũ sicut hircus. m in' ceruo. maius hirco. vñ similis est hircoceruo sꝫ longe minus. Quere infra de tragelapho. Ruminat sicut hirc'. ⁊ findit vngulam sicut ceruus. ⁊ est animal agreste magne velocitatis. nemora inhabitat ⁊ deserta. Huguitio autẽ dicit ꝙ pigarg' est auis parua ⁊ depressa. vñ dicit̃ a pige qđ est deꝑssio. Sed in Deut. supponit pro aĩali quadrupede qđ est simile hircoceruo. vt ibi innuit glo. Nec aspiratur in prima syllaba. vñ cum h. non debet scribi. q̃dam scribũt philargũ. sed male vt patet in libris correctis.

De pigmeis Ca. LXXXIIII

p Igmei sunt homines pui statura cubitali q̃s greci a cubito pigmeos vocant. Hi montana indie tenẽt. q̃bus vicinus est ocean' vt dicit Papias. Sꝫ dicit Aug'. sic. Pigmei tñ semicubitales sunt qui tertio anno perfecte sunt etatis. septimo senescũt. Dicunt̃ aũt pugnare cõtra grues. a quibꝫ armati ferro aliquotiens deuincit̃ur. De pigmeis aũt dicit Pli. lib. vij. cap. ij. Pigmei ternos vt ferũt dodrantes nõ excedentes salubri celo semꝑ vernante habitant iꝛta temperata montibꝫ oppositis ex partibus aquilonis q̃s grues infestare fama est. Qm̃ sidentes arietum ⁊ caprarũ dorsis armati sagittis verno tempore congregato agmie ad mare descendũt. ⁊ oua ⁊ pullos gruũ pro viribꝫ destruũt ⁊ consumũt. Et hanc expeditionem faciũt tribꝫ mẽsibꝫ. quod si non facerent futuris annum gregibus resistere nõ valerẽt. De pẽnis aũt eaꝝ ⁊ ouoꝝ putam inibꝫ sibi casas faciũt. vt dicit idẽ. Et subdit. Aristo. aũt in cauernis viuere pigmeos tradit

De porco Ca. LXXXV

p Orcus vt dicit Jsidor' lib. xij. quasi spurcus dicit̃. Jngurgitat enĩ se ceno ⁊ luto immergit. limo se illinit. et in locis fetidis requiescit. Unde ⁊ Oracius ⁊ amica luto sus. hinc ⁊ spurcus vilis et spurcia nuncupat̃. Cuius piloa seta a dicim'. cũ quibus sutores ꝯsuũt sotulares. vt dicit idẽ. Sunt autẽ porci q̃dam domestici. alij siluestres. Masculi aũt inter domitos dicuntur verres. eo ꝙ grandes habeant vires. Femine aũt dicunt̃ sues quasi pascua subigentes. id est subacta terra cibaria exquirentes. Inter siluestres masculi ꝯdicunt̃ apri. id est. feri. vt dicit Jsidor'. De porcis aũt dicit Plini' li. vij. ca. lj. Porci nascunt̃ dentati vt tradit Higidius. Mares nõ vltra trimatũ generant. porcus amisso oculo cito extinguit̃. vsqꝫ ad. xv. ãnos vel. xx. viuere põt. Multis infirmitatibꝫ subiacent porci. ⁊ qñ infirmãtur obliquuz tenẽt caput. Uolutan in luto pl' iacẽt in latere dextro q̃ꝫ leuo. Pinguescũt. xl. diebꝫ. sed magis in principio saginationis. ꝑ triduũ inediam patiunt̃. mutuo se diligunt. et mutuam vocem noscunt. Unde vno clamãte omnes accurrũt ⁊ ipm̃ pro viribus iuuare satagũt ⁊ cõtra

dunt. Domestici propria hospitia domosq3 petere discunt ⁊ ad eas etiam sine duce redire de vespere ꝯsueuerunt. vt dicit idē. Eūdo et iacendo grunniūt. ⁊ diu3 dormiūt. maxime si fuerint pingues. Sunt aūt porci fortiori somni in maio q̃ in alio tp̄e anni ⁊ hoc accidit eis ex fumis per calorem vernalem resolutis ab humoribꝫ in hyeme in ipsoꝝ corporibus aggregatis. ⁊ ideo tūc suauiꝰ dormiūnt ⁊ diuꝰ ꝓpter resolutos mulcebres fumos ipsorum cerebrum tūc tp̄is suauiter oppilantes In estate ꝓo ⁊ si multa sit humorū resolutio. fortis tamē fit eorundem cōsumptio ⁊ desiccatio propter excessum estiualis caloris. ⁊ nō fit tanta fumorū generatio qui sunt causa somni. propter qd̄ nō tantu3 dormiūt in estate q̃ntum in vere. vt dicit Auicē. In autumno aūt ⁊ in hyeme sunt humores cōpacti ex frigiditate aeris eos forinsecus constringente. et ideo pauci fumi tunc temporis resoluunt̄ propter excessum frigoris humores i corpore ꝯpingentis. vt dicit idez. Aristo. aūt dicit de porco libro. ij. Porcus non eijcit dētes omnino. ⁊ est masculus pluriū dentium q̃ sit femia. Item Aristo. li. iij. Porcus saltat post octauum mensem. ⁊ femina parit post annū. ⁊ qd̄ generat̄ ex spermate maris ante vnū annum est debile valdē ⁊c̄. Item idem. Porcus habet cōsuetudinem q̄ si coierit prius cū alia tunc sui filij sunt pauciores ex fecunda ⁊ minoris corporis Et qñ porca virgo priꝰ fuerit impr̄gnata pariter filios minores. Porca si fuerit multū pinguis erit eius lac paucum post eius partū. Et meliores sunt filij qui nascunt̄ in hyeme ⁊ peiores qui in estate Et meliores sunt filij qui generant̄ in iuuentute q̃ qui generant̄ in senectute. Porcus aūt cū impinguat̄ potest coire in omni tempore nocte ⁊ die ⁊ magis in mane. Item libro. vj. cū parit porca primo filio ꝑmam dat mammillam Qñ multū appetit coitū non dimittit marē saltare super eam q̄usq3 declinent auricule. ⁊ multū est ordeum bonus cibꝰ porcis quādo debent generare maxime decoctū Item lib. vj. Porcis accidit triplex infirmitas. Una q̄ dicit̄ brancos. ⁊ est apostema in auricla et in mandibula. ⁊ sepe in pedibus ⁊ caro que est in illo loco corrūpit̄. ⁊ transit paulatim corrumpēdo ad carnem vicinā donec veniat ad pulmonē. ⁊ tūc suffocat sp̄m ⁊ expirat. augmentat̄ hec īfirmitas subito. vnde ⁊ pastores porcorū qñ primo cognoscūt infirmitatem ꝑscidunt membrū in quo est infirmitas. non eñ curari possunt sine īcissura. Alia accidit eis infirmitas que dicit̄ dolor ⁊ ponderositas capitis ⁊ ex ipso morit̄ maxima ps porcoꝝ. Alia infirmitas est fluxus ventris. ⁊ hec vix habz remediū quoniā interficit in tribus diebus. Et qñ porci sunt grossi tūc iuuat eos comedere mora Et iuuat eos balneū quādo aqua eius fuerit multū calida. ⁊ minuunt̄ vene sub lingua eiꝰ. Itē cibus diuersus impinguat porcos. ⁊ q̄dam cibi inflant. ⁊ q̄dam generāt carnem. ⁊ q̄dam pinguedinem Et tam porci q̃ porce delectant̄ comedere glādes. q2 eorū tēperant carnes. tamē si porce comederit multum de eis abortient sicut oues Multa alia refert de eis Aristo. Quere de apro et infra de sue.

De pediculo. Cap. LXXXVI

Pediculꝰ cutis ē vermis a pedibꝫ sic vocatus. vt dicit Isid. lib. xij. Plus eñ pedum motu q̃ morsu ledit cutē Ex humidis et corruptis vaporibꝫ intercutaneis per poros resudantibꝫ generat̄. vt dicit Constanti in viat. Sepe inq̄t pediculi ⁊ lēdes nascunt̄ in capite vel in cute ex purgationibꝫ q̄s natura eijciēs facit ꝯsumere int̄ cutē ⁊ carnē. Sup quē locū dicit expositor. Quidam pediculi ex humore sanguineo generant̄. ⁊ sunt rubei ⁊ grossi. q̄dā ex fleumatico ⁊ molles sunt ⁊ albi q̄dā ex colerico. et sunt citrini lōgi veloces ⁊ acuti. q̄dā ex melācolico. ⁊ sunt illi cinerei coloris .i. subnigri ⁊ macilēti ⁊ motus tardi. Ubi aūt est nimia pediculoꝝ multitudo in corpe multū plectorico ⁊ corrupto signum solet esse corruptōis generalis. vt morphee siue lepre vt dicit idem Contra pediculorū aūt molestiam valet capitis frequēs ablutio. pectinatio. ⁊ medicinalis mundificatōnem vt dicit Constan. Argentum viuū cū cinere salicis eos necat. et ꝑcipue si ex calido humore generant̄. Idem facit litargiru3 .id ē plumbum vstum cū oleo ⁊ aceto. Si vero generātur ex humore frigido valet staphisagria auripigmentū cum oleo ⁊ aceto. Similiter aqua marina ⁊ saluiatica cū aceto. Secūdū aūt differentes naturas animaliū sunt in eis differentie pediclorū vt patet in porco cuiꝰ pediculus dicit̄ vsia sic dictus quia vrit Nā vbi mordet adeo locus ardet vt ibi vesice fiant. vt dicit idem Isi. li. xij. Quilibet aūt pediculꝰ tanto acriꝰ mordet ⁊ ledit quāto plꝰ macrescit.

De pulice Cap. LXXXVII

p Ulex vermis est modic' molest' hominib maxime r infest'. a puluere dictus eo q a puluere potissime nutriat. vt dic Isid. li. xij. Est aūt vermicul' mire leuitatis. nō cursu s; veloci saltu picula effugiens z euadens. Tpe frigido pigrescit vl' deficit estiuo tpe insolescit. Quāuis aūt nō sit de animantib q̄ pcedunt p manifestā sex' cōmixtionē multiplicat tn̄ suam speciē p ouationem. q: oua q̄dam in se gignit ex q̄rū emissione vnic' pulex multos pducit. Unō pulex alb' q̄dē nascit' sed q̄si subito in nigredinē cōmutat' Sāguinē appetit et carnē cui insidet terebrat z psodit. liq̄diorē p̄cē ītereuntanei humoris sugit z in pte corpis cui insidet sugendo sanguinē rubicūdū vestigium derelinq̄t. dormire volētes acri morsu impetit. nec etiā regib' si eoz carnes pu' pulex tetigerit q̄n eos molestet pcēt c̄osueuit. Eis siq̄dem absinthium est venenū Silr' z folia psicorū. vt dicit Constant'. Coloq̄ntida valet contra pulices si trita z mixta fuerit cū aq̄ per loca vbi abundant pulices aspergat' Similiter folia al' sinthij. q: vt dicit' eorū odore z sapore moriūtur Propter salt' velocitatem de facili non capiunt' In calore ꝯtra temp' pluuiosum acrius mordet pulex.

De rinocerōte Ca LXXXVIII

r Inoceron grece latine cornu in nare interpretat'. Idē est monoceron. id est vnicorn'. bestia ferissima appellata eo q vnū cornu ī media fronte habeat q̄tuor pedū. ita acutū et validū. vt quicq̄d impetierit aut ventilet aut perforet. vt dic Isidor' lib xij. Nam cū elephante sepe certamē habet quem vulneratū in ventre prosternit. Tante aūt est fortitudinis vt nulla venātiū virtute capiat'. Sed sicut asserūt q̄ de naturis rerū scripserūt. virgo puella ꝓponit' q̄ venienti sinū aperit in q̄ ille omni ferocitate depo sita caput ponit. sicq; soporat' velut inermis capit' z interimit' iaculis venatoris. Hucusq; Isido. li. xij Greg. super Job addit in moralib' ad iam dicta. Rinoceron inq̄t fera est nature oino indomite. z si q̄ modo capta fuerit teneri nullaten' possit impatiens. quia vt dicit' ilico morit'. De rinocerōte dicit Pli. lib. viij. cap. xxj. Rinoceros in nare habens cornu. id est in media fronte supra nares. Hostis est elephantis. vnde suū cornu limat ad saxa z acuit. z sic se preparat pugne. z in dimicatō ne aluū impetit elephantis q̄m scit ptem corporis esse molliorē. Longitudo par inest ei vt eq̄. sed crura multū breuiora. Color ei' buxeus. Et sic innuit idē li. viij. ca. xxj. hui' fere multe sunt species. scz rinoceron monocerō eglo ceron. Est aūt monoceron vt dicit idē fera asperrima similis eq̄ in corpore z ceruo ī capite. pedib' elephanti. cauda apro. Mugitū emittit grauē. vnū cornu magnū emittēs ī media fronte habet duorū cubitoꝝ Hanc feram viuā negant capi. Egloceron species dicit' esse vnicornis. et d' latie capcorn'. ab egla q̄d est capra. z cero q̄d est cornu. animal ē pusillū simi'e hedo acerrimū nimis. ī media frōte vnū gerēs cornu Item dic Pli. ibidem q in india sunt vnicornes boues hūtes candidas maculas z solidas vngulas sic eq̄. Sūt z asini q̄dē indici vnicornes vt dic Arist. aui cen. z Pli. q̄ sic dicti sunt. eo q vnū in fronte habent cornu īt aures. Residuū aūt corpis ipsoꝝ sic est corpi onagroꝝ siluestriū asinoꝝ S; tal' monoceros ē minoris audacie z feritat'. q̄; sint alij vnicornes. Et d' monoceros a monos q̄d est vnū. z ceros q̄d est cornu. q̄si in capite gestās cornu vnū Et declinat' hrinoceron. tis. ti. z c. silr' decliat' monoceron tis. ti. Inuenit' aūt rinoceros z monoceros. tūc d' rinocerotis in genituo. z sic de alijs

De rana Cap. LXXXIX

r Ana a garrulitate vocis sic est vocata eo q strepitū z sonos vocis importunis clamorib' reddunt in palustribus vbi generant'. vt dicit Isidor' li. xij. c. iij. de piscib'. Ex ranis aūt q̄dam sunt aquatice q̄dam palustres. q̄dam rubete. De q̄b' supra dictū est in lra B. de bufone alie calamite q̄ sic sunt vocate. q̄niam inter arūdines habitant z frutices. vnō z in calamis conuersant' z sunt valde parue z virides z mute sine voce. Alie sunt agredule rane puule in sicco vel in aruis morantes. vnde sic sunt nuncupate Est aūt q̄dā sp̄es rane q̄ missa ī os canis facit eū obmutescere. S; h̄ mlti negāt. vt di. Isi. li. xij. Arist. aūt dic ǒ rana. li. iiij. q h; liguam ꝓpriā q̄ anteri' ligue sue applicat' ori suo. z q̄ ligat' sic extremitas ligue pisciū. lic; posteri' z interi' ad linguā caninā h; absolutā. z ꝓpt' h̄ h; rana linguā ꝓpriā. et est coax. z nō facit hoc nisi in aq̄ tm̄. Et ꝓpter masculi' tempore coitus clamat feminā q: q̄dlibet animal habēs vocē vociferat tpe coit'. rana aūt m'tiplicat vocē q̄n ponit mandibulā inferiorē equalit'

inaqua ꝛ extenderit supiorē. et ꝑ extensionis conatū duaꝝ mandibularū. Lucēt coꝝ ocu li sicͤ candele. ꝛ hoc de nocte maxime. sed coe unt de nocte plus q̄ȝ d die. Et omnes pisces nutriūt pullos suos preter ranam. vt dicit idē li. vij. Quādo aūt primo in aqua formanť ra ne videnť totaliter esse caput cum q̄dam ex tremitate dependēte ad modū caude. deinde dilatať totaliter in ventrē sublata cauda cre scūt ei pedes et in animal q̄drupes transfor mať mouenť omnes rane ꝑter bufonē vl' ru betā potiꝰ saliendo q̄ȝ gradiendo. Nā vetꝰ ru beta raro salit. Rana igiť aquosa est seu palu dosa. clamosa. limosa. vētrosa. timorosa. sub ventre maculosa. venenosa. ꝛ ideo abomina bilis hominibꝫ. ꝛ maxime odiosa. in terra vi uit pˀter ꝛ in aq̄.

De salamandra Ca. XCI

Salamādra vt dicit Pli. li. x. ca. xlviij. est similis locuste in figura nunq̄ȝ op paret nisi in magnis ymbribꝫ. deficit aūt in sereno. ꝛ tantꝰ est ei rigor vt ignē tactu extinguat sicut glacies. Saniem lacteaȝ ore euomit que si hoīs tetigerit corpꝰ toti deflu unt pili. et qd̄ tactuȝ est corrūpiť ꝛ in colorem turpem cōmutať. Salamādra itaq̄ȝ genꝰ est lacertuli siue stellionis aīal pestiferū ꝛ summe venenosum. Nam vt dicit Pli. lib. xxix. capi. iiij. fructus arborū inficit. aquas inficit. ex q̄ bus siq̄s comederit vl' biberit mox necať. sed si saliua eiꝰ pedem tetigerit totū hominē infi cit et corrūpit. Et q̄uis tāta sit in salamādra vis veneni. a q̄busdaȝ tn̄ aīalibꝫ māducať lo co cibi. Inter medios ignes viuit sola anima lium. vt dicit idē. imo incendiū igneū extinguit Et est genus salamādre cuiꝰ pellis est villosa ꝛ pilosa sicut pellis vituli marini. ex q̄ fiūt ali q̄n cinguli ad vsus regū q̄ post lōgā vetusta tem in ignem ꝓiecti nō exurunť. sed post diu turnam inflāmationē illesi ꝛ purgati quasi re nouati ab ignibꝫ extrahunť. et ab illa pelle fi unt licinia in lampadibꝫ ꝛ lucernis que nul lo incendio corrumpunť. Quere supra in lr̄a A. de anguium diuersitate. ꝛ inuenies ibi de hoc verme.

De sanguisuga Ca. XCII

Sanguisuga est vermis aquatilis. sic dicta coq̄ sanguinē diligit atq̄ȝ sugit potantibꝫ insidiať cum illabiť fauci bus. vel vbi vspiā adheserit sanguinē haurit ꝛ cū nimio cruore maduerit euomit qd̄ hau sit vt de nouo recentioreȝ sugat. vt dic Isid. li. xij. Vermis est coloris subnigri. q̄busdam virgulis rubeis distinctꝰ corꝑe mollis. oblō gus ꝛ flexuosus os habet triangulū et in ore fistulā cū qua sanguinem sugit. venenosis i sidet. Et ideo q̄n debet apponi membro cau sa medicine primo debet inuolui in vrtic et in sale. vt sic compellatur euomere si quid for san hauserit venenosum. ī aqua tepida in tē pore calido citius membro se applicat ad su gendum.

De stellione Ca. XCIII

Stellio nomen sumpsit a colore. Est enī bestiola tergo depicta lucentibus guttis in modū stellaꝝ. De quo dicit Ouidiꝰ. aptumq̄ȝ colori. Nomē habet varijs stellaris corꝑe guttis. vt dicit Isid. li. xij. vbi subiungit. Stellio aūt adeo scorpionibꝫ est ꝯtrarius vt viso eo pauorē his inferat et tor porem. Pli. lib. viij. dicit q̄ stellio maxime de rore viuit. Et q̄uis sit aīal pulcrum ꝛ depi ctum. multū tamē est venenosum. qꝛ vt dicit Pli. lib. xxix. ca. ij. ex stellione pessimū sit me dicamentum Nā cum fuerit mortuus in vino faciem eoꝝ q̄ bibūt lētigine obducit. ob hoc enī vnguentū necant stellionē q̄ forme inui dent meretricū. cuiꝰ remediū est oui vitelloȝ mel ꝛ nitrū Et fel stellionis in aqua tritū mu stelas d̄r ꝯgregare. Et ē stellio genꝰ lacerte re ptile ꝛ q̄drupes. hn̄s pedes latos et digitos scissos ad modū manꝰ q̄bꝫ repit ad domoꝝ ꝛ muroꝝ rimas in q̄bꝫ facͭ cauernas suas et mu tat spoliū suum in senectute sicut serpens. vt dic idem. ꝛ latitat in hyeme in cauernis ꝛ he betatur visus eius. In vere aūt exiens de ca uerna sentiens defectū visus mutat locū ꝛ q̄ rit sibi locum ꝛ cauernam ad orientē ꝛ conti nue aperit oculos ꝯtra solis ortū donec ī ocu lo desiccetur humor ꝛ cōsumať nebula que ocu lis caliginem inducebat Sup Prouerb. au tē cap. xxx. innuit glo. q̄ stellio est aīal velocis simū ꝛ tn̄ nōn pennatū. sed tn̄ velocitate pe dū repit ꝛ scandit ad sublimitatē domorū ac murorum

De serpente Cap. XCIIII

Serpens est dictus eo q̄ occultis ser pit accessibꝫ. nō gradiť publice ꝛ apte sed squamoruȝ nisibus repit occulte vt dicit Isido. li. xij. De cuius natura hic nō prosequor. quia supra in littera A. vbi agitur de vngne omnia sunt ꝑlixius explanata. tn̄ quasdā notas ꝓprietates ꝛ vulgares hic bre uiter inserere nō pigebit. Dicebat Jo. d sctō

Egidio de serpente sic. Formidat nudū. dicit enim q̄ insilit in vestitū. sputū fit sibi venenosum. q̄ saliua ieiuni hominis venenū est serpenti. pugnat p̄ capite in quo dicit̄ esse sedes cordis. Caro frigida. hoc dicit̄. q̄ frigide est nature. Pectore ꝛ vētre incedit. hoc dicit̄. q̄ rectis nō gradit̄ vestigijs. sed magis serpit. annis singl'is se renouat. loca inuiseida lingit .s. loca putrida. subūbrat. id est loca vmbrosa amat. Respicit obliq̄. q̄ lateraliter nō directe trāsfigit aculeo. ꝛ dente flectit̄ in se. q̄ tortuosus est ꝛ non rect⁹. Abscondit leprā. q̄ p̄medit̄ ne talis infirmitas reuelet̄. non cessat vertere linguā. q̄ serpens sp̄ mouet linguā ex vi veneni. Esurit ꝛ patit̄. dū em̄ sustinet famez claudit aurē suā. ne audiat incātantē. ꝛ noc͂ venat̄. Sibilat anteq̄ mordeat. intermittit oc̄ qd̄ mordet. auis hostis. q̄ flatu intermit eas. tacta resumit. q̄ venenū qd̄ eijcit reiterato resumit.

De simea. Cap̄. XCIIII

Simea grece a suppressio naribꝰ est vocata. vnde ꝛ simeas vocatas. dicit̄ Isido. eo q̄ naribꝰ suppressis sint. ꝛ facie feda rugis turpibꝰ follicantibꝰ. Alij dicūt simeas a similitudie rōnis nomiātas. q̄ i multo act⁹ hominis imitant̄. Sed hoc est falsū. vt dic̄ Isid. li. xij. Et subdit. Simee sunt elementoꝝ sagaces. noua luna exultant. media ꝛ caua tristant̄. quādo duos habet fet⁹. fetūz quem pl⁹ amat in brachio suo portat. quem ꝯo min⁹ diligit humeris gestat quādo sibi instat necessitas fugiēdi. cū vero artat̄ ab insequēte ferū brachijs portatū p̄ijcere compellit̄ ꝛ alio q̄ hūeris insidet prestā tardior ad fugā reddit̄. et ideo a venatore facili⁹ ꝛ citi⁹ p̄uenit̄. Simeaꝝ aūt q̄nq̄ sunt genera. vt dicit idez et q̄bꝰ circopetici caudas habēt. Simea eni est cū cauda quam q̄dam elunā vocāt. Sūt et alie q̄ cenophale sunt dicte. q̄ facie canibꝰ sunt similes. sed corp⁹ habent simeaꝝ. Sunt etiam spinge villose comis ꝛ māmis p̄minētibꝰ faciles ad feritatis obliuionē. Sūt et satiri facie admodū grata ꝛ gesticulantibꝰ motibꝰ inq̄eta. Sūt ꝛ callatrices q̄ toto pene aspectu a ceteꝛ distāt. nā in facie sunt p̄ducte barba ꝛ lata cauda. vt dicit Isid. Item dicit Pli. li. viij. ca. liiij. vbi dicit simearū genera figure hoīs sunt p̄xima caudis iter se distīguūtur. mira solertia visa singl'a facere nitūtur. vnde calceare se solent calcijs a venatoribꝰ ex industria derelictis. ꝛ sic facile capiunt̄. Nam dū se volūt calceorū ligamētis constringere et calciamenta p̄out viderāt a venatoribus facere suis pedibꝰ coaptare. anteq̄ se possint a calceoꝝ vincl'is expedire a venatoribꝰ sepissime capiunt̄. Item Plini⁹ ibidē. Simearū erga fetū maxima est affectio. Nam māsuetate intra domos. catulos q̄s pariūt omnibꝰ demonstrant tractariq̄ gaudent ꝛ gratulantes ꝛ sibi applaudentes cognoscūt. Hucusq̄ Plini. Dicit tn̄ idē lib. eodē. cap. xix. Sūt in india simee toto corpore cādētes q̄s indi ostri capiūt ꝛ venant̄. De simea aūt dicit Auic. li. ij. Cōmunicat simea in forma cū homine. ꝛ in pilositate cū lupo. Et sunt aliq̄ simee prauorū motuū atq̄ moꝝ. ꝛ earū dentes q̄si canū ꝛ morsus maliciosus ꝛ maxime illaꝝ q̄ habent caudas. Alie aūt sunt villose anteri⁹ p̄ faciē. ꝛ talū dentes sunt sic̄ dentes hominis ꝛ alia habent sic̄ homo. ꝛ ocl'os subrufos ꝛ asperos ꝛ acutos ꝛ māmas in pectore. ꝛ man⁹ ꝛ pedes ꝛ digitos sic̄ homo ꝛ potest ambulare super duos pedes. q̄a habet calcaneū et ei innitit̄ sic̄ homo. et hec habent pauca animalia preter hominē. ꝛ maxīe q̄drupedia. vt dic̄ Aristo. In vulua aūt assimilat̄ mlieri. et virga masculorū est sic̄ canis. ꝛ interiora ei⁹ sunt sic̄ hominis. Hucusq̄ Auicē. Hec eadez dic̄ Aristo. li. ij. vbi dicit. Sūt aīalia cōmunicantia in nāa hominis q̄drupedia vt simea ꝛ cetā. vnde recitat oīa supra dicta. Est itaq̄ simea bestia mōstruosa. hominis tn̄ nāe rep̄sentatiua. disciplīne susceptiua. vnde ad saltandū ꝛ varijs modis ludendū iformat̄. Bestia siq̄dem est indomita ꝛ maliciosa ex natura ꝛ verberibꝰ ꝛ catenis p̄ violentiaz domat̄ trūco opp̄mit̄ sub blocco. nec libere discurrere p̄mittit̄ et ei⁹ insolentia reprimat̄. Cibis omnibꝰ vescit̄. ꝛ immūdis delectat̄. p̄pter qd̄ ī hominū capitibꝰ vermes querit. quos iuctos in os proijcere non dedignat̄. Simeaꝝ carnes desiderat leo q̄ndo infirmat̄. q̄a eius esu dicit̄ conualescere quando grauiter infirmat̄. vt dicit Isido. ꝛ Plini. Quere supra de Leone.

De sirena. Cap̄. XCV

Sirena. ne. vel siren. renis. dicit̄ monstrū q̄d dulcedīe sui cant⁹ trahit nautas ad periculuz. Unde dicit̄ a siren quod est tractus. vt dicit Hugutio. Glosa autem super Isa. xiij. dicit. Sirene sunt serpentes cristati ꝛ alati. Alij aūt dicunt q̄ sunt pisces marini in specie mlīebri. Papias autē

dicit. Sirene sunt dracones magni volan-tes z cristati vt qdaz potāt. Isi. aūt li. xx. vbi agit de portentis dic. Sirenes tres fingunt fuisse. ex pte vgines z ex pte volucres vngu-las z alas hñtes. quaz vna voce. altera tibia. tertia lyra canebat. q̄ illectos navigantes sub specie cant⁹ ad naufragium ptrahūt. Scdm veritatē aūt meretrices fuerūt q̄ transeuntes ad egestatē ducebāt. ficti sūt pducere ad nau-fragiū navigantes. Dicit aūt Isi. li. xij. in ara-bia sunt serpētes cū alis q̄ syrene vocant. que plus currunt q̄ȝ equi z volare dicunt q̄ȝ vi-rus tantum est vt ante mors q̄ȝ dolor sentiat. De syrena aūt dic Phisiolog⁹ Syrenū ē mō-strū marinū ab vmbilico z sursum habēs for-mā vginis. inferi⁹ figurā piscis. Hec belua i tempestate gaudet. in sereno aūt dolet. Ħ dul-cedine cant⁹ facit dormire navigātes. q̄s cū viderit psopitos ad navem accedit. z quē po-terit rape secū ducit. z pferens ipm ad locum siccū pmo ipm secū coire cogit. q̄ si coire no-luerit vel nō poterit. illū pimit z ei⁹ carnes de-uorat z trāsglutit. De talib⁹ monstris legit in historia alexandri magni.

De Scorpione — Ca. XCVI

S Corpio vt dicit Isid. li. xij. est vmis terrenus hñs in cauda aculeū arena-tū. sic grece dict⁹ eo q̄ cauda figat et arcuato vulnere venena diffundat. Cui⁹ p-pulit ei vt palmā manus nō feriat neq̄ ledat vt dicit idem. Et dr̄ scorpio a scorte q̄d ē dul-ce. z poio. is. i. fingere. q̄ȝ in anteriori pte blā-dictas fingit. in posteriori pungit. A scorpiōe aūt verme p similitudinē dicit rubus aculea-tus vel flagellum virge nodose. Item scorpio dicit signuz in celo. quia sole exīte i illo signo pmos frigoris aculeos tunc sentimus. Vnō Draci⁹. Matutina paz tunc cautos frigo-ra ledūt. Itē scorpio est sagitta venenata ar-cu vel tormentis excussa. que dū ad hominē venerit dum infigit virus diffundit. vnde z nomen accepit. De omnib⁹ his dicit vsilica-tor. Scorpius est signū vermisq̄ȝ sagitta fla-gellum. De scorpionib⁹ aūt dicit Pli. li. xj. ca. xxvj. Scorpiones pariūt vermiculos ouoz specie. z perimūt importuna peste. venenosi sicut serpentes p triduū valde ledit scorpiōis venenū post lenta morte pimit nisi citius si bi occurrat. letali ictu pcutiūt vgines q̄ñ cas feriunt. simil'r z femias. sed non tā cito. viros aūt maxime ledunt. matutino tēpore q̄ñ exe-unt de cavernis suis priusq̄ȝ fortuitu aliquo ictu ieiunū infundunt venenuz. semp cauda parata est pcutere. nulloq̄ȝ momento cessat a lesione. si eis dat occasio ledendi z obliq̄ ictu z inflexo feriunt. venenum candiduz eos in-fundere apollodor⁹ auctor est. q̄ noue descri-psit scorpionū nociuoz genera p calores He-minos hñt q̄dā aculeos. z inter hos sunt ma-res seuiores. z maxime tpe coitus. Et hi sunt ceteris graciliores z lōgiores. Omniū autez venenū in meridie magis est nociuū q̄ñ solis ardorib⁹ canduerit. similiter q̄ñ sitiunt z hñt quedam internodia in cauda. q̄ quāto plura tāto peiora eoz sunt venena. z aliquādo sunt illa internodia sena. aliquādo septena. Tra-dit aūt Appollodorus q̄sdam in africa habe-re pennas. z illi sunt valde nociui. z hos qui-dam venefici q̄ quest⁹ gratia colligūt diuer-sarū terrarum venena illos allatos scorpio-nes referre in ytaliam sunt conati. sed ifra re-gionem celi ytalici nullaten⁹ viuere potuerūt. Vident tamē aliquādo in ytalia. sed sunt in-nocui. In scithia percutiunt porcos nigros qui citius moriunt. si in aqua post ictū se im-merserint. homini a scorpionib⁹ pcusso cinis eorum potatus in vino est remediū. submer-si etiā in oleo succurrūt periculo q̄d pungen-do aīalia induxerunt. Nullum animal ledit scorpio carens sanguine. z sunt q̄dam scorpi-ones qui pariunt vndenos fetus quos ma-ter q̄nq̄ȝ devorare dicit. sed vnus qui magis est sollers scandit sup clunes matris vbi tut⁹ residet. a cauda z a morsu. hic genitorem inter-ficit z fraterne cedis vltor existit. et hoc pro-uide fecit natura. ne pestifera pgenies nimi-um ppaget. Hucusq̄ȝ Pli. li. xj. Dicit aūt ari-stoti. libro. viij q̄ scorpiones qui comedūt ve-nenosa sunt peioris veneni z dracones q̄daz comedunt scorpiones. z illi sunt pessimi. con-tra puncturā autē scorpionū multa sunt re-media. vt patet supra lib. v. de morbis z ve-nenis

De sue — Cap. XCVII

S Us vt dicit Isi. a subigēdo est dicta eo q̄ terrā rostro subigit propter ci-bum. terram enim sulcat z subuertit vt dentibus perueniat ad radices. Plinius aūt libro. viij. cap. lj. dicit. nullum pecus cir-ca vernū equinoctium cōcipit bis in anno pa-rit. iiij mensib⁹ in vtero trahit. xx. filios q̄nq̄ȝ producit. Sȝ educare nequit. z aliq̄ñ omnes devorat preter primum. illum magis diligit qui primo de vtero exiuit. quia ei magis est

naturalis ⁊ tis p̄ p̄mo p̄in am mãmillã porrigit. vt dič Pli. solin⁹. ⁊ aristo. li. vj. Est aũt animal imũdũ ⁊ gulosum auide deuorãs qd̃libet fetidũ ⁊ immũdũ. balneũ putat lutũ ⁊ reuoluendo se in luto ⁊ descẽdo impinguat. vt dicit Arist. li. vij. ⁊ impinguaẗ p̄cipue in q̃rta ⁊ septima p̃s sui cibi transit in pilos ⁊ in sanguinẽ ⁊ in p̃similia. ⁊ cũ parit crescit ⁊ macrescit. q̃ nutrimẽtũ transit in lac. vñ ei⁹ filij nutriunẗ. ⁊ qñ h̃z iuuẽtes magne est ferocitatis ⁊ pugnat p̄ eis p̃tra lupũ. Alias eius p̄prietates quere supra in l̃ra p. de porco. ⁊ in l̃ra a. d̃ apro.

De Tauro Cap. XCVIII

T Aurus est bos masculus nõ castrat⁹ vt di. Isi. ⁊ est grecum nomẽ sic̃ bos. Indicis aũt tauris vt dič idẽ li. xq ẽ color fulu⁹ ⁊ velocitas p̃nicitas pilis in p̃triũ versis. caput circũflectit flexibilitate q̃ vult. Tergi duricia oẽ telũ respuunt immiti feritate. q̃ sb arbore ficus alligati omnẽ amittũt feritatem ⁊ subito mansuescũt vt dič Isi. lib. xvij. quere supra de ficu in l̃ra f. Est aĩal supbum. ⁊ ceruicosum. cui⁹ maxima fortitudo est i collo ⁊ in cornib⁹ ac ceruice. vñ Pli. li. viij. c. xlv. Generositas tauri pat̃z in aspectu ⁊ i cornuta fronte. ⁊ in aurib⁹ setosis ⁊ in cornib⁹ in p̃cinctu dimicationẽ p̄fferentib⁹. cui⁹ tota cõminatio in p̃orib⁹ pedib⁹ stat q̃b⁹ in alt̃ũ spargit arenã ⁊ ex tali sparsione singularit̃ inter animalia mardescit. vt dicit idem Arist. lib. ij. Taurus h̃z epar rotũdũ sil̃ cepati homis. et pascit̃ solũ oñ t̃pe coit⁹ ⁊ amorio. ⁊ tũc vaccis se associat. vt dič idem li. vij ⁊ tũc p̃tra alios fortissime pugnat. Itẽ in eodẽ. Tauri impinguanẗ ab herbis ⁊ granis ventositatẽ generantib⁹ ab extremitatib⁹ pisarũ ⁊ fabarũ ⁊ h̃mõi. Et si q̃s inciderit pat̃z coriũ ⁊ cũ fistula sufflando pat̃z cutẽ a carne eleuauerit ⁊ p⁹ ei dederit ad manducandũ ip̃m impinguabiẗ. ⁊ impinguaẗ cũ dulcib⁹ cibis sic̃ cũ ficub⁹ ⁊ vu̇s passis. Itẽ li. vij. Tauri faciũt p̃triũ eq̃s. quia nisi aq̃ fuerit frigida ⁊ pura non curãt potare eam. Itez idẽ li. vij. Propter vxores pugnãt tauri ⁊ q̃ vincit salit sup feminam. ⁊ cũ debilitaẗ p̄ multitudinẽ coitus venit vict⁹ p̃tra eũ ⁊ pugnat. ⁊ q̃ vincit salit sup feminã q̃ gaudẽt de triũpho. ⁊ tauri vtunẗ coitu post annũ. et forte p⁹ octo mẽses sic̃ ⁊ vacca. q̃re i l̃ra d̃ vacca. Tauri autẽ q̃diu nõ sunt castrati. feroces sunt ⁊ supbi. sed ablatis testiculis effeminati redduntẗ ⁊ pigri. imbelles penit⁹ et mansueti. crescunt tñ corpe ⁊ impinguescunt. et aratro ⁊ iugo mansuescunt. Quere infra de vitulo castrato. Itẽ in lib. xix. in fine dr̃. q̃ tauri hñt fortiores neruos ⁊ ligamẽta. i. lacertos q̃ boues. q̃ in castratis oĩa corp̃is mẽbra emolliescũt. Et in corde tauri inueniẗ sepe os sicut i corde cerui. Sũt aũt q̃dã tauri agrestes. vt dicit Pli. li. viij. ca. xv ij. Sũt in q̃t tauri atrocissimi siluestres ceter̃ maiores ⁊ velociores colore fului. ⁊ oculis ceruleis. pilo in p̃trariũ verso. rictum ad aures extendentes. cornua mobilia hñt q̃ alternatim in pugna mouent tergũ hñt durũ ad modũ silicis. ita q̃ vulnerari nõ põt. hanc ferã oẽs venanẗ nec aliter põt capi q̃ in foueis. capti p̄ feritatẽ inter eunt. ⁊ p̄ indignatiõe moriunẗ.

De tragelapho Cap. XCIX

T Ragelaphus est dictus hircoceruus a tragos qd̃ ẽ hirc⁹. ⁊ elephos qd̃ est ceruus. Et di. Isi. li. xij. tragelaphi a grecis sunt noiati q̃ dũ sunt eadẽz spẽ vt cerui villosos hñt armos vt hirci. ⁊ mẽtũ demissis hirsutũ barbis. De his aũt dič Arist. li. ij. q̃dam agrestia aĩalia hñt cornua tortuosa. vt hircoceruus q̃ tragelaph⁹ dicit̃. ⁊ pedes eius hñt soleas. ⁊ corp⁹ ei⁹ crescit ad q̃ntitatẽ cerui ⁊ sunt fortes valde ⁊ facies ei⁹ declinãt. ⁊ cornua eorũ sunt sic̃ hinnuli

De talpa Ca. C

T Alpa est quedam bestiola ad sil̃tudinẽ muris. de q̃ dič Isi. li. xij. q̃ sit dãnata cecitate p̄petua in tenebris Est enĩ absq̃ ocul̃. rostr̃ h̃z ad modũ porci cum q̃ terram fod t. ⁊ humũ egerit. ⁊ radices sub t̃ra comedit ⁊ corrodit. solẽ odit ⁊ fugit. nec diu põt viuere sup t̃ram. nigram h̃z pellẽ villosã ⁊ mollẽ. crura breuissima ⁊ pedes latos ⁊ per digitos distinctos ad modũ man⁹. Arist. autẽ de talpa dič sic. Omne aĩal generãs aĩal sibi sil̃e h̃z oclos p̄ter talpam q̃ non h̃z oculos apparentes. sed si q̃s inciderit coriũ subtiliter. inueniet interius vestigia latentium oculorum. Et putauerunt aliqui q̃ illud coriũ rũpitur pre angustia quãdo incipit mori. ⁊ tũc incipit aperire oculos in moriendo q̃s clausos habuit in viuendo. Dicit ad hoc Plini. li. dec mo. cap. xlix. Liquidius audiũt talpe obrute terra denso atq̃ surdo elemento. ⁊ si hominem audierit loquentem fugit a remotio.

De taxo
Capitulum CI

Taxus est mel⁹ animal. scz ad quanti-
tatē vulpis. cui⁹ pellis valde est hispi
da ꝛ villosa ꝛ dicit melota vt dicit glo
sa sup illō vbum. Circuierunt in melotis ꝛc.
Heb. xj. De hac bestia. scz de taxo siue de me-
lo dicit Pli. li. viij. c. xxxix. Est ꝛ melis q̄dā so
lertia. qn̄ enī eos canes insequunt anhelitū
flatum retinēt. retinēdo cutem extendūt. ꝛ sic
morsus canū et ictus hominū arcent. futurā
puidēt tempestatem. ꝛ ideo sibi faciūt cauer-
nas subterraneas diuersos exitus cōtinētes
Vn̄ qn̄ flat vent⁹ aq̄lonar̄ obturant cauda-
rū villositate introitū aquilonarem. ꝛ aptum
dimittūt tūc australem. et econuerso. In eisdē
aūt latibulis sibi prouident in pastu ꝯtra hy
emē. et si q̄nqꜫ eis defecerit cibꝰ eis ꝑ cibarijs
erit somnus. vt dicit idem. Sunt enī de ge-
neribꝰ animaliū que in hyeme se abscondūt.
ꝛ pro magna parte de somno viuūt. vt supra
de mure Est quedam species taxi. vt dicit phi
siolog⁹. que absolute cibos cōtra hyemē vna
cum femina colligit ꝛ reponit ꝛ veniente al-
gore hyemis tunēs masculus ne cibi collecti
nimis cito deficiāt. feminā ab esu reprimit ꝛ
ipsam ad saturitatē comedere non ꝑmittit q̄
paeem simlans. ꝛ q̄si taxo masculo cedens ca-
uernam latenter exit ꝛ ꝑ partē oppositam lati
bulū intrans ignorante masculo fauces apit
diu aggregatos cibos deuorat et consumit.
Hec bestia vt dicit idem. vulpez odit. ꝛ cum
eadem dimicare ꝯsueuit. sed videns vulpes
ꝙ ꝓpter duriciam ꝛ villosam ei⁹ pellē eū ledere
non poterit se victam simlans fugam petit.
ꝛ dum taxus predam q̄rit vulpes ei⁹ latibu-
lum subintrans. vrina ꝛ aliis immūdicijs ta
xi cubiculū inficere consueuit. cui⁹ fetorē ab-
horrens melus defedatū domiciliū derelin-
quit ꝛ aliam mansiunculam necessariam sibi
querit.

De tigride Cap. CXII

Tigris est bestia ad fugaz velocissima
ad modū sagitte. sic. n. ꝑse sagittas vo
cant. vt dicit Isi. li. xij. Est enī bestia
varijs maculis disticta. virtute et velocitate
mirabilis. et cui⁹ noie flumi⁹ tigris appellat.
eo ꝙ rapidissim⁹ sit omniū fluuiorū. Tigri-
des enī mag̃ hircania gignit. Hucusqꜫ Isi.
Dicit aūt hic tigris h⁹ tigridis pro bestia. sed
pro fluuio hic tigris h⁹ tigris. q̄re supra de flu
minibꝰ. De tigride antē dicit Pli. Tigrides
aūt hircani vndiqꜫ ferūt q̄ sunt aīalia treme-
de velocitatis. ꝛ maxime noscit cū capit. cius
enī fetus q̄ semper numerosus est ab insidiā-
te venatore rapit. ꝛ in equo velocissimo subi
to deducit. at vbi fera spoliatis catlis vacu-
u menbile repperit fert precepts odore ferētis
catulos inuestigans. venator aūt audiēs fre
mitū insequētis abijcit vnū catulū quez illa
tollit ꝛ ad suū latibulum morsu ducit. quo re
posito in cubili concito cursu iterū redit. in-
terim raptor cū residuis nauē scandit. ꝛ illa ir
ritata et frustrata feritate ꝑ nullo vltra seuit.
vt dicit Pli. lib. viij. c. xix. Mascul⁹ aūt de fe
tu penit⁹ nō curat. vt dicit idez Qui aūt oēs
catulos deferre cupit. specula magna in iti-
nere derelinq̄t. q̄ mater insequēs in via inue-
nit ꝛ in eis se intuēs. de sua imagie filios esse
credit. circa aūt suam vmbram illse detenta
ꝛ circa filiorū extractionez d vitro occupata
dat raptori spaciū fugiendi. ꝛ sic per vmbraz
decipit ne raptorē ꝑ catulorū liberatiōe vlte-
rius ꝓsequat..

De tinea Cap. CXIII

Tinea vt dicit Isid. est vestimentorū
vermis dicta. eo ꝙ teneat ꝛ eo vsqꜫ ve
stibꝰ insideat q̄s corrodit. ꝛ ex vestiū
corruptione gignit qn̄ scz vestis aliq̄diu i ae
re grosso cōprimit nec vento ꝑfundit ꝛ in pu
ro aere libere nullatenus explicat. Insensibi
liter aūt panni supficiem ꝯsumit. ꝛ cū sit sen-
sibile animal infra panni substātiam se occul
tat ꝙ vix vnqꜫ videri oculis se ꝑmittit. ama-
ra et odorifera tinee fugiūt. ad vestes respsa
talibꝰ de facili nō accedūt. ꝛ ideo folia lauri ce
dri ꝛ cipressi ꝛ hmōi posita in cistulis vestes
ibi repositas ꝛ libros corrūpi a tineis non ꝑ-
mittūt. vt dicit Constan. Est etiā q̄dam sca-
bies capitis q̄ ꝓpter suā tenacitatē ꝛ adheren
tiā tinea est dicta. de q̄ q̄re li. v. vbi agit de ca
pitis infirmitate.

De teredine Cap. CXIIII

Teredonas vocant greci lignorū ver-
mes. eo ꝙ terendo edant. vt di. Isid.
li. xij. Ex humore aūt corrupto in ar-
boribꝰ derelicto sub corticibꝰ arborū ꝛ in me
dullis generant. maxime aūt in arboribꝰ ge-
nerant q̄ndo in importuno tempore arbores
resecant vel plantant. vt dicit idem. ꝛ hoc est
in plenilunio ꝑotissime q̄ndo hūiditas q̄ lu-
nari virtute cū corporibꝰ tūc abūdat non di
gerit ꝛ propter ei⁹ supfluitatem non regitur a
natura. et ideo necesse est vt talis supfluitas
corrūpat. ac in vermes ꝛ in putredinem con
uertat. Quere supra de effectu lune libro. vj

Teredo itaque ligni similis vermiculo in substantia est mollissimus. et tamen corrodit et comminuit durissima ligna et subtiliorem pulverem facit quam possit lima facere. Quere infra de vermiculo.

De testudine   Cap. CV

Testudo est animal sic dictum eo quod tegumine teste sic opertum in camere modum ut dicit Isid. li. xij. Et sunt quatuor genera. scilicet terrestres. maritime. lutarie. i. paludibus viventes. et fluviales. Et tradunt aliqui quod tamen incredibile est tardius ire navigium testudinis pedem dextrum deferens. ut dicit Isid. li. xij. De testudine autem quere supra in littera L de limace.

De tortuca   Ca. CVI

Tortuca inter testudines computatur. eo quod inter testas durissimas clauditur. infra quas se recolligit quando ab aliquo molestatur. Est autem eius duplex species. scilicet fluvialis et terrestris. Fluvialis autem tortuca mortifera est et venenosa. Terrestris vero que habitat in domibus vel in silvis munda est et comestibilis. est tamen horribilis in aspectu et difformis. Ponit autem ova ut gallina sed pallidiora et minora. Est autem animal quadrupes habens pedes grossos sicut rana. et caput parvum sicut serpens. et testas duras diversis maculis deformatas. carnes vero eius que habitant in nemoribus sunt medicinales et virtutis resumptive. unde valent ethicis. ptisicis et consumptis. De tortuca autem marina dicit Aristo. li. viij. Tortuca inquit marina comedit omnia. et eius orificium est fortius omni ore cuiuslibet animalis. quoniam si accepit lapidem in suo ore eum frangit. et exit ad ripam et pascitur herbis. et cum revertitur in aquam ascendit et natat. ita quod desiccatur dorsi superficies a sole quoniam illi non levem quod in aqua profundatur. Item li. xij. animal habens squamam pluumam aut corticem. non habet vesicam propter paucitatem potus. quia superfluitas potus transit in plumas et alia preter tortucam. quoniam pulmo tortuce maxime est carnosus sanguineus similis pulmoni vacce. Et pulmo tortuce silvestris est maior quam debet esse. quoniam corpus eius continetur in testa spissa. et propter hoc non dissolvitur nisi in carne eius. et propter hoc fuit in tortuca vesica ut reciperet eius superfluitatem sicut vas. sed valde parva est. Vesica enim est in omnibus animalibus habentibus pulmonem sanguineum. et ideo sola tortuca inter animalia bestia duros cortices habet vesicam et renes.

De vacca   Cap. CVII

Vacca tauri femina. dicta quasi boacca. ut dicit Isid. li. xij. Est autem animal lascivum et luxuriosum. quia ut dicit Arist. li. vj. Vacce post annum movetur ad coitum. et forte post octo menses. et tempus impregnationis eius novem menses. et fetus erit in decimo. Et vacce coitus assimilantur maribus et efficiuntur silvestres. ita quod non possunt eas domare pastores. et desiderium vaccarum manifestatur per tumorem inguinum et suos mugitus continuos. quoniam vacce mugiunt contra coitum et saliunt super tauros et sequuntur ipsos. et cum eis stant. Item idem dicit in fine. Dicunt homines quod tempus impregnationis earum est decem mensium. et si ante hoc tempus pariat. fetus non vivet nec eius ungule complebuntur. et in maiori parte pariunt unum et forte duos. Femine vivunt in maiori parte xv annis. et mares similiter. sed quando castrantur efficiuntur fortiores et vivunt. et vacca post partum habet lac bonum. ante autem nihil habet. et si habuerit parum aut nihil valet. et cum primo coagulatur lac vacce efficitur sicut lapis. hoc autem accidit cum miscetur aqua. Vacca vivit unius anni et raro se miscet tauro nisi primum. Et quando vacce multotiens impregnantur et faciunt plures filios signum est secundum quod homines quod in hyeme multe pluvie erunt. In grege vivunt et si a grege recesserint sepe pereunt. quoniam a bestiis comeduntur. Item omnium animalium sunt voces fortiores et grossiores masculis exceptis vaccis que vocem habent masculi grossiorem. Item ut dicit idem Vacca cornua habet fortiora et grossiora et magis nodosa quam masculus. non tamen ita magna. sed si calefiant possunt flecti in omnem partem. et quando infirmantur in pedibus est eis medicina si inter cornua oleo et pice et aliis medicaminibus ungantur. Item dicit idem quod vacce diligunt bibere aquam claram. et turbidam vix aut nunquam bibunt. et eis accidit podagra. et ex hac infirmitate moriuntur. et signum est quando summitates aurium resiccatur et non comedunt ut dicit idem. Vacca impinguata iugum abiicit. cui consuetum nimis pasta opimum est subiecta. in fimo propo iacens impinguescit. et quanto plus a labore ei parcitur tanto torpet amplius et pigrescit. puncta oestro id est musca bovina caudam erigit. et miro modo insaniens per campos licentius circuit et discurrit.

De vacca agresti
Capitulum   CVIII

(V)acca aliqñ est agrestis.de q̃ dic̃ aui/
cen.etiã Aristo.Est inqt vacca ĩ ter
ra parthoꝝ hñs crines in collo sicut
equi.z est corp⁹ ei⁹ ad q̃ntitatẽ cerui.vñ a mul
tis eq̃ceru⁹ vocat.z talis vacca carẽs cornib⁹
habitat in montanis.z est siluestris.et habet
pulcros oculos z sunt acuti visus.z q̃nq̃z ha
bent cornua vacce hmõi.sz sunt plura ad mo/
dũ binnuli z sunt curuata versus tergũ sicut
cornua capri.z in corde eius inuenit os sic̃ in
corde cerui z cameli.z illud os q̃ñ icalescit san
guis.titillãdo mouet cordis neruos z subaz.
z est excitans animal ad motũ leticie et exul/
tationis.Vñ ex tali titillatiõe quasi subito se
erigit caput mouet.salit velociter z discurrit
Itez dicit Aristo.li.viij.Animalia inqt q̃ nõ
p̃nt habere iuuamẽta a cornib⁹.habent iuua
menta alia a natura.sicut dedit velocitatem
ceruis z agrestib⁹ vaccis q̃ cornua habent in
curuata.z nõ p̃nt.ꝑpter magnitudinẽ defen/
dere totũ corp⁹.z ꝑpter hoc dedit natã agre/
sti vacce aliud iuuamentũ scz eiectionẽ sterco
ris q̃ currit canes q̃ ex vicino sibi nimiũ ap/
propinq̃nt.alij etiã canes q̃ stercora taliũ vac
carum inueniũt circa ipsoꝝ odorẽ se occupãt q̃/
usq̃ imbelles bestie fugiãt piculũ z euadunt.
De hoc q̃re supra in lr̃a B.de boue z de buba
lo q̃ est bos agrestis

De vitulo — Cap. CIX

(V)itul⁹ a virore etatis dict⁹ est.vt dicit
Isi.li.xij.Nã statim q̃n nascit a ꝓtu/
te ꝓpa ad q̃rendã matris vbera erigit
z lactat matris vberib⁹ statiz reficit z lactat ma
terna lingua lingit z ab omni imũdicia ꝯtra
cta ex vtero abstergit z purgat.Nascit ei sic̃ z
eq̃ in fronte pustula q̃dã nigra quã magi fo/
re amoris asserũt incẽtiuũ Hãc pustulã mat
statim amputat z detruncat.nec eũ admittit
ad vbera nisi ꝓdiem vir⁹ auferat et ꝓscindat.
Idem dicit Aristo.De eq̃ z eius pullo.simili
ter Auicen.q̃re supra in lr̃a E.de eq̃. Vitul⁹
matrẽ diligit.z ei⁹ mugitũ sequit z cognoscit
Vbera q̃ sugit fronte excutit.z sic vberiorez
lactis effusionẽ a matre q̃rit.lacte satiat⁹ salit
hilaris z discurrit saliẽdo.a matris aũt vesti/
gijs nõ discedit.Sil'e dic̃ Aristo.li.viij.q̃ vi
tuli castrant post vnũ annũ.z si nõ castrent il
lo tpe erũt pui.Et ẽ castratio vituloꝝ ꝑm hũc
modũ.ꝓsternunt vituli in t̃ra z scindit coriũ.z
ex⁹munt testiculi z erigunt eoꝝ radices ad su
peri⁹ z eorũ nerui.z ligat scissura q̃usq̃ exeat
sanguis extra.z si accidit apostema cremabũt
testiculũ abscisum.z ponũt cinerẽ sup aposte
ma z sic loc⁹ sanat.Est aũt in mari q̃dam be/
stia hñs similitudinẽ vituli.ꝑpt' q̃d vitul⁹ ma/
rin⁹ nuncupat.hec parit in terra more pecu/
dũ.more canũ coit nunq̃z parit pl⁹ q̃z duos.e
ducat in ãmis fetũ.nõ ante vndecimũ diẽ du
cit fet⁹ ad mare.sed deiceps assuefacit eos ad
natandũ.difficil'ter interficiunt nisi capite le
so.mugiũt sic̃ vituli.ꝑpter q̃d vituli nũcupant
voce z vultu ꝓplm salutant cũ maxima disci/
plina.Nullũ animal grauiori somno premit
pẽnis q̃b⁹ in mari viuunt.humi vice pedũ ser
piũt.pelles hirsutas z crinitas habent sic̃ vi/
tuli q̃ detracte sensum equoris retinent.sem/
perq̃z maris estu recedẽte inhorrescũt.Dexte
re ei⁹ pennule vim somniferã dicũt inesse.so/
mnosq̃z ꝓuocat si supponat capiti. Hucusq̃z
Pli.li.viij.ca.xij.

De vrso — Cap. CX

(V)rsus est vocat⁹ eo q̃ ore suo format
fet⁹ q̃si orsus.vt dicit Isid.lib.xij. Nã
aiũt eos informes generare p'⁹ z car/
nem q̃ndam nasci.q̃m mater lambendo mẽ
bra componit.Vnd' est illd'.Sic format lin
gua fetũ quem protulit vrsa zc.Sed hoc im
maturitas part⁹ facit.Deniq̃z tricesimo die
generat. Vñ puenit vt ꝓcipitata fecũditas i
formes pereet Vrsoꝝ caput est inualidũ vis
maxima in brachijs z in lũbis. Vnde interdũ
erecti insistũt.vt dic̃ Isidor⁹ lib.xij.in capi d'
bestijs.Vel dr̃ vrsus ab vrgendo.q̃ fortit' vr
get ac stringit quem apprehẽdit.De vrsis di/
cit Pli.li.viij.cap.xxxvij.Vrsorũ inq̃t coit⁹ ẽ
in initio hyemis nec vulgari q̃drupedũ mo/
re coeũt.sed ambob⁹ cubantib⁹ z complexis
recedũt deinde ab inuicem.z intrant specus
separatim.in q̃b⁹ pariũt.xxx.die.z nõ plures q̃z
q̃nq̃z.sunt fet⁹ candidi. z informis caro parũ
maior q̃z sint mures sine ocl'is z sine pilo.vn
gues tñ ꝓminent.hũc lambendo paulatim fi/
gurant.nec vident homines q̃cq̃z rari⁹ q̃z vr
sos coeũtes vel pariẽtes.ideo mares q̃drage
nis dieb⁹ latent.femine q̃ternis mensib⁹ lati
bula sua edificant cũ ramis z frondib⁹.z sunt
penetrabilia ymbrib⁹ molliq̃z fronde conte/
cta.primis his dieb⁹ bis septenis tam graui
somno opprimunt.vt nec vulneribus valeãt ex
citari.tũc pinguescunt miro modo.Et sunt
ei⁹ adipes apte contra ꝓfluuiũ capilloꝝ.post
hos dies resident ac prioꝝ pedum suctu vi/
uunt.fet⁹ frigentes opprimendo ad pect⁹ fo/
uent.z cubãt sup eos sicut volucres. Mirũ

aũt est dictu qđ credit Theophrastus. s. vrso
rũ carnes tũc temporis coctas crescere si ser
uent. nec inueniũt tunc aliqđ cibi in altio re-
stigiũ nisi modicũ de humore. Circa cor aũt
habet tũc sanguinis ꝑuas guttas ꝛ nihil oi-
no in reliquo corpore inueniri pōt. in vere ꝓ
cedũt. ꝛ tũc masculi sunt pigues. Cui⁹ rei cā
est occulta. ꝑ ꝑpetuum tũc tpis nec cibo nec
somno sunt sagiati. ꝑterq̃ diebꝰ bis septenis
Exeuntes aũt specu q̃ndam herbam querũt
quã comedũt vt laxent ventrez quē habēt cō
cōstrictum. Oculi eoꝝ tũc sunt hebetati. ꝛ iō
tũc maxime expetũt fauos apũz vt os vulne
ratũ puncturis apum sanguinãdo releuet g̃-
uedinem ꝛ dolorem oculoꝝ. Caput habꝫ de
bile qđ est fortissimũ in leone. et ideo si vigēte
vi q̃ndoq̃ de rupe se precipitent. collapsi sup
arenam de facili moriunt. Cerebꝝ vt dicunt
habent venenosum. ꝛ ideo eoꝝ capita qũ oc
ciduntur in spectaculis cōburunt. ne gustãtes
aliq̃ de cerebro in vrsinã rabiem ꝯuertantur
Pugnant ꝯtra tauros ꝛ auersi rapiũt oreip-
sos. pedibusq̃ omnibꝰ in cornibꝰ suspensi pō
dere deijciũt et tũc mordendo eos dilaniant
ꝛ occidũt. Nec alicui anialium inest tanta so
lertia ad maleficia sicut vrsis. Hucusq̃ Pli.
lib. viij. c. xxxvij. De vrsis aũt dicit Aristo. li.
vj. Ursus inq̃t comedit omnia indifferēter.
Comedit enĩ fructus qñ ascendit arbores et
frangit aluearia ꝛ comedit mel. ꝛ infestant a
pes oclos ei⁹ ꝛ pũgunt linguam. et q̃nq̃ fugi
unt ipm. ꝛ comedit cãcros ꝛ formicas ꝑpter
medicinã. ꝛ comedit carnes ꝑpter ei⁹ magnã
fortitudinē. Et pugnat cũ ceruis ꝛ porcis a-
grestibꝰ ꝛ cum canibus ꝛ cum tauris. ꝛ ꝓster
nit eos. ꝛ vadit erectus ꝯtra eos ꝛ tenet ma-
nibꝰ cornua et sepe vincit eum. Est aũt anial
impatiens ꝛ iracundũ volēs se vindicare de
singulis que tangũt eum. ꝛ ideo si aliquē ꝑcu
tientē se inuaserit si alius eũ tetigerit dimit-
tit ꝑmum ꝛ statim inuadit secundũ. ꝛ si terti⁹
statim eum leserit dimittit ꝑmum ꝛ secũduz
ꝛ mox contra tertiũ insurgit. Et qñ capitꝰ pel
lis ardētis aspectu excecat. catenis colligat
ludere ꝯpellit ꝛ per verbera domesticat. Ani
mal etiam est instabile ꝛ multũ inquietuz. vñ
tota die circuit circa stipitem ad quē vincul
alligat. pedes suos sugit ꝛ lãbit. et in eoꝝ suc
co delectat. miro mō scit scandere sup arbo-
res vsq̃ ad altissimas ipsaꝝ arborũ summi-
tates. Solēt aũt mellificare apes i arboribꝰ
cōcauis quaꝝ fauos deprehendens vrsus ꝑ
odorem ascēdit vsq̃ ad locũ mellis. ꝛ faciens
rugitibꝰ in arbore apturã extrahit mel et co-
medit. ex consuetudine freq̃nter qñ esurit ad
locum redit. qđ attēdens venator circa arbo
ris pedem sudes ꝛ palos acutissimos vndi-
q̃ circũfigit Ante apturam ꝑo malleũ valō
ponderosum cũ reste suspendit Ueniens ita
q̃ vrsus esuriens et mel extrahere cupiēs per
malleũ impedit qđ videns quasi pede malle
um a se ꝓiicit. sed rediens malleus ipm ad au
res tangit. sup quo indignatus forti⁹ a se mal
leum reijcit q̃ impetuosius rediens acri⁹ ipm
ferit. ꝛ tãdiu cōtra inĩcum sine malleũ sic cō-
tendit q̃usq̃ ex frequēti ictu caput qđ habet
debile deficit. ꝛ cadens inferius super palos
ꝓpria stulticia se occidit. Istũ modũ venãdi
vrsos narrat theophrast⁹. ꝛ istũ eundē modũ
a venatoribꝰ vrsoꝝ in germanicis partibꝰ in
tellexi.

De vrsa Cap. CXI

Vrsa aũt bestia ē seuissima. et maxime qñ catuli sui rapiunt. nã illi cura ē ꝺ salute filioꝝ. ideo eos diligētius lam
bit. lactat ꝛ nutrit ꝛ circa illos defendendos
sepe potenti ꝓ viribꝰ se oppōit. in ꝑgnata anis
senso se diuidit. ꝛ vsq̃ ad filiorũ informatiōez
vlteri⁹ nō accedit. vt dicit idem. In tpe luxu
rie se abscondit ꝛ videri amoris tpe erubescit
Masculi etiaz eis tũc tpis parcũt ꝛ volupta
tis grã eas infra part⁹ tpa nō accedunt. vt di
cit Aristo. Pli. ꝛ Auicē. Item Plin. li. x. cap.
lxxiij. Ursi inq̃t nō lambunt potum vt bestie
habētes serratos dentes. nec sorbēt vt habē
tes cōtinuos sic oues ꝛ homies. ꝫ aquã mor
su vorant.

De vulpe Cap. CXII

Vulpes est dicta q̃si volupes. est eniz volubilis pedibꝰ ꝛ nunq̃ rectꝫ itine- ribꝰ. sed tortuosis amfractibꝰ incedit
fraudulentũ animal insidijs decipiēs. Nã dũ
nō habuerit escã mortuã se fingit. sicq̃ aues
descendētes q̃si ad cadauer rapit et deuorat
ꝛ transglutit. vt dicit Isi li. xij. Uulpes semꝑ
claudicat. Nã crura ei⁹ dextra breuiora sunt
q̃ sinistra. Pellem habet multũ villosam cal-
lidã ꝛ pilosaz caudã magnã. quã dũ canis ra
pere putat dētes ꝛ os pilis replet ꝛ obturat.
Contra taxũ ꝓ mãsionibꝰ pugnat ꝛ ipsi⁹ fo-
ueam vrina ꝛ stercore polluit ꝛ desedat. et sic
de ipso nō violētia sed dolo ꝛ fraudulētia tri
umphat. Foueas ꝛ loca subtranea ihabitat
ꝛ freq̃ntat. aialia domestica plus q̃ siluestria

rapit ꝛ deuorat Et vt dicit Aristo. li. viij. cer uus est amicus vulpis. et ꝓpter hoc pugnat ꝯtra melū id est contra tapū ꝛ ipm iuuat. Na turale est odiū inter vulpeculā ꝛ melū siue ta xum quem sepe fugat vulpes. dolo potius q̄ȝ virtute. Est aūt animal vorax ꝛ gulosum. et iō generat filios cecos sicut leo et lupus. vt dic Aristo. lib. xvj. Nam vt dicit Soli. In oib9 facientib9 filios incōpletos causa est gulosi tas. q2 si expectaret natura vsq3 ad ꝯplemen tū sugendo intrficerent matrē. ꝛ ideo natu ra facit fet9 nasci ante ꝯpletionē ne nimis ex pectando plenā formanōe3 auiditate nimia nutrimētī interimerēt matres suas vt dicit idem. Animal siq̄dem est fetidū corruptū et loca reddit sterilia ꝛ corrupta vbi morari cō tinue cōsueuit. ventrē ꝛ guttur habet album ꝛ delicatū ꝛ caudā ꝛ tergū habet rufum. an helitū habet fetidū. ꝛ morsum aliq̄ātulum ve nenosum. vt dicit Pli. Qñ eam īsequunt ca nes caudam inter crura recolligit. ꝛ qñ vidz se nō posse euadere in cauda villosa vrinā re colligit. quā sup canes ipam subsequētes ꝓij cit ꝛ diffundit. cui9 fetorem abhorrēs canū multitudo aliq̄ātulum ei cedunt. Domesticū ꝛ domitū in necessitate se fingit. sed noctu o portunitate aliqua siluas petit. Et q̄ȝuis int̄ tum sit in se versuta ꝛ maliciosa. in multis tñ est vtilis ꝓm exercitiū medicine. vt dic Pli. li bro. xxviij. Adeps eni ei9 ꝛ medulle m̄l'tuz di cunt valere ꝯtra neruoꝝ cōtractionē. San guis ōr diuretic9 vñ m̄l'tū valere credit ad la pidū in vesica ꝛ renib9 fractionē. Alias ponit Pli. ibi de virtute vulpiū magoꝝ opiniones de q̄b9 non curo facere mentionē. Dicit tñ q̄ si quis linguam vulpis habuerit in anulo vl' in armilla talis nō patiet. vt dicit ꝓm magos caliginē oculoꝝ.

De verme — Cap. CXIII

V Ermis est anial qd de carnib9 sepe et herbis nascit. sepe aūt de oleib9 ꝓcre at. aliq̄ñ ex sola hūoꝝ corruptōne. ali q̄ñ ex sexuū cōmixtione. ꝛ aliq̄ndo ex ouatiōe vt patet in tortucis ꝛ scorpionib9 ꝛ lacertis. vt dicit Isid. li. xij. Dicit aūt ꝓmis q̄si vertēs vl' q̄si verrens. quia in multas ptes se vertit. vel quia verrit. id est ad ptes oppositas se tra hit. nō eni sicut serpentes squamarū nisibus ꝓmis repit. sed in diuersas ptes corpusculuz suum trahit. vt dicit Isid. In veteri de late bris vermes exeūt. ꝛ iō forsan ꝓmes a verno exitu nomē sumūt. vt dicit idē. Sūt aūt ver miū multe differētie sic dicit idē. Nam q̄daz sunt aquatici. ꝛ q̄dam terrestres. Et istoꝝ q̄ dam sunt in herbis ꝛ olerib9. vt erucet ꝯsimi les. q̄dam in arborib9 vt teredines. ꝛ q̄daz in vestib9 vt tinee. ꝛ q̄dam in carnib9 vt mado nes q̄ ex corrupta humiditate in carnib9 pu tridis gentrant. q̄dam in aīalib9 vt lumbrici ꝛ ascarides in viscerib9. syrones in manib9 s pediculi ꝛ lendes in capitib9. q̄ omnes ex hu morib9 corruptis in aīaliū corporib9 interi us vel exterius generant. Sunt ꝛ alij ꝓmes terre longi ꝛ rotundi molles et lubrici terrei quos in terra venant talpe ꝛ q̄b9 pisces ia q̄s capiunt quando hami talib9 vermib9 inescā tur. Et dicit Constan. q̄ tales ꝓmes valent ꝯtra spasmū ꝛ ꝯtractionē neruoꝝ. Val'et etiā ꝯtra morsum serpentis ꝛ ictū scorpionis Et inter vermes q̄dam sunt q̄ oino carent pedi bus vt colubri ꝛ serpentes. et q̄dam sunt qui multos habēt pedes vt sextipedes. Et q̄dā sunt valde perniciosi ꝛ nature homis inimici vt serpētes et ceteri venenosi. Et sunt q̄dam anulosi corpis q̄ non habēt neruos nec ossa nec spinas nec cartilagines. nec sanguinē. et omnes tales si in oleo tingunt moriunt. i ace to ꝓo reuiuiscunt. vt dicit Aristo. et Pli. Et sunt q̄dam vermes qui generant ꝛ generant ꝛ q̄dam qui generant ꝛ nō generant vt sala mandre. et in talibus nō est sex9. His ꝛ mul tis alijs modis ꝓmes tam maiores q̄ȝ mino res variant.

De vermiculo — Ca. CXIIII

V Ermiculus est vermis modic9 a ver me diminutiue dictus. quales solēt in lignis ꝛ fructib9 inueniri. sic Da uid. ij. Reg. xxiij. tenerrimo ligni ꝓmiclo cō parat q̄ teredo vel terebucca dicit q̄ cū sit na tura mollis lignū durissimū ꝓforat. imo ni bil est durius eo dum tangit. nibil molli9 dū tangit. vt dicit glo. ibi. Vermis igit precipue terrestris nascit ex humo et folijs ex fructib9 ꝛ lignis. finita hyeme ꝓcedit de viscerib9 ter re tpe verno. falsa cauet ꝛ fugit. ꝛ aromatib9 ꝛ amaris ꝯdita non tangit. vestes lineas non rodit sic tinea. laneam vestem destruit ꝛ con sumit. ꝛ maxime illas vestes laneas cōsumit vermis quarū carnes tetigit dens lupinus. Nam lana ouis deuorate a lupis tineas ge nerat ꝛ pediclos. vt di. Arist. li. viij. et Pli. li. x. Vilis ꝛ mollis ē ꝓmiculus ꝛ rotūdus. sub tilia ꝛ gracilia sunt ei9 extrema ꝛ media gros siora. occulte mordet arborem et ꝯsumit. pl9

ore q̄ pedib9 se trahit. vilia est. flexibilis z ex/
anguia. In oib9 vermib9 est sensus tactu a et
gustus. vt dicit Pli. lib. xj. cap. lxxj. Unde p/
cepto sonitu vl' strepitu latescūt. iter sapora
discernūt. amara eni z salsa refugiunt femes.
z dulcia appetunt ac sugūt. vn dentib9 alij p̄/
dant. z alij vnguib9 z rostris ad necessitatem
rapiūt. alij acumine excauant. alij sugūt. lam
bunt. sorbent. vomunt. mandūt. nec minor ē
varietas in pedū ministerio vt rapiāt. distra
hant. p̄minant. pendeant. terrā fodere non ces/
sant. vt dicit Pli. ibidē. s. li. xj. ca. lxxj.

De vipera. Cap. CXV

Vipera est gen9 serpentis venenosi. d̄
qua dicit Isi. li. xij. Uipera est dicta
eo q̄ vi pariat. Nam cū venter ei9 ad
ptum itumuerit. catuli nō expectātes matu/
rā nature solationē corrosia ei9 laterib9. cum
matris interitu vi erumpūt. Dicit aūt q̄ ma
scul9 ore inserto in os vipere semen expuat. il
la aūt ex voluptate libidinis in rabiem versa
caput maris p̄scindit. itaq3 fit q̄ parens vter
q3 pereat. masculus dū coit. femina dū parit
Ex vipera fiunt pastilli. q̄ trocisci tyriaci no/
minant. ex q̄b9 fit tyriaca. i. remediū cōtra ve
nenū. De viperis dicit Pli. li. viij. c. xl. Uipa
sola inter serpentes in terre cauernis se abscō
dit. Alij aūt omnes in cauernis saxorū aut ar
borū se occultant. z famē sustinent diatissime.
in forti hyeme intra tre viscera siue fissuras
se recolligit z prius euomito veneno vsq3 ad
veris tpa dormit. Cum aūt calore solis pori
terre apiunt. vipa expergefacta egredit de ca
uernis. Et q2 visus ei9 ex longa mora ptrahit
in tenebris caliginē feniculi radicem vl' her/
bam querit z ei9 succo oc'los linit hebetatos
z sic herbe gustu oculos acuit vt visuz recu/
peret quem amisit. Est aūt tyrus species vi/
pere maxime venenositatis. de quo dic Ari/
sto. li. vij. Tyr9 ē sicut z chenethea. i. cocodril/
lus. latet in hyeme. sed post expoliat coriū qd̄
est inter oculos suos ita q̄ ille qui nō cogno/
scit hoc accidens putat q̄ ille cec9 sic deinde
aufert corium capitis totaliter vno die. z sua
expoliatio est sicut exit9 embrionis. z sic reno
uat q̄n deponit senectutē Itē in eodē in fine
Inuenit tyr9 q̄dam quē serpentes magni fu
giunt q̄uis sit paru9. et sunt pili supra totum
corp9 suū. z q̄n mordet aliq̄d putrescūt omia
que sunt in circuitu morsus statim. Et inue/
nit vn9 p̄uus tyrus in india z morsus eius est
ita fortis q̄ nō inuenit contra ip̄m medicina

De vipera dicit Ambro. in hexame. omniu3
serpentiū nequissimū est genus vipere q̄ cū cu/
piditatem assumpserit coeūdi murene requirit
copulā. p̄grediturq3 ad lit9 aque vbi credit mu/
renulā3 latitare. sibilo aūt euocat vipa mure
nulam. z puocat ad amplexū. que vocata sta/
tim adest. vipa aūt videns eam ad copulā p̄/
paratā totu3 venenū suū euomit. z ad ample
xum murenule tūc accedit. completo q̄o pcu
bitu vipera venenu3 qd̄ euomuerat haurit
iterū z resumit. et sic cū veneno resumpto re/
uertit ad cauernā. Uipa insup vt dicit Pli.
lib. xxix. c. j. lapidē quendam deglutit. qd̄ pci
pientes scul3c viperam caute agunt z lapi/
pidem eximūt. z eo vtunt pera venenū. Item
ibidē. quē dixi eo vl' aspis vulnerat caput vi/
pere appositum vulneri sanat. Et econuerso
quē vipa p̄ngit caro aspidis attrahēdo vene
nū vipe sanare consueuit

Incipit liber. XIX. De coloribus odoribus
et saporibus.

De scriptis pro
prietatib9 rer3 sp̄ualiū z cor/
poraliū tam simpliciū q̄3 cō
positar3 p̄ut ad man9 nr̄as p
uenire potuerunt. Nūc po/
stremo de q̄busdā accidentib9 corpalium re/
rum substantias cōcomitātib9 cooperante di/
uina gratia est hic attendendū. Primo de co
lore. Scd̄o de odore. Tertio de sapore. Ul/
timo de liquore. Color est dict9 vt dicit Isi.
li. xviij. eo q̄ colore ignis vel claritate solis ē
pfect9. Uel colora colendo est dict9. eo q̄ co/
lant colores ad hoc vt summe subtilitat3 sint
z inerunt puritatis. Colores aūt quomō na/
scunt aut fiunt. de his quere infra in fine de
colorib9. Est aūt color s̄m Aristo. in li. meth.
extremitas p̄spicui in corpe terminato. Rei ei
corpalis visibilis sup̄ficies et terminus colo
rū differentias quas recipit ex natura mixti/
onis elemētor3 z dominio in corpe composi/
to dicit. q2 mixto p̄spicuo z diaphano p actu
alem v monē lucis radiantis sup ipsam termi/
nabilem z p̄spicui corpis sup̄ficiē visui repre
sentat. Et ppter hoc dicit Aristo. in secūdo li.
de aia. q̄ color ē motiu9 visus s̄m actū lucidi
Nā lux ē act9 z pfectio lucidi seu p̄spicui. Na/
turā eni coloris in corpe mixto ex alic9 elemē
ti dominio essentialr' ex̄ncis, pducit lux ad ac
tū immutationis visus. Quāuis eni color na

turaliter ⁊ essentialr sit in mixto. nō tm̄ h̄z potentiā manifestandi se nisi p lucē sup ipsi⁹ superficiē actualiter radiātē. Un̄ color ad sui manifestationē sp̄ indiget luce. sed non ecōuerso lux ad sui manifestationē nō indiget colore. sicut color indiget luce actualr existēte vt luce mediante coloris q̄litas visus organo imprimat. Et ideo posuerūt aliq̄ q rō visibilis radicaliter ⁊ formaliter est in luce. q2 ipsa sublata rei colorate q̄litas visui nō apparet. Habet aūt color actualē essentiā in tenebris. vt dicit cōmen. in scd̄o de aīa de imutatōe visus ⁊ coloris. nō eīn creat lux colorē cū in sua actualitate ex dominio elementi sit in mixto. Sz lux extrīseca diffusa sup colorē et sup mediū disponit ip̄m mediū dando ei formā per quā possit recipe speciem coloris. et ideo p luce fit dispositiue imutatio ī medio p qd̄ defert coloris differētia ad organuz visus. vbi fit iudiciū de colore. ⁊ ideo in tenebris remanēt colores in sue essentie actualitate sic esse dic cōmen. sup id pspectiue li. j. cap. vlti. q2 lux nō exigit ad visionē colorū nisi in altera duaꝝ causaꝝ. aut q2 sine luce non extendunt forme coloꝝ in aere aut q2 si nūc extēdunt nō operant in visum nisi p lucem. vn̄ ad existentiā coloris lux nō exigit. sz tm̄ ad ei⁹ manifestatōnē ⁊ q̄uis nō manifestet in tenebris color. propter h̄ nō erit supflu⁹ vl ociosus cū sp pficiat suā naturā ⁊ subam. Et q nō videt i tenebris nō est ex defectu colorꝭ sz poti⁹ ex defectu apte recipiētis. eo q nō habeat dispositōez quam oportet ip̄m habere. Si ergo alicubi dicūt autores colorē nō esse in actu sine luce intelligendū est de actu manifestandi q̄ ad visum nō de actu existēdi. Ornat itaqz lux extrinseca colores ⁊ decorat. et ipsos prius existes in esse specifico visui manifestat. nō tm̄ primitus eos causat. ⁊ h̄ intelligo de luce infusa extrinsecus sup res. Nam s̄z⁹ lucꝭ celestꝭ ad interiora reꝝ inuisibiliter penetrās cooparātibꝫ q̄tuor elemētoꝝ q̄litatibꝫ colores pcreat atqz causat. ⁊ sic generatos ⁊ existes in esse specifico superueniens lux visibilis clarificat nobilitat et oculis manifestat.

De materia coloris — Cap. I

Et aūt pspicituz bn̄ terminatū materia coloris. et hoc est solū vel maxime humidū. q̄niam siccū ⁊ terreū ingressū hm̄oi nō est pspicuū. siccū ṽo igneū nō descēdit de spera sua. neqz hic inferi⁹ inuenit. q̄nia sola forma ignis generat ō potētia alicui⁹ elementi ex q̄ debet mixtū cōstitui. vt patz ex lib. de generatiōe. Illō ḡ pspicuū h̄z tres differētias materiales. q2 aut est mat̄ia subtilis. aut est grossa. aut mediocris. Si mediocris. tūc est humidū aqueū mlt̄ū abūdās sup siccū terreū ⁊ sup humidū aereū deficiēs ab hūiditate aerea. vel erit aereū mult̄ū alteratū p siccū terreū. ita tm̄ q excedat grossiciē. Si aūt subtile sic est hūidū alteratū ad naturā aeris siue humidū alteratū aereuz. Si aūt est grossum tunc est alteratū ad grossiciem ⁊ siccitatē terre. ita q excedit mediocritatem.

De materia coloris nigri — Cap. II

Materia ergo coloris pspicui. aut erit sicca p dominiū. vel humida p dominiū. vl mediocriter sicca ⁊ hūida. Si ṽo dominet siccitas in materia. tūc si est actio calidi p dominiū generabit albedo. q2 calidū rarefacit ⁊ disgregat ptes materie ⁊ subtiliat ac generat claritatem ⁊ pspicuū. Et pnr hoc dicit Arist. li. de aīal xix. q generat albedo ex paucitate hūoris in materia sicca p dominiū calidi agentis ⁊ subtiliantis. sicut patet in calce ⁊ ossibꝫ combustis ⁊ aliis cōsimilibus. Si ṽo agat in materia dn̄ans frigiditas tūc generat nigredo q̄nia cōstringit ptes materie sicce ⁊ cōgregat ac oppilat subam rei ⁊ cōdēsat ac obscurat. Obscuritas aūt est pu̇uatio nō solū lucis. veꝝ etiaz coloris queadmodū claritas est differentia coloris sic lucis. q̄niam est conditio visibil simplr. et tunc magis terminat siccū qd̄ exigebat ad generatiōez albedinis. ⁊ sic inducit color niger. Si ergo sit hūida materia tunc a calido dn̄ante generat nigredo q2 calidū adducit ptes hūiditatis ⁊ consumit humidū qd̄ exalat in fumū nigꝝ. vt patet in lignis viridibꝫ ⁊ humidis. de q̄z extremis exit humor niger qn̄ exurunt. vnde dicit Arist. li. methe. Uisibilia sunt q̄ haberi poris hūorem debilez qui nō pōt resistere calori ignis. nec tamē statim suffocat. sz potius alit ignem. Un̄ patet q humidū ē potissimū in qd̄ agit ignis. ⁊ illud humidū est cā nigredinis p caloris actionē quoniaz calor agens exalare facit subtile ⁊ humidū aquosuz ⁊ euaporare aereū ⁊ remanet qd̄ ē terreū atqz grossum. propter quod oportet necessario vt nigredo generet. Dicit eīn Aristo. li. meth. iiij. q natura terrestris subtilis. ⁊ claritas aque. et natura aeris faciunt albedinem in argēto viuo. et ideo opposita istorum inducunt nigredinem in sicco derelicto ex actione calidī

in humido. Et sic dicit Aristo. li. xix. q nigredo generat in oculo ppter multitudinē hūidi nam calor naturalis agēo in hūidū terminādo z digerēdo z exiccādo in fine nigredinem derelinquit.

De generatione coloris albi.
Capitulū III

Ji vo sit materia humida z illā vincat dominās frigiditas tunc albedo generat vt apparet in niue pruina et i canicie z in hūorib flegmaticis Quāuis enī frig' aggreget humidū, nō tñ sicut siccū. humidū enī cū sit pspicuū magis est aptū natū ad nobile esse coloris. Propterea hūidū cōpressum parat ad sparsionē z petū separationez Sic aūt nō est de sicco ppter qd magis parat. qntus p compssionem ad receptiōez claritatis z aptionē qz siccum. z ideo pōt meli' frigiduz generare albū in humido qz in sicco. Et sic itelligēdū est qd dicit Arist. li. xix. q albedo generat ex aere vaporoso. i. declinātē ad hūiditatem aqueam. z hoc ppter frigidi actionem. Ex vo dicit cōmen. q albedo generat ex igne claro admixto cum elemento valde diaphono intelligēdū est de claritate que p trāssumptionez albedo sepi' ab Arist. nūcupat. fm q albedo dr generari in nubib ex refulgētia radiorū in eis si tennes fuerint atqz rare. Et sic etiam flāma aliqñ apparet alba qñ materia aeris ē subtilis in q radiat vapor ignis. z tal' albedo nō est ppria sed poti' trāssumptiua. Possemus tñ extendere vbū cōmen. q dicit h de igne rōne pspicui qd est materia ppria albedis nō rōne sue actionis. Unde hoc qd dicit debet itelligi de igne qui debet esse materia coloris. et non de efficiente extra. z fm hoc itelligitur materialiter. nō effectiue. neqz formaliter.

De gradib inter albedinē et nigredinem.
Capitulum. IIII

Unt aūt inter albedinē z nigredinez multi grad' intermedij fm intensiōez dominij tā qualitatū actiuaz qz passiuaz fm esse debili' z forti' m'tipl'r z fm multos gdus. Quoniā qnto plus dominat siccitas tanto cum maiori difficultate subtiliat z rarificat z elucidat. z sic difficili' fit pspicuuz z psequēs albedo. eo q siccū est densuz ac solidū inqztum hmōi z obscuz. Quanto vo dominiū sicci fuerit min' z calidi maius fuerit dominiū. tanto melius z citius poterit albedo inde generari. Similiter qnto siccitas fuerit maior z frigiditas intensior. tanto magis generabitur nigredo ex partiū cōpactiōe z extensione obscuritatis z puatiōe claritat'. z supfluitate terminationis pspicui. Similiter est de humido. quanto eni mai' fuerit dominiū hūidi pportionabilis cōbustioni. dūmodo sit dominiū calidi. tanto maior erit fumus z caligo z denigratio. qnto vo dominiū humidi sit maius dūmodo sit dominiū frigidi pportionabiliter crescens erit similiter intensio albedinis. Si vo fuerit dominiū humidi magnū. z parum de dominio calidi. remittet nigredo. Similiter si sit dominiū humidi magnum z dominiū calidi paruū z frigidi paruum. remittet albedo. si vo fuerit dominiū hūidi aliquātulum dominiū vo calidi magis nigredo magna poterit generari. qñ qz tamē calidū generat albedinē in humido. vt patet in albedine oui cocti. z qñ qz ignis in lignis viridib z hūidis relinquit cineres albos post finalem terminū sue actionis. sz tñ nō est vera illa albedo qnam semp apparet in eo vestigiū pspicui male terminati ad modū supficiei cristalli clari. Et hoc apparet si scindat. licet nō ptēdat hec pspicuitas per medium corporis pspicuitate simpl'r actuali z cōpleta. Unā patet q nō est vera albedo. Unā illa albedo derelinquit ibi ppter debilitatem caloris agētis. ita q vincit frigiditas intrinseca z innata. Est aūt albumen coctū album qr non tangit ab igne ppter testam. q si imediate tangeret. vtiqz in ipso nigredinē generaret. Agens insup calidū in humidū primo generat nigredinē z fumū z vincēs humiditas inducit siccitatē in materia in quā agit. z sic i illa inducta siccitate facit nouam transmutationē z generat nouū colorē in subtiliatōe sicci. Et licet calidū z aggreget omogenia ppter qd condēsat z obscurat. tñ siccuz habet aliqd sibi annexū de humido ratiōe cuius pōt disgregare. Et licet in pncipio congreget ratiōe dominij. tamē post aggregationē ipm aggregatū subtiliat. qr ei' opatio specialis est subtiliare materiā in quā agit dūmō sit sicca. Qd dico ppter hoc q aliqñ agit in humidū z exalat illud. frigidū vo nō ordinat ad rarefaciendū. sed stat in ipso actu cōdēsandi tanqz i actu pncipali. qr aggregat tam omogenia qz etherogenia

De actione calidi z frigidi.
Cap. V

Ji vo sit actio calidi et frigidi mediocriter concurrens

in materia sicca erit generabilis color medi⁹ necessario. q2 calidū subtiliabit in generatiōem albedinis. Frigidū vo econtrario aggregabit eam in generatiōē nigredinis. Cū ergo in quolibet puncto simil' agant equalit' oportet q indicant in quolibet pūcto simil' albedinem z nigredinē. q2 oportet q fiat color cōpositus ex eis. Et iste plus debet habere d nigredine. q2 sicut min⁹ se hz ad album q̄ʒ ad nigrū. pter ꝑuationem ꝑspicui z obscuritatē innatam. z plus se habet ad aggregationē z innate aggregationis ꝯseruationē q̄ʒ ad subtiliationē z rarefactionē. Si vo cōcurrāt mediocriter in materia humida ꝑ dominiū sit generabilis color medi⁹ qui habebit plus d albo q̄ʒ de nigro. quoniam humidū ꝑ dominium rōne ꝑspicui puri magis se habz ad albū q̄ʒ ad nigrū. z respectu agētis frigidi facilius se habet q̄ʒ respectu calidi. q̄niam calidū agit in humidū exalando z consumēdo. frigidum vo solūmodo ꝯseruādo illud in sui natā ꝑ viam ꝯsolidatiōis z ꝯpactiōis. Si vo sit materia mediocris. tunc erit ꝓ color medius. Si vo sit in tali materia actio calidi ꝑ dominiū. tunc q2 pōt facili⁹ humidū trāsmutari in nigredinē q̄ʒ siccū in albedinē. generabilis color pl⁹ habēs de nigredine. sicut patet q̄ñ humidū z siccū dimidiuē adinuicē. ci⁹ generat calor colorem nigrū in humidis et in viridib⁹ lignis q̄ʒ in lapidib⁹ combustis in q̄bus calr generat z ꝯsimilia. Si vo fiat actio frigidi ꝑ dominiū in materia mediocri oportet colorem esse mediū compositū magis ex albedine. q̄ñ enim humidum magis se habet ad albedinem q̄ʒ siccū ad nigredinem sine aliquē colorē. eo q in humido est materia ꝑspicui que est ꝓpria materia coloris. In sicco aūt non inq̄ʒ eiuʒ hmōi respectu vo agentis saltem vno modo est humidū obedientius sibi q̄ʒ possibile est. ꝓpter ꝑuationem soliditatis z duriciei cuiusdā naturalis que est i sicco. Licet eī siccū de se sit natū ꝯgregari. nō tñ est ita bñ cōgregabile sicut humidū. vt patz in lapide q̄ licz siba sit ꝯpatā nō tñ facile recipit maiorē ꝯpssionē a causa agente Videm⁹ eni in multis q frigidū de facile ꝑducit albedinē. [illegible] vt in [illegible] ne qd nō tñ apparet exemplariter q̄ñ agit in materia sicca Si vo ꝯcurrant mediocriter in materia mediocri fiet mediū necessario qd erit eq̄ distās ab extremis Si eīn q̄ñ est dominiū solūz ex parte agentis alteri⁹ vel solum a parte materie accidit color ꝯpositus ex altero magis et ex altero minus. tunc q̄ndo equant' tam agētia q̄ʒ patientia erit color se habens equaliter. vt patet ex ꝑdictis. Et ita erūt due extremitates z q̄nq3 medij. Nec videt' q pluribus modis poterit mediū esse distincti s'm speciem sicut declaratū ē per istam diffinitionē diuisam ꝑ oppositā membra nec superflua nec diminuta. Aristo. etiā testat' q tm̄ sunt q̄nq3 medij colores quoꝝ numerus et sufficientia pōt accipi ꝑdicto modo. z etiā ex cōbinatiōe albi z nigri ad eoꝝ generatiōeʒ. eo q nigrū z albū ꝯcurrāt eqliter ad ꝯpositiōeʒ coloris medij. et tūc erit color eq̄ distās int' extremos vt rubedo. Int' albū vo z rubeū nō pūt esse nisi duo. vn⁹ magis appropinq̄bit albo z alius rubeo. Int' rubeū vo z nigrū erūt simlit' duo. vnus magis conueniēs cū rubeo. z alius magis cū nigro. Ita plures non pūt esse intermedij. quia inter album z rubeū non pōt esse aliqd eq̄ distans simplr. quoniā eque distātia simplr hz respectum ad extremos. sed talis si poneret' haberet tres q̄rtas albedinis z vnam nigredinis. q̄niam medietas rubedinis est vna est quarta albedinis z vna q̄rta nigredinis. eodē mō non erit eque distans simplr inter nigrū z rubeū q̄re oportet q haberet tres q̄rtas nigredinis z vnam albedinis. z sic esset tm̄ eq̄ distantia s'm q̄d z s'm apparētiā et nō simplr s'm veritatem.

De speciebus colorum quot sunt Capitulum. VI

Os aūt colores q̄nq3 intermedios nominat Aristo. Primū vocans glaucum. secundū puniceū. id est citrinuʒ tertium rubeum. quartū purpureuʒ q̄ntum viridem. Ita q inter album et rubeum erit glauc⁹ a parte albi. punice⁹ a parte rubri. Inter nigrum aūt z rubeū purpure⁹ a parte rubei z viridis a pte nigri. Hec nomia alio nomine vocant' in greco. vt kyanos purpure⁹. karapos glaucus. sed de nominib⁹ grecis nō est vis. sed nomina latinoꝝ attendimur. Et ratio dictoꝝ patere pōt. q̄m glauc⁹ mag' habet de albedine q̄ʒ de nigredine z rubedine. z talis color ponit' in folijs cadētib⁹ i hyeme vl' autumno. Punice⁹ vo z purpure⁹ circūdant rubedinē. q2 vterq3 habet pl⁹ de rubedine q̄ʒ de albedine. sed punice⁹ est magis remotus a nigredine q̄ʒ purpure⁹ vt vult Aristo. in li. ij. de somno z vigi. vbi loquit' de corruptōne istorū in nigredinē vbi puniceū ponit ꝑ purpureū declinare in nigredinē. et ideo oportet

vt purpureū sit inter rubedinē et nigredinez ꝛ puniceꝰ inter albedinē ꝛ nigredinē. Ex quibꝰ oībꝰ sequit̄ ꝙ viridis debet poni cū nigredie Ex ꝗ̄ patet rō ordinatōis ipsoꝝ ꝗ̄nqꝫ coloꝝ itermedioꝝ s̄m Aristo.

De opinione eorū qui ponunt lucem esse de substantia coloris.

Capitulum. VII

Unt aūt ꝗ̄ ponūt lucē esse de subā coloris. ꝛ illi dicūt ꝙ color est lux incorporata ꝑspicuo. Habet aūt ꝑspicuū differentias duas. Aut eñ ꝑspicuū est puꝝ sepatū a terrestreitate. aut ipuꝝ cū terrestreitatis admixtiōe. Lux aūt ɔsiderat̄ ꝗ̄drifarie. qꝛ aut est lux clara. aut obscura. vel est pauca vl' multa. Nec dico lucē magnā ꝑ subiectū magnū diffusam. sed sicut de luce s̄tuali dr̄ ꝙ in puncto colligit̄ lux multa vt qn̄ opponit̄ speculū ɔcauum soli. ꝛ lux cadēs sup totā specli supficiē. in centrū spere speculi reflectit̄. cꝰ lucis collectio speculū inflāmat. ꝛ citissime cōbustibile generat. vn̄ cū fungꝰ vel aliud inflāmabile oppōit̄ subito accēdit̄ ꝛ ignit̄. Si igit̄ fuerit lux clara ꝛ multa in puro ꝑspicuo albedo generat̄. nā albedo est color ex luce multa ꝛ clara in puro generatꝰ. vt dicit Albertꝰ Si s̄o fuerit lux pauca et obscura in ꝑspicuo obscuro nigredo necessario generat̄. Et iste sermo explanat sermonē Aris. ꝛ auerrois. ꝗ̄ ponūt nigredinem ꝑuationē claritatꝫ ꝛ albedinē habitū siue formā. Et s̄m hunc s̄monē patet ꝙ sunt septē colores ab albedine v̄sus nigredinem paulatim accedētes. similr septē erūt primi nigredini a nigredine v̄sus albedinez ꝓcedentes donec fiat occursus alicuiꝰ septez coloꝝ ꝗ̄bꝰ ab albedine ad nigredinem descēdit̄. Et hoc patet. Cū eñ albedinis essentiaz tria ɔstituūt. scꝫ lucis claritas ꝛ eius multitudo. ac ꝑspicui puritas duobꝰ amotis pōt esse remissio. Erit igit̄ ꝑ hunc modū triū coloꝝ generatio. ꝛ ꝗ̄libet triū solo remanente duoꝝ reliquoꝝ erit remissio. ꝛ sic ab albedine erunt septē coloꝝ imediate ꝓductiōes vl' ꝓgressiones. Silr a nigredine v̄sus albedinē septem sunt colores. ꝛ erūt s̄m istam ɔsideratōez. xvj colores. duo ꝑncipales. s. albedo ꝛ nigredo. et xiiij. collaterales. septē hinc ꝑ extensionē albi ad nigrū accedētes. ꝛ septē illinc a nigredine ꝑ remissionē ad albedinez accedentes in medio in idē ɔcurrentes. In ꝗ̄libet aūtē medio rū coloꝝ sunt gradus quasi infiniti s̄m intēsionem ꝛ remissionem maiorē vel minorez ꝑ ut extrema se ꝓtendūt. Recollige igit̄ breuit̄ ex ꝓ̄dictꝭ. ꝙ color est ꝓprietas siue qualitas derelicta in supficie corꝑis perspicui ex natura mixtionis elemētariū qualitatū ɔcurrentiuz in mixto. que mediante luce visui actualit̄ ꝑsentat̄. Nam sine luce media color organū visuo actualiter nō immutat. color tñ ꝑ se est visibilis. vt dicit Aristo. ij. de aīa. non est aūt ex defectu sui. sꝫ potiꝰ ex defectu ꝛ ipotentia organi. qꝛ color sine actuali lucꝭ ꝑn̄tia nō videt̄ ꝛ ideo pitagorici vocauerūt colorē epiphaniam scꝫ supra apparitionē. eo ꝙ sit extremitas corporis ꝑspicui terminati vel in eius extremitate. ꝛ ibi magꝰ ꝓprie est. eadē tñ natura coloris est intꝰ ꝛ extra. vt patet in albugine oui. ꝛ in fracturis vitri colorati. vt dicit̄ in lib. de sen. ꝛ sen. ca. vij. Sūt tñ multa ꝗ̄ sunt vniꝰ coloris in extremo extrinseco et iniciali termio. et alterius intrinsecus in medullo. vt patꝫ in pipere nigro. ꝛ in pomo granato. multa ei colorāt rei supficiem que nō penetrāt ad interiora. vt patꝫ in picturis. pannꝰ etiaz rubens tingit aque extremitatez qn̄ ei supponit̄. Vn̄ patet ꝙ color ꝑspicui extremitas est. vt dr̄ in lib. de sen. et sen. ca. vij. Item sicut in corpore ꝑspicuo nō terminato vt aere. ꝑn̄tia luminis facit actu lucidū. absentia s̄o tenebrosuz. sic in corꝑe terminato ꝑsentia lucis facit coloratū. s. albū. ꝛ eius absentia nigrū ꝛ tenebrosum ita tñ ꝙ nō oīno absit lumen. vt dr̄ in li. d̄ sen. ꝛ sen. Vn̄ verus color est in corꝑe terminato nō ꝑspicuo. in corꝑe s̄o nō termiato ñ est verus color sed quasi color. vt dr̄ i codē lib. Itē fit generatio coloꝝ medioꝝ s̄m suas differētias s̄m diuersitatē ꝓportionū. etiam si fuerit in sesquialtera ꝓportione vel s̄m alias ꝓportiones. Si aūt s̄m ꝓportionē ꝛ s̄m inherēnaz ꝛ dyapbanū fit iterum ꝓportionalio nihil assumūt. vt patet in consonantijs. vt ibidez ca. vij. Item fit generatio s̄m ꝓportionē coloꝝ ɔsonantiū qn̄ sunt delectabiles et ꝗ̄nto erūt magis proportionabiles tanto sunt delectabiliores. vt dr̄ ibidē. Item s̄m alioꝝ opinionē generatio coloꝝ medioꝝ fit ꝑ suppositiōez coloꝝ extremoꝝ inuicez. vt manifestioris supminꝰ manifestū. vt patꝫ in picturꝭ. sicut sol videt̄ ꝑ se albꝰ. sed ꝑ interpositionē nubis videt̄ esse alteriꝰ coloris. Itē aptiōes oculoꝝ nō fiunt per discursiones radioꝝ ab oculo. sꝫ potius fiunt per cōtinuā multiplicationē coloris in medio vt per subitam eius delationez ad oculū. cū sensus fiat ꝑ contactū. vt ibi dr̄.

Itē colores eq̄ distantes positi a lōge distāti bus apparere pn̄t medij colores cum nō sint: q2 nulla ps rei sub extremo colore videri pōt vt patet in pāno diuersi colorꝫ vt ibidē dr ca. viij. Itē medij colores generant̄ fm̄ similitudi nē generatōis mixtoꝝ cū miscibilibꝫ. q2 mix tionē mixtibiliū p trāsmutationē i formā per mixtū sequit̄ mixtio colorū. vt sicut ab extre mis corpibꝫ generat̄ medium. sic ex extremis coloribꝫ medi⁹ color generat̄. vt ibidē dr ca. viij. Itē omnis color generat̄ p albedinē ⁊ ni gredinē q̄ videt̄ post⁹ priuatio esse albi. q2 color obscuritas est priuatio lucis. vt dr li. x. meta phi. ca. iij. Item vnitatē coloris in specie nō oportet q2 sequat̄ vnitas nature. vt dic̄ Albu. in differentia Item effect⁹ coloris est immuta tiuū fm̄ actū lucidi. nā p lucidū color edu cit̄ de potentia ad actū vt actualiter immutꝫ organū visus vt apprehēdat spēm colorati et iudicet de re visa. Item color medius bn̄ p porcionat⁹ delectat visum ⁊ confortat. extre mus ꝟo color debilitat visum ⁊ cōtristat. vt dicit Aristo. Nam intensa albedo disgregat spūm visibilē ⁊ dissoluit oculū. Et oculū la chrymare facit. Sed nigredo nimis intensa aggregādo spūm ⁊ condensando visum rep cutit ⁊ obtundit. Ut patet in diu inclusis in locis tenebrosis. qui subito educti ad lucem parū aut nihil vidēt. Item color rei colorate naturā ⁊ cōplexionem indicat. Nam albedo ⁊ colores albi in corpibꝫ congelatis nō sunt ni si in substantia frigida ⁊ nigri econtrario. Na frigus albificat substantiā humidam. ⁊ deni grat siccam. Calor ꝟo denigrat humidā ⁊ al bificat siccā. vt dic̄ Aristo. ⁊ Auic̄. Et iō albe do q̄ est filia frigiditatꝫ indicat dominiū fleu matis ⁊ frigidi ⁊ humidi humoris. Nigredo signū est melancolice dispositōis ⁊ sicci hūo ris in corpe dominātꝫ. q̄nq3 tn̄ est signū adu stionis nimie adurentis humores ⁊ in melā coliā innaturalē cōmutantis. sicut post dice tur. Itē rerꝫ intrinsecas q̄litates color extrin secus manifestat. Nam vt dicit Auic̄. Color ē qualitas q̄ pficit̄ a luce. Est eni color lux exi stens in potentia in corpe tenebroso migrās in actū p lucidū superueniens ab extiori. Et h̄ patet sic. q̄libet em̄ corp⁹ cōmixtū hꝫ aliq̄d d igne in potētia. ⁊ p ignem hꝫ de lucido. cum ipse ignis sit lucid⁹ a natura. sed illud lucidū velat̄ a ptibꝫ tenebrosis. vn̄ solū est i potentia sicut caliditas sulphuris vel pipis. Un̄ sicut ergo caliditas potentialis nō migrat in actū nisi p cōsimilē qualitatē actualē extrinsec⁹ ite riori compatam. sic lux potētialis in pmixto de tenebroso nō migrat in actum nisi p aduē tū luminis exterioris. Color itaq3 apparens ex trinsec⁹ intensionē vel remissionem declarat ignis latitātꝫ potētia in pmixto. ⁊ fm̄ h̄ dcei⁹ actione ⁊ virtute iudicat̄. Itē colorꝫ pporcio nalis varietas intuentꝫ aspectū ad sui admi rationē ⁊ intuitū naturaliter excitat. vt dicit Pli. li. viij. ⁊ Auic̄. Vn̄ dic̄ q2 q̄libꝫ bestia q̄u cūcūq3 sua varietatē coloris ⁊ pulcritudinē admirat̄ in pāthera. Itē cuiuslibet hois faci em color maxime pulcrificat vl' deformat. nā color ordinat⁹ ⁊ suauis cōplexio est pulcritu dinis forma q̄n membroꝝ dispositiōi debite correspōdet. vt dicit Auic̄. Unde dic̄ Aug⁹. Pulcritudo est elegās corpis habitudo cū coloris suauitate. ⁊ ecōtrario color cōfusus et incōposit⁹ euidēs est in corpe turpitudo. Itē color passiōes ⁊ accn̄tia aie pconsiat. subit⁹ et pallor ⁊ discoloratio index est timorꝫ. nā reuo cato calore ad interiora corpis supficies de pauperat̄ a sanguie. ⁊ sic p cōn̄s discolorat̄. Sic subit⁹ rubor in facie signū est verecundie siue iracūdie ⁊ furorꝫ. ⁊ h̄ accidit pter calorē pete tē exteriora ⁊ cutꝫ supficiē rubificātē ⁊ defen dere ab illata iniuria cupientē. Itē color ma teriam suā seu substantiā terminat pficit ⁊ in format. q2 si color in subiecto nō esset qual' fo ret rei substātia visui nō appareret. Itē color matie supficiē ornat et ei⁹ deformitatē palli at ⁊ occultat. Vn̄ color cōposit⁹ int' extremos medi⁹. in supficie corpis ordiate supposit⁹ in formitatis accidētalr' vl' naturalr' in materia derelicte est opculū. vt dic̄ auic̄. Itē color lu ci se cōformat ⁊ velut filia matri se ei⁹ actu cō figurat. vn̄ cū intēsa luce color acuit̄ ⁊ intēdi tur. ⁊ cū remissa remittit̄ ⁊ hebetat̄.

De coloris mutatione
Capitulū. VIII

Fit aūt i corpibꝫ coloꝝ mutatio mul tiplici de causa. vt patet in fructibꝫ ⁊ graminibꝫ ⁊ in alijs terre nascentibꝫ. Nam p̄mo nascunt̄ fructus virides vt patet in vuis ⁊ in moris. deinde rubescūt. tandem pallescūt vl' nigrescūt. ⁊ illius coloris accidit varietas ex varietate caloris naturalis vl' so larꝫ vario mō substantiā fruct⁹ decoquentis ⁊ digerentis. Primo em̄ calorꝫ actio est debi lis ⁊ lenta insufficiens dissoluere ⁊ rarificare ptes terrestres. ⁊ ideo in earum supficie appa ret color viridis et indigestus ac terrestris.

Sed paulatim vigoratur calor naturalis per ad
miniculum caloris solaris. et ideo fortius digerit
et propter eius intensionem colorem rubeum in fru
ctus superficie derelinquit. et tandem completo fructu
et maturo ex humore pontico ac terrestri perfecte
digesto ex adustione color niger in superficie
generatur. Nam calor predominans super terrestrei
tatem ipsam dissoluit et decoquit et digerit. et quan
tum necesse est in substantiam fructus accipit ac
conuertit. quod vero reliquum est vel consumit. vel
a se repellens ad extremas partes ducit et trans
mittit. et talis reiecta fumositas cum sit terre
stris superficiem inficit et nigredinis vel glau
citatis vestigium in fructus generat superficie
et relinquit. sicut dicitur super li. vegetabilium in com
mento. Nam tales colores ex se actionem et na
turam frigiditatis pretendentes sepe etiam in
rebus calidissimis generantur ex eadem causa. scilicet ex
calore interius dominante fumositates terre
stres vel aquosas ad extrinseca repellente. vt di.
Alphredus super lib. Aristo. de vege. et plan. In
rebus etiam sensibilibus fit coloris mutatio. nunc
in cute. nunc in oculis. nunc in pilis. nunc in vngue
Nam color cutis fit duobus modis. vt dicitur in
iohannicio. aut fit ab interioribus. aut ab exteri
oribus. Ab interioribus aliquando fit ab humoribus.
aliquando ab anime passionibus. Ab interioribus ita
quod mutatur color in cute aliquando per humores ca
lidos. aliquando per frigidum. Nam contingit humo
res calidos tam compositos quam simplices frige
fieri et etiam frigidos vel infrigidatos calefieri
et secundum hoc solet in cute color variari. Nam quando
frigidi humores calefiunt albus color mutatur in
citrinitatem vel in ruborem. Quando vero calidus
frigescit color rubeus mutatur in albedinem vel
pallorem. et sic de aliis intelligendum est. Item
ab interioribus anime passionibus mutatur color
Nam rubicundus fit pallidus ex angustia vel
timore. quia in timore cor stringitur et calor ab ex
terioribus ad interiora reuocatur. et ideo exteri
ora pallescunt. ita similiter pallidus fit rubeus ex ira
quia in ira cor dilatatur et extenditur ad vindicte ap
petitum. et calor subito impetuose ab interiori
bus ad exteriora commouetur. Vnde et calefit san
guis intercutaneus et exinde rubor subito ge
neratur. ab interioribus etiam fit color niger in mau
ris. et albidus in alemannis. Nam mauritania
est regio in ethiopia calidissima in qua propter ca
lorem continuum sanguis aduritur intercutaneus et
denigratur et fit adustus a cuius denigrati sangui
nis diffusione inter cutem et carnem omnia
membra generaliter denigrantur. Vnde primus ethi
opiam inhabitans denigratus sic est. sed postea
cooperante calore solis continuitate primi il
lius habitatoris vicium in posteris propagauit
quia ex nigro patre et consimili matre nigri leti
generaliter nascerentur. Sed hoc solum habet lo
cum vbi solis adustio continue afficit generan
tes. Et ideo in regionibus temperatis et ad frigi
ditatem declinantibus ethiopes generant in co
lore filios temperatos. vt dicit Macrob. et etiam
Aristo. et Auicen. E contrario vero Scoti et a
lemani frigidas inhabitant regiones. et ideo
frigiditate poros exterius constringente calor ad
interiora reuocatur. et ideo exterioris partis cor
porum superficies dealbatur. Hec omnia narrat com
men. super Iohan. Idem etiam narrat Ari
sto. Item mutatur color cutis et maxime homi
nis multis aliis de causis. Quandoque propter comple
tionis malignitatem vt patet in melancoli
cis propter nimiam et superexcedentem caliditatem
vt est videre in colericis qui citrini sunt coloris
Propter solis calorem et aeris siccitatem vt pa
tet in itinerantibus et nautis. propter humorum cor
ruptorum intercutaneorum expansibilitatem vt
contingit in morphea et in lepra. propter op
pilationem epatis et fellis distemperatam quali
tatem vt accidit in ictericia que est coloris na
turalis in sordidum et viciosum colorem transmu
tatio. vt dicit Constan. Propter solutionis cutis
continuitatem vt patet post variolas et cicatri
ces varias vel vsturas Consideratur etiam co
lor in pilis or in capillis. Nam secundum qualitatem
fumorum a corpore resolutorum variatur color capillo
rum. Nam ex flegmate fiunt albi. ex sanguine ru
fi. ex naturali melancolia glauci. ex colera adu
sta nigri. ex defectu etiam caloris naturalis fi
unt cani. vt patet in senibus Et quando canus co
lor incipit in radicibus capillorum accidit ex fle
gmate abundante. quando vero ab extremis incipit
signum est quod accidit ex defectu caloris natu
ralis quere supra in tractatu de capillis

De colore in oculis — Cap. IX.

a
Attenditur postea color in oculis. Nam
vt dicit Iohannicius Colores oculorum
sunt quattuor. scilicet niger. subalbidus. vari
us et glaucus. Diuersitas autem colorum illorum acci
dit ex spiritus visibilis claritate vel obscuritate.
vel ex cristallini humoris paucitate vel profun
ditate vel ex albuginei humoris superfluitate
vel torbatione. vel ex vuee tunice humoris in
digentia vel superfluitate. Nam si humor cristal
linus fuerit paucus in quantitate vel lateat in
trinsecus. et albugineus humor deficiat vel per

turbet. vel si abūdet hūor niger tunice vuee. Istis oībꝫ ꝯcurrētibus vl' aliqbꝫ ipsoꝝ niger color in oculo generat. Subalbidus ꝟo ex causis sit ꝯtrariis Glaucus ꝟo ꝛ varius accidit ex mixtione reꝝ q̄ faciūt albedinē ꝛ nigredinē ꝛ in glaucitate aliq̄ntulum nigredo ī varietate albedo aliquantulū plus abundat. sꝫ de his quere supra in tractatu oculorū. Color etiam in vnguibus denotat. Nam coꝛꝫ color debet esse subalbidus specularis ꝛ pspicuus. q̄nqꝫ aūt mutat iste color in liuiditatē ꝛ vel alium emulum colorem. ꝛ tunc diuersas ptendit passiones. vt patet supra in tractatu de vnguibꝫ.

De coloribus in particulari Capitulum. X

Nunc de coloribꝫ in particulari dicendū est. ꝛ pmo de albedine q̄ videt medioꝝ coloꝝ esse pcipuū fundamentū Est aūt albedo color ex luce clara et multa in puro ꝛ pspicuo generat⁹, vt dicit algazel. Vnq̄nto materia pspicui est purioꝛ ꝛ lux clarior tanto albedo erit intensioꝛ ꝛ nigro ūngmi⁹ ꝯtrarioꝛ. Est aūt cā materialis albedinis pspicuū purū omni terrestri feculenta impmixtū. nūc siccū nunc humidū. Causa ꝟo effectiua est vel calidū vel frigidū. Nam materia si fuerit sicca p dominiū ꝛ caloꝛ agens in ipsaꝫ sue p dominiū generabit tunc albedo ꝓpt' rarefactionē ꝛ subtiliationē partiū materie ac clarificationē vi caloris. vtꝫ in cōbusto ossē ꝛ in calce. si ꝟo fuerit materia substatiualit' humida ꝛ in illa dominans frigiditas generatū erit albū. vt patet in niue et pruina. Generat albedo ex aere vaporoso declinātead humiditatē aqueā. vt dicit Aristo. li. xix. de aīalibꝫ. ꝛ hoc p frigidi actionē. Nā frig⁹ albificat humidā materiā ꝛ denigrat siccā. Caloꝛ ꝟo humidā denigrat ꝛ siccā dealbat. Item albedo generat ex rarefactiōe aeris. vt patꝫ i spuma. ꝛ ideo aque calide generant pilos albos. quē albedo nō est nisi ex aere vaporabili retētꝰ in membris. ꝛ q2 albedo ex aere calido ꝛ vaporabili fit. ideo aīalia sunt alba sub ventrē vt dicit Aristo. li. aīaliū. xix. Diffusiuam autē habet ꝟtutem respectu visus et spūs sensibil' disgregatiuā. ꝛ ideo si fuerit nimis intēsa corrumpit visum et facit oculos lacrimari. sed ē omniū coloꝝ incrementū. In nullo eni meli⁹ fundant colores mediū q̄ꝫ in albo Et q̄to albū est intensi⁹ qd̄ substernit. tanto adheret fortius coloꝛ qui supinducit ꝛ linit siue rubedo fuerit siue nigredo. ad albedinem ꝟo ptinent candor. alboꝛ. palloꝛ. liuoꝛ. siue flauoꝛ. flauum eīm ꝛ liuidū idē sunt fm vnam significationē. vt dicit Aristo. in caplo de sapore. et dicit q liuidū est flauū. q2 flauū sequit naturam albi Multas alias spēs assignant medici circa albū. vt est coloꝛ aque⁹. lacteus. karapos. i. albidus vel subalbid⁹. pallidus vl' subpallidus. Et variant fm diuersas materias tenues vel grossas in q̄bꝫ radicant. vt patꝫ in li. ysa. theophili. ꝯstan. egidij de vrinis. Candor est albedo intēsa multū habens in se lucē in forma ꝛ pure pspicuitatis in materia. nam fulgoꝛ lucidi id est puri pspicui supficiē informans ꝛ pficiens ꝛ intuētis aspectū sine organi lesione immutans. ꝛ cū q̄daꝫ suauitate ad sui intuitū excitans oculū ꝛ alliciens candoꝛ nūcupat. Illō eīm candoꝛ dicit qd̄ pmo potest sine corruptione sensus ab albedie p actū lucidi ab oclō ꝯphendi. Nam albedo q̄ consistit in extremis a sensu nō videt. subterfugit ei sensus iudiciū. q2 nulla res sub extremo colore videri potest Sunt eīm colores extremi inuisibiles fm se ꝓpter sui puritatem. vt dr in li. de sen. ꝛ sen. ca. viij. Qd̄ ergo pmo subiacet sensui d' albedine post ei⁹ extremū candoꝛ dicit.

De colore glauco ꝛ flauo Capitulum. XI

Coloꝛ flau⁹ q̄ ꝛ glaucus dicit generat ex albedine min⁹ intensa accedēte aliq̄ntulū ad rubedinem. et generat fm Auicen. in materia temperata nō simplr' sꝫ respectu viridis coloris. Nam vt dicit idē. Viridis coloꝛ in plantis mutat in glaucū in autumno. q̄ndo eīm in folijs est materia hūida magis q̄ꝫ glauci ꝛ grossa paulatim p actionē calidi cōsumit. nec tamē omnino destruit vl' destituit a calore eleuāte materiam. licet frigus dominet. frig⁹ ꝟo dominans in materia mediocri generat mediū colorem necessario. ꝛ q2 potest meli⁹ trāsmutare humiditatem q̄ꝫ siccitatem. ideo generat colorem mediū habentem de albo magis. cuiusmodi est glauc⁹. vt dicit cōmen. super lib. Aristo. de plan. ī fine. Ideo inq̄t q̄dā arbores virides in estate pallescūt in hyeme vt bux⁹. habet eīm buxus viscosum humorē. in radice aūt multū habet liquidam humiditatem. ꝛ ideo non cadunt folia. sed adueniēte calore ꝓuocat humoꝛ ad exteriora qui tactus caliditate fit viridis. sꝫ adueniente frigiditate regcutit hūoꝛ et abūdat

siccitas. 7 fit color glauc⁹. vñ respectu coloris viridis i quo est plus de materia dic glaucū habere materiam temperatam

De pallido colore
Capi. XII

c Olor pallidus ex eisdem causis generat. frigiditas tñ min⁹ est intensa. 7 pl⁹ accedit albedo ad nigredinē in materia grossiori. Est igit pallor color medi⁹ ab albedine incipiens 7 degenerās in nigredinez. Generat etiā accidentaliter vt ex timore. sollicitudine nimia. 7 labore. 7 ex causis alijs q̄bus calor ad interiora reducit 7 corpis supficies pp̄ter sanguinis depaupationē pallescit 7 discolorat. vt est videre in nimis dormientib⁹ 7 somnicłosis. 7 in hominib⁹ amorosis q̄ p̄ amoris magnitudine estuātis dilatati cordis spūs euaporāt. pp̄ter quoꝝ nutrimētum 7 restauratonē natura calorem ab exteriorib⁹ ad interiora reuocat. 7 sic superficiez cutis per subtractiōem calidi sanguinis discolorat. iuxta illō: Palleat omnis amans hic ē color aptus amanti. Et eadem de causa macerati fame vel inmoderato exercitio 7 labore 7 pp̄ter cōsumptōnē calidi sanguinis ex pallescūt.

De rubeo colore
Capi. XIII

r Ube⁹ color est color medi⁹ ab extremis nigredinis 7 albedinis eque distans. q̄ in superficie corporis perspicui resultat p incorporationez clari luminis ignei atq3 puri. Ad cui⁹ generatiōez ꝯcurrūt materie pspicuitas. ignei luminis claritas. 7 albedinis atq3 nigredinis cōcors mediocritas. tamen pp̄ter igneam lucem partes mixti pspicuas dilatantem 7 rarificantē ac subtiliantem maiorem habet in translucentia conformitatem cū albo q̄s cū nigro. 7 ideo intense rubeū ad modū lucidi disgregat visuz. nec aggregat sicut nigrū. Propter qḋ pānoꝝ venditores pannos rubeos suspendūt ante lucē vt videntes alios pānos coloratos pp̄ter rubedinem spūm visibilē disgregātem min⁹ valeant colorū discernere veritatem. Pretēdit aūt generalit rubedo dominiū calidi in pmixto. Quis aliqñ inueniat supficialiter i naturaliter frigido vt est videre i rosa q̄ naturalit sue substantialiter frigida ē 7 sicca. sed q2 subtilissima est substātie inat⁹ calor quēb3 ex cōpositiōe fugiēs dominiū frigidi petit exteriora que inueniēs subtilia 7 hūida ad imutandū trāsmutat ea supficialit in colorē rubeū q̄ actioni ignis potissime simulat.

De crocco colore
Ca. XIIII

c Olor crocc⁹ punice⁹ 7 citrin⁹ differt parū nisi fm remissionē albedis et nigredinis intensionē. aliq̄ntulā aūt admixtionem. 7 fm aliq̄ntulā intensionē caloris 7 frigiditatis remissionē. Scōm aūt q2 color talis in materia subtiliori ac mag pspicua radicat magis rutilat et apparet. Scōm q̄ o ex materia magis est terrestris ac grossa minus claret. talis aūt color intensionem significat caloris tpati 7 non excedentis q̄ntū est de significatione coloris. fm varias tñ substātie dispositōes varias ptendit sanitatis vl morbi significatōnes diuersas corpis habitudines 7 cōplexiones vt patet in li. ysa. de vrinis. Nam citrinus color adiūctus cū substantia tenui in vrina iuuenis colerice ꝯplexionis p̄tendit ipm sanum. In fleumatico ac melācolico significare poterit varias ifirmitates. vt dicit egidi⁹ p̄ sue finem in tractatu de vrinis ca. xiii. vbi dicit. Est mlīs tenuis citrina referta figuris. Fleumaticū iuuenem vel quē niger afficit humor. Cōdemnat trichas duplici 7c. Vñ vn⁹ 7 idem color diuersa 7 aduersa signat fm diuersitatem substantie cui copulat.

De colore croceo
Cap. XV

c Olor croce⁹ pl⁹ tingit liquores 7 humores q̄s citrin⁹ 7 significat caloris intensionē et distempantiaz sanguinis in epate p colere admixtionē. vt patet i ictericis. q̄rum vrina ē crocea in spuma. 7 ocłi crocei. 7 cutis feda et citrina. Aues aūt calidissime ꝯplexiōis 7 colerice vt aues p̄de extrema habent crocea. vt pedes atq3 rostra. qḋ accidit ex supabūdāntia colerici fumi 7 calidi quē reijcit natura ad extrema pp̄ter qḋ colorant de hoc q̄ re supra in li. ð morbis. c. ð ictericia.

De colore minio
Cap. XVI

c Olor mini⁹ idem est qḋ coccinus ac vermiculus rubedini ppinqu⁹ 7 affinis. rutilans 7 resplēdēs quasi ignis multū eīn habet in se ignee luciditatis. 7 etiā ex pte materie pspicuitatis. propter qḋ color est viridis relucens multū 7 acutus. Materia eīn minij est tra q̄ discerpit in litore maris rubri. que tante est infectionis et ruboris q̄ ex eius dilutione totū mare tingit 7 i colorem minij cōmutat. Unde ab illa infectione mare supioris egipti rubrum appellat. Et in illis terre venis rubre gemme inueniuntur.

Hec de terra pmo optime depurat. desiccat tandē inter lapides subtilissime commollit. & cū claro oui distemperat. Et hic color pictoribus. scriptoribus. lucrū nō modicū administrat. nam inde libros ornant. capitales literas in deformāt. fines ac pncipia sententiarū ac versuum distinguūt minio atq; signāt. Acuitur quoq; succo herbe cuiusdā que coccus appellatur. & ille color rutilat q̄si ignis. et ideo ab illo succo coccū nominat. & tali colore plus vtuntur tinctores vestium q̄ scriptores. Solebant etiam antiqui acuere miniū cū sanguine cuiusdam vermis. sicut acuit purpura cum sanguine conchilis & ex tali acumine pmitus ab antiquis vermicul⁹ vocabat. vt dicit Isid. vbi tractat de coloribus. Est aūt color vehementissime adherentie postq̄ fuerit materie incorporat⁹. ita q̄ vide vix poterit post deleri. Nā si q̄s pgameno abradere cōtēderit. vel abluere nisus fuerit vix tantū abluet vl' abradet qn aliqd vestigiū post inveniet.

De puniceo colore Cap. XVII

Puniceus color est color circūdans colorē rubeū sicut purpureus plus habens de rubedine & nigredine q̄ de albedine. plus tamē declinat ad albedinem q̄ ad nigredinē. purpure⁹ aūt ecōuerso affinis ē rubeo. sz magis declinat ad nigredinē q̄ ad albedinē. vn̄ dic Aris. i. li. d sō. & visi. q̄ puniceū p purpureū transit in nigrū. vn̄ post rubedinē vicinitatem habet ad nigredinē. Inueniunt aūt in mari q̄dam conchile admoduz pisce q̄ i extremitatib⁹ pcise q̄sdaz emittūt guttas sanguineas q̄ recollecte purpuras tingūt et colores rubeos acuūt & intēdūt. vnde talis sanguis in quantitate modica recolligit & vasis concavalibus tinctoꝝ officio apt⁹ cū alijs coloribus reponit cū q̄b⁹ tingit sericū ex q̄ texitur pann⁹ purpure⁹ vn̄ regū glia ostendit. vt dic Grego. sup canti. ca. vij.

De colore viridi Capitulum. XVIII

Color viridis generat ab actōe calidi in materia mediocri vergente tñ ad dominiū hūidi vt patet in folijs fructibus & herbis. & ideo generabit color mltū habens de nigredine. nō tñ ptingēs totalit ad nigredinē. Ex admixtione enim remissi albi vt glauci & intensi nigri in supficie hūidi viriditas generat. qn̄ calor agens i materia nō potest adurere humidū. nec ad plenū decoq̄re vt totaliter in nigrū convertat. Unde viriditas in herbis & in fructib⁹ signum est crudi humoris & indigesti. vt dicit Avicen. Et hoc patet q2 color viridis in plantis & in fructib⁹ mutat in glaucū & in autūno q2 in folijs & in herbis est multa materia humida & grossa que p actionē calidi paulatim ꝯsumit. nec omnino destituit a calore in materia elevāte licet frig⁹ dominet. Et ideo q̄daz arbores virescūt in vere & in estate. in hyeme ṽo vel in autumno pallescūt. q2 adveniēte caliditate vernali pvocat humor ad exteriora q̄ tactus calore fit viridis. sed adveniēte frigiditate repcutit huiuꝰ & abundat siccitas & fit color glauc⁹. vt dicit cōmen. sup. j. Aristo. de plan. in fine. Est itaq; color viridis medi⁹ inter rubeum & nigrū generat⁹. et hoc patet p trāsitū colere rubee in melancoliam in naturalē Colera eñi cū sit rubea transit in melācoliā q̄ est nigra mediante colera innaturali. s. eruginosa & prassina que viridis invenit. Et ideo color viridis maxime delectat visum pter confusum partiū ignearū & terrestriū. Nam luciditas ignea que in viridi est tempata delectat visum. Obscuritas etiam terrea sive nigredo cū nō sit in extremo mediocriter spiritum visibilem aggregat & ꝯfortat. Et iō nullus color est ita delectabilis visui sicut viror vt patet in smaragdo q̄ oculos sculpentium gēmas & metalla maxime repat & cōfortat. vt dicit Isid. ca. de lapidib⁹ pciosis. Sunt aūt viridia folia plante & gramina & cetera terrenascentia ex dominio ptiū terrestriū z i quib⁹ radicant tanq̄ in materia. & ex ṽtute ignea tanq̄ ex causa effectiua. que dissoluit terream & subtiliat & rarefacit. & sic attrahēdo earū fumos ad extrema. tingit herbe supficiez tali colore nō nigro nec rubeo sz virore. nam nigredo tēperat rubedinis disgregatiuā claritatē. & claritas icorpata nigredini ipsam reducit ad mediocritatē. ex dominio ergo ptium terrestriū & ignearū viridis color generat. Et q̄uis folia fruct⁹ & gramina virescant. flores tamē virides raro vel nunq̄ inveniunt. qđ accidit pter subtilitatem materie florū in qua si pdominantes ptes fuerint aquee & aeree erit color alb⁹. Si ṽo aquee cū igneis prevaluerint erit color glaucus vel pallidus aut citrinus. Si aūt preabūdaverint ignee partes & aeree erit color roseus. et si fuerint pvalentes ptes aquee cum terrestrib⁹ erit color blau⁹ vel violaceus. Si aūt aquee pvaluerint partes igneę cum terrestrib⁹ posset q̄dem fieri color vi

ridis vel niger. s; talem cōmixtionem subtili tas materie floris vel rarefactio nō admittit z ideo flores n̄ virescūt generaliter nec nigrescunt. Est ergo color viridis inter rubedinē medi⁹ z nigredinē delectans visum et ad sui aspectū oclo℞ attractiu⁹. acie visus ꝯfortatiu⁹ z reparatiu⁹. vn̄ ceruí et aīalia agrestia alta loca virentia diligūt z freq̄ntant. nō tm̄ ꝓpter pastū. verū etiā ꝓpter visū z. z ideo venatores viridib⁹ vestimētis semꝑ se induūt. q: ꝓpter aspectū viro℞ quem bestie naturaliter diligunt min⁹ venato℞ insidias expauescunt vt dicit Bar.

De colore liuido Capi. XIX

c Olor liuidus ex ptib⁹ aqueis z terrestrib⁹ ꝑdominātib⁹ generaꝫ. Nam talis color in reb⁹ habētib⁹ hūorē grossum z frigidū generaꝫ. vt patz in violis z plūbo. plūbū tamē naturaliter ē albū q̄uis superficialiter sit liuidū. vnd̄ ex eo fit cerusa. vt dicit cōmen. sup. iiij. methe. Unde color liuidus signū est frigiditatis dominantis. q̄a liuidus color in vrina est signū extinctiōis naturalis caloris z mortificatiōis aīalis. sic dicit Egidi⁹ Membro℞ liuiditas mōstrat humorez mortificatū Signat eciā in aliis alias passiones. sicut ibi sequiꝫ. Parti⁹ eminet heus medius morbusq̧ caduc⁹ Alhites synoch⁹ vene ruptura catarr⁹. Coste pulmonis viciū dolor articularis. Consumptiua ptisis vis extincta caloris sint tibi liuoris cause.

De colore liuido Cap. XX

c Olor ergo liuid⁹ est malus in animatis corpib⁹. nam vel signat dominiū frigoris calorem naturalem extinguētis z naturam mortificare inchoantis vl' suꝑabundanciam melancolici sanguinis colorem omnino z cutis suꝑficiē viciātis vl' cor⁹ angustiam calorē sanguinis ad interiora reuocantis. vt patz in inuidis vl' dolorez casus siue ꝑcussiōis sanguinē intercutaneū corrūpentis. vt patet in fustigatis in quib⁹ humor intercutane⁹ ꝑ maliciaz corruptus cutī infert corruptionē z infectionem. vt dicit expositor sup. j. ca. li. ysa. ibi vult⁹ liuore zc. Ul' signat spirituū z naturalis caloris defectōez z depauꝑatiōez. vt patz in ydropicis ethic⁹ z consumptis vt dicit Egidi⁹. Signat etiam dolorē articularē. nam dolor arthetic⁹ ꝓpter neruo℞ sensibilitatē in quib⁹ radicaꝫ magis ē dolorosus propter qđ confluunt spiritus z humores ad locū doloris ꝓpter qđ aliq hu

mores remanēt min⁹ calidi z min⁹ ꝑ ꝯseq̄ns colorati. Omnes aūt causas liuiditatꝫ enarrare nō expedit in ꝑsenti opusculo. sed tangere solū z ad memoriā reducere sufficit q̄ a maiorib⁹ nostris copiosissime sunt tractata. Raro aūt meminī liuorē signare aliqđ bonū nisi p₃i⁹ viride vel nigrū operatiōe nature mutetꝫ in liuidū. z de liuiditate in rubeum sive citrinū Nam tūc signū est q̧ natura cōtra morbū victoriam obtinet z triūphū Un̄ Egidi⁹ Liuid⁹ p₃i⁹ si post rube⁹ videaꝫ. Cōsurgit cerebri natura vigor reparatur.

De colore indico Capitulū. XXI

c Olor indic⁹ siue venet⁹ est color blan⁹ liuiditatē excedēs in pulcritudine z virore pl⁹ habēs aqueitatis z aciditatis admixtū cū ptib⁹ terrestrib⁹ et vmtū q̧ liuid⁹. et talis color est celestis ꝓpter dominiū aereitatis in suꝑficie ꝑspicui materie. s. pure z trāsparentis. vt patet in saphiris orientalib⁹ z iacinctis. talis etiam color reperiꝫ in lazurio. Sed de hoc q̄re supra in tractatu de gemmis z de lapide lazuri.

De nigredine Capi. XXII

n Igredo est priuatio albi in ꝑspicuo. sicut amarū est priuatio dulcedinis in hūido. vn̄ videꝫ q̧ albedo ē ꝑma origo colo℞. sic dulcedo ē pncipiū sapo℞. vt dicit Arist. i li. de sen. z sen. Idem dicit Aristo. li. xix. Color niger nō est nisi ꝑuatio claritatꝫ Generaꝫ aūt nigredo ex luce pauca z obscura in ꝑspicuo z obscuro z impuro incorꝑata. Et ideo nigredo est spūs visibil' aggregatiua z eiusdem repercussiua ꝓpter qđ ledit visum et hebetat qn̄ nimis est intensa. vt patet in diu incarceratis q̄ exeūtes de carcere pa℞ vident Fundaꝫ aūt nigredo q̄nq̧ in substantia humida z solida. q: caliditas dominās denigrat substantiā hūidā. vt est videm in lignis humidis z exustis. Q̄nq̧ in substantia sicca z frigida. q: frigiditas dominans substantiā denigrat siccam z humidam facit albam. vt dic Auicen. Und̄ nigredo q̄nq̧ causaꝫ a frigiditate. z est signum mortificationis. Q̄nq̧ a caliditate. z tūc est signū adustionis z ideo nigra vrina diuersa potest signare z aduersa. sicut dic Egidi⁹ q̄nq̧ eīm signat solutōez quartane. z sic ptendit sanitatem. aliq̄ndo signat adustionem z mortem vt i acuta febre. Und̄ Egidi⁹ dic. Nigror vrine facies incōmoda febris. Quartane soluit. mortem ptendit. et

uit. In febre fert mortem nigra fetida pau/cula pinguis rc̃. Sunt q̃dam colores pictu/re opib9 congruentes. quorũ quidã in ve/nis terre nascunt vt sinopis rubrica melium miniũ auripigmẽtũ ⁊ hmõi. Quidã arte cõ/ponunt.

De sinopi Ca. XXIII

s Inopis est color rube9 in ponto pri/mu9 adinuent9 iuxta sinopim ciuita/tem a qua nomen sic accepit vt dicit Isi. li. xvii. Huius species tres sunt. Prima rubra. ⁊ min9 rubens. ⁊ iter has media. vt di/cit idẽ. Rubrica dicit quia rubra. prima co/lori sanguineo. vt dicit idem. gignit in pluri/bus locis. sed optima est in ponto. vñ ⁊ pon/tica appellat.

De sirico Ca. XXIIII

s Iricũ pigmentũ est vñ fit color phe/niceus. quo librorꝫ capita scribunt. ⁊ colligit in littorib9 rubri maris i phe/nice. ⁊ iter ficticios hic color reputat eo q fit aliqñ ex sinopi de ⁊ sandice simul mixtus. vt di/cit Isid.

De minio Ca. XXV

m Iniũ est color rubens cui9 materiã greci apud ephesum p̃mo inuenerũt. In hyspania hmõi pigmentũ p̃ cete/ris regiõib9 pl9 abũdat. vt dic̃ Isi.

De cinobrio XXVI

c Inobriũ qđ greci cinabarin dicunt a dracone ⁊ a baro elephãte est voca/tũ. Aiũt eñ draconũ esse sanguinem du implicãt elephãtes. ruũt eñ belue et dra/cones obruunt q̃z fusus cruor trã inficit. fit q̃z pigmẽtũ q̃cq̃d solũ inuenerit. est aũt puluis colorꝫ rubri vt dic̃ Isi.

De prassino Ca. XXVII

p Rassin creta ẽ viridis. vñ fit color vi/ridis. vñ fit color viridis sic̃ porrum crescit aũt optima in libia cyrenensi. vt dicit Isi. Crisocana est vena prassini co/loris. sic dicta q cũ ea aurꝫ dicit inueniri. hec in armenia crescit. sed probabilior est que cre/scit in macedonia. Fodit in metallis eris cu/ius inuentio argentũ atq̃z indiciũ prodit. nã vene ei9 cũ his habent nature societatem. vt dicit Isid.

De sandaracha XXVIII

s Andaracha nascit in topazion isula maris rubri. Et ẽ coloris cinobrij. sꝫ o/doris sulphurei. Inuenit aũt in me/tallis aureis ⁊ argenteis. ⁊ est tãto melior q̃n to rufior. ⁊ q̃nto plus sulphur olet. q̃nis ⁊ ce/rusa si in fornace torreat in sandaracham cõ/uertatur. Cuius color est flameus. q si torre/atur equaliter cum rubrica sandicem reddit vt dicit Isi.

De arsenico XXIX

a Rsenicũ auripigmentũ dicit ob co/lorẽ auri. colligit in ponto ex aurata materia. qđ in aureũ colorem transit pur9 est. ⁊ graciles habet venas. ⁊ qđ pallidi9 est pei9 iudicat. De h̃ q̃re supra in tractatu de venis terre de auripigmẽto.

De occa Ca. XXX

o Cca nascitur in Topaziõ insula. vñ venit ⁊ sandaracha. Fit tamen quã/doq̃z ex occa adusta rubrica mollis oui luto circumlinito. que quanto magis in camino arserit tanto melior fit. vt dicit Isi/dorus.

De indico Ca. XXXI

i Ndicũ in cannis indicis limo isitis inueni spuma adherẽte limo. Est aũt coloris pulcri ⁊ aerei mixturã purpu/re ⁊ cerulei mirabilem reddens. Est alterum genus in purpurarijs officinis spuma inna/tans quam ꝯfectores detrahũt ⁊ desiccãt. vt dicit Isido.

De atramento Ca XXXII

t Tramentũ dictũ est eo q sit atrũ. cu/ius species necessaria est qu oi̇diano vsui picture ⁊ inter ficticios compu/tat. Fit enim ex filigine multis modis sup ardentes tedas. huic pictores cum aqua mi/scent gluten vt illustri9 resplendeat. Quidãz enim carbones sarmentorũ veterũ tritos cũ glutino addunt. alij fecem vini nigri excusũt. Multis etiam fit alijs modis. vt dicit Isi. Cum atramento aũt temperat incaustum ⁊ acuitur. Habet autem mltas virtutes. vt pa/tet in Platearjo. Quere supra de venis terre libro. xv.

De melino colore Ca. XXXIII

m Elin9 color est candidus. cui9 mate/ria inuenit in melos isula. q̃ ẽ vna de cycladib9. ⁊ iõ melin9 est dict9 vt dicit Isi. pp̃ter nimiam aũt pinguedinẽ pictores eo non vtunt. vt dicit Isi.

De stibio Ca. XXXIIII

s Tibium est color ficticius vl' factus ex cerusa ⁊ q̃busdam alijs mixtis. cũ q̃ mulieres faciẽs suas sophisticãt et colorant.

De cerusa Cap. XXXV

c Erusa ex vapore fortis aceti tabulas plūbeas super farmēta alba loratas pfundentis generat. Quere supra de plumbo. Eodē modo fit es viride siue calcā tum qđ populus viride grecum vocat. scz ex vapore fortis aceti eneas laminas pfundētis. Nam ex aceto corrūpit̃ eris superficies et cō uertitur in eruginem et inde color viridis p/ creatur. Valet ad carnem mortuā corrodē/ dam.

De purpurea Cap. XXXVI

p Urpurea a puritate lucis est dicta. q̃ in his regionibꝫ gignit̃ eius materia quas solis cursus illuminat. ꝑpꝰ z illu strat. Hic color lacrimis sanguineis effluen/ tibꝫ a quibusdā cocleis ferro diuisis acuitur z meliorat̃. vt dicit Isi. lib. xix. ca. de tinctu/ ris. Sunt z alij colores multi tam simplices q̃ꝫ compositi q̃bus vtunt̃ pictores z tictores sed iam dicti sunt meliores z nobiliores. et io nūc de eis sufficiat. De his oībꝫ tractat Pli. libro. xxv. c. viij vsq̃ ad. xxxiij. Et Isi. li. xviij. z. xix. Dicunt̃ aūt tinctores pannoꝝ z lanarū ob nitoris gratiā coloratores. vt dicit Isid. li. xix. Pictores ꝟ sunt imaginū z rerū simili/ tudinū picture artificio expssores Est aūt pi ctura dicta quasi fictura. Est autē imago fi/ cta non veritas. Hec et figura dicit̃ quia q̃/ dam colore ficto est linita nihil habens fidei z veritatis Unde z sunt quedā picture q̃ cor pora veritatis studio coloris excedūt z fidez dū augere contendūt ad mendacia ꝑducūt. sicut qui chimeram tricipitem pingunt. Pi cturam aūt egiptij primitus adinuenerūt vm bra hominis lineis circum ducta. deinde sim/ plicibꝫ coloribꝫ z post diuersis sicq̃ꝫ paulatī ars ipsa se distinxit. z inuenit lumen z differē tias colorū ac vmbras. Et nunc pictores ꝑ/ us quasdam lineas z vmbras future imagis ducunt. deinde coloribꝫ cōplent inuente ar/ tis ordinem adhuc sequentes vt dicit Isid. li. xviij. in ca. de picturis.

De odore Capi. XXXVII

p Ost colores de odoribꝫ est dicendū Odor itaq̃ꝫ est fumosus vapor a sub stantia rei resolutꝰ q̃ mediāte aere ad cerebrū attractus est sensus olfactꝰ immuta/ tiuꝰ. nam odor immutat olfactū. quēadmo/ dū color visum. vel sonꝰ auditū. vl' quēadmo dū sapor gustū ꝓpriū. Propriū eīm est sensu/ um a suis sensatis et obiectis ꝓpriis immuta ri z delectari in eis ac pfici si fuerint mediꝫ. cō tristari ꝟo z destrui si extrema. vt dicit̃ in li. de sen. et sen. Est itaq̃ꝫ odor rei ꝓprietas sensu in/ mo medio pceptibilis. Ad hoc aūt q̃ odo. p ficiat̃ z informet̃ in organo sensus quatuor ad minus req̃runt̃. scz caliditas resoluēs. mate/ rie subtilitas actioni caloris resoluentis obe diens. aerea puritas deferens. neruū vel cere bri ꝯformitas. vapores resolutū nature sen/ su pcipiendo admittēs vel abhorrēs. Calor igit̃ resoluēs fumos vaporabiles causa odo/ ris est efficiēs. vapor resolutꝰ est materia obe diens. qualitas ꝟo fumi resoluti aeri deferēti se incorporat z in suam similitudinē ipm alte rat et informat. informatꝰ vero aer qualitate fumi neruo odorabili subito se applicat. z sibi incorporati fumosi vaporis similitudinez re presentat. cuius ꝯplexiō si similis fuerit mi/ ro modo cerebꝝ recreat z delectat. Si vero econtrario inficit z cōtristat. z ideo aromati/ ca que ꝓportionem ꝯplexionalē habent z ar/ moniam cum natura ipsum reparāt atq̃ꝫ iu uant. fetida ꝟo ex causa ꝯtraria aggrauant z molestant. Calor itaq̃ꝫ resoluens odorem ef/ ficit. z econtrario frigꝰ constringens odorem impedit z prescindit quia mouendo ad cen/ trū subtiles substantie vapores p aera se dif/ fundere nō ꝑmittit. ꝓpter quod nec sterqui/ linia fetent in tempore hyemali sed potiꝰ esti/ uali. Similiter substantie varietas seu subti litas obediens calori resoluenti odorem cau sat. Econtra ꝟo grossicies materie odoris dif fusioni obuiat z repugnat vt patet in lapide cuiꝰ naturalis cōpactio z frigiditas sunt in cā. q̃re neq̃ꝫ redolet neq̃ꝫ fetet. vt dic̃ Auic. Ter/ cio aeris cōsistētia cōfert sensibiliter ad odo/ rem. nam si rarꝰ fuerit z subtilis defacili odo/ ris materiā scz fumū vaporabilem recipit. sꝫ ꝓpter eius euentationem z rarefactibilitatez ꝑmanere in se eius redolentiā longo tempo/ re nō ꝑmittit. Ecōtrario ꝟo si densus fuerit aer z compssus vapores bonos et malos tar diꝰ recipit. sed post eoꝝ impssionez ipsos eua porare ita defacili non ꝑmittit. vt dicit idem Quarto organi q̃litas seu dispositio ad odo ris iudiciū potissime operat̃. si ꝟo fuerit ner/ uus insensibilis in quo percipitur olfactꝰ vel male complexionatꝰ vl' lesus casu aliquo seu corruptis humoribꝫ oppilatꝰ vel omnino per uertitur vel subtrahitur iudiciū odoris Pri mū patet in melancolicis z alijs male cōple/ xionatis qui loca fetida diligunt. odorifera

ꝓo et aromatica fugiūt. Secundū aūt patet in mutilatis qui neruos sensibiles et odorabiles habent lesos. ⁊ ideo odores non sentiūt. Tertium aūt manifestū est in poliposis ⁊ leprosis q̄ naribus a viciosis humoribꝫ opilatis inter odorifer ⁊ fetidū vix discernūt. Fumus igit̃ a rei substantia resolutus materia ē odoris. vnde ſm varietatē fumi odorū differentia variat̃. Distinguit aūt ysa. in diet. tres species fumi. Est em̄ fumꝰ q̄ctus et q̄si nullꝰ motus in aere vt fumꝰ a lapide resolutꝰ q̄ etꝰ completionē non declarat positiue sed ꝑ priuationē odoris ⁊ absentiā ipsum habere substantiam grossam ⁊ frigidam manifestat. Est ⁊ aliꝰ fumus habens velocē motū in aere. et hoc accidit ex calore resoluente substantiam que si fuerit valde pura ⁊ desecata. erit odor valde aromaticꝰ ⁊ suauis. vt patet in mirto ⁊ musco ⁊ in ambra. Si ꝟo fuerit substātia impura multis fecibꝫ intermixta erit odor malꝰ ⁊ nature horribilis. Et hic odor diuidit̃ dupliciter in grauem scꝫ ⁊ fetētem. grauis odor ex calore adhuc naturaliter se habente in aliquo et iam corrūpi incipiente generat̃. vt patet ī piscibus diu reseruatis sine sale. Est tertio fumus mediocris a calore mediocri resolutus. et ille vel est a pura substantia vel impura. si ex pura erit mediocriter aromaticus vt patet in pomis. violis. ⁊ rosis. Si aūt fuerit ex substantia impura ꝑtim erit fetidus vt patet in aloe ⁊ absinthio ⁊ sulphure ⁊c̃. Causat̃ itaq̄ odor aromaticꝰ a calore partes subtiliores ⁊ puriores resoluente aere ipsarū fumos ad cerebrū deferente sicut fetor vel grauitas ex eodem ꝑtes grossiores et corruptiores a rei substantia dissoluēte effectiue generat̃. vnde ꝓ isto effectu ex actione caloris cōsequente omne aromaticū calidū ab autoribus solet dici. multa em̄ sunt substantialiter frigida. vt est videre in aceto. camphora ⁊ rosa. q̄ tamen sentiunt̃ aromatica. ⁊ hoc fit propter substantie eorꝫ puritatē cuiꝰ ꝑtes subtiliores resoluunt̃ ⁊ diffunduntur in aere ꝑ calorē. Sunt aūt due odorū extremitates aromaticus scꝫ ⁊ fetidus. inter quos ⁊ si inueniat̃ odor recte mediꝰ ⁊ eque distās ab extremis ſm rationem vel ſm intellectū nequaq̄ tn̄ actualiter ꝑcipit̃ ſm sensuꝫ. vnde dicit ysa. i diet. Odoratus non percipit mediocres odores. sicut nec pisces ꝑcipiūt medios colores. Carent em̄ pisces palpebris ꝓpter qđ spiritꝰ visibilis continue dispergit̃. vnde non sufficit ad medij coloris ꝑceptionem. De odoratu q̄ q̄ꝫ eadem est ratio vt dicit idem. nares em̄ patule sunt ⁊ continue dispergit̃ spūs odorabilis propter quod debilior efficit̃ odoratus. et ideo medios odores minus capit nec est grauis odor recte mediꝰ inter aromaticū ⁊ fetentem. quia grauis sub fetido continet̃. ⁊ nō differt ab eo nisi q̄ magis remissus est. ⁊ fetidus amplius est ⁊ intensus. Sub eadem igit̃ specie continent̃ sicut albedo intensa ⁊ remissa. et ideo si duo odores extremi. s. fetidus ⁊ aromaticus in equali ꝓportione pariter misceātur. non fiet vnus medius odor ⁊ eq̄ distans in mixto ſm sensum. vnde aromaticū primo percipit sensus olfactus q̄ꝫ fetidū. q̄ri aromatico delectat̃. ⁊ fetidū refugit ⁊ abominatur. Ex quo patet q̄ non efficit̃ vnus odor medius de extremis ꝑceptibilis ſm sensum. vt dicit ysa. Q̄ aūt bonꝰ odor citius penetret ad spiritū animatū q̄ꝫ malus. patet q̄a substantia boni odoris virtutem naturalis caloris ī se continet qui grossiciem eius mūdificat et subtiliat vt leuitate sui dissoluta flatu aerꝫ valeat citius ad cerebrū pertransire. Malꝰ ꝟo odor non sic. quia in eꝰ subiecto actio nature iam deficit. vnde superfluitas eꝰ grossa in eo remanet coagulata. ⁊ ideo difficiliꝰ potest cū fumo dissolui. nec ita cito penetrat ad spiritū odorabilem qui in profundo cerebri vētriculo latitat vbi spiritualis ⁊ subtilis fumꝰ citius penetrat siue perforat q̄ꝫ grossus ⁊ terrestris.

De effectu odorū
Ca. XXXVIII

Circa effectum odorum diuerse fuerunt positiones. Dicebant enim antiqui rerū naturas et substantias ita cognosci odore simpliciter quēadmodū ⁊ sapore. Dixerunt em̄ res acetosas odore comprehendi. similiter et acutas. sed fallebantur. Id enim odoratui attribuebant qđ erat tactus. nullus enim est sensus cui tactus non sit annexus. et ideo morsuras ⁊ puncturas n̄ percipit odoratus sed potius tactus q̄ odorandi organo ē admixtus. sicut oculus clausus sentit morsuram collirij non visu sed tactu. Alij vero asserebant nullam rerum noticiam posse haberi per odores. videntes em̄ quasdam res frigidas esse odoriferas. vt rosas. quasdam vero calidas nullius odoris. vt piper. putauerunt res non posse dinosci aliqualiter per odores. Sed hi fallebantur.

Bonus itaq odor fit simplr vl' ex calore to/tali vel ptiali. nam rez alie sunt simplicis sub/stantie. alie composite. Si rea e simplicis sub/stantie 2 est odorifera odor ille fit ex odore to/tali. qz tota rei sub stantia est calida vt patet i/musco. Si vo composite est sub stantie et est odorifera. odor ille fit ex calore partiali. i. ex ca/lore q̃rundã ptiũ. nam q̃dam sunt ibi partes calide sc3 ignee q̃ diffuse p supficiem ruborez inducũt 2 odorẽ. vnde si rose ponant in aqua calida ignee partes resoluunt 2 rubeus color apparet cũ odore. Sed alij sunt q̃z sententia approbat q̃ dicunt rez substantias 2gnosci p odorem min9 m q̃z p sapores. nã ad linguã di/rigunt sei lacerti q̃bꝫ multuz transfundit de spũ aiali q̃ pfecte res gustata põt comphendi sed ad instrumentũ odorat9 nõ venit nisi vn9 lacert9 tm per quem parum de spiritu desce/dit qui nõ ita pfecte naturã potest comphen/dere. Preterea a re odoranda nõ resoluit nisi q̃dã subtilis fumositas que admixta aeri cũ ipsa ad organũ odorat9 attrahit. vnde 2 spũs per fumositatem illã rerum naturas non di/scernũt ita bene. sed ad instrumentũ gust9 to/ta res gustanda int9 2 extra gustui substantia/liter applicat. 2 ideo de re veri9 iudicat p sapo/rẽ q̃z p odorem. Recolligit itaq ex pdict' q̃ o/dor est rei pprietas siue qualitas pceptibilis odoratu. vt dicit ysa. Nam a re odorabili re/soluit q̃dam fum9 p calorem q̃ tanq̃z quedam spiritualitas admixtus aeri ipm inficit 2 im/mutat. 2 spirit9 animalis ibi existens itra na/res in q̃busdam carũculis ad modum vbez mãmillaz ibi dependentibꝫ ab eodem fumo immutat. qui immutat9 recurrit ad cerebruz 2 repñtat talem anime immutationez. Est itaq odor sui obiecti manifestatiu9. spũs ani/malis immutatiu9. suipsi9 p extra diffusiu9 ad interiora cerebri p efflatũ aeris vel attra/ctum penetratiu9. suo calore humoris 2sum/ptiuus. 2 fluxus nociui restrictiuus. sua puri/tate spirituũ reparatiuus. sua virtute debili/tatis cordis confortatiu9. aeris in suã simili/tudinẽ conuersiu9. fetoris repercussiu9. 2 pu/tredinis palliatiu9. delectatõis in sensu ani/maliũ sicut 2 hominũ causatiu9. Nam pisces diligũt aromatica. 2 fugiũt fetida. similiter 2 apes. vt dicit Aristo. sicut 2 formice sulphu/ris odore effugant. sola venenosa aromatica detestant. vnde serpentes odorem ruthe ab/horrent botraces vinee florentis redolentiã non sustinent.

De fetore Ca. XXXIX

Fetor est ex re corrupta vapor resolu/tus. aerem inficiens contristãs spiri/tũ animalem 2 corrũpens. Naz sicut odor aromatic9 odoratum reficit et delectat. sic fetidus spũm odorabilem inficit 2 contri/stat. Nam vt dicit ysaac. Fum9 a re male cõ/plexionis resolutus animali spiritui est incõ/ueniens. Nam in subiecto fetidi odoris mul/ti sunt humores corrupti eo q̃ naturales eri/erint qualitates. 2 ideo complexioni humani corporis repugnant. vnde odoris horribili/tas prendit sue substantie corruptionẽ. q̃ con/tingit aut propter innaturalem calorem. aut pter corruptam humiditatem. Nam qñ ca/lor innaturalis hũoz facit ebullitionẽ causa est putredinis 2 fetoris. hoz ũ nutrimẽta cor/ruptam 2 pessimã putredinẽ in stomacho ge/nerãt. eo q̃ ia resoluit pessima fumositas q̃ ca/put grauat. qñ sola corruptio humidit' est in causa tũc odor non fetens sed grauis gene/rat. Et omnia calida talia pter odoris graui/tatem mali sunt nutrimenti. minoris tñ sunt nocumenti. q̃z que fetide sunt putredinis. vt dicit Gal'. Et hoc est videre in piscibꝫ recen/tibꝫ q̃ dũ retinẽt naturalem calorem odorez grauem habẽt. ablato aũt naturali calore ef/ficiunt iam fetentes. Qñ vo pisces decoquũ/tur p supflue 2sumptionem 2 corrupte humi/ditatis p calorem grauitas odoris tollit. 2 sic coz substantia p decoctionem nõ solũ i odo/re melior efficit. verũ etiam i sapore. Fetor er/go est corruptõis nature pestatiu9. defect9 caloris naturalis ostensiu9. aeris infectiuus. animalis spirit9 corruptiu9. vomit9 2 nausee prouocatiu9. doloris capitis generatiu9. 2 to/ti9 complexionis distemperatiu9. horror' 2 tri/sticie sensibꝫ animaliũ iductiu9. 2 ideo fugiũt pisces sportulas fetidas 2 antiquas. recentes vo subintrant atq nouas. vt dicit Aristot. Similiter apes abhorrent omne fetidũ. vt dicit idem. Ideo vulpes cui9 fimus est valde fetid9 foueam taxi subintrat 2 eam defedans per fetorem de fouea taxum fugat. vt dic pli. 2 sic ipm supat per fetorem quẽ vincere ñ po/terat p virtutem. Est etiam fetor spirituuz et neruoz infectiu9 et ex naturali consistentia i innaturalem alteratiu9. vt patz in leprosis q̃/rũ anhelit9 fetid9 sanos ĩficit 2 corrũpit. Est etiam fetor fetus animalium in vtero extin/ctiu9 Vnde dicit Aristotiles q̃ equa si sen/tit fetorem candele extincte faciet abortiuz

Potest etiam fetor sic intendi q̃ erit mortis subite causatiuꝰ. nam q̃dam est species serpẽtis cuiꝰ fetor subito interficit rem se odorantẽ. sicut basiliscus visu interficit se videntez. vt dicit Auicen. Accidentalit' aliqñ aũt fetor iuuat. nã q̃dam sunt fetida medicamia vt aloe caballinũ ꝛ sulphur ex asa fetida. ꝛ hmõi q̃ in multis cauſ ꝯueniũt medicine. nã odorꝫ sui grauitate hũores putridos siue ad putrediñẽ ꝛ fetorẽ dispositos rõne similitudis attrahunt ꝛ extractos expellunt. nã natura abhorrens fetorẽ ꝑ medicine fetide p̃sentiaꝫ irritat' ꝯtra ipsam ꝛ ideo recolligit se totam vt ꝯtra ꝗ̃ vincet inimicã. Fetor itaq; .i. fetida medicina occasionaliter est expulsio fetidorum et dũ vnũ fetidũ assumit' aliud fetidũ pariter cum ipso remouet'. Similiter fetor lane vste vl' filtri combusti seu cornu caprini exusti naribꝫ salubriter apponunt' vt sopor litargicꝰ excitet'. vt dicit ꝯstan. nam spũs abhorrẽtes fetorem fugiũt ad interiora cerebri. vbi ẽ causa morbi ex q̃rum concursu iuuat' natura cõtra morbũ. ꝛ ideo faciliꝰ vigeiꝫ ꝛ dissoluit materiã apostematis q̃ causa fuit false somnolẽtie ꝛ soporis vt dicit idem. Eodem mõ in cã matricis quãdo nimis eleuat' cõpꝑhẽdo spũ aliã ꝛ fetida naribꝫ ꝛ aromatica partibꝫ inferioribꝫ vtiliter adhibent'. nam natura fugiens fetorẽ recurrit ad matricem ꝛ sentiendo odorem fereꝰ illac tendit. ꝛ sic matricẽ ad locũ debitũ secũ ducit. Quãuis etiaꝫ odor odori nõ ꝯtrariet'. aliq̃ tñ fetor alicui fetori ꝯtrariat'. ꝛ ideo fetor sterq̃liniĳ ex fetore allĳ effugat'. vbi enĩ oẽs fetent vniꝰ fetor minime sentit' quia vnus ab alio absorbet'. De rebꝫ aũt odoriferꝫ ꝗre supra in tractatu. xviĳ. de herbis ꝛ speciebus ꝛ plantis.

De sapore Cap. XL.

Sapor aũt est sensatuꝫ gustus Sicut enĩ color est obiectũ visus sic sapor ẽ rei ꝓprietas iudicio aie se offerẽs ꝑ vim gustꝰ Sapor itaq; est rei ꝓprietas solo gustu ꝑceptibilis. hoc aũt dico in ꝑncipio. quia alio modo iudicant de saporibꝫ ꝛ saporũ ꝑncipĳs phi et alio modo medici. Sed de illa murmuratione questionũ nihil ad ꝓpositũ. q: illas solas saporũ differentias ꝛ opatões ꝛ causas hic inq̃rimus ꝙ̃ sacre scripture cõueniunt ad eliciendũ ex saporũ ꝓprietatibus aliq̃s misticos intellectꝰ. vnde ad presens de alĳs nõ curamus. Est ergo sapor ꝓprium obiectũ gustus. de cuiꝰ presentia sensus in organo gustabili delectat' vl' tristat'. ꝛ fm ysa. i diet. Saporũ octo sunt differentie scꝫ dulcia. vnctuosus. salsus. amarus. acutꝰ. acetosus. ponticus ꝛ stipticꝰ. addit' etiam his insipidus. sic sunt nouem. sed abusiue dicit' sapor. q̃a sapore caret. Pertinent aũt q̃nq; ad caliditatez ꝛ calidã ꝯplexionem. scꝫ dulcia. vnctuosus. salsus. amarꝰ. acutus. reliq̃ frigide sunt complexionis scꝫ ponticꝰ. stipticus. acetosus. et insipidus. Duo aũt sunt que faciũt saporem. scꝫ complexio ꝛ substantia. ꝛ substantia ẽ triplex scꝫ grossa subtilis ꝛ mediocris. Cõplexio ita q̃ calida ꝛ humida in secũdo gradu cũ grossa substantia facit saporem dulcẽ. Calida ꝙo ꝛ hũida in fine secũdi gradꝰ cum subtili substantia facit vnctuosum. et dicit' vnctuosum subtile q̃ntũ ad transitũ q: de facili transit in fumũ. Habet aũt actualẽ grossiciẽ rõne cuiꝰ est opilatiuũ. sed potentialẽ hꝫ subtilitatẽ in substantia. ratione cuiꝰ est velociter transitiuũ. Cõplexio aũt calida ꝛ sicca in fine secũdi gradꝰ cũ mediocri substantia facit salsum calidũ ꝛ siccũ in tertio gradu cũ grossa substantia facit amaꝝ. Sed cõplexio calida ꝛ sicca i q̃rto gradu cũ subtili substantia facit acutuꝫ. Et ita sup caliditatez fundant' q̃nq; sapores. Frigida aũt ꝛ sicca ꝯplexio i tertio gradu cũ grossa substantia facit põticũ. qualis est i fructibꝫ immaturꝭ. Frigida quoq; et sicca i secũdo gradu cum mediocri substãtia facit saporem stipticũ. qualis est in rosis et in coctanis maturis. Frigida aũt ꝛ sicca in secundo gradu cum substantia subtili facit saporẽ acetosum. Frigida ꝙo ꝯplexio ꝛ humida in primo gradu cũ mediocri substantia facit saporem insipidũ. qualis est in albumine oui. Patet ꝙ̃ q: tres sapores sunt testimonia subtilis substantie. scꝫ acutꝰ. vnctuosus. ꝛ acetosus. ꝛ sũt tria testimonia grosse substantie scꝫ ponticꝰ. amarꝰ ꝛ dulcis. Similiter sunt tres sapores testimonia substantie mediocrꝭ. scilicꝫ stipticus. salsus. ꝛ insipidus.

De pura dulcedine ꝛ eius effectu. Capitulum XLI.

Dulcis itaq; sapor generat' ex temperata caliditate ꝛ grossa substãtia. vñ dulcedo lingue apposita moderate aperit. moderate calefacit. moderate humectat. Unde grossicies substantie moderate subintrans poros apertos diu ibi manet. et ideo anima in tali tempantia gaudet. Unde

plus delectaꝛ natura in dulcedine q̃ȝ in alijs saporibꝰ. ꝑ tercia nulla res ẽ ita ꝑpata ꝛ affinis humane ꝯplexioni equali sicut dulcedo. Et ideo humana complexio que est vicina tem-perantie equali in dulcedine sibi simili delectaꝛ.

De sapore dulci
Capitulũ. XLII

A D dulcem aũt saporem faciendũ q̃ttuor conueniũt elementa nõ tñ equa ꝓportione. ignis eñ et aer supabũdant. vnde ex igne calor ꝛ ex aere humor innascitꝛ. que duo scȝ calor ꝛ humor necessaria sũt ad cuiuslibet rei generationẽ. Calor aũt temperatus agens in humore ipsuȝ calefacit dissoluit ꝛ depurat ab humore terrestri ꝛ substãtia mollificaꝛ. vnõ ptes ignee ꝛ aeree augmẽtanꝛ ꝛ humiditas inspissaꝛ. ꝛ sic grossa substãtia in qua fundaꝛ dulcis sapor generaꝛ. Vñ dulcis sapor quãdo caret omni macula acuminis omnibꝰ saporibꝰ suauior erit. vt dicit ysa. quia eiꝰ natura sanguini est vicina. ꝛ ideo letificat ꝛ mũdificat nocumentũ gustꝰ humectat tẽperate sine labore nature. Est aũt dulcedo aliquando pura quattuor q̃litatũ mediocriter contemꝑata. vt patȝ in zucara. aliq̃n ẽ viscositati ꝛ grossiciei admixta vtȝ in dactil'. aliq̃ndo acumini ꝯiũcta vt in melle. Prima dulcedo maxime cõueniens est nature. sȝ aliquãdo accidentaliter nocet nature. q̃n scȝ natura plus recipit q̃ȝ digerere possit. ꝛ tũc solȝ esse causa alicuiꝰ opilationis. quia dulciuȝ superfluitas in poris venarũ inuiscaꝛ. Dulcia itaq̃ mollificant membra. lauant. colant ꝛ mũdificant. paꝝ naturaliꝛ nutriũt. accidentaliꝛ aũt multũ. Mollificant q̃dem. quia humiditas materiam mollem reddit. caliditas temperate dissoluit. vñ materia que priꝰ erat spissa mõ mollificata. dissoluta abstrahiꝛ ꝛ mundificaꝛ. Nutriũt aũt parũ naturaliꝛ. q2 dulcia grossa sunt in substãtia ꝛ sua grossicie poros penetrare nõ possunt. ꝛ ora venarũ opilant ꝛ cito saciant. accidentaliꝛ tñ multũ nutriũt. q2 dulcia humane nature siue complexiõi sunt similia ꝛ amica. ꝛ ideo i magna q̃ntitate assumunꝛ. et quia grossa sunt in substantia calor agens in ea multum sanguinem generat ꝛ ille sanguis multum nutrit. Dulcedo ṽo q̃ viscositati est admixta m'lũm q̃dem nutrit sed m'lta tamen nocumenta generat accidentaliter ꝛ inducit. vt dicit ysa. quia talis dulcedo opilationẽ generat ꝛ putredini de facili appropinquat. inflationem ꝛ rugitũ generat. febrẽ interpolatã facile cõmouet ꝛ suscitat ꝛ colericam inflationẽ ꝯcitat vel augmentat. Est igitur dulcedo pura ꝛ ꝑ aliquiꝰ rei admixtionez non infecta inter saporuȝ differentias sensus maxime delectatiua. nature amica ꝛ ei potissime assimilatiua. deꝑditoꝝ i corpe faciliꝰ reparatiua. virtutũ ꝛ spirituũ debiliũ maxime confortatiua. omniũ membroꝝ precipue nutritiua. Dicit enim ysaac. Propterꝰ nutrimentũ sapor dulcedo est si sua substantia aliquaȝ habuerit viscositatem. stabilis eñ est in membris. vnde nõ de facili est in mẽbris dissolutiõis receptiua nec nutriũt aliqua que dulcedini non sunt mixta. Unde et sapores dulcedini ꝯtrarij ꝓpter cõtrarietatez quã habent ad humanã ꝯplexionẽ prauant nulliꝰ sunt penitꝰ nutrimẽti. Ex cõmixtiõe eñ saporũ inter se ꝯtrariorũ vnꝰ bonus sapor mediꝰ generaꝛ in quo latitat dulcedo rõne cuiꝰ ille sapor medius nature cõueniẽs est corpis nutritiuꝰ vt patet in salsamentis. et etiam in pigmẽtis in quibꝰ contraria recipiũtur. Vñ patȝ q̃ dulcedo oĩm sapoꝝ delectabiliũ ẽ origo sicut albedo oĩm coloꝝ est ꝑncipiũ. vt dꝛ i li. de sen ꝛ sen. vbi dꝛ nigredo est ꝑuatio albi in ꝑspicuo sic amaritudo est ꝑuatio dulcedinis i humido. Dulcedo adhuc est spũalium membrorũ amica. q2 ipsoꝝ est lenitiua. ꝛ ois aspitatꝭ mitigatiua. clarificatiua vocis. ꝛ arteriarũ ab oi superfluo purgatiua. cannaliũ pulmonis et meatuũ pectoris apertiua. ꝛ omniũ immũdiciarũ vuule ꝛ gutturꝭ abstersiua catarri ꝛ humoris supflui circa spiritalia dissolutiua. ꝛ omniũ organoꝝ vitaꝛ spũs ad debitã cõsistẽtiam reductiua omnis tumoris squinantici repssiua. ꝛ suffocantis humidi etiã i mẽbris spiritalibꝰ consumptiua. Sũt aũt q̃dȝ dulcia q̃ occasionaliꝛ m'toꝝ maloꝝ sunt corpori illatiua. sunt eñ ventuositatis et inflatiõis generatiua. Cũ eñ maior est ex calore dulcꝭ resolutio q̃ȝ sit humidi resolutĩ in corpore vꝛ salutem cõsũptio. necesse est ibi fieri m'lti vaporꝭ fumosi generationẽ ꝛ sic loci et vapore distẽsio ꝛ ꝑ ꝯseq̃ns inflatio dolor ꝛ gurgulatio continue. Item ex eadem causa dulcia sunt appetitꝰ debilitatiua quia substantie sue grossicie cito sũt vacui stomachi repletiua ꝛ meatuũ opilatiua. Itẽ colere rubee augmentatiua. nã cũ sint calida calidi humoris sunt excitatiua. ꝛ ideo obsũt illis qui et causa calida ꝛ intensa patiunꝛ. Item putredinis ꝛ corruptionis sũt inductiua. q̃ndo enim supabũdãs

calor supabūdantē hūiditatē dissoluit. ⁊ con sumere totū vel digerere nō sufficit corruptā materiam derelinqt. Item splenis renum ⁊ epatis sunt oppilatiua. ⁊ hoc accidit. quia sua grossicie substantiali subtiles poros illarū re gionū obturāt. vl' q̄a partes ille rōne dulcis plus desiderant q̄ȝ digerant vel cōsumāt. ⁊ iō ex superfluo humore attracto ⁊ nō digesto nec al's euacuato ille ptes merito oppilant̄. Iteȝ dulcia rōne p̄dicta sunt calcl' generatiua taȝ in renibꝫ q̄ȝ in vesica. nam qū ille ptes ratōne dulcedinis sibi attrahūt hūores cōsimiles q̄ subtiliora sunt vel cum vrina educunt̄ vl' vi caloris ꝯsumunt̄. vnde qū pl' attrahit̄ q̄ȝ na ture sufficiat. oportet q̄ vl' vi nature qd̄ ē sup fluū expellat̄. vel qd̄ grossius est ibi remaneat eliquato hūore calore desiccante induratur. ⁊ pcedente tēpore paulatim putrificat̄ ⁊ in du riciem lapidis commutat̄. vt ex p̄sse dicit ysa. Idem etiam de cau̾ matricis occurrit. Ex dictis patet q̄ dulcia nature sunt vtilia. ali q̄ tn̄ sunt q̄ vident̄ esse dulcia ⁊ tn̄ sunt mor tifera et nociua.

De sapore vnctuoso
Capitulū. XLIII

Sapor vnctuosus generat̄ ex calido ⁊ hūido in subtili substantia. ⁊ iō vn ctuositas apposita lingue magis ape rit ⁊ dissoluit ⁊ subtilis substantia mag' sub intrat. ⁊ q̄ȝ caliditas eius parū remouet̄ a tē pamento anime ipsi' dulcedinem potest ac cipere ⁊ in ea maxime cōgaudere. Ad vnctuo sum aūt saporem pficiendū pl' de igne q̄ȝ alijs elementis ꝯuenit. ⁊ post de aere. Calor igit̄ actio caloris in humidū agens magis dissol uit ⁊ depurat vnde a̾sse ptes et terrestres mi norant̄ ⁊ igneę cum aereis augmentant̄ ⁊ in de sapor gignit̄ vnctuosus. Sūt aūt vnctu osa cibaria appetit' debilitatiua et fastidij in ductiua. q̄a accepta in stomacho resoluunt̄ i fumositatem cum aeree sint substantie q̄ pe tit superiora replēdo os stomachi ⁊ inducit fa stidiū ⁊ diminuit appetitū. Itē vnctuosa sūt supenatātia. leuitate eni' sua eleuant̄ ad supi ora. cum valde sint fumosa. Item digestiōis sunt ipeditiua. q̄ȝ vnctuositate sua villos sto machi repleant ⁊ leniūt. vnd̄ cibi assumpti cū non possint decoq̄ crudi ⁊ indigesti emittun tur. vnctuositate eni' sua inuiscant cibos ⁊ lu brificant. ⁊ ideo emittunt̄ anteq̄ȝ digerantur Itē parū sunt nutritiua. q̄ȝ ora venaȝ cito re pleīt ⁊ paꝝ d̄ cis assumit̄. ⁊ qd̄ assumit̄ ppter sue substantie subtilitatem cito ꝯsumit̄. Iteȝ caloris sunt inflammatiua. ignis eni' non nu trit̄ nisi aere mediante. vnctuosa ĩo cito i ae ream substantiā transeūt. Unde illa vnctuo sa que habent maiorem aquositatē min' pti nent ad naturā aeris. ⁊ etiā min' bene nutri unt ignē. vt patet in axungia porcina q̄ mi nus nutrit ignem q̄ȝ ouina. q̄ȝ min' habet ae reitatis in sua ꝯpositōne ⁊ plus aquositatis q̄ȝ ouina. Item febrilis caloris sunt nutriti ua. ⁊ ideo carnes phibent̄ in febre acuta. q̄ȝ ti mēt̄ vnctuositas intermixta qua calor febril' irritat̄. Item splenis et epatis sunt opilatiua pter sui grossiciem actualē. Nam pter suam dulcedinē cito attrahunt̄ ⁊ sua grossicie po ri de facili opilant̄. Iteȝ doloris capitis sunt excitatiua. Nā ex fumoꝝ multitudīe replet̄ ca put. ⁊ mīringe cerebri distendunt̄ Itē mem broꝝ spiritaliū sunt lenitiua vt patet in buti ro. Tn̄ q̄dam vnctuosa nocent pectori pter adnexam siccitatem vt oleū nucū. q̄ȝ talia nō hn̄t purā vnctuositatē. Itē doloꝝ exterioꝝ sunt mitigatiua. ⁊ duriciei remollitiua. apo stemarū maturatiua. ⁊ saniei generatiua. hu miditate eni' sua saniē generāt. q̄ȝ p ca pl' dis soluit̄ q̄ȝ ꝯsumat̄. ex calore eni' debili ⁊ humi ditate mixta fit sanies ⁊ corruptio.

De sapore salso Cap. XLIIII

Salsus sapor fit ex caliditate ⁊ siccita te in substantia mediocri. vnd̄ caldi tas cū siccitate cū sit remota a tpan tia multos apit poros. q̄ȝ siccitas iūcta calo ri magis laxat. iūcta ĩo frigiditati mag' con stringit. ⁊ ideo ei' substantia multuȝ subintrat poros. ⁊ q̄ȝ magna fit disgregatio ptiū ⁊ mul ta substantie subintratio anima in ipsi' psen tia non gaudet. imo potius ipsiuȝ horret. Ad salsum aūt saporem quattuor conueniūt ele menta q̄dam tamen proportione non equa li. dominant̄ enim ignis ⁊ terra mediocriter. tamen ex moderato igne fit moderat' calor. et ex moderata t̄ra fit moderata siccitas. Ex moderato aūt calore moderata fit ebullitio ⁊ excoctio hūiditatis. Unde a̾sse ⁊ aeree par tes dissoluunt̄ in igneas mediocrit̄ et ex mo derata siccitate moderate substātia desiccat̄. ⁊ ita remanet substātia mediocris. Und̄ sal sus sapor habet fieri ex moderato dn̄io cali ditat' et siccitat' in substātia mediocri. Sūt aūt salsa mūdificatiua q̄ȝ sumpta itert' calore suo ⁊ siccitate hūiditatē dissoluunt. salsedine aūt ⁊ nitrositate sua stomachum et intestina

mordificant ꝛ sic mordificata moueant̃ vt dis/
soluta humiditas emittat̃. ꝛ sic fit mundifica
tio. Item dure carnis sunt mollificatiua. nã
sua caliditate ꝛ siccitate sup̄fluã humidita
tẽ ꝯpactã resoluũt ꝛ relaxãt. ꝛ sic mollificant.
Item sube mollis sunt induratiua. Naz sua
caliditate ꝛ siccitate superfluam humiditatẽ
consumũt. ꝛ sic partes aereas plus compin/
gũt. Item substantie rei sunt depuratiua ꝛ p
consequens conseruatiua. Nam salsa in q̃tum
hmõi q̃ntũ dissoluũt tantũ consumũt. et ideo
putredo aliquo casu generata calore ꝛ siccita
te salsedinis cõsumit̃ ꝛ annihilat̃. Habet insu/
per salsedo mltũ terrestreitatis. vt dicit̃ i dict.
rõne cuꝰ carnes indurat ꝛ minꝰ reddit aptas
corruptioni vt dicit̃ ibidem. Item scabiei et
excretionis sup̄fluitatis cutis ꝛ corpis sunt ab
latiua. ꝛ hoc consumẽdo hũores sup̄fluos tã
sup̄ficiales q̃ȝ intercutaneos ꝛ catẽa sup̄flu/
is abstergendo. Itẽ ramorꝫ ydropici sunt re
p̄ssiua. ꝛ hoc ex rõne supra dicta q̄ desiccant
ꝛ ꝯsumũt omnia in talibꝫ locis aggregata Itẽ
morsus canis rabidi ꝛ alioꝝ venenosoꝝ sunt
curatiua ꝛ totꝰ venenositatis extractiua. vñ
p̄dest cito lauare talia vulnera in aq̃ salsa. q̃a
maliciã extrahit ꝛ venenũ. vt dicit idẽ. Itez
caro mixtum salsa ad ꝯpamentũ optimũ reuo
cat̃ si in aqua salsa ponat̃. nec salsedo a talibꝫ
melius extrahit̃ q̃ȝ q̃ earũ massa priꝰ aliq̃ tpe
in salsa aqua tẽperet̃. ꝛ hoc puto accidere ra/
tione similitudinis cum aqua salsa que ratio
ne caloris accidentalis ꝛ naturalis in ipa do
minãtis attrahit sibi simile q̃d inuenit i sub/
stantia carnis salse. Item sal in igne indurat̃
in aq̃ ꝟo dissoluit̃ ꝛ annihilat̃. nec mirũ. quia
si cõgelatio ꝛ induratio facta est p̄ siccitatez
oportet vt salis dissolutio fiat p̄ hũiditatem
sicut patet in sepo in q̃ fit induratio ꝛ conge/
latio per frigiditatẽ. ꝛ iõ nõ est mirũ si fiat reso
lutio p̄ caliditatẽ. De his q̃re supra in li. xvj. ꝯ
uenia terre. in ca. de sale.

De sapore amaro.
Capitulum. XLV

S Apor amarus fit ex caliditate in ter/
tio gradu. ꝛ siccitate in secũdo gradu
in grossa substantia. Vnd̃ caliditas
cũ siccitate multũ subintrans mixtum disiũ/
git. vnde instrumentũ ledit̃ et fit sapor amarꝰ
abominabilis gustui et contrariꝰ ad cuiꝰ cõ/
positionem quattuor elementa conueniũt p̄
portõne quadam sed magis inequali. ibi enĩ
ignis ꝛ terra dominant̃. sȝ plus est ibi d̃ igne
q̃ȝ de terra. Vnd̃ de maiori dominio caloris
magna fit ebullitio. Vnde aquee ꝛ aeree par
tes magis dissoluunt̃ in igneas et terrestrea
condẽsantur. sed quia mediocre est domi/
niũ siccitatis non attenuat̃. et ita substantia
remanet grossa in qua ex actõne caloris ꝛ sic
citatis fit dat̃ amaritudo Omnia aũt ama/
ra contristãt gustũ magis q̃ȝ aliqua alia q̃ ha
bent simplicem saporem. quia maxime faci/
unt continuitatis solutionem in lingua. licz
aũt amara habeant minorem caliditatem q̃ȝ
acuta. maiorem tamen faciunt solutionẽ cõ/
tinuitatis propter sue substantie grossiciem.
que se interponit ꝛ comprimendo maiorem ef
ficit lesionem. Item amara sunt colere pur/
gatiua. vel quia colere sunt similia in compl'e
xione. vel quia colera cum sit porosa permit
tit amara suos poros subintrare ꝛ diuidẽdo
partes a partibꝫ eam faciũt fluxibilem ꝛ cole
ram liquefactam sic educũt. Itẽ amara sunt
appetitꝰ excitatiua. quia coleram educũt que
tanq̃ȝ res leuis solet colligi circa orificiũ sto/
machi et appetitũ debilitare. Ad h̃ etiã facit
amarorum grossitudo. quia comprimit ciba
ria in fundũ stomachi. et sic superiora inani/
ta cibum petũt. Item amara splenis et epa/
tis sunt expolsatiua. Nam calore suo poros
aperiũt. ꝛ humores dissoluũt et grossicie sua
comprimendo humores resolutos educunt
Item amara sunt contraria vermibꝫ et lum/
bricorũ interfectiua. nec mirũ. quia vermes
illi de flegmate corrupto accidũt. de flegma/
teq̃ȝ viuunt. et ideo colerica et amara eis ad/
uersant̃. q̃r colera flegmati contrariat̃. Item
spiritalibꝫ mẽbris sunt nociua. et tam p̄ aspe/
ritatem substantie q̃ȝ per intensam siccitatez
eorũdem sunt exasperatiua. Itẽ amara in ex/
terioribꝫ sunt cõseruatiua. si enim distempe/
rent̃ cũ aliquo liq̃do. habent illa tria que sũt
necessaria ad conseruationem. tantũ eniz cõ
sumunt q̃ntũ dissoluũt. ꝛ subintrant in pro/
fundum. acumine ꝛ calore suo grossam etiaz
habent substantiam et qua rem iuuant et fa
ciunt eam minus passibilẽ Item frigide ar/
tetice et paralisis sunt curatiua dissoluendo
materiam ꝛ consumendo. Item frigide sca/
biei sunt desiccatiua. Item meatuũ renum ꝛ
vesice sunt apertiua ꝛ calcli dissolutiua. ma
tricis confortatiua ꝛ menstrualia superflui/
tatis p̄uocatiua ꝛ eductiua et ad multa alia
sunt magis necessaria q̃ȝ dulcia q̃ȝ uis gustui
sunt nociua.

De sapore acuto XLVI

Sapor acut⁹ fit ex caliditate ⁊ siccitate existēte in q̄rto ḡdu cū subā subtili vñ fit porož nimia apⁱo ⁊ ptiū segregatio. ⁊ qꝛ subā ei⁹ est subtilis multū penetrat ⁊ subintrat vñ organū gust⁹ suo acumine incēdit. ad cui⁹ pfectōz q̄tuor elemēta ꝯueniūt. s; nō eq̄lit̄ qꝛ pl⁹ ꝯcurrit de igne et de terra q̄͂ de alijs. ⁊ iō ꝓpt̄ dominiū ignis acuta sunt et valde calida ⁊ a t̄ra valde sicca Ex maxio āt dominio calorꝭ maxīa fit ebullitio ⁊ resolutio aereaꝝ ptiū et aqueaꝝ igneas. vñ ignee ptes acuūt̄ ⁊ ex nimia siccitate sub̄a desiccat̄ attenuat̄ ⁊ subtiliat̄. ⁊ ita fit acut⁹ sapor ex magno dñio caliditꝭ ⁊ sicci ī substātia tenui ⁊ subtili. Sūt aūt acuta corrosiua qꝛ valde sūt calida ⁊ sicca. ⁊ fit dissolutio magꝭ. ⁊ subā subtilis ⁊ acuta subintrās ptes a ptib; disgregat ⁊ ita fit corrosio. Itē acuta sūt incisiua ⁊ dissolutiua quia ⁊ q̄litate ⁊ subā dissoluūt et separāt ptē a pte ⁊ pfunde intrāt et iō dissoluūt ⁊ incidūt. Itez v̄tutis appetitiue sūt ꝯfortatiua qꝛ m̄broꝝ ꝯsumūt sup̄fluitatē. Vñ poris inanitꝭ fit rōne vacui appetit⁹. mordicāt etiaz neruos sensibiles et pūgūt acumīe suo. ⁊ sic pūgēdo excitāt appetitū. Itē paꝝ sunt nutritiua qꝛ ex nimia caliditate et siccitate pot⁹ fit adustio q̄͂ digestio. ⁊ iō dāt modicū nutrimētū. ꝑterea subtilis sūt sub̄e et iō de facili ꝯsumūt̄. ⁊ a membꝛꝭ cito dilabūt̄. Insup nat̄e sūt ꝯ̄ria ex sua ꝯplexione ⁊ iō qꝛ abominabilia sūt nō appetit ea nat̄a s; pot⁹ abhorret ⁊ repellit.

De sapore acetoso. Ca. XLVII

Sapor acetosus fit ex frigiditate ⁊ siccitate exñte in ḡdu scđo cū sub̄a subtili. vñ acetosū lingue appositū q̄litatibus ꝯstrīgit. subā penetrat. ⁊ ita ex duob; cōtrarijs actōib; fit sapor acetosus. ad c⁹ ꝯplexionē q̄tuor elem̄ta ꝯueniūt q̄dā ꝓportione s; nō eq̄li. Est āt ibi dñiuz aq̄ ⁊ t̄re mediocre ⁊ ex mediocri dñio aq̄ est ibi frigiditas mediocris. ⁊ ex mediocri dñio t̄re mediocrꝭ siccitas generat̄. ex frigiditate āt repmit̄ calor q̄ repssus modicā facit ebullitōz Vñ igneas ptes ⁊ aereas r̄soluit d̄ facili ⁊ ꝯsumit tanq̄ȝ subtiliores t̄restres āt ⁊ aq̄sas dissoluit S; ꝓ sui ꝑuitate eas ꝯsumere nō p̄t. Vñ ptes ille subtiliāt̄ s; nō ꝯsumunt̄. ⁊ ita frigiditas et siccitas dñant̄ cū subtili subā ⁊ sapor gignitur acetosus acetosa ꝓuocāt appetituz. quia ex frigiditate ⁊ siccitate motū hñt ad cētrū. Vñ ꝯp̄mūt̄ cibaria ad fūdū ⁊ sicos stōachi euacuāt. q̄ sentiēs suā inanitōz cibū appetit. Nā desideriū ꝯposita est opatio ex appetitiua v̄tute nat̄ali ⁊ aīali sensibili. Itē soluunt ventrē plenū ⁊ ꝯstipāt inanitū nā subtilitas sub̄e acetose inueniēs multā hūiditatē ī stomacho incidit eā ⁊ subtiliat. ⁊ sic eā facit ad fluxū ⁊ euacuatōz. S; qñ stomach⁹ ē vacu⁹ paucā inueniūt humiditatē quā acetosa desiccāt siccitate ⁊ ꝯstringūt frigiditate. Itē oppilatōes splenis ⁊ epatis aperiūt. qꝛ nō q̄litate s; sub̄e subtilitate hūores in poꝛꝭ apiunt incidūt ⁊ dissoluūt. Itē acetosa spiritalib; obsunt frigiditate coartāte ⁊ siccitate exasperāte. Itē posita ī exterioꝛib; calidos humores repcutiūt. Vñ tibie inflate ex retētione mēstruoꝝ vl̄ emorroidaꝝ ī calido aceto lote de facili detumescūt. De h̄ q̄re ꝰ in tractatu de aceto. li. xvij. vbi tractat̄ de vitib; ⁊ de vino.

De sapore pontico Ca. XLVIII

Ponticus sapor fit ex frigiditate ⁊ siccitate exñte ī tertio ḡdu cū grossa subā Vñ ⁊ pōticū appositū lingue ꝯstrigit ⁊ subā intrās poros ptes ꝯdēsat ⁊ ita accurrit sapor q̄ pōnc⁹ appellat̄. Ad pōticū saporē pficiendū q̄tuor eleīnta ꝯueniūt cū maiori m̄ ineq̄litate qꝛ dñant̄ aq̄ et t̄ra ignis et aer substāt. Ex forti āt dñio aq̄ fortis fit frigiditas ⁊ extra m̄ta siccitas. iō nō p̄t ibi fieri pfecta trāsmutatio cū ibi sit defect⁹ caloris ⁊ hūoris. Vñ cū frigiditas ⁊ siccitas ibi habeant dñiuz necesse ē vt subā remaneat grossa ex dñio frigiditatꝭ ⁊ siccitatꝭ. H; āt pōtic⁹ sapor h̄ ꝓpriū vt di. ysa. qꝛ pōticitas ꝯiūcta cuz sapore delectāte magꝭ delectat. et cū tristāte magꝭ ꝯtristat. C⁹ rōꝰ h̄ est. q̄ pōnicitas adiūcta rei dulci et vnctuose si ingrediat̄ poros facit illā dulcediēz ibi diuti⁹ ꝯmorari. ⁊ ita firmi⁹ imp̄mit̄ ⁊ tūc delectatio diu durat. silr̄ est de hūore ꝯtristāte. Hinc est q̄ caro q̄ ossib; ē vicina iocūdiorē h; saporē. Ossa ei sūt melancolica. s. frigida ⁊ sicca. Caro ꝟo ī sui natura dulcꝭ est et sanguinea. ⁊ ita ē ibi pōticitatꝭ ⁊ dulcedis mixtio. ꝓpt̄ q̄d ē maior delectatio Iō etiā caro ceruina ē iocūda ⁊ silr̄ bouina qꝛ ꝯiūgit̄ pōticitas ex ꝯplexione melācolica aīalis et dulcedo ex pte carnis. ⁊ cōuerso est de absinthio et fumo t̄re qñ cū eis associat̄ amaritudo magꝭ ꝯtristāt gustū vt aloe vl̄ aliq̄d silr̄. Itē pōtica appetitū excitāt et p⁹ prandiū laxant. C⁹ rō est ꝯpssio cibarioꝝ ad iferiora ad instar torcularꝭ. añ prādiū ꝟo ꝯstipant

q2 ꝯstringūt neruos et opilāt meat⁹ ꝛ ex sub
stātie grossicie ꝛ frigiditatis et siccitatꝭ q̄lita
te. Vñ et stiptica cibaria retinēt et exire nō ꝑ
mittūt. Itē grossicie sua epar et splene opi
lāt calculū generāt colericā et yliacā passio
nē excitāt. obturādo sua grossicie intestina
tum̄ ac fumū exire ñ pmittūt. spiritalia etiā
mēbra ledūt et grauāt. q2 ea exasperāt ꝛ desic
cāt. exterius āt apposita vomitū sedāt. tumores
calidos reprimūt. sāgnis fluxū intercipiūt atꝫ
sistūt. neruos percutiūt. dētes exacerbāt.

De sapore stiptico. Ca. XLIX

Sapor stiptic⁹ ex frigiditate ꝛ siccitate
i mediocri suba generat̄. ad c⁹ pfecti
onē q̄tuor ꝯueniūt elemēta q̄dā ꝓpor
tione ineq̄li. nā aqua et t̄ra ibi ꝓponant̄. sꝫ nō
tantū q̄ntū in pōtico. ex aq̄ aūt accidit frigi
ditas et ex t̄ra siccitas generat̄. et frigidita
te deprimit̄ calor q̄ repcussus guā fac ebulliti
onē. Vñ et suba paꝝ resoluit̄ sꝫ nō ꝯsumit̄.
Sꝫ ex siccitate aliq̄ntulū ꝯdensat̄. et q2 sic
citas nō ꝑt oīno desiccare nec oīno ꝯsume
re remanet suba mediocris. ꝛ ita pꝫ q2 sapor
stiptic⁹ causat̄ et frigiditate et siccitate i sub
stantia mediocri. et in h̄ differt a pontico q̄
ex eisdem causis q̄litatis min⁹ remissis in sub
stantia grossa radicat̄. ido stiptic⁹ sapor sub
pontico ꝯtinet̄ s̄m ysa. q̄ tm̄ septē sapoꝝ dic
esse differētias. sub pontico stipticū compre
hendit. Unde s̄m ipm ponticitas est inten
sa stipticitas et stipticitas remissa pōticitas
vñ nō differūt simpl'r s̄m spēm. sed solū s̄m
maiorē intensionē vel minorem. ꝛ ideo vter
qꝫ conuenit cū alio in effectu. sed s̄m maius
et minus.

De sapore insipido.
Capitulum. L.

Sapor nonus dr̄ insipid⁹ sine sine sa
pore. et h̄ potest dici dupl'r .s. puati
ue et positiue. puatiue dr̄ insipid⁹ cu
ius sapor sensu non ꝑt ꝯphendi vt sapor aq̄
q̄ gustu nō ꝑcipit̄ ꝓpter eius maximā simili
tudinē ad organū gust⁹. q2 aq̄ est simplex in
respectu lingue q̄ saporē recipit i sua ꝯposi
tiōe. Positiue dr̄ sapor insipid⁹ q̄ vltra primū
ḡdū ad aliquē vlteriorē saporē nō est sensu
determinat⁹. vt est albumē oui c⁹ suba ē me
diocris et caliditas vel frigiditas pmi ḡdus
distantiā sensibiliter nō excedēs. talia insipi
da sunt cucurbite citrulli melones. ꝛ hmōi
quoꝝ vsus pl⁹ ꝯuenit medicine q̄ diete. pa
rū eni nutriūt. quia saporē nō hūt delectabi
lem et substantiā habēt fluxibilē. hūiditate ꝛ
frigiditate sua sitim mitigāt. calorē ꝛ colerā
extinguūt. flemma augmētant. et ꝗtidianas
febres generāt et oīno alias flemmaticas fri
gidas scꝫ et hūidas nutriūt vel ꝓuocāt pas
siones. Sapor itaqꝫ insipid⁹ causat̄ ex frigi
ditate et hūiditate in substantia mediocri.
ad cui⁹ ꝯplexiōem sic̄ et in alijs q̄tuor ꝯueni
unt elemēta sꝫ nō eq̄li ꝓportione. q2 aq̄ et aer
pncipaliter. terra secūdario ꝓponat̄. ꝓpter forti
orē ḡ frigiditatē ꝛ mediocrē siccitatē partes
igneae et aereae resoluunt̄ in aqueas et i terre
stres. sed quia resistit dominiū humiditatis
nō potest cōpingi ex siccitate terrea ipa sub
stantia. Relinq̄t̄ ḡ substantia mediocris cū
dominio frigiditatis et hūiditatis q̄ sūt ꝑn
cipia isti⁹ saporis q̄ ab⁹ sine sapor insipidus
nominat̄. Hec igit̄ de saporibꝫ simplicibꝫ q̄
ad coꝝ differentias et naturas dicta iā suffi
ciant q̄ oīa de dictis ysa. ꝯstan. Gal. et alio
rum autoꝝ medicine breuit̄ sunt excerpta.
Sūt aūt quidā compositi sapores sicut et
mixti sunt colores pariter et odores. ꝛ hi sa
pores s̄m diuersas compositiones diuersi
mode opant̄. q2 alio modo sapiūt in solidis.
alio mō in liquidis aliter in sensibilibꝫ et ali
ter i inanimatis. de q̄bꝫ in naturis et ꝓprieta
tib⁹ rerū et corpoꝝ animatoꝝ ꝛ inaīatoꝝ in
libris p̄cedentibꝫ est ostensū. De liquoribus
tū in q̄bꝫ fūdati sūt sapores aliqua arbitror
h̄ supplenda q̄ in libris supioribꝫ causaliter
sunt obmissa.

De liquore Ca. LI

Liquor est liq̄dus humor in plantis
et animaliū corpibꝫ ꝑ digestiōem ge
neratus. eliquat⁹ violentia vel natā
de substantia corporis mixti vel' expressus.
Quilibet aūt humor nō vocat̄ liquor sꝫ so
lus ille q̄ artificialiter vel naturaliter liquat̄
de plantis et rebus animatis. vt lac et vrina
de animalibꝫ. vinū et oleū de arboribꝫ. mel
de floribus. sicera de fructibꝫ. ceruisia ð gra
nis. oxizacra de pomis siluestrib⁹ ꝛ granatꝭ.
Et inter hos liq̄res quidā sunt cōpositi ꝛ q̄
dam simplices. nā ꝯpositi dicunt̄ q̄ ꝯfici
untur ex diuersis q̄ pariter cōmiscēt̄. Sim
plices v̄o sunt q̄ ita ꝑmanent sine cōmixtiōe
aliqua ꝓut a suis subiectis p̄mit⁹ ꝑducunt̄.
nullus tñ liquor est simplex absolute ꝓter so
lam aquā q̄ simplex dr̄ ꝓut in elemētari per
manet puritate. Alij āt liq̄res oēs sic̄ et hu
mores ex q̄tuor elemētis ꝯstituūt̄. simplices

m̄ dicūt q̄ cū alijs nō miscent. Simplices etiā dicūt in q̄b simplices elemētoꝝ q̄litates ex p̄ma ꝯpositōe dn̄ant. et q̄ a terrestri fecu lētia naturaliter vel accidentaliter pl' colāt Scd̄m aūt varias ꝯmixtiōes liq̄ꝝ ꝛ q̄litatū elemētariū p̄dn̄antes ꝯplexiones varios sor tiunt odores parit ꝛ sapores. Nā illi liq̄res in q̄b p̄dn̄at calidū cū hūido sūt dulciores in q̄b aūt calidū cū sicco sūt acutiores. in q̄ bus vo p̄existit frigidū cū sicco sūt acetosio res et stipticiores. sꝫ in q̄b frigidū cū humi do sūt gustui insipidiores. vtꝫ in ptisana. et hm̄oi. Quidā aūt liq̄res d̄ q̄busdā arborib' īcisis corticib p attractōꝫ caloꝝ solarꝫ spō te egrediūt vt balsam' ꝛ terebintina lacria. q̄ calore p̄prio mūdant ꝛ i mirre subaꝫ indu rant. Quidā vo de fructib arboꝝ p exp̄ssio nē colligūt vt vinū oleū sicera. ꝛ hm̄oi. Qui dam vo p exustionē ignis liq̄diores ptes q̄ rūdā lignoꝝ in extremitatib educētes mag artificio acq̄rūt vt colophonia. pix liquida. oleū iuniperi. et silia. Quidā aūt ex herbaꝝ succis exp̄mūt. vt opiū. aloe. et hm̄oi. q̄ po stea calore ignis vel solis desiccant. Et q̄dā ex rore celi extrema floꝝ pfundentes ꝛ se cir ca eoꝝ sup̄ficiē inuiscātes apū misterio cō ponūt vt mel. Et q̄dā ex venis t're hauriūt. vt aqua salinatiua. nitrosa. alumiosa. et hu iusmodi. de q̄b arte vl' nāra fit sal nitrū alu men. et hm̄oi. De his oīb liquoꝝ differētijs p̄prietatib ꝛ causa sufficiēter dictū est sup̄ ī li. xvij. de herbis ꝛ arborib et eaꝝ succ. ꝛ li. xvj. de venis t're. et li. viij. de passionib aeris vbi tāgit de nāra māne et mellis q̄ dicunt d' aere generari. De melle tn̄ aliq̄ sunt h' dicen da. et de lacte sero et butiro que de aīalium vberibus emungunt. de quib superius est omissum.

De liquore in speciali et p̄mo de melle
Capitulum LII

Mel vt di. Isi. li. xx. dr̄ a mellisse grece id est. apib latiē. Sic ei apes vocāt. Nā apū solertia mirādo nāe artifi cio parāt mella q̄ p̄mu' de rore aerꝫ sūt crea ta et in arūdinū folijs adinuēta. Vn̄ et Vir gili'. Protin' aerei mellis celestia dona. vn̄ adhuc in india et in arabia inueniūt in simi litudinē salis ramis ꝛ folijs dependētia. vt dicidem. Est āt oīe mel generaliter dulce. Sardū tn̄ est amaꝝ absinthij cā cui' copia ill' regionis apecule nutriūt. Dicūt āt me dici q̄ de reꝝ tractāt naturis. p̄cipue Gal. q̄ mel pueris ꝛ iuuenib ꝛ p̄fectꝫ viris in q̄b nā abundat calor cib est inutilia ꝛ nociu'. seni bus āt q̄ p̄ua vita laborāt et frigore dicit cū vino veteri et cibis calidis ꝯuenire. Hucus q̄ Isi. li. xx. c. j. Est itaq̄ mel liq̄r dulcissim' a materia purissima arte medicinali genera tus. cui tn̄ et ex calore apis mellis subaꝫ cō ponentis. et admixtiōe alic' calidi se cū mel lis suba admiscentis acumē cū dulcedie est admixtū. Vn̄ ꝛ mellis dulcedo ceterꝫ ē ma gis calida sꝫ min' hūida vt di. ysa. Mel igit cū sit hn̄s multū caloris et aereitatꝫ ꝛ min' terrestreitatꝫ ꝛ aqueitatis p̄pt siccitatē tā t're q̄ ignis multū hn̄s siccitatis ꝛ acuminis et min' frigiditatis ꝛ hūoris. et iō iudicat mel calidū et siccū in fine secūdi grad'. Tamen q̄r suba ei' est vicina tp̄amētꝫ mediocritati multū est mūdificatiuū lauatiuū et subtilia tiuū. et suo calore grossoꝝ hūoꝝ in corpe in cisiuū ꝛ hūoꝝ putridoꝝ expulsiuū. Quia ei mel calidū acumī est p̄pinquū. ꝛ iō intestino rū est pūgitiuū. ꝛ ad feces expellēdas cōmo tiuū. Itē talis dulcedo sic̄ mellis multū est hn̄s acuminis et caloris. nō tn̄ opilat mea cū splenis et epatis. sic̄ ꝛ illa in q̄b pura dul cedo inuenit. vt di. ysaac. ca. de q̄tuor diffe rētijs dulcedinis et saporꝫ. Est itaq̄ mel ra tione eq̄litatis et tp̄amenti multū nāe ꝯue niēs et amicū. sui ad m̄bra multū assimilati uū. pditoꝝ restauratiuū. debiliū m̄broꝝ cō fortatiuū. sua grossicie nociuoꝝ fluxuū iter ceptiuū. ꝛ latitudinis poroꝝ restrictiuū. na ture bn̄ tp̄ate custoditiuū. ꝛ hūoꝝ paratoꝝ ad fluxū nimiū cohibitiuum. nihilomin' est mel nociuoꝝ hūoꝝ laxatiuū. nam ꝯrias ha bet q̄litates in effectu. ꝛ h' f'm ꝯrias materie dispositōnes in quas agit. Nā nimis laxas rep̄imit ꝛ ꝯstipat. nimis duras diuidit et re laxat vt di. ysa. Est āt mel ꝯseruatiuū mūdi ficatiuū amaritudinis tp̄atiuū. et iō ponit ī medicinis ad ꝯseruādū ꝛ ad mūdificandū. ꝛ ad amaritudinē speꝝ tp̄andū. vt dr̄ ī anti todario nicolai. Tn̄ mel crudū nō multum bn̄ despumatū valde est ventosū ꝛ inflatiuū rugit' in ventre generatiuū in malos humo res faciliter ꝯuersiuū. splenis ꝛ epatis visco sitate sua opilatiuū. colere inflamatiuū. et fe bris diurne inductiuū. ypocūdrioꝝ extensi uū. yliacis ꝛ colicis nociuū. Mel igitur di. Constan. et ysa. in diet. diuersas hꝫ actōes. q̄r in q̄busdā salubre est ꝛ sanitatis custodi tiuū. ī quibusdā vo stipticū est ꝛ morborum

generatiuum. et est veneni occultatiuum. quia quanto magis rufum tanto magis est calidum et acutum et huiusmodi magis incisiuum penetratiuum et colatiuum. quanto magis est albu minus est calidu et acutu. et tanto melius quanto dulcius purius et odorabilius inuenitur.

De fauo Ca. LIII

f Auus a fouendo est dictus. Nam fauus dicitur mel mixtu cum cera. infra enim cellulas de cera miro artificio compositas apes mel recolligunt. et ex liquoris illius intus fouent et sic dicitur fauus quasi fouus sine fouens. eo quod mel foueat et contineat intra se. Uel fauus a fauore est dictus. nam valde fauorabilis gustui est et delectabilis ad edendu. Unde secundum Isid. li. xx. Fauus a fagin grece dicitur. quia magis comeditur quam bibitur. fagin enim grece est comedere latine. Quandam mi vocat mel fauu ex cera eliquatu et optime depuratu in quo summa dulcedine gustus experitur. Fauu mellis petit et requirit maxime animal quod ab amore mellis melota dicitur. unde a melle melus vel melota est dictus ut di. hug. Similiter ursus super omnia mel diligit et pro fauis extrahendis non sine sui discrimine in arbores altas scandit. Aliquotiens autem inter fauos ut dicit Arist. li. viij. in profundo aluearis generantur quidam vermes parui sicut aranee. et quando crescunt faciunt texturam circa fauos et dominantur super totum aluear et ideo putrescit mel etc. Item ibidem. bonu est mel quod extrahitur de noua cera. Nam mel quod diu manet in cera antiqua fit rubeu et corruptio illius mellis est sicut corruptio vini in veribus ex parte hoc dicitur extrahi. et est mel bonu quando est simile auro ut di. ide. Item dicit idem quod apes sedent super aluearia et fugiunt quod est superfluu in fauis. et dicitur quod si non facerent hoc. corrumperetur illud quod est in fauis et generaretur aranea et sedent super fauos et solicite custodiunt ne illa aranea inualescat. et si inuenerint eam fit eis cibus. aliter autem omnes morerentur.

De mulso Ca. LIIII

m Ulsum est potio vel poculu ex aqua vel vino et melle commixtu quod greci melicratu vocant. sicut et ydromel quod ex melle et succo malorum maciano rum est commixtu sicut et rodomel dicitur eo quod succo rose mel miscetur.

De medone. Ca. LV

m Edo vel medus quasi melius dicitur. Et est potus confectus ex melle et aqua. optime defecatus et decoctus. qui si crudus fuerit et mel minus bene despumatu inflationes generat in ventre et rugitus ac durissimas torsiones. et quia de facili resoluitur in fumos caput petit et diuersas ex ingerit passiones. Bene vero decoctus et defecatus gustu delectat. voce clarificat arterias gutturis et cannales pulmonis mundificat. cor letificat et confortat. corpus nutrit et impinguat. epaticis tamen et spleneticis et calculosis minus competit. quia meatus stringit et opilat. quandoque enim cum mirto et aliis herbis aromaticis conditur ut fauor reddatur et odoratior et diuturnius custodiatur.

De clareto Ca. LVI.

c Laretu ex vino et melle et speciebus aromaticis est confectu. Nam species aromatice in subtilissimu puluere conteruntur. et in sacco lineo vel mundo cum melle vel zucara reponuntur. vino autem optimo species profunduntur et refunduntur. quemadmodum fit lixiuia et tamdiu reiteratur profusio donec virtus specierum vino incorporetur et optime clarificetur. unde a vino habet fortitudine et acumen. a speciebus autem retinet aromaticitate et odore. sed a melle dulcedine mutuat et sapore.

De pigmento Ca. LVII

p Igmentu ut di. Hug. dicitur quasi pilis mentu quod scilicet in pila est contusu. nam in pila species aromatice aguntur ex quibus arte pigmentaria quedam delicata pocula et electuaria conficiuntur. unde et pigmentarii dicuntur qui species vendunt. conterunt. conficiunt et componunt.

De oximelle Ca. LVIII

o Ximel dicitur acidu mel. eo quod ex aceto et melle eius materia conficiatur. Nam primo acetu cum herbis necessariis et radicibus diureticis diu decoquitur. colato aceto mel purum et optime defecatu additur. et ad lentu ignem usque ad spissitudine iterum decoquitur et bullitur ac depuratur cum albumi conii cum aceto distemperato et in oximelle parum decocto. nam omnes immundicias mellis et herbarum ad se attrahit albumen oui et supernatando usque ad oximellis superficiem secum ducit. quas immundicias cum penna pigmentarius seu medicus caute remouet et deponit. et sic oximel in pixide munda reponitur. Datur autem cum aqua calida ad materie compacte digestionem mollificationem diuisionem mundificationem. pororum apertionem. et opilationum dissolutionem. posset enim medicina de facili inducere periculu si non prepararetur ad facile eductionem et cum oximelle non precederet digestione. Consimili arte et ad consiles usus de

aqua ꝛ zucara cū diuersis speciebꝫ fit syrupus
nunc violaceus et laxatiuus. nunc rosens ꝛ
constipatiuus. nunc simplex nunc compo/
situs.

De cera Capitulum LIX

c Era est fex mellis intra cuius substan
tiam liquor melleus ab apibꝫ est col
lectus. Corrumpit autē ipm mel. vt
dicit Arist li. iiij. qñ nimis diu cū cere fe/
cibus admiscetur. ꝛ ideo qui vult mel in sua
puritate reseruare debꝫ ipsum tempestiue a
cere substantia separare. Habet autem hoc
cera ꝓprium ꝙ inter omniū liquorꝫ feces su/
pernatat. et cum calescit ad fundū non de/
scendit. sed potius querens supficiem sursū
tēdit. et hoc faciūt partes ignee ꝛ aeree q̄ in ei⁹
substantia dominant. vnde cera in aqua ca
lida resoluta deorsum ꝑmit aquam et p ei⁹
supficiem se diffundit. nam multū habꝫ ae/
ree leuitatis rōne cui⁹ sic ascendit. Cera au
tem quanto est recētior tanto est odoratior.
ductilior purior. et ad diuersarꝫ impressio/
num et figurarꝫ susceptionē aptior. et tā for
me suscepte ꝙ scripture in ea impresse est du
rabilior. et talis cera virginea appellat. Est
insuper cera multis vsibus necessaria atqꝫ
apta. valet em̄ in medicinis in confectōibꝫ
variis et vnguentis. Nam virtutē habet ca/
lefactiuam. resolutiuam. apertiuam. matu/
ratiuā. attractiuā. euaporatiuā. et ꝯsumpti
uam. valet etiam ad luminis nutrimentum
et ideo cera seruit in deorꝫ templis et aris et
in mēsis domorum. Unde a cera vel cereis
dicūtur cerimonie. quia i templorꝫ cerimo/
niis cerei offerebant et adhuc offeruntur vt
dicit Hugu. vnde qui seruiunt de candelis
cereis in ecclesia dicunt ceroferarij. sicut q̄
seruiunt in regum et pontificū aulis primi
cerij nominant. vt dicit idem. Sigillis etiā
cereis litere muniunt et signant. ac secreta
occultantur. priuilegia confirmant. Tabu
le cera simplici vel colorata replentur et or/
nantur. in quibꝫ variarꝫ lrārꝫ caracteres stili
officio vel inscribunt vel etiā complanātur.
Panni quoqꝫ linei ad vsus varios incerant
Libros etiā inuolutos tutos reddit ne aqua
vel pluuia perfundant. Nam cera quandā
habet vnctuositatem p quā humida fugat
et p pannorꝫ poros stillicidia penetrare nō
permittit. in calore liquescit et deficit. frigo
re vero indurescit. humidis et humefactis ce
dit. siccis vero et asperis inheresscit. et tō hu/
mectant sigilla ne adhereat cera illorꝫ literis
et figuris.

De cereo. Ca. LX

c Ereus per deriuatōez a cera a qua
formatur est nominat⁹ vt dicit Isi.
libro. xx. de quo quidam ait sic. Dic
cera nocturnos prestabo cere⁹ ignes. Sub
ducta luce altera sum tibi lux ꝛc. Nam ad hoc
est vsus cereorꝫ vt ex eorū lumine ea que sūt
in tenebris appareant et lucescant in cereo.
In cereo autē tria attendunt. scilꝫ materia.
vsus. et dispositio siue forma. Materia ve/
ro triplex est. Nam pro materia hꝫ licinum
siue ligniun. vt dicit Isidor⁹. ipsam ceram
atqꝫ ignem. Lignius qui et licinus dicitur
filum est stupeū et totius cerei substramen/
tum. cera que circūuoluit est luminis nutri
mentū. Ignis qui superponit siue superac
cendit vtriusqꝫ est finis et complementum.
Nam agens in licinum mediante cera con/
uertit vtrūqꝫ in suam similitudinē. vnde et
in dispari natura mirabilem inter se habent
aptissimā vniōem. Forma et dispositio ei⁹
piramidalis a lato incipiens et circūferen/
tialiter conuertens. Usus eius est vt illumi
nationis gratia cādelabro affigatur vł clien
tulorꝫ vł ceroferariorꝫ manibus ante domi
nos deferatur.

De lacte Ca. LXI

l Ac liquor est dulcis et candidus in
mammillis per actionem caloris ex
sanguine generat⁹. Uel vt dicit Ari
stoteles libro. xviij. Lac est sanguis decoct⁹
digestus non corruptus Quando eīm fetus
ꝓpter magnitudinē non potest nutriri p vm/
bilicum preparat ei lac a natura ex sangui/
ne menstruo repulso ad mām̄illas vbi dige
ritur et decoquit. et ex albedine glandularū
mām̄illarꝫ in candoris speciem transmutat
vt dicit Constan. li. xix. Eadem est eīm ma/
teria menstrui sanguinis atqꝫ lactis. et ideo
natura creat lac ꝓpter cibum nati quo ciba
tur extra. non ergo debet esse lac ante temp⁹
partus nec post multū nisi accidat cōtra na
turam. In illo eīm tempe complet lactio di
gestio in animalibꝫ que habent temp⁹ vnicū
statutum ad pariendū. sed in mulieribus di
uersificat. et ꝓpter hoc debet esse bonum lac
necessario post sex menses. ꝛ est lac dulce qñ
est bene digestum et fuit necessariū ꝓpter ci/
bum animalis qui est dulcis. cibus eīm om
niū animaliū nō est nisi dulce et valde dige/

ktum vt dicit idem ibidem.li.xviij. Item di
cit Aris.li.vj. Animalia ouantia nō habent
lac neqꝫ mammillas. et in omni lacte est aquosi
tas tenuis et pars grossa que caseus dicit. et
lac quanto est spissius tanto caseus. et lac ani/
malium carentium dentibus superius coagu/
latur. lac vero animalis habentis dentes in
vtraqꝫ mandibula nō neqꝫ eius spuma. et lac
huiusmodi animalis est dulce et tenue vt lac came/
li et eque et post asine. Item idē ibidem. In
quibusdam regionibus non expectat caprarum
impregnatio sed accipitur vrtica et cū ea fri
catur mammilla et exibit primo sanguis. dein/
de quasi sanies. et post lac bonum nō peius
lacte impregnatarū. et nullum lac est in mam
millis marium generaliter quamuis aliquando accide
re videatur aliter. Quedam autem herbe ha
bent humorē lacteum vt titimallus. et que/
dam arbores vt ficus. Cuius lacte vt ibi di
cit Aristo. lac animaliū coagulatum est. Et
lac cameli spissius est omnium animalium pre/
ter leporū et porcorum. Est autem maxime spis
sum in partu sed post subtiliatur vt di. Ari
stoteles.li.vj.in.fine. Vacca ante partū non
habet lac. sed post bonum habet sed eū pri/
mo coagulatur sicut quasi lapis. et hoc acci/
dit quando eū aqua cōmiscetur. vt dicit idem
ibidem. Item idem libro.ix. Quando puer
nutritur lacte calido dentes eius citius ori
untur post partū autem et mundificationē lac mulie
ris multiplicatur. et quedam mulieres habent solū
lac in conio mammillarum et quedam in aliis partibus ip
sarum. et quando lac non bene digeritur coagulatur et mam
mille indurescūt. quando tota mamilla est val/
de mollis. et si superuenerit aliquis pilus acci/
dit magna infirmitas et dicitur pilosa et non
cessabit dolor quousqꝫ exeat pilus cum lacte.
aut quousqꝫ putrefiat et exeat. et dum lac exit nō
inuenitur generaliter menstruū. Quedam vero
lactantes menstruant cū fuerit earum sanguis
humidus. et quando pueri lactantur sanguine grosso
et multo accidit eis spasmus. et si fuerit la/
ctans corporis fertilis tunc nocet multitu/
do lactis et mulier nigra nutribilius et melius
habet lac quam alba. vt di. idē. Conditiones proprietates
lactis et multas alias recitat ysaac in dietis. vbi
sic dicitur. Lac inquit generaliter diuiditur tripli
citer. aut enim est dulce exiens nouiter a mam/
millis. aut est acidum sine acredine diu mulsū
aut est inter vtrūqꝫ mediocre. Dulce autem est
magis sapidū vicinū sanguini et amicū ipsum
de facili conuersiuū. et ideo laudabile est ipsius nu/
trimentū. Est autem compositū ex tribus substā
tiis in virtute et actione variis et diuersis vna
subtiliatiua et mundificatiua. altera vero grossa
et opilatiua. tertia est mollificatiua et extenua
tiua. nam substantia aquosa et serosa acuta est et sub
tiliatiua grossa et caseosa frigida est et grossa
et ideo opilatiua. butirosa vero est vnctuosa et
mollificatiua. vnde lac cū sua substantia aquosa
et acuta est grossorum humorum incisiuū et subti
liatiuū viscerum lauatiuū. intestinorum mordi/
catiuū. ventris solutiuū et fecis de facili ex/
pulsiuū. corruptorum humorum interius in corpore ex
terius abstersiuū. vena penetratiuum. opila/
tionū splenis et epatis apertiuū. et maxime
si fuerit ex animalibus calide complexionis.
vt ex camelis. et tale lac est ydropicorum iuua
tiuū. vt dicit idem. et sequitur. Lac itaqꝫ lau/
dabile et suis tribus substantiis tempatū. sua
aquositate est membrorum mundificatiuū. sua bu
tirositate est venenis repugnatiuū. et mem/
brorum humectatiuū. sua caseitate cibariorum
et orificio stomachi ad fundū depressiuum
Est et alia laus lactis. quia si tempore et oportu/
no tempore mundato prius corpore accipiatur corporis
est laudabiliter nutritiuū. et sine labe sangui
ni assimilatiuū. Si autem a corpore nō mundato
vel tempore nō congruo accipiatur in malos humores
quos inuenit est conuersiuū et ipsorum augmen
tatiuum. in fumos calidos resoluitur et sic erit
doloris capitis causatiuū. et si febris mate/
riā inuenerit erit caloris febrilis inflamati/
uū. vel si calorē naturalē inuenerit debilē cito
facile acescit. et fiet in stomacho acetosū. Nā
quando est humor nimius et prauus calor acetositas
vel putredo fleumatis generatur. et ideo lac nō
est frequenter sumendū nisi corpore existente tēpa
to et stomacho ieiuno. Nā si corpus a putridis
humoribus et colericis fuerit vacuū et depura/
tū si lac bene digestū fuerit multū et bonū pre
bebit corpori nutrimētū. laudabilē generabit
sanguinē. carnē augmētabit. bonificabit cor/
pus et exterius in superficie faciet tenerum atqꝫ
pulcrū. vt di. idem. Itē dicit idem. Rursus
lac inquit bibētes ieiunos est conuenit et calidum
esse quando vberibus est vicinū. nec est aliquid come
dendū quousqꝫ lactis substantia digeratur. oportet etiam
vt labor et motus nimius caueatur quousqꝫ descen/
dens ad decoctionis locū digeratur. quia ex inor/
dinato motu et calore nimio subito genera
to eius vnctuositas in fumū nociuū resoluere
tur et grossior parte remanēte indigesta mul/
tiplex corruptio generaretur vt di. idē. Electū

aũt lac vt dicit debet hr̃e q̃tuor q̃litates. colorẽ. odorẽ. liquorẽ. et saporẽ. Colorẽ albissimũ clarũ a cetrinitate et rubore et liuidirate maxime alienũ. Odorẽ gratũ ab horrore et grauitate remotũ. Liquorẽ inter subtilez et grossum mediũ. cuius mediocritatis signũ est si gutta sup vnguẽ posita remanet continua et nõ liquescit. cuius guttule forma inferius est lata et superius est acuta. Saporẽ habz acceptabilẽ qui nec amaritudine nec salsedine nec acedine est admixtũ. Inter oẽs aũt istas differentias lactis femineũ magis credituir esse tpatum. quia oẽ lac naturam et complexionẽ aĩalis cuius est naẽaliter imitaẽ. et ideo qr hũana cõplexio maxie est tpata. ideo et muliebre lac maxie est tpatũ. ppt qd maxie ẽ nutritiuũ humectatiuũ et aspitatis angulorũ oculi potissime mitigatiuum. Et q̃cq̃d de bonitate lactis sup̃ dictũ est totũ occurrit in hoc lacte.

De lacte camelino
Capl'm. LXII

Ac camelinum ex animalis calida complexione. ceteris est magis calidum et plus subtile et minime vnctuosum et minime nutritiuum diureticũ et opilationum apertiuũ. et ideo ydropicorum ex opilatione est potissime iuuatiuum. Nam camelus nature est calidissime, ppter quod calor dominãs sanguis attrahit vnctuositatem. et ideo sanguis remanebit sine vnctuositate. Cum igitur lac nihil aliud sit q̃z sanguis secũdo decoctus. sapor sanguinis cameli salsus est et acutus. et ideo humorũ est incisiuus subtiliatiuus et grossiciei attenuatiuus. Quere sup̃ de camelo in tractatu de animalibus.

De lacte vaccino.
Capl'm. LXIII

Ac vaccinum lacti camelino est oppositũ. Nam vacca nõ habet tantũ caloris vt sanguis attrahat vnctuositatem. et ideo eius lac fit valde vnctuosum et maxime nutritiuũ. plus enĩ nutrit lac vaccinũ q̃z pecorinũ. q̃uis pecorinũ sit magis calidũ q̃z vaccinũ. Cuius ratio est vt di. idẽ. qr cũ lac vaccinũ non tantũ habeat caloris quãtũ pecorinũ parua vnctuositas sibi sufficit et tota illa remanet in lacte et exuperat caseitatẽ. et ideo magis nutrit quia substantia vnctuositatis nutribilior est q̃z caseata. quia calidior et humidior et calori sanguinis vicinior. facilior in sanguinis mutatõez. et illa vt dicũt antiq̃ melius et cuius nutrimẽtũ q̃ citius et facilius in sanguinẽ cõmutaẽ. vt dr̃ ibidem. lac tñ pingue melius nutrit q̃z ipa pinguedo que calidior est qr suba lactis hz aquositatẽ liquidã subtiliantem interiora corporis penetrantẽ. Sz sola pinguedo acreitate sua supnatat et ppter humiditatis sue substantialis grossiciẽ cito coagulat et indurat. et ideo lac vaccinum sua aquositate ad interiora penetrat. sua vnctuositate calorẽ naturalẽ roborat. caseitatis sue paucitate naturã nõ multũ aggrauat. sed potius adiuuat et sustentat vt dicit idem. Alio ergo mõ est lacte vtendum ad nutriendũ. qr tũc tribus eius substantijs pariter est vtendũ. Alio mõ ad mũdificandũ et calorẽ mitigandũ. qr tunc serositatis liquamen est a butirositate sequestrãdũ. Alio mõ ad calefaciendũ et hũectandũ et tunc butiri vnctuositate est vtendũ. Lactis enĩ vsus cõsideraẽ fm subtilitatẽ et grossiciẽ et mediocritatẽ. vt di. idẽ. Subtilitas aũt attenditur in suba et in actiõe. In suba illud est melius qd cõplexioni hũane vicinius est vt lac femineũ qd tanto est vtilius q̃nto mãmille est vicinius efficacius est enĩ cõ venena. cõ renũ et vesice mala. cõ pulmonis vulnera si mulsum aerẽ non tangat et eius virtutem aeria qualitas non immutet. Subtilitas vero in actione quando eius butirositas cũ caseata sepaẽ. et aq̃sitas tũc cũ acumie augeẽ. vtz in camelino qr minime nutrit. calore tũ suo et subtili liquore ydropicis subuenit et succurrit. lac ideo grossissimũ est vaccinũ et minus ceteris liquidũ et aquosum. minus acutũ et magis butirosũ. Unde bñ nutrit. stõacho cõuenit. mẽbra cõfortat. calorẽ epatis et stomachi refrigerat. corpus impinguat et augmẽtat. vulnera intestinorũ et matricũ sanat. Est aũt tanto melius et salubrius si lapidibus fluuialibus accẽsis et intus extinctis tota aquositas p pte maxima cõsumatur.

De lacte caprino
Capl'm LXIIII

Ac caprinum inter predictas differentias tenet medium. quia in suis tribus substantijs post femineũ esse dr̃ potissime tempatũ. et ideo cõ pulmonis vulnera et renum ac vesice vicia cũ zucara multũ confert. Eius serũ a caseo et butiro sepatum maxime est colatiuũ mũdificatiuũ et colere repressiuum. Lac aũt caprinũ p se

mnltũ bibitũ in stomacho de facili coagulatur. ꝛ iõ ne noceat cũ modico mellis et salis gēme ipẽꝛ ꝛ nũq̃ coagulabit. ꝛ si incepit coagulari in stomacho dissoluet. Et qꝛ capre pascũt siccis ꝛ ramoꝝ extremitatibꝫ caꝝ lac minꝰ est aq̃sum ꝛ magis stipticũ et stomacho ꝯgruũ. Nã lac et pascuis diuersificat. Nã q̃ pascũt teneris ꝛ recētibꝫ herbis lac faciũt aq̃suz ꝛ subtile q̃ stõacho est nociuũ. Que ꝯo herbis laxatiuis lac faciũt mordificatiuũ ꝛ neruoꝝ pũgitiuũ ꝛ est nociuum et laxatiuum.

De lacte pecorino Ca. LXV

Ac pecorinũ magis est calidũ ꝛ siccũ q̃ vaccinũ. minꝰ hñs butirositatis et plꝰ caseitatis. ꝛ iõ minꝰ nutrit nec corpori ita ꝯueniũ vt vaccinũ. Mõstrat aũt hec sguitate sui odoris. Nã vt di. Gal. lac pecorinũ in odore est grauꝰ q̃ vaccinũ. ꝛ ideo magis flegmaticũ. magis aũt nutrit q̃ caprinũ ꝫ minus q̃ vaccinũ. Vñ minꝰ est ꝑatũ q̃ caprinũ

De lacte asinino Capitulum. LXVI

Ac asininũ est ꝑatũ et nutritiuũ resumptiuũ vētris iñ solutiuũ et neruoꝝ remollitiuũ ꝛ mēbroꝝ siccitate ꝛ calore induratoꝝ humectatiuũ. pectoris iuuatiuũ ꝛ tussis ꝛ anhelitꝰ difficilis mitigatiuũ. vulneꝝ renũ ꝛ vesice curatiuũ.

De lacte caballino Capitulum. LXVII.

Ac caballinũ vicinitatē hꝫ ad camelinũ in subulitate ꝛ acumie ꝛ calore. in apostematibꝫ matricũ ē iuuatiuũ apertiuũ ꝛ mēstrualis fluxꝰ ꝓuocatiuum. ꝫ cũ mēstruoꝝ calida sit ꝛ sicca. quã ꝓprietatez hꝫ illud lac ab omi lacte alio separatam. vt dicit ysaac.

De lacte porcino Capitulum. LXVIII

Ac porcinũ ꝭm ysa. est subtile et aq̃sũ qꝛ ex sua frigiditate incoctũ remanet ꝛ idigestũ. ꝛ iõ si ꝭm medicinam accipiat ꝑuũ aut nullũ ꝯfert iuuamētũ. ꝫ si ꝭm cibũ cũ succo ordei sit coctũ bonũ generat humidũ nutrimētũ. vt dicit idem.

De lacte animalium Capitulum. LXIX

Ac animaliũ ꝑuũ valde vicinoꝝ est subtile ꝛ aq̃sũ. qꝛ aquei hũores aduñat in aĩalibꝫ tpe plꝰ qꝛ os matricis claudit ꝛ lac aq̃sis hũoribꝫ ꝯmiscet. ꝛ ideo co tpe est nociuũ vomitꝰ ꝛ fastidij ꝓuocatiuum ꝯspernatis remollitiuũ ꝛ villoꝝ stõachi lubricatiuũ. vētris laxatiuũ. duꝝ ad digerendũ. et stipticũ ꝛ in stõacho coagulatiuũ ꝛ pessimarũ infirmitatũ generatiuũ. ꝛ ex fumo ascendēte cerebri ꝑcussiuũ. ꝛ doloris capitis causatiuũ. fetoris dētiũ ꝛ anhelitꝰ inductiuũ. Vñ si lac fuerit corruptũ vel plꝰ debito assũptũ. vel alio mõ vel tpe q̃ expedit sit acceptũ multaꝝ infirmitatũ est generatiuũ maloꝝ hũorũ ꝛ lũbricoꝝ ē nutritiuũ ꝫ. bonoꝝ hũoꝝ est corruptiuũ. arenaꝝ in vesica ꝛ in renibꝫ aduñatiuũ et putrefactiuũ. caloris natal' debilitatiuũ. ꝛ innatal' caloris ac febrilis inflamatiuũ. gingiuaꝝ ꝛ dētiũ infectiuũ. pustularũ pessimaꝝ ꝛ scabiei in ꝑuul' causatiuũ. rugiꝰ ꝛ vētositatis excitatiuũ. opilationũ renis et epatis effectiuũ. stõachi ꝯuatiuũ. ꝛ lubricitate sua cibarioꝝ añ digestõꝫ expulsiuũ. ꝛ sic lienterie inductiuũ. Has ꝛ multas alias inducit lactis corruptio passiones. ꝫ h̃ de lacte bono ꝛ malo nũc dicta sufficiãt.

De sero. Ca. LXX

Erũ ē lactis ꝑs aq̃sa a lactis alia ꝑte ꝑ coagulũ seq̃strata. nã coagulũ ꝑtes butirosas ꝛ caseosas sil' iũgit ꝛ ab eis qd liq̃dũ ē ꝛ aq̃suz diuidit ꝛ discernit. Cuiꝰ effectꝰ supiꝰ recitant. hꝫ eñ ꝟtutem putredis lauatiuã. nã intestina lauat ꝛ vulnera icestinoꝝ de sanie mũdificat pectꝰ purificat sitim sedat acumē colere rubee mitigat. scabiez ꝛ impetiginem mũdat. splen ꝛ epar deopilat. Quere ē in ꝑmo ꝭm ysa.

De butiro Ca. LXXI

Utirũ a buēdo. i. ꝑfundēdo ē dictũ. vt dicit Hugui. sua eñ vnctuositate et humiditate habet imbuere et perfundere corpora que contingit. Nam butirꝝ est flos lactis multũ habens caliditatis ꝛ humiditatis cũ dominio aereitans. rõne cuiꝰ hꝫ multũ vnctuositatis. Est eñ butirosa substantia naturaliter calida ꝛ hũida viscosa et vnctuosa hũane complexioni vicina. vt dic ysaac. vñ sepe comestũ stomachi est hũectatiuũ. ventris solutiuũ. maxĩe si recens fuerit Et ideo antiqui vt dicit idem assimilauerũt butirũ oleo mixto pinguedini dicentes q̃ si quis acceperit valet screatui de pectore et de pulmone maxime si ibi fuerit apostema. q̃a ꝓpter est maturatiuũ et humorum dissolutiuum et superfluorum pectoris mundificatiuũ maxime si cũ melle vel zucara comedat

Sz tūc min⁹ ē maturatiuū ⁊ excreatōis am plius iuuatiuū. vt dīc idē. subdēs ibidē. Butirū repugnat venenis. mēbra būectat. asperitatē oclo℞ ei⁹ lotura mollificat ⁊ emūdat. apostema dissoluit ⁊ maturat. Uulnera pulmonis gutturis ⁊ pecto℞ mire sanat. renū ⁊ intestino℞ morsuras mitigat. neruos īduratos ⁊ ꝯctos seu spasmatos mollificat atq͂ laxat vt dīc idē. Dicit āt Auic ꝙ ꝯ venena interi⁹ sūpta singl'are p̄sidiū est. si intoxicat⁹ butirū in lacte calido resolutū bibat ī mag̃ q̄ntitate. nam vnctuositate sua opilat meat⁹ ne ad cor ascēdat subito vis veneni. Preterea venenositatē totā ad se trahit ⁊ ip̄am infuscat. p vomitū euacuat de corpe ⁊ educit. vt dīc idez. Fit āt sic. flos lactis siue supenatās piguedo recolligit in vase mūdo et cū q̄dā lato ligno rotūdo ⁊ pforato diutissime pcutit̄ p violentiā ⁊ mouet̄. et q̄ motu calor nālis in suba lactis excitat⁹ ⁊ ꝯfortat⁹ totā vnctuositatem insimul recolligit. q̄ sua leuitate sup̄ficiē petit. serosa v̄o aq̄sitas cū ptib⁹ caseat̄ inferius descendit et butirose substātie nobilior cedens fundū petit. ⁊ illa butirosa suba q̄ enatat in sup̄ficie recolligit̄ et ad vsus varios et necessarios in vase mūdissimo reseruat̄. qd q̄nto recenti⁹ tāto est saporosi⁹ ⁊ gustui delectabili⁹ inuenit̄. Est āt in p̄ncipio molle ⁊ liquidū sz paulatim calore nāli ꝯ būidas ptes inualescēte ⁊ eas ꝯsumēte mediocrit̄ indurescit. Uñ bñ ⁊ munde reficit ⁊ nutrit et pulmēta loco saginis vl' olei bñ cōdit. Salit̄ aūt aliq̄ntulū vt meli⁹ ꝯseruet̄. ⁊ vt ei⁹ potential' būiditas siccitate salis tpet̄. insup vt ei⁹ saporositas augmētet̄. Nā gustui ī sapore ē mag' g̃tū qñ mediocrit̄ est salitū. qñ aūt nimis antiquat̄ ei⁹ sapor cū odore diminuit̄ ⁊ ī grauē odorē ⁊ saporē gustui horribilē trāsmutat̄. et tūc nō valet ad cibaria ꝯdiēda Ualet tñ ad varia medica nīa ⁊ vnguēta. q2 sepe accidit id qd nō ꝯuenit gule. congruit tñ nihilomin⁹ medicine alicui.

De caseo Ca. LXXII

Caseus vt di. Isi li. xx. a carēdo ē dict⁹. eo ꝙ tādiu ī vase p̄mit̄ q̄usq͂ sero careat ⁊ a lactis aq̄sa suba sepet̄. Uñ dr case⁹ q̄si carēs. eo ꝙ q̄nȝ est sicc⁹ hūore carēs seu liquore vt dīc idē. s̄m Hug. v̄o case⁹ a cadēdo est dict⁹ eo ꝙ de facili cadit ⁊ labit̄ īter digitos faciētis. Est āt case⁹ fex lactis nā vt di. ysa. Caseata suba lactis frigida est ⁊ grossa et ad digerendū dura. tarde eñ descēdit de stomacho ⁊ mag' attinet stipticitati q͂z solutioni. et est grauis stomacho ⁊ epati renib⁹ ⁊ splenii maxie si illa loca fuerit opilatōib⁹ preparata ⁊ calculos in renib⁹ generat. ⁊ iō ppt ista mala accidēta di. Cōstan ꝙ ōis caseus vniuersalit̄ est mal⁹. tñ case⁹ q̄ lacti est vicin⁹ min⁹ est nociu⁹. Uñ distinguit ysa int̄ recētem veterē et mediocrē. Recens case⁹ q̄a adhuc recens est nō malos generat humores. q2 adhuc retinet ptē dulcedīs et aq̄sitat̄ ip̄sius lactis. et iō ad digerendū est facilior ⁊ ad nutriēdū laudabilior. ⁊ ventris solubilior. et maxie si non fuerit salit⁹. q2 salsedo sibi saporē aufert et dulcedinē. nā nimis salsus nimis est desiccatiu⁹ et stomacho est nociu⁹ carēs oīñ ī sale magis est nutritiuus et corporis humectatiu⁹ ⁊ magis carnis augmentatiuus. stomacho tñ est nociu⁹ et de facili ī fumositates resolutiuus si stomach⁹ fuerit calidus. Si v̄o fuerit frigidus in acetositatem est de facili ꝯuersiu⁹. mediocriter ergo salsus melius digeritur et min⁹ stomacho ē nociu⁹. sine sale eñ de facili est acetosus. nimius v̄o salsus stomacho fit morsiuus ⁊ sanguinis incensiuus.

De veteri caseo
Capl'm. LXXIII

Uetus autem caseus est acutus ⁊ valde siccus ad nutriēdum grossus ad exeundum de stomacho nimis durus. quia si lactis aquositas est acuta. acumen tamen et siccitas coaguli ei dominantur. Unde et subtilitatem exit et ideo superfluitas corporis non ita inde subtiliatur sicut alijs subtiliantib⁹. Unde duob⁹ modis nocet corpori. quia eius corruptio ⁊ grossicies nutrimenti supfluitatē ingrossat et corrumpit. stomacho nocet quia p acumen coaguli repugnat omnib⁹ aliunde iuuantib⁹ et in nutrimentū peius ip̄sa iuuantia traducit̄. Unde si in corpore inuenerit grossos hūores in renib⁹ et in vesica lapides parit grossos cū humores calidos et viscosos coadunat et compingit. Est ergo vitand⁹ ita vetus nullum eñ confert iuuamen neq͂ nutrimētum. nec obedit digestioni. nec bonum generat sanguinem. nec ventrē humectat. nec vrinā p̄uocat. Sed iuuentā humiditatē cōstringit et desiccat. Omnis itaq͂ caseus vet⁹ durus sicc⁹ et spongiosus ꝓ siccitate ⁊ porosus ad rumpendū facilis. nihil habens vnctuositatis et humiditat̄ corpori est nociu⁹

Diu aūt est malꝰ vnctuosus caseꝰ et ꝯfertꝰ gͣ ocnlatꝰ ⁊ porosus. nā ꝯfertio sub̄e ē signū būositꝭ ⁊ vnctuositatꝭ. Qui āt porosus ē minus est malꝰ q̄n est recēs q̄ cū nimis est vetꝰ q̄ vt di. Dyasco. Caseꝰ recēs būectat vētrē. vetꝰ strīgit. marīe cū tatꝰ vel si ab aq̄ abstractus assēt ⁊ marīe si ante prādiū assumatur. m caus cū stomachi sua grossicie obturat et cibū descēdere ad intestina nō ꝑmittit. post prādiū āt sumptꝰ cibaria ꝯprimit vt torcular ⁊ ad locū cūꝰ descēdere ꝯpellit. Caseꝰ inter vetetē ⁊ nouū mediꝰ mltū est nutritiuꝰ ꝑpter eꝰ saporositatē ⁊ grossiciē. ⁊ q̄ calore nāli velociter indurat̄. q̄to autē calor nālis ei dn̄at magꝭ tāto plꝰ ⁊ fortꝰ indurescit ⁊ magꝭ mēbro inherescit. Ducusq; ysa. in diet. ꝑm Dyas. ⁊ Arist. li. iij. q̄n erit in lacte mltū casei plꝰ erit cibi. Est āt caseꝰ ꝑm Dyas. venenoꝝ. Nā grossicie sua ⁊ buinositate opilat meatꝰ venaꝝ ⁊ nō ꝑmittit ad cor ascēdere vmuenenū. Caseꝰ cū recēs appositꝰ calidus extrahit venenū a morsib; venenatꝭ ⁊ bꝰ signū est q̄ appositꝰ sup morsuo rabidi canis ꝑ pētis totꝰ candor casei ꝯuertit̄ in liuo. Valet etiā ꝯtra antracē ⁊ alia apostema venenosa vel extra suppositus vel comestꝰ. In multis etiā alijs conuenit medicine. vt dicit idem.

De coagulo Ca. LXXIIII

Coagulū est lac in quoꝝ̄dā aīalium stomachis inspissatū. cuiꝰ ṽtute lac c alioꝝ aīalū coagulat̄ in q̄ pte butirosa cū casata aggregata ps serosa ⁊ aquea a ptib; alijs sequestrat̄. vt di. Arist libro. iij. Quāto in q̄t lac est spissiꝰ tāto caseatꝰ ⁊ coagulatꝰ. s; lac aīalis carētis dentib; in supiori mādibula coagulat̄. Lac ṽo aīalis habētis in vtraq; mādibula nō sicut. nec eiꝰ sepū. Item idē dicit. Lac coagulat̄ ex coagulo et lacte ficu. tum q̄ lac ficuū aggregat̄ i lana deinde ablusa cū modico lacte et cū illud lac admiscet̄ cū residuo. et sic totū coagulat̄. Itē ibidē Coagulū nō inuenit̄ nisi in vētre sugēdue ruminantiū. In illis q̄ nō habēt dētes in vtraq; mādibula nō inuenit̄ nisi in lepore. q̄ntocūq; aūt plꝰ vetulta erit melꝰ. et valet ꝯ fluxū ventris marīe leporꝭ parui et ceruī. vt dicit idē Arist. Itē li. xvi. dīc. Accidit lacti q̄ coagulat̄ ꝑ coagulū. q̄m coagulū est lac in q̄ est calor spūalis. ⁊ iō adiuuat ⁊ sustētat lac sic maris sperma sustentat menstrualē sanguinē femine in matrice. q̄m natura lactꝭ ⁊ sanguis mēstrui eadē sūt. vt dīc idē ibidē. De coagulo dīc ysa. cap. de caseo. Coagulū in q̄t coagulat̄ ṽtute sui acumīs ⁊ caloris atq; siccitatꝭ sibi dn̄antꝭ q̄b; sua humiditas finit̄. ⁊ q̄uis coagulū sit in omī caseo. minꝰ tn̄ sentit̄ in recenti ꝑpt multitudinē sue hūiditatꝭ. Coagulū itaq; i stōacho lactātis anial' ⁊ rumināt; inuenit̄ cū q̄ sal admiscet̄ et sic sup ignē in fumo desiccat̄ ⁊ idurat̄. eꝰ modica pticula cū in pauco lacte tepido resoluta est cū residuo lacte admixta totū coagulabit qd̄ est coagulabile ⁊ ꝯdensat. Unde pꝫ q̄ cōsistīs ṽtꝰ latitat in sub̄a coaguli q̄lis inest sub̄e seminis masculi. vt dī. Ari. Auic. ysaac. et alij. Et hec dicta de liquorib; nunc sufficiant.

De diuersis virtutibus rerum Capitulum. LXXV.

Sunt aūt q̄dam virtutes tam humo s rib; q̄ liquorib; ⁊ rebus alijs inherētes. de quib; h̄ breuiter aliqua inserēmꝰ. Nam ꝑm diuersas complexiōes ⁊ virtutes diuersis rebus dn̄antes diuersimode reperiunt̄ opationes vt est virtꝰ apitiua maturatiua mūdificatiua ⁊c. Aperitiua itaq; ṽtus opatur ꝑ calidū et siccū cū subtili sub̄a. vt patet in cepis vel succo porri in alumine et hmōi. ex quoꝝ confectione aperiunt̄ ora venarum ⁊ emorroides prouocant̄. vt dicit Constantinꝰ. Rarefactiua virtus operatꝰ per calorem et humorē. nam calor rei sub̄as penetrat ⁊ dissoluendo humiditatē sibi obedientem aperit et dilatat. vt patet in malua et sambuci mediano cortice. et hmōi. q̄ bullita in oleo cutem rarefaciūt et extendunt vt dicit idem. Opilatiua virtus operat̄ per frigiditatē et humiditatem cū obtusa substantia. vt patꝫ in draganto albumine oui ⁊ psillio. nam hec viscositate et obtusitate substantie poros replent et frigiditate cōstringūt. Inspissatiua virtꝰ opat̄ ꝑ frigiditatē et hūiditatē. vt patet in mandragora. que posita sup cutem ipsam inspissat. vt dicit idē. nam frigiditate ꝯstringit partes humiditatis liquidiores. Unde humiditas petens centrū reddit substantiam compactiorem et ꝑ cōsequens spissiorem. aliq̄n aūt operat̄ per calorē et humiditatē. Nam calor ꝯsumit partes liquidiores. q̄b; consumptis ptes terrestres reddunt̄ spissiores. Induratiua virtꝰ operatur per frigiditatem et siccitatē. quia vtraq; qualitas mouendo ad centrū totam

subaz reddit duriorē. qñqз āt opaṫ p̄ frigiditatē ꝛ hūiditatē. frigiditate p̄tes liq̄das ꝯstringēte. vtз ī gelu ꝛ ī glacie. Qñqз etiā p̄ calidū ꝛ siccū p̄tes terrestres ꝯpigēdo ꝛ p̄ ꝯñs indurādo vtз ī latere ꝛ ī luto. Asperitiua ꝟ͛ opaṫ p̄ caliditatē ꝛ siccitatē cū grossa suba. Nā calor q̄ ō ē subtili᷒ eleuat ꝛ mouet ad circūferētiā. ꝛ illō acuit ī conū. q̄ ō ꝟo grossi᷒ ꝛ siccius cēdit ad centꝝ ꝛ sic fit tota suba ineq̄lis. q̄ inēq̄litas ē cā asperitatꝫ. ꝓpt̄ h̄ opaṫ aſpitatē in hūido frigiditas coartādo ꝛ ꝯstrigēdo p̄tes rei circūferētiales ad mediū nō p̄mittendo p̄tes liq̄diores se diffundere ad extremū. ꝓpt̄ q̄ ō p̄tes supiores ī q̄b᷒ dñaṫ frigiditas acute ꝛ aspere exteri᷒ sensui oñdunṫ. q꞉ ſ͛m diuersitatē materie impſsionē a calido ꝛ frigido recipiētis varie sūt ꝛ diuerse rez ꝯditōes ꝛ p̄prietates ꝛ rez ꝯmixtōes nat̄al'r vel accidētalit͛ ꝯ erelicte. vt di. Auic. ꝛ ꝯstā. et ē explsiuz ō in tractatu de q̄litatib᷒ elemētariū ꝓperatū. Itē est ꝟt᷒ mollificatiua q̄ opaṫ p̄ calidum ꝛ hūidū. et h̄ vel p̄ calorē hūidas p̄tes dilatantē ꝛ rarefacientē ꝛ p̄tes a p̄tib᷒ disgregantez vt facit dialtea q̄ hūida est ꝛ parꝝ calida. mediocriter tñ calore sui apit ꝛ ex supabūdantia hūiditatꝫ sue hūores fluxibiles reddit. et sic p̄ ꝯñs mollificat ꝛ remollit. vel h̄ fit eo q꞉ calore dñante sup p̄tes aqueas ꝛ terrestres ꝛ eas resoluēte ī p̄tes aereas ꝛ celestes vtз in vaporib᷒ t͛restrib᷒ ꝛ aqueis attractꝫ ad īterstiтia aeris vbi resoluūṫ in mollissimas pluuias ꝛ guttulas. nūc rorꝫ. nūc grādis siue niuis. vt di. cōmē. sup li. iiij. meth. Sensui etiā est maīfestū vi calorꝫ dura remollescere ꝛ superueniēte actiōe calidi p̄tes p̄tib᷒ īuicē vix hercre. vtз ī cera ꝛ ī aliјs liq̄factibilib᷒ super q̄rꝝ p̄tes aqueas ꝛ aereas virt᷒ ignea dñaṫ. vt dič cōmēt. Virt᷒ āt maturatiua sič et digestiua p̄ calidā ꝟtutē ꝛ hūidā opaṫ. sič ꝛ retētiua p̄ frigidā ꝛ siccā. ꝛ expulsiua p̄ frigidā ꝛ hūidā. ꝛ aptiua p̄ calidā ꝛ siccā p̄ncipal'r opaṫ. Attractiua ꝟ͛o p̄ calidū ꝛ siccū opaṫ. vt p̄ꝫ ī diptāno serapino ꝛ stercore colūbino ꝛ ꝯsilib᷒. Laxatiua hз opari p̄ easdē ꝟtutes sз vehemēt᷒ Vñ q̄ vehemēt attrahūt laxatia sūt vt scamonea ꝛc̄. Opaṫ eṫ p̄ frigida ꝯpimēdo. ꝛ p̄ hūida lenificādo ꝛ lubrificādo. vtз ī prunellis ꝛ tamaridis. ꝛc̄. Putrefactiua qñqз p̄ calida et hūida opaṫ. q̄ nз ꝟo p̄ter h̄. Maturatiua p̄ calida ꝛ sicca fič ꝛ attractiua. vtз in cantharidib᷒ ꝛ flamula. ꝛ hmōi. vehemēt calidis q̄ pustulas generāt ꝛ carnē vlcerāt valdecito. De aliјs āt ꝟtutib᷒ ꝛ ꝯsilib᷒ dictū ē ꝯ li. iiij. ō ꝓprietatib᷒ elemētariū q̄litatū ī li. viij. in tractatu de remediјs morborꝝ.

De putredine Ca. LXXVI

Putredo ē subalis hūiditatꝫ corruptio p̄ueniēs ex īdigētia calorꝫ nat̄al' supabūdāte calore alieno. Calor eī innat̄alis agēs in hūidū q̄ ō nō regiṫ a nat̄ali cā est inductiua putrefactōis. vt ō͛ sup li. methe. Oīe āt terreū frigidū difficil'᷒ putrescit q̄з calidū vt di. Arist. Sil'r coagulatū rōne frigidi tardi᷒ putrefit. vt ē videre in glacie ꝛ ī cristallo. Oīe eñ feruidū calido tardi᷒ putrefit. vt di. Arist. nā intēsio calorꝫ īducentis feruorē fortior est calore aerꝫ aliunde veniētꝫ. et iō nō p̄mittit se vinci nec aliquam circa rē feruentē p̄mittit fieri immutatōem. Oīe eñ motū tardi᷒ putrefit q̄з nō motuz vt di Arist. Nā mot᷒ inducit calorē ꝯ͛ſuātē et calorez excitat nat̄alē. Insup oīe fluens tardi᷒ putrefit q̄з nō fluēs. vt dič idē. Nā calor accidētal' ex aere ꝯtinēte īfirmior ē et debilior q̄з calor natural'r generat᷒ ex motu siue ex fluxu. et iō ex facili se vinci non p̄mittit. Oīe aūt corp᷒ multū. i. multe magnitudis tardi᷒ et min᷒ putrefit q̄з corp᷒ paucū. vt dič idez. Nā si corp᷒ est calidū pl᷒ hз caloris naturalis resistētis causis putrefactōis. Sil'r si ē frigidū sua nat̄alis frigiditas meli᷒ resistit calori accidētali inducēti putrefactōꝫ ī magno corp̄e q̄з in p̄uo corp̄e. et h̄ p̄ꝫ ī mari. vt di. Arist. Nam mare diuisū cito putrefit vniuersū āt nūq̄з. Sil'r est videre ī aq̄s aliјs magnis q̄rꝝ p̄tes diuisi a totali flumine cito putrefiūt. et iō in p̄tib᷒ sic diuisis vermes generanṫ p̄ putrefactōem. Cui᷒ rō est q꞉ calor naturalis disgregās in eis facit subtile diuidi a grosso. et terreum ab aqueo et aereo. ex suba aūt subtili aquea vel aerea a grossiore p̄te p̄ calorē sequestrata idem calor disgregans facit generari vermes et alia aīalia. et h̄ est q̄ ō di. Arist. quare calor naturalis disgregans constare facit disgregata. ꝛ ꝯuertit in naturā animalis. et h̄ p̄ putrefactōem. vi caloris extranei introducta. vt di. cōmenta. Putrida ḡ͛ sunt gustui horribilia. ꝛ abominabilia stomacho. ꝛ nauseā p̄uocātia. Sūt et grauis odoris et mali saporis ꝛ deformis coloris. mari᷒ inficiētia ꝯtingētis. contraria sunt humane cōplexioni. et subitā inducentia sanis corruptōez. serpentib᷒ tñ et vermibus p̄bentia cibum et refectōem. Que autē

sunt disposita ad putrefactõz p associatiõez
ad putrida celeri⁹ hũt corruptõz et mẽbra
putrida corrũpũt sana. ⁊ cũ ñ sint spũi pma
ꝓuãt spũi mẽbra. q̄ ꝙ sũt mag⁹ vicina nõ pñt
sanari nisi mẽbꝝ qḋ icipit eẽ putridũ a putre
dine penit⁹ sepet. Vñ q̄ putrida sũt ñ sũt vti
lia nisi solũ ad h̄ vt ꝓscindãt̃ et eiciãt̃ aut cõbu
rãt̃. Sunt ⁊ alie ꝟtutes q̄bꝫ mediãtibꝫ opat̃
na̾a vt ꝟt⁹ nutritiua seu pascitiua in vegeta
bilibꝫ. ⁊ i aĩalibꝫ ẽ ꝟt⁹ generatiua tã i bipedi
bus q̄ꝫ i q̄drupedibꝫ. et ẽ ꝟt⁹ ouatiua tam i re
ptilibꝫ q̄busdã q̄ꝫ i volatilibꝫ. ſꝫ ꝺ generatiua
⁊ nutritiua et aliis sibi submĩstrãtibꝫ suffici
enter sup⁹ dictũ ẽ li. iii. ꝺ generatõe hoĩs in
li. xviii. de generatõe aĩaliũ i generali. ⁊ iõ
de eis est supsedendũ. Virt⁹ ãt p creãdi oua
est i aĩalibꝫ anulosi corpis. vt i serpẽtibꝫ ara
neis scorpionibꝫ ⁊ silibꝫ et i natãtibꝫ. vt pꝫ in
cancris sepiis et aliis infinitis. et volatilibꝫ
et in oĩbꝫ bipedibꝫ. q̄r vt di. Arist. li. v. Bi/
pedia nũq̄ nõ generãt aĩalia p̄ter hoĩez.

De ouis et eius ꝓprietatibus
Capitulum LXXVII

Primo igit̃ de ꝓdictis animãtibꝫ semẽ
decisum in q̄daꝫ corpuscula parua
mollia hũida et subalbida coagulat̃
et trãsformat̃ ex q̄bꝫ p opatiõem diuersa ani
mãtia ꝓcreant̃. et talia corpuscula oua sunt
dicta eo q̄ sũt vuida. i. eo q̄ intrinsec⁹ hũore
sint plena. vt di. Isi. li. xii. Nã hũidũ ẽ qḋ ex
teri⁹ humorẽ hꝫ. vuidũ qḋ interi⁹. q̄dã tñ vt
dicit idẽ putãt ouũ grecam hr̄e originẽ. Il/
li eñ dicunt. oa. v. lr̃a ablata. Oua ãt q̄dam
inani vento ꝯcipiunt̃ ſꝫ nõ sunt generabilia
nisi q̄ fuerint masculino ꝯcubitu ꝯcepta et
semiali spũ penetrata vt dic̃ idem. Ouoꝝ ãt
tantã vim dicunt esse vt lignũ eis ꝑfusũ nõ
ardeat. nec vestis q̄dem aduratur. vt dicit ideꝫ.
Admixta q̄dem calce glutinare ferũt vitri
fragmẽta. vt dicit idẽ. Oua igit̃ p̄mo giguñt̃
deinde calore materni corpis formãt̃ et ani
mãt̃. vt di. Isi. ſm ãt Arist. li. iii. et. v. Ouãt
volucres et pisces et serpẽtes. ſꝫ multũ diffe
runt in bonitate et malicia. in q̄litate et q̄n/
titate. in sub̃a et forma. oua tam volucruꝫ q̄ꝫ
piscium et serpentiꝫ. Ouant ãt generaliter
aues in fine veris et in ꝑncipio estatis. vt di.
Arist. li. v. p̄terq̄ꝫ auis marina q̄ ḋr alceon.
q̄m illa auis ponit oua in ꝑncipio hyemis
et cubat. xiiii. diebꝫ anteq̄ꝫ pulli ꝯpleant̃. vii.
diebꝫ ante ꝑncipiũ hyemis. vii post sic dicit
simonides in li. suo. Et di. Isi. de hac aue li

bro. xii. in litore stagni occeani alceon i hye
me nidũ facit. vii. diebꝫ ⁊ ouat et excubat su
per oua qua excubãte septẽ diebꝫ q̄escit ma/
re silentibꝫ ventis et ꝯtinua septẽ dieꝝ tran/
quillitate mitescit pelag⁹. natura reꝝ eius fe
tibus educandis exhibẽte obsequiũ. Idem
dicit Pli. et Basili⁹ in exameron. ⁊ Ambro.
Alie tñ aues ouant bis in anno vel pluries.
vt yrundines. ſꝫ ꝑma oua corrumpũt̃ ꝓpter
hyemẽ. oua ꝟo posteriora cõplent̃. Aues ꝟo
domestice vt ibidem dicit Arist. ouant tota
estate sicut galline et colũbe. et ꝑcipue quan
do bñ pascunt̃. et locus eaꝝ est calid⁹. Item
dicit Arist. li. vi quedam oues ouãt toto an
no preterq̄ꝫ duobꝫ mensibus tropicoꝝ. sciꝫ
in iulio et in decembri. vt galline. quaꝝ que
dam ouant bis q̄libet die. Et q̄ multũ ouãt
cito moriunt̃ Colũba aũt q̄nq̄ꝫ decies ouat
in anno ſꝫ pauca ponit oua. Et aues vnco/
rum vnguiũ sunt paucoꝝ ouoꝝ. Et quedaꝫ
ouant in nidis. et quedam in arboribꝫ con
cauis et quedam in foraminibꝫ terre et ca/
uernis. et quedam in aruis et in rupibꝫ. ⁊ q̄/
dam in arenis. vt strucio que nõ fouet oua
sua nec cubat sup ea sed calore solis cõplen
tur et animant̃ in arenis. et quedã oua fouẽ
tur in nidis factis in arboꝝ ramis. et quedã
in petris altissimis. et quedam in arundine
ns sicut oua auiũ aquatiliũ. Dicit et Arist.
li. vi. Oua auiũ sunt dura exteri⁹ Et quedã
sunt duoꝝ coloꝝ quia citrina interius ⁊ al/
ba exteri⁹. Oua auium fluuialiũ diuersificã
tur ab ouis aliaꝝ auiũ que in sicco nutriun
tur. quia citrinũ est in istis magis q̄ꝫ in du/
plum ad citrinũ auiuꝫ que nutriunt̃ prope
ripas. Variant̃ etiam in colore. nam colũ/
barum sunt alba sicut gallinaꝝ. et auiũ pa/
lustrium sunt glauca. et quedã sunt sicut pi
cta. vt oua nisi. Diuersificant̃ oua in figura.
q̄m quedam sunt acuta. et quedaꝫ lata. ꝑus
vero erit latum post ea acutũ. Oua vero lon
ga capitis acuti producũt mares. habentia
vero loco acuminis rotundum producunt
feminas. In calidis autem regionibꝫ ponũ
tur in fimo ad solem et complent̃ vt in egyp
to. et in quibusdã locis in plumis calefacti
sicut in quadam ciuitate. q̄dã potator cõ
posuit oua sub puluinari et dixit q̄ ꝯtinua/
uit potum quousq̄ꝫ ex illis ouis pulli extra/
hebant̃. Aliquando etiã ponunt̃ oua i vasis
calidis et extrabunt̃ ab illis pulli vt dic̃ idẽ
ibidẽ. recepto tamẽ semie maris in matrice

simul cũ semĩe femine cõmisceṫ. in pncipio apparet albũ. deinde fit rubeũ i modũ san/ guinis pꝰ totalr fit citrinũ. deinde paulati operãte natura remanet citrinũ i medio. z al/ bum i extremo. z cũ cõplebiṫ exibit z tũc mu tat a mollicie in durtie. qr in exitu coagula tur z pfectissime induraṫ. vñ oua qdiu sũt i vêtre sunt citrina quadã pellicula albida i uoluta. Sz qñ sunt formata z cõpleta indu tur z illa durcies testa nũcupaṫ. z est idez testa in coagulo oui qd est embrio vel folli/ culus in corpe pueri iã pcepti. Et ꝓpter forti tudinẽ vl intẽsionẽ caloris i corpe auis do minãtis plꝰ induraṫ. z hoc fuit necesse ꝓpter interiorꝫ liqditatis ꝯseruatioẽ. Ouãt aũt mlte aues oua vẽti sicut faciũt galline z anse/ res. vt dic Aristo. ibidẽ li. vj z hoc accidit ex superfluitate humorꝫ seminal in corpe femie supabũdantis. z sunt oua vẽti pua z insipi/ da humidiora aliis z sine dura testa z posi ta sub gallina nõ alteraṫ sz remanet albũ al bum z citrinũ citrinũ. Talia oua inueniũṫ in gallinis z anseribꝫ pauonibꝫ z columbis Formaṫ pullꝰ in ouo z cõpleṫ eiꝰ i estate qz in hyeme. qr oua galline seu dũṫ in. xviij. di cto in estate i hyeme in. xxv. Et qñ tonitrua ueniũt in hora cubatõis oua corrũpũṫ. silr qñ frequẽter nuda manu tãgũṫ. Galline eti am veteres ouãt in pncipio verꝫ. z oua gal/ lincinenis sunt minorꝫ corpis. z vniuersa liter si galline nõ cubauerint sup oua sua in firmabũṫ z corrũpenṫ. z oui si galline cõpleṫ postcoitũ in. xj. die. Et qdã aues i coitu nõ seruãt sexũ sz saliat femĩa sup feminã. et ma sculꝰ sup marẽ. vt pdices z colũbe. z tal coi tus facit odorẽ fetidũ z oua nõ pullificantua sunt sterilia quẽadmodũ oua vẽti. vt dic Aristo. In ouis aũt galline pꝰ tres dies cu bationis apparet sig pulli. z tũc ascẽdit citri nũ versus acutũ ad illũ locũ a q incipit scis/ sura. z apparet qsi gutta sanguĩs in albumĩe oui. z eit pncipiũ seu materia ipiꝰ cordis. vt dr in tractatu d auibꝫ de generatiõe pulli. gre ibi. Itẽ oua in qbꝫ sunt duo vitella faci unt gemellos pullos z pua z subtili tela di uiduṫ ab inuicẽ h vitella. vt ibidẽ dic Ari/ sto. Et aues q comedũt carnes nõ ouãt ni/ si semel i anno pter hyrũdines q bis ouant. Aqla em ouat tria oua z tertiũ eyicit a nido z cubat sup oua. xxx. dies Uncusqꝫ Aristo. li. vj. Itẽ idẽ li. xvij. Auiũ genera oua pere/ ant cõpleta dure teste nisi accidat occasio p i

firmitatẽ. Itẽ aues multe generatiõis faci/ unt sepe oua vẽti. qd nõ ꝯtingit auibꝫ boni volatꝰ neqꝫ curuorꝫ vnguiũ. qm aues mul/ torꝫ ouorꝫ sunt mlte supfluitatis. supfluitas aũt auiũ vncorꝫ vnguiũ trãsit i plumas et i vngues z i alas. z iõ earꝫ corpꝰ est pũi duriũ z acutũ z macilẽtũ. z ꝓpt hoc nõ sunt tales aues mltorꝫ ouorꝫ neqꝫ multi coitꝰ Aues eĩ corpulẽte ꝓpt corpulẽtiam z calorẽ ventris ouãt multotiẽs. Silr aues pui corpis sunt multi coitꝰ z mltorꝫ ouorꝫ. sic pꝫ i qbusdam gallinis. q qnto sunt magꝰ pue tãto erũt plu riũ ouorꝫ. qr cibꝫ taliũ trãsit i creatõꝫ ouoriũ Itẽ oua vẽti nõ erũt in auibꝫ boni volatus qr supfluitas earꝫ ẽ pauca z iõ ouãt oua pau ca. oua vẽti sunt pl'a ouis ꝯueniẽtibꝫ gene/ ratõi pullorꝫ. z sunt minorꝫ qntitatꝫ. qm nõ sunt cõpleta. vl ꝓpt multitudinẽ suã sũt mi/ norꝫ delectatõis qñ comeduṫ. qm in omni re delectabiliꝰ est qd ẽ digestũ z dulcꝰ qz in/ digestũ. Et qdaz aues qñ olfaciũt mares et audiũt voces suas iplenṫ ouis. qr sunt mlti cibi z multe supfluitatꝫ z calorꝫ. z iõ sunt for tioris appetiꝰ. z iõ spermatizãt z cito ouant qr supfluitas illa trãsit i ouorꝫ naturã vi ca loris. Itẽ generatio auiũ ex ouis erit qñ fe/ mina sederit sup oua z calefecerit ea. Et qa pullꝰ in ouo nõ põt cõpleri sine nutrimento iõ natura posuit cibũ suũ interiꝰ i ouo. z m diget oua ꝓpt debilitatẽ suã calefactiõe. z iõ oua cito cõplenṫ in diebꝫ calidis. qñ tps ca lidũ iuuat digestionẽ creatõis. Est aũt albu men materia z sustẽtatio pulli. vitellũ aũt ci bus pulli z nutrimẽtũ eiꝰ. z ꝓpt h albũ et ci trinũ disiuncta sũt quadã tela ꝓpt nature di uersitatẽ z natura albumĩs est qsi ꝯria natu re vitelli vel citrini. z ꝓpter h ꝯgelaṫ citrinũ tpe frigorꝫ. z postqꝫ fuerit calefactũ fiet hũi dũ. albũ aũt nõ ꝯgelaṫ ex frigore sz fit magꝰ humidũ z qñ assatũ fuerit erit durũ z apud generatõz pulli inspissaṫ. qm sustẽtatio pul li est ex eo qꝫ p vmbilicũ accipit pullꝰ cibũ ex citrino. z citrinũ in tpe illo ẽ multũ. qm erit humidũ z de facili ꝯuertibile in cibũ. Huc usqꝫ Aristo. li. xvj. De ouis aũt dic Ysaac in diet. Oua inqt que generãṫ in aĩalibꝫ sanis z tpatis sunt nutrimẽti laudabiliorꝫ. q vero ex crassis sunt maiorꝫ nutrimẽti z sapidiorꝫ Silr de coeũtibꝫ cũ masculis cũ calorẽ ma iorẽ hũt coeũtia qꝫ nõ coeũtia. silr generata de iuniorꝫ qr in eis habeṫ plꝰ caloris. Na ture aũt ouorꝫ generaliter sunt temperate z

mediocres ⁊ hūāuc̄plexioni pl'imū vicinā
tes.albumina tn̄ sunt frigidiora ad vitello/
rū cōparōz.qđ testat̄ cor aquea saporositas
⁊ iō in odore sunt vitellis grauiora ⁊ sunt etiā
indigestibiliora.maxīe de veteribꝫ volatili
bus aut de mascul' nō coeūtibꝫ vitella sunt
ꝑpara caloꝛi vicina.⁊ iō ad digerēdū sūt me
liora ⁊ faciliora ꝯfortātia mēbra ⁊ ab eis tar
dius dissoluēda.Variat̄ aūt ouoꝝ nutrimē
tum f'm diuersitatē aīaliū ex q̄bꝫ generātur
qꝛ generata de subtili aīali ⁊ ꝑparo vt ex per
dice vel gallina ad nutriēdū sunt laudabili
ora.⁊ sunt facile digestibilia.sꝫ a mēbris fa/
cilius dissoluunt̄. Vn̄ ad regimē sanitatis
meliora sunt q̄ʒ ad mēbra ꝯfortāda.Que aūt
generāt̄ de grossis aīalibꝫ ad digerēduꝫ du
ra sunt ⁊ nutrimēti illaudabil'.sic oua struti
onis auserꝫ ⁊ pauonis q̄ sunt mali nutrimē
ti ⁊ dura ad digerēdū ⁊ grauis odoꝛꝫ.maxīe ꝺ
veteribꝫ vel de carētibꝫ mascul'.⁊ qn̄ digerū
tur a mēbris tardiꝰ dissoluunt̄.⁊ iō plꝰ valēt
ad mēbra ꝯfortāda q̄ʒ ad regimen sanitatis
Generata aūt ꝺ auibꝫ iunioribꝫ sūt leuiora.
de veteribꝫ grauiora.ꝺ mediocribꝫ tēperatio/
ra.qꝛ caloꝛꝫ sunt ꝑfectioꝛꝫ ⁊ minoꝛꝫ hūidita
tis,⁊ iō valēt ad regendā sanitatē ⁊ ad mem
bra ꝯfortāda.Oua aūt quāto sunt recentio
ra tāto sunt meliora.⁊ q̄to magꝫ vetera tan
to minꝰ bona. Variant̄ etiā ꝑ artificiū qua
druplicit̄.Aut eī sunt assata.aut elixa.aut in
iure cocta.aut frixa sꝫ assata sunt elixis gros
siora.⁊ ad digerēdū duriora.qꝛ focꝰ eorum
hūiditatē subalēꝫ ꝯsumit ⁊ desiccat.Assata
sub cineribꝫ calidis peiora sūt q̄ʒ q̄ sup car/
bones sūt discoopta.qꝛ cū calor ignis in ci
neribꝫ ea circūtegat fumositatē coꝝ in ꝑfluī
euaporare nō ꝑmittit.sup carbones ꝟo posi
ta fumositatē resudādo emittūt ⁊ mūda fi/
unt.Elixa aūt in aq̄ meliora sunt q̄ʒ assata.
qꝛ aq̄ hūiditas caloꝛi ignis ī desiccāda sua
humiditate subali repugnat.⁊ iō minꝰ sunt
desiccatiua ⁊ caloꝛis natural' refrigeratiua
Elixa aūt cū corticibꝫ sūt peiora qꝛ ⁊ grossi
ciei ⁊ fumositati repugnāt cortices exteriꝰ ⁊
nō ꝑmittūt suꝑflua exalare.⁊ iō generāt vē/
tositatē inflatiuā ⁊ grauitatē stomachi ⁊ totiꝰ
vētris In aqua ꝟo fracta caloꝛ aq̄ ꝑpatepe
netrat ⁊ grossiciē suā subtiliat ⁊ aufert eis ḡ
uitatē odoꝛꝫ. Vn̄ ⁊ ceterꝫ sunt laudabiliora
sꝫ tn̄ sola vitella plꝰ sunt desiccatiua ⁊ minꝰ
solidatiua. Indurata ꝟo desiccatiua sunt ⁊
a stomacho dure excūtia venasqꝫ tarde pe/
netrātia.bn̄ tn̄ digesta multū ꝯfortāt. sed si
remanēt indigesta stomachū grauāt ⁊ infla/
tiua.mollia tn̄ ⁊ parꝝ coagulata minꝰ sunt
desiccatiua.⁊ magꝫ digestibilia.cito venas
penetrātia.pectꝰ humectātia.tn̄ parꝝ sūt mē/
broꝝ ꝯfortatiua. Itē oua aut mollia in su
is actiōibꝫ ⁊ passionibꝫ sunt mediocria. Fri
xa aūt oua ceterꝫ sunt peiora.qꝛ ī stomacho
morātia in fumositatē et corruptiōꝫ sūt ma
gis mutabilia q̄cq̄d ibi ciboꝝ inuenerit cor
rumpētia.grauitatē in stomacho generantia
fastidia peiora faciētia q̄ʒ alia oua maxime
si sint frixa. In vitellis aūt inter assata ⁊ in
aqua fracta sūt mediocria. Dicensqꝫ Isaac
Oua etiā nō solū sūt vtilia ad cibū imo sūt
necessaria ī multiplici medicina. Sunt eīm
humectatiua mitigatiua.pectoꝛꝫ ⁊ gutturis
lenitiua.mēbroꝝ ꝯfortatiua.resumptiua et
ꝑditoꝝ restauratiua ꝟtutis innatiua gene/
ratiue.ꝯbustionis ⁊ arsure sanatiua. Nā ex
vitellis ouoꝝ assatꝫ fit oleū optimū ꝯbustu
ris. Sūt ouoꝝ vitella antracis ⁊ venenosi
apostematꝫ curatiua. Nā vitellū crudū oui
cū sale mixtū sanat antracē.vt dic̄ Cōstant̄.
Ouoꝝ aūt albumīa sunt caloꝛꝫ mitigatiua
tumoꝛꝫ repssiua.fluide hūiditatꝫ restrictiua
calide artetice ⁊ podagre iuuatiua.qn̄ autē
putrida ⁊ corrupta sunt maxīe sunt nociua
hūoꝝ corruptiua.et suo fetore nausee et vo
mitꝰ ꝓuocatiua.et ꝺ facili sūt moꝛꝫ illatiua

De ouis aspidum

Capitulū. LXXVIII.

O Ua aspidū sunt ꝑua ⁊ rotūda . liui/
da vl' crocea limosa viscosa interiꝰ
fetida ac sūme venenosa. q̄busdam
uermulis paruꝫ ꝯglobata.q̄ꝝ venenuꝫ sūme
est mortifeꝝ ꝯtra qđ remediū nō inuenit̄ vt
dic̄ Pli. Cōtingit aūt vt dic̄ idē oua aspidis
aliqn̄ ab alio venenoso vt a rubeta inueniri
⁊ ab eo foueri.et ex tali fomēto vermē ꝑcrea
ri q̄ visu et flatu ꝑimit more basilisci siue re/
guli oīe viuū. Maliciā ꝟmis talis̄ ꝑcreati
ꝑmo sentit ꝟmis q̄ eū fouet. Nā in ꝑmo eiꝰ
ortu qn̄ se fouentē aspicit ꝑrem se generātē
interimit et occidit. vt dic̄ idē. Et hāc ꝓprie/
tatē videt̄ tāgere Isa.xlix.c. vbi dicit q̄ co/
mederit oua aspidū morietur.et qđ ꝯfotuꝫ est
ex ouis et nutritū erūpit in reguluꝫ. vbi dic̄
glo.et ouis aspidis generat̄ regulꝰ.et ex iu/
deis venenosis nascetur antichristus.

De ouis aranee.

Capitulum. LXXIX.

o Ua aranee sūt mlta z modica. liuida puis macul' aspersa diuisa z ab inuicē sepata venenosa mollia z viscosa. q̄ si casu aliq̄ fuerit pdita aranea ptin⁹ querit ea z suis additamentis interioribꝫ z rostro reportat ipa. Ex vnico āt ouo mlte z innumerabiles aranee generāt ita pulle q̄ vix videnť. z tñ statim qñ ouū exeūt telas texere incipiūt ita subtilit q̄ nāe ingeniositas pietet frus pñt merito in rā pūo opusclo admirari. quere ē de aranea li. xviij.

Deouis aquile Ca. LXXX

o Ua aquile sic z accipitris sūt pauca q2 nisi raro ternariū nūez n̄ excedūt z sepe aqla eicit tertium de nido q2 difficulter cubat sup oua. vt di. Arī. lib. xv. In nido āt suo collocat q̄ndā gemmā cum ouis suis quā putāt magi valere ɔ toniruū et iō dicūt aquilā lapidē ponere cū ouis ne tonitruo corrūpanť. vt di. Pli.

Deouis anserū Capl'm. LXXXI

serina oua mag' sunt et dura ad digerendū. z difficili⁹ cubanť z tardi⁹ cōplenť q̄z oua gallinaꝝ.

Deouis anetarū. Capl'm. LXXXII

Anetina oua ouis gallinacijs sūt maiora. s3 nō sūt ita sapida nec ita bene nutribilia sic oua gallinaꝝ.

Deouis alaudaꝝ Ca. LXXXIII

o Ua aūt alaude sunt modica. colore varia. cubāť sup gleba z ibi deuorāť sepi⁹ a reptilibꝫ z mustelis.

Deouis bubonū Ca. LXXXIIII

o Ua bubonis sūt parua z maculosa fragilis teste insipida. mltū habētia de albumie z mīu⁹ de vitello. Uenāť aūt de die monedule oua bubonis z comedūt ipa z ipe ō nocte comedit oua monedule. et iō ɔtinue pugnāt inuicē p suis ouis. vt dicit Arist. li. viij.

Deouis coruoꝝ Ca. LXXXV

o Ua corui vt di. Arī. li. vj sūt multa z cubāť solū a femia z masculꝰ iterim defert ei cibū. et eijcit aliq̄ ppť multitudinē. Quare āut coru⁹ et pullificat in meestus feruoribꝫ ɔ naturā aliarū auium. Unde Petroni⁹. Coruus maturis frugibꝫ oua defert.

Deouis cignoꝝ Ca. LXXXVI

o Ua cigni sūt mlta et mag' oblonga dure teste nō multū grati saporis et grauis odoris sunt dure digestionis magis q̄z oua anseria.

Deouis cocodrilloꝝ Ca. LXXXVII

o Ua cocodrilli sūt maiora ouis anseris et fouenť in tra vicissim nunc a masculo. nūc a femia. vt di. Pli. lib. viij. Sūt aūt oua illa venenosa et interi⁹ q̄si saniosa. olfactu z gustu horribilia et ad comedendū mortifera.

Deouis colūbaꝝ Ca. LXXXVIII.

o Ua colūbe sunt miora q̄z galline alba rotūda aliq̄ntulū oblōga sapida calida et bñ nutribilia. Sūt āt oua colūbe duo et ex vno generať masculus z ex alio feia. z mascul⁹ cubat sup ea de nocte. et feia de die vt di. Arī. li. vj. Multotiēs autē ouāt in anno q2 decies. et maxie i calidis regionibꝫ vt in egypto. quere ē li. xij.

Deouis colubroꝝ Ca. LXXXIX.

o Ua colubri sunt multa sic et aliorū serpentū valde rotūda subalbida vł būida mollia saniosa ɔiūcta et mortifera et venenosa.

Deouis draconū. Ca XC

o Ua draconis sunt maxia maiora lōgitudine q̄z oua cocodrilli vel strutionis vt di. Pli. Est aūt aial ouans interi⁹ s3 nō exteri⁹. s3 int⁹ ɔplentur z formāť fetus Un̄ draconū oua sūt pauciora q̄z aliorū reptiliū. s3 sūt maiora sāguinolēta z saniosa virulēta mortifera et venenosa.

Deouis herodioꝝ Capitulum. XCI

o Ua herodij sunt pua varia oblōga sic oua accipitris sine nisi et sūt pauca. q2 oīs auis curui vnguis ē fortis volat⁹ et pace būiditatis z supfluitatis. z iō paucoꝝ ouoꝝ vt di. Arist li. xvij.

Deouis formicaꝝ Ca. XCII

o Ua formicaꝝ sunt valde puula albida z rotūda. q̄ extra corp⁹ paulatim recipiūt i locis calidis muscidis icrementa q̄usq3 plenarie cōpleanť. q̄ si aliq̄ casu mota fuerint de suo nido vel dispersa a formicis recolliguntť et ad suos nidos referuntur. odorifera sunt z medicinalia vt di. Pli. Un̄ et vrsi sibi medenť comestis ouis formicarū. vt di. Pli.

Deouis gruum Ca. XCIII

o Ua gruis mediocriter sunt magna pallida dura z insipida grauis odoris et ingrati saporis dure digestionis.

Deouis griffonū. Ca. XCIIII

Ua griffis ouio aqle sūt maiora du
riora sapore ꝛ odore grauiora. q̄litate
sūt calidiora ꝛ sicciora et etiā nūero
pauciora. q2 vltra duo nunq̄ȝ parit. q2 valde
ē difficilis cubationis. vt di. Arist.

De ouis gallinaꝝ Caplm XCV

Ua gallinaꝝ sūt ceterꝭ tpatiora. nu
trimēto hoīs ꝯueniētiora. vt sup̄ di
ctū est. Oua m̄ vēti sūt insipida et il/
laudabilia nutrimēto. De h̄ quere sup̄. ca. ꝛ
libro. xij.

De ouis hyrūdinū Caplm. XCVI.

Ua hyrūdinū sūt pl'a ñ ā vt di. Ari.
quet gui corpio m̄re sūt ouatōis vt
di. Arist. nulla aūt auis carnem co/
medēs ouat bis in anno p̄ter hyrūdinem q̄
ouat bis. ꝛ al'q̄n bis pullificat. Oua āt p̄ia
aliq̄n corrūpunꝰ pp̄ hyemē. posteriora vero
ꝯplenꝰ. vt di. Arist.

De ouis cancroꝝ. Caplum XCVII

Ua cancroꝝ p̄mo generāꝰ infra cor
ticē ꝛ ventrē in ꝰ caudā ꝛ dorsū itru
secꝰ deinde emittūꝰ exteriꝰ ꝛ sub cau
da recolligūꝰ ꝛ ibi turgescūt ꝛ rotūdātur et
crescūt donec ꝯpleanꝰ. pereūt aūt q̄n semie
masculi nō ꝓfunduntꝰ. vt di. Arist.

De ouis locustaꝝ Ca. XCVIII

Ua locustaꝝ intꝰ generaꝰ ꝛ sūt pl'a ꝛ
minutissima q̄ effusa sup̄ frōdes ꝛ ḡ/
mina in aere corrupto calido ꝛ hūi/
do i infinitū aliq̄n m'tiplicaꝰ.

De ouis lacertaꝝ. Ca XCIX.

Ua lacertaꝝ sūt silia ouis serpentū
Sȝ sūt miora viscosiora ꝛ sunt vene
nosa sȝ minꝰ q̄ȝ serpētū. vt di. Pli.

De ouis miluī. Capitulum C

Ua miluī sūt pauca parua crocea ꝛ
maculis resp̄sa. ouis ceterꝭ auiū sil/
uestriū magꝭ terrestria atȝ sicca. sapore
insipidissima. in odore grauiora.

De ouis merguli Ca. CI

Ua merguli sūt p̄ua m'ta calida. va
ria t̄n ꝛ alba. paꝝ differentia ab ouis
anatū stagnoꝝ ꝛ fluuioꝝ

De ouis nisi Ca. CII

Ua nisi sūt p̄ua varia calida ꝛ sicca ꝛ
q̄nq̄ȝ parit nisus oua vēti q̄n nimio
impiguatur.

De ouis coturnicū Ca. CIII

Ua coturnicꝭ sūt silia ouis corui. et
dr̄ ꝯualent epilenticis et caducꝭ. vt
dicit Plinius.

De ouis onocrotaloꝝ. Ca. CIIII

Ua onocrotali sunt silia ouis anse/
ris sȝ minora sunt et insipidiora ꝛ in
odore grauiora et in colore minꝰ al/
ba et ad digerendū duriora.

De ouis pauonū. Ca. CV

Ua pauonis sūt grossa ꝛ dure teste.
ꝛ. xxx dieb' cubat sup̄ oua sua. et tūc
scindūꝰ. ꝛ ponit. xij. oua ꝛ paꝝ minꝰ ꝛ absco/
dit oua sua femīa ꝓpꝰ masculū q̄ si inuenerit
ea frāgit. vt di. Arist.

De ouis perdicis Ca CVI

Ua perdicis sūt silia ouis colūbe i
tpamēto ꝛ in ꝯplexione ꝛ i magnitu
dine ꝛ furaꝰ alter alteri oua sua. sȝ hec fraus
fructū nō h̄ȝ q2 cū pulli vocē audierit ꝓprie
genitricꝭ matrē q̄ eos fouerat derelinquunt
et ad eā q̄ eos genuit reuertūꝰ. vt di. Isi.

De ouis passeꝝ Ca. CVII

Ua passeris sūt valde p̄ua ꝛ minuta
ꝛ bis in āno ouat ꝛ pullificat p̄cipue
q̄n p̄ma oua corrūpunꝰ vel casu aliq̄ amit/
tunꝰ. Sūt aūt calidissima renū inflatiua et
libidinis excitatiua sicut et coꝝ cerebella. vt di
cit Constan.

De ouis quistule Ca. CVIII

Ua quistule sūt p̄ua ꝛ rotūda. mino
ra q̄ȝ p̄dicis ꝛ maiora q̄ȝ alaude. Et
est quistula auis modica a sono vocꝭ sic di/
cta. carnosa p̄nosa minoris volatus q̄ȝ alau/
da ꝛ nidificat sub gleba sicut alauda. ꝛ eius
ouis insidiatur mustela. Et ideo ponit oua
in diuersis locꝭ ꝛ sup̄ q̄dam cubat masculꝰ ꝛ
sup̄ q̄dā feīa. sȝ post eductōez pulloꝝ de eis
parū sollicitanꝰ.

De ouis riuatricis Ca. CIX

Ua riuatricis i. cuiusdā serpētis ve
nenosi aq̄s inficiētis sūt sicut oua colū
bi sȝ minora. et in maculis resp̄siora. ꝛ sunt
virulētiora ꝛ p̄niciosiora. Riuatrix āt fonꝭ
oua iuxta aquā vl' fontē veneno eos inficit ꝛ
corrūpit. de q̄ Luc. Riuatrix violator aq̄ ꝛc.
quere. xij. li. Isi.

De ouis strutionū. Ca. CX

Ua struttonis sūt maxīa rotūda val
de alba dure teste insipidi saporis ꝛ
ḡuis odoris q̄n autē venit hora vt oua p̄at
ad stellas pliades oculos leuat. nō eīm oua
ponit nisi in ortu illiꝰ ꝯstellatōis. Unde visa
stella circa mēsez iulij arenā fodit vbi ponit
oua sub sabulo tegēs ea. et cum ea reliquer/
it statim obliuiscitꝰ vbi ea posuit. nec ad ea

redit vltra sed calor solis in arena illa exco/quit. et ex eis pullicelos pcreat ꝛ pducit. si tñ fracta testa pullꝰ educꝰ fuerit mr tpm recognoscit et quē in ouo ꝯtēpserat: egressū recolligit atqꝫ nutrit. Oua aūt strutiōis in eccle/sijs suspēdunt ad ornatū ꝑpter eoꝝ magnitudinem et raritatē.

De ouis turturꝫ. Ca. CXI

Oua turturis simillima sūt ouis co/lūbaꝝ. sꝫ aliqntulū minora. ꝛ ouat in vere duo oua. et nō plꝰ ouat nisi oua pma corrūpant. vt di. Arš. li. xvij. ouat ꝛ cubat sup dura ligna vt colūba ꝛ pt cubare et ouare vsqꝫ ad. xv. annos. vt di. Arist.

De ouis vpupaꝫ Ca. CXII

Oua vpupe sūt sic oua pdicis. sꝫ minora ꝛ duriora et aspectui deformiora ꝛ gustui insipidiora et odoratui grauiora. Inter stercora et immūda fouentur ꝛ cubant. et hec oua magis et maleficis vt dicūt sunt vtilia ad sua maleficia exercenda vt di. Pli. li. xix.

De ouis vulturꝫ Ca. CXIII

Oua vulturis sunt magna sic aquile ꝛ pauca q̄ difficiliter cubat sup oua sua. Sūt āt subnigra macul' respsa. dure teste. mali odoris ꝛ ingrati saporꝫ. ꝛ aliqñ eijcit aliq̄ de ouis suis sicut aquila. quia non de facili pt nutrire pullos suos vt dicit Arist. Hec de ouis et de modo ouatōnis et eoꝝ qualitatibꝫ et differentijs dicta iam sufficiant.

De numero pondere et mensura. et pmo de vnitate. Capitulum. CXIIII

Post pdictas ꝓprietates rebus insertas vltimo visum est mihi vtile inserere qdam pauca ꝛ leuia de ꝓprietatibus et differētijs numeroꝝ mēsuraꝝ pōderꝫ ꝛ sonoꝝ. Nam vt di. Isi. li. iij. Rō nūeroꝝ nō est ꝯtēnenda. In multꝫ eñ sacre scripture locis elucet q̄ntū misteriū obtinet rō nūeroꝝ. Nō eñ frustra dictū est Oīa fecisti in numero pōdere ꝛ mēsura. sic. di. sapie. c. xj. Nā senariꝰ q̄ ex suis ptibꝫ est pfectꝰ mūdi pfectōēz designat. ꝛ sic de alijs nūeris est intelligendū. Nihil eñ scire possumꝰ sine nūeri disciplina. qꝛ p eam horas temporꝫ discernimꝰ qñ de mēstruo circulo disputamꝰ dū spaciū anni redeuntꝫ agnoscimꝰ. p nūeꝝ siqdē instruimur ne in cōpotis ꝯfūdamur. Tolle inqt nūeꝝ in rebꝫ ꝛ oīa peūt. Adime cōpotū ꝛ totū ignorātia ꝯplectit. Nec differt hoīes a ceteris aīalibꝫ q̄ rōem calculi ꝛ cōputatōis ignorāt vt di. Isi. ibidē. Idem etiā sentiēdū de pncipio Arismetrice. qꝛ nūq̄ sciet qd sit triāgulꝰ sine ternario. nec q̄drangulꝰ sine q̄ternario et sic de alijs. vñ notū est q̄ sine cognitione numeri nulla scia mathematica possidet. vt ibidē dic. Nūerꝰ aūt vt dicit idē est multitudo ex vnitatibꝫ aggregata Nā vnitas radix ē et semē nūeri sine mr. non proles siue nūerꝰ. qꝛ vnitas igenita ē nō hñs nūeꝝ a q̄ exeat. sꝫ oīm nūeroꝝ est origo a q̄ ois nūerꝰ effluit et emanat. Nam vnū est radix mltitudīs ꝛ mltiplicatōis et est simplicꝰ et sublimꝰ ꝛ virtuosꝰ oīm sub eo ꝯtētoꝝ vt di. Arist. ꝛ Auic. j. li. ca. ij. Nam cū vnū sit radix et origo multitudinis oīa sub se ꝯtinet ꝛ oīa sūt in eo vt in suscipiēte. vt di. idem. c. xxiiij. Nam vnitatꝫ ꝓprietas est multitudinē efficere ꝛ illā retinere et ei esse dare. ac in oībꝫ et ptibꝫ existere et ꝯtinere simplr vt dr li. iiij. c. ij. Itē cū oīm rerū vnitas sit origo. q̄nto plꝰ res appropiquat vnitati tāto plꝰ a ꝓpropinquat veritati. vt di. idem ca. ij. Nā vnitas se hꝫ ad modū forme. dualitas autē p modū materie. Et iō quāto res plus accedit ad vnitatez tāto plꝰ recedit a duplicitate et appropinquat ad simplicitatē. et q̄nto plꝰ accedit ad vnitatē tanto plꝰ ad entitatē. qꝛ esse nō est pꝰs vnitate. vt dr li. ij. c. ix. Nec diuersificat vnitas nisi ꝑpt materiā cū sit sustētatrix oīm ꝛ retētrix. vt dr li. v. ca. xxij. Tanta eñ laus vnitatꝫ est apō sapiētes q̄ a multꝫ aīa dicebat esse vnitas ī nūerꝫ pcedēs ab vnitate. ꝛ dixerit q̄ vnitas est pncipium cuiuslibet ꝯtinui et discreti. vt di Auic. li. ij. c. j. Est itaqꝫ vnitas cōmēdabilꝰ qꝛ a nullo nūerabili orit sꝫ a se ipā pncipiat a q̄ ois nūerꝰ orit. ad quā ois nūerositas tāq̄ ad radicē ꝓpriā et originē reuocat. vt di. idē. Itē rōne simplicitatꝫ. qꝛ vnū est qd nō diuidit vt di. idē. ca. iij. Verissime inqt vnū est qd nec actu diuidit nec intellectu. et talꝰ vnitas est pncipiū nūeri. vt di. idē ibidē. Itē dic idem vnitas est in q̄ nō est multitudo q̄ vtiqꝫ intelligit de vnitate pma ꝛ simplici ad quā oīa q̄ntacūqꝫ disparia reducūt. Nā vnū multiplicit dr vt post patebit. Itē rōne pfectibilitatis. nā pticularia q̄libꝫ in se pfecta sūt qñ ad vnitatē sūt redacta. Nā totalitas ꝛ pfectō debet vnī. vt di. Arist. v. phi c. iiij. qꝛ pfectū sufficit ad esse vnū vt dr in li. de ce. ꝛ mū. c. ij. Itē rōne singularis dignitatis. Unū eñ p se est aliqd extra solitariū. vt dr in li. meth. c.

xvj. et ideo Algazel di. sup. iij. meth. c. xv. q̄ cā unitatis est vnū essentialit̄ ꝛ pmo et magis dignū. Est aūt vnū siue vnitas mlt'iplex vt dicit Alga. est vnū simplex. et vnū est fm quid. Unū simplex dr̄ vnū i q̄ nō cadit mltitudo. nec actu. nec potētia. vt pūct⁹ et vnitas. Est vnū simplex i q̄ nō ē actu mltitudo q̄uis sit potētia vt lect⁹. ꝛ mēbroꝝ i q̄ nō ē mltitudo actu. Unū aūt fm qd dr̄ mlt'iplicit̄. s. vnū genere vt hō et bos. vnū specie vt sortes ꝛ plato. vnū accidēte vt nix ꝛ cerusa. vnū pportione vt auriga et nauta. ꝛ vnū i subiecto vt dulce ꝛ albū i aliq̄ suba vna. Arist. aūt. i. phi. ca. v. dic̄ q̄ est vnū accidēte. vt duo accidētia in vno subiecto. ꝛ est vnū p se multipl'r. vt vnū in ɔtinuatōe q̄ꝝ termin⁹ vn⁹. ꝛ vnū specie vl' forma vt sortes et plato in hoīe. vnū genere vt hō et bos in aīali. ꝛ vnū in diffinitōe vt illa q̄ꝝ vna est diffinitio. ꝛ vnū i indiuisibilitate vt pūct⁹. ꝛ vnū nūero vt singulare. ꝛ vnū simplicitate vt essentia. ꝛ vnū totalitate siue pfectione vt circul⁹ ꝛ vnū materia vt oīa corpalia. Bernard⁹ aūt distinguit. ix. modos vnitatis ad eugeñ. v. est eñi vnitas naťalis et gratuita ꝛ est sup vtrūq; ɔstituta. Unitas aūt naturalis est in q̄druplici differētia. q̄daz est p aggregatōem reꝝ differētiū ꝛ distinctaꝝ vnitas collectiua vt multi lapides faciūt vnum aceruū. et q̄dā est p colligatōez ptiū formaliter differētiū siue ptiū etherogeneaꝝ et est vnitas ɔstitutiua. vt mlťa mēbra vnū corp⁹ Et q̄dā p ɔiūctōez differentiū sexu i generatione plis et sic est vnitas ɔiugatiua. qñ scz vir et mulier sūt duo in carne vna. ꝛ quedaz est p vniōnē naturaꝝ differentiū ɔuenientiū in vnitatē psonalē. ꝛ h̄ est vnitas natiua qua aīa et caro sūt hō vn⁹. Unitas aūt ḡtuita sil'r q̄ttuor hz differētias. quaꝝ pmo est potestatiua q̄ hō ḡtuosus stabilit̄ in se ꝛ inuenit̄ a se indiuisus. Scd̄a est ɔsentanea vt p caritatē mltoꝝ in dño est aīa vna et corp⁹ vnū. Tertia est votiua qñ aīa cū deo hz p oīa ɔformitatē et vot̄ ei⁹ adherens vn⁹ spūs est cum eo. Quarta dignatiua q̄ lim⁹ nr̄ a dei verbo est assumpt⁹ ad psone diuīe vnitatē. Unitas supernaturalis et ḡtuita ɔsubstātialis ē vnitas trinitatis. quā q̄dē vnitatē oportet esse solaz et singularē vt in ea sit stat⁹ et quies omniuz vnitatū. Ex p̄dict̄ p̄z q̄ totalitas ꝛ pfectio debet̄ vnitati. vt vult Arist. v. phi. Qd̄ ei totū. i. pfectū nō est nō dr̄ vnū vniuersal'r vt di. idē. Sūt aūt vnū numero q̄ꝝ materia est vna. sed forma sūt vnū q̄ꝝ vltima pfectio est vna et totalis. Unū genere q̄ꝝ forma p̄dicamēti est vna. vnitas aūt q̄ est pncipiū nūeroꝝ nō ē vna materia sz nūero. vt di. Arist. ibidē. Et est res simplicissima q̄ pmo subsistu ꝛ p illā oēs alie. In oīmibꝫ generibꝫ vnū ē pncipiuz qd est i illis pticulare vt in coloribꝫ est albedo. ꝛ i neumatibꝫ ton⁹ siue son⁹. ꝛc̄. vt dr̄. x. li. meth. c. iij. et ideo vnitas nūeralis a q̄ orit̄ et ad quā resoluit̄ oīs nūer⁹ diuise vnitat̄ est ex p̄ssiua sil'itudo ꝛ figura. Nā vt dr̄. xij. meth. ca. iij. pmū in genere sube et indiuisibile est motor pm⁹ etern⁹. s. de⁹ absolut̄⁹ ab oīm materia q̄ nō solū est pncipiū pmū i ātq; motor. sz ātq; forma et finis et act⁹ vltim⁹ ei non admisce̅t potētia omino rē. Unī ab ipo do vno in suba pcedit oīmis creatura effectiue et exemplariter. sicut sub vnitate pcedit oīs nomer⁹ originaliter. et ad ipum velut ad finem oīmia referunt̄. sicut ad vnitatē pmā omnes numeri resoluunt̄ vt idem sit finis omniū q̄ est pncipiū de⁹ qui est benedict⁹ in secula seculoꝝ.

De binario. Ca. CXV

D unitatē aūt addita vnitate dualitas pcreat̄ q̄ post vnitatē oīm numeroꝝ p̄cipuū ꝛ secūdariū tenet locum fm Isi. et h̄ numer⁹ q̄ binari⁹ dr̄ ꝛ ab aliq̄bꝫ infamis dr̄. q2 ab vnitate p binariū sepamur. vñ nota dr̄ esse diuisionis. sz vt di. Aug. i. vj. musice. Si vituperabilis est q2 ab vnitate pmo recedit. laudabilis est q2 ab vnitate cū ēna ternario appropinquat ꝛ accedit.

De ternario Ca. CXVI

Ternari⁹ est numer⁹ ex vnitat̄ additione ad binariū generat⁹. ꝛ est ternarius int̄ numeros sacratissim⁹. q2 in ipo tot⁹ trinitat̄ vestigiū inuenit̄. q2 sic p'ria vnitas pmi pncipij repn̄sentat vnitatē sic ternari⁹ psonaꝝ in deo exp̄mit trinitatē filij. scz a p̄re generatōez ꝛ spūssancti a p̄re p filium pcessionabilitatez. In ternario siq̄dē adbibuit Aristo. magnificare deū sublimē et gloriosū. vt dr̄ in li. de celo ꝛ mūdo. c. ij. nā btāz trinitatē clamat ꝛ p̄dicat q̄libz creat̄a q̄ fctā est a deo trino ꝛ vno in nūero pōdere ꝛ mensura. vt dr̄ li. sap. xj.

De numero quaternario. Capitulum. CXVII

Ex additione vnitatis ad ternarium q̄ternari⁹ surgit. q̄ ꝛ a figura q̄drata nomē sumpsit. vt di. Isi. forma aūt

quadrāgula maxie stabilis est atq3 firma. et idō maxie stabilitatē signat vniuersalis ec/clesie et firmitatē fidelis aīe tam in v̄tute q̄3 in sciencia ꝛ doctrina q̄ compꝛhendit cū om nibꝫ sanctis q̄ sit lōgitudo latitudo sublimi/tas et ꝓfunditas.

De numero quinario
Capl'm. CXVIII.

e X additione aūt vnitatis ad quaternariū surgit secund⁹ numer⁹ impar scʒ quinarius q̄ inter impares in binario distans a ternario est secund⁹. et illos ideo sepe designat q̄ ad trinitatis fidem doctrinā ꝛ sciaʒ supaddūt. et tn̄ q̄uis instructi sint ꝑ fidē et ꝑ legē nihilomin⁹ tn̄ q̄nq3 fatuis v̄ginibꝫ ꝛ q̄nq3 iuga boum emētibꝫ ꝯpant q̄ꝛ in q̄nq3 carnaliū sensuū voluptatibꝫ adhuc detinent.

De senario.
Capl'um. CXIX.

e X additione quoq3 vnitatis ad q̄narium crescit senarius q̄ ꝑm⁹ numer⁹ est ꝑfect⁹ q̄ ex ꝑtibꝫ suis aliq̄tiens sił aggregatis reddit eandē summā qđ in monadibꝫ nūeris nō inuenit nisi in senario. nec ī decadibꝫ nisi in. xxviij. et idō di. Boe. li. j. ca. xviij. q2 senari⁹ est numer⁹ emulator v̄tutꝫ. q2 nec supfluę ꝓgredit nec diminute remittit. sʒ inter equales ꝑtes tenet mediū nō habēs supfluum neq3 diminutū. Nā senari⁹ ꝯtinet in se ꝑtē sui mediā. scʒ ternariū. et tertiam. s. binariū. et sextā scʒ vnitatē. ser aūt vnitates faciunt senariū. et duo ternarij senarium. et tres binarij eundem reddūt numeꝝ. et ideo iste numerus ꝑfectōeʒ grē et v̄tutū signat in scriptura.

De septenario
Capl'm. CXX.

s Eptenari⁹ quidē q̄ ex additione vnitatis ad senariū et inter impares est terti⁹ supexcrescentiaʒ grē designat septiformis q̄ sꝑ crescit ꝛ ꝓficit in tenētibꝫ fidem beatissime trinitatis.

De octonario Ca. CXXI

o Ctonari⁹ aūt q̄ crescit ꝑ additionez vnitatis ad septenarium componit ex duabꝫ partibꝫ equalibꝫ. s. ex duabꝫ quaternarijs vel ex duobꝫ imparibꝫ inequalibꝫ. s. ex q̄nario ꝛ ternario signat supadditionē beatitudinis ꝛ grē in patria. q̄ succedit illis q̄ habuerūt septiformē grāʒ h̄ in via. vbi paritati meritoꝝ respondebit paritas ꝑmiorum. et imparitati tormentoꝝ ꝛ afflictionū imparitas gaudioꝝ ꝑticulariū ꝯsolationū. Nā gaudiū martiꝝ alijs paribꝫ excedit gaudiū ꝯfessoꝝ. et v̄ginū ꝯiugatoꝝ. vt stella differt a stella in claritate. j. Corinth. xv. et idō ꝓpt inequalia merita et gaudia diuerse ꝛ dispares dicunt in domo p̄ris luminū māsiones Joh̄ xv.

De nouenario Ca. CXXII.

n Ouenari⁹ āt q̄ crescit ꝑ additōeʒ vnitatis ad octonariū. et ꝯponit ex triplici ternario ꝛ īmediati⁹ sebʒ cū denario solū in vnitate differēs ab eo. statum ꝛ glīaʒ repꝛsentat triplicis hierarchie angelorū quaꝝ q̄libʒ ꝯueniens h̄ʒ ꝛ ꝯformitateʒ cū sancta trinitate et īmediati⁹ se h̄ūt ad deū ceteris creaturis.

De denario Ca. CXXIII.

d Enari⁹ āt q̄ ꝑ supexcrescentiam vnitatis excedit nouenariū est limes et termin⁹ oīm simpliciū nūeroꝝ. Primū āt oīm cōpositoꝝ repꝛsentat merito ip̄m christū deū q̄ est alpha et o. finis. s. et ꝑncipium. nō solū creaturaꝝ ꝑncipiū simpliciū veꝝ felicitas ꝛ beatificatio est hoim ꝛ angeloꝝ. Denari⁹ itaq3 numer⁹ est ꝑm⁹ limes numeralis sine cui⁹ additione vel replicatione vlteri⁹ numer⁹ nō ascēdit. q̄ decies in se ductus numerū reddit ꝑfectū. s. centenariuʒ q̄ de leua trāsit in dexterā vt di. Beda. Ex iaʒ dictis pʒ q2 nūeroꝝ alius est digit⁹ alius articulus. alius composit⁹. digitus continet numeros simplices ab vno vsq3 ad decē. Articulus continet decem et reliquos denarios. Compositus amplectit digitum et articulū. vt. xj. xij. xiij. et sic de alijs vsq3 ad. xx. q̄ ē secundus articulus sic. xxx. et. xl. ꝛ sic d̄ alijs vsq3 ad centū et decies centū reddunt. M. In quo patet dignitas denarij sine cui⁹ replicatōe ad millenariuʒ nō ꝑuenitur. Recipit autem numer⁹ q̄ntitatem et aceru⁹ ex vnitatibꝫ ꝓfusus multiplicē diuisionē. Numeroꝝ ali⁹ par ali⁹ impar. Numer⁹ par est qui ī duas partes equales diuidi potest. vt. ij. iiij. vj. viij. Impar numerus est q̄ equis partibꝫ diuidi nō potest vno vel deficiente vł superabundante. vt. iij. v. vij. et reliqui. vt di. Ysi. Par aūt numerus sic diuidit. quia alius est pariter par. alius pariter impar. alius impariter par. et impariter impar. Pariter par numerus est q̄ ꝑm parem nūeꝝ pariter diuiditur q̄usq3 ad indiuisibilē ꝑueniat vnitatem.

Verbi gra. xliiii. hz medietatem. xxii. h aute xxi. et iste. viii. octo ac. iiii. et h binariu. s. ii. bi nariusaut vnitate hz q indiuisibil et singularis est. Pariter impar est numerus q i equas par tes recipit diuisione sed ptes eius remanet indiuisibiles vt. vi. x. xiiii. xviii. xxx. l. mox eni vt tales numeros diuiseris incurres nuez que diuidere no poteris in equas ptes. Im pariter par numerus est cuius ptes equaliter di uidi pnt sz vsq ad vnitate no ptigut vt. xxiiii bi immediate diuisi. xii. faciut. rursus i alia medietate z. vi. deinde in aliam medietatem iii. sz vlterios cessat diuisio et in neutr termi nus indiuisibilis ante vnitatem Impariter impar est q ab impari nuero impariter nu meraf. vt. xxv. et xlix. q diuisi vt impares nu meri ab imparib z parib diuidunf. vt septi es. vii. faciut. xlix. et qnquies. v. xxv. Ite pa rium numeroz alq dicunf supflui alq dimi nuti. Supflui sunt quoz ptes simul ducte ple nitudine sua excedunt. vtputa duodenarius habet eni ptes qnq. duodecima qd est vnu. sexta duo quartam qd tria. tertia qd qtuor dimidia qd sex. vnum eni duo et tres et qtu or et sex simul ducta. xvi. faciut z longe duo denarium excedunt. sicut z alq similes plu rimi.

De numero diminuto
Capl'm. CXXIIII

D Iminuti sut numeri q partib suis computatis minore summa efficiut vtputa denarius cuius ptes sunt tres. decima qd est vnu. qnta qd est duo. dimidia qd est qnq. vnu eni et duo et qnq simul du cta octonariu faciut denario longe minore. Similiter bis est octonarius et alq plurimi qui in ptes redacti infra psistunt. Perfectus numerus qui suis partib adimplef. vt sena rius hz tres ptes. scz sexta tertia et dimidia. sex eni sunt vna tertia. ii. et dimidia. s. tres. et he partes in summa ducte. scz. i. q. et. iii. sena rium pficiut et psumant. Sut aut perfecti numeri intra denariu sex. infra centenarius xxviii. ifra millenariu. cxxviii. et infra. x. M. cccc. xcvi. et hi numeri pfecti semp in. vi. vel viii. terminanf. et h alternatim. vt dicit Boe. Perfectos aut numeros raro inueni es de facili numerabiles. qz vt dicit ide pau ci sunt nimis pstanti ordine pcreati. supflui aut et diminuti sunt multi z inordinate di spositi et nullo certo fine generati. Impares aut numeri sic diuidunf. Alq sut simplices alq compositi. alq mediocres. Simplices sunt q nullam alia partem hnt nisi sola vni tatem vt ternarius solam tertiam. z qnarius so lam qntam. z septenarius solam septimaz. his eni vna ps sola est. Et copositi sut q no sola vnitate metiunf sz etia alieno numero pro creanf. vt. ix. et. xv. et. xxi. z. xxv. Dicinf ei ter trini. z septies trini. z ter qni. z qnquies qni Mediocres nueri q quoda mo simplices z incopositi esse videf. Alio vo mo copositi. vt vbi gra. ix. xxv. Nouenarius eni du no pparatus fuerit pmus est et incopositus. quia no habet numez comunem nisi solum monadicum. Ad. xv. vero comparatus. secundus est z in compositus. quia in illis comunis est nume rus pter monadicu. id est. ternarius numerus qui nouenarium consumant. vt ter trini. xv et ter quini.

De secuda diuisione totius numeri.
Capl'm. CXXV

A Lio mo diuidunf nueri. qz ois nu merus aut psideraf p se aut p alium Per se est numerus q sine relatione aliqua dr. vt. iii. iiii. v. vi. et consimiles. Ad aliud est numerus q relatoe ad alios copa ratur. vbi gra. iiii. ad. ii. dum eni qternarius ad binariu compatus fuerit duplex dr z mul tiplex. similiter. vi. ad. iii. z. viii. ad. iiii. z. x. ad v. Ite z tres ad vnu triplex. sex ad duo z no uem ad tria. Equales aut numeri dicuntur qui fm quantitate sunt equales. vt. ii. ad. ii. et. iii. ad. iii. z. x. ad. x. c. ad. c. Inequales qui ad inuicem inequalitate demonstrat. vt. iii. ad duo. et. iiii. ad. iii. zc. z vniuersaliter qua do maior minori et minor maiori compaf. dr inequalis. Maior numerus est qui ha bet in se illum minorem numez ad quez co paratur et parum plus vt quinarius habet in se ternariu numeru et eius alias partes du as. et sic de alqs. Minor numerus est q co tinetur a maiore ad quem comparatur cu aliqua parte sua. vt ternarius ad quinariu continetur ab eo cum duabus partib suis. Multiplex numerus est qui habet in se mi norem numeru bis aut ter aut quater aut multipliciter. vt duo ad vnum dum compa rati fuerint duplr e. tres ad vnu triplr. qtu or ad quadruplicit. z sic de alqs. Econtra submultiplex numerus est qui intra multi plicem numez multipliciter continetur. vt vnus a duob bis continef. a trib ter. a qtu or quater. a qnq quinquies. et sic de alqs.

Superparticularis numerus est dū fortior cōtinet in se inferiorē nūerū ad quē compatur silr et vnā ptē eius. vt verbi grā ternarius ad binariū compatus ptinet in se duo et aliū vnū q est media ps duoꝝ. silr q̄tuor ad tres cōparati ptinēt in se tres ⁊ aliū vnū q est tertia ps triū. sic qnqꝫ ad q̄tuor. ptinēt q̄ternarium et aliū vnū q est q̄rta ps q̄ternarij. ⁊ sic d alijs. Superpartiēs nūerus est q inferiorē nūerū totū ptinet ⁊ sup h alteras eius ptes duas aut tres aut q̄tuor aut qnqꝫ aut alias. verbi grā qnqꝫ compati ad tria. hꝫ qnarius ternariū et sup h duas ptes eius. s. duo. Sed ad q̄tuor cōparati hñt in se q̄tuor et alias ptes eius. s. duo. Silr. ix. ad qnqꝫ compati hñt i se qnqꝫ et alias eius ptes. s. iiij. Subsuppartiēs nūerus est q ptinet sub nūero suppartiēti cū aliqbꝫ ptibꝫ suis duabꝫ aut tribꝫ aut pluribus suis Verbi grā. tria ptinēt a qnqꝫ cū alijs duabus ptibꝫ suis. ⁊ qnqꝫ a. ix. cū alijs ptibꝫ suis ⁊ sic de alijs. Subsupparticularis numerus ē q ptinet in inferiori nūero cū aliq pte sua vt media aut tertia aut q̄rta aut qnta. Verbi grā. duo ad tria. tria ad q̄tuor. ⁊ quatuor ad qnqꝫ. ⁊ sic de alijs. Multiplex subparticularis nūerus est q cōpatus ad inferiorē nūerū ptinet in se totū inferiorē nūerū multiplicit cū aliq pte eius Verbi grā. qnarius cōpatus binariū in se ptinet bis binos. i. q̄tuor ⁊ vnā ptem eius Et. ix. cōpati ad q̄tuor ptinēt in se duos quaternarios ⁊ vnitatē q nonenarij est ps vna. Submultiplex supparticularis numerus est q compatus ad inferiorē sibi nūerū cōtinet eū multipliciter cū aliqs ptibꝫ eius vt octonarius cōpatus ad ternariū ptinet in se bis triū cū alijs ptibꝫ eius. Silr. xiiij. ad. xij. cōpati ptinēt in se bis senos. scꝫ. xij cū alijs ptibꝫ eius. Sic. xvij. ad vij. sic. xxij ad. ix. ptinēt in se bis nonē cū alijs tribꝫ ptibꝫ suis. Submultiplex superpartiēs nūerus est q ad fortiorē sibi cōpatus ptinet ab eo multiplicit cū aliqbꝫ ptibꝫ suis. vt tria cōpata ad octo ptinent bis cū duabꝫ ptibus suis. Silr q̄tuor ad. xj. cōpati ptinēt bis cū tribꝫ ptibꝫ suis. vt di. Isi.

De tertia diuisione totius numeri.
Capitulum CXXVI

Tertio mō diuidunt nūeri fm Isid. Nūeri aut sūt discreti aut ptinentes Discretus nūerus est q discretis monadibus ptinet. vt verbi grā. iij. iiij. v. vj. ⁊c. Continēs vo nūerus est q piūctis monadibꝫ ptinetur. vt ternarius nūerus in magnitudine intelligat. Et diuidit h nūerus in linealē et in supficialē et i solidū Est aūt linealis q incipiēs a monade linealit scribit vsqꝫ ad infinitū. Unde alpha describit p designatōe lineaꝝ. qr hec lfa vnitatē signat apud grecos Superficialis numerus est ita q non solū in lōgitudine sed in latitudine ptinet. vt trigonus tetragonus seu quadragonus pentagonus vl circularis. et ceteri qui semp in plano pedetd est. in supficie ptinent Et ideo figure sūt hec ponende pro exemplo nam trigonus numerus taliter ordinatur Quadratus vero numerus est ita et tetragonus dr. Pentagonus siue qnquanculus est ita circularis numerus est ita Spericus vero numerus est et circularis qn circulato numero a se multiplicato surgit et in se conuertitur. Verbi grā. quinquies qnt qnquies hic circulus dum in seipm multiplicatus fuerit in seipm circulariter redit ⁊ speram facit. quia qnquies. xxv. faciūt generaliter. cxxv. Solidus vero numerus est qui lōgitudine altitudine. latitudine continetur.

Naturam numeralem et numeroꝝ multiplicem diuisionem simplicibꝫ ꝓposui simpliciter intuendā. prout pꝫ in verbis bti Isi. cuius verba p oīa sunt secutus. Ex quibꝫ pꝫ manifesteqꝫ sub numeroꝝ diuersitate diuersimode latent misteria diuersaꝝ intelligentiaꝝ in canone scripture diuinit aspirate. et ideo di. Boe. li. j. ca. j. scientia numerorū maturie est inter mathematicas scientias a sapientibꝫ attendenda. qr de omnibꝫ natura existentibꝫ de quibꝫ hꝫ disserere phia preualet p oībꝫ arismetrica disciplina. quia sine numero nec lfa lre piungit. nec sillaba sillabe recto ordine copulat. Sic nec subiectū a predicabili discernit nec a pclusio ne in sillogisticis int pma media et vltima distinguitur. vbi pmi secūdi et vltimi siue tertij ratio nō habet. et ideo vt di. Boe. oēs scias pcedit scientia numeralis. qr sine ternario nō subsistit triangulus nec sine quaternario tetragonus siue q̄drangulus. ⁊ sic de ceteris. Sic etiā in musicis est videre. qr musica est modulatio nūeroꝝ noibꝫ ānotata. vt dicit idē Boe. vtꝫ i dyatesseron i dyapente ⁊ dyapason. et in alijs cōsonantijs musicis q sine numero pcedente nō denomiant. sicut nec astroꝝ cursus nec ortus sydeꝝ vl occasus. nec temporꝫ nob pateret varietas vl successus si nō nūerali adiutorio regeremur. Quia etiaꝫ

creata rõne nũerali sũt formata. vt dicit idez. Et etiã rõis nũeral' fuit exẽplaritas i aĩo cõ ditoris. Unñ sub certitudie nũeri creati sunt z distícti tres trini ordĩes ãgeloꝝ sub septena rio z ternario distĩguũt' ꝟtutes z potẽtie om niũ rõnaliũ z spũaliũ aĩoꝝ. Uirtute z sciã nũerali colligũt' demra z vt ita dicã. nũeroꝝ ꝯiũctõe fũgũt' vniuersa tã spũalia ꝙ corpa‐ lia. tã celestia ꝙ t'rena. nec hñt nũeri ꝯposi‐ tionẽ int' se z ꝓportionẽ ex alijs ꝙ ex seipis vt di. hoc. Nã i sũba nũeroꝝ iueniũt' par z ipar ex ꝗbꝫ ꝯstat oĩs nũer⁹ q̃ diuĩa q̃dã potẽtia cũ disparia sint z ꝯrĩa tñ ex vna genita. s. ex mo nade oriunt' z ĩ vnã ꝯpositõz z ĩ ꝓportõis sĩli tudinẽ sine medio ꝯiũgũt'. Unñ ꝓz ꝙ oĩs nu‐ mer⁹ sub ipari vl' sub pari ꝯphẽdit'. Est aũt par nũer⁹ q̃ pt in duo eq̃lia diuidi vnitate ñ interueniẽte. Impar ꝟo ẽ q̃ nõ pt diuidi in duo eq̃lia vnitate intercedẽte vel ſm pictago re disciplinã. Par nũer⁹ ẽ q̃ pt sub eadẽ diui sione diuidi in mĩma z maxĩa. mĩma q̃dẽ q̃n titate. i. diuisiõe. maxĩa ãt spacio z magnitu‐ dine vt si diuidas L in L. et L maxĩm spa‐ ciũ est. L mĩma ꝟo q̃ntitas. i. diuisio. nõ eñ diuisĩ ẽ nisi semel z nulla pt fieri mĩor diui sio ꝙ ĩ duas ptes. Nã q̃nto aliq̃s par nũer⁹ ĩ pl'es ptes diuidit'. tãto magnitudo pl⁹ mi‐ nuit'. vtz ĩ arbore secta i pl'es ptes. sz nũer⁹ di uisionis siue q̃ntitas mĩtitudĩs pl⁹ augetur. cui⁹ rõ ẽ vt di. idẽ. ꝙ magnitudo pt minui et diuidi ĩ infinitũ. sz nũer⁹ crescit z ꝓgredit' in infinitũ. Et iõ par' nũeri diuisio ẽ ſm mag nitudinẽ maxĩa. sz ſm q̃ntitatẽ discretã mĩ‐ ma. Impar ꝟo nũer⁹ est c⁹ nũeral' diuisio est in duas ptes vel pticulas ineq̃les. Par aũt nũer⁹ q̃ñq3 diuidit' in duas ptes eq̃les z q̃ñz ineq̃les. q̃ñ ꝟo in ptes diuidit' eq̃les si vna ps diuisiõis ẽ par z reliq̃ erit par. vt q̃ñ. viij. di‐ uidũt' in. iiij. z. iiij. et. xij. ĩ. vj. z. vj. z sic d' alijs Si ꝟo vna ps diuisionis eq̃lis fuerit ĩpar z reliq̃ necessario erit ĩpar. vt q̃ñ. vj. diuidũt' ĩ iij. z iij. z decẽ ĩ. v. z. v. z. xiiij. ĩ. vij. z. vij. Unñ ĩ eq̃li diuisiõe nec paritas ĩparitati. nec pari‐ tati ĩparitas admiscet' ꝑterꝙ solũ ĩ binario q̃ ꝑnceps paritat' ẽ z nõ recipit ineq̃lẽ diui‐ sionẽ. q2 ꝯstat ex dupliei vnitate et ex prima duoꝝ paritate. Q̃ñ ꝟo par nũer⁹ diuidit' in ptes ineq̃les. si vna ps diuisiõis ẽ par z reliq̃ erit par. vt si diuidat' denari⁹ ĩ. viij. z ĩ ij. vl' ĩ vj. et ĩ. iiij. Et sic q̃ñ. vj. diuidũt' ĩ. iiij. z ĩ. ij. et viij. ĩ. vj. z ĩ. ij. zc Et si vna ps diuisiõis fuerit ĩpar alia p neccãrio erit ĩpar. vt si diuidat'

denari⁹ ĩ. iij. z. vij. et. viij. ĩ. iij. z ĩ. v. z sic d' alijs Nec3 vnq̃ꝫ fieri pt vt si vna ps diuisiõis par fuerit. alia ĩpar valeat ĩueniri. aut cũ vna sit ĩpar alia par possit ĩtelligi. Impar ãt nũer⁹ sp diuidit' p ptes ineq̃les z sp vna ps diuisio nis paritati altã ĩparitati deputat'. vt. vij. si diuidas ĩ tria z. iiij alta portio par altera i‐ par inuenit'. Et h general'r ĩ oĩbꝫ ĩparibꝫ iue nit'. Est aũt vnitas genitrix oĩs pl'alitat' z cã ĩparitat' z paritat'. nã si ĩpari addider' vnita tẽ necc̃ario parẽ nũeꝝ generabit. z si de pari‐ tate vnitatẽ dẽpser'. mox ĩparẽ nũeꝝ pcreab Oĩm etiã3 nũeroꝝ circa se positoꝝ et naĩali dispositõe sibĩnuicẽ ꝯiunctoꝝ medietas est vnitas Uerbi grã. si dicat'. j ij. iij. vnitas ad‐ dita binario fac binariũ int' vnũ z duo esse mediũ. Itẽ si dicat'. j. ij. iiij. vnitas addita bi nario fac ternariũ esse mediũ int' binariũ z q̃ternariũ. Sil'r si dicat'. iij. iiij. v. vnitas ad dita ternario fac q̃ternariũ int'. iij. z. v. eẽ me diũ. z sic d' alijs ascẽdẽdo ꝓcedẽdũ ẽ. De pti b⁹ ãt z spẽbꝫ nũeri paris pit' z ipar' supdictũ ẽ. Istoꝝ ãt nũeroꝝ singlas ꝑcreatões ꝓpor‐ tiones ꝯueniẽtias z differẽtias ꝓseq̃ essz lon gũ. ideo de nũeroꝝ ꝓprietatibꝫ h sufficiant. Hoc solũ aũt sciam⁹ ꝙ mediũ inuenire ĩ nu meris difficile ẽ. vt di. Isi. q2 nũeros esse ĩfi nitos certissimũ est. q2 q̃ntũcũq3 aliquẽ pro traxeris z finẽ faciendũ putauer' p additio‐ nis vnitatẽ totũ nũeꝝ parẽ vl' imparẽ ꝓlõga bis Rationẽ aũt z ꝓprietatẽ medij nũeralis sic aduertere poteris. ꝑmo ꝯiũge extrema z diuide z inuenies mediũ. ꝟbi grã. pone pro extremis. vj. z. xj. sil' iũge xvij ptire eq̃liter z erũt. ix. z est anologicũ in arismetrica vt me‐ di⁹ nũer⁹ q̃t monadibꝫ supat ꝑmũ totidẽ su‐ perat' ab extremo. supat eñ nouẽ sex in tribꝫ monadibꝫ et totidem ab vndecim nouena‐ rius superat' vt di. Isi. li. iij. vñ supet⁹ posi‐ ta sunt excerpta.

De mensura et pondere

Capl'm. CXXXVII

m

Ensure autem et pondera sepissime locũ obtinent in scripturis. quoruz rationes et ꝓprietates ortũ habent a geometrica disciplina. Naz vt dicit Isidor⁹ li. iij. Geometria est mensurandi sciã q̃ con‐ tinet in se lineamenta et spacia siue internal la figuras et magnitudines z in figuris nu‐ meros ac dimensiones. vtz in circulis trian gulis q̃drangulis pentagonis et alijs infi‐ nitis. de quibꝫ omnibꝫ non est p̃ntis negocij

multa diffinire sz pauca tāgere ꝓpter simplices. de qbus fac̄ Isid. mētionē dicēs sic Geometr ē qdripcita ē dimēsio ī planū. ī magnitudinē numeralē. ī magnitudinē rōnalē ꝛ ī solidas figuras. Plane figure sunt q̄ lōgitudine ꝛ latitudie ꝯtinēt q̄ sunt iuxta platonē nūero quqz. Numeral' magnitudo est q̄ diuidi pt fm nūeros q̄ in arismetica edocēt. Magnitudīes rōnales sūt q̄ꝛ mēsurā scire possum⁹ ꝑ iudiciū rōis. sic irrationales q̄rū mēsure q̄ntitas cognita non habet. Figure aūt solide sunt q̄ lōgitudine. latitudine. ꝛ altitudine ꝯtinēt. vt ē cub⁹. Sūt aūt plane figure plēs spēs. vt dic̄ idē. q̄ꝛ pma plano pede est circul⁹ q̄ vocat circūducta. in cui⁹ medio pūct⁹ est quo cūcta ꝯuergūt ꝛ punctū illum geometrici cētrū vocāt plano pede. ita

Quadrilatera figura est in plano quadrata. que sub quatuor rectis lineis iacz ita

Dyacratecongramanon figura ē plana ita Orthogoniū. i. rectangulū figura plana ē. i. triangul⁹ ꝛ hz angulū rectum ita

Disopleros figura ē plana ꝛ recta subter in solidū ꝯstituta ita Spera ē figura in rotundū formata q̄ in cūctis ptibus ī solidū est equal' ita Cub⁹ est figura ꝓpria solida q̄ in magnitudīe latitudine ꝛ lōgitudine cōtinet in solidū. Chilindr⁹ est figura q̄drata hñs sup̄ius semicirculum ita.

Conon est figura q̄ ab amplo ī angustū finit ita Piramis est figura que ad modū ignis ab āplo in acutū ꝯsurgit ita

Uerū aūt h̄ disciplina ꝑmo pūcto cui⁹ pars nulla ē. Int̄ oia q̄ mēsurant pūt est minimum dimēsione tn̄ maximū potestatiue q̄ꝛ oīm linearū ē pncipiū ꝛ q̄ oēs incipiūt ꝛ ꝓgrediūt ꝛ in qua oīa finiunt. Scdo vero linea q̄ est recta lōgitudo sine latitudine cuius extrem iacet in suis pūctis q̄ꝛ a pūcto incipit ꝛ in pūcto finit. Suꝑficies vero est longitudo cū latitudine. Spissitudo āt hz trinā dimēsionē scz latū longū ꝛ ꝓfundū siue altū. Ex istis tribus dimēsionibus ꝯsistit oīe corp⁹ s. ex lōgo. lato ꝛ ꝓfundo. ꝛ ex his tribus ꝯtingit oīm corpulent. i. subam h̄re pōd⁹. numerū. ꝛ mēsurā poteris aūt fm artē numerādi mediū geometricū inuenire. nā ei⁹ extrema m'tiplicata tm̄ faciūt q̄tū ꝛ media duplicata Uerbi grā vj. ꝛ. ix. faciūt septuagesies dipondi⁹. media vero. s. viij. ꝛ xij. multiplicata tm̄ faciūt. vt dic̄ Isi. li. iij. Circul⁹ itaqz ē linea a pūcto vsqz ad punctū ꝛ centrū i eq̄s spacijs circūducta

Est aūt circul⁹ figura simplicissima capacissima ab oi angulositate remotissima exteri⁹ caca. interi⁹ ꝯuexa. motui aptissima. ꝛ suo lineā ꝯgrua. cui⁹ circūferētia a suo pūctuali cētro ē remotissima int̄ oēs figuras pfectissima. Oēs figuras ꝛ figurabilia ambiēs oīa potestatiue īra se ꝯtinēs ꝛ a nullo extra se pter q̄ a se est ꝯtēta. vt pz i circulo celi qui ambit oīa ꝛ nō ambit. ꝯtinet oīa ꝛ nō ab alio extrinsec⁹ ꝯtinet. vt dic̄ Isi. sic infra. x. est oīs numer⁹. ita infra circulū oīm figurarū claudit ambit⁹ ita Et vt breuit' dicā circuli pfectōz ꝛ rōz circularē q̄dā naturali emulatōe oīa mirabilit' imitāt. nā circularē formā ī celū sibi vēdicat ꝛ motū. Sic planetarū orbes i se circularit' reflectūt. Sic siderum cursus ānorū mēsiū ꝛ diuersorū tpm anfractus a se incipe ꝛ i se redire ꝯtinue ꝯcernūt. Sic elemēta īuicē agūt ꝛ patiūt ꝛ q̄ ꝑ corruptionē deficere videt ꝑ generatōz iterū reuertunt. Sic ꝛ ꝯtinui maris flu⁹ ꝛ i efflu⁹ fluunt ꝛ refluūt ꝛ cū defecerunt iterū oriūt. sic herbe ꝛ arbusta fruct⁹ ꝛ semia vice recipca a se exeūt ꝛ ī se ꝯuertūt. Sic celestes spūs a deo exeūt ꝑ creatōz ꝛ i deū mouēt ꝑ affectionē. a deo emittūt ꝑ formatōz ꝛ ad deū reuertunt ꝑ grāꝝ actōz. Sic ꝛ aīa rōnal' ab Aristo cōparat circulo rōe sue pfectōis ꝛ capacitatis oīz ei figurarū ysoperimetrarū. i. eq̄les ambitus hñtiū maior est circul⁹. ꝛ iō tot⁹ mūdus spericā hz formā. q̄ ad h̄ creat⁹ est. vt eā capiat aīa ꝑ intellectū. Uniuersitat' etiā ꝯditor scz de⁹ i circulo designat. nā vt dic̄ termegistus. monas monadē genuit ꝛ ī se suū reflectit ardorē. i. amorē. nā pr̄ generat ꝛ genuit ab eṫno filiū. ꝛ ꝑ filiū spirat spūm scm̄ q̄ est ardor. i. amor vtriusqz atqz nex⁹. naz de⁹ pr̄ ab eterno se ītelligit pfecte ꝛ itelligendo pfecte se diligit. q̄ dilectio vltra se ad aliō nō extendit. sz pot⁹ ad ītelligentē ꝛ intellectū. i. prēz ꝛ filiū a q̄bus pcedit ipa dilectō ad modū circuli se reflectit. Unī idē est de⁹ ī essentia pr̄ intelligēs ꝛ intelligēdo filiū gignēs. ꝛ filius a patre genit⁹ ꝛ ītellect⁹ ꝛ amor a prē ꝑ filiū pcedens ꝛ i vtrūqz se reflectes scz spūs sanct⁹. Ex q̄ patet ꝙ pfectio est ī diuinis ꝑsonis q̄ꝛ earū pluralitas trinitat' numerū n̄ excedit ideo etiā secūdus ꝑhus interrogat⁹. q̄d est deus. sic rūdit. De⁹ in q̄t est intellectual' circulus cui⁹ centrū vbiqz est. circūferētia vero nusq̄. Ex quo patet ꝙ ratio circuli relucet in qualibet creatura

De figura triâguli Ca. CXXVIII

t Riangul⁹ ē figura hñs tres âgulos eq̄les duob⁹ rectis. q̄d aūt sit âgul⁹ rect⁹ al's determinat. Cōpat āt aīa vegetabil' q̄ habet tres potētias i se. s. generatiuā. nutritiuā. z augmētatiuā. triangulo q̄ pm⁹ est oīm figurap̄ geometricap̄. q̄a aīa vegetabilis est pꝛioꝛ oīm aīap̄ hñs in se ternariū potētiap̄. Est āt triangul⁹ int̄ figuras angulares pm⁹. qꝛ solidā hñs lōgitudinē. altitudinē z latitudinē. z iō oīs figura hñs pl'es angulos vt tetragon⁹. i. q̄drāgul⁹. pētagon⁹ zc̄ tot i se ꝯcludit triāgulos q̄t lineę ab âgulo in angulū ptrahūt̄. vt pz i quadrāgulo q̄ duos ꝯtinet triāgulos si ab vno angulo ad aliū âgulū oppositū linea reducat̄. vt h̄ z si ab alio angulo alia linea ad oppositū ptrahat̄ q̄ttuoꝛ angulos ꝯtinebit. vt h̄ z sic in oīb⁹ figuris alijs totidē diuidūt triāguli q̄t ipam figurā angulos hr̄e ꝯtingit. vt quadrangul⁹ q̄ttuoꝛ deductis lineis triāgulos q̄ttuoꝛ ꝯtinebit z pētagon⁹. v. z exagonus. vj. z eptagon⁹. vij. z sic de alijs. vt dicit Boe. li. ij. arismetrice. ca. vj. Atuero triāgula figura sic p angulos diuisa in alias figuras nō resoluit̄ nisi i seipam. i tres eni angulos diuidit̄. vt pz h̄ Adeo ei est h̄ figura latitudiā pnceps vt cetere supficies i hāc resoluant̄. ipa v̄o q̄m nullis est pncipijs obnoxia nec ab alia latitudine sumpsit initiū in seipa in soluit̄. vt dic̄ idē ibidē. Nulla aūt pt excogitari figura angularis q̄ nō hz ortū z pncipiū a triangulo. nā triangul⁹ oīm aliarū formap̄ z figurap̄ est pncipiū z elemētū z h̄ pz in numeris. Nā q̄ternari⁹ nascit̄ a ternario q̄ triangul⁹ est siue trigon⁹. z ex vno q̄ potestate trigon⁹ est generat̄. Nā hāc dignitatē hz vnitas q̄ mater est oīm numerop̄ vt in se vim obtineat nō actu sz potestate oīm numerop̄ q̄ ab ipa generāt̄. vt dic̄ idē Boe. li. ij. c. xviij. sic z pētagon⁹ ex q̄ternario sup se posito z vnitate q̄ vicē supplet triāguli generat̄. z sic de oīb⁹ alijs numeralib⁹ figura pt ostēdi. qꝛ sp ex figura triāgula q̄lib; numerus generat̄. sic ibi i terminis Boe. determinat manifeste ponēs exēplū in tetragonis. pētagonis. exagonis. eptagonis z i alijs mlt'tis. hz z aliud singularis pꝛerat̄ figura triāgularis. qꝛ oīs alia figura sibi pt esse basis. z ex base supposita pt surgere figura triāgularis qꝛ oīs alia figura piramidal' hñs i se formā triangularē tot i se ꝯtinet triangulos quot ꝯtinet âgulos i seipa basis. Verbigrā si ponat̄ q̄drangula p base pt supsurgere figura piramidal'. tot in se ꝯtinēs triangulos q̄t in se tetragon⁹. i. q̄drangul⁹ dinoscit̄ âgulos ꝯtinere. vt pz i hac figura Silr̄ si basis fuerit pētagona piramio surgēs triangularis. v. triāgulos repūtare poterit sup̄ basim. vt pz in figura piramidali posita super basim pentagonalē Sic cē sup̄ basim exagonā pt surgere piramidal' figura sex cōtinēs triāgulos manifeste z sic de alijs. Ipa etiā figura triāguli potest piramidalis esse basis. vt dic̄ idē z in ipo triangulo piramidali triplex angul⁹ s̄m tres angl'os poterit inueniri. vt pz h̄ Mira itaq; videt̄ diuina dispositio i oīb⁹. sz potissime i numeris z figuris. de alijs aūt figuris tā numeralib⁹ q̄ geometricis. mō videt̄ supsedendū ppt difficultatē z infinitā figurap̄ diuersitatē. sed aliquap̄ ꝯsideratio maximā ꝯfert vtilitatem theologice discipline. vt pz i quadrāgulo q̄ est inter figuras z nūeros solidissim⁹. eq̄lis lateribus distinct⁹. z euāgelicā repūtans doctrinā. q̄ p. iiij. ptes orbis imobilez obtinet firitatē atq; firmā. vt dic̄ Beda sup Gen̄. Angul⁹ aūt multap̄ figurap̄ ē cōe subiectū. qꝛ oēs p̄dicte figure sub diuersitate angulorū terminat̄. Est aūt angul⁹ duap̄ lineap̄ alternus ꝯtract⁹. s̄m modū aūt ꝯtingēdi se variatur angul⁹. qꝛ nūc rect⁹ nūc obliqu⁹ vel reflex⁹ nūc acut⁹ nūc obtusus. Maxia āt firtus ꝯsistit i angulo recto qꝛ i ipo tota firt⁹ q̄ cōsistit in lineis a basi ꝯsurgētib⁹ ad angulū fortificat̄ ppt linear̄ ꝯcursum parit̄ z ꝯtactuz. vt pz in oculo q̄ oīa cōphēdit sub angulo. nā radij q̄ linealit̄ veniūt a re visa faciūt vnam piramidē. cui⁹ con⁹ est i pupilla z basis in re visa. z hi radij inangulāt̄ in cētro pupille et p angulū illuz piramidalē format̄ visus. vt dic̄ autoꝛ pspectiue. q̄re s̄ li. iij. d̄ natura visus z in li. de natura ocl'op̄. Partes itaq; oppositę int̄ se z ab inuicē sepate in angul' ꝯueniūt z parit̄ in vnū finiūt̄. Pauca itaq; d̄ natura figurap̄ z angulop̄. exēpli grā sunt h̄ dicta. vt sciam⁹ qꝛ illop̄ rō est necessaria ad diuersa mysteria diuīe pagine cognoscēda q̄ sub nūerop̄ z figurap̄ metaphoris multiformit̄ sūt velata. Nā sic circul⁹ signat aīam rōnalē z triangul⁹ aīam vegetabilē. sic q̄drangul⁹ aīam sensibilē. Nā sic q̄drangul⁹ linea ducta ab angulo vsq; ad angulū oppositū duos ꝯtinet triāgulos. sic aīa sensibil' duplicē

In se hz triangulũ potẽciarũ seu ꝯtutũ. nã aĩa sensibilis ꝑter tres potẽcias vegetabiles hz ꝯtutẽ apprehẽsiuã. ꝯcupiscibilẽ ꝛ irascibilẽ. q̃ꝛ aĩa sensibilis est vegetabilis ꝛ nõ ecõuerso. ꝛ sic de alijs figuris diuerse rõnes mystice ꝛ spũales eliciunt ꝛ spũalia corpalibꝫ adaptant Sub istis aũt figuris ꝯphendunt mẽsurarũ ꝛ põderũ rões

De mensuris corporũ mensurabilium Capitulũ. CXXXIX.

Se aũt mẽsura vt dic̃ Isi. li. xvj. ca. penl. res aliq̃ mõ suo vel tpe circumscripta Et hec est aut corpis aut tẽporis aut spacij localis. Corpis mẽsura est vt hoim seu lignorũ aliarũq; rerũ corpalium breuitas vl' lõgitudo. Omĩs ei corpꝰ dimensionẽ hz ꝓpriã ꝛ mẽsurã ꝓpriã aũt mẽsura est vocata eo q' fruges ꝛ liquores ceteraq; sicca ꝛ hũida ea metiunt vt modiꝰ. vrna. amphora ꝛ sextariꝰ. Mẽsurarũ aũt mĩma ps ẽ coclearium qd ẽ dimidia ps dragme põderãs siliquas. ix. q̃ triplicatꝰ cõcula fac. Nã cõcula dragma vna ꝛ dimidia adimplet. Liatꝰ aũt põdꝰ ꝯtinet. x. dragmarũ. qbꝫ si q̃nq; addideris d̃r oxifalꝰ Acetabulꝰ q̃rta ps est emine. xij. dragmas ꝯtinens. Cotula est emina ꝯtinẽs ciatos. vj. q̃ iõ cotula d̃r. q̃ꝛ cote greco ꝯmone incisio d̃r. ꝛ emina sextarij in duo equalia incidat ꝛ cotula noiat. Emina aũt appẽdit librã vnã q̃ geminata sextarium facit Est aũt sextariꝰ mẽsura duarũ librarũ. qbꝫ assumptis bilibris noiat. assumpiꝰ aũt q̃ter greco ꝯmone fit cenix. q̃nquies aũt ꝯplicatꝰ q̃narẽ siue gomor fac. ad hec sextũ. ꝯgium reddit. Nã ꝯgius sex metit sextarijs a q̃ sextariꝰ nomẽ sumpsit. Cõgius a cõgiẽdo. i. ꝑ augmẽtũ crescẽdo vocat. Vñ ꝛ pecunia gr̃a bñficij data ꝯgiariũ est vocata. Vnusq̃sq; eñi impator fauorem ppl'i captãs adijciebat ad mẽsurã vt ĩ donis largior videret. Cõgiarium aũt est spẽalit' mẽsura liq̃dorũ cuiꝰ rem ꝛ nomẽ sil'a romanis ĩpositũ inuenimꝰ. Metreta liq̃dorũ est mẽsura. a metron greco sic vocata. ꝛ est cõe nomẽ ad oẽs mensuras liq̃dorũ ptinẽtes. Modiꝰ est dictꝰ eo q' ex suo modo sit pfectꝰ. Est aũt mẽsura librarũ. xliij. id est sextariorũ. xxij. ꝛ iõ opationũ pfectarũ dei typꝰ est ꝛ figura. Viginti duo opa fecit deus infra opa. vj. dierũ. Nã pmo die fec̃ deꝰ. vij. scz materiã informẽ. angelos. lucẽ siue ignẽ celos supiores. aquã. terrã ꝛ aerẽ. Secũda firmamẽtũ sol' Tertia die q̃tuor. maria. semina. satões. ꝛ plãtaria. Quarta die fec̃ tria scz solẽ lunã ꝛ stellas. Quinta die tria. s. pisces. reptilia. ꝛ volucres. Sexta die fec̃. iiij. bestias. iumẽta. reptilia terre. ꝛ hoiem. ꝛ sacta sunt viginti duo rerũ genera in diebꝫ sex. Et viginti due generatões sunt ab adã vsq; ad iacob. ex cuiꝰ semie nascit oĩs gens israel. Et. xxij. sunt libri veteris testamẽti vsq; ad hester. Et. xxij. lrãrũ elemẽta qbꝫ tota tradit diuine legis disciplina His igit exẽplis modiꝰ mensurã viginti duorũ sextariorũ cõtinet ꝯm moysi tradiõnẽ. Et ẽ modꝰ a modo dictus q̃si mẽsura moderata. vt dic̃ Isi. Satuz genus est mẽsure iuxta morẽ puincie palestie. vnũ ꝛ dimidiũ modiũ capiẽs vl' ꝯtinẽs cuius nomẽ est ex hebraico sumptũ. Satũ eñi apud eos sumptio siue leuatio noiat eo q' q̃ metit eandẽ mẽsurã sumat atq; leuet. Satũ tamẽ aliq̃ñ ponit ꝑ modio. iij. sextariorũ vt dic̃ idẽ Batꝰ est mẽsura capiẽs sextaria. l. ꝛ est batꝰ in liq̃dis sic in siccis chorꝰ et ephi. Amphora ab ansis ẽ vocata q̃bꝫ hinc inde leuat. ꝛ recipit frumẽti vel vini modios ytalicos tres. Cadꝰ est amphora ꝯtinẽs tres vrnas. Vrna aũt est mẽsura quã q̃dã vocant quartariũ. ꝛ ꝓprie dicta vrna q̃ ꝑ cõdendis defunctorũ cineribꝫ adhiberi solet De q̃ poeta Lucanꝰ. Celo tegit q̃ nõ hz vrnã. Artabo mẽsura est apud egyptios. lxxij. sextariorũ cõposita sic dicta ex numero. xpi. lxxij. linguas gentiũ q̃ orbẽ ĩpleuerũt. Homor ẽ mẽsura. xl. modiorũ. vt dic̃ Isi. vl' d̃r mẽsura iiij. modiorũ. vt dic̃ glo. sup Exo. c. xvj. Chorus est mẽsura. xxx. modiorũ. ꝛ est sic dictꝰ a coaceruatõe. coaceruati ei modij. xxx. instar collis vident ꝛ onꝰ cameli efficiũt. Hucusq; Isi. li. xvj. Sũt ꝛ multa alia mẽsurarũ genera q̃rũ nomia nõ sine grãdi mysterio sacre scpture sunt inserta. nã q̃ õlibet vasculũ rerũ mẽsurabiliũ ꝯtẽtiuũ sub mẽsure noĩe ꝯtinetur. vt pz ĩ diuersis exẽplis. Acetabulũ eñi d̃r vasculũ in q̃ vinũ deo offerẽdũ in sacrificio pbari debuit an essz purũ vl' corruptũ Vas aũt vbi pbat ꝛ acceptabat acceptabulũ dicebat. vasculũ in q̃ acetosum ꝛ corruptum ponebat acetabulũ vocabat vt dic̃ Isi. li. x. Ampulla ẽ modica liq̃ris mẽsura dicta q̃si ampla bulla. sil'is ei est in rotũditate bullis q̃ ex spumis aquarũ fiũt ꝛ ex vẽti subtractõe excidunt subtilitate nõ modica ꝛ inflantur. Alabastrũ est vas vnguẽtariũ a suo genere sic vocatũ. q̃ꝛ ex sua ꝓprietate omĩa vnguẽta

intus posita ꝯseruat diutissime incorrupta vt pꝫ ĩ tu tractatu de lapidib. Arca vas ē repositoriũ ⁊ mẽsuratiuũ in q̄ res reposite a visu arcent̃ ne passim ab oib videãt. Unde etiã ð arcanũ .i. secretũ qð a cognitiõe mul/titudinis ex idustria est artatũ. Amphora ē determiata mẽsura ab ansis siue aurib no/minata. vt pꝫ ĩ. Bat⁹ est mẽsura reꝝ liq̄dis mẽsurãdis fm̄ legis ꝯtinentiam deputata. Bachia ē mẽsura bachi .i. vini vsib genera liter deputata. Calix determiata est potus porto ⁊ mẽsura. a colo qð ē lignũ dicta. qꝛ talia vasa p̄us de viminib ligneis cõpone/bant sic̄ ⁊ calathi. Chaninũ est vas fictile ci bis vel potib deputatũ. ⁊ ð melᵉ neutrali ter q̃ masculine. sic̄ ⁊ salinũ .i. salis vasculũ sic̄ ibidẽ dic̄ Isi. Cacab est vas coq̄natiuũ diuersis vsib ⁊ decoq̄nẽdis carnib depu/tatũ. idẽ etiã vas corula noiat̃. Cad⁹ idẽ est qð doliũ puũ. ꝯtinẽs modios tres. vt ð ĩ. Calath⁹ aũt est vasculũ vimineũ vuis ⁊ fi/cub deferẽdis appropriatũ. Crib̃ ē vascu lum rotundũ multis foraminib oculatum sic dictũ q̄ currifex. eo q̃ i eo currat triticũ ⁊ frumentũ. Nã in cribro ꝯcutit̃ triticũ vt a lapillis ⁊ paleis sepet̃. Nã grana q̄ sũt pa/na transeũt p foramia. paleis i cribro rema nentib ac lapillis. Cista arca ē modica Uñ diminutiue ð cistula ⁊ cistella a costis can ne vl' viminis q̄b texit̃ noiata. Cophin⁹ est vasculũ ex virgulis ꝯtextũ ad deferẽdũ ster cora deputatũ. sic̄ ð in ps. man⁹ eᵉ i cophi no seruierũt. Celata sunt vasa aurea vel ar gentea signis eminẽtiorib intᵉ vl' extra expr/sa. a celõ dicta qð est genᵉ ferramẽti. qð vul go cilionẽ vocãt. vt dic̄ Isi. Cimbia sũt po culoꝝ genera i extremitatib obloga. ⁊ i me dio lata ad modũ cimbe nauis. Coclear est instrumentũ modicũ mẽsure ꝯ p̃portiona tũ quo varia ciboꝝ genera ⁊ maxĩe liq̄da ori man⁹ officio deferũt̃. hinc est illud dictũ Marcial'. Sum coclei habilis ⁊ nec mi/nus vtilis ouis. nũq̄d scis potiᵉ cur coclea/re dicor. Isi. Disc⁹ idẽ est qð scutella lata et rotũda. ab isco .i. scuto sic vocata. ð ãt disc⁹ quasi dãs escas .i. apponẽs. a q̄ discũbentes dicti sunt. Doliũ vas est ꝯcauũ. a dolando sic vocatũ q̃ ex plib sit asserib artificiose parit' colligatũ. Emicadiũ est vas oleariũ ꝯtinẽs dimidiũ cadũ. Enophoꝝ ē vasculũ ꝯtinẽs viuũ. enos eñ vinũ ð. deq̄ ð. Uteri tur enofori fundᵉ sentẽtia nob. vt dicit Isid.

Enustis est spẽs poculi siue vasculũ qð ebi bitur vno spũ .i. haustu. vt dic̄ Isi. Fiala est dicta a vitro. nã filin grece vitrũ dicit̃. ⁊ est vasculũ infer⁹ latũ hñs co'lũ strictũ i q̄ vi/nũ discernit̃ potissime p colorẽ. Philateriũ est puũ vas vitreũ vel cristallinũ in q̄ scõꝝ reliquie ꝯseruãt̃. Philacteriũ aũt aliõ est .s. mẽbrana vel breuicul⁹ in quo iudei scribe/bant legẽ vt religiosi viderẽt̃. iuxta illud. di latãt eñ philacteria sua ⁊c̄. Fiscus sacc⁹ est public⁹ quẽ habẽt exactores. ⁊ i eo imittunt publicũ debitũ qð reddit̃ regib. iuxta illõ. qð nõ accipit xp̄s capit fisc⁹. Fiscella est va sculũ modicũ ad modũ alueoli ex viminib cõtextũ ⁊ bitumine vel pice circũlinitũ. sic̄ fuit vas in q̄ reponebat̃ moyses qñ flumini exponebat̃. Sanata est scutella marĩa ꝯcaua ⁊ pfunda sic dicta q̄si cauata g. p c. lr̃a posi ta. vt dic̄ Isi. Gazophilatiũ est vas reposito riũ. archa scꝫ vbi colligunt̃ ea q̄ ad indigen tium curã in tẽplo offerũt̃. ⁊ est archa sic di cta q̄si gazaꝝ .i. diuitiaꝝ custodia. nam phi/lare grece custodire ð latine. vt dicit Isid. vñ gazophilatia fuit archa vl' dom⁹ reseruãs cões oblatiões oim sic̄ munera regũ ⁊ corbau sacerdotũ. vt dic̄ glo. sup. iiij. li. Regũ. ydria vocat̃ vasculũ aq̄ vsib deputatũ. ydoꝛ eñ in greco. aq̄ ð in latino. Canistrũ est vascu lum ex viminib siue cãnis arũdinis ꝯtextũ fructib deferẽdis deputatũ. Cartallũ ē cõ simile vasculũ ex virgis albis ⁊ fletis artifi cialiter p̃paratũ. Lãpas est vas vitreum. te nue. subtile. fragile. planũ. pspicuũ. diapha num. sup⁹ patulũ rotundũ. inferi⁹ autẽ stri ctum ⁊ oblongũ. igni nutriẽdo deputatum ⁊ ð a lãbo. bis. eo q̃ ad nutriẽdum flãmã oleũ lãbere videat̃. vñ oĩe vasculũ in sum mitate lucẽs lãpas dici pt̃. vt dicit Hug. q̄/re sup̃ in li. xv. de metallis. ⁊ in ca. de vitro. Laterna ð; eo q̃ sit in ea interi⁹ lux inclusa sit eñ ex vitro vel ex cornu lucido siue q̄cũ/q̃ pspicuo recluso intᵉ lumĩe. vt vẽti flatus adire nõ possit. ⁊ ad lumẽ vndiq̃ p̃hẽdũ fa cile vbicũq̃ circũferat̃. vt dic̄ Isi. Lucerna a licinio est dicta Uñ breuis est syllaba lu. pma. Uñ Persi⁹. Disposite pinguẽ nebulã vomuere lucerne. Si eñ lucerna a luce di ceret̃ falsus esset versus. vt dic̄ Isi. Licin⁹ aũt q̄ ⁊ luciu⁹ est dict⁹ candela est lucerne. vt dicit idẽ. Lagena est vasculũ viniferum a lagenis grece sic vocatũ. vt dic̄ Isi. Lage na aũt vulgarit' vocat̃ barillũ siue costrellũ

cui⁹ diminutiuū dr lagūcula quā nos dici
mus barisellū. Fm aūt naturā lagene vl' ba
riselli mutat sapor ꝛ virt⁹ ip̄i⁹ vini. Uñ si la
gena fuerit corrupta vinum fit corruptum
Optime aūt lagene fiūt de tamarisco a q̄ vi
nū ꝯtrahit saporē. ꝛ ꝟtutē hꝫ opilatões sple
nis dissoluēdi. vt dic̄ Cōstan. Lauatoriū si
ue labꝝ dr vas plūbeū sine ereū aquarū ad
ablutionē manuū fistulis ꝛ ꝓductibꝫ rece-
ptiuū. ꝛ dr labrū nō solū qr ad lauandū est
factū. vꝫ etiā a labio labꝝ dr. qr ci⁹ orificiū
repāsum solet fieri ad modū labij ꝛ reflexū.
Lauatoria etiā talia luteres dicunt in. iij. li
bro Regū. c. vij. in quibꝫ sacrificia tēpli a sa
cerdotibꝫ lauabāt. Lēticula est vas olearū
ex ere vl' argēto factū a liniēdo dictū. Oleo
eīm sacro in talibꝫ vascul' reſuato reges ꝛ sa
cerdotes liniebāt. vt dic̄ Isi. Lebes est vas
eneū ad vsum coquēdi carnes ꝓparatū. vñ
ex frequēti vstione nigredinē ꝯtrahit ꝛ imū
dicia ꝛ indiget frequēti ꝯfricatōe ꝛ extersio
ne. ex vicio aūt metalli lebetes sic̄ caldaria
inficiunt cibaria diu in eis reposita nisi ab
eis citi⁹ extrahant. Locul⁹ est vas reposito-
rium in q̄ pecunia q̄si in p̄uato loco reſuat.
ꝛ est idē qꝺ bursula vel marsupiū. vt dicit
Isi. Marsupiū est vasculū repositoriū. scꝫ
saccul⁹ nūmoꝝ. ꝛ est a marsuppa in greco in
latinū deriuatū. Mulgariū est vas in q̄ pe
coꝝ lac mulget. vt dic̄ Isi. Moela est scu-
tella maria ꝓfunda a rotūditate sic ꝓmitus
noiata. Nā omīa rotūda dicunt mala apud
grecos. Nola modica cāpanella dr. a nola
ciuitate cāpanie sic dicta. vbi ꝓmu⁹ est inuē
ta. ꝛ est modicū vasculū sonoꝝ. dictū tintin
nabulū sic̄ id qꝺ sepi⁹ collis canū ꝛ pedibus
auiū est appēsū. vt dic̄ Hug. Olla est dicta
eo q̄ ebulliat i ea aq̄ igni subiecta. vt vapor
alti⁹ emittat. Uñ ꝛ bulla dr eo q̄ int⁹ q̄ in aq̄
venti sp̄ū eleuant sup aq̄ supficiē distēdente
vēto p morā aliquā sustiēant. Parapsis est
quadrangulū vas ꝛ q̄drilatiū dictū quasi
paribꝫ absidis. Patena est q̄ fit dispāsis ꝛ pa
tentibꝫ lāciis orꝭ. vt dic̄ Isi. Patera gen⁹ est
fiale sic dicta. eo q̄ ea potarē solen⁹. Uel qr
sit patēs dispersis labijs. vt dic̄ Isi. Pocu-
lū a potādo est noiatū. Est eīm oīe vas i q̄
est bibendi ꝯsuetudo. Patella dr q̄si patula
olla. os eīm hꝫ magis patēs q̄ olla. nā orifi-
cium fm latitudinē fundi hꝫ latū. ꝛ ē vascu
lum eneū vel ferreū multꝭ vsibꝫ necessariū
Peluis est dicta eo q̄ pellis man⁹ vl' pedis
in pelui ablui ꝯsueuit. Pixis est vasculum a
buxo factū. vñ pixis est vocatū. nā qꝺ nos
buxū. greci pixim vocāt. fit aūt pixis nūc de
metallis. nūc de ebore. nūc de lignis. ꝛ ē va
sculū varijs vsibꝫ deputatū. ꝛ maxie lr̄is de
ferēdis ꝯfuādisq̄ electuarijs. odoribꝫ. liqri
bus pulueribꝫ ꝛ vnguētis. Quisquiliarium
vel vasculū vl' qꝺcūq̄ receptaculū vbi q̄sq̄
quile. i. frumētoꝝ purgamēta reſuant. vt di
cit Pap. Sartago a strepitu soni ē vocata.
q̄n in eo ardet oleū. Est eīm gen⁹ patelle i q̄
cum pinguedine butiro vel oleo fit frixura.
Siphon vas est appellatū eo q̄ sufflando
aq̄s fundat. nā talibꝫ vasis funguntur orienta-
les. Currūt eīm cū siphonibꝫ plenis aq̄ q̄n
sentiūt domū ardere ꝛ extinguunt incēdia.
cū eisdē etiā mūdant areas aq̄s expersis ad
supiora. vt dic̄ Isi. Rapatoriū est vasculū
in q̄ rapule siue rape terra effosse recipiunt.
custodiunt vel etiā decoquunt. vt dic̄ idem
Ciphus ē vasculū ligneū vl' argenteū siue
vitreū in q̄ bibim⁹. vel de q̄ man⁹ lauamus
vt dic̄ Isi. Situla a siti est dicta. eo q̄ apta
sit sitiētibꝫ ad bibēdū vel qr aquas sitit. dū
eas nūc recipit nūc effundit. dū eīm vna si-
tula effundit alia adimplet. Sistarcia bur
sa est vel saccul⁹ itinerātiū in q̄ solēt deferre
panē ꝛ reponere ea q̄ ad viaticū necessaria
sunt in via. Sporta est dicta in quo portāt
panes ꝛ alia q̄ domui sunt necessaria. vl' sic
dr qr ex sparto fieri ꝯsueuit. Scorcia ē vas
oleariū sic dictū. eo q̄ de corio sit factū. vt
dic̄ Isi. Scutella a scuto p diminutiōē est
dicta. nā scuto paruo ꝛ rotūdo silis est. vt di
cit Isi. Scriniū est parua cistula corio ꝛ cla-
uibꝫ circūtecta in q̄ pecunia ꝛ alia familia-
ria reſuāt. Salinū est sulzica. i. vas aptū
sali q̄si salsica vt dic̄ Isid. Trisilis ē qꝺlibꝫ
vas qꝺ ex tribꝫ pedibꝫ sustēiat vt dicit Isid.
qꝺ q̄ttuor pedibꝫ sistit abusiue trisil' nuncu
pat. Thuribulū est vasculū eneū siue argē
teū siue aureū duplicatū. infer⁹ clausū. su
peri⁹ vo multipliciter pforatū cremādi thuris
ad thurificādi officia deputatū. p cui⁹ fora
mina supi⁹ fum⁹ thuris ignis incēdio resolu
tus in aera euaporat. Partes aūt ei⁹ due tri
bus cathenulis pariter ꝯtinent. Uentilabrū
est vasculū siue instr̄m q̄ palee a tritico i vē
to ab inuicē separant. ꝛ hꝫ vētilabrū istꝰ ꝓprietatē
q̄ illud qꝺ est leui⁹ ꝛ vili⁹ ꝓus eijcit. ꝛ qꝺ est
grani⁹ intrinsec⁹ occultat. Uter est vas vi-
nariū ex corijs aialiū p artificium ꝓparatū

Et ideo vter ab vtero est vocat⁹. vt dic̄ Cōstant. Urna est amphora de qua sup̄ eodem Urceol⁹ ab vrna diminutiue est dicē⁹. et est vasculū nūc vinis nūc aq̄s effundēdis cōmunit̄ assignatū ꝓprie tñ solet vocari vasculum in q̄ ponit̄ aq̄ ad lmph idū vinū in mēsis ⁊ puinys dñorū a q̄ ⁊ orion d̄r s̄m fabulas. q̄r deoꝝ manib⁹ infundit aq̄s i nuptijs philologie. vt d̄r in mac. ⁊ in mar. Sunt et multa alia vasoꝝ genera q̄ s̄m diuersas mēsurādi capacitates i diuinis scripturis ꝓpter allegoricas significatōes sepi⁹ sunt inserta s; ꝓposita exēpli grā. tantūmō sunt expressa Sunt insup alie mēsure spacij local' de q̄b⁹ in Ysi. narrat̄ in hūc modū

De mensura spacij localis
Capitulum. CXXX.

Mensura in q̄ est q̄cq̄d pōdere capacitate lōgitudine altitudine latitudine aioq; finit̄. Un̄ ⁊ maiores nostri totū orbē mēsurauerūt in ptes. ⁊ ptes in ꝓuincias. ⁊ ꝓuincias i regiones. q̄s in loca. q̄ loca in territoria. et illa i agros ⁊ illos in cēturias. q̄s in iugera. ⁊ illa in climata. ⁊ illa i act⁹ ⁊ ptcas. in passus. gradus cubitos. pedes. palmos. vncias. ⁊ digitos diuisert. ita ꝙ coꝝ solertia a maxio vsq; ad minimū nihil immēsuratū penit⁹ reliq̄rūt. Uocat̄ aūt digit⁹ ps minima agrestiū mēsuraꝝ. Uncia est hñs. iij. digitos. palmus q̄tuor hz digitos. pes xvj. digitos. passus pedes. v. ptica pedes xx. pes. x. Dicit̄ aūt ptica q̄si portica a portādo. q̄r oēs p̄cedētes mēsure in c⁹ corpe sunt sicut palm⁹. pes. passus. ⁊c. sola ꝓo partica portat̄. est em̄. x. pedū ad instar calami ezechielis templū mystice mēsurātis. de q̄ habet̄ Ezech. xl. Act⁹ vocat̄ mēsura latitudine pedū. iiij. ⁊ lōgitudine. cxx. Clima est spaciū q̄drilaterū hñs in oī latere pedes. lx. Actus q̄dratus vndiq; finit̄ pedib⁹. cxx. ita act⁹ duplicat⁹ iugeꝝ fac̄. ⁊ ab eo q̄d est iūctū nomē accepit. Iugeꝝ aūt actū ꝯstat lōgitudine pedum. cxl. ⁊ latitudine. cxx. Sunt ⁊ alia multa mēsuraꝝ genera de q̄b⁹ nil ad pñs. vt dic̄ idē Sz hattendēdū est ꝙ stadial' ager habz passus. cxxv. i. pedes sexcētos. xxv. cui⁹ mensura octies cōputata miliariū facit q̄ cōstat ex pedib⁹. xx. milib⁹. vt dic̄ Ysi. ibidē. Centuria aūt est ager ducētoꝝ iugeꝝ. q̄ sic vocabatur a centū iugerib⁹ ab antiq̄s s; postea duplicata nomē retinuit sp p̄mū. vt dicit Ysi. li. xv. in c. penl'. de mēsuris. Mēsure aūt viarum diuersimode noīant̄ a diuersis. nā latini vocāt miliaria. greci stadia. galli leucas egypti signes. p̄se parasangas. nec mirꝝ q̄a singula spacia ꝓprijs ꝯtinēt terminis ⁊ mensuris. vt dic̄ idē. nā milliariū mille passibus terminat̄. q̄r mille passus ꝯtinet. ⁊ pedū. v. milia. Leuca finit̄ passib⁹ mille quingentis Stadiū octaua ps miliarij est. ꝯstās ex passib⁹. cxxv. h̄ p̄mū Herculū statuisse dicunt. eo q̄r ip̄e tantū spaciū sub vno spū cucurrisset. ⁊ iō q̄r post tāti itineris spaciū stetit. ipsū narrāt. cxxv. pedū spaciū stadiū appellasse. vt dic̄ Ysi. ibidē. Uia est spaciū quo pōt ire vehiculū. sic dicta est ab incursu ⁊ occursu vehiculoꝝ. nā duos act⁹ capit ꝓpter euntiū ⁊ venientiū vehiculoꝝ occursum mutuū et ꝯcursum. Ois aūt via aut est publica aut p̄uata. publica est q̄ in solo publico est q̄ inter act⁹ ꝓp̄lo patet. hec aut ad mare aut ad opida ducit. q̄ etiā via strata est dicta q̄si vulgi pedib⁹ trita. Un̄ Lucreti⁹. Strataq; iā vulgi pedib⁹ detrita viaꝝ. Ip̄a dz esse mūda solida lapidib⁹ strata. recta. pacifica. oib⁹ communis libera sine obstaculo ⁊ offensa. vt dicit idem Lucreti⁹. Priuata est via q̄ vicino municipio data ē. hec solet esse cōpendiosa graminosa. q̄r pedib⁹ itinerantiū min⁹ trita ex vtraq; pte vie arborib⁹ ꝯsita. Agger ē media strate eminētia coaggregatis lapidibus strata. ab aggere. i. a coaceruatōe dicta. quā historici viā militarē dicūt de qua d̄r. qual' sepe vie deprensus i aggere serpēs Iter nemis. est via qua ab hoie quocūq; iri pōt. differūt aūt iter ⁊ itiner Iter em̄ est loc⁹ transitu facilis. ⁊ ideo appellat⁹ iter. Itiner autez est iter lōge vie ⁊ ip̄e labor ambulādi vt q̄ velis puenias. Semita aūt est mediū itineris a semi itu dicta. semita aūt hoim. callis vero pecudū vel feraꝝ Callis em̄ est iter pecudū int̄ mōtes angustū ⁊ tritū. a callo pecudum tritū ⁊ ꝑduratū. ⁊ ideo a callo est vocatum. Tramites sunt i agris trāsuersa itinera. sic dicta eo ꝙ ad rectā viā trāsmittāt. Diuersū siue diuersoriū est flex⁹ viaꝝ. via scz tendēs in diuersa. Diuerticulū est digestio a latere vie publice vel p̄uate. Biuiū est duaꝝ viaꝝ p̄ncipiū quaꝝ vna tēdit ad dexterā ⁊ alia ad sinistrā. ⁊ est loc⁹ vt sepi⁹ piculosus ⁊ suspectus. nā in biuijs insidiant̄ fures ⁊ raptores in biuijs etiā expectāt vl' ꝯueniūt meretrices. Est etiā loc⁹ ambigu⁹. q̄r q̄ via sit tenenda sepi⁹ dubitatur. ⁊ ideo ponunt̄ in biuijs

imagines siue cruces vt sciāt quā ꝑtem vie
tenere debeāt transeūtes. Compita est loc⁹
in quo vie cōueniunt sicut triuie ꝛ q̄driuie.
ꝛ est locus ꝑiculosus ꝛ dubi⁹ sicut biuium.
Ambit⁹ est inter vicinoꝝ loca ꝛ edificia lo-
cus duoꝝ pedū ꝛ dimidiꝭ ad circūeundi fa
cilitatē derelict⁹. ꝛ ab ambiēdo. i. circūeūdo
siue ab ambulādo sic est dict⁹. Orbita est ve
stigiū rote currꝭ sic dicta ab orbiculari figu
ra rote que viā cōprimēdo cauat ꝛ ꝓfundat
Actus dr̄ loc⁹ quo pec⁹ agi solet. Cliuosuꝫ
est iter flexuosum. Uestigiū pedis signū plā
te in terra vel in puluere impssum. sic voca
tum. qꝛ ꝑ vestigiū vie ꝑeuntiū inuestigant̄ ꝛ
imꝑmunt̄. Relinquūt aūt pedes animaliuꝫ
in suis vestigijs quoddā odoris indiciū q̄ a
canibꝫ venaticis ꝛ ab alijs feris sepius dep̄
hendunt̄. qđ sciēs leo delet sua vestigia cau
da sua ne ab insequētibꝫ cognoscatur. Hec
de mensuraꝝ ꝓprietatibꝫ ꝛ differentijs dicta
sufficiant ꝛ que superi⁹ dicta sunt de Isid.
li. xv. ca. vlt. sunt sumpta.

De ponderibus
Capitulum. CXXXI

Ponderū etiā vt dic̄ Isi. sicut ꝛ men
surarū expedit scire modū. Cūctis
eñ corporeis rebꝫ nature potentia
pōdus suū dedit. qm̄ regit omnia pondus. ꝛ
ideo pōdus a ponēdo est dictū. Omnia eñ
ponit pōdus ꝛ collocat in suo loco. quia ni
hil aliud est pōdus nisi impet⁹ rei tendentis
ad locū suū. Duplex aūt est pōderis ꝑncipi
um effectiuū. s. leuitas ꝛ grauitas. Unde le
uitas i simplici materia ꝛ subtili mouet sur
sum nec q̄escit donec veniat ad locū suum
ꝛ iō ignis suo pōdere mouet̄ sursum. nec q̄-
escit donec veniat ad sperā suā. Ecōtrario
grauitas dominās in materia corpulēta et
terrestri mouet deorsuꝫ nec q̄escit donec cē
trum inueniat ad qđ tēdit. ꝛ ideo oīa grauia suo
pondere centrū petūt. vnde oīs materia ra
ra ꝛ subtilis duplicē habet causam leuitat̄.
Nā talis materie ꝑtes cū sint subtiles mouē
tur a cētro vsqꝫ ad circūferentiā nec q̄escūt
quousqꝫ tangāt eā. Talis etiā materia ꝓpter
partiū rarefactionē plurimū est porosa. ꝛ e⁹
ꝑtes subintrat virtus ignea que ꝑtes terre-
striores dissoluit ꝛ cōsumit. ꝛ sic totū corp⁹
leuigat ꝛ sursum ducit. Unī calor maxima ē
causa ꝛ potissima leuitatis. sicut frigiditas.
cui⁹ motus est a circūferētia vsqꝫ ad centrū
causa est cōpactionis partiū ꝛ coadunatio-
nis ꝛ per consequens grauitatis. Unđ om
ne corp⁹ quāto est solidi⁹ ꝛ cōpacti⁹ tanto ḡ
uius. ꝛ quāto rari⁹ tāto leuius inuenit̄ ꝛ cū
pōdus respiciat tā leue ꝙ graue rōe inclina
tionis vtriusqꝫ ad locū suū sibi a natura na
turaliter deputatū. nomē tamē ponderis si
bi vulgariter vēdicat rō grauitatis. nā q̄ de
scendūt ꝓpter suā grauitatē dicunt̄ pōdero-
sa. que ꝟo ascēdūt sursum leuia dicunt̄. et ꝑ
oppositū ꝯtra pōderosa vsualiter diuidunt̄.
Et ideo dic̄ Isi. li. xv. ꝙ pōdus dictū est pē
sum. eo ꝙ in statera pendeat iam libratum.
Scđm aūt istū modū sumēdi vsualiter sor
titur nomē pōderis aliqū res in qua fit pon
deratō. aliqñ res pōderata. aliquādo massa
circa quā res pōdere iudicāda ponderatur
Instrumentuꝫ itaqꝫ in quo pōderatio fieri
cōsueuit diuersimode nuncupat̄. dicit̄ eniꝫ
trutina q̄ ꝺm Isid. est gemia ponderū lanx
equali examine pendēs facta ꝓpter maiora
ponderāda vt sunt centenaria ꝛ talēta. sicut
momētana ꝑ pua modica ꝙ pecunia appen
dēda. statera a stando est dicta eo ꝙ duabus
lancibꝫ in vno medio stilo librata equaliter
stet. lances dicunt̄ aūt cyphi enei duo tenu
issimi in quaꝝ vna ponit̄ pōdus pōderās. ꝛ
in alia res pōderanda. Est itaqꝫ iustū pōd⁹
qñ ambe lances cū suis pōderibꝫ equaliter
sibi inuicē correspōdent. Stil⁹ aūt siue lin-
gua sequēs lancē magis ponderantē momē
tū statere nominat̄. Uocat̄ filū mediū quo
trutine statere regit̄ ꝛ lances adequant̄ exa
men. vt dic̄ idē. Unicuiqꝫ aūt pōderi certus
est mod⁹ noibꝫ ꝓprijs designat⁹. vt dicit Isiđ
Calcul⁹ eñ dr̄ minima ps ponderis ꝛ ē q̄r
ta ps oboli ꝯstans ex pōdere duoꝝ granoꝝ
lentis. ꝛ vocabat̄ calcul⁹ ꝓpter paruitatē. qꝛ
calcul⁹ est ita modic⁹ vt sine molestia cōcul
cetur. Siliqua. xx. ps est solidi. cui⁹ nomen
a fructu arboris est sumptū. Obolus siliq̄s
tribꝫ appendit̄. fiebat eñ olim ex ere ad mo-
dum sagitte. vnde ꝛ nomen accepit. sagitta
eñ obol⁹ a grecis dr̄. vt dic̄ idem. Scrupu
lus sex siliquaꝝ pōdere ꝯstat. ꝛ apud grecos
dragma vocat̄ ꝛ est dict⁹ sic diminutiue a la
pillo breui q̄ scrup⁹ vocat̄. Dragma est octa
ua ps vncie ꝛ denarij. pōdus argēti tribꝫ cō
stat scrupulis. i. decēocto siliquis. Denari⁹
aūt est dictus quia ꝑ decē nūmis reputatur
vt dic̄ idem. Solidus est vocat⁹ quia nihil
ei deesse videt̄. nā veteres integrum soliduꝫ
dicebant atqꝫ totū. Numisma idē est qđ de-

narijs noīe ⁊ effigie pͥncipis insignit⁹. naꝫ ab initio numisma num⁹ argēte⁹ erat. vt dicit Isi. Sextula idē est qḋ solid⁹. sic dictus eo ꝙ bis sex vncijs cōpleaꝭ. Hūc vulg⁹ aureum solidū vocat. cui⁹ terciā ptēꝫ tremissem vocāt. eo ꝙ solidum faē tremissis. Sextula bis assumpta duellā faē. ter posita staterem reddit. vt dicit Isi. ibidē. Stater est medietas vncie appendēs aureos tres. vñ ⁊ vocatus est stater ꝙ̄ tribꝫ solidis stet. H ⁊ semiuncia dr̄. qꝛ semis hꝫ de vncia. H ⁊ semissis. ꝗ̄a pōderis semissis est. ꝗ̄si semis assis. vt dicit idē. Est aūt as assis minimū in pōderibus. sicut vnitas in numeris. vt dic̄ glo. ibi. Nōne duo passeres asse veneūt. Quadrās q̄rtā ptē vncie pōderat. ⁊ dodrās dr̄ in hebraico. Sicl⁹ in latino sicel dr̄ in hebreo. habēs apud eos vncie pōdus. Apud grecos vero quēadmodū apud latinos sicl⁹ q̄rta ps vncie est. ⁊ stater ꝫ medietas. dragmas appēdēs duas. vñ sicl⁹ ī libris diuinis vncia est. ſꝫ apō latinos quarta ps vncie. vncia est dicta. eo ꝙ vniuersitatem minoꝝ pōdeꝝ sua vnitate vinciat siue vniat ⁊ cōplectaꝭ. Cōstat autēꝫ ex dragmis. viij. id est. scrupul⁹ xxiiij. qḋ ꝑ legitimo pōdere habeꝭ. qꝛ numer⁹ scropuloꝝ ei⁹ horas diei ⁊ noctis metiꝭ. vel qꝛ librā efficit duodecies cōputata. Libra duodecim vncijs pficiꝭ. ⁊ iō gen⁹ pfecti pōderis reputatur. qꝛ tot vncijs pstat ꝙ̄t mēsibꝫ ann⁹. Est autē libra dicta ꝗ̄si libera qꝛ cūcta intra se pōdera pdicta ptinet ⁊ pcludit. vt dic̄ Isi. ibidēꝫ Bilibris duas ptinet libras Est et bilibris libra duplicata. Mna. c. dragmis appendiꭍ ⁊ est nomē grecū. Talentū summū pondus esse dr̄ apud grecos. nā nihil calculo minus siue asse. qḋ eñ faē vnitas in numeris. H faē as siue calcul⁹ in pōderibꝫ. talēto ꝟo nihil ē maius. Sꝫ hoc pōd⁹ variaꭍ iter gētes. Nā apud romanos talentū est. lxxij. libraꝝ sicut Plaut⁹ oñdit q̄ dic̄ duo talēta esse. C. xliiij. libraꝝ. Est aūt talentū triplex. minimū. mediū. ⁊ summū. Min⁹ est. l. libraꝝ. Mediuꝫ lxxij. Summū. c. ⁊. xx. libraꝝ pstat. et illud talentū fuit talentū sanctuarij. Centenarium numeri nomē est ⁊ est summū. eo ꝙ. c. librarū pōdus pūncat. qḋ pondus ꝑpter pfectionem numeri centenarij instituerūt romani Hucusꝗ Isiḋ. li. xv. in. c. de pōderibꝫ ⁊ mēsuris

De modulatione cantus.
Capitulum. CXXXII.

Sicut aūt subseruit theologice disci pline ars numerādi ⁊ mēsurādi. sic eidē famulaꭍ sciā modulādi. Nā musica q̄ modulatōis in sono ⁊ i cantu est pitia sacre scripture misterijs valde ē necessaria. Nā ip̄e mūdus quadā armoniaca ꝑportiōe ferꭍ esse cōposit⁹. vt dic̄ Isi. li. iij. ⁊ celū ip̄m sb̄ psonāte modulatōe dr̄ circūagi ⁊ ꝟuolui nā musica mouet affect⁹. in diuersos habit⁹ puocat sensus. In pliis q̄ꝫ tube pcent⁹ pugnātes accēdit ac q̄nto vehementior facrit clangor tāto fit animus ad certamē fortior. Siquidē ⁊ remiges cāt⁹ hortaꭍ ad tolerandos quoslibet labores. aīm eñ mulcꝫ ⁊ singuloꝝ opeꝝ fatigatōes vocꝫ modulatio cōsolator. excitatos q̄ꝫ aīmos sedat musica. sicut legiꭍ de Dauid q̄ a spū inmūdo saulē arte modulatōis liberauit. Ip̄as q̄ꝫ bestias necnon ⁊ serpētes volucres atꝗ delphines musica puocat ad auditū. Sic vene. sic nerui corpis ⁊ coꝝ pulsus. sic oīs corpis art⁹ virtute armoniaca pariter sociāꭍ. vt dicit Isi. Musice aūt tres sunt ptes. s. armoniaca. richmica. metrica. Armoniaca ꝟo est q̄ discernit in sonis acumē ⁊ grauē ſm arsim ⁊ thesim. s. eleuationē ⁊ depressionē ⁊ pportionalē soni ⁊ vocis mutationē. ⁊ est armoniaca dulcis cantuū psonātia puenīēs ex pportiōe debita in diuersꭍ vocibꝫ. flatibꝫ. pulsibꝫ sīa e sonis. Nā vt dic̄ Isiḋ. aut voce edꭍ sonus sicut p fauces. aut flatu sicͭ p fistulam atꝗ tubā. aut pulsu vt p cimbalū. aut citharam ⁊ hmōi. q̄ pcussa sunt canora. Et dr̄ armonia ab ad ⁊ monos. i. vnū. qꝛ ad vnā concordiā tendūt in cantibꝫ omnes voces vt dicit Hug. Nā in oīni melodia exigūꭍ plures voces siue soni ⁊ hi cōcordes. qꝛ vbi est vox vna tantū aures nō placat. sicut est vox cuculi siue cātus. vbi aūt plurīū est dissona diuersitas nō delectat. qꝛ talis diuersitas per discordiā nō cantū sed vlulatū pcreat Sꝫ vbi est vocū plurimaꝝ ⁊ diuersaꝝ concors vnio. ibi armoniaca ꝑporcio est ⁊ modulatō siue dulcis simphonia. Vñ Isi. Simphonia inq̄t est dulcis modulatōis tpamētum pcordās sonis in grauibꝫ ⁊ acutis. ⁊ p hanc armoniā voces acutiores ⁊ grauiores cōueniunt ⁊ pcordāt. ita vt si q̄s ab eo dissonuerit sensum audit⁹ offendat. ⁊ talis cōcordia vocū dr̄ eufonia q̄ est vocis suauitas. que a suauitate ⁊ melle dr̄ melodia. cui ptraria est dyaphonia. i. vox dissonās siue discrepās ⁊

deformis ad melodiā. Ad armonia cā faciē dam requirunt̄. dyastema. dyesis. ton⁹. yperludius. podor⁹. arsis. tesis. ⁊ suauis vox si/ne sonus ꝑpatus. Dyastema itaq₃ dicit̄ vocꝭ spacium ex duob₃ vel plurib₃ sonis aptatū. Dyesis dicit̄ spaciū ⁊ deductio modulandi atq₃ vergendi de vno in alterū sonū. Ton⁹ est acuta enunciatio vocis. est eñ armonie differētia ⁊ quātitas que in vocis accētu vł tenore consistit. cui⁹ genera in q̄ndecim ꝑtibus musici diuiserūt. ex q̄b₃ dr̄ yperludius nouissimus. s. ⁊ acutissim⁹. podor⁹ autē omniū est grauissim⁹. vt dic̄ Isid. Arsis est vocis eleuatio. id est. initiū cātus. Thesis ē vocis positio. ⁊ hic est finis. vt dicit Isidorus. Vñ cantus est vocis inflectio. Nam sonus direct⁹ est. vt dicit idem. ⁊ son⁹ ꝑcedit cantū Omnis eñ vox est sonus s₃ non econuerso Nā sonus est obiectū auditus q₃ quicquid auditu percipit̄ sonus dicit̄. vt fragor arborum ⁊ collisio lapidū. strepit⁹ fluctuū ⁊ ventorum. garrit⁹ auiū. mugitus animaliū. voces clamores ⁊ clangores hoim. ⁊ ꝑcussiones organoꝝ. Vox aūt ꝓprie dicit̄ sonus ab ore animalis ꝓlatus. Ex aere autē percusso ⁊ ad superficiē duri corꝑis alliso generatur sonus. cui⁹ allisionis ꝑcussio citi⁹ ⁊ facilius visu percipitur q̄₃ eius sonu⁹ audiat̄. et ideo citi⁹ videt̄ ꝑcedens choruscatio q̄₃ tonitruo aures hoīs ꝑfundant̄. Vox aūt est aer tenuissimus ictus. plectro lingue formatus. Et est quedā₃ vox significatiua naturaliter. vt garritus auiū ⁊ gemitus infirmoꝝ. ⁊ alia significatiua ad placitū vt vox hominis articulata ⁊ ad aliquod verbū ꝓferendū ratōis imperio lingue organo informata Vox eñ verbi vehiculū est nec potest conceptū verbum in mente exteri⁹ exprimi nisi vocis adminiculo mediāte ꝓferatur. Vñ intellectꝰ primo verbū in mēte gignit. quod ꝑ vocem postea ore promit. Unde verbū a mente genitū ⁊ conceptū per vocē quasi ꝑ organum se exterius ostēdit Vox aūt disposita ad cātum ⁊ ad melodiā habet duas ꝓprietates. vt dicit Isi. Suaues inq̄t voces sunt subtiles ⁊ spisse ⁊ clare acute ⁊ perspicue. Subtiles sunt in quib₃ spiritus nō est fortis. qualis est in infantib₃ ⁊ in mulierib₃ ⁊ in alijs non habentib₃ neruos grossos ⁊ fortes ⁊ spissos Nam subtiles corde emittūt voces sive tonos tenues ⁊ subtiles. Pingues vero voces ⁊ spisse sunt quādo spūs multus egredit̄. vt est vox viroꝝ. Clare q̄ñ bñ tinnule ⁊ sonore omni raucedine impꝑmixte. Acute sunt valde alte. Perspicue voces sunt que longius ꝓtrahunt̄. ita q̄ cōtinuo impleāt omnē locum sicut clangor tubaꝝ. Dura vox ⁊ rauca est quādo violenter emittit sonum suum sicut tonitruū ⁊ sonus incudis quādo ꝑcutitur ferrū duꝝ. Aspera vox est rauca ⁊ que dispergitur ꝑ minutos ⁊ dissimiles pulsus Ceca vox est que mox cū emissa fuerit cōticescit atq₃ suffocata nequaq̄₃ longi⁹ ꝓducit̄. vt patet in fictilib₃. Uinnolēta vox est mollꝭ ⁊ vox flexibilꝭ atq₃ leuis. Et hec ē dicta vinnolenta a vinno hoc est a ticinno molliter reflexa. Perfecta aūt vox est alta suauis fortꝭ. ⁊ clara. alta vt ī sublimi sufficiat. clara vt aures impleat. fortis ne trepidet ⁊ deficiat. suauis sive dulcis vt auditū non deterreat. sed potius vt aures demulceat. et audientium animos blandiēdo ad se alliciat ⁊ cōuertat Si ex his aliquid defuerit vox ꝑfecta neq̄q̄₃ erit. vt dicit Isid. Est p̄terea armonia organica que ex flatu cōstat. quādo sc₃ aliqua instrumēta artificialiter p̄parata flatu debito ꝑsufflantur. ex cui⁹ flatus quātitate ⁊ organi varia qualitate diuersi soni artificialiter pereant̄. vt patet in organis tubis fistulꝭ ⁊ ꝯsimilib₃ que omnia varios sonos ꝓmūt Organū est generale nomen vasoꝝ omniū musicoꝝ. specialiter tamē appropriatum est instrumēto ex multis cōposito fistulis. cui folles adhibētur. et hoc solo musico instrumento vtitur iam ecclesia in prosis. in seq̄ncijs ⁊ hymnis. ꝓpter abusum histrionū reiectis alijs fere instrumentis.

De tuba
Capitulum. CXXXIII.

t Uba a tirrenis ꝑimitus est inuenta. de q̄b₃ Uirgil. Tirrenusq₃ tube mugire ꝑ ethera clangor. Utebant̄ aūt antiq̄ tubis in ꝑlijs ⁊ ad hostiū terrificatione. ad ꝯmilitonū animatōē. ad eq̄ꝝ bellicoꝝ in pugnā ꝓuocatōē. ad belloꝝ inuēdā ꝯgressionē. ⁊ signā dā in certamīe cū victoria venerātōē. ad fugientioꝝ reuocatōē Itē vtebātur tubis ī festis ⁊ ī ꝯuiuijs ꝓpt̄ ꝑplī ꝯuocationē. ꝓpt̄ excitatiōē ad dei laudē. ⁊ ꝓpt̄ letitie ⁊ gaudij ꝑconizatōē ⁊ īuitatōē. ꝑceptū eni₃ fuit iudeis vt ī bellis tubis sacris clangerēt ⁊ etiā in initio noue lune buccinarēt ⁊ vt annū iubileū qui ann⁹ erat remissiōis tubarū sonitu pronunciarēt. ⁊ gaudium ⁊ quietem

omnibus pmulgarent. Est autem ppriе tuba vt dic Isi. li. xviij. instrm bellicu certaminibus adhibitu ad denunciada sig bellorum. vt vbi exaudiri pco nō poterat p tumultu sonitus tube clangētio attingeret. et tuba dr qsi toua .i. caua. interius eni est ocaua et valde plana pp amplioré flat receptiōz. exterius aūt est rotunda. circa tubātis orificiū valde stricta. Sz in pte anteriori multū ampla manu clangētis ad os ponit. regit erigit. deprimit et tenet cuius sonus varius est. vt dic Isid. nā interdū canitur vt bella cōmitant. interdū vt eos qui fugiunt insequant. interdū vt exercitus intra se recipiant

De buccina Ca. CXXXIIII

Buccina dr qsi vocina. p ua scz tuba b cornea vł lignea siue enea q̄ signum dabat antiquis 9 hostes. nā vt di. Isi li. xviij. Pagani agrestes ad omnem vsum pariter sono buccine 9uocabāt. Unā pprie buccina agrestibus signū fuit. de q persius Buccina cogebat priscos ad arma qrites. Huius clāgor buccinū dr. vt dic idē. Buccinis aūt corneis vtebant hebrei pcipue i kalendis in memoriā liberatōis Isaac. pro eo cornuto ariete in sacrificio immolato. vt dicit glo. sup Gen.

De tibia Ca. CXXXV

Tibia dr esse dicta eo q de ceruinis t tibijs et hinnulorum credit pmitus fuisse facta. Hinc tibicē dixerūt tibiarum cātus. Uel fm Hug. tibia dr a tibin qđ est scirpus vel calamus. q2 a qbusdā calamis tale instrm antiquis fiebat. et hinc dr h tibicen. hus tibicinis. ille q tibia canit. Et fuit quondaz instrm lugubre quo vtebant homines i funeribus mortuorum. vt dic glo. sup Math. ix. cum audisset tibicinea et c. i. carmē lugubre canentes.

De calamo Ca. CXXXVI

Calamus a calēdo est dicius .i. a fundē c do voces. et est generale nomē fistularum. Nā fistula est dicta eo q vocem emittat. nā fos grece vox latine. stolla vero emissa. vnā fistula qsi emittēs sonū siue vocē Hac vtunt venatores. q2 eius sonū ceruu libēter audiūt. sz dū vnus venatorz fistulatōe ceruus ad auditū allicit mox ab alio de q non pcauet sagittat. Uox aūt fistule decipit volucres dū canēdo earum simulat et fingit voces Unde dicit. Fistula dulce canit volucrem dū decipit anceps. Fistula insup delectat oues. Et iō fistulis vtunt pastores dū vigilant sup gregē suū. Unā et quidā nomie pan dicebat esse deus pastoralis. q primus disparef calamos ad cantū adaptauit et studiosa arte cōposuit. de q Uirgil. dic. Pan pmos calamos cera 9iungere plures. Instituit pan curat oues oviūqz magistros. et ideo qdā instrumentū fistularum ab eo inuentū pādoriū est vocatū. vt dic Isi. Adhuc fistulis se excitant vigiles et earum melodie suauitate ad dormiendū citius et suauius puocant in lectulis quiescentes.

De sambuca Ca. CXXXVII

Sambuca est genus ligni fragilis cuius s rami sunt ocaui et vacui atqz plani. vnā tibie cōponūt et quedā spēs symphonie. vt dic Isi.

De simphonia Ca. CXXXVIII

Simphonia est instrumentu musicū qđ fit ex ligno ocauo pelle contenta in vtraqz pte sua quā musici hinc inde virgultis feriūt. Fitqz in ea ex cōcordia grauis et acuti suauissimus cantus. vt dic Isi. Simphonia tñ dr collatio et 9cordia quorūcunqz signorum. sicut chorus dicitur cōcordia vnitas diuersarum vocum. vt dicit glo. super Luc. xv.

De armoniaca Ca. CXXXIX

Armoniaca richmica est canora mea lodia ex pulsu et pcussiōe neruorū et tinitu metallorum generata. et huic armonie diuersa subkuiū instrā. vt tympanū cymbalū. lira. cythara psalteriū atqz sistrū

De tympano. Ca. CXL

Tympanū eū pellis siue coriū ligno t ex vna pte extentū. Est eni ps media simphonie i silitudinē cribri et figura pcutitur quēadmodū pcutit simphonia. vt dic Isi. cui si iūcta fuerit fistula dulciorē reddit melodiā

De cithara Ca. CXLI

Cithara ab apolline est repta fm grec corum opinionē. Est aūt cithara simil pectori hūano. eo q sicut vox ex pectore ita ex cithara cantus pcedit. et iō sic appellata. nā pectus dorica lingua cithara appellatur. Paulatim aūt plures eius spēs extiterūt. vt psalteria. lire. et hmōi. et alique habēt formā quadratā. aliqua trigonalē. Cordarum etiā numerus multiplicatus est et cōmutatuz genus. Ueteres autē vocauerūt citharam fidiculam vel fidicem. q2 tā bene 9currunt

inter se corde eius quam bene conuenit inter quos fides sit. Habebat autem cythara .vij. cordas Unde Virgilius .vij. sunt soni .vij. discrimina vocum Discrimina autem sunt dicta eo quod nulla corda vicina corde similem sonum reddit Ideo autem sunt septem corde. vel quia totam vocem implent vel quia septem motibus sonat celum. Corda autem est dicta a corde. quia sicut pulsus cordis est in pectore. ita pulsus cordarum est in cithara. Has primo mercurius excogitauit. idemque prior in neruos sonum strinxit. vt dicit Isi. Corde autem quanto magis sunt sicce et etiam magis tense tanto amplius sunt sonore. Plectrum autem dicitur instrumentum quo temperantur corde et tenduntur

De psalterio Ca. CXLII.

p Salterium a psallendo. i. a cantando est nominatum. eo quod ad eius vocem chorus consonando respondeat. Est autem similitudo cythare barbarice in modum delte littere. Sed psalterij et cythare hec est differentia quod psalterium lignum concauum vnde sonus redditur superius habet et deorsum feriuntur corde et desuper sonant. Cythara vero concauitatem ligni inferius habet. psalterium hebrei habent decacordem. i. decem cordarum fm numerum decem preceptorum. fiunt autem optime eius cordule de auricalco et etiam de argento.

De lira. Ca. CXLIII.

l Ira a varietate vocum est dicta. eo quod diuersos sonos efficiat. vt dicit Isid. Liram primo a mercurio fuisse inuentam dicunt hoc modo. Cum regrediens nilus in suos meatus varia in campis animalia reliquisset. relicta est etiam et testudo que cum putrefacta esset et nerui eius remansissent extenti infra concham. percussa a mercurio sonum dedit. et ad eius speciem liram fecit et tradidit orpheo qui huiusmodi rei maxime fuerat studiosus Unde dicebatur eadem arte non solum feras sed etiam saxa et siluas cantus modulatione applicuisse. Hanc scilicet liram propter studij amorem et carminis laudem inter sidera locatam esse musici fabulantur. vt dicit Isid.

De cimbala Ca. CXLIIII.

c Imbala sunt quedam musica instrumenta que percussa inuicem se tangunt et sonum faciunt et tinnitum

De sistro Capitulum. CXLV

s Istrum est instrumentum musicum sic ab inuentrice nominatum. Nam ysis regina egyptiorum sistrum inuenisse probatur. Unde Iuuenalis. Isis et irato feriat mea limina sistro Ideo mulieres hoc vtuntur instrumento quia eius inuentrix fuit mulier. Unde et apud amazones sistro ad bellum feminarum exercitus aduocatur

De tintinabulo
Capitulum. CXLVI.

t Intinabulum a tinniendo est dictum Est est parua nola vel campanella. que re supra de vasis de littera V. Hoc autem campana hoc proprium quod dum resonando aliquis proficit ex frequenti ictu se consumit. Hec et multa alia instrumenta deseruiunt musice discipline. cuius scientia tractat de vocibus et sonis. Considerat autem nihilominus rerum naturalium dispositiones et numerorum proportiones. sic exemplificat Boe. de numero duodenario comparato ad .vj. et alios numeros intermedios dicens sic. Inuenimus inde omnes musicas consonantias. Nam .viij. ad .vj. et .ix. ad .xij. comparati sesquitertiam proportionem reddunt et simul faciunt dyatesseron consonantiam. Sex uero ad .ix. et .viij. ad .xij. comparati reddunt sesquialteram proportionem et dyapente efficiunt symphoniam. .xij. uero ad .vj. considerati duplicem quidem reddunt proportionem. sed dyapason simphoniam cantant. Octo igitur ad .ix. ipsi contra se medij considerati epogdonum iungunt qui musica modulatione tonus vocatur qui omnium musicorum sonorum mensura est communis. omnium enim sonorum est paruissimus. Unde notandum est quod inter dyatesseron et dyapente consonantiarum tonus differentia tonus est sicut inter sesquitertiam et sesquialteram proportionem sola est epogdous differentia. Hucusque Boe. in ii. arismetrice. c. xli. Dicit etiam idem in prologo .j. li. sic. Musica inquit quasi prior sit numerorum vis. ex hoc probari potest quod priora sunt illa naturaliter que per se constant quam que ad aliquid referuntur. et ipsa musica modulatio numerorum nominibus adnotatur. vt puta dyatesseron enim et dyapente et dyapason ab antecedentis numeri nominibus nuncupantur. ipsorum quoque sonorum aduersum se proportio solum et non aliis numeris inuenitur. nam qui sonus in dyapason symphonia est. idem duplicis numeri proportione colligitur quod dyatesseron est modulatio epitrita collatione. i. sesquitertia colligitur vel componitur. quam dyapente simphoniam vocant. hemiolia mediante coniungitur qui in numeris epogdous. id est supra .viij. dicitur. et est tonus in musica. vt dicit idem ibidem sesquitertia proportio in arismetrica dicitur dyatesseron in musica et que hemiolia. i. sesquialtera proportio in arismetrica. dyapente dicitur in musica. et autem dyapente et dyapason

ɔsonãtia qñ maior vox hꝫ minorẽ notulam duplo ⁊ eiꝰ medietatẽ. Sesq̃terciꝰ numerꝰ ẽ numerꝰ nũero cõparꝰ hñs terciã ptẽ minoꝛꝭ si vo habuerit .iiij. sesq̃quartꝰ. ⁊ si .v. sesq̃quintus. ⁊ sic vlteriꝰ. Unũ sesq̃terciꝰ est q̃ minori cõparatꝰ hꝫ eũ sel' ⁊ eiꝰ terciã ptẽ. Verbi g̃ra. si iiij. cõpares trib' habebit i se q̃ternariꝰ totũ ternariũ ⁊ ternarij terciã ptẽ. s. j. ⁊ si .viij. ad vj. octonariꝰ habebit totũ senariũ ⁊ terciã ptẽ eiꝰ. s. binariũ. ⁊ si .xij. nouenario duodenariꝰ ɔtinebit totũ nouenariũ ⁊ eiꝰ terciam ptẽ. s. ternariũ. Sic si .xx. cõpaueris ad .xv. et .xx. ad .xxv. ⁊ .xxiiij. ad .xxviij. ⁊ ita de alijs. sic sp inuenies. Numerꝰ vo sesq̃altẽ est qñ numerꝰ maior cõparꝰ minori ɔtinet totalẽ numerũ minorẽ ⁊ eiꝰ medietatẽ. vbi g̃ra. ternarius cõparatꝰ binario hꝫ i se duo ⁊ eoꝝ medietatẽ. s. vnitatẽ. sic .vj. ɔtinet i se .iiij. ⁊ eoꝝ medietatẽ. s. duo. sic .ix. senariũ in se claudũt et eoꝝ mediã ptẽ. s. iij. sic .xij. ad .viij. ⁊ .xv. ad .x. ⁊ sic de alijs. Hec siq̃dẽ vba in se sunt pfunda plurimũ ⁊ obscura nisi hijs q̃ in arismetrica instructi sunt ⁊ etiã in musica disciplina. Nã arismetricꝭ geometricꝭ ⁊ musicꝭ sũt luce pluma clariora q̃ minꝰ exercitatꝭ i hmõi penitꝰ sunt obscura. ⁊ iõ q̃ pdictoꝝ vboꝝ ⁊ pportionũ tã nũeroꝝ q̃ꝫ vocũ ⁊ sonoꝝ hr̃e noticiã desiderat arismetricoꝝ ⁊ geometroꝝ ⁊ musicoꝝ industriã ɔsulere nõ ɔtemnat. tãta em̃ vt dic̃ Isi. in li. iij. est vꝰ in numeris figuris ⁊ musicꝭ simphonijs q̃ ip̃e hõ sinceris nõ ɔstet. Qꝛ musica pfecta oĩa cõprehendit Recollige itaqꝫ ex p̃dictꝭ q̃ aro musica siue armonia ɔ̃ria ⁊ disparata conciliat. grauia acutꝭ ⁊ acuta grauibus modificat ⁊ adaptat. affectiões ɔ̃rias ⁊ aduersas reconciliat. maliciosos aĩ motꝰ rep̃mit ⁊ refrenat sensus debilitatos repat ⁊ ɔfortat. vnitatẽ exẽplarꝭ diuini i opib' ɔ̃rijs ⁊ diuersis mõ ẽc p̃coni sat. terrenis celestia ⁊ celestib' terrena posse vniri i ɔcordia manifestat. Letos aĩos magis letificat ⁊ tristes magꝭ tristificat. quia vt dic̃ Aug. ex q̃dã occulta aĩe ⁊ armonie ɔsili pprietate melodia ai affectiõib' se ɔformat. ⁊ inde est q̃ dicunt autores q̃ instrã musica letũ reddũt letiorẽ. ⁊ tristẽ tristiorẽ efficiũt. Residuas armonie pprietates q̃re in codẽ. vbi ista ⁊ alia vba Isidori recitant.

Conclusio libri

Ista oĩa q̃ breuiter de reꝝ naturalium accidẽtib' interseruimꝰ. vt puta de colorib' liq̃rib' põderib' mẽsuris sonis ⁊ vocib' iã dicta sufficiãt. qꝛ vt estimo rudib' ⁊ paruulis in xp̃o mibi sil'ib' q̃ d' pprietatib' reꝝ naturaliũ in .xix. pticulas sunt digesta sufficere debẽt ad aliquã inueniẽdi similitudinariã rõem q̃ de causa diuina scriptura reꝝ naturaliũ ⁊ eoꝝ pprietatũ tã exq̃sitis simbolis vtit' ⁊ figurꝭ. Protestor autẽ in fine hꝰ opusculi quẽadmodũ in pncipio. q̃ in oĩb' q̃ fm̃ diuersas materias in h̃ tractatu ɔtinent' parũ vel nihil de meo apposui. sꝫ simpl'r sctõꝝ vba ⁊ phoꝝ dicta parit' ⁊ commẽta veritate breuta suꝫ secutꝰ vt simplices ⁊ paruuli q̃ pp̃ter libroꝝ infinitatẽ singulaꝝ rerum pprietates de q̃b' tractat scriptura inuestigare nõ pñt in pmptu inuenire valeãt saltem supficialit' qđ intendũt. Simplicia siq̃dem sũt ⁊ rudia q̃ excerpsi. vtilia tñ mibi rudi ⁊ mei ɔsil'ib' eadẽ iudicaui. Et iõ suadeo simplicib' vt h̃ simplicia nõ ɔtemnãt. sed cũ hec plenꝰ intellexerint ad subtiliora intelligẽda ⁊ inuestigãda ad maioꝝ ⁊ doctoꝝ industriam recurrere nõ differãt nec omittãt. q̃ꝝ prudẽtie ⁊ arbitrio hec relinq̃ vt minꝰ sufficienter dicta vel excerpta corrigant. ⁊ si aliq̃ sup addere iudicauerint fm̃ gr̃am eis datã desup addãt vt illud qđ p me pauperẽ rudẽ ⁊ simplicẽ aliqualiter fuit inchoatũ pducat' eoꝝ solertia ad pfectũ. ad ipsiꝰ honorẽ ⁊ gloriam q̃ est alpha ⁊ o. pncipiũ ⁊ finis omniũ bonoꝝ q̃ est deꝰ sublimis ⁊ gloriosus viuẽs ⁊ regnãs in secula seculoꝝ Amen

Explicit liber de pprietatib' reꝝ editus a fratre Bartholomeo anglico ordinis fratrum minoꝝ Impressus Argentine Anno dñi. M.cccc.xcj. Finitus altera die post festum sancti Laurencij martyris.